

14

14
14
14
14
14
14
14

Franciscus Naverius Bouzas.

DECRETALES

EPISTOLAE SUMMO-

rum Pontificū à Gregorio nono Pō-

tifice maximo collectæ, men-

dis sanè quamplurimis

summa diligentia

repurgatæ:

ACUAD
TEOLOGIA
Univ. de Deusto
BIBLIOT.

Adiectis passim ad marginem, tam Bibliorum
quàm Iuris Ciuilis concordantiis.

PARISIIS

Apud Gulielmum Merlin in ponte Numu-
lariorum: & Gulielmum Desboys sub Sole aureo,
ac Sebastianum Niellium sub Ciconiis, in via
Iacobæa.

An. Domini M. D. LVIII.

*Associado de la compañía de San de
Madrid =*

GREGORII NONI R O-
mani præsulis vita (si Platine creditur)
qui R aymundi Barchinonensis ca-
pellani & penitentiarij sui
auxilio Decretales
compilauit.

Gregorius nonus, natione Hereticus, pa-
tria Anagninus, è familia comitum, In-
nocentij tertij nepos, apud Septizodiũ
pontifex creatus, Friderichum statim
monuit sub anathematis pœna, vt pri-
mo quoque tempore in Asiam cum
exercitu proficisceretur recuperandæ
Hierosolymæ causa. Promisit quidem
Friderichus se id facturum: atque om-
nibus cruce signatis mandauit, vt Brundusij ad certam diem
cum armis adessent. Venerat eò magna multitudo, præcipue
vero è Germania Lantgravius Hassæ: qui Brundusij vnà cum
magna parte militum moritur, dum Friderichus ægritudinem
simulans, in Sicilia se continet. Hęc autem fraus ita aperte de-
prehensa est, vt constet ipsum Friderichum cognita Lantgra-
uij morte eo celerrime adnauigasse, omnemque eius supelle-
ctilem diripuisse. Nō destitit tamen fingere sibi in animo esse
in Asiam traicere. eò enim post rapinam nauigationem dire-
xit, omnibus qui tum aderant, subsequi iussis: licet nō ita mul-
to post (vt ipse dicebat) procellis agitatus Brundusium redie-
rit. Hac autem fama percitus Ioannes rex Hierosolymitanus,
cum Berengaria vxore pontifici rem gratā facturæ, Bononiā
venit, Venetorum nauigio in Asiam traiecturus. Verum pon-
tifex cognita Friderichi fraude, ne Ioāni re infecta abire lice-
ret: eum & hexarchatus Rauennatis gubernatorem instituit, &
Honorij tertij sententiam in Friderichum latam cōfirmavit:
grauioraque in eum molitus fuisset, ni Maurorum impetū re-
formidasset, classe tum potentium, quos tandem Ferdinandus
Aragonum rex tāta clade superauit, vt breui Maiorica insula
vna ex Balearibus, & Valentia vrbe potitus, pulsus Sarraçenis

Vita Gregorij noni.

incolas locorum suscipere Christianos ritus impulerit. Nauigavit tandem Friderichus amicorū precibus & minis pontificis fessus in Cyprum vsq., vt Christianis in Asia bellantibus, quos saepe deceperat, aliquā spem daret. At verò dū inde Soldani vires explorat, Rainaldus eius praefectus, quem in Sicilia dimiserat, in pontificem mouens, multa Picetini agri oppida occupat. Erat tū Perusij pontifex Alsium petiturus, vt quae de Francisco viro sanctissimo miracula audierat, praesens cognosceret: quamobrem eum, re quemadmodum audierat cōperta, in sanctorum numerum statim retulit, magno Christianorum conuentu ob eam rem habito. Dum hac a pontifice agerentur, alter Friderichi satellites Fulgineum per factionē occupat: vnde paulo post armis bene cū ecclesia dei sententium depellitur. Instabat literis & nunciis Friderichus Athonem iam profectus, vt a pontifice absolueretur, quod diceret se deinceps in eius potestate futurum. Verū pontifex cognita hominis fraude, & Christianos milites in Asia dimicantes admonet, vt sibi a Friderichi insidiis caueat, aliquid noui semper machinantis in hominū perniciem: & Ioannem Hierosolymitanum regem comparato exercitu in Rainaldum mittit Picenum agrum rapinus & incendiis vexantem. Aliis verò copiis, quibus Cardinalem Columnam praefecerat, ē sancto Germano praefectum Friderichi deiicient, cū Saracenis mercede conductis omnia ab eo saltu Capuam vsque pertinētia in dedicationem breui recepit. Hac autem calamitate moti, qui in Vmbria & Picentibus Friderichi nomine militabāt, reliquis quae occupauerant, in regnum trepide redeunt. Interim verò Friderichus Brundisium rediens, pacis admodum cupidus, vitro pontificem rogat, vt in gratiam recipiatur, Imperatorque appelletur, ac pro regno Siciliae verus ecclesiae feudatarius. Quod quidem nō prius impetrauit, quā vncias auri centum & viginti milia ecclesiae Romanae ob illata damna persoluisse, ipseque pro ea re supplicatum ad pontificem Anagninam venisset. Cum autem Gregorius ad omnia intentus, vt bonum pastorem decebat, Perusinarum res ab exilibus perturbatas eō profectus componere studiosus esset: statim Romana tanta seditio orta est & haeresis, quāta nūquam antea, Hannibale ex gente Hannibala cum quibuscūq. sacerdotibus male sentiente: quo quidem auctore populus Romanus vsus in ecclesiam dei coniurauerat. Sed hunc diuina ultio cito compefcuit. nam & Tyberis supra modū inundans multa dāna mortalibus intulit: & tanta peste laboratum est, vt decimus quisque vix superfuisset. Pontifex tamen mira clementia vsus, Romam veniens,

Vita Gregorij noni.

ueniens populo Romano ignouit, pulso ē senatorio ordine Hannibale: conuictis de haeresi sacerdotibus errorem falsis, ac saniores opinionem subire iussit. Ad ornādam verò urbem deinde conuersus, & veteres cloacas eliminatas restituit, & nouas extruxit: vrbis dignitati & valetudini vno tēpore consulens. Ab vrbe deinde abiens valetudinis gratia, & Reate (vt quidam volūt) beatum Dominicum, principem ordinis Praedicatorum, & Spoleti Antonium Vlyssippona oriūdu Patauī mortuum, secundū a Francisco ordinis minorum auctore in sanctos retulit. Anagninā deinde rediens, omnia circūquaque posita muniuit, Romanorum cōtumaciam veritus, quorū senator more veterū legem rogauerat, populūque sciuerat, vt omnia oppida circa urbem posita Romanis vectigal pederent. Nō est tamen veritus pontifex dissuadentibus Cardinalibus Romā proficisci, quō Romanos ad sanitatem reduceret tum monendo, tum castigando. Verū cū nihil proficeret, Reate se contulit: quō & Friderichus Imperator collocuti simul de rebus agendis, in hanc statim sententiā venere, vt primo quoque tempore Romanos coniunctis copiis adorirētur. Decepit tū quidem pontificem (vt antea semper) Friderichus. nāque in Germaniam abiens, militibus suis mandauit vt Romanis rebus in omnibus obtemperarent. Hac itaque perfidia pontifex motus, Germanis militibus ad castra sua cōsurgentibus magnum proposuit praeuium: quare tanta multitudo confluit, vt postea Romani aperto Marte cum ecclesiae copiis cōgredi nūquā sint ausi. Recuperato igitur & patrimonio sancti Petri, & agro Sabino, spretisque Soldani legatis, qui suppliciter pacem petebant, multos ex Francis & Domini fratribus per Europam misit, qui praedicatione Christianos ad arma cōtra Saracenos concitarent. quorum opera tanta multitudo militum breui comparata est, quanta nunquam antea. Interim verò dum tanto exercitui dux idoneus quereretur, Elizabeth regis Vngariae filiam mulierē optimam ac miraculis claram pontifex in sanctas retulit. Theobaldus autem Navarrex, & Aimericus Montisfortis, Hēricusque Bari ac Capanix comes, iter per Germaniam & Vngariam cum magnis copiis facientes, Cōstantinopolim primo, mox traiecto Bosphoro Ptolemaidem peruenere, longē ac latē omnia populates. Verū non ita multo post superueniente magna hostium multitudine, cum se cedendo biduo defendissent, cū optimo quoque milite cadunt. Atque hoc modo expeditio magno conatu inchoata, breui recidit imperitia ducum. Pontifex autem tantam calamitatem agrē ferens, Romam persuadētibus Roma-

Vita

nis & obsecrantibus redire instituerat faciendarum supplicationum causa ad placandam dei iram, si quam ex peccatis hominum conceperat. Quo minus autem id faceret, vocatus a Petro Fregepane, qui partes imperatoris sequebatur, e Perusia Viterbium se contulit: irurus contra Imperatorem cum armato milite, quem intellexerat transpadanam Italiam iam tunc attingisse, ac contra ius fasque socias ciuitates oppugnare iam seculas calamitate alia super alia ab Ecelino Patauino tyranno accepta. Ecelinus enim cognomento Romano, cuius auus Theutonicus sub Othone tertio in Italia ordines duxerat, copias a Fridericho secundo accipiens, magnam tyrannidem in transpadana Italia sibi comparauit, redactis in potestatem suam Taruisio, Patauio, Vincentia, Verona, Brixia. Friderichus itaque, cui foedera nequaquam obseruans, Mediolanenses & socias ciuitates apud Nouacurtem (ita enim locus ubi pugnatum est, appellabatur) ingenti clade superatos trucidat. Hanc ob rem pontifex omnia deinceps spe rei bene gerenda, ob illatum focum incommodum redire ad urbem instituit, Ioanne Cincio urbis senatore contradicente, cuius audacia Iacobus Cappocius Romanus ciuis infringens, pontificem magnifice ac splendide suscepit. Hic est ille Iacobus, cuius nomen adhuc legitur in tabernaculo opere musuo sua impensa extructo in sancta Maria ad praesepe, qua in Basilica Petrus quoque Cappocius sepultus est sanctae Romanae ecclesiae Cardinalis, qui Friderichum Imperatorem schismaticum persecutus est: quique & hospitale sancti Antonij non longe ab eadem Basilica, & Perusij Gymnasium quod Sapientiam vocant, sua impensa extruxit. Gregorius autem pacata urbe, & Friderichum iterum anathemate notat, ac imperio priuat: & legatos Genuensium ac Venetorum iam ad arma spectantium componenda rei causa ad se vocat. Hisque rationibus inter utrumque, populum foedera componit, ne alter sine altero cum imperatore Constantinopolitano foedus in eam utrumque bella gerenda utrumque communia essent, & signa utriusque vicissim ferrent. Illis autem qui haec foedera in nouum initium rupissent, interdictum sibi a sacris anathematis vinculo sciunt. Balduinus autem, qui mortuo Ioanne biennio Constantinopolitanum tenuerat imperium: cum agere se ab hostibus inopia ararum tutaretur, & filium pignori mercatoribus Venetis ob rem mutuo acceptum dedit, & ex edibus sacris ablatum plumbum, ac item lanceam illam spongiamque, qua Christus saluator noster hinc potus est, hinc vulnus accepit, Venetis pecuniosis vendidit. Friderichus autem Venetis admodum insensus, quod Gregorij partes tuerentur: eos tum paludibus conclusos vehementer

Gregorij noni.

menter oppressit, ac maximis calamitatibus afflixit. Interim vero conspirantibus omnibus transpadanis ciuitatibus duce Gregorio Montelongo Bononiensis ciuitatis legato, Ferraria, quae ab ecclesia Romana ad Imperatorem defecerat, capitur, Salinguerra viro fortissimo eam acerrime aliquandiu defendente. Capta autem, Atoni Estensi, qui bello interfuerat, ecclesiae nomine gubernanda committitur, salutis nostrae anno millesimo ducentesimo ac quadragesimo. At vero Imperator, qui tum Pisis erat, cum non satis sibi constaret, qui partes suas, quae pontificis sequeretur, ciuitates Italiae in duas factiones tum primum diuisit. nam qui pontifici fauebant, Guelphi: qui vero Imperatori, Gibellini appellati sunt. Haec quidem teterimarum factionum nomina ad perniciem humani generis inuenta, primum apud Pistorienses audita sunt, cum cancellarij Panzaticos Gibellinos ab urbe eiecissent, cumque alteri factioni Guelphi, alteri Gibel, Theutonici fratres fauerent: unde tanta pernicietis nomina indita sunt. Florentini praeterea nobiles suos Pisanis Gibellinarum partium fauores in exilium eiciunt: pellunt & Guelphos vicissim ab urbe sua Aretini & Senenses, quorum exempla multae ciuitates Italiae secuta, bella plusquam ciuilia inter se commiserunt. Hinc multae ciuitates a pontifice descivere, tum in Umbria, tum in Hetruria, praecipue autem Viterbienses. Defecissent etiam Romani ciues, nisi pontifex (delatis per urbem supplicando apostolorum capitibus) populum ad commiserationem mouisset: habita etiam in Basilica sancti Petri oratione dignissima: qua tumultuantes ita in sententiam suam traxit, ut eos impulerit pro ecclesia dei crucem & arma suscipere. Hi postea venient cum hostili agmine ad urbis moenia Friderichum, armis submouere. Qui indignabundus captiuum quemque variis cruciatibus necans in Samnium concessit: Beneuentum vi captum diripuit, ac moenia circumquaque euertit. Iterum autem ad urbem rediens via Latina hostili animo Cassinense monasterium spoliatur, electis inde monachis. Sororumque quondam Samnitium ciuitatem ad Liris fluminis caput sitam, ferro flammamque vastat. Templariorum bona ubique diripit. Saracenos vero adeo dilexit, ut eorum opera praeter ceteris in bello vteretur, magistratusque eis ac propriam urbem concesserit, quae nostris quoque temporibus Nuceria Saracenorum vocatur. Fratrem praeterea regis Tunisi Panhormi baptismum petentem, ne id faceret, verbis deterruit. Rauennam autem repentino incursu petitam in potestatem suam redegit. Hanc ob rem Gregorius concilium apud Lateranum indixit: in quo

de abrogando Fridericho ratio haberetur. Verū Friderichus terra marique vias præclūsit, & quosdam cardinales ac prælatos de via & navigatione captos adiuuantibus Pisanis in carcerem coniecit. Qua ex re tantum dolorem Gregorius cepit, ut non diu superuixerit. Moritur enim pontificatus sui anno decimoquarto mēse tertio, cum paulo antē Solis eclipsis tanta apparuisset quanta nunquā antea. Raymundum autem Barcinonensem, quo adiutore in compilando libro Decretalium Gregorius usus est, ita quidam tam laudant, ut maiore commendatione laudari nemo possit.

TITVLO.

Titulorum index.

TITVLO RVM
quinque librorum Decretalium
Gregorij, index alphabeticus.

- A** Cusationibus, inquisitionibus, & denunciationibus. lib. v. tit. j. fo. 321
Adulteriis & stupro. lib. v. tit. xvj. fo. 356
Aetate & qualitate & ordine præficiendorum. lib. j. tit. xiiij. fo. 51
Alienatione iudicii mutandi causa facta. lib. j. tit. xlij. fo. 97
Appellationibus, recusationibus, &c. lib. ij. tit. xxvij. fo. 173
Apostatis & reiterantibus baptisma. li. v. tit. ix. fo. 348
Arbitris. lib. j. tit. xliij. fo. 98
Autoritate & usu pallij. lib. j. tit. viij. fo. 41
Baptismo & eius effectu. li. ij. tit. xlij. fo. 278
Bigamis non ordinandis. lib. j. tit. xxj. fo. 60
Calumniatoribus. lib. v. tit. ij. fo. 328
Capellis monachorum, &c. lib. ij. tit. xxxvij. fo. 262
Causa possessionis & proprietatis. lib. ij. tit. xij. fo. 117
Celebratione missarum & sacramēto Eucharistie, & diuinis officiis. lib. ij. tit. xlj. fo. 273
Centibus, exactionibus, & percuracionibus. lib. ij. tit. xxxix. fo. 268
Clandestina desponsatione. lib. iij. tit. iij. fo. 296
Clericis peregrinis. lib. j. tit. xxij. fo. 61
Clericis peregrinationibus. lib. ij. tit. xxix. fo. 189
Clericis coniugatis. lib. iij. tit. iij. fo. 195
Clericis non residentibus in ecclesia vel prebenda. lib. iij. tit. iij. fo. 197
Clericis pugnantibus in duello. lib. v. tit. xliij. fo. 356
Clerico aegrotante vel debilitato. lib. iij. tit. vj. fo. 206
Clerico venatore. lib. v. tit. xxiiij. fo. 365
Clerico percussore. lib. v. tit. xxv. ibidem.
Clerico excommunicato depositum vel interdictum ministrare. li. v. tit. xxvij. fo. 366
Clerico non ordinato ministrare. li. v. tit. xxvij. fo. 368
Clerico per saltum promotum. lib. v. tit. xxix. fo. 369
Cognitione spiritali. li. iij. tit. xj. fo. 303
Cognitione legali. lib. iij. tit. xij. fo. 305
Colubitatione clericorum & mulierum. li. iij. tit. ij. fo. 193
Collusione detegenda. lib. v. tit. xxij. fo. 364
Commodato. lib. iij. tit. xv. fo. 219

Decretalium Gregorij

folio. 219	De desponsatione impuberū.
Concessione præbendæ & ec-	lib. iij. tit. ij. fo. 293
clesiæ non vacantis. lib. iij.	Digamis. li. j. tit. xxj. fo. 60
tit. viij. fo. 208	Dilationibus. lib. ij. titu. viij.
Conditionibus appositis in	fo. 115
desponsatione, vel in aliis	Diuortijs. li. iij. ti. xix. fo. 316
contractibus. lib. iij. tit. v.	Dolo & contumacia. lib. ij.
fo. 298	tit. xiiij. fo. 124
Côfessio. li. ij. tit. xvij. fo. 129	Donationibus. li. iij. ti. xxiij.
Confirmatione vtili, vel inu-	fo. 126
tili. lib. ij. tit. xxx. fo. 189	Donationibus inter virum &
Côiugio leproforum. li. iij.	uxorem, & de dote post di-
titu. viij. fo. 306	uortiu restituenda. lib. iij.
Côiugio feruorum. lib. iij.	titu. xx. fo. 319
tit. ix. fo. 302	E clesiis ædificandis vel
Consanguinitate & affinita-	reparandis. lib. iij. titu.
te. lib. iij. tit. xiiij. fo. 307	xlvij. fo. 283
Consecratione ecclesiæ vel	Electio, & electi potestate.
altaris. lib. iij. tit. xl. fo. 272	lib. j. tit. vj. fo. 20
Constitutionibus. lib. j. tit. ij.	Emptione & venditione. lib.
fo. 3	ij. titu. xvij. fo. 219
Cônsuetudine. li. j. tit. iij. f. 15	eo qui mittitur in possessione-
Conuersione coniugatorū.	nem causa rei seruande.
lib. iij. tit. xxxij. fo. 248	lib. ij. tit. xv. fo. 127
Conuersione infidelium. lib.	eo qui duxit in matrimoniu,
ij. tit. xxxij. fo. 252	quam polluit per adulte-
Corpore vitiatu ordinadis,	rium. lib. iij. tit. vij. fo. 300
vel non. li. j. tit. xx. fo. 59	eo qui cognouit consanguini-
Crimine falsi. lib. v. titu. xx.	neam uxoris suæ, vel spon-
fo. 362	sæ. lib. iij. tit. xij. fo. 305
Custodia Eucharistiæ, chris-	eo qui ordinem furtiue su-
tiæ, & aliorū sacramen-	scepit. lib. v. ti. xxx. fo. 369
torū. li. iij. tit. xliij. fo. 281	Exceptionibus. lib. ij. tit. xxv.
D ecimis, primitiis, & ob-	fo. 160
lationibus. lib. iij. tit.	Excessibus prælatorū & sub-
xxx. fo. 238	ditorum. libro. v. tit. xxxj.
Delictis puerorum. lib. v. tit.	fo. 369.
xxiij. fo. 365	F eriis. lib. ij. tit. ix. fo. 114.
Deposito. li. iij. ti. xvj. fo. 219	Feudis. li. iij. tit. xx. fo. 223

Fide

Titulorum index.

Fide instrumentorum. lib. ij.	titu. vij. fo. 112
tit. xxij. fo. 146	Iureiurando. lib. ij. tit. xxiij.
Fideiussoribus. lib. iij. ti. xxiij.	fo. 153
fo. 225	Iure patronatus. lib. iij. titu.
Filiis psbyterorū ordinadis,	xxxvij. fo. 263
vel nō. lib. j. tit. xvij. fo. 56	L ibelli oblatione. lib. ij.
Foro cōpetēti. li. ij. ti. ij. f. 105	titu. iij. fo. 108
Frigidis & maleficiatis, &c.	Litis contestatione. lib. ij. ti.
lib. iij. tit. xv. fo. 309	tu. v. fo. 109
Furtis. li. v. tit. xvij. fo. 358	Locato & conducto. lib. ij.
H æreticis. lib. v. titu. vij.	titu. xvij. fo. 221
fo. 343	M agistris : & ne aliquid
His quæ vi metusve causa fi-	exigatur pro licetia
unt. li. j. ti. xl. fo. 93	docendi. li. v. tit. v. fo. 338
His quæ sunt à prælati sine	Maioritate & obediētia. li. j.
consensu capituli. lib. iij.	titu. xxxij. fo. 83
tit. x. fo. 213	Maledicis. li. v. ti. xxvj. fo. 366
His quæ sunt à maio. parte	Matrimonio cōtracto contra
capituli. lib. iij. ti. xj. fo. 215	interdictum ecclesiæ. lib.
His qui filios occiderūt. lib.	ij. tit. xvj. fo. 311
v. tit. x. fo. 349	Mutuis petitionibus. li. ij. tit.
Homicidio volūtario vel ca-	ij. fo. 109
suali. lib. v. tit. xj. fo. 350	N atis ex libero vetre. li.
I mmunitate ecclesiarū, co-	ij. tit. x. fo. 303
meterij & rerum ad eas	Ne clerici vel monachi secu-
pertinentium. libro. iij. tit.	laribus negotiis se immi-
xlx. fo. 284	scant. li. iij. ti. l. fo. 286
Infantibus & languidis expo-	Ne prælati vices suas vel ec-
sitis. lib. v. tit. xj. fo. 350	clesias sub annuo cēsu cō-
In integrum restitutione. li-	cedant. li. v. ti. iij. fo. 338
bro. j. tit. xj. fo. 94	Ne sede vacante aliquid in-
Injuriis & damno dato. li. v.	nouetur. libro. iij. titu. ix.
tit. xxxvj. fo. 386	fo. 208
Institutionibus. lib. iij. titu.	Noui operis nūtiatione. lib.
vij. fo. 207	v. titu. xxxij. fo. 374
Iudæis & Sarracenis, & corū	O bligatis ad ratiocinia
seruis. lib. v. ti. vj. fo. 340	ordinandis, vel non.
Iudiciis. lib. ij. tit. j. fo. 101	lib. j. tit. xix. fo. 59
Iuramento calumniæ. lib. ij.	Observatione ieiuniorum.

lib. ij.

Decretalium Gregorij

lib. iij. tit. xlvj.	fo. 282	fo. 89
Officio archidiaconi. li. j. tit.	fo. 62	Postulatione praelatorum. li.
Officio archipresbyteri. li. j.	fo. 64	j. tit. v.
Officio primicerij. lib. j. titu.	fo. 64	Præbendis & dignitatibus. li.
Officio sacristæ. lib. j. tit. xxvj.	fo. 65	Presbytero nō baptizato. li.
Officio custodis. libro. j. titu.	fo. 65	Presbytero nō baptizato. li.
Officio vicarii. libro. j. titu.	fo. 65	Presbytero nō baptizato. li.
Officio & potestate iudicis	fo. 66	Presbytero nō baptizato. li.
delegati. li. j. tit. xxix. fo. 66		Presbytero nō baptizato. li.
Officio legati. li. j. tit. xxx. fo. 77		Presbytero nō baptizato. li.
Officio iudicis ordinarij. li. j.	fo. 78	Presbytero nō baptizato. li.
Officio iudicis. lib. j. tit. xxxij.	fo. 83	Presbytero nō baptizato. li.
Ordinatis ab episcopo qui	fo. 83	Presbytero nō baptizato. li.
resignavit episcopatu. li. j.	fo. 83	Presbytero nō baptizato. li.
Ordine cognitionum. lib. ij.	fo. 115	Presbytero nō baptizato. li.
Actis. lib. j. tit. xxxv. fo. 87		Presbytero nō baptizato. li.
Paræciis & alienis paræ-	fo. 87	Presbytero nō baptizato. li.
cianis. libro. iij. titu. xxix.	fo. 87	Presbytero nō baptizato. li.
Peculio clericorum. li. iij. tit.	fo. 228	Presbytero nō baptizato. li.
Pœnis. li. v. tit. xxxvij. fo. 387		Presbytero nō baptizato. li.
Pœnitentiis & remissionibus.	fo. 389	Presbytero nō baptizato. li.
Pignoris & aliis cautioni-	fo. 223	Presbytero nō baptizato. li.
bus. lib. iij. tit. xxj. fo. 223		Presbytero nō baptizato. li.
Plus petitionibus. li. ij. tit. xj.	fo. 116	Presbytero nō baptizato. li.
Postulando. libro. j. tit. xxxvij.		Presbytero nō baptizato. li.

Titulorum index.

non. lib. iij. tit. xliij.	fo. 217	j. tit. xvij.	fo. 58
Regularibus & traseuntibus		Simonia, & ne aliquid pro spi-	
ad religionem. lib. iij. titu.	fo. 244	ritualibus exigatur vel p-	
Regulis iuris. li. v. tit. xli. f. 412		mittatur. libro. v. titu. iij.	
Religiosis domibus, vt epi-	fo. 328		
scopis sint subiectæ. lib. iij.		Solutionibus. lib. iij. tit. xxij.	
Reliquiis & veneratione san-	fo. 260		
ctorum. li. iij. tit. xlv. fo. 282		Sortilegiis. libro. v. titu. xvj.	
Renuntiatione. lib. j. titu. x.	fo. 41		
Rerum permutatione. lib. iij.	fo. 221	Sponsalibus & matrimoniis.	
Rescriptis. lib. j. tit. iij. fo. 5		lib. iij. tit. j.	fo. 288
Restitutione spoliatorum. li.	fo. 119	Sponsa duorum. lib. iij. titu.	
ij. tit. xliij.			
Sacramentis non iteratis.	fo. 55	Statu monachorum, &c. lib.	
lib. j. tit. xvj.	fo. 55		
Sacra vinctio. lib. j. titu. xv.	fo. 53	ij. tit. xxxv.	fo. 256
Sagittariis. libro. v. titu. xv.	fo. 356	Successionibus ab intestato.	
Schismaticis. libro. v. tit. viij.	fo. 348	lib. iij. tit. xxvij.	fo. 234
Scrutinio in ordine faciēdo.	fo. 50	Summa trinitate, & fide ca-	
lib. j. tit. xij.	fo. 50	tholi. lib. j. tit. j.	fo. 1
Secundis nuptiis. lib. iij. titu.	fo. 320	Supplenda negligentia præ-	
xxi.	fo. 320	latorum. lib. j. tit. x.	fo. 46
Sententia & re iudicata. li. ij.	fo. 168	Syndico & actore. lib. j. titu.	
titu. xxvij.	fo. 168		
Sententia excommunicationis.	fo. 392	xxxix.	fo. 93
lib. v. tit. xxxix.	fo. 392	Temptoribus ordinatio-	
Sepulturis. lib. iij. titu. xxvij.	fo. 355	num, &c. lib. j. titu. xj.	
Sequestratione possessionū	fo. 129		
& fructuum. libro. ij. titu.	fo. 129	Testamentis & ultimis volun-	
xvij.	fo. 129	tatibus. libro. iij. titu. xxvj.	
Seruis non ordinatis, &c. lib.	fo. 129		
	fo. 129	Testibus & attestationibus.	
	fo. 129	lib. ij. tit. xx.	fo. 134
	fo. 129	Testibus cogendis, vel non.	
	fo. 129	lib. ij. tit. xxj.	fo. 144
	fo. 129	Torneamentis. lib. v. tit. xij.	
	fo. 129		
	fo. 129	Transfationibus. libro. j. titu.	
	fo. 129	xxxvj.	fo. 88
	fo. 129	Translatione episcopi. lib. j.	fo. 39
	fo. 129	tit. vij.	
	fo. 129	Treuga	

Decretalium Gregorij

Treuga & pace. libro. j. titu. fo. 86
xxxiiiij.
V Erborū significacione. lib. v. tit. xl. fo. 405
Vita & honestate clericorū. lib. iij. tit. j. fo. 191
Voto & voti redēptione. lib. iij. tit. xxxiiij. fo. 253
Vfuris. lib. v. tit. xix. fo. 359
Vt ecclesiastica beneficia sine

FINIS.

DECRETALIVM GREGORII Capitulorum Index, secundum literarum ordinem conquisitus.

Abas. de his que vi me. 93. fa. 2
Abbatē. de rescrip. 14. fa. 2
Abbate. de verbo. significa. 409. fa. 1
Ab eo. de sequestra. pos. 129. facie. 2
Ab excommunicato. de rescrip. 15. fa. 1
Abolendae. de sepul. 237. fa. 1
Absolutos. de hære. 348. fa. 1
Accedens. de procu. 92. fa. 1
Accedens. j. vt lit. non conte. 110. fa. 1
Accedens. ij. vt lit. nō conte. 110. fa. 2
Accedens. de præbē. 203. fa. 1
Accedens. de cōces. præben. 212. fa. 1
Accedens. de cōuer. coniug. 251. fa. 2
Accedens. de accu. 326. fa. 1
Accedens. de rap. 358. fa. 2
Accedens. de cri. fal. 364. fa. 1
Accedens. de pur. ca. 385. fa. 1
Accedentes. de præscrip. 165. facie. 1
Accidentibus. de excēf. prælat. 372. fa. 1
Accidentibus. de priuile. 378. facie. 2
Accepisti. de sponsa duorum. 297. fa. 2
Accepisti. de frigi. 309. fa. 1
Accepimus. de æta. & qualit. 53. fa. 1
Accepimus. de pac. 87. fa. 2
Accepimus. de hd. instr. 146. facie. 2
Accepimus. de pur. c. 386. fa. 1
Accepta. de resli. spo. 119. fa. 1
Accepta. de appel. 179. fa. 1
Accessit. de despon. impube.

Capitulorum index.

294. fa. 1
Accusasti. de accu. 321. fa. 2
Accusatum. de simo. 329. fa. 1
A crapula. de vi. & ho. cle. 193. fa. 1
Ad abolendam. de si. presby. 58. fa. 1
Ad abolēdā. de hæ. 344. fa. 2
Ad apostolicæ. de deci. 240. facie. 2
Ad apostolicam. de regula. 246. fa. 1
Ad apostolicam. de conuer. coniu. 250. fa. 2
Ad apostolicā. de simo. 337. facie. 1
Ad audientiam. j. de rescrip. 7. fa. 1
Ad audientiam. ij. de rescrip. 13. fa. 1
Ad audiētiā. de consue. 15. fa. 2
Ad audientiam. de offi. vica. 65. fa. 2
Ad audientiam. de his que vi metusue. 94. fa. 1
Ad audientiam. de præscript. 165. fa. 2
Ad audiētiā. de app. 178. fa. 2
Ad audientiam. de cleri. non resi. 198. fa. 2
Ad audiētiā de rebus eccle. alie. 218. fa. 1
Ad audientiam. de deci. 239. facie. 2
Ad audiētiā. de capel. mona. 262. fa. 2
Ad audientiam. j. de ecclesi. ædifi. 283. fa. 2
Ad audiētiā. ij. e. tit. 284. fa. 1
Ad audientiam. de spon. 288. facie. 2
Ad audientiam. de homi. vo. 352. fa. 2
Ad audiētiā. de tomea. 355. facie. 2
Ad audiētiā. de cri. fal. 362. facie. 2
Ad aures. de rescript. 7. fa. 1
Ad aures. de temp. or. 48. fa. 1
Ad aures. de æta. & quali. 51. facie. 2
Ad aures. de his que vi metusue. 93. fa. 2
Ad aures. de præscri. 164. fa. 2
Ad aures. de appel. 178. fa. 2
Ad aures. de re. ecclesiæ alie. 217. fa. 2
Ad aures. de simo. 332. fa. 1
Ad aures. de excēf. præla. 370. facie. 1
Ad aures. de pœnis. 388. fa. 2
Ad decorē. de inslit. 207. fa. 2
Ad dissoluēdum. de despon. impube. 296. fa. 1
Ad eminentiam. de sententia excommu. 395. fa. 2
Ad extirpandas. de si. presb. 57. fa. 2
Ad falsariorū. de cri. fal. 363. facie. 2
Ad hæc. de rescrip. 7. fa. 1
Ad hæc. de post. præla. 17. fa. 2
Ad hæc. de si. presby. 57. fa. 2
Ad hæc. de offi. archi. 63. fa. 1
Ad hæc. de offi. vic. 65. fa. 2
Ad hæc. vt lit. non cont. 109. facie. 2
Ad hæc. de do. & cōr. 124. fa. 1
Ad hæc.

Decretalium Gregorij

Ad hæc. j. de appel. 174. fa. 2
Ad hæc. ij. de appel. 176. fa. 2
Ad hæc. iij. de appel. 178. fa. 1
Ad hæc. iij. de appel. Ibidem
Ad hæc. v. de appel. 179. fa. 1
Ad hæc. de præben. 200. fa. 2
Ad hæc. de testa. 230. fa. 1
Ad hæc. de deci. 240. fa. 1
Ad hæc. de reli. domi. 260.
facie. 2
Ad hæc. de consec. eccle. 272
facie. 2
Ad hæc. de iudicis. 340. fa. 2
Ad hæc. de exceſ. præla. 370.
facie. 2
Ad hæc. de priuile. 376. fa. 1
Ad hæc. de senten. excom.
394. fa. 2
Ad hoc. de authorita. & vſu
pal. 41. fa. 1
Ad hoc. de sequeſtra. poſſeſ.
129. fa. 1
Ad hoc. de ſolu. 226. fa. 1
Ad honorem. de authorita.
& vſu. 41. fa. 1
Ad id. de ſponſali. 291. fa. 1
Ad liberandam. de iudic. 343.
facie. 1
Admonet. de renun. 42. fa. 2
Ad noſtrā. de proba. 133. fa. 1
Ad noſtram. j. de iureiuran.
153. fa. 2
Ad noſtram. ij. de iureiuran.
156. fa. 1
Ad noſtram. iij. eod. tit. Ibidem
facie. 2
Ad noſtram. de appella. 174.
facie. 1
Ad noſtrā. de confir. vti. 190.
facie. 2
Ad noſtram. de rebus eccle.
alie. 218. fa. 1
Ad noſtram. de empt. & ven.
220. fa. 2
Ad noſtram. de regu. 244.
facie. 2
Ad noſtram. de coniu. ſeruo.
303. fa. 1
Ad noſtram. de ſimo. 331. fa. 2
Adoleſcens. de ſponſa. 293.
facie. 2
Ad petitionem. de accu. 326.
facie. 1
Ad probandum. de ſenten. &
re iudi. 173. fa. 1
Ad præſentiam. de ſil. præſ.
byte. 56. fa. 1
Ad præſentiam. de app. 176.
facie. 1
Ad quæſtiones. de re-permu.
222. fa. 1
Ad reprimendam. de offi. iud.
ord. 79. fa. 2
Ad ſupplicationē. de renun-
cia. 43. fa. 1
Aduerſus. de immu. eccl. 285.
facie. 2
Aduerſario. de exceſ. 163.
facie. 2
Ad vltimum. de cau. poſ. &
proprie. 117. fa. 1
Aſſerte. de præſum. 150. fa. 2
Albericus. de teſti. 142. fa. 1
Alia quidē. de procu. 90. fa. 1
A memoria. vt lite penden.
128. fa. 1
A multis. de xta. & qualit. 52.
facie. 1

Ano-

Capitulorum index.

A nobis. de ſacramen. non
ite. 55. fa. 2
A nobis. de digamis. 61. fa. 2
A nobis. de excep. 160. fa. 2
A nobis. de cohabi. cleri. &
mulie. 195. fa. 1
A nobis. de deci. 241. fa. 1
A nobis. de deſpon. impube.
295. fa. 1
A nobis. qui ma. accu. poſ.
315. fa. 2
A nobis. de apo. 349. fa. 1
A nobis. j. de ſentē. excom.
396. fa. 1
A nobis. ij. eod. tit. 397. fa. 1
An ſit deſerendum. de appel.
380. fa. 1
Antigonus. de pac. 87. fa. 1
Antiqua. de priuile. 380. fa. 2
Apoſtolica. de excep. 162. fa. 2
Apoſtolica. de dona. 228. fa. 1
Apoſtolica. de cle. excom.
368. fa. 2
Apoſtolicam. de presby. non
bap. 281. fa. 1
Aqua. de coſe. eccle. 273. fa. 2
Archidiaconis. de offic. ar-
chidia. 62. fa. 2
Artem illā. de ſagit. 356. fa. 2
At ſi clerici. de iudi. 101. fa. 2
Atteſtationes. de deſpon.
impu. 295. fa. 1
Auantia. de præbē. 200. fa. 1
Authoritate. de inſti. 207. fa. 2
Authoritate. de cēſi. 272. fa. 2
Audiuimus. de reliqui. 282.
fa. 1
Audiuimus. de ſimo. 337.
fa. 1
Audiuimus. de colluſio. de-
regen. 364. fa. 2
Audita. de reſtitu. ſpo. 119.
fa. 1
Auditis. de elect. 28. fa. 2
Auditis. de procura. 91.
fa. 2
Auditis. de in inte. reſti. 95.
fa. 1
Auditis. de præſcript. 166.
fa. 1
Beneficio. de reſti. in in-
reg. 97. fa. 2
Bona fides. de depoſito. 219
fa. 2
Bonæ memoriæ. j. de poſt.
præla. 18. fa. 2
Bonæ memoriæ. ij. eod. titu.
ibidem.
Bonæ memoriæ. j. de elect.
26. fa. 1
Bonæ memoriæ. ij. de cle. 31. fa. 2
Bonæ memoriæ. de appel.
182. fa. 2
Bonæ memoriæ. de confir.
vti. 189. fa. 2
Breui ſciſcitatus. de iureiu-
ran. 156. fa. 1
Capellanus. de ſer. 115.
fa. 1
Capellanum. de ſecun. nup.
320. fa. 2
Capitulum ſanctæ Crucis.
de reſtitu. 12. fa. 2
Calumniam. de præmis. 388.
fa. 1
Canonica. de ſenten. excom.
403. fa. 2
Canonū ſtatuta. de cō. 3. fa. 1
bb Charif.

Decretalium Gregorij

Charissimus. de conuer. con
iug. 250. fa. 1
Causa. de integ. rest. 97. fa. 2
Causa. de verb. signi. 406.
fa. 2
Causam matrimonij. de offi.
delega. 68. fa. 1
Causam matrimonij. de
probatio. 133. fa. 2
Causam matrimonij. de te-
sti. cog. 144. fa. 2
Causam quæ. de rescrip. 9.
fa. 1
Causam quæ. de elect. 21. fa. 2
Causam quæ. de offi. dele.
68. fa. 1. & fa. 2
Causam quæ. j. de iudi. 102.
fa. 1
Causam quæ. ij. eo. tit. 104.
fa. 1
Causam quæ. de dolo & con-
tu. 124. fa. 2
Causam quæ. j. de testi. & at-
testa. 135. fa. 2
Causam quæ. ij. de testi. &
attesta. 136. fa. 2
Causam quæ. de præscrip.
164. fa. 2
Causam quæ. de senten. &
re iudi. 170. fa. 1
Causam quæ. j. qui si. sint
legiti. 312. fa. 1
Causam quæ. ij. qui si. sint le-
giti. ibidem. fa. 2
Certificari. de sepul. 236. fa. 1
Ceterum. de rescrip. 6. fa. 1
Ceterum. de iudi. 101. fa. 2
Ceterum. de iura. calū. 113.
fa. 1
Ceterum. de testi. cog. 145.
fa. 2
Ceterum. de dona. 226. fa. 2
Clericus. de iurein. 160. fa. 1
Clericus. j. de vita & hone-
deri. 191. fa. 2
Clericus. ij. eo. tit. 192. fa. 1
Clericus. de fideiuss. 225. fa. 1
Clerici. de postu. 89. fa. 2
Clerici. de iudi. 102. fa. 1
Clerici. de vita & honest. cle-
ri. 191. fa. 2
Clerici. ij. de vita & honesta.
cleri. 193. fa. 1
Clerici. de cle. excom. 370.
fa. 1
Clerici. de exces. præla. 367.
fa. 1
Clerici. de vita & hone. cle-
ri. 192. fa. 1
Clerici. ne cle. vel mona.
287. fa. 1
Clericos. de offi. vica. 65. fa. 2
Clericos. de cohabit. cleri.
& mulic. 194. fa. 1
Clericos. de cleri. non resi.
199. fa. 1
Cognoscentes. de consti.
3. fa. 2
Coniugatus. de conuer. con-
iug. 249. fa. 1
Cōgregato. de elect. 36. fa. 2
Cōpromissum. de arbi. 101.
fa. 1
Cōmissum. de deci. 238. fa. 2
Cōmissum. de spō. 290. fa. 2
Conquerente. de fil. presby.
56. fa. 1
Conquerente. de offi. iudi.
ordi-

Capitulorum index.

ordina. 82. fa. 1
Conquerente. de testi. spo.
120. fa. 1
Conquerente. de cle. pere-
gni. 189. fa. 1
Conquerente. de cle. nō re-
si. 197. fa. 2
Conquestus. de fo. compe.
107. fa. 2
Conquestus. de fer. 115. fa. 2
Cōquestus. qui fil. sint legit.
311. fa. 2
Cōquestus. de vsur. 360. fa. 2
Conquesti. de senten. excō.
396. fa. 1
Confanguinei. de sen. & re
iudi. 169. fa. 1
Consensus. de rebus eccle.
alle. 217. fa. 1
Cōsiliū. de plus peti. 116. fa. 1
Cōsiliū. de cele. mis. 274. fa. 1
Cōsiliū. de obs. ieiū. 282. fa. 2
Cōsiderauimus. de elec. 22.
fa. 1
Constitutus. de rescrip. 9. fa. 1
Constitutus. de si. presby.
57. fa. 1
Cōstitut⁹. de transac. 88. fa. 2
Cōstitutus. de in integ. re-
stit. 97. fa. 1
Constitutus. de testi. & atte-
sta. 138. fa. 2
Cōstitutus. de appel. 180. fa. 2
Constitutus. de conces. præ-
ben. 211. fa. 2
Constitutus. de fideiuss. 225.
fa. 2
Constitutus. de conuer. con-
iug. 251. fa. 1
Cōstitutus. de reli. do. 260.
fa. 2
Constitutus. de pur. ca. 384.
fa. 1
Cōstitut⁹. de poenis. 388. fa. 2
Constitutis. de elect. 34. fa. 2
Constitutis. de procu. 92. fa. 2
Constitutis. de eo qui mit.
in pos. 127. fa. 1
Constitutis. j. de testib. & at-
testat. 142. fa. 1
Cōstitutis. ij. eo. tit. & fo. fa. 2
Cōstitutis. j. de app. 177. fa. 1
Cōstitutis. ij. de app. 181. fa. 1
Constitutis. ne sede vacan.
213. fa. 1
Consuetudines. de consue.
15. fa. 2
Consulere. de simo. 336. fa. 2
Consuluit. de conse. eccl.
273. fa. 1
Consuluit. de celebratione
missa. 274. fa. 1
Consuluit. de fer. non ord.
59. fa. 1
Consuluit. de offi. & pote. in
di. delega. 70. fa. 2
Cōsuluit. j. de appel. 175. fa. 2
Cōsuluit. ij. de ap. 176. fa. 1
Consuluit. iij. de appel. 178.
fa. 1
Consuluit. de cōuer. coniu.
250. fa. 1
Cōsuluit. de iur. pa. 265. fa. 1
Consuluit. qui cleri. vel vo-
quen. 299. fa. 2
Cōsuluit. de iudic. 340. fa. 2
Cōsuluit. de vsuris. 360. fa. 2
Consulti. de procu. 93. fa. 1
bb ij Con-

Decretalium Gregorij

Consulti. de reg. 247. fa. 2
Consultationi. de tempo. ordina. 40. fa. 1
Consultationi. de spon. 292. fa. 2
Consultationi. de frigi. 309. fa. 2
Consultationi. de apo. 349. fa. 1
Consultationi. de priuil. 382. fa. 2
Consultationibus. de offi. & pot. iudi. deleg. 67. fa. 1
Consultationibus. de cleri. xgrot. 207. fa. 1
Consultationibus. de don. 227. fa. 1
Consultationibus. de iure patro. 265. fa. 2
Continentia. de cle. percuss. 366. fa. 1
Continebatur. de his quæ sunt a prelat. 213. fa. 2
Continebatur. de desponsa. impu. 294. fa. 2
Continebatur. de homici. volun. 351. fa. 2
Cōtingit. de transact. 88. fa. 1
Contingit. de arbi. 99. fa. 2
Contingit. de do. & contu. 126. fa. 2
Cōtingit. de fide instru. 147. fa. 2
Contingit. j. de senten. excō. 400. fa. 1
Contingit. ij. de sentē. excō. 402. fa. 1
Cōtracto. de cog. spi. 304. f. 1
Corā dilecto. de elect. 31. fa. 2
Corā dilecto. de offi. & pot. iudi. deleg. 74. fa. 2
Coram felicis. de in integrū restitū. 96. fa. 2
Crimina. de collu. 364. fa. 2
Cumana. de elect. 35. fa. 1
Cum ab omni. de vita & honest. cleri. 192. fa. 2
Cum ab ecclesiarum. de of. or. 79. fa. 1
Cum accessissent. de consi. 4. fa. 1
Cum ad monasterium. de statu mona. 257. fa. 2
Cū ad nostrā. de elec. 33. fa. 1
Cum ad nostrā. de institū. 208. fa. 1
Cum ad hoc. de cleri. non resi. 198. fa. 2
Cum ad sedem. de resti. spo. 122. fa. 2
Cum ad quorūdam. de excessi. 370. fa. 2
Cum ā deo. de rescrip. 8. f. 2
Cum aliquibus. de senten. & re iud. 168. fa. 2
Cū ā nobis. de arbi. 100. fa. 2
Cum ā nobis. de testi. & at. testa. 138. fa. 1
Cum apostolus. de censu. 268. fa. 1
Cum apostolicam. de his quæ sunt ā prela. 214. fa. 1
Cum apud. de spon. 291. fa. 2
Cū autē. de iure pa. 266. fa. 1
Cum Bertholdus. de senten. & re iudi. 171. fa. 2
Cum bonæ. de acta. & qua. 52. fa. 1

Cum

Capitulorum index.

Cum bonæ. de proba. 133. f. 2
Cū canon. de cēsi. 272. fa. 2
Cū capella. de priui. 379. f. 1
Cum causa. de offi. & potest. iudi. deleg. 70. fa. 1
Cum causa. de testi. & attest. 141. fa. 2
Cum causa. de senten. & re iudi. 168. fa. 2
Cum causa. de empt. & ven. 220. fa. 2
Cum causa. de rap. 358. fa. 2
Cum causam. de elec. 27. f. 2
Cū causam. de iura. cal. 113. fa. 1
Cū causam. de proba. 133. f. 2
Cū causam. de testi. & attest. 140. fa. 2
Cū causam. de appel. 186. f. 1
Cum causam. de præben. 206. fa. 1
Cum certum. de maio. & obediē. 83. fa. 2
Cum cessante. de appel. 185. fa. 2
Cum Christus. de hære. 344. fa. 1
Cum clamor. de testi. 144. fa. 1
Cum consuetudinis. de consue. 17. fa. 1
Cū clericis. de ordi. ab epi. 50. fa. 2
Cum clerici. de pac. 87. fa. 2
Cū clerici. de censu. 269. fa. 1
Cū cleri. de ver. si. 407. fa. 2
Cū cōtingat. de rescrip. 10. f. 2
Cum contingat. de acta. & quali. 52. fa. 2
Cum contingat. de officio & potest. iudi. delega. 75. fa. 1
Cum contingat. de fo. compe. 106. fa. 2
Cum contingat. de iurciur. 159. fa. 1
Cū contingat. de deci. 242. fa. 2
Cū cōtra. de testi. cogē. 146. fa. 1
Cū contra. de pig. 224. fa. 2
Cum consuet. eo. tit. 225. fa. 1
Cum creatura. de cel. nul. 277. fa. 2
Cū decorē. de si. presb. 58. f. 1
Cum decorē. de vita & honest. clerico. 192. fa. 2
Cum decorem. de cle. cōiu. 196. fa. 2
Cū deputati. de iudi. 103. f. 2
Cū de tua. de cor. viii. 59. f. 1
Cum desideres. de sen. exc. 395. fa. 1
Cū dicat. de eccle. ardi. 283. fa. 2
Cū dilectus. de cōsue. 16. f. 2
Cū dilectus. de elec. 29. fa. 2
Cum dilectus. de his quæ vi. 94. fa. 1
Cum dilectus. de arbi. 99. f. 1
Cū dilectus. de or. cog. 116. f. 1
Cum dilectus. de causa pos. ses. 118. fa. 1
Cum dilectus. de si. instru. 149. fa. 1
Cum dilectus. de cleri. non residen. 198. fa. 2
Cum dilectus. de success. ab intest. 234. fa. 2

bb iij Cum

Decretalium Gregorij

Cum dilectus. de religio. do-
mj. 261. fa. 2
Cum dilectus. de iure patro-
natus. 267. fa. 1
Cū dilectus. de accu. 325. fa. 1
Cum dilectus. de calū. 328.
fa. 2
Cū dilectus. de purga. cano.
384. fa. 2
Cum dilecta. in tit. de rescri-
ptis. 10. fa. 1
Cū dilecta. de confir. vti. vel
inuti. 189. fa. 2
Cū dilecta. de concess. præ-
bend. 212. fa. 2
Cū dilecti. de do. & contu-
ma. 125. fa. 1
Cum dilecti. de emptio. &
vendj. 219. fa. 2
Cum dilecti. de dona. 227.
fa. 1
Cū dilecti. de accu. 324. fa. 1
Cū dilectis. de pur. c. 385. fa. 2
Cū ecclesia Sutrina. de cau-
posse. & proprie. 117. fa. 1
Cum ecclesia dei. de immu-
nita. eccle. 285. fa. 1
Cum ecclesia Vulterana. de
elect. 29. fa. 2
Cum ecclesiastica. de excep-
tio. 161. fa. 1
Cum esses. de testa. 230. fa. 2
Cum essent. de sumo. 330. fa. 1
Cum & plantare. de priuile.
375. fa. 1
Cū ex eo. de reliq. & vene-
ra. 281. fa. 1
Cum ex eo. de poeniten. &
remis. 392. fa. 1
Cum ex illo. de transla. epi-
scopi. 39. fa. 1
Cum ex officij. de præscrip.
166. fa. 2
Cum ex iniuncto. de here.
345. fa. 2
Cum ex iniuncto. de no. ope-
nun. 374. fa. 1
Cum fortius. de calum. 328.
fa. 2
Cum gratia. de commo. 219.
fa. 1
Cum H. de eo qui ordi. fur.
fufe. 369. fa. 1
Cum haberet. de eo qui du.
in mat. quā pol. 301. fa. 1
Cum homines. de deci. 239.
fa. 1
Cum I. & A. de senten. & re
iudi. 172. fa. 2
Cum iamdudum. de præbe-
dis. 201. fa. 2
Cum Ioannes. de fide instru-
men. 149. fa. 1
Cū in veteri. de elect. 36. fa. 1
Cum in tua. de testj. & atte-
sta. 142. fa. 1
Cū in tua. de deci. 242. fa. 2
Cum in tua. de spō. 292. fa. 2
Cum in tua. qui mat. accu.
posse. 316. fa. 1
Cum in causa. de iura. calū.
113. fa. 1
Cum in iuuentute. de præ-
sump. 152. fa. 2
Cum in iuuentute. de pur-
ga. can. 384. fa. 2
Cū i magistrū. de ele. 35. fa. 1
Cū i officiis. de test. 230. fa. 1
Cum

Capitulorum index.

Cum iure. de elec. 30. fa. 1
Cum in iure. de offi. & pote.
iudi. deleg. 73. fa. 2
Cū in ecclesia. de sumo. 329.
fa. 2
Cum in ecclesia. de ap. 179.
fa. 1
Cum in ecclesiis. de maio. &
obe. 85. fa. 1
Cum in cunctis. de elec. 21.
fa. 1
Cum in cunctis. de his quæ
fi. à ma. par. 215. fa. 1
Cum in apostolica. de spon.
291. fa. 1
Cum in partibus. de ver. si-
gni. 407. fa. 1
Cum in diocesi. de vsu. 361.
fa. 2
Cum in distribuendis. de tē-
po. ordi. 49. fa. 1
Cum in contemplatione. de
regu. jur. 412. fa. 1
Cum inferior. de maiori. &
obe. 86. fa. 1
Cum instantia. de cens. 270.
fa. 1
Cum infirmitas. de poenitē.
& remis. 391. fa. 2
Cum inhibito. de clandest.
despon. 296. fa. 2
Cum inter. de cōsue. 16. fa. 1
Cum inter. j. de elec. 23. fa. 1
Cum inter. ij. de elec. 23. fa. 2
Cum inter. iij. de elec. 25. fa. 1
Cū inter P. de renū. 42. fa. 1
Cū inter. de excep. 161. fa. 1
Cum inter. de senten. & re
iudi. 169. fa. 2
Cum inter. qui filij sint legit.
312. fa. 1
Cum inter. de verbo. signifi.
410. fa. 2
Cum illorum. de senten. ex-
com. 398. fa. 2
Cum iuramento. de homici.
350. fa. 2
Cū laici. de iur. pa. 264. fa. 2
Cum laici. de rebus eccle.
alie. 218. fa. 2
Cū liberū. de sepul. 235. fa. 2
Cum locū. de spon. 290. fa. 1
Cum M. Ferrarien. de cōsti-
tu. 4. fa. 2
Cum Marthæ. de cele. miss.
274. fa. 1
Cum monasterium. de elect.
22. fa. 2
Cum monasterium. de con-
fess. 129. fa. 2
Cum non ab homine. de iu-
di. 102. fa. 1
Cum nō ab homine. de sen-
ten. excom. 394. fa. 2
Cum nō sit. de deci. 243. fa. 2
Cum non ignores. de præbe.
& digni. 200. fa. 2
Cum non ignoretis. de offi.
leg. 77. fa. 1
Cum nō liceat. de præscrip.
165. fa. 2
Cum nos. de his quæ fiunt à
præla. 213. fa. 2
Cum nobis. de elec. 23. fa. 2
Cum nobis. de præscrip. 166.
fa. 1
Cum nostris. de concess. præ-
ben. 209. fa. 2

Decretalium Gregorij

Cum nuncius. de testi. & at-
testa. 135. fa. 2
Cum nuper. de cēsi. 272. fa. 1
Cum olim. de cōsue. 16. fa. 1
Cum olim. j. de offi. & pote.
iudi. deleg. 74. fa. 1
Cum olim. ij. eo. titu. & fo.
86. fa. 1
Cum olim. de maio. & obe.
86. fa. 1
Cum olim. de arbi. 99. fa. 1
Cum olim. de cau. poss. 118.
fa. 2
Cum olim. de do. & contu.
115. fa. 2
Cū olim. de testi. & attesta.
139. fa. 2
Cum olim. de præscrip. 167.
fa. 1
Cum olim. de sentē. & re iu-
dica. 169. fa. 2
Cum olim. de cle. coniuga.
196. fa. 1
Cum olim. de præben. 206.
fa. 2
Cū olim. de re. permu. 222.
fa. 2
Cum olim. de censu. 270. fa. 2
Cū olim. j. de priui. 377. fa. 1
Cum olim. ij. eo. tit. 378. fa. 1
Cum olim. de verbo. signifi.
408. fa. 2
Cum omnes. de consti. 3. fa. 2
Cū oporteat. de accus. 324.
fa. 2
Cū ordinē. de rescrip. 6. fa. 2
Cum P. de si. instru. 150. fa. 1
Cum P. de accu. 321. fa. 2
Cum P. de pur. ca. 383. fa. 2
Cū parati. de appel. 176. fa. 2
Cū percussio. de cleri. xgro.
206. fa. 2
Cum post petitam. de elect.
34. fa. 2
Cū pridem. de pact. 87. fa. 1
Cum pro causa. de procura.
397. fa. 1
Cum pro causa. de sentē. ex-
com. 91. fa. 2
Cum propter. de iure patro.
266. fa. 2
Cum quidam. de temp. ord.
48. fa. 2
Cum quidā. de iureiurā. 154.
fa. 2
Cū R. de offi. deleg. 75. fa. 1
Cum sacerdotis. de postul.
90. fa. 1
Cum satis. de offi. archi. 62.
fa. 2
Cum seculum. de iure patro.
264. fa. 2
Cum secundū. de temp. or.
48. fa. 2
Cū secundū. de præb. 201. fa. 1
Cum secundū. de secū. nup.
321. fa. 1
Cum sicut. de eo qui mit. in
poss. 127. fa. 1
Cum sicut. de consec. eccle.
273. fa. 1
Cum sis. de auth. & vfu pal.
41. fa. 2
Cum sis. de conuer. coniug.
249. fa. 1
Cū sis. de cōse. eccl. 273. fa. 1
Cum sit ars artium. de xta.
53. fa. 2
Cū sit generale. de foro cō-
peten.

Capitulorum index.

peten. 105. fa. 2
Cum sit nimis. de iud. 342.
fa. 2
Cum sit proprium. de condi.
apposi. 298. fa. 1
Cū sit Romana. de app. 174.
fa. 1
Cum sit Romana. de simo.
329. fa. 2
Cū simus. de regul. 245. fa. 2
Cum sint homines. de deci.
240. fa. 2
Cū speciali. de app. 185. fa. 2
Cum super. de autho. & vfu
pal. 41. fa. 1
Cum super. de offic. & pote.
iudi. deleg. 70. fa. 2
Cum super. de cau. poss. 117.
fa. 2
Cū super. de cōfess. 129. fa. 2
Cū sup. de test. cog. 145. fa. 1
Cum super. de senten. & re
iudi. 171. fa. 1
Cum super. de concef. præ-
ben. 210. fa. 2
Cum super. de sepul. 236. fa. 1
Cū tanto. de consue. 17. fa. 2
Cum terra. de elec. 22. fa. 2
Cū teneamur. de ap. 176. fa. 1
Cum teneamur. de præben.
199. fa. 2
Cū te. de offi. & potesta. iud.
deleg. 68. fa. 2
Cum te. de sentē. & re iudi.
173. fa. 1
Cum tēpore. de arbi. 99. fa. 1
Cum tibi. de testa. 231. fa. 1
Cum tibi. de verb. sign. 407.
fa. 2
Cum tu. de testi. 136. fa. 1
Cum tu. de vsuris. 360. fa. 1
Cum venerabilis. de consue.
16. fa. 2
Cum venerabilis. de excep.
161. fa. 1
Cum venerabilis. de religio.
domi. 261. fa. 1
Cum venerabilis. de censu.
271. fa. 2
Cum venisset. de sacra vnct.
53. fa. 2
Cum venisset. de restit. spol.
120. fa. 1
Cum venisset. de testi. & at-
testa. 137. fa. 2
Cum venissent. de integ. re-
sti. 94. fa. 2
Cū venisset. de iudi. 102. fa. 2
Cū venissent. de eo qui mit.
in possess. 127. fa. 2
Cum venissent. de institut.
208. fa. 1
Cum. xx. annum. de offi. de-
leg. 76. fa. 2
Cū Vintoni. de elec. 27. fa. 1
Cū virū. de regula. 245. fa. 2
Cum vniuersorum. de rerū
permua. 222. fa. 2
Cum voluntate. de sent. ex-
com. 404. fa. 1
Cū vos. de offi. iud. or. 79. fa. 1
Cura pastoralis. de iure pa-
tro. 24. fa. 2
Cura suscepti. de purga. vul-
ga. 386. fa. 2
Custos ecclesie. de offi. cu.
65. fa. 1
Custos sollicitus. Ibidem.
Dānamus

Decretalium Gregorij

D Amnatus. de summa trini. 2. fa. 1
De appellationibus. de app. 175. fa. 1
Debitum. de diga. 61. fa. 1
Debitum. de baptismo. 280. fa. 1
Debitorum. de iurciu. 153. fa. 2
De causis. de offi. deleg. 66. fa. 2
Decernimus. de indi. 101. fa. 1
Decetero. de transac. 88. fa. 2
Decetero. de testi. & attest. 136. fa. 1
Decetero. de sen. & re iud. 168. fa. 1
Decetero. de cle. non resid. 197. fa. 2
Decetero. de ho. volun. 351. fa. 1
Decetero. de sentē. excom. 394. fa. 1
Decimam partem. de deci. 238. fa. 1
De confirmationibus. de cōfir. vtil. 189. fa. 2
De diaco. qui cleric. vel vo. 299. fa. 2
De digamis. de diga. 60. fa. 2
De eo autem. de temp. ordi. 48. fa. 1
De famulis. de ser. non ordi. 58. fa. 2
Desinat peccator. de reg. iu. 412. fa. 2
De Francia. de spon. 288. fa. 1
De his. de testa. 234. fa. 1
De his. de sepultu. 235. fa. 2
De his. de ecc. xdist. 284. fa. 1
De his. de accusa. 321. fa. 2
De hoc. de simo. 329. fa. 2
De homine. de celeb. missa. 276. fa. 1
De illo. de eo qui cognō. cōsang. vxō. 305. fa. 1
De illa. de diuor. 317. fa. 2
De illis. de sponsa. 288. fa. 2
De illis. j. de despon. impub. 294. fa. 2
De illis. ij. de despōsa. impu. 295. fa. 1
De illis. de cōdi. ap. 298. fa. 2
De illis. de rap. 357. fa. 2
De infidelibus. de consang. & affini. 307. fa. 2
De infantibus. de his qui fi. occi. 349. fa. 2
De iure. de iure pa. 265. fa. 1
De monachis. de prab. 200. fa. 2
De monialibus. de sentē. excom. 399. fa. 2
De multa. de prab. 204. fa. 1
De muliere. de sponsa. 289. fa. 1
De muliere. de matrimo. cōtracto. 311. fa. 2
Deniq. de excep. 160. fa. 2
De peregrinationis. de voto & vo. redem. 253. fa. 1
De presbytero Cāpania. de corpo. viti. 59. fa. 2
De precariis. de precar. 219. fa. 1
De priore. de appel. 178. fa. 2
De prudētia. de dona. inter virum & vxō. 319. fa. 1
De quarta. de p̄scri. 164. fa. 2
De quibus.

Capitulorum index.

De quibus. de bap. 278. fa. 2
De Quodauit deo. de iudi. 101. fa. 1
De rectoribus. de cle. agro. 206. fa. 2
De regularibus. de simon. 322. fa. 2
De seruorum. de seruis non ordi. 58. fa. 2
De simoniace. de simo. 322. fa. 1
De terris. de deci. 240. fa. 1
De testibus. de testi. & attestatio. 138. fa. 1
De testibus. de purga. cano. 385. fa. 1
Deus qui. de vi. & hone. cle. 192. fa. 2
Deus qui ecclesiā. de diuor. 318. fa. 2
Deus qui ecclesiam. de p̄cni. & remis. 390. fa. 2
De vxore. de sepul. 236. fa. 1
De xenodochiis. de relig. do mi. 260. fa. 1
Dignum est. de coniug. ser. 301. fa. 2
Dilectus filius. j. in tit. de re scriptis. 11. fa. 2
Dilectus filius. ij. 12. fa. 2
Dilectus filius. de temp. ord. 49. fa. 2
Dilectus filius. de fil. presby. 58. fa. 1
Dilectus. de ser. non ordin. 59. fa. 1
Dilectus filius. de offi. lega. 78. fa. 1
Dilectus. de offi. iu. or. 82. fa. 2
Dilectus filius. de procu. 92. fa. 1
Dilectus filius. vt lit. penden. 128. fa. 2
Dilectus filius. de sequestra. pos. 129. fa. 1
Dilectus. j. de praben. 201. fa. 2
Dilectus. ij. de prabē. 203. fa. 2
Dilectus. iij. de praben. 205. fa. 2
Dilectus. de concess. praben. 211. fa. 2
Dilectus. de capel. mo. 262. fa. 1
Dilectus filius. de spōsa. 292. fa. 1
Dilectus. j. de simo. 333. fa. 1
Dilectus. ij. Ibidem.
Dilectus filius. de homic. vo. 352. fa. 2
Dilectus filius. de exces. prax. la. 372. fa. 1
Dilectus filius. de p̄cni. 389. fa. 1
Dilecta filia. de maio. & obedien. 85. fa. 2
Dilecta. de exces. prax. 372. fa. 2
Dilecto filio. de supplen. negli. prax. 47. fa. 2
Dilecto. de off. archi. 63. fa. 2
Dilecto filio. de testibus & attesta. 141. fa. 1
Dilecto filio. de ap. 186. fa. 2
Dilecto filio. de prabē. 203. fa. 1
Dilecto filio. de verb. signifi. 410. fa. 2
Dilecti filij. de renū. 46. fa. 2
Dilecti

Decretalium Gregorij

Dilecti filij. de maio. & obedi-
dien. 86. fa. 1
Dilecti. de arbi. 98. fa. 2
Dilecti. de iudi. 102. fa. 1
Dilecti filij. de foro compe-
ten. 107. fa. 2
Dilecti. de libel. obl. 108. fa. 2
Dilecti. de dila. 113. fa. 2
Dilecti filij. de excep. 162. fa. 2
Dilecti. j. de appel. 173. fa. 2
Dilecti. ij. de appel. 182. fa. 2
Dilecti. iij. de appel. 187. fa. 2
Dilecti filij. de decimis. 239.
fa. 1
Dilecti. de privileg. 376. fa. 1
Dilecti. de pur. vul. 386. fa. 2
Dilecti in Christo. de exce.
161. fa. 1
Delictorum. de testi. 146. fa. 1
Dilectis filiis. de appel. 183.
fa. 2
Directi. de appel. 179. fa. 2
Discretionem. de eo qui co-
gno. confang. vxoris suae.
305. fa. 2
Diuerfis fallaciis. de cler. co-
iug. 196. fa. 1
Dolentes. de celebrat. missa.
277. fa. 1
Dominus. de secun. nup. 320.
fa. 1
Donatio. de dona. inter viru
& vxor. 320. fa. 1
Dubius in fide. de here. 343.
fa. 2
Dudum. j. de elect. 25. fa. 2
Dudum. ij. de elec. 36. fa. 2
Dudum. de prae sum. 152. fa. 2
Dudum. de deci. 242. fa. 2
Dudum. de couersio. conti-
gat. 252. fa. 1
Dudum. de priuileg. 382. fa. 2
Duo simul. de offi. ord. 80.
fa. 1
Duo pueri. de despon. impu.
295. fa. 2
Duobus. de sentent. & re iu-
dica. 173. fa. 2
Duobus. de spō. duo. 297. fa. 1
Duobus. de senten. excom-
mu. 404. fa. 2
Dura saepe. de crimi. fal. 362.
facie. 2
Eam te. de etate & quali-
tate. 51. fa. 1
Eam te. in titulo de rescript.
6. facie. 2
Eam te. de iure patro. 266.
facie. 1
Ea noscitur. de his quae fi. à
praela. 214. fa. 1
Ea noscitur. de sentent. ex-
commu. 394. fa. 2
Ea quae. de offi. archi. 62. fa. 2
Ea quae. de senten. & re iudi.
168. fa. 1
Ea quae. de sta. mo. 259. fa. 1
Ea quae. de censu. 269. fa. 2
Ea quae. de simo. 330. fa. 2
Ea quae. de poenis. 387. fa. 2
Ea te. de iure iur. 156. fa. 2
Ecclesia sanctae Mariae. de co-
stit. 5. fa. 1
Ecclesia sanctae Mariae. j. vt
lite pend. 128. fa. 1
Ecclesia sanctae Mariae. ij. ibi-
dem. fa. 2
Ecclesia vestra. j. de elect. 35.
facie. 1

Capitulorum index.

facie. 1
Ecclesia vestra. ij. de elect. 38.
facie. 1
Ecclesia vestra. de sorti. 364.
facie. 2
Ecclesia. de immu. ec. 286.
facie. 1
Ecclesiis. de censu. 269. fa. 1
Edoceri. de rescript. 10. fa. 1
Ego N. de iure iur. 153. fa. 1
Eo libentius. de seruis non
ordi. 59. fa. 1
Episcopus. de praeb. 199. fa. 1
Episcopi. de rebus eccl. alie
nan. 217. fa. 1
Episcopum. de cle. vena. 365.
facie. 2
Episcopalia. de priuileg. 375. fa. 1
Estote. de reg. iur. 412. fa. 1
Et si Christus. de iure iur. 158.
facie. 1
Et si necesse. de donat. inter
virum & vxor. 319. fa. 2
Et si membra. de his quae fiunt
à praela. 215. fa. 1
Et si vniuersim. de postul.
praela. 19. fa. 2
Et si Iudaeos. de Iudae. 342.
facie. 1
Et si quaestiones. de simo. 331.
facie. 1
Euidencia. de accusatio. 321.
facie. 2
Eum pro quo. de fideiussori.
226. fa. 1
Ex administrationis. de iure-
iur. 153. fa. 1
Examinata. de iud. 103. fa. 2
Examinata. de confirma. vti.
190. fa. 2
Exceptionem. de exceptio.
163. fa. 2
Excommunicamus. j. de ha-
reti. 346. fa. 1
Excommunicamus. ij. de ha-
reti. 348. fa. 1
Excommunicatis. de offi. le-
ga. 78. fa. 2
Excoicationi. de rap. 358. fa. 1
Ex coſciētia. de crimine fal.
364. fa. 1
Ex conqueſtione. de re. spo-
lia. 120. fa. 2
Ex diligenti. de simonia. 330.
facie. 2
Ex epistola. de probatio. 130
facie. 1
Et frequentibus. de institut.
207. facie. 2
Ex gestis. de cleri. non resid.
197. fa. 1
Exhibita. de iudi. 104. fa. 1
Exhibita. de re. perm. 223. fa. 1
Exhibita. de homic. volunta-
rio. 355. fa. 1
Ex insinuatione. de rescri-
ptis. 14. fa. 1
Ex insinuatione. de procura-
torib. 90. fa. 2
Ex insinuatione. de appella-
tio. 182. fa. 1
Ex insinuatione. de iure pa-
trona. 265. fa. 1
Ex insinuatione. de simo. 330
facie. 2
Ex literarum. qui cleri. vel
vouen. 299. fa. 2
Ex literarum. de eo qui dux-
in ma-

Decretalium Gregorij

in matri. quam pol. per a-
dul. 301. fa. 1.
Ex literarum. de apost. 348.
facie. 2
Ex literis. de constit. 5. fa. 1
Ex literis. de consue. 73. fa. 1
Ex literis. de offi. & potesta.
iudi. dele. 73. fa. 1.
Ex literis. de offic. iud. 83. fa. 1
Ex literis. de transac. 88. fa. 2
Ex literis. de in integ. restit.
95. facie. 2
Ex literis. de mu. pet. 109. fa. 1
Ex literis. de dolo & contu.
124. fa. 1
Ex literis. de proba. 130. fa. 1
Ex literis. de si. instru. 146.
facie. 2
Ex literis. de iureiur. 159. fa. 2
Ex literis. de vi. & hone. cle.
193. fa. 2
Ex literis. de pig. 224. fa. 1
Ex literis. de conuersione in-
fide. 253. fa. 1
Ex literis. de iure pat. 264.
facie. 1
Ex literis. j. de sponsa. 289.
facie. 1
Ex literis. 2. de sponsa. Ibi-
dem. fa. 2
Ex literis. de despon. impu.
295. fa. 2.
Ex literis. de cog. spi. 304. fa. 2
Ex literis. de eo qui cogno.
consangu. vxor. suar. 306.
facie. 1
Ex literis. de consangu. & affi.
307. fa. 1
Ex literis. de frigi. 309. fa. 2
Ex literis. de ma. contra. 311.
facie. 1
Ex literis. de diuor. 317. fa. 1
Ex literis. j. de homicid. vo-
lun. 352. fac. 2
Ex literis. ij. eo. titu. 353. fa. 1
Ex literis. de fur. 359. fa. 1
Ex literis. de cleri. non ordi.
368. fa. 2
Ex literis. de excof. prela. 371
facie. 1
Ex multa. de vo. 255. fa. 1
Ex multiplici. de decim. 238.
facie. 2
Ex ore. de his que fi. à maio.
par. cap. 215. fa. 2
Ex ore. de priuile. 379. fa. 1
Ex parte. de constit. 5. fa. 1
Ex parte. j. de rescri. 5. fa. 2
Ex parte. ij. de rescri. 7. fa. 2
Ex parte. iij. de rescri. 13. fa. 2
Ex parte. de consue. 17. fa. 1
Ex parte. de tempo. ord. 49.
facie. 1
Ex parte. de scruti. in ordi.
fa. 50. fa. 1
Ex parte. j. de corpore vitia-
tis. 60. fa. 1
Ex parte. ij. de corpo. vitia.
Ibidem.
Ex parte. de offic. vica. 66.
facie. 1
Ex parte. j. de offic. & pote.
iudi. deleg. 67. fa. 2
Ex parte. ij. Ibidem.
Ex parte. de offi. iu. ordi. 79.
facie. 1
Ex parte. de transac. 89. fa. 2
Ex parte. de postu. 90. fa. 1
Ex parte

Capitulorum index.

Ex parte. de alie. iud. mu. 97.
facie. 2
Ex parte. de arbi. 100. fa. 1
Ex parte. de fo. compe. 107.
facie. 1
Ex parte. de resti. spo. 122. fa. 1
Ex parte. de confel. 130. fa. 1
Ex parte. de testi. & attesta.
134. fa. 2
Ex parte. de fide instru. 149
facie. 2
Ex parte. j. de appel. 181. fa. 2
Ex parte. ij. de appel. 187. fa. 2
Ex parte. de cle. coniug. 196.
facie. 2
Ex parte. j. de cler. non resid.
197. fa. 2
Ex parte. ij. de cler. non resi.
198. fa. 2
Ex parte. de cler. ægro. 207.
facie. 1
Ex parte. de concess. præben.
211. fa. 1
Ex parte. de his que fi. à ma.
par. cap. 216. fa. 1
Ex parte. de feu. 223. fa. 1
Ex parte. j. de sepul. 235. fa. 2
Ex parte. ij. de sepul. 236. fa.
cie. 2
Ex parte. j. de deci. 239. fa. 2
Ex parte. ij. de deci. 241. fa. 1
Ex parte. iij. de deci. 242. fa. 1
Ex parte. de reg. 248. fa. 1
Ex parte. i. de conuer. coniu.
249. fa. 2
Ex parte. ij. de cōuer. coniu.
250. fa. 2
Ex parte. de capel. mo. 262.
facie. 2
Ex parte. de censu. 270. fa. 2
Ex parte. de cele. mis. 274.
facie. 1
Ex parte. de obser. icui. 282.
facie. 2
Ex parte. de sponsa. 289. fa. 1
Ex parte. de accu. 322. fa. 1
Ex parte. j. de priuileg. 377.
facie. 2
Ex parte. ij. de priuileg. 379.
facie. 2
Ex parte. iij. de priuileg. 382.
facie. 1
Ex parte. j. de ver. sign. 408.
facie. 2
Ex parte. ij. de ver. sign. 411.
facie. 1
Ex parte. iij. Ibidem.
Explicari. de obseruat. icui.
283. fa. 1
Exposuisti. de corp. vi. 60. fa. 1
Exposuisti. de præben. & di-
gnita. 205. fa. 2
Exposuit nobis. de dila. 114.
facie. 1
Exposita. de arbi. 100. fa. 1
Ex præsentium. de pig. 223.
facie. 2
Ex publico. de conuer. con-
iuga. 249. fa. 1
Ex quorundam. de alie. iudi.
mu. 97. fa. 2
Ex ratione. de ata. & qualit.
51. fa. 1
Ex ratione. de appel. 175. fa. 1
Ex rescripto. de iureiur. 154.
facie. 1
Ex rescripto. de loca. & con-
due. 221. fa. 1
Ex spe-

Decretalium Gregorij

Ex speciali. de iudais. 343.
facie. 1
Ex studiis. de præsump. 150
facie. 2
Ex tenore. in titu. de rescrip-
tis. 8. fa. 2
Ex tenore. de tempo. ordin. 48. fa. 1
Ex tenore. de fo. compe. 106
facie. 1
Ex tenore. de testi. & attesta. 139. fa. 2
Ex tenore. de cōces. praben. 212. fa. 2
Ex tenore. qui si. sint leg. 315.
facie. 1
Ex tenore. de sentē. excom. 394. fa. 1
Extirpāda. de praben. 204.
facie. 2
Ex transmissa. de renun. 42.
facie. 1
Ex transmissa. de fil. presby-
tero. 56. fa. 2
Ex transmissa. de fo. compe. 105. fa. 2
Ex transmissa. de restit. spo. 120. fa. 1
Ex transmissa. de præscri. 165.
facie. 1
Ex transmissa. de deci. 241.
facie. 1
Ex tua. de fil. presby. 57. fa. 1
Ex tuarum. de autho. & usu
pal. 41. fa. 2
Ex tuarum. de forti. 364. fa. 1
Ex tuarum. de pur. can. 384.
facie. 1
Ex tua. de cle. nō rest. 198. fa. 1
Ex tua. de simo. 331. fa. 2
Falsidicus. de cri. fal. 362.
facie. 1
Felicis memorie. de tor. 355.
facie. 2
Filius noster. de testa. 229.
facie. 2
Finem litibus. de do. & cōtu. 125. fa. 1
Firmiter. de sum. trin. & si. 1.
facie. 2
Firmissime. de hære. 343. fa. 2
Fors. de ver. sig. 406. fa. 1
Fraternitatis. de testi. & atte-
136. fa. 1
Fraternitatis. de frigi. 310. fa. 1
Fraternitatis. de hæreti. 343.
facie. 2
Fraternitati. de cleri. nō rest. 197. fa. 2
Fraternitati. de eo qui cogn. 306. fa. 1
Fraternitati. de schisma. 348.
facie. 2
Fraternitati. de cl. excomm. 367. fa. 2
Fraternitatem. de dona. 226.
facie. 2
Fraternitatē. de sepul. 235. fa. 1
Fures. de fur. 358. fa. 2
Gaudemus. de conuer. 251. fa. 2
Gaudemus. de diuor. 318. fa. 1
Gaudemus. qui si. sint legit. 315. fa. 2
G. perperius. de si. instr. 150
facie. 1
Gemma mulier. de spō. 293.
facie. 1

Gratum

Capitulorum index.

Gratum gerimus. de postu. 18. fa. 1
praelato. 18. fa. 1
Gratum. de off. & po. iud. de-
leg. 68. fa. 2
Grauis. de resti. spo. 120. fa. 2
Grauis. de deposito. 219. fa. 1
Grauis. de censu. 269. fa. 2
Graue gerimus. de offi. iudi. ordi. 83. fa. 1
Graue nimis. de prabē. 204.
facie. 2
Grauem. de exce. praela. 372.
facie. 2
Grauem. de poenis. 389. fa. 2
Grauem. de senten. excom. 403. fa. 2
H. Enricus. de cleri. pug. 356. fa. 1
His quæ pro ecclesia. de ma-
io. & ob. 85. fa. 2
His quibus. de elec. 39. fa. 1
His quibus. de offi. iudi. ordi. 83. fa. 1
Humilis. de maio. & obed. 86. fa. 2
Iacobus. de simo. 337. fa. 2
Ignarus episcopus. de lib. obla. 108. fa. 2
Illa deuotionis. ne se. vac. 213
facie. 1
Illa quotidiana. de elect. 32.
facie. 2
Illa prepositorum. de accu. 321. facie. 1
Illud. de maio. & obed. 83.
facie. 2
Illud. de præsump. 151. fa. 1
Illud. de præscrip. 164. fa. 2
Illud. de iure pa. 264. fa. 1
Illud. de de. excom. 367. fa. 1
Illud. de exce. praela. 370.
facie. 2
Illo vos. de pigno. 223. fa. 2
Immunitatem. de immu. ec-
cle. 286. fa. 1
Imperatorū. de iura. cal. 112.
facie. 2
Imputari. de si. instru. 150.
facie. 1
In aliquibus. de deci. 243.
facie. 1
In archiepiscopatu. de rap. 358. fa. 1
In audientia. de senten. ex-
com. 396. fa. 2
In causa. de causa pos. & pro-
pri. 118. fa. 2
In causis. de elect. 28. fa. 2
In causis. de testib. & attesta. 136. fa. 1
In causis. de senten. & re iu-
dic. 172. fa. 1
In ciuitate. de vsur. 360. fa. 1
Indecens esse. de natis ex li-
be. ven. 303. fa. 1
Indecoriū est. de ata. & quali. 51. fa. 1
Indicante. de testa. 229. fa. 2
Indicatum. de immu. eccle. 284. fa. 2
Indignū. de reg. iur. 412. fa. 2
In ecclesia. de instit. 207. fa. 2
In ecclesiis. de capel. mona. 262. fa. 1
In eos. de hæret. 344. fa. 1
In Genesi. de elec. 37. fa. 2
Inherentes. de iura. calum. 112. fa. 1

cc Inhiben-

Decretalium Gregorij

Inhibendum est. de coha. cle. & mu. 193. fa. 2
In his. de priuil. 382. fa. 1
In his. de verb. signifi. 407. facie. 1
Iniustum. de re. permu. 222. facie. 1
In Lateranensi. de præben. & dig. 205. fa. 1
In literis. de offi. & pote. iudi. deleg. 67. fa. 1
In literis. de testi. spo. 119. f. 2
In literis. de testi. & attesta. 137. fa. 2
In literis. de rap. 358. f. 1
In nomine domini. de testi. & attesta. 134. fa. 1
In nonnullis. de iudic. 342. facie. 2
In nostra. de rescrip. 13. fa. 1
In nostra præsentia. de procura. 90. fa. 2
In nostra de testi. & attesta. 139. fa. 1
In nostra. de sepul. 236. fa. 2
In nostra. de iniur. 387. fa. 1
Innotuit. de elect. 24. fa. 1
Innotuit. de arb. 100. fa. 2
Innotuit. de maledi. 366. facie. 1
Innotuit. de eo. qui or. fur. sus. 369. fa. 2
Innouamus. de treug. 87. fa. 1
Innouamus. de censu. 269. facie. 1
Innouate. de verborum sig. 405. fa. 1
In omni negotio. de testi. 134 facie. 2

In ordinando. de simo. 328. facie. 2
In pertractandis. de iur. calum. 112. fa. 2
In præsentia. de renun. 42. facie. 2
In præsentia. de proba. 131. facie. 2
In præsentia. de sponsa. 291. facie. 1
In præsentia. de senten. excom. 402. fa. 2
In quadam. de celebra. mis. 276. fa. 2
In quibusdam. de poenis. 389. facie. 1
Inquirendum. de pecu. cle. 229. f. 1
Inquisitionis. de accu. 325. facie. 1
Inquisitioni. de appel. 188. facie. 2
Inquisitioni. de senten. excom. 402. fa. 1
In singulis. de stat. mo. 258. facie. 2
Insinuante. de offi. & potest. iudi. deleg. 51. fa. 1
Insinuante. qui cleri. vel voven. 300. fa. 1
Insinuatione. de feu. 223. f. 1
Insinuatum. de simo. 330. f. 1
Instruendi. de ser. non ordi. 58. fa. 2
Insuper. de testi. 134. f. 2
Insuper. qui ma. ac. pos. 316. facie. 1
In tabulis. de sortile. 364. facie. 1

In tantum

Capitulorum index.

In tantum. de simo. 336. fa. 1
In tantum. de collu. dete. 365 facie. 1
Intelligentia. de verb. signi. 405. fa. 2
Intellecto. de iureiu. 160. f. 1
Intelleximus. de acta. & qual. 53. fa. 1
Intelleximus. de iudi. 102. facie. 1
Intelleximus. de or. cog. 115. facie. 2
Intelleximus. de his qui fil. oc. 349. f. 2
Intelleximus. de adulte. 357. facie. 1
Intelleximus. de no. oper. nunci. 374. fa. 1
Inter alia. de immu. eccl. 285 facie. 1
Inter alia. de senten. excom. 398. fa. 2
Inter cætera. de offi. iudi. ordin. 82. fa. 1
Inter cætera. de appel. 173. facie. 2
Inter cætera. de præben. 201. facie. 1
Inter cæteras. de rescript. 6. facie. 1
Inter cæteras. de senten. & re iudica. 169. fa. 1
Inter corporalia. de translat. 39. fa. 1
Inter dilectos. de fide instru. 147. fa. 1
Inter dilectos. de domat. 227. facie. 2
Inter dilectos. de exces. prælat. 371. f. 2
Interdicim. de decimis. 244 facie. 1
Interfecisti. de homi. 350. f. 1
Inter monasteriū. de senten. & re iudi. 172. fa. 1
Inter opera. de spon. 291. f. 1
Interposita. de appel. 188. f. 1
Inter quatuor. de cleri. pere. 62. fa. 1
Inter quatuor. de maio. & obedi. 84. fa. 2
Inter quatuor. de cleri. non resi. 198. fa. 1
Inter quatuor. de relig. do. 260. f. 2
Inter sollicitudines. de pur. cano. 384. f. 1
Intimasti. de appel. 187. fa. 2
Intimauit. de testi. & atte. 136 facie. 2
Inuestigandum. de pecu. cle. 228. fa. 2
Ioannes. de cle. coniuga. 196 facie. 1
Ioannes. de testa. 233. fa. 2
Ioannes. de regu. 244. fa. 2
Ioannes. de homi. volun. 355. facie. 1
Iordanæ. de eo qui cog. con. sang. 306. fa. 2
Ioseph. de verbo. signi. 405. facie. 2
Irrefragabili. de offi. ord. 81. facie. 1
Irrita erit. de his quæ fi. 2 prælat. 213. fa. 1
Is cui. de no. ope. nun. 375. facie. 1

eo ij Is quæ

Decretalium Gregorij

Is qui de solu. 226. fa. 2
Is qui de spon. 293. fa. 1
Ita quorundam de iudicis. 340. fa. 2
Item cum de restit. spo. 119. facie. 2
Iudici de testi. & attesta. 136. facie. 2
Iudici. j. de iudic. 340. fa. 1
Iudici. ij. Ibidem.
Iudicis officium de offi. iud. 83. fa. 2
Iuramentum de iureiuran. 160. fa. 1
Iuravit de proba. 131. fa. 1
Iurgantium de senten. & re iudi. 168. fa. 1
Ius dictum de verbo. signi. 406. fa. 2
Iuuenis de spon. 288. fa. 2
Lator presentium de pigno. 223. fa. 2
Lator de senten. & re iudi. 168. fa. 2
Lator qui fil. sint legi. 312. fa. 2
Lator presentium de homi. volunta. 352. fa. 1
Latores de cleri. excom. 367. facie. 1
Laudabilem. vt lit. pen. 128. facie. 1
Laudabilem de conuer. infide. 252. fa. 2
Laudabilem de frigi. 309. facie. 2
Lecta coram nobis de renu. 46. fa. 2
Legebatur de ma. & obe. 83. facie. 2
Licet de elect. 20. fa. 2
Licet de transla. 40. fa. 2
Licet magister de supplen. negli. prelat. 47. fa. 1
Licet de offic. & pote. iudi. deleg. 73. fa. 2
Licet de offi. lega. 77. fa. 2
Licet in corrigendis de offi. iudi. ordi. 81. fa. 1
Licet. j. de fo. compe. 106. fa. 1
Licet. ij. de foro compe. 108. facie. 1
Licet de feriis. 115. fa. 1
Licet de restit. spo. 119. fa. 1
Licet causam de proba. 132. facie. 1
Licet. j. de testa. & attest. 137. facie. 1
Licet. ij. de test. & attest. 143. facie. 1
Licet. iij. de testi. & attesta. Ibidem facie. 2
Licet vobis de preben. 205. facie. 2
Licet de deci. 239. fa. 2
Licet de regu. 246. fa. 2
Licet de voto. 253. fa. 2
Licet de censu. 268. fa. 1
Licet de bap. 280. fa. 2
Licet de spola duorum. 297. facie. 2
Licet de coniug. seruorum. 303. fa. 1
Licet de accu. 322. fa. 2
Licet Heli. de simo. 333. fa. 2
Licet de cri. fal. 363. fa. 1
Licet de pennis. 388. fa. 1
Licet de penitentiis. 390. facie. 1

Ligneis

Capitulorum index.

Ligneis de consecrat. eccle. 273. fa. 1
Litera tua de dila. 113. fa. 2
Litera de frigi. 310. fa. 2
Litera de ma. contra. 311. fa. 1
Literas de renun. 41. fa. 2
Literas de supplen. neglig. prala. 47. fa. 2
Literas de tem. or. 49. fa. 1
Literas de fil. presby. 57. fa. 2
Literas de iura. cal. 112. fa. 2
Literas de restit. spo. 121. fa. 1
Literas de prae sum. 152. fa. 1
Literas de concess. prae ben. 211. fa. 1
Literas de celeb. missa. 278. facie. 1
Literas de despon. imp. 294. facie. 1
Literas de coniug. lepro. 301. facie. 2
Literis de rescrip. 14. fa. 2
Literis de prae sum. 151. fa. 2
Literaturam de voto. 253. facie. 2
Magnus episcopus de oblig. ad rati. 59. fa. 2
Magne de voto. 254. fa. 1
Maiores de bap. 278. fa. 2
Maioribus de praebedis. 199. facie. 2
Mancipia de re. permut. 222. facie. 1
Mandatum de rescrip. 14. fa. 2
Mandato de procur. 92. fa. 2
Mandato de simo. 338. fa. 1
Mandata de prae sum. 151. fa. 1
Mandatus de offi. archidia. 63. facie. 1
Manifesta de poen. & remiss. 389. fa. 2
Maritis de adul. 356. fa. 2
Martinus de cogna. spiritua. 304. fa. 1
Massana de elect. 38. fa. 1
Matthaeus de simo. 332. fa. 1
Meminimus de appella. 175. facie. 1
Meminimus qui cle. vel vo. 299. fa. 2
Meminimus de accusa. 322. facie. 2
Michael de fil. presbyte. 57. facie. 2
Michael de vsur. 361. fa. 2
Ministerium de offic. archi. presby. 64. fa. 1
Miramur de ser. non ord. 59. facie. 1
Monachi de stat. mona. 256. facie. 2
Monachi de senten. excom. 393. fa. 1
Monasteria de vi. & honest. cleri. 192. fa. 1
Moniales de pur. cano. 383. facie. 1
Multa sunt ne cle. vel mo. 286. fa. 1
Multorum de iudic. 340. facie. 1
Mulier de conuer. 252. fa. 2
Mulieri de iureiu. 160. fa. 1
Mulieres de dona. inter vir. & vxor. 319. fa. 1
Mulieres de senten. excom. 393. fa. 2

cc iij Nam

Decretalium Gregorij

N Am concupiscentiam. Nisi specialis. de offi. leg. 77.
de consti. 3. fa. 2 facie. 2
Nam & rex. de verbo. signifi. Nobis fuit. de iure patro.
405. fa. 2 266. fa. 2
Nam & ego. Ibid. Nobis fuit. de simo. 332. fa. 2
Nauiganti. de vsur. 362. fa. 1 Nobilis homo. de pur. ca. 383
Nec episcopi. de tem. or. 48. fa. 1
fa. 2 Non amplius. de institu. 207.
Ne dei. de simo. 337. f. 2 fa. 1
Ne inuitatis. de consti. 3. fa. 2 Non debet. de testi. & attest.
Nemo presbyterorum. de si- 144. fa. 2
mo. 330. fa. 1 Non debet. de cosan. & affi.
Nemini dubium. de offi. leg. 308. fa. 2
78. fa. 2 Non dubium. de senten. ex-
Ne nimia. de relig. do. 261. com. 393. f. 2
facie. 2 Non est. de deci. 241. fa. 1
Ne pro defectu. de elect. 33. Non est vobis. de regu. 244.
fa. 1 facie. 2
Ne pro dilatione. de poenit. Non est voti. de voto. 253.
& re. 392. f. 2 facie. 2
Ne religiosi. de reg. 248. fa. 1 Non est. de spon. 289. fa. 2
Nicolao. de appel. 187. fa. 1 Non iniuste. de procu. 92.
Nihil est. de elect. 34. fa. 1 facie. 2
Nihil prodest. de prescript. Non liceat. de cleri. non resi.
164. fa. 1 197. fa. 1
Nihil obstat. de verbo. signi. Non liceat. de praben. 199.
405. fa. 2 facie. 1
Nimis. de fil. presbyt. 58. fa- Non licet. de reb. eccles. alie.
cie. 1 217. fa. 1
Nimis. de iureiu. 159. fa. 2 Non maguopere. ne cleri.
Nimis iniqua. de excels. prae- 286. fa. 2
lar. 372. fa. 2 Non minus. de immu. eccle.
Nimis praua. 373. f. 1 284. fa. 2
Nisi cum pridem. de renun. Nonne bene. de presum. 150
43. fa. 2 facie. 2
Nisi essent. de praben. 202. Nonnulli. de rescrip. 12. fa. 1
facie. 1 Non potest. de senten. & re
Nisi specialis. de auth. & vsu iudi. 168. fa. 1
pal. 41. fa. 1 Non satis. de simo. 329. fa. 2
Non

Capitulorum index.

Nō sine multa. de arb. 98. f. 1 cu. 321. fa. 2
Nō vt apponeret. de bap. & Nulli Iudæo. de Iud. 343. f. 1
cuius effectus. 280. fa. 2 Nulli se. de senten. excom.
Nos inter. de pur. ca. 383. f. 2 394. fa. 1
Nos instituta. de sep. 235. f. 1 Nulla ecclesiastica. de con-
Nos quidē. de testa. 229. f. 2 cef. praben. 208. fa. 2
Nostro postulasti. de poen. Nunc autem. de relig. do.
& remis. 392. fa. 2 260. fa. 1
Nosti quomodo. de elect. Nuncios. de deci. 239. fa. 1
22. fa. 1 Nuper. de digamis. 60. fa. 2
Noua. de poe. & re. 391. fa. 1 Nuper. de testi. & attesta.
Nouū gen. de deci. 238. f. 2 144. fa. 1
Nouit ille. de offi. le. 78. fa. 1 Nuper. de deci. 243. fa. 2
Nouit ille. de iudi. 102. fa. 2 Nuper. de dona. inter virum
Nouit. de appella. 180. fa. 1 & vxorem. 319. fa. 2
Nouit ille. ne se. vacan. 212. Nuper. de senten. excommu.
fa. 2 397. fa. 2
Nouit. de his quæ sūt à prae- O Blate. de app. 184. fa. 2
la. 213. fa. 2 Odoard. de solu. 226.
Nouerit. de senten. excom. fa. 1
403. fa. 1 Officiū. de offi. archi. 62. fa. 2
Nouimus. de verbo. signific. Officiū. de offi. archipres-
410. fa. 1 byteri. 64. fa. 2
Nullus. de elec. 20. fa. 1 Officij. de elec. 32. fa. 1
Nullus. de ser. non ordi. 58. Officij. de testa. 231. fa. 1
fa. 2 Officij. de poe. & re. 390. fa. 2
Nullus. de fo. compe. 105. f. 1 Officij. de senten. excommu.
Nullus. de presump. 150. f. 2 401. fa. 2
Nullus episcopus. de iureiu- Olim. in tit. de rescrip. 11. fa. 1
ran. 153. f. 2 Olim. de lit. conte. 109. fa. 1
Nullus presbyter. de pig. Olim. jde resti. spo. 120. fa. 2
223. fa. 2 Olim. ij. de resti. spo. 123. fa. 1
Nullus episcopus. de paræ. Olim. iij. ibidem.
237. fa. 2 Olim. de excep. 162. fa. 1
Nullus. de regu. 244. fa. 1 Olim. de censu. 271. fa. 1
Nullus de iure pat. 265. fa. 1 Olim. de accu. 327. fa. 2
Nulli liceat. de re. eccle. a- Olim. de iniur. 387. fa. 1
lianen. 217. fa. 2 Oli. de verbo. signi. 407. fa. 1
Nulli episcoporum. de ac- Omnis anima. de censu. 268.
ce iij fa. 1

Decretalium Gregorij

facie. 1
Omnia res. de reg. iur. 412. fa. 1
Omnia vtriusque. de pot. & remis. 391. fa. 2
Omnes principes. de ma. & obe. 83. fa. 2
Omnes dies. de fer. 114. fa. 2
Omnibus. de cle. vena. 365. fa. 2
Omnipotens. de accu. 321. fa. 2
Omnis episcopus. de ele. 20. fa. 1
Actum. de verbo. signifi. 406. fa. 2
Pactiones. de pac. 88. fa. 1
Paroeciano. de sepul. 137. fa. 1
Paroecianos. de decimis. 240. fa. 1
Paroecianos. de senten. excōmu. 394. fa. 1
Pastoralis. in titu. de rescrip. 8. fa. 1
Pastoralis. de sacra. non iteran. 55. fa. 2
Pastoralis. de offici. & pote. iudi. deleg. 72. fa. 2
Pastoralis. de offi. iudi. ordi. 80. fa. 2
Pastoralis. de iudi. 103. fa. 2
Pastoralis. de causa pos. 118. fa. 1
Pastoralis. de fide iſtru. 148. fa. 2
Pastoralis. de exceptionibus. 161. fa. 1
Pastoralis. de appellationib. 183. fa. 1
Pastoralis. de his quæ si. à præla. 214. fa. 2
Pastoralis. de donationibus. 217. fa. 2
Pastoralis. de deci. 242. fa. 1
Pastoralis. de iure patronatus. 267. fa. 1
Pastoralis. de priuil. 379. fa. 2
Patentibus. de priui. 376. fa. 2
Per inquisitionem. de elect. 27. fa. 2
Perlatum. de his quæ vi me. rufve. 93. fa. 1
Perlatu. de iure pat. 263. fa. 1
Perlatum. qui filij sint legiti. 313. fa. 1
Permittimus. de sentē. excōmu. 404. fa. 2
Perniciosus. de celebra. mis. 278. fa. 1
Perniciosam. de offic. ordina. 78. fa. 2
Per nostras. de iure patronatus. 265. fa. 2
Perpendimus. de senten. excommu. 396. fa. 1
Personas. de testibus & atte. sta. 136. fa. 2
Personas. de appel. 174. fa. 1
Per tuas. de maiori. & obedien. 84. fa. 2
Per tuas. de arbi. 99. fa. 2
Per tuas. de proba. 132. fa. 2
Per tuas. de testibus & atte. sta. 143. fa. 1
Per tuas. de appel. 185. fa. 1
Per tuas. de dona. 227. fa. 1
Per tuas. de voto. 256. fa. 1
Per tuas. de conditio. appo. 298. fa. 2

Per

Capitulorum index.

Per tuas. qui filij sint legi. 313. fa. 2
Per tuas. j. de simo. 334. fa. 2
Per tuas. ij. de simo. 335. fa. 2
Per tuas. iij. eo. tit. 336. fa. 1
Per tuas. de senten. excōmu. 401. fa. 1
Per venerabile. qui filij sint legiti. 314. fa. 1
Per vestras. de dona. inter vi. rum & vxor. 320. fa. 1
Peruenit. de arbi. 98. fa. 2
Peruenit. j. de testibus cogē. 145. fa. 1
Peruenit. ij. eo. tit. ibidē. fa. 2
Peruenit. j. de iureiuran. 153. fa. 1
Peruenit. ij. eo. tit. ibidem. 175. fa. 2
Peruenit. ij. de appel. 178. fa. 1
Peruenit. de emptio. & venditio. 220. fa. 1
Peruenit. de fideius. 225. fa. 1
Peruenit. de deci. 239. fa. 1
Peruenit. de censu. 268. fa. 1
Peruenit. de immunita. ecclē. 284. fa. 2
Peruenit. de coniugio lepro. 302. fa. 1
Peruenit. qui filij sint legi. 313. fa. 2
Peruenit. de adul. 356. fa. 2
Peruenit. de excessi. præla. 369. fa. 2
Peruenit. de senten. excommunica. 395. fa. 2
P. & G. de officio delega. 76. fa. 1
Petrus diaconus. de homi. ci. volun. 353. fa. 1
Petitio. de procu. 92. fa. 1
Petitio. de iureiur. 159. fa. 2
Petitio. de homicidio voluntario. 355. fa. 1
Petistis. de privileg. 380. fa. 1
Pisanis. de restitutione spoliatorum. 123. fa. 2
Placet. de conversione coniuga. 250. fa. 1
Placuit. de testibus & atte. sta. 134. fa. 1
Placuit. de præscript. 164. fa. 1
Placuit. de emptio. & venditio. 219. fa. 2
Plerique. de pact. 87. fa. 2
Plerique. de rescript. 10. fa. 2
Plerique. de donat. 319. fa. 1
Plures. de vsur. 359. fa. 1
Porro. de diuor. 317. fa. 1
Porro. de cleri. pugnan. 356. fa. 1
Porro. de priui. 376. fa. 1
Porro. de senten. excommunica. 393. fa. 2
Porrecta. de confirm. vti. 190. fa. 2
Porrectu. de regu. 245. fa. 2
Possessiones. de rebus eccle. alien. 218. fa. 1
Post cessionē. de probationibus. 131. fa. 1
Post translationem. de renūcia. 45. fa. 1
Post electionem. de concess. præben. 210. fa. 1
Post miserabilem. de vsur. 361. fa. 1
Postremo. de appel. 179. fa. 1
Postu.

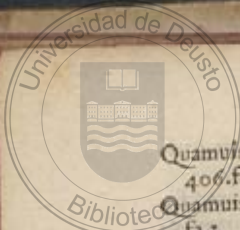
Decretalium Gregorij

Postulasti. in titu. de referi-
ptis. 12. fa. 1
Postulasti. de foro competē.
107. fa. 1
Postulasti. de regu. 247. fa. 2
Postulasti. de iure patrona-
tus. 267. fa. 2
Postulasti de iudicis. 342.
fa. 1
Postulasti. de homicidio vo-
luntario. 354. fa. 2
Postulasti. de concessione
præben. 212. fa. 1
Postulasti. de voto. 256. fa. 1
Postulasti. de cleri. excom-
muni. 367. fa. 2
Postulationem. de postula.
præla. 19. fa. 2
Postquam. de elect. 20. fa. 1
Potuit emphyteuta. de loca-
to & condu. 221. fa. 2
Precariū. de precar. 219. fa. 1
Precariæ. de preca. 218. fa. 2
Prælatorum. de accusa. 328.
fa. 1
Præsent. de iudicis. 340. fa. 1
Præsentium. de filiis presby-
tero. 56. fa. 1
Præsentium. de testibus & at-
testa. 138. fa. 2
Præsentium. de cleri. percuss.
366. fa. 1
Præsentata. de testibus & at-
testa. 143. fa. 2
Presbyter. de sacramen. non
iteran. 56. fa. 1
Presbyter. de pecu. cleri.
228. fa. 2
Presbyter. de celebra. mis.

273. fa. 2
Presbyteri. de pcc. 387. fa. 2
Presbyterum. de cleri. egra-
tan. 206. fa. 2
Presbyterum. de homi. volū-
tario. 351. fa. 2
Præterea. de acta. & qualita-
te. 51. fa. 2
Præterea. de offi. & potesta.
iudi. delega. 66. fa. 2
Præterea. j. de transactio-
bus. 89. fa. 1
Præterea. ij. eodem titu. ibi-
dem. fa. 2
Præterea. de dila. 113. fa. 2
Præterea. de testibus & atte-
sta. 138. fa. 1
Præterea. de testibus cogen.
145. fa. 2
Præterea. j. de app. 177. fa. 1
Præterea. ij. de appellatio-
bus. 179. fa. 2
Præterea. de præben. 200.
fa. 2
Præterea. de conuersio. con-
iuga. 248. fa. 2
Præterea. j. de iure patrona-
tus. 263. fa. 1
Præterea. ij. de iure patrona-
tus. 266. fa. 1
Præterea. de censu. 269. fa. 1
Præterea. j. de spō. & matri-
mo. 288. fa. 1
Præterea. ij. de sponsali. 289.
fa. 2
Præterea. ne prælati vi. suas.
338. fa. 1
Præterea. de apo. 348. fa. 2
Præterea. de usuris. 360. fa. 1
Præterea

Capitulorum index.

Præterea. de cleri. percuss. 366. fa. 1
Procuraciones. de censu. 271. fa. 2
Prohibeas. de magis. 338. fa. 2
Prohibemus. de deci. 240. fa. 2
Prohibemus. de censibus. 268. fa. 2
Pro illorū. de præben. & di-
gni. 202. fa. 2
Propter. de loca. 221. fa. 1
Propter. de dona. 228. fa. 2
Propterea. de verborum si-
gnifi. 405. fa. 2
Propositum. de eo qui dux.
in matri. quam pol. per
adul. 300. fa. 2
Proposui. de foro compe-
tenti. 108. fa. 1
Proposui. de probatio. 130. fa. 2
Proposui. de consecra. ec-
cle. 273. fa. 1
Proposuit. de filiis presbyte. 56. fa. 2
Proposuit. de appel. 177. fa. 1
Proposuit. de concessio. præ-
ben. 209. fa. 1
Proposuit. de coniug. seruo-
rum. 302. fa. 2
Proposuit. de cleri. excom-
muni. 368. fa. 1
Prouideas. de officio vica. 65. fa. 2
Prout nobis. de dolo & con-
tuma. 124. fa. 2
Prudentiam. de officio & po-
testa. iudi. deleg. 69. fa. 1
Prudentiam. de mutu. peti-
tio. 109. fa. 1
Prudentes. de dona. 226. fa. 2
Puberes. de despō. impube-
rum. 294. fa. 1
Publicato. scrutinio. de ele-
ctione. 38. fa. 2
Pueris. de delictis puerorū.
365. fa. 1
Pueris. de sententia excom-
munica. 405. fa. 1
Qua fronte. de ap. 177.
fa. 2
Qualiter & quando. j. de ac-
cu. 326. fa. 2
Qualiter & quando. ij. de ac-
cusa. 323. fa. 2
Qualiter & quando. de iu-
di. 104. fa. 1
Qualiter. de elect. 23. fa. 2
Qualiter. de pccis. 87. fa. 1
Qualiter. de cleri. non resi-
den. 197. fa. 2
Quam graui. de crimine fal-
363. fa. 1
Quam perniciosum. de usu-
ris. 361. fa. 1
Quam sit graue. de excessi.
præla. 370. fa. 2
Quam sit laudabile. de iu-
dais. 341. fa. 1
Quamuis. de acta. 53. fa. 2
Quamuis. de offi. & potesta.
iudi. delega. 66. fa. 2
Quamuis. de sententia & re
iudi. 173. fa. 2
Quamuis. de deci. 240. fa. 1
Quamuis. de sententia exco-
muni. 405. fa. 1
Quamuis.

Decretalium Gregorij

Quamvis. de verbo. signific. 406. fa. 1
Quamvis. de regu. iur. 412. fa. 2
Quanto. de consuetu. 16. fa. 1
Quanto. de transla. 40. fa. 1
Quanto. de offi. iudi. ordina. 79. fa. 2
Quanto. de iudi. 101. fa. 2
Quanto. de præsump. 151. fa. 1
Quanto. de iure iur. 155. fa. 2
Quanto. de his quæ sunt à præla. 213. fa. 2
Quanto. de censu. 270. fa. 1
Quanto. de diuor. 317. fa. 2
Quanto. de magi. 339. fa. 1
Quanto. de vsur. 361. fa. 2
Quanto. de priuile. 381. fa. 2
Quanta. de senten. excom. 402. fa. 2
Quæcunque. de iure patro. 263. fa. 1
Quæ in ecclesiarum. de constitutu. 4. fa. 1
Quemadmodum. de iure. 157. fa. 2
Quæ multoties. de regu. 412. fa. 1
Querelam. de elect. 26. fa. 2
Querelam. de procur. 91. fa. 2
Querelam. de iure iur. 154. fa. 1
Querelam. de simo. 330. fa. 2
Querelam. ne præla. vi. suas. 338. fa. 2
Querenti. de offi. & pote. iudi. delega. 71. fa. 1
Querenti. de verbo. signifi. 407. fa. 2
Quæris à nobis. de æta. &

quali. 51. fa. 2
Querimoniâ. de iure patro. 264. fa. 1
Quæsiuit. de his quæ sunt à maio. par. cap. 215. fa. 2
Quæsiuit. de diuor. 316. fa. 2
Quæsiuit. de verbo. signific. 406. fa. 2
Quæsitum. de tempo. ordin. 50. fa. 1
Quæsitum. de cohabi. cleri. & mulie. 195. fa. 1
Quæsitum. de re. permuta. 222. fa. 1
Quæsitum. de pœnit. & remiss. 390. fa. 1
Quæstioni. de appel. 176. fa. 2
Qui alium. de simo. 319. fa. 1
Qui alios. de hæret. 343. fa. 2
Qui circa. de diga. 61. fa. 2
Qui circa. de consang. & affi. 308. fa. 1
Qui circa. de priuileg. 380. fa. 2
Qui clerici. de iure patro. 263. fa. 2
Qui diligentia. de electio. 20. fa. 2
Qui diuersitatē. de concess. præben. 209. fa. 2
Qui frustra. de vsur. 361. fa. 1
Qui in causis. de procura. 91. fa. 2
Qui indicante. de præscrip. 165. fa. 1
Qui ingredientibus. de testamen. 229. fa. 2
Qui in insulis. de regula. 244.

Capitulorum index.

244. fa. 2
Quia intentionis. de priuile. 382. fa. 1
Quia in tantum. de præben. 199. fa. 2
Quia in omnibus. de vsuris. 359. fa. 2
Quia monasterium. de relig. domi. 260. fa. 1
Quia nonnulli. de rescriptis. 15. fa. 1
Quia nonnulli. de cleri. non resi. 197. fa. 1
Quia nonnullis. de magist. 339. fa. 1
Quia nos. de authori. & vsu pal. 41. fa. 2
Quia nos. de appel. 178. fa. 2
Quia nos. de testa. 230. fa. 1
Quia plerique. de immu. ecclie. 285. fa. 2
Quia propter. de elec. 33. fa. 2
Quia quæsitum. de offi. delega. 66. fa. 1
Quia super his. de Iud. 340. fa. 1
Quia V. de iudi. 102. fa. 2
Quia verisimile. de præsumptio. 151. fa. 1
Quicunque. de eccle. ædifi. 283. fa. 1
Quicunque. de cōdi. apposi. 298. fa. 1
Qui cū fure. de fur. 359. fa. 1
Quidam. de renun. 46. fa. 1
Quidam. de conuer. coniug. 248. fa. 1
Quidam. de cele. mis. 274. fa. 1
Quidam. de apost. 349. fa. 1
Quidam. de homici. volun. 355. fa. 2
Quidam. de priuile. 382. fa. 2
Quid per nouale. de verb. signifi. 408. fa. 1
Qui ex timore. de regu. iur. 412. fa. 2
Qui furatur. de fur. 358. fa. 2
Qui in viuorum. de concess. præben. 208. fa. 2
Quintauallis. de iure iur. 157. fa. 1
Qui presbyterum. de pœnitent. 389. fa. 2
Qui res. de rebus eccle. alienan. 217. fa. 1
Quisquis. de elect. 34. fa. 1
Qui scandalizauerit. de reg. iur. 412. fa. 1
Quod ad consultationem. de senten. & re iudi. 170. fa. 2
Quod autem. de iure patro. 263. fa. 2
Quod autem. de pœnitent. 390. fa. 1
Quod à prædecessore. de schisma. 348. fa. 1
Quod à te. de cleri. coniug. 195. fa. 2
Quod clericis. de foro com. peten. 106. fa. 1
Quod de his. de sentē. exco. 396. fa. 2
Quod dei timorem. de statu mona. 257. fa. 2
Quod dicitur. de ver. signifi. 405. fa. 2
Quod dilectio. de consang. & affi. 307. fa. 2
Quod

Decretalium Gregorij

Quod in dubiis. de renunci. 43. fa. 1
Quod in dubiis. de consec. eccle. 272. fa. 2
Quod in dubiis. de pœnis. 388. fa. 1
Quod in dubiis. de sentent. excom. 398. fa. 1
Quod in te. de pœnit. & remis. 391. fa. 1
Quod latenter. de regu. iur. 412. fa. 1
Quod nobis. de clande. de spon. 296. fa. 2
Quod nobis. qui si. sint legi. 313. fa. 1
Quod nonnullis. de priuile. 381. fa. 2
Quod non est licitū. de reg. iur. 412. fa. 1
Quod olim. de Iudeis. 341. fa. 2
Quod quidam. de pœnit. & remis. 290. fa. 1
Quod quibuscūq. de fideiuf. 225. fa. 2
Quod sedem. de offi. iud. ordi. 80. fa. 1
Quod sedem. de frigi. 309. fa. 1
Quod sicut. de elect. 28. fa. 1
Quod super his. de maio. & obed. 85. fa. 1
Quod super his. de fide instrumen. 148. fa. 2
Quod super his. de voto. 255. fa. 2
Quod super his. de consang. 308. fa. 1
Quod translationem. de rem po. ordi. 49. fa. 1
Quod translationem. de offi. legi. 77. fa. 2
Quoniam. de si. presbytero. 57. fa. 1
Quoniam abbas. de offi. de legi. 68. fa. 1
Quoniam apostolica. de offi. delega. 76. fa. 2
Quoniam in plerisque. de offi. iudi. ordi. 81. fa. 2
Quoniam frequenter. ut lite non contesti. 110. fa. 2
Quoniam in parte. de feri. 114. fa. 2
Quoniam contra. de proba. 133. fa. 1
Quoniam aliqua. de testib. 134. fa. 1
Quoniam omne. de prescript. 168. fa. 1
Quoniam. de vita & honest. cleric. 192. fa. 1
Quoniam a nobis. de deci. 240. fa. 1
Quoniam. de iure patrona. 263. fa. 1
Quoniam. de simo. 336. fa. 2
Quoniam. j. ne prelati vices suas. 338. fa. 1
Quoniam. ij. Ibidem. 338. fa. 2
Quoniam. de usur. 359. fa. 2
Quoniam. de priuile. 380. fa. 1
Quoniam constitutio. de cōsuetu. 5. fa. 2
Quoniam. de coniugio lepro.

Capitulorum index.

pro. 302. fa. 2
Quorundam. de testa. 229. fa. 1
Quosdam. de presumptio. 151. fa. 1
Quotiens. de pactis. 87. fa. 1
Quotiens. de testi. & attesta. 134. fa. 2
Quotiens. de simo. 329. fa. 1
Quoties. de pur. ca. 383. fa. 2
R. Aintius. de testa. 232. fa. 1
Rainaldus. de testa. 233. fa. 1
Ratio nulla. de præb. & dig. 199. fa. 1
Recepimus. de priuile. 376. fa. 2
Recolentes. de statu mona. 257. fa. 1
Referente. de præben. 199. fa. 2
Referente. qui fil. sint legi. 313. fa. 1
Referente. de delict. puer. 365. fa. 2
Relatum est. de offi. & pote. iudi. delega. 68. fa. 2
Relatum. de clerici non resi. 197. fa. 1
Relatum. de præben. 200. fa. 1
Relatum. de concess. præben. 209. fa. 1
Relatum. j. de testa. 230. fa. 2
Relatum. ij. eo. titu. Ibidem. 402. fa. 2
Relatum. de sepulturis. 235. fa. 1
Relatum. de iure patro. 265. fa. 2
Relatum. ne cleri. vel mona. 287. fa. 1
Relatum. qui mat. accu. pos. 315. fa. 2
Relatum. de senten. excom. 400. fa. 2
Relinqui. de custo. Euchari. 282. fa. 1
Repellantur. de accusa. 321. fa. 2
Reprensibilis. de appella. 177. fa. 2
Requisisti. de testa. 231. fa. 2
Requisiuit. de ordi. ab epis. qui renuntiavit episcopatu. 50. fa. 2
Requisiuit. de in integ. resti. 94. fa. 2
Requisiuit. de sponsa. 290. fa. 2
Responso. de senten. excom. 402. fa. 1
Rex pacificus. in proœ. 1. fa. 1
Rodolphus. de rescrip. 14. fa. 1
Rursus. qui clerici vel vouē. 300. fa. 1
Sacerdotibus. ne cleri. vel mona. 286. fa. 2
Sacris. de his quæ vi metāsyce. 94. fa. 1
Sacris. de sepul. 237. fa. 1
Sacris. de senten. excommu. 400. fa. 2
Sacro. de senten. excommu. 402. fa. 2
Sacrosancta. de elect. 35. fa. 2
Salubriter. de usuris. 361. fa. 2
Sancto

Decretalium Gregorij

Sancto concilio. de suc. ab in-
testa. 234. fa. 1
Sanctorum. de prescriptio.
164. fa. 1
Sanctum. de cens. 268. fa. 1
Sane dilecto. de renunc. 43.
fa. 1
Sane. de temp. ordi. 48. fa. 1
Sane. j. de offi. & pote. iudi.
delega. 66. fa. 1
Sane. ij. de offi. & potest. iudi.
deleg. 67. fa. 2
Sane. de arbi. 98. fa. 1
Sane. de foro compe. 105. fa. 1
Sane. j. de cleri. coniug. 195.
fa. 2
Sane. ij. de cleri. coniu. Ibidem.
Sane. de regula. 245. fa. 1
Sane. de conuersio. coniug.
249. fa. 1
Sane. de celeb. mis. 277. fa. 2
Sane. de excess. praelato. 370.
fa. 1
Sane. de priuileg. 376. fa. 2
Scientes. de cens. 268. fa. 1
Sinceratus. de rescrip. 7. fa. 2
Scribam. de presump. 150. fa. 1
Scriptum est. de elect. 32. fa. 2
Scripta. de fide instrum. 146.
fa. 2
Scripta. de collu. deteg. 364.
fa. 2
Scriptura. de voto & voti re-
demp. 253. fa. 2
Secundum. ne cleri. vel mo-
na. 287. fa. 1
Secundo requiris. de appel.
179. fa. 2
Sedes apostolica. de rescrip.

8. facie. 2
Sed hoc. de success. ab intest.
234. fa. 1
Sed nec. ne cleri. vel mona.
286. fa. 2
Sententia. de sent. & re iudi.
168. fa. 1
Sententiam. ne cleri. vel mo-
na. 287. fa. 2
Sape contingit. de testi. spo-
lia. 123. fa. 1
Sape contingit. de appella.
180. fa. 2
Series. de testi. & attest. 137.
fa. 2
Si alicuius. de elect. 38. fa. 2
Si aliquis. de ho. volum. 350.
fa. 2
Si aliquando. de sent. exco.
401. fa. 2
Si a patre. de infan. & lan. ex-
po. 350. fa. 1
Si autem. de rescrip. 7. fa. 1
Si autem. de cohabi. cleri. &
mulie. 194. fa. 2
Si aduersari. de eo qui mit.
in pos. 128. fa. 1
Si aduersus. de hereti. 345.
fa. 1
Si archiepiscopus. de temp.
ord. 48. fa. 2
Si bos. de iniur. 387. fa. 1
Sicut. de rescrip. 5. fa. 2
Sicut. de suppli. negli. praela.
47. fa. 1
Sicut. de transac. 88. fa. 1
Sicut. de syndi. 93. fa. 1
Sicut de probatio. 130. fa. 1
Sicut. de testi. & att. 135. fa. 1
Sicut

Capitulorum index.

Sicut. de presump. 150. fa. 2
Sicut. j. de iureiur. 154. fa. 2
Sicut. ij. de iureiur. 157. fa. 2
Sicut. iij. de iureiur. 159. fa. 1
Sicut. de sententia & re iudi-
cata. 170. fa. 2
Sicut. de cohabi. cleri. & mu-
lie. 194. fa. 1
Sicut. j. de regula. 246. fa. 1
Sicut. ij. de regula. Ibidem
facie. 2
Sicut. j. de simo. 329. fa. 1
Sicut. ij. de simo. 335. fa. 1
Sicut. iij. de simo. 336. fa. 2
Sicut. de spon. 291. fa. 2
Sicut. de accusa. 327. fa. 2
Sicut. ne cleri. vel mon. 287.
facie. 2
Sicut. de iudicis. 341. fa. 1
Sicut. j. de hereti. 344. fa. 1
Sicut. ij. de heret. 347. fa. 2
Sicut. j. de homi. voluntario.
350. fa. 2
Sicut. ij. de homi. voluntario.
354. fa. 2
Sicut. de excessu. praelatoru.
370. fa. 2
Sicut. de priuileg. 375. fa. 1
Sicut. de senten. excommu-
nica. 401. fa. 1
Si cautio. de fide instrumen-
torum. 150. fa. 1
Si celebrat. de cleri. excom-
munica. 368. fa. 2
Si clericus. de foro compe-
tenti. 107. fa. 2
Si concubina. de senten. ex-
commu. 404. fa. 2
Si condiciones. de condi. ap-
posi. 299. fa. 1
Si constitit. de accusa. 322.
facie. 1
Si culpa. de iniur. 387. fa. 2
Si de terra. de priuileg. 376.
fa. 1
Si diligenti. de foro compe-
tenti. 106. fa. 2
Si diligenti. de prescriptio-
nibus. 166. fa. 2
Si dominus. de simo. 329. fa. 1
Si duobus. de appel. 174. fa. 2
Si ecclesia. de consecratione
eccle. 273. fa. 2
Si egressus. de iniur. 387. fa. 1
Si episcopus. de paroc. 237.
facie. 2
Significasti. de electio. 20. fa. 1
Significasti. de offi. archidia-
co. 63. fa. 2
Significasti. de offi. & potest.
iud. delega. 67. fa. 1
Significasti. de foro compe-
tenti. 108. fa. 1
Significasti. de iure patrona-
tus. 265. fa. 1
Significasti. de eo qui duxit
in mat. quam polluit. per
adulte. 301. fa. 2
Significasti. de diuortis. 317.
facie. 1
Significasti. j. de homici. vo-
lunta. 313. fa. 1
Significasti. ij. Ibidem fa. 2
Significasti. de adul. 357. fa. 1
Significauit. de rescriptis. 14.
facie. 1
Significauit. de corpo. vitia-
tis. 60. fa. 1
dd Signifi-

Decretalium Gregorij

Significavit. de offi. iudi. or-
dina. 79. fa. 2
Significavit. de testi. & atte.
141. fa. 2
Significavit. de appellationi-
bus. 181. fa. 2
Significavit. de parocia. 238.
fa. 1
Significavit. de conuer. con-
iug. 251. fa. 2
Significavit. de censu. 269.
facie. 2
Significavit. de eo qui duxit
in matrimonium quā pol-
luit per adul. 301. fa. 1
Significavit. de donat. inter
virum & vxor. 319. fa. 1
Significavit. de iudicis. 341.
facie. 2
Significavit. de poeniten. 389.
facie. 2
Significavit. de senten. exco.
395. fa. 2
Significauerūt. de iudi. 104.
facie. 2
Significauerūt. de testi. & at-
testa. 140. fa. 1
Significauerunt. de exceptio-
nibus. 165. fa. 1
Significatum. de prebē. 200.
facie. 1
Significatum. de regula. 245.
facie. 1
Significante. de rescriptis. 13.
facie. 2
Significante. de appellationi-
bus. 188. fa. 1
Significāte. de pignori. 224.
facie. 2

Significante. qui ma. accusa.
possi. 316. fa. 1
Significantibus. de offi. & po-
test. iudi. deleg. 76. fa. 1
Significantibus. de libel. obla-
tionis. 108. fa. 2
Significantibus. de appel. 182.
facie. 1
Significantibus. de no. ope.
nunci. 374. fa. 2
Significantibus. de pur. vul-
gari. 386. fa. 2
Signum est. de coniug. seru.
302. fa. 2
Si heredes. de testa. 230.
facie. 1
Si instrumenta. de fi. instru.
150. fa. 1
Si inter virum. de sponsali.
293. fa. 1
Si iustus. de appella. 189. fa. 1
Si legitimus. de accusa. 321.
facie. 1
Si laeserit. de iniur. 387. fa.
cie. 1
Si perfodiens. de homi. 350.
facie. 2
Si princeps. de re. permut. 221.
facie. 2
Si pro debilitate. de offi. de-
leg. 66. fa. 1
Si propoñente. de rescriptis. 15.
facie. 1
Si qua mulier. de diuor. 316.
facie. 2
Si qua per adoptionem. de
cog. leg. 305. fa. 1
Si quando. de rescriptis. 6. fa.
cie. 2

Si quando

Capitulorum index.

Si quando. de offi. & potesta.
iud. dele. 67. fa. 1
Si quem. de senten. excom-
mu. 405. fa. 1
Si qui clericorum. de cle. con-
iug. 195. fa. 2
Si qui testium. de testi. 135.
facie. 1
Si quis. de maio. 83. fa. 2
Si quis. j. de foro compe. 105.
facie. 1
Si quis. ij. de foro compe. 105.
Ibidem.
Si quis. de confir. vti. vel inu-
ti. 189. fa. 1
Si quis. de vi. & honest. cleri.
191. fa. 2
Si quis. de rebus ecclesie non
alie. 217. fa. 2
Si quis. de pecu. cleri. 229.
facie. 1
Si quis. de regu. 244. fa. 1
Si quis. de bap. 278. fa. 1
Si quis. de presbytero non
bap. 281. fa. 1
Si quis. de clan. despon. 296.
facie. 2
Si quis. de eo qui dux. in ma.
quam pol. per adulte. 302.
facie. 1
Si quis. de eo qui cogno. con-
sang. vxor. 305. fa. 1
Si quis. de accu. 357. fa. 2
Si quis. de simo. 337. fa. 2
Si quis. de heret. 343. fa. 2
Si quis. de homicidio volun.
350. fa. 1
Si quis. de fur. 359. fa. 1
Si quis. de cleri. percus. 365.
facie. 2
Si quis. j. de cleri. excommu.
366. fa. 2
Si quis. ij. de cleri. excommu-
nica. Ibidem.
Si quis. de clerico non ordi.
368. fa. 2
Si quis. j. de pur. canon. 383.
facie. 1
Si quis. ij. de purg. cano. Ibid.
facie. 2
Si quis. j. de iniur. & damno
dato. 386. fa. 2
Si quis. ij. de iniur. & damno
dato. 387. fa. 1
Si quisquam. de coha. cle. &
mu. 194. fa. 1
Si quorundam. de solu. 226.
facie. 1
Si rixati. de iniur. 386. fa. 2
Si sacerdos. de offi. ordi. 78.
facie. 2
Si scripturam. de fi. instru.
146. fa. 2
Si seduxerit. de adul. 356. fa. 2
Si venditori. de emptio. &
vendi. 220. fa. 2
Si vero. de iure iu. 154. fa. 1
Si vero. de iure patro. 264.
facie. 2
Si vero. j. de sentē. excommu.
393. fa. 1
Si vero. ij. eo. tit. Ibidem.
Si vere. de senten. excommu.
399. fa. 2
Si vir. de cogn. spi. 303. fa. 2
Si vir. de adul. 356. fa. 2
Solite. de ma. & obed. 84.
facie. 1

dd ij Solici-

Decretalium Gregorij

Solite. de resti. spo. 119. fa. 1
Solicitudine. de ap. 183. fa. 1
Sopite. de cens. 269. fa. 2
Sponsam. de sponsa. 189. fa. 1
Statuimus. de supplen. negli. 46. fa. 2
præla. 46. fa. 2
Statuimus. de maio. & obe. 86. fa. 1
Statuimus. de transac. 88. fa. 1
Statuimus. de regu. 248. fa. 1
Statuimus. de custo. Eucha. 281. fa. 2
Statuim⁹. de maledi. 366. fa. 2
Studuisti. de offi. leg. 77. fa. 1
Sua nobis. de offi. vic. 65. fa. 2
Sua nobis. de appel. 187. fa. 1
Sua nobis. de confir. vii. 191. fa. 1
Suam ad nos. de pce. 388. fa. 2
Suā nobis. de simo. 333. fa. 1
Subdiaconos. de temp. ordi. 47. fa. 2
Suborta. de sentē. & re iudi. 172. fa. 1
Suffraganeis. de electione. 22. fa. 1
Suggestū. de appel. 175. fa. 2
Suggestum. de deci. 239. fa. 1
Suggestū. de iure pa. 265. fa. 2
Super inordinata. de præbe. & digni. 206. fa. 1
Super illa. de sec. nupt. 320. fa. 2
Super literis. in tit. de rescri. 9. fa. 2
Super questionem. de offi. & pote. iudi. dele. 71. fa. 2
Super quodam. de sta. mo. 257. fa. 1
Super quibusdam. de verb. signifi. 409. fa. 2
Super spoliatione. de ord. co. gni. 116. fa. 2
Super specula. ne cle. 287. fa. 2
Super specula. de magi. 339. fa. 2
Super specula. de priui. 382. fa. 1
Super eo. de elec. 22. fa. 1
Super eo. de digamis. 60. fa. 1
Super eo. de offic. & potesta. iudi. deleg. 68. fa. 1
Super eo. de transact. 89. fa. 1
Super eo. de his quæ vi. 94. fa. 2
Super eo. j. de testi. & attest. 131. fa. 2
Super eo. ij. de testi. & attestatio. 137. fa. 1
Super eo. de test. cogē. 145. fa. 1
Super eo. j. de appel. 175. fa. 1
Super eo. ij. de appel. 175. fa. 2
Super eo. de cohabi. cleri. & mulie. 194. fa. 2
Super eo. de paræciis. 237. fa. 2
Super eo. de regula. 245. fa. 1
Super eo. de cens. 271. fa. 2
Super eo. de cond. app. 298. fa. 2
Super eo. de cog. spiritua. 303. fa. 2
Super eo. de eo qui cognō. consan. vxō. suæ. 305. fa. 2
Super eo. de consang. & affi. 307. fa. 1
Super eo. de rap. 357. fa. 2
Super eo. de vsur. 359. fa. 2
Super eo. de cri. fal. 362. fa. 2
Super

Capitulorum index.

Super eo. j. de senten. excō. 256. fa. 2
391. fa. 2
Super eo. ij. de senten. excō. mu. 403. fa. 2
Super his. de test. cog. 146. fa. 1
Super his. de accusa. 323. fa. 2
Super his. de pœnis. 388. fa. 2
Super hoc. de renun. 42. fa. 2
Super hoc. de eo qui duxit in mat. quam pol. per adul. 301. fa. 1
Suscepimus. de homic. volū. 352. fa. 1
Susceptis. de cau. posses. 117. fa. 1
Suscitata. de resti. in integ. 96. fa. 2
Suspicionis. de of. & potest. iudi. deleg. 76. fa. 1
TAm literis. de testi. 139. fa. 1
Tanta est. qui si. sint legi. 312. fa. 2
Tanta est. de simo. 329. fa. 1
Tanta est. de exces. præla. 373. fa. 2
Te nobis. de cleri. peregrini. 62. fa. 1
Tenor. de senten. & re iudi. 169. fa. 1
Te referēte. de celebra. mis. 278. fa. 1
Tertio loco. de probationibus. 130. fa. 2
Tertio loco. de præsum. 151. fa. 2
Testimonium. de testi. & attest. 144. fa. 2
Theodosius. de stat. monac. 256. fa. 2
Thomas. de cor. vitia. 60. fa. 2
Translato. de constit. 3. fa. 2
Transmissam. de elec. 22. fa. 2
Transmissæ. de iure pa. 267. fa. 2
Transmissæ. de eo. qui cog. consan. vxō. suæ. 305. fa. 2
Transmissæ. qui si. sint leg. 312. fa. 1
Transmissæ. de verbo. signifi. 411. fa. 2
Treugas. de treu. & pace. 86. fa. 2
Tua & infra. de deci. 241. fa. 2
Tua fraternitas. de consec. eccle. 272. fa. 2
Tua fraternitas. de spō. duo. 297. fa. 2
Tua fraternitas. de adulto. 357. fa. 2
Tua nos. de cleri. peregrinis. 61. fa. 2
Tua nos. j. de iureiur. 154. fa. 2
Tua nos. ij. de iureiur. 157. fa. 1
Tua nos. de cohabi. cleri. & mu. 195. fa. 1
Tua nos. de cleri. agro. 207. fa. 1
Tua nos. de eccle. ædi. 284. fa. 1
Tua nos. de sponsa. 292. fa. 1
Tua nos. de despon. impub. 293. fa. 2
Tua nos. de cog. spi. 304. fa. 2
Tua nos. de cōsangui. & affi. 308. fa. 1
Tua nos. de simo. 335. fa. 2
dd ij Tua

Decretalium Gregorij

Tua nos. de homici. volun. 354. fa. 1
Tua nos. de vsur. 360. fa. 2
Tua nos. de senten. excom. 395. fa. 2
Tua nobis. de testa. 233. fa. 1
Tua nobis. de deci. 241. fa. 2
Tua nobis. de verborum signifi. 411. fa. 2
Tua nuper. de his quæ si. d. præla. 214. fa. 2
Tuam. de atate. 52. fa. 2
Tuam. de ordi. cog. 116. fa. 2
Tuorum. de priuile. 376. fa. 2
Tuas dudum. de spon. duorum. 298. fa. 1
Tuas dudum. de vsuris. 361. fa. 1
Tuæ discretionis. de poenis. 388. fa. 1
Tuæ fraternitatis. de cleri. peregr. 62. fa. 1
Tuæ fraternitatis. vt lit. non contesta. 110. fa. 1
Tuæ fraternitatis. de cleri. non res. 198. fa. 1
Tuæ fraternitatis. de præbendis. 202. fa. 1
Tuæ fraternitatis. de eo qui cogn. cōsanguineā vxoris suæ. 306. fa. 2
Tuæ fraternitati. de sponfalibus. 292. fa. 1
Tuæ fraternitati. de procuratorib. 91. fa. 1
Tuæ fraternitati. de apostat. 349. fa. 1
Tuæ literæ. de cleri. per sal. promot. 369. fa. 1
Tuæ nobis. de desponsa. impube. 296. fa. 1
Tuis questionibus. de testi. 141. fa. 1
Tuis questionibus. de præbendis. 202. fa. 2
Tum ex literis. de in integrū rest. 95. fa. 2
VAcante. de præbendis. 203. fa. 2
Vbi non est. de despo. impube. 295. fa. 2
Vel non est compos. de tempo. ordina. 49. fa. 2
Venerabilis. de iudi. 104. f. 2
Venerabilis. de dolo & contuma. 126. fa. 2
Venerabilis. de testib. cog. 146. fa. 1
Venerabilis. de confir. vti. 190. fa. 2
Venerabilis. de præbendis. 206. fa. 1
Venerabilis. de offi. & potest. iud. deleg. 75. fa. 2
Venerabili. de testibus & at. testa. 144. fa. 1
Venerabili. de censu. 272. fa. 1
Venerabili. de sententia excommu. 403. fa. 2
Venerabili. de verborum signifi. 408. fa. 1
Venerabilem. de electione. 30. fa. 2
Venerabilem. de exceptio. nibus. 163. fa. 2
Veniens. de renun. 46. fa. 1
Veniens. de filiis presbyte. 56. fa. 2

Veniens

Capitulorum index.

Veniens. de transactionibus. muni. 395. fa. 2
89. fa. 1
Veniens. j. de testibus & at. testa. 135. fa. 2
Veniens. ij. de testibus & at. testa. 140. fa. 2
Veniens. de iureiurando. 155. facie. 1
Veniens. de præscriptio. 167. facie. 2
Veniens. de regu. 247. fa. 1
Veniens. de conuer. coniug. 251. fa. 1
Veniens. de presbytero non bap. 281. fa. 1
Veniens. j. de spōsalibus. 290. facie. 1
Veniens. ij. Ibidem fa. 2
Veniens. qui cleri. vel vouentes. 300. fa. 1
Veniens. de eo qui duxit in mari. quam polluit per adulterium. 301. f. 2
Veniens. de cogn. spiri. 304. facie. 2
Veniens. j. de eo qui cognouit cōsanguineam vxoris suæ. 305. fa. 1
Veniens. ij. de eo qui cogn. cōsangu. vxoris suæ. 306. facie. 2
Veniens. de accusationibus. 323. fa. 1
Veniens. de sumo. 331. fa. 2
Veniens. de his qui fil. oc. 349. facie. 2
Veniens. de eo qui ordi. fur. susce. 369. fa. 1
Veniens. de sententia excom. muni. 395. fa. 2
Venientis. de voto & voti redemp. 253. fa. 2
Venientes. de iureiuran. 156. facie. 1
Vergentis. de hæret. 345. fa. 1
Veritatis. de dolo & con. 126. facie. 1
Veritatis. de iureiurando. 155. facie. 1
Verum. de foro compe. 105. facie. 2
Verum. de iureiu. 155. fa. 1
Verum. de conuer. coniug. 248. fa. 2
Verum. de condi. apposi. 298. facie. 2
Vestra. de coha. cleri. 194. facie. 2
Vestra. de loca. & condu. 221. facie. 1
Videtur nobis. qui mar. accu. pos. 315. fa. 2
Vidua. de regu. 244. f. 1
Vigilanti. de præscript. 164. facie. 2
Vir qui à stipite. de cōsangu. & affini. 308. f. 2
Vir autem. de secundis nup. 320. fa. 2
Vltra tertiam. de testibus & atte. 144. fa. 2
Vna sententia. de appel. 189. facie. 1
Vniuersitatis. de sententia excom. 396. fa. 2
Vno delegatorum. de offic. deleg. 76. fa. 2
Volens. de purifi. post partu. 283.

237. fa. 1	219. fa. 2
Volentes. de offi. lega. 78. fa. 1	Vt nostrum. de offi. archidia.
Vt abbates. de etate & qualitate. 51. fa. 1	63. fa. 2
Vt archipresbyter. de offi. archipresby. 62. fa. 1	Vt nostrum. de app. 184. f. 2
Vt archidiaconus. de offi. archid. 64. fa. 1	Vt nostrum. vt ecclesia. benefici. 216. fa. 1
Vt clerici. de regu. 244. fa. 1	Vt nullus. de praebe. & dignita. 199. fa. 1
Vt clericorum. de vita & honest. cleri. 193. fa. 1	Vt praebe. de elect. 34. f. 2
Vt commutationes. de rerum permu. 221. fa. 2	Vt primicerius. de offic. primice. 64. fa. 2
Vt consultationi. de cleri. coniug. 196. fa. 2	Vt privilegia. de priuile. 381. facie. 1
Vt debitus. de appel. 185. f. 2	Vt quisque. de vita & honest. cleri. 191. fa. 2
Vt digami. de digam. 60. fa. 2	Vtrum autem. de cogn. spiritalia. 303. fa. 2
Vt dominici. de parochiis. 237. fa. 2	Vt sciat se. de offi. sacrist. 65. facie. 1
Vt famae. de sententia excommu. 400. fa. 1	Vt singula. de offi. archipresbyter. 64. f. 2
Vt filij presbyterorum. de filiis presby. 56. fa. 1	Vt super aliqua. de rebus ecclesiarum alien. 217. fa. 2
Vt in domibus. de immunit. eccle. 284. fa. 1	Vt vnusquisque. de pecul. cle. 229. fa. 1
Vt iuxta. de officio iudi. ordinaria. 82. f. 2	Vxoratus. de conuersio. coniuga. 249. fa. 3
Vt laici. de vita & honest. cleri. 191. fa. 2	
Vt mensura. de emptio. &	

FINIS.

Decretalium episto

LARVM GREGORII

Papae IX. compilatio, iam re-

cens ad veterum codicum

fidem recognita atque

emendata.

PRAEFATIO.

Gregorius Episcopus seruus seruorum dei, dilectis filiis doctoribus & scholaribus vniuersi Bononiae commorantibus, salutem & apostolicam benedictionem.

Ex pacificis pia miseratione disposuit sibi subditos fore pudicos, pacificos, & modestos. Sed effrenata cupiditas, sui prodiga, pacis amulata, mater litium, materia iurgiorum, tot quotidie noua litigia generat, vt nisi iustitia conatus eius sua virtute reprimeret, & quaestiones ipsius implicitas explicaret: ius humani foederis, litigatorum abusus extingueret, & dato libello repudij concordia extra mundi terminos exularet. Ideoque lex prodicitur vt appetitus noxius sub iuris regula limitetur, per quam genus humanum vt honeste viuat, alterum non laedat, ius suum vnique tribuat, informatur. Sanè diuersas constitutiones, & decretales epistolas praedecessorum nostrorum in diuersa sparsas volumina, quarum aliquae propter nimiam similitudinem, & quaedam propter contrarietatem, nonnullae etiam propter sui prolixitatem, confusionem inducere videbantur: aliquae vero vagabantur extra volumina supradicta, quae tanquam incertae frequenter in iudiciis vacillabant. Ad commune, & maxime studentium, vtilitatem, per dilectum filium fratrem Raymundum capellanum & poenitentiarium nostrum, in vnum volumen (refecatis superfluis) prouidimus redigendas, adicientes constitutiones nostras, & decretales epistolas, per quas nonnulla quae in prioribus erant dubia, declarantur. Volentes igitur vt hac tan-

* vide l. 1. c. de nouo codi. cōponen. cō l. 2. §. si quid ante in titu. c. de rete. in enu.

Decretalium Gregorij Liber.j. Tit.j.

tum compilatione vniuersi vtantur in iudiciis & in scholis,
districtius prohibemus, ne quis præsumat aliam facere, absq;
auctoritate sedis apostolicæ speciali. *

De summa Trinitate, & fide catholica. Tit. j.

Innocentius.iii.in concilio generali.

*Traſſat de trinitate, & ipſius operibus: de fide, & articulis
fidei. Capitulum primum.*

*Vide l.
nullus ha-
reticis. C.
co. titu.

Irmiter credimus, & simpliciter con-
fitemur, quod vnus solus est verus de-
us, æternus, immensus; & incommu-
tabilis, incomprehensibilis, omni-
potens, & ineffabilis, pater & filius & spi-
ritus sanctus: tres quidem persona, sed
vna essentia, * substantia, seu natura
simplex omnino: pater à nullo, filius
à patre solo, ac spiritus sanctus pariter ab vtroque: absque
initio, semper ac sine fine: pater generans, filius nascent, &
spiritus sanctus procedens: consubstantiales, & coæquales,
& coomponentes, & cœterni: vnum vniuersorum prin-
cipium: creator omnium visibilium & inuisibilium, spiritua-
lium & corporalium: qui sua omnipotenti virtute simul ab
initio temporis vtranque de nihilo condidit creaturam, spi-
ritualem & corporalem, angelicam videlicet & mundanam:
ac deinde humanam quasi communem ex spiritu & corpore
constitutam. Diabolus enim & alij demones à deo quidem
natura creati sunt boni, sed ipsi per se facti sunt mali. Homo
verò diaboli suggestionem peccauit. Hæc sancta trinitas se-
cundum communem essentiam indiuidua, & secundum per-
sonales proprietates discreta: primo per Moysen & sanctos
prophetas, alioque famulos suos, iuxta ordinatissimam dis-
positionem temporum, doctrinam humano generi tribuit
salutarem. Et tandem vnigenitus dei filius Iesus Christus à
tota trinitate communiter incarnatus, ex Maria semper vir-
gine spiritus sancti cooperatione conceptus, verus homo fa-
ctus, ex anima rationali & humana carne compositus, * vna
in duabus naturis persona, viam vite manifestius demonstra-
uit. Qui cum secundum diuinitatem sit immortalis & impas-
sibilis, idem ipse secundum humanitatem factus est mortalis
& passibilis. Qui etiam pro salute humani generis in ligno
crucis passus & mortuus, descendit ad inferos, resurrexit à mor-
tuis, & ascendit in cælum: sed descendit in anima, & resur-
rexit in

* Vide. C.
co. in d.
inter cla-
ras. S. uet
verò. ver.
E. quoniam
unigenitus
filius, &c.

De summa trinitate, & fide catholica.

Pexit in carne: ascenditque pariter in utroque: venturus in fine seculi iudicaturus vivos & mortuos: & redditurus singulis secundum opera sua, tam reprobis, quam electis: qui omnes cum suis propriis resurgent corporibus que nunc gestant, ut recipiant secundum opera sua, siue bona fuerint, siue mala: illi cum diabolo pœnam perpetuam, & isti cum Christo gloriam sempiternam.

Tractatur hic de sacramentis ecclesiasticis. Abbas Siculus.

Vna verò est fidelium vniuersalis ecclesia, extra quã nullus omnino saluatur. In qua idem ipse sacerdos est sacrificiũ Iesus Christus: cuius corpus & sanguis in sacramento altaris sub speciebus panis & vini veraciter continentur, transubstantiatis pane in corpus, & vino in sanguinem, potestate diuinæ ad perficiendum mysterium vnitatis, accipiuntur ipsi de suo, quod accepit ipse de nostro. Et hoc vtiq; sacramentum nemo potest conficere, nisi sacerdos, qui rite fuerit ordinatus secundum clauis ecclesiæ, quas ipse concessit apostolis, eorumq; successoribus Iesus Christus. Sacramentum verò baptismi quod ad dei inuocationem & indiuiduæ trinitatis, videlicet patris & filij & spiritus sancti, consecratur in aqua tam paruulis, quàm adultis in forma ecclesiæ à quoqueq; rite collatum proficit ad salutem. Et si post susceptionem baptismi quisquã prolapsus fuerit in peccatum, per veram potestatem penitentiam reparari. * Non solum autem virgines & continentes, verum etiam coniugati, per rectam fidem & operationem bonam placentes deo, ad æternam merentur beatitudinem peruenire.

Idem in eodem.

Pater & filius & spiritus sanctus vera vnione, non collecti-
ua seu similitudinaria sunt vna essentia, substantia, seu natura:
quia substantia non est generans, nec genita, nec procedens: quia
illi actus non attribuitur substantie, sed personis: nec per hoc in
trinitate concluditur quatuoritas. Contrarium sentientes, & haere-
tici sunt censendi, nisi ab errore respiciant, & correctioni Apo-
stolica sedis se supponant. Abbas Siculus.

Capitulum secundum.

DAnnamus ergo & reprobamus libellum seu tractatum quem abbas ioachim edidit contra magistrū Petrū Lombardum de unitate seu essentia trinitatis, adpellans ipsum hæreticum & insanum, pro eo quòd in suis dixit sententiis, quoniam quedam summa res est pater & filius & spiritus sanctus, & illa non est generans, neque genita, neque procedens: unde
a ij adscri

2

Decretalium Gregorij Lib. j. Tit. j.

adserit quod ille nō tam trinitatem, quā quaternitatem ad-
struebat in deo, videlicet tres personas, & illam communem
essentiam quā quartā manifestē protēstas, quod nulla res est
quæ sit pater & fili⁹ & spiritus sanct⁹, nec est essentia nec sub-
stantia, nec natura: quāvis concedat quod pater & filius & spi-
ritus sanctus sunt vna essentia, vna substantia, vnaque natura:
verū vnitatem huiusmodi non verā & propriam, sed quāsi
collectiuam & similitudinariā esse facitur: quēadmodum di-
cūtur multi homines vnus populus, & multi fideles vna eccle-
sia: iuxta illud, Multitudinis credentium erat cor vnum, & ani-
ma vna. & Qui adheret deo, vnus spiritus est cū illo. Item,
Ille qui plāt, & qui rigat, vnū sunt. & Omnes vnum corpus
sumus in Christo. Rursus in libro Regū, Populus meus, & po-
pulus tuus, vnū sunt. Ad hanc autem suā sententiam adstruen-
dam, illud potissimū verbum inducit, quod Christus de fide-
libus inquit in euāgelio: Volo, pater, vt sint vnū in nobis, sicut
& nos vnum sumus: vt sint consummati in vnum. Non enim
(vt ait) fideles Christi sunt vnum, id est quedam vna res, quæ
communis sit omnibus, sed hoc modo sunt vnum; id est vna
ecclesia, propter catholicæ fidei vnitatem, & tandem vnū ro-
gum, propter vniōē indissolubilis charitatis, quemadmo-
dum in canonica Ioannis apostoli epistola legitur: Quia tres
sunt qui testimonium dant in celo: pater & filius & spiritus
sanctus: & hi tres vnum sunt. Statimque subiungitur: Et tres
sunt, qui testimonium dant in terra: spiritus, aqua, & sanguis:
& hi tres vnum sunt, sicut in quibusdam codicibus inuenitur.
Nos autem sacro adprobante concilio, credimus & confite-
mur cum Petro, quod vna quedam summa res est, incompre-
hensibilis quidem & ineffabilis, quæ veraciter est pater & fi-
lius & spiritus sanctus: tres simul personæ, ac sigillatim quali-
bet eādem: & ideo in deo solūmodo trinitas est, nō quater-
nitas: quia qualibet trium personarum est illa res, videlicet
substantia, essentia, seu natura diuina: quæ sola est vniuersorū
principium, præter quod aliud inueniri non potest: & illa res
non est generans, neque genita, nec procedens, sed est pater,
qui generat: & filius, qui gignitur: & spiritus sanctus, qui proce-
dit: vt distinctiones sint in personis, & vnitās in natura. Licet
igitur alius sit pater, alius filius, alius spiritus sanctus: non ta-
men aliud: sed id, quod est pater, est filius & spiritus sanctus i-
dem omnino: vt secundū orthodoxam & catholicā fidem cō-
substantialia esse credatur. Pater enim ab æterno filiū gene-
rando, suā substantiam ei dedit: iuxta quod ipse testatur: Pater
quod dedit mihi, maius omnibus est. Ac dici nō potest, quod
partem

Acto. 4.
Ioan. 17.
1. Cor. 3.
1. Cor. 12.
3. Reg. 22.
Ioan. 17.

1. Ioan. 5.

De constitutionibus.

3

partem substantiæ suæ illi dedit, & partem ipse sibi retine-
rit: cum substantia patris indiuisibilis sit, vt pote simplex omni-
no. Sed nec dici potest quod pater in filium transtulerit suam
substantiam generando, quāsi sic dedit eam filio, q. nō reti-
nerit ipsam sub alioquin desisset esse substantia. Patet ergo
quod sine vlla diminutione filius nascendo substantiā patris
accepit: & ita pater & filius habent eandem substantiam: & sic
eadem res est pater & filius necnō & spiritus sanctus ab vtro-
que procedens. Cum ergo veritas pro fidelibus suis orat ad
patrem: Volo (inquit) vt ipsi sint vnum in nobis, sicut & nos
vnum sumus: hoc nomen vnum, pro fidelibus quidem acci-
pitur, vt intelligatur vniō charitatis in gratia: pro psonis vero
diuinis, vt attendatur identitatis vnitās in natura, quēadmo-
dum alibi veritas ait: Estote perfecti, sicut & pater vester coe-
lestis perfectus est. ac si dicere manifestius. Estote pfecti per-
fectione gratiæ, sicut pater vester celestis perfect⁹ est perfe-
ctione nature, vtrique videlicet suo modo: quia inter creato-
rem & creaturam nō potest tanta similitudo notari, quin in-
ter eos maior sit dissimilitudo notanda. Si quis igitur sentē-
tiam vel doctrinam præfati Ioachim in hac parte defendere
vel adprobare præsumpserit, tanquam hæreticus ab omnibus
euitetur. In nullo tamen propter hoc Florentino monaste-
rio (cuius ipse Ioachim exstitit institutor) volumus derogari:
quoniam ibi & regularis est institutio, & obseruatiā salutaris:
maximē cum ipse Ioachim omnia scripta sua nobis adsignari
mandauerit apostolicæ sedis iudicio adprobata, seu etiā cor-
rigenda, dictas epistolam, quam propria manu subscripsit, in
qua firmiter constituit se illam fidem tenere, quā Romana te-
net ecclesia, quæ (disponente domino) cunctorū fidelium ma-
ter est & magistra. Reprobamus etiam & condemnāmus per-
uersissimum dogma impij Almarici, cuius mentem sic pater
mendacij excœcauit, vt eius doctrina non tam hæretica, quā
insana sit censenda.

De constitutionibus. Tit. ij.

Ex concilio Meldensi.

Iuris canonici statuta omnes legant: & eorum ritu, tam in pro-
nunciando, quā in decidendo iudicia sunt regulanda. Cap. j.

Anonū statuta custodiantur ab omnibus: & ne-
mo in actionibus vel iudiciis ecclesiasticis suo
sensu, sed eorum auctoritate ducatur.

Gregorius in regesto.

Costitutio respicit futura, & nō præterita. Cap. ij.
a iij Cogno-

Decretalium Gregorij Lib. j. Tit. ij.

Cognoscentes & infra. Rem que culpa caret, in damnum vocari non conuenit. Quotiens verò nouum quid statuitur, ita solet futuris formam imponere, vt dispendijs præstita non commendet: Ne detrimentum ante prohibitionem possint ignorantes incurrere: quod eos postmodum dignum est veritos sustinere.

Augustinus super illud epistola ad Hebræos:

Potestas legem condendi & mutandi est penes vicarium Christi. Et quod de vno connexum statuitur, ad aliud connexum extenditur. Abbas Siculus. Capitulum. iiii.

Translato sacerdotio, necesse est vt legis translatio fiat. Quia enim simul & ab eodem & sub eadem sponsione ne vtraque data sunt: quod de vno dicitur, necesse est vt de altero intelligatur.

Idem super epistolam ad Romanos.

Omne prohibitum a lege, peccatum est, & omne illud quod sequitur ex eo, id.

Nam concupiscentiam nesciebam &c. Hoc enim elegit Apostolus generale, vnde omnia mala oriuntur. Bona est ergo lex, quæ dū hoc prohibet, omnia mala prohibet.

Hieronymus in Parabolis.

Constitutiones Decretorum singularibus sunt opinionibus præferenda.

Einnitatis prudentiæ tuæ. Prudentiæ suæ innititur, qui ea quæ sibi agenda vel dicenda videntur, patrum de nulla. C. de cretis præponit.

Innocentius. iij. Senon archiepiscopo & episcopo Trecent.

Non valet constitutio collegii in damnum aliquorum, & commodum aliorum, cessante rationabili causa. Vel sic: Absque rationabili causa non potest maior pars capituli tollere consuetudinem, vtilitatem priuatam nutriendo.

Cum omnes & infra. Ad audientiam nostram peruenit quod Trecentenses canonici nouum fecerunt in Trecentensi ecclesia constitutum, vt eis tam in præsentia quam in absentia redditus suos ex integro percepturis, qui in eadē ecclesia post illam constitutionem fuerunt, vel decetero fuerint instituti, redditus in absentia non percipiant, sed tunc solum, cum fuerint residentes cum secundum Trecentensi ecclesiæ consuetudinē omnes in hoc consueuerunt esse parces. Statuerunt etiam vt cum singulis præbendis adnexæ sint vineæ, ipsis suis, dū vixerint, possidentibus, vineæ decedentium ad successores non

De constitutionibus.

4

transcant, sed prouentus earum inter singulos diuidantur.

Cum igitur quod quisque iuris in alterum statuit, ipse debeat vti cor & sapientis dicat auctoritas: Patere legem, quæ tu ipse tuleris: mandamus quatenus antiquos canonicos iunioribus, & iuniores in perceptione fructuum tam præbendarum quam vinearum coarctetis antiquis, secundum priorum consuetudinem vsque ad tempus prædictæ constitutionis seruata, vel secundum rationabilem institutionem in posterum obseruandam.

Idem Tridentino episcopo.

Constitutio laicorum, ecclesiam seu eius bona non adstringit.

Quæ in ecclesiis & infra. Sanè peruenit ad audientiam nostram, quod ciues Teruini constituerunt, vt si quis se ad inopiam vergere probabiliter allegauerit, alienandi feudum quod ab ecclesia vel aliis tenet, liberam habeat facultatem: & infra. Volentes igitur ecclesiarum indemnitati consulere, constitutionem huiusmodi, & venditiones feudorum ecclesiasticorum factas sine legitimo ecclesiasticarum personarum adfensu, vires decernimus non habere.

Idem.

Dignitas sublata de ecclesia per statum capituli confirmatum per papam, alterius non censetur vacare, nisi per contrarium actum, statutum fuerit reuocatum.

Cum accessissent ad apo. sedem Archi. Tullen. & G. Tullen. capituli procurator archi. proposuit memoratus, & cum olim quidā Tullen. canonici nostris auribus intimassent, quod primiceriat in Tullen. ecclesia tunc tempore vacauisset, quod ad manus nostras illius personatus esset donatio deuoluta & infra. Fuit insuper ex parte capituli allegatum, quod de communi adfensu canonicorum Tullen. fuerit constitutum, ne primiceriatus dignitas esset vltiori in ecclesia memorata: inter canonicos ipsos primiceriatus prouentibus & possessionibus distributis: & infra. Propter quod euidenter adparet quod primiceriatus ipse tanto tempore non vacauerit, sicut nobis fuerat falsa insinuatione suggestus: & infra. Quocirca mandamus quatenus si vobis cõstitit Tullen. canonicos, ne vltior in Tullenensi ecclesia primiceriatus esset officium, cõmuniter statuisse, ac statum ipsum auctoritate sedis apostolicæ fuisse postmodum (sicut dicitur) confirmatum, vos illud faciatis in suo robore permanere: nisi postea dicti canonici cõtrauerint, aliquem videlicet in primicerium eligendo.

a iij. Idem

Decretalium Gregorij Lib.j. Tit.ij.

Idem Clugienſi epiſcopo.

Non obſtante certo canonicorum numero etiam per papam confirmato, providendum eſt receptis ultra numerum de ſuperexcreſcentibus fructibus, maxime ſi voluntarie per canonicos fuerint recepti.

Capitulum.ix.

Cum M. Ferrarienſis & infra. Diſtus M. pro ſe ac quatuor ſociis ſuis propoſuit, quod Ferrarienſes canonici, ut eo amplius ſuos redditus augmetarent, quo prius eccleſie (qui diuidi conſueverant inter plures) in uſus cederent paucum, quatuordecim prebendas tantum, præter id quod meſe cõmuniter deputarunt, in eadem eccleſia contra antiquam conſuetudinem itauerunt. Poſtmodum verò cõtra conſtitutionem ipſam voluntarie venientes, dictos quinq; in canonicos receperunt, nullis prebendis adſignatis eiſde. Et licet eorum redditus nõ modicum fuerint augmentati, nondum tamẽ eis voluerunt ex ſuperexcreſcentibus redditibus providere.

Verum ex diuerſo fuit propoſitum, q. quatuordecim prebendarum numero in Ferrarienſi eccleſia inſtituto, & apoſtolice protectionis præſidio roborato, cum vna in eadem eccleſia prebenda vacaſſet, ad quorũdam inſtantiam duos ad eam, & poſtmodum ad preces epiſcopi dictum M. & quendam alium ſine præiudicio* dictæ conſtitutionis in canonicos receperunt: ita q. canonici de canonica nihil perciperet, donec primi duo eſſent prebendas integrè adſecuti. Cumq; per canonicorum induſtriam fuerit procuratum, ut ex poſſeſſionibus quas eccleſia tempore longo poſſedit, plures eis redditus ſoluerentur: ſuperexcreſcentes communi menſe, quæ minus ſufficiens fuerat, deputauerunt: quos dicti quinq; ſibi poſtmodũ petierunt contra capituli conſtitutionem in beneficium adſignari: & infra. Mandamus quatenus cum in conſtitutione prædicta, & cõfirmatione ſe. apoſt. vel fuerit vel eſſe debuerit ſicut cõſuevit* expreſſum, niſi in tantum excreſcerent eccleſie facultates, q. pluribus poſſent ſufficere competenti: & idem canonici in derogationem ſuæ conſtitutionis, ad vacaturas prebendas quatuor receperunt ultra numerum cõſtitutum: antiquis canonicis prebendas cum integritate percipientib; conſueſtas, ſuperexcreſcentes redditus prædictis canonicis facias adſignari: quod ſi ex eis pares potuerint cũ aliis ſortiri prebendas: quod ſuperfuerit, in cõmunes canonicorum uſus (ſicut prius ſtatuerat) ſuo aliter, prout melius videbitur, conueſtatur: reuocatis in irritũ quæcunq; ab alterutra partiũ in præiudiciũ alterius poſt mota quaſitione coram epiſcopo Ferrarienſi

* vide. l. antiqui. ff. quod r. aut clam.

* vide. l. quod ſi no. lunt. §. quia adſ. dua. ff. de adil. edic. not. Bar. in l. ne. mo. ff. de re. du.

De conſtitutionibus.

5

rienſi circa prebendas vel poſſeſſiones fuerint innouata.

Idem Abbati & conuentui ſancti Silueſtri.

Statutum generale Laicorum, ad eccleſias, vel eccleſiaſticas perſonas, vel earum bona in earum præiudiciũ non extenditur: nec ſpecialiter, etiam ſi earum commodum & ſauorem concernat. Hoc diſt. in quo ad intellectum. Abbas Siculus.

Capitulum.x.

Eccleſia ſanctæ Marie & infra. Nos adtendentes quod laicis (etiã religioſis) ſuper eccleſiis & perſonis eccleſiaſticis nulla ſit adtributa facultas (quos obſequendi manet neceſſitas, non auctoritas imperandi) quibus ſi quid motu proprio ſtatutum fuerit, quod eccleſiarum etiam reſpiciat cõmodum & ſauorem, nullius firmitatis exiſtit, niſi ab eccleſia fuerit approbatum. Vnde ſtatutum Baſilij de non alienandis prædiis ruſticis vel vrbaniſ, miniſteriis, & ornamentis eccleſiarum, nulla reprobatur ſed potiffima ratione, quod auctoritate non fuit Ro. pon. roboratum. Quod à ſenatore factum vel conuiſi, in irritum reuocantes, eaſdem poſſeſſiones reſtituendas ſibi ſententialiter definimus.

Idem vniuerſis doctõribus Pariſiis cõmorantibus.

Pena ſimpliciter adpoſita propter contumaciam, in dubio intelligitur temporalis, & non perpetua.

Capitulum.xi.

Ex literis vestræ deuotionis accepimus: & infra. Licet à vobis fide præſtita fuerit conſtitutum, ut ſi quis magiſtrum ordinatiõis vniuerſitatis ipſorum duceret reſiſtendum: & primò, ſecundò, tertiove cõmonitus, intra triduum vniuerſitati parère contemneret magiſtrorum, extunc beneficio ſocietatis eorum in magiſtralibus priuaretur: & ob hoc magiſter G. fuit eorum cõmunionem priuatus. Quia tamen conſtitutum non fuit, ut in perpetuum huiusmodi priuatio perdu raret: cum tam iuris canonici, quàm noſtri moris exiſtat, ut is qui propter contumaciam cõmunionem priuatur, cum ſatisfactionem congruam exhibuerit, reſtitutionem obtineat: mandamus quatenus ſuprà dictum magiſtrum ſtatutis vestræ nunc humiliter parère curantem, ad cõmunionis vestræ conſortium in magiſtralibus admittatis.

Honorius. iij. epiſcopo & cantori Cabil.

Non poſſunt canonici ſine cauſa reſtringere numerum canonicorum ſeu prebendarum. Abbas Siculus.

Capitulum.xii.

Ex parte epiſcopi Eduenſis fuit propoſitũ, quod canonici Eduenſes propriis commodis inhiantes, prebendarum numerum ab antiquo in eccleſia Eduenſi ſtatutum (licet nõ ſint eiſ)

* vide. l. qua in ec. cleſiarum. ff. de conſtit. ſi. & au. the. caſſa. C. de ſa. croſan. ec. cle. Bar. & lo. ſ. popu. li. ff. de in. ſi. & in.

Decretalium Gregorij Lib. j. Tit. iij.

eius deminuti reditus restrinxerunt: & infra. Nolentes igitur diuini numinis minui cultum, sed potius augmentari mandamus quatenus antiquum numerum facientes auctoritate nostra seruari præbendas, quas à tempore ultimi statuti inueneritis vacasse in ecclesia memorata (non obstat aliqua constitutio super hoc à canonicis ipsis facta, vel confirmatio à nobis ab eis debita) personis idoneis cum consilio episcopi conferatis.

Gregorius. ix. archipresbytero sanctæ Mariæ maioris de Vrbe.

Constitutio futura respicit, & non præterita: nisi in ea de præteritis caueatur.

Capitulum. xiii.

Quoniam constitutio apostolicæ sedis omnes adstringit, & nihil debet obscurum vel ambiguum continere: Declaramus constitutionem quam nuper super præferendis in perceptione portionis maioribus & consuetis seruitiis à minoribus exhibendis edidimus: non ad præterita, sed ad futura tantum extendi: Cum leges & constitutiones futuris certum sit dare formam negotii, non ad præterita facta trahi: nisi nominatim in eis de præteritis caueatur.

* Vide gl.
in cle. v.
hi qui in
verb. in po
sterum. de
ata. &
quali.

De rescriptis. Tit. iij.

Alexander. iij. Senonensi archiepiscopo.

Privilegio generali secundum ius commune obtento, obstat rescriptum speciale, etiam de eo mentionem non faciens. h. d. secundum intellectum magis communem.

Capitulum primum.

Sicut Romano: & infra. Quæsitum est à nobis ex parte tuasi alicuius causa delegatus iudicibus sub lato remedio adpellationis committitur: & literis apostolicis altera pars munita (quibus ei generaliter est indultum, ut liberè sibi liceat adpellare) in vocè adpellationis proruperit: an eius in eadem causa debeat adpellationi deferri? Inquisitioni tuæ taliter respo. quod eius in hac parte adpellatio non debet admitti, postquam est causa iudicibus adpella. remo. commissa: Quia speciale mandatum derogat generali.*

* Vide. l.
c. de lano
nis. §. cui
fundus. &
§. §. ff. de
fun. instr.
c. l. ser.
nis. §. si a
lii. ff. de le
g. 4. 3.

Idem Cantuariensi archiepiscopo.

In rescripto apostolico subintelligitur clausula, si preces veritate nitantur. Et si rescriptum prohibet causæ cognitionem, est de falsitate suspectum.

Capitulum. ii.

Ex parte Cōuentus episcopi nostris est iuribus intimatum, quod cum de causa quæ inter G. & F. clericos vertitur super præbenda de Noualis, cognoscens, legitime eidem F. (secundum

De rescriptis.

6

(secundum tenorem literarum nostrarum continentium, quod si constaret ipsum F. de periurio esse conuictum, & perpetuè illi renūcialle præbendæ, amoueretur ab ea, eo cognito & probato) præbendam abiudicasset eandem ipse in vocè adpellationis prorupit: & ad te quod ei præbendam præcisè & absque causæ cognitione restitueres, literas nostras reportauit: & infra. Verum quoniam non credimus ita præcisè scripsisse, & in huiusmodi literis intelligenda est hæc conditio, etiā si non adponatur, si preces veritate nitantur: mandamus quatenus inspectis literis quas episcopo prædicto direximus, si inueneris quod secundum prædictum modum ei scripserimus, & in literis quas præfatus F. reportauit, non fuerit habita mentio priorum literarum: sententiam præfati episcopi confirmes, & prædictum F. cum literis nostris, quas tibi detulit, ad præsentiam nostram venire compellas.

* Ad hæc
vide. l. hæ
redes mei.
§. Cui ita.
ff. ad Tre
bel.

Idem Vintoniensi episcopo.

Si in secundo rescripto per aduersariū impetrato, non fiat mentio de primo: valet primum, & non secundum: aliās valet secundum. Et si primum fuit impetratum communi consensu partium, non valet secundum impetratum per alteram partem hoc tacito.

Capitulum. iij. Aeterū si aliquis super aliqua causa ab Apostolica sede impetrauerit literas, & aduersarius eius eandem causam postmodū obtinuerit committi aliis, de commissione priore non habita mentione: priores iudices ad decisionē causæ possant procedere, nec secundæ literæ obtinent alicuius roboris firmitatem. Si verò in secundis literis habeatur mētio de commissione priore, prædicta causa à priorum est exempta iudicio: cum eadem literæ non sint veritate tacita impetratæ. Verum si de adfensu partium causa committitur: & processu temporis, vel etiam continuò, alterutra pars, altera nesciente, causam ipsam tacito de commissione priore, alij iudici obtinuerit delegari: non immerito is qui tali dolo vel fraude aduersarium suū laborare coegit, in expensis condēnari debet.

* Vide. l.
1. & 2. C.
Si contra
ius vel r.
tuli. publi.
* Vide. l.
in fraudē.
C. de legi.
c. l. i. &
l. ex dolo.
ff. de dolo.

Idem Eboracensi archiepiscopo.

Si Papa mandat in rescripto de duobus inquiri alternatiuè, ad certum effectum consequendum: sufficit alterum probari.

Capitulum. iij. Inter ceteras consultationes tuas, fuit propositum coram nobis, quid tenere debeas cum aliqua sub distinctione mandantur, quorū vnum verum est, alterū falsum: vtpote si proponatur, quod si talis sit sacerdotis filius, & in sacerdotio genitus, qui proximò in tali ecclesia ministravit, vel quod illi ecclesiæ occupauit eandem. Huic ergo quæstioni taliter respon.

* Vide. l.
Si quis. §.
vtrum. ff.
de re. dub.
c. ff. de
verb. ob.
l. si ita
quis.

Decretalium Gregorij Lib. j. Tit. iij.

respon. iudici quodcūque istorū cōstitit illi praelibati ec-
clesia ab iudicari debere. Et idem in similib⁹ obseruandū est.

Idem Rauennati archiepiscopo.

*Is, ad quem rescriptum papa dirigitur, debet illi parere, vel cau-
sam rationabilem assignare, quare pati ēre non potest.* Cap. v.

Si quando aliqua tua fraternitati dirigimus, quæ animū tuū
exasperare videntur, turbari nō debes, & infra. Quali-
tatem negocij, pro quo tibi scribitur, diligenter considerans,
aut mandatum nostrum reuerenter adimpleas, aut per literas
tuas, quare adimplere non possis, rationabile causam prætend-
as: Quia patienter sustinebimus, si non feceris, quod praua
nobis fuerit insinuatione suggestum.

Idem Cisterciensibus fratribus.

*Cistercienses sunt privilegiati, quod nō possunt conueniri per re-
scriptum papæ, nisi in eo fiat mentio de eorum ordine.* Cap. vi.

Cum ordinem Cisterciensem profelsi: & infra. Si con-
tra vos super decimis, vel alijs (quæ ordini vestro specia-
liter sedes Apostolica indulsit) non facta mentione Cisterciē-
sis ordinis, literæ fuerūt à sede Apostolica impetrata, per eas
minimè teneamini respondere.

Idem Tornacensi episcopo.

*Si sede vacante scribitur capitulo, ut gerenti vices episcopi, &
præbendam alicui conferat: si creatur episcopus nouum ex eodem
mandato, & ad eum spectet collatio præbendarum, illud adim-
plere tenetur. hoc dicit secundum lecturam communiter approbatam.* Abbas Siculus. Cap. vii.

Eam te: & infra. Dudum siquidem ante tuam promotio-
nem literæ à nobis (si bene meminimus) emanarunt, qui-
bus decano & ecclesie tibi commissæ (te adhuc in eodem ca-
pitulo existente) mandatum dedimus & præceptū, ut M. (qui
de gente Iudæorum originē duxit, & diuina gratia fidē Chri-
sti suscepit) in canonicum reciperent, & præbendā sibi cōfer-
re deberent: & infra. Ipsi verò (quia donatio præbendarum
ad te spectabat) præceptum nostrum executioni non potue-
runt mandare. Cum itaque præscriptus M. te super hoc ex-
parte nostra requireret, respondisti, quod nullum inde mada-
tū receperas, & sic eū à te, infecto negotio, remisisti. Quod
nullatenus fecisse deberes: si datam literarum diligentius ad-
tendisses, cum tempore quo literæ ipse datæ fuerunt, de ca-
pitulo ipso esses, sicut qui eras archidiaconus & canonicus e-
iusdem ecclesie, nec esses adhuc in episcopum consecratus:
& infra. Pro eo verò, quod Iudæus extiterit, ipsum dedi-
gnari

De rescriptis.

7

gnari non debes.

Lucius. iij. Linconensi episcopo.

*Non valet rescriptum impetratum ad beneficia, si in eo taceatur
dignitas impetrantis.* Cap. viii.

Ad aures nostras peruenit, quod plerunque decani, archi-
diaconi, præcentores, vel alij ecclesiasticis præditi digni-
tatibus, super minoribus beneficiis literas impetrantes, nomē
supprimunt dignitatis suæ, & simplici nomine se adpellant,
tanquam non habeant aliquem personatum: & infra. Con-
sultationi tuæ taliter respondemus, quod cum non sit inten-
tionis nostræ, ut personæ pluribus retribus abundantes, per
literas nostras pauperes clericos super minoribus beneficiis
inquierent, literas, in quibus actor tuus nomen dignitatis sup-
primit, vires nolumus obtinere.

Idem Noruicensi episcopo.

*Valde secundum rescriptum impetratum ab aduersario, licet non
faciat mentionem de primo: si primus impetrans, dolo, vel negli-
gentia, non fuit usus illo.* Capitulum. ix.

Si autem aliquis auctoritate posteriorum literarū per ad-
uersarium in iudicium tractus, obiecerit literas se priores
habere, de quibus in posterioribus mentio non habetur: Si
eis dolo, vel negligentia uti postposuerit, excusari nō debet.
Si autem, quia delegati iudicis copiam nequiuert habere:
per posteriores literas non poterit conueniri.

Idem.

*Non valēt rescripta, per quæ incerti iudices dantur, vel futura
negocia committuntur.* Cap. x.

Ad hæc sumus: & infra. Significatum est nobis, quosdā
in prouinciæ tuæ partibus tales (ut adserunt) de Cancellaria
nostra literas recepisse, per quas eorū omnia negocia vni-
us iudicis, vel plurium (quos sibi elegerint) arbitrio cōmittū-
tur: sicque fit, ut si aliquem pulsare voluerint, examen ordina-
rii iudicis nō requirant, sed ad vnum iudicem vel plures de-
legatos sibi propitios, & parti aduersæ suspectos, super exami-
nanda questione decurrant: & infra. Nos igitur huic morbo
celeri volentes obuiare remedio, mandamus, quatenus si lite-
ras tales in prouincia tua inueneris, eas carere viribus nostra
auctoritate decernas.* *vide. l. fin. & l. fscriptioe. C. si contra
ius vel tili. publ.*

Idem.

*Falsa latinitas vitiat rescriptum papæ. hoc dicit. Ioan. And. l. in glo. C. de di-
uer. rescri.*

Ad audientiam nostram, te significante, peruenit, qd. de
sancto Stephano, super absolutione sua literas tibi (ut
prima

Decretalium Gregorij Lib.j. Tit.iiij.

prima facie videbatur) Apostolicas presentavit. Quibus, quoniam manifestum continet in constructione peccatum, idem te nolumus adhibere.*

Clemens.iiij.

quod ex quibus mo-
dis rescri-
ptis vitia-
tur.in.l.2.
C.de di-
uer.reser.

Contra secundum rescriptum non potest opponi de taciturnita-
te primi impetrati per appellatorem de sua appellatione non habi-
ta mentione.hoc dicit.Ioan.And.concor.Abb.Sicu. Cap.xii.
Ex parte S. personæ ecclesiæ de Tarento nobis innouit,
quod cum capella de Empton. ad prædictā ecclesiam de
iure pertineat, O. diaconus (qui iam dictā capellam detinet)
capellanum ipsius ecclesiæ nomine ipsius S. in ea ministrantē,
post appellationem à se factam amouit. Quam cum esset S.
prosecutus, & ad iudices literas impetrasset: ipse O. appella-
tionem suam prosecui nō curauit. Cūque auctoritate iudi-
cū in ius esset vocatus: dixit se literas priores habere, de qui-
bus nulla mentio in posterioribus habebatur, quas vsq; ad ter-
tiam citationem suppressit: eisque dolo vel negligentia vti
postposuit, quod ex diuturnitate temporis videbatur, in qui-
bus nulla mentio de appellatione ab ipso facta fiebat, cū bi-
ennium à tempore appellationis iam fuisset elapsum. Ideo-
que mandamus, quatenus si ita esse constiterit, reuocatis in
statum pristinum omnibus quæ post appellationem ipsius O.
inuenieris adtēta, præscriptā capellam matrixi ecclesiæ re-
stituere procuretis, prædictum O. (si eum appellationem non
fuisse prosecutū constiterit) memorato S. in expensis neces-
sariis condemnantes.

Celestinus.iiij.

* Clausu-
la, Quod
si duo sup-
plet iuris
positi de
fclū, se-
cū. Spe. in
si. de lega.
§. Nūc o-
stēdēdum.
ver. 18. vi
de C. doc.
in c. illa.
de elec.

Rescriptum quo scribitur pluribus cum clausula (Quod si non
omnes &c.) intelligitur tā de impotētia facti, quam iuris. Ca.xiii.
Sic citatus es à nobis petitorio destinato, de qua impoten-
tia illud intelligatur, quod in literis nostris sepe consuevit
adponi, vt si duo vel tres, quibus literæ diriguntur, ipsis exe-
cutionis simul interesse nequiverint.* vnus aut plures, quibus
scribitur, nihilo minus exequantur. Nos vero ita sentimus,
quod tam de iure, quam de facto, illa impotētia censeatur. de
iure, si aliquem illorum seruū, vel infamem, aut alio legitimo
impedimento detentū esse constiterit. de facto, si constiterit
cū casu mortis occūbere, aut in euicibilis necessitatis articulo
impediri quo minus valeat interesse: Dūmodo is qui p. ne-
cessitate presens esse nō potest, collegis suis canonicè excusa-
tionē suā curet (si poterit) destinare: vt alij cōiudices vel exe-
cutores nihilo minus ad cōsummationē iniuncti mādātū pro-
cedant.

De rescriptis.

cedat. Nec enim ille, qui tantūmodo nō vult interesse, hac
impossibilitatis interpretatione valeat aliquaten⁹ excusari.*
nū forte sic in rescripto habetur expressum, si nō omnes in-
terfuerint, vel simul nequiverint, aut noluerint interesse.
Inno. iij. Elienſi episcopo.

* Vide. l. j.
de Nerat.
§. si. ff. ad
l. Aquil.

In questione reuocationis rescriptorum recurritur ad arbitros,
si iudices in cognitione sibi non deferant, nec inuicem concordent.
h. d. vsque ad §. Quoniam.

Cap. xiii.
de ier. ac.

Præterea quaesisti, quādo de
reuocatione literarū ambigitur, vtrū iudices priores, an
posteriores cognoscere debeant, & vtrum per secundas sint
primæ literæ reuocata. Ad quod tibi respondeo, quod nisi
posteriores prioribus, vel è conuerso duxerint deferendum,
simul vtrique cognoscant: & si forte nequiverint simul in v-
nam sententiam concordare (quamuis plures sint ex vna par-
te, quā altera) per arbitros communiter electos à partibus
huiusmodi concertatio sopiatur.

* Vide. l.
Si quis ex
aliena. ff.
de iudi.

Per generalem clausulam positam in rescripto, delegatus ante
expressionem personarum, vel rerum, iurisdictionem habet in ha-
bitu, & non in actu. Et speciales literæ derogant literis genera-
libus super non specificatis in eis, quanquam de illis nullam fa-
ciant mentionem. Abb.

Quoniam autem sub huiusmodi forma, videlicet causam
quam talis aduersus talem, & quosdam alios super hoc, & qui-
busdam aliis se habere proponit, tibi duximus mittendā,
à nobis multotiens literæ impetrantur: & sollicitè quaesisti, an
iudex ex delegatione huiusmodi, ante personarum vel rerū
expressionem, super personis vel rebus exprimendis habeat
potestatem: adiiciens, vtrum, si antequam personæ vel res ex-
presse fuerint nominatim, super non expressis in commissio-
ne priori, sed generaliter comprehensis, speciales literæ (quæ
de priori commissione nullam faciant mentionē) ad alios iu-
dices à sede Apostolica emanauerint, eundem vigorem de-
beant obtinere. Nos igitur ad hæc duo tibi respondemus,
quod cū generali per speciale proculdubio derogetur,*
iurisdictioni per generales literas attributa, per speciales (quā-
tum ad ea, quæ specialiter exprimuntur) penitus enervatur,
licet de prioribus non faciant mentionem. vnde superflua
relinquitur prima questio, et si merito dici possit, quod do-
nec iurisdictioni reuocetur, eam super rerum vel personarum
articulis exprimendis obtinet delegatus: sed antequam ex-
primatur personæ, vel res, delegatus nequit iurisdictionem
huiusmodi

* Vide. l. j.
de toto. ff. de
regu. iur.
Bar. in. l.
Mani. ff.
de leg. 2.
ide. l. j. ff.
prim. ff. de
oper. no.
numcia.

Decretalium Gregorij Lib. j. Tit. iij.

huiusmodi exercere.

Idem Senonensi archiepiscopo.

Per generalem clausulam (quidam alii, & res alia) multitudo effrenata non includitur, nec persona, nec res maiores expressis, sed pares, vel minores.

Capitulum. xvj.

Sedes Apostolica consuevit exhibere se petentibus libe-
ralem, sed quidam eius gratia nequiter abutuntur: & infra.
Nos igitur volentes eorum malitis obviare: decernimus,
vt cum in commissiōibus nostris minores & viliores personæ
solūmodo designantur, maiores & digniores sub generali clau-
sula non intelligantur includi. Sed nec liceat occasione ge-
neralitatis huiusmodi multitudinem effrenatam in iudicium
euocare. Nec super maioribus & grauioribus negociis au-
diantur, qui de minoribus & leuioribus tantum faciunt men-
tionem. Si quis verò aliquas personas expresserit, nō vt velit
cum eis in iudicio experiri, sed vt ad pares trāsire valeat, vel
minores (quia fraus & dolus ei patrocinari nō debent) tanquā
mendaces precator, careat penitus impetratis.

* Idem R. cantori & R. priori de monte leproforum.

*Qui contra vnum super eodē ad diuersos iudices diuersa rescri-
pta impetrat, & eis utitur, perdit comodū vtriusque.* Cap. xviij.

Ex tenore literarum, quas nobis destinatis: intelleximus
R. sacerdotē de Collouilla ad alios iudices super questio-
ne quæ inter ipsum & abbate de Becco vertitur, literas Apo-
stolicas impetrasse. qui cum partem citassent aduersam, dictus
presbyter corā eis noluit litigare: & infra. Cumque vos in
causa cognitione procedere velletis: abbas corā vobis pro-
posuit, q. nō tenebatur per directas ad vos literas presbytero
respondere, cum per alias ab aliis iudicibus fuisset citatus, quæ
auctoritate illarum non fuerant reuocata*. Nos igitur ad-
tendentes fraudem presbyteri memorati, duas commissiōes
super eodem negotio impetrantis, quarū altera non faciebat
mentionē de reliquis: quia fraus & dolus alicui patrocinari nō
debent, decernimus, vt ipse commodō careat vtriusque.

Idem Mediolanensi archiepiscopo.

*Non valet rescriptum ad beneficium impetratum, de beneficio
impetrantis non faciens mentionem.* Cap. xvij.

Vm adeo scripta sedis Apo. moderemur: & infra. Scri-
psisti nobis, quod cum P. clericus in ecclesia Modicensi
sufficiētem sibi sit præbendam adeptus, miraris quod pro
receptione ipsius in ecclesia de Gronzola, præposito & fratri-
bus eiusdem ecclesiæ literas miserimus: cum si literarum no-

De rescriptis.

9

strarum seriem adtendisses, nihil inuenisses in eis, quod de-
buisset tuum animū offendisse. Cum enim in literis nec de
præbenda ipsius mentio haberetur, nec Modicensis canonici-
cus, imò nec clericus diceretur in eis: & in literis ipsius hæc
esset adiecta cōditio, si dignus existeret ad ecclesiasticum be-
neficiū obtinendum: intelligere potuisses, qualiter literæ
ipsæ fuerant impetratæ.

Idem electo decano, & N. canonico Cameracensi.

Ordo rescripti interpretationem recipit à iure communi. Cap. xviii.

Causam, quæ inter Pramonstraten. & Pramon. ecclesias
super possessionibus de Anapia vertitur: & infra. Quia
in literis animaduertimus fuisse insertū, quod si alterutra par-
tium citata legitime, præsentia vestram adire, vel iudicio vo-
stro parere cōtemneret: vos præsentis partis probationes ac-
cipere, & quantum de iure poteritis, in causa cognitione ac
decisione procedere minimè tardaretis. Nos volentes vt
clausula illa (quā de iure poteritis) quæ antequam de proba-
tionum receptione mentio fieret, fuerat inferenda: clausu-
lam illam de receptione probationum præcedat: mandamus
quatenus ipsam intelligentes ibidem, in causa iuxta tenorem
literarum procedere non tardetis: prouiduri, vt si literarum
auctoritate priorum, in eodem negotio legitime est proces-
sum, firmū & stabile perseveret. alioquin si occasione clausule
memorate aliquid consulerit in alterius partis præiudiciū
adtentatum, id viribus decernimus cariturum: mandantes, vt
in decisione ipsius negotij (sicut præmissum est) tam super
principali, quā super incidentibus questionibus, adpella-
tione remota, canonice procedatis.

Idem archiepiscopo Senonensi.

*Non valet impetratio in ecclesia numerata, non facta de nu-
mero mentione, si per eam frangitur numerus canonicorum, licet
non frangatur numerus præbendarum: & processus inde factus est
nullus. hoc dicit quo ad intellectum. Panor.* Cap. xix.

Constitutus apud sedem Apostolicam P. clericus propo-
suit, quod cum C. p. n. decano, & capitulo Bituricensi de-
derit in mandatis, vt ipsum reciperent in canonicum & fra-
trem, & præbendam ei conferrent, si qua tūc in eorum vaca-
ret ecclesia, vel proximo vacaturam: & ipsi cum mandatum
eius admittere non curassent, eis precipiendo mandauit, vt
quod mandauerat, adimplerent: sibi super hoc executoribus
deputatis: & infra. Verum pars aduersa respondit, quod cum
in Bituricensi ecclesia certus esset numerus canonicorum in-

* vide. l.
cū de in-
debito. in
verbo in-
debiti. ff.
ad. l. A.
qui. & l.
inde Ne-
ratius. §.
pe. i. glo. i.
veran du-
pli. ff. de
rei vindi.
* vide. l.
i. de f.
ei. i. pe. off.
doc. in c.
sup. literis
infra co.
titu.

Decretalium Gregorij Lib. j. Tit. iij.

* vide. l. i. c. si con- tra ius vel- tituli. pnb.

stitutus, firmatus iureiurando, & per Romanum Pontificem confirmatus, & de hoc memoratus P. non fecisset in suis literis mentionem: intelligendum erat circumuenisse * præcessorem nostrum, & dictas literas veritate tacita impetrasset: & infra. Discretionem vestram mandamus, quatenus si legitime vobis constiterit numerum canonicorum, qui nunc est in eadem ecclesia, per decanum & capitulum eiusdem ecclesie iuramento firmatum antequam prædictus clericus literas executorias impetrasset: quicquid factum est occasione literarum ipsarum, irritum decernatis: alioquin ei faciatis in eadem ecclesia præbendam (si qua vacat) sublato cuiuslibet appellationis obstaculo assignari.

Idem A. Canonico Pictaviensi.

Difficile & famosum. c. & est clausi totius tituli. Et hoc dicit in summa: Exprimens falsum, vel tacens verum in rescripto: si malitiose, caret prorsus impetrativ. Sed si per simplicitatem, vel ignorantiam, aut obtinisset vero expresso, & suppresso falso iuramentum literas in forma communi, & delegatus procedit servato iuris ordine, & non speciali forma rescripti: secus si nullo modo literas habuisset. Capitulum. xx.

Super literis, quæ ab aliquibus ex malicia, & à nonnullis ex ignorantia (tacita veritate, vel suggesta falsitate) impetratæ à nobis, diversos intelleximus diversa sentire, aliis adferentibus eos debere prorsus carere omni commodo literarum, cum mendax preceptor carere debeat penitus impetratis: aliis verò dicentibus, quod etsi forma carere debeant in literis nostris expressa, nihilominus iuxta rigorem iuris sit à delegato iudice in negotio procedendum. Nos igitur inter eos qui per fraudem vel malitiam, & illos qui per simplicitatem vel ignorantiam literas à nobis impetrant, huiusmodi credimus discretionem adhibendam, ut hi, qui priori modo falsitatem exprimunt, vel supprimunt veritatem: in suæ perversitatis poenam, nullum ex illis literis commodum consequantur, ita videlicet, quod delegatus (postquam sibi super hoc facta fuerit fides) nullatenus de causa cognoscat. Inter alios autem, qui posteriori modo literas impetrant, duximus distinguendum, quæ falsitas suggesta fuerit, vel quæ veritas sit suppressa. nam si talis expressa sit falsitas, vel veritas occultata, quæ quamvis fuisset tacita vel expressa, nos nihilominus (saltem in forma communi) literas dedissemus: * delegatus non sequens formam in literis ipsis adpositam, secundum ordinem iuris in causa procedat. Si verò per huiusmodi falsitatis ex-

De rescriptis.

10

pressionem, vel suppressionem etiam veritatis, literæ fuerint impetratæ, quæ tacita vel expressa nos nullas prorsus literas dedissemus, à delegato non est aliquatenus procedendum: * nisi forsitan eatenus, ut partibus ad suam præsentiam conuocatis, de precum qualitate cognoscat: ut sic in viroque casu eadem ratio quæ delegatorem moueret, moueat etiam delegatum: & ubi delegans suas literas denegaret, delegatus etiam suæ cognitionis officium nullatenus interponat.

Idem abbati & conventui Præmonstratensi.

In causa monasterii convenitur abbas per rescriptum, in quo nulla sit mentio de conventu, nec propter hoc appellari potest: nisi abbas & conventus bona essent distincta omnino. Cap. xxi.

Doceri postulastis à nobis, utrum per literas aduersus abbates (nulla mentione habita de suis conventibus) impetratas, teneantur abbates ipsi super causis (quæ ad conventus pertinent, & eosdem) de ipsis querelantibus respondere: ac licet inhibita sit appellatio, per appellationis obiectum possint (ne respondeant) se tueri. Super quo duximus respondendum, quod (nisi alia causa rationabilis suffragetur) per appellacionem se tueri non possunt, quo minus debeant autoritate literarum huiusmodi legitime respondere: Cum ex officio suo teneantur congregationum suarum negotia procurare: Nisi forte abbas & conventus negotia essent omnino discreta.

Idem archiepiscopo & magistro V. canonico Magdeburgensi.

Processus factus per literas subreptitias irritatur: sed factus contra formam rescripti, irritus nunciatur. Cap. xxii.

Cum dilecta in Christo filia R. custos Heliensis ecclesie, ac procurator G. monialis, super electionibus in eadem ecclesia celebratis, litigauerint aliquandiu coram nobis: & infra. Deprehendimus literas ad abbatem de Remech. & suos coniudices impetratas, per subreptionem obtentas, cum in eis illius articuli, videlicet de subreptionem resignatione, fuerit præter conscientiam nostram cognitio demandata, qui in prioribus literis ad scholasticum Hildesensem, & coniudices suos obtentis, insertus fuerat: de quibus in secundis literis mentio non fiebat: & ideo quod ipsarum literarum occasione dignoscitur adiectum, duximus irritandum. Dictum in super scholasticum & coniudices suos invenimus minus providè processisse. Cum enim in literis nostris eisdem principaliter mādaretur, ut ad prædictam ecclesiam personaliter acceden-

* vide. l. i. c. si con- tra ius vel- tituli. pnb.

b ij ter,

Decretalium Gregorij Lib. j. Tit. iij.

res, personæ idoneæ administrationem committerent abbatibus, cui ad opus eius fieret hincinde resignatio subtractorum, ipsi formam mandati Apostolici transponentes, illo capitulo prætermisso: de aliis articulis inordinatè plurimum cognouerant: propter quod processum ipsorum contra nostri formam rescripti, ac iuris ordinem adscutatum, irritum decernimus & inanem. Ideoque mandamus, quatenus G. & quibusdam aliis fororibus ecclesiæ (sicut iustum fuerit) restitutus, & forma mandati nostri exacta diligentia obseruata, in negotio ipso ratione præuia procedatis.

Idem.

Valer secundum rescriptum, licet de primo non faciat mentionem, quo rti noluit impetrans intra annum. Cap. xxvii.

Plerumque contingit, quòd aliqui nostris literis impetratis, illis vti multo tempore postponentes, tum demum eas exhibent, cum aliarum auctoritate, ab eis contra quos primitus literas impetrant, cõperint conueniri: dicentes posteriores literas non valere: utpote non faciẽtes de prioribus mentionem. Cum igitur non sit malitiis hominũ indulgendum: statuimus, vt si quis nostras literas impetrans, intra annũ postquam copiam iudicũ habuerit, ex malitia, vel negligentia postposuerit vti eis, auctoritate posteriorũ literarum valeat conueniri, licet in ipsis nulla de prioribus mentio habeatur.

Idem Rotho. archiepiscopo.

Si à delegato aliquid mandatur ordinario, debet humiliter exequi. Sed si alius delegatus per alias literas post executionem mandati contrarium, vel si ante executionem innotuerit ordinario, inter delegatum, qui mandauit, & alium, contentionem esse de iurisdictione: faciat sibi vtrarumque literarum copiam exhiberi, non vt iurisdictionaliter cognoscat, sed vt se informet, an per secundas renouentur primæ: & si prima renouentur, exequatur secundum mandatum. Si autem non renouentur, vel de hoc dubitet, non exequatur secundum mandatum, donec contentio de iurisdictione terminetur. Abb. Sic.

Capitulum. xxviii.

Cum contingat: & infra. Præterea cum quidam super aliquo litigantes, ad diuersos iudices literas impetrant, quorum quidam obtenti à parte altera tibi mandant, vt partem aduersam denunciis excommunicationis sententiæ subiaceret, alii iudicibus postmodum tibi iniungentibus, vt eandem denuncies absolutam: quaris, an vtrisque, an neutris, vel alterutris saltem obedire debeas in hac parte. Super quo tuæ prudentiæ

De rescriptis.

11

dentis respondentes, credimus distinguendum, an cum primum mandatum recepisse dignosceris, tibi forsan innotuerit inter illos & alios super iurisdictione discordiam suscitatum, an super hoc nihil omnino sciisti. Et quidem si super contentione huiusmodi nihil tibi penitus innotescat: cum primum mandatum recipere te contingit, illud debes humiliter executioni mandare. Sed si postea contrarium tibi ab aliis demandatur, tunc literarum ad vtroque à sede Apo. obtentorum copia postulata (quas tibi auctoritate præsentium districte præcipimus exhiberi) si ex ipsarum tenore deprehenderis euidenter (ita quòd non sit aliquatenus hesitandum) quòd litteræ, quæ ad illos, à quibus secundum mandatum receperis, impetratæ noscuntur, expresse reuocet literas aliorum: tu illud intrepidus exequaris, quòd tibi secundo loco mandatur. Si verò ex literarum inspectione manifestè tibi constet, quòd litteræ obrente ad illos, qui primum dedere mandatum, per alias minime reuocantur: * secundum mandatum nullatenus exequaris. Quod si super hoc tibi meritò fuerit dubitandum: ad exequendum secundũ mandatum te procedere non oportet, donec iuxta cuiusdam nostræ cõstitutionis tenorem inter eos huiusmodi cõcertatio sopiatur. Et idipsum facere debes, si primo mandato recepto, & nondum executioni mandato, tibi forsan innotuerit, quòd inter se super iurisdictione demãdata cõperint disceptare. Cæterum in his omnibus puram & prouidam te conuenit intentionem habere: ne vel ad declinandum mandatum dubitare te dicas, vbi dubitandum non est: vel etiam ad exequendum te adferas esse certum, vbi certus esse non debes. Licet autem ex his certa tibi detur doctrina, qualiter in his te debeas habere, nulla tamen tibi adtribuitur potestas, vt inter delegatos aut partes de iurisdictione debeas iudicare. *

Idem magistro G. & P. de Firmisca.

Quando in rescripto plura narrantur, diuersos effectus operantia: non sufficit impetranti alterum solum probare ad vtrumque effectum consequendum.

Cap. xxv.

Olis regis abbatum sancti Nicasij Remensis, Sargien. * & valde re iudi. cum ad eos semel & iterum à nobis litteræ processissent super eo, quod P. clericus sancti Remigij, parocia de Salice (quam proposuit) detinebat, ipsi partes semel, secundo, & tertio cõtulerunt, & dictum P. quia citatus pluries comparere noluit

b iij per se

* Vide. l. licet ff. de leg. i. s. fa. cit. l. sciãt emeli. C. si seruus vel liber. * Adde concor. in l. qui pro. curator. in gl. i. ff. de procu. & in l. a. dino Pio. et ibi Bar. tol. & do. flores. ff. de re iudi. * Alias Signiac. R. de Cluo per interpositam personam sibi collatam fuisse & est dñi c. c. s. R. tauerunt, & dictum P. quia citatus pluries comparere noluit

Decretalium Gregorij Lib. j. Tit. iij.

per se vel per respōsalem aliquem coram eis, excommunicationis vinculo innodātes, fecerunt fructus ipsius parōcie sequestrari. Cumque postmodum idem P. accedens ad eos se iuri promiserit pariturum, ac obtinuerit se absolui: ipsi absolutionis literas concedentes, diem ei assignauerūt, & locum, quibus coram eis quod promiserat adimpleret: qui diem & locum ex literis illis radens, in locum rasuræ rescripsit, quod ipsi ei sequestratos fructus assignari mandabant: quod coram duobus eorum tandem (tertio sui absentiam excusante per literas) est confessus. Nos igitur cum tante temeritatis excessus falsitatis scrupulo non careret: vobis dedimus in mandatis, ut (si esset ita) ipsi præsumptori super dicta parōcia perpetuum silentium imponentes, præfato R. de Clivo assignaretis eandem cum fructibus sequestratis. Verum sicut vos per vestras nobis literas intimastis: cum dictus R. rasuram præfata corā vobis per testes idoneos probauisset: & ob hoc postulasset sibi dictam ecclesiam assignari: vos vtrum clausula illa (si esset ita) de omnibus superioribus, an de articulo tantum rasuræ deberet intelligi dubitastis. Nos igitur respondemus, quod clausula illa ad omnia debet superiora referri, ad hoc ut ipsi R. præfata ecclesia conferatur: quia licet vitium falsitatis ad imponendum ei perpetuum silentium super ecclesia ipsa sufficiat, qui falsitate huiusmodi perpetravit, non tamen propter hoc eadem ecclesia est aduersario assignanda, nisi super aliis facta fuerit plena fides.

Idem episcopo Imoleñ.

* vide. l.
in fraude.
§. neque.
§. quod
ibi op.
gl. ff. de in
re sis.

Non valet rescriptum super restitutione beneficii impetratum, quod de causa excommunicationis & amotionis impetratum, non facit mentionem.

Capitulum. xxvi.

Dilectus filius abbas sancti Stephani Bononiensis, per suas nobis literas intimauit, quod cum ipse (cui visitationis officium in ciuitate ac diocesi Bononiensi commissum) B. & A. presbyteros ab ecclesiis suis (propter eorum graues & manifestos excessus) duxerit amouēdos: idem super restitutione sua nostras ad te in comuni forma literas impetrarunt, de amotionis suæ causā, & excommunicationis, qua tenentur adstricti, nullam facientes penitus mentionem. Nos igitur. f. t. mandamus quatenus (si esset ita) literas ipsas tanquā per veri suppressionem obtentas, viribus carere decernas.

Idem episcopo Veratīfamentī.

Per literas instituta non tenetur episcopus providere habenti perpetuam vicariam, vel sufficiens patrimonium. Nec valet litera gratia

De rescriptis.

12

gratia ad beneficium obtinendum, in quibus impetrans tacuit perpetuam vicariam. hoc dicit comprehendendo vtrumque intellectum. Capitulum. xxvii.

Postulasti per sedem apostolicam edoceri, vtrum alicuius ecclesiæ perpetuo vicario, de prouentibus vicariæ, bonisque paternis habenti vnde valeat commodè sustentari, teneris per illam formam communem (cum secundum Apostolum) in ecclesiastico beneficio prouidere. Ad quod sic duximus respondendum, quod cum per formam prædictā necessitatibus pauperum clericorum (qui nullum sunt ecclesiasticū beneficium adsecuti) sedes apostolica duxerit succurrendum, perpetuus vicarius (nisi de vicaria fecerit mentionem) commodum reportare non debet de huiusmodi literis, utpote veritate tacita impetratis. Non enim carere beneficio debet dici, cui competenter de perpetuæ vicariæ prouentibus est prouisum. Et pro habente beneficii sufficientis subsidium, ex certa scientia super obtinendo alio beneficio, de leui nō scribimus, quin faciamus de primo in nostris literis mentionem.

Idem in concilio generali.

Per literas apostolicas de hac constitutione mentionem non facientes, non potest quis trahi ultra duas dietas extra suam diocesim, nisi de consensu partium litera fuerint impetrata. hoc dicit usque ad §. sunt & alii.

Cap. xxviii.

Nonnulli gratia sed. apostol. abutentes, literas eius ad remotos iudices impetrare nituntur, ut reus fatigatus laboribus & expensis, liti cedere, vel importunitatem actoris redimere compellatur. Cum autem per iudicium iniuriis aditus patere non debeat (quas iuris obseruantia interdicit) statuimus, ne quis ultra duas dietas extra suam diocesim per literas apostolicas ad iudicium trahi possit. Nisi de adfensu partium fuerint impetrata, vel expressam de hac constitutione fecerint mentionem.

Non valent litera ad lites impetrata, sine speciali mandato domini, nisi impetrantur per conuictum personam. hoc dicit.

Sunt & alij, qui se ad nouum genus mercimonij conuertentes, ut vel sopitas possint suscitare querelā, vel nouas immittere quæstiones, fingūt causas, super quibus à sede apostolica literas impetrant, absque dominorum mandato: quas vel reo (ne propter eas laborum vel expensarum dispendio molestetur) aut actori (ut per ipsas aduersarium in debita molestatione fatigēt) venales exponunt. Cum autem lites restringendæ sint potius, quā laxandæ: hac generali constitutione sancimus,

b iij

Decretalium Gregorij Lib. j. Tit. iij.

sanctimus, ut si aliquis super aliqua questione decetero sine speciali mandato domini literas apostolicas impetrare præsumpserit, & literæ illæ non valeant, & ipse tanquam falsarius puniatur. Nisi fortè de illis personis exiterit, à quibus non debet exigi de iure mandatum.

Honorius tertius Cantuariensis archiepiscopo, & coniudicibus suis.

Si occasione duorum rescriptorum, unus scilicet in causa principali, aliterius in causa appellationis, contenditur: non index super principali, sed deputatus super adpellatione, cognoscere debet de validitate adpellationis.

Cap. xxix.

Dilectus filius I. Sarracenus clericus exposuit coram nobis, quod cum Iordanus clericus Dumeliensis ipsum super ecclesia sancti Nicolai Dumeliensis coram vobis autoritate literarum nostrarum traxisset in causam: ex parte ipsius Iordanus fuit excipiendum propositum, quod autoritate ipsarum literarum non poterat conveniri, * eo quod ultra duas digressus à diocesi, (ubi prædicta ecclesia erat) contra statuta concilii generalis (de quo in eisdem literis non fiebat mentio) distabat. Et quia huiusmodi exceptionem admittere denegantes, procedebatur in causam pro eo quod idem Iordanus in Rophensi & Eliensi diocesi beneficia obtinet, quasi ex hoc domicilium intelligeretur habere ipse ad nostram audientiam adpellavit: & infra. Cumque idem Iordanus adpellationem interpositam prosecutus, ad Eboracensem archiepiscopum, & eius collegas, super præmissis literas impetrasset vos in causa ipsa nihilominus procedentes, eisdem iudicibus ne in commissio sibi procedant negotio, inhibetis. Quocirca mandamus quatenus (si est ita) cause super sedeat is eidem, cum non vos, sed dicti iudices cognoscere habeant, ad quos iurisdicatio debeat pertinere. *

Idem episcopo & archiepiscopo Legionensi.

Si plures impetrant in eadem ecclesia, statim date: ut primus impetrans præferatur, & solus admittatur. Ita communiter summam docto. Et procedit istud summam secundum opinionem communem, quæ hodie in ualuis propter uia uenit. Cap. xxx. **A**ptulum * sanctæ crucis Cameracensis, exhibita nobis petitione monstravit, quod Callimacho clerico super præbendali beneficio in eorum ecclesia obtinendo, literas nostras ad eos prius monitorias, & demum preceptorias impetrante, B. clericus contra eos super eodem beneficio in eadem ecclesia conferendo, ad I. archiepiscopum Torinensem & eius collegas,

De rescriptis.

13

gar, de prædictis literis non habita mentione, executorias à nobis literas impetravit: qui post adpellationem ad nos interpositam, in eos suspensionis & excommunicationis sententias protulerunt: ac dictus C. super executione mandati pro eo facti, ad alios obtinuit scripta nostra: qui tulerunt suspensionis & excommunicationis sententias in eosdem. Quocirca mandamus, quatenus eo recepto in canonicum & in fratrem, adsignatoque sibi beneficio præbendali, qui ad eos prius mandatum apost. reportavit, præfatas sententias iuxta formam ecclesiæ relaxetis: alteri super præbendali beneficio in eadem ecclesia silentium imponentes.

Idem Bituricensi archiepiscopo. ap. se. leg.

Si habens literas papa ad beneficium, eis propter annuam pensionem renunciat, non valent literæ beneficiæ: per eum hoc tacito impetrata.

Capitulum. xxxi.

Audientiam nostram peruenit, quod quidam clerici obtentis à se. apo. literis super prouisione sua in aliquibus ecclesiis tibi subiectis, recipiētes ab eis annuas pensiones seu alia beneficia, * ab eorum impetitione desistunt, renunciantes beneficio literarum, & infra. F. t. mandamus, quatenus eos qui post literas taliter venditas, alias (de illis mentione non habita) impetrabant decetero, vel hæcenus impetraverint: carere decernas commodo earūdem, & ecclesias non permittas earum occasione vexari: reuocando in irritum si quid earum prætextu inueneris esse factum.

Grego. ix. Mediolanensi archiepiscopo.

Receptus per literas apostolicas, licet præbendam expectet: per alias literas hoc supprimentes, in alia ecclesia recipi non debet. hoc si quis dicit inbarendo verbis literæ.

Cap. xxxii. cent. 5.

In nostra proposuisti præsentia, quod nonnulli clerici * a facientes) impetrant fraudulenter, quod in pluribus ecclesiis admittantur: neque aliquando in aliis recepti, licet nondum in eis ecclesiasticum beneficium sint adsecuti, alias ecclesias super receptione sua nihilominus impetunt & molestiant. * & infra. Mandamus quatenus eos clericos ecclesiis, in quibus recepti sunt, faciens esse contentos, non permittas alias ab eis occasione literarum huiusmodi molestari. Nisi de receptione fortè sua expressam fecerint mentionem.

Idem episcopo Siluanectensi, & abbati Carolioli.

Non valeo rescriptum, quod procurator reuocatus & de hoc L. ordinat. certis alius, extra iudicium impetravit: secus tamen si in iudicio: tam dummodo

Decretalium Gregorij Lib.j. Tit.ij.

dammodo reuocatio ad notitiam aduersarii vel iudicis non peruenit, hoc dicit secundum lectionem magis communem.

Capitulum. xxxiii.

EX parte decani & capituli Laudunensis fuit propositum, quod cum ipsi auctoritate apo. indulgentie in nobilem virum l. excommunicationis sententiam protulissent: procuratoribus partium propter hoc ad sed. apost. accedentibus, & lite super diuersis articulis contestata: nos causam vobis commissum terminandam: hoc adiecto, vt non obstitarent literæ preter ad sensum partium impetratæ. Dictus autem nobilis citatus, proposuit, quod per illas literas procedendum non erat, ex eo quod V. qui easdem literas impetrauerat, falsus extiterat procurator, cum ipse ante impetrationem literarum ipsarum propter suspicionem quam contra eundem coeperat, mandatum sibi traditum reuocasset. Eis igitur proponentibus ex aduerso, quod ad nos vel ad ipsos huiusmodi reuocatio non peruenit, vos quod deberetis per literas ipsas procedere, per quamdam interlocutoriam protulistis: & infra. Petente itaque procuratore ipsorum, vt inspiceretis prædictam indulgentiam, procurator ipse nobilis ex aduerso respondit, quod non erat per iam dictas literas procedendum, exhibens alias quasdam posterius impetratas, inter alia continentes, vt si de partium voluntate procederet, causam terminaretis eandem: alioquin ipsam sufficienter instructam remitteretis ad sedis apostolicæ examen, cum indulgentia memorata. Quas literas ipsi ex eo non valere dicebant: quia per eundem V. & post reuocationem mandati fuerant impetratæ. Quia verò iuxta generalis statuta concilij, apost. literæ, quas sine speciali mandato domini quis impetrat, valere non debent, nisi sit de illis per-

* vide G.
l. solui. s.
fin. cum l.
seq. ff. de
pig. ac. G.
l. filiusa.
ff. de don.

sonis à quibus non est exigendum de iure mandatum: mandamus quatenus si reuocatio mandati ad procuratorem peruenit (cui minus valere debeant literæ quæ impetrantur ab illo, à quo mandatum dominus reuocauit) in negotio iuxta priorum contentiam literarum, non obstantibus posterioribus procedatis.

Idem decano & magistro G. Canonico Leodiensi.

Rescriptum impetratum contra hominem alicuius diocesis, non extenditur ad hominem eiusdem nominis alterius diocesis.

Capitulum. xxxiiii.

Significante V. nos noueritis accepisse, quod cum R. contra V. Remensis diocesis super quibusdam pannis & aliis ad iudices literas impetrasset, idem V. excipiendo proposuit, quod cum idem non de Remensi, sed de Leodiensi diocesi existeret

re-

De rescriptis.

14

ret: per huiusmodi literas (cum de diocesi Leodiensi non facerent aliquam mentionem) conueniri de iure non poterat, nec debebat. Et quia exceptionem huiusmodi admittere denegauerunt, nostram audientiam adpellauit. Ideoque mandamus quatenus si est ita, reuocato in irritum &c.

Idem priori sancti Laudunensis & succentori Rotho.

Per rescriptum impetratum contra homines diocesis: non possunt conueniri homines ciuitatis.

Capitulum. xxxv.

Rede ciuitate Sagienfi, sua nobis insinuatione monstrauit, quod cum magister R. cum per quasdam literas contra episcopum Sagiensem, & quosdam alios Sagienfis diocesis, super redditibus & rebus aliis, impetratas à nobis coram iudicibus super eadem ecclesia per generalem clausulam (quidam alij) conuenisset, idem rector proposuit excipiendo, quod cum esset de ciuitate Sagienfi, & sub eadem clausula nullus de ciuitate ipsa intelligitur inclusus, conueniri non poterat per eandem. Et quia dicti iudices exceptionem huiusmodi recusarunt admittere, nostram audientiam adpellauit. Ideoque mandamus quatenus si est ita, reuocetis in irritum, &c.

Idem abbati sancti Iacobi.

Si conueniendus per clausulam, moriatur re integra, successor conueniri non potest.

Cap. xxxvi.

Significauit nobis comitissa Namutena, quod cum mortuo comite fratre suo, ipsa in eius successerit comitatu, G. & B. per quasdam literas apostolicas contra Tulien. episcopum, & quosdam alios clericos & laicos impetratas, eam coram iudicibus (ad quos obtenta fuerant) super quadam summa pecunie, quam eidem fratri suo se mutuasce dicebant, per illam generalem clausulam, quidam alij (quia in prædicto comitatu successerat) conueniunt. excipiente itaque procuratore suo, quod cum adhuc frater eiusdem mulieris viueret, quando eadem literæ impetratæ fuerunt, nec per ipsas dum viueret, fuerat ad iudicium euocatus, earum auctoritate non poterat conueniri. Et quia iudices exceptionem non admitterant ipsius, nostram audientiam adpellauit, & infra. Ideoque mandamus, quatenus si est ita, reuocato in irritum, &c.

Idem abbati sancti Victoris.

Non valent literæ executoriæ, in quibus impetrans falso dixit monitorias præfuisse.

Cap. xxxvii.

EX insinuatione episcopi Ambianensis accepimus, quod l. clericus super eius prouisione ad ipsum præceptorias, & postmodum

* vide G.
l. a proce-
dente. G.
ibi Bart.
C. de dila.

communicatum, si contra concilium eum excommunicauit, datis executoribus, qui eo non parente exequantur: non excommunicatori, sed executoribus cognitio demandatur.

Cap. xli.

AB excommunicato, qui contra statuta concilij generalis adferit se ligatum, literis ad excommunicatorem obtentis, ut (si est ita) sine difficultate absoluat eundem, & aliis deputatis iudicibus, qui (eo non parente) mandatum apostolicum exequantur: Non excommunicatori (qui de facto suo in hoc certus esse debet, licet in hoc deferatur eidem) sed illis cognitio demandatur.

Idem.

Si impetrans rescriptum ad beneficium, dixit se non beneficium, cum tamen haberet beneficium, licet exiguum, non valet rescriptum.

Capitulum. xlii.

SI proponente aliquo nondum se beneficium ecclesiasticum sadecutum, super prouisione ipsius (licet minus competens obtinentis) rescriptum apostolicum de hoc mentionem non faciens impetretur: illud veluti fraudulenter obtentum dicimus non valere.

Idem episcopo Parisiensi.

Abutentes rescripto apostolico in casibus hic enumeratis, priuantur commodo rescripti, & condemnantur in sumptibus & damnis aduersario.

Capitulum. xlii.

Quia nonnulli diuersis modis literis apostolicis abutuntur, statuimus ut quicumque obtentas sub nomine suo literas aliis eiusdem nominis tradunt, qui quos volunt fatigant indebitè per easdem, & qui eas tali modo recipiunt: quique illos, contra quos nihil habent questionis, faciunt in iudicium euocari: aut literas ipsas ad futuras trahunt controuersias, quæ nondum fuerant tempore impetrationis exortæ: seu quæquam super vno negotio, vel etiam malitiosè super pluribus personalibus actionibus, quæ sub vno iudice possent tractari commodius, per varias literas coram diuersis iudicibus trahunt, ut laboribus fatigatus & sumptibus, vel compellatur componere, vel cedere iuri suorum reus actorem eodem tempore ad diuersa loca vel indeterminatè ad villas, quæ communè cum pluribus eiusdem provincie villis habet vocabulum, citari procurat, ut dum non comparuerit, excommunicetur quasi contumax, & sic cum à sua intentione repellatur eundem literarum comodo careant, & aduersarius in moderatis expensis ac damnis, quæ propter hoc eos pertulisse constiterit, condemnentur.

* Adde generaliter de actibus qui firmant rescriptum l. i. c. si contra iur vel nri. pub.

De

Decretalium Gregorij Lib. j. Tit. iij.

postmodum ad vos * executorias contra eum literas impetravit: & infra. Quocirca mandamus, quatenus si nullæ monitoriæ super hoc præcesserint, executorius superseatis eisdem, dummodo eadem executoriæ de monitoriis fecerint mentionem: alioquin in executionis negotio iuxta directum ad vos pro ipso mandatum, ratione præuia procedatis.

Idem Nouiensi episcopo.

Cessantibus clausulis in dubio Papa non intendit gravare eundem collatorem super prouisione duorum: ideo secundus impetrans repellitur, siue primus expellet, siue sit iam gratiam consecutus, hoc dicit secundum intellectum glossæ.

Cap. xxxviii.

Mandatum apostolicum ad te directum, ut magistru S. faceres in canonicum recipi & in fratrem Nouien. ecclie, si pro alio ibidem non scripsimus, qui huiusmodi gratiam prosequatur: alio iam nostras literas obtinente, prosequi non teneris: Cum super receptione duorum gravandi ecclesiam antedictam non fuit intentio mandatoris.

Idem.

Ecclesia in qua Papa primus dedit monitorias, & secundus executorias: per primum non per secundum intelligitur gravata.

Capitulum. xxxix.

Literis apostolicis ad vos directis, ut G. clericu reciperetis in canonicum & in fratre, nisi pro alio fuisset per nos ecclesia vestra gravata, mandatum nostrum vos exequi volumus & mandamus: Non obstante, quod T. subdiaconum per nostras literas executorias recepistis, qui à bonæ memoriæ H. prenostro monitorias impetrauit: Cum factum præ nostri potius, quam nostrum fuerimus profecti.

Idem.

Diocesanus, cui scribitur, ut in diocesi sua, ubi pro alio scriptum non est, prouideat vel faciat prouideri, non potest id exequi circa beneficium speciatim ad collationem alterius iam pro alio grauati.

Capitulum. xl.

Abbatem, qui mandatum apostolicu iam recepit, ut S. clericus in aliqua ecclesiarum sui monasterij prouideret, & per literas generales ad diocesana episcopum obtentas, ut in diocesi sua (ubi pro alio scriptum non esset, faceret prouideri, cogi iuris ratio non permittit, nec super conferendis ecclesiis aut beneficiis adgravari, etiam si facultatè habeat diocesanus per easdem literas prouidendi.

Idem.

Per rescriptum directum excommunicatori, ut absoluat excommunicatum.

Decretalium Gregorij Lib. j. Tit. iij.

De consuetudine.

Gregorius in regesto.

Consuetudo inferens gravamen ecclesiis, debet iudicii officio tolli. hoc dicit secundum intellectum magis singularem. Cap. i.

Consuetudines, quæ ecclesiis gravamen inducere dignoscuntur, nostra nos decet consideratione remittere.

Innocen. iij. archiepi. & capi. Lugd.

Ex consuetudine potest introduci actus sine solemnitas, per quam sine adprehensione reali transfertur possessio rei absentis, hoc dicit, & est casus singularis secundum Abbatem Sicu.

Capitulum. ii.

Ex literis & infra. Si verò aliquis possessiones aliquas claustris, vel aliis religiosis locis, in bona valetudine, vel vltima voluntate, pro suorum vultu remedio peccatorum conferre, hanc conferendi formam esse proponis, quod in huiusmodi donationibus modicum terræ consuevit in manu accipere, vel in extremitate pallij manu prælati ecclesiæ sustinetur, aut super altare ponendum sub testimonio videntium & audientium sub dicta forma, quæ scotatio vulgariter appellatur, & infra.

Discre. vestre mandamus, quatenus donationes eorum, quæ sub obtentu consuetudinis claustris, ecclesiis vel quibuscumque locis religiosis pie conferuntur, * vel etiã sunt collata, faciatis irrevocabiliter observari, cum huiusmodi signi, quod scotatio dicitur, non tam factæ donationis, quam tradite possessionis sit evidens argumentum.

Idem episcopo Pictaviensi.

Non valet consuetudo, vt in causis ecclesiasticis dictum populi pro sententia teneatur. Cap. iij.

Ad audientiam nostram noveris pervenisse, quod in tua dioecesi etiã in causis ecclesiasticis consuetudo minus rationabilis habeatur, quod cum aliqua causa tractatur ibidem, & allegationibus & querelis utriusque partis auditis, à præsentibus literatis & illiteratis, sapientibus & insipientibus, quid iuris sit queritur, & quod illi dictauerint, vel aliquis eorum, (præsentium consilio requisito) pro sententia teneatur. Nos igitur adtenedentes, quod consuetudo, quæ canonicis obuiat institutis, nullius debet esse momenti, * cum sententia à nõ suo iudice lata nullam obtineat firmitatē: vt in causis ecclesiasticis subiectionum tuorum, postquam tibi de meritis eorum cõstiterit, sententiam proferre valeas, sicut ordo postulat rationis, autoritate tibi præsentium (præmissa consuetudine non obstante)

* vide. l. nra primi-legia. & ibi Barto. C. de sacrosan. eccle. * Text. est. l. iij. glo. magna. et ibi Cy. C. quæ sit l. consue. in. l. nemo alieno. in glo. temporalis. ff. de reg. iur.

De consuetudine.

16

obstante) concedimus facultatem.

Idem L. vicario nostro apud Constantinopolim constituto.

Consuetudo non potest operari, vt clericus non episcopus possit exercere ea, quæ sunt reservata ordini episcopali: & est casus notatus. Abbas. Cap. iij.

Quanto de benignitate: & infra. Peruenit ad audientiam nostram, quod quidam simplices sacerdotes apud Constantinopolim ea sacramenta præsumunt fidelibus exhibere, quæ ab apostolorum tempore fuerunt solis pontificibus reservata, vt est sacramentum confirmationis, quod christiano renatos soli debent episcopi per manus impositionem conferre: ad excusandas excusationes in peccatis, solâ consuetudinem prætendentes, & infra. Di. t. mādamus, quatenus omnibus presbyteris districtè prohibear, ne talia decetero sua temeritate præsumant: quæ licet non sint à fidelibus contemnenda, tutius tamē est ea sine periculo ex necessitate (quæ legem non habet) * omittere, quàm vt ab his, quibus ea conferre non licet, ex temeritate (quæ lege damnatur) non sine gravi periculo inaniter conferantur: cum umbra quædam ostendatur in opere, veritas autem non subeat in effectu.

Idem decano & cap. Cenomanensi.

Non valet consuetudo, per quam interdicti sententia violatur.

Capitulum quintum.

Cum inter vos ex vna parte, & canonicos sancti Petri de Ccuria ex altera, sup' eo, quod dicti canonici generale interdictum ab episcopo vestro, vel à vobis in ciuitate Cenomanensi positum non seruabant, questio vertebatur, & infra. Procurator vero ipsorum propoluit, quod ipsa ecclesia sancti Petri à prima fundatione libera extitit & exempta, & de consuetudine in generali etiam interdicto licitum erat eis pulsatis campanis alta voce interdictis & excommunicatis exclusis, diuina officia celebrare. Nos igitur cognito, quod ex tali consuetudine, si qua foret, diruperetur nervus ecclesiasticæ discipline, ipsam de consensu fratrum nostrorum duximus irritandam. Idem episcopo Helienti.

In attribuendis officiis nonne dignitati, seruetur consuetudo vicinarum ciuitatum: quæ si diuersa fuerit, seruetur magis rationabilis, & alii non præiudicant.

Vm olim Londonensis episcopus nostris auribus intimallet, quod in sua ecclesia pposuerat statuere præcentorē, nos eius precibus inclinati, ei licentiã cõcessimus præcentorē huiusmodi

* Concor. text. in. l. nica. ff. de consue. et in. l. non solū. ff. de excusa. l. iij.

* Concor. text. in. l. oēs indi-ces. c. i. glo. l. c. de decur. l. i. c.

Cap. vi. the. vi. nul. l. i. ind. col.

Decretalium Gregorij Lib. j. Tit. iiii.

huiusmodi ordinandi, dummodo in conferendis sibi redditibus nulli inferretur præiudiciū statutentes ut præcentor taliter institutus, in sessionibus, processationibus, & aliis illā haberet in Londonen. ecclesia dignitatem, quam habent alij præcentores in aliis ecclesiis Anglicanis: & infra. Quocirca mandamus quatenus si secundum diuersas consuetudines locorum, diuersas habere noueris præcentores in Anglicanis ecclesiis dignitates, iam dictum præcentorem illam habere facias in London. ecclesia dignitatem, eāque manere contentū, quam (rationabilibus & adprobatis consuetudinibus ecclesie saluis) sine præiudicio alieno poterit obtinere.

Idem conuentui Corbie. monasterij.

Non potest induci ex consuetudine, ut quis possit dimittere dignitatem sine superioris licentia, vel ut possit electus administrare non habita confirmatione à superiore. Cap. vii.

Cum venerabilis frater noster episcopus Hosiens. & L. sancte crucis presbyter card. in partibus Alemanie legationis officio fungeretur, inuenerunt abbatē de monasterio Hermione. quod ad Ro. eccle. noscitur pertinere nullo mediante, ad monasterium Corbie. quod est etiā Ro. eccle. speciale, temeritate propria migrasse: licentia illud deferendi, vel cōfirmatione à nobis vel ab ipsis, qui vices nostras in illis partibus tunc gerebāt, nec habita, nec petita: & infra. Postmodum autem nuntij eius ad defensionem ipsius, generale illius terre consuetudinē allegarunt. Cum igitur hæc nō tam consuetudo, q̄ corruptela merito sit cēfenda, quæ profectō sacris est canonib⁹ inimica, ipsam mādamus decetero nō seruari.*

Idem decano Sales, Herbie. Archidiao. & magistro P. Penetel. cano. Pisano.

* vide. l. rem nō no uam. C. de iud. & ibi per. de bel. Cy. Barto. & Dal. & l. ii. C. quæ sit lō. consuetudo.

De consuetudine potest induci, quod una ecclesia de gremio aliquem interprete. Capitulum. viii.

Cum dilectus filius Guil. Andren. ecclesie monachus, qui pro clerico eiusdem ecclesie se gerebat, & G. procurator monasterij Karofen. super iure eligendi abbatem in Andren. monasterio, & eiusdē electione in nostra præsentia adinuicē litigarent, idem Guil. electionem suam à fratribus Andren. ecclesie concorditer celebratā, autoritate apostolica petiit cōfirmari, adferens tam de iure communi, quam priuilegio speciali eis ab Alex. papa concessio, & à nobis postmodum confirmato, liberam eligendi auctoritatem ad eosdem fratres tantummodo pertinere: & infra. Dicitur verò procurator pro-

posu.

De consuetudine.

17

posuit ex aduerso, quod cum olim ad petitionem patronorū ecclesie à Morien. episcopo fuerit cōstitutum, quod si præfatus locus diuino munere adeo pullularet, ut prior, aut abbas cōstitueretur ibidem, electio eius penes fratres eiusdem loci, & capitulum Karofen. penderet, & obtentu huiusmodi statuti sic fuerit longè retrō actis temporibus obseruatū, ut monasterio Andren. vacante, Andren. fratres in Karofen. capitulo aliquem de gremio monasterij Karofen. sibi eligerent in abbatem: electio prædicti G. tam cōtra statuti tenorem, quam etiā contra consuetudinem adprobatam (quæ optima est legum interpretis) minus canonicè adtentata, merito cassari debebat: & infra. Quia nobis cōstitit electionē ipsam à suspensis, & de suspensio etiā celebratam, eam iustitia cassauimus exigente. Ceterum cum supradictum statutum ita sanè posset intelligi, quod per illud nec iuri communi, nec priuilegio derogetur: ut videlicet ad prædictos fratres electio spectet abbas, & ad Karofen. capitulū cōfirmatio: mādamus, quatenus, si ex parte Karofen. conobij talis fuerit cōsuetudo probata, quæ iuri cōmuni præiudicet, in hac parte vos secundum illam decernatis electionē Andren. abbatis decetero faciendam, alioquin Andren. monachis ius eligendi abbatem adiudicare curetis: ut sic decetero liberā habeant facultatem, vel de gremio ecclesie suæ, vel etiā aliūde per electionem canonicam eligendi personam idoneam in abbatem præsentandā Karofen. capitulo, ut ab eo (si fuerit canonica) confirmetur.

Honorius. iij. Parisiensi capitulo.

Capitulum sine episcopo statuta seu consuetudines nouas facere, vel antiquas immutare non potest. Cap. ix.

Cum consuetudinis vsūque longæui non sit levis auctoritas, & plerumque discordiam pariant nouitates: auctoritate vobis præsentium inhibemus, ne absque episcopi vestri consensu immutetis ecclesie vestre constitutiones & cōsuetudines adprobatas, vel nouas etiam inducat. * Si quas fortē fecistis, irritas decernentes.

Idem maiori & Burgen. de Rupella.

Non valet consuetudo, per quam quis inducitur ad peccandum, vel bona propria dissipandum.

Ex parte vestra fuit propositum, quod cum in patria vestra seruare sint hætenus dux consuetudines abusuq̄, quod si indigena vel extraneus prodigalitatē vitio vel incuria, seu quocūque casu alio dissipauerit vel amiserit bona sua: bona vxoris suæ tā mobilia, quam immobilia p̄ suæ voluntatis libi-

* vide. l. si sine. S. restitutus. ff. de mino. & ff. qd quis que int. l. i. §. i.

c

co*

Decretalium Gregorij Liber. j. Tit. v.

** Propter* tot alienat: & infra. Et quod si vir ducat vxorē, quæ fide con-
præstione iugij violata cōmittat adulterium, nihilominus ipsa medieta-
horij. r. r. tem omnium bonorum, quæ fuerit vir adeptus, impudente
p. sus. vo- exigit & improbe adprehendit, quæ potius priuanda esset om-
lucam li- nibus viri bonis: & infra. Tenore præsentium declaramus
bito, vide vos non teneri ad huiusmodi consuetudines observandas.

Gregorius nonus.

l. Labeo Consuetudo nō derogat iuri naturali seu diuino, cuius transgres-
air. §. l. sio peccatum inducit: nec positio, nisi sit rationabilis & præscripta.
ff. de act.

Capitulum. xi.

Bar. in Vm tanto sint grauiora peccata, quanto diutius infelicē
extrang. Animam detinent alligatā: nemo sanæ mentis intelligit
ad repri- naturali iuri (cuius transgressio periculū salutis inducit) qua-
mendum. cunque cōsuetudine (quæ dicēda est verius in hac parte cor-
ruptela) posse aliquatenus derogari. Licet etiam longæ
consuetudinis non sit vilis autoritas, non tamē est vsq. adeo
valitura, vt vel iuri positio debeat præiudicium generare, *
nisi fuerit rationabilis, & legitimē sit præscripta.

** Ad hæc*
vide. l. ma-
numissio-
nes. & l.
ius aut ci-
nile. ff. de
inst. & in.

De postulatione prælatorum. Tit. v.

Innocentius. iij. decano & cap. Senon.

Impostulabilis est qui violat interdictum. h. d. quo ad titulum. ha-
bet enim multa alia dicta, quæ non faciunt ad titu. Cap. i.

AD hæc in beato Petro: & infra. Cūque de fa-
cili non possitis in vnum locū & propositū con-
uenire, sed ad nos fuisset ab aliquibus adpella-
tum: tandem conuenientes in vnu, Altisiodo-
ren. episcopum in archiepiscopum postulastis,

Postulationem vestram per magistrum R. præcentorem ve-
strum, & per abbatem sancti Petri exponentes, & petentes, vt
faciendæ translationi prius præberemus adsensum. Verū
quoniam antequam idem magister ad sedem apostolicā accel-
lisset, nobis quasi pro certo cōstabat, quod idem episcopus in-
terdicti sententiam non seruasset, quod etiam idem magister
non negauit * in fratrū nostrorū præsentia requisitus a no-
bis, in ipsius episcopi excusationem allegans, quod sententiā
latam seruare nullatenus tenebatur: quæ ad eius notitiam nec
per literas nostras, nec per Cardi. tunc apo. se. leg. qui eandem
sententiam promulgauit, nec per deputati ad hoc executoris
mandatum vel literas peruenisset: * & infra. Quod nec suf-
ficit, imō nec proficit ad excusationem prædicti episcopi, cū
cardinalis idem sententiā interdicti præsentibus multis so-
lemniter ac publicē promulgauit: & eadem interdicti sententiā
in regno

** Simile*
est. ff. de
uer. act. l.
de statu.
§. qui ta-
cuit.
** vide. l.*
Amelius.
§. idē que-
suit. & ibi
Bar. ff. de
lib. leg.

De postulatione prælatorum.

18

in regno Francorum iam à multis publicē corperit obseruari,
nec sit necessarium, cū constitutio sollemniter editur, aut pu-
blicē promulgatur, ipsius notitiam singulorū auribus per spe-
ciale mandatum vel literas inculcare: sed id solum sufficit, vt
ad eius obseruantiam teneatur, qui nouerit eam solēniter edi-
tam, aut publicē promulgatam: cū & cōtra quosdā, qui Sar-
diceñ. concilium non seruabant, tanquā illud non habuerint,
aut perceperint, canonica tradat autoritas, quod eis non fa-
cile facultas credendi tribuitur: cū idem penes illos in suis
regionibus actum fuerit & receptū. Nec valet, quod in Altis-
iodoren. diocesi dictus rex terram propriam dicitur non ha-
bere, cū nos terram totam regis ipsius subici mādauerimus
interdictū, & Cardi. nostrum interpretatus mandatum, in ter-
ram illam sententiam promulgauerit, quæ regi tunc temporis
adharebat: & infra. Sed inde liquidō constat, sepe dictū epi-
scopum sufficienter excusari non posse quod suam metropo-
litanam ecclesiā generalis interdicti sententiā & recepisse
nouerat, & seruare: & infra. Nos igitur, qui secundum apo-
stolum prompti sumus inobedientiam omnem vlcisci, eiusdē
episcopi Altisiodoren. inobedientiā adtendentes, ne nil obe-
dientia prodesse videretur humilibus, si contēptus contuma-
ciis non obesset: cū iuxta canonicas sanctiones quedā sint
culpe, in quibus culpa est relaxare vinctam, postulationem
huiusmodi non propter postulantem ecclesiā, sed propter po-
stulatam personam repulimus vt indignam. Licet autem ex
eo, quod hominem, qui vestro nō conueniebat proposito po-
stulastis, cū vos interdicti sententiam seruaretis, & ipse eam
contemneret obseruare, permissa vobis facillē abusi fueritis
potestate: ac ideo vos ea non immerito priuare possemus, de
solita tamen benignitate cōcedimus, vt vobis per postulationem
seu electionē canonicam de persona cōgrua consulatis.

Idem Hostiensis episcopo apost. sed. lega.

Qui postulationem cassatam vitio personæ innouat, est eligendi
& postulandi potestate priuatus.

Capitulum. ii.

Rati gerimus: & infra. Accepimus ex literis tuis, quod
canonicis Senonen. quorū postulatio nostra fuit autori-
tate cassata, licet cassationis literas suppressissent in fraudem,
vt canonicē ad electionem procederent, mandauisti: & infra.
Cūque plures eorum postulationem cassatam à nobis in-
nouare denuo niterentur, quidam verō episcopum Camera-
censem in archiepiscopum postulauerunt, tu intelligens eos
qui cassationem nostram quodāmodo reuocare volebāt, eli-
gendi

c ij

Decretalium Gregorij Lib. j. Tit. v.

gendi privilegium amisisse: quia concessa sibi ex apostolica sedis benignitate abuteretur temere potestate, ac ideo ad alios, licet pauciores numero, quantum tamen ad hoc pertinet, consilio saniores eligendi vel postulandi devolutam esse licentiam, prædictum Cameracensem ad eorum instantiam in pastorem auctoritate fretus apostolica providisti. Nos igitur a solitudine Cameracensis ecclesie ipsum reddidimus absolutum, quod a te de mandato nostro factum est, auctoritate apostolica confirmantes.

Idem clericis Rauennensis ecclesie.

Postulatio, per quam privata vel minor utilitas communi vel maiori præferatur, vel quæ sit à minori quam à tertia parte collegii, admitti non debet.

Cap. iii.

Bona memoria Guil. archiepiscopo vestro viam vniuersæ Carnie ingressi, quidam vestrum sanctæ Prædix presbyterum cardina. quidam vero Imolens. episcopum postulauerunt & infra. Nos igitur auditis, quæ de facto & de iure fuerant allegata, plenius etiam pro utralibet partium curauimus allegare. considerauimus verò, quod eiusdem cardina. præsentia utilior sit non solum Romanæ, sed etiam ecclesie generali, tam apud apostolicam sedem, quam apud ecclesiam Rauennensem. unde non immerito præferentes speciali utilitati communi, & minori maiorem, prædictum cardinalem postulationi vestræ non duximus concedendum. Adtendentes autem ex altera parte, quod prædictus episcopus à minori quam tertia parte fuerit postulatus: & quod apostolica sedes postulationes huiusmodi non consueuerit in tanta diuisione, ac contradictione recipere, cum etiam quando aliquis ab aliis vniuersim postulatur: ad admittendam postulationem eorum, non tam ex iustitia, quam gratia moueatur, postulationem ipsius non duximus admittendam.

* De nominatione materia, vide Petri Rebuffi ampliatam.

Mandantes quatenus cum his, qui vocem in electione habere noscuntur, per electionem, postulationem, seu nominationem canonicam in personam idoneam conuenire curetis.

Idem præposito & ca. Strigone.

Archiepiscopus in archiepiscopum postulat. Et ex quo postulatio præsentata est Papæ: non possunt postulantes ab ea recedere, sed debet superioris iudicium expectari. h. d. quo ad titulum. Cap. iiii.

Bona memoria Guil. archiepiscopo vestro viam vniuersæ Carnie ingressi, cum in Colocensem archiepiscopum postulantem à nobis contulissetis vniuersim vota vestra, suffraganei Strigoni. ecclesie, Quinqueecclesiensis. episcopus videlicet, & quidam alij postulationi vestræ se opponere curauerunt, adferentes

De postulatione prælatorum.

19

rentes, quod eis contemptis, qui ius habebant eligendi vobiscum, postulatio eadem fuerat adtentata: licet vestri nuncij proponerent ex aduerso, quod super præficiendo vobis pontifice de gratia multoties suffraganeorum fuerat requisitus assensus, sed ipsi vobis consilium denegauerunt. Nuncijs igitur in nostra præsentia constitutis, & proponentibus aduersariis quædam alia contra postulationis vestræ processum, quia nobis de propositis non constabat, ita duximus providendum, ut si suffraganeis persistentibus in contradictione sua, vos postulationi vestræ velletis instare, per procuratores idoneos ad sedem apostolicam veniretis. Si autem illi à contradictione sua cessarent, & vos instaretis proposito vestro, ad præsentiam nostram mitteretis personas idoneas, quæ super his quæ opportuna forent, nos redderet certiores. Quod si contradicentibus episcopis memoratis vos contingeret de iure vestro diffidere, aliam personam idoneam prouideretis vobis canonicè in pastorem.

Ceterum quidam vestrum, à postulatione vestra, quam nobis præsentaueratis, cõmuniter temerè recedentes, alijs persistentibus in eadem, prædictum Quinqueecclesiensem. episcopum in archiepiscopum postulauerunt: & infra. Nos igitur postulationem ipsam quam inuenimus in multa discordia non solum suffraganeorum, verum etiam canonicorum Strigone. ecclesie, ac contra formam mandati nostri temerè celebratam, non duximus admittendam, sed vobis dedimus in mandatis, ut ad providendum vobis pastorem idoneum, per electionem canonicam vel postulationem concordem (requisito suffraganeorum assensu, si esset de antiqua & adprobata consuetudine requirendus) procedere curaretis, alioquin nos ipsi prouideremus ecclesie viduata. Verum antequam ad vos literæ nostræ peruenissent, innitentes mandato priori, suffraganeos, præter Quinqueecclesiensem ad concordiam reuocastis: & infra. Post hæc (mandato nostro recepto) hi qui in Colocensem. conuenerant, ab eius postulatione recedere noluerunt, sed innouauerunt eandem, reuersis ad eos quibusdam canonicis, qui in parte alteram declinarant, & infra. Ceteri vero, qui Quinqueecclesiensem. episcopum postulant, conuenientes in vnum, ceteros canonicos ad capitulum conuocarunt, ad postulationem concordem, vel electionem canonicam, iuxta mandatum apostolicum procedere cupientes: sed illis nolentibus conuenire, intelligentes penes se tantum remansisse facultatem liberam eligendi, quia reliqui ius suum prosequi negligebant, prædictum Quinqueecclesiensem. denuo postularunt: & infra. Nec obstabat eorum discordia, qui alij postularunt, cum prius in postulatione archiepiscopi

c. iij. episcopi

Decretalium Gregorij Lib. j. Tit. v.

episcopi supradicti cōuenissetis pariter vniuersi: & cōsensum vestrum adnotatum literis & subscriptionibus propriis roboratum petissetis à nobis per communes nuncios confirmari, nōsque vestram recepisse postulacionem diiudicandam, si suffraganei forsitan in contradicōne persisterent, vel (si consentirent aut etiam cederent) adprobandā. Si enim postquam postulatio subscriptionibus postulantiū roboratur, & præsentatur Romano pōtifici adprobāda: possent ab ea recedere postulantes, nobis frequēter illuderent, & iudicium nostrum ex eorum pēdere arbitrio videretur: & infra. Intelleximus itaque, quōd etsi esset neutra postulatio adprobanda iuxta tenorem tamen posterioris rescripti ad nos de cetero Strigonēsis ecclesiæ prouiso pertineret. Quia vero nō plenam de personis illius regni notitiam habebamus, idēque non poteramus salua cōscientia eidem ecclesiæ in alia persona, quæ de regno Hungariæ originē duceret, congruē providere, nec vellemus ei præficere alienum, quamuis honestius videretur si suffraganeus ad metropolim suā accederet, quā archiepiscopus ad metropolim transferretur, partem tamen eligimus potiorem. Et eundem archiepiscopum, in quem omnes, quorum consensus in electione vel postulacione pastoris requiritur, licet diuersis temporibus conuenerāt, à vinculo quo tenebatur Colocē. Ecclesiæ absoluentes, ad metropolim Strigon. transferimus, & ei licentiam tribuimus transseundi pallium ei ad nomen & vsum eiusdem Ecclesiæ transmissuri.

Idem capitulo Strigon.

Postulatio contra quam agitur de contempto, potest sine præiudicio alicuius reiici: potest tamen de speciali gratia admitti, hoc dicit.

Capitulum. v.

Postulacionem, quam celebrastis: & infra. Licet ergo per postulacionem huiusmodi nullum ius sit alicui acquisitū, idēque sine præiudicio alicuius postulacionem potuissimus repellere memoratam: vt tamen vobis de speciali gratia consulamur, ita duximus providendum, quōd per procuratores idoneos ad omnia sufficienter instructos, nostro vos conspectui præsentes, quatenus vtraque parte præsento, quod iustum fuerit decernamus.

Honorius. iij. cap. Calaritano.

Episcopus non est eligendus ad aliam dignitatem, sed postulandus.

Capitulum. vi.

Et si vnanimiter vota vestra cōcurrerint ad Sutriē. episcopum in ecclesiā vestrā archiepiscopū eligendū, cum suæ alligatus

De electione, & electi potestate.

20

alligatus ecclesiæ liberum nō habeat sine nostra permissione volatum, electionē de ipso factā tanquā cōtra canones minus licitē adtentatam, de fratrum nostrorum consilio duximus irritandam, * cum eligi nullo iure potuerit, sed potius postulari.

* Contrauenire canonis, est

De electione, & electi potestate. Tit. vj.

Lucius Papa.

Ecclesiæ collegiata non debet provideri de pralato per collationem seu prouisionem, sed per electionem canonicam siendam per ipsum collegium, hoc dicit. Abb.

Capitulum. i.

Nullus in ecclesiā vbi duo vel tres fuerint in congregatione, nisi eorum electione canonica presbyter eligatur: & infra. Si verō aliter quis ecclesiā adeptus fuerit: eō quōd per cupiditatem illam adquisierit, atque contra canonicā regulā disciplinam egerit, expellatur. Ex concilio Sardicē.

Electus ad clamorē populi nō debet per superiorē cōfirmari. Ca. ii.

Osius episcopus dixit: Si quis ita temerarius extiterit, vt talem exculationem adferēs adseueret, quōd literas populi accepit, cum sit manifestum potuisse plures eorū, qui synceram fidē non habent, præmio & mercede corrumpi, vt clamarent in ecclesiā, & ipsum petere viderentur omnino fraudes has dānandas esse arbitror, ita vt nec laicam in fine communionem (nisi de hoc pœnituerit) talis accipiat. Si verō omnibus placet, statuente. Synodus respondit, Placet.

Gregorius tertius.

Electio canonica confirmanda est, debet tamen superior ante confirmationem inquirere de conuersatione & vita electi, vbi fuit conuersatus.

Capitulum. iij.

Postquam: & infra. Confirmationem petentium desideria, si nihil est quod electum impediāt, impleantur.

Cuius vita vel actus quia melius possunt vbi est conuersatus cognosci, inquirantur ibidem.

Paschalis Panormitano archiepiscopo.

Electo in archiepiscopum sedes apostolica pallium non tradit, nisi prius præstet fidelitatis & obedientiæ iuramentum. Cap. iij.

Significasti reges & regni maiores admiratione permotos, quōd pallium tibi ab apocrifariis nostris tali conditione oblatum fuerit, si sacramentum quod à nobis scriptum detulerant, exhiberes: & infra. Mirerur in hac causā dominum nostrū Iesum Christū, qui cum omni suarū curā Petro committeret, conditionem posuit dicēs: Si diligis me, pasc oves meas.

c. iij. Si con

Decretalium Gregorij Lib. j. Tit. vj.

Si consuetudinum factor, & cognitor secretorum, conditione hac usus est, nec semel tantum, sed & secundo, & usque ad constitutionem: qua nos sollicitudine oportet tantam ecclesiam praxione imponere fratribus, quorum consuetudines non videmus?

Autem omne infurandum a domino in Euangelio esse prohibitum, nec ab apostolis post dominum, nec in conciliis inueniri posse statutu. Quid est ergo quod dominus subsequenter ait: * Quod amplius est, a malo est? hoc enim amplius ut exigamus, malum nos illo permittente compellit. Nonne malum est ab ecclesia unitate, & a sedis apostolica obedientia resiliere, & contra canonum statuta prorumpere? quod multi etiam post sacramentum praestitum praesumpserunt: & infra. Hoc nimirum malo ac necessitate compellimur iuramentum pro fide, pro obedientia, pro unitate requirere. Autem in conciliis statutum non inueniri, quasi Romanae ecclesiae legem concilia vlla praefixerint, cum oia concilia per Romanam ecclesiam auctoritate & facta sint, & robur acceperint, & in eorum statutis Romani pontificis patet excipiat auctoritas: & infra. Cum igitur a sede apostolica vestra insignia dignitatis exigitis, quod a beati Petri tantum corpore adsumatur: iutu est ut vos quoque, sedi apostolicae subiectionis debite signa soluat, quae vos cum beato Petro tanquam membra de membro habere, & catholici capitis unitate seruare declarent.

Alexan. iij. Pet. presbytero Card. apostolicae sedis legato.

Si schismaticus ad unionem ecclesiae reuersus, eligatur in episcopum: electio non tenet, sed ex dispensatione potest corrigi. Cap. v.

Quia diligentia tua requisit, an electione electi, qui abiurato schismate * ad unitatem ecclesiae rediit, debeas confirmare: Duximus respondendum, quod si a schismatico nullum ordinem susceperit, & eius electio secundum formam canonum fuerit celebrata, eum (dummodo alia non impediant) dispensatiue permittimus confirmari. Mandantes, ut eum facias a catholicis episcopis suffraganeis Aquilegensis ecclesiae in episcopum ordinari. Salua debita iustitia, & reuerentia eiusdem ecclesiae, cum ad catholicam redierit unitatem. Idem.

Electus in Romanum pontificem a duabus partibus cardinalium, nulla exceptione obstante est papa. Electus autem a minori numero, gerens se pro papa, incidit rursus cum sibi adherentibus in penas huc contentas. Capitulum. vi.

Licet de vitanda discordia in electione Romani pontificis manifesta satis a pra. no. constituta manaverint: quia tamen saepe post illa per improbae ambitionis audaciam, graue passa est ec-

De electione, & electi potestate.

21

est ecclesia scissura: nos etiam ad malum hoc euitandum de consilio fratrum nostrorum, & sacri approbatione concilii, aliquid decreuimus adiungendum. Statuimus ergo, ut si forte (inimico homine superfeminante rixantia) inter cardinales de substitutione summo pontifice non poterit esse plena concordia, & duabus partibus concordantibus pars tertia concordare noluerit, aut sibi alium praesumpserit nominare: ille absque ulla exceptione ab universali ecclesia Romanus pontifex habeatur, qui a duabus partibus electus fuerit & receptus. Si quis autem de tertiae partis nominatione consensu (quia de ratione esse non potest) sibi nomen episcopi usurpauerit, tam ipse, quam hi qui eum receperint, excommunicationi subiaceant, & totius sacri ordinis priuatione mulctentur, ita ut viatici etiam eis (nisi tantum in ultimis) communio denegetur: & si non resipuerint, cum Datha & Abiro (quos terra viuos absorbit) accipiant portionem. Praterea si a paucioribus quam a duabus partibus aliquis electus fuerit ad apostolatus officium: nisi maior concordia intercesserit, nullatenus adsumatur, & praedictae poenae subiaceat, si humiliter noluerit abstinere.

Ex hoc tamen nullum canonicis constitutionibus, & aliis ecclesiae praedictum generet, in quibus maioris & sanioris partis debet sententia prevalere: quia quod in eis in dubium venerit, superioris poterit iudicio definiri. In Romana vero ecclesia speciale aliquid constituit, quia non poterit ad superiorem recursus haberi. Idem in concilio Lateranensi.

Electio ad episcopatum fieri debet de digno scientia, moribus, & aetate, & quod habeat tricesimum annum completum, & sit de legitimo matrimonio natus. h. d. usque ad. s. Cum vero. Cap. vii.

Cum in cunctis sacris ordinibus, & ecclesiasticis ministeriis sint aetatis maturitas, grauitas morum, & literarum scientia inquirenda: multo fortius in episcopo haec oportet inquiri qui ad curam aliorum positus, in seipso debet ostendere, qualiter alios in domo dei oporteat conuersari. Eapropter, ne quod de quibusdam pro necessitate temporis factum est, trahatur a posteris in exemplum: Praesenti decreto statuimus, ut nullus in episcopum eligatur, nisi qui iam tricesimum annum aetatis exegerit, * & de legitimo matrimonio sit natus, qui etiam vita & scientia commendabilis demonstratur. * Alias egerit.

Beneficia electi in episcopum vacant per confirmationem, ademptionem possessionis, & consecrationem secutam, vel postquam praefixum tempus ad petendam consecrationem lapsus fuerit. h. d. usque ad. s. inferiora. Abbas Siculus.

Cum vero electus fuerit, & confirmationem electionis acceperit,

Decretalium Gregorij Lib. j. Tit. vj.

ceperit, & ecclesiasticorum bonorum administrationem habuerit: decurso tempore de consecrandis episcopis à canonibus definito, is ad quem spectat beneficia quæ habebat, de illis disponendi liberam habeat facultatem.

In dignitatibus & officiis citra episcopatum, ac curatib. beneficiis, debet adsumendus vigesimūquintum annum adgisse, & alias esse idoneus scientia, & moribus: & si non est in ordine requisitus, debet se facere promoueri in proximis temporibus, alias monitus nō parens, priuatur beneficio, non obstante adpellatione: nisi ex causa legitima excusetur. h. d. vsque ad §. Clerici. Abbas Siculus.

Inferiora etiam ministeria, vt puta decanatum, archidiaconatum, & alia quæ curam animarum habent adnexam, nullus omnino suscipiat, sed nec parochialis ecclesiæ regimē, nisi qui iam vigesimūquintum annum ætatis adtigerit, & scientia & moribus commendandus existat. Cum autē adsumptus fuerit, si archid. in diaconum, & decanus, & reliqui admoniti nō fuerint præfixo à canonibus tempore in presbyteros ordinati: & ab isto remouentur officio, & aliis cōferatur, qui & velint & possint illud conueniēter implere. Nec profit eis adpellationis refugium, * si forte in constitutionis istius transgressionem per adpellationem voluerint se tueri. Hoc sanē non solum de promouendis, sed etiam de his qui iam promoti sunt, si canones non obstant, * præcipimus obseruari.

Eligentes indignum contra formam huius cap. priuati sunt pro prima vice potestate eligendi: & idem in collatore: & defectum capituli supplet episcopus, & e converso: & si capitulum negligit, sit deuolutio ad metropolitanum. h. d. vsque ad finem.

Clerici sanē si contra formā istam quemquam elegerint: & eligendi tūc potestate priuatos, & ab ecclesiasticis beneficiis triennio nouerint se suspensos. dignum est enim vt quos dei timor à malo nō reuocat, ecclesiastica saltem coerceat leuitas disciplina. * Episcopus autem si contra hæc fecerit, aut consenserit fieri in conferendis prædictis officiis & beneficiis potestatem amittat, & per capitulū, aut per metropolitanum (si capitulum concordare nequuerit) ordinetur.

Idem Rauennati archiepiscopo.

Compromittentes super electione, tenentur recipere electum à compromissario, si est idoneus. Capitulum. vii.

Causam, quæ inter moniales sanctæ Margarete: & infra. Si sorores in ipsam electionem contulerint, promittentes quod illam, quā eis prouideret recipere, ipsam quam prouide-

* vide. l. 1. §. quasi. cum ibi not. ff. de adpel. & glo. in cap. non solum. de adpel. lib. vi. * Concor. text. in. l. privilegia C. de sacr. san. eccl. & ca. l. de consui. * Concor. text. in. l. capitali. §. famo. for. ff. de pæ. l. bona fides. ff. de pænit.

De electione, & electi potestate.

22

providere facias ab eis (si tamē existat idonea) * in suam recipi abbatissam. Idem Vig. episcopo.

Electus, ante confirmationem beneficia conferre, vel aliter administrare non potest. Capitulum. ix.

Nosti quomodo Liconē. electus cōcedēdi honores, vel præbendas, aut alias disponendi de rebus ecclesiæ (cum sua non sit electio cōfirmata) non habeat facultatē: * & infra. Mandamus igitur quatenus ei autoritate nostra præcipias, vt concessionem si quā fecit de prædictis, studeat reuocare.

Idem.

Electio facta post adpellationem, & prima non cassata, & contra privilegia ecclesiæ, cassanda est. Capitulum. x.

Considerauimus quod electio Ioannis Frontini, post adpellationem ad nos interpositam, & contra tenorem privilegiorum ecclesiæ vestræ fuerit celebrata. Perpēdimus etiā quod electio B. post illam qualem cūque electionem priuilegiatam, nec non & post adpel. (per quā ad suum statum omnia debent reduci) facta fuit: & infra. Quapropter vtriusque electionem omnino cassamus, & vobis in aliā personā idoneā & honestā conueniēdi liberā tribuimus facultatē: ita q. vtrique prædictorū fama sua nō minus integrē cōseruetur, & q. in aliis ecclesiis possint (si deus gratiam dederit) promoueri. Vobis autem liceat præter istā ecclesiæ vestræ ordinationē in eorum alterum conuenire. Idem.

Metropolitanus confirmatus, licet nondum receperit pallium, potest suum suffraganeum consecrari facere. Cap. xi. pat.

Suffraganeis alicuius metropolitani, ad mandatum ipsius post confirmationē electionis sue, etiā si palliū non receperit licitum est, electum qui ad eius iurisdictionem pertinet, consecrare.

Clemens tertius.

Is, cuius electio fuit cassata, non vitiō persona, sed electionis modo, iterum eligi potest: secus si vitiō persona.

Super eo vero, quod querere voluisti, si alicuius electione cassata, idem ad alterius ecclesiæ regimē electus fuerit, an eius electio debeat cōfirmari: hoc tuā volumus discretionem tenere, q. si prior electio nō vitiō personæ, sed modo electionis cassatur, promotionem eius fieri in eadem etiam ecclesia (nisi forte simoniæ prauitatis aliquid intercessisse) constitit non debeat impedire. Celestinus. iij.

Non professus potest postulari in abbatem, si ex aliqua bona causa fiat talis postulatio. h. d. secundum lecturam, quæ est magni offi. p. r. o. singulari.

* Concor. text. in. l. si procurator. ff. de com. inde. nam dantes alicui potestatis videntur intellexisse de idoneo. * Adde inde esse in iure ciuili. gl. i. l. priuatorum. C. de iur. om. iud. & in ant. h. abita. & ibi Barto. Co. ne sil. pro. Cap. xi. pat. * Adde gloss. in. l. v. m. ca. in verbo, cōtra hanc. ff. ad l. tu. li. de am. bi. glo. & Bart. in. l. Barba. ff. de causa. ff. de singulari.

Decretalium Gregorij Lib.j. Tit.vj.

singularis.

Capitulum.xiii.

Cum monasterium de Pellicea in tuo situm episcopatu, ad eam dissolutionem deuenisset, sicut tuarum literarum insinuatio patefecit, quod fratres eiusdem domus obseruatiam religionis & ordinem abiecerunt: & infra. In quendam qui cum fratribus suis in cremo est laudabiliter cōuersatus, boni testimonij virum vnanimiter consenserunt, eum in abbatem totis desideriis postulantes. Tu verò postulationi eorum prauibisti ad sensum, & postulasti eandem ordinationem à sede apostolica confirmari. Nos autem ipsam, sicut facta est canonice, confirmamus.

Idem.

Electio debet esse in libertate eligentium, nec valet contraria consuetudo.

Capitulum.xiiii.

Cum tetra, quæ funiculus hereditatis domini consecratur: & infra. Sicut ex quarundam literarum tenore accepimus, quidam in electionibus prauæ cōsuetudinis morbus irrepsit, ut cum alicuius prælati electio debet celebrari, cōuentus ad quem pertinere dinoscitur, duas personas nominet latenter auribus patriarchæ vel principis exprimendas, ut sic alterius eligenda, vel totius electionis penitus irritanda idem patriarcha vel princeps plenariam habeat facultatem. Quia igitur hoc redundat in grauem perniciem ecclesiasticæ libertatis, præscriptam cōsuetudinis prauitatem sancimus penitus abolendam. Statuentes, ut forma electionis canonice in omnibus cōuentualibus ecclesiis obseruetur, videlicet ut cū debet ecclesiæ cōsuli pastoris regimine destituta, electores in vnum locum (in quo fuerit electio celebranda) conueniant, & inuocata spiritus sancti gratia personam nominent. Quod si in persona fuerit, vel in electionis modo peccatum, tādū in electione diligentiam inquisitionis adponat, donec vacanti ecclesiæ de persona idonea valeant providere. Quo facto, non prohibemus quin regis, seu patriarchæ, qui pro tempore fuerit, requiratur ad sensum: sed propter hoc ipsam electionem nolumus impediri.

Idem.

Per confirmationem electionis non transferuntur potestas exercendi ea quæ sunt ordinis, illa enim transferuntur per consecrationem. Abbas.

Capitulum.xv.

Transmissam: & infra. Quæsiuisti quid faciendum sit tibi super eo quod clerici tuæ diocesis, cum pro suis excessibus suspensiois, vel interdicti, vel excommunicationis sententia percelluntur: paruipendentes eam, dimittunt ecclesias, & transferunt se ad mercimonia laicorum: nonnulli quoque ipsorum

De electione, & electi potestate.

23

ipsorum habitu clericali postposito) vestes induunt laicales, & sicut laici mercatores se turpibus quæstibus implicantes, cōsimilium sibi laicorum manus ad sociat: & correctionem ecclesiasticam per contemptum eludunt, dicentes quod potestatem nō habes eos (nisi tibi specialiter apostolicè induleris) corrigendi. & infra. Respondemus igitur quod ex quo electionis tuæ confirmationem accepisti, de talibus & cōsimilibus præter ea quæ maioris inquisitionis discussionem exigunt, & ministerium consecrationis desiderant, quod iustum est, & ecclesiasticæ conuenit utilitati, statuendi habeas liberam facultatem.

Innocentius. iij. de cella sancti Petri, & Mutinens. abbatibus.

Qui electioni de se factæ renunciat, adpellare nequit ad impedendam electionem alterius. Et electio quæ est à suspensis celebrata, non tenet.

Capitulum.xvi.

Cum inter R. seniore, & R. iuniore super abbacia Scaphusen. questio verteretur, & infra. Bo. me. C. præ. n. prædictum R. seniore, sententiam cum instantia postulatem, ad componendum coegit inuitum: sic abbatem renuncians, de manu eius custodiam & prioratum recepit, ab eo dum viveret, possidendos. Cui ordinationi licet consentiret inuitus, domum tamen reuersus (aduersariis compositionem ipsam nolentibus obseruare) non potuit quæ concessa sunt obtinere: & infra. Nos adtendentes quod ex consensu cōpositionis receptæ ius si quod sibi competierat, R. senior amississet, ac per hoc ne monachi ad electionem procederent, de iure minime adpellare potuisset, cum nisi quorum interest, audiri non soleant adpellantes: ap. illam dicimus legitimam non fuisse: unde per eam electio non potuit impediri. Sanè quamuis præpositus & capitulum Constantien. de interdicto quod card. posuerat, in suis literis inseruerint: quia tamen per id quod R. iuniori diocesan. episcopus munus benedictionis impedit, ei videtur quod præmissus obuiare: unde vel scriptura facta, vel factum scripturæ præiudicat nec probatum fuit (licet obiectum) quod ab interdictis electio fuerit celebrata: ipsam non potuimus irritare: & infra. Ideoque causam ipsam vobis duximus committendam, ut si constiterit quod electio fuerit facta à suspensis, ea omnino cassata, ipsi monasterio (post satisfactionem condignam, suspensionis & interdicti sententia relaxata) de persona idonea consulatur.

Idem. c. Pennen.

Si electus non habet sufficientem scientiam, vel ante confirmationem

** Simi. est text. ff. de orig. iur. l. 2. in pr. & l. 1. ff. de eo per quem fac. crit. * alias habes.*

** alias imposuit.*

** Concor. anti. cas. sa & irrita. C. de sacrosan. eccle. * alias congrua.*

Decretalium Gregorij Lib. j. Tit. vj.

tionem administrat, eius electio cassari debet.

Cap. xvii.

Q Valiter post obitum: & infra. Verum quoniam electus a vobis ante confirmationem administrationi episcopatus se irreuerenter immiscuit, recipiendo tam a clericis quam a laicis iuramenta, non adtendens quod secundum Apostolum, nemo debet sibi honorem adsumere: sed qui vocatur a deo tanquam Aaron: precipue quia nec donum scientie pontifici conueniens fuerat adsecutus. Postquam nobis presentatis eundem, sufficienti examinatione premissa, electionem de ipso factam duximus irritandam, quicquid ex ea & ob eam factum est, denunciantes penitus non tenere.

Idem capitulo Capuano.

Si vocantur ad electionem non vocandi, valet electio facta eis non expectatis. l. d. secundum lecturam communem. Cap. xviii.

Um inter vniuersas metropoli. & infra. Intelleximus autem per Io. & F. canonicos vestros, & per literas, quas ad sed. apost. detulerunt, quod ad decanum & alios canonicos vestros Panormi manentes (cum ex eorum parte fuisset vobis per literas intimatum, ut sic tractaretis super electione substituendi pastorem, quod nullum deberetis in eorum absentia nominare) quendam socium vestrum cum literis destinastis, duodecim dierum terminum assignantes, intra quem post receptionem literarum vestrarum iter arripere redeundi. Quamuis ecclesiastica consuetudo non exigit, ut ad electionem pastoris canonici tam remoti vocentur, & illi precipue, qui longe ante quam vos, metropolitani vestri obitum presentialiter cognouerunt, quorum aliqui post eius decessum ad Capuanam ecclesiam sunt reuersi: Quia tamen mora longior est in electionibus valde suspecta, imo sepe damnosa: mandamus quatenus inuocata spiritus sancti gratia, personam idoneam per electionem canonicam concorditer adsumatis ad regimen Capuanæ ecclesie, consequenter ad iudiciam nostram nuncios idoneos transmissuri, per quos a nobis vice regia postuletis adfensum, & apostolice confirmationis gratiam requiratis.

Idem archiepiscopo & capitulo Capuano.

Non debet inspicere an post adpellationem, sed an contra fuerit electio celebrata. Et penes vocantes, quibus competit vocandi potestas, remanet ius eligendi si vocati venire contemnunt. Et ad officium confirmatorum spectat examinare electum, etiam nemine opponente. Et nisi electus doceatur legitima ætatis & literaturæ, habetur pro non legitime electo.

Cap. xix.

Um nobis olim de obitu: & infra. Cum autem constaret interpositam

De electione, & electi potestate.

24

Interpositam fuisse ap. ne fieret electio, nisi canonica, videri poterat quod post eam medio tempore nihil debuit innovari: unde talis electio iudicanda erat irrita & inanis: vt pote post adpellationem canonicè interpositam adtentata. Sed contra, cum adpellatum fuisset, non vt nulla electio fieret, sed vt fieret canonica: si factum electionis canonicè fuerit subsecutum: non utique contra formam adpel. huiusmodi, sed magis secundum eam videbatur esse processum: & ideo licet post adpel. non tamen contra eandem fuit electio celebrata, propter quod non erat aliquatenus irritanda: & infra. Item cum post adpell. emissam archi. cum suis fautoribus chorum exisset, & vos illos vt interessent electioni faciendæ vobiscum, curassetis sollicitè reuocare: quoniam ad electionem faciendā accedere noluerunt, alienos se fecisse videtur: propter quod electioni a vobis iuxta formam mandati apo. concorditer celebratæ, de iure non posse contradicere videbantur: & infra. His igitur & aliis allegatis, quanquā contra personam illius quem elegistis, nihil dictum fuerit vel obiectum, quia tamen iuxta verbum Apostoli dicentis: Nemini cito manum imponas &c. debemus attendere diligenter ad ea, quæ circa personam inquirenda fuerant: duximus ex officio nostro, sicut decuit, procedendum: & infra. Illius quoque literaturæ, licet non eminentis, tamen cōueniēti electus exstitit: pro defectu scientiæ sicut plenius intelleximus ab his qui eum melius cognouerunt: ab electione non deberet excludi. De legitima tamen ætate scire plenè non potuimus veritatem: quia cum a multis cuius ætatis existeret, curauerimus indagare, a nemine vnquam audiimus quod annum ætatis tricesimum adtigisset: & infra. Nos ecclesiæ pariter & personæ providere volentes, & tam rationes quam canones obseruare: quia propositum vestrum prouidum intelleximus: & ideo propter vrgentem necessitatem, & euidētem vtilitatem ecclesiæ Capuanæ (quā in hac parte potius approbamus) volumus ipsum firmiter perdurare: præfatum subdiaconum nostrum vobis in procuratorem concedimus, liberam administrationem ei tam in temporalibus quam in spiritualibus committentes.

Idem Cantuariensi archiepiscopo.

Illegitimus potest postulari, non autem eligi: & electores nisi eum probauerint illum ignoranter elegisse, incidunt in penas Lateranensis concilii.

Capitulum. xx. san. eccle.

Innotuit nobis quod Vigoriensi ecclesiā destituta pastore, prior & conuentus eiusdem loci magistrum M. archi. Eboracensem in episcopum elegerunt: cuius confirmationem usque in aduentum

* Concor. tex. l. l. l.

ff. de noui

ope. nuci.

o. l. inbe

mus nulli

cū. l. seq.

C. de sacra

Capitulum. xx. san. eccle.

Decretalium Gregorij Lib. j. Tit. vj.

aduertum ipsius (qui absens eligeatur & in sciis) distulisti: qui tandem spontanea tibi & secreta confessione monstrauit, quod conscientia eius aliquantisper ex natalibus esset laesa: & infra. Cuius electionem capitulum petiit per sed apost. confirmari, presentato nobis electionis decreto subscriptionibus eligetium roborato. Quidam autem suffraganeorum tuorum adueruerunt eum fuisse filium cuiusdam militis, & ab eo ex quadam ingenua & non coniugata susceptum. Idem quoque magister adiecit, quod nunquam pater eius habuerat uxorem, sed matris eius virginis florem praeipuit quasi furtim: & infra.

Quamuis autem canon Lateranen. concilij ab Alexan. praed. no. editus, non legitime genitos adeo persequatur, quod electionem talium innuit nullam esse: nobis tamen per eum adempta non fuit dispensandi facultas, cum non fuerit prohibentis intentio: qui successoribus suis nullum potuit in hac parte praedictum generare, pari post eum (imò eadem) potestate functuris, cum non habeat imperium par in parem: & infra.

Multa enim in hoc casu dispensationem inducere videbatur: literarum scientia, morum honestas, vitæ virtus, & fama personae multipliciter à quibusdam etiam ex fratribus nostris (qui eum in scholis cognouerant) ad probate faciebant etiam hæc ad id non modicum, concors capituli Vigoriensis electio, petitio populi, adensus principis, votum tuum, suffraganeorum suffragia, & humilis deuotio consentis, qui sponte ac humiliter suum maluit confiteri reatum, quam laesa conscientia thronum conscendere pastorem. Habito ergo super hoc diligenti tractatu, intelligentes Vigori. capitulum eundem magistrum non humiliter postulasse, sed improvidè potius elegerisse (cum ad obtinendum dispensationis beneficium procedendum fuisset non per electionem inhibitam, sed per postulationem permissam) electionem ipsam praedicti canonis autoritate cassata, denunciamus irritam & inanem: parentes non modicum Vigori. capitulo: quod eis nec poenā infigimus expressam in canone supradicto: nec probare cogimus ignorantiam, quam allegant. Et quāvis post cassationem huiusmodi nobis fuerit supplicatum, ut dignaremur eum eo misericorditer dispensare: supplicationem huiusmodi quæ nomine capituli non fiebat (cū non ad postulandam dispensationem, sed ad petendam confirmationem ipsius fuerint nunciij destinati) ad praesens non dubitamus admittendam: decernentes irritum & inane quicquid super ordinatione ipsius episcopatus ante susceptionem literarum nostrarum fuerit adtentatum. Quod si Vigori. capitulum eundem magistrum propter prerogatiuam meritorum ipsius du-

xerit

De electione, & electi potestate.

25

xerit postulandum, postulationem apud sedem apostolicam praesentare procurat.

Idem Genuen. archiepiscopo, & Placitino, & Bobien. episc.

Non possunt electores in praedictum electi compromittere: sed si consenserit electioni suae, vel consentire velit: non obstante laudo in contrarium lato est confirmandus, si aliud canonicum sibi non obstitat, licet non sit de gremio illius ecclesiae, quantūcumque ob causam à maiori parte fuerit adpellatum, & in hoc ultimo est iste text. multum not.

Capitulum. cxi.

Cum inter canonicos Saonen. super electione pontificis questio verteretur, ad sedem apostolicam S. subdi. Saon. & I. procurator capituli accesserunt: & infra. Proposuit autem procurator praedictus, quod singuli requisiti communi adensu in Halten. praepositum (excepto praedicto subdiacono) conuenerunt: quo in sua duritia permante, aliorum consensus redactus fuit in scriptum publicum consequenter. Ceterum pro parte altera fuit propositum ex aduerso, quod cum septem essent canonici Saonen. in capitulum se receperunt de futura electione pontificis tractaturi: sed archidia. archipresbytero & praeposito dictum Halten. praepositum nominantibus fuit à praefato S. obuiatum, adferente ipsum morbo epileptico laborare, pro quo alia vice tamquam inhabilis fuerat recusatus: nec ad aliam ecclesiam debere fieri transitum, donec reperiretur idoneus in ecclesia Saonen. & infra. Post hæc archipresbyter pro parte altera de rato (ut dicebat) literis praemunitus, ipse vero S. pro parte sua in Mediolanen. archiepiscopum compromittere curauerunt*, qui magistrum G. Modicē. canonicum eis dedit in episcopum, & confirmavit: & infra. Disc. v. mandamus quatenus, cum consisteret electionem de praeposito memorato à maiori & saniori parte capituli celebratam fuisse, publicatam etiam & subscriptam: si dictus praepositus eidem electioni consenserit, ut per mutuum consensum eligentium & electi quasi coniugale vinculum spiritualiter sit contractum: nisi sufficienter sit ostensum eundem morbo epileptico laborare: super quo contra ipsum dicitur adpellatum) vos non obstantem adpellationis obiectu, si qua ex aliis causis superius memoratis proponitur interposita (cum eas friuolas reputemus) electionem confirmetis ipsius, non obstante quod post talē electionē à praefato archiepiscopo proponitur esse factam, etiā si à partibus in eum fuerit compromissum: cum electores à tali electione sic resiliere nequiverint. Quod si electores illius non compromiserint in archiepiscopum memoratum, etiam si dictus praepositus

* Similis
tex. est. in
c. cōgiti.
& ibi in-
no. hōti-
tu. Spe. n.
in ti. de ar-
bit. §. re-
stat. ver.
nō de sen-
tentia. &
non quid
electum,
positus

Decretalium Gregorij Liber.j. Tit.vj.

positus nondum electioni de se factæ consenserit, eo tamen consentire volente: dummodo à morbo sit immunis obiecto vos electionem ipsius nihilominus confirmetis.

Idem Prænestino episcopo, apostolicæ sedis legato.

Electus à maiori & saniori parte capituli, si est & erat idoneus tempore electionis, confirmabitur: si autem erat indignus in ordinibus, scientia vel atate, & fuit scienter electus: electus à minori parte, si est dignus, confirmabitur. Cap.xxii.

Dvdum ad audientiam nostram quæstione perlata, & vacante præpositura Colonie. Ecclesiæ, in duo se vota eligentium diuisissent, causam iudicibus duximus cõmittendam: & infra.

Ipsi verò partes ad suam præsentiam cõuocarunt, receperunt testes, examinauerunt eligentium conscientias: audiuerunt allegationes vtrinque. Et quoniã præpositus sancti Georgij eorũ sententiã se adseruit nolle stare, processum ad sedem apostolicã destinauit: & infra. Cũq; nuncijs præpositi Sanctorum apostolorum statuto termino ad præsentiam nostram accessissent, præpositus sancti Georgij nec venit, nec se misit idoneum responsalem: & infra. Gestis igitur iudicium diligenter inspectis, inuenimus q; pro præposito sanctorum Apostolorum, autoritas, pro præposito verò sancti Georgij, numerus eligentiũ faciebat: cùm primus à quatuordecim tum personis, tum canonicis qui alios dignitate, ætate, & tempore præcedebant, secundus verò à vigintiquatuor fuisset electus: & infra. Cùm autem allegationes pro eodem præposito sancti Georgij coram iudicibus ipsis propositæ, nobis nõ fuerint præsentatæ, propter quod nõ potuimus scire per nos quid obicerint, vel quid responderint ad obiecta, sicq; causa remissa non fuit sufficienter instructa: ad definitiuam sententiam non duximus procedendum, sed decisionem causæ ipsius iudicibus commisimus sub hac forma, vt si vel notorium esset*, vel per ea quæ iam dicta erant, constaret q; præpositus sancti Georgij electionis tempore pateretur vel in ordinibus vel in scientia vel in ætate defectũ qui eum iuxta canonum sanctiones* impediret ad huiusmodi officij promoueri: ei (nõ obstat ipsius absentia corporali) silentiũ imponentes, præposito sanctorum Apostolorũ præpositurã adiudicaret eandẽ: alioquin (cum in eũ nõ solum plures, sed dux penè partes cõuenerint, & impedimẽtis cessantibus adpareat q; eũ bono zelo elegerint) præpositi sanctorum Apostolorũ electione cassata, electione confirmarent ipsius, & ei facerent tanquã præposito responderi.

Idem canonicis Maguntinensibus.

Recipientes

De electione, & electi potestate.

26

Recipientes postulatum ad Ecclesiã tanquam institutum, vel administratorem ante admissionem postulationis à superiore factam, privati sunt potestate eligendi, & ad alios, licet pauciores, deuoluitur potestas eligendi: & si omnes privati sunt, deuoluitur ad Papam in Ecclesiis cathedralibus. h. d. secundum principalem intellectum, qui magis congruit literæ. Cap.xxiii.

Bonæ memoriæ Maguntinensium archiepiscopo viã vniuersæ carnis ingresso, & quibuscũ petentibus Vormaciensem episcopum, quibusdam verò archiepiscopũ vestrum, tũc præpositum sancti Petri Maguntinensis, sibi eligentibus in pastorem: Prænestino episcopo à sede apostolica legato dedimus in mandatis, vt si eundem episcopum quo ad temporalia vel spiritualia recepisse constaret ecclesiã Maguntinensem, vel ministrasse in temporalibus aut spiritualibus in eadem postulationem factam de ipso nunciaret irritam: & infra. Deinde inquireret de ipsius electione archiepiscopi veritatem, & si ei de vi, quam ipse & sui metuebant, constaret, (eo nõ obstante, quòd post adpellationem ad nos interpositam, fuerat in ipsius electione processum, cùm alij, qui adpellationi ad nos interposita, ne sine ipso ac focus eius haberent in electione processum, non duxerint deferendum: vt contra ipsum hac exceptione non possent, quia frustra legis auxilium inuocat, qui committit in legem*: vnde nec ab eis posse obici videbatur, quòd idem esset à paucioribus secundum eorum adfectionem electus, cùm ipsi adpellationem ad nos legitimè interpositam contemnerent, & præter licentiam nostram recipientes episcopum memoratum, reddiderint se indignos) electionem archiepiscopi confirmaret: & infra. Licet autem essent notoria, quæ contra dictum Vormaciensem episcopum & eius fautores fuerant obiecta: prædictus tamen legatus ad maiorem cautelam multos testes recepit ex ipsius archiepiscopi parte productos. Vnde ipse iuxta mādati nostri tenorem procedens, postulationem factam de Vormaciensi cassauit, & electionem archiepiscopi memorati (quamuis à paucissimis celebratam) curauit autoritate apostolica cõfirmare, ipsumque ordinauit in presbyterum: & tandem in archiepiscopũ consecrauit: & infra. Contra verò legati processum hoc facere videbatur, quòd non citatis Vormaciensi episcopo & eius fautoribus processisset. Porro excessus notorius examinatione non indiget*: & pro his quæ à iudice sunt acta, præsumitur quòd omnia rite fuerint celebrata, quamuis & quòd leuiter citati non fuerint, non posset de facili comprobari: quia

d ij negantis

* Concor. tex. in l. auxilij. ff. de mino. & in l. si. Sin vero post. quã. C. de iur. delib. * vide. l. si vero. §. qui pro rei. cõ. glo. in ver. cui de iur. iud. ff. qui satisf. cog. & C. de acc.

* aliàs de nunciariis. * Socii dignitate & receptionis tempore socii pcedit. coeor. gl. in ver. contra maiores i. ca. lex. ii. di. * Ad idem est tex. in l. i. iuncta glo. i. ver. in consilio. qua est prima. C. qui et aduer. quos. * Aliàs sanctiones canonicas.

* Vide. l.
quis de
cu. C. de
sal.

Decretalium Gregorij Lib. j. Tit. vj.

negantis factum, per rerum naturam nulla est directa probatio: cum etsi quilibet de se posset adferre, quod ad eum citatio minime peruenisset*, singuli tamen vestrum essent in suo testimonio singulares. Ad ipsum quoque legatum, si voluissent, securè potuissent procuratorem idoneum destinare, sicut nuncium destinarent: & infra. Nos igitur etsi propter auctoritatem iudicariam præsumamus pro his quæ acta sunt à legato: illi tamen plus innititur rationi, quod aduersarij archiepiscopi ex tribus causis prædictis se usque adeo reddiderunt indignos, quod contra eum non debebant audiri: unde quod de ipso factum fuerat, non poterat impediri per eos: quin etiam si electores eiusdem partis pariter deliquissent, ut se reddidissent indignos, ad nos deuoluta fuisset hac vice ordinatio ecclesie Maguntinensis: quare dictum archiepiscopum sine iuri iniuria potuissimus eidem ecclesie præficere in pastorem. Super his verò habito diligenti tractatu, cassatione postulationis factæ de Vormaciensi episcopo ratam habuimus: electionem memorati archiepiscopi confirmantes.

Idem clericis sanctæ Agathæ.

Sufficit electio ad obtinendum docere eligentem fuisse in quasi possessione tempore electionis, licet non probet quod proprietatis iuris eligendi ad illum pertineret.

Capitulum. xxiii.

* Alias ecclesia.
* Alias, per priora una restitui.
* Vide. l. 2. C. quæ sit lon. cū sue. & in auct. hoc ius porrectū. C. de sac. san. ec. cle. glo. in l. re. nō no. nam. C. de legib.

Q Verelam, quam G. tituli* sancti Vitalis presbyter cardinalis gubernator, contra P. presbyterum ecclesie sancti Saluatoris, super ecclesia ipsa proposuit: C. Papa. p. n. nobis in minori officio constitutis audiendam commisit. Petebat igitur æconomus præfatum P. ab ecclesia sancti Saluatoris (quam in præiudicium vestræ ecclesie, ac iniuriā cardinalis prædicti occupare præsumperat) removeri, cum ipsa ecclesia pertineat ad sanctæ Agathæ ecclesiā pleno iure, petens pensionem. xvj. denariorum Papien. debitā ecclesie sanctæ Agathæ, pro eadem ecclesia de thermis sibi restituit*, de nouo subtraham. Prædictus verò P. respondebat, quod ipse nullam iniuriam irrogauerat cardinali, nec in præiudicium ecclesie vestræ recuperat dictam ecclesiā, cum hæc ad illam nullo iure pertineat, nec aliquam sibi reddere pensionem debebat, sed ipse per electionem populi, ad quem de antiqua consuetudine* pertinet electio, à cardinali sanctæ Sufannæ, cui eadem ecclesia tanquam capella suo titulo in spiritualibus* est subiecta, canonice fuerat institutus: & infra. Nos igitur rationibus vtriusque partis auditis, dictum P. ab impetitione æconomi vestri super electione ac

De electione, & electi potestate.

27

ne ac institutione de se facta in ecclesia sancti Saluatoris absoluius, & super his præfato æconomo silentiū duximus imponendū, cum nobis cōstitit, quod populus in quasi possessione præsentandi clericū existeret quādo ipsum presbyterum ad illam elegit, & ecclesia eadem spectat ad titulum sanctæ Sufannæ in spiritualibus pleno iure, salua questione super iure patronatus inter ecclesiā vestrā, & populum sepe dictæ ecclesie sancti Saluatoris. Quia verò fuit liquidè comprobatum, quod pensio. xvj. denariorum Papiensis monetæ fuerit clericis ecclesie vestræ, pro ecclesia sancti Saluatoris de thermis annuatim per multa tempora persoluta, sed de nouo subtrahita, nos in eodem statum percipiendi huiusmodi de ecclesia sancti Saluatoris de thermis ecclesiam vestram decernimus reducendam: & ad solutionem pensionis subtrahitā condemnamus presbyterum antedictum, salua questione proprietatis inter ecclesias memoratas.

Idem.

Eligentes scienter indignum, privati sunt potestate eligendi in electione quæ primò occurrū faciendā.

Capitulum. xxv.

Cum suis fautoribus Salubriensem decanum, prior verò & complices eius præcentorem Linconensem in episcopum elegerunt: & infra. Licet igitur omnes in communi de faciendā electione tractauerint: quia tamen nequiuērūt esse cōcordes, infecto negotio ad nos habuere recursū: & hi quidem, qui præcentorem elegerant, adferebāt, q. illi qui decanum elegerant, eligendi erant potestate privati, pro illa maxime causa, q. hominem non legitime natum scienter eligere præsumpserūt: unde secundū Lateranensem concilium & eligendi hac vice perdiderant potestatem, & per triennium ecclesiasticis beneficiis carere debebant. Illi verò taliter respondebant, quod licet is quem elegerant, fuisset minus legitime natus: per gratiam tamē Apostolicā sedis legitimari promeruit, & hoc adferebant se legitime probaturos. Nos igitur adtentantes, q. isti post primam electionem admiserant illos ad celebrandā secundā, & quod decretum concilij memorati decreuit huiusmodi præsumptores vna vice duntaxat eligendi potestate priuatos: quoniam electio quā coram nobis celebrare volebant, non iam secunda, sed tertia concurrebat: ad eligendum illos censuimus admittendos.

Idem abbati Cisterciensi R. & P. monachis Fontisfrigid.

Eligens scienter indignum in episcopum, est ob hoc suspensus op. leg. d. iii a bene.

* Vide. l. 2. cū not. p. Bar. ff. de exco. mu. C. l. ser. u. ff. de op. leg.

Decretalium Gregorij Lib. j. Tit. vj.

à beneficiis ecclesie per triennium, nec potest interim ad dignitatem illius eligi vel adsumi.

Capitulum. xxvi.

Per inquisitionem, quam de mandato nostro fecistis super statu episcopatus & episcopi Tolosanensis, perspicaciter intelleximus, quod Mascaron cancellarius iuratus adseruit se sciuisse pro certo, R. olim Tolosanensem episcopum, & amicos ipsius, ante suam electionem habuisse colloquium cum quibusdam canonicis nominatim expressis: eosque sollicitasse precibus, ut ipsum eligerent in episcopum: seque vidisse pariter & audiuisse, quando praedictus episcopus recognovit in quorundam canonicorum praesentia, se canonicis illis, qui aduersati fuerant suae primae electioni, iurasse, credens pro certo, quod iuramentum illud illicitum fuit, & praestitum, ut idem R. eligeretur ex pacto, & quod ipsemet post electionem ipsius cassata, domum episcopalem eius nomine detinebat, recipiens quosdam redditus & prouentus, quos de ipsius conscientia & consensu in eiusdem negotiis expendebat. Cum igitur talem scienter in episcopum eligendo (sicut ipse suo iuramento firmavit) ecclesiasticis beneficiis reddiderit se indignum, graue gerimus & molestum, quod Tolosanensi praeposito in episcopum Conuenarum electo, idem Mascaron in praeposito dicitur substitutus. Quocirca mandamus, quatenus eundem ab officio praepositurae penitus amouentes, faciatis virum idoneum ad officium illud adsumi.

Idem Priori sancti Frigidiani, G. & G. canonicis Lucanensibus.

Si non professus eligatur ad regimen ecclesiae regularis, cassatur electio, consuetudine in contrarium non obstante.

Capitulum. xxvii.

Cum causam, quae inter Bonum presbyterum & Brunum canonicum sancti Petri Lucanensis vertitur super eo, quod dictus presbyter Bonus à maiori parte canonicorum eiusdem ecclesiae (praedicto B. & quodam alio contradicentibus) in priorum rem (sicut dicitur) est electus, olim vobis duximus committenda: & infra. Quamuis autem multi priores continue* vna instrui. & post alium in ipsa ecclesia per multa & longa tempora fuerint in. l. i. §. non professi, quia tamen praefatus presbyter B. non est professus obseruantiam regularem, dubitatis (& merito) nobis procedere inconsultis. Quia igitur non debemus attendere solummodo quid factum sit, sed potius quid sit faciendum: Consultationi vestrae taliter respondemus, quod cum secundum legem diuinam non sit in hoc arandum & aliud, nec quisquam debeat

* Concor. tex. i. l. ex facto. §. reu. cu no. ff. de her. dam: & infra. Quamuis autem multi priores continue* vna instrui. & post alium in ipsa ecclesia per multa & longa tempora fuerint in. l. i. §. non professi, quia tamen praefatus presbyter B. non est professus obseruantiam regularem, dubitatis (& merito) nobis procedere inconsultis. Quia igitur non debemus attendere solummodo quid factum sit, sed potius quid sit faciendum: Consultationi vestrae taliter respondemus, quod cum secundum legem diuinam non sit in hoc arandum & aliud, nec quisquam debeat

De electione, & electi potestate.

28

debeat vestem induere de lana linoque contextam: irritetur electionem praedictam, & compellatis praefatum presbyterum, aliosque clericos non professos, ut vel beati Augustini regulam in eadem ecclesia constitutam profiteantur & seruent, aut ipsam ecclesiam omnino dimittant.

Idem l. ii. sancti Stephani in Calio monte presbytero cardinali, Apostolicae sedis legato.

Nominatio vel adpellatio eius cuius non interest, electionem non impedit: sed si vocandus contemnitur, eo prosequente contemptum, cassatur electio etiam confirmata. & potest prosequi, nisi consenserit electioni: quod potest etiam ex post facto. h. d. vsque ad. §. super eo.

Capitulum. xxviii.

Quod sicut ex literis tuis: & infra. Verum cum ex prima electione, quae facta de tribus, dicenda videtur potius nominatio, nihil iuris adquisitum fuerit nominatis, licet procedi potuit ad electionem regulariter celebrandam, praefectim in ecclesia Armachana, cum iuxta constitutiones canonicas, si fieri potest, in cathedrali ecclesia electio debeat celebrari. Nec adpellatio interposita, electionem illam potuit impedire, cum in ea nihil adtentatum fuerit in praedictum regis dignitatis: quia non simplex nominatio, sed solennis electio debet principi praesentari, ut postulationi praestet adfensum, etiam secus aliquando per usurpationem aliqui faciant abusu. Si autem Miridenensis episcopus, & abbas Mellifontis, qui interesse debuerant, non contempti fuerunt, sed ad electionem vocati (si tamen sine periculo potuerint conuocari) siue nequiverint, siue noluerint ad electionem celebrandam accedere: ipsorum absentia non potuit electionem impedire. & infra. Quod si eos vocatos non fuisse constiterit, sed contemptos: in huiusmodi electio penitus taliter celebrata, nisi postea propter bonum pacis curauerint consentire.

Episcopus, dum celebratur missa consecrationis suae, vel archiepiscopus ante receptum pallium ordines conferre non debet. hoc dicitur vsque ad versu. Quod autem.

Super eo autem, quod in die consecrationis suae, antequam missarum solennia finirentur, acolythi ordinauit, pro tali exitu eum corripas & castigas: cum solus Roma. Pontifex (qui ante hymnum angelicum consecratur, & postmodum ipse missarum solennia incipit & perficit consecratus) in die consecrationis suae valeat ordines celebrare. Ceteri vero qui inter epistolam & euangelium consecrantur, quia consecrati cocelebrant principaliter celebranti, ne diuidatur mysterium vnitate,

d iiii tis,*

Decretalium Gregorij Lib. j. Tit. vj.

tis, * non debent tunc ordines celebrare. Præterea cum non liceat archiepiscopo sine pallio conuocare conciliū, consecrare chrisma, dedicare basilicas, ordinare clericos, & episcopos consecrare, multum profectū præsumit, qui antequā impetrat pallium, clericos ordinare festinat, cum id non tanquam simplex episcopus, sed tanquam archiepiscopus facere videatur.

Iste ver. non summatur, tum propter diuersitatē lecturarum, tum quia non facit adiutulum. Abb.

Quod autē tabulam argenteā dicitur vendidisse: dummodo ecclesiā Armachanā reddat indemnem, æquanimiter poteris præterire, cum id de cleri & populi processerit voluntate.

Idem Tole. episcopo & Sagonensi, & de Arden. Abb.

Electio per minorem partem capituli facta, non tenet, nec per subsequentem consensum ratificari potest. hoc dicit secundum communem intellectum.

Cap. xxx.

* Alias, una de R. archi. & altera de magistro R. subdi.

* Concor. text. in. l. si tibi. x. §. si p. t. ff. de pac. et. f. l. Quod ab initio. ff. de reg. in.

Avditis & intellectis meritis cause de duab⁹ electionibus celebratis in ecclesiā Baiocē. vna de Gu. archi. & altera de R. subdiaco. * inuenimus vtrāque contra formā canonicā adtentatam. Cum enim inquisitis voluntatibus singulorū, decanus cum paucioribus in ipsum R. & cantor cū pluribus in dictum Gu. archia. conuenissent, solo cātore postmodum quendam alium videlicet magistrū R. de Algediis nominatē ad. n. fuit audi. adpellatum, ne decanus, qui primū in electione vocē habebat, ad electionē procederet sine cōsensu totius capituli, vel maioris & sanioris partis ipsius. Ipse vero decan⁹ nō habito cōsensu maioris partis capituli, sed lōge minoris: subito in electionē prorupit, adpellās, ne quis cōtra ipsam aliquid adtētare: quāuis adseueret, q. electioni factæ plures alij consenserūt, cum tamē ex post facto nequiuert cōualescere, * quod ab initio nō valebat: quoniā electio, quæ fuerat irrita ipso iure, p. subsequentē consensum (maximē adpellatione pendente) nō poterat esse rata. Eis ergo ad propria recedentibus, cantor & alij qui remanserāt in capitulo, post illā electionē nondū cassatam, & adpel. ad nos interpositā, à nominatione dicti archi. recedentes, de nouo præfatum subdiaconum eligere præsumperunt. Nos igitur electionem vtramq; duximus irritandā.

Idem Grandisilux & Bellepertice abbatibus.

Potestas data compromissariis ad eligendum prælatum, re non integra renouari non potest: & definit res esse integra, postquam compromissarii ceperint habere tractatum.

Cap. xxx.

In cauis & infra. Cum capitulum Tolosanensis ecclesiæ ad tractandū de electione episcopi conuenissent, duos elegerunt,

De electione, & electi potestate.

29

gerunt, vt. v. de eodē capitulo eligerent electores, * qui præstito iuramento de substituendi Pontificis electione tractarent, & à singulis de capitulo statutum est & concessum, vt ille quem illi concorditer, vel tres ex illis eligerent, ab eis (si persona esset idonea) pro episcopo sine contradictione aliqua haberetur: & infra. Postmodum verò cum à prædictis duobus v. electores electi fuissent, & ad tractandū de electione secessissent in partem, & non possent omnes in vnā pariter concordare personam, tres ex eis conuenerūt in episcopū Conuenarum: & deinde electionē, quam de postulando episcopo fecerant, capitulo publicarunt: ac reliqui duo subsequenter tertia die cum paucis de capitulo, reliquis absentibus, elegerunt archidiaconum Argensem: & infra. Nuncij verò prædicti archidiaconi ē contrario responderunt, quòd cū prædicti. v. electores seorsum de electione tractantes, inter se dissiderēt, ita quòd contentiose voces eorum, à fratribus, qui remanserant in capitulo, audita fuissent, capitulum ipsos, propter huiusmodi contētionē suspectos habētes, * ad eos duos de canonicis destinarunt, per quos inhibuerunt eis, ex parte nostra, ne vterius in facto procederent: & ita potestatem eligēdi, quam eis cōmiserant, reuocarunt, mandantes eis, vt redirent ad capitulo, & pariter cum aliis fratribus de electione tractarent: & huiusmodi reuocationi, duo ex ipsīs electoribus adhibētes consensum, reliquis tribus non contradicētib⁹, ad ipsum capitulum sunt reuersi: sed alij tres vsq; ad fores capituli subsecuti, ab eis postmodum discesserunt. Capitulum vero, cum tota die illa, ipsorū præsentia expectasset, subsequenti die campanam pulsari fecerunt, sicut moris est, ad capitulū congregandum: * & prædictis tribus, cū paucis complicitibus suis, sese cōtumaciter absentantibus, prior cū maiori & saniori parte capituli, elegit in episcopum archidiaconū supradictū: & infra.

Quia vero postulatio * de episcopo Conuenarū, quæ præcesserat, facta erat per eos, in quos totum capitulum eligendū translulerat potestatem, propter quod vnanimitè de consensu totius capituli intelligitur esse facta, quam (cum res non esset integra, quia in tractatu iam processerit electores) capitulum minimē potuit reuocare: electionē ipsius archidiaconi decernimus irritandam. Quocirca mandamus, quatenus si persona ipsius episcopi vtilem & necessariam inueneritis ad regimen ecclesiæ Tolosanæ, & idoneam tam scientia literarum, quam suæ conuersationis exēplo, ad hæreticorum perfidiā de Tolosanensi diocesi extirpandā, * quæ ibi per negligentia præsulū miserabiliter & damnabiliter hæten⁹ pullulauit: trāseūdi ad

* Iste text. reputatur sing. p. Pa. nōr. hic in suo effectu. * Alias, ppter electionē huiusmodi cōtendentes. * Facit ad hoc. l. si na. C. de tradi. de. cur. li. x. * Postulante possunt, qui dati sunt ad eligendū. * Concor. Dānato. C. de hæ. & i. l. Ma. thematic. cū not. C. de episc. audien.

Decretalium Gregorij Lib. j. Tit. vj.

* *vide. l. Planē, cū gl. in vers. potest. ff. Quod cu. ius. vni.*
canonicis compromisit, ut illum, quē ex se * vel aliis de gremio ipsius ecclesie omnes pariter, vel maior eorum pars nominaret eundem capitulum reciperet in decanum. Vnde cū vnus ex illis septem, à tribus ipsorum: & alius, qui non erat de numero eorundē, à tribus aliis in decanum fuerint nominati: requisisti vter eorū adsumi debeat in decanum. Super quo taliter respondemus, quōd is, qui de numero septem à tribus eorum dignoscitur nominatus, iuxta compromissi tenorem * *Electus debet in decanum adsumi, * dummodo electioni de se facte consentient consentiat, & aliquod canonicum non obstat.*

Idem duci Caringie.
ni de se facta
Electio Imperatoris spectat ad principes Germanos, tres prelatos, & quatuor laicos: & electio facta per eorum maiorem partem, à ceteris non contemptis, tenet. Et ad Papam pertinet electum exeligentium, minare, adprobare, & iungere, consecrare, & coronare, si est dignus: vel reicere, si est indignus, ut qui a sacrilegus, excommunicatus, & catus tyrannus, fatuus, & hereticus, paganus, peruius, vel ecclesie electionē sic persecutor. Et electoribus nolentibus eligere, Papa supplet. Et data paritate vocum eligentium, nec accedente maiori concordia, Papa potest gratificari cui vult. hoc dicit notanter iste textus.

Capitulum. xxxiii.

Venerabilem: & infra. Inter cetera vero quidā principes hac præcipue obiectione sunt vsi, dicētes, quōd Apostolica sedis legatus aut electoris gessit, aut cognitoris personam. Si electoris, in messē alienam miserat falcem suam: & electioni se ingerēs, principum derogauerat dignitati. Si cognitoris, absente altera partium videtur perperā processisse, cū citata non fuerit, & ideo non debuit cōtūmax iudicari. * *vide. l. & infra.* Verū illis principibus ius & potestatem eligendi regem in imperatorem postmodum promouendum recognoscimus (vt debemus) ad quos de iure ac antiqua cōsuetudine noscitur pertinere, præsertim cū ad eos ius & potestas huiusmodi ab Apostolica sede peruenierit, quæ Romanū imperium in persona magnifici Caroli à Grecis transiit in Germanos, sed & principes recognoscere debēt, & vtiq; recognoscunt, sicut iidem in nostra recognouere præsentia quōd ius & auctoritas examinandi personam electam in regem, & promouendam ad imperium, ad nos spectat, qui eum iungimus, consecramus, & coronamus. Est enim regulariter & generaliter obseruatum, vt ad eum examinatio personæ pertineat, ad quæ impositio manus spectat. Nunquid enim si principes

De electione, & electi potestate.

31

cipes non solum in discordia, sed etiam in concordia sacrilegum quemcunque, vel excommunicatum in regem tyrannum vel fatuum hereticum eligerent, aut paganum: nos iungere, consecrare, ac coronare homine huiusmodi deberemus & ablit omnino. Obiectioni ergo principum respondentes, adscriimus, quōd legatus noster adprobando regem, & reprobandoducem, nec electoris gessit personam, utpote qui nec fecit aliquem eligi, nec elegit nec cognitoris, cum neutrius electionem quo ad factum eligentium confirmandam duxerit, aut etiam infirmendam. Exercuit autem denunciatoris officium, quia personam ducis eiusdem indignā, & personam regis denunciavit idoneam quo ad imperium obtinendum. nam tam propter studia eligentium, quam propter merita electorum, quamuis plures ex illis, qui eligendi regem in imperatorem promouendum de iure ac de consuetudine obtinent potestatem, consensisse perhibeantur in ipsum regem, & ex eo quōd fautores ducis absentibus aliis & contemptis ipsum eligere præsumperunt, pateat eos perperā processisse, cū electioni plus contemptus vnus, quam cōtradictio multorum obstat: & infra. Nos vtiq; * non ducem, sed reliquum reputamus & nominamus regem, iustitia exigēte: & infra. Quōd autem cū in electione vota principum diuiduntur, post admonitionem & expectationem alteri partiū fauere possimus, maxime postquam à nobis vnctio, consecratio & coronatio postulatur: iure patet pariter & exemplo. Nūquid enim si principes admoniti & expectati vel non potuerunt, vel noluerunt in vnum propositum conuenire: sedes apostolica aduocato & defensore carebit eorumq; culpa ipsi redundabit in penam? Sciunt autem principes, quōd cū Lotharius & Corradus in discordia fuissent electi: Roma pontif. Lotharium coronauit, & imperium obtinuit coronatus, eodē Corrado tunc demum ad eius gratiam redeunte. Eos igitur duximus cōmonendos, vt à præfato duce iusto quidem à nobis iudicio reprobatorecedant: & præfato regi non abnuant adherere: nisi tunc demum contra personam vel factum legitimum quid ab eis obiectum fuerit, & ostensum: & infra. Sunt enim notoria impedimenta ducis, scilicet excommunicatio publica, periurium manifestum, & persecutio diuulgata quam progenitores eius & ipse præsumperunt in apostolicam sedem & alias ecclesias exercere. Fuit quoque à præd. nost. excommunicationis vinculo innodatus, quōd postmodum recognouit, dum per nuntium suū absolutionis beneficiū postulauit. vnde patet, quōd ipse fuit excommunicatus electus: & infra. Idem etiam con-

* *Alia itaque.*

tra

Decretalium Gregorij Lib. j. Tit. vj.

tra propriū iuramētum, super quo nec consiliū à sede apost. requiritur, ambitionis vitio regnum sibi vsurpare præsumpsit, cum super illo iuramento prius Romana ecclesia consuli debuisset. Nec valet ad plenā excusationem ipsius, si iuramētum illud dicatur illicitū, cum nihilominus super eo nos prius consulere debuisset, quā contra ipsum ppria temeritate venire: præsertim illo exēplo, quōd cum Gabaonitæ à filiis Israel per fraudem subripuerint iuramenta: ipsi tamen cognita fraude, contra illud venire temere noluerūt. Vtrum vero dictum iuramentum sit licitum vel illicitum, & ideo seruādum, an non seruandum extiterit, nemo sanæ mentis ignorat ad nostrum iudicium pertinere: & infra. Insuper si prædictus dux imperium obtineret, libertas principū in electione periret, & imperium obtinendi decetero ceteris fiducia tolleretur. nam si prout olim frater dicti ducis patri eorū, sic dux ipse fratri suo succederet, videretur imperiū nō ex electione, sed ex successione deberi: & in præiudicium principum redundaret, si non nisi de domo ducis prædicti videretur aliquis ad imperium adsumendus: & infra. Nobilitatem ergo tuam monētes, per apostolica scripta mandamus, quatenus à præfato duce recedas omnino, non obstante iuramēto, si quod ei ratione regni fecisti, cum eo quantum ad obtinendū imperium reprobato) iuramentum huiusmodi non debeat obseruari. *

Idem.

Absentes ad electionem de provincia sunt vocandi: & confirmatur electio maioris & sanioris partis. Capit. xxvj.

Coram * dile. fi. tit. sanctæ Prudentianæ presbytero cardinali: & infra. Si vero vtriusque partis fuerit cassata electio: vos fratribus omnibus qui fuerint in provincia conuocatis, quæ maiori & saniori parti eorum super prædictis videritis complacere: per cens. eccl. faciatis firmiter obseruari.

Idem Parmenū episcopo, & eius coniudicibus.

Cassatur electio partis maioris facta contempta minori parte, etiam si est vnus solus: non tamen ius eligendi deuoluitur ad minorem. h. d. secundum intellectum communem. Cap. xxxvj.

Bona memoriæ S. Cremonensī episcopo in extremis ægrote, cum de conualescentia desperaretur ipsius, Cremon. capitulum H. canonicum suum Rhegiū disciplinis scholasticis insistentem, ad certum terminum in vigilia Pentecostes pro futuri electione pontificis citari fecerunt: * & infra. Constituto autem dicto H. pro sua electione & dilecto filio nostro I. pro electione archipresbyteri coram nobis: electionem ab

De electione, & electi potestate.

32

nem ab ipso H. post electionem archipresbyteri non cassatam, licet de viro multa literaturæ, honestæ vitæ, & claræ famæ, non tamen sine multa temeritate præsumptam, cum de priori nostrum deberet expectare iudicium antequam procederet ad secundam, duximus irritandam, in penam interdicentes eidem contradictionis vocem, in primo consensu capitulo permanente. Electionem autem archipresbyteri (quamuis laudabile testimonium perhibeatur de ipso) iustitia exigente cassauimus: tum quia corpore dicti episcopi nondum tradito sepulture, habuerūt de ipsa electione tractatum contra canonicas sanctiones: tum quia inuentus est H. fuisse contemptus, licet vnus solus extiterit: cum plus in talibus conseruaret contemptus vnus obesse, quā multorum contradictio in præfati. Nec prædicta debet dici citatio valuisse, quia cum episcopi mortem prauenerint, temeraria nimis extitit: & ideo non potuit arcere * citatum.

Idem.

Non monachus, in prælato regularem eligi non potest.

Capitulum. xxxvii.

Cum ad nostram notitiam peruenisset, quōd H. qui se pro abbate Lexouensi gerebat, nō fuit ante monachus quā electus: nos adtendentes, quōd contra regulares traditiones illud fuerat adtentatum, cum nullam spem vel promissionem habens vt abbas fiat, debeat monachari, electionem de ipso factam curauimus irritare.

Idem magistro Ca. presbytero cardinali sedis apostolicæ legato.

In abbatem eligi non potest, nisi instructus in regula monachali. Capitulum. xxxviii.

Officij tui: & infra. Sanè nobis tuis literis intimasti, & cum monasterium quoddā positum in medio nationis peruerſæ, pastore careret: monachi de electione abbatis transnam, in quendam virū nobilem oculos direxerunt, per quem poterant melius defensari: & patrē adierunt ipsius, humiliter postulantes, quōd filiū suū induceret vt habitum suscipere monachalem, nullam patri de ipsius promotione fiduciā tribuenter: & pater ad hoc induxit filium prouidū & discretum, qui effectus monachus, fuit in abbate electus: cuius electio extitit per rectorem Messanensem apostolicæ sedis legatum, qui omnibus prædictis interfuit, confirmata. Cum autem idem se paratus purgare se, quōd nulla fuit ad hoc ambitione inductus: postu-

* Alii, arciare.

* vide au then. ius.

q. i. præst. ab his in

princ. cum

glo. & au then. sa-

eram. Co. si aduer.

rend.

* al. Cnm dilectus.

* vide. l.

1. & super rub. Co. de studi. vrb.

Rom.

Decretalium Gregorij Lib.j. Tit.vj.

postulas edoceri, vtrum dictus legatus electionem confirmare vel dispensare potuit, vel quod factum est, stare possit, & vtrum electione cassata iterum valeat eligi in abbatem? Nos autem consultationi tue taliter respondemus, quod cum ex his quæ incontinēti subsecuta sunt, ostendatur quod talis taliter non possit eligi in abbatem, maximè pro eo, quod antequam esset discipulus, voluit esse magister: electionem illam irritam esse decreuimus, & inanem. Verum postquam fuerit in regula competenter instructus (si vrgens necessitas, & euidentis utilitas ipsius monasterij postulauerit) purgatione recepta poterit in abbatem adsumi, ne monasterium opprimatur incuribus malignorum.

Idem.

Electio aliàs canonica confirmatur, licet quidam eligentium essent minori excommunicatione ligati. Cap. xxxix.

Illa quotidiana instantia: & infra. Quia pro certo didicimus electionem canonicā extitisse, ipsam auctoritate apostolica duximus confirmādam: suppletes de plenitudine potestatis * si quis in ea ex eo fuisset defectus, quod quidā interfuerunt electioni eiusdem, qui ex sola participatione in simplicis excommunicationis laqueum inciderunt.

Idem magistro maximo notario nostro.

Si postulatio cum electione concurrit, & numerus postulantium est duplo maior, & postulatus est idoneus: postulatio admittitur, reiecta electione. Si verò indignus, & hoc maior pars postulantium ignorauerit: postulatio & electio reprobantur. Si verò sciebant, & electus est idoneus, confirmatur electio: & idem si numerus postulantium non est duplo maior hoc dicit, intelligendo secundum quod continet ius commune. Capitulum. xli.

Scriptum est in Apocalypsi Ioānis, quod in medio & in circuitu sedis erāt quatuor animalia: & infra. Sanè ad hanc ecclesiam, scilicet Constantinopolitanam, duo animalia sunt vocata, vtrumque plena oculis, & alas habentia fenas, videlicet Eradien archiepiscopus, & Plebanus sancti Pauli de Venetiis, sicut per procuratores tam postulatiū archiepiscopum, quam eligentium Plebanum fuit propositum coram nobis: & infra.

Verum quia de his, quæ per adseritionem partium in iudiciū deducta fuerant, nobis non potuit fieri plena fides, quāuis super his quæ de numero dicta sunt postulantiū, per quoddam instrumentum publicum, necnon confessionem procuratoris aduersus se partis in iudicio factā, sed postea reuocata, pars altera adsereret suam intencionem esse fundatam, causam disere-

De electione, & electi potestate.

33

discretionis tue duximus committēdam. Per ap. scripta mandantes, quatenus super his & aliis inquiras diligentissimè veritatem, de meritis electi & postulati apud Venetias, vbi nati fuerunt, & diutius conuersati. De studiis autem eligentium & postulantium, & omnibus generaliter, quæ causam possunt intruere, apud Constantinopolim, vbi huiusmodi postulatio & electio celebrata fuerunt. Et si partes consenserint, procedas hoc modo: vt si constiterit de mutuo cōuenisse consensu, quod ad electionem patriarchæ. vij. admitterentur prappositi siue per seipso siue per alios, & duo alij ex parte vniuersitatis pro ceteris conuentualium ecclesiarum praelatis, totque tunc temporis conuentuales ecclesias habuisse praelatos, quod cum vij. prappositis & nouem canonicis, quos quidem canonicos constat in postulatione prafati archiepiscopi cōuenisse, duplo maiorem faceret numerum quā. xvj. electiores plebani, tu vice nostra postulationē admittas, nisi probatum fuerit postulationem ipsius debeat impedire: ac (Plebani electione cassata) ipsum archiepiscopū absolvas à vinculo quo Eradien ecclesiæ tenetur: concedendo ipsum Constantinopolitanæ ecclesiæ in pastorem. Quod si ad faciendum duplo maiorem numerum simul omnes prafati minimè sufficeret: tu dignus sine indignus fuerit postulatus, tu (postulatione repulsa) electionē Plebani auctoritate nostra confirmes, dummodo nihil obstat eidem, quod ipsum tanto prafatu reddat indignum.

Si vero numerus postulantium inuetus fuerit duplo maior, quemadmodum prafatum est, & persona postulata reperta fuerit indigna, tu tam postulationem, quā electionē non differas reprobare. Nisi forsā omnes, aut maior pars postulantium prafumptione damnabili postulauerint sciēter indignum, * vt hac vice merito debeant eligendi seu postulandi potestate priuari. Et hoc quoque casu electionem confirmes, si eam de persona idonea constiterit celebratam.

Idem in concilio generali.

Si illi, ad quos spectat electio, negligunt eligere praelatum cathedralis vel regularis ecclesiæ intra tres menses, proximis superior ecclesiæ ordinabit: quod si intra tres alios menses non fecerit, canonicè punietur.

Ne pro defectu pastoris gregem dominicum lupus rapax inuadat, * aut in facultatibus suis ecclesiā viduata graue dispendium patiatur: volentes in hoc etiam occurrere periculum animarum, & ecclesiarum indemnitatibus providere, prae-

Decretalium Gregorij Liber. j. Tit. vj.

statuimus, vt ultra tres menses cathedralis ecclesia vel regularis prelato non vacet. Intra quos iusto impedimento cessante si electio celebrata non fuerit: qui eligere debuerit, eligendi potestate careant ea * vice. Ac ipsa eligendi potestas ad eum, qui proximo praeesse dignoscitur, deuoluatur. Is vero ad quē fuerit deuoluta potestas, deū prae oculis habēs non differat ultra tres menses cum consilio capituli sui & aliorum virorum prudentium viduatam * ecclesia de persona idonea ipsius quidem ecclesiae, vel alterius, si digna non reperiatur in illa, canonicē ordinare: si canonicā voluerit effugere vltione.

Idem in eodem.

* Vide. l. qui certum glo. ff. de vi pub. c. l. malum. §. vidua. ff. de verbo. signifi.

Per aliquam de tribus formis hic cōtentis, scilicet scrutiniū, cōmuni, & inspirationis, procedi debet ad electionem in ecclesiā cathedralibus: aliter electio celebrata non valet: & contra facientes, puniendi sunt ea vice potestate eligendi. hoc dicit vsque ad. §. illud.

Quia propter diuersas electionum formas, quas quidam inuenire conantur, & multa impedimenta proueniunt, & magna pericula imminēt ecclesiis viduatīs: statuimus, vt cum electio fuerit celebrata, presentibus omnibus qui debent, & volunt, & possunt cōmode interesse: adsumantur tres de collegio fide digni, qui secrete & sigillatim vota cunctōrū diligēter exquirant, * & in scriptis redacta mox publicēt in communē nullo prorsus appellationis obstaculo interiecto: vt is collatione habita eligatur, in quē omnes vel maior & sanior pars capituli consentiat. Vel salte eligēdi potestas aliquibus viris idoneis cōmittatur, qui vice omnī ecclesiae viduatae provideat de pastore. Aliter electio facta nō valeat: nisi forte cōmuniter esset ab omnibus quasi per inspirationē absq. vitio celebrata. Qui verō cōtra praescriptas formas eligere attētauerint: eligendi ea vice potestate priuētur.

Interdicit procuratorem in electionis negotio constitui, nisi concurrant hic contenta vsque ad. §. Electiones. Abbas Siculus.

* Vide. l. non dubit. c. de legi. c. glo. in ca. vnicō. re eccle. bene. in ver. de occultis.

Præcipit electiones solemniter publicari, & clandestinas reprobare. h. d. vsque ad finem. Abbas Siculus.

Electiones quoque clandestinas reprobamus, * statuentes, vt quā cito electio fuerit celebrata, solemniter publicetur.

Idem

De electione, & electi potestate.

Idem in eodem.

34

Consentient electioni de se facta per abusum potestatis secularis, efficitur ineligibilis ad dignitatem, & electio est nulla. Eligentes autem a beneficio per triennium suspenduntur, & tunc sunt privati potestate eligendi.

Capitulum. xliii.

Quisquis electioni de se facta per secularis potestatis abusum consentire praesumpserit contra canonicā libertatem: & electionis cōmodo careat, & ineligibilis fiat, nec absque dispensatione ad aliquam valeat eligi dignitatem.

Qui vero electionē huiusmodi, quā ipso iure irritam esse censemus, praesumpserit celebrare: ab officio & beneficio penitus suspēdatur per triennium, eligendi tūc potestate privati.

Idem in eodem.

Si prelatus per negligentiam confirmauit indignum electum ad regimen animarum, perdit potestatem confirmandi primum successorem, & a perceptione proprii beneficii suspenditur, & promouens delictur. Si vero per malitiam hoc fecit: grauius punitur. Electi debent adire Papam, & petere confirmationem. Et si sunt electi in concordia & valde remoti, videlicet ultra Italiam constituti, interim administrant: ita tamen, quod nil alienent: benedicuntur autem & consecrantur prout consueverunt.

Cap. xliiii.

Nihil est quod ecclesiae dei magis officiat, quā quod indigni adsumantur prelati ad regimen animarum. Volentes igitur huic morbo adhibere necessariam medelam, irrefragabili constitutione sancimus, quatenus cum quisquam ad regimen animarum fuerit electus, is ad quem pertinet ipsius confirmatio, diligēter examinet & electionis processum, & personam electi: vt cum omnia rite concurrerint, munus ei confirmationis impēdat: quia si secus fuerit incaute praelatum, non solum deliciendus est indigne promouens, * verum etiam indigne promouens puniendus. Ipsum quoque decernimus hac animaduersione puniri: vt cum de ipsius constitutione negligentia, maxime si hominem insufficientis scientiae, vel inhonestae vitae, vel atatus illegitima approbaverit: non solum confirmandi primum successorem illius careat potestate, verum etiam (ne aliquo casu poenam effugiat) a perceptione proprii beneficii suspendatur, quousque (si aequum fuerit) indulgentiam valeat promereri. Si vero conuictus fuerit in hoc per malitiam excessisse, grauiori subiacet vltioni. * Episcopi quoque tales ad sacros ordines & ecclesiasticas dignitates promouere procurent, qui commissum sibi officium

* Vide. l. si constat.

& Barto.

ff. de ap.

pel.

* Vide. l. ad leg. au.

de vi pu.

& L. nemo

deinceps.

ad si. C. de

epi. audi.

f. ij. digno

Decretalium Gregorij Lib.j. Tit.vj.

digne valeat adimplere, si & ipsi canonicis cupiunt effugere ultionem. Ceterum qui ad Romanum pertinet immediate pontificem: ad percipiendam sui confirmationem officij, eius se cōspectui (si commodè fieri potest) personaliter repræsentent, aut personas transmittant idoneas, per quas diligens inquisitio super electionibus & electis possit haberi: ut sic demum * per ipsius circūsp̄ctionem consilij, sui plenitudinem officij adsequatur, * cum eis nihil obstiterit de canonicis institutis: ita quod interim valde remoti, videlicet ultra Italiam constituti, si electi fuerint in concordia, dispensatiūē propter necessitates ecclesiarum & vtilitates in spiritualibus & temporalibus administrēt, sic tamen ut de rebus ecclesiasticis nihil penitus alienet. Munus verò benedictionis, seu consecrationis recipiant, sicut hactenus recipere consueverunt.

Honorius tertius capitulo Constantinopolitano.

Expensa necessaria, quas facit capitulum pro electione prelati, de bonis prelatum debent fieri, vel reddi. Cap. xlv.

VT præterea: & infra. Præsentium autoritate statuimus, ut expensæ necessariæ, quas capitulum Constantinopolitanū, vel eius nūcij vacante sede pro electionis negotio fecerint, de bonis patriarchatus sint totaliter, vel reddatur: dummodo ipsi bona decedētis patriarchæ nō occupet vel usurpet.

Idem electo Lugdunensi.

Electio post collationem ex intervallo celebrata, non valet, habet secundum opinionem magis communem. Cap. xlv.

Cum post petitam instanter, & demum obtentam, quondam Lugdunensis archiepiscopi celsionem, vota canonicorum Lugdunensium in te tunc ipsorum præpositum cōcorditer convenissent. Quia tandem examinato (sicut decuit) processu electionis tuæ, inuenimus eam post publicationem consensuum, & collationis tractatum, aliquandiu fuisse protractam, ad sensumque tuum prius, quam electus fueris requisitum: electionem eandem (ex ipsius dūtaxat inordinato pro-

* vide an cessu) * iustitia cassauimus exigente.

Idem Eboracē. priori & magistro Guidoni de Canopo. *Monachus vnius monasterij alterius factus abbas, in electione prioris monasterij vocem non habet, etiam si tale ius ab abbatibus prioris monasterij sibi fuit reservatum.* Ca. xlvii. col. 1. **C**onstitutis in præsentia nostra, procuratoribus sancti Taurini Eboracensis & sancti Leofredi de cruce abbatum: & infra. Cum autem procuratores ipsorum abbatum iussi essent exprimere, quo iure ipsi abbates deberent electioni ab-

batis

De electione, & electi potestate.

35

batis Fiscan. monasterij interesse: responderunt, quod olim cum adsumeretur in suorum monasteriorū abbates, fuit specialiter indultum eis ab abbate & conueto monasterij Fiscanen. ut haberent vocem in capitulo eorundem. Nos autem rationem huiusmodi frivolum reputantes, super hoc perpetuum silentium imponimus abbatibus supradictis.

Idem Rothomagensi capitulo.

Electio debet fieri verbo, & de illo in quem consenserit maior pars capituli, & non respectu aliarum partium. Cap. xlviii.

Ecclēsia vestra destituta pastore, & votis vestris, cum de futura prelati haberetis successione tractatum, in diuersa diuisis, quidam in Thomam, quidam in cancellariū, & quidam singulares in singulares personas eiusdē ecclēsiæ consensuistis.

Verum cum super his in nostra & nostrorū fratrum præsentia multa fuissent hinc inde pposita, inuenimus quod illi qui sua in Thomā desideria dirigebāt, licet maiore partem facerent partium comparatione minorum, * non tamen ad maiorem partem capituli peruenierunt. Considerauimus nihilo minus, quod post publicationem consensuum, & collationis tractatum ad electionem nullus habitus est processus, quamvis de portationis solennitas etiam post appellationem legitimam fuerit subsecuta, quam pro electione nec deceret nec etiam expediret haberi. Vnde quod factum est de T. prædicto, cassauimus, petitione consentientium in cancellarium non admissa.

Gregorius nonus.

Non professus, in abbatem eligi non potest. Cap. xlix.

Cum in magistrū adsumi non debeat, qui formā discipuli non adsumpsit, nec sit præficiendus, qui subesse non novit nos intellecto per te, quod in quibusdam regularibus domibus iure tibi diocesano subiectis, sunt quidam in abbates non professi ordinem regulare adsumpti: Mandamus, quatenus cum abbates tales esse non debeant, qui per professionem monachi & regulares canonici non fuerint, ad amotionem eorum, quos tales inueneris (sublato appellationis impedimento) procedas.

Idem Cuman. capitulo.

Electio facta à non maiori parte capituli, & ommissa collatione, non valet. Capitulum. l.

Cum ecclesia pastoris solatio destituta, & congregatis die ad celebrandam electionem præfixa, qui præsentibus erant de Cumanis canonicis, ac tribus abbatibus, qui vocē in

c ij

ele-

Decretalium Gregorij Lib. j. Tit. vj.

electione habere noscuntur, capellani & clerici ciuitatis electioni se debere interesse dicentes, sub huiusmodi protestatione admissi fuerunt, quod vox eorum, qui non deberent interesse de iure vel de consuetudine, non valeret. Tandem premissis iuxta formam concilij generalis scrutinio. vii. de canonicis, vnus abbatum, xj. capellani, & nouē clerici in eiusdem ecclesia archiepiscopatū dirigeribus vota sua: & infra. Cum decem & octo fuerint canonici, tres abbates, xx. clerici, & xiiij. capellani, neutram electionē comperimus ad maiorem partem totius capituli peruenisse, nec probatū fuerat quod clerici admitti debuissent, nec q. capellani admissi fuerint de consuetudine, vel de iure. nam et si capellani electionibus episcoporum interfuerint, & scrutatores dederint voluntatem, non tamen iniqua vota sua fuisse, vel eos aliquos elegisse probatur, sed & si iniqua fuissent vota, vel ipsi aliquos elegerint, per hoc tamen non constitit id eis de iure competere, vel ex consuetudine iam prescripta. Vnde nos electiones ipsas presumptas etiam contra formam concilij generalis, cum collatio in communi omisa fuerit, quæ post publicationē scrutinij fieri debuisset: de. f. no. consensu sententialiter duximus irritandas, electores hac vice eligendi potestate priuantes.

Idem abbati Cluniacen.

Per compositionem factam cum prelato, & capitulo, non potest ius eligendi competere laico, etiam patrono in ecclesia collegiata. Capitulum. li.

Sacro sancta Romana eccle. & infra. Sanē proposuisti in nostra presentia, quod super ordinatione prioris monasterij sancti Pancratij ad Cluniacen. ecclesiam pertinentis, cum comite de Valernia patrono ipsius, quidam predecessorum tuorum de consensu capituli sui compositionem quandam iniuncti contraria, & ecclesie ipsi danosam, videlicet vt in optione sit ipsius comitis adsumere ad prioratum dicti monasterij (Cluniacen. & de charitate prioribus duntaxat exceptis) vnus de duobus melioribus totius Cluniacen. ordinis, quos abbas duxerit nominandos: & infra. Attendentes itaque, quod ius eligendi in collegiata ecclesia non cadit in laicum, & ideo id esset perniciosum exemplo, & redundaret in dispendium ecclesiæ libertatis: volumus vt dictum prioratum libere possis (non obstante compositione ipsa) sicut alios prioratus tibi subditos ordinare, denunciando ordinationē factam patrono, vt suum

* Al. per
tinente.

* vide. l.
non dubiū
cum not.
C. de leg.
c. xxv.
q. 2. im-
piali.

De electione, & electi potestate.

36

suum si voluerit honestum* impartatur ad sensum. Idem decano & Cap. sancti Ioannis & sancti Stephani Bisontinen.

* alias, ha
neste.

Si per Papam mandatur habentibus eligere, quod eligant cum consilio aliquorum, alioquin consiliarij prouideant: eligentes debent consilium requirere in tractatu electionis, & congruo tempore expectare responsum, alias electio non tenet. Capitulum. lii.

Vm in veteri lege: & infra. Porro iadudum vobis edimus in mandatis vt intra quadraginta dies post susceptionem literarum nostrarum cum consilio sancti Benigni & Morismundi abbatum, & fratris S. de ordine predicatorum, eligeretis personam idoneam canonicē in pastorem: alioquin dicti consiliarij vobis de archiepiscopo prouiderent. Verum die ad eligendum prefixa, sex ex vobis potestatem eligendi dedistis, vsque ad consumptionem cuiusdam candelæ, quæ ibidem accensa extitit duraturam. Tandem cum electores huiusmodi conuenissent in predictum abbatem sancti Benigni, & super hoc faciorum eius consilium requisissent: proponente vno ex illis, quod deliberato consilio responderent: & differentibus eis festinanter dare responsum, prefati electores (cum candelæ ipsa deficeret) non expectato ipsorum consilio dictum abbatem in Bisontia archiepiscopum elegerunt: & infra. Relato ergo ad apostolicā sedē negotio: archiepiscopo Viennensi, & abbati de Firmitate iniunximus, vt si constaret ab eisdem electoribus de electione tractatum fuisse habitum, & in tractatu electionis* predictorum consilium requisitum, electionē ipsius abbatis (si persona esset idonea) confirmarent. Quod si in tractatu electionis non fuisset illorum consilium requisitum, licet postea requisitum fuerit non competenti tempore, nec etiam expectatum responsum ipsorum, aut non esset idoneus idem abbas: quod de ipso factum erat, tanquam inualidum irritarent: & infra. Cum autem cōpertum non fuerit competenti tempore requisitum consilium de persona predicti abbatis, & quando extitit requisitum, non fuit expectatum responsum nisi modico tempore, nec debeat aliis imputari, quod in tantum illi sibi tempus arctarant: electionem abbatis ipsius, non personæ, sed electionis vitio, duximus irritandam. * vide. l. 2. §. si de si quis can.

Idem episcopo Siluanecten.

Si maior pars capituli scienter eligit indignum, valet electio de digno a minori parte etiam ex eodem scrutinio facta. hoc dicit secundum veriorē intellectum & intrinsecum.

Capitulum. liii.

c. iiii Congregato

Decretalium Gregorij Lib. j. Tit. vj.

Congregatio Niuernensis. capitulo ad electionem futuri pastoris. xij. in decanum; & xvij. (computato procuratore cuiusdam absentis) in cantorem ipsius ecclesie conuenerunt qui cum plures in eum, & pauciores in alium sua desideria direxissent, cantor a parte sua electus extitit in pastorem ecclesie Niuernensis. Postmodum credite parte decani, quod alij plurimum deliquissent eligendo personam scientie literalis expertem, propter quod illis secundum statuta Lateranensis concilij ipso iure eligendi potestate priuatis, potestas eligendi ad eos extitit deuoluta: decanum ipsum, qui in eum sua vota direxerat, in suum episcopum elegerunt, ad sedem apostolicam appellantes: & infra. Reliquis potentibus ut irritare decani electionem attentata a paucioribus, & post aliam non cassatam, ac confirmare reliquam veluti canonicè celebratam a pluribus de persona idonea dignaremur. Nos igitur mandamus, quatenus si dictus cantor defectum in literatura non patitur, & alias est idoneus ad regimen pastorale, ipsius electionem procuret auctoritate nostra (infirmata reliqua) confirmare. Alioquin (ipsius cantoris electione irrita nuntiata) prenominationem decanum (si nihil ei de canonicis obstitit statutis) eadem auctoritate preficias ecclesie memorate.

Idem Siluanensis episcopo, & Ioan. de monte mirabili archidiacono, & succentori Parisiensi.

El habens plures dignitates vel plura beneficia curata sine dispensatione Papae ineligibilis est. h. d. quo ad titulum. Cap. liiii.

Vidum ecclesia Rothomagensis pastoris solatio destituta, contra electionem, quae in eadem ecclesia fuerat celebrata, archidiacono. & quidam alij eiusdem ecclesie canonici ad sedem apostolicam accesserunt. Dicto vero archidiacono pro se ac parte sua, & G. archidiacono procuratore illorum qui electionem celebrauerat, in nostra praesentia constitutis, inter alia quae contra electum obiecta fuerant, archidiacono proposuit memoratus, quod idem electus post generale concilium archidiaconatum Ambianensem adeptus, ipsum cum pluribus parochialibus ecclesiis, quas ante idem concilium obtinuerat, retinere praesumpsit, eoque dimisso retinuit ecclesias memoratas. Unde cum in eodem concilio sit statutum, ut quicumque receperit aliquod beneficium curam animarum habens adnexam, si prius tale beneficium obtinebat, eo sit ipso iure priuatus: & si forte illud retinere cõtenderit, etiam alio spoliatur: praedictus electus contra huiusmodi veniens statuta transgressionis notam, necnon cupiditatis vitium (quod in alijs reprobari debuerat) ex pluralitate beneficiorum

De electione, & electi potestate.

37

clorum incurrit. Et retinendo beneficia, quae non spectabant ad ipsum, (cum post receptionem alterius priora beneficia vacauerint ipso iure) rem contrectauit per consequens alienam, & sic furtum commisit quodammodo vel rapinam. In sua quoque salutis & multarum animarum dispendium praedictas parochiales ecclesias retinebat, cum earum cura, quae iam priuatus fuerat, ipso iure ad eum nullatenus pertineret: & sic per ipsum eadem animae damnabiliter sunt deceptae. Verum procurator eorum qui elegerant ipsum, etiam pluralitatem beneficiorum huiusmodi coram nobis profiteretur in iure, per concessionem tamen Rothomagensis archiepiscopi nobis exhibitam, eundem electum nifus est multipliciter excusare. Nos igitur dictam excusationem, vtpote friuolam nullatenus admittentes, vobis dedimus in mandatis, ut si costaret quod idem post receptam archidiaconatum praedictum curam animarum habentem, praefatas parochiales ecclesias electionis tempore retineret, nec ostenderet secum per sedem apostolicam super hoc dispensatum, electionem illius auctoritate apostolica cassaretis: & infra.

Partibus ergo propter hoc in vestra praesentia constitutis, praestito quoque iuramento de veritate dicenda, & factis positionibus & responsionibus hinc inde, eadem eodem decano praetextu quorundam grauaminum ad nostram audientiam appellante, vos electionem huiusmodi irritantes, eidem ecclesie de Cenomani episcopo prouidistis: & infra. Licet autem positiones & responsiones super pluribus articulis factae fuerint eorum vobis, quia tamen contestationem litis non inuenimus esse factam (cum non per positiones & responsiones ad eas factas, sed per petitionem in iure propositam & responsionem factam contestatio litis fiat) eundem processum de fratrum nostrorum consilio irritum duximus nunciandum. Tandem archidiaconus electionem ex praemissa causa petiit irritari, electo respondente praedicto, quod non erat eius electio irritanda. Lite vero coram nobis legitime contestata, praestitoque de veritate dicenda a partibus iuramento, idem electus etiam confiteretur se dicta beneficia electionis tempore tenuisse: tamen excusare se super hoc nihilominus nitebatur, quia videlicet dictum archidiaconatum non credebat curam animarum habere. Sed cum in iure confessus fuerit, quod archidiaconus Ambianensis de consuetudine suspensus, excommunicatus, & absolutus praeteritos & priores, & parochiales ecclesias interdicat, necnon archidiaconus visitat & inquit quae viderit inquirenda, & procuraciones ratione visitationis recipit: euidenter apparet quod curam habet animarum adnexam: quam si etiam non haberet,

* al. visus
* vide. l. liberto. §. fina. ff. de neg. gest.
* al. praestito quoque iuramento de veritate dicenda, & factis positionibus & responsionibus hinc inde, eadem eodem decano praetextu quorundam grauaminum ad nostram audientiam appellante, vos electionem huiusmodi irritantes, eidem ecclesie de Cenomani episcopo prouidistis: & infra. Licet autem positiones & responsiones super pluribus articulis factae fuerint eorum vobis, quia tamen contestationem litis non inuenimus esse factam (cum non per positiones & responsiones ad eas factas, sed per petitionem in iure propositam & responsionem factam contestatio litis fiat) eundem processum de fratrum nostrorum consilio irritum duximus nunciandum. Tandem archidiaconus electionem ex praemissa causa petiit irritari, electo respondente praedicto, quod non erat eius electio irritanda. Lite vero coram nobis legitime contestata, praestitoque de veritate dicenda a partibus iuramento, idem electus etiam confiteretur se dicta beneficia electionis tempore tenuisse: tamen excusare se super hoc nihilominus nitebatur, quia videlicet dictum archidiaconatum non credebat curam animarum habere. Sed cum in iure confessus fuerit, quod archidiaconus Ambianensis de consuetudine suspensus, excommunicatus, & absolutus praeteritos & priores, & parochiales ecclesias interdicat, necnon archidiaconus visitat & inquit quae viderit inquirenda, & procuraciones ratione visitationis recipit: euidenter apparet quod curam habet animarum adnexam: quam si etiam non haberet,

Decretalium Gregorij Lib. j. Tit. vj.

beret, negare non potest quin personatus existat, cum idē de personatibus, quod & de beneficiis curā animarū habentibus iudiciū sit habendū. Insuper indulgentiā, quam super hoc asserit se habere, inuālidam reputauimus, cum in ea falsitatem suggesserit, & suppresserit veritatem, qua tacita vel expressa ipsam nullatenus habuisset. Suggestit enim, quod prædictas parociales ecclesias antequam fuisset in archidiaconum assumptus, canonicē fuerat adsecutus, cū nullus potuerit plures parociales ecclesias obtinere, nisi vna penderet ex altera, vel vnam intitulatam, & alteram commēdatam haberet. vnde cū idem utrāque illarum intitulatam haberet: ipsas nequiuit canonicē habuisse. Itē suggerens quod redditus personatus sui erant tenuēs & exiles, suppressit quod alios redditus in pluribus ecclesiis noscitur obtinere. Suppressit etiam quod plures parociales ecclesias eū plurib⁹ alius beneficiis in diuersis ecclesiis obtineret: cū intentionis nostræ non fuerit secum in tot beneficiis (præsertim habentibus curam animarū) dispensare, nec intentionis nostræ fuerit aliquid ei de nouo cōcedere, sed vt per indulgentiam posset habita licitē retinere: & infra. Tandem cū non restaret nisi proferenda sententiā, idem tam iuri (si quod ei competere videbatur) q̄ liti cessit: spontanea voluntate, cuius celsionem duximus admittendā.

Idem.

* vide. l. postquā li. ti. C. de pact. & Bar. in l. qui Re. ma. §. duo fratres. ff. de verbo. obliga.

* vide. l. qui habe. ff. de leg. iii. C. l. si pluri. bus. & ibi Bar. ff. de lega. ii.

Irūta est electio, quam collatio non præcessit, vel qua facta non est à maiori parte capituli, vel quæ non fuit cōmuni. Cap. l. r. IN Genesi legitur: & infra. Cum in concilio caueatur, vt is collatione habita eligatur, in quem omnes vel maior & sanior pars capituli cōsentit: & in Guil. maior pars totius capituli non cōsensit, quanquā maiorem partem habuit partium comparatione minorū. Nec plenē numeri ad numerum, quia vtrum G. & H. de quibus aduersarij referunt questionem, in electione vocem habuerint, tractatum nō extitit nec discussum: nec zeli ad zelum, nec meriti ad meritum collatio facta fuerit. Nec etiam electio communiter celebrata: quoniam licet in eundē Gu. singulariter singuli consensissent, nō tamen debuit subsequi singularis electio, sed cōmunis, ne vel idem repeti videretur, vel ex hoc sequeretur absurditas, vt tot essent electiones, quot essent numero eligētes. Nec ex singularibus vel particularibus cōsensibus appareret vniuersalis electio vel communis, licet quilibet singularis veritatē exprimat suæ partis, quæadmodū ex singularibus propositionibus (licet veris) vniuersalis propositio nō apparet: nisi per signum

De electione, & electi potestate.

38

signum vniuersale forsitā exprimat. Nec præmissi duo canonici poterāt sic excludi, cū primus existeret in canonicatus possessione, vel quasi, habendo stallum in choro, locū in capitulo, legendo & cantando vt canonicus, & ad tractatus ac electiones dignitatum & personatum, quæ occurrerint pro tempore faciendæ, tiquam canonicus sit vocatus: quanquam hac vice fuerit cum protestatione admissus: secūsus vero esset in tali loco, de quo fuerat ad electionem vocandus: cū de toto regno Fræciæ vocentur absentes de consuetudine ecclesiæ Gallicanæ. Nos his plenius intellectis, de con. fin. præmissam electionē, vt pote contra formam concilij attētatam, decernimus irritam & inane.

Idem Cap. Massano.

Non valet electio pontifici per laicos & canonicos facta, etiam si hoc habeat consuetudo. h. d. & quotidie solet allegari. Cap. lvi. Massana * ecclesiā pastore vacante: & infra. Edicto perpetuo prohibemus, ne per laicos cum canonicis pontificis electio præsumatur. Quæ si fortē præsumpta fuerit, nullam obtineat firmitatem. Non obstante contraria consuetudine, quæ dici debet potius corruptela: *

Idem Cap. Cathalaū.

Non sufficit ad confirmationem electionis, quod sit facta à maiori parte capituli, nisi etiam illa pars sit sanior.

Cap. lvi.

Ecclesiā vestra destituta pastore, conuenientes in vnum (absente Guil. qui tunc noluit interesse) ad celebrandam electionem terminum statuisti. Veniente vero termino, & Guil. dicto: cū absens existeret: non vocato: præmissis iuxta formā concilij generalis scrutinio, xiiij. magistrū G. presbyterum cardinalem cōcanonicum vestrum, & xvij. R. Remen. canonicum elegerunt, præfato G. postmodum electioni eiusdem R. suum præbente consensum. Tandem procuratori- bus vtriusque partis in no. præ. cōstitutis, allegabatur pro electione dicti R. quod cum in iij. excederet aliam computato Guil. prædicto, maiorem capituli partem habebat, & per hoc rebus melior præsumatur. * Pars vero altera electionem ean-

dem multipliciter impugnabat, proponens prænominatū R. in ætate pati defectum, nec esse sufficientis scientiæ ad ecclesiā supradictam, eū ætatis maturæ, & eminentis scientiæ præfatus cardinalis existat, & eū electores cardinalis altos meritis & auctoritate præcellerent: habito præsertim respectu ad personā electam: meliorē rebus eos habuisse cōstabat. Dice-

* vide. l. centū. C. de rei iud.

* Alias Massana.

* vide. l. oēs iudi. ces cū no. C. de dec. lib. x. i. gl. t. & i. an. then. & nulli iudi. §. i. in gl. magna. col. ix.

* vide. l. ita stipula. tus. §. er. densū est. ff. de ver. oblig.

Decretalium Gregorij Lib. j. Tit. vj.

batur præterea, quod consensus dicti Guil. (quem pars eiusdē R. confitebatur fuisse contemptū, adferente parte reliqua capitulum potius contemptum ab ipso fuisse) cū non fuerit consensus præstitus in scrutinio, sed post electionem accesserit, adicere nil valebat: & infra. Denique statutum gene. concilii quod electionē decernit invalidam, cum contra eiusdem concilij formam in electione peccatur, non debet ad contemptū & alia quæ non sunt de forma, referri. vnde quod ibi dicitur, quod aliter electio celebrata non valeat, ea respicit tantū, quæ attentantur cōtra formam concilij memorati: non autē alia, quæ ponuntur ibidem, sicut est istud quod præsentibus omnibus, qui debent, volunt, & possunt commodē interesse, haberi debeat in electione processus, ne cetera, quæ super hoc alibi statuta noscuntur, vno verbo videantur everti. Neque enim credendum est Roma ponti. (qui iura tuetur) quod aliās exco-
gitatum est multis vigiliis & inventum, vno verbo subvertere voluisse. Nos ergo, quæ hincinde fuere proposita plenius intellectis (cum ex lateran. concilio in ordinationibus ecclesiasticarum maior & sanior pars capituli exigatur, & statutū generalis concilij contineat inter cetera, vt is eligatur, in quē omnes vel maior & sanior pars consenserit) electionem dicti R. non personæ, sed potius electionis vitio (cum maior & sanior pars non consenserit in eundem) de fratrū nostrorum consilio duximus sententialiter irritandam.

Idem.

Publicato scrutinio, non possunt electores variare, sed compelli debent ad collationem & electionem. Capitulum. lviij.

Publicato scrutinio, variare nequeunt electores, cum sit facienda collatio, & electio celebranda. Ad quod per superiorem, si oportuerit, compellantur.

Idem.

Cassata electione propter simoniam etiam sine culpa electi, non dispensat episcopus ea vice cum cassato: secus si electus libere resignavit. h. d. secundum intellectum glossæ. ii. in fi. Capitulum. lxx.

* alias potestulatione
* vide. l. nihil. §. si-
cut filius.
ff. de inof-
f. testa.
Ilicuius electionem propter simoniam, eo ignorante ac ratum non habente commissam contigerit reprobari: cum eo super prælatione ad quam taliter fuerat electus, illa vice non potest episcopus dispensare. Quamvis circa eum, qui ignoranter recipit simplex beneficium per simoniam prauitatem, post liberam resignationem episcopi dispensatio toleretur. *
Idem.
Electoris impeditur currere tempus, si possunt impedimentum tollere.

De translatione episcopi.

39

tollere.

Is quibus interdictum est absque superioris licentia eligere non præsumant, tempus statutum a canone currit, ex quo in mora fuerint licentiam huiusmodi postulandi. *
Capitulum. lxx. * alias, eis quibus. * vide. l. cū qui ita §. si. cum glo. ma- gna. et ibi Bar. ff. de ver. obl.

De translatione episcopi. Tit. vij.

Innocentius. iij. Antiocheno patriarchæ.

Patriarcha, qui confirmatum in archiepiscopum, transfert ad sedem episcopalem, ab episcoporum confirmatione suspenditur. Ioan. And. Capitulum primum.

Vm ex illo generali privilegio, quod beato Petro & per eum ecclesiæ Roma. dominus noster indulget, canonica postmodum manuerint instituta continetia maiores ecclesiæ causas ad apost. sed. perferendas, ac per hoc translationes episcoporum ac sedium mutationes ad summum apostolicæ sedis antistitem de iure pertineant, nec super his quicquam præter eius adfensum debeat immutari: miramur quod L. Apamen. electum in Tripolitana ecclesiā translulisti, & nouo quodam mutationis genere parauisti maiore, & magnum quodammodo minorasti, episcopare archiepiscopū, imo potius de archiepiscopare præsumens. Licet enim dictus L. nondum fuisset in archiepiscopum cōsecratus, confirmationis tamen munus receperat, & archiepiscopalia (quantum ei licuit) ministrarat, sicut nobis ipsius relatione innotuit, qui se Valien. episcopum adseruit confirmasse. Ne igitur perpetrandi similia ceteris audacia tribuatur, te ab episcoporum cōfirmatione duximus suspendendum. *
* alias, statuta.

Idem decano & capitulo Andegauē.

Electis in episcopos & confirmatos, transferre potest solus papa. * vide. l. i. C. ad le. l. ul. re. p. insti. de excep. §. hodie.

Capitulum secundum.

Inter corporalia & spiritualia eā cognouimus differentiā, quod corporalia facilius destruantur, quam cōstruantur: spiritualia vero facilius cōstruantur, quam destruantur. Vnde iuxta canonicas sanctiones episcopus solus honorē dare potest, solus auferre non potest. Episcopi quoque à metropolitanis suis munus cōsecrationis accipiunt, qui tamen nō possunt, nisi per Ro. pon. condemnari. Cum ergo fortius sit spirituale vinculū, quam carnale, dubitari nō debet, quin omnipotens deus spirituale coniugium, quod est inter episcopum & ecclesiā, suo tantum iudicio reseruauerit dissolendum, qui dissolutionem etiam carnalis coniugij, quod est inter virum & feminā, suo tantum

Decretalium Gregorij Lib.ij. Tit.vij.

tantum iudicio reservauit precipies, vt quos deus coniunxit, homo non separet. * Non enim humana, sed potius diuina potestate coniugium spirituale dissoluitur, cum per translatione, dispositione, aut cessione autoritate Ro. pon. que costat esse vicariū Iesu Christi, episcopus ab ecclesia remouetur: & ideo tria hæc que præmissimus, nō tā constitutione canonica, q̄ institutione diuina, soli sunt Ro. pon. reservata. * Sicut autem episcopus consecratus sine licentia Ro. pon. suā non debet ecclesiam derelinquere, sic & electus confirmatus: cum non debeat in dubium reuocari, quin post electione & confirmatione, nō de nem canonice inter personas eligentium & electi coniugii bit⁹ infia sit spirituale contractū, cui profecto episcopalis dignitas nihil addit: cum quis episcopali prædix dignitate, nullius tamē ecclesiæ possit esse episcopus: quemadmodum de illo contingit, qui oneri pontificali renunciat, nō honori. Vnde cum non sit maius vinculum episcopi ad ecclesiam, quā electi, maxime cum fuerit confirmatus, * imō idem penitus & nō aliud, idem iuris obtinet in vtroque. Sicut ergo episcoporum translatio, depositio, & celsio, sic & electorum post confirmationem (spiritualis coniugii ratione) soli est Romano pontifici reservata. C. l. l. si. licet vsque ad tempora ista, quod cautum fuerat de episcopis, expressum non fuerat de electis: propter expressam tamen similitudinem, vel identitatē potius, nemini poterat videri dubium subtiliter intuenti: cum de similibus idē iudicium sit habendum. Sed neque istud, quod in canone legitur de electo, vt si vltra sex menses per suam negligentia retinuerit ecclesiam viduatam, nec ibi, nec sibi donum consecrationis accipiat, imō metropolitani sui cedat iudicialiter intelligitur: poterat suffragari: cum non intelligatur ecclesia viduata, quasi sponsus nō habeat, sed quia sponsus eius nondum sit consecratus, adhuc quo ad quedā quasi viri maneat solatio delicti: sicut iuxta communem modum loquendi illa dicitur ecclesia viduata, quæ licet episcopū habeat, inutilem tamē perhibetur habere. Nec quod de cessione subsequitur, & statutū fuit ad penam, trahi debet ad gratiam: vt sicut metropolitani iudicio electus deicitur, ita etiā ad aliā ecclesiam possit transferri, præsertim cum nec sine autoritate Romani pontificis fiat celsio vel delectio memorata: qui vt hæc possent, ex illo canone metropolitano, indulsit. Vnde si circa translatione idē fieri voluisset, quod de cessione dixerat: de translatione poterat expressisse: & quod non est sanctorum patrum decreto sanctum, superstitionis non est adiuuentionibus præsumendum: præsertim cum nonnunquam intelligatur prohibitum, quod non

De translatione episcopi.

40

non inuenitur concessum. Sanè quoniam Turonens. archiepiscopus electum Abriacens. per metropolitanum suum confirmatum, in ecclesiam vestrā præter auctoritatem sedis apostolicæ transferre præsumpsit, & in episcopum cōsecrare, quæ Rothomagen. archiepiscopus citra mandatum nostrū absoluit, & ei licentiam tribuit transeundi: prædictos archiepiscopos a consecratione & confirmatione pontificum, episcopum vero ab executione pontificalis officij, Bituricen. archiepiscopum iuxta mandati nostri tenorem suspendit. Et quāuis idem archiepiscopi tanquā maiores plus excefferint in premisiis, * præfatus vero episcopus minus (vipote illorum tanquam maiorum errorem secutus) nos tamen intellecta eorum confessione spontanea, & supplicatione deuota, veniam errori debemus, q̄ nō ex malignitate, sed ex simplicitate peccauerūt. * Et quoniam præfatus episcopus, qui minus peccauerat, seuerius fuerat castigatus, reatum suum recognoscens humiliter & deuotē, ac misericordiam postulans, & iudicium non requirens: nos intuetes, quod licet sibi munus cōsecrationis impensum, nec prioris ecclesiæ ipsum pontificem fecerit, nec secunda, cum ad primam non fuerit consecratus, & ad secunda (priori vinculo perdurante) non potuerit canonice cōsecrari, adhuc coniugaliter alteri alligatus: ei tam a vinculo prioris ecclesiæ, quā a pena suspensionis penitus absoluto, de benignitate sedis apostolicæ duximus concedendum, vt priori consensu hætenus perdurante, Andegauen. ecclesiā studeat gubernare. Fla. de

Idem episcopo & Petro scholari Maguntinens.

Episcopus qui propria auctoritate de sua ecclesia se transfert ad aliam, carebit vtraque.

Capitulum tertium.
Vanto persona Hildesens. episcopi & infra. Ipse vero relicta Hildesens. ecclesia, ad Herbipolen. ecclesiam auctoritate propria se transtulit, non attendens quod veritas in euangelio protestatur: Quos deus coniunxit, homo non separet. & potestatem transferendi pontifices, ita sibi retinuit dominus * & magister, q̄ soli beato Petro vicario suo, & per ipsum successorib⁹ suis speciali privilegio tribuit, & cōcessit: sicut testatur antiquitas, cui decreta patrū sanxerunt reuerentiam exhibendam: & euidenter adserunt sacrorum canonum sanctiones. Nō enim homo, sed deus separat, quos Roma. pontifex (qui nō puri hominis, sed veri dei vicem gerit in terris) ecclesiarū necessitate vel utilitate pensata, nō humana, sed diuina poti⁹ auctoritate dissoluit: & infra. Ne autē facti peruersi, suas transcat præsumptionibus in exemplum * (quod quidem, si inoff. test. verum

* Vide. l. i. p̄biteris
C. de epis.
C. cler. &
ff. de po. l. i.
moru. §.
iste ferē.
* Vide. l. i.
iii. §. si. ff.
de li. cau.
C. not. in
l. plagu.
C. ad le.
Fla. de
pla.

Matth. 19

* Vide. l. i.
capitaliū
§. pe. ff. de
pa. C. i. l.
si quis in
suo. C. de
inoff. test.

Decretalium Gregorij Lib.j. Tit.vij.

verum est, non potest non esse notorium) sibi precipimus vt administrationem Herbipo. ecclesie penitus derelinquat: & infra. Caterum quoniam Herbipo. ecclesie canonici vota sua in ipsum prorsus illicitè contulerunt, volentes (sicut dignum est) vt in eo puniantur, in quo peccauerunt, eligedi eos hac vice suspēdimus potestate: & infra. Quia vero Hildesens. ecclesiam, cui fuerat alligatus, vnde (secundum apostolum) solutionem querere nō debebat, nimis improbè dereliquit: ne ad ipsam redeat ulterius, districtius prohibemus: cum secundū traditiones canonicas, qui ad maiorem se plebe transfulerit, à cathedra repelli debeat aliena, & carere propria: vt nec illis præsedeat, quos per superbiam spreuit: nec illis, quos per avaritiam concupiuit.

* alias minus quide.

Idem Bamber. episcopo & scholastico Maguntinensi.

Solus papa transfert episcopos: & indulgentia per eum super tali translatione concessa, ad litteram seruanda est. Capitulum quartum.

Licet in tantum: & infra. Sicut legitimi matrimonij vinculum, quod est inter virum & vxorē, homo dissoluere nequit, domino dicente in euangelio: Quos deus coniunxit, homo non separet: sic & spirituale forus coniugij, quod est inter episcopum & ecclesiam, quod in electione initiatū, ratum in confirmatione, & in cōsecratione intelligitur consummatum, sine illius autoritate solui non potest, qui successor est Petri, & vicarius Iesu Christi. Hoc autem C. quondam Hildesens. episcopus non attendens, ad Herbipolen. ecclesiam propria temeritate transiuit: & infra. Nec illa præd. no. indulgentia presumptionem excusat ipsius, sed ambitionē aculat: cum in ea sit expressum, quod si ad maiore vocaretur forsitan dignitatem, eam sibi liceret adsumere, dum tamen nihil ei de statutis canonicis obuiaret. vnde licet forsitan aliquibus videatur, vt indulgentia occasione ipsius ad dignitatem possit transire maiorem, ad parem tamen ipsi transire non licuit: cum in maiori dignitate propter maiorem vtilitatem facilius soleat dispensari. Præterea cum postulatio sicut & electio examinari soleat diligenter, & tenor illius indulgentie non solum videatur postulationis examinationem, sed personæ etiam reuerare, subiungēs, dummodo nihil de canonicis obuiet institutis: antequam per eum postulatio examinata fuisset, cui fuerat faciendū nulla ratione debuerat transisse.

De au-

De autoritate & vsu pallij. Tit.vij.
Clemens. iij.

41

Intra quamlibet ecclesiam provincie sue archiepiscopus pallij tibi potest: sed extra non potest.

Capitulum primum. Vm super aliqua re: & infra. Quæsumti quomodo intelligatur quod in forma traditionis pallij cōtinetur, videlicet, Tradim⁹ tibi pallium, vt eo intra ecclesiam tuam vtaris. Quod ita intelligitur, videlicet intra quamlibet ecclesiam provincie tibi commissa. * Si vero te sacris induciū vestibus ecclesiam processionaliter, vel alio modo exire contigerit: tunc tuo pallio minime vti debes.

Celestinus. iij.

Archiepiscopus alteri archiepiscopo pallium suum commodare pallij non potest.

Ad hoc quia quæsitū est à nobis ex parte tua, vtum liceat tibi pallium tuum metropolitano alij commodare: & infra. Inquisit. c. t. respondemus, quod nō videtur esse conuersionem, vt pallium tuum alicui commodetur: * eum pallium perit discretio) sepeliri.

Innocentius. iij. C. presbytero cardi. apo. se. legato.

Per pallium confertur plenitudo pontificali officij, & nomen archiepiscopale.

Nisi specialis dilectio illa: & infra. Sane si postulatio Troiani episcopi ad Panormitanā ecclesiam fuisset per nos etiam approbata, nō tamen deberet se archiepiscopi appellare prius, quā à nobis palliū suscepisset, in quo pontificali officij plenitudo cum archiepiscopalis nominis appellatione confertur. Tu ergo quod factum est, sic studeas palliare, vt id in confusionem tuam, & se. apo. opprobrium nō redundet.

Quoniam si oporteat vt nos, vel tu, ex hoc negotio confundamur, eligemus potius te confundi, quā ledamur se. apo. dignitatem.

Idem.

Romanus pontifex semper & ubique vitur pallio, alij in ecclesiis suis sicut & certis diebus tantum.

Ad honorē dei: & infra. Sane solus Ro. pontifex in nūllum assumptus est in plenitudine ecclesiastica potestatis, quoniam assumptus est in plenitudine ecclesiastica potestatis, quæ per pallium significatur. Alij autem eo nec semper, nec ubique, sed in ecclesia sua, in qua iurisdictionem ecclesiasticam acceperunt, certis debet vti diebus. Quoniam vocati sunt in par-

* Vide. l. f. traditio- nib⁹. C. de

* Vide. l. f. soluto marri.

tem

Decretalium Gregorij Liber. j. Tit. ix.

tem sollicitudinis, non in plenitudinem potestatis.

Idem Compositellano archiepiscopo.

Archiepiscopus extra suam provinciam pallio uti non potest, etiam si hoc habeat consuetudo.

Capitulum. 7.

Ex tuarum tenore literarum accepimus, quod cum fuerit in concessione pallii tibi dictum, ut ipso intra ecclesiam tuam videris: & tibi per ecclesiam tuam negotiis frequenter extra tuam provinciam commoranti, verendum sit absque pallio ministrare (cum consuetudo sit in Hispania generalis, quod archiepiscopi extra suas provincias pallio indifferenter utantur) ut extra tuam provinciam uti pallio valeas, indulgeri tibi a sede apostolica postulasti.

* Vide. l. omnes iudi. c. de decur. lib. 10. c. ant. the. ut nulli iudi. §. i. in glof. magna col. la. ix.

Licet autem talis consuetudo dicenda sit potius corruptela, nos tamen de speciali gratia indulgemus tibi, ut si necessitate aliqua prepeditis, ad ecclesiam tibi subiectam accedere forte nequiveris pro consecrandis suffraganeis tuis, vel clericis ordinandis, & ad ecclesiam alienam propter hoc te contigerit declinare: dummodo is ad quem ecclesia pertinet, id permittat, utendi pallio in iam dictis casibus liberam habeas facultatem.

Idem.

In qualibet ecclesia sua provincie, permisis diebus archiepiscopus missam celebrare, uti potest pallio.

Capitulum. vi.

Ubi sit: & infra. Ubique fueris in missarum celebrationibus constitutus: diebus solennibus usum pallii, per quod plenitudo pontificij designatur, poteris liberius exercere.

Honorius. iij. archiepiscopo Tri.

Sine pallio & sandaliis potest archiepiscopus celebrare. Ca. vii.

Quia nos: & infra. Inquisitioni. t. r. n. quod tam in tua, quam in aliena diocesi potes sine pallio & sandaliis celebrare: qui utique in tua diocesi non debes semper celebrare cum pallio: sed diebus illis duntaxat qui in ecclesie tue privilegiis sunt expressi. Sicque soluta est quarta questio, quod quæsiisti, an tibi sit licitum pro defunctis cum pallio celebrare.

De renunciatione. Tit. ix.

Alexander. iij. Baroni episcopo.

Non datur licentia cedendi episcopo, qui propter senectutem vult cedere, si necessarius vel utilis sit ecclesie sue.

Cap. j.

* Alias, meritum. alias emendatum.

Si tuam aut senectutem, aut insufficientiam forte considerans, te tanquam imeritum * postulas relaxari: scito nos credere quod tutius sit hoc tempore si commissa tibi ecclesia sub umbra tui nominis gubernetur, quam si alteri no-

De renunciatione.

42

ut incognitaque personarum gubernata in tanto discrimine committatur: maxime quia in te vigor devotionis & fidei (etiam corpore senescente) non deficit, sed vergente deorum conditione corporea, servat spiritum in sublimiora conscendit: & infra. Monemus te igitur ut super hoc diebus istis nulla te facias importunitate molestum, quia indecens omnino probatur prius solvere militis cingulum, quam cedere victori adversitatis præliorum.

Idem Abba. Dolen. & priori de Art.

Qui abiurat beneficium, licet potest illud si demum eligatur obtinere.

Capitulum. ii.

Ubi inter P. Gaufridi, & quosdam alios canonicos sancti C. super spirituali beneficio, scilicet stallio in choro, & loco in capitulo, questio fuisset diutius agitata: & infra. Ideoque vobis mandamus, quatenus si præfatum P. inueneritis de consensu maioris partis capituli fuisse de prædicto beneficio autoritate apostolica inuestitum, eum faciatis beneficium ipsum pacifice possidere. non enim videtur nobis impedimentum asserre iuramentum, quod de eodem non petendo vltius proponitur præstitisse, si consensus maioris & sanioris partibus canonicorum ecclesie intercessit.

Idem episcopo Verulano.

Qui renunciat beneficio suo, illud repetere non potest.

Capitulum. iij.

Ex transmissa relatione abbatis sancti N. de Ceparano nostris est auribus intimatum, quod P. Rubeus clericus dum infirmitate laboraret, apud monasterium sancti Saluatoris sibi petiit habitum monasticum indulgeri: qui recuperata postmodum sanitate, ad monasterium illud gratia complendi votum accessit: & ibidem moram aliquantulam faciens, ea quæ prædictæ ecclesie sancti N. contulerat, sibi fecit restitui. nunc autem mutato animo laborat ut restitatur in ecclesiam prædictam.

Verum quoniam iam dicta ecclesia ab eo soluta dignoscitur, ex quo ea quæ sibi contulerat, ad petitionem suam resignavit eide mandamus, quatenus (si res ita se habet) prædictum abbatem & socios eius ad receptionem P. nulla ratione compellat inuitos: nec a populo * Ceparano compelli permittat: hortari tamē eos poteris, ut illum non tanquam vnum de ecclesia, sed quasi de nouo recipiant in socium & in fratrem.

Idem episcopo Tornacensi.

Beneficiarius sine licentia prælati sui, beneficio renunciare non potest.

Capitulum. iij. abbate.

Admonet

f. ij.

Decretalium Gregorij Lib. j. Tit. ix.

Admonet: & infra. Vniuersis personis tui episcopatus sub distractione prohibeas, ne ecclesias tue diocesis ad ordinationem tuam pertinentes, absque assensu tuo intrare audeant, aut detinere, aut te dimittere inconsulto. Quod si quis contra prohibitionem tuam venire presumpserit, in eum canonicam exerceas ultionem.

Clemens. iij.

Contra petentem beneficium admittitur spontanea abiurationis exceptio, etiam causa renunciationis non adiecta: contra quam actor replicare poterit, quod non sponte renunciat: & qui melius probauerit, obtinebit.

Capitulum. v.

Super hoc quod sciscitaris, utrum ecclesiastica beneficia respectibus obiecta spontanea abiurationis exceptio sine causa cognitione sit admittenda, & an actoris, quod sponte non renunciat, an rei de spontanea renunciatione debeant probationes admitti: Sic tue experientie respondemus, quod nulla ratio hoc verisimile reddit, ut quisquam beneficium multis forte expensis & laboribus acquisitum, quo sustentari debet, facile sine magna causa, sua sponte resignet: ideoque super eum esse non credimus, causam resignationis diligenter inquire: quia si forte probabile, id est non vi, nec metu, nec oppressione, nec interuentu pecunie, nec promissione, extorta iudex inuenerit, maxime si non interuenerit iuramentum, quod de caliditate vix fieri de voluntate propria creditur, quod fere semper a malo est (nisi replicatio canonica fuerit opposita) admittere non postponat. Porro licet negantis factum, per rerum naturam nulla sit probatio, eius tamen qui spontaneam renunciationem negat, cum implicite & quodammodo replicando inficietur super adfectione sua habito ad dignitatem & opinionem respectu, probationes credimus admittendas.

Idem.

Qui sponte renunciat electioni de se facta, super ipsa ulterius appellare, audiri non debet.

Capitulum. vi.

In presentia nostra: & infra. Licet igitur iudex non semper ad unam speciem probationis applicet mentem suam, sed ex confessionibus, depositionibus, allegationibus, & aliis, quae in eius presentia proponuntur, formet animi sui motum, & tanta sit iudicialis autoritas, ut semper pro ipso praesumi debeat, donec contra ipsum aliquid legitime comprobetur: quare si tu coram Dulmen episcopo & eius coniudicibus nihil penitus probauisses, tandum tamen sententiae fuerat, nisi aduersarius eam ostenderet irritandam. Quia tamen praeter ista consistere de

De renunciatione.

43

de ipsius renunciatione spontanea per quasdam episcoporum literas, & confessionem ipsius, nos ei super eadem abbatia silentium duximus imponendum.

Celestinus. iij.

Qui renunciat literis beneficalibus, non ideo institutioni iam facta renunciare videtur.

Capitulum. vii.

Sane dilecto filio nostro I. presbytero cardina. tunc apo. se legato, nos meminimus iniunxisse, ut H. subdiaconum canonicum in Pictauiensi ecclesia instituere procuraret, qui mandatis nostris obtemperans, ibidem instituit in canonicum subdiaconum memoratum. & infra. Postmodum idem H. quorundam vestrum ductus consilio, literas suas vobis reddens, vestrae misericordiae se subiecit: & infra. Quia vero vnde misericordiam debuit impetrare, inde cogitur dispendium sustinere: mandamus quatenus (hoc non obstante) ipsum in fratrem & canonicum admittatis.

Innocentius. iij. Nidrosien. archiepiscopo.

Renunciatio beneficii facta in manibus laici non tenet, renunciam tamen est beneficio spoliandus.

Capitulum. viii.

Quod in dubio, & infra. Hi praeterea, qui beneficium ecclesiasticum sibi collatum sponte in manum laicam resignantes, illud denuo a laico susceperunt, eodem sunt beneficio spoliandi, licet resignatio talium facta laico nulla obtineat firmitatem.

Idem Eboracen. archiepiscopo.

Papa concedit licentiam cedendi episcopo, qui sine mortis periculo in ecclesia sua morari non potest.

Capitulum. ix.

Ad supplicationem Ragusien. archiepiscopi, cum a cura qua tenebatur ecclesia Ragusien. duximus absoluendum, eo quod ibi non poterat secure morari: & si accessum haberet ad illam, mortis sibi periculum imminerebat: & infra. Ne vero idem in vituperium ministerii nostri, defectum in rebus temporalibus patiat: mandamus quatenus beneficium quod de liberalitate regia, ac cessione tua in episcopatu Carleoli, & ecclesia de Malebron est illi collatum, ad sustentationem conserues ipsius. Cui concessimus, ut in ipso episcopatu absque visu pallii officium episcopale valeat exercere, tibi tanquam metropolitano reuerentiam & obedientiam impensurus.

Idem episcopo Arelateni.

Ponit sex causas ex quibus episcopi possunt petere, & Papa concessit concedere cedendi licentiam, quae sex causae huius versibus comprehenduntur:

Debilis, ignarus, male conscius, irregularis:

F. iij.

Quem

Decretalium Gregorij Lib. j. Tit. ix.

Nuem mala plebs odit, dans scandala, cedere possit. Cap. x.
Si cum pridem: & infra. Si in huiusmodi cessione frugē tibi melioris vitæ promittis, scire te debes non esse sanctificato in vtero sanctiorem, & ideo non oportet te predicationis iam susceptæ desererē ministeriū, cū ille, cuius fieri baulus recubabat, eadem prædicandum receperit verbū dei. Quod si forsan humilitatis causa de culmine queris pōtēstati descendere, eo ipso humilitatis videris eligere male verticē, quod te nimis in resignādi proposito exhibes pertinacē: quia tunc in te veram humilitatem custodieris, cum & per eā locum

** Alias*
Sine enim
conscientia
criminis.
** Adde*
quis dicat
senex:
vid. l. si pa
ter, §. in
arrogatio
nibus. ff.
de ado. c.
linuisti. ff.
de testi.
** Vide au*
thē. de in
di. §. i. col.
9. c. l. si
quis, §. p
hibetur.
ff. de edē.
** Vide l.*
sed pūlia
mus. §. qd
dicatur. ff.
ad pūce.
et. lex plu
ribus. ff. de
reg. iur.
** Alias*
Sine enim
conscientia
criminis.
** Adde*
quis dicat
senex:
vid. l. si pa
ter, §. in
arrogatio
nibus. ff.
de ado. c.
linuisti. ff.
de testi.
** Vide au*
thē. de in
di. §. i. col.
9. c. l. si
quis, §. p
hibetur.
ff. de edē.
** Vide l.*
sed pūlia
mus. §. qd
dicatur. ff.
ad pūce.
et. lex plu
ribus. ff. de
reg. iur.
itaque volumus, quod hæc sunt illa per quæ cederē episcopus licentiā potest postulare, cōscientia criminis, debilitas corporis, defectus scientiæ, malitia plebis, grave scādalum, irregularitasq; personæ. sed in his omnib⁹ est obseruāda cautela. Propter cōscientiā enim criminis* cedendi potest licētia postulari, & forsitan nō cuiuslibet, sed dūtaxat illius ppter quod ipsius officij executio post præctā pōnitentiā impeditur: cum si omnes quos arguit cōscientia cuiuslibet culpæ, cederēt, pauci vel nulli in illo ministerio remanerēt: & infra. Alia verō causa est debilitas corporis, quæ vel ex infirmitate, vel ex senectute* pcedit: nec tamē omnis, sed illa solummodo per quam impotens redditur ad exequendū officiū pastorale. nam si pro qualibet corporali debilitate, susceptæ seruitutis officiū posset deseri, frustra fateretur se Apostolus in suis infirmitatibus gloriari: cum interdum nō plus hortetur senilis debilitas ali- quē cedere, quā morālis maturitas (quæ in senibus esse solet) ipsum in tuo suadet officio permanere. pro talibus enim de se dicit Apostolus: Cum infirmor, tunc fortior sum. quia nōnunquā corporis infirmitas, fortitudinē cordis augmentat. Pro defectu quoque scientiæ plerunque potest quis petere cessionem: quia cum ipsa circa spiritualium administratiōē sit pōtissimum necessaria, & circa curam temporalium opportuna: pxiū qui commissam sibi debet ecclesiā regere in vtriusq; salubriter ei renūciat, si scientiā (in qua ipsam regat ignorat. Tu enim, inquit dominus) scientiā repulisti, & ego te reuelam ne sacerdotio fungaris mihi. quanquam etiā desideranda sit eminens scientia in pastore, in eo tamen sit competens toleranda: quia secundum apostolum, Scientia inuiscat* charitas autem adhecat: & ideo imperfectum scientiæ, potest supplere perfectio charitatis. Propter malitiā autem plebis cogitat interdum prelati ab ipsius regimine declinare, quādo plebs adeo dura ceruici existit, vt pūcere nequeat apud ipsam, sed propter

De renunciatione.

44

propter eius duritiā, quo magis satagit, eo magis iusto iudicio dehecere permittatur: dicēte domino per prophetā: In-
guam tuam adherere faciā palato tuo: quia domus exasperās
est. Et apostoli leguntur dixisse Iudeis: Ecce conuertimur ad
gentes: quia verbi dei vos indignos fecimus. Non tamen pro
qualibet culpa pastor debet gregem desererē, ne mercenario
comparetur, qui videt lupum venientem, & dimittit oves, &
fugit: sed de superioris licentia, tunc demum potest non tam
timide fugere, quā providē declinare, cum oves couertun-
tur in lupos: & qui debuerant humiliter obedire, iam irrevoca-
biliter contradicūt: cū etiā tales sint grauitur pro crimine
punendi, sunt tamen pro tempore vtiliter tolerādi: quia san-
guinem elicit, qui nimis emungit. Pro graui quoq; scādalo
euitando (cū aliter sedari non potest) licet episcopo petere
cessionē: ne plus temporalem honorem, q̄ eternam videatur
affectare salutem, memor illius quod dicit Apostolus: Si esca
scandalizauerit fratrē meū, non manducabo carnem in aternum.
Sed inter scādalum & scādulum est subtiliter distin-
guendum: sicut dūs ipse distinxit, cui cū dixissent apostoli:
Scis quia Pharisei audito hoc verbo scādalizati sunt? respon-
dit: Sinite illos: cæci sunt, & duces cæcorum. Alibi verō dixit:
Qui scandalizauerit vnum de pusillis istis, qui in me credunt,
expedit ei vt suspendatur mola alinaria in collo eius, & de-
mergatur in profundum maris. Persona verō irregularitas
(vt si forte sit digamus, vel vidux maritus) est causa propter
quam petere potest licentiā aliquis resignādi, attestante Apo-
stolo, qui dicit: Oportet episcopum esse vnus vxoris virum.
Non tamen propter quamlibet irregularitatem personæ, de-
bet ei qui regulariter ministravit, cedendi licentia indulgeri,
vt pote si de legitimo matrimonio non sit natus: quia licet ir-
regularitatem huiusmodi non potuerit subtrahere, si tamen &
culpa latet & causa, cum eo qui laudabiliter suū impleuit of-
ficiū (iniuncta sibi pōnitentia competenti) potest non mi-
nus vtiliter quā misericorditer dispensari. Ego sum, inquit,
deus, zelotes, vindicans peccata patrum in filios vique in ter-
tiam & quartam generationem, in his qui oderunt me, id est,
in illis qui contra me paternum odium imitantur. Vnde pa-
ter quod illis qui paterna vitia non sequuntur, propriæ pos-
sunt in talibus iustagari virtutes, illo discretionis adhibito
moderamine, vt inter nothos & mæzeres, naturales & spurios
distinguantur: & infra. Verum* si propter alias causas cessionem
affectes, non est in hoc tibi postulanti fauēdum: cū hu-
iusmodi postulatio videatur non esse discreta, quoniam vt id
meo.

Exce. 5.

Acto. 13.

Ioan. 10.

Matth. 15.

Matth. 18.

1. Tim. 3.

Exo. 10.

* Alias,

reuerata-

f. iiii can-

Decretalium Gregorij Lib. j. Tit. ix.

Matth. 5. tanquam notissimū omitteremus, q̄ ociositas & voluptas arma sunt hostis antiqui ad miserā animā captivādas propter laboris angustias, aut persecutionis incursum nō debes deferere sponfam tuam, cui defigendo manum apud extraneum te fide media copulasti, sciens quōd beati sunt illi, qui persecutionē patiuntur propter iusticiā: quoniam cū probati fuerint, accipient coronam vitæ, quam repromittit deus diligentibus se. Sed dices: Spiritus ubi vult spirat, & nescis vnde veniat, aut quō vadat: & ideo nō est qui possit vias illius spiritus persequari. qui verō spiritu dei agitur, non sunt sub lege: quoniam ubi spiritus dei, ibi libertas. quare si cedendi tibi licentia data ab homine non fuerit, nihilominus tamē cedere: quia data est tibi libertas cedendi a deo. Certe delipis, si sic sapias. nam quomodo spiritu dei agitur, qui cōtra spiritum dei agit: si enim vera sunt quæ præmissimus, imō quia indubitanter sunt vera, proculdubio cōtra spiritum dei agit, qui aliquid contra veritatem attentat, quoniam ipse est spiritus veritatis. Porro si dicat quōd forsan alia est causa latens, propter quam cedendi voluntas tibi cōstitutū inspiratur: & nos equidem respōdemus, Tu quomodo scis quōd talis inspiratio sit cōlestis: nōne recolis quid ille gloriosus pontifex dixit, cū capisset viribus corporis repetere desistit: Domine, si adhuc populo tuo sum necessarius, non recuso laborem, hanc voluntas tua, illius exemplum secutus, qui dixit: Cupio dissolvi, & esse cum Christo, manere autem in carne necessarium est propter vos: & infra. Quippe si quantocunque virtutum flore refulgeas, & in te non habeas charitatem, nihil comprobabis habere: nulla siquidem maior poterit esse charitas, quā ut animā suā ponat quis pro amicis suis. Cū autem propter hanc te deceat animam tuam pro subditis tuis ponere, nulla occasione (dimodo proficere illis possis, & si non omnibus, tamen multis) ab eorum regimine te convenit excusare: quoniam si laboris causā prætextis, exemplū te Apostoli subleuabit, qui suadet tibi laborem huiusmodi non refugere, dum se adserit pro communi salute plus exteris laborasse: quia licet non semper sequatur laborem effectus, nihilo minus tamē ipse labor est meritorius apud deum: iuxta quod legitur: Reddet deus mercedem laborum sanctorum suorum: & infra. Nec putes quōd ideo Martha malam partem elegerit, quæ circa plurima satagebat: quia Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea: quoniam licet illa sit magis secunda, ista tamen est magis fructifera: & licet illa sit magis suavis, hæc tamē magis utilis: cum in fecunditate sobolis sippitudo sit, Rachelis pulchritudini sit prælati:

De renunciatione.

45

Exo. 24. prælata: quamvis simul in vnum & cōtemplativus esse valeas, & actius, legislatoris exemplo, qui nunc ascendebat in montem, ut ibi gloria domini cum maiori cerneret libertate: nunc vero descendebat in castra, ut cum utilitate maiori necessitatibus populi provideret. * quapropter facilius indulgetur ut ascendat monachus ad præsulatum, quā præsul ad monachatum descendat: & infra. Monemus itaque ut laborem pastoralis regiminis nō recuses, ne fortassis ad pedes suos cum Maria sperneret te accipere, qui tibi apud te divertenti spirituales cum Martha sollicita ministrare: & infra. Quia verō in postulando cedendi licentiam instituit, tibi te duximus relinquendum, ut distinctis causis propter quas cedere oporteat: si propter aliquam causā vilem & honestam in huiusmodi proposito perleueres, de licentia nostra cedas: alioquin cedendi licentiam auctoritate apostolica tibi scias esse penitus interdiciam: quoniam si pennas habeas, quibus satagas in solitudine volare, ita tamen attrita sunt nexibus præceptorum, ut liberum non habeas a bisque nostra permissione volatum.

Idem episcopo Fauentino in archiepiscopum Raven. electo. Episcopus qui propter crimen renuntiavit episcopatu, & ad religionem transiit, ad episcopatum readsumi non potest. Secus si renuntiavit propter persecutionem, infirmitatē, defectū sciētiæ, simoniam ipso ignorante commissam, vel aliā similem causā. Cap. xi.

Post translationē tuā ad ecclesiā Ravennatē, cū præpositus & canonici Faentin. in l. eorū concanonici liberam eligēdi auctoritatē vnanimiter cōtulissent, * ipse l. sancti Fridiani Lucan. canonicū olim episcopū Sartan. in Faentin. episcopū postulandū elegit. Porro a sancti Fridiani priore super hoc requisito & obtento consensu, * præpositus & alij postulationem eandē approbati a nobis humiliter petierūt. Verum postulatiōni huiusmodi videbatur ecclīæ Constantinopolitani capitulū obviare, in quo statutū est, ut quicunq; de pontificali dignitate ad monachorū vitā & penitentiz locum descenderit, nequaquam vterius ad pontificatū relingat. vnde contra dictum conciliū (cū sit vnum ex quatuor principalibus, quæ sicut quatuor Euāgelia ecclesiā catholica veneratur) nullatenus videbatur eorū postulatio admittenda. ceterum speciales quidā casus inveniuntur, in quibus prædicto concilio non obstante) is qui vitam monachalē elegit, rursum licitē potest ad episcopatum adsumi. si enim quisquā persecutionis rabie saeviente, vel præpediente inualitudine corporis, cū proficere nequeat in regimine pastoralī, de superioris auctoritate ad mona-

Exo. 24.

* vide. l. in emptio. ne. cum gl. in ver. refer. ff. de adul. edit. & l. iustissime in glo. i. co. titu.

* vide. l. item. §. i. Cod. quod cuius. vii. & aut. l. de quest. §. i. colla. vii.

* vide. l. ob as. Co. de act. & oblig.

Decretalium Gregorij Lib.j. Tit.ix.

monasticā vitam descēdat: persecutionis vel aegritudinis impedimento cessante, ad episcopalem poterit resurgere dignitatem. Item si quis propter literarū defectum (ne tanquam cæcus cæco dūcatu præbeat) locum regiminis autoritate apostolica deserēdo, ad orium se contulerit monachale, ac per exercitiū lectionis, scientiæ repererit margaritam, proculdubio poterit denuo vocatus à domino cathedram reascendere pastorem. Rursus si quis cupiditate paritum (eo tamē penitus ignorante) fuerit episcopatum adeptus, & hoc comperto episcopatum de licentia superioris dimittens, obseruantiam elegerit regularem: etiam ad episcopatum eundem redire postmodum nequeat iuxta canonicas sanctiones, ad alium tamen poterit licite readsumi. Quamquam autem in his & consimilibus casibus is qui episcopatu dimisso monasticam vitam elegit, resurgere valeat ad officium pastorale, nihil tamen in his contra præscriptum intelligitur concilium attentari, quod in eo loquitur casu, cum propter aliquod crimē episcopatum quis deserēs, ad vitam monasticam penitentia causa descendit. Unde quidam in eo casu loqui dixerunt capitulum supra dictum, cum quis pro crimine, de quo conuictus fuerat vel cōfessus, ab episcopali dignitate depositus in monasterio exierit ad penitentiam agendam inclusus: vel cum aliqui propter graue crimē, pro quo episcopatum retinēs penitentiam dignē agere non valebat, cedendi obtenta licētia vitam monachalem elegit. Aliis adserentibus sic intelligendum esse capitulum antedictum, ut per se resurgere nequeat, id est repetere quasi debitum, quod tali modo dimisit, quamquam eligi possit, præsertim si locum tantum, & non ordinem resignauit.

Cum ergo nobis cōstare nequiuert, ob quam causam prædictus I. episcopatus olim cesserit, mandamus, quatenus si tibi constiterit quod propter aliquam ex præmissis causis, seu cōsimilibus, idem I. episcopatus cesserit memorato, tu auctoritate nostra (dummodo necessitas vel utilitas id exposcat) licentiam ei tribuas ascendendi ad regimen ecclesiæ Fauentiniensis, maxime si veritate subnitiur, quod dictus I. loco tantummodo cesserit memorato, & non ordini, vel etiam dignitati. Tunc enim esset vehemensimè præsumēdum, quod non propter crimen aliquod ab ipso commissum, sed causa penitentia ad vitam migrauerit regularem, præsertim cum Apostolica sedes post cessionem multo minus quam antea permisisset eidem tali crimine irretito, in pontificali ordine ministrare, alioquin (cum durum nimis extiterit, contra tam solepne concilium huiusmodi postulauonem admittere) præ-

posito

De renunciatione.

46

posito & canonicis memoratis iniungas, ut aliam personam sibi idoneam eligant in pastorem.

Idem in concilio generali.

Qui petuit cedendi licentiam, ex quo illam obtinuit, eedere compellitur.

Capitulum. xii.

Quidam cedendi licentiam cum instantia postulantes, ea obtenta eedere prætermittunt. Sed cum in postulatione huiusmodi, aut ecclesiarum commoda, quibus præsumunt, aut salutem videantur propriam attendisse (quorum neutrum suasionibus aliquorum quæretium quæ sua sunt, seu etiam leuitate qualibet nolumus impediri) eos ad cedendum decernimus compellendos.

Honorius. in. maioris ecclesiæ decano, & magistro R. Cant. sancti Dionysii Leodiensis.

Non renūciat iuri suo, qui gratia aduersarii se submittit. Cap. xiii.

Veniēs ad Apostolicam sedem I. subdiaconus proposuit, quod cum bonæ memoriæ I. papa p. n. abbati de Emeco. & maioris ecclesiæ ac sancti Pauli cātoribus Treuerensib. suis dederit literis in mandatis, ut si nihil canonicū obuiaret, præbendam in ecclesiā sancti Florēni in Confluentia, quā Iacobus decanus ipsius ecclesiæ resignauit, ei sublato appellationis obstaculo adsignarentur infra. Cumq. iudices apostolicum vellent adimplere mādaturū quidam se opposuerunt canonici ecclesiæ memoratæ, dicentes subdiaconū antedictum renūciasse iuri quod sibi ex ipsius literis competeat. Dicto igitur subdiacono hoc negante, iam dicti canonici ad hoc probādū testes aliquos produxerunt: per quos cum videretur probatum ipsum se gratiæ capituli commississe: duo iudices prædictorum sententialiter decreuerunt eundem nō posse uti literis supradictis, pro eo quod idem aduersarii se gratiæ commiserit, per quod visus est renūciasse iuri sibi ex ipsius literis cōpetenti. A qua sententiā idem appellans, in vigiliam epiphaniæ terminum suæ appellationis præfixit. Ad quem cum venisset P. de Colle medio, capellanum nostrum super hoc sibi concessimus auditorem. Sed cum eius aduersarius nō acceleret pro eo sufficiens responsalis, tandem quidam literas harparuit: qui cum ad tractandū causam minus sufficiens credentialiter (iustitia exigente) cassauit. Nos igitur ratā & firmam habemus capellani sententiam memoratā.

Idem

* Vide. l. sed & si. §. i. ff. ad leg. Ag. Cr. l. i. §. sciendum. ff. de edil. edic.

* Vide. l. si quis in conscribere. do. cū ibi not. C. de par.

Decretalium Gregorij Lib. j. Tit. x.

Idem archiepiscopo Treuerensi.

Si praelatus ab obedientia subditos absoluit: non propter hoc praelatus e renunciat. Capitulum. xlii.

Lectum coram nobis. Et littere continebant, quod abbas sancti Petri Tulles. tibi humiliter est confessus, quod cum ad eum gravi aegritudine laboraret, & de vita desperaretur ipse: ad cuiusdam amuli sui consilium, de quo ipse (cum non crederet eum amulum) confidebat, monachos suos ab obedientia, in qua sibi tenebatur, absoluit, vocato diocesano episcopo, ut abbatiam in eius manibus resignaret, quod tamen usus consilio saniori non fecit: & eidem abbati postmodum restituto sanitati vniuersi & singuli de conuentu obedientiam & reuerentiam requisiti ab eo in capitulo promiserunt: & infra. Nos autem ex tali facto eundem abbatem suo resignasse regimini non videmus.

* al. qui.

* vide. l.

quantum.

ff. de ius.

vocan. &

l. si panti.

uerit. ff.

de dinor.

* al. G.

Gregorius. ix. Agathensi & Vticensi episcopis.

Abbas exemptus, sine licentia Papae renunciare non potest.

Capitulum. xvi.

Dilecti filii conuentus monasterij sancti V. * immediate ad Ro. pertinentis ecclesiam, intimauerunt, quod abbas eorum sentiens se insufficientem oneri regiminis abbatis, celsit in manibus eorundem, ipsi quoque G. monachum sancti Victoris elegerunt canonicum in abbatem: & infra. Cum igitur dictus abbas eedere sine licentia nostra nequiverit: nos tam electionem quam celsionem predictas decernentes irritas & inanes mandamus quatenus abbate ipsum loco suo restitui faciat, ut quo integre restituto, vice nostra recipiatis celsionem ipsius.

De supplenda negligentia praelatorum.

Titulus. x.

Alexander. iij. Cisterciensibus.

Si diocesani requisitus benedicere nolit Cisterciensem abbatem, ipse monachos suos benedicere poterit. Capitulum. i.

* vide. l.

Liberto.

vi. §. i. ff.

de his qui

no. in fa.

& l. Cho.

rus. §. si.

ff. de leg.

iii.

Statuimus praeterea, ut si episcopus tertio cum humilitate ac deuotione (sicut conuenit) requisitus, substitutos abbates vestros benedicere forte renuerit: eisdem abbatibus liceat proprios monachos benedicere, & alia, quae ad officium huiusmodi pertinent, exercere, donec ipsi episcopi suam duritiam recogitent, & abbates benedicere non recusent.

Clemens. iij.

Regulares

De renunciatione.

47

Regulares in suis usus convertere non possunt ecclesias in quibus ius obtinent patronatus: & si intra tempus Lateranensis concilii, quando vacant, non praesentent rectores ad eas, superior ordinabit easdem. Capitulum. ii.

Sicut nobis tua fraternitas intimaui, monachi quidam & canonici regulares ecclesias quae ad praesentationem eorum pertinent, in tuo episcopatu habentes, propriis usus deputare nituntur: nec volunt ad eas cum vacauerint vocare personas: quin potius occasione cessionis quorundam episcoporum, vicarios in eis pro sua instituunt & destituunt voluntate, admissos ita pensionibus onerantes, quod nec ecclesiis copetenter possunt in paupertate nimia deservire, nec episcopo in episcopalibus respondere, neque hospitalitatem (sicut conuenit) transeuntibus impertiri. Nolentes autem, ut status ecclesiae debitus & antiquus, per insolentiam alicuius subuertatur: mandamus quatenus (nisi a iurisdictione tua exemptae sint ecclesiae supradictae) praedictos excessus studeas rationabiliter emendare. Et nisi praedicta persona intra tempus Lateranensis concilii constitutum ad vacantes ecclesias tibi personas idoneas praesentauerint: tunc tibi liceat (appellatione remota) in eisdem ordinare rectores, qui eis praesse nouerint & prodesse, ita tamen, quod ex hoc nullum patroni praedicti in posterum generetur.

* vide. l.

Societate.

ff. de socio.

et bal. l. l.

accepta.

C. de usu.

* aliat, in

solentiam.

Innocentius. iij.

Supplet superior inferiori negligentiam in beneficiis conferendis, si tempus Lateranensis concilii lapsum sit: & collatio per inferiorem postea facta, non valet. Capitulum. iii.

Licet magister H. & R. procurator R. de sancto Cadimundo, super archidiaconatu Richemundiae diutius litigauerint coram nobis: & infra. Ne igitur ius nostrum negligere videamur, qui alios in sua iustitia cōsouemus: mandamus, quatenus si vobis cōstiterit archidiaconatu Richemundiae vacasse per annum (tempore semestri, quo vel ad archiepiscopum, vel ad capitulum donatio pertinebat, non a vacatione, sed a notitia computato) cum pro eo, quod Eboracen. archiepiscopus alium superiorem non habet, extunc fuerat ad nos donatio deuoluta, utrique super eo silentium imponatis.

Idem magistro P. de Castro nouo, & R. monacho Fontis frigidi apostolice sedis legato.

Si in ad quem spectat beneficii collatio, lapso tempore Lateranensis concilii conferat: non valet collatio, nisi de misericordia tolleretur. Capitulum. iiii.

Litteras

Decretalium Gregorij Lib. j. Tit. xj.

alias, de notis.
Iterum vestre discretionis accepimus, quod cum in quibusdam ecclesiis legationi vestre subiectis quedam beneficia & dignitates tanto tempore vacauissent, quod iam prelati quam capitula secundum tenorem Lateranensis concilii essent iure instituendi priuati: postquam aduentus vester innotuit, in beneficiis illis personas minus idoneas instituere presumpserunt: & infra. Disc. v. mandamus, quatenus si beneficia & dignitates noueritis personis idoneis assignatas: eas de patientia pmitatis ab ipsis pacifice possideri: alioquin personas amouentes prorsus ab ipsis, eas de personis idoneis auctoritate nostra susculsi non differatis quantocyus ordinare.

Idem episcopo Samo.

ut ad quem primo loco spectabat collatio beneficii, lapso tempore Lateranensis concilii conferre non poterit. Cap. 7.

Dilecto filio P. ti. sancti Marcellini presbytero card. S. & R. procuratoribus P. & G. apud sedem apostolicam constitutis, auditore concessis: & infra. Quia nobis constitit a Salamantino decano & eius sequacibus, post elapsam sex mensium spacium, intra quod episcopus & capitulum prout communiter spectabat ad eos procedere ad electionem cantoris neglexerant, electionem supradicti P. minus canonicè celebratam, eandem decernimus irritam & inanem: & appellationem a decano & suis fratribus interpositam, factum archiepiscopi (ad quem iam erat eligendi auctoritas deuoluta) nequiuisset aliquatenus impedire: & infra. Mandamus, quatenus nisi dicto G. aliquod canonicum obuiet electionem de ipso factam, sublato appellationis obstaculo confirmetis.

De temporibus ordinationum, & qualitate ordinandorum. Tit. xj.

Alexander. iij. Londonensi episcopo.

Diebus dominicis, vel sabbato Pentecostes, sacri ordines ab alio quam a Papa conferri non debent. Capitul. i.

Subdiaconos autem nulli nisi Romano Pontifici liceat diebus dominicis ordinare: quantum conferendi deo dicatas virgines, & minores ordines his diebus habeant licentiam celebrandi. Sabbato quidem Pentecostes non liceat alicui sacros ordines celebrare, cum in sequenti septimana (recepta spiritus sancti gratia) celebrentur.

Idem episcopo Herfordiensis.

Non

De temporibus ordinationum &c. 48

Non valet consuetudo quod extra statuta tempora sacri ordines conferantur. Capitul. ii.

Sane super eo quod moris esse dixisti in ecclesiis quibusdam Scotie & Vallie in dedicationibus ecclesiarum vel altarium extra ieiunia quatuor temporum clericos ad sacros ordines promoueri: Significamus, quod consuetudo illa (vtpote institutioni ecclesiastica inimica) est penitus improbanda: & nisi multitudo & antiqua consuetudo terræ esset, taliter ordinati non deberent permitti in susceptis ordinibus ministrare. nam apud nos sic ordinati deponerentur, & ordinantes priuarentur auctoritate ordinandi.

Idem eidem.

Minores ordines conferri possunt diebus festis. Sacri vero conferri debent in quatuor temporibus, vel sabbato sancto, vel sabbato de passione. Capitul. iii.

De eo autem, quod quesuisti, an liceat extra ieiunia quatuor temporum aliquos in ostiarios, lectores, exorcistas, vel acolythos, aut etiam subdiaconos promouere: Taliter respond. q. licitum est episcopis, dominicis & aliis festiuis diebus vnum aut duos ad minores ordines promouere. Sed ad subdiaconatum, nisi in quatuor temporibus, aut sabbato sancto, vel sabbato ante dominicam de passione, nulli episcoporum, praterquam Romano Pontifici, licet aliquos ordinare.

Idem.

Criminosus occultus moneri potest ne promoueat: ad ordines: sed prohiberi non debet. Capitul. iiii.

Ex tenore tuarum literarum accepimus, quod N. clericus adeo deliquit, quod si peccatum eius esset publicum, degradaretur ab ordine, quem suscepit, & amplius non posset ad superiores ordines promoueri. Verum quoniam peccatum ipsum fore occultum dixisti: mandamus, quatenus penitentiam ei condignam imponas, & suadeas, vt parte penitentiae peracta, ordine suscepto utatur: quo contentus existens, ad superiores amplius non ascendat. Veruntamen quia peccatum occultum est: si promoueri voluerit, eum non debet aliqua ratione prohibere.

Lucius. iij. archidiacono Turonensi.

Religiosus contra prohibitionem prelati sui ordinari non debet. Capitul. v.

Ad aures nostras peruenit, quod religiosi quidam ad superiores desiderant ordines promoueri, sed prelati eorum desiderium contradicunt. Tux igitur questioni taliter respond. quod

Decretalium Gregorij Lib.j. Tit.xj.

quod honestius & tutius est subiectis debitam prepositis obedientiam impendēdo in inferiori ministerio deferuere, quam cum prepositorum scandalo, graduum appetere dignitatem: nec est in hac parte subiectorum desiderium confouendum: quoniam esse potest, quod prelati eorum cōmissa secreta noverint, ex quibus constat eis, quod salua cōscientia nequeunt sublimari: quia non in sublimitate graduum, sed in amplitudine charitatis acquiritur regnum dei.

Idem.

Metropolitanus, ab omnibus suffraganeis consecratur. Suffraganeus verò à tribus, metropolitano iubente.

Cap. vi.

Si archiepiscopus obierit, & alter fuerit ordinandus: omnes episcopi eiusdem provincie ad sedem metropolitana conveniant, ut ab omnibus ordinetur. Reliqui verò comprouinciales episcopi: si necesse fuerit, ceteris consentientibus, à tribus iussu archiepiscopi poterunt ordinari: sed melius est, si ipse cum omnibus eum qui dignus est, elegerit, & cuncti pariter pontificem consecrauerint.

Ex concilio Arela.

Dicit idem, quod in precedenti.

Cap. vii.

Nec episcopi sine metropolitani permisso, nec metropolitani sine tribus vel duobus episcopis comprouincialibus presumat episcopum ordinare, ita ut alij episcopi comprouinciales admoneantur epistolis, ut se suo responso significent consensisse. Quod si inter partes aliqua dubitatio fuerit: maiori numero metropolitani consentiat.

Vrbanius. iij. archiepiscopo Pisano.

Ordinatus extra tempora, suspenditur donec dispensetur cum eo: & ordinans punitur.

Capitulum. viii.

Cum quidam & infra. Episcopum, qui die quo non debuit, ordines celebravit: canonica disciplina corrigere, & ordinatos à susceptis ordinibus tandiu reddere debes expertes, donec apud nos restitutionis gratiam consequantur.

Celestinus. iij. Hydronensi archiepiscopo.

Græci à Latinis ordinari non debent, nec e contra, si in ritum ordinandi sunt diversi.

Cap. ix.

Cum secundum regulas ecclesiasticas: & infra. Quia verò (sicut dicitur) in partibus Calabriae Latini à Græcis, & Græci à Latinis secundum alterutrum institutionis obseruantiam ordinantur, nolimus decetero cōmixtiones & cōsuetudines rituum in ordinibus obseruari.

Innocentius. iij. abbati & conuentui Cariloci.

Si monachus

De tempor. ordinationum &c.

49

Si monachus vni ordini, in secundo ordine, ad quem transfuit, recipit sacerdotium, ad primum ordinem reuerti, in eo liberè ministrabit.

Capitulum. x.

Ex parte vestra, nostro fuit apo. reseratum, quod quidam monachus veller, se ad nigros monachos transferens, & habitum eorum adsumens, ad sacerdotij ordinem in ipso habitu est promotus. Vnde quia dubitastis, virum in adsumpto taliter ordine, ministrare debeat. Mandamus, quatenus nisi canonicum aliud obuiet, ipsum monachum, officium sacerdotis liberè exequi permittatis.

Idem. C. presbytero cardinali, apo. sed. legato.

Si Græcus episcopo Latino subiectus ordinatur, sine Latino licentia à Græco, interdicitur sibi executio. Si verò de licentia, tunc toleratur.

Capitulum. xi.

Quod translationem pontificis: & infra. Consultationi eorum taliter respondemus, quod cum clericus Græcus, episcopo Latino subiectus, à Græco pōtifice ordinatur: nisi de mandato vel licentia sui episcopi fiat, interdicens est ei ordinis executio sic suscepti, tanquam ab alieno pontifice sine mandato vel licentia sui episcopi ordinato. Si verò de mandato vel licentia sui prelati, à Græco pontifice, secundum morem Græcorum fuerit ordinatus, licet culpandus sit episcopus Latinus, qui clericos suos à Græco facit antistite ordinari: quando tamen talis mos ab ecclesia toleratur, impediri non debet ab executione ordinum taliter susceptorum.

Idem Mutinensi episcopo.

Ordinatus à Papa, sine licentia Papæ ad superiores ordines non promouetur.

Capitulum. xii.

Cum in distribuendis: & infra. Meminimus à nobis fuisse suppliciter postulatam, & elementer indultam, ut quia prafatus A. ecclesiæ Romanæ subdiaconus erat mandaremur ipsum per Bononiensem episcopum promoueri.

Idem eidem & magistro H. subdiacono nostro.

Duo sacri ordines non possunt conferri eidem vno die, vel duobus, continuato ieiunio.

Capitulum. xiii.

Iteras vestras recepimus super inordinata ordinatione Imolenis electi, quem Bononiensis episcopus precedenti sabbato in diaconum, & sequenti die dominico (continuato ieiunio) in presbyterum ordinauit. In quo quantum vterque deliquerit, euidenter intelligit, qui prudenter attēdit. Si enim vtrūque ordinem eodem die cōferre illi non licuit, pari non licuit ratione vnum ordinē vno die, & alium altero (ieiunio continuato)

g

Decretalium Gregorij Liber.j. Tit.xj.

* vide. l. 1. in glos. in ver. se. paratim. ff. de ruf. acc. & in sit. de leg. §. si eade. in glos. * vide. l. Titius. ff. de lib. & postu. & hac ver. de ver. sig.

continuato) conferri: cum propter continuationem ieiunij fictione canonica siue manē diei dominicā trahatur ad sabbatum, siue vespēra sabbati ad diem dominicā referatur: profecto manē cum vespēra, seu vespēra cum manē ad eundem diem pertinere dicitur. nam si quātum ad hunc necessitatis articulum pertinet, manē ad vnum diem, & vespēra referatur ad aliū, cur esset cōtinuatio ieiunij necessaria, cum & sabbato ante coram, & dominica ante prādium intelligantur esse ieiunij? Praefatum itaq; Bonon. episcopum vt puniatur in quo deliquit: a collatione ordinū, diaconij scilicet & presbyterij, alterum verō ab executione officij sacerdotalis tandiu volumus manere suspensos, donec de illis aliter disponamus.

Honorius. iij. episcopo & archi. Legi.

Ordinans puerum tredecim annorum in diaconum, suspenditur a collatione ordinum: & ordinatus ab ipsius executione usque ad aetatem legitimam.

Capitulum. xiiii.

Vel non est compos sui episcopus Conuentren. vel nimis videtur a se scientiam repulisse, qui M. puerum latorem praesentem adhuc. xij. annorum contra sacrorum canonum instituta inordinatē in diaconū dicitur ordinasse, in ludibrio ordinis clericalis: & infra. Dignitati vestrae mādamus, quatenus si rem inueneritis ita esse, praedictum episcopum a collatione ordinū suspendentes, ipsum vt eidem M. quē ab executione officij diacono. usque ad aetatem legitimam in iniuriam suspendimus ordinantis, provideat in ecclesiastico beneficio competentis: per censuram ecclesiasticam compellatur.

Idem Leonen. & Sal. ab.

Episcopus conferens eidem vna die plures sacros ordines, etiam si de mandato metropolitani hoc fecerit, ab ordinandi potestate suspenditur.

Capitulum. xv.

Dilectus filius G. Humilien. canonicus, nostro dudum apostolatusi referauit, quod Humiliensis ecclesia suo viduata pastore, canonici ipsum vnanimiter elegerunt: qui cum esset citra sacros ordines cōstitutus, archiepiscopus Castilen. metropolitanus eorum episcopo Trecent. mandauit, vt eum vno & eodem die ad tres sacros ordines promoueret: quod ille (non ausu proprio, sed ipsius archiepiscopi mādato) perfecit.

* vide. l. No intel. ligitur. §. tacite. in glo. i. ver. manifestis. ff. de iur. ff.

Cum ergo nobis cōstitit supra dictum episcopum in pluribus deliquisse, tum quia sine mandato archiepiscopi vt ipse manifestis confessus extitit: * ad huiusmodi ordinationem inordinatē processit: tum quia si de mādato archiepiscopi cōstaret, cum illi huiusmodi dispensatio a canone minime sit permitta, ipsi obtem-

De scrutinio in ordine faciendo.

50

obtemperare non debet in hac parte: tum etiam quia reatum periurij sepius variavit, iurādo prius quod archiepiscopus id praeceperat, & postea quod illud non mandauerat in iudicio confitendo: ipsum tam diu ab ordinandi suspēdimus potestate, donec nostram meruerit gratiam obtinere.

Gregorius. ix. archiepiscopo Baran.

Ordinatus ad sacros extra tempora statuta, ordinem recipit, & post penitentiam cum eo dispensat episcopus.

Cap. xvi.

Consultationi tuae taliter respon. quod eos qui extra tempora statuta sacros ordines receperūt, characterem non est dubium recepisse: quos pro transgressione huiusmodi (primō eis penitentia imposita competent) sustinere poteris in susceptis ordinibus ministrare.

Idem.

Oculus criminis, prater homicidam, post penitentiam, in susceptu ministrat, & ad superiores ascendit: ante penitentiam monetur, vt etiam in susceptis non ministrat.

Cap. xvii.

Verū est de sacerdotibus, vel aliis clericis, qui per reatum adulterij, periurij, homicidij, vel falsi testimonij, bonum conscientiae recte perdidērunt & infra. Respon. demus, q. si proposita crimina, ordine iudiciario cōprobata, vel aliis notoria non fuerint, non debent hi (prater reos homicidij) post penitentiam in iam susceptis vel suscipiendis ordinibus impediri: qui si non penituerint, monendi sunt, & sub interminatione diuini iudicij obtestandi, vt in testimonij sui damnationis in susceptis etiam ordinibus nō ministrent.

De scrutinio in ordine faciendo. Tit. xij.

Innocentius. iij.

Episcopus interrogatus in scrutinio episcopi ordinandi, potest respondere illum dignum, si non nōm illum indignū.

Cap. vnicum.

X parte tua fuit propositum: & infra. F. t. t. res. quod cum aliquē in diaconum vel presbyterum promouemus: prior diaconorum, qui nobis adstiter, dicit: Postulat sancta mater ecclesia hūc diaconum vel subdiaconum ad onus presbyteratus vel diaconatus assumi. & nobis interrogatibus, si eum cognouerit esse dignum, idem responder, quod quantum humana fragilitas nosse finit, & scit, & testificatur illum ad huiusmodi onus officij esse dignū. Vnde in tali responsione aliquem peccare non credimus, dummodo contra conscientiam non loquatur: * quia non simpliciter illum adserit esse dignum, sed in quantum humana fragilitas nosse finit: cum illum, quem

* vide. l. Praesenti. cum no. c. de his qui ad eccles. confug.

g ij indi-

Decretalium Gregorij Lib. j. Tit. xiiij.

indignum esse nō nouit, dignum debeat estimare. Huiusmodi ergo responsione secūre vti poteris, nisi forte de indignitate tibi constiterit consecrādi. Si autem illum indignum esse cognoscis: metropolitano (prius quā ad huiusmodi serutinū veniatur) secreta studeas nunciare, vel intimare: quamuis nō interrogationem huiusmodi, nō in consecratione Pontificis, sed in ordinatione diaconi vel presbyteri faciamus.

De ordinatis ab episcopo, qui renunciat episcopatu. Tit. xiiij.

Alexander. iij. Toletano archiepiscopo.

Episcopus qui renunciat loco tantum civitatis: conferre potest ordines sicut prius. Si vero & dignitati, cum ordinato per eum ad minores, vel ignoranter ad sacros dispensat episcopus suus, cum ordinato vero, scilicet ad sacros non dispensat.

Capitulum primum.

* Al. resignatione.

Requirit a nobis tua fraternitas, vtrū clerici, qui post renūciationem * factam a predecessore tuo ordines receperunt, in ipsis debeat remanere & infra. Respondemus igitur distinguēdo, vtrum renūciavit loco tantum, an loco simul & dignitati. nam in primo casu, ordines (sicut antea) rogatus ab episcopo aliquo poterit de ratione conferre. In secundo vero casu, distinguendum putamus, vtrum sacros contulerit, an minores. Si enim a tali ordines vsq; ad subdia. aliquis acceperit, quia & huiusmodi ordines a non episcopis quandoque conferuntur, & in illis deservire poterit, & ad maiores (si idoneus fuerit) promoveri. Sanē si ab eodem sacros ordines scienter quis receperit, quia indignum se fecit, executionē officij non habebit. vbi autem non scienter, * poterit, (nisi crassa & supina fuerit ignorantia) discretus pontifex dispensare.

Gregorius nonus.

Brevē est.

Capitulum. ii.

* Vide. l. indebiti. C. de condic. inde. & l. i. sed & si quis. §. si. ff. si quis cau.

Cum clericis, qui ab excommunicato episcopo ignoranter ordines receperunt, per suos poterit episcopos dispensari.

De ætate, & qualitate, & ordine præficiendorum. Tit. xiiij.

Ex concilio Pictaviensi.

Non summat.

Capitulum. i. v.

De ætate & qual. & ordine præficiendorum. 51

Vabbates, decani & præpositi, qui presbyteri non sunt, presbyteri sunt: qui archidiaconatus tenent, diaconi: qui verò archipresbyteratus, presbyteri aut amittant * honorem. Quod si aliqua iusta causa prohibente, presbyteri aut diaconi esse non potuerint, prælationes amittant.

* am prælationes amittant, secundum Host. * al. dimittant.

Alexander. iij. Cantuariensi archiepiscopo.

Ecclesia dispensatūe minori concessa, non per laicos, sed per clericos regi debet, donec ille perveniat ad ætatem.

Ex ratione & infra. Accepimus, quod Conuentren. episcopus pueri, qui sunt intra decennium constituti, in archidiaconatu R. archidia. Cistren. ecclesias plures concessit, quæ non per clericos, sed per laicos disponitur. Vnde quoniam non debet hoc aliquatenus tolerari: mandamus, quatenus prædictum episcopum super his corripas, & clericis idoneis administrationes, & custodiam præscriptarum ecclesiarum, donec prædicti pueri ad congruam veniant ætatem (laicis amotis) committas. Eidem episcopo prohibens, ne de cetero ecclesias, nisi personis, quæ ætate & scientiam habeant, regendas concedat. Quod si fecerit, ei debitam poenam iniungens, institutionem & concessionem ipsius omnino viribus carere decernas.

Idem Cantuarien. archiepiscopo, & eius suffrag.

Regimen ecclesia minori xiiii. annis committi non debet.

Capitulum. iii.

Indecorum est, vt hi debeant ecclesias regere, qui non noverunt gubernare seipsos: * cum ad ecclesiarum regimen tales persone sint admittendæ, quæ discretionē præmereant, & morum fulgeant honestate. Nolentes itaque sustinere, vt parvulis ecclesiarum regimen committatur: * mandamus, quatenus nemini intra annum. xiiij. constituto personatum cunctiliter ecclesiarum concedere præsumat. Scituri pro certo, quod si contraire præsumpseritis, quod inde feceritis, irritabimus, & inobedientiam vestram graviter puniemus.

Idem.

Ad regimen ecclesiarum non debet institui indignus scientia, moribus, vel ætate: & qui habet duas ecclesias, alter amittere cogitur, nisi causa subsit.

Capitulum. iiii.

Eam te decet: & infra. Arctius inhibemus, ne personas, quæ in ecclesiis tui episcopatus ad curam animarum fuerint ordinandæ, in ipsis instituas, nec aliqua occasione vel etiam literarum nostrarū obtentu institui patiaris, quæ scientia, moribus

* Vide. l. omnes. C. de his quæ re. etia. impe. C. l. pna. C. de iur. om. ind. * qui dicat parvus, vide l. l. §. vbi autē. C. de iure deli. & per gl. xxiiij. q. r. parvuli.

Decretalium Gregorij Lib. j. Tit. iiii.

ribus & ætate, concilij non congruant institutis. Sed etiam habentes plures ecclesias, quæ ex vna non pendeant, tibi liceat app. postposita cogere ad vnam ipsarum, quam maluerint, dimittendam, nisi ita fuerint tenues in substantia, quod proprios sacerdotes non possint conuenienter alere. *

* vide. l.

pauper-

tas. ff. de

excusant.

* l. non

nulli. ff. de

de acc.

* Quod di

catur tem

pus breue

vide in. l.

si qua. ff.

de arb. &

in. l. si lon

gus. ff. de

ind.

* alias sa

cro.

* vide. l.

unic. c.

de inoffi.

do. & au

th. de ex

hi. & in

tra. re. g.

si. cu. not.

col. v.

Idem.
 Is qui nondum est in sacro, si alias est idoneus, ad regimen pa-
rochialis ecclesie dispensatione potest adsumi.
 Cap. vi.

P Ræterea licet ad regimen parochialis ecclesie non debeat
aliquis, nisi subdiaconus sit ad minus, admitti: Dispensa-
tione tamen in minoribus ordinibus constituti consueuerunt
adsumi: Dum tamen tales sint, qui intra breue tempus * possint
in presbyteros ordinari.

Idem.

Propter necessitatem & utilitatem ecclesie, compelluntur clerici
ipsius recipere ordines suis beneficiis non adnexos.
 Cap. vi.

Q Uæris à nobis, quid agendum sit de clericis tux in iurisdic-
tioni commissis, qui cum beneficiis ecclesiasticis mul-
tis abundet, à te commoniti nolunt ad maiores * or-
dines promoueri, se tale quid secreto commisisse dicentes,
quod eos salua conscientia ordinari non sinit. Cum igitur
super hoc casu videatur sacri canones discordare (cum qui-
dam dicant eos minimè compellendos, alij verò contrarium
adseuerent) omnis contrarietatis vinculum præsentì pagina
enodamus *. Statuentes, vt si prædicti clerici perceptione
maiorum ordinum propter occulta sua peccata se indignos
esse fatetur, inferiores in ecclesia, quorum sit vita probabilis,
præferantur eis. Et nisi forte illi, qui ordinari pro iam dicta
causa recusant, in aliis ecclesiis seruitus valde vtilis fuerint:
auferantur eis beneficia, & aliis canonicè conferantur. Quòd
si pro sola volutate renuerint ordinari, & suaserit utilitas ec-
clesie aut necessitas ipsos (dummodo idonei sint) ad maiores
ordines recipiendos: per amissionem locorum, & benefici-
um subtractionem appellationem cessante compellas.

Clemens. iij. R. Colon. can.

Euentus mortalitatis infirmi, non impedit promoueri eius medi-
cum peritum, sollicitum, & traditiones artis obseruantem.

Capitulum septimum.

A D aures nostras te signifiata peruenit, quòd cum in ar-
te Physica eruditus sis, pluribus iuxta ipsius artis tradi-
tionem exhibuisti eum diligentia medicinam, licet pluries in
còtrarium successerit: & quibus putabas adhibere medelam,
medicinis

De ætate & qualitat. & ordine præficiendorum. 52

medicinis perceptis, mortis periculum incurrerunt. verum
quia ad sacros ordines desideras promoueri, super eo nos
consulere voluisti. Tibi breuiter respon. quòd si super præ-
missis conscientia tua te remordeat, ad maiores ordines de
nostro consilio non ascendas.

Celestinus tertius.

Qui statit per annum in suspensione, priuatur beneficio quod
prius habebat, & quod interim adquisiuit.

Capitulum viii.

C Um bonæ memoriæ Clementis papa præ. n. l. Buccarum, &
quosdam alios Baran. clericos vocauisset, vt ad præsen-
tiam ipsius accederent, Harchi. suo, quem grauiter læserant,
responderunt quia venire iuxta mandatum apostolicum contem-
pserunt, in eos fecit sententiam suspensionis promulgari in
qua triennio permanentes, quidam ex ipsis suspensi aliud be-
neficium ecclesiasticum sunt adepti. Et quia vtrum beneficia
sic recepta possint rationabiliter retinere, nos consulere vo-
luisti: Respondemus, quòd non licet eis illa, quæ habuerunt
beneficia, vel quæ postmodum sunt adepti, aliquatenus reti-
nere. Vnde Baranen. archiepiscopo dedimus in mandatis, vt
eos pro tanta pertinacia, & contemptu apostolico, * benefi-
ciis quæ habent, non differat spoliare.

Innocentius tertius.

Subdiaconus in episcopum eligi potest.

Capitulum ix.

A Multis multoties in subdiaconum in episcopum eligi va-
leat, hæsitatur. Siquidem Urbanus papa primus decre-
uit, vt nullus in episcopum, nisi in sacris ordinibus religiose vi-
uens inuentus fuerit, eligatur. Sacros (inquit) ordines dia-
conatus dicimus, & presbyteratus. hos siquidem solos primitiua
ecclesia legitur habuisse. subdiaconis verò (quia etiam ipsi mi-
nistrant altaribus) opportunitate exigente concedimus in e-
piscopos eligi, si tamen præclare * scientiæ, ac religionis ex-
stant, quod ipsum non sine Romani pontif. vel metropolitani
licentia fieri permittimus. In quibus verbis innuitur, quòd
Urbanus ad statum primitiue ecclesie se referens (in quo
subdiaconatus ordo sacer minimè dicebatur) instituit vt de
subdiacono (nisi utilitatis causa, & tunc etiam de permissione
metropolitani, vel Ro. pontificis) non posset electio celebrari.
Verum cum hodie subdiaconatus inter sacros ordines cõputetur,
sicut Urbanus papa secundus sub his verbis expressit: Bru-
belcant impij, & intelligat iudicio spiritus sancti eos, qui in sa-
cris ordinibus presbyteratu, diaconatu, subdiaconatu sunt po-

g iij

* vide. l.

i. ff. si quis

ius di. nom

obtem. &

ff. de po-

stul. li.

xxx. dist.

si quis ex-

tra.

* Alias

speculata.

Decretalium Gregorij Lib. j. Tit. xliij.

fiti si caste non vixerint, excludendos ab omni eorundem gradu dignitate. Et iterum: Nemo ad sacri ordinem permittatur accedere, nisi aut virgo, aut probate castitatis existat, & qui usque ad subdiaconatum unicam, & virginem habuit uxorem. Et ad similitudinem diaconi & presbyteri, subdiaconus debet continentiam observare: sicut & in sexta synodo constitutum est, ut si quis eorum, qui ad clerum accedunt, nuptiali iure mulieri voluerit copulari, hoc ante subdiaconatus ordinem faciat. Et beatus Gregorius statuisse legitur, ut nullum facere subdiacono, presumant episcopi, nisi qui se caste victurum promiserit. * Nos volentes super hoc articulo disceptationis materiam amputare, statuimus, ut subdiaconus in episcopum valeat libere eligi, sicut diaconus vel sacerdos.

* Vide. l. ii. c. not. p. Bar. s. c. cu. pla. cu. ff. de orig. iuris.

* Vide. l. xxi. ff. de do. m. ter. vi. c. xxv.

Idem ti. sancte Crucis presbytero cardinali.

Irregularis, & in minoribus potest dispensare in abbatem institui.

Capitulum. x.

Tam in domino diligentiam commendamus, quam super monasterio sancti Quirici reformando dignoscitis adhibere. Mandamus, quatenus si non potes eidem monasterio de persona idonea melius providere, tu monachum illum, quem status eiusdem loci creditur reformandum nullum prorsus habens respectum ad petitionem illicitam, * quam quidam laici faciebant, sed ex tunc duntaxat provisionis officio instituas in abbatem: ita videlicet, quod ad sacros ordines non ascendat, cum instante necessitatis articulo possit in abbatem assumi, etiam in minoribus ordinibus constitutus, & laici memorati non sint consanguinitate vel affinitate coniuncti monacho memorato, ut ex ipsorum petitione debeat contra eum aliqua sinistra suspicio suboriri.

Idem Rotomagen. archiepiscopo.

Abbas, si est presbyter, & est benedictus, conferre potest ordinem clericalem.

Capitulum. xi.

Cum contingat interdum, quod laici ad monasteria conuolantes, a suis abbatibus tonsurentur: requisiti, an clericatus ordo in tonsura huiusmodi conferatur. Super hoc tibi respondimus, quod cum in vij. synodo sit statutum, ut lectores per manus impositionem licentia sit unicuique abbati in proprio monasterio solummodo faciendi, dummodo ipse ab episcopo (secundum morem praxiendorum abbatum) manus impositio facta noscatur, & coetum eum existere sacerdotem: per primam tonsuram, iuxta formam ecclesie datam, a talibus clericis

De etate & qualitate & ordine praxiendorum. 53

ricalis ordo confertur.

Idem.

Si canonicus regularis factus monachus, iuxta de causa ad canoniam reuersus, ubi postea praxiatur, sicut tenere poterit praxiatur am.

Capitulum. xii.

Inclleximus, quod cum in monasterio tuo fueris laudabiliter conuersatus, ad monasterium sancti Innocentii talis ordinis accessisti: ubi cum aliquandiu in ipso ordine permanisses, demum ad eum reuersus, de metropolitani & aliorum consilio ad primam domum redire curasti: in qua tandem sub regularis obseruationis disciplina taliter deo & hominibus placuisti, quod per tuorum exigentiam meritorum fratres tui praxecerunt te unanimiter in abbate. Ne igitur occasione mora, quam in praxcripto monasterio contraxisti, * (quasi conscientia tua te remordeat) in suscepta administrationis cura te pesces, attendens quod cautum est in canone, ne quis canonicus regularis, nisi forte publice lapsus sit, quod abbas efficiatur monachus: si factus fuerit, ad canonicatus ordinem reuertatur, vltimus in choro manendo, cucullam ad memoriam delaturus. Dicit mandamus, quatenus circa curam tibi commissam solitudine exercere studeas indefessam, & taliter sequentia bona continuare prioribus, quod dignum a deo possis meritum expectare.

* Vide. l. mor. ff. de res. p.

Idem.

Ordinatus ad sacros sine titulo, ab ordinatore iuste peti beneficium.

Capitulum. xiii.

Accepimus, te nostris auribus intimante, quod quidam clerici, qui ad sacros ordines sine titulo sunt promoti, te ad ecclesiam Bracaren. sup. beneficium obtinendis infestant, & infra. Licet igitur in ordinationibus clericorum illam tu ac praxecessores tui diligentiam debueris adhibere, ut minus idonei non ordinarentur a vobis, ac ideo post promotionem eorum exceptionem non poteris pretendere contra illos, nisi forte postquam promoti fuerint, reddiderint se indignos: ex superabundanti tamen, quando scribere pro talibus nos oportet, facimus in literis nostris adponi, ut si ordinatus pro quo scribitur, idoneus habeatur, & ecclesiastico beneficio non indignus, ei ab ordinatore vel successore ipsius competens beneficium tribuatur: cum & si tecum de iure agere vellemus, te possemus merito ad provisionem eorum compellere, quos a te vel praxecessoribus tuis ordinatos fuisse coitaret, eo praxerit quod ad obtinendum ecclesiasticum beneficium eos debes idoneos reputare, quos ad ordines suscepisti. Unde grauer sustinere non debes, sed nobis potius deuote inclinare teneris, si illos examinari

Decretalium Gregorij Lib.j. Tit.xv.

aminari per alios facimus, quos sine examinatione nō credimus ordinatos, antequam ad prouisionem eorum te cōpelle-
re velimus. Mandamus igitur, quatenus eis, pro quib⁹ te cōti-
gerit recipere nostra mādāta in forma cōmuni, in maiori ec-
clesia, vel alijs diocēsis Bracaren. prouidere non tardes. *

*vide. l. si cui sum-
mus. ff. de
instru. et. l. illi cū
illo. ff. de
iur. legat.*

*vide. l. si cui sum-
mus. ff. de
instru. et. l. illi cū
illo. ff. de
iur. legat.*

*Matt. 15.
* vide. l. qui duos.
ff. de vul.
et pupil.
sub.*

Exceptiones autem, si quas contra tales proposueris, præcipi-
mus audiendas. Idem in concilio generali.

Minus idoneus in sacerdotem promoueri vel ad regimē anima-
rum assumi non debet. *Capitulum. xxiij.*
Cū sit ars artium regimen animarum, districte præcipi-
mus, vt episcopi promouendos in sacerdotes diligenter
instruant & informant vel per seipso, vel per alios idoneos
viros super diuinis officiis, ecclesiasticisq; sacramentis, quali-
ter ea rite valeant celebrare. Quoniam si decetero rudes,
& ignaros ordinare præsumpserint, (quod quidem facile po-
terit deprehēdi) & ordinatores & ordinatos vltioni graui do-
cernim⁹ subiacere. Sācti⁹ enim est (maxime in ordinatione sa-
cerdotum) paucos bonos, quā multos malos habere mini-
stros: quia si cæcus cæcū ducit, ambo in foueam dilabuntur. *

Honorius tertius capitulo Bremen.
Defectus scientie delictum iam promotum. *Capitulum. xv.*
Vanis multa proposita fuerint contra episcopum Cali-
nensem, quia tamen cōfessus est coram nobis se nunquā
de Grammatica didicisse, nec etiam legisse Donatū,
& per euidētiā facti vsque adeo de illiteratura & insuffi-
cientia sua constat, quod contra deum esset & canonicas san-
ctiones, tantum in episcopo tolerare defectum, ipsum a pon-
tificali officij executione, & ab administratione Caline-
e ecclesie penitus duximus amouendum.

De sacra vnctione. Tit.xv.

Innocentius tertius.

Ecclesia Græcorum in ordinationibus & consecrationibus ser-
uare debet vnctiones quas seruat ecclesia Romana. Episcopus au-
tem cū cōsecratur, inungitur chrisma in capite & manibus: quod
si fuerit prætermisum, per tres episcopos est supplendum. *Cap. i.*

Cū venisset ad apostolicam sedem Bracaren-
sis episcopus, qui in cōsecratione sua sanctam non
acceperat vnctionem, quoniam apud vos non con-
sueverunt pontifices cum cōsecratur inunguntur
quod illi defuerat, mandauimus in ipso suppleri,
facientes caput eius & man⁹ per Alban. episcopum, adisten-
tibus

De sacra vnctione.

54

tibus ei duobus episcopis, secundū morem ecclesiasticum, sa-
cro chrisma deliniri: & infra. Scire te volum⁹ duas esse spe-
cies vnctionis, exteriorē, quę materialis est & visibilis: & inte-
riorē, quę spiritualis est & inuisibilis. Exteriori visibiliter inun-
gitur corp⁹, interiori inuisibiliter inungitur cor. De prima la-
cob⁹ apostol⁹ ait, Infirmatur quis in vobis? inducat presbyte-
ros ecclesie, & orent super eum, vngetes eum oleo in nomine
dñi: & oratio fidei saluabit infirmum. De secūda Ioan. aposto-
lus ait, Vos vnctionē, quam acceperitis ab eo, maneat in vobis:
& non necesse habetis vt aliquis doceat vos, sed sicut vnctio
vos docet, de omnibus ita faciatis. Vnctio visibilis & exterior
signum est interioris & inuisibilis vnctionis. Vnctio verò inui-
sibilis & interior nō solum est signū, sed etiam sacramentum:
quia si digne sumitur, vel agit vel auget absq; dubio qd desi-
gnat. Ad exhibendū autē exteriorē & visibilem vnctionem,
benedicitur oleū, qd dicitur catechumenorū vel infirmorū
& cōfiscitur chrisma, qd ex oleo fit & balsamo, mystica ratio-
ne. Per oleum enim nitor cōscientie designatur: iuxta qd le-
gitur, Prudentes virgines acceperunt oleum in vasis suis cum
lampadibus. Per balsamum, odor famę exprimitur: ppter qd
dicit, Sicut balsamū aromatizās, odorē dedi. Hoc ergo chris-
mate vngi debet episcop⁹ non tam in corpore, q̄ in corde: vt
& interior nitor cōscientie quantum ad deum, & exterior
habeat odorem famę quo ad proximum. De nitore cōscientie
dicit apostolus, Gloria nostra hæc est, testimonium cōscientie
nostrę. nam omnis gloria filie regis ab intus. De odore famę
idem apostolus ait, Christi bonus odor sumus in omni loco, &
aliis sum⁹ odor vite in vitam, aliis odor mortis in mortē. De-
bet enim episcopus bonum habere testimoniū & ab his qui
sunt intus, & ab his qui sunt foris, vt cortina cortinā trahat: &
qui audit, dicat, veni. Hoc vnguento caput & manus episcopi
cōsecratur. Per caput enim mēs intelligitur, iuxta illud, Vnge
caput tuū, & faciē tuā laua. Per manus opera intelliguntur,
iuxta illud, Manus mex distillauerunt myrrham. Manus igitur
inunguntur oleo pietatis, vt episcopus operetur bonū ad oēs,
maximē autem ad domesticos fidei. Caput autē vngitur balsa-
mo charitatis, vt episcopus diligat deū ex toto corde & ex to-
ta anima, & ex tota mente sua, & proximum suum sicut seip-
sum. Caput inungitur propter auctoritatem & dignitatem, &
manus propter ministerium & officium. Caput enim vngi-
tur per prophetam: Sicut vnguentū in capite, &c. caput enim
viri Christus, caput Christi deus: qui de se dicit, Spiritus do-
mini

Iaco. 5.

1. Ioan. 2.

Mat. 25.

Ecc. 2. 4.

2. Cor. 1.

Ps. 44.

2. ad Tim.

3.

Matth. 6.

Cantic. 5.

Ps. 132.

Decretalium Gregorij Lib. j. Tit. xv.

1. Cor. 11. mini super me, eo quod vnxit me, euangelizare pauperibus mihi sit me. Manus episcopi inunguntur, ut ostendatur accipere potestatem benedicendi & consecrandi. Vnde cum eas consecrator inigit, Consecrare, inquit, & sanctificare digneris domine manus istas per istam unctionem & per benedictionem nostram: ut quaecunque consecrauerint, consecrentur: & quaecunque benedixerint, benedicantur in nomine domini.

Tractat de unctione regum, & de differentiis in unctione inter reges & pontifices. Panor.

Vnde in veteri testamento non solum ungebatur sacerdos, sed etiam rex & propheta: sicut in lib. Reg. dominus praecepit **3. Reg. 19.** Helix. Vade & reuere in domum tuam per desertum in Damascum: cumque peruenieris illuc, unges Azahel in regem super Syriam: & Iehu filium Namsi unges in regem super Israel. Helix autem filium Saphat, qui est de Abelmeula, unges prophetam pro te. Sed ubi Iesus Nazarenus (quem vnxit deus spiritu sancto, sicut habetur in actibus Apostolorum) vnctus est oleo pietatis praeforibus suis: qui secundum Apostolum est caput ecclesiae, quae est corpus ipsius: principis unctio a capite ad brachium est translata, ut princeps extunc non ungatur in capite, sed in brachio, siue humero, vel in armo, in quibus principatus congrue designatur: iuxta illud quod legitur, Factus est principatus super humerum eius, &c. Ad quod etiam significandum Samuel fecit poni armu ante Saul, cui dederat locum in capite ante eos, qui fuerant inuncti. In capite vero pontificis sacramentalis est delinitio: conseruata, quia persona capitis in pontificali officio representat. Refert autem inter pontificis & principis unctionem: quia caput pontificis chrismate consecratur, brachium vero principis oleo delinitur: ut ostendatur quanta sit differentia inter auctoritatem pontificis, & principis potestatem.

Tractat de Christianorum omnium unctione.

Quia vero Christus fecit nos in sanguine suo deo nostro regnum, & sacerdotes (propter quod Apostolus ait: Vos estis gens electum, regale sacerdotium) ideo in nouo testamento non solum reges & sacerdotes unguuntur, sed etiam omnes Christiani, his ante baptismum, scilicet oleo benedicto: primum in pectore, deinde inter scapulas: & his post baptismum, scilicet chrismate sancto, primum in vertice, deinde in fronte. In pectore namque baptizandus inungitur, ut per sancti spiritus donum abiciat errorem & ignorantiam, & suscipiat fidem rectam, quia iustus ex fide uiuit. Inter scapulas, ut per spiritus sancti gratiam excutiat

De sacra unctione.

55

excutiat negligentiam & torporem, & bonam operationem exerceat: quia fides sine operibus mortua est: ut per fidei sacramentum sit mundicia cogitationum in pectore, & per operis exercitium sit fortitudo laborum. In scapulis, quatenus fides per dilectionem, secundum Apostolum operetur. In vertice vero baptizatus inungitur, ut sit paratus omni petenti de fide reddere rationem: quia per caput intelligitur mens, iuxta quod legitur: Oculi sapientis in capite eius, cuius superior pars est ratio, & inferior est sensualitas. Vnde bene per verticem, quae est superior pars capitis, intelligitur ratio, quae est superior pars mentis. In fronte ungitur baptizatus, ut liberè cōfiteatur quod credit: quia corde creditur ad iustitiam, ore vero fit confessio ad salutem: memor eius quod dominus ait: Qui me confessus fuerit coram hominibus, &c. Ante baptismum ergo ungitur oleo benedicto: & post baptismum chrismate sancto, quia chrismati soli competit Christiano. Christus enim a chrismate dicitur, vel potius a Christo dicitur chrismati: non secundum nominis formam, sed secundum fidei rationem. A Christo vero Christiani dicuntur, tanquam uncti deum: ut ab unctio: ut omnes cōcurrant in odorem illius unguenti, cuius nomen oleum est eiusdem confirmatio.

Tractat de unctione chrismatis post baptismum, quae dicitur confirmatio.

Per frontis chrismationem, manus impositio designatur: quae alio nomine dicitur confirmatio, quia per eam spiritus sanctus ad augmentum datur & robur. Vnde cum ceteras unctiones simplex sacerdos, vel presbyter valeat exhibere, hanc non nisi summus sacerdos, id est, episcopus debet conferre: quia de solis Apostolis legitur (quorum vicarij sunt episcopi) quod per manus impositionem spiritum sanctum dabit: quemadmodum actum Apostolorum lectio manifestat. Cum audissent, inquit, Apostoli qui erant Hierosolymis, quia receperat Samaria verbum dei: miserunt ad eos Petrum & Ioannem: qui cum venissent, orauerunt pro ipsis, ut acciperent spiritum sanctum. Nondum enim in quenquam illorum venerat, sed baptizati tantum illi, & accipiebant spiritum sanctum, cuius aduentus per unctionis ministerium designatur: quia columba in qua spiritus sanctus super Christum in baptismo descendit, ad vespertum in cataclysmo reuertens, ramum retulit viridis oliuae, cuius unctionis sacramentum Dauid propheta praenoscens, exhilaranda faciem in oleo praedicauit.

Tractat de consecratione altaris. Abbat.

Vngitur

Decretalium Gregorij Lib. j. Tit. xvj.

Vngitur præterea secundum ecclesiasticum morem cum consecratur altare, cum dedicatur templum, cum benedicitur calix, non solum ex mandato legis diuinæ, verum etiam ex exemplo beati Siluestri, qui cum consecrabat altare, illud chrismate perungebat. præcepit enim dominus Moysi, ut faceret oleum unctionis, de quo vngeret testimonij tabernaculum, & arcam testamenti, mensamque cum vasibus. Verum unctionis sacramentum aliud quidem efficit & figurat tam in nouo, quam in veteri testamento. unde non iudaizat ecclesia, cum unctionis celebrat sacramentum, sicut antiqui mentuntur, qui neque scripturas, neque dei nouere virtutem. Monemus igitur, ut illa in ordinandis presbyteris, & consecrandis episcopis morem serues, & facias obseruari, quem apostolica sedes obseruat: & infra. Licet Romanus pontifex non utatur baculo pastoralis, tum propter historiam, tum propter mysticam rationem: tu tamen ad similitudinem aliorum pontificum poteris eo uti.

De sacramentis non iterandis. Tit. xvj.

Innocentius tertius.

In ordinato in subdiaconum sine manuum impositione, & confirmato non chrismate, sed oleo unctione, non fiet iteratio, sed supplentur prætmissa.

Proterea nos consulere voluisti, an permitti debeat ministrare, qui sine impositione manuum fuerit ad ordinem subdiaconatus * adsumptus. Et si confirmationis sacramentum in eo debeat iterari, qui per errorem fuit non chrismate, sed oleo delinitus. Ad quod breuiter duximus respondendum, quod in talibus non est aliquid iterandum, sed caute supplendum, quod incaute fuerat prætmissum.

Honorius. iij. archiepiscopo London. & eius suffragan.

Prohibet sepultos à schismaticis exhumari, vestimenta cum quibus celebrarunt, iterum benedici: & altaria, in quibus celebrarunt, iterum consecrari.

A Nobis humiliter quesuistis, quid fieri debeat de mortuorum corporibus, qui tempore schismatici & reprobi Vualdemarij à schismaticis sunt sepulti: & de indumentis sacerdotibus cum quibus, necnon de altaribus, in quibus degradati presbyteri celebrarunt. Nos autem inquisitioni vestrae breuiter respond. quod non credimus ob hoc dumtaxat sepultos huiusmodi exhumandos, aut debere indumenta talia iterum benedici, vel consecrari altaria supradicta.

Grego-

De filiis presbyterorum ordinandis vel nō. 56

Gregorius. ix. archiepiscopo London.

Si in ordinatione presbyteri vel diaconi manus impositio fuerit prætmissa: statutis temporibus supplentur.

Presbyter & diaconus cum ordinantur, manus impositionem tactu corporali ritu ab apostolis introducto recipiunt. quod si omissum fuerit: non est aliquatenus iterandum, sed statuto tempore ad huiusmodi ordines conferendos caute supplendum, quod per errorem extitit prætmissum. * Suppensio * autem manuum debet fieri, cum oratio super caput effunditur ordinandi.

De filiis presbyterorum ordinandis, vel non. Tit. xvij.

Ex concilio Pictaue.

Illegitimus non ordinatur, nisi ut religiosus fiat: nec tunc praesentatur, id est ad praelaturam non habilitatur.

V filij presbyterorum, & ceteri ex fornicatione nati, ad sacros ordines non promouentur. Nisi autem monachi fiant: vel in congregatione canonica regulariter viuentes, praelationem verò nullatenus habeant. Sed neque ferui: nisi à dominis suis libertate donentur. *

Alexander. iij. Lincoln. electo.

Illegitimus filius sacerdotis, qui hoc tacito per rescriptum apostolicum paternam ecclesiam impetrauit, remouetur ab illa.

Ad praesentiam nostram accedens R. presbyter, tacito quod esset filius sacerdotis, impetrauit à nobis ut in ecclesia, in qua pater eius ministravit, existeret capellanus. Ideoque mandamus, quatenus, si tibi constiterit, quod memoratus R. sit in sacerdotio genitus, & quod pater in eadem ecclesia ministravit: non obstantibus praedictis literis nostris ipsum amoueas ab eadem.

Idem.

Non potest filius sacerdotis ecclesia paternae praesse. hoc dicit, cum sequen.

Praesentium auctoritate iubemus, ut filios sacerdotum in ecclesiis paternis ministrare, vel eas qualibet occasione obtinere nullatenus patiaris: sed ipsos ab ecclesiis, in quibus patres eorum ministrasse noscuntur, itudeas penitus amouere.

Idem Vigorei. episcopo.

Idem dicit.

Conquerente nobis M. clerico: & infra. Frat. mandamus, quatenus, si publicum est & notorium, patre R. clerici habuisse

Decretalium Gregorij Lib. j. Tit. xvij.

habuisse in prædicta ecclesia personatum, filium eius ibidem ministrare, aut eiusdem ecclesie personatum habere nullatenus patiari: & si iam institutus est ibi, eum inde non differas amovere.

Idem London. episcopo.

Episcopi, qui scienter contulit filio sacerdotis paternam ecclesiam, exinde eum removere non potest. Capitulum. vi.

Veniens ad præsentiam nostram N. clericus nobis proposuit, quod cum illi ad capellam sancti L. quam ei concessimus, in presbyterum ordinasset, ipsum ea postea spoliasti, eo quod pater eius in præscripta ecclesia ministravit. Ideoque frat. e. mandamus, quatenus si tibi innoverit quando eam sibi dedisti, quod pater eius presbyter in dicta ecclesia ministrasset, ipsam ei restituas, & in pace dimittas, amoto alio si que instituiti forsitan in eadem. Verum si hoc ignorans fecisti, ex quo ad ecclesiam ipsam cum in presbyterum ordinasti eam sibi restituas, donec in alia ecclesia sibi provideas, unde honeste valeat sustentari.

Idem Oxon. episcopo.

Gratiam continet, & h. d. Ex quo filius sacerdotis est ordinatus, non debet carere beneficio. Item. And. Capitulum. vi.

Proposuit nobis R. lator præsentium, quod cum ad ecclesiam de Sabel a domino fundi fuerit præsentatus, tu curam animarum noluisse sibi committere, pro eo quod esset filius sacerdotis. Caterum quia indignum est, ut ipse postquam est in subdiaconum ordinatus, omnino debeat ecclesiastici beneficii provisione carere: mandamus, quatenus aliquo honesto presbyterum cum assensu eiusdem clerici invenire studeas, qui ecclesiam servat supradictam, ita quod præfatus R. medietate omnium beneficiorum prædictæ ecclesie, eidem in suo ordine servando, pacifice debeat obtinere. Non enim solus presbyter missarum solentia, vel alia divina officia potest sine ministri suffragio celebrare.

Idem archiepiscopo Cantuarien.

Filius præesse potest ecclesie, cui pater præfuit medietate.

Capitulum. vii.

Ex transmissa cōquestione G. clerici percipimus, quod ad abbatem de Castris præsentatione, in quodam beneficio ecclesie de H. cum in præfata recipere distulisti, eo quod pater eius in præfata ecclesia ministravit: quo defuncto media intercessit persona, cui prædictum beneficium est collatum. Ideoque mandamus, quatenus, si est ita, prænominatum Gu. ad præfatum beneficium admittere non postponas, non ideo minus observato apostolici rescripti decreto, quod successione in eo-

De filiis presbyterorum ordinandis, vel nō. 57
in ecclesia dei hereditariam detestatur.

Idem Vigorien. episcopo.

Filius præesse potest ecclesie, in qua pater sine titulo ministravit. Capitulum. viii.

Constitutus in præf. no. G. clericus suppliciter nobis innotuatione monstravit, quod cum capellam de Storton canonice fuisset adeptus, & ea pluribus annis pacifice possedisset R. miles ipsum ea sine iudicio spoliavit. Cumque memoratus clericus exinde apud te deposuisset querelam, obiectum fuit ei, quod pater suus in capella ministravit eadem: & infra. Et tunc mandamus, quatenus si tibi constiterit quod idem clericus a capella fuerit prædicta per potentiam laicalem eiectus, & quod pater eius præfate capelle persona seu perpetuus vicarius non fuerit, licet in eadem nomine eiusdem G. quandoque ministraverit, ipsam sibi cum redditibus perceptis restituere non omittas.

Idem Eboracen. archiepiscopo.

Si in cui concessum est a papa ut possit dispensare cum filiis sacerdotum circa ecclesias paternas immediate tenendas, cum aliquo dispensat: ille per litteras iustitie postea contra eum impetratas, remoueri non poterit.

Ex tua nobis parte est propositum, quod cum olim ad tuam consultationem super filiis sacerdotum tales a nobis litteras recepisses, ut eos posses in ecclesiis quas patres eorum nullo mediante possederant, sustinere, quos probata vite & sanæ conversationis cognosceres, vel quos longo tempore illas tenuisse constaret: quidam ad iudices litteras impetrauerunt, ut si constaret eos esse filios sacerdotum vel clericorum, qui in proximo ante eos ecclesias tenuerunt, super his imponatur eis appellationis silentium, & ecclesias istas ipsis assignent, quamvis in eis se ostendere nequeant per episcopos institutos. Super quo tibi t. respō. quod si per priores litteras cum aliquibus clericis dispensasti, dispensationem tuam posteriorum litterarum intuitu nolumus irritari. Alios vero clericos laicæ donationis intuitu in ecclesiis sine autoritate pon. sui institui, aut institutos remanere, autoritate apostolica prohibemus.

Idem Cantuarien. archiepiscopo & eius suffraganeis.

Si manifestum est quod filius in ecclesia immediate successit patri, sine aliqua testium receptione ab illa remouebitur. Capitulum. ix.

Quoniam est sacris canonibus prohibitum: & infra. Præcipimus, quatenus si manifestum & publicum fuerit patres in ecclesiis personatus gessisse, filios ab eisdem (si etiam eas adepti sunt) penitus excludatis: nec ad eorum gubernatio-

Decretalium Gregorij Liber.j. Tit.xvij.

bernationem ulterius adsumantur. Nolumus enim ut causa in iudicium deducatur, vel testes etiam admittantur, si hoc manifestum existat.

Idem Cantuarien. archiepiscopo.

Filius etiam legitimus remouetur ab ecclesia, in qua immediate successit patri vicario vel rectori. Capitulum.xi.

Ad extirpandas successiones: & infra. F.tux mandamus, quatenus, si qui filij presbyterorum provincie tue teneant ecclesias in quibus patres eorum tanquam persone vel vicarij nulla persona media ministrarunt: eos (sive geniti sine in sacerdotio, sive no) ab eisde ecclesiis no differas amouere. Clemens. iij. Cassel. archiepiscopo.

Filius episcopi legitime natus, promoueri potest ad ordines: & in paterna ecclesia beneficiari. Capitulum.xii.

Ad hec ex parte tua nostris auribus est relatum: & infra. Quod a nobis. f. tua requirit, an a potestibus generati valeat ad sacros ordines promoueri, si scientia fuerint & morum honestate probabiles: Sciat, f. quod si ex legitimo sunt matrimonio procreati, nec aliud canonicu obuiat: licite possunt ad sacros ordines ascendere, & in eisde ecclesiis in quibus præsunt vel præsuerunt genitores eorum, beneficium obtinere. Idem.

Non potest filius esse vicarius illius ecclesie in qua pater promouimus fuit rector. Capitulum.xiii.

Michael presbyter de sancto Germano transmissa nobis conquestione monstrauit, quod cum ecclesiam sancti I. de Corona tue dioc. canonicè sit adeptus: M. filius Antonij qui proximo ante ipsius ecclesie habuit personatum, ad se vicariam ipsius adserit pertinere: & infra. F.tux mandamus, quatenus si constiterit tibi ipsum M. fuisse filium Antonij, qui eiusdem ecclesie habuit proximo personatum, ei super eadē vicaria perpetuum silentium imponere non postponas. Idem.

Illegitimè genitus etiam de vxore, sine dispensatione ad ordines vel beneficia promoueri non potest. Capitulum.xiiii.

Iterum: & infra. Intelleximus, quod H. in sacerdotio genitus, de vxore legitima natus & conceptus, affectauit a pueritia ministrare domino in officio clericali. Verum licet a filiis paterna incontinentia modis omnibus propellenda noscatur: si tamen alijs dignus inuentus fuerit, permittimus ipsum ordinari in clericum, & ad ecclesiasticum beneficium (vnde commodè sustentari valeat) promoueri.

Innocen-

De filiis presbyterorum ordinandis, vel nō. 38

Innocentius. iij.

Illegitimus in ecclesia paterna prabendarum non debet. Cap. xv.

Cum decorem domus dei & infra. Filij canonicorum prabendas in eisde ecclesiis conferri non sinatis, quorum sunt canonici patres eorum: Cum indecorum sit, ut in altaris officio illegitimus filius impudico patri ministraret, in quo vnigenitus dei filius eterno patri pro salute humani generis victimatur. * alias, quorum. * vide

Idem in concilio generali.

Si illegitimus maxime filius spurius instituitur in ecclesia in qua institutus est pater, institutio non valet, & institutus a suis beneficiis suspendatur. Capitulum.xvi. no. per. B. in d. gene- valiter. 3. cū autem. C. de insti. et sub. sub cōdi. sac. al. sed.

Ad abolendam pessimam (quæ in pluribus inoleuit ecclesijs) corruptelam, firmiter inhibemus, ne canonicorum filij, maxime spurij, canonici hiant i secularibus ecclesijs, in quibus instituti sunt patres eorum. Et si fuerit contra præsumptum, decernimus non valere. Qui vero tales (ut dictu est) canonicare præsumpserint, a suis beneficiis suspendantur. Honorius tertius.

Alius quam papa non dispensat ut filius in ecclesia paterna immediate succedat. Capitulum.xvii.

Dilectus filius G. prapostus sanctæ M. transmissa nobis petitione monstrauit, quod cum Vergilius presbyter quidam ecclesiam curam animarum habentem, quam nullo medio habuit pater eius, obtineat, ipsum monuit ut resignaret eandem: sed idem adserens quod H. Remen. archiepiscopus tunc apo. sed leg. dispensauit cum eo, id efficere contradicere. Quocirca mādamus, quatenus non obstante dispensatione aliqua, quæ a se. apo. nō manauerit: quod canonicu fuerit (appellatione postposita) statuatis.

Gregorius. ix. Turon. archidiacono.

Illegitimus absque dispensatione papa ad dignitatē vel personatum vel beneficium curatum promoueri non potest. Cap. xviii.

Nimis in tua provincia ecclesie deformatur honestas dignitates & personatus & alia beneficia curam animarum habentia, sine dispensatione sedis apostolice promouentur. Quocirca mandamus, quatenus predictis personis a personatibus & dignitatibus, & huiusmodi beneficiis prorsus amotis, ea personis idoneis conferri facias per illos, ad quos collationem si filius ff. matur, districtius inhibemus. * al. diffinatur. * vide. ff. de ali. & ciba. lega. l. pe. & l. de dona.

h ij

De

Decretalium Gregorij Lib. j. Tit. xvij.

De seruis non ordinandis, & eorum manumissione. Tit. xvij.

Ex concilio Toletano.

Seruis ante plenam manumissionem ordinari non debet.

Capitulum primum.

Nstruendi: & infra. Forte dicet aliquis: Clericus fieri non permittitur, nisi ante clericatum ingenuitatis dignitate potiatur. Reuera verum dicit. Et ideo quod infirmari vel vituperari potest, precauere debet.

Ex eodem.

Seruis sine licentia domini ordinatus deponitur, & dominus restituitur.

Capitulum ii.

De seruatorum ordinatione: & infra. Statutum est, ut nullus episcoporum deinceps ad sacros ordines eos promouere presumat, nisi prius a dominis libertatem fuerint consecuti. Et si quilibet seruus fugiens dominum suum, qualibet caliditate aut fraude ad gradus peruenierit ecclesiasticos, decretum est ut deponatur: & eius dominus eum recipiat.

Ex eodem.

Seruis ab ecclesia manumissus ordinari potest: & quod acquirit, post suum obitum erit ecclesie manumissionis: quam si accusat, vel contra eam testificatur, libertate & ordine priuatur.

Cap. iii.

De famulis ecclesie constituere presbyteros & diaconos per parrochias liceat, ita tamen ut antea manumissi statum recipiant libertatis. Quicquid autem talibus extiterit debitum, aut quolibet modo collatum: eis in personas extraneas transmittere non licebit, sed omnia ad ius ecclesie, a qua manumissi sunt, post eorum obitum debeant pertinere.

Quibus (sicut ceteris ecclesie libertis) accusandi vel testificandi aduersus ecclesiam aditus precludatur: ad quod si aspirauerint: non solum libertatis beneficio careant, sed etiam honoris gradu, quem non dignitate nature, sed necessitate temporis promeruerunt.

Ex concilio apud Alich.

Dominus in seruo, quem manumissit, potest spirituales operas retinere.

Capitulum iiii.

Nullus: & infra. Si quis de seruis suis quenuquam donauerit libertate, & ipsum in presbyterum fecerit ordinari, ille autem postea in superbiam elatus, domino suo canonicas horas psallere noluerit: accusatus apud episcopum, qui ordinauerit eum,

De seruis non ordinandis, & eorum manumissione. 39

rit eum, degradetur.

Alexand. iij. archiepiscopus. Tit. iii.

Serui, vel serui ordinari non debent.

Capitulum v.

Consuluit: & infra. Conf. t. resp. quod neque spurius neque seruus ordinare debet: & si memor es, in consecratione tibi dictum fuit, Vide ne quemlibet seruili conditionis ad ordines promouere presumas.

Innocentius iij. Vari. episcopo.

Manumissus ab ecclesia ut fiat clericus, & ipsi ecclesie perpetuo seruiat in diuitiis, ad aliam ecclesiam se transferre non potest: secus si pure fuerit manumissus. Vel si, secus si fuerit manumissus ut seruiat, Ioan. And.

Capitulum vi.

Eo libentius: & infra. Adieciisti aliam questionem, an illorum filii, qui ecclesie serui conditione tenentur, traditi a parentibus militie clericali cum suorum conuentione dominorum, ut in eadem ecclesia debeant deferuire, assequentes propterea libertatem, post tempus ea relicta possint ad aliam se transferre? In quo credimus distinguendum, utrum eo tempore fuerint manumissi & obligati ordini clericali, quod manumittenti ecclesie, dum vixerint, deberent impendere famulatum in obsequiis diuinorum: & tunc transferendi se ad aliam est eis licentia deneganda, vel manumissus extiterint absolute: si que libertate habeant ad aliam transeundi.

* Vide l. manumissiones. ff.

Idem.

Ius quod est de seruo facto diacono, etiam de subdiacono debet intelligi.

Capitulum vii.

Miramur non modicum, cum certum sit in constitutionibus antiquorum, quando serui in gradus ecclesiasticos ordinati, debeant in seruitutem vel non debeant reuocari: & infra. De subdiaconali ordine, quia de eo non fit mentio in patrum statutis expresse, videtur nobis quod & is cum diaconali gradu privilegio gaudet eodem. Nam licet sacer ordo non reputaretur in ecclesia primitiua, tamen a constitutione Gregorij atque Urbani secundum moderna tempora sacer gradus esse minime dubitatur.

Gregorius ix. archiepiscopo Neapo.

Natus ex patre seruo & libera matre, liber est, & licite promouetur.

* Vide l. idem. ff. de iur. iur.

Dilectus filius G. diaconus, proposuit: q. l. miles ea occasione quod patrem ipsius hominem suum esse proponit: licet mater sua cuius debet imitari conditionem, libera esse noscatur, ne promoueatur in presbyterum, impedire presumit. Quocirca mandamus, quatenus si tibi constiterit de premissis, eundem militem ab huiusmodi impedimento cessare compellas.

§. i.

h. iij. De obli-

Decretalium Gregorij Lib.j. Tit.xix.&xx.

De obligatis ad ratiocinia ordinandis, vel non. Tit. xix.

Ex concilio Cartha.

obligatur ratiociniis, deposito onere & reddita ratione ordinari potest: prius vero non.

Capitulum vniuersum.

Agnus episcopus Aug. dixit Procuratores, uero-
res, executores seu curatores pupillorum, si debent
ordinari? Gratus episcopus dixit: Si post dep-
osita onera & reddita ratiocinia actus uitae ipsorum
fuerint comprobati in omnibus, debent cum lau-
de dei (si postulati fuerint) honore munerari. * si enim ante
libertatem negotiorum vel officiorum fuerint ordinati, ec-
clesia infamatur. Vniuersi dixerunt: Recte statuit sanctitas
vestra, ideoque ista est nostra sententia.

* al. nu-
merari.

De corpore vitiatis ordinandis, vel
non. Tit. xx.

Alexander tertius.

* vide. l. Presbyter qui in duello digiti partem amisit, ex dispensatione sua
obseruans episcopi potest in suo ordine ministrare. *Capitulum primum.*

DE presbytero Campaniae, qui duellum sponte ob-
tulit, & oblatum suscepit, & in eo partem digiti
amisit: respondemus, quod cum ipse non perdi-
derit tantum de digito, quin sine scandalo possit
solenniter celebrare, satis potes post peractam
penitentiam cum eo misericorditer agere, * & permittere ip-
sum in suo ordine ministrare, licet eius excessus grauis ad-
modum extitisset.

verba put
tibi vide-

quid ipse
tent, vide

l. quada.

ff. de leg.

ii. c. l. si

de iussor.

§ si sit. ff.

de leg. iii.

Idem Cisterciensis. elec.
Habens in oculo maculam, quae non inducit magnam deforma-
tionem, etiam ad episcopatum poterit promoueri. *Cap. ii.*

Cum de tua * electione querit mota fuisset: & infra.
tibi, quod in oculo maculam habeas, & filius canonici *
ci fueris, est obiectum: Vnde Cantuariensis archiepiscopo de-
dimus in mandatis, ut pro eo quod canonici filius diceris, in
promotione tua ex multa dispensatione procedat. De ma-
cula vero archiepiscopo praedicto mandauimus, ut cum consilio
suffraganeorum suorum quod exinde visum fuerit, exequatur,
si sit. ff. in quo tibi ex maxima dispensatione curauimus providere.

Clemens. iij. Variensis episcopo.

Secundum

De corpore vitiatis ordinandis, vel no. 60

Secundus in cunabulis, licet promouetur. Capitulum tertium.

EX parte B. monachi petitorii fuit nostro apostolatu pra-
sentatum, quod cum ipse in cunabulis secus fuerit, post-
modum sub regula & abbate deuote deo militans, in diacona-
tus ordinem est promotus: & infra. Sanè cum secundum sta-
tuta Niceni concilij, illi ad clericatus ordinem prohibeantur
accedere, & si etiam in clero fuerint, debeant cessare, qui seip-
sos sani absciderint, vel affectauerint ut ab aliis abscondan-
tur, * non credimus ei impedimentum asserere, quo minus possit
prouchi, qui in cunabulis secus fuit, quia non videtur hoc eo
tempore affectasse, quo iudicium animi non habebat: praeter-
tim cum in canonibus Apostolorum sit manifeste sancitum,
quod eunuchus, si per insidias hominum factus, vel ita natus
sit, aut etiam in persecutione sint ei amputata virilia, & dignus
est, posuit in episcopum promoueri.

* vide. l.
sed est

quasiu. §.

ci. no. ff.

de lib. &

posib. et. l.

ff. de ver.

signifi.

Idem Rauenna archiepi.

Sacerdos qui sine causa virilia sibi fecit abscindi, credens inde
mereri: de dispensatione episcopi suum officium praeter altaris mi-
nisterium poterit exercere.

Capitulum quartum. signifi.

Significauit nobis R. archipresbyter sancti Stephani, quod
B. presbyter (credens se obsequium praestare deo) fecit
sibi virilia amputari: & infra. Quocirca mandamus, quate-
nus si iam dictum presbyterum aliam deo dignum inueneris,
ei sacerdotale officium absque altaris ministerio autoritate
nostra fretus & tua, prout videris expedire, concedas.

Innocentius. iij.

Sacerdos qui ex iusta causa fecit sibi virilia abscindi, potest ut
prius sacerdotale officium exercere.

Capitulum quintum.

EX parte M. presbyteri fuit propositum, quod cum sibi senti-
ret lepra periculum imminere, de consilio medici virilia
fecit sibi abscindi, ut posset a tam graui infirmitatis vitio libe-
rari: & infra. Quoniam igitur canones sanctorum patrum hunc
a sacri altaris administratione non prohibent, mandamus, quate-
nus si est ita, & memoratus M. est aliam idoneus: ut sui mini-
sterij officium exequatur, liberam ei tribuas facultatem.

Idem Militen. episcopo.

Mutilatus manu, si promotus fuerit in abbatem, ab abbatis de-
ponitur.

Capitulum sextum.

Exposuisti nobis, quod praedecessor tuus H. in abbate promo-
uit, nesciens quod ipse esset manu altera mutilatus: & infra.
Nos igitur. f. t. t. respon. quod cum pro tam enormi defectu ad
sacros non possit ordines promoueri, & in promotione sua

h. iij

id ta-

Decretalium Gregorij Lib.j. Tit.xxj.

Id tacuerit fraudulenter, ab abbacie officio est non immerito amouendus.

Honorius. iij. episcopo Engolismen.

Carens ungula pollicis, dummodo sit fortis in pollice, licet ad sacerdotium promouetur.

Capitulum. vii.

Thomas monachus proposuit, quod cum in annis puerilibus esset constitutus, quendam barra ferrea super dextræ suæ pollicem fortuito cadens, ungulam auulsit ab eo. Quocirca mandamus, quatenus si ad frangendum Eucharistiam sit in pollice ipso potens, & aliud canonicum non obstat, propter deformitatem huiusmodi non dimittas quin eum ad ordinem promoucas sacerdotis.

De digamis non ordinandis. Tit.xxj.

Ex concilio Aurelianensi.

Breue est.

Capitulum primum.

Vndè digami, penitentes, vel repudiatarum mariti, ad sacerdotium non ascendant.

Lucius. iij. Spalen. archiepiscopo.

Cum digamo, qui ordinatus est ad sacros, non dispensatur: & ordinator priuabitur potestate ordinandi, nisi eum eo fuerit dispensatum.

Capitulum. ii.

Super eo quod tua fraternitas de digamis requisitum: Respondemus quod ordinatores eorum potestate & officio ordinandi, & ordinati si ad sacros ordines fuerint promoti, eis ideo sunt priuandi, quia in digamis contra Apostolum dispensare non licet ut debeat ad sacros ordines promoueri, vel in eis si promoti fuerint remanere. In ordinatore autem potest dispensatio adhiberi, ut ordinandi potestate & officio non priuetur.

Celestinus. iij.

Digamus vxore uiuente vel mortua non ordinatur.

Cap. iij.

Digamis presbyteris, & viduarum maritis idem sanctum omnino, ut nec uiuentibus vxoribus, nec defunctis, ad diuinorum debeant celebrationem admitti: maxime cum à doctrina sit Apostoli & institutionibus ecclesie alienum.

Innocentius. iij. Ratispo. episcopo.

Qui mortua vxore promotus ad sacros, cum secunda de facto contraxit, & cognouit, digamie penam incurrit, licet non sit digamus.

Capitulum. iiii.

Nuper à nobis: & infra. Tertius articulus videbatur habere non modicum questionis: quoniam cum in matrimoniis contrahendis non iuris effectus, sed animi destinatio attendatur,

De digamis non ordinandis.

61

tendatur, unde illi comitatur infamia, qui duas simul uxores habet: quod partim ad factam conuenit retorqueri: sicut in canone legitur de presbytero, qui non legalibus nuptiis detinetur: eadem censura tales videntur inter digamos reputandi. Licet obuiet ex aduerso quoddam opinioni sit veritas preferenda, & quoddam iuxta præmissa, qui nullam uxorem habuit, foret digamus reputandus: quod contingeret, si quis de facto contraheret cum diuersis, quibus de iure non posset matrimonialiter copulari. Nos autem in hac questione. tamen quoddam huiusmodi clericis, qui quantum in ipsis fuit, secundas mulieres sibi matrimonialiter coniunxerunt, tanquam cum digamis non liceat dispensari, licet in veritate digami non existant, non propter sacramenti defectum, sed propter affectum intentionis cum opere subsecuto.

Idem Metensi episcopo.

** Vide. l.*

Qui contraxit cum virgine licet prius ab alio fuerit decessata, si in em-

digamus non censetur.

Capitulum quintum. p. tione. ff.

Debitum pastoralis officij: & infra. Et duximus respondendum, quod cum duo sint in coniugio, videlicet consensus animorum, & commixtio corporum, quorum alteri significat charitatem quæ consistit in spiritu inter deum & istam animam, ad quod pertinet illud quod dicit Apostolus: Qui adhæret deo, vnus spiritus est cum eo: reliquum verò de-

1. Cor. 7.

signat conformitatem, quæ consistit in carne inter Christum & ecclesiam, ad quod pertinet illud quod euangelista testatur: Verbum caro factum est, & habitauit in nobis: profecto coniugium illud, quod non est commixtione corporum consummatum, non pertinet ad illud coniugium designandum, quod inter Christum & ecclesiam per incarnationis mysterium est contractum, iuxta quod Paulus exponens illud quod dixerat protoplastus: Hoc nunc or ex ossibus meis, & caro de carne mea: & propter hoc relinquet homo patrem & matrem, & adhærebit vxori suæ: & erunt duo in carne vna. statim subiungit, Hoc autem dico magnum sacramentum in Christo & ecclesia. Cui ergo propter sacramenti defectum inhibetur sit ne digamus, aut maritus videtur præsumat ad sacros ordines promoueri, quoniam nec illa est vnica vnici, nec iste vnus vnus: profecto ubi deficit inter huiusmodi coniuges commixtio corporum, non deest huiusmodi signaculum sacramenti. Unde is qui mulierem ab alio viro ductam, sed minimè cognita duxit uxorem: quia nec illa, nec ipse carnem suam diuinit in plures: propter hoc impediri non debet quin possit ad sacerdotium promoueri.

Idem

Decretalium Gregorij Lib.j. Tit.xxij.

Idem Lugdunens. archiepiscopo apo. se. legato.

Qui plures habuit concubinas, ex eo digamus non est. Cap. vi.
Via circa minima: & infra. Sane postulasti per se. apo. edoceri, si presbyteri plures concubinas habentes, digami censeantur. Ad quod duximus respondendum, quod cum irregularitate non incurrerint digamix: cum eis tanquam simplici fornicatione notatis, quo ad executionem sacerdotalis officij poteris dispensare.

Idem.

Subdiaconus qui cum vidua contraxit, & eam cognovit, digamix penam incurrit, licet digamus non sit. *Capitulum septimum.*

Adine constitutus de facto tantum (quia de iure non potuit) duxit viduam in uxorem, profecto digamus non exilit: sed nec vidua potest in veritate dici maritus, cum inter ipsum & illam non fuerit vinculum maritale contractum: cum eo tamen contra doctrinam Apostoli tanquam cum marito vidux dispensare non licet, non propter sacramenti defectum, sed affectum intentionis cum opere subsecuto.

De clericis peregrinis. Tit. xxij.

Alexander. iij. Cænonian. episcopo.

Utramvis & valde remoti ordinationem suam probare debent per quinque episcoporum sigilla. Capitulum primum.

Tu nos duxit. f. consulēdos, quid sit agendum de clericis qui in remotis regionibus ordinati, licet eorum ostendunt, à quibus sibi proponit manus impositas: & utrum episcoporum sigilla sint, quæ representant, incertum existit. * Tu igitur

** Quæ ad modum & quando si gillo credi dū sit, vide. l. Luc. ci. & ibi Barto. ff. de si. instr. & in. l. ad testiam. ff. illo ordine non suscipietur, nec ad superiores promouebitur. de testa.*
conf. r. tutius esse, ut in his statuta patrum veterū observetur, & novum aliquid statuatur. statutū autem est de transmarinis, ut ad minus quinque episcoporum super ordinatione sua testimonio muniantur: quod in aliis (si similiter sunt incogniti) credimus observandum, ita tamē ut in suspensione aliquanto tempore habeantur, in quo plenius de actibus instruantur ipsorum. sed & de inferiorib⁹ ordinib⁹ inquiri oportet, quia posset contingere, ut aliquibus prætermisissis saltum fecissent. His autem peractis, si digni inveni fuerint, circa eos poterit dispensari. Innocentius. iij. Constantinop. patriarchæ.
Clericus peregrinus, qui iurat se ordinatum nisi aliter probet, in testimonio. ff. illo ordine non suscipietur, nec ad superiores promouebitur. de testa.

Capitulum secundum.

Inter

De officio archidiaconi.

62

Inter quatuor: & infra. Vtrum clericos ad te sine suorum ordinatum literis venientes, & offerentes iuramentū quod sint in quouis ecclesiasticorum ordinum constituti, debeas ad superiores ordines promovere: Inquisitioni. t. r. q. nisi de ipsorum ordinatione canonica, per idonea tibi constituerit argumenta, eos nec in illis suscipere, nec ad maiores debes ordines promovere, præsertim antequam conuersatio eorum fuerit approbata.

Idem patriarchæ Hierosolymitano.

Peregrinus de cuius ordinatione non constat, non permittitur celebrare in publico, sed in occulto. Capitulum tertium.

Tu fraternitatis: & infra. Vtrum clericos qui ad partes Hiero. sine commendatitiis literis veniunt, permittere debeas celebrare diuina: & infra. Respondemus q. nisi legitime tibi constiterit, siue per literas, siue per testes, de illorum ordinatione canonica, qui penitus sunt ignoti, non debes ipsos permittere in tuis plebibus celebrare: sed si forsitan eorum aliqui secreto ex deuotione celebrare voluerint, poteris sustinere.

Honorius. iij. Regiæ. episcopo.

Inferiores prelati sine diæcesanorum consensu in ecclesiis suis peregrinos non possunt instituere. Capitulum quartum.

Tu nobis proponente didicimus, quod quidam prelati ecclesiarum tuarum iurisdictionis, in ecclesiis sibi commissis sine scientia tua clericos de alienis episcopopatibus instituere non verentur. Attendentes igitur id eis nulla ratione licere, cum sit honestati contrariū, & à sanctorum patrum institutionibus alienum: & infra. Inquisitioni. t. r. quod tibi licet eos exinde remouere, nisi aliquos ex dispensatione in eisdem ecclesiis duxeris dimittendos.

* alias scientia.

* Alias partibus.

* vide. l. quod vulgo. ff. de statu ho.

De officio archidiaconi. Tit. xxij.

Ex libro Romani ordinis.

Ponit quæ spectant ad officium archidiaconi. Capitulum primum.

Archidiacon⁹ post episcopum sciat se vicariū diæces. q. cō. esse eius in omnibus, & omnem curam in clero promissam (tam in vrbe positurum, quam eorum qui per parochias habitare noscuntur) ad se pertinere, siue de eorum conuersatione, siue honore, & restauratione ecclesiarum, siue doctrina ecclesiasticorum, vel ceterarum rerum studio: & delinquentium rationem coram deo redditurus est. Et ut de tertio in tertium annum si episcopus non potest, parochiam vniuersam circumceat, & cuncta quæ emendatione indigent, ad vicem sui episcopi corrigat & emendet.

Ex concilio.

Decretalium Gregorij Lib. j. Tit. xxiij.

Ex concilio Toletano.

Non summatur, sed ponit quedam que spectant ad officium archidiaconi.

Capitulum. ii.

Officium vero archidiaconi est Euangelium quando voluerit legere, vel alicui de diaconis præcipere: & quando episcopus missam canit, ad iunctionem illius induant se leuice vestimentis sacris: qualiter cum pontifice ad missam procedant & infra. Omne ecclesiasticum officium providendo, lectiones aut responsoria in matrice ecclesia dare debet, & auscultare, in tantum ut nullus Euangelium, aut epistolam, responsoria, vel quamlibet in ecclesia lectionem legat vel cæter, donec auscultetur ab ipso. Acolythos quoque ipse ordinet, quorum candelabra, quis thuribulum deferre, quisve minorum in ecclesia aliqua officia agere debeat.

Gregorius. iij. archidia. Salonitano.

Custodia vasorum ecclesie spectat ad archidiaconum. Cap. iii.

** Alias, continet.*

EA que contra: & infra. Scire vero te volumus quod a te districte questuri sumus, quia vel propriæ ecclesie, vel ea que de diuersis ecclesiis cimelia sunt collecta, non sub omni solitudine & fide seruantur. Quod si quid ex eis vel negligentia vel cuiusquam fraude deperit: tu hoc reatu adstringeris, qui per archidiaconatus ordinem custodiam eiusdem ecclesie arctius deputaris.

Alexander. iij. Elien. archidiacono.

Archidiaconus sine mandato episcopi non committit curam animarum, id est non habet institutionem auctoritatem.

Capitulum. iiii.

Cum satis sit absurdum: & infra. Quoniam igitur obtentu alicuius consuetudinis non debes contra sanctorum patrum constitutiones venire, & quod ad tuum non spectat officium vindicare: Mandamus ut nemini sine licentia & mandato episcopi curam præsumas committere animarum.

Idem Vigoriensi episcopo.

Archidiaconus de iure communi non potest excommunicare.

An. de Bu.

Capitulum. v.

Archidiaconus non videtur de ecclesiastica institutione licere (nisi auctoritas episcoporum accesserit) in aliquos sententiam promulgare.

Idem episcopo Conuentren. & abbati Cestren.

Archidiaconus semel in anno (nisi necessitas exigat plures) visitat suam provinciam, id est parochiam.

Capitulum. vi. Manda-

De officio archidiaconi.

63

Mandamus quatenus prohibeatis Cestren. archidiacone ad ecclesias sui archidiaconatus visitandas, nisi semel in anno, accedat. Nisi forte talis causa emergerit, propter quam ipsam oporteat præfatas ecclesias sapius visitare.

Innocentius tertius.

Dicit primo quod sit officium archidiaconi, & in quo per illud veletur episcopus. Et secundo dicit decanos rurales per episcopum & archidiaconum eligendos & amouendos, si illorum vires committere gerant.

Capitulum. vii.

Ad hæc nos dicimus: & infra. Sane consuluit nos tuæ fraternitatis deuotio, quid ad officium archidiaconi debeat pertinere, & in quibus per ipsum cura episcopalis sollicitudinis debeat releuari: & nos prout possumus respondemus. Archidiaconus (secundum statuta beati Iudori) imperat subdiaconis & leuitis: paræciarum sollicitudo & earum ordinatio ad ipsum pertinet: & audire debet iurgia singulorum: archipresbyteri, qui a pluribus decani nuncupantur, eius iurisdictioni se nouerint subiicere. Secundum vero Romani ordinis constitutionem maior post episcopum, & ipsius episcopi vicarius reperitur: omnem sollicitudinem & curam tam in clericis, quam in ecclesiis eorum prout melius secundum deum poterit impendendo, cum super his sit redditurus rationem in districti examinis iudicio. Item in epistola beati Clementis pape. p. n. oculus episcopi archidiaconus appellatur, ut loco episcopi per episcopatum prospiciat, quæ corrigenda viderit corrigat, & emendet: nisi adeo fuerint ardua negotia, quod absque maioris sui presentia nequeat terminari. In quadam vero nostra constitutione iam alia vice nos meminimus expressisse, quod institutio corporalis tam super beneficiis, quam etiam dignitatibus ad ipsum debeat pertinere, examinatio etiam clericorum si fuerint ad sacros ordines promouendi: & hoc idem in collationibus beneficiorum credimus observandum, ut qui beneficiis ecclesiasticis præficiendi fuerint, a suo prius examinentur archidiacono, & per ipsum postmodum episcopo præsententur.

Subsequenter postea quæsiuisti, utrum decani rurales, qui pro tempore statuuntur, ad mandatum tuum solum, vel archidiaconi, vel etiam vtriusque institui debeant vel destitui si fuerint amouendi. Ad hoc breuiter respondemus, quod cum ab omnibus, quod omnes tangit, approbari debeat, & commune eorum decanus officium exerceat: communiter est eligendus, vel etiam amouendus.

Idem.

Archidiaconus non dat commendatitias ad ordines. Cap. viii. Signi-

Decretalium Gregorij Lib. j. Tit. xxiiij.

Significasti: & infra. Interdicas archidiacono tuo ne sine consuetudine tua & autoritate literas suas promouendis concedat. Et eis etiam districte * prohibeas, ne ad ordines adeant conuolare. Qui si contra prohibitionem tuam venire presumpserint, executionem eis ordinum susceptorum totaliter interdicas.

Idem.

Archidiaconus examinat & presentat ordinandos, & ponit praelatos in sede.

Capitulum. ix.

Vt nostrum: & infra. Nec fuit sufficienter probatum, quod cæcellarius ex officio suo exerceat spiritualia memorata, cum ea potius de iure communi ad archidiaconi spectent officium, representare videlicet ordinandos episcopo, & illos examinare, ponere abbates & abbatissas in sede.

Honorius tertius abbati Ariminen. Trecent. diocesis, & archidiacono & decano sancti Stephani Trecent.

Archidiaconi in monasteriis iurisdictionem non habent, nisi quantum tribuit eis generalis vel specialis consuetudo.

Cap. x.

Dilecto filio: & infra. Ad petitionem archidiaconi Senon. conuerentis quod abbas & conuentus monasterii sancti Petri Senon. procuracionem annuam, & quædam alia, ratione sui archidiaconatus ad ipsum spectantia, exhiberi sibi contra iustitiam denegabāt, abbati sancti Crispini & collegis eius dedimus in mandatis vt audirent causam, & sine debito terminarent. Corā quibus petiit prædictus archidia. vt cum monasterium intra metas sui archidiaconatus sit situm, abbas & monachi sibi obedirent in his quæ pertinet ad iurisdictionem, correctionem, & visitationem ad ius (vt dicebat) archidiaconale spectantes, videlicet vt coram se conuerentibus responderent, citati etiam venirent ad eius presentiam: & eius mandata honesta & sancta secundum deum, de correctione excessuum, & aliis quæ archidiaconi solēt & possunt rationabiliter iniungere, audituri, & (salua sua regula, & abbatis sui debita obedientia) seruaturi. Petiit insuper ne decetero facerent aliquos de Senonen. balliui, eo prætermisso, coram officiali Senonen. archiepiscopi conueniri, adserens illos prius debere cōueniri sub ipso, quam coram officiali prædicto: specialibus ipsius archiepiscopi & hominū ac familie sue causis duntaxat exceptis: & infra. Ideoque di. v. manda. quate. per maiores ecclesiæ Senonen. canonicos, qui habere debent de huiusmodi consuetudine notitiam pleniorē, super his solite veritatem inquiratis: & nisi vobis confiterent præfatum archidia.

De officio archipresbyteri.

64

archidia. vel prædecessores ipsius de pacifica sic obtenta consuetudine iurisdictionem aliquam in ipso monasterio vel in huiusmodi abbatis hactenus habuisse: præfatum monasterium ab eius impetitione penitus absoluatis, perpetuum super hoc ipsi archi. silentium imponentes. Si vero de præmissis constiterit per eosdem, eandem iurisdictionē duntaxat adiudicantes eidem in monasterio prædicto, quam ipsum vel prædecessores suos in monasterio ipso vel in eisdem abbatis habuisse consulerit: super aliis perpetuum ei silentium imponentis.

De officio archipresbyteri. Tit. xxiiij.

Ex concilio Toletano.

Archipresbyter civitatis subest archidiacono, & principaliter præest presbyteris, & presbyter alibus officiis.

Cap. i.

Archipresbyter sciat se subesse archidiacono, & eius præceptis sicut sui episcopi obedire, & specialiter ad eius pertinet ministeriū, super omnes presbyteros in ordine presbyterali positos curam agere animarū, & assidue in ecclesia stare, & in episcopi sui absentia ad vicem eius missarum solēnia celebret, & collectam dicat, aut cui ipse iniunxerit.

Leo Papa.

Idem.

Capitulum. ii.

Ministerium archipresbyteri in eo constituitur, vt diligēti cura pronideat ministerium sacerdotum cardinalium, qui solenne debent agere officium in communicatione corporis & sanguinis domini nostri Iesu Christi: a sacrosancto die dominico incipiendo, per omnes horas canonicas indeclinabiliter perseverent, vt opus dei digne & sancte perficiatur a eo cui committitur: & infra. Provideat etiā archipresbyter vitam sacerdotum cardinalium, præceptis sui obtemperando episcopi, ne aliquādo cedant, aut seueritate torpeant & infra.

Si episcopus defuerit (exceptis his quæ prohibita sunt) archipresbyter provideat cūcta quæ in sacerdotum ministerio perfici debent, fontes benedicere, infirmum oleo perungere, penitentem infirmum (consulto episcopo) reconciliare, penitentiam cunctis aliis sacerdotibus iniungere. In præcipuis festiuitatibus aut ipse celebrationem missæ solenniter impleat, aut ad sui iussuonem, cui committitur, peragat veneratione.

Idem.

Declarat quod sit officium archipresbyteri civitatis. Antio. de Dia.

Capitulum. iii. Offi.

Decretalium Gregorij Lib.j. Tit.xxv.

Officium archipresbyteri de urbe constat, quādo ibi p̄sul defuerit, vice eius officium inchoare, benedictione presbyterales in ecclesia dare, missam quādo voluerit cātare, vel cui de sacerdotibus iusserit. Quando verō episcopus missam canit, debet p̄cipere sacerdotibus vt induāt se vestimentis sacris, & qualiter ad missam procedāt. debet em̄ p̄cipere custodi ecclesie, vt in sacrario Eucharistia Christi propter infirmos non desit, debet infirmis providere, & providēdo p̄cipere sacerdotibus, ne forte sine confessione vel confirmatione corporis & sanguinis domini nostri Iesu Christi moriantur: confessiones peccatorum * eorum qui à foris veniūt, recipere cum omnibus sacerdotibus, & exinde per provisionē pontificis magnam debet illis adhibere curā: ad Christianos quoque faciendos & baptizandos infantes, & ad succurrēdum: omnia à sacerdotibus per iussione * illius fiant.

* Aliat,
discolorum.

* Aliat,
provisio-
nem.

Idem ex synodo Ravennae habita.

Archipresbyter ruralis presbyterorū & laicorum plebania sua curam gerit: contra decretum tamen episcopi nihil ordinare potest.

Capitulum. iij.

VT singula plebes archipresbyterum habeāt, propter assiduam erga populum dei curam, qui nō solum imperiti vulgi sollicitudinem gerant, verumetiam presbyterorum, qui per minores titulos habitant, vitam iugi circumspectione custodiāt, & qua unusquisque industria diuinum opus exerceat, episcopo suo renunciēt. Nec contendat episcopus non egere plebē archipresbytero, quasi ipse eam gubernare valeat, quia etsi valde idoneus sit, decet tamen vt sua onera partiatur: & sicut ipse matri ecclesie p̄est, ita archipresbyteri p̄stent plebibus, vt in nullo titubet ecclesiastica sollicitudo: cuncta tamen referant ad episcopum, nec aliquid contra eius decretum ordinare p̄sumant.

De officio primicerij. Tit.xxv.

Idem in libro Romani ordinis.

Ponit ea qua spectant ad officium primicerij. Anto. de But.

Capitulum primum.

VT primicerius sciat se esse sub archid. sicut & archipresbyter, & ad eius curam specialiter pertinere, vt p̄stet in docendo diaconis, vel reliquis gradib⁹ ecclesiasticis in ordine positus, vt ipse discipline & custodiā insistat, sicut pro animabus eorum corā deo rationē est redditurus, & vt ipse diaconis do-

not

De offi. sacristae. De offi. custodis. 65

net lectiones quae ad nocturna officia clericorum pertinent, & de singulis studium habeat, * vt in quacunque re capacem sensum habuerit, absque vlla vacet negligentia, aut à quo ipse iusserit instruantur.

* vide an-
th. vt ex-
ac. instan.
dot. 5. si.
col. vii.

De officio sacristae. Tit. xxvj.

Ex concilio Toletano.

Capitulum. i.

T sciat se sacrista subiectum archidiacono, & ad eius curam pertinere custodiā sacrorum vasorum, vestimentorum ecclesiasticorum, seu totius thesauri ecclesiastici, necnon quae ad luminaria pertinent, siue in cera, siue oleo.

De officio custodis. Tit. xxvij.

Ex libro Romani ordinis.

Ponit qua spectant ad officium custodis. h. d.

Cap. i.

Vitos ecclesiae, cui ea quae ecclesiae cōpetunt, custodienda committuntur, oportet vt sui archidiaconi in cunctis obediat, in canonicis horis signa tintinnabulorum pulsanda, ipso archidiacono ab eo pulsentur, pallia vel linteamina altaris, seu cuncta vasa ecclesiae indefinēter custodiat, lampades & laternas in accendendo seu extinguendo perugili existat ne aut supra modū lucēdo oleum depereat, aut minus lucendo obscurior sit ecclesia: sed omnia cum discretione agatur: quae noscitur omnium virtutū esse mater. Si verō is minus idoneus ad hoc peragēdum extiterit, ab archidiacono coarceatur vt se emendet. Si autem indomitus permanserit, archidiacono denunciando provideat, vt indecēte eiecto, aptus domui dei constitutur minister, vt omnia in laudem dei fiant.

Ex concilio Toletano.

Ad idem.

Capitulum. ii.

Vitos sollicitus debet esse de omni ornamento ecclesiae, & luminariis siue incenso, necnō panem & vinum omni tempore preparatum ad missam habere debet, & per singulas horas canonicas signum ex cōsensu archidiaconi sonare, & omnes oblationes seu eleemosynas, seu decimas (cum eiusdē tamen consensu absente episcopo) inter fratres dividat. In his tribus ecclesiae columnis (vt sancta sanxit synodus) consistere debet alma mater ecclesia: vt ad hoc opus tales ordinentur, quales meliores & sanctiores esse viderint, vt nulla negligentia in sancta dei ecclesia videatur. hi tres, archidiaconus, archipresbyter,

i tot,

Decretalium Gregorij Lib. j. Tit. xxviii.
ter, custos simul iuncti, vno animo providere peragant & perfecti, & non sit invidia neque zelus inter illos.

De officio vicarij. Tit. xxviii.

Alexander. iij. episcopo Norwic. & G. archidiacon.

Vicarius si beneficium curatum postea sit adeptus, vicaria priuabitur.

Audienciam nostram peruenit quod V. presbyter monachos de Ramesia petendo vicariam ecclesie de Burnel. a qua viginti annis retrocessit, in diuersis postea ecclesiis personatum adeptus, fatigare presumit. Quia igitur non est canonicum, ut qui curam animarum in diuersis habet ecclesiis, vicarius in alienis existat: mandamus quatenus (si est ita) predictum presbyterum a petitione supradictae vicarie desistere compellatis.

Idem Eliensi episcopo.

Plures vicarias quis habere non potest. Capitulum. ii.

* Vide. l. i. ff. de test. si. Plures vicarias habere: * Quia cum vicarij teneantur vicariam quis habeat prater vnam.

Idem Vintonienſi episcopo.

Perpetuus vicarius per episcopum institutus, per reſtorem remoueri vel portione ſua fraudari non poteſt. Capitulum. iij.

Ad haec si persona alicuius ecclesie, vicario, que in eade ecclesia instituit, de assensu & autoritate diocesani episcopi certa assignauerit portione: is qui persona illa defuncta in personatu illius substituitur, non potest eundem ab ecclesia remouere, vel assignatam sibi minuere portione: Nisi aliquid committat, propter quod per iudicem in vicaria sit vel beneficio condemnandus.

Idem Nor. episcopo.

Vicarius non potest substituere vicarium. Capitulum. iij.

Clericos in presbyteratu vel in aliis inferioribus ordinibus constitutos, in vicariis ecclesiarum, quas adepti sunt, alios sibi substituere non permittas, cum id satis sit abominum & absurdum.

Innocentius tertius abbati sancti Euge.

& plebano sancti Petri.

Vicarius Papa in urbe iurisdictionem habet, non extra urbem.

Capitulum. quintum.

* Nos. tua nobis. * Vide. l. i. ff. cum ibi nor. C. si a non com. pe. iudi. **S**ua nobis: & infra. Nos igitur vicarij literas exstimaſtes per surreptionem obtetas: * Quoniam iurisdictione

De offi. & potestate iudicis delegati. 66

ij, quem Romanus pont. in urbe reliquit, non extenditur extra illam, nisi ei specialiter sit concessum: Praesertim cum ipse moratur in sua provincia speciali, videlicet inter Capuanam provinciam & Pisanam. Mandamus, quatenus quicquid occasione literarum illarum actum est, in irritum reuocetur.

Honorius. iij. Vigor. episcopo.

Compelluntur vicarii ordinarii ecclesiarum deferre, per subtractionem prouentuum & vicariarum.

Capitulum. vi.

Ex parte tua fuit propositum coram nobis: & infra. Mandamus, quatenus perpetuos vicarios, ut in ecclesiis in quibus vicarias obtinent, resideant, & se in presbyteros (ut eorum cura exigit) faciant promoueri, per subtractionem prouentuum vel ipsarum vicariarum compellas. *

De officio & potestate iudicis delegati. Tit. xxix.

Alexander. iij. Londonensi episcopo.

Delegatus Papa potestatem habet non solum in partibus, sed etiam in aliis qui suam iurisdictionem impediunt.

Capitulum. i.

Via quaestum est quid faciendum sit de potestatibus, quae cum praecipimus alicui iustitiam exhiberi, minus ac terroribus coqueretur filere compellunt, & sic mandatum nostrum eludunt: sic tibi respondemus, quod sicut agentes & consentientes pari poena (scripturae testimonio) puniuntur: sic tam eos qui trahuntur in causam, quam principales eorum fautores (si eos manifeste cognoueris iustitiam impedire) districtione ecclesiastica poteris coercere.

Idem Bononienſi episcopo.

Cum diuersa litera sub eadem data & forma contraria impetrantur, & praesentantur a diuersis ad eosdem iudices, superſedetur utrisque, donec consulatur Papa.

Capitulum. ii.

Spoſtea (non facta mentione priorum literarum) literae opponuntur, si iudicibus innotuerit, donec Romanum pont. consulant, & suam exinde cognoscant plenius voluntatem, executioni superſedeant utrarumque: Ne pro varietate literarum, causarum fines valeant impediri.

Idem episcopo London.

Delegatus Papa impeditur subdelegare potest. causam quae sine ipso commode terminari potest.

Capitulum. iij.

Si pro debilitate, vel pro qualibet alia graui causa, vel necessitate, tractandis causis, quae tibi a sede Apostolice committuntur,

* Vide. ff. de posui. l. bona fides C. l. capi-

talium. S. famulos. ff. de pa.

Rom. x. c. de epis. C. subemus. S. reconomus. cum

mita. C. cleri.

Decretalium Gregorij Lib. j. Tit. xxix.

tur, interesse non poteris: liberum tibi sit personis discretis & idoneis vices tuas committere. Ita tamen, quod si res tanti est, consulere te debeant. Nisi forte causa ita graves sint, quod sine praesentia tua non possint commode terminari.

Idem V. Carnoten. electo.

Si causa committitur intra certum diem decidenda: nisi partes proregent, per lapsum diei expirat iurisdiclio. *Cap. iiii.*

** Alias sequitur, ab apostolico.* De causis, quae intra certum terminum decidenda committuntur, hoc tuum volumus cognitionem tenere: quod nisi dies * praefixus de communi consensu partium prorogetur, eo transacto mandatum expirat.

** Alias, contem- pserim.* Vbi certa poena per ius statuta non est, delegatus imponit arbitrium. hoc dicit.

Illis etiam qui pro causis tibi commissis ad citationem tuam venire, aut tuo super his parere iudicio neglexerint: * si talis fuerit negotium, quod certa exinde poena in canonibus exprimitur, eandem infligas, alioquin ipsos pro delicti qualitate & causae secundum tuum arbitrium punire procures.

Idem archiepiscopo Senonensi.

Per simplicem commissionem causa potest delegatus citare, contumacem punire, & reliqua facere quae spectant ad causam. *Cap. vi.*

Præterea super hoc, quod nos consulere voluisti, utrum liceat iudici delegato non ordinario cogere contumacem ut veniat, aut damnare si non venerit? Hoc tibi auctoritate praesentium innotescat, quod postquam ei causa, licet simpliciter delegatur, satis potest nostra auctoritate partes compellere, & etiam contumaces severitate ecclesiastica coercere: etiam si litterae commissionis id non contineant, aut partes mandatum nostrum non habeant ut accedant: quia ex eo, quod causa tibi committitur, super omnibus quae ad causam ipsam spectare noscuntur, plenariam recipit potestatem.

Idem Vintoniensi episcopo.

Si causa pluribus etiam simpliciter est commissæ, quilibet subdelegare potest. *Id. & quotidie allegatur. Capitulum. vi.*

** Alias, Quamvis si unus.* Vanus sumus: * & infra. Si vero duobus causa committitur, etiam si non apponatur, ut unus sine altero procedat in ea: nihilo minus unus ex ipsis, siue suo con-

Idem Norui. episcopo.

Delegatus Papa exequitur sententiam suam, quam exequi non potest aut non vult si eam commiserat exequendam. *Cap. vii.*

Signa-

De offi. & potestate iudicis delegati.

67

Significasti nobis & infra. Con. t. r. quod si index ordinarius ad mandatum iudicis delegati a nobis non vult aut non potest (aliis resistentibus) sententiam ab eo latam, suo effectui mancipare, delegatus iudex eam auctoritate nostra sibi commissam potest executioni mandare: & si qui sibi resisterint, eos sententia ecclesiastica coercere.

Idem.

Si ordinarius scit enim non canonice institutum, quem delegatus Papa mandat in possessionem induci, non resistet violenter, sed precibus instabit ut differat donec Papa consulatur. *Cap. viii.*

Quando clerici coram iudice delegato praelatos ecclesiarum, super ecclesiis quas tenent, in causam traxerint, & coram eodem iudice transactione vel alio modo ecclesias obtinuerint, in quibus certum sit eos institutionem canonicam nullatenus habuisse, nec possessionem etiam corporalem: Ordinarius iudex non debet iudicis delegati mandato resistere violenter, * sed apud ipsum insistere, ut differat eos in possessionem mittere, donec nobis rei veritas innotescat.

Idem Brixien. episcopo.

Post definitivam executioni mandatum expirat delegati iurisdiclio. *Capitulum. ix.*

In literis: & infra. Con. t. r. quod ex quo index delegatus per se vel per alium sententiam executioni mandavit, vel mandari precepit, eius auctoritas & iurisdiclio cessat: quia semel est officio suo functus.

Idem abbati sancti Albini.

Reo absente non per contumaciam delegatus datus etiam ad diem, non resistit auctorem, licet possessionem & deiectionem probare volentem.

Capitulum. x.

Consultationibus: & infra. Quæsitum est, utrum si aliquis ecclesia vel possessione qualibet se adseueras absque iudicio & causa rationabili spoliatus, a nobis ad iudices litteras obtinuerit, ut intra certum tempus restitatur sibi possessio, si con- stuerit iudici eum esse taliter spoliatus, possessio debeat ei restitui: cum is qui tenet ecclesiam vel possessionem, quam ipse requirit, antequam de literis ipsis aliqua mentio fieret, studiorum, peregrinationis, vel alia huiusmodi causa se absentaverit, nec intra tempus praefixum * iudici possit suam praesentiam exhibere? Super quo respondemus, quod nec potest, nec de- bet restitutionem habere, quævis paratus sit coram iudice dele- gato testibus idoneis possessionem & deiectionem suam pro- bare: nisi is qui possidet, se per contumaciam absentasset.

i iij Idem

* Vide. Nec ma- gistrati- bus. ff. de iniur.

* Alias, pramissum.

Decretalium Gregorij Lib. j. Tit. xxix.

Idem Carnotensi episcopo.

Delegatus Papa in causa sibi commissa iurisdictionem habet super ordinarium, & quemcumque maiorem. *Cap. xi.*

** vide l. Generali. tit. cii. no. ff. de fide. ius. & ff. de solu. l. si duo.*
Sane quia nos: & infra. Tux questioni duximus respondendum, quod iudex a nobis delegatus, vices nostras gerit: unde in causa illa superior est & maior illis quorum causam susceperit terminandam. Ideoque si episcopus vel alia persona, quæ non sit de iurisdictione illius in causa quam ei delegamus, rebellis aut contumax fuerit, secundum qualitatem facti poterit vel interdicti vel suspensionis sententia a iudice delegato compelli: ita quod iudex secundum negotij qualitatem temperate procedens, episcopo vel ingressum ecclesie, vel sacerdotale officium interdicat, aut etiam terram illius quæ ad iurisdictionem suam pertinet, specialiter interdicto supponat.

Idem Eboracensi archiepiscopo, & episcopo Conventrensi.

Si primus impetravit primam dignitatem in ecclesia vacatam, secundus impetravit certam dignitatem ipsius ecclesie cum vacaret, & illa postmodum vacat: debetur primo, & non secundo. *h. d. & est notabilis decisio. Capitulum. xii.*

1 Ex parte N. nobis innotuit, quod cum ad te frater Conventrensis episcopo, nostras literas impetraverit, ut ei archidiaconatum, quem in ecclesia tua primo vacare cotingeret, assignares: R. adversarius eius alias a te frater Eboracensi literas impetravit, nulla de prioribus habita mentione, ut si avunculus suus archidiaconatum quem habebat in ecclesia eadem, vellet omnino dimittere, ipsum ei faceres assignari. Quoniam igitur si memores fuissetis nos a predicto N. literas direxisset, pro adversario nullatenus scripsissetis: mandamus, quatenus prefato N. archidiaconatum ipsius ecclesie (si vacat) non obstantibus posterioribus literis assignetis.

Idem Eboracensi archiepiscopo.

Ubi contraria voluntas Papa non apparet, delegatus iuri formam servare debet, & rationabiles exceptiones admittere. *Joan. And. Capitulum. xiii.*

2 Ex parte tua: & infra. Questioni tux taliter respondemus, quod si quando iudici delegato expediat formam sibi statutam servare, debet tamen rationabiles exceptiones admittere: & in causa iuxta iuris aequitatem procedere: Nisi exprimitur in literis nostris, quod nullæ debeant exceptiones admitti. Quod nec nos, nec antecessores nostros credimus unquam expressisse.

Idem

De officio & potestate iudicis delegati. 68

Idem abbati & conventui Maioris monasterij.

Delegatio facta dignitati non expressa nomine proprio, trahitur ad iurisdictionem. *Capitulum. xiiii.*

Quoniam abbas Leicest. qui suscepto mandato nostro prout diem ad agendum praxit, abbatem Vincestrige de novo substitutum iudici pramortuo, illi mandato nostro porrecto: quia sub expressis nominibus locorum & non personarum commissio emanavit, sibi socium in causa cognitione adiunxit: Nos sententiam illorum (sicut est iusta) ratam & firmam habemus.

Idem.

Si questionem de iure presentandi Papa delegat appellationem remota, & sub ea forma, ut delegatus ad presentationem eius ad quem videri pertinere, ordinet ecclesiam: per hoc non habet institueri sed pronuciare: & is ad quem pertinet instituit: & si iuri suo detrahatur, licite appellat. *Capitulum. xv.*

Super eo vero, quod subiungere voluisti, si de presentatione presbyteri inter aliquos questione suborta causam cogerit delegari alicui sub hac forma, ut si constiterit ius de quo agitur, ad partem alterutram pertinere, ad presentationem eiusdem de persona idonea ordinet ecclesiam ap. re. an liceat delegato iudici, in scio diocesis episcopo, archidiacono vel archipresbytero reclamante, presentatum sibi clericum in possessione ecclesie mittere: & an si archipresbyter, vel archidiaconus, vel episcopus ad quem institutio pertinet, appellaverit, eorum sit appellationibus deferendum: Hoc tuam volumus discretionem tenere, quod licet questionem, quæ de presentatione vertitur, ap. re. committamus alicui terminandam: non tamen est nostra intentionis, diocesis episcopo, vel archipresbytero, vel archidiacono praxidicium generare: ideoque presentandus est illi, qui instituendus fuerit, & tenebit eorum appellationem, si videntes iuri suo detrahi duxerint appellandum, quia non illis sed partibus inter quas causa commissa est, appellationis remedium est sublatum. ** vide l. ii. §. si quis a p. cipe. ff. Ne quid i. pub. al. illi.*

Idem. Si causa simpliciter est delegata duobus, sententia unus non tenet. *Capitulum. xvi.*

Causam matrimonij, quæ inter I. mulierem, & Blanchacium agitari dignoscitur, Eboracensi. & Vapiceni. episcopis nos meminimus commisisse: quibus ea viro restitui mandavimus, vir mulierem cruciatibus & flagellis adeo affecit, q. invita & coacta inter se & virum confessa est parentela, licet factum i. iij. est,

Decretalium Gregorij Lib. j. Tit. xxix.

est, quod ad iudicium vnius eorum dimisit eandem & infra.
Discretionem vestram mandamus, quatenus si inueneritis quod
præfatus si. dictam Lad iudicium solummodo alterius prædi-
ctorum a se separasset * (quia cum causa duobus committi-
tur, sententia vnius non tenet) ipsum ut eandem mulierem si-
cut uxorem suam benigne recipiat, & maritali affectione per-
tractet, monitione præmissa cogatis. Si qui tamen apparuerint
qui (postquam ab eo recepta fuerit) matrimonium ipsorum
velint, & legitime possint impetere: causam audiat, & hinc
canonico terminetis.

* vide. l.
Causa. §.
Sed si ii.
ff. de furt.
gloss. &
doc. in au-
th. de fide
iur. §. i.

Idem Oxoniensis & Vintoniensi episcopis, & abbati Herfor.
Delegatus qui est dominus impetratus, recusari potest. Ca. xxi.
Aulam, quæ inter F. & R. de natiuitate Agathe vertitur,
vobis fratres episcopi, & Londonen. episcopo commisi-
mus terminandam. Verum quoniam idem F. præfatum Lon-
donen. episcopum habebat suspectum, pro eo quod dominus
est prædicti F. ipsum amouendum, & te fili abbas loco ipsius
duximus subrogandum.

Idem.

A subdelegato delegati Papa, qui subdelegatus non in totum,
non ad Papam, sed ad ipsum delegatum appellari debet. Cap. xxi.
Cum te consulente: & infra. Si super causa, quæ tibi ex
nostra delegatione committitur, a personis ecclesiasticis
vna vel pluribus, quibus (ut parcas laboribus partium & ex-
pensis) cognitionem ipsius causæ & testium examinationem
sententia tibi reſeruata cõmittas, appellatio fuerit interpõ-
ta, huiusmodi appellationis intuitu causam ipsam indefini-
tam relinquere non teneris.

Lucius. iij. Cantuariensi archiepiscopo, & eius suffraganeo.
Morte delegati non expirat iurisdiclio delegati, coram quo
in erat contestata. Capitulum. xxi.

R. Elatum est, & infra. Nos itaque consult. vestre resp.
quod si lis fuerit ante præ. n. obitum contestata, mand-
tum morte mandatoris nullatenus expirauit. Si vero ante litem
contestationem decessit, nõ est a iudicibus quos delegauerat,
ex delegatione huiusmodi procedendum.

Urbanus. iij.

Si delegatus citauit ante mortem delegantis, perpetuata est eius
iurisdiclio. Et appellationi renunciat, qui coram iudice a quo ap-
pellauit, litem prosequitur.

G. Ratum gerimus, & infra. Sane consuluit nos deuotio
vestra, an ante obitum delegantis proposito citationis
edicto

Capitulum. xx.

De officio & potestate iudicis delegati. 69

edicto, lite vero post mortem contestata nihilo minus de-
beat in causa procedere delegatus. Et verum intelligatur ap-
pellationi renunciasse, qui ea interposita ad producendos te-
stes inducias postulauit, & demum productioni & allegationi
renuncians, attestaciones petuit solemniter publicari. Nos
autem inquisitioni tue taliter respondemus, quod cum in casu
priori citatione facta, negocium sit quasi captum, & maxime
si delegatus nõ sit certus de obitu delegantis, potest & debet
in causa procedi, tenebitque quod iustitia fuerit præuia defi-
nitum. In secundo vero casu videtur ab appellatione recess-
sum, si secundum ea quæ præmissa sunt, eum qui appellauerit,
constiterit processisse.

Celestinus. iij.

Si causa committitur tribus delegatis cum clausula, quod si non
omnes, &c. prius quam appareat de impotentia tertii, duo proce-
dere non possunt. Et si procedunt, nihil agunt, hoc dicit usque ad
§. adiciamus.

Capitulum. xxi.

P. Rudentiam tuam & infra. Quinto loco supplicas informa-
ri, utrum cum tribus causa committitur, ita quod si omnes
interesse nequiverint, duo eam nihilo minus exequatur: si re-
us a duobus tantum fuerit conuocatus, venire necessario
teneatur. Et si citatus a pluribus coram duobus comparuerit,
tertio nec veniente per se, vel * per literas (ut solet fieri) ex-
cufante, an duo præſentes in causa possint procedere, & eam
sententiæ calculo terminare? In hoc casu taliter responde-
mus, quod cum aliquis delegatorum iudici, per certum nun-
cium vel excusatore literatorie destinatum non ostenderit se
interesse non posse, vel aliàs de eodem canonice constare nõ
poterit, residui procedere ad causæ cognitionem non debent: *
quod si processerint, nihil reputabuntur egisse. Illa quippe fuit
antiqua sedis Apostolicæ prouisio, ut huiusmodi causarum re-
cognitiones duobus quam vni, tribus quam duobus libentius
delegaret, cum (sicut canones attestantur) integrum sit iudi-
cium, quod plurimorum sententiis confirmatur. * Mandati si-
quidem excedere fines probaretur, si quis extra formam re-
scripti accepti præsumeret iudicare.

Clausula, si non omnes poteritis, sub impotentia includit volun-
tatem quo ad prouidendam iurisdictionem committitur. Idem in
duobus datis cum clausula, quod si ambo, h. d. usque ad §. sexta.

Adiciamus etiam, quod ubi fuerit in cõmissione appõsitus
ut si omnes interesse nequiverint, duo eam nihilo minus ex-
quantur: si aliquis ex ipsis cum possit, noluerit interesse, duo
nihilo mi-

* Alii,
advocati.
* Al. nec

* vide. l.
Magistros
C. de pro-
f. & me.
lib. 10.
* Al. ro-
boratur.

Decretalium Gregorij Lib. j. Tit. xxix.

* alias ad nihilominus in causa procedant, licet ille tertius* gravissime sit arguendus pro eo, quod mandatu apostolicum exequi subterfugiat, aut contemnat. Idem quoque per omnia dicimus observandum in causa quæ committitur duobus, eo appposito, ut si ambo interesse nequiverint, alter nihilo minus exequatur.

Si reus coram delegato obicit excommunicationem actori, quam non probat intra tempus debitum, auditur actor. si vero probat, delegatus absolvet actorem, si excommunicatus est propter causam sibi commissam, si propter aliam, ad excommunicatorem suum illum remittet: qui si non vult eum absolvere, delegatus Papa eum absolvet: nisi sit de casibus Papa reservatis h. d.

* alias, per titio.

Sexta nobis proposita ex parte tua questio* continebat, quod cum aliquibus iudicibus causa committitur, & quandoque contingit, quod reus actori obicit, quod stare non potest in iudicio, utpote vinculo excommunicationis adstrictus, si reus non velit statim eum probare excommunicatum, siue non possit: an actor nihilo minus audiri debeat, donec super eo quod obicitur, rei veritas fuerit patefacta? Hanc dubitationem taliter remouemus, quod si ille qui tale quid obicit, statim vel intra terminum competentem non probaverit legitime quod intendit, actor permitti debet, ut sine offendiculo quolibet audiat. Ceterum si vel ex confessione actoris, vel alio quolibet modo legitime constiterit esse actorem vinculo excommunicationis adstrictum, à iudicibus delegatis secundum formam ecclesiasticam valet absolui, ita ut si propter aliam iustam causam & evidentem ab ordinario iudice vel delegato excommunicatus fuerit, ad excommunicatorem debet absolvendus remitti: qui si malitiam adhibuerit, delegati iudices id ritu ecclesiastico libere exequantur, dummodo non sit tale genus excommunicationis illius, cuius absolutio se. Apost. referuatur. Explorati siquidem iuris existit: ut delegatis iudicibus, quibus principale committitur, & accessorium committatur.

Absolutus à delegato super causa pro qua fuerat excommunicatus, coram excommunicatore parebit seu respondet super illa causa, nisi sit alteri delegata: & si excommunicator malitiose distulerit, delegatus qui absoluit, cognoscat h. d.

Si vero ab his fuerit præfuto iuramento, quod stabit mandato ecclesie, absolutus: rursus interrogas, an coram eisdem delegatis, vel ordinario, à quo excommunicatus extitit, teneatur super eadem causa, pro qua excommunicatus fuerat respondere, & quorum debeat iudicio vel mandato stare? In quo casu taliter

De officio & potestate iudicis delegati. 70

liter respondemus, quod coram ipsius excommunicatoribus super illa causa pro qua fuerat excommunicatus, stare debet, & eorum servare mandatum: nisi specialiter fuerit illud aliis iudicibus à se. apo. delegatum. Quod si excommunicatores malitiose distulerint, tunc delegati eandem iurisdictionem, quam in principali & accessorio, exercebunt.

Innocentius tertius Rhegino archiepiscopo & episcopo Cephalulensi.

Si causa simpliciter delegatur tribus, duo sine subdelegatione tertii procedere non possunt. Quod si fecerint, ab eis poterit appellari. Idem si sunt dati cum clausula, quod si non omnes, non enim valet processus duorum tertio inconsulto. hoc dicitur comprehendendo utrumque intellectum.

Capitulum. xxii.

Cum causa quæ vertitur inter Montis regalis, & Resan. archiepiscopos, super quibusdam decimis Panormitano & Capuano archiepiscopis & tibi fratri Rhegino. commissa fuisset à nobis sine debito terminanda, prædictus archiepiscopus Montis regalis (sicut accepimus) ad primam Panormitani & Capuani archiepiscoporum citationem accessit, in quorum presentia excipiendo proposuit, quod pro duabus causis eorum non deberet stare iudicio: tum quia ipsa causa tribus fuerat iudicibus delegata, & idem ab illis duobus tantum te fratre Rhegino. inconsulto. nec vices tuas super hoc committente) ad iudicium fuerat evocatum: tum quia ante ipsorum citationem & notitiam literarum, pro eadem causa nuncium suum ad apostolicam sedem transmisserat, in quo decretalem Alexandri Papæ præ. n. sibi affirmabat apertius suffragari. At iidem archiepiscopi exceptiones ipsius nolentes admittere: contra eum ut responderet, interlocutoriam sententiam protulerunt: propter quod ad sedem Apostolicam appellavit, & infra. Fraternitati vestre mandamus, quatenus si vobis constiterit prædictos archiepiscopos exceptiones prædictas nullatenus admisisse: non obstante eo quod per ipsos factum est, decimas ipsas, quibus prædictus Montis Regalis archiepiscopus se postquam nuncius suus propter hoc ad sedem Apostolicam accesserat, asserit spoliatum, præcipue cum eisdem tam sibi quæ ecclesie sue à sede Apostolica asserit confirmatas, siue per laicalem potentiam, siue per eosdem iudices factum sit, cum fratribus inde perceptis restitui faciatis, & audientes postmodum quantum de iure poteritis quicquid fuerit questionis.

Idem conventui de Conchis.

Si duo sunt delegati cum clausula, quod si ambo coram vno recusat, agri. et c. si lib. xxi. fatis,

* vide. l. quemadmodum. C. de agri. et c. si lib. xxi.

Decretalium Gregorij Lib. j. Tit. xxix.

annum iurisdictionem sibi commissam, ad exequendum sententiam valeat exercere: sicut obseruatur in illo qui ante litem contestationem contumax inuenitur.

Idem Cantuarien. archiepiscopo.

Delegatus Papa potest principium, medium, & finem causae committere & diuisim subdelegare. h. d. vsque ad §. verum.

Capitulum. xxvii.

Super questionum articulis, de quibus nos consulere voluisti, t. respond. quod per constitutionem nostram consultationi Alex. papae nullatenus derogatur, sed illa per istam exponitur, imo in ista verius, quae in illa fuerant praetermissa, suppletur. Ipse namque respondit, quod si super causa quae alicui ex apostolica delegatione committitur, a personis ecclesiasticis una vel pluribus, quibus delegatus (vt parcat laboribus partium & expensis) causae cognitionem ipsius, & testium examinationes, sententia sibi reservata, committit, appellatio fuerit interposita: huiusmodi appellationis intuitu causam indefinitam relinquere non tenetur. Nos autem statuimus, quod licet si cui causa committitur remota app. non possit eam aliis sine prouocationis obstaculo delegare, si tamen delegatus a nobis vel iudex quicumque non tam cognitorem, quam executorem ad aliquem certum articulum, quempiam deputauerit, ab eo (nisi modum excedat) non liceat appellari, dummodo de partium deputetur vel recipiatur assensu. Quod si delegatus a nobis vel litis exordium vel causae finem, necdum totum negotium ei duxerit committendum, ab ipso tanquam a iudice licite prouocetur: cum & lis ante iudicem debeat contestari, & causa per iudicem definiri. Intentionis igitur nostrae fuit (sicut ex tenore constitutionis praemissae potest liquidè deprehendi) quod vt iudicialis autoritas liberius valeat exerceri delegatus a nobis licite possit & principium & finem & medium causae sibi committere, non solum coniunctim, sed etiam diuisim alij delegare, * non obstantem quod dicitur, quod iudex debet cognoscere per seipsum in principio, in medio, & in fine: cum antequam ferat sententiam, vniuersa quae acta sunt in iudicio, inuestigare debeat diligenter.

* Vide. l. a iudice. C. de iud. & gl. in. l. sepe audi. u. ff. de off. iud. si presid.

A subdelegato cum iurisdictione appellari potest: secus si sine iurisdictione, nisi modum excedat, tunc enim potest recusari, nisi de iure sit de partium consensu. Abb.

Verum cum totam causam committit alicui, vel principium aut finem ipsius: ab eo tanquam a iudice potest licite prouocari. Cum autem alicui medium tantum committit, ab ipso tanquam

De officio & potestate iudicis delegati. 72

quam ab auditore prouocari non potest: nisi mandati fines excedat, * vel merito sit suspectus, unde ne valeat recusari, prouidè statuimus, vt de partium detur vel recipiatur assensu.

A subdelegato non in totum, appellatur ad subdelegatum, non autem ad primum delegatum: secus si in totum. h. d. vsq. ad §. Quae res.

Porro cum delegatus a nobis iurisdictionem suam in alium transfert totam, si fuerit appellandum, non ad eum, sed ad nos appellari debet. Cum autem sibi aliquid de iurisdictione reseruat: si causa sit ei app. re. commissam: non ad nos, sed ad eum poterit de iure appellari. Vnde si forsan appellaretur ab eo cui media causa committitur, siue cognitorem vel executorem dicatur, vel (quod melius est) auditor, pro eo quod mandati fines excedat, vel merito sit suspectus: nihilo minus tamen delegatus a nobis iuxta consultationem praemissam, causam poterit definire: vt parcat laboribus partium & expensis.

Auditor datus sine partium consensu, recusari potest vt suspectus, non tamen sine causa. Abbas.

Quem vero delegatus a nobis deputauerit auditorem, neutra partium poterit recusare, nisi coram eo iustam reculationis causam ostendat. *

Si vnus ex duobus delegatis principii cum clausula appel. re. subdelegat alteri acceptanti, non potest acceptans subdelegare, nec appel. re. procedere, quod tamen ante acceptationem poterat: & si ab isto fuerit appellandum, appellabitur ad Papam, etiam si fuerit subdelegatus non in totum. hoc dicit secundum intellectum veriorum.

Si vero duo sunt a principe delegati, & vnus committit vires suas alteri, ille nec potest nec debet appel. re. procedere, nec causam alij delegare, * quamuis in commissione facta duobus contineatur expressum, vt app. re. alter possit procedere a iudice. sine reliquo, si non possunt ambo pariter interesse. Quia quod potest ex sola iurisdictione sibi a principe delegata, non potest cum iurisdictione sibi a condelegato commissa. Vnde si ab eo fuerit appellatum, licet aliquibus visum fuerit quod ad condelegatum valeat appellari: nobis tamè videtur, quod ad primum duntaxat appellandum est delegantem, propter rationem superius assignatam.

Si delegatus Papa subdelegat non in totum, pars a subdelegato non poterit appellare, ex eo, quod datus sit sine suo consensu, potest tamen recusari in ostendendo causam iustam coram delegato: & tunc delegatus desinet: a quo etiā si nolit recusatione admittere, appellatur

* Vide an rth. qua in prouincia. cu not. C. ubi de cri. mi. ag. op.

* Vide. l. a prisi. C. de iud. C. de iud.

* Vide. l. C. de iud.

Ex literis patriarchæ Granden. & infra. Mandamus quatenus nisi vobis cõstituerit quod literæ quæ secundo loco ad archiepiscopum bytherum Paduanum impetratæ dicuntur, de prioribus literis ad primicerium Granden. & plebanum sanctæ Sophiæ obtentis expressam fecerint mentionem, ut per secundas primæ appareat reuocata: eum primos iudices autoritate li-

Decretalium Gregorij Lib. j. Tit. xxix.

terarum nostrarum iurisdictionem non sit dubium habuisse, quam potuerunt postmodum patriarcha quo ad executionem sententia demandare, ex qua coercionem etiam idem patriarcha receperat: cum huiusmodi deman data iurisdictione delusoria videretur, si subdelegatus huiusmodi coercionem aliquam non haberet interdicti sententiam ab eodem patriarcha in Castellana archi. promulgatam pro eo quod eiusdem patriarcha executionem impediens, eius literas, quibus mandatum predictorum iudicum nuntiabat, legi in publicum non permittit: tam diu faciatis inviolabiliter observari, donec eidem patriarcha de iniuriis interrogatis sufficienter fuerit satisfactum. Si vero constiterit primas literas per secundas legitime reuocatas: cum appareat primos iudices iurisdictionem nullam penitus habuisse, & ita constet per consequentiam patriarcham ipsum non recepisse iurisdictionem, vel coercionem aliquam ab eisdem, predictam interdicti sententiam denunciatis irritam & inanem.

Idem episcopo Picta.

Iurisdictione delegati re integra morte mandantis expirat.

Capitulum. xxx.

Icet vndique: & infra. Cum igitur duxeris requirendum, si causam tribus iudicibus delegamus, apponi in literis nostris illam clausulam facientes, quod si non omnes his exequendis poteris interesse, duo vestrum nihilo minus eam exequantur: & unus postquam commiserit cuidam ex aliis vices suas, de medio sit sublatas, tertius ut suspectus merito recusetur: an collega superstes suo nomine ac defuncti possit negotium definire. Inquisitioni. r. r. quod si iurisdictione a suo sibi collega delegata eo vivente uti non coeperit, quia mandatum huiusmodi re integra morte mandantis expiravit: non habet solus officium iudicandi. si vero ante mortem illius iurisdictione uti coeperit taliter demandata: vices suas & alius poterit adimplere.

Idem episcopo Baiocensi.

Non creditur qui delegatus, nisi delegatione probet. Cap. xxxi.

* Vide. l. quicunque. ff. de pub. & nota. l. sciendum. ff. de vet. oblig.

Cum in iure peritus: & infra. Praterea quaesivisti, cum tibi ab aliquo sub hac forma mandatur: auctoritate qua fungor iniungo, ut talem denuncies excommunicationis sententiae iubiaccere, ac tibi super mandato apostolico hesitanti, ab aliquo non sit facta fides: an mandatum huiusmodi exequi tenearis. Super quo tibi huiusmodi damus responsum, quod nisi de mandato se. apo. certum extiteris, exequi non cogaris quod mandatum. Idem

De offi. & potestate iudicis delegati.

74

Idem Patri. & Trecenti. episcopis, & abbati sanctae Genovefae. Per procuratorem non habentem mandatum, de re ad rem iurisdictione prorogari non potest. *Capitulum. xxxii.*

Cum olim abbas & conventus Vergiliacensis sui nobis conquestione monstrassent, quod comes Alaisiodorensis. quoddam stagnum, molendinum & domum in terra eorum construeret nitebatur in ipsorum praedictum & gravamen, episcopo & thesaurario Niuernensi commissimus causam ipsam. Per quorum literas accepimus, quod lite super petitionibus ecclesiae contestata, receptis utrinque testibus, & attestationibus publicatis, cum super dictis testimoniis inter partes fuisset postmodum disputatum: Tandem pars comitis proposuit, quod de damnis in nemoribus & rebus aliis datis, super quibus testes deponere videbantur, cognoscere non debebant, cum in rescripto nostro nulla de damnis mentio haberetur: & infra. Iudices autem interlocuti sunt, quod super damnis datis a comite, ad eos cognitio pertinebat. Quo audito, comes ad appellationis beneficium conuolauit. Vnde ipsum iudices euocatum, & nec per se nec per responsalem idoneum comparentem, excommunicationis vinculo adstrinxerunt: & infra. Quia vero super damnis datis, antequam lis fuisset contestata, nequaquam ad dictos iudices cognitio pertinebat, cum in rescripto nulla de illis mentio haberetur, nec ad ipsos potuerit iurisdictione prorogari, cum procurator ad illa solummodo intelligatur constitutus, quae in commissionis literis inveniuntur expressa: & postquam comes publicatis attestationibus intellexit super his fuisse depositum, protinus contradixit: nos eosdem iudices pronunciamus minus iuste interlocutos fuisse, ac saepe dictum comitem qui ob hoc ad appell. beneficium conuolauit: excommunicationis sententia non fuisse ligatum.

Idem Senon. archiepiscopo.

Qui acta causae relationi iudicum delegatorum sigilla violando aperuit, non auditur postmodum contra illa. Capitulum. xxxiii.

Cum olim magister S. & B. archidiaconatus & praepositus curris pergram adinuicem commutassent: & infra. Verum dictus B. nam falsi, lauit illorum, & scripta quae nobis fuerant praesentanda, non erubuit aperire. Qui postmodum in nostra praesentia constitutus, aduersario praesente in excusationem suam proposuit, quod iudices perperam processerant contra ipsum, cum acta in scriptis minus fideliter redegissent: vnde timens ne literas portaret. Vnde, illorum scripta aperuit, & quod suspicatus fuerat, adiuuenit. *Idem*

* Vide. l. 2. & ibi Bar. in si. ff. si cor. pet.

* Adde quod talis scurris per nam falsi. glo. & ibi Bal. in x. col. de pra. Costan. in glo. & ver. si sigillo. Sanè

Decretalium Gregorij Lib. j. Tit. xxix.

Sanè si quod expediret melius notauisset: vel nō recepisset scripta suspecta, vel recepta nobis fideliter præsentalset, & ostendisset causam suspicionis propositæ corā nobis: præterea cū non conquereretur de iudice, quē ei proprio motu cōcelimus, sed de illo potius, quem ipse duxerat eligendum: & iudices suas nobis per eum literas destinassent, de ipso pariter cōquerentes: verbis ipsius fidem non duximus adhibendam. Sed ut in hoc saltem puniretur, in quo peccauerat: cōtra acta iudiciū, quæ temerē violarat, ipsum (sicut nec debuim⁹) nolimus exaudire: ne videretur dolus suus ei patrocinii attulisse.

Idem abbati & capellano sanctæ M. Bon.

Delegatus non tenetur admittere collegam sibi adiunctum per literas subreptitias, nec ipsius subdelegatum. hoc dicit secundum verum intellectum, vel sic: Delegatus subdelegatum collegæ impediri non tenetur admittere, si in rescripto est clausula, quod si ambo &c. hoc dicit secundum alium intellectum. Capitulum. xxxiii.

* Vide
authē. ge-
neraliter.
C. de epis.
& cler.

Coram dilecto filio M. diacono cardinali, quē tibi & H. nuncio & clerico sanctæ Agathæ aduersario tuo, qui cū instrumentis eiusdem ecclesiæ, sed absque literis de rathabitudine, ad apo. se. accesserat: sed de rato cauerat, sub fideiussoria cautione * concessimus auditorē: proponere curauisti, quod cū quidam in parocchia sanctæ M. in honorem beate Agathæ ecclesiam cōstruxisset, Alexand. papa præde. no. causam super hoc abbati sancti Stephani, & priori sancti Victoris commisit terminandam: qui pro ecclesiā sanctæ M. definitiuam sententiam protulerunt: verum capellanus sanctæ Agathæ, sententiæ parēre cōtempnit. Cūque super eadem causa coram Ferrariē. episcopo per annum disceptatum fuisset, pars ecclesiæ sanctæ Agathæ horū veritate suppressa, magistrum L. Bon. canonicum obtinuit eidem episcopo in causæ decisione adiungi: qui cū causæ interesse non posset, prædictus episcopus, cui per sequentes literas mandabatur, ut si ambo interesse nō posset mandatis apostolicis exequendis, ea ipse nihilo min⁹ adimpleret: sententiam prædictam confirmavit: & infra. Nuncius verò ecclesiæ sanctæ Agathæ inter alia proposuit, & cū dictus magister L. vices suas alij delegasset, episcopus admittere noluit subdelegatum, sed post appellationem ad nos interpositam solus in causæ cognitione processit: & infra. Sed e contra fuit responsum, quod Ferrariē. episcopus solus procedere potuit, cū in vltimæ commissiōis literis fuisset insertum, quod si ambo interesse non posset, prædictus episcopus

De offi. & potestate iudicis delegati.

75

scopus nihilo minus exequi procuraret: quod nō intelligitur, ut si per se, vel per alios interesse non possent: quia id rarō vel nunquam contingeret, sed si nō posset personaliter interesse. Adem igitur cardinalis latam ab eodem Ferrariē. episcopo sententiam cōfirmavit, & aduersæ parti super hoc perpetuum silentium duxit imponendum. Nos ergo quod ab eo factum est, autoritate apostolica confirmamus.

Idem præposito sancti Dominici subdiacono nostro.

Locus ad quem rem secū accedere non potest, & canonicus in causa canonici delegatus, recusari poterunt. Capitulum. xxxv.

Cum R. canonicus Ianuensis causam quæ inter ipsum ac Petrum ciuem Ianuensem vertitur, tibi obtinuerit delegari: & idem ciuis propter multas & graues inimicitias ciuitatis suæ, in tua nequeat præsencia comparere: Mādamus quatenus suprascripto R. huiusmodi optionē relinquant, ut (exceptis canonicis Ianuē. quos cum sint eius socij, meritō habet pars aduersa suspectos) in ciuitate vel diocesi Ianuē. in qua sunt multi viri prouidi, iudicem eligat, coram quo questio terminetur: cui autoritate nostra districtē præcipias, ut eandem causam iuxta rescripti à te obtēti tenorem appel. re. sine debito terminare procuret.

Idem Rothomagen. archiepiscopo.

Si mandatur iudici delegato, ut illum absoluat, qui dicit se iniuste excommunicatum, ante probationem illum absolueri debet. Si autem dicat excommunicationem nullam: probationem nullitatis ante pronuntiationem admittet. Capitulum. xxxvi.

Cum contingat interdum, quod laici: & infra. Insuper requisiti sumus, cū quis conqueritur in se à suo episcopo post appella. ad nos legitime interpositam, vel alias iniuste, excommunicationis sententiam promulgatam, & nos iudicibus damus in mādati, ut si est ita, iuxta formam ecclesiæ absolutionis beneficium illi impendant, vel eandem sententiam denunciēt esse nullam, ac episcopus paratus sit probare se in illum, antequam vocē appellationis emitteret, vel aliā iuste huiusmodi sententiam protulisse, an probationibus non admissis liceat iudicibus excommunicatum absolueri, vel denunciare sententiam esse nullam? Ad quod. r. quod cum quis conqueritur se post appella. ad nos legitime interpositā excommunicatione fuisse innodatum, semper vtriusque partis probationes sunt admittendæ antequam ad decernendum super hoc aliquid procedatur, per quas denique apparebit an

k iij

absolu-

* Vide. l.
in. a. cum
l. seq. C.
de postu.
et. l. nā ad
ca. ff. de
legi.

Decretalium Gregorij Lib. j. Tit. xxix.

absolutione indigeat conquerens, vel denunciatus sit potius non ligatus. In eo vero casu, cum excommunicatum quis se asserit iniuste, vix vel nunquam est eius (antequam absolutus fuerit) probatio admittenda, nisi tunc tantum cum asserit in excommunicationis sententia intolerabilem errorem fuisse patenter expressum: ad quod probandum admittitur, antequam absolutionis gratiam consequatur. Verum si proponat se simpliciter excommunicatum iniuste, ac episcopus ad probandum iniuste ipsum excommunicavit, suas postulet probationes admitti, non est ante absolutionem ipsius aliquatenus audiendus, cum etiam pro certo constaret rationabiliter in illum excommunicationis sententiam promulgatam, nihilo minus esset ei absolutio impendenda humiliter postulat: & ideo in hoc casu illum credimus iuxta formam ecclesie protinus absolvendum: vt sic demum probationibus utriusque partis admissis, vtrum iuste vel iniuste ligatus fuerit, decernatur.

Honorius. iij. Messan. & Regi. archiepiscopis.

Si subdelegatus delegati Papae iurisdictione uti ceperit, a delegato remoueri non potest: & si fecerit contra mandatum, siue excesserit formam rescripti, processus eius nullus. Capitulum. xxxvii.

Venerabili fra. no. archiepiscopo Cusent. dedimus in mandatis, vt Cephaluden. episcopum restitui faceret ad episcopatum, & ad alia quibus fuerat spoliatus: quo restituto plenarie, & corporalem ac pacificam possessionem adeptus, si episcopus merito esset de dilapidatione suspectus, virum prouidum & honestum prouideret coadiutorem eidem adiungere, sine cuius consilio nihil eorum faceret, quae ad administrationem pertinent temporalis, quoadusque veritate comperta duceremus aliter prouidendum, interim omne alienationis genus eorum vtriusque, auctoritate nostra districtius interdicens. Porro idem archiepiscopus corporis infirmitate grauatus, commisit in huiusmodi negotio vices suas primo abbati sancti spiritus de Panormo, ac demum thesaurario Cusentinen. Quorum processus nobis exhibitos, de fratrum nostrorum consilio calculamus iustitia exigente: quia videlicet abbas contra mandatum nostri tenorem ad inquirendum vtrum de dilapidatione suspectus esset episcopus, eo non restituto processit, & archiepiscopus ipso (cum iam suo functus esset officio, dicto abbati committendo in integrum vices suas) huiusmodi negotium dicto thesaurario non potuit demandare.

* vide. l. i. cu. not. C. de ap. pel.

Greg. ix. S. praetori & magistro N. cano Ambian.

Si delegatus promittauerit se iurisdictionem non habere, ipsam

De officio & potestate iudicis delegati. 76

ipsam etiam de consensu partium non reasumit. Cap. xxxviii.

Significantibus M. muliere, & I. nato eius nos noueritis accepisse, quod cum nobilis mulier Iuliana vidua mentiens se pauperem contra eos super terris & rebus aliis ad iudices nostras literas impetrasset, iidem coram eis excipiendo proponere curauerunt, quod cum dictae literae suggello medacio impetrata fuissent, cum praedicta Iul. (quae nobilis est & diues) pauperem se dixisset in eis coram ipsis (nisi requisito prius domino, sub cuius iurisdictione ipsi consistunt, & coram quo parati erant eidem exhibere iustitiae complementum) non debebant de iure per tales literas conueniri: unde dicti iudices interloquendo pronunciarunt se per easdem literas procedere non debere: & infra. Demum fuit a partibus in quosdam tantum in arbitros taliter compromissum, quod si intra terminum in compromisso expressum causam non deciderent, partes ad eorundem iudicum redirent examen. Verum arbitri causam intra terminum negligenter terminare, dicti iudices iurisdictionem per formam compromissi huiusmodi resumpserunt a quibus iidem se sentientes grauari, quod super his super quibus ab eis fuerant absoluti, litigare compellebant eosdem, ad nostram audientiam appellarunt. Ideoque mandamus, quatenus si est ita, reuocetis in irritum.

Idem.

Arbitri electi ad causam recusationis adsignant partibus terminum ad probandum causam suspicionis, & index recusatus compellit arbitros ad causam finiendam. Capitulum. xxxix.

Suspicionis causa contra iudicem adsignata, non ipse (qui forsitan prouocatus obesset) sed arbitri potius coram quibus probatio est facienda, & ad quos omnia quae ad hunc articulum faciunt, pertinere noscuntur: possunt ad hoc terminum adsignare. Ab ipso quoque iudice (cui sicut iurisdictionis, sic & cetera sine quibus explicari non potest, intelliguntur esse commissa) iidem vt conueniant, si discordes fuerint, in vnam sententiam, vel tertium concorditer aduocent, cum quo duo vel alter eorum id faciat, sunt cogendi, ne huiusmodi occasione principale negotium plus debito prorogetur.

Idem abba. sanctae Genouefa.

Delegatus iurisdictione ad personas non expressas in rescripto, etiam de ipsarum consensu prorogari non potest. Cap. xl.

P. & G. per literas apostolicas conquerentibus coram te de episcopo London. quod concessum ab eis mutuum promissio loco & termino non perfoluit: pendente iudicio l. laicus, qui k iij in

* vide. l. i. si vnus ff. de arbi.

Decretalium Gregorij Lib.j. Tit.xxix.

** vide. l. iii. ff. de eo quod per. l. i. m. & ibi Bar. C. de sent. que p eo quod interest.*
in quantitate quadam eisdem mercatoribus tenebatur, se in tuam iurisdictionem (sicut adserit) voluit prorogare: * vt si intra terminum constitutum predictam non solueret quantitatē, excommunicationis & interdicti sententias in personam & terram eius promulgaret. Quas huiusmodi occasione a te latas, decernimus nō valere: cum & si alia iurisdictioni prae- esse dicaris: quia in dictum l. nullam iurisdictionem habebas, iurisdictionis prorogatio nulla noscitur extitisse, cum huius- modi delegata iurisdictione ad alias personas nequeat prorogi.

Idem.
Maior. xx. annis potest a quocunque dari delegatus. Idem in maiori. xviii. dummodo interueniat consensus partium. Minor. re- rō. xviii. non potest dari nisi a principe. Capitulum. xli.

** vide. l. i. ff. de mi. & l. filius fam. & l. cū prator. ff. de iud.*
Cuiusmodi delegatus. Ceterum constituto intra ætatem eandem (nisi partes scienter consentirent in eum, qui annum xviii. transcendisset) facta delegatio ab alio quā a principe, non teneret. Idem.

** Alias, illud.*
Potestas plurium delegatorum vel arbitrorum simpliciter dato- rum expirat per mortem vnius. Capitulum. xlii.

** Alias, illud.*
Vno delegatorum vel arbitrorum (sicut proponis) rebus humanis exempto, eorum officii expirauit. Nisi aliud * in delegatione aut compromisso fuisset expressum.

Idem.

Delegatus Papa subdelegare potest, licet datus sit ex officio vel de partium consensu, vel cum clausula praelectionis, videlicet quod si non omnes, in eum alio exequatur & cetera. hoc dicit vsque ad §. si autem. Capitulum. xliii.

** vide. l. i. ff. de iud. & ibi Pet. de bel. parti. & Cyn. C. de iudi. & Bar. in. l. i. & quia. ff. de iuris. si partes consentiunt, alteri subdelegare. Fallit in casibus hic ex- om. iudi.*
Quoniam apostolica sedes intendit providere negotiis & non personis quibus eadem committitur, si iudex ter- tius licet ex officio nostro, vel de assensu partiū pro- vititate communi a nobis datus eisdē, alij delegauerit vices suas (cum delegato a principe id concedatur a iure) * delega- tio valebit ipsius. Idem quoque dicendum est cum manda- tur episcopo vt cum altero suorum coniudicum mandatum apostolicum exequatur, & tunc sine subdelegato ab ipso epi- scopo reliqui duo procedere non valebunt.

** quia. ff. de iuris. si partes consentiunt, alteri subdelegare. Fallit in casibus hic ex- om. iudi.*
Is cui committitur negotium vt personaliter exequatur, potest prestare hoc dicit vsque ad §. Ceterum.

Is autem cui iniungitur vt personaliter negotium exequatur,

De officio legati.

77

tur, potest (dummodo partes consentiant) hoc aliis delegare praterquam si inquisitionem fieri, vel ecclesiis de praelatis, vel aliis ministris provideri mandemus, cum in his omni- bus casibus industriam & fidem persone, cui talia committi- mus, eligere videamur.

Is cui committitur nullum ministerium exequendum, non potest vices suas alteri committere. fallit in legato sedis apostolica. Et est text. notabilis, & multum allegatur. Ab. Sicut.

Ceterū (salua legatorū sed. apo. autoritate) nulli cui com- missum fuerit predicare crucē, excommunicare, vel absolvere aliquos, dispellere cum irregularibus, vel iniungere penitēcias, liceat hęc decetero aliis demādere: quia non sibi iurisdictione, sed certum ministerium potius committitur in hac parte.

De officio legati. Tit. xxx.

Alexander tertius vniuersis suffraganeis Cantuariē. Ecclesiæ.

Legatus Papa etiam per simplicem querelam adiri potest.

Capitulum primum.

Cum non ignoretis Cant. archiepiscopum vobis non solum metropolit. sed etiam legationis iure praeisse: & infra. Sane licet idem archiepiscopus metropolitico iure audire nō debeat causas de episcopatus vestris, nisi per appellationem deferantur ad eum: legationis tamen obtentu vniuersas que per appell. vel querimoniam perueniunt ad suam audiētiam, audire potest & debet, sicut qui in provincia sua vices nostras gerere comprobatur.

Celestinus tertius.

De causa specialiter delegata a papa, legatus se intromittere nō potest.

Capitulum. ii.

Studisti a nobis querere, vtum de causa quam alicui delegamus, alius qui sit generalis in provincia legatus, ante cognitionem vel postea cognoscere valeat, vel cōmissionis nostre processum, quem iudici delegato transmittimus, taliter impedire. Respondemus, quod cum mādatur speciale de- roget generali, legatus cōmissionem alij factam specialiter impedire non potest. & si secundum formam mandati nostri sententia iam fuerit promulgata, non poterit ipse legatus (nisi super hoc mandatum speciale receperit) eam quomodolibet irritare: ipsam tamen (si rationabiliter lata fuerit) confirmare valebit, & executioni demandare.

Inno-

Decretalium Gregorij Lib. j. Tit. xxx.

Innocentius tertius tit. sancti Laurentii in Lucina presbytero cardinali sed. apost. legato.

Legatus etiam de latere ex generali legatione non potest transferre episcopos, vel unam ecclesiam cathedralem alteri subicere, & alteri concedere in primatia, vel duos episcopatus unire, vel unum dividere: excommunicatos tamen propter manuum iniunctionem in clericos, absolviere potest, h. d. cum. c. seq.

Capitulum. iii.
Nisi specialis illa dilectio, quam ad personam tuam habuimus & habemus, iustum motum animi non temperaret, canonice sanctionibus, & consuetudine generali, motu proprio presumpsisti Troianum episcopum de Troiana ecclesia ad Panormitanam de facto transferre.

Idem eidem.
Summatum fuit supra in cap. precedenti. *Capitulum. iiii.*

Quod translationem: & infra. Licet in regno Siciliæ generalis sit tibi commissa legatio, ad eam tamē sine speciali mandato nostro non debuisti manus extendere, quæ in signum privilegij singularis sunt tantum summo pontifici reservata: & si quædam ex his quæ de speciali cōcessione sapientia fuit legatis indulta, ut illorum videlicet absolutio, qui propter sacrilegas manuum iniunctiones in clericos, incidit in canonem promulgatæ sententiæ, videatur ex ipso legationis officio iam licere legatis: an existimas, quia vices nostras tamquam legato tibi commisimus exequedas, quod Panormita. ecclesiam posses subicere Messan. ut illam præficeres isti, concessio sibi privilegio primatiæ? An putas ex eadem causa tibi licere, duos

** Facit ad hoc tex. in l. i. cū no. per Bart. ff. de itin. actus priuat. c. ff. de procur. l. Pomponius. * Adde eiusdem fratri.*
Idem Bonon. episcopo & M. capellano subdiac. nostro.
Ex quo legatus retulit causam Papa, illius definit esse index.
Capitulum quintum.

Licet Traneū. canonici ab initio dissensissent, tādē unanimiter consenserunt, G. fratrem Cassinē. abbatis in archiepiscopum eligentes, cuius electionem Portuē. episcopus tunc legatus examinari præcepit: & infra. Nuncius præfatus abbatis nobis literas præsentavit, gravem contra iam dictum legatum querimoniam continētes, quod postquam electionem examinaverat, & eam ad nostrā deliberationis examen transulerat, nūciis iam directis, electionem eādē malitiose nimis examinare præsumpsit: & infra. De consilio fratrum nostrorum examinationem secundam, tanquam à non suo iudice factam, postquam negotium ad nostrum fuerat translatum

De officio legati.

78

tum examen, censuimus irritam & inanem.
Idem sancti P. & sancti Leonis abbatibus, & R. archi. Tulles.

Legatus de latere conferri beneficium vacans, licet illud spectet ad præsentationem alicuius clerici, hoc dicit. & est casus notabilis.
Capitulum sextum.

Dilectus filius R. Metensis canonicus intimavit, quod cum Prænustinus episcopus apo. sed. legatus ecclesiam sancti Trudonis contulisset eidem Meten. archid. ad quem illius ecclesie præsentatio pertinebat, adferēs quod eodem inconulto cōferri nō potuit à legato, canonicum ipsum super eadem ecclesia molestare præsumit. Cum igitur plus iuris habeat in concessione prælatus, quam in præsentatione patronus, nec præiudicetur prælato, iniquo per apo. sed. legatum eo inconulto ecclesia concedatur: mandamus, quatenus dictum arch. ut ab eius super hoc molestatione desistat, appel. re. cogatis. *Idem illustri regi Francorum.*

Legatus in pluribus locis potest in quolibet dictorum locorum iurisdictionem suam exercere: ita quod facta vniui loci potest in alio explicare. hoc dicit. Panormi.

Capitulum. vii.
Non ille, qui nihil ignorat: & infra. Ex parte tua quæmonia accepimus, quæ cum tibi legatus esset certa ratione suspectus, extra fines regni Francorum in terrā tuam interdicti sententiam promulgavit: & infra. Tuae magnificentiæ respondemus, quod etsi fines regni Francorū exierat, nōdum tamen fuerat terminos suæ legationis egressus: cum nō solum in regno Francorum, sed in Vien. Lugdun. & Bifontin. provinciis iniunctam sibi à nobis legationis sollicitudinem suscepisset.

Greg. ix. patriarchæ Hierosolymitano.
Præfente legato de latere, minor legatus executionem officij sui dimittere debet.

Capitulum. viii.
Volentes: & infra. Fraternitati. r. legationis officium in provincia tua duximus committendum, ita tamen quod si legatus ad partes illas de latere nostro cōtigerit destinari, executione ipsius officij, quandiu legatus ipse ibi fuerit, pro sedis apost. reuerentia omnino dimittas. ** Vide aut. the. multo decretam absolviere nequit excommunicatos pro iniunctione manuum de sac. s. d. in clericos, nec etiam in provincia si tales excommunicati aliunde eccl. fac. l. remant. Legatus vero ratione dignitatis nullos tales absoluit. hoc ii. c. de re. dicit secundum communem intellectum.*

Capitulum. ix. tui.
Excom-

Decretalium Gregorij Lib. j. Tit. xxxj.

Excommunicatis pro iniectioe manuum violenta, eccle-
sia Romanæ legati, qui de ipsius latere non mittuntur ex-
tra provinciam sibi commissam, vel ibidem si huiusmodi ma-
nuum iniectores illuc cōtingat aliunde accedere. Et qui ec-
clesiarum suarum prætextu legationis sibi vindicant dignita-
tem, etiam subditis (quamvis in provincia sua existentes) be-
neficium absolutionis impartiri non possunt: Nisi de spe-
ciali gratia illis & istis amplius à sede apostolica concedatur.
Idem.

*Durant legati statuta etiam legatione finita, finitur tamen sui
delegati iurisdictio, si citatio non præcessit.* Capitulum. x.

Nostro statuta edita in provincia sibi commissam durent tan-
quam perpetua, licet eandem postmodum sint erepti. Secus
autem si causas duxerint delegandas aliquibus, cum iurisdic-
tio illorum expiret, si ante illorum discessum horum citatio
non præcessit.

De officio iudicis ordinarij. Tit. xxxj.

Ex synodo Ioannis papæ.

*Episcopi in suis diocesis possunt crimina inquirere & puni-
re, & cum opus fuerit, inuocare brachium seculare.* Cap. i.

Erniciolam: & infra. Habeant igitur episcopi
singularum urbium in suis diocesis libera po-
testatem adulteria & scelera inquirere, vlcisci, &
iudicare. Secundū quod canones censent, abs-
que impedimento alicuius. Et cum opus fuerit,
publicum conuocent auxilium, non ad præiudicandum, sed
potius ad ea quæ deo sunt placita, prosequendum.

Eugenius papa.

*Ordinarius, qui scit non ut iudex vel homo, sed ut deus, subdi-
tum esse crimini reum, indeterminate poterit, sed non nominatim
eum arguere vel punire.* Capitulum. ii.

Si sacerdos sciat pro certo aliquē esse reum alicuius crimi-
nis, vel si cōfessus fuerit, & emendare noluerit nisi iudicia-
rio ordine quis probare possit: non debet eum arguere no-
minatim, sed indeterminate: sicut dixit Christus, Vnus vestru
me traditurus est. Sed si ille, cui damnum illatum est, pete-
rit iustitiam, potest excommunicare authorem damni, licet et-
iam ei confessus sit, sed tamen non nominatim poterit eū re-
movere à communione, licet sciat eum esse reum: quia nō ut
iudex scit, sed ut deus: sed debet eum admonere ne se inge-
ratur quia nec Christus Iudam à communione remouit.

Alexan.

De officio iudicis ordinarij.

79

Alexander. iij. Floren. episcopo.

*Si ordinarius subiectus episcopo profert in sibi subiectum iustam
censuram ecclesiasticam, episcopus illam seruare debet, & illam
sine satisfactione & conscientia profertis relaxare non debet.*

Capitulum. iii.

Cum ab ecclesiarum prælati ecclesiastica sententia in ma-
lefactores aliquos promulgatur, rata debet & firma con-
sistere, & vsque ad dignam satisfactionem inuolabiliter ob-
seruari. Quapropter mandamus, quatenus si quando pleba-
nus sancti Petri clericos vel laicos parochianos suos interdicti
vel excommunicationis sententiam rationabiliter tulerit, ip-
sam facias inuolabiliter obseruari, & eam sine congrua satis-
factione, & abiq; eisdem plebanis conscientia non relaxes.

Idem Cantuarien. archiepiscopo & eius suffraganeis.

*Si ordinatio vacantis ecclesiæ etiam patronata ex iusta causa
differitur, est ibi per episcopum reuocatus ponendus.* Cap. iiii.

Cum vos plerumque oporteat ordinationem ecclesiarum
differre, pro eo quod quandoque persona vobis minus
idonea presentatur, aut inter vos & presentatores alia de
causa radix dissensionis emerit: & infra. Fraternitati ve-
stræ mandamus, quatenus si quando in vacantibus ecclesiis,
in quibus ecclesiastica persona presentatione non habet, vel
quia persona minus idonea presentatur, vel alia de causa de
iure personas non potueritis in eis instituere: appellatione
remota ponatis reuocatos, qui debeant fructus percipere, &
eos aut in ecclesiarum vtilitatem expendere, aut futuris per-
sonis fideliter reservare.

Idem Cantuarien. archiepiscopo.

*Si constat ordinario, quod absolutus à papa suppressit veram
causam quare fuerat excommunicatus, debet illum remittere ad
papam. Si vero sibi non constat, est tamen sibi rigens suspicio con-
tra eum, debet cogere eum se purgare.* Capitulum. v.

Ex parte tua: & infra. Quia nos consulere voluisti, vtrum
illorum absolutio teneat, qui occultati excessibus pro
quibus excommunicati fuerat, absolutionis beneficiū per se-
dem apostolicam meruerūt, suæ excommunicationis causam
aliā prætendentes: Taliter. r. quod si ita tibi constiterit,
debes eos ecclesiastica censura compellere cum literis tuis
rei veritatem continentibus, ad sedem apostolicam redire.

Si vero id tibi non constiterit, & eos suspectos habueris,
quod confessi non fuerint veritatem, ipsos compellere de-
bes exinde coram te: quod si veritatē confessi fuerint, purga-
tio

Decretalium Gregorij Lib. j. Tit. xxx.

tionem prestare.

Celestinus tertius.

Si ex desidia vel malitia delegati papae quis perseverat in peccato, ordinarius loci potest supplere, non obstante quod causa fuerit delegato commissa. hoc dicitur. & est casus notabilis & singularis.

Capitulum. vi.

Significavit nobis. t. f. quoddam de parocianis tuis, Scum pro illicita consanguinitatis & affinitatis copula excommunicatione notatur, ad iudices remotiores ab apo. se. lites impetrant: per quas cum ab excommunicatione fuerint absoluti, quia dicti delegati ad locum ubi testes produci valeant, non accedunt, nec aliquos pro eorum receptione trahunt, in praenominata nefaria conjunctionis copula remanent: & causa debitum non sortitur effectum: & infra. Cum itaq; p malitia vel desidia iudicis delegati non debeat quis ad remanendum in copula conjunctionis iniquae suffragium invenire: tale damus. t. f. responsum, quod quoties ea quae praediximus, in tua dioecesi evenire contigerit, licite potes taliter absolutos in pristinam excommunicationis sententiam revocare, ipsosque tandiu eadem sententia tenere ligatos, donec causa in receptione testium & in aliis legitimis incipiat habere aggreffum.

Innocentius. iij. Ausitano archiepiscopo.

Ordinarius supplet negligentiam abbatis non revocantis monachum vagabundum.

Capitulum. vii.

Quanto deuotio religiosorum: & infra. Ad audientiam nostram noueritis peruenisse, quod monachi canonici & alij regulares tuae provinciae cum deberent potius in claustris iuxta regularia constituta diuinis obsequiis vigilare, de obediētiis & redditibus quorum curam gesserunt, pecunia cōgregata, claustrum adhorrētes, per curias principum & potentum discurrere non verentur. * & infra. Mandamus quatenus quoscunq; tales inueneris: nisi ad cōmonitionē tuā respuerint, ut proprium in manibus praetorum suorum sine difficultate resignent, conuertendum in utilitatem domus secundū abbatis consiliū, & regulare vitā obseruēt, si praetati cōmuni ser. rū post suā cōmonitionē id exequi negligenter omiserint: per suspensionē officij & beneficij appellatione remota cōpellas.

* vide. l. deo nobis. C. de epis. & cleri. & l. si cōmunis ser. rū post suā cōmonitionē id exequi negligenter omiserint: per suspensionē officij & beneficij appellatione remota cōpellas.

Idem Rothomagen. archiepiscopo, & eius suffraganeis. Ab uno episcopo excommunicatus, ab aliis est rēuocatus. Et archiepiscopus per querelam aditus, non absoluet, nisi primo remittat.

Capitulum. viii.

Ad reprimendam malitiam peruersorum, poenae certe sunt in canonibus constitutae: quas sicut latas a vobis interdū in sub-

De officio iudicis ordinarij.

80

in subditos vultis inuolabiliter obseruari, ita latas ab aliis debetis inuolabiliter obseruare. Ideoque mandamus, quatenus sententias quas Lexouien. episcopus duxerit in subditos suos canonicē promulgandas: & vos ipsi seruetis, & a vestris subditis faciatis inuolabiliter obseruari. Tu vero frater archiepiscopo (cum excommunicationis sententia per appellationem non suspendatur obiectum) si quis excommunicatus ab ipso de iniusta tibi fuerit excommunicatione cōquestus: ad ipsum (ei quasi coepiscopo deferens) absoluen dum secundum ecclesiae formam remittas: qui si noluerit ipsum absolvere: tu (recepta cautione iuratoria) absolutionis munus ei poteris exhibere: ita tamen, quod nisi legitime tibi constiterit eum cōtra iustitiam excommunicatū fuisse, ex debito sibi iuramenti praecipias, ut super eode quo fuerit excommunicatione innodatus, * ei- * al. nota dem episcopo satisfaciatur competenter. Quod si facere contempserit, eum in excommunicationis sententiam appellationis remota reducere non omittas.

Idem Turonensi archiepiscopo.

De causis subditorum archiepiscoporum & episcoporum suorum patriarcha non cognoscit nisi per appellationem legitimam, aut vigore consuetudinis seu priuilegij.

Capitulum. ix.

Vo simul: & infra. Consult. t. r. r. quod cum sit in canonibus definitum, primates vel patriarchas nihil iuris praeter ceteris habere, nisi quantum sacri canones concedunt, vel prisca illis cōsuetudo contulit ab antiquo: * ita ut secundum Nicenas regulas sua priuilegia seruentur ecclesiis, praeterquam si apost. sed. aliquam ecclesiam vel rectorem ipsius quolibet speciali priuilegio decreuerit honorare: quādiu clerici tui corā te voluerint stare iuri, compelli non debent iudicium patriarchae subire, nisi causa per appel. ad eius audientiam perferatur: aut ei aliquid super hoc a sede apost. sit indultum, * sue.

Idem Turonensi archiepiscopo.

Archiepiscopus impeditus potest consecrationem sui suffraganei alteri committere, & consecrandus tenetur ab illo commissario munus consecrationis recipere.

Cap. x.

Quod sedem apost. & infra. Nos siquidem consului, utrum si aliqua infirmitate, vel alia iusta causa detentus, aliquem suffraganeorum tuorum tuorum consecrare non possit: tibi esset: & infra. Consult. t. r. r. q. in tali articulo constituto & tuas vices (ut dictū est) tibi committere licet, & consecrad. munus qui p sua debet ab eo consecrationis accipere: * cui eas duxeris cōmittere iurisdic. das,

Decretalium Gregorij Lib. j. Tit. xxxj.

servabit, & metropolitani vice Papa cognoscat. h. d.

Ceterum si canonici absque manifesta & rationabili causa (maximè in contemptum episcopi) cessauerint à divinis: episcopus, si voluerit, nihilo minus celebret in ecclesia cathedra li, & metropolitani ad querelam ipsius, tanquam super hoc delegatus à nobis taliter eos per cen. eccle. cognita veritate castiget, quòd pœna metu talia decetero non præsumant.

* Vide. l.

i. in prin.

C. ad leg.

Jul. repet.

et insti. de

excep. §.

hodie au-

tem, in fi.

Prelatus in impositione pœna canere debet à quasi pecunia,

& ab omni alio gravamine. h. d. vsque ad finem.

Provideant itaque diligenter ecclesiarum prelati, ut hoc salutare statutum ad quietum pecunie vel gravamen aliud non convertant, sed istud studiose ac fideliter exequantur, si canonicam velint effugere ultionem: quoniam super his se apo. auctore domino attentissime vigilabit. Idem in eodem.

Cum in civitate vel diocesi sunt populi diversarum linguarum, episcopus debet providere eis per viros idoneos, qui secundum varietatem linguarum officia eis celebrent, & sacramenta ministrant. Et si vrgens est necessitas, constituit sibi vicarium pontificem illius lingue, non tamen propter hoc eadem diocesis debet habere duos episcopos. Capitulum. xlii.

Quoniam in plerisque partibus intra eadem civitatem atque diocesim permixti sunt populi diversarum linguarum, habentes sub vna fide varios ritus & mores: districte precipimus, ut pontifices huiusmodi civitatu suæ diocesim provideant viros idoneos, qui secundum diversitates rituum & linguarum, divina illis officia celebrent, & ecclesiastica sacramenta ministrant, instruendo eos verbo pariter & exemplo. Prohibemus autem omnino ne vna eademque civitas suæ diocesis diversos pontifices habeat, tanquam vnum corpus diversa capita quasi monstru. Sed si propter prædictas causas vrgens necessitas postulaverit, pontifex loci catholicæ præfulem nationibus illis conformem provida deliberatione constituat sibi vicarium in prædictis, qui ei per omnia sit obediens & subiectus. Vnde si quis aliter se ingesserit, excommunicationis se noverit mucrone percussum: & si nec sic resipuerit, ab omni ministerio ecclesiastico deponendum, adhibito (si necesse fuerit) brachio seculari ad tantam insolentiam repellendum. Idem in eodem.

Episcopi qui per se non possunt, tenentur adsumere idoneos, qui suppleant suo loco, quo ad prædicationes, visitationes, & confessionum auditiones: & si possint episcopi reperire tales, precipit in eccle-

De officio iudicis ordinarij.

82

clesiis cathedralibus & collegiatis tales institui. Capitulum. xvi.

Inter cetera quæ ad salutem spectant populi Christiani, præbulum verbi dei permaximè sibi noscitur esse necessarium: quia sicut corpus materiali, sic anima spiritali cibo nutritur, eo quòd nō in solo pane vivit homo, sed in omni verbo quod procedit de ore dei. Vnde cum sæpe contingat quòd episcopi propter suas occupationes multiplices, vel inualitudines corporales, aut hostiles incurfus, seu occasiones alias (ne dicamus defectum scientiæ, quod in eis reprobandum est omnino, nec decetero tolerandum) per se ipsos non sufficienter ministrare verbum dei populo, maximè per amplas dioceses & distensas generali cōstitutione sancimus, ut episcopi viros idoneos ad sanctæ prædicationis officium salubriter exequendum adsumant, potentes in opere & sermone, qui plebes sibi commissas vice ipsorum (cum per se idem nequiverint) sollicitè visitantes, eas verbo edificent & exemplo: quibus ipsi cum indiguerint, congruè necessaria subministrant: ne pro necessariorum defectu compellantur desistere ab incepto. Vnde præcipimus, tam in cathedralibus, quàm in aliis conventuali- bus ecclesiis viros idoneos ordinari, quos episcopi possint coadiutores & cooperatores habere, non solum in prædicationis officio, verum etiam in audiendis confessionibus, & penitentis iniungendis, ac ceteris quæ ad salutem pertinent animarum. Si quis autem hoc adimplere neglexerit, districte subiaceat ultioni.

Matth. 4.

Luca. 4.

Deute. 8.

Honorius. iij. episcopo Astinensi.

Episcopus in ecclesiis diocesis suæ debet esse contentus in iuribus episcopalibus: & quæ sint iura episcopalia, declarat. Cap. xvi.

Conquerente æconomio monasterij sancti Benedicti mō- chis Subasij nobis innotuit, quòd tu iuribus episcopali- bus non contentus, quæ in ecclesiis seu capellis eiusdem monasterij debes habere, à quibusdam earum procuracionem exigis, quas ad dādam procuracionem minime sufficere proponebat, petens ut specificares, quæ tibi ratione iuris episcopalis competeret in eisdem: quorum quibusdam specificatis, his fuit legitime contestata. Nos autem inspectis probationibus, & quæ ab utraque parte fuere proposita intellectis, decrevimus ut in ecclesiis seu capellis tuæ diocesis ad monasterium ipsum spectantibus, habeas canonicam obedientiam, subiectionem & reuerentiam, institutionem & destitutionem, correctionem & reformationem, ac cēsuras ecclesiasticas, iurisdictionem quoque causarum omnium ad forā ecclesiasticum

j ij de iure

Decretalium Gregorij Lib.j. Tit.xxxj.

de iure spectantium, penitentias, & sacramentorum omnium quæ ab episcopo sunt recipienda collationem, synodum & synodatici seu cathedralici nomine duos solidos, quartam decimationum & mortuorum, visitationem quoque annuatim quod cum ad eas visitandas accesseris, non amplius procuratoris nomine requiras ab eis, nisi quantum (pensatis facultatibus earundem) moderate poterunt exhibere, ne plus ceteris capellis eiusdem diocesis in procuratoribus onerentur & infra. Tu autem his iuribus in præfatis ecclesiis contentus existens, non amplius ab eis exigas præter moderatum auxilium, quod iuxta formam Lateranen. concilij, si manifesta & rationalis causa extiterit, cum charitate postuladū, sicut ab aliis ecclesiis eiusdem diocesis per necessitate temporis sustinemus.

Idem abbati & conventui sancti Remigij.

Episcopus visitans monasterium, non introducat seculares, sed duos aut tres canonicos suos, cum aliquibus religiosi. Cap.xvii.

VT iuxta: & infra. Attendentes igitur, quod indecens est ut Remen. archiepiscopo in monasterio vestro visitationis officium exercente, seculares interfint, per quos possit in claustrum dissolutionis materia provenire: Firmiter inhibemus, ut nullos decetero seculares in capitulum (nisi duos vel tres de canonicis ecclesiæ sue in decenti habitu, alios quos expedire viderit religiosi adiunctis) secum visitationis tem-

* Vide. l. pore introducat.*

Idem episcopo Briocens. & archidiacono Rothomagen. Lex diocesana, & lex iurisdictionis, sunt diversæ: unde res indicata in vna, non obstat agenti in alia. Cap.xviii.

Dilectus filius abbas monasterij Rothomagen. nobis exposuit, quod tertia pars emendarū, quas homines quinq; parochiarum pro suis excessibus solvere compelluntur, ad suum spectant monasterium ab antiquo: & infra. Cumq; I. papa præ-n. vobis dederit in mandatis, ut auditis hinc inde propositis, causam remitteretis ad eum sufficienter instructam: dictus episcopus processum vestrum diutius impediit occasione cuiusdam sententiæ, quæ super quibusdam ecclesiis quo ad legem diocesanam promulgata extitit pro eodē. Unde præfatus abbas nobis humiliter supplicavit, ut cum citatio, causarū examinatio, & decisio, ac emendatio ad legem iurisdictionis pertinere noscantur, non finiremus sententiæ memorate prætextu negotij processum ulterius impediri. Cum igitur prædicta de lege iurisdictionis existant, mandamus quatenus huiusmodi sententia non obstante procedatis in negotio iuxta traditionem

De officio iudicis.

83

tam vobis formam.

Gregorius.ix. episcopo Suavi.

Per rescriptum quo papa mandat ordinario ut corrigat clericos sua diocesis, non datur ei iurdictio super exceptis. Cap.xix. **G**raue gerimus, quod cum in ecclesiam sanctæ Mariæ de Orbicello, & quasdam alias existentes in tua diocesi ad monasteriū sancti Anastasij de vrbe spectantes nullam iurisdictionem habeas ordinariā, aut etiā delegatam, occasione litterarum nostrarū, quas super correctione clericorū tibi transmissimus in eas interdicti, ac in clericos earundem suspensionis sententias promulgasti, quamquam abbas eiusdem monasterij eos corrigere sit paratus: & infra. Mandamus quatenus si est ita, prudenter corrigens per teipsum, quæ minus providē attentasti, prædictas sententias sine difficultate relaxes.

Idem.

Ordinarius cui competit absolvere ab excommunicatione, potest aliis absolutionem demandare. Capitulum.xx.

His quibus ex officio in certis casibus competit illos absolovere, qui pro violenta manuum iniectione in eundem in canonem sententiæ promulgatæ, licet aliis huiusmodi absolutionem committere cum viderint expedire.

De officio iudicis. Tit. xxxij.

Honorius tertius archiepiscopo sancti Leonardi, & abbati Salernitano.

Ad officium iudicis etiam delegati spectat providere advocatum parti, quæ non potest habere: & poterit dare domesticum. Cap.i. **E**x litteris vestris accepimus, quod cum causam quæ inter abbatem & conventum Fosse Nouæ ex parte vna, & abbatem & conventum monasterij Canen. ex altera, super quibusdā possessionibus monasterij sancti Petri de Almaphia vertebatur: & infra. Quia pars prædicti monasterij proposuit, quod habere non poterat advocatum, vestrum super hoc imploratio officij, tu frater archiepiscope eidem de magistro R. clerico tuo ad exhibendum in causa ipsa patrocinium providisti. Verum frater S. Can. monachus proposuit in præiudiciū eiusdem monasterij factum esse, eo quod dictus R. clericus domesticus tuus erat: & infra. Mandamus quatenus hoc non obstante, in negotio ipso (ratione prævia) procedatis.

Gregorius nonus.

Cum imploratur officium nobile, fit litis contestatio, secus in l. iii merce-

Decretalium Gregorij Lib.j. Tit.xxxij.

Capitulum.ii.
mercenario.
Iudicis officium ubicunque pro actione proponitur, veluti cum restitutio in integrum principaliter postulat, lris contestationem exposcitalis ante & post ingressum cause potest ad hoc sine lris contestatione haberi recursus.

De maiortate & obedientia. Tit.xxxij.

Gregorius Augustino Anglorum episcopo.

Primus ordinatus, ceteris paribus prior & maior habendus est.

Capitulum primum.
Vn certum: & infra. Sit honoris ista distinctio, vt ipse prior & maior habeatur, qui pri^{or} cōmunitatis cōsilio & concordia fuerit actione ordinatus.*

Idem.

Veniens contra decretum vel constitutionem episcopi, debet excommunicari.

Capitulum.ii.
Si quis venerit contra decretum episcopi, ab ecclesia abiciatur. In lib. Reg. legitur: Qui non obediens principi, morte moriatur. Et in concilio Agathen. p anathematizetur. Leo papa.

Clericus administratione carens, non tenetur ad instrumentum obedientie, vel ad faciendum scripturam super ea.

Cap.iii.
L. Egebatur in literis tuis quod frater Atticus * chartulam de obedientie spōsione conscripserat, in qua signū debebatur iniurix. Non enim necessarium fuerat vt obligaretur scripto, qui obedientiam suam ipso iam voluntarij aduentus officio comprobabat.

Clemens papa.iii.

Ab omnibus de diocesi obediendum est episcopo.

Cap.iiii.
Omnes principes terræ, & ceteros homines episcopis obedire, beatus Petrus præcipiebat.

Innocentius.iii. capitulo Herbipolen.

Non obediens canonicis institutis, incurrit inobedientia notam, id est infamiam.

Capitulum.v.
Iud dominus in beato Petro: & infra. Cum spiritualia sint temporalibus digniora, * & obedientia melior sit q̄ victima, & auscultare magis, quā adipem arietum offerre: non debuerat Hildefemenis episcopus pro temporalis cōmodo inobedientie notā incurrere, & apostolicis iussionibus cōtrairi.

Idem illustrissimo Constatino imperatori.
Imperium non præst sacerdotio, sed subest, & ei obedire tenetur. Vel sic: Episcopus non debet subesse principibus, sed præesse. h. d.

* vide l. honores. ff. de decur.

1. Reg. 13. Deu. 17.

* alijs. Hieron.

* vide l. in nouatio ne. & ibi B. C. de sacr. san. eccle.

De maiortate & obedientia.

84

& est multum allegabile.

Capitulum sextum.

Solite benignitatis affectu: & infra. Mirata est imperialis sublimitas, quod te nisi fuimus in nostris literis increpare. Huic autē tue admirationi non causam, sed occasionem præbuit quod legisti beatū Petrum apostolorum principē sic scripsisse: * Subditi estote omni humane creature propter deum, siue regi tanquam præcellenti, siue ducebz tanquam ab eo missis ad vindictam malefactorum, laudē verō bonorum: & infra. Verum si personam loquentis, & eorū ad quos loquebatur, ac vim locutionis diligentius attendisses, scribentis nō expressisses taliter intellectum. Scribebat enim Apostolus subditis suis, & eos ad humilitatis meritum prouocabat. nam si per hoc, quod dixit, Subditi estote: sacerdotibz voluit imponere iugum subiectionis, & eis prælationis auctoritatem auferre, quibus eos subiectos esse monebat: sequeretur ex hoc etiam quod seruus quilibet in sacerdotes imperium accepisset, cum dicatur, Omni humane creature. Quod autem sequitur, Regi tanquam præcellenti, non negamus quin præcellat imperator in temporalibus illos duntaxat, qui ab eo suscipiūt temporalia: sed potius in spiritualibus antecellit: quæ tanto sunt temporalibus digniora, quanto anima præfertur corpori: licet non simpliciter dictum fuerit, subditi estote: sed additū fuit, propter deum: nec purē sit subscriptum, regi præcellenti: sed interpositum forsitan non sine causa, tanquam. Quod autem sequitur, ad vindictam malefactorum, laudem verō bonorum: intelligendum non est quod Rex vel Imperator super bonos & malos gladio acceperit potestatem, sed in eos solūmodo, qui vtentes gladio eius sunt iurisdictioni commissi: & infra. Potuisses autem prerogatiuam sacerdotij ex eo potius intelligere, quod dictum est, non a quolibet, sed a deo: non regi, sed sacerdoti: non de regia stirpe, sed de sacerdotali prosapia descendenti, de sacerdotibus videlicet, qui erant in Anathot: Ecce constitui te super gentes & regna, vt euellas & disripes, adifices & plantes: & infra. Præterea nosse debueras, quod fecit deus duo magna luminaria in firmamento cœli, luminare maius, vt præstet diem: & luminare minus, vt præstet noctē: vtrūque magnum, sed alterum maius. Ad firmamentum igitur cœli, hoc est vniuersalis ecclesię, fecit deus duo magna luminaria, id est duas instituit dignitates, quæ sunt pontificalis auctoritas, & regalis potestas. Sed illa quæ præstet dieb, id est spiritualibus, maior est: quæ verō carnalibus, minor: vt quanta est inter solem & lunam, tāta inter pontifices & reges differentia cognoscatur. Hac autem si prudenter attende-

1. Pet. 2. * vide l. de ac. ept. de l. 3. ff. de testa.

* vide l. sancimus. cū vulga. C. de episc. & cler.

Hier. 1. Gene. 1. Psal. 135.

Decretalium Gregorij Lib. j. Tit. xxxiiij.

ret imperatoria celsitudo, non faceret, aut permetteret Constantinopolitanum patriarcham, magnam quidem & honorabile membrum ecclesie, iuxta scabellum pedum suorum in sinistra parte sedere: cum alij reges & principes archiepiscopis & episcopis suis (sicut debent) reuerenter assurgant, & eis iuxta se venerabilem sedem assignent: & infra. Nos autem etiam non increpando scripserimus, potuissimus tamen rationabiliter increpare: & infra. Nobis autem in beato Petro sunt oues Christi commissa, dicite domino: Pisce oues meas, non distinguens inter has oues & alias: ut alienum a suo demonstraret ouili, qui Petrum & successores ipsius magistrum non recognosceret & pastores: ut illud tanquam notissimum omittamus, quod dominus dixit ad Petrum, & in Petro dixit ad successores ipsius: Quodcumque ligaueris super terram, erit ligatum & in coelis &c. nihil excipiens, qui dixit: Quodcumque, & infra. Vtrum autem imperatoriam excellentiam ad bonum & utile per literas nostras duxerimus inuitandam, vtrum tibi iuxta suggerimus & honesta: tua sollicitudo discernat: cum non nisi ad utilitatem ecclesie & terre Hierosolymitanæ subsidium nos te meminerimus inuitasse.

Idem episcopo Florenti.

Ordinatus per Papam, non per hoc eximitur à iurisdictione sui episcopi. Capitulum vii.

Per tuas nobis literas: & infra. Postulasti per sedis apostolicæ oraculum edoceri, vtrum quis per ordinem subdiaconatus à Romano pontifice susceptum, à debita tibi reuerentia subtrahatur. Ad quod breuiter respondemus, quod etiam decens sit vtilis quantum conuenit à te inter alios tibi subditos deferatur, quos benignitas apostolica collatione ipsius ordinis honorant, per eam tamen ab obedientia quam alias tibi debent, minime absoluantur.

Idem Constantiensi patriarchæ.

Quando de obedientia vel subiectione agitur, nihil attentari debet in præiudicium rei, vel possessioni non citati. Cap. vii.

Inter quatuor: & infra. Petitionem contra ecclesias, quas tibi subiici postulabas, quæ prius quam Constantinopolis ciuitas caperetur, Constantiensi patriarchæ minime respondebant: duplici ratione non duximus admittendam. Iuris namque ratio postulat, ut in eorum præiudicium, quibus eadē ecclesie sunt subiecte, nihil ordinemus de ipsis, cum nec citati sint, nec conuerti, nec per contumaciam se absentent: & infra. Super obedientia

De maiortate & obedientia.

85

dientia verò, quam ut tibi impedi faceremus, ab archiepiscopo & episcopis regni Cypri similiter postulasti, ferè idem duximus respondendum, cum & ipsi ante tuam promotionē fuerint exempti, quādo videlicet Constantinopolitana ecclesia erat inobediens & rebellis: & in eorum absentia contra statum eorum non debuerimus aliquid immutare. Institiam tamen non negabimus tibi, cum eam duxeris postulandam.

Idem.

Abbatibus & sacerdotibus qui sunt diocesani episcopi: ad eius synodum venire, & sibi obedire compelli possunt per censuram ecclesiasticam. Capitulum nonum.

Quod super his: & infra. Abbates & sacerdotes diocesana tibi lege subditos, qui ad tuam synodum venire contemnunt, (dummodo in ipsa synodo non ducas aliquid statuendum, quod canonicis obuiet institutis) per censuram ecclesiasticam ad synodum illam venire compellat: & debitam tibi obedientiam & reuerentiam exhibere.

Idem sancti Stephani & sancti Proculi abbatibus Bononiensi.

Canonici regulares inobedientes priori suo, per ipsam excommunicationem puniuntur: & si fuerint incorrigibiles, de fratrum consortio expelli debent. Capitulum decimum.

Cum in ecclesiis sancti Victoris & sancti Iudei de morte: & infra. Nos igitur ad reformationem earundem ecclesiarum diligenti solitudine intendentes, vniuersis canonicis dedimus in mandatis, ut priori suo in his quæ ad eum pertinerent, obedirent. Cumque omnes (quatuor duntaxat exceptis) se obediunt priorem in superbiam erigentes, licet de obedientia suo priori præstanda præstitissent iuramentum corporaliter: tamen exhibiti iuramenti immemores, suo priori per omnia restiterunt: & cum pro contumacia sua nequiuissent ad debitam obedientiam reuocari, dictus prior in eos excommunicationis sententiam promulgauit. Cum igitur præfati canonici ad apostolicam sedem accessissent, per scripturas authenticas ex multorum testimonio prælatorum effecti de ipsorum contumacia certiores, recepto secundum formam ecclesie ab eisdem corporaliter iuramento, ipsis fecimus absolutionis beneficium impendi, præcipientes eis sub debito iuramento, ut ad suum claustrum de quo exierant redeuntes, priori suo secundum deum deuotè ac humiliter obedirent. Ideoque mandamus quatenus præfatos canonicos, ut ad prioris sui obedientiam reuertantur, per censuram ecclesiasticam compellatis: & ne de sua possint contumacia vel

Decretalium Gregorij Lib.j. Tit.xxxij.

vel malitia gloriari, cogatis eos (si videritis expedire) ut iuramentum quod de parédo mandatis prioris pro absolutionis beneficio impetrando superbe negauerant, humiliter prestare precurent, alioquin eos de fratrum consortio penitus excludatis.

Honorius. iij. G. presbytero cardinali, & capitulo sancti Laurentij in Damasco.

Presbyteri & clerici capellarum subditarum titulo cardinalatus, debent cardinali obedientiam, & reliqua de quibus hic. Et vacante titulo succedit capitulum illius ecclesie, nisi pro bono pacis aliquid sit exemptum.

Capitulum. xi.

His quæ pro ecclesia sancti Laurentij in Damasco ex parte vna, & capellis sibi subiectis ex altera sup. scrutinio aliis que articulis fuere proposita, diligenter auditis sententiando decreuimus, ut earundem capellarum presbyteri & clerici, cardinali qui nunc est in ipsa ecclesia, & qui fuerint per tempora, manuale obedientiam, & reuerentiam, & honorificentiam omnem exhibeant, & ad ecclesiam ipsam pro scrutinio, baptismo & capitulo celebrandis conueniant temporibus consuetis, correctionem ipsius cardinalis recipientes humiliter, & excommunicationis, interdicti, vel suspensionis sententias, quas tulerit in eos & ecclesias eorundem, inuiolabiliter obseruantes. Quando autem ecclesia ipsa cardinali vacabit, capellani & clerici memorati eidem ecclesie reuerenter exhibeant omnia supradicta, excepto qd de correctione, & excommunicatione, & suspensione ipsorum pro bono pacis nostræ providentiæ referuamus.

Idem abbati sancti Michaelis Abradenſis diocesis.

Licet abbatissa subditos excommunicare non possit, ipsi tamen sibi obedire tenentur.

Capitulum. xii.

Dilecta filia in Christo abbatissa de Bubrigen. transmissa nobis petitione monstravit, qd cū ipsa plerūq. canonicas suas & clericos suæ iurisdictioni subiectos, propter inobedientiam & culpas eorum officio beneficiūq. suspendat, iud. consili ex eo, qd eadem abbatissa excommunicare eos non potest, suspensionem huiusmodi non obseruat, propter quod ipsorum excessus remanent incorrecti. Quocirca mandamus, quatenus dictas canonicas & clericos, ut abbatissa prefate obedientiam & reuerentiam debitam impendentes, eius salubria monita & mandata obseruent, ecclesiastica censura cōpellas.

* vide. l.

Gregorius. ix. patriarchæ Grand.

Si metropolitani a suffraganeis iuramentum exigat ultra formam statutam a canone: in eo quod est ultra, suffraganeus non tenetur.

Capitulum. xiii.

Dilecti

De maiestate & obedientia.

86

Dilecti filij archiepiscopi & capitulum Castellani. suam ad nos querimoniam detulerunt, quod cum a Castellani. episcopo exigeres iuramentum præter formam canonicam, quam ceteri suffraganei metropolitani suis cōsueuerunt prestare, iidem conspicientes ex hoc ecclesie suæ præiudicium generari, ad sedem apostolicam appellarunt: & infra. Cū igitur non deceat alij te fecisse, quod ab alio fieri tibi nolles: mandamus quatenus contēus forma canonica, quam nos a coepiscopis nostris nobis immediatē subiectis recipimus, * nil amplius a Castellani. episcopo obtentu alicuius cōsuetudinis exigas prætextu præstiti iuramenti, sciens nos eundem episcopum ab huiusmodi iuramento quo ad alios articulos absoluisse, vel denunciasse potius non teneri.

* vide. l. i. C. de suffraganeis. & fide catho. l. i. C. de em. libe.

Idem priori fratrum prædicatorum & archid. Regi.

Vacante episcopatu Capitulum confirmat & infirmat electiones.

Capitulum. xiiii.

Cum olim causa. & infra. Quocirca mandamus, quatenus licet conuentus monasterij sancti Saluatoris Messani. sint ipso iure hac vice eligendi potestate priuati: de gratia tamen eligendi seu postulandi potestate nostra liberam facultatem. Mandantes eisdem, ut cū ecclesia Messani. vacet ad præsens, electionem suam confirmandam, prout de iure fuerit, vel etiam infirmandam, præsentent capitulo Messani.

Idem archipresbytero sanctæ M. maioris de vrbe.

Qui maior est ordine, licet in ecclesia posterius receptus, in loco & portione præferatur. h. d. secundum veram leſt.

Cap. xv.

Statuimus, ut presbyteri primū locum, diaconi secundū, subdiaconi tertium *, et sic de reliquis obtineant ordinatim, etiam si posterius admittantur. Et qui maior est ordine: etiam si postea sit receptus, & in portione percipienda potioriorē esse volumus, ac minores facere seruitia consueta.

* vide. l. fi. C. de reg. iur. & iſti tu. de bo.

Idem archiepiscopo Colocenſi.

Si ecclesia sua in aliquo archidiaconatu erigitur in cathedralē, a iurisdictione archidiaconatus eximitur.

Cap. xvi.

Cum inferior potiorē soluere nequeat vel ligare, sed potior inferiorē liget regulariter & absoluat, & satis absolum videatur, ut filius potestatem habeat in parentē: miramur, quod cū tu monasterium de Cheur. constitutum in Firmienſi archidiaconatu tuæ diocesis ecclesiam exerxeris cathedralē: archidiaconus Firmien. in tantā prorupit temeritate audacia, ut in episcopum ibi consecratum & ecclesiam suā iurisdictionem exercere præsumat: & infra. Mandamus, quatenus

* vide. l. fi. C. de reg. iur. & iſti tu. de bo. pos. s. alium vero. Cap. xvi. in glo. i. * vide. l. de iur. C. de decurio. cu. li. xii. no. l. i. bo. min. ff. manda.

Decretalium Gregorij Lib. j. Tit. xxxiiij.

quatenus prefato archidiacono, à cuius iurisdictione dictum episcopum denūciamus exemptum, id districte studeas inhibere: Prouiso ut si ex hoc archidiaconi Firmien. iura laxentur, in diocesi tua (ubi expedire videris) absque alieni iuris præiudicio recompensationem illi facias congruentem.

Idem Lemouicē archi. & priori sanctæ Radegundis Picta. Compositionem super iure primatiæ vnus solus cuius interest, poterit impedire.

Capitulum. xxiij.
Hv milis doctrina magistri: & infra. Mandamus quatenus prælatorum Burdegalen. provincie in ea præsentium, & cathedralium capitulorum eiusdē, necnon & Bituricen. capituli, super provisione quam inter Bituricen. & Burdegalen. archiepiscopos in causa primatiæ duximus faciendam, requiratis ad sensum, quo habito prouidentiam nostram solenniter publicetis. Si qui vero consensum præstare noluerint, vos supersedentes publicationi prædictæ, districte præcipiatis eisdem, ut personaliter, si prælati fuerint, vel si alij, per procuratores idoneos nostro se conspectui repræsentent, prosecuturi coram nobis ius, si quod habere contendant, & satisfacturi parti alteri, si succubuerint, in expensis.

De treuga & pace. Tit. xxxiiij.

Alexander. iij. in concilio Lateranensi.

Statuit tempora treugarum, & penes violentum. **Cap. i.**

Treugas à quarta feria post occasum Solis vsque ad secundam feriam in ortu Solis ab aduentu domini vsque ad octauas Epiphaniæ, & à septuagesima vsque ad octauas Paschæ, ab omnibus inuolabiliter obseruari præcipimus. Si quis autem treugas frangere præsumpserit, post tertiam admonitionem, si non satisfecerit, suus episcopus sententiam excommunicationis dicte in eum, & scriptam vicinis episcopis annunciet, quorum nullus excommunicatum in communione recipiat, imò scriptam sententiam quisque confirmet. Si quis autē hoc violare præsumpserit, ordinis sui periculo subiacet. Et quoniam funiculus triplex difficile rumpitur, præcipimus, ut episcopi ad solum deū, & ad salutem populi habentes respectum, omni trepidatione seposita, ad pacem firmiter tenendam, mutuum sibi consilium & auxilium præbeant, neque hoc alicuius amore* vel odio prætermittant. Quod si quis in hoc opere trepidus inuentus fuerit, damnum propriæ dignitatis incurrat.

Eccles. 4.

** Aliis, timore.*

Idem.

Persona

De pactis.

87

Persona hic enumerata plena securitate gaudent tempore guerræ. Capitulum secundum.

Inouamus, ut presbyteri, monachi, conuersi, peregrini, mercatores, rustici, euntes vel redeuntes,* vel in agricultura existentes, & animalia quibus arant, & semina portant ad agrum, congrua securitate latentur.

ex quibus canon. ma. & in. l. timur.

De pactis. Tit. xxxv.

Ex concilio Aphricano.

Pacta quantumcunque iusta, seruanda sunt. **Capitulum. i.**

Antigonus episcopus dixit: & infra. Aut inita pacta suam obtineant firmitatem, aut conuentus si se non cohibuerit) ecclesiasticam sentias disciplinam. Dixerunt vniuersi, pax seruetur, & pacta custodiantur.

Gregorius.

Conuentio inualida, per consensum superioris validatur.

Capitulum secundum.

Quotiens in conventionibus nostre expectatur ad sensum, ne in dubium veniant quæ geruntur, ratihabito eas debet pro securitate partium solidare.

Idem.

Index debet studiose agere ut promissa adimpleantur.

Capitulum tertium.

Qualiter in Sardinia: & infra. Studiose agendum est, ut ea quæ promittuntur, opere compleantur.

Alexander Exonen. & Viig. episcopis.

Non valet pactum, per quod beneficium ecclesiasticum debet pecunia resignari.

Capitulum. iiii.

Cum pridem S. clericus procurator prioris & monachorum de Acra, & P. clericus p causa quæ inter eos & prædictum P. ac fratrem eius, cuius vicem se gerere dicebat, super ecclesia & capella de I. vertebatur: ad nostram præsentiam accessissent, inter se (non tamē nobis mediis) conuenerunt, quod eidem P. pro expensis, quas fecerat, tres marchæ argenti soluerentur, & idem P. liti cederet, & à monachorum insolatione cessaret. Cumq; compositionem istam autoritate Ap. peterent confirmari, nos tam non duximus admittendam, pro eo quod videbatur prauū illicitæ pactonis speciem continere: & infra. Ille igitur nostris monitis acquiescens, & eidem liti pro se ac fratre suo renunciando, authentica instrumenta quæ super

Decretalium Gregorij Lib.j. Tit. xxxv.

super hoc habebat, in nostris manibus resignauit: quæ nos priori & monachis destinantes, mandauimus, vt eidem P. & fratri eius in aliquo studerēt beneficio prouidere, de quo maius lucrum valeant apostolica intercessione percipere, quàm eis deberet ex illa pactione illicita prouenire. Cæterum quia prior & fratres acquiescere noluerunt: mandamus quatenus moneatis eosdem, vt præfato P. & fratri eius competēt beneficium conferant & adsignent: alioquin si vobis cōstituerit dictos clericos à prænomina ecclesia & capella absq; ordine iudiciario volēter eiektos, ipsas eisdem restitui faciatis: non obstantibus literis nostræ confirmationis, quas prædicti prior & monachi à nobis impetrasse noscuntur.

Idem archiepiscopo Eboracensi.

Non valet pactum de succedendo post mortem prælati in ipsius ecclesia.

Capitulum. v. **A**ncepsimus quod quædam sunt ecclesiæ clericis tali reuere concessæ, quod post eorum obitum alii nominatim succedant. Verum quoniam hoc iniquum est, & sacris canonibus inimicum, & ideo non debet aliquatenus tolerari: mandamus quatenus huiusmodi successiones tam detestabiles & iniquas appellatione cessante prohibear, & omnino friuolas & inanes esse decernas.*

Idem Cantuariensi archiepiscopo, & eius suffraganeis. *Qui per pactum augenda pensioni consecutus est ecclesiam, debet ea priuari, & alias canonicè puniri.* Capitulum. vi.

Cum clerici vestra iurisdictionis (sicut accepimus) decedentibus ecclesiarum personis, paciscantur ex ipsis ecclesiis maiores solito soluere pensiones, vt facilius possint easdē ecclesias adipisci: Nos* ad tam detestabile vitium extirpandum, fraternitati vestræ mandamus, quatenus ne id attentare præsumant, districtius prohibentes (si contra prohibitionem vestram venire præsumperint) appellatione cessante eos taliter adeptis ecclesiis spoliatis: alias pro tanta præsumptionis excessu, feneratorum ecclesiasticarum punientes eosdem.

Innocentius tertius in concilio generali.

Si ecclesia rem suam locando, vel in feudum concedendo, apponit pactum in præiudicium iuris parochialis alterius ecclesiæ, non tenet: & quicquid hac occasione perceperit, reddere cogitur illi ecclesiæ.

Capitulum. vii. **P**eriq; (sicut accepimus) regulares clerici & seculares interdum cum vel domos locant, vel feuda concedunt, in præiudicium parochialium ecclesiarum pactum adiungunt, vt condu-

* vide. l. ii. ff. ad l. iul. de vi. & vi. ar. l. i. §. ne quis.

* vide. l. i. ff. de inof. testa. & l. i. pe. §. si ff. de iust. & iu. * Alias, addito, iniectiones.

De transactionibus.

88

conductores & feudatarii decimas eis soluunt: & apud eosdem eligant sepulturam. Cum autem id de avaritiæ radice procedat, pactum huiusmodi penitus reprobamus, statuentes, vt quicquid fuerit occasione huiusmodi pacti perceptum, ecclesiæ parochiali reddatur.

Gregorius nonus.

Non valet pactio in spiritualibus, vel que pactum inducit, vel turpis, seu de re turpi, vel impossibilis de iure vel de facto. Cap. viii.

Pactiones factæ à vobis (vt audiuius) pro quibusdam spiritualibus obtinēdum in huiusmodi omnis pactio, omnisque conuēctio debeat omnino cessare, nullius penitus sunt momenti. Quod etiam de aliis est dicendū, quæ obseruante vergunt in animæ detrimentum. Nam etiam iuxta legitimas sanctiones, pactum turpe, vel rei turpis, aut impossibile de iure vel de facto, nullam obligationem inducit.*

De transactionibus. Tit. xxxvj.

Gregorius. iij. A. subd. & domi ab.

Instrumenta, & alia in re partium, contraria transactione tolluntur.

Capitulum primum. **S**icut graue: & infra. Post salubrem decisionem de cōtrouersia vestra factam, decernimus, vt omnia instrumenta, vel quicquid aliud est quod partibus quoquo modo, aut ex tēporis præscriptione, seu aliter opem de lege, aut quocunque privilegio ferre poterat, sit vacui, & omni virtute cassatum, & sola pactorum inter vos nunc habitorum pagina validum perpetuumque robur obtineat. Cui si quid fortē incuria vel imperitia minus firmitatis insertum est, vires plenissima notationis ex hac nostra autoritate suscipiat.

Alexander tertius.

Tenet compositio super decimis facta cum assensu superioris.

Capitulum secundum.

Statuimus, vt si super decimis inter vos & aliquam personam ecclesiasticam de assensu episcopi vel prior alicuius sui compositio facta fuerit: rata & inconcussa persistat.

Idem Dulmenſi episcopo.

Si capitulum consensu transactionem quam fecit prælati nomine ecclesiæ, vterius dissentire non potest.

Capitulum. iii. **C**ontingit interdum, quod licet abbas vel prior alicuius conuēctualis ecclesiæ, cum ecclesiastica vel seculari persona super his de quibus inter eos cōtrouersia vertitur, corā delegato

* vide. l. Inter stipulantes. §. sacram. & l. impossibile. ff. de ver. obli.

Decretalium Gregorij Lib.j. Tit.xxxvj.

delegato vel ordinario iudice transigat, capitulum tamen eandem transactionem nititur reuocare. Vnde quia nos consilium voluisti, tibi respondemus, quod si abbas vel prior a capitulo suo de rati habitatione literas habuerit, transactione, quam fecit (si fuerit aliquot annis seruata) capitulum ac si non consenserit in eam, non poterit reuocare.

* Alia littera habet, ac si consensuerit. Ho. * Vide. l. i. ff. de no. ope. nunci.

Idem abbati de Stra. & priori sancti Eusebii.

Super ecclesiastico beneficio transigi non potest, etiam cum inramenti interpositione.

Capitulum. iiii. Constitutus in nostra presentia G. clericus sua nobis advertisemente monstravit, quod cum inter ipsum & A. clericum super capella de Stratis controuersia emerisset, tandem per transactionem sopita fuit: & licet hinc inde fide praestita firmata fuisset, eam tamen praefatus A. seruare recusat. Quia igitur huiusmodi transactiones speciem continent simoniae, mandamus quatenus reuocata transactione in irritum, causam audiat. &c.

Idem Carnotensi episcopo.

Per transactionem factam sine auctoritate episcopi potest praestari, sed non ecclesia constitui censuatur.

Capitulum. vi. De cetero noueris, quod cum aliquis ad extraordinarium iudicem literis impetratis cum aduersario suo componit, postmodum in ecclesia de qua agitur, ius aliquod habiturus: Si compositio non est iuri contraria: non est a loci episcopo reprobanda. Sed census absque episcopali auctoritate, cui praestit ecclesia sub hoc praetextu solutus, vitam eius qui soluerit, non excedit.

Idem Eboracensi archiepiscopo, & Vigoreni episcopo.

Si beneficium, quod per transactionem habetur, impetratur a vacans ab eo qui fuit transactionis mediator: non valet impetratio. h. d. quo ad titulum.

Capitulum. vi. Ex literis vestris accepimus, quod cum olim inter R. & A. clericos super ecclesia de Vult. eorum te frater episcopo, qui iudex fueras delegatus auctoritate G. qui tunc eidem A. patrocinabatur in causa, & testis inscriptus fuerat, transactio facta fuisset, postmodum idem G. se mentiens clericum, cum non dum esset in clericum consuratus: super eadem ecclesia tacito de transactione literas nostras impetrauit. Cum autem idem G. non inficiaretur se transactioni interfuisse, & nodum fuisse consuratum cum literas istas obtinuit, ei super praedicta ecclesia silentium duximus imponendum.

Idem.

Super

De transactionibus.

89

Super ecclesiastico beneficio non potest transigi, sed amicabiliter componi. h. d. & quando allegatur.

Capitulum. vii. Super eo quod quaesisti, utrum de ecclesiastico beneficio in litigium deducto, possit fieri transactio: Tale damus responsum, quod transigi super re sacra & litigiosa non potest. etenim res sacra ut possideatur aliquo dato, vel retento, seu promisso, speciem credimus habere simoniae. Alias si graue & amicabiliter inter se litigantes componant, sacris causis nonibus nequaquam dicimus obuiare.

Idem abbati de Straphio & priori de Phoebi.

Transactio facta de rebus ecclesiae per praelatum sine superioris consensu, non obligat successorem.

Capitulum. viii. Eueniens ad Apostolicam sedem clementiam magister G. de Fauil. sua nobis inlinatione monstravit, quod monachi Maioris monasterii, terras in parocchia sancta M. de Marchia excolunt, & ab eadem ecclesia coloni eorum omnia ecclesiastica tam necessaria quam voluntaria suscipiunt sacramenta, & tamen eidem ecclesiae decimas soluere contradicunt: & infra. Arbitrantur autem se posse tueri cuiusdam transactionis praetextu inter praefatos monachos, & quendam sacerdotem memorati Guil. praedecessore facta, ut de duabus carrucatis terrae, quas in dominio suo monachi tenent, tertiam tantum decimarum partem exsoluant: & infra. Mandamus, quatenus nisi praefati monachi transactionem praescriptam auctoritate Apo. confirmatam esse docuerint, cum alias inter personas facta potius quam inter ecclesias videatur, ne pacta inter alios acta aliis obesse patiamur: ipsos & agricolas decimationes ex quibuslibet rebus provenientes ex integro, & illarum quas illicite detinuerant iustam estimationem restituere eidem ecclesiae compellatis.

Lucius. iij. Ormenii episcopo.

Sicut super iure praesentandi, ita super annexo non potest transigi ut recedatur a lite, interueniente aliqua temporalitate.

Capitulum. nonum.

Praeterea quando inter laicos & viros religiosos de praesentatione alicuius ecclesiae questione suborta transigitur, ita quod praesentatione laicus obtineat religiosi vero nouam vel maiorem percipiant in ecclesia, in qua prius nullam vel minorem habere consueuerant portionem, an huiusmodi transactio teneat, quaesisti. Cum igitur ipsa pactio simoniaca merito videatur, respondemus quod de iure non tenet, nec ex ea religiosi ullum debent commodum obtinere.

Celestinus tertius.

m Super

Decretalium Gregorij Lib. j. Tit. xxxvij.

Super spirituali subiectione non licet transigi. Cap. x.

Praterea quarto loco quæritio talis accessit, quod quædam cella eximi voluit à subiectione qua matri domui tenebatur: & infra. Fratres illius cellæ, se consentes in iure illi domui quondam fuisse subiectos, referebāt quætionem olim de hac subiectione fuisse motam, & trāsactione sopitam, eatenus ut quædam annuū cēsum ecclesiæ matri reddēdo essent à subiectione principalis domus exempti: & infra. Prior consequēter pro maiori ecclesiā proponebat, quod de spirituali subiectione trāsfigere nō liceret. Respondemus igitur, quod ex prædicta fratrum confesione contra eos sententia procedere debeat, præsertim cum illa trāsactio (licet nobis de illo quod cella determinate reddere tenebatur, cōstare nequiverit) iniquitatem simoniacam continuisse putetur.

Honorius tertius Tituli sanctæ Præedix presbytero cardinali.

Tu dexte potest & debet se interponere pro transactione inter partes faciendā, præterquam in casibus in quibus iura hoc non admittunt, ut super matrimonio. h. d.

Capitulum. xi.

** vide. l.*

1. §. Et

post. ff. de

no. oper.

nū. c. xc.

dist. in. per

totum.

Ex parte tuæ: & infra. Poteris ad componendū interponere partes tuas, & interdū aliquid severitatis detrahere, prout (statu imperij, & excedentiū multitudinem pronida deliberatione pensatis) videris expedire: exceptis nimirum casibus, qui cōpositionis seu dispositionis remediū nō admittūt, utpote coniugij sacramētum, quod cum nō solum apud Latinos & Græcos, sed etiā apud fideles & infideles existat, à severitate canonica circa illud recedere nō licebit. In his vero super quibus ius nō inuenitur expressum, procedas (æquitate servata) semper in humaniore partem declinando, secundum quod personas & causas, loca & tempora postulare videris.

De postulando. Tit. xxxvij.

Ex concilio Lateranensi.

Clericus in sacris vel minoribus beneficiatus, in seculari foro postulare non debet, nisi pro se, vel sua ecclesiā, vel miserabilibus personis.

Capitulum. i.

** vide. l. i.*

c. ubi Bar

tul. de pat.

qui si. dist.

Clerici in subdiaconatu, & supra in ordinib⁹ quocunque minoribus, si stipendij ecclesiasticis sustententur, * coram seculari iudice advocati in negotiis secularibus fieri non præsumant: Nisi propriam causam vel ecclesiæ suæ fuerint prosequuti, aut pro miserabilibus fortē personis, quæ proprias cau-

De procuratoribus.

90

las administrare non possunt.

Innocentius. iij. Compostella archiepiscopo.

Canonici regulares postulare non possunt sicut monachi, nisi pro utilitate ecclesiæ, vel sui monasterij, & præcepto abbatis.

Capitulum secundum.

Ex parte tua nobis fuit propositum, quod quidā canonici regulares non solum in ecclesiasticis, verum etiam in forensibus causis præsumūt advocati officium exercere. Cumque obicitur eis, quod non debent esse forensis vel ecclesiastici negotij susceptores vel executores, nisi fortē id monasterij exposcat utilitas, abbate nihilo minus imperante: ad suā proponunt insolentia excusandā, quod capitulum illud per quod prædicta prohiberi videntur, de monachis non de canonicis regularibus loquitur manifestē. Vnde consultationi tuæ taliter respondemus, quod idem iudicium de canonicis regularibus, quod & de monachis, quantum ad supradicta, credimus observandum, licet de monachis in canone specialiter sit expressum.

Gregorius nonus.

Se summat.

Capitulum tertium.

Cvelle prodesse: Non nisi pro seipso, vel ecclesiā suā, vel (si necessitas imminet) pro plonis cōiunctis, aut miserabilibus sibi licitum est postulare: & infra. Clericus autē qui cōtra ecclesiā à qua beneficiū obtinet, pro extraneis advocatus vel procurator esse præsumit, tanquam ingratus potest (maximē si clericus sit eiusdem ecclesiæ) beneficio huiusmodi spoliari.

De procuratoribus. Tit. xxxvij.

Gregorius Maximo Salonenſi episcopo.

Non auditur quis tanquam alterius procurator, nisi habeat mādātum legitime factum.

Capitulum primum.

Alia quidem: & infra. Scripsisse te quibuldā comperimus, quod prædictos viros tunc ad causam * Aliat, nō miseris, & ideo quæ cum ipsis facta sunt, subsistere non debere: sed & Thomas sibi hoc à te dictū perhibuit: ex qua re nec præsentium portitoribus iudicavimus esse credendum, * ne de ipsis similiter * vide. l. i. structam personam cum mandato legaliter facto, & presbyterorum seu diaconorum testimonijque subscriptionibus roborato, gestisque ex more indicto transiit: ut quicquid cum *Non solū. h. Qu a licentia.*

m. ij Ale-

Decretalium Gregorij Lib.j. Tit.xxxviii.

Alexander tertius.

Non valet sententia etiam expensarum condemnatoria lata contra absentem ex probabili causa legitime per nuncium excusatum. h. d. quantum ad verum intellectum. Capitulum. ii.

Querelam A. clerici accepimus: & infra. Mādamus, quatenus si constiterit vobis quod Vigor. episcopus praefatum A. in restitutione expensarum pro nulla alia rationabili causa condemnauerit, nisi pro eo tantum, quod termino constituto ad eius praesentiam non accessit infirmitate detetur, * cum nō possit quis cogi nisi velit in grauibz causis procuratorem cōstituerē, & ipse ad probandum infirmitatem suam, presbyterum & diaconum destinauerit, eum absoluerō ab eadem sententia minimē differatis.

Clemens tertius.

Sententia lata cum procuratore reuocato, & de hoc certificato non praedicit domino hoc dicit secundum communem intellectum.

Capitulum tertium.

Ex insinuatione archidiaconi Sag. accepimus, quod cum inter ipsum & magistrum G. super quadam praebenda Le. x. ecclesiae controuersia mota fuisset: & infra. Licet ab eodem archidiacono procuratori suo duobus clericis praesentibus expressē fuisset inhibuitum, ne causae cognitione susceperet, ipse nihilo minus in causa procedens, sententiam contrariam reportauit. Ceterum quia alter de praedictis clericis dicitur obisse, mandamus quatenus si per archidiaconum & superstitis clerici iuramentum constiterit de praemissis, * sententia contra eum lata nequaquam obstante, praedicta praebenda possessionem, cum fructibus inde perceptis (si eius restitutioni aliud canonicum nō obstat) autoritate nostra restitui faciat is eidem. Restitutione vero facta, si archidiaconus ipse suam canonicam institutionē probare potuerit, ipsam ratam permanere appell. postposita decernatis.

Innocen. iij. Cabillon. & Cathalan. episcopis.

Rescriptum super consecutus iudicii impetratum a procuratore reuocato, & de hoc certificato non valet, nec processus vel sententia lata per ipsum, si reuocatio peruenit ad aduersarium. hoc dicit secundum glossam. Capitulum. iiii.

In nostra praesentia Tullen. episcopus est conuictus, quod cum ad causam quae inter episcopum & decanum Tullen. super dilapidatione, excommunicatione, & periurio, ac quibusdam aliis criminibus vertebatur, T. & G. presbyteros procuratores instituens, ipsos ad sedem Apost. duxerit destinandos.

De procuratoribus.

91

dos, cum de ipsorum fide postmodum titubasset, mandatum quod eis dederat, intra modicum temporis spacium reuocauit, sed ipsi licet mandati literas reuocatorias receperissent, nihilo minus in negotio processerunt, & p. procuratoribus se gerentes, cum aduersario ingressi iudicium cum eo, ad Parisien. archidiaconum & collegas suos in eiusdem praedictum nostras literas impetrarunt: & infra. Cumque praedictus episcopus ad probandum quod falsi procuratores fuerat, ab ipsis iudicibus inducias postulasset, ipsi exceptionem oppositam inutilem & superuacuum reputantes, ad probationem ipsius dilationem concedere noluerunt: propter quod ad appellationis beneficium conuolauit: sed iidem nihilo minus lite nō contestata, & iuris ordine praetermisso, testes contra eum recipere praesumpserunt, ipsum a Tullen. ecclesia per sententiam remouedo. Nos vero licet vix fidem adhibere potuerimus, quod dicti iudices, vtpote viri literati, prouidi & honesti taliter processissent, maxime cum in sua relatione, quam ad nostram praesentiam transmiserunt, de huiusmodi exceptione nullam fecerint mentionem: quia tamen episcopus per viros religiosos, prouidos & honestos, de quibus non est verisimile quod suae salutis obliu. ac inramenti religione cōtempta, falsum testimonium tulerint, nobis fecit super his quae sunt proposita plenam fidem, attendentes etiam quod falsi procuratoris exceptio, non solum ante sententiam, verum etiam postea potest obici: * vtpote qua probata iudiciū nullum & nullius momenti controuersia reputatur, processum supradictorum iudicum sententialiter duximus irritandum.

Idem Brixien. episcopo.

Si agitur de adulterio corā iudice seculari ad poenam legalem, non interuenit procurator: secus si coram ecclesiastico ad separationem tori.

Capitulum. v.

Tva fra. & infra. Consul. t. r. quod si vir accusat uxorem de crimine adulterij corā iudice seculari ad poenam legitimam intelligendam, quia tunc inscriptionis vinculum debet arripere, seque ad poenam talionis adstringere: nō per procuratorem, sed per seipsum praesentem oportet praesentialiter accusare.

Si vero vir accusare velit uxorem de adulterio coram ecclesiastico iudice, vt ab eius cohabitatione discedat, quia tunc etiam forsitan oporteat eum inscribere, vt designet in scriptis nomē, locum & tempus, & omnia quae cōprehenduntur in lege civili: * ad talionē tamen non debet se aliquatenus obligare: ne forte cum in probatione defecerit, intetionis suae cōsequatur effectum.

m iij. Quam

* Vide. l. Quæstion. ar. a contrariosen. ff. de re in die.

* Vide. l. in bona fidei. C. eo. & l. ad monendi. ff. eod.

* Vide. l. licet. C. de indi.

* Vide. l. libellorum ff. de acc. & l. praetor edixit. & ibi Bartol. ff. vii. pos.

Decretalium Gregorij Lib. j. Tit. xxxviii.

nam sustineri potest, si necessitas id postulerit, ut per procuratorem accuset, quoniam huiusmodi accusatio etiam de crimine fiat, non est tamen criminalis, sed quasi mixta inter civilem & criminalem, quāquam in praesentia principalium personarum securius procedatur.

Idem.

Qui de mandato domini causam procuravit, ab eo repetit expensas propter hoc factas.

Capitulum. vi.

Ubi pro causa quae inter G. & F. Gabion. ecclesiae archidiacon. vertebatur: & infra. Dis. v. mandamus, quatenus expensas archidiacono restitui faciatis, si legitime probare poterit se de mandato capituli suscepisse praedicta negotia promouenda, & propter hoc ad sedem apostolicam accessisse.

Idem scholaribus Parisien.

Uniuscuique etiam scholarium potest ad agendum & defendendum procuratorem constituere.

Capitulum. vii.

Quia in causis quae contra vos & pro vobis mouetur, vestra uniuersitas ad agendum & respondendum commode interesse non potest, postulatis a nobis, ut procuratorem instituere super hoc vobis de nostra permissione liceat. Licet igitur de iure communi hoc facere valeatis, instituendi tamen procuratorem super his auctoritate praesentium vobis concedimus facultatem.

Honorius. iii. episcopo Aegitanensi.

Si citatus ad totam causam constituit procuratorem, quem postea reuocat, potest nihilominus contra eum procedi in quantum statuti causa patitur, sine alia citatione, hoc diei quo ad intellectum.

Capitulum. oclauum.

Aditis & intellectis, quae super delegatorum nostrorum processibus fuere proposita: processus ipsos, & quaecumque secuta sunt ex eis vel ob eos, noueris nos irrita iudicasse, non obstantibus literis quas de reuocatione mandati procuratori suo Colubrien. episcopus destinauit cum antequam ad illi littere huiusmodi perueniret, fuisset super eisdem processibus hinc inde conclusum. Ceterum memoratum Colubrien. episcopum, qui procurauerat totum negotium ad examen sedis apostolicae aduocari: & postmodum mandatum factum procuratori non sine nostro contemptu, & tuo dispendio reuocauit condemnandum tibi duximus in expensis quas fecisti a tempore quo ad procuratorem ipsius reuocatoria littera perueniunt, & facies etiam usquequo per se idem episcopus, vel per procuratorem idoneum se nostro conspectui praesentabit, in principali negotio legitime processurus.

Idem M.

De procuratoribus.

92

Idem M. & R. canonicis Mutinen.

Procurator episcopi causas episcopatus agat & defendat, licet non fuerit datus sub nomine syndici vel actoris.

Capitulum. ix.

Petitio vestra nobis exhibita continebat, cum Mutinen. episcopus in Liuiam profecturus, vos vicarios & procuratores suos constituit generales, vobis volentibus agere contra detentores honorum episcopi Mutinen. vel contra illum agentibus respondere: frequenter opponitur, quod facere non potestis, pro eo quod in instrumento vicariae suae procuracionis huiusmodi non exprimitur quod episcopus ipse constituit vos syndicos vel actores: & infra. Nos igitur ex tenore ipsius instrumenti liquido cognoscentes, quod intentio fuit ipsius episcopi dare vobis agendi & respondendi pro ipso episcopo liberam potestatem, exceptionem huiusmodi penitus reprobamus.

Gregorius. ix. nobili viro Vbaldo ciui Pisano.

Presidere debet iudex, maxime in causa matrimoniali, quod constituit procuratorem gaudeat plena libertate.

Cap. x. de leg.

Accedens ad apostolicam sedem & infra. Mandamus, quatenus D. A. nobilem mulierem, quae sub tua potestate tenetur, plenarie restituat libertati, faciens ipsam ad castrum de Massa Lucane diocesis secure perducere, ut existens ibidem libera, procuratoris liberè ordinare valeat, qui suam coram nobis iustitiam prosequatur. Tu ergo super sponsalibus quae inter natam tuam & filium eiusdem nobilis contracta proponuntur, procuratorem idoneum ad praesentiam nostram mittas, qui ad agendum & respondendum plenam habeat potestatem.

Idem Cantuarien. archiepiscopo.

Si procuratori generali denegantur inducia ad consulendum dominum ex causa probabili absentem, poterit procurator appellare.

Capitulum. xi.

Dismissus filius magister L. rector ecclesiae de Auna, transmissa nobis petitione monstrauit, quod cum R. presbyter contra ipsum causa studij Bononiae commorantem super eadem ecclesia ad iudices nostras litteras impetrasset, eam auctoritate a iudicibus ipsis eodem rectore citato, procurator ipsius generalis ad omnia eius tractanda negotia, pro eo quod competentem terminum, intra quem rectore ipsum consulere vtrum deberet contendere vel cedere questioni, sibi concedere denegabat: pro eodem nostra audientiam appellauit. Quocirca mandamus, quatenus si est ita, reuocato in irritum, &c.

Idem episcopo Lexonen.

Si reus recedit a iudicio dimisso procuratore solummodo ad agendum,

Decretalium Gregorij Lib. j. Tit. xxxviii.

gendum, contumax est, & condemnatur in expensis. Cap. xii.
Constitutis in præ. n. H. priore Sagien. & T. laico, dilecti
 filium O. subdia. nostrum super causa quæ inter ipsos su-
 per quadam summa pecunie veretur, concessimus auditori:
 & infra. Quia prior super ipsa pecunia, in qua dictus T. cum
 sibi suæ uxoris nomine teneri dicebat, recepto libello illicen-
 tiatus recessit, quendam procuratorem dimittere solummo-
 do ad agendum, quem cum auditor ipse per mandatum pro-
 curatorium sibi datum ad defendendum priorem sufficien-
 tem non videret, eum ex hoc reputans contumacem, ipsum præ-
 fato T. in vnam marcham sterlingorum condempnavit, taxatio-
 ne præhabita in expensis: & infra. Nos autem finem litibus
 imponere cupientes, & quod ab auditore præfato factum
 esse dignoscitur approbantes, mandamus quatenus partibus
 convocatis &c.

* *videl.*
i. cum not.
ibi. ff. qd
cuius, vni-
uer.

Idem.

Tenet iudicium agitatum cum procuratore reuocato, si reuoca-
 tionem iudex & adversarius ignorauerunt. b. d. secundum commu-
 nem intellectum & verum. Capitulum. xlii.

Mandato procuratoris post litem contestatam à domi-
 no reuocato: si hoc ignorante iudice vel adversario
 factum fuerit iudicium quod idem quasi procurator postmo-
 dum expertus est, ratum esse debet.

Idem.

Filius familias potest esse procurator in iudicio etiam ad futu-
 ras lites: & procurator datus cum pluribus simul in solidum, præ-
 fertur si præoccupavit negotium: secus si diuerso tempore fuit datus.
 Item procurator appellare debet à sententia, nisi ex causa excuso-
 tur: quo casu debet domino nunciare de sententia: appellationem ta-
 men prosequi non tenetur. Capitulum. xliii.

* *videl.*
si quis est.
§. si. ff. eo.

Non iniuste iudex processit, qui filium fam. in procura-
 torem admisit, quamvis ad futuras controuersias con-
 stitutum. Qui licet simul cum aliis datus fuerit, prius tamen
 procuratoris officium occupauit. Quod fieri nequiuisset in
 procuratoribus diuersis temporibus constitutis, quoniam
 dato posteriori, prioris esset procuratio reuocata. Potuit
 quoque is, & debuit à sententia in eo quod lata extitit contra
 ipsum, nostram audientiam appellare, vel (si iusta causa excu-
 sabat eundem) saltem domino contestari, vt ad appellationis
 beneficium conuolare. Licet appellationem prosequi non
 teneretur iniustus.

Idem

De syndico. De his quæ vi metusve &c. 93

Idem.

Procurator vniuersitatis cuius maiores & iurati sunt excommu-
 nicati, non repellitur ab impetrando, nisi illi in procuatorio sint
 expressi, vel eorum autoritate factum sit, vel ad id scienter sint
 admissi. hoc dictum est & est decisio notabilis & subtilis. Cap. xv.

Consulti sumus, an constitutus ad impetrandum à com-
 munitate aliqua procurator, ab impetrando deberet ex-
 cludi pro eo quod maiores & iurati, per quos eadem com-
 munitas regebatur, tempore quo iniunctum fuit procuratio-
 nis officium, erant excommunicationis sententia innodati.

T. r. quod nisi essent illi in literis procuratoris expressi, vel
 aliis eorum autoritate procuratoris institutio facta fuisset,
 aut sciens eos esse tales ipsa communitas vna cum eis consti-
 tuisset eundem, non est procurator huiusmodi repellendus.

* *videl.*
i. ff. quod
cuiusque
vni. & c.
cum non
ignores. de
præben.

Desyndico. Tit. xxxix.

Gregorius papa subdia. defensori Siciliæ.

Religiosi debent habere syndicum, qui causas monasterii agat &
 defendat, etiam (si oportuerit) constituat illi salario. Cap. i.

Sicut studij nostri esse debet à litigijs foribus mo-
 nachos submouere, ita necesse est nostra pro-
 uisione quemadmodum negocia eorum disponi
 debeant, ordinare. Pro qua re tibi præcipimus,
 quatenus cum fausto loqui debeas, cui si volue-
 rit) constituto salario, monasterij generaliter debeas negocia
 commendare. Expedit enim pro paruo incommodo à strepi-
 tu causarum seruos dei esse quietos.

De his quæ vi metusve causa fiunt. Tit. xl.

Alexand. iij. Exon. episcopo, & priori sanctæ
 Mariæ Cæsaria.

Si quis timore mortis postea ratum non habens, religionem pro-
 fectus exire, & matrimonium contrahere potest: secus si à princi-
 pio relex post facto libere consensisset. Capitulum. i.

Relatum est ad audientiam nostram, quod cum qui-
 dam nobilis & potens M. uxorem suam suspectam
 haberet, milites sui eius præcepto eam ad quan-
 dam syluam ducentes, euaginato gladio occide-
 re voluerunt: sed tandem pietate ducti, sub tali con-
 ditione pepercerunt eidem, quod in monasterio de Calobris
 habitum suscipere monachale: & infra. Episcopi verò missi
 à viro, vt ei velum imposerent: quia iuuenis erat, & filiū par-
 uulum habebat, mutationē vitæ suæ suspectam habentes, seorsum
 conue-

Decretalium Gregorij Lib.j. Tit.xl.

conuenerunt eandem: quæ rem patefaciens, quod mortis timore monasterium intrabat proposuit, & quod inde quando-
cunque posset, exire sed alter episcoporum, (vt viri tyrannidi
satisfacere videretur) mulieri velum imponere simulauit, tan-
dem viro de medio sublato, prædicta mulier de monasterio
exiens, alium maritum accepit: quos Gallagoritanensis episco-
pus ad instantiam fororum, vinculo excommunicationis ad-
strinxit: & infra. Ideoque mandamus, quatenus prædictam
mulierem & virum (recepto sacramento, quod vestro debe-
bit mandatu) ab excommunicationis vinculo absolutis:
deinde tam mulierem, quam priorissam & moniales præscri-
pti monasterij ante vestram præsentiam conuocantes, si legi-
time probatum fuerit non timore mortis prædictam mulierem
religionem intrasse, aut quod fecit, postmodum ratum habuit:
seipsam ad monasterium redire, & habitum depositum redat
sumere censura ecclesiastica compellatis.

Idem episcopo Vigornien.

Qui per metum amissionis patrimonij suo beneficio renunciat,
illud repetere poterit.

Capitulum.ii.

Abbas sancti Cadmundi, à quo R. presentium lator patri-
monium suum tenere dignoscitur, milites & Burgenſes
ad domum eius (sicut accepimus) destinauit, qui eum à domo
& vniuersa possessione expellerent, nisi ecclesiam suam peni-
tus abiuraret: quod cum idem R. tali modo coactus fecisset,
abbas alij concessit supradictam ecclesiam. Vnde quia quæ
metu & vi sunt, de iure debent in irritum reuocari: manda-
mus quatenus prædicto R. eum integritate restituas vniuersa.

Clemens tertius.

Qui terrore laicorum electioni de se facta renunciat, si renuncia-
tio iuramento vel fide firmata non sit: regimini ad quod electus
erat, præfici poterit.

Capitulum.ii.

Aures nostras te significante peruenit, quod electus
aliquis in plebanum cuiusdam ecclesie ad terrorem lai-
corum renunciat electioni quæ de ipso fuerat à clericis, v-
no excepto, vniuersim celebrata: & infra. Tuae igitur dis-
cretionis presentibus innotescat, quod renunciatio facta ad ter-
rorem laicorum (nisi forte iuramento vel fide interposita sit
confirmata) non impedit quo minus is qui renunciat eccle-
siae, ad cuius regimen prius erat electus, præficiatur eidem.

Innocent.iii. decano & subdiacono Linconen.

Qui per metum, qui cadere potuit in constantem virum, beneficio
suo renuntiare iurauit: & renunciat illud repetere poterit.

Ad

De his quæ vi metusve causa fiunt. 94

Audientiam nostræ magistro G. de Cheuel. significan-
te peruenit, quod cū ecclesiā de Cheuel. canonicè fuis-
set adeptus, & aliquandiu pacifice possederet: grauissimo tan-
dem metu regis, quod eam resignaret iurare coactus, eam in
eorum ad quos pertinebat manibus resignauit. Quia verò
quæ vi metusve causa fiunt, carere debent robore firmitatis:
mandamus, quatenus si eundem ad resignationem constituerit
vobis per talem metum fuisse coactus, qui potuerit & debue-
rit cadere in virum constantem, non obstante iuramento præ-
dicto, quo non ad repetendum sed ad resignandum solummo-
do tenebatur, præfatam ecclesiam ei restitui faciatis.

Idem Vidronen. archiepiscopo.

Excommunicatus non est, qui absolute coactus excommunicato
communicat, secus si coactus fuit conditionalis.

Cap. v.

Sacris est canonibus: & infra. Distinguiamus autem, utrum
is qui communicat excommunicatis inuitur, sit per coac-
tionem adstrictus, aut per metum inductus. In primo casu
talem non credimus excommunicatione teneri, cum magis
pati, quam agere videatur. In secundo licet metus attenuet
culpam, quia tamen non eam prorsus excludit, cum pro nul-
lo metu debeat quis mortale peccatum incurrere, excommu-
nicationis labe credimus inquinari.

Idem Maril. & Agathen. episcopis.

Metum passio non subuenitur, si non fuit talis, qui cadere po-
tuit in constantem virum.

Capitulum. vi.

Vm dilectus filius: & infra. Quia constitit nobis de voto
emisso, & de præstito iuramento à canonicis insularum,
quod regulam Cisterciens. obseruarent, vel translatione ipsius
ecclesie ad ordinem illorum nullatenus impedirent: cum v-
trumque seruatum non vergat in dispendium salutis æternæ,
nolentes viam perituri aperire: Non obstante violentia, quæ
proponatur illata, cum neque metum mortis, neque cru-
ciatum corporis contineret, & ideo non debuerat cadere in
constantes: Nec obstante dolo, quo se proponebant fuisse
seductos: cum talis dolus non tam ad circumventionem præ-
dictorum Cisterciens. quam ad fatuitatem eorum debeat re-
torqueri: Super restitutione petita silentium eis duximus
sententialiter imponendum.

Gregorius nonus.

Probata violentia per testes, res amissa probantur per iuramen-
tum. Et super valore rerum amissarum taxatione iudicis præmis-
sa, & secundo potentis iuramento sit condemnatio.

Capitulum. vii.

Supra

* Vide. l.
metum. §.
sed quod
prætor. &
§. volenti.
Et ibi. D.

* Vide. l.
fin. Et ibi
Bar. ff. de
cond. ob-
tur. cau.
C. l. i. §.
metus. ff.
eo.

* Vide. l.
ii. Et ibi
B. ff. de
nona.

* Vide. l.
i. Et quod
ibi not. ff.
de rei. vi.
di.

* Vide. l.
i. cū gl. f.
C. l. i. cū
gl. i. C. &
ff. eo.

* Vide. l.
legatus. cū
not. ff. de
offi. præf.

Decretalium Gregorij Lib.j. Tit.xlj.

Sper eo quod aduersari⁹ vester se cōquerebatur à vobis
per violentiam spoliatum, arbitramini cōtra vos fuisse in-
iuste processum, cum non nisi proprio iuramento probaueris
singula, quæ amisit. Verum postquam de violentia per testes,
& de amissis rebus per ipsius constiterit sacramentum: pōuit
iudex taxatione ab ipso facta, pro personarū ac negotij qua-
litate vos in ultimatione rerum amissarum iuramento aduer-
sarij declarata, rationabiliter condemnare.*

De in integrum restitutione. Tit.xlj.

Alexand. iij. Alphanen. episcopo.

*Si in contractu venditionis vel locationis ecclesia fuit enormiter
lata, potest aduersus talem contractum petere restitutionem in inte-
grum: emptor tamen siue conductor non debet frandari in precio
suo, vel in sumptibus per eum factis.*

Capitulum primum.

Requirit. t. f. quid agendum sit de possessionibus
laicis sub modico censu cōcessis. Noueris ita-
que, quod si ecclesia lata est, & manifeste appa-
ret detrimentum ipsius (cum episcopo eius con-
ditionem facere deteriotem non liceat, & eccle-
sia iure minoris debeat semper illata seruari) quæ in damnum
eius data constiterit, ad ipsius conuenit ius & proprietatem
redire. Prouidendum est tamē, ne si forte coloni possessiones
illas expensis ac labore suo reddiderint meliores, sumptibus
quos bona fide fecerunt, debeant defraudari.

Innocentius tertius sancti Georgij &
sancti Sergij abbatibus.

*Restituitur ecclesia lata propter negligentiam procuratoris, qui
in ea ecclesia non produxit.*

Capitulum ii.

Cum venissent ad apo. se. electus & monachi Rothon. pro-
se ac pro monasterio suo, ac magister A. p. episcopo Venet. eis sancti Georgij diaco. cardi. dedimus auditorem. Co-
ram quo idem magister pro episcopi parte proposuit, q. cum
monasterium Rothon. esset situm in dioc. Venet. & eccle-
sia Venet. subiectum, prædictus episcopus possessione subie-
ctionis vsus est hactenus inconcussus: sed cum occasione cuius-
dam electionis quæ ibidem facta fuerat, partes de comuni
assensu ad Naten. episcopum & eius collegas commissionis li-
teras impetrassent, duo eorum ad monasterium accesserunt:
quorum aduentum intrusus presentis, renunciauit huiusmo-
di electioni, & se à monasterio absentauit. Sed iudices autho-
ritate apost. monachis iniunxerunt, vt syndicum vel procu-
ratorem eligerent, qui in causis monasterij & consultē ageret,
& vti-

De in integrum restitutione.

95

& vtiliter responderet: distidius inhiibentes eisdem, ne aliquē
eligerent in abbatem donec plenius agnosceretur de iure qd
episcop⁹ se habere in abbatis electione dicebat. Monachi ve-
rò etiā procuratorem ad mandatum iudicum elegerunt, abba-
tem tamen contra inhiibitionem eorū eligere præsumserunt
cuius electionem episcopus petuit infirmari, & se ad possessionem
restitui, quæ cum monachi spoliaret. Deinde iudices de-
finitiuam sententiam protulerunt, electionem cassantes ean-
dem: quam sententiam dictus magister petuit confirmari. Ad
hoc fuit responsum, quod licet per procuratorem ex parte mo-
nachorum fuisset propositum, quod monasteriū ipsum ad Ro.
eccle. nullo medio pertineret, dicti tamen iudices contra eos
procedere nimis animosē cōperūt: & infra. Nos igitur in-
spectis priuilegiis præ. no. Leonis, Grego. & Cle. quæ monaste-
rium illud ad ius & proprietatem indicant se. apo. pertinere,
intelligentes quod monasterij procurator etiā eadem priuile-
gia coram prædictis iudicibus exhibere omiserit negligēter,
ius tamen non tam suum, quàm nostrum fuerit protellatus, vi-
delicet, quod monasterium ipsum ad Ro. ec. nullo medio per-
tineret, ne ipsius negligentia in damnum, tam nostrum quàm
monasterij redūderet, ad audientiam restitimus monachos
Rothon. & infra. Electionem autem à monachis (sicut dici-
tur) concorditer factam, pendente controversia ex qua pen-
det, nec confirmandam duximus, nec etiam infirmandam.

Idem Helien. & Floren. episcopis.

*Ecclesia lata in probatione necessaria omisa, potest petere re-
stitutionem in integrum, non obstante termino iuri probationis ex-
clusiuo. Et restitutionem petere potest non solum contra priuilegium,
sed etiam contra ecclesiam. h. d.*

Capitulum iij.

Avditis & intellectis causæ meritis in questione quæ ver-
titur inter Vigorien. episcopum & abbatem de Euescam
super ecclesiis in valle de Euesca, quas episcopus asseruit ad
se diocesana lege spectare: abbas autē eas ab eius iurisdic-
tione prorsus esse exemptas, cognouimus euidenter ecclesias il-
las per priuilegia Ro. pont. non esse ab episcopali iurisdic-
tione subtractas, nisi forte vallis de Euesca sit ille locus, qui fuit
à duobus regibus Ro. videlicet & Osa libertate donatus, &
quē bonæ memoriæ Celestinus papa libertate donauit, sicut in
ipsis priuilegiis continetur. Verum tanto tempore probatur
per testes ab abbatibus de Euescam pleno iure possessa, vt vi-
deatur in eis ius episcopale legitime præscriptissæ, nisi forte p
tantum tēporis spaciū Vigorien. ecclesia interim vacauisset,
vt tem-

* Vide. l.
mandato.
cū not. ff.
de mino.

Decretalium Gregorij Lib. j. Tit. xlj.

vt tempore vacationis subducto, prescriptio minime sit completa: & infra. Licet autem vtrunque sit in causa conclusum, quia tamē vtraque pars necessariam (vt allerit) probationem omisit: nos attendentes, quod vtraque ecclesia fungatur iure minoris, & æquitate pensata vtranque restituimus contra reliquam, ad probandam rationē omisam: ne alterutra pars propter huiusmodi negligentiam graui iactura lædatur.

Idem priori sanctæ M. ad carceres, & L. canon. sanctæ M. de Mandria.

* vide. l. 3. Idem scribit. ff. de pecu. c. l. verū in ff. de mino.

Restitutio ex iusta causa etiam maiori est concedenda, dummodo iusta causa petendi probetur. Si autem non probatur plene vel semiplene, conceditur restitutio in causa fauorabili. Capitulum. an.

Ex literis abbatis de Caluen didicim⁹, quod cum Ramisana & Grimol archiepiscopi inter I. virum & L. mulierem ex delegatione nostra sententiam diuortij protulissent, appellatione interposita cognitione sententiæ ipsi abbati & archiepiscopo Paduano duxerimus committendam, quia pars mulieris ad peremptorium terminum non accesserat, abbas ipse, cui alter coniudex commiserat vices suas, allegationibus diligenter inspectis latam à iudicibus prædictis confirmauit sententiam: sed post octo dies pater puellæ accedens ad ipsum, intellecto quod sententiam protulisset, iuramento proprio iuramento, quod quidam ad eum & filiam eius accedens fraudolenter sub ipsius abbatis nomine falsas eis literas præsentauit, quibus mādabatur eidē, vt quia iudex ad diem quam assignauerat, venire non poterat, post octo dies termino constituto, ipsius se conspectui præsentaret: & postmodum appellauit ad sedem apo. & etiā supplicauit. Licet autem de fraude taliter perpetrata per huiusmodi iuramentum non constet ad plenum, in fauorem tamen matrimonij* de benignitate canonica contra fraudem propositam supplicationem mulieris admisimus, & ad audientiam restituiamus eam pro matrimonio postulante. Ideoque mādauimus, quatenus de causa prioris appellationis ordine iudicatio cognoscentes, confirmemus vel infirmemus, sicut iustum fuerit, sententiam à primis iudicibus promulgatam.

* vide. l. 1. C. si man. ci. ita fue. alie. c. l. seruus. ff. de ser. ex. por.

Idem episcopo & capitulo Oscenens.

Etiā contra sententiam Papa restituitur ecclesia. hoc primo. Et causa restitutionis in integrum debet presentibus partibus tractari. hoc secundo. hoc duo dicit quo ad titulum. Capitulum. r.

Tum ex literis C. papæ per nos. tum ex his quæ ipsius temporibus gesta fuerunt, graue Ilerden. ecclesiæ intelleximus questionem per sententiam Eugenij papæ super ecclesiis quibusdam

De in integrum restitutione.

96

busdam prolata, se lafam enormiter, & olim & nunc etiā conquerentis. vnde cum idē Cel. tempore Anastasij papæ proximi successoris eiusdem Eugenij in minori adhuc officio constitutus, in partibus Hispaniæ legationis officio fungeretur, & ex delegatione ipsius cognoscere cepit de controuersia memorata, cui etiā Alexan. successor ipsius Anastasij, officio legationis denuo in partibus eiusde fungenti, causam commisit ea temere idem quoque Celestinus ad apicem summi pontificatus promotus, G. sancti angeli diacono. cardine apo. se leg. dicta controuersia sub eo tenore commisit, vt inspectis Ilerden. ecclesiæ priuilegiis, auditis etiam partiū rationibus, memorata sententia non obitante definitiuā proferret sententiam, eamque faceret obseruari: verū quoniam per ipsum legatū, aut per alios quibus sub eodem tenore causa eadem commissa extitit licet producti testes ex parte Ilerden. episcopi recepti fuerint mandatum apo. non extitit adimpletū, magister A. canonicus Ilerden. postulauit per officium nostrum dictam sententiam in melius reformari, & contra eam restitui ecclesiā Ilerden. Nos igitur cum fratribus nostris & aliis deliberauimus diligenter: nonnullis asserentibus quod cum prædictus C. præ. n. contra iam dictā sententiam visus fuerit Ilerden. ecclesiæ restitutionis beneficium indulgisse, eū ea non obitante duxerit negocium committendū, & nos supplicationem eiusdem ecclesiæ admittere debeamus, præsertim quia sententia Rom. sed. non negatur posse in melius commutari, cum aut subreptū aliquid fuerit, aut ipsa pro consideratione ætatum & temporū seu grauium necessitatum dispensatiue quicquā ordinare decreuit. Et secundum iura ciuilia principes etiā contra res bis iudicatas in auditorio suo examinari restitutionem in integrum permiserunt. Perspeximus quoque ex data sententiā in regello dicti Eugenij papæ repertā, quod primo mense sui pontificatus fuerit promulgata, quando non plene de meritis ipsius causæ videbatur instructus, illa nitens præcipue ratione, quod priuilegium Urbani secundi ex parte vltra productum, subiectum fuerat falsitati, cuius tenorem nos in regello ipsius inuenimus incorruptum. Tandem deliberatio nostra in hoc resecut: vt an data sit restitutio, an danda contra præmissam sententiam, partibus presentibus decernatur, quarum assertione merita causarum panduntur. Quocirca mandamus, quatenus usque ad festum beati Luce, vel in propriis personis vel per idoneum responsalem nostrum vos conspectui presentetis, quod dicta sententia retractari non debeat (si poteritis) ostenduri: vel si forte exigente iustitia fuerit retractanda, vel per vos

1

Decretalium Gregorij Lib. j. Tit. xlij.

bet, nisi veniat incidenter in causa. Arbitr autem de causa restitutionis nō cognoscit, nec potest assumi in maioribus causis. Cap. ix.

** vide. l. fin. C. ubi & apud quem. per Barto.*
Causa restitutionis in integrū, corā iudicibus ordinariis administrationē habentibus, vel delegatis ab eis tractari poterit & finire*, siue hoc ipsis delegatis specialiter demādatum fuerit, siue in cōmisso eis negocio contingat incidere huiusmodi questionem. Delegati verō ab ordinariis qui administrationem nō habent, sed tantūmodo facultatē iudicandi, seu arbitri de hac causa cognoscere nequeūt, nisi corā eis mota fuerit incidenter. In matrimoniali quoq; causa, liberali vel criminali, cū maiores iudices exigant, arbitr nequit assumi. Idem.

Restitutio denegata ecclesia, vltius sibi non conceditur, nisi ex noua causa: restituitur tamen ad appellandum a sententia denegationis. Capitulum. x.

** vide. l. cū queritur. c. l. seg. ff. de excep. rei iudi.*
Beneficio restitutionis in integrum ecclesia tux in alio iudicio denegato* restituitur (præterquam ad appellandam) videtur eidē ecclesia posse denegari, nisi nouis defensionibus ad huiusmodi sit beneficium admittenda.

De alienatione iudicij mutandi causa facta. Titulus. xlij.

Alexander tertius.

Is in quem facta est alienatio rei causa mutandi iudicij, conuenitur per rescriptum impetratum contra alienantem. Cap. i.

** alias, a iudicibus*
IX quorundā relatione audiuius, quōd cū aliqui literas a nobis cōmissionis impetrant: aduersarij (vt mandatum nostrum eludant) antequā litteræ ad iudicem perueniāt, vel etiā postea prius quā citetur ab eis, in vocē appellationis prorumpunt, & infra. Nos igitur contra prædictā calliditatem & versutiā providere volentes, mandamus, quatenus si aduersarij eorum pro euacuando nostro mandato taliter appellauerint, aut de possessione, de qua cōtrouersia vertitur, commutationem fecerint, vel se malitiose duxerint absentandos: vestro examine iuris æquitati parere.

** vide. l. f. cū glos. & not. C. de litig.*
Greg. ix. abbati S. Nicolai, & decano Farē. Moriū. diocē. Clericū causa mutandi iudicium non debet recipere cessionem a laico. Capitulum secundum.

Ex parte Scabinorum Hipretis fuit propositū, quōd inter laicos eiusdē loci questionibus emergentibus dirimendis

De arbitris.

98

per iudicium seculare, quidā clerici sibi dono vel precio ab aliquibus laicorum ipsorum cedi faciunt actiones, vt aduersarios ad ecclesiasticū forum trahant, & prædā ex huiusmodi cōmercio allequuntur: & infra. Cū igitur cessiones & emptio-nes litū legitimæ prohibeāt: sanctiones, ita q. iactura causæ as- ficiant illos, qui sibi potentiorū patrocinium taliter aduocare præsumunt, & ex eo sint etiā odiose, q. ex fonte cupiditatis videntur procedere, mandamus, quatenus clericos memoratos a præsumptione huiusmodi per cen. eccle. compescatis.

** vide. l. per diuer- sas. C. mādā.*

** vide. l. pen. ff. de alien. in di. mu. cā.*

De arbitris. Tit. xlij.

Ex concilio Aphricano.

Arbitri sunt in dispari numero assumendi, & eis discordantibus statuit sententia maiori pars. Capitulum primum. C. 2. C. ne Anē: & infra. Si autem ex communi placito epi- scoporū, inter quos causa versatur, arbitros elegerint, aut vnus eligatur, aut tres: vt si tres elegerint, aut omniū sequantur sententiā, aut duorū. Alexander. ii. Eboracē. archiepiscopo.

** vide. l. itē si m. C. l. si in res. ff. eo.*

Nullum est arbitrium seu arbitramentum continentis peccatum per partes non remissibile. Capitulum secundum.

Non sine multa necessitate A. presbyter nobis pposuit, q. cū in ecclesia sancti Alphridi per manū R. archi. de Suella personæ illius ecclesiæ capellanus institutus fuisset, eodē R. mortuo M. nepos eius, qui sibi in ecclesia iā dicta succēssit, eundem presbyterum capellanum ibidem iterum ordinauit: & infra. Cū autem idem presbyter extra prouinciā exulans, de suo beneficio non posset iusticiam obtinere, nec suam vltius inopiā sustinere, per doli & fraudem ipsius M. ab eo est sacramentum extortum, vt arbitrium clericorū duorum exinde susciperet & seruaret: qui iam dicto M. fauente presbytero præceperunt vt quinq; marchas pro eodem susci- peret, & toti cederet questioni. Quoniam igitur non decet te aliquatenus sustinere, vt quod perperam arbitrati sunt, de- beat in correctam relinqui, mandamus, quatenus si se cognouerint præfati clerici tam nequiter arbitratos fuisse, dictum presbyterū ab obseruantia iuramenti autoritate nostra prorsus absoluant: vel si arbitriū ipsum noueris equitate subnixum, ad obseruantiam ipsius vtrāque partem app. cel. compellat. Idem.

Arbiter assumptus in patrimoniali causa clericij, non potest ad iudicare rem ecclesiæ possidendam, etiam ad vitam clericij. hoc dicit.

Decretalium Gregorij Lib. j. Tit. xliij.

dicat. & est casus notabilis.

Capitulum tertium.

Pervenit ad nos, quod cum G. de Cal. sorore G. clerici du-
xisset in uxorem, idem G. fidei interpositione firmavit, q.
v. sol. sterlingorum annuatim daret eide. Vnde cum super eu-
dem. v. sol. inter ipsos cōtrouersia mota fuisset, in quatuor cō-
promisere personas, quæ taliter arbitrate fuerunt, quod idem
G. decimas quas in parochia de Cal. præfatus G. habere digno-
scitur, pro. v. prætaxatis sol. pceperet annuatim. Vnde quoniam
huiusmodi arbitrium ecclesie posset in posterum perniciosum
existere, mandamus, quatenus si ita inuenieris, prænominatum
G. diligenter commoneas, & ec. di. compellas, vt prælibatas
decimas liberas omnino dimittat, nec sibi occasione huius-
modi aliquid ulterius vindicare præsumat. Clericū verò mo-
neas, vt cum eodem G. amicabilem studeat conuenire.

Innocentius tertius cancellario & magistro

Loth. canonico Parisien.

*In mulierem singulari tanquam in arbitrariam compromitte-
ti non potest, secus si mulier habet aliam iurisdictionem de iure com-
muni vel consuetudine. nam tunc etiam super rebus temporalibus
ecclesia potest in eam valde compromitti. h. d. claré.*

Cap. iij.

Dilecti filij Abbas & cōuentus de Scarduna Cisterciens. or-
dinis, sua nobis querela monstrarūt, quod cum inter eos
ex vna parte, ac hospitalarios ex altera, super vsuario cuiusdā
memoris quæstio verteretur, in reginam Francorum fuit com-
promissum vtrinque, quæ causæ meritis intellectis, arbitrium
duxit per definitiuam sententiam promulgandum: & infra.
Quamuis autem secundum regulam iuris civilis formæ à pu-
blicis officiis sint remotæ, & alibi dicatur, q. licet summæ opi-
nionis existant, si arbitriū in se susceperint, vel si patronæ in-
ter liberos suos interposuerint audientiam, ab omni sunt iu-
diciali examine separandæ, vt ex earum prolatione nulla pona-
aduersus earum contemptores, nulliq. pacti exceptio habeat-
ur, quia tamen iuxta consuetudinem approbatam, quæ pro le-
ge seruatur, in partibus Gallicanis fœmine præcellentes in sub-
ditos suos ordinariam iurisdictionem habere noscuntur, man-
damus quatenus hospitalarios, vt arbitrium ipsorum, præsertim
cum episcoporum fuerit præsentia & consilio roboratum, sicut
providè latum est, & ab vtraq. parte sponte receptū, obseruente
per pœnam in cōpromisso statutam appel. postpō. cōpellatis.

Idem abbati & cōuentui de Pigravia.

*Ecclesia exempta non potest in præiudicium exemptionis com-
promittere. hoc dicit. & claré.*

Capitulum vi.

Cum

De arbitris.

99

Cum tempore C. papæ præ. no. & infra. Super cōtrouer-
siis quæ inter te & Mexburgen. episcopum & quosdam
tuos monachos verterebatur, te promissisti arbitriū Magdebur-
gen. archiepiscopi seruaturum: & infra. Quia legitime con-
stitit, quod fide hincinde data compromissum est in archiepi-
scopum memoratum, nos arbitrium ab ipso prolātū decerni-
mus obseruandum, illis duntaxat capitulis exceptis, quæ con-
tra libertatem ipsius monasterij, & duarum capellarum eius-
dem in arbitrio sunt expressa: Cum etsi sponte volueris, de
iure tamen nequiveris sine licentia Roma. pōtiff. renunciare
primilegiis vel indulgentiis libertatis quæ monasterium illud
inducant ad ius & proprietatem Ro. eccle. pertinere.

Idem episcopo sancti Andree, & abbati de Bechor.

*Arbitr. non habet potestatem iudicandi ultra comprehensa in
compromisso: deo coram eo non fit reconuentio.*

Capitulum vi.

Cum dilectus filius: & infra. Vtrum corā arbitris recon-
uentioni sit locus, postulasti per sed. apostol. explicari.
Nos igitur respondemus, q. licet in iudicio conuenientem recon-
uenire valeat is qui corā iudice cōuenitur: coram arbitris
tamen reconuenire nō potest: cū arbitri iudicare non valeant
nisi de his tantū super quibus in eos extiterit cōpromissum.

Idem rectori & fratribus hospitalis sancti Bartho. Lucani.

*Qui per arbitrium tenetur eligere cum aliquorum consilio: te-
netur illorum consilio in tractatu electionis requirere, sed sequi non
adstringitur.*

Capitulum vii.

Cum olim super eligendo in hospitali vestro rectore & fra-
tribus, inter vos & priorem sancti Bartho. Lucani coram
iudicibus delegatis quæstio verteretur, & vtrique pars in eos
compromittens ipsorum arbitrium se promiserit seruaturū:
super pto ab ipsis arbitris vtrinque dubitatio est exorta, quā
petitis per sed. apo. declarari. Nos igitur publico instrumē-
to arbitrium continente diligenter inspecto, cognouimus, q.
secundum formā arbitrij prior sancti Bartho. Lucani tenetur
habere consilium cum familia hospitalis eiusdem, & tractare
cum ea de inueniendo rectore. Propter quod dicimus, quod
nisi prior super inueniendo rectore tractauerit cum familia
hospitalis, & ipsius consilium requisierit, non habet potestatem
eligendi rectore: & si alio modo cum eiegerit, eius electio ha-
beri debet irrita & inanis. Verū habito cum familia super
hoc * consilio & tractato, prior liberè potest rectore eligere
duntaxat idoneum, siue concordet siue discordet familia cū
ipso super inuentione rectoris.

** Alii co-
dices loco,
sup hoc ha-
bet de in-
ueniendo.
rectore, se-
cū dū Ho.
* vide. l.
vi grada-
tim. ff. de
mun. &
bono.*

n iij

Idem

Decretalium Gregorij Lib. j. Tit. xliij.

Idem in concilio generali.

De rebus spiritualibus in laicū cōpromitti non potest. Cap. viii.

Contingit interdū q. cūm actori: & infra. Ad hoc generaliter prohibemus, ne sup rebus spiritualibus cōpromittatur in laicum, quia non decet vt laicus in talibus arbitretur. Idem Pisano archiepiscopo.

Authoritate iudicis causa etiam delegari potest de causa spirituali in clericum & laicum cōpromitti: & si arbitrium est a partibus receptum, debet a partibus executioni mādari, licet per generalem procuratorem factum fuerit compromissum. Si autem non fuit arbitrium approbatum, & pōna fuit appōita, agitur ad pōnam, aliās ad interesse, hoc dicit generaliter inhāendo litera. Cap. ix.

* vide. l. cū antea. C. rod.

Per tuas literas intimasti, quod cūm super executione arbitrij quod inter hospitalarios sancti Ioannis & plebanū de Pilecia super hospitali sancti Allucij latū erat, a nobis literas accepisses: & infra. Plebanus proposuit, quod ad causam tractandam procuratori dedit generale mandatū, non tamen ei mandavit vt sine speciali mandato compromittere posset, vel transigere super eo. Et præterea procurator iam dictus de assensu canonicorum suorum nō fuerat institutus: & ideo dicebat arbitrium non valere: præsertim cū procurator fines mandati exceßerit, & arbitrium fuerit per vnum clericum & duos laicos promulgatū, licet ipsi de assensu Genuen. archiepiscopi, cui causa commissa fuerat, arbitrium protulissent: & infra. Super quo fra. t. r. q. si ex parte plebani arbitrium receptum fuerit, indistinctē ratum haberi debet, ac per hoc iuxta tenorem mandati apo. executioni mandari. Si verō receptum non fuerit, refert vtrum fuerit, vel non de observādo ipsum pōna statuta. Et quidem si pōna appōita fuit, agi potest ad pōnam, at si nulla statuta fuerit, sed simpliciter fuit quod starent sententia compromissum, procurator ad interesse poterit cōueniri, quia iuramento suo seipsum personaliter, nō ecclesiam poterit obligare. Quod autem a duobus laicis & vno clerico dicitur esse prolatum, nequaquā obuiare videtur, cum auctoritate dicti archiepiscopi factum sit, cui causa de qua dicitur compromissum, fuerat delegata.

* vide. l. Plancius. ff. de pen.

Honorius. iii. archiepiscopo Colonien.

Si per duos electos ad eandem prelaturā in discordia cōpromittitur in ordinariū, morte alterius compromittentiū expirat cōpromissum: ordinariū tamē ex potestate ordinaria procedit super iure superstitis, antequam fiat transitus ad aliam electionem. Id. Cap. x.

Ex parte

De arbitris.

100

Ex parte tua nostris est auribus intimatum, quod vacante præpositura sancti Cuneberti in Colonia, canonici eiusdem ecclesie vota sua diuiserunt in duos, videlicet H. de Iuliano, & C. de Lombardia: & infra. Cumque postmodum tractaretur super electione huiusmodi, & partes essent in tua præsentia cōstitutæ, in te demum super hoc fide præstita compromittere curauerunt: qui cause meritis diligenter inspectis, ad proferendam definitiuam sententiam diem ipsis consentientibus præfixisti. Interim vero præfatus H. ab vna parte electo sublato de medio; supradictis canonicis inhæbere curasti, ne tua pendente sententia procederetur ad electionem aliam faciendam: quorum quidam nihilo minus B. Colonien. canonicum elegerunt. Die igitur quo sententia proferri debuit, in tua præsentia partibus cōstitutis, dictus B. allegauit, quod procedere ulterius nō deberes. Quapropter tibi edoceri a nobis humiliter postulanti, breuiter respondemus, quod licet arbitrium sit finitum per mortem ipsius * H. prius tamē de primæ electionis meritis debuisti cognoscere, quā processus fieret ad secundam. nam si dictus C. superstes in electione ius habet, secundam constat penitus non valere.

* vide. l. diem proferre. ff. de l. sed interpellatur. ff. eod.

Idem electo & abbati sancti Zenon. & C. canonico Veron.

Arbiter post rem iudicatam super discordia nouis adsumptis nō potest per suum arbitrium sententiam immutare, etiam si de componendo inter partes mandatū acceperit a papa. Cap. xi.

Exposita nobis Feltren. & Belnen. electi petitio cōtraebat, quod cū causa quæ inter antecessore suū ex parte vna, & ciues Teruini ex altera, super districtu & rebus aliis vertebatur, per sententiam Hostien. episcopi tunc apost. sed. leg. fuerit terminata: & infra. Tandem super quibusdam discordiis, quæ hincinde videbantur exortæ, in ducem Venetorum tanquam in arbitrum cum parte altera compromissū & infra.

Licet autem eidem literas nostras miserimus, vt ad componendū inter partes laborare deberet, cum tamen intentionis nostre non fuerit immutare sententiam ipsam, vel sopitas per eam querimonias suscitare, mādamus, quatenus præfatis literis nō obstantibus quicquid per prænominati ducis arbitrium contra ipsius legati sententiam inueneritis esse factum, in irritum reuocetis: ei districtius inueneritis esse factum, in irritum procedat, eundem ad restitutionem obidum occasionem illius compromissi sibi datorum, vt ipsius arbitrium seruarecur, per con. eccle. compellentem.

* Ad hūc text. vide Abba.

n iij Grego-

Decretalium Gregorij Lib. j. Tit. xliij.

Gregorius nonus decano & magistro P. cano.
sancti Petri Atrebaten. diocesis.

*Non valet compromissum factum in duas sine plures hoc adit-
sto, ut in casu discordie eligatur tertius per eosdem vel alios. h. d.
Capitulum duodecimum.*

Innotuit nobis Gulielmo laico conquerente, quod cum O.
laicus ipsum super quadam summa pecunie coram iudicibus
authoritate apostolica convenisset, tandem fuit a partibus in
duos arbitros compromissum, sic tamen quod si illi duo adinuicem
discordarent, tertium adderet iudices nominati, retenta
penes se compellendi partes ad observandum arbitrium per
dictos arbitros promulgandum nihilo minus potestate. Cumque
tertius arbiter a iudicibus praedictis electus, cum altero duo-
rum ipsum parti alteri condemnasset: idem ex eo sentiens a se-
predictis iudicibus se gravari, quod ipsum ad observandam hu-
iusmodi arbitrij compellebant, nostram appellavit audientiam sed
ipsi appellatione contempta, excommunicationis tulerunt sen-
tentiam in eundem. Ideoque mandamus, quatenus si est ita, cum
legali sit provisione statutum, ut compromissum de incerta per-
sona in arbitrum assumenda non teneat, dictam excommuni-
cationis sententiam denunciatus penitus nullam esse. *

Idem abbatissae & conventui totren.

* vide l.

in eisdem. Valet compromissum factum in unum vel in plures, ut ipsi per
se, si in duas se causam definiant, vel per alios quos ipsi elegerint. h. d. secundum
ff. eod. intelleximus quem sensu glo. hic, & Innocentian cap. praecedenti, quod
placet mihi. Panor. Capitulum xlii.

Cum a nobis petiti & infra. Ex parte vestra fuit propo-
situm, quod olim inter vos & Senon archiepiscopum qua-
stione suborta super eo quod idem archiepiscopus adferens mon-
asterium vestrum metropolitico iure sibi subesse, procuraciones
& res alias exigebat a vobis: tandem in R. sancti angeli diacon-
cardin. tunc apostolicae sedis legatum, a partibus concorditer
compromisso, & promisso sub certa pena quod arbitrio seu
ordinationi eiusdem, vel duorum mediatorum, quos idem super
hoc deputaret, praefate pareret: magister P. capellanus noster,
& I. archidiaconus Senon. mediatores ab eodem super hoc
deputati legato, ordinando & definiendo causam huiusmodi
super hoc actum est, autoritate apostolica confirmamus.

Idem.

Compromissum ante sententiam latam, finitur morte alterius com-
promittentium, unde non transit in haeredes compromittentium, nisi
de eo

De iudiciis.

101

de eis sit eandem in compromisso. hoc dicit, comprehendenda men-
tem capituli.

Compromissum non extenditur in compromittentis ha-
eredes, si de ipsis non caueatur ibidem. *

Finit liber primus.

* vide l.
veteribus
C. de con-
tra. & co-
mit. stipu.

Decretalium episto- LARVM GREGORII Liber secundus.

De iudiciis. Titulus primus.

Ex concilio Aphricano.

Contumax in non comparendo, vel non respondendo, excommu-
nicari potest, beneficio autem privari non debet. h. d. Abbas Sica.
Capitulum primum.

Quod aulideo Centuriensi epi-
scopo, quem cum adversarius ip-
sius eum petisset ad concilium in-
troducti, interrogatus an cum eo
vellet experiri: primo id promi-
serat, & altera die respondit hoc
sibi non placere, atque discessit.

Placuit ut nullus eidem comu-
nicet, donec satisfactione pra-
missa fuerit absolutus. Nam ad-
mi sibi episcopatum ante cause

eius exitum * nulli potest de iure videri.

Ex synodo Eugenij pa.

Laici ecclesiastica negotia tractare non debent, sed praelatorum
iudicio disponuntur. h. d. Abb.

* Alias,
ingressum.

Decernimus ut laici ecclesiastica tractare negotia non
praesumant. Sed episcopi, abbates, archiepiscopi, & alij
ecclesiarum praelati de negotiis ecclesiasticis (maxime de il-
lis quae spiritualia esse noscuntur) laicorum iudicio non dis-
ponant. Nec propter eorum prohibitionem, ecclesiasti-
cam dimittant iustitiam exercere.

Alexan-

Decretalium Gregorij Lib. ij. Tit. j.

Alexander. iij. illustri regi Anglie.

Causa iurispatronatus spectat ad iudicium ecclesiasticum. h. d. specificat
ad literam. Capitulum. iij.

Quanto diuina gratia & infra. Causa vero iurispatronatus ita coniuncta est & conexa spiritualibus causis, quod non nisi ecclesiastico iudicio valeat definiri.

Idem Salernitano archiepiscopo.

Clericum conuictum vel confessum de crimine coram iudice seculari, ex eo non punit episcopus: sed coram se conuictum vel confessum, punit pena debita, nisi cum illo discesset, quod potest in adulterio & minoribus depositum vero non statim tradit curia seculari. hoc dicit usque ad si. Abbas Siculus. Capitulum. iij.

At si clerici coram seculari iudice conuicti fuerint vel confessi de crimine, non sunt propter hoc a suo episcopo aliquatenus condemnandi. Sicut enim sententia a non suo iudice lata non tenet, ita & facta confessio coram ipso. Si vero coram episcopo de criminibus in iure confessi sunt, seu legitima probatione conuicti: dummodo sint talia crimina propter quae suspendi debeant vel deponi, non immerito suspendendi sunt a suis ordinibus, vel ab altaris ministerio perpetuo remouendi.

Summatim est iste. §. supra princ. e. tamen quia habet materiam separatam & notabilem, ideo dic aliter: In adulterio & minoribus potest cum clericis per acta penitentia episcopus dispensare: depositum autem pro suis excessibus non tradit indifferenter curia seculari. h. d. Abb. Siculus.

De adulteriis vero & aliis criminibus quae sunt minores, potest episcopus cum clericis post peractam penitentiam dispensare. Sed non debet quemlibet depositum pro suis excessibus (cum suo sit functus officio, nec duplici debeat ipsum contritione conterere) iudici tradere seculari.

Idem.

Vasallus coram domino feudi conueniendus est, etiam si dominus feudi sit ecclesiastica persona, dummodo ibi actor possit suam iustitiam consequi: alias loci ordinarius poterit adiri. & secundum hoc est casus notus. Capitulum. v.

Ceterum quia in eos quos ab ecclesia tua constat possessiones tenere in feudum, occasione ipsarum excommunicationis seu interdicti sententia promulgatur: Nos id strictius inhibemus, quandiu parati fuerint super his in tua praesentia iustitiam exhibere.

Idem Exonensem episcopo, & capitulo Londonensem.

Nomen

De iudiciis.

102

Nomen actionis in libello exprimere pars non cogitur, debet tamen factum ita clare proponere, ut ex eo ius agendi colligatur. h. d. quo ad intellectum. Abbas. Capitulum. vi.

Dilecti filij prior & clerici de Guiseburnen. contra Eboracensem archiepiscopum ap. se. le. grauem querimoniam transmiserunt: & infra. Provideatis attentius, ne ita subtiliter, sicut a multis fieri solet, cuiusmodi actio intentetur inquiratis, sed simpliciter & pure factum ipsum, & rei veritatem, secundum formam canonum & sanctorum patrum instituta, inuestigare curetis. Idem Paduano episcopo.

Excommunicatus in iudicio, nisi tanquam reus stare non potest. Capitulum. vii.

Intelleximus: & infra. Quia postulasti a nobis utrum excommunicatus in iudicio stare possit: Respondemus quod conueniri potest: & debet per alium respondere in iudicio, ne videatur de sua malicia commodum reportare. *

Lucius. iij. Strigon archiepiscopo.

Clericus de omni crimine debet coram ecclesiastico iudice conueniri, nec valet consuetudo contraria. Capitulum. viii.

Clerici: & infra. Cum imperator dicat quod lex non dedignatur sacros canones imitari, in quibus generaliter traditur, ut de omni crimine clericus debeat coram ecclesiastico iudice conueniri: * non debet in hac parte canonibus ex aliqua consuetudine praedictum generari.

Clemens tertius.

Iudex ex officio providere debet, ut debita solennitates seruentur in iudicio, quibus omnis iudicium redditur frustratorium. hoc dicit. Abbas Siculus.

Causam quae vertitur inter fratres Dulmen. monasterij, & monachos sancti Albani: & infra. Provideas inter cetera, ut fratres Dulmen. monasterij, cum autoritate & assensu episcopi sui ingrediantur negotium: Ne si fratres sancti Albani obtineant, episcopus idem abbatem monasterij se proponens, litem sopitam valeat suscitare.

Celestinus tertius.

Clericus depositus incorrigibilis, excommunicandus est, & sue cessine anathematizandus: & si sic non respuerit, per iudicem seculari comprimendus est. h. d. Abbas Siculus. Capitulum. x.

Cum non ab hoie: & infra. A nobis fuit ex parte tua quaesitum, utrum liceat regi vel alicui seculari personae iudicare clericos cuiuscunque ordinis siue in furto, siue in homicidio, vel parricidio, seu quibuscunque fuerint criminibus deprehensi. Consultationi

* Vide. l. cum hi. §. si quis. ff.

de transac.

& l. in cuius. ff. de ser.

* Vide. authentic. statum.

tuimus. C. de episcopo.

& cle.

Decretalium Gregorij Lib. ij. Tit. j.

tationi tuæ taliter respon. quod si clericus in quocunque ordi-
ne constitutus, in furto, vel homicidio, vel periurio, seu alio
crimine fuerit deprehensus legitime atque conuictus, ab ec-
clesiastico iudice deponendus est. Qui si depositus incorrigi-
bilis fuerit, excommunicari debet: deinde contumacia crescen-
te, anathematis mucrone feriri, postmodum vero si in profun-
dum malorum veniens contempserit, cum ecclesia non habeat
ultra quid faciat, ne possit esse ultra perditio plurimorum, per
seculari comprihendendus est potestatem, ita quod ei depu-
tur exilium, vel alia legitima pœna inferatur.*

* alias fe-
riatur.

Idem.

Per rescriptum impetratum contra violentum conuenitur qui
sciens succedit in vitium. h. d. secundum communem modum, qui
mihi placet. Panor. Capitulum. xi.

* vide. l.
ta ex con-
tractibus.
ibi B.
ff. de iudi.

Quia V. qui violenter dicebatur ecclesiam P. clerici oc-
cupasse, defunctus est ut accepimus, & R. eam postmodum
est ingressus: Præcipimus* ut secundum formam
priorum literarum inter ipsos R. & P. sub eisdem iudicibus me-
diante ratione, sicut inter eundem P. & præfatum V. si viueret
negocium terminetur.

Innocent. iij. sancti Sergij & sancti Georgij abbatibus.
Solutus papa cognoscit de dubijs privilegiorum apostolicæ sedis,
& non inferior.

Cum venissent & infra. Cum super privilegijs sedis a-
postolicæ causa vertatur, nolumus de ipsis per alios iu-
dicari.

Idem prælatis per Franciam constitutis.

Iudex ecclesiasticus potest per viam denunciationis evangelicæ
seu iudicialis procedere contra quemlibet peccatorem etiam laicum
maximè ratione periurij, vel pacis fræstra. Cap. xlii.

Math. 18.

Nonit ille, qui nihil ignorat: & infra. Non potest aliqua
quod iurisdictionem illustris regis Francorū perturbare
aut minuire intendamus, cum ipse iurisdictionem nostrā
nec velit, nec debeat impedire. Sed cum dominus dicat in e-
uangelio: Si peccauerit in te frater tuus, vade, & corripe eum in
te & ipsum solum: si te audierit, lucratus eris fratrem tuum:
si te non audierit, adhibe tecum vnū vel duos, ut in ore duo-
rum vel trium testium stet omne verbum. quod si non audie-
rit, dic ecclesiæ: si autem ecclesiā nō audierit, sit tibi sicut eth-
nicus & publicanus. Et rex Angliæ sit paratus sufficienter o-
stendere, quod rex Francorū peccat in ipsum, & ipse circa eum
in correptione processit secundum regulam evangelicam, &
tandem

De iudicijs.

103

tandē quia nullo modo profecit, dixit ecclesiæ: quomodo nos
qui sumus ad regimē vniuersalis ecclesiæ superna dispositio-
ne vocati, mandatum diuinum possumus non exaudire, ut nō
procedamus secundum formam ipsius? nisi forsitan ipse corā
nobis, vel legato nostro sufficientem in contrarium rationem
ostendat. Nō enim intendimus iudicare de feudo cuius ad ip-
sum spectat iudicium, nisi forte iuri cōmuni per speciale pri-
uilegium vel contrariam consuetudinem aliquid sit detractū:
sed decernere de peccato, cuius ad nos pertinet sine dubita-
tione censura, quam in quemlibet exercere possumus & de-
bemus. Non igitur iniuriosum sibi debet regia dignitas re-
putare, si super hoc apostolico iudicio se committat, cum Va-
lentinianus inclitus Imperator suffraganeis Mediolanē. ec-
clesiæ dixisse legatur: Talem in pōtentiali sede cōstituere pro-
curetis, cui & nos, qui gubernamus imperium, syncre nostra
capita submittamus, & eius monita (cum tanquā homines de-
liquerimus) suscipiamus necessario velut medicamenta curā-
tis.* Nec sic illud humillimum omittamus, quod Theodosius
statuit imperator: & Carolus innouauit, de cuius genere rex
ipse noscitur descendisse, quicunq; videlicet litem habēs, siue
petitor fuerit, siue reus, siue in initio litis, vel decursu tempo-
rum curricula, siue cum negocium peroratur, siue cū iam ex-
perit promi sententia, si iudicium elegerit sacrosanctæ sedis
antistitis, illico sine aliqua dubitatione (etiam si pars alia refra-
getur) ad episcoporum iudicium cū sermone litigantium diri-
gatur. Cum enim non humanæ cōstitutioni, sed diuinæ potius
innitatur, quia potestas nostra nō est ex homine, sed ex deo,
nullus qui sit sanæ mentis, ignorat quin ad officium nostrum
spectet de quocunque mortali peccato corripere quemlibet
Christianum: & si correctionem cōtempserit, per districtionē
ecclesiasticam coercere. Sed forsitan dicetur quod aliter cū re-
gibus, & aliter cum alijs est agendum. Ceterum scriptum no-
uimus in lege diuina, Ita magnum iudicabis ut paruum, nec
erit apud te acceptio personarum.* & infra. Licet autem
hoc modo procedere valeamus super quolibet criminali pec-
cato, ut peccatorem reuocemus à vitio ad virtutem, ab erro-
re ad veritatem, præcipue cum contra pacē peccatur, quæ est
vinculum charitatis: postremo cum inter reges ipsos reforma-
ta fuerint pacis fœdera, & vtrique præstito proprio iuramento
firmata: quæ tamen vsque ad tempus prætaxatum seruata nō
fuerint: nunquid non poterimus de iuramenti religione co-
gnoscere, quod ad iudicium ecclesiæ non est dubium pertine-
re, ut rupta pacis fœdera reformentur? Ne ergo tantam dis-
cor-

* vide. 5.
hinc autē
nobis. i. au-
thē. de mo-
na. col. ii.

* vide. l.
hos accusa-
re. in si. ff.
de accusa.
l. i. mul-
tis. cū nos.
ff. de sta-
tu. l. i.
cor-

Decretalium Gregorij Lib.ij. Tit.j.

cordiam videamur sub dissimulatione fouere, prædicto legato dedimus in præceptis, ut nisi rex ipse vel solidam pacem cum prædicto rege reformet, vel saltem humiliter patiatur ut idem abbas & archiepiscopus Bituricensis de plano cognoscatur utrum iusta sit querimonia quam contra eum proponit curia ecclesie rex Anglorum, vel eius exceptio sit legitima, quæ contra eum per suas nobis literas duxit exprimendam iuxta formam sibi datam à nobis procedere non omittat.*

Idem episcopo Helien.

*Vide. l. ea quide. C. de acc. en. l. di. ms. ff. de cust. & ex hire.

Principalis persona per se non per aduocationem debet factum pro ponere in iudicio, nisi sit indiscreta. Capitulum. xxiij. Astoralis: & infra. Statuimus præterea, ut principales persone non per aduocatos, sed per seipsas factum proponant: Nisi forte sint adeo indiscrete, ut earum defectus de iudicis licentia per alios suppleatur.

Idem nobili viro Matthæo de Riparia.

Si actio & intentio sunt ineptæ, vel sola intentio, debes rem absoluti ab instantia iudicij: nec tamen actor audietur, si apte egerit. h. d. quo ad intellectum. Capitulum. xxi.

Examinata causa quæ vertitur inter te & milites Capaniæ & infra. Actionem, quam super iure patronatus eiusdem ecclesie contra præfatos milites intentabas, incongruentem cognouimus & ineptam.* Quia cum testes induxeris ad probandum quod quando præfatus A. vicedominus ecclesie eandem tanquam sequestratam accepit, tu ius patronatus ipsius ecclesie possidebas: profecto nec rei vindicationem intentare, nec ipsius restitutionem poteras postulare. Vnde intentionem tuam in hac parte pronunciauimus non tenere, absolutes eosdem milites ab eadem: ita tamen, quod si congruentem & aptam intentare volueris actionem, respondere tibi nihilominus teneantur.

*Vide. l. cu. precu. C. de libe. cau. & l. item apud Labonæ. S. si quis li bello. ff. de iniur.

Idem magistro & fratribus militie templi in Italia constitutis.

Præceptores templi pro domibus suis agere & defendere possunt, nec obstat eis religio, vel quod ignota sit eorum origo. Capitulum. xxi. C. de deputati & infra. Accepimus quod quidam tam seculares quam ecclesiastici iudices, illos quos habent in domibus vestris præceptores in causis ad prosecutionem suam iustitia non admittunt, tanquam licitum non sit eis super litigiosis negotiis curam gerere, qui pacificis decreuerunt studium inhaerere, illud allegantes in repulsionem eorum, quod eorum ipsius generatio non est nota: qui undecunque venerint gratia diuina vocati,

De iudiciis.

104

Vocati, dum laudabiliter exequantur officium sui ordinis, ex superabundanti requiritur suæ notio nationis. Ne quis igitur in prosecutione causarum præceptores eosdem ab agendo vel respondendo occasione huiusmodi repellat, autoritate presentium inhibemus.

Idem Vercellen. episcopo, & abbati de Tolet.

Prælati debent laici de clericis appellatione frustratoria non obstante iustitiam facere: ad seculare tamen forum clerici à laicis trahi non debent, etiam data ipsorum prælatorum negligentia. Cap. xxiij.

Valiter & quando: & infra. Præcipimus ex parte nostra prælati, ut laici de clericis conquerentibus plenam faciant iustitiam exhiberi, non obstantibus appellationibus frustratoriis, quas in eorum gravamine clerici frequenter opponunt: Ne pro defectu iustitiæ clerici trahantur à laicis ad iudicium seculare: quod omnino fieri prohibemus.

Idem.

Index habens ut priuatus penè consimilem causam quam habet ut index, à iudicando remouetur. h. d. Capitulum. xxiij.

Causam, quæ inter abbatem & conuentum Vindon. & archidiaconum Carnoten. super quibusdam procuratoriis vertitur: vobis & archidiacono Parisien. meminimus commisisse: & infra. Quia vero cum eundem archidiaconum similis penè causa contingat, nimis fauorabilis parti alteri videretur: * nos te fili decane loco ipsius archidiaconi surrogantes, mandamus, quatenus non obstantibus prioribus literis, in causa ratione præuia procedatis.

Hono. iij. archiepiscopo Remensi, & decano Brimenfi Colon. diocesis.

Si iudices de principali & exceptionibus præiudicialibus simul cognoscunt, vel super principali lite non contestata testes recipiunt, licite ab eis appellatur.

Exhibita nobis R. Viridunen. electi petitio, declarauit, quod cum super facto electionis suæ, H. archidiaconus quorundam cano. Viridunen. aduersariorum suorum procuratores ad nostram audientiam accessissent, Parisien. episcopo & coniudicibus suis sub certa forma literas nostras direximus inter alia continentes, ut vocatis qui forent euocandi, super propositis & aliis negotiis contingentibus inquirerent veritatem: & infra.

Cum autem idem electus, quibusdam ex his, qui contra eum agebant, conspirationem, & quibusdam excommunicacionem in modum exceptionis obiceret, se id offerens probaturum: præfati iudices interlocuti fuerunt, quod de his & principali

*Vide. l. litigatores. ff. de arbi.

Decretalium Gregorij Lib.ij. Tit. j.

cipali negotio simul inquirerent, nolentes, quasi non iudices, sed inquisitores existerent, super dictis exceptionibus ipsius electi probationes admittere: sed pervertendo iuris ordinem, de premisis exceptionibus & principali pariter per se inquirere intendentes, & procedentes etiam ad receptionem testium lite nondum super eodem negotio contestata: quare prefatus electus nostram audientiam appellauit: & infra. Quia vero non in modum inquisitionis sed commissionis negotium extitit delegatum: mandamus quatenus si ex dictis grauaminibus vel aliquo ipsorum appellatum constituerit, reuocato in irritum quicquid post appellationem huiusmodi inuenerit attentatum, in causa ipsa iuxta priorum continentiam litterarum ratione preuia procedatis.

Idem magistro Tancredo canonico Bononiensi.

Lapsu triennii non obstante potest delegatus in causa sibi commissa procedere. Capitulum. xx.

Venerabilis frater noster archiepiscopus Rauennas proposuit coram nobis, quod cum decimo cause que inter ipsum & communitatem Cervie super iurisdictione ciuitatis Cervie, & quibusdam aliis articulis vertitur, sit per subterfugia & cauillationes eorum per triennium prorogata: dicti Cervien. adferentes instantiam iudicii per decursum triennij peruenisse, respondere sub tuo examine recusauerunt: & infra. Mandamus, quatenus exceptione huiusmodi non obstante, in negotio isto procedas iuxta traditam tibi formam. *

* vide. l. ad legatum. l. ad re. mobil. ff. de procu. l. l. ff. de iurisd. om. iud. * vide. l. priuatorum. c. de iurisd. om. iud. l. p. blum. ff. de consuet. l. de mon. per Barto.

Idem episcopo & magistris T. & B. Pratei Bononiensi commorantibus.

Affor obtinens in possessorio coram iudice rei, non tenetur coram eo iudice super proprietate respondere, si est prius alterius fori. h. d. Et est casus notabilis. Capitulum. xxi.

Significauerunt nobis olim abbas & conuentus sancte Marie de Florentia, quod Florentina potestas pro eis contra communitatem caltri de Signa, super possessione vel quasi iuris ibidem eligendi rectorem (quod ad se pertinere dicebant) definitiuam sententiam promulgauit. Sed postmodum abbas & conuentus prefatos ipsa potestas coegit communitati predictae super proprietate vel quasi memorati iuris in seculari iudicio respondere. Vnde vobis iniunximus, ut si ita esset, coegeritis communitatem eandem electum a monachis in rectorem admittere, * auditori postea que partes super proprietate vel quasi predicti iuris ducerent proponenda: & infra. Verum pars altera inter alia excipiendo proposuit se tunc respo-

De foro competenti.

105

dere coram vobis de iure non teneri, cum tempus propter vindemias existeret feriatum: respondente syndico monasterij hoc malitiose proponi: ut videlicet causa protrahatur, tempus regiminis electi predicti inutiliter elabatur: & infra. Mandamus quatenus hoc non obstante in negotio ratione preuia procedatis.

De foro competenti. Tit. ij.

Ex concilio Chalcedonensi.

Clericus coram suo episcopo conueniri debet. Capitulum. i.

SI quis clericus aduersus clericum negotium habear, non deferat episcopum proprium, sed prius apud ipsum actio ventiletur: vel consilio eiusdem apud alios, quibus utraque pars voluerit, iudicium obtinebunt.

Ex concilio Parisiensi.

Index secularis si clericum per se distringit vel condemnat, excommunicari debet.

Nullus secularium iudicum, neque presbyterum, neque diaconum, aut clericum ullum, aut minores ecclesiarum sine premissu potestatis per se distringere aut condemnare presumat. Quod si fecerit, ab ecclesia dei, cui iniuria irrogare presumat, tandiu sit sequestratus, quousque reatum suum cognoscens emendet. Capitulum. ii.

Ratione rei, de qua agitur, sortitur quis forum ibi ubi res est. Sic communiter summat.

Sane si episcopi inter quos causa versatur, sint diuersarum prouinciarum: ille primas dei iudices, in cuius prouincia est locus de quo contenditur. Capitulum. iii.

Gregorius Bononiensi defensori Corsice.

Episcopus si suspectus recusatus, de cuius suspicionem notorie constat, potest dare delegatum partibus non suspectum: cuius sententiam poterit per se executioni mandare.

Si quis contra clericum causam habuerit, episcopum ipsum adseat: qui si ut suspectus fuerit recusatus, executor ab eo deputandus: qui partes sibi mutuo consensu iudices compellat eligere. A quibus quicquid fuerit definitum, ipsius sollicitudine (seruata lege) modis omnibus compleatur. Capitulum. iiii.

Alexander tertius.

Super re ecclesie vel clerici potest laicus coram ecclesiastico iudice conueniri: sed si probabiliter negat rem esse ecclesie vel clerici ad

Decretalium Gregorij Lib.ij. Tit.ij.

riet ad iurisdictionem ecclesiasticam declinandam, conveniatur coram suo iudice. *Capitulum. v.*

Si clericus laicum de rebus suis vel ecclesie impetierit: & laicus res ipsas non ecclesie esse aut clerici, sed suas proprias adseuerat, debet de rigore iuris ad forensem iudicem trahi, cum actor forum rei sequi debeat licet in plerisque partibus aliter de consuetudine habeatur.

Idem.

Si questio feudalis est inter clericum & laicum, cognoscat dominus feudi, sed eo negligente, cognoscat delegatus papa, etiam ante negligentiam datum. h. d. secundum lecturam gloss. Capitulum. vi.

Ex transmissa nobis insinuatione B. G. & V. militum ecclesie tue intelleximus, quod cum R. de Cassauilla eos super quadam possessione coram Trecent. episcopo traxisset in causam, nobilis vir de campis eorum dominus sub debito fidelitatis eis inhibuit, ne de seculari feudo in iudicio ecclesiastico responderet: & infra. Per dominum feudi causam iubeas terminari.

Idem.

** Vide. l. i. §. post operis. ff. de no. op. nu. datus terminari debet, etiam si vassalli sint clerici: & si plures pre- & Cy. intenduntur domini, non potest vnus cognoscere, maxime alio absent. l. si qui ex te, an feudum ad eum pertineat. hoc dicit secundum lecturam mai. consensu. C. q. notabilem. Capitulum. vii. de epis. au.*

Vtrum quoniam de quibusdam feudis aduersus prepositum questio mota fuit: Statuimus, vt ex quo episcopus fuerit in ecclesia consecratus: de feudis ipsis sub suo iudicio cognoscatur si ad ecclesiasticam cognitionem pertineant: alioquin beneplacito imperiali (sicut iustum fuerit) relinquatur.

Lucius tertius.

Malefactorum ecclesiarum, in utroque foro conveniri possunt. Capitulum. viii.

Cum sit generale, vt actor forum rei sequatur: & infra. Verum quoniam seculares iudices in exhibenda iustitia personis ecclesiasticis saepe in iudicio sunt remissi, in fauorem ecclesie est introductus, vt malefactores suos, qui sacrilegi sunt censendi, venerabilium locorum rectores possint sub quo maluerint iudice convenire.*

Celestinus tertius.

** Vide. l. si qui in hoc genui. C. l. Placet. C. de Causa clericorum secundum iura, non secundum consuetudinem. C. de. nei laicorum terminantur. Vel sic: In loco temporalis iurisdictionis*

De foro competenti.

106

nis ecclesia, cause clericorum sunt secundum ius canonicum terminanda. hoc dicit secundum gloss. & vtrumque summarium recipit determinationem. Capitulum. ix.

Quod clericis: & infra. Mandamus, quatenus si quas causas pecuniarias clerici Parisius commorantes habuerint contra aliquos, vel aliqui contra eos, ipsas iure canonico decident.*

Innocentius. iij. Vercellensi episcopo.

** Vide. l. i. §. ibi Bar. C. de re non potest, nisi in defectu iustitie secularis, vel nisi consuetudo id sum. trin. exposcat. Capitulum. x.*

Licet ex suscepto,* & infra. Mandamus, quatenus si quando a laici Vercellensi literas super rebus precipue que forumulare contingunt, a sede apostolica contigerit impetrari, sublato appellationis obstaculo decernas auctoritate nostra irritas & manes, dummodo consules & commune de se coquerentibus in iudicio seculari exhibeant iustitie complementum.

Liceat tamen ipsis qui sub eisdem consulis taliter duxerint contendendum, si se in aliquo senserint prauari: ad tuam (sicut hactenus seruatum est) vel ad nostram si maluerint audientiam appellare, hoc praesertim tempore, quo vacante imperio ad iudicem secularem recurrere nequeunt, qui a superioribus in sua iustitia opprimuntur. Si vero consules iustitie tanquam merito suspecti fuerint recusati, coram arbitris communiter electis de causa suspicionis agatur: quae si probata fuerit esse iusta, ad te vel ad nos pro iustitia recurratur: sicut superius est expressum.

Idem archidiacono & thesaurario Turonensi.

Vidua laicum coram iudice ecclesiastico convenire non potest nisi super causa ecclesiastica, vel in defectum iudicis secularis. Capitulum. xi.

Ex tenore literarum comitis Britanniae, est nostris auribus intimatum, quod cum causam quae inter mulierem nobilem F. & L. de Meduano super hereditate sua noscitur agitari, cum tam ipsa, quam praedictus L. essent de foro ipsius, mandauit vt causam deferrent ad ipsum, promittens eidem, quod faceret ei iustitie plenitudinem exhiberi,* infra. Nos igitur attendentes, quod sic sumus vidui in iustitia debitores, quod alij iniustitiam facere non debemus: mandamus, quatenus nisi sit talis causa, quae ad ecclesiasticum iudicem pertinere noscatur, ei superfedere curetis: dummodo per iudicem secularem suam iustitiam possit obtinere, alioquin non di. per B.

** Vide. l. i. §. post o-*

per. ff. de

ne. ope.

per. m. C. l.

ii. ff. de in

obstante

Decretalium Gregorij Lib.ij. Tit.ij.

obstante ipsius contradictione, causam ipsam ratione praua terminetis.

Idem Pisano archiepiscopo.

Clericus non potest constituere sibi iudicem laicum, etiam si proprium iuramentum & aduersarii consensus accedat. Cap. xii.

** vide. l. i. iurisg. i. §. si pacif. scilicet. ff. de pac. de pac.*
Si diligenti & infra. Adseruisti te usque ad hæc tempora tenuisse, quod licitum sit clerico renunciare saltem in temporalibus causis iuri suo, & sibi laicum iudicem constituere, prout iurum ubi aduersarii voluntas accedit: ac tenere iuramentum super hoc interpositum respondisti, immemor constitutionis, qua cauetur pacto priuatorum iuri publico minime derogari. Cum ergo ius hoc in Mileuitan & Carthaginensi concilio sit specialiter promulgatum, ne clerici clericos relicto suo pontifice ad iudicia publica pertrahant, alioquin causam perdat, & a communione habeantur extranei: & tam episcopi, quam diaconi, seu quilibet clerici in criminali seu in civili negocio, si derelicto ecclesiastico iudicio publicis iudiciis se purgare voluerint, etiam si pro eis sit lata sententia, locum suum amittant, & hoc in criminali actione, in civili vero perdant quod euicerint, si locum suum maluerint obtinere: manifeste patet, quod non solum inuiti, sed etiam voluntarii pacisci non possunt, ut secularia iudicia subeant, cum non sit beneficium hoc personale, cui renunciari valeat, sed potius totum collegio ecclesiastico sit publice indultum: cui priuatorum pacto derogari non potest. Nec iuramentum licite seruari potuit, quod contra canonica statuta illicitis passionibus informatur.

** vide. l. i. Id quod nostru. ff. de regu. iur. & l. i. ff. solut. ma.*

Idem Beluacensi episcopo.

Clerici super excessibus coram suo episcopo conueniri debent, non coram his quibus seruiunt, nisi consuetudo vel priuilegium aliud inducat. Cap. xiii.

Cum contingat interdum: & infra. Insuper postulasti, an cum aliqui clerici deputati seruitio capituli Beluac. aut aliorum clericorum tue diocesis super excessibus impetunt, sint cogendi coram te, vel potius coram illis quibus seruiunt: querelantibus respondere, cum illi sibi iurisdictionem huiusmodi vindicare contendant, licet illos excommunicare non valeant, vel alias etiam coercere. Super quo taliter respondemus, quod ad te (ypote ordinarium) de talibus debent conuenientes habere recursum: maxime si super his impetuntur, quæ in tua no scuntur diocesi commississe. Nisi forte hi quibus delinquentes ipsi deseruiunt, ex indulgentia vel consuetudine speciali iurisdictionem

De foro competenti.

107

risdictionem huiusmodi valeant sibi vindicare. Idem.

Episcopus delicti condemnat clericum de delicto, sed non priuat beneficio alibi existente: sed episcopus beneficii priuabit quasi exequendo condemnationem iudicis delicti. h. d. secundum unum intellectum. Secundum alium intellectum. h. d. Episcopus delicti condemnat clericum de delicto priuando beneficio alibi sito, sed executio realis fit ab episcopo beneficii. Cap. xiiii.

Okulasti per sedem Apost. edoceri, utrum sacerdos habens ecclesiam in vna diocesi, & residens in eadem, domicilium verò patrimonij ratione in alia, ibi delinquens, ab eo in cuius diocesi habet patrimonium, pro delicto ibidem commisso debeat iudicari, præsertim in causis quæ officij sui seu beneficii priuationem exposcunt? Ad quod breuiter respondemus, quod per episcopum in cuius diocesi deliquit, sententia promulgari poterit in eundem. Sed ab eo in cuius diocesi beneficium obtinet, erit quo ad illud executio facienda. Honoris iij. archiepisc. decano, & archidiacono Turonensi.

Miserabili persona potest laicum interdico unde vi, coram iudice ecclesiastico conueniri, etiam si res subacta dicatur feudalis. Capitulum. xvj.

Ex parte B. quondam Angliæ reginæ fuit propositum, quod cum nobilem virum G. detentorem castri Segrey, ratione dotalijs pertinentis ad ipsam, quo per eum vel eius complices contra iustitiam fuerat spoliata, autoritate bonæ memorie Ioannis papæ præ. no. coram vobis traxisset in causam: dictus nobilis excipiendo proposuit, quod literæ Apostolicæ non valebant, pro eo quod castrum Guargix, ubi est eius domicilium principale, consistit in diocesi Rodon. quæ ultra duas dietas à Turonis est remota. Verum replicatum fuit ex parte reginæ, quod idem nobilis Turonis satis poterat conueniri, cum non solum in Rodon. diocesi, sed & in Andegauen. diocesi existat, eo quod & castra & redditus plures habet in ipsa, & castrum de quo questio vertitur, in eadem est diocesi, quæ à Turon. nequaquam ultra xij. leucas distat. Idem quoque adiecit, quod cum dicta regina ius suum coram domino feudi adiecit, quod cum dicta regina ius suum coram domino feudi prosequi debuisset, literæ apostolicæ non valebant, cum non faciebant mentionem, quod dominus feudi fuerit requisitus, & ipse in exhibenda iustitia extiterit negligens vel remissus, subiciens, quod exdem literæ falsitate expressa fuerant impetrata, eo quod suggestum fuerat castrum illud ad eandem reginam ratione dotalijs pertinere, cum nec ab initio, nec durante

** vide. l. i. §. diuus ff. de sepulchro. no. & l. i. iube. mus. C. de sac. san. ec. clefi. * vide. §. de probi. seu. al. per Fe. de. col. x. & aulic. de quest. de quest. §. si verò. col. vii.*

o iij pante

Decretalium Gregorij Lib.ij. Tit.ij.

raute matrimonio à viro sibi fuerat in donationem propter nuptias assignatum. Ad hoc autem fuit ex parte ipsius regine responsum, quod vidua spolata irrequisito feudi domino spoliatorem seu detentorem rei coram ecclesiastico iudice poterat convenire, cuius interest viduas defendere: & infra. Mandamus, quatenus si vobis cõstiterit dictum nobilem terram & mansionem habere in Andegavensi diocesi, in qua interdum consuevit commorari, & ipsam diocesim ultra duas à Turon non distare dietas, & in eadem litigiosam rem esse non obstantibus exceptionibus aliis que in petitorio potius quàm in possessionis quod regina contra eundem nobilem intentabat, locum habere videntur, in ipso negotio iuxta priorum contententiam literarum ratione prævia procedatis.

Gregorius. ix. fratri Palmerio canonico sanctæ trinitatis.

Laici usurpantes iura ecclesiastica, velut sacrilegi per iudicem ecclesiasticum compelluntur.

Capitulum. xvi.

Conquestus est nobis Bononiensis episcopus, quod potestas & commune Bononiens. temporalem iurisdictionem que in quibusdam castris & villis ecclesiæ Bononiensis competit pleno iure, & in cuius quasi possessione fuisse ac esse dignoscitur, per violentiam usurpare præsumunt: & infra. Cuius autem valde sit iniquum, ea que collata sunt pro remedio peccatorum venerabilibus ecclesiis vel relictis, aut eis iustis modis aliis adquisita, aliis vñbus applicari, propter quod merito inuasores ipsarum rerum tanquam sacrilegi sunt anathemati usque ad satisfactionem congruam supponendi: & infra.

Mandamus, quatenus si tibi constiterit de præmissis, monitione præmissa, per censuram ecclesiasticam cessare ipsos ab huiusmodi, & satisfacere de præteritis damnis & iniuriis, appellatione remota compellas.

Idem episcopo Dulmenfi.

Privilegiatus ut non teneatur respondere nisi in certo loco: si in alio loco respondere vel solvere promittit, ibi poterit conveniri, & etiam ubi habet domicilium, secundum locum.

Cap. xvii.

Dilecti filij I. & A. ciues Romani, sua nobis petitione monstrarunt, quod cum abbati sanctæ Genouesæ Parisiensi, super quadam pecunie summa contra R. prædecessorem tuum literas impetrassent, tu proponi fecisti, quod omnibus Anglicis est à sede Apostolice indultum, ut super causis pecuniariis citra mare conveniri non possint: propter quod idē abbas in negotio non processit. Verum quia etiam fuisse privilegium tale concessum, non tamen prodesse illis qui se certo loco respondere vel solvere

De foro competenti,

108

vere aduersariis promiserunt, cum ibi & ubi domicilium habent, valeant conveniri: mandamus, quatenus eisdem de pecunia ipsa cum iustis & moderatis expensis, & congrua satisfactione damnorum (visus omnino cessantibus) satisfacias, ut teneris, alioquin eidem abbati nostris damus literis in mandatis, ut in commissio sibi negotio (proposita ex parte tua indulgentia non obstante) iuxta prioris mandati nostri tenorem sine dispendio moræ procedat.

Idem abbati Treceñ.

Quamquam laici possunt iurisdictionem non sui iudicis prorogare, clerici tamen non possunt nisi episcopi diocesani consensus accedat, & iudex cuius iurisdictionem prorogare volunt, sit ecclesiasticus.

Capitulum. xviii.

Significasti nobis quod P. clericus ad petitionem C. mercatoris se tue iurisdictioni subiecit, si in termino nunc elapso, de pecunia mutuata non satisfecisset eidem: & infra. Inquisitioni tue taliter respondemus, quod licet privatorum consensus eum qui iurisdictioni præesse dignoscitur, suum possit iudicem constituere, clerici tamen in iudicem non suum (nisi forte sit persona ecclesiastica, & episcopi diocesani voluntas accedat) consentire non possunt.

Idem.

Legitimè citatus tenetur coram iudice citante causam proseguere, non obstante quod post citationem mutaverit forum.

Cap. xix.

Proposuisti nobis, quod quidam subditus tuus ad petitionem cuiusdam aduersarii sui à te legitimè citatus ad causam, quia postmodum iurisdictionis alterius esse cepit, tuum intendit iudicium declinare. Porro tue prudentie dubium esse non credimus, quod is in prædicta causa ius reuocandi forum non habet, quasi ab illo iam præuentus.

Idem.

Quisque clericus potest in curia Romana conveniri, licet aliàs specificè forum ibi non sortitur: habet tamen ex causa ius reuocandi domum.

Capitulum. xx.

Licet ratione delicti seu contractus aut domicilij, siue rei de qua contra possessorem causa mouetur, quibus forum regulariter quis sortitur, episcopus vester apud sedem apostolicam conuentus non fuerit: quia tamen omnium ecclesiarum mater est eadem & magistra, rite compelli potuit, ut ibi suis aduersariis responderet: nisi pro alia iusta & necessaria causa venisset, quam si tunc allegasset, ius reuocandi domum saluum fuisset eidem.

o. iiii

De libelli

**Vide. l. Contraxisse. ff. de ac. & ob. & l. i. c. de sum. tri. ni. p. Bar.*

Decretalium Gregorij Lib.ij. Tit.ij.

De libelli oblatione. Tit.ij.

Ex concilio apud sanctum Me.

Actor tenetur in scriptis libellum porrigere. Vt sic: Index non debet admittit actori ad litigandum, nisi prius libellum in scriptis offerat. hoc dicit per alia verba.

Capitulum primum.

Ignarus episcopus dixit: Habetis libellum reclamationis vel postulationis? Illi responderunt, se per manibus nullum habere libellum. Ignarus episcopus dixit: Oportet vos secundum ecclesiasticam auctoritatem reclamatione vestram libelli serie frater libellum conscribentes porrexerunt.

Innocentius tertius.

Omni agitur reali, non sufficit rem generaliter peti, sed debet ita specificari, ut evitetur obscuritas & equivocatio.

Cap. ij.

Significatibus T. & R. fratribus nostro fuit apostolatus declaratum, quod cum inter ipsos ex una parte, & V. ex altera, super quadam terra coram iudicibus delegatis tracti fuissent in causam, oblato eis libello illi (cum plures terras haberent) ut terra illa super qua questio vertebatur, ostenderetur eisdem, a iudicibus postularunt: quod cum ipsi facere denegarent, ad nostram audientiam provocarunt. Quocirca mandamus, quatenus si est ita, revocato in statum debitum si quid post appellationem huiusmodi noviter attentatum &c.

Gregorius. ix. archidiacono civitatis Novæ, & M. cano. Culmen.

Non tenetur reus respondere libello in actione personali, si non exprimitur causa petendi.

Capitulum iij.

Dilecti filii fratres ecclesie sancte Marie de Hispida, sua nobis petitione monstrarunt, quod cum prior & conventus sancte Marie ad Carceres, ipsos super quadam pecunie summa coram priore sancte trinitatis Veron. auctoritate apostolica convenissent, ex parte ipsorum fuit excipiendo propositum, quod cum dicti prior & conventus nolent exprimere in porrecto libello * conventionali quare sibi dicta pecunia deberetur, super hoc minime respondere tenebantur: & quia dictus iudex exceptionem huiusmodi admittere denegabat, nostram audientiam appellaverunt. Ideoque mandamus per Bart. quatenus si est ita, revocato in irritum &c.

De mutuis

De mutuis petit. De lit. contest.

109

De mutuis petitionibus. Tit. iij.

Alexander. iij. episcopo & abbati de Spong.

Index etiam delegatus compellit actorem ad respondendum reus in causa reconventionis, & utramque causam ordine successivo simul audiet: & una sententia terminabitur.

Capitulum. i.

IX literis: & infra. Quoniam rationis ordo exigit, * ut plebanus & clerici Maturen. abbati & fratribus Maturen. monasterij, de iis quæ adversus eos proponunt, debeant in vestra presentia respondere, cum sibi ex ipsis coram vobis a sede apostolica delegatis iustitiam postulant exhiberi. Mandamus, quatenus actione plebani & clericorum proposita, & responsione facta: monitione premissa compellatis eosdem memoratis abbati & fratribus incontinenti coram vobis super suis questionibus respondere, & vicissim postmodum rationes partium audientes, concordia vel iudicio utriusque negotium terminetis.

Celestinus. iij. Rothoma. decano.

Modus procedendi datus per rescriptum in causa conventionis, intelligitur repetitus in causa reconventionis.

Pudentiam: & infra. Sanè consulisti nos, utrum cum causa appellatione remota committitur, & reus coram eodem iudice actorem reconvenit, & actor super reconventionem appellationis obstaculum interponit, an sit huiusmodi appellationi deferendum? Nos verò ita sentimus, quod cum actoris & rei eadem sit conditio, & vno eodemque iure circa appellationis remedium debeat uterque censei, sicut desiderat actor, ut sibi iuxta mandatoris rescriptum iustitia fiat appellatione remota: eodem modo reconvenienti debet in sua iustitia respondere.

De litis contestatione.

Tit. v.

Gregorius. ix. abbati sancti Ioannis in vineis.

Non per positiones & responsiones, sed per petitionem in iure propositam, & responsionem secutam sit litis contestatio: qua omissa nullus est processus.

Capitulum primum.

Lim inter episcopum Novensem ex parte una, & capitulum ecclesie sancti Quintini ex altera, super quibusdam iniuriis, & excommunicationum sententiis, & quibusdam aliis articulis orta fuit materia questionis: & infra. Iudices facti quibusdam positionibus, & responsionibus ad eandem: auditis etiam quæ partes

* vide. l. cū Papi-
nians. in
si. C. de se.
inter.
cū iudi.

Decretalium Gregorij Lib. ij. Tit. vj.

partes voluerūt proponere coram eis: causam eandē ad examen apostolicum remiserunt. Procuratoribus igitur partium propter hoc in nostra præsencia constitutis, quāvis positiones & responsiones hincinde super pluribus articulis factæ fuerint coram iudicibus memoratis: quia tamen litis contestationem non inuenimus esse factā, cū non per positiones, & responsiones ad eas, sed per petitionem in iure propositā & responsionem secutam contestatio litis fiat: processum ipsorū de fratre nostro consilio irritum duximus nunciandum.

* Vide. l. mīcā. c. i. eo. c. i. Ansel. s. ideirco. ff. de libe. lega.

Vt lite non contestata non procedatur ad re-
stium receptionem, vel ad sententiam definiti-
uam.

Titulus. vj.

Innocentius tertius abbati sancti Proculi, & L.
canonico Bononiensi.

Si agatur de adulterio ad separationem tori, & ante litem con-
testationem reus est cōtumax: potest excommunicari, sed testes recipi
non possunt, nec causa definiri.

Capitulum primum.

AD hanc deus: & infra. Cū causa que inter R. &
B. vxorē eius vertitur, autoritate apostolica vo-
cis commissa fuisset, tandē procurator eiusdem
R. libello vxoris, quo virum ad separationē co-
ri, & vt dotē reciperet, de adulterio accusabat,
noluit respondere, donec aduocatus eius veniret inducias po-
stulando. Qui cū huiusmodi inducias sepe petendo, vobis il-
ludere videretur, tandem ad præsentiā vestram accedens, di-
xit se respondere paratū: sed die statuto cū crederetur re-
sponsurus libello, restitutionem vxoris primō fieri postulauit,
ne secus fieret, appellādo. * Verū quia dicebat mulier se vi-
rum habere suspectum, & idē procurator nec de mulieris im-
punitate cauere, nec vestro se curasset postmodum cōspēctū
præsentare, vos testes mulieris recipere studuistis, & infra. Cō-
sultationi vestræ taliter respōdemus, q. licet ordo iudicialis
in aliis controuersis sit seruandus, & in matrimonialibus cau-
sis non vsquequaq. seruetur: quia tamen in præsenti negotio
non est actum de fōdere matrimonij, sed de crimine adulte-
rij: per quod ad separationem coniugij, nō ad coniuactionem
tenditur: quia lite nō contestata testes fuerunt recepti, & at-
testationes etiā publicæ, siue deferendum, siue non deferen-
dum appellatiōi fuisset, non est ad definitiuam sententiam
procedendum. Potuit tamē præsatus R. propter suam contum-
aciam, vel etiā procuratoris (si sciēs non purgauerit ean-
dem)

* Vide au-
thenti. qui
semel. c.
Quomodo
et quan-
do in.

Vt lite non contestata &c.

dem) excommunicationis sententia innodari.

Idem Hierosolymit. patriarcha, & archiepiscopo Cassē.
In causa restitutionis, contra contumacem lite non contestata
sententia proferri non potest. hoc dicit, comprehendendo omnē mo-
dum summandi.

Capitulum secundum.

Accedens: & infra. Cū in iudicium delegatorum præs-
entia, archiepiscopus Cyrenē. restitutionis beneficium
postularet, plebanus sancti Marci de Venetiis (cōtra quē age-
bat) nihil ad obiecta respōdit, * sed ad nostram audientiā ap-
pellauit: & licet sepe fuisset admonitus vt iuri pareret quia
vel coram eis etiā cōparere. Ipsi verō iudices cū pleba-
nus in sua contumacia perduraret, * testes receperunt ab ad-
uersa parte productos, & depositionibus redactis in scriptis,
maudauerunt eidē, vt ad eos accederet, in personā vel in di-
cta testium obiecturus. Quod cū facere noluisse, * in ipsum
excommunicationis sententiam protulerunt, possessionē iuris
parochialis adiudicantes archiepiscopo memorato: & cū resti-
tuentes in integrum, districtius vetuerunt, ne qui possessionē
Cyrenē. ecclesiæ restitutam præsumeret perturbare. Cū
igitur * in corā eisdem iudicibus non esset contestata, & ma-
nifeste pateret literas ipsas per veri suppressionem obtentas,
videlicet & Berytē. episcopos: eidē archiepiscopo tanquam
suffraganeos suo metropolitano subesse: ac ex his plebanū le-
gitimē appellasse conitaret, in quem (etiā si minus legitime
appellasset) licet iudices ipsi propter contumaciam excommu-
nicationis forte potuerunt proferre sententiam, non tamen de-
buerunt super principali negotio definitiuam sententiā lite
non contestata proferre: prædictas cassauimus sententias, imō
cassas denunciamus & manet. Vnde Cyrenē. archiepiscopo
dedimus in mandatis, vt ecclesiæ sancti Marci instrumenta re-
stituatur: & etiā vniuersa, quæ huiusmodi occasione sententiæ
per se vel per alios occupauit. *

* Vide. l. i. ff. si quis
ius di. non
obtepe. c.
l. i. ff. si
quis in ius
vo. non ie.
al. ma-
litia pma
neret.
* Vide. l. 2. s. si
quis a pñ
cipe. ff. ne
quid in lo
co pu.
* ordo est,
Nos cassa-
nim* pñ-
ctas sentē-
tias, cū lis
non esset
cōtestata,
& pateret
Gre. & cō-
staret
Gre.

Idem episcopo Brixiensi.
Si lite non contestata reus est cōtumax: si fieri potest, mittitur
actor in possessionem, causa custodiā: alias reus excommunicabitur.

Capitulum tertium.

TVe fraternitatis deuotio: & infra. Cōsultationi tue ta-
absentauerit se cōtumaciter: talisq. causa sit, q. actor possit in
petitū rerum possessionē induci, est in eadē causa custodiā
inducendus.

* Vide. l. dissoluit.
C. de con-
di. ex leg.
inducendus.

Decretalium Gregorij Lib. ij. Tit. vj.

inducendus. Quod si causa talis fuerit, quod idem in possessionem nequeat intromitti, ut iuri pareat, per censuram ecclesiasticam est contumax compellendus.

Idem Decimo & Helemosio abbatibus Aurel. & Carnot. diocese.

Receptio testium falsa contra non contumacem lite non contestata in causa matrimoniali est nulla. Capitulum. iiii.

Ames nobis exposuit, quod cum Corisopitē. episcopus comitem Britannix proxima linea consanguinitatis attingat & archidiaconus eius sit clericus commendalis (qui eidem vicecomiti est adversarius principalis, utpote qui vxorē suam & terram publicē detinere prælumit) & magister P. de terra vxoris suæ oriūdu, existat nimis fauens eidem, & omnes sub districtu existat comitis memorati, nec nisi per districtum ipsius ei pateat accessus ad eos, & ipsi quibus causa inter ipsū & vxorem suam commissa fuerat, nunquam ei voluerint nisi in terra inimicorum suorum locum & terminum assignare, quod sine mortis periculo accedere non audebat: & licet literas non habuit de conductu, si tamen missæ ei fuissent, nō debebat se credere suis capitalibus inimicis: & infra. Mandamus, quatenus, cum propinquiore sitis terræ nobilis tam dictæ, quam suæ: & causa ipsa per vos commodius valeat terminari, cum ad vos securus pateat accessus, utrinque partibus conuocatis, si vobis constiterit, quod ante litem legitimē contestatam, vel post appellationem ex præmissis causis interpositam, testes super consanguinitate contra matrimonium absque culpa contumaciæ recepti fuissent: vos attestationes huiusmodi decernatis irritas & inanes, compellētes dictam nobilem ut reuertatur ad virum suum (quem incōsultē dimisit) ita quod postquam ipse vir plenariam restitutionem habuerit tam vxoris, quam terræ, causam super matrimonio audiat: iteamque sine canonico terminetis.

Idem.

Lite non contestata non recipiuntur testes regulariter super principali. Fallit in casibus hic annotatis: scilicet cum timetur de morte, vel absentia diuturna testium, tunc enim seruata solennitate hic posita, possunt etiam lite non contestata testes examinari. hoc dicit usque ad. h. porro.

Quoniam frequenter in dubiū reuocatur à multis, an lite non contestata testes recipi valeant, autoritate præsentium duximus declarandum regulariter verū esse, quod

Vt lite non contestata &c.

III

lite non contestata non est ad receptionem testium procedendum. Nisi forte de morte testium timeatur, vel absentia diuturnat in quibus casibus, cum civiliter est agendum (ne veritas occultetur, & probationis copia fortuitis casibus subtrahatur) senes, & valetudinarii, & alij testes (de quibus ex aliqua rationabili causa timetur) etiā lite non contestata sunt proculdubio admittendi, seu pars conuēta sit contumax, seu sit absens absque malitia, ut conueniri non possit. Sed si actor non conuenit adversarium intra annum, ex quo conueniri poterit, vel saltem receptionē huiusmodi testium non denunciauerit illi: attestationes sic receptæ non valeant, ne forte hoc procuret in fraudē, ut processu temporis exceptiones legitimæ ad repellendum testes, vel alix locum habere non possint.

Cum agitur de matrimonio carnali vel spiritali, possunt contra contumacem etiam lite non contestata testes recipi, & sententia definitiva ferri. Si vero reus est absens, sed non contumaciter, tunc in carnali non procedit, sed expectatur absens. In spiritali vero, si agatur de contratto: stabitur iuribus antiquis: si de contrahendo, expectatur absens per sex menses. Sed de hoc ultimo, quando agitur de contrahendo, dic hodie ut in capi. quam sit. & capi. cupientes. de elect. in. vi. ubi aliter est prouisum, hoc dicit.

Porro speciales causa possunt occurrere, in quibus casualiter est aliud obseruandum, ut (verbi gratia) si super alicuius electione, vel copula maritali quæstio moueatur: tunc etenim ne propter longam morā in spiritalibus & temporalibus patiat ecclesia læsionē, vel viro siue mulieri fornicationis occasio præbeatur, maxime cum propinquitatis gradus opponitur lege diuina prohibitus: in huiusmodi casibus si contumax apparuerit is in quem fuit actio dirigēda, seu quia peremptoria citatione recepta venire contemnit, seu quia malitiose se ipsum occultat, seu quia impedit ne possit ad eum citatio peruenire: testes lite non contestata sunt merito admittendi, & nihilo minus (si de causa liqueat) ad definitiuam sententiam procedendum. Si vero aliter absens fuerit, & agatur de spiritali coniugio inter ecclesiam & prælatus iam contracto, electione maxime confirmata, illud in hoc articulo volumus obseruari, quod super expectatione talium personarū in sacris est canonibus definitum. Quod si forsan agatur de spiritali coniugio contrahendo: it qui est in prælatus electus, per spacium sex mensium expectetur, nisi (pensatis negociorum circumstantiis) per superioris prouidentiam magis vel minus fuerit expectandus. Si autem de carnali coniugio sit agendum, tandiu

* vide. l. contumacia. cū no. ff. de reg. iur.

Decretalium Gregorij Lib.ij. Tit.vj.

* De modo
probandi
iustā ab-
sentia vi-
de in l. pe.
§. ad cri-
men. ff. de
pub. audi.

tandiu alteruter conjugum expectetur, donec de ipsius obitu
verisimiliter presumatur: quia cum sine culpa sit absens, vt si
captiuitate, vel aegritudine, aut alio iusto impedimento forsi-
tan teneatur, aut etiam propria, sed nō malitiosa voluntate in
remotis partibus morā facit, * vt de facili vel in breui citari
non possit: ei quidē praeiudicari nō debet, cum habeat forsan
exceptiones legitimas ad intentionem contrariā elidendam:
eo nequaquam obstante, quod de lapsu carnis possit opponi
quoniam in cōiugio casus multi occurrunt, in quibus coniū-
ges sine culpa, sed non sine causa, continere coguntur.

Ad perpetuam rei memoriam, vel cum agitur per viam inqui-
sitionis, possunt testes sine litis contestatione recipi, & etiam publi-
cari. hoc dicit vsque ad §. In aliis vero.

Sunt & alij casus similiter speciales, in quibus absque litis
contestatione legitime possunt testes produci, vt quando ex-
cellum inquisitio, vel testium publicatio imminet faciendā.

Si reus lite non contestata est contumax, & agitur reali, mitti-
tur actor in possessionem rei petita causa custodiā: quam tamen re-
cuperat reus veniens intra annum, si offerat cautionem de stando
iuri, & restituat expensas, post annum vero huius non seruato non
audiat, nisi super proprietate. Sed si conuenitur reali, qui nomine
alieno possidet, nominabit dominum in iudicio, & statuetur ei ter-
minus, intra quem faciet dominum comparere: qui si intra termi-
num non venerit, index illum citabit. quo adhuc non veniente in-
dex mittit actorem in possessionem rerum. Si vero reus contumax
conuenitur actione personali, mittetur actor in possessionem bono-
rum ipsius rei pro modo debiti declarati, & primo mobilia, se-
cundo immobilia, si mobilia non existant: vel excommunicabi-
tur reus. hoc dicit vsque ad finem.

In aliis vero casibus prudenter est attendendum, vtrum con-
tumax reali actione, an personali conueniatur. Si reali, mitten-
dus est actor in rei petita possessionem, vt tradit affectus reus
veniat respōsurus. Qui si venerit intra annum iudicio fisci prae-
stita cautione, * ac exhibita satisfactione cōgrua expensarum,
possessionem recuperet. Quod si cautionē offerre neglexe-
rit intra annum: actor post annū verus constituitur possessor
super proprietate dūtaxat aduersus partem defensionem legitima
reservata. Quod si super rebus immobilibus quisquam con-
ueniatur, qui eas possidet nomine alieno, debet statim in iu-
dicio dominū nominare, certo dierū spacio à iudice finiendo,
eoque ad eius notitiam perducendo, vt vel ipse veniens, vel
ido-

* vide l.
cum cleri-
cis. Cod. de
episco. &
cle.

De iuramento calumniæ.

112

idoneum dirigens respōsalem, actoris intentionem excipiat.

Si verò post tempus indultū quod dispositum est, noluerit
adimplere: tanquā lite quæ ingeritur, ex eo die quo possessor
ad iudicium vocatus est, ad interrumpendā prescriptionem
longi temporis contestata, dominum possessionis iudex tribus
edictis legitimis euocabit: & tunc ipso in eadē voluntate ma-
nente, negotiū summam examinant, in possessionē ipsarum
rerum actorem mittere nō tardabit: omni allegatione absenti
super principali questione reservata. Si autē super personali
actione conueniatur: vel mittendus est actor in possessionem
mobiliū ipsius, vel immobiliū, si forte mobilia non habeat,
pro modo debiti declarati: vel in contumacē est ecclesiastica
sententia proferenda: ita videlicet, quod alterutra poena, quæ
magis timeri debeat, iudex à principio sit contentus: ad alter-
am nihilo minus processurus, si hoc meruerit proteruitas cō-
tumacis: qui veniens intra annum, vel post annum etiā audietur
iuxta distinctionem in alio casu superius adnotatam.

De iuramento calumniæ. Tit. vij.

Honorius tertius.

Clericus in causa ecclesiæ sue iuramentum calumniæ potest al-
teri committere: & per se iurare non cogitur: nec debet sine supe-
rioris sententia.

Capitulum primum.

Inherentes vestigiis prædecessorū nostrorum di-
centium grauiorē questionē per summum pon-
tificem terminari: & infra. Legibus itaque com-
perimus esse cautū, vt nullus clericus iurare præ-
sumat. Alii vero repetitur scriptum, vt omnes
principales personæ in primo litis exordio subeant iuramen-
tum calumniæ: propter quod plerisque venit in dubiū, vtrum
clericus iurandū præstare debeat, aut alij hoc officium de-
legare: quia illud constitutionis edictū vbi clerici iurare pro-
hibetur, à Marco Augusto de Cōstātinopolitanis clericis pro-
mulgatum fuisse videtur, idcirco ad alios non creditur perti-
nere. Vt ergo dubietas illa auferatur, secundum etiam decisio-
nem filij nostri H. quōdam imperatoris, cuius sunt verba hæc:
& infra. Eius itaque * interpretationē corroboramus, & diui
Marci constitutionem ita interpretari debere decernimus, vt
ad omnium ecclesiarum clericos generaliter pertinere iudi-
cetur. Nam cum Imperator Iustinianus decreuerit, vt cano-
nes patrū vim legum habere oporteat, & in nōnullis patrum
canonibus reperitur, vt clerici omnino iurare non audeant,
dignum est vt totus clericalis ordo à iuramento calumniæ
prestando

* Inno.
Ho. & Io.
An. hallu-
cinati sūt
in inter-
pretatione
huius loci.

Decretalium Gregorij Lib.ij. Tit.vij.

præstando sit immunis. Præterea statuti principis tenor talis esse dignoscitur. Nos itaque (diuinæ & humanæ legis intentione seruata) * decernimus & imperiali autoritate irretinabiliter definimus, vt non episcopus, nō presbyter, non cuiuscunque ordinis clericus, nō abbas, non aliquis monachus, vel sanctimonialis, in causâ quacunque siue controuersia, seu criminali, seu civili, iurandum compellatur qualibet ratione subire, sed aliis idoneis defensoribus (si expedire ecclesiæ suæ noverit) huiusmodi officium liceat delegare : verum cum hac moderatione, vt episcopus inconsulto Ro. pont. vel quisque clericus inconsulto prælato suo minime iurare audeat.

Omnibus igitur episcopis, & vniuerso clero, ita custodiri debere mandamus, vt si quis in illam commiserit, veniam sibi deinceps noverit denegari.

Idem ordinatori eccle. subdia. & magistro Omnibono.

In spiritualibus causis de calumnia non iuratur. Cap. ii.

Literas & infra. Sane Ro. eccle. in his casibus, in quibus de ecclesiis, decimis, & rebus spiritualibus tantum agitur iuramentum calumniæ nec dare, nec recipere consuevit: eo quod tales causæ non ex legum distinctione, sed ex canonum æquitate finem debitum sortiuntur: canones autem iuramentum calumniæ in huiusmodi causis nulli prorsus indicunt.

Vnde contentione de iuramento calumniæ præstando omiffa, ad vltiora discretio vestra procedat.

Eugenius Papa.

Principalis persona non indistincte releuatur ab onere iurandi de calumnia, licet compareat per æconomum: sed sibi vel æconomus est deferendum, inspecta qualitate causæ & personarum. h. d.

Capitulum tertium.

In pertractandis causis sacramentum calumniæ non passim præcipimus exhiberi: sed causæ & principalium personarum qualitate inspecta, quâdoque per ipsas principales personas, quâdoque per æconomos, qui causam omnino nō nesciant, in animam iurantis illud præcipimus præstari.

Idem Magal. & Neumacen. episcopis.

Vniuersitas tenetur iurare de calumnia, nisi releuet se constituendo æconomum. Capitulum. iiii.

Imperatorum & infra. Accepimus quod ab abbate & fratribus Claruallensibus (sicut ab aliis) exigitur calumniæ iuramentum. Ad quod faciendum eos cogere non debemus. Sed ne aliena iura videantur huiusmodi occasione illicite detinere, & ipsi à causâ sua decedant, si ex parte ipsorum prædictum iura-

De iuramento calumniæ.

113

iuramentum, cum res postulauerit, non fuerit præstitum, eisdem præcipimus, vt in suo monasterio æconomum statuunt: qui pro eis petere & excipere, atq. iuramentum de calumnia (cum necesse fuerit) valeat exhibere & infra. Tu vero frater Neumacen. episcopo æconomum idoneum statuas, qui in tali officio conueniens ipsi monasterio videatur.

Lucius. iij. Elisen. episcopo, & archid. Noruicen.

Clerici etiam in coram causis iurant de calumnia, contraria consuetudine non obstante.

Capitulum. v.

Cæterum quia nouis moribus noua cōuenit antidota præparari: mandamus quatenus in causâ quæ inter R. clericum de sancto Albano, & * I. & F. canonicos London. vertitur, ad veritatem eliciendam, appellatione cessante præstari faciatis ab vtriusque parte calumniæ iuramentum: consuetudine quæ legi contraria est, non obstante.

Innocentius. iij. episcopo Placen.

Procurator vel syndicus vniuersitatis ecclesiasticæ vel secularis de calumnia iurare potest. hoc dicit.

Capitulum. vi.

Cum causam quæ inter Rauennaten. archiepiscopum, & commune Faentinum super villa Luci ac quibusdam aliis vertitur: delegatis iudicibus duxerimus committendam, & idem in negotio minime processissent: nos partibus dedimus in mandatis, vt pro ipsa causâ nostro se cōspectui præsentarent: quorum procuratoribus cum instrumentis de rato, & in nostra presentia constitutis, petitionem ipsius archiepiscopi per procuratorem eius fecimus exhiberi: & ad eam partem alteram respondere, ac interrogationibus & responsionibus reductis in scriptis, & lite coram nobis plenissime contestata, fecimus calumniæ iuramentum ab ipsis procuratoribus vtriusque præstari.

Gregorius nonus episcopo Beluacen.

Episcopus iurat de calumnia, si per se ipsum elegit litigare, propositum tantum non talis Evangelus. Si vero per syndicum litigat: per illum poterit iurare. hoc dicit.

Capitulum. vii.

Cum in causâ pecuniaria quam inter te & R. motam esse geris litigare, per illum quidem præstatum erit calumniæ iuramentum: quod si per te ipsum propositis tantum, sed non talis Evangelus (licet in dicendo testimonio) à te videtur huiusmodi iuramentum exhibendum: & infra.

Actor resistendo iuramentum calumniæ sine causâ, cadere debet ab instituta actione, reus autem debet haberi pro confesso. h. d.

p Pona

* vide. l. non du-
bium. C. de
legi. c. l.
cum pater
§. dulcissi-
mus. ff. de
lega. 2.

* vide. l. ii. §. fin
autem vel
dignitas.
& seq. C.
eo. arg. ff.
de testi. l.
enent.

Decretalium Gregorij Lib.ij. Tit.viii.

Pœna verò recusantis hoc iuramentum cum præstandum fuerit, est vt actor ab instituta cadat actione, reus autem haberi debeat pro confesso.

De dilationibus. Tit. viii.

Alexand. iij. Cantua. & Vigor. episcopis.

Summa sic (ne videatur conuenire rubri. de appellationibus.)
Citatio vocatoria cum peremptoria non debet esse nimis brevis, maxime vbi de rebus ecclesiasticis agitur, nisi necessitas aliud suggerat.

Capitulum primum.

Illethi filij, abbas & monachi de H. nobis insinuare curarunt, quod cum causam quæ vertitur inter ipsos, & moniales de Ledchi. super ecclesia de Alcei. decano & archidiacono. Lincon. commiserimus terminandam ipsi timentes se à iudicibus aggrauari (eo quod ad primam citationem terminum sibi nimis breuem & peremptorium statuerunt) * ad nostram audientiam dixerunt appellandum: & infra. Quia verò non spectat ad iuris ordinem, diem peremptorium, maxime cum de rebus ecclesiasticis agitur (nisi forte necessitate urgente) taliter maturare mandamus, quatenus si est ita, reuocato in irritum si quid inueneritis post appellationem huiusmodi attentatum: in causa iuxta priorum tenorem literarum procedatis.

Celestinus tertius.

Inducta deliberatoria denegantur reo, si per literas citatorias

plene potuit instrui, & deliberare super eo de quo queritur. Cap. ii.
Præterea adiecisti, quod cum causa tibi à se. apo. delegatur, literis citatorius rescriptum apostolicum inseris, vt eo viso deliberare valeat qui ab altero conuenitur, & infra. Quia igitur quid agendum sit in hoc casu, desideras edoceri, taliter tibi respondemus, quod reo ad iudicium legitime conuocato, si ex rescripto sibi transmissio plenè potuit instrui super eo de quo in iudicio conuenitur, inductæ deliberatoriæ non sunt vltèrius indulgendæ, sed procedendum potius est ad examinationem causæ, & finem ei debitum imponendum.

Honorius. iij. Ferentino episcopo.

Ex declaratione verbi generalis, vel ambigui positi in libello, noua inducta deliberatoria danda non sunt, si per expressa potuit reus deliberare super ambiguitate illa, vel generalitate. hoc dicit.

Capitulum tertium.

* Ecclesia
s. Pauli
Itera tuæ ac petitio presbyteri * sanctarum Priscæ & Aquilæ de vrbe, nobis exhibitæ cõtinebant & infra. Idem presby-

De dilationibus.

114

presbyter contra nobiles viros A. & G. libellum ecclesiæ suæ nomine obtulit, continentem quod pensio de possessionibus soluta non fuerat ipsi ecclesiæ elapsis iam tribus annis & vltra. Nobilibus verò ipsis petentibus, vt explicaret ipsis spacium quod per hanc adiectionem, & vltra, significari volebat: & ipso presbytero exprimente, quod septem annis fuerat in dictæ pensionis solutione cessatum, iidem dicentes libellum esse huiusmodi expressione mutatum, longiores ad deliberandum petierunt inducias: quas quia denegasti eisdem, ad nostram audientiam appellauerunt. Nos igitur appellationis huiusmodi friuolam reputantes, mandamus quatenus ea nequaquam obstante, in negotio ipso ratione prauia procedas iuxta priorum continentiam literarum.

Gregorius nonus abbati Aquæ viuæ Turon. dioc. & archidiacono Turon.

Si citatus in causa ardua de longinquo vocatur pro publica utilitate, etiam ad locum iudicii, ita quod intra terminum citationis deliberare, & alia sibi necessaria ad comparandum explicare non potuit in termino respondere non cogitur, si reperitur in loco iudicii, sed habebit nouas inducias. hoc dicit notabiliter.

Cap. iij.
Exposuit nobis Bituricensis archiepiscopus: & infra. Burdegalen. archiepiscopo dedimus in mandatis, vt super iure primatiæ quam in eo & in prouincia sua dictus Bituricens. archiepiscopus se habere proposuit, ad initium proximè præteritæ quadragesimæ (quod ei terminus peremptorium adsignauimus) per se aut per procuratorem idoneum se conspectum nostro præsentaret. * Cumque postmodum personaliter vocatus pro ecclesiæ Romanæ subsidio, ad nos audi. accessisset, Bituricens. archiepiscopus apud se. ap. constitutus postulauit insisteret, vt in eodem negotio procedere deberemus. Idem vero Burdegal. archiepiscopus ad propria rediit, cõstituit pro se procuratorem in ipso negotio, qui (saluis exceptionibus sibi competentibus in respondendo & defendendo ac aliis) omnia faceret, quæ in propria erat persona facturus. Petente ergo archiepiscopo supradicto, vt præfatus procurator responderet eidem, ille excipiendo proposuit se ad hoc non teneri, cum pro alia maiori causa, pro publica scilicet utilitate, dictus Burdegalen. vocatus pro absente reputari debuerat, * & reuocandi domum priuilegium habuisset. Nondum etiam super hoc deliberauerat cum suffraganeis suis & aliis, quorû cõsiliu tam ardua causa requirit: nec tempus habuerat, in quo ad vtrumque negotium valuerit sicut expediret esse paratus. Sed pars p. ij altera

i. vrbe & g.
præst. ab-
bas vnus:
E. huic ee-
clesia de-
seruiunt
vii. pres-
byteri car-
dinales,
Quorum
vnus est
presbyter
cardinalis
sacra Pri-
sca. ergo
presbyteri
non archi-
episcopi.

* vide. l.
i. & ibi
glos. &
doc. l. co.

* vide. l.
a. lione. g.
Labes. ff.
pro sol. &
l. in fi. ff.
sola. ma.

Decretalium Gregorij Lib.ij. Tit.ix.

altera e contra respondit, quod cum super questione predicta prius fuerat euocatus: nostra intentionis non fuerat primū mandatum per posterius reuocare: temporis quoque spaciū habuerat tam prolixum, vt potuisset si voluisset super causa deliberare predicta, sicut fecerat cum quibusdā: & cōmode vtrique negotio imminere: & infra. Nos igitur de consilio fratrum nostrorum vsque ad proximum venturum festum Natiuitatis dominicæ dilationem adhuc sibi duximus indulgendā.

De feriis. Tit. ix.

Ex concilio apud Compendium.

Diebus dominicis mercari, litigare, iudicari, vel iurari non debet, sed de vespera in vespere debent celebrari. Capitulum i.

Mnes dies dominicos a vespera in vespere cum omni veneratione decernimus obseruari, & ab omni illicito opere abstinere: vt in eis mercari minime fiat neque placitum: neque aliquis ad mortem vel ad penam iudicetur, nec sacramenta nisi pro pace vel alia necessitate præstentur.

Alexander tertius.

Festorum principium & finis fieri debet secundum ipsorum magnitudinem, & consuetudinem regionis. hoc primo. In præcipuis festis, & inter Pascha & Pentecosten non fit solenni genuum flexio. Si tamen tunc clerici vel episcopi ordinentur, secundum ordinationis modum genua flectuntur. hoc secundo. Romana ecclesia speciale festum de Trinitate non facit: seruatur tamen de hoc consuetudo ecclesie. hoc tertio.

Capitulum. ii.

Quoniam in parte: & infra. Licet scriptum sit, De vespera in vespere celebrabitis sabbata vestra: festorum tamē principii & finis, iuxta eorum qualitatem, & diuersarum regionum consuetudinem debet attendi: & sicut magnitudo dierum exigit, prius incipere, & tardius terminari: & infra.

Diebus autē dominicis & aliis præcipuis festiuitatibus, siue inter Pascha & Pentecostē, genuum flexio nequaquam debet fieri: nisi aliquis ex deuotione id velit facere in secreto. In consecrationibus autē episcoporum, & clericorum ordinationibus, consecrans & consecratus tantū genua flectere possunt: secundum quod consecrationis modus requirit. Præterea festiuitas sanctæ Trinitatis, secundum consuetudines diuersarum regionum a quibusdā cōsuevit in octauis Pentecostes ab aliis in dominica prima ante aduentū domini celebrari. * Ecclesia siquidem Romana in vfu non habet, quod in aliquo tempore

Genes. 2.
Exo. 16.
Exo. 20.
Leuit. 23.
Num. 28.
Deut. 5.
* Vide. l. i. ff. de aqua plu. ar. & l. nativ. a. l. m. ff. de acqui. re. do.

De feriis.

115

huiusmodi celebret specialiter festiuitatem: cum singulis diebus, Gloria patri & filio, & spiritui sancto, & cetera similia dicantur ad laudem pertinentia Trinitatis.

Idem Triburiensis archiepiscopo.

Propter necessitatem alimentorum licet diebus feriatis in honorem dei operi se uili intendere, maxime circa rem tempore perituram. hoc dicit.

Capitulum tertium.

Licet tam veteris quam noui testamenti pagina septimum diem ad humanam quietē specialiter deputauerit: & tamē tam, quā alios dies maiestati altissime deputatos, necnō natalitia sanctorum martyrum ecclesia decreuerit obseruanda: & in his ab omni opere serui cessandum: & infra. Indulgemus vt liceat parochianis vestris diebus dominicis & aliis festis (præterquam in maioribus anni solennitatibus) si a locis terræ se inclinauerint, eorum captioni ingruente necessitate intendere: ita quod post factam capturā ecclesiis circumpositis & Christi pauperibus congruam faciant portionem.

Clemens tertius, alias Celest.

Tres septimanae quibus canon prohibet fieri nuptias ante festum iohannis Baptiste, non continentur festo: sed intelligitur de septimana ascensionis cum duobus seq.

Capitulum. iiii.

Apellatus tuus, frater episcopo, corā nobis ex parte tua proposuit, quod cum statuta canonica declarent nuptias tribus septimanis ante festū natiuit. beati iohannis Baptiste minime celebrari debere, quidā hebdomadas illas abiq; interpolatione continuat intelligunt. Alij vero inter festū & ipsas volentes facere interuallum, illud dicunt ob reuerentiā festiuitatis Petecostes fuisse statutū, quod in septimanis istis solet interuenire quādoque: & sic a tribus diebus Rogationū ante ascensionem domini inchoat, vsque ad octauā diem post Pentecostē illis hebdomadis cōputatis illo tantū spacio temporis celebrari nuptias nō permittit, earum celebrationem abinde nullatenus inhiibentes. Quia ergo consulti fuimus vtra istarum opinionū potior videatur: nobis & fratribus nostris apparuit, quod licet ea sit Rom. eccle. consuetudo, vt quocunque tempore matrimonii contrahatur, cōsensu interueniente legitimo de presenti: quia tamen a septuagesima vsque ad septimum diem post Pentecostē celebrari nuptie non sinuntur, & postea etiam tribus septimanis, vel pluribus ante festiuitatem sancti iohannis sine discreta celebrantur: posterior sententia meliori & subtiliori nititur ratione: & siue secundū canones a septuagesima vsq; post octauas Pasche: siue iuxta consuetudinē

p. iij. eccle.

Decretalium Gregorij Lib. ij. Tit. x.

ecclesie Ro. vsque post. vij. diem festi Petecostes (quod caret octauis) nuptie suspendantur: in dominica quae sequitur, & deinceps possunt licite celebrari.

Gregorius. ix.

In feriis introductis in honorem dei & sanctorum, nisi ob necessitatem vel pietatem, iudicium exerceri non potest etiam de consensu partium: ferii tamen introducti fauere hominum partes renunciare possunt.

Capitulum quintum.

Conquestus est nobis: & infra. Quauis non prorogari, sed expediri deceat questiones: debet tamen iudicialis strepitus diebus conuiescere feriatis, qui ob reuerentiam dei noscantur esse statuti: scilicet natalis domini, sancti Stephani, Ioannis Euangeliste, Innocentii, sancti Siluestri, Circuncisionis, Epiphaniae, vij. diebus dominicae passionis, resurrectionis cum. vij. sequentibus, Ascensionis, Pentecostes, cum duobus qui sequuntur, Natiuitatis Ioannis Bapti. Festiuitatum omnium virginis gloriose. xij. Apostolorum, & praecipue Petri & Pauli, beati Laurentij, Dedicationis beati Michaelis, Solennitatis omnium sanctorum ac diebus dominicis, ceterisque solennitatibus quas singuli episcopi in suis diocesis cum clero & populo duxerint solenniter venerandas: quibus utique solennibus feriis nisi necessitas urgeat, vel pietas iubeat, vique adeo conuenit ab huiusmodi abstinere, ut solennitatibus etiam partibus, nec processus habitus teneat, nec sententia quam contingit diebus huiusmodi promulgari. Licet diebus feriatis, qui gratia vindictarum vel melius ob necessitates hominum indulgentur, procedi valeat, si de partium processerit voluntate.

De ordine cognitionum. Tit. x.

Clemens. iij. Alatrino episcopo.

Contra mulierem vindicantem aliquem in maritum, admittitur exceptio consanguinitatis: quae prius discutienda est, quam super matrimonio pronuncietur: & sufficit super ipso principali pronuntiare, hoc dicit.

Capitulum primum.

Intelleximus, quod cum quaedam mulier petere quendam in virum, testes ad suam intentionis adfectionem induxit: per quos pars viri futurum sibi praedictum metuens, exceptionem consanguinitatis obiecit, ex qua intendit petitionem mulieris elidi: & infra. Inquisitioni tuae taliter duximus respondendum, quod cum exceptione probata questio principalis perimatur, ante est cognoscendum de ipsa, quam ad definitionis articulum procedatur: quo facto virum ab impetitione mulieris

De ordine cognitionum

116

lieris (prout exposcit ratio iuris) absolvas.

Innocentius. iij. episcopo Narmari.

Si reus contra auctorem spoliationem opponit: aut excipiendo, & tunc prius audatur, & ea probata respondere non cogitur: sed per hoc non restituitur, aut agendo, & tunc simul retrahitur questio terminatur, & ea probata restituitur.

Cap. ii.

Cum dilectus filius abbas de Ferentino, de nobilibus viris domini de Arcone deposuerit questionem, quod manu armata, & cum exercitu ad castrum monasterij venientes, in praedicti animalium & aliis damificare dictum monasterium praesumpserunt: de quibus iustitiam sibi fieri postulabat. Et citra litis contestationem sub forma exceptionis fuit ex aduerso responsum, quod per ipsius dolum & violentiam castrum Strati amiserant: quod & progenitores eorum tenuerant, & ipsi possederant in quiete: sibi petentes prius restitui, quam petitionibus ipsis responderent, praesertim cum testes haberent praesentes, per quos intentionem suam incontinenti probare volebant. Verum ex parte abbatis fuit taliter replicatum, quod ab eo restitutio peti non poterat, qui non fuerat spoliator, praesertim cum dictum castrum ad ius & proprietatem sui monasterij pertineret: quod etiam pars aduersa nullatenus negabat. Unde & verus dominus (ad quem ab alio res sua possessa reuertitur etiam post tempora longiora) retentionis debet commodum obtinere: & iudicium restitutorium contra spoliatorem tantum competere dignoscitur: & infra. Nos autem distinguendum esse credimus, utrum spoliationis questio ab eisdem nobilibus sit obiecta in modum actionis ad restitutionem petendam, an in forma exceptionis ad intentionem aduersarii repellendam: cum ea in modum actionis proposita, intelligantur mutuae petitiones sese tanquam diuersae minime contingentes: ac per hoc iuxta regulam iuris quae dicitur, Qui prior appellat, prior agat: quae prius esset proposita, prius foret tractanda, quanquam in idem iudicium ambe deducatur, vicissimque tractata, simul essent eadem sententia terminandae. Sed quoniam questio illa fuit ab eisdem nobilibus tantum in modum exceptionis obiecta: interloquendo pronunciamus, ut probationes eorum super ipsa exceptione primitus audirentur, & ea probata legitime, abbati non cogeretur respondere super petitionibus memoratis, donec restitueretur ab ipso: cum spoliator spoliatus ante restitutionem non cogatur ullatenus respondere. Verum spoliatione in modum exceptionis tantum obiecta, non est per hoc restitutio facienda. Quemadmodum si in modum exceptionis

p. iij. ceptio.

Decretalium Gregorij Lib. ij. Tit. xj.

ceptionis aliquod crimē testi obicitur, ut à testimonio repellatur, est crimen contra eum civiliter probatum fuerit, nō ideo sibi poena infligitur ordinaria, sed eius dūtaxat testimonio nō creditur quod ea ratione cōtingit, quoniam in ipsum accusatio non procedit. Testes etiam, quorum testimonium reprobat, inter infames quasi ex falso testimonio non habentur.

Honorius. iij. Ludouico regi Francorum.

Petenti hereditatem, obstat exceptio naturalis, quā prius debet coram ecclesiastico iudice terminari. hoc dicit secundum gloss. intelligendo quod hic erat prius coram iudice seculari petita hereditas, & exceptum fuit de illegitimitate.

Capitulum. iij.

Tam non credimus litero prodētiam, causam natalium reginæ Cypri, ad examen nostrum i. v. ipote quæ ad forū ecclesiasticū pertinet, esse delatam, & infra. Quia verō antequam natalium causa terminata esset, dependente ex illa successione causam incipere, nihil aliud esset, q̄ diuersis processibus intricare negocium, & confusione quā iudicij ordinē perturbare, si forte ab ipsa regina fueris super hoc requisitus, donec iam dicta causa natalium apostolico iudicio finem acciperis, patienter expectes.

Gregorius. ix.

Agens possessorio recuperanda, non tenetur ante restitutionem sui spoliatoribus nisi super questione spoliationis respondere: potest tamen ab agendo repellī per exceptionem spoliationis, hoc dicit.

Capitulum. iij.

Super spoliatione conuentus, aduersus restitutionē petentem non est nisi super questione spoliationis, si cum recōueniat, audiendus: cum restitutionis petitio in hoc privilegiata nō sit, ut ipsam intentans nō cogatur ante restitutionem spoliatoribus respondere. Quamquam ab agendo spoliatione ab eis in modum exceptionis proposita repellatur.

De plus petitionibus. Tit. xj.

Gregorius nonus.

Ponit quatuor modos plus petendi, & poenas plus petentium. Capitulum.

Onsilium providentiæ dici non potest, quod poeniam tibi debitam, ante terminū ab aduersario repetisti: puniatur enim importunitas plus petentium, si super petitione sua duxerint in iudicio persistendum, ita quod qui repetunt amplius sine causa, in expensis aduersario condemnantur. Qui autem plus loco, ad interesse tenentur: pro eo q̄ vultus admittit debitoribus, quā haberent si statuto loco soluisent. Ei verō à quo amplius

* vide. l. bona fides. cū not. ff. de pēsi.

* vide. l. i. ff. de eo quod certo lo.

De causa possessionis & proprietatis. 117

amplius tēpore petitur, inducit duplicantur: nec licet excipiet, nisi ei soluat expensæ. Te quoque dubitare non credimus, q̄ causa plus petitur, cum aliquid in genere vel sub alteratione debetur, & rem in specie, vel vnum præcise peti contingit. Re autem, si sint debita, & xx. petantur, loco verō, cū quis non vbi conuenit soluere, sed alibi conuenitur. Tēpore quoq̄, cum ante diem vel cōditionem petitur quod debetur.

De causa possessionis & proprietatis. Tit. xij.

Gregorius duci Siciliæ.

Causa possessionis & proprietatis sub eodem iudice terminari debet, nec contra absentem est pronuncianum.

Capitulum. i.

Sic utinam infra. Legali prouisione decretum est tam momēti quā proprietatis causam sub vno eodēque iudice debere cognosci. Nec nos contra inauditam partem aliquid possumus definire.

Celestinus tertius.

Si actum est possessorio & petitorio, potest index receptis probationibus super vtroque, prius discutere probationes super possessorio, & illud terminare. hoc dicit.

Capitulum. iij.

Ad vltimum interrogati fuimus, si iudices deputati ut de possessione & proprietate cognoscant, grauibz partium sumptibus parere cupientes, de vtrāq̄ commixtim audiant allegationes, pariter & testes admittant, deinde prius audiant attestationes de possessione, & pronuncient secundum tenorem illarum, vtrum licite hoc agatur. Nos autem cum hoc sit in iure civili expressum, quod licite possit fieri respondemus.

Innocentius. iij. archiepiscopo & canonicis Sutrinis.

Si spoliatus possessorio & petitorio simul agens possessionem & spoliationem probat, sed non dominium seu proprietatem, obtinet in possessorio: sed succumbet in petitorio.

Capitulum. iij.

Cum vnum, & sicut moris est spiritus sancti gratia inuocata, pastorem vnanimiter elegeritis, petentes ipsius electionem a sede apostolica confirmari. Verum clerici conuentualium ecclesiārum ciuitatis eiusdem, consequenter suam deposuere querelam, quod cum in episcoporum electionibus ipsi ac predecessores eorum consueuerint interesse, vos eis renitentibus & exclusis ad electionem procedere præsumpsistis: quā ob hoc non confirmari, sed infirmari potius postulabāt. Partibus ergo apud sed. apost. constitutis, in auditorum presentia testes vtriusque producti fuerant: & eorum depositionibus publica-

* vide. l. i. c. pēto tum tit. ff. de qui. re. ad eūdem iudicatur

Decretalium Gregorij Lib.ij. Tit.xij.

publicatis, pars canonicorum per testes à se introductos intentione suâ (quod ad eos tantum spectaret electio) sufficienter dicebant esse probatam. Parte clericorum nihilo minus adferente, quod per dicta testium quos producerant, & ipsi adferentem suam (quod electioni pontificum interesse deberent) plenius probauissent per quæ constare dicebant eos electionibus trium episcoporum (qui ecclesiæ Sutrinæ ultimò & immediate præfuerant) cum canonicis cathedralis ecclesiæ adfuisse, vocemque habuisse cum aliis eligendi. Nos igitur quoniam deprehendimus testes vestros in perhibendis testimoniis varios extitisse, atque aduersus fidem attestationis suæ coram auditoribus vacillasse, & quæ negatiua quodammodo adstruere satagebant, probare volentes ius electionis ita ad vos spectare, quod ad aduersarios minime pertineret: per testes verò aduersarii partis fuit sufficienter ostensum, quod in trium episcoporum electionibus, de quibus præmissum est, clerici præsentis assuerint, & vocem habuerint eligendi: præmissam electionem factam eis contradicentibus & exclusis decreuimus irritandam, clericos sepe dictos in eam quasi possessionem (quam ante controuersiam notam habuerant) reducentes. Verum quoniam in questione prædicta quicquid iuris utraque pars in electione habebat, deductum in iudicium videbatur, cum iure civili sit eorum, id venire in iudicium non solum de quo actum est ut veniret, sed id non venire, de quo nominatim actum est ne veniret: & secundum statuta canonica electiones episcoporum ad cathedralium ecclesiarum clericos regulariter pertinere noscatur, nisi alibi secus obtineat de consuetudine specialium: nec ex eo quod clerici antedicti se inter eligentes Sutrinis episcopos probauerunt tertio extitisse, ius eligendi propter breuitatem temporis usque ad præscriptionem legitimam non producti sibi acquirere potuerunt, & actore non probante, qui conuenitur, & si nihil præstitit, obtinebit: ab eorum impetitione super electionibus faciendis vos duximus absoluedos, sepe dictis ecclesiis clericis super hoc perpetuum silentium imponentes.

Idem canonicis de Bethlehem.

Idem dicit quo ad intellectum quod decretalis supra proxima.

Capitulum.iii.

Cum super electione Bethlehemitæ ecclesiæ iter R. subdiaconum nostrum, & P. canonicum sepulchri dominici questio verteretur: utroque se pro electo gerente: cum præfatus subdiaconus à patriarcha Hierosolym. fuerit confirmatus & infra. Eum, qui se probauerat per secularem potentiam spoliatus:

De causa possessionis & proprietatis. 118

tum: restituendum decreuimus, iustitia mediante. Verum quoniam tam possessorium quam petitorium deductum fuerat in iudicium, & tam restitutionis quam electionis questio plenius agitata, & constitit nobis electionem utriusque minus canonicam extitisse (cum iudex de qua re cognouerit, pronuciare debeat) utranque duximus sententialiter irritandam.

Idem episcopo Nouiomen.

Qui agit de proprietate, ante conclusionem causa possessorio adipiscenda vel recuperanda agere potest: post conclusionem vero, & ante sententiam huc non potest, nisi iusta causa subsit. Ca. v.

Possessorialis officij: & infra. Sane sicut in iudicio contingit aliquando, ut cum is qui se asserit spoliatum, suum trahit spoliatoris in causam, inter ipsa iuris auspicia requiritur, quomodo malit experiri iudicio, item proprietatis ingreditur, de illata sibi violentia nullam facies mentionis: cum autem fuerit in causa processum, nouum iudicium super possessorio nititur inchoare: & infra. Consultationi tue taliter respondemus, quod possessorio quidem iudicio, quod de recuperanda seu adipiscenda possessione proponitur, antequam renunciatum sit, aut conclusum in proprietatis iudicio primitus instituto agi potest ab eo qui rem experiri vindicare: cum legali sit prouisione statutum, cum qui fundum vindicauerit ab eo cum quo interdictum. Unde vi potuit experiri, pendente iudicio interdictum posse nihilo minus intetare. Aliis possessorij iudiciis in suo robore duraturis, quæ vindicatione dominij, sui natura præcedunt.

Si verò renunciatum fuerit vel conclusum, ut iam possit causa proprietatis definitiue sententia calculo terminari: (ne lites litibus inculcentur, & via possit fraudibus aperiri) causa non decisa, possessorio non erit vtendum. Nisi iudex, qui de causa cognoscit, hoc ipsum ex iusta causa viderit expedire, puta cum ex perspicuis iudiciis facile arguitur iniquitas inuasioris, & spoliato casu seu malitia probandi dominij subtraxerit fa-
* vide. l. dolus. cum
* not. C. de
* dona.

Idem episcopo & officiali sancti Andree.

Si petitorio & possessorio simul est actum, una sententia terminatur: & præmittitur possessorium interminando, sed in executione præualeat petitorium.

Cum dilectus: & infra. Ad quartum breuiter respondemus, etiam si quod cum super possessorio & petitorio simul est actum: utrum de mino. que una sententia debet terminari. Sed licet in præiudicatione sit per Bart. possessorio.

Decretalium Gregorij Lib.ij. Tit.xij.

possessio præmittenda, in executione tamen debet proprietat prævalere.

Idem Veroneñ. episcopo.

Adiudicatur illi beneficium, qui probavit collatorem summi fuisse in possessione conferendi collationis tempore: per hoc tamen non prohibetur succumbenti agere de proprietate iuris conferendi cum ipso collatore. hoc vult tota littera.

Cap.vii.

Cum olim quæstio quæ inter archidiaconum ex una parte, & archipresbyterum & canonicos Vincentinæ ecclesiæ ex altera: & infra. Quoniam per attestaciones nobis constitit euidenter, quod ab episcopis Vincē. archidiaconatus ipse sine reclamacione aliqua canonicorum, duobus archidiaconis (qui ante ipsum existerant) fuerat assignatus: & quia canonici prædicti, iudices regulare minime debuerunt, cum causa prædicta iudicibus fuisse delegata, de utriusque partis procuratorum assensu, prædictum archidiaconatū eidem per definitivam sententiā adiudicare curauimus: canonicis Vincē. perpetuum silentium imponentes: reseruata tamen eis quæstione proprietatis super collatione archidiaconatus ipsius: si forte super hoc contendere voluerint aduersus episcopū Vincē. cum res inter alios acta, non debeat eis præiudiciū generare.

Honorius. iij. abbati sancti Cypriani Torcel. diocesis, & sanctæ Mariæ nouæ de Venetiis.

Si petens rem ex una causa succumbit, ex alia causa petere poterit. hoc dicit quo ad litteram. Vel sic: Petenti rem inire dominii, possessionem probare non sufficit, hoc dicit quo ad titulum.

Capitulum octauum.

In causa quæ inter patriarcham Granden. ex una parte, & abbatem & conuentum monasterij sancti Georgij de Venetiis super subiectione ipsius monasterij ex altera vertebatur inuenimus pro eodem patriarcha probatum, quod inter alia abbas quidamque iuit ad eius synodum. l. fo. Venetorum ei per plures annos exoluens: & infra. Ad hæc cum de præmissis l. fo. quos petiit ad subiectionis indicium, a patriarcha sita adū per sententiā definitiuam, quam super hoc contrariam reportauit: ei non adimimus, si alio iure de ipsis experiri voluerit, potestatem.

* vide. l. cum quid. ff. si cer. p. tatur.

De restitutione spoliatorum. Tit.xij.

Gregorius. ix. episcopo Constantinop.

Aduersus restitutionem petentem non est audiendus reus de proprietate opponens, nisi a iure consentiente.

Cap. l. licet

De restitutione spoliatorum.

119

Licet multum & infra. Cū questus est nobis Philasius cæcus, eius campum ab ecclesiæ hominibus irrationabiliter occupatū. Quod si ita est, quam ante omnem contentionem possessio ei debuerat violenter ablata restitui tamē quia Euentus diaconus ipsius ecclesiæ consentiente illo constituit se legitime probaturū dictum campum eiusdem ecclesiæ iuris esse, inquire veritatem: & si hoc probatū fuerit, huic dicendum est, ut a sua intentione discedat. Alioquin res ei ablata redatur.

Alexander. iij. Vigoren. episcopo.

Petenti restitutionem beneficii, non obstat renunciatio facta post spoliacionem, quia presumitur non spontanea. Et seriose addidi, quia presumitur non spontanea, quoniam & si probaretur spontanea, deberet obstar talis exceptio vel renunciatio in beneficiis.

Capitulum secundum.

Solicite cures perquirere, quo tempore H. renunciavit ecclesiæ: & si tibi confiterit eum spoliatum cum eidem ecclesiæ renunciavit: contra eum testes alterius partis de iuramento, & renunciacione sponte facta antequam restitutus fuerit, non admittas: quia non est verisimile, quod sponte iuri suo renunciauerit, qui renūciat spoliatus. Sed testes eiusdem H. quibus intendit se probare, quod violenter prædicta ecclesiā fuit spoliatus: dummodo idonei sint, recipere non possponas.

* vide ad huc locum abbatem

Idem.

Petens restitutionem beneficii non auditur, etiam si spoliacionem probat, si probatur eum sponte illud beneficium prius resignasse.

Capitulum tertium.

Accepta quæstione P. clerici q. violenter fuerat ecclesiā spoliatus, vobis dedimus in mandatis, ut si hoc constaret, eam sibi restitui faceretis. Quo cognito, responsum est ab aduersario, id non debere proficere: eo quod spontanea voluntate corā Eboracen. archiepiscopo apost. se. leg. præscriptā ecclesiā abiurasset: & infra. Mandamus, quatenus si vobis confiterit quod præfatus P. nullo metu vel vi coactus, sed spontaneē prælibatam ecclesiā taliter abiurauerit: ei super hoc perpetuum silentium imponatur.

* vide. l. si quis. r. s. differētia. ff. de acquirē. poss.

Idem Vigoren. episcopo, & Elien. archid. In interdicto de retinenda succumbit reus ipsius abiuratione probata. h. d. quo ad titulum.

Capitulum iiii.

Vdita querela T. clerici q. H. persona ecclesiæ de Sader, ipsum super ecclesiā sua de Pelen. indebitè molestarer Londonen. episcopo, & tibi fili archid. dedimus in mandatis, ut si

ut si

Decretalium Gregorij Lib. ij. Tit. xij.

ut si vobis cōstaret q. prædictus H. alterius ecclesiæ personatum haberet, vel iuramento spontaneè præstito firmaverit se memorato T. super eadem ecclesiâ quæstionem decetero nō moturum ab eius molestia super hoc compesceretis eundem & infra. Cū verò vobis plenius constitisset dictum H. nō solū ecclesiæ alterius personatum habere, sed etiam spontanea voluntate ecclesiā de Pelē. in perpetuum abiurasse: prohibuistis eidem ne dictum T. super hoc decetero molestarēt. Licet autem nūcius eiusdem H. posteriores literas impetraverit formā aliam continentes, q. non obstantibus licetis à parte altera impetratis, reuocari deberet si quid immutatum esset in causā postq. idem nūcius iter ad nos adpauerit veniēdi: quia tamen non intelleximus, nec intelligi debuit vt reuocaretur quod per vos factū esset, auctoritate literarum novorū, sed si quid præsumptione vel violentia immutatum esset: mandamus quatenus sententiam quā protulistis ante posterorum literarū receptionem, occasione ipsarū nullatenus reuocare tentetis: & si cōtra sententiā ipsam aliquid statuerit, studeatis id sublato app. obstaculo reuocare. Si verò post receptionem sequentium literarum sententia lata fuerit: ea non obstante iuxta tenorem ipsarum appel. postposita procedatis.

Idem Brixien. episcopo.

Potenti restitutionem beneficii, quæstio institutionis non canonica referri non potest.

Capitulum. vi.

In literis tuis: & infra. Super illa quæstione, videlicet eum quis dicit se de possessione violenter eiectū: & aduersarius dicit eum nō fuisse canonicè institutū: respondemus prius de violētā eiectiōne, quā de canonica institutione agi debere: quia prado etiam est secundum rigorem iuris restituendus.

Idem Exonen. episcopo.

Non obstat exceptio criminis agenti interdico. Unde vi: vel Quod vi aut clam.

Capitulum. vi.

Idem cū quis dicit se de possessione violenter eiectū, vel aduersarium eam possessionē intrasse, & aduersarius ei crimen obicit, vt eum à sua intentione repellat: nō occurrit nobis, quod illius obiectio admitti debeat: vel principalis causa propter hoc executio retardari: quoniam criminaliter aduersus eum ante restitutionem agere non potest, cū præsumatur eius existere inimicus.

Idem Cantua. archiepiscopo.

Spoliatus etiam à iudice iuris ordine prætermisso, ante omnia restituatur.

Capitulum. vii.

Conquerentia

De restitutione spoliatorum.

120

Conquerente nobis Renaldo clerico accepimus, quod ipsum ecclesiā de Vuerfort sine iudicio spoliati. Quia verò iam non decet honestatem tuā clericos tue iurisdictionis sine manifesta causa & rationabili suis beneficiis spoliari, quibus teneris paterna prouisione cōsuleremādamus, quatenus si est ita, prædicto clerico præfatam ecclesiā cum redditibus inde perceptis restituas: & in pace eam possidere permittas. Restitutione autē facta, si quid aduersus eum super præscripta ecclesiā proponere volueris: corā Exon. episcopo delegato à nobis per te vel per sufficientem responsalem tuum cum eodem R. ordine iudiciario poteris experiri.

Idem.

Restituitur coniunx viro probanti desponsationem & copulam, & de ipsius impunitate cauendi: nisi magna sit viri scuitia.

Capitulum octauum.

Ex transmissa nobis, & infra. Mandamus quatenus si vobis constituerit quod præfata mulier prædicto militi legitimè desponsata fuisset, & ab eo cognita: ipsam ei restitui faciatis, recepta tamen sufficienti cautione, quod illi nō debeat aliquod malum inferre. Si autem capitali odio ita mulierē vir persequitur, quod meritò de ipso diffidat: alicui probè & honeste mulieri vsque ad causę decisionem custodienda studiosius committatur, in loco vbi vir vel parentes eius mulieri nullā possint violentiam inferre.

Idem.

Per solutionem pensionis rei donata factam donatario cum auctoritate donatoris, acquiritur illi donatario rei donatæ possessio: adeo quod si ab illa expellitur, per interdictum recuperanda agere poterit.

Capitulum. ix.

Cū venisset ad nos B. canonicus sanctæ Trinitatis de Hasul. à suo priore & capitulo destinatus, in audientia nostra proposuit q. cū Eboracen. archiepiscopus ecclesiā de N. eis concessisset, & per scriptum proprium confirmasset, ita q. post decessum G. clerici (qui præfatam ecclesiā tunc retinebat) vñbus eorū omnibus modis proficeret, & interim auctoritate ipsius archiepiscopi idem G. ipsi canonicis annuā pensionem: & infra. Respondemus q. si præfati canonici à prædicta ecclesiā auctoritate eiusdem archiepiscopi viuentis clerico perceperunt annuam pensionem: eo mortuo, quāuis auctoritate eiusdem archiepiscopi non quæsierūt, vitiose tamen non sunt possessionem ingressi: cum (sicut cautum est) it possideat, cuius nomine possidetur.

* vide. l. ex stipula vide. ff. de acquiren. poss. & l. 2. C. eo.

Lucius

Decretalium Gregorij Lib.ij. Tit.xiiij.

Lucius iij. archidiacono & I. archiepiscopo Turon.

Si a clove agente petitorio, rem super eadem re deductis possessorium, proceditur in solo possessorio, suspensa petitorio. Capitulum. x.

Ex conquestione B. mulieris ad nos noueritis peruenisse, & cum C. miles eam sibi matrimonio copulasset, & maritali affectione petractas, ex ipsa filiam suscepisset sine iudicio ecclesie: a se remouit eandem: & de accusando super confuoginitate matrimonio, remoto appellationis obstaculo literas ad iudices impetrauit: cum autem prius quam a iudicibus mulier citaretur, per diocesanum episcopum virum sibi restitui petiisset, & ob hoc ad nos proprium nuncium destinasset: demum coram prefatis iudicibus constituta, modo per se, modo per procuratorem, ante ipsius cause ingressum, & post, virum sibi restitui postulabat. Iudices vero restitutione denegata (quod fieri non debuit) in principali procedere voluerunt: unde ipsa nostram audientiam appellauit: & infra. Mandamus, quatenus si ita est, mulieri virum restitui faciatis, quæ post appellationem ipsius acta sunt, in irritum reuocantes: postmodum super matrimonio causam audiatis, & sine canonico terminetis.

Capitulum. iij.

Violentus rem cum fructibus etiam, qui percipi potuissent, restituere, damna resarcire, & de iniuriis satisfacere compellitur.

Capitulum. xi.

Grauis ad nos querela: & infra. Mandamus, quatenus si vobis constiterit de præmissis: prædictum archidiaconum ab lata prænominati monasterij fratribus cum integritate relata restituere, damna plenarie resarcire, & de illatis iniuriis copetentem. *1. §. qui autem ter satisfacere compellatur, & de illatis iniuriis copetentem. §. a nouo & violento possessore perceptos, sed quos si eis possidere fuisset licitum) possessores veteres percepissent, reddi faciatis eisdem.*

Innocentius. iij. episcopo & cap. Tridon.

Ingressus possessionem igne ante domino ad quem pertinet, potest per ipsum dominum statim cum siue repelli etiam violententer, nec ex tali repulsione competit repulso contra dominum interdictum possessorium. hoc dicit.

Capitulum. xii.

Olim causam quæ inter vos nomine Tridon. ecclesie, & magistrum & fratres militie templi in Lombardia, super domo Caluentie vertebatur, de Locedio & de coluba abbatibus meminimus commisisse: & infra. Episcopus Tridon. possessiones quasdam Humiliatis sub ea conditione concessit, quod nomine Tridon. episcopi oratorium ibidem & hospitali con-

tuereat,

De restitutione spoliatorum.

121

tuerent, & tres solidos celsuales Tridon. episcopo annis singulis exhiberet, a quo etiam persona, quæ loco præficeretur eandem, inuestituram perciperet, & pro se & aliis fratribus ei & successoribus eius obedientiam faceret manuumalem: episcopo sibi loci dominum nihilo minus retinente. Dictus vero magister ad eandem domum aspirans, ipsos adeo circumueit, quod præter conscientiam vestram se & sua in eius manibus tradiderunt: ea tamen conditione apposta, si vobis quod facerent complaceret sine quorum assensu se nihil posse facere assererant: & infra. Intelligentes autem prædictam domum eidem magistro traditam sub conditione fuisse: & quod nullum iuri vestro præiudicium fuerat irrogatum ex eo quod idem magister iustitiam vestram non inscius, vobis ignorantibus possessionem accepit, præsertim cum statim ex quo id vobis innotuit, vim vi duxeritis repellendam: * & quod idem sua temeritate possessionem præter conscientiam vestram (ad quos ipsam possessionem nouerat pertinere, & quos questionem sibi moturos suspicari debuerat) est ingressus, procuratorem vestrum & vestro nomine quo ad faciendam restitutionem, quam petebat, reddidimus absolutum: decernentes vos magistro satisfactionem debentem exhibere, si defendendo ius vestrum, in offensam ipsius vel domus militie templi modum forsitan excessistis.

Idem Bituricensis archidiacono.

Si contra petentem restitutionem coniugis, opponitur consanguinitas in gradu prohibito, & offeruntur probationes paratæ: recepto ab opponente iuramento de malitia, negabitur restitutio quoad totum, & fiet quo ad reliqua. Si vero probationes promptæ non sint, fiet plena restitutio, nisi sit magna viri sanctitas.

Capitulum. xiii.

Literas tuas recepimus, quod cum quædam matrimonialis causa (Bituricensis archiepiscopo in remotis agente) in tua presentia tractaretur, N. mulier separari a B. viro suo instantibus esse coniunctam: & infra. Vir autem sibi uxorem postulabat restitui quæ ab eo sua temeritate diuertit: & infra. Resanguinitatis gradus obicitur, in quo quando aliquis confare non potest nec etiam confuevit, & probationes promptæ sunt & paratæ: indulgenda restitutio sit, an neganda: & infra. Sane circa solutionem propositæ questionis diuersæ sunt sententia diuersorum: aliis asserentibus restitutionem faciendam:

9

alii

** vide. l.*

3. §. cum

arites. ff.

si quadru.

paup. se.

ci. d. i. c.

Decretalium Gregorij Lib.ij. Tit.xij.

aliis sententibus in contrarium: nonnullis viam mediam eligē-
tibus, ac dicentibus eam faciendam interdum: quandoque po-
nitur deneganda. Primi per decretalem epistolam Lucij pa-
pae iuvantur, arguentis quosdam iudices delegatos, qui re-
stitutionem viri qui sine iudicio ecclesiae uxorem dimiserat,
& ei consanguinitate postmodum opponebat, spoliata ac re-
petenti coniugem denegabant: & mandantis prius restitui
taliter spoliata, & postea de matrimoniali causa cognosci. Ho-
rum autem adfersionem incestus videtur periculum oppugna-
re: sed ipsi timorem incestus inanem esse respondēt, cū etiam
beneficio restitutionis obtento, qui consanguinitatem habet no-
titiam, nec exigere debitum contra conscientiam, nec soluere
teneatur: quoniam si secus egerit, edificat ad gehennam: sicut
nec consanguinitatis conscius, super cuius coniugio questio nō
mouetur. Secunda verō adfessio per oraculum Clementis pa-
pae fulsit: quā cū fuisset questum, utrū muliere quadam
quendam in virum petente, qui ut eā repelleret, exceptionem
consanguinitatis obiecit, prius esset de impedimento consan-
guinitatis agendum, quā super matrimonio sententia profer-
retur: sic inquisitioni factae respondit, quod cū exceptione pro-
bata, principalis questio perimatur, prius est cognoscendū de
ipsa, quā ad definitionis articulum procedatur: cū etiam in
multis casibus restitutio differatur secundum canonicas san-
ctiones. Opinioni autem ultimae videtur non incongruē ada-
ptari, ut in gradibus consanguinitatis diuina lege prohibita
restitutioni adiutus praecelatur: sed constitutione interdictis
humana, restitutio locum habeat cum effectu: cū in illis dispē-
sari non possit, & in istis valeat dispensari: sicut beatus Greg.
& multi alij dispensarunt. Vnde nō peccas, qui in hoc articulo ad
mandatum ecclesiae reddit debitum coniugale. Nos autē ad
praesens nullā de praedictis sententis reprobamus: nec cuiquā
earum aliquod praedictum ex nostra responsione volumus
generari: quāvis praescriptum Lucij papae mandatū ad posses-
sionem, responsum verō Clementis ad petitorum referatur.
Porro cū mulier quae consanguinitatis habet notitiam, praeser-
tim in gradibus quos lex diuina prohibuit, non possit ha-
uismodi viro sine mortali peccato carnaliter cōmisceri: quon-
iam omne quod non est ex fide, peccatum est: & quicquid sit
contra conscientiam, edificat ad gehennam: frustra in tali causa
adiudicaretur restitutio spoliato, cum illa contra deū non de-
beat in hoc iudici obedire, sed potius excommunicatione hu-
militer sustinere: si quē difficultas occurreret quasi perplexa:
quia propter sententiam oporteret eam reddere debitum, &
propter

* Olim ob
hominum
varietate,
tātū inter
filium &
matrem, pa-
trē et filiū
vitiū erat
conjugalis
nex lege
diuina.
Vide Le-
uit. 18. &
8. q. 1.

De restitutione spoliatorum.

122

propter conscientiam reddere non deberet: vnde continge-
ret eos grauiter impediri: & virique laqueus pararetur: cū in-
ter se carnaliter coniungi non possent: nec alter alteri matri-
monialiter copulari. Propterea melius videtur, quod cum op-
ponitur consanguinitas praesertim in gradibus diuina lege
prohibitis: & probationes offeruntur incontinenti paratae, in cae-
teris adiudicanda sit restitutio: sed ad maiorem cautelam iura-
mento recepto, quod talis obiectio malitiose nō fiat, sola quo
ad commixtionem carnalem (maximē si fama consentit) est re-
stitutio differenda, donec auditis probationibus & discussis,
causa sine dissiugio terminetur, cū vtrique sit melius taliter
expediti, quā manere taliter impedito. Quod si non habeat
probationes incontinenti paratas, sed dilationes expetat lon-
giores: quia praesumitur contra eam, quae sine iudicio ecclesiae
sua tantum temeritate recessit a viro: ad restitutionem plena-
riam ecclesiastica debet censura compelli, quam tamen ipsa
tori negando consortium debet humiliter tolerare, donec pro-
bationes offerat paratas: & tunc absolutione petita, secun-
dum formā ecclesiae absoluetur: sed antē quā fiat ei manda-
tum sub debito iuramenti, receptis probationibus procedatur
quodmodum est praemissum. Si verō tanta sit viri scintilla, ut
mulieri trepidanti nō possit sufficiens securitas prouideri, nō
solum non debet ei restitui, sed ab ea potius amoueri, * alio-
detur coniux ante causae cognitionem restituenda marito. *In hunc
locū vide
Abbatem*

Idem Viterbanen. episcopo.

Per solam traditionem mulieris ad domum viri factam non
precedentibus sponsalibus, vel inualidis, non acquiritur possessio:
vnde eaecedente propria auctoritate non competit restitutio.

Capitulum. xliii.

Ex parte M. mulieris fuit propositum, quod cū eam intra
pubertatis tempora constitutam patruus suus filio H. Se-
nen. ciuis nōdum vij. annorum matrimonio voluerit copula-
re, ac eadem traducta fuerit in domum eiusdem, * ipsa ex quo
ad nubes annos peruenit, ratum nolens habere quod a pa-
truo suo circa hoc procuratū fuerat, a Senen. episcopo nuben-
di alij licentiam postulauit: & infra. Quia igitur non credi-
mus ambigendum, quin ipsa mulier (quamuis minor) causam
posuit matrimonij per procuratorem tractare, ac pars alia (quae
mulieris restitutionem sibi fieri prius postulabat) restitui ne-
quaquam debeat, utpote nullo iuris seu possessionis cōmodo
destituta, cum per solam traditionem (quam nō praecesserūt
q. ij sponſalia,

* vide. l.
qui vni-
uersas. ff.
de acqui-
s. posses.

Decretalium Gregorij Lib.ij. Tit.xiij.

spontalia vel consensus legitimus, nec fuerunt etiam subsecuta nullum inter eos obligatorium vinculum sit contractum: Mandamus quatenus si est ita, non obstantibus exceptionibus supradictis audias quæ hincinde partes duxerint proponenda, & quod canonice fuerit app. remota decernas.

Idem.

Interdictum unde vi, non competit contra illum qui non spoliatus, nec spoliari mandavit, nec spoliatioe ratã habuit. Cap. xvi.

Cum ad sedem apo. accessissent Cuman. episcopi & fratres hospitalis Hierosolym. procuratores: & infra. Abbati de Accon. causam quæ sup ecclesia & hospitali de monte Citano inter eos vertebatur, taliter duximus committendã, vt audiret omnia tam ad possessoriũ quàm ad petitoriũ iudicium pertinentia, quæ vtraq; pars duceret proponenda, & causam ipsam sine debito terminaret. Corã quo procurator hospitalis prædicta cum possessionibus & pertinentiis suis quæ tenebat episcopus, sibi restitui postulavit, asserens illa de iure ad hospitale Hierosolym. spectare, & quod ipsa diutius possederet. Ad quæ respondit procurator episcopi se nec scire nec credere supradicta ab hospitali possessa, vel ad illud aliquatenus pertinere quæ Cumanen. episcopus vt pote in sua diocesi constituta rationabiliter detinebat. Cum igitur ad fundandam intentionem suã pars vtraque testes produceret, dictus abbas procuratorem episcopi condẽnsuit ad restitutionem omniũ prædictorum: & infra. Nuper autẽ vtriusque partis procuratoribus comparentibus coram nobis, causam ipsam examinamus diligenter: & quidem per testes videbatur esse probatũ, qd Cumanen. episcopi nũcius cruce hospitalariis abitolis, inhibendo ipsis ne ad supradictam ecclesiã vel hospitale redirent, & qd episcopus supradicta omnia possidebat: vnde procurator hospitaliorum petiit dictam restitutionis sententiam confirmari: & infra. Nos prioris acta iudicij recedentes, quia nec per dicta testiũ, vel confessiones partium cum nulle penitus in iudicio factæ fuerint, vel etiã instrumenta, quæ nullo latenus de spoliatioe tractabant, nec per evidentia facti nobis constare potuerit qd Cumanen. episcopus hospitalarios spoliaverit, vel madauerit spoliari, vel spoliatioem factam saltem ratam habuerit: pronunciamus in questione prædicta interdictũ unde vi locum nullo latenus habuisse, restitutionis sententiam à prædicto abbate prolatã (licet parti aduersa proponeret qd præsumendũ esset pro sententia iudicis, qui motu animi sui potuit ex causis aliis informare) iustitia exigente cassantes. Idem.

* Vide. l. actor. c. de proba. c. l. i. c. de confes.

De restitutione spoliatorum.

123

Idem.

Exceptio inopia, de qua constat, à clerico opposita, impedit executionem sententia etiam lata in possessoriũ. l. d. comprehendendo mentem litera, & veram lecturam.

Olim vobis dedisse meminimus in mandatis, vt Queten. episcopum ad debitam partis restitutionem Zamorinẽ. diocesis, quam tenebat, cum inde perceptis fructibus cogeretis restituere: & infra. Verum quoniam inanis est actio, quam inopia debitoris excludit, * mandamus quatenus non prius episcopum ad restitutionem fructuum compellatis, quàm ipse fuerit taliter restitutus, vt restituere possit quod perceptum est de prouentibus alienis.

* Vide. l. nam si. ff. de dolo.

Idem abbatibus Genouef. & Parisien.

Per excommunicationis probationem non probatur quasi possessio iniustitiam, licet aliquibus diebus fuerit observata: ideo petens restitutionem, hoc solo probato succumbit. h. d. quo ad instantum.

Capitulum. xviij.

Olim inter te pro abbacia tua, & Parisien. episcopum nomine Parisien. ecclesie, super possessione iuris parochialis in parocia de monte, questione suborta: & infra. Nos attendentes qd ex eo solo quod populus prædictæ parochie timore sententia suæ per aliquot dies abstinuit à diuinis, nullã in eos iuris parochialis possessionem idẽ episcopus fuerit assecutus, nec fuerit aliquo modo probatum quod eo tempore quo sententiam ipse protulerit, possessionem in ipsis iuris parochialis haberet, vel prius etiam habuisset, * restitutionem ei adiudicare de iure nequimus, cum ipsum non constiterit spoliatum.

* Semel possidens semper præsumitur possidere.

Idem in concilio generali.

Accipiens scienter rem iniustam à spoliatore, tenetur eam spoliato restituere, licet non probet dominium.

Cap. xviii.

Sæpe contingit, quod spoliatus per spoliatorem in alium se translata, dum aduersus possessorem nõ subuenitur per restitutionis beneficium eidem spoliato, cõmodo possessionis amisso, propter difficultatem probationum iuris, proprietatis amittit effectum. * Vnde non obstante iuris civilis rigore, sancimus, vt si quis decetero scienter rem talem receperit, cum spoliatori quasi succedat in vitium (eo quod nõ multum interit quo ad periculum animæ iniuste detinere, ac in statu amittat restitutionis beneficium succurratur.

* Alias in proprium.

Gregorius. ix. episcopo Lucan.

q. iij

Occupas

Decretalium Gregorij Lib.ij. Tit.xiiij.

Occupans certum locum in quo quis iura liberè possidebat, si per ipsius occupationem non potest possessor sua iura liberè possidere sicut prius, conveniri potest possessor pro libertate possidendi: & restitutio fieri non potest, nisi dimittat locum in pristina libertate. h. d. valde singulariter.

Capitulum xix.

Pisanis ac Lucanis civibus per gravè discordiam (quà diu inter se habuerant) afflictis graviter & attritis: & infra. P. subdiacono nostro dedimus in mādatis, vt possessione quam in quibusdam castris constat Lucanam ecclesiam habuisse, sibi prius plenè ac liberè (sicut tempore motæ discordiæ habuerat) restituta, & super ea, de qua dubietas oriretur, sufficienti cautione recepta (quod iuri coram nobis prædicti Pisani parerent) prolatis pro occupatione castrorū ipsorum in eos sententias relaxaret: & infra. Pisanis igitur adherentibus quòd per te stabat quò minus tibi iuxta mandatum nostrum fieret restitutio, & instantes petentibus vt dictas sententias præfatus subdiaconus relaxaret, ipse receptis cautionibus de parèdo iustitiæ coram nobis, sententias relaxavit eadem: propter quod tu reputans te grauatum, ad nostram præsentiam accessisti, impugnaturus processum subdiaconi sapèdicti: & infra. Porro duo in nostro continebantur mādatis: vt videlicet possessio quam constabat Lucan. ecclesiam habuisse tempore motæ discordiæ, prius restitueretur eidem: & vt eiusdem possessionis restitutio fieret plenè ac liberè, sicut eam habuerat tempore supradicto. quorum primum ad factū, alterum verò referrebat ad modum. vnde licet (prout pars Pisanorum dicebat) in facto mādatis formam subdiaconus ipse adimplere uoluerit, quia nō poterat facere tibi restitui possessionem castrorum, de qua non constabat eidem, * nec etiam (secundū q tu ipse dicebas) afflictuum & pensionum possessio poterat tibi restitui, quia ea non fueras spoliatus: fuit tamen in modo peccatum: quia debuit facere, vt Pisani possessionem pensionum & afflictuum (quam per eorum confessionem constabat te in castris prædictis habere) tibi dimitterent plenè ac liberè, sicut ecclesia tua illam habuerat tēpore motæ discordiæ: quod quidem esse non poterat, nisi Pisani castra ipsa omnino dimitterent: quia illis detinentibus castra, & munitiones castrorum in quibus dictas pensiones recipis & afflictus, ea plenè ac liberè habere non posses, sicut habebas quando ipsi castra eadē minime detinebant, eo quòd quamdiu ea detinent, in eorum potestate relinquitur te non admittere vel repellere quando velint. * His ergo diligenter auditis, processum huiusmodi de fra-

* vide. l. diligenter ff. manda.

* vide Abba. & Felin. in hunc locū.

De dolo & contumacia.

124

trum nostrorum consilio irritum iudicamus.

De dolo & contumacia. Tit. xiiij.

Alexander. iij. Herforden, episcopo.

Reus, qui mittendum in possessionem ad mandatum iudicis non admisit, non multabitur de canonica aequitate, si intra annum caveat stare iuri.

Capitulum primum.

AD hæc cum cōtingat auctore multoties mittendum esse in possessionē causa rei seruandæ propter absentiam partis aduersæ, & per eius dolum siue potentia non possit rem custodiendam nanctificari, ac imminere fine anni, reus ne possessionē amittat, debitam offerat cautionem, cuiusmodi sit pena multandus quia iurisdictioni non paruit iudicis, à nobis tua fraternitas requisivit. Ad quod dicimus, q in ecclesiasticis personis & negotiis rigor & districtio iuris non requiritur * sed (cum iustitia propter hoc non periclitetur) patenter admitti debet, cum reus per cautionem standi iudicio se adstringit.

Idem abbati de Ramefo, & archid. Helien.

Propter contumaciam rei potest iudex rem petitam sequestrare, & ipsum contumacem in expensis condemnare, quas propter ipsius contumaciam vel dolosam exceptionem actor fecit. h. d. Panor.

Capitulum secundum.

EX literis vestris accepimus, quòd cum vobis causam quæ inter monachos de Etollen. & canonicos Linconen. super ecclesiis de V. & M. vertitur, duxerimus committendam, & canonici citati legitime, se cōtumaciter absentauerint, vos, licet monachi essetis ob cōtumaciā aduersæ partis in possessionem rerum petitarū mittendi, intuitu tamē religionis mitius agere cum eis volentes, possessionē sequestrari fecistis: vt sic saltem canonici affecti tardio, stare iudicio cogerentur. tandem monachis ecclesiis sibi postulantiibus restitui, canonici respōderunt autoritatē vestram penitus expirasse, eo quòd ad alios iudices literas impetrarunt, quæ præiudicare prioribus videbantur. Verū quoniam in posterioribus literis non fuit mentio facta priorū, nec in eis nomina continebantur ecclesiarū quæ in prioribus posita fuerāt, sed indefinite dicebatur, super quibusdam ecclesiis: nos attendentes malitiam & dolum nulli patrocinari debere, mandamus quatenus prædictam causam secundum formam priorum literarum (non obstantibus posterioribus) terminetis: expensas quas propter hoc monachi fecisse noscuntur, eis à canonicis restitui facientes.

q. iij. Idem

Decretalium Gregorij Lib.ij. Tit.xiiij.

Idem Exonen. & Vintonien. episcopis,
& abbati Herforden.

*Actore contumace testes recipi, & sententia ferri debent etiam
lite non contestata, reo instantie. hoc dicit secundum communem
intellectum.*

Capitulum tertium.

Causam quam inter F. & R. filium Agathæ de nativitate ip-
sius A. vertitur, vobis fratres episcopi, & Londonen. epi-
scopo commisimus terminandam & infra. Ceterum si aduer-
sarius suus legitime citatus, ad presentiam vestram accedere,
vel iudicio ecclesiæ parere contempserit, aut etiam se absen-
tauerit (cùm de Anglia recessisse dicatur) procuratorem eius
si quem reliquerit conuocetis: qui siue venerit, siue non, aut si
procuratorem non dimisit, denuntiationibus ad domum eius
missis, receptis testibus alterius partis, iuxta dictam formam
ad proferendam sententiam procedatis. *

* Vide l.
consenta-
neum. Co.
quomodo
& quidam
index. per
Barto.

Urbanus. iij. de nouo loco, & de Viger. prioribus.

Si reus post litem contestatam est contumax, si alias liquet de
causa, sententia definitiva sententia. si non liquet, aliorum in veram pos-
sessionem inducitur.

Capitulum quartum.

Rout nobis & infra. Reum quia contumaciter à presen-
tia vestra recesserat, iuratoriam coegit is exponere cau-
tionem, quod coram vobis iuri pareret. Cumque die præstia
vestro se conspectui præstasset, prætextu aduocati, quæ non
habebat, respondere solita malitia recusauit. Tandem a dore
instante respondit quod quadraginta annis decimas de qui-
bus erat contentio, percepisset variisque postmodum excusa-
tionibus vtens, in vocem ap. prorupit, & contumaciter iura-
mento contempto recessit. Ideoque mandamus, quatenus ad
conuincendam eius malitiam, semel eum ad presentiam ves-
tram conuocetis: et si venerit, finem imponatis negotio com-
petentem, quod si venire contempserit, causam (vtpote litem
quæ ingeritur contestata) definitiva sententia terminetis, vel
presenti saltem adiudicetis possessionem, seruata dumtaxat
qualione proprietatis absenti.

Innocentius tertius.

Qui fundata intentione actoris exceptionem peremptoriam ob-
iicit, quam non probat incontinenti, sed accipit inducias: si defecerit
in probando, condemnatur incontinenti, definitiva non expectata
in expensis, ac soluere cogitur: quod si non potest, punietur in corpus
secundum arbitrium iudicis. hoc dicit nota. iñe text. secundum le-
stem quam placeat Panor.

Capitulum quintum.

Finem

De dolo & contumacia.

125

Finem litibus cupientes imponi, ne partes ultra modum gra-
uentur laboribus & expensis, * præsertim cum de benefi-
ciis ecclesiasticis ligatur, quæ sine dispendio diu vacare non
possunt: præfenti decreto statuimus, vt postquam intentionem
suam altera pars fundauerit, si reliqua forte voluerit legitimam
exceptionem opponere, quæ nolit * aut nequeat incontinenti
probare, quia frequenter ad impediendum vel differendum
processum exceptiones huiusmodi per excogitatam malitiam
opponuntur, ad soluendas alteri parti moderatas expensas ex-
tunc in iudicio faciendas, cum acceptis induciis, si forsitan in
probatione defecerit, condemnatur. Et si soluendo non fue-
rit, alias secundum arbitrium discreti iudicis puniatur: vt hoc
saltem timore perterritus, non facile quis in grauamen alte-
rius falsas exceptiones opponat.

Idem Prænesteñ. episcopo apo. se. le. & decano Brineñ.

Citatus ad totam causam certo termino ad comparandum assi-
gnatus, tenetur comparere in termino: & dato impedimento in ter-
mino, debet comparere quam citius potest post terminum, alias con-
demnabitur in expensis à tempore citationis emissæ. Capit. vi.

Cum dilecti filij nuntij Leodicen. electi pro eo ad se. apo.
accessissent, archidiacon. & H. canonicus Leodicen. eccle-
siæ, nomine suo & quorundam canonicorum suorum (quo-
rum literas exhibuere de rato) contra eundem electum quædam
crimina proponebant, per quæ nitebatur eum ab electione re-
pellere vt indignum: & infra. Quauis autem ex eo quod idem
electus à grauamine aduersæ partis appellauerit, & appella-
tionem non fuerit per sufficientes procuratores, * cum possit
illis prosequantibus) prosecutus, non leuis exorta esset suspicio
contra eum: Volentes tamen iuris ordinem obseruare, ipsi
mandamus, quatenus vsque ad dominicam qua cantatur: Ego
sum pastor bonus) per se vel per procuratorem sufficientem, ad
presentiam nostram accederet, super prædictis omnibus respon-
surus, alioquin cum assignaremus ei pro peremptorio termino
supradictum, sciret quod (quantum de iure possemus) procede-
remus ex tunc in negotio memorato. * Expectantibus igitur
aduersariis, ipsum diu ultra terminum duximus expectandum:
sed ipse direxit simplicem solummodo nuncium excusationis
literas adferentem. Scribebat enim quod nuncium (cui cum à
nobis recederet, iniunximus viua voce, vt citaret eundem)
fero receperat, unde non poterat tum propter termini breui-
tatem, tum propter viarum discrimina, nostro se conspectui præ-
sentare. Sed contra hoc faciebat, quod sicut excusatorẽ dire-

* Vide l.
iñi. §. hoc
autẽ indi-
cium. ff. de
dã. in fec.
C. l. ad
perempto-
rium. ff. de
iñi.
* Vide l.
qui se pa-
triu. C. m-
de lib. C.
l. filij ma-
ter. §. i. ff.
ad Tertu.

* Vide l.
si quis si-
pulatus. in
fi. cum no.
ff. de ver.

* Vide l.
si finita. §.
Iulianus.
ff. de dam-
in fec. per
Barto.

xerat,

Decretalium Gregorij Lib. ij. Tit. xiiij.

xerat, sic dirigere poterat respōsalem: cū ei non fuisset in-
iunctū, vt ad causam in propria persona duntaxat veniret, sed
vel ipse accederet, vel procuratorē idoneum destinaret. Pre-
terea cū mādatur alicui, vt ad certū terminum se iudici re-
praesentet, duo sub hac forma mādatur, vt ad iudicē veniat,
& ad diē sibi praxiā accedat. vnde si venire nō possit ad diē
assignatū, tenetur nihilo minus se iudici praesentare. Si enim
mādatur alicui, vt alij ad certum diē certam rem exsoluat: nō
ideo erit à mādato solutus, si soluere nequiverit die data: imò
ad solutionem elapso etiam die solutioni praxio tenetur.

Quapropter quia dictus electus nec venerat, nec sufficien-
tem miserat respōsalem ad diem sibi statutum, vel post etiam
diutius expectatus, nec de vicino eius aduētū spes erat, vt pote
qui per literas vtrūque excusauerit morā suā, & calores asti-
uos, & insidias sibi positas formidabat, eum reputauimus con-
tumacem, * & ad legitimas & moderatas expēlas, quas aduer-
sarij eius fecerant à tempore citationis emissas, quem ex tunc
expectare inceperant, ipsum curauimus condemnare.

* Vide. l.
2. C. de iu-
ra. calum.
C. l. eius
qui. ff. de
iur. sis. per
Bart.

Idem Armachano & Caselenensi archiepiscopo.

Sententia in causa beneficiāli non transit in rem iudicatam: et
spectu superioris, quō minus possit de iuribus partium inquirere,
maximē quando sententia fuit lata contra absentem, licet con-
tumaciter & indefensum.

Capitulum septimum.

Cum olim D. clericus Celestino Papae praedecessori no-
stro, diuersis praelatorum Hyberniae literis praesentatis
se adferret in episcopum fuisse Roscensem electum, nullūq;
appareret, qui aliquid contra eum proponeret: dictus prae-
n. ei munus fecit consecrationis impendi. Postmodum F. & G.
monachi ad eiusdem prae- n. praesentiam accedentes, vterque
se adseruit à canonicis Roscen. ecclesiae fuisse electū, & quōd
praedictus D. per falsas literas fuerat consecratus. propter qd
idem prae- n. causam vobis sub ea forma cōmisi, vt de forma
& p̄cessu electionis memorati D. sollicitè quæreretis: & si eum
electū canonicē fuisse constaret, ipsum faceretis pacifica pos-
sessione gaudere. alioquin inter praedictos F. & G. audiretis
causam: & cuius electionē canonicam, & magis rationabiliter
factam inueniretis, alterius curaretis electioni preferre: & in-
fra. Cumq; à vobis dictus D. tertio citatus, vestro se nollet
cōspectui praesentare: procedētes in causa, tam ex testimonio
cleri & populi Roscen. ecclesiae, quā assertione regis Coar-
cayae, & praelatorū provinciae, de praedicto F. electionem fuisse
celebratam canonicē didicistis, & eam curastis auctoritate
Apost.

De dolo & contumacia.

126

Apost. cōfirmare, praesertim cū capitulum Roscen. ecclesiae
dictum D. se nō elegisse constanter adferret, nec de praedicti
G. monachi electione aliquatenus cogitasse. Interim memo-
ratus D. ad Apostolicam sedem accedes, super quibuscūq; aliis
grauaminibus & iniuriis cōtra dictū F. & quosdā alios literas
impetravit: dictus F. postmodum ex parte vestra nobis literas
praesentavit, quae qualiter à vobis in commissione p̄dicta pro-
cessum fuerat, continebāt: & infra. Volentes igitur adhuc mi-
sericorditer agere cum absente, vt eius malitia conuincatur,
dictum F. ad vos duximus remittēdum, mandantes quatenus
non obstantē q. eiusdem F. fuit electio cōfirmata, se p̄dictum
D. si in Hybernia poterit inueniri, legitimē citetis ad causam,
& facultate sibi defensionis indulta, in causa ipsa canonice p̄-
cedatis. Qui si inuentus, intra tres menses vestro se cōspectui
contempserit praesentare, ad consecrationē dicti F. omni oc-
casionē postposita procedatis. Si autem in Hybernia inuentus
non fuerit, indulto sibi vnius anni spacio, ex quo ad nos, etiā
non verbo, facto tamē intelligitur prouocasse: arrepto itinere
ad sedem Apost. veniendi: dictū F. administrationē Roscen. ecclesiae
in spiritualibus & temporalibus cōmittatis: quo ela-
pso eum non differatis in episcopum consecrare.

Idem.

Si proceditur per viam inquisitionis contra absentem contuma-
citer, etiam lite non contestata testes recipi possunt, & sententia de-
finitiva ferri etiam per viam depositionis, si hoc meretur delictum.

Capitulum octauum.

Veritatis est verbum organo dominicae vocis emissum: &
infra. Sicut canonici Curiae. in nostro auditorio reuole-
runt, H. Curiae episcopus ecclesiam suam nō solum dilapidan-
do deprefuit, sicut publica praedicabat infamia, sed etiā homi-
cidio, incestu, alijsq; criminibus polluit: & infra. Super his cō-
missimus primo causam Tridon. episcopo, & abbati mōtis san-
ctae Mariae, & praeposito de Insula: secundo quoque Brixien-
si episcopo, & ipsis abbati & praeposito: & infra. Verum cum epi-
scopus ipse priorum iudicium praesentiam adire per cōtuma-
ciam contempnisset, auctoritate nostra fuit per ipsos iudices
ab officio beneficioque suspensus: & infra. Tandem vero co-
ram iudicibus canonica citatione vocatus, praesentiam suā dif-
ficulter exhibuit: sed friuolam tūc excusationem malitia con-
cepta praetendens, experiri cum canonicis in iure neglexit:
qua de causa nos de consilio fratrum nostrorum suspēdētes
episcopum ipsum, vel potius suspētionem à iudicibus factam
aucto-

Decretalium Gregorij Lib. ij. Tit. xiiij.

authoritate Apost. confirmantes, tertio super his Cumano episcopo & abbati sancti A. causam ad superandam maliciā ipsius episcopi, commissimus audiendam: qui partibus citatis, cum nec per se, nec per respōsalem idoneum comparuerit, in eundem propter inobedientiam, excommunicationis sententiā protulerunt, testes ex parte vestra (quemadmodum in mandatis à nobis acceperat) admittentes, scilicet abbates, priores, prepositos, & alios religiosorum viros: per quos quemlibet articulum criminum prædictorum constat fuisse probatum: & infra.

Nos igitur videntes ordinem iudiciariū in hoc facto fuisse servatum, considerato præterea quod post sententias in se datas celebrare præsumpserit: cum multi prælati ecclesiarum contra eundem episcopum scripserint, nec unus pro eo defendendo vel aliquatenus excusando: in nomine domini cum Apostolo omnem inobedientiam vleisci volentes, licet absentes corpore, præsentis tamen spiritu, iuxta verbum eiusdē Apostoli, tulimus sententiam perpetuæ depositionis in ipsum: & eum tam à pontificali, quam ab omni officio sacerdotali privantes, sine spe restitutionis aliquam duximus condemnandum: ea nihilo minus in irritum revocantes, quæcunque post inhibitionem Apost. fedis, seu factam suspensionem, & excommunicationem, de rebus ecclesiæ alienare præsumpt.

Idem in concilio generali.

Actor non admissus in possessionem sibi decretam per iudicem causa rei servanda, vel ab ea expulsus, per lapsum anni verus efficitur possessor.

Contingit interdum, quod cum actori ob contumaciā adversæ partis adiudicatur causa rei servandæ possessionis: propter rei potentiam siue dolum, actor intra annum rem custodiendam nancisci non potest, vel acquisitam amittit: & sic (cum secundum multorum adsertionem verus non efficeretur post lapsum anni possessor) reportet commodum de malitia sua reus. Ne igitur contumax melioris, quam obediens, conditionis existat: de canonica æquitate sancimus, ut in casu præmissi actor verus constituatur elapso anno possessor.

Gregorius nonus archiepiscopo Burdega.

Si rem non invenitur, sufficit publicæ citationem ad ecclesiam suam proponi.

Venerabilis frater noster: & infra. Volentes finem imponi litibus, ne immortales existant: mandamus quatenus ad initium proximè venturæ quadragesimæ (quod tibi peremptorium terminum duximus assignandum) super pri-

De eo qui mittitur in possessionem &c. 127

re primatū quod Bituricensis archiepiscopus in te ac in provincia tua se habere proponit, per te, vel per procuratorem idoneum sufficienter instructum ad litem contestandam, & ad alia omnia negotia peragenda, quæ necessaria decisioni negotij videbuntur, nostro te conspectui representantes. Nos vero nihilo minus archidiacono Transluigen. & magistro M. canonico Turonen. dedimus in mandatis, ut & ipsi ad eundem terminū autoritate nostra iuxta præmissam formam te peremptorie citare procurent: & si non poteris inveniri, faciant ut citationis edictum per ipsos vel alios apud ecclesiā tuam publice proponatur.

De eo qui mittitur in possessionem causa rei servandæ. Tit. xv.

Alexander. iij. priori & fratribus de Guiseburch.

Missus in possessionem ex primo decreto in reali, per lapsum anni veram & incommutabilem illius rei possessionem acquirit: licet passus missionem, habuerit intra annum voluntatem cautionem præstandi, quam tamen non deduxit ad effectum, suo defectu. h. d. secundum verum intellectum.

Constitutus in præsentia nostra R. canonico vestro, & respōsilibus prepositi de Beril. super possessione ecclesiæ de Lameto (in quam causa rei servandæ fueratis inducti) hinc inde fuit coram nobis aliquādiu disputatū: tandem ex utriusque partis adsertione tenuimus, quod licet causa rei servandæ tantū in eiusdem ecclesiæ possessionem inducti fueritis, intra annum tamen altera pars standi iuri non præstitit cautionem, licet voluntatē præstandi habuerit, & vos eam parati recipere fuissetis. Ideoque decernimus, ut amodo possessionem præscriptæ ecclesiæ (saluo iure quod idem præpositus in petenda ecclesiā habere dignoscitur) absque contradictione qualibet habeatis. Ut autem nostræ definitionis sententiā inviolabiliter observetur, eam Apostolico duximus patrocinio roborandam: Clement. iij. episcopo & archi. Eboracensi.

Tempus annale non currit missionem passu, si intra illud cautionem iudicibus, vel alteri eorum alius absentibus, obtulit: licet per eos seu per eum recepta non fuerit. Et est casus notabilis secundum hunc intellectum.

Vm sicut accepimus, inter P. subdecanum, & abbatissam & conventum sanctæ trinitatis super ecclesiā de Capito, questio verteretur: de Taurino & de Corinth. abbates, ac archid.

* vide. l. si repetendi C. de condi. inde. & l. prætor. ff. de no. ope. nio. ci. per. B.

Decretalium Gregorij Lib.ij. Tit.xv.

chid. Chima. à sede Apostolica delegati, moniales ipsas rei seruandæ causa in possessione rei petite miserunt. vnde cū hoc ad subdecani notitiam peruenisset: ad archidia. prædictam accessit, & offerens ei sistendi iudicio cautionem (quoniam abbas de Corinth. profectus erat in Angliā, & abbas Taurinen. viam fuerat vniuersæ carnis ingressus) possessione intra annū sibi resignari cum instantia postulauit, sed nō potuit obtinere: & infra. Discretionem vestræ mandamus, quatenus si est ita, sistendi iudicio ab eo cautione recepta, ei possessionem restitui faciatis: nec obstarè volumus, quod annus elapsus esse proponitur, si per eum non steterit quod minus intra annū & possessionem receperit, & dederit cautionem.

Innocentius. iij. Vr. & Senagol. episcopis.

Si passus missionem, repetens possessionem, allegat se contumacem non fuisse, restituitur in pristinum statum, præstita cautione, & dilata condemnatione expensarum, quam euitat, si postea constiterit eum non fuisse contumacem.

Capitulum. iij.

* Consuetudo terræ ligat clericos. vide l. i. C. de sum. iuris.

Cū venissent ad Aposto. sedem abbas sancti Angeli, & P. Gal. idem P. proposuit, quod prædictus abbas eum super quadam possessione coram Io. Apost. sedis legato traxit in causam: & infra. Verum legatus ipse causam comisit iudicibus, secundum ius & bonam terræ consuetudinem. Verum nandam: qui eum secundum ius tantū vellent procedere, præfatus P. nostram audientiam appellauit: sed iudices nihilo minus partem aduersam in possessionem rerum petitarū inducendā causa custodiæ decreuerunt, ita q. si usque ad annum & diem præstaret sistendi iudicio cautionem, & parti alteri viginti libras restitueret pro expensis, reciperet possessionem eadem. Cūq. G. sedis Apost. legatus intra annū fuisset terram illam ingressus, ipse cautionem stadi iuri obtulit coram eo, & possessione sibi restitui postulauit, paratus expensas restituere factas in litem, quæ sex librarum summam (sicut adserit) non excedunt: sed abbas triginta librarum sibi restitui petiit quātitatē: & infra. Nos igitur ipsum P. cautione præstita in possessionem credimus reducendum: hoc etiam decernentes, vt si consuetudinem quam allegat, laudabilem esse constiterit (quia ex hoc sequitur eum rationabiliter appellasse) ad restituendas expensas nullatenus compellatur: alioquin (cum ex hoc appareat eum frustratorie prouocasse) ad restitutionem cogatur expensarum illarum quas abbatem constiterit propter hoc necessarias in lite fecisse.

Gregorius. ix.

Contra absentem qui non dimisit procuratorem, facta citatione domi,

Vt lite pendente nihil innouetur.

128

domi, nullo deficiente sit missio. l. ad. supplendo ad literam, maxime, vt dicitur in gloss. Est est verum & notabilis intellectus.

Capitulum. iij.

SI aduersarius tuus post citationis edictum ad remota loca se transferens, procuratorem legitimum nō dimisit, & denunciatione publicè facta domi, nō apparet qui defendat eundem: iure petere potes, vt in possessionem earum terrarum de quibus questio veritur, causa custodiæ inducatur.

Vt lite pendente nihil innouetur. Tit. xvj.

Alexander. iij. Eboracensi archiepiscopo.

Prælegimus etiam à principe impetratum, per quod priuatur quis sine causa cognitione lite pendente vsu possessionis, tanquam surripitum non valet, seu tanquam rationi obuium est reuocandum.

* vide. l. ii. ff. Si quis in ius. ro. nō i. vii. per B.

Capitulum. i.

Memoria nostra non excidit: & infra. Statuimus, vt literæ prohibitionis, quas ad petitionem archiepiscopi Cantuariensis tue fraternitati direximus, nullum præiudicium faciat, quo minus tibi, & successoribus tuis, liberum sit quemadmodū vobis est beneficio privilegiorū Aposto. sedis indultū, & tu, & prædecessores tui, cōsueueris facere: ante vos per totam Angliam deferre crucē, quousque definitiua sententia decernatur an ecclesia tua de iure debeat hoc habere.

Clemens. iij.

Accusatus de adulterio ad separationem tori, non debet lite pendente priuari possessione coniugali.

Capitulum. ii.

Audabilem, & infra. Quæris quando matrimonium accusare contingat, an statim sit carnale commercium suspendendum, & infra. Ad quod breuiter respondemus, quod coniugum alteruter accusatus, ante probatam accusationem, iure quod habet in altero, priuari non possit.

Innocentius. iij. abbati & conventui sancti Syluestri.

Qui rem litigiosam alienauit, ita quod reuocari non potest, debet æquivalentem substatuere in locum illius: quam alienare non poterit. hoc dicit eum se.

Capitulum. iij.

Ecclesia sanctæ Mariæ in via lata, contra Ioannē de Ateia (qui quasdam possessiones ipsius dicebatur cōtra iustitiā detinere) mouit sub l. indice questione: & infra. Prohibemus ne possessiones quæ successerant in locum & ius illarū, & quas ab Io. de Ateia ecclesia sanctæ Mariæ petierat, i monasteriū vestrū ab eodē Io. lite pendente translatas, alienare interim præsumamus.

Decretalium Gregorij Lib. ij. Tit. xvj.

* *vide. l.* prefumatis * vt si ecclesia sancte Marie de vitio litigiosi co-
tractus, vel de proprietate voluerit experiri ne si obtinuerit
Fulcini⁹. in iudicio, in vanū laboret, monasterio vestro minime possi-
s. quid sit dente sit quod euincere valeat & habere.

Idem.

qui, ex *Idem dicit quod in precedenti.*

Capitulum. iij.

can. i. pos. **E**cclēsia sancte Marię & infra. Possessionem, qua fuerat
ea. per B. *prætermisso iuris ordine, prædicta ecclesia spoliata, sibi*
* *vide. l.* restitui postulabat: & infra. Nos quicquid ab aliis factum
Iuste pos- fuit postquā prædecessor noster ad curiam suam idem nego-
fides. ff. de cium reuocauit, irritum decernimus & inane: & infra. Verum
re iudic. p. quoniam præfatam possessionem post restitutionem vobis fa-
Barto. ctam ab Ioan. de Ateia, alij locationis titulo adsignatis, neque
restituere poteratis ecclesię spoliata: loco ipsius tantundem
possessionum æquivalentium, ad arbitrium bonorum virorū,
ipsi ecclesię fecimus assignari: quas, cum alij fuerant pignori
obligate, per vos liberari fecimus à creditoribus, qui nobis
instrumentum pignoris resignarunt.

Honorius. iij. cancellario, cantori, & A. canonico Parisiē.

Lis decidenda est secundum iura existentia tempore controuer-
sæ, non autem secundum privilegium impetratum lito pendente,
nisi de litis pendenti mentionem faciat.

Capitulum. vi.

Dilectus filius magister A. persona ecclesię de Bassuilla,
exposuit coram nobis, quod cum inter prædecessore m
suum ex parte vna, & priorem ac monachos de Bassuilla ex
altera, super decimis noualium intra fines parocchie sue consi-
stentium, questio emerisset, ea pendente corā iudicibus de-
legatis, abbas & conuentus Maioris monasterij Veronen. qui-
bus subsunt prior & monachi supradicti, pro se ac membris
suis obtinuerunt à sepe Apost. indulgentiam super perceptione
huiusmodi decimarum: cuius prætextu prior & monachi su-
pradictas decimas sibi vindicare cōtendūt, licet in indulgentia
de dicta questione facta mentio non fuisset. * Ideoque
mandamus, quatenus eisdem iudicibus iniungatis, vt (indulgentia
non obstante prædicta) in negotio ipso procedant
iuxta traditam sibi formam.

* *vide. l.*
sed i. hoc.
ff. de ex-
cu.

De sequestratione possessionum & fru-
ctuum. Titulus. xvij.

Innocentius. iij. Mediolanensi archiepiscopo.

Res in quam facta est missio, non debet sequestrari, etiam si
missus inde fuerit violenter eiecitus. Et notabilis sic: Sequestrum
factum

De sequestratione possessionū & fructuū. 129

factum loco missionis propter scandalum euitandum, reuocari de-
bet oblata cautione, & restitutis expensis.

Capitulum. i.

D hoc vnix nos deus: & infra. Abbas de regula
nobis exposuit, quod cum M. prædecessor tuus
super causa, quę inter ipsum & monasterium
suum fuerat agitata, obtinisset Veronenſi epi-
scopo lueras destinari, & ipse super iudicio pos-
sessorio partim pro monasterio, partim pro ar-
chiepiscopo sententiam protulisset, procuratore ipsius mona-
sterij questionem de proprietate postmodum intentare vo-
luisse, archiepiscop⁹ iurisdictionē episcopi opposuit expirasset
adferens causam possessionis tantū, & non proprietatis
commisſam: & quia super possessione pronunciauerat, fuisse
functus officio suo super questione proprietatis deinceps co-
noscere non valebat: & infra. Sed iudex actorem in posses-
sionem (quę fuerat per ipsum archiepiscopo adiudicata) pro-
pter eiusdem contumaciam mitti decreuit, à qua tamē archi-
decessor noster, sic suum interpretatus fuit rescriptum, quod
tam causa possessionis, quā proprietatis, fuerat iudici dele-
gentia, cum absolute & indistincte commissa fuerit, & eius con-
sentientia diuidi non deberet, prælibatam quoque possessionē
pro suo arbitrio sequestrari præcepit, iniungens Reg. & Mu-
tinens. episcopis, vt de causa possessionis & proprietatis ple-
nem ei parti postmodū resignarent, quę obtineret de apprie-
tate triumphum: & infra. In eum statum continentiam cau-
se reducimus, in quo fuerat cum prædictus prædecessor no-
mīssum mādato sequestrationis penitus reuocato: & infra. Ne
penſas, ex quo episcopus Veronenſis in possessionem in-
duci decreuit, vt que ad satisfactionis tempus oblata, propter
hoc factas sibi restituendas esse censemus: & à te sufficientem
præberi standi iudicio cautionem.

Honorius. iij. priori Deben. & decano de Calineā.

Si missus in possessionem causa custodia fructus dissipat, dissipat
si reuocatur, & cum aliis sequestrantur.

Capitulum. ii.

Dilectus filius R. rector ecclesię de Bethusia, sua nobis pe-
titione monstrauit, quod cum inter ipsum ex parte vna,
& abbatem & conuentū de Cisteria ex altera, super eadē ec-
clesiā, corā abbate de Sibitō. & eius collegis questio vertere-
tur, iu-

Decretalium Gregorij Liber.ij. Tit.xviij.

tur, iudices ipsi predictos abbatem & conventum in possessionem ipsius ecclesie causa custodiz induxerunt, qui fructus medio tempore perceptos pro sua distrahant libito voluntatis. Quocirca mandamus, quatenus si est ita, facientes fructus sequestrari predictos, si quid de ipsis per eos distractum inueneritis, in statum pristinum reuocetis.

Gregorius. ix.

Si reus possessor adpellat a sententia contra eum lata, licet reus petat se ius sequestrari, si dissipantur ab eo. Capitulum. iij.

A B eo, qui a sententia prouocauit, fructus possessionis (si dissipantur ab ipso) possunt lite pendente rationabiliter sequestrari.

De confessis. Tit. xvij.

Clemens. iij.

Ad solum dictum confitentis crimen proprium, non est alteri infligenda poena aliquam infamato tam est indicenda purgatio. Capitulum. i.

Cum monasterium & infra. Eos, quorum suggestione scelus homicidij se presbyter perpetrasse proponit: nisi aliis modis verum esse constiterit, nulli censemus poenae subdendos: cum secundum vtriusque iuris statuta de se confessi super aliorum conscientiarum interrogari non debet, & (crimine lae maiestatis excepto) de reatu proprio confitentis periculosa confessio non est aduersus quemlibet admittenda. Si tamen eos infamia huiusmodi laborare cognoueris, singulis eis (adiunctis tribus sociis sui ordinis) purgationem iniungas.

Innocentius. iij. canonicis de Bethlehem.

Si de crimine contingente causam principalem constat contra aliquem per eius confessionem, punitur poena ordinaria, etiam si ab recte contra eum non agatur. h. d. secundum glossam. Et est casus notabilis & verus in se. Et summa sic secundum aliam interpretationem non minus notabilis, quem etiam sentit glossa, licet non perfecte explicet. Si quis confitetur crimen in iudicio incidenter, potest iuxta ordinarius, nonum inchoando processum, illum punire poena ordinaria. hoc dicit singulariter. Abbas. Capitulum. iij.

Cum super electione Bethlehem ecclesie, inter R. & P. questio verteretur: & infra. Quoniam V. canonicus Bethlehem fuit in iure confessus, quod pro praestando alcerius electioni consensu, quingentorum Saracenorum obligationem receperat, & mediator extitit simoniace prauitatis: Nos (quoniam vicium huiusmodi persequi volumus, ut debemus) ipsum

De probationibus.

130

ipsum per definitiuam sententiam duximus ab omni beneficio & officio ecclesiastico deponendum.

Gregorius. ix. Baudici Viterbiensis.

Confessio facta in iure per uicarium ecclesie, nocet ipsi ecclesie, post tamen reuocari, si ante finem negotium doceatur per errorem facti emanasse. h. d.

Capitulum. iij.

Ex parte abbatis & coenobii monasterii sancti M. fuit propositum, quod cum inter ipsos ex parte una, & V. nomine sue uxoris ex altera coram te questio verteretur, & V. nomine monasterij memorati, quidam per errorem facti fuit in iure confessus, ex quibus timet sibi praedictum generari. Cum igitur negotio nondum finito, nemini noceat error facti, mandamus, quatenus si de huiusmodi potuerit errore docere, prouideas, ut nullum sibi super hoc praedictum generetur.

De probationibus. Tit. xix.

Gregorius Tancredo regi Vincesbrix.

Reus actori sua propria instrumenta edere non tenetur, ita communiter summat.

Capitulum. i.

Ex epistola verbis & infra. Tua excellentia postulauit, ut imperatori scriberem, quatenus pacta in chartophylacio requireret, quae dudum inter Iustinianum principem & praedecessores tuos fuerunt emissa, ut ex his colligeret, quid tibi seruato deberet. Sed ad hoc faciendum vehementer obstitit, quia nulli dicendum est ea quae contra te sunt: apud temetipsum debes documenta requirere, in mediūque proferre.

Alexander tertius.

Allor, qui plene probant, non debet compelli iurare. Capitulum. ii.

Sicut consuetudo laudabilis: & infra. Sanè quoniam apud vos consuetum esse didicimus, ut cum aliquis intentionem suam fundauerit instrumentis aut testibus, ei sacramentum nihilominus deferatur: quod si subire noluerit, fides probationibus non habetur: Nos (cum tunc demum ad huiusmodi sit suffragium recurendum, cum alix legitime probationes desesse noscantur) talem consuetudinem reprobamus.

Lucius tertius.

In communi iudicio probant actor & reus: & si pariter probant, reus absolutus, nisi fauorabilem causam foueat actor. Capitulum. iij.

Ex literis tuis intelleximus te & archidiaconum confines habere praebendas in villis, quas singuli singulas posside-

r ij

tis, &

Decretalium Gregorij Lib.ij. Tit.xix.

In presentia G. sancti Hadriani diaconi cardinalis G. & B. fratres vestro syndico cōsulto corā ipso fecere proponi, quod cum quondam A. frater ipsorum conderet testamentū, M. filium suum sibi heredem instituit, & praecepit, ut si absque liberis decederet, ad eos bona devolueretur ipsius. Vnde illa, quae de bonis ipsius vestrum monasteriū detinebat, sibi restitui postulabant, & petebant vos super hoc à sua molestatione compesci. Verū syndicus ipse proposuit ex aduerso, quod praedictus M. monasterio vestro obtulit se & sua. Vnde vniuersa, quae habuerat, erant ad monasterium deuoluta, quare vniuersa, quae ipsi de bonis eius inuaserant, restitui monasterio vestro petebat, & super ceteris silentium illis imponi. Ad haec autem pars altera replicauit, quod dictus M. oblationis suae tempore fuerat minor annis, & quod voti facti penitens, quod seruire infirmitatis fecerat, post conualescentiam reuocauit, & infra. Vnde cum sine liberis decessisset, ex testamento patris ad ipsos erat eius hereditas deuoluta. Verū syndicus respondere curauit, quod licet dictus M. de monasterio fuisset egressus, eidem postmodum se & sua obtulit humiliter & deuote, & quod nec contra oblationem suam veniret, iuramento firmavit. Quare cum constet, quod idem M. bis monasterio vestro contulit se & sua, nec ex aduerso probetur, quod viriusque oblationis tempore fuerit minor annis, probationem vestram huiusmodi exceptionis probatio non elidit: cum & si primae oblationis tempore fuerit minor annis, secunda tamen potuit maior extitisse. Praeterea cum verbum illud, Minor annis, duobus potuerit modis intelligi: cum & qui minor est quatuordecim annis, & qui viginquinque, dici soleat minor an. intentione vestre verbum dubium non nocebat, cum intra viginquinque annos teneret donatio iuramento firmata. Sed & si teneret quod factum fuerat à dicto A. quia tamen intelligendum non erat si ne herede decedere, qui monasteriū sibi heredem instituit, hoc monasterio non nocebat, & infra. Dilectus filius H. sancti Eustachij cardinalis adtendens, quod syndicus vester intentione sua plene fundasset, & quod nihil fuisset ex aduerso sufficienter probatum, cum & si ostensum esset per testes, quod M. suae oblationis tempore fuerit minor annis: virum tamen primae vel secundae oblationis tempore minor fuerit, & quot annis minor, non fuisset expressum, de mandato nostro sententia protulit: & praedictis G. & B. silentium imponens super his, quae à monasterio postulabant: eos ad restitutionem illorum, quae de bonis praedicti M. propria temeritate inuaserant, condemnauit.

* Hic
Abb. &
Felin^o di
eunt posse
que se pri
uare in vi
ta potesta
te testandi
per mona
steriū in
gressum.

* Vide, l.
si quid. c.
l. si praedicti
c. de praed.
di. mi.

De probationibus.

132

condemnavit. Nos igitur sententiam ipsam auctoritate apostolica confirmamus.

Idem.

Si actor & reus in interdito retinenda possessionis probant, obtinet is, qui antiquiorem possessionem probat titulo maxime iustificatam, vel meliores probationes respectu possessionis adduxit. hoc dicit notari. & probatur satis hoc summariū in versis, ex praemissis, ponderato versis, maxime.

Capitulum. ix.

Icet causam, quae vertitur inter ecclesiam Raven. & commune Faventiae super iurisdictione, honore ac districtu in villa sancti P. & castro Arioli, quod de iure ad se spectare dicta ecclesia proponebat: & infra. Porro ad relationibus publicatis syndicus Faventinorum proposuit se velle in personas testium ex parte altera productorum, quaedam obicere ac probare, & economo ecclesiae adferente id fieri non debere. Super quo interloquendo decreuimus ipsam nullatenus audiendum, cum intra trium mensium spacium in nostris literis comprehensum testes huiusmodi producere non curauerit, intra quod terminum pars utraq; testes inducere potuit, tam in personarum testium, quam super negotio principali. Post hoc idem obiecit in testes praedictos, quod corrupti falsa dixissent. Vnde quia talis exceptio non solum ante, sed etiam post sententiam potest opponi, licet nonnulli crederent Faventinorum partem exceptionem huiusmodi per excogitatum malitiam ad impediendum processum negotij obiecisse, quia tamen nolumus à iuris tramite declinare, magistris G. & T. praecipimus, ut testes, quos super hac exceptione procurator Faventinorum duceret producendos, intra mensem recipere & examinare curarent, de singulis circumstantiis subtiliter inquirentes, ex tunc indulto altero mense procuratori ecclesiae supradictae, intra quem si vellet, ad reprobationem testium illorum produceret testes coram eis: & infra. Quoniam autem pars Faventinorum testes multos produxerit super negotio principali: vix tamen ex illis sex remanserunt concordēs, cum alij subimeret in serie sui testimonij contradicant, & quidā alij sint in dicto sui testimonij singulares. Ad reprobandū verò quosdam testium ecclesiae Raven. etsi ex parte Faventinorum quidā sint testes inducti, plures tamen illorum reprobandur, quia sibi invicem euidentissime contradicunt, quidā verò alij, pauci numero, quamuis non reprobandur, quia sibi invicem male famae sunt, & leui opiniois, quod eorū dictis nulla vel modica est fides habenda. Idem quoque testes Faventinorum

* Vide, l.
ubi quae
ff. de in
ter. act.
cum alius
mulier.

r iij genq.

Decretalium Gregorij Lib.ij. Tit.xix.

generaliter repelluntur, quia nō probant illud, ad quod probandum eorum syndicus se aditinxit, videlicet, quod corrupti falsa dixissent: quoniam & si de corruptione videatur aliquid dicere, de falsitate penitus nihil dicunt: * & infra. Ex præmissis igitur euidenter adparet, quod ecclesia per testes numero plures, quibus potius lux veritatis adfuit, qui etiam apriora negotio & vero proximiora in suis testimoniis expresserunt: sufficienter ostendit, quod à lx. annis & citra cum omni iurisdictione, honore, atq. districtu loca supradicta possedit per quod patet, quod si commune Fauent. à l. annis citra (sicut videtur testes eorum deponere) aliqua seruicia in locis perceperit supradictis, illa proculdubio sine iusto titulo percipere inceperunt: cum duo in simul eandem rem & eodem modo in solidum possidere non possint, maxime cum iidem Fauentini iustum possessionis titulum non ostendant, & ex priuilegiis imperatorum & Rom. pon. ecclesie Rauennaten. concessis euidentissime colligatur possessionem ipsius ecclesie in prædictis locis iustam fuisse. Cum ergo cōstet Fauentin. ab eo tempore, quo se possedisse probare contēdunt, minus iuste ac sine titulo aliqua in prædictis locis temeritate propria occupasse, & economus eiusdē ecclesie petierit à vi turbatiua seu inquietatiua super præmissis commune Fauent. prohiberi: nos recognoscentes in hoc casu nō sic locum esse interdicto Vti possidetis, vt dicere debeamus, Vti possidetis, ita possideatis: cum probationes ecclesie longē sint potiores, & ideo sit in interdicto superior, commune Fauentie sibi condemnamus super iurisdictione, & honore, atque districtu, & aliis ad hoc generaliter pertinentibus in locis prædictis, quo ad possessionem iudicium, quo tantummodo actum est, perpetuum silentium imponentes, & prohibentes eisdem, vt neque per se, neque per alios super his præsumat Rauenn. ecclesiam, aut habitatores prædictorum locorum aliquatenus molestare. *

* vide. l. fma. Co. de fideicom. lib.

Idem.

Si qui nominent aliquem filium, & ita communiter reputatur, non creditur postea alteri eorum iuranti contrarium. Cap. x.

Per tuas nobis literas intimasti, quod cum T. Tiberinius cuius, quandam per septennium habuerit concubinam, nec prolem suscepit interim ex eadē, ac ipsa postmodum diuersus ab eo, ad ipsum nō post multum tempus redisset, filium, quem reuera in domū ipsius peperit, ex eo se adseruit suscepisse: & infra. Quia verō mulier illa de dicto T. suscepisse R. de quo agitur, primitus constanter adseruit, & idem T. præfata

De probationibus.

133

fata mulieris præcipue de iusticia instantia, ipsum suum filium publicē recognouit, & filius eius nominatus cōmuniter fuit & habitus ab ambobus, eiusdem mulieris postmodum iuramento in contrariū præfatis non est standum: * cum nimis indignum sit iuxta legitimas sanctiones vt quod sua quisque voce dilucide protestatus est, in eūdem casum proprio valeat testimonio infirmare. Vnde apparet per consequens, quod prædictus R. Sophiam neptem memorati T. cuius prima facie præsumitur consobrinus, non potest habere aliquatenus in uxorem. per.

* vide. l. generaliter. Cod. de non num. pec.

Idem in concilio generali.

Iudex debet habere notarium vel duos viros idoneos, qui scribant acta iudicialia si quid difficultatis emergerit, per superiorem puniatur, nec credetur ei super processu: nisi in quantum per acta, vel alias per legitima documenta constabit.

Cap. xi.

Quoniam cōtra falsam adfectionem iniqui iudicis innocentis litigator quandoque non potest verā negationem probare: cum negatiua factū per rerum naturam nulla sit directa probatione falsitas veritati præiudicet, aut iniquitas præualeat æquitati. Statuimus, vt tam in ordinario iudicio, quam extraordinario iudex semper adhibeat aut publicam (si potest habere) personam, * aut duos viros idoneos, qui fideliter vniuersa iudicii acta cōscribāt: videlicet citationes, dilaciones, recusationes, exceptiones, petitiones, responsiones, interrogationes, confessiones, testium depositiones, instrumentorum productiones, interlocutiones, appellationes, renunciationes, conclusiones, & cetera quæ occurrerint competenti ordine cōscribēda, loca designādo, & tempora, & personas. Et omnia sic cōscripta partibus tribuātur, ita quod originalia penes scriptores remaneant: vt si super processu iudicis fuerit suborta contētio, per hoc possit veritas declarari: * quatenus hoc adhibito moderamine, sic honestis & discretis defensoribus iudicibus, quod per improvidos & iniquos innocentium iustitia non ledatur. Iudex autem, qui constitutionem ipsam neglexerit obseruare, si propter eius negligentiam quid difficultatis emergerit, per superiorem iudicem animaduersione debita castigetur, nec pro ipsius præsumatur processu, nisi quatenus in causa legitimis documentis consisterit.

* Notarii de publicis persona dicit, vide l. 2. in fin. ff. rem pu. sal. fo.

* vide. l. sanamus, secundum vnum intellectus: per Bal. de diner. re. ser.

Honorius. iij. archiepiscopo Londe. & eius suffraganeis. Si probari potest reum deliquisse, eius probatio, quod non deliquit, non est admittenda.

Capitulum. xii.

Ad nostrā noueritis audientia peruenisse, quod sacerdos & clerici Dacie legi regni (per quam negatiua probatur

Decretalium Gregorij Lib. ij. Tit. xix.

batur) temere innitentes, à criminibus, quæ probari testibus fide dignis possunt legitime contra eos, reputantur infontes, si se super his purgare valeant quoquo modo: & infra. Volentes igitur, ut hæc pestis contraria omni iuri* penitus extirpetur à clero mandamus, quatenus in huiusmodi probatione negatiua (dum tamen possit adfirmatio ex aduerso probari) neminem audiatis.

Idem Aure. & Lameten. episcopis.

Fines diocesum probantur per libros antiquos, adminicula, testes, & famam.

Capitulum. xiii.

Cum causam, quæ inter Colubri. & Egitan. episcopos super suarum limitatione diocesum vertitur, vobis duximus committendam: Mandamus, quatenus secundum divisiones, quæ per libros antiquos, vel alio modo melius probantur, necnon testes, famam, & quæcunque alia adminicula in negotio procedatis.

Idem episcopo & archiepiscopo Senon.

Possunt reprobati matrona, per quas virginitas probatur.

Capitulum. xiiii.

Causam matrimonij, quæ inter V. iuuenem, & G. puellam Senon. quæ se virginem & monacham proficitur, nescitur agitari: & infra. Mandamus, quatenus eandem puellam ponatis interim in illo monasterio, quod intrauit: ut ibi secure valeat commorari, donec iudiciali sententia, quid agi debeat, decernatur: recepturi postmodum non solum probationes viri, quas inducere voluerit contra mulieres illas, quæ ad inuestigandū signa virginitatis ex parte puellæ fuerint introductæ, verum etiam probationes alias hoc negotium contingentes, quas pars vtralibet duxerit producendas. Et quia (ut dicit canon) saepe manus fallitur, & oculus obsecratur, volumus & mandamus, ut adhuc honestas matronas, prouidas ac prudentes* deputare curetis ad inquirendū utrū dicta puella virginitatis privilegio sit munita.

Gregorius nonus præposito sanctæ M. Magdeburgen. & decano Misnen.

Acta etiam litis ordinaria facta coram primis iudicibus, secundum factum coram secundis.

Cap. xv.

Cum bonæ memoriæ: & infra. Cum acta originalia dicantur apud priores iudices remansisse: mandamus, quatenus ea cum omni diligentia requirerent, ipsa si potuerint inueniri, & si qua partes duxerint legitime proponenda, in scriptis redacta ad nostram præsentiam remittatis. Alioquin cum non reuocetur

* Vide. l. omnes populi. per Barto. ff. de iust. & in. l. lileges sacras. C. de epis. & cler.

* Vide. l. magistro. Co. de profess. & me. * Vide. l. in gl. C. de proba. Specul. in tit. de procur. §. ratione forme.

De testibus & adtestationibus.

134

reuocetur in dubium de cōtestatione litis super statu Pigam. monasterij, & quibusdam spoliationibus cōtra abbatem eius factis à Mashurgen. episcopo, recipiant partium probationes de nouo, & audientes, si partes audire voluerint, de compositione tractatū, tam quod super hoc inuenieritis, quam causam sufficienter instructam ad nos remittere procuretis.

De testibus & adtestationibus. Tit. xx.

Ex concilio Maticen.

Breue est.

Capitulum primum.

Lacuit sancto conuētui, ut testes non conducantur precio: & ut quicumque idonei & fideles in testimonium adsumantur: ac nullus testimonium dicat, nisi ieiunus.

Gregorius nonus Ioanni defensori eunti in Hispaniam.

Nulla est receptio testimonij facti contra non citatum.

Capitulum secundum.

In nomine domini* & infra. Quod autem dicit episcopus, quia se absente etiā vilissimi sunt testes exhibiti nullo momenti: lege noscendum est constitutionis nouellæ, quæ de testibus loquitur in hæc verba. Ne postea obiciatur eis, quod per vnā partem gesta & confecta sunt, oportet ut testimonij decur, illo admonito à iudice, aut defensore, venire & audire testes. Si verò noluerit venire, & non ex inuitabili quadam necessitate venire non possit: sancimus huiusmodi testimonia ita valere, tanquam si non ex vna parte consistere, sed etiā ipso præsentē facta fuissent. Ecce admonendus est semper aduersarius, ut ad audiendos testes* veniat: quod quia hic omisum est, necesse est, ut quod contra legem actum est, non habeat firmitatem.

Idem Sabino defensori Sar.

Mulier testificatur contra clericū, cum de crimine agitur. Ca. iii. Vnam aliqua nobis de persona Epiphani presbyteri sunt facinora nunciata, necesse est, ut cuncta diligentius perscruteris, & seu mulieres, cum quibus peregrisse dicitur, seu alios, quos de causa scire aliquid senseris, huc festines adducere: quatenus ecclesiastica districtione liquide possint quæ vera sunt aperiri.

Paschal. Pa.

Ubi agitur ad correctionem de peccato impediendo, principalis persona admittitur in testem.

Capitulum. iiii.

In omni

* Vide. C. ut præpo. no. impe. l. i. & per totum tit. * Testem recipi quæ do iura. in. l. si quæ do. Co. de testi.

Decretalium Gregorij Lib. ij. Tit. xx.

IN omni negotio principalis persona dicens veritatem de re sibi nota rectissime habenda est pro teste: cui adhibito vno, efficiuntur duo testes: adhibitis duobus, efficiuntur tres. Quod patenter ostendit dominus, cum dicit: Si peccaverit in te frater tuus, corripere eum inter te & ipsum solum: quod si te non audierit, adhibe tecum unum vel duos testes: ut in ore duorum vel trium stet omne verbum. Idem alibi adfirmat dicens: Ego sum, qui testimonium perhibeo de meipso, & testimonium perhibet de me pater, nam in lege vestra scriptum est, quod duorum hominum testimonium verum est.

Eugenius tertius.

Dicit quales esse, & qualiter iurare debeant, qui super consanguinitate deponunt.

* Vbi non est presens testium numerus, duo suffi-
ciunt. vid. l. vbi numerus.

C. de testi.

Quoties aliqui propter cognationem propinquitatis separari petuntur: duobus vel tribus testibus adhibitis, qui de eadem consanguinitate superint, vel totidem senioribus & melioribus loci eiusdem id debet legitime probari. Probatio autem testium debet fieri duplici iuramento, ut iurent se non priuato odio, neque amicitia, neque pro aliquo commodo, quod habuerint, vel quod habent, vel habituri sunt, ad hoc iurandum inductos: & sicut ipsi dicunt, rei veritatem accepisse a maioribus suis, & credere ita esse.

Idem priori & fratribus sancte Trinitatis.

Prælati & clerici qui causam ecclesie non procurant, testificari possunt in ea.

In super statuimus, ut liceat vobis in causis ecclesie vestre inferre testimonium, dummodo vnus ex vobis vel duo ad agendum vel respondendum instituantur: quorum testimonium in causis, in quibus actores vel responsales sunt instituti, non debet admitti.

Idem R. Herforden. episcopo, & abbati Sard.

Si probatio exceptionis opposita contra testem productum non admittitur: antequam dictum testis recipiatur, in casu in quo admitti debuit, sicite appellatur. Id. secundum lecturam quam ponit Panor.

Ex parte A. presbyteri ad nos est querela perlata, quod cum ecclesia de Clunod. canonicè fuisset adeptus: & eam xxx. ann. & amplius pacifice possedisset, miles quidam H. nomine tacito quod laicus esset, ad iudices literas impetrauit, quod si dictus presbyter filius esset illi, qui proximo in eadem ecclesia ministrarat, vel publice fornicaria haberet, ipsum a prædi-

De testibus, & attestationibus.

cta ecclesia amouerent. Tandem cum miles per interpositam personam eum coram præfatis iudicibus traxisset in causam, quosdam laicos infames & notabiles ad testimonium dicitur produxisse. Licet autem presbyter adferret illos non esse recipiendos, pro eo quod quidam eorum latrones & raptores manifesti essent, quidam vero in alia causa fuissent conuicti de periurio, & se hoc diceret probaturum: nihilominus iudices testibus talibus receptis, eidem absenti post appellationem præscriptam abiudicauerunt ecclesiam, qua nunc militis dapiferi filius detinet occupatam: & infra. Mandamus, quatenus si vobis constiterit, quod prædictus presbyter non fuerit legitime per testes idoneos prædicta ecclesia spoliatus, eorundem iudicum cassata sententia, literis etiam confirmationis (si quæ sunt super eadem ecclesia impetrata) non obstantibus, ecclesiam presbytero restituitis eidem, ipsumque non permittatis exinde molestari. Si vero res aliter se haberet, causam audiatis, & sine debito terminetis. Testes autem si quos idem A. in lux adfessionis testimonium inuocauerit, curetis monere ut coram vobis super his perhibeant testimonium veritati.

Idem Exon. & Vigor. episcopis.

Iudex mittere debet examinatorem discretum ad testes recipiendos, qui ad eum commode venire non possunt.

Si qui testium valedudinarii sunt, & senes, vel debilitate communi ex-
prestantiam adduci, ad ipsos recipiendos mittatis personam vestram, vide.

Alexander tertius Belua. episcopo.

Retrahlenda est sententia, si constet eam fuisse latam ad dictum corruptorum testium. hoc dicit secundum lecturam, quam tenet Panor.

Sicut nobis est intimatum, quidam accepta pecunia de parentibus inter ipsos diuortij sententia exhibente iuramenta: per que, licet nullam inter eos consanguinitatis lineam adferentes, se corruptos dicunt testimonium perhibuisse falsitati. Super quo iuramentis de periurio & adulterio vno pluribusve, quibus causam dederunt, penitentia indicatur. Si vero ad secundam vota idem vir & vxor non migrauerint, diligenter inquiredi sunt, coram quibus corruptio intercessit: & si tales exhibeantur per quos posuit prædicta corruptio veritas comprobari, recepto eorum testimonio est sententia reuocanda non enim testimonium

Decretalium Gregorij Lib.ij. Tit.xx.

Testimonium predictorum (cum periuri sint) est in hoc casu aliquatenus admittendum. Idem.

Socius criminis & muneris non testificatur etiam in crimine socium. Et unus testimonium non sufficit ad condemnationem.

Capitulum.x.

Veniens ad nos L. presbyter sua relatione monstravit, quod ei obiectum fuit, quod in ecclesia de Ouen. canonicum non habuisset ingressum, quia promississet unicuique parcellarum quinque barillos vini remittere, qui sacerdoti ibi pro tempore seruenti * confueuerant pro beneficio dari: verum cum duo adparuissent, qui iurati deposuerunt predictum presbyterum talem fecisse promissionem, & cum altero illorum pactum illud factum fuisse, tu de presbytero prout ordo rationis exigit, iudicasti. Nos tuam sententiam commendamus, eo quod ille, qui eodem erat infectus crimine, inde contra eum testificari non posset, nullique de se confesso, aduersus alium in eodem crimine sit credendum, nec unus testimonium ad condemnationem sufficiat alicuius.

Idem abbas. f. l. & prior. f. c.

Adtestationes in uno iudicio recepte, fidem faciunt in eadem causa & inter easdem personas coram alio iudice. Cap. xi.

Causam que: & infra. Discre. v. mandamus, quatenus susceptis adtestationibus utriusque partis, que ab aliis iudicibus sunt recepte, causam ipsam sine debito terminetis.

Idem Cantua. archi. & Vigo. episcopo.

Clerici non sunt a ferendo testimonio in causa ecclesie sue rationabili causa repellendi. Capitulum. xii.

Ubi nuncius: & infra. Non lateat prudentiam vestram, quod clerici non sunt a ferendo testimonio super negotio ecclesie sue (nisi alia rationabilis causa impediatur) repellendi. *

Idem Cantua. archiepiscopo.

Crimen nunc probatum, repellit testem alius de illo crimine non damnatum. Capitulum. xiii.

Super eo quod quesuisti, utrum testes sint reprobandi in causa criminali vel civili, quibus ab aduersa parte criminosa opponuntur. Respondemus, quod si etiam ante non sunt conuicti vel confessi de criminibus illis, dummodo inde conuincantur, in testimonium non debent admitti.

Idem Salernitano archiepiscopo.

Laicus in criminali non testificatur contra clericum, accusat tamen pro sua vel suorum iniuria. Capitulum. xiiii.

Decretum.

De testibus, & adtestationibus.

136

De cetero laicos in accusationem vel testimonium contra clericum in criminali causa non esse aliquatenus admittendos, censura sacrorum canonum manifestius edocet. Nisi forte suam vel suorum iniuriam prosequantur. Nec tunc etiam ad testimonium, sed ad accusationem possunt admitti. Idem eidem.

In causis ecclesiasticis & civilibus possunt fieri tres productiones testimonium. quarta autem non admittitur absque solennitate legali. Et super dictis testium post ipsorum publicationem potest publice disputari. hoc dicit secundum lecturam communem, & verbum textus congruentem.

Capitulum. xv.

In causis ecclesiasticis vel civilibus ultra tertiam productionem non debent testes produci, nisi adhibita quadam solennitate, que in legibus inuenitur expressa. Et super dictis testibus, cum fuerint publicata, publice potest disputari.

Idem preposito & canonicis Embruden. ecclesie.

Si quis probat alium gestum post adpellationem, & aduersarius probat quod ante, praefertur prima probatio: & alius iudicatur non tenere, nisi secundus probet quod ante omni adpellatione. Cap. xvi.

Ubi tu fili prepositi cum quibusdam canonicis tuis & archiepiscopo vester effectus in nostra praesentia constitutus: & infra. Cum constet testes vestros iurasse, quod post adpellationem, excommunicationis sententiam tulerit, & archiepiscopi testes similiter iurasse, quod ante adpellationem: nos dicta testium benigne interpretari volentes, ne periurij reatu notentur: quia verumque esse potuit, & quod post primam adpellationem & ante secundam sententia lata fuerit, eandem sententiam discernimus non tenere. Idem episcopo Placen.

In causa adpellationis super nouis capitulis tantum testes noui & veteres producantur iuramento secundum morem prius recepto. Capitulum. xvii.

Fraternitatis tue literis nos consulere voluisti, utrum recipiendi sint noui testes super questione iudicata, in qua testibus renunciatum esset utrinque. Et an testibus in prima causa receptis propter causam adpell. liceat super questionibus iudicatis aliquid noui proponere: & infra. Duximus tibi respondendum, quod in adpellationis causa, si noua contigerit emergere capitula super quibus aliqua partium voluerit novos testes inducere, vel per iam receptos aliquid comprobare: eos credimus posse recipi super nouis duntaxat capitulis, receptis prius ab ipsis secundum formam recipiendorum testimonium iuramentis. Idem.

* Alias moranti.

* vide. l. si domus. ff. de ser. rib. pra.

* vide. l. sancimus. C. ad. l. iurepe.

* vide. l. p. hac leg. C. de tempo. adpel.

Decretalium Gregorij Lib.ij. Tit.xx.

Idem Exon episcopo.

Qui inuit testimonium non dicere, testificari compellitur, si testificationes publicatae non sunt. Capitulum. xviii.

Inuit R. presbyter, quod V. clericus capellanus eius & alios quamplures de testibus suis iuramento constrinxit, quod testimonium, consilium & auxilium contra ipsum non praeberent eidem. Ideoque iniungimus ut si testimonium eorum publicatum non est, nec est abrenunciatum testibus, eos qui sunt iuramento adstricti, & alios, si necesse fuerit, idoneos in testimonium recipere non postponas.

Idem abbati & fratribus de Martora.

Publicatio vel renuntiatio testimonij in certis capitulis non praestitatur volenti testes producere in aliis. hoc dicitur quo ad titulum.

Capitulum. xix.

Causam, quae vertitur inter vos, & plebanum, & clericos sanctae Mariae de marto. commisimus iudicibus terminandam. eumque utraque pars in eorum esset praesentia constituta, & testes essent hinc inde recepti, & eis ab utraque parte renunciatum, & attestations etiam publicatae, quoddam privilegium nuper a nobis impetratum in medium protulisti: & infra iudicibus ipsis mandavimus ut super aliis capitulis, si qua alia fuerint ab his super quibus testes recepti sunt, & eorum attestations publicatae, testes (si qui idonei producti fuerint) recipiant: & (nullis capitulis noviter a nobis per vestros nuncios impetratis, quae contineantur in privilegio vestro, vel in aliis literis, quas vobis indulimus postquam causam ipsam commisimus, eisdem praedictae plebi in hac causa impedimentum praestantibus) concordia vel iustitia mediante decident. Quia vero Florentinus episcopus intimavit quendam capitula eius privilegio esse inserta, quae obvia rationi videtur, illud ad nostram praesentiam cum vestro nuncio transmittatis.

Idem Nouicen. episcopo.

A testimonio repellitur simili morbo laborans. Cap. xx.

Personas ecclesiarum: & infra. Verum si coram te vel alio quolibet negotia ventilentur, nolumus ut aliqui confusi morbo laborantes, si certum sit, aut legitime super hoc possint convinci, * si ab alterutra parte testes adducti fuerint, in testimonium admittantur.

Idem in concilio Lateranen.

Christianus contra Iudaeum in testem admittitur. Cap. xxi.

Iudaei tunc Saraceni: & infra. Testimonium quoque Christianorum adversus Iudaeos in omnibus causis, cum illi ad-

De testibus, & attestacionibus.

137

versus Christianos testibus suis uti praesumant) recipiendum esse censimus. Et anathemate decernimus feriendos, quicumque Iudaeos Christianis voluerint praeferre in hac parte: cum eos Christiani subiungere oporteat: & ab eis pro sola humanitate foueri.

Idem Matthaeo cardini.

Testimonium matris est suspectum, ubi filia petit in virum aliquem se maiorem. Et ad dictum solius matris de impedimento depoenitus impeditur matrimonium, sed contractum non dissolvitur.

Capitulum. xxii.

Super eo quod a nobis tua devotio postulavit, utrum viro negante se mulierem affidasse, ipsius mater mulieris, & altera mulier possit ad testimonium recipi: Con. t. t. respond. quod cum mater filiae incrementum & honorem videtur diligere, ubi vir superior est divitiis & nobilitate, potentia vel honore, testimonium eius videtur esse suspectum, & ideo non esse aliquatenus admittendum. Super illa * vero quaestione, * *Alias, alia.* quam fecisti, an mulier coniungenda non sit viro, pro eo quod sola mater alterutrius eos esse consanguineos confitetur: respondemus, quod si non est firmatum matrimonium inter eos, remaneat ad seuerantem ipsos esse consanguineos non debent coniungi, quia praesumptio est non modica, quod se linea consanguinitatis attingat. Si vero matrimonium est firmatum, non debet sine plurimum iuramento dissolui.

Idem.

Ad decisionem causae maxime pro parte Iudaei, non sufficit regulariter minus testimonium, quam duorum probata vita & laudabilis conversatio.

Capitulum. xxiii.

Icet universis: & infra. Quia non est licitum alicui Christiano, & multo minus crucis Christi inimico, ut causae suae unius tantum quasi legitimo testimonio finem imponat. Mandamus, quatenus si inter vos & quoscunque Iudaeos emerit quaestio in qualibet causa Christiani, & maxime clericis non minus quam duorum vel trium virorum, qui sint probatae vitae, & fidelis conversationis, testimonium admittatis, iuxta illud dominicum: In ore duorum vel trium testimonium stat omne verbum. Quia licet quaedam sint causae, quae plures quam duos exigant testes, nulla est tamen causa, quae unius testimonio (quamvis legitimo) terminetur.

Math. 18.

Luca. 17.

Idem Firman. episcopo.

Non sunt idonei testes, quos actor de familia sua produxit.

Capitulum. xxiiii.

f In licetis

Decretalium Gregorij Lib.ij. Tit.xx.

IN literis: & infra. Quidam nobilis tui episcopus quamdam sibi legitime copulans, cum ea in domo fere per septimum tenuisset, cōsobrinam patris eius, antequam ea diceret se asseruit cognovisset: ad quod probandum testes de familia sua tres produxit. Respondemus igitur ut si res ita se habet pro illorum testimonio ipsum ab uxore nulla ratione dividi patiaris: nec contra ipsos aliquos audias, nisi probata essent vitæ & opinionis, de quibus verisimile non esset quod deberent pro aliquo deicere.

Urbanus tertius.

* vide. l. ii. §. fam. l. 2. ff. vi bon. rapt.

Donec attestations fuerint publicata, & in renunciatum, produci possunt testes: postea vero non super eodem capitulo, sed super alio sic. hoc dicit quo ad titulum.

Capitulum. xxv.

verb. sig.

Cum venisset ad apostol. sedem magister M. nobis exposuit, quod Lucius papa præ. no. causam, quæ inter ipsum & abbatem de Sicolan. vertebatur, commisit iudicibus sine debito terminandam: & infra. Mandamus quatenus si sententiam illorum noveritis canonice promulgatam, eam autoritate apo. confirmetis: nec appellatio illam impediatur, quæ hic interposita dicitur occasione mortis præ. no. cum postea egerit & responderit, testesque duxerit producendos. Quæstiones quoque alias super quibus testes fuere producti, & depositiones publicatae eorum, vel renunciatum fuit testibus hinc & inde nullis aliis ab alterutra parte super eodem receptis, secundum tenorē ipsarū mediante iustitia terminetis. Si quæ vero fuerint quæstiones, super quibus vel testes non fuerint producti, vel renunciatum eisdem, audiat, quasi hinc inde proposita fuerint, sinem illis debitum imponentes.

Clemens tertius.

* vide. l. si exhereditat. §. l. si propositas. §. i. ff. de inoff. sic. testa. et l. ii. C. de iure dot.

Potest reus producere testes ad probandum contrarium eius quod actor probavit, si publicatio attestations non est facta, consuetudine contraria non obstante, hoc dicit secundum notabiliorum lecturam.

Capitulum. xxvi.

Series tui rescripti nobis aperuit, quod cum nuper inter filios quorundam nobilium tuæ civitatis coniugalibus quæstionibus tractaretur, & infra. Pars quæ matrimonium accusabat, testes produxit legitimos, qui cōsanguinitatem inter prædictos esse firmiter asserbant, in primo gradu ponendo duas personas, videlicet & i. dicentes illos esse fratrem & sororem, pars autē opposita id falsum dicebat, B. scilicet esse sororem. Iam corroborationē asseritionis suam tam testes offerens, quam publicum instrumentum. Vnde quia pars accusantium testes illos non esse

De testibus & attestationsibus.

138

esse recipiendos proponit, & tu non esse cōsuetudinem ecclesiæ affirmas, ut post receptos testes, qui cōsanguinitatem secundum formā canonum computant, alij ex opposito admittantur: Præsenti pagina respondemus, quod si non est aliud canonicum quod obstat, non obstante illa cōsuetudine, utpote iuri contraria, testes recipere non omittas.

Celestinus tertius.

Carnalis copula probatur per convenientem testimonium de visu. idem in testimonio auditu, quod adminicula & fama coadiuvant, Capitulum. xxvii.

Praterea cum quis accusatur aliquam cognovisse: an sint testes iterrogandi de visu, aut sola vicinæ fama sufficiat, vel si iuratis testibus sit credendum, qui se carnalis copule cōcios esse fatentur, sed de visu nihil affirmant: Respondemus, quod si testimonium conveniens de visu reddatur, vel etiam de auditu, & presumptionem violētā fama consentiens subministrat, ac alia legitima adminicula suffragentur, standum est testimonio iuratorū. Etenim circumspectus iudex atque discretus motum animi sui ex argumentis & testimoniis quæ reipriore esse comperit, confirmabit.

Innocentius. iij. consiliis & populo Beneventano.

Vnius iudicis verbo non creditur: scriptura vero eius per testes not. ff. de reprobati possunt. fallit hoc in papa. ita communiter summatur. test.

Capitulum. xxviii.

Cum à nobis: & infra. Et canonica & civilia iura sequentes, districtius inhibemus, ne vnus iudicis, quantecumque fuerit authoritatis, verbo credatur in causis, siue super testamētis, siue quibuscumque aliis contrariis quæstio agitur. Nec scriptum eorum (nisi testimonium adminiculo fulciatur) eam obtineat firmitatem, quin ei possint & debeant duorum vel trium testimonium bonorum testimoniorum prævalere: Salua in omnibus sedis apostolicæ autoritate.

Idem Tyren. episcopo.

Testi super dilatoria inducitur, non creditur super principali, nec cogitur deponere: secus si super peremptoria. tunc enim cogi potest ut iuret deponere super toto.

Capitulum. xxix.

De testibus: & infra. Consul. t. r. quod si testes sint inducuntur super ea tantum iuraverint dicere veritatem, super principali nec debet audiri, nec cogi testimonium perhibere, utpote super quo deponerent non iurati. Si vero cum ad probandam exceptionem peremptoria ab alterutra partium inducuntur, reliqua

f ij

Decretalium Gregorij Lib.ij. Tit.xx.

reliqua pars super principali negotio etiā eos deponere forte petierit, & vt cogantur super toto negotio dicere veritatem, sacramento eos postulauerit obligari: ad id sunt sine dubitatione cogendū nisi forsitan sufficiens productio testium super principali iam facta fuerit, vel renunciatum testibus, * vel depositiones testium fuerint publicatæ.

* Vide autē ibi. inbe-
m. & ibi
Bar. C. de
audi.

Idem Elien. & Cistren. episcopis, & archi. de Norbanen. *Dicitur testium non sunt ad petitionem tertii publicanda. Et si qui produxit testes coram certis iudicibus, non potest ad eundem effectum coram iudicibus aliis illos producere, sed illorum attestacionibus debet esse contentus.*

Constitutum in præ. no. procurator magistri R. proposuit quod cum decanus & capitulum Eboracen. ei tum auctoritate Lateranen. concilij, tum priuilegij proprii ratione archidiaconatum Richimundie canonice contulissent, magister H. qui archidiaconus Richimundie nominatur, ipsum eo post appell. ad nos interpositam spoliavit. Cumq; prædictus R. ad iudices super restitutione sua commissionis literas impetrasset, memoratus H. literas reuocatorias impetrauit, & infra. Inter alia postulabat prædictus H. vt faceremus depositiones quorundā testium aperiri: sed procurator prædictus aperiendas eas nō esse dicebat: cum nō in hac causa fuissent inducti, sed in ea quæ inter Eboracen. archiepiscopum & eundē R. vertebatur, & infra. Nos eas aperire nolumus, sed causam duximus vestro examini committendam: ita quod si vobis constiterit prædictum H. testes pro se corā episcopo & decano Lincon. & te fili archie. delegatis iudicibus produxisse: attestacionib; apud eū depositis sit contentus: alioquin eo non obstante, quod testes illi coram iudicibus ipsius, & te fili archiep. fuere producti, prædicto H. si producti fuerint, ad testimonium admittantur.

Idem.

Publicatis attestacionibus non opponitur in personas testimonij tres casus excipit, & ad secundū determinationē subdit. Ca. xxxi.
Presentiū auctoritate statuimus, vt si quis post depositiones testium publicatas obicere voluerit in personas eorū, ei tunc tandem id liceat, cum iuramento firmauerit qd ad hoc ex malitia non procedat: Nisi forsitan ante publicationem id fuerit protestatus, vel ostendere poterit, quod post publicationem didicerit quod obiicit in personas. Ceterū cum quis personas testium se velle post publicationē depositionum repellere fuerit protestatus, si quid pro ipso dixerint, de facili non credatur.

Idem London. & Elien. episcopis.
Si aliorum

De testibus, & attestacionibus.

139

Si aliorum & rei testes contraria deponunt, fidem sibi non derogant, sed prævalent digniores, & verisimiliora deponentes: & si in ceteris est disparitas, præstat numerus. Capitulum. xxxii.

In nostra presentia: & infra. Cum igitur hinc plures, inde verò sunt testes numero pauciores producti, quos non solū diuersa sed aduersa penitus in quibusdam constat testimonia reddidisse: quia etiam ad multitudinem tantum respicere nō oportet, sed ad testium qualitatem, & ad ipsorum deposita, quibus potius lux veritatis adsistit, ex quibus motū animi sui conuenit iudicē informare: Mandamus quatenus si testes vtrunque producti eiusdem honestatis & existimationis extiterint, cum constet testes monachorum esse testibus archidiaconi numero pauciores, pro archidiacono sententiam proferatis. Si verò testes ex parte monachorum producti tante preminentie fuerint, quod eorum auctoritas * aliorum sit merito multitudini præferenda, ab impetitione archid. absolutis eisdē.

Idem priori sancti Fridiani Lucan. & magistro G. canonico Pisano.
** Vide. l. si plures. p. Barto. ff. de accu.*

Ad probanda impedimēta electi, laici & femina admittuntur: (addo) et testes de auditu et fama sufficienter nō pbāt. Cap. xxxiii.

Tam literis vestris, quā depositionibus testium, intelleximus nihil esse contra Lucanum electum sufficienter ostensum, nisi de auditu tantū & fama: cum super aliis liqua forte videantur esse pbata, testes sint vel soli, vel tales, qui non poterūt illa legitime comprobare. Quia verò super matrimonio quod idem clericus dicitur contraxisse cū vidua, testes nō fuere recepti propter appellationis obstaculū, ne laici vel femina in tali reciperentur articulo contra ipsum nos vt tante irregularitatis obiectio non remaneat indiscussa, mandamus quatenus testes siue laicos siue feminas * (duntaxat idoneos) qui ad hoc fuerint probandum inducti, recipiatis legaliter, & examinetis prudenter: excōmunicātes solenniter si quis eos impedire presumpserit quo minus testimonij perhibeant veritatem. Denum attestacionibus publicatis si forte cōstiterit irregularitatem huiusmodi non esse probatam, indicatis eidem electo purificationē canonicā de obiectis per septem eisdem nicos maiores ecclesiæ, vel priores ecclesiarū ciuitatis Lucan. presbyteros seu diaconos bonæ famæ præstandā: qua recepta præstiterit ei terminum, quo consecrandus nostro se cōspectui representet. Si vero vel irregularitatis impedimentum fuerit probatum, vel intra terminum constitutum nō præstiterit purificationē indicā: vos cum a prelacione Lucan. ecclesiæ amove-

* Vide. l. i. & ii. p. Cy. ff. de test. spol. l. i. de accu.

f. iij. uentet

Decretalium Gregorij Lib.ij. Tit.xx.

uentes, mādētis ex parte nostra capitulo, vt electionē de alio non dīferant canonicē celebrare. Archipresbyterum autem Lucan & G. sacristam, qui contra prādictum electū literas nobis sub nomine maioris partis capiti dēstinauerunt, cū constet per attestationes prādictas, longē maiorem partem capiti non fuisse cōsciam huiusmodi literarum, ab officio & beneficio denūciatis esse suspēsos: donec mereatur nostram indulgentiam obtinere.

Idem Dulmēn. episcopo & decano & priori sanctae Trinitatis Eborae.

In causa liberali contra contumacem etiam lite non contestata testes recipi possunt. hoc dicit notabiliter secundum lectu. communem.

Capitulum. xxxviii.

Cum olim archi. Meneū. aduersus Cantua. archiepiscopū super statu Meneū. ecclesiae proposuerit quēstionē & infra. Mandamus quatenus nisi pars aduersa prādictum archidiaconum per exceptionem legitimā repellere valeat, ab agendo: partibus, si poterit fieri, vel procuratoribus earū ad locum securū & idoneū conuocatis, & lite legitime contestata, testes quos archiepiscopus in Anglia, & quos archi. duxerit producēdos in Vuallia, recipere procuretis. Verū si archiepiscopus citatus legitime, vel per se vel per procuratorem idoneū noluerit comparere, aut litē etiam cōtestari, vos testes maxime senes & valetudinarios, quos archi. duxerit producēdos, sublato ap. obstaculo admittatis, & depositiones eorū cōscriptas ad se. curetis apo. destinare, statuētes partibus terminum peremptoriū, quo per se vel responsales idoneos nostro se cōspēctui repraesentent sententiam recepturā.

Idem priori de Boloric & I. rectori ecclesiae de Borell.

Publicatis attestacionibus admittitur aduersarius ad probandum contrarium, si ante publicationem super hac probatione contraria instrui non potuit. h. d. c. est casus singularis. Cap. xxxv.

Ex tenore vestrarū accepimus literarum, quod cum vobis causam quae vertitur inter R. militem, & M. mulierē, cōmiserimus sine debito termināda & infra. Pars mulieris proposuit, quod dictus miles prius corporale praestitit iuramentū, quod ipsam duceret in vxorem, postmodū carnaliter cognitam traduxit in domū. Miles vero hoc inficibatur omnino, adiciens quod etsi haec vera essent, eam tamen de iure habere non potuit, eo quod aliam tunc viuente prius duxerat in vxorem. Cum per testes militis videretur esse probatū, & ipse ante festum purificationis beate virginis B. muliere solenniter accepit

* vide. l. i. c. de pō. sa. et in. l. ii. eo. tit.

De testibus & attestacionibus.

140

accepit vxorem, & testes M. mulieris dicerent, quod in septimana Paschali sequente festum prādictum, de ea ducenda praestitit iuramentum, prādictus miles ab impetitione ipsius absolui cū instantia postulabat. Verū ex parte sapēdictae mulieris extitit replicatum, quod eo tempore, necnō & ante, quo testes dicti militis dixerant eum cum alia matrimonium contraxisse, fuerat semper in Ebor. prouincia cōmoratus, cū testes ipsi dicerent hoc longē extra dictam prouinciā actum esse, determinantes tempus & locū: quod per testes idoneos erat probare parata. Sed e contra fuit ex aduerso responsum, quod cū attestaciones iam essent hinc inde solenniter publicatae, locus produccioni testium iam nō erat. Quia igitur dubitatu erat utrum post publicationē attestacionum super illo articulo deberent testes admitti: nos inquisitioni vestra auctoritate praesentium respondemus, testes mulieris ad probandū illum articulum admittendos.

Idem priori sancti Victoris.

Indulgenda est in causa quarta productio testium petita cum solennitate legali, causa legitima non refragante, alias legitime appellatur.

Capitulum. xxxvi.

Significauerūt nobis & infra. Cū causa quae vertitur inter abbatissam & monachos sancti Dionysij ex vna parte, ac abbatissam & moniales de Forcellis ex altera, tā super proprietate, q̄ super possessione prioratus de Argentolio, iudicibus a nobis cōmissa fuisset, & moniales super causa proprietatis prius litē ingressae, testes produxissent in illa, postmodū possessionis iudicium supēso petitorio intendant: & infra. Vnde in causa possessionis, quā moniales petebant ea ratione, quod illae quibus ipsae successerāt, inde fuerant violenter eiecā, testes fuerunt ab utraq. parte producti, & eo vsq. processum, vt publicatio iam fieri deberet: & infra. Mandamus quatenus si vobis conslitterit abbatē & monachos quartam produccionem testium cum iuris solennitate super possessorio petuisse, & proper hoc intra decem dies post interlocutoriā sententiam appellasse, nisi forte iudices adhibita solennitate legali admittatis eosdē ipsos, si in probatione defecerint, pro eo quod voluerint efratnatam multitudinē testium refranare, vos ad quartam produccionē adhibita solennitate legali admittatis eosdē ipsos, si in probatione defecerint, in expensis legitimis condēnetis. Et nisi adeo sit in petitorio processum, vt plenē possit de proprietate liquere, vos causam possessionis, ad quam de iuris beneficio abbatissa & moniales habuere recursū, primitus terminetis, in causa

f. iij

proprio

Decretalium Gregorij Lib.ij. Tit.xx.

proprietatis postmodum processuri: alioquin questionē terminetis simul vtramque.

Idem episcopo Placentino.

Diligenter examinandi sunt testes, & puniendi qui eos impediunt: & ipsorum testimonij multitudo est per iudicem refrananda.

Capitulum.xxvii.

Cum causam quæ inter archiepiscopum Raven. ac cōmune Faen. & infra. Quia verò utriq; parti nimis existeret onerosum, ut testes producerent coram nobis: mandamus quatenus recipias testes quos vtraq; pars tam super principali negotio, q̄ in personas testium duxerit producendos: ac eos diligenter examinare procures: & de singulis circumstantiis prudenter inquiras, de causis videlicet, personis loco tēpore visu auditu sciētia credulitate fama & certitudine cuncta plenē conscribas: & infra. Testes autem &c. Quod si forte Fauentini vel alij eos quos dictus archiepiscopus ad perhibendum testimonium veritati duxerit producendos, præsumpserint impedire: ita ipsos ab huiusmodi presumptione cessare compellas. Volentes autem effrenatam multitudinem testium refranari volumus, ut hincinde quadragenarium numerum testimonij excedere nō permittas, ita videlicet, ut si Fauenti testimonij depositiones ratas habere voluerint quæ à Ferrari. episcopo & abbate Pompon. receptæ fuerint: testes ipsi computentur in numero prælibato: alioquin (cū attestaciones ipsæ sint clausæ) iidem testes, si necesse fuerit, iteratō producantur.

Idem de Nouo fonte & Casadei abbatibus.

Attestaciones receptæ in summario, fidem non faciunt in plenario iudicio. Et illarum publicatione non obstante, iidem vel alij testes super eisdem capituli recipi possunt. Capitulum.xxviii.

Veniens ad apostolicam sedē C. archi. Claremō. humiliter supplicauit, ut sententiam super decanatu Claremō. ecclesiæ pro eo latam, quæ iam fuerat in parte executioni mandata, faceremus in totum executioni mandari. Cū autē procuratores capituli Claremō. in nostra præsētia proposuerint sententiam illam contra iustitiam, & post appellationē ad nos interpositam, promulgatam: & infra. Et idem archidiaconus ipsos tanquā procuratores admittere noluerit, vel dictis eorum aliquatenus respondere: P. subdia. noster se ipsi opposuere ex aduerso: asserens canonicē se in decanatu Claremō. electū, propter quod dictus archi. in sua petitione nō erat aliquatenus audiendus, quia decanatus ipse nō ad illū, sed ad se potius pertinebat: & infra. Cū igitur super his aliquadiu disceptasset, interlo-

De testibus, & attestacionibus.

141

interlocuti fuimus, ut dictus P. si posset, incontinenti suam intentionem fundaret: qui cū super hoc testes & instrumenta produxerit, interlocuēdo pronūciauim⁹ q̄ sua intererat, vte posset opponere archid. memorato. Lite igitur inter eos tam super electione, q̄ super sententia contestata, quæ situm fuit ab ipso archid. vtrum attestaciones prius exhibitæ in articulo su prædicto in hoc iudicio vellet admittere: qui respondit q̄ vellet, dūmodo posset obuiere tam in personas testium, q̄ in dicta. Quo audito pars aduersa respondit q̄ attestacionibus illis in hoc iudicio vti volebat: cū nō super principali negotio, sed super articulo incidenti fuissent lite non contestata receptæ. vnde super toto negotio alios volebat testes producere vel eisdem. Pars autē respondit aduersa: q̄ cū testes illi tam super sententia q̄ super electione dixissent, & eorum attestaciones fuissent in iudicio publicatæ: non licebat eidem (postquam testificata didicerat) super eisdem articulis alios testes producere, præsertim cū in hoc iudicio attestacionibus illis vsus fuisset subdia. prælibatus. Nos igitur iustitia pronūciauimus exigēte, quod testes essent recipiendi super toto negotio, quos vtraque pars duceret producendos. Quocirca mandamus, quatenus receptis testibus, & rationibus partium intellectis, causam ipsam tam super principali, quā etiam incidenti, sine canonico terminetis. Quia verò quæ in capitulo aguntur, non facillē possunt nisi per canonicos ipsos probari volumus, ut ad cautelam absoluat is eisdem, ut vocati ad testimonium liberē valeant pro vtraque parte testari.

Idem Bisontino archiepiscopo.

Religiosi etiam ad testificandum non admittuntur absque iuramento, nisi à partibus remittatur. Capitulum.xxviii.

Tis questionibus: & infra. Monachi vero de suis fratribus ac conuersis testes in causis propriis producere absque iuramenti exhibitione non possunt: Nisi forte à parte remittatur aduersa.

Idem Atrebatē. episcopo, & Dedimē. & Vricampi abbatibus.

Delegatus necessarius in testem remouetur à iudicando, & alius subrogatur.

Dilecto filio Arien. præposito nobis innotuit exponente, quod cū causam quæ inter ipsum & comitissam Flandren. super donatione sex præbendarum sacerdotaliū agitur, vobis episcopo ac abbas Dedimē. & Atrebatē. decano duximus committendā: idem præpositus citra litis contestationem

Decretalium Gregorij Lib. ij. Tit. xx.

tionem proposuit, quod testimonium decani necessarium erat sibi in causa praedicta, cum de iure suo non nisi per ipsum & alium unicum tantum testem fidem facere posset. unde postulavit, ut in causa ipsa eo, peederetur exclusio, vel superfederetur in negotio quousque substitueremus alium loco eius. vos autem petitionem eius admittere recusastis, quinimo post appellationem a praebendarum ipsarum donatione suspendistis eundem. Ne igitur ob testis defectum eius iustitia valeat deperire, te abbas

*Vide. l. Vricampi loco ipsius duximus subrogandu, * mandantes quatenus si est ita (suspensione praepositi relaxata) in causa iuxta Cy. & B. prioris mandati tenorem ratione praevia procedatis.

Idem iudici Sabinen.

Ne probationis copia preat, citato adversario recipiantur & publicentur testes quos reus induxit. Capitulum. xli.

Significavit nobis presbyter sancti N. Sabinen. diocesis, quod fundatores eiusdem ecclesiae liberam eam esse volentes, fundationis tempore se in ea nihil iuris retinere dixerunt. unde timens ne processu temporis probationis copia valeat deperire, provideri super hoc idem presbyter postulavit.

Quocirca mandamus, quatenus testes idoneos, quos ipse super hoc duxerit producendos, examines diligenter, & eorum dicta in publica redigi facias monumenta, denunciando fundatoribus ante dictis vel eorum haeredibus, ut receptioni testimonium, si velint, intersint: & super denunciazione sic facta cob- ei facias publicum instrumentum.

Idem episcopo & archidiacono Beneventi.

Si materia antiqui capituli repetitur aliquo addito, quod substituitur necessitati probandi, possunt testes etiam antiqui publicati attestacionibus produci. Capitulum. xlii.

Ubi causa quae inter & eonum monasterium sancti M. de Amonte, & infra. Cum igitur abbas & fratres eiusdem loci probare intendant quanti precij venditionis tempore possessiones praedictae fuerint, mandamus, quatenus recipiatis testes, quos alterutra partium super hoc duxerit producendos, & infra. Si vero pars monasterij ad hunc articulum eisdem testes produxerit, quos ad alium probandum produxit, vos nihilominus eos recipere procuretis: quoniam aliud est probasse deceptionis excessum, & aliud probare quantitatem valoris.

Idem.

Recipiuntur & publicantur testes, qui interfuerunt sententiae, ubi per scripturam de sententia non apparet. Capitulum. xliii. Albe-

De testibus & attestacionibus.

142

Albericus miles nobis insinuare curavit, quod cum olim inter ipsum & C. mulierem Rauennatem, coram capitulo Rauennaten. matrimonij quaestio verteretur, tandem lata fuit diuortij sententia inter eos. postea vero dictus miles timens sibi & filiis, quos de legitima vxore suscepit, ex eo posse praedictum generari, quod in scriptis redacta non fuit sententia memorata: supplicavit ut testes qui sententiam interfuerunt praedictae, recipi faceremus. Ideoque mandamus, quatenus testes curetis recipere ante dictos, depositiones ipsorum in scripturam publicam redigi facientes.

Idem Beluacensi episcopo.

Publicatis attestacionibus possunt produci testes super eodem articulo, vel directe contrario, qui prius fuerunt producti in iudicio summario, seu extra iudicium. h. d. secundum notabilem intellectum, non ponendo aliquam specialitatem in causa matrimoniali. Et tunc exponere textum in sibi. In hoc casu, scilicet cum testes alias producti reproducantur. Panor. Capitulum. xliiii.

Ubi in tua diocesi: & infra. Vtrum autem si accusatore idoneo comparente, per tres vel quatuor testes inter iam coniunctos parentela probaretur, per depositiones eorumdem posteriorum testium derogeretur fidei undecim vel duodecim propinquorum, qui antiquiores tempore ac praestantiores meritis ante contractum matrimonium in contrarium iurauerant, distinguendo personas & gradus, a quibus directe hi de quorum copula agitur, descenderunt, an primi posterioribus praefertantur, non immerito quaeri posset. Quamquam autem ad aliud & ob aliud iurauerint tam illi, qui isti, tamen si in secundo iudicio priores personae iurata deponerent illa eadem quae primo dixerunt, absque dubio eorum testimonia praegualerent, nec eo possent praetextu repelli quod partes testificata didicerant, cum talis exceptio locum non habeat in hoc casu.

Idem.

Excommunicari possunt, qui partem impediunt in testibus producendis. Et denunciandi sunt testis non teneri iuramento de veritate non dicenda. Et si consanguinei impediunt testes alioris de veritate non dicenda, puniuntur reus, de cuius voluntate hoc fieri praesumitur.

Capitulum. xlv.

Constitutis in praesentis nostra archiepiscopo & M. cano & infra. Caterum quoniam a principio protestatus est praefatus M. ipius archiepiscopi consanguineos multa impedimenta per suam potestatem praestitisse quo minus probationum copiam in nostra praesentia

Decretalium Gregorij Lib.ij. Tit.xx.

* Per ex-
communi-
cationis
sententiam
dubitanti-
bus succur-
ritur. con-
cor. quod
not. Bart.
in l. quidā
consule-
bant. ff. de
re iudic.

præsentia secum haberet, cum quosdam induxerint ad iuran-
dum ne aduersus archiepiscopum aliquid dicerent, & alios
minis & terroribus à testimonio perhibendo arcere nitantur:
nos ex officio nostro super hoc providere volentes, manda-
mus vt generalem feras excommunicationis sententiam * in
omnes qui impedimentum aliquod ipsi M. præstare præsum-
pserint in testibus producendis. Illos autem quos (vt dictum
est) iurasse confiterit, quod contra archiepiscopum nil dice-
rent, denuncies iuramento huiusmodi non teneri. Si quis au-
tem de cōsanguineis dicti archiepiscopi aliquem de testibus
præsumpserit impedire (quia verisimile nō videtur, vt eo in-
uito talia fierent, & ob hoc non caret scrupulo societatis oc-
cultæ, eo quod si voluerit, poterit prohibere: cum secundum
legitimas sanctiones iniquam ostendant se causam fovere, &
experiri debeat iudicis auctoritatem elusam, qui defensionis
copiam subtrahit aduersario eundem archiepiscopum ab
officio pontificali suspendas, & facias manere suspensum, do-
nec illum fecerit à tali præsumptione cessare.

Idem Magdeburgen. archiepisc. & præpos. Suburgen.
Qui testificata non didicert, nec renuntiavit testibus producen-
dis, super antiquis articulis seu capitulis testes etiam alias produ-
ctos producere potest.

Capitulum. xlv.

Constitutis in præsentia nostra procuratore A. sororis no-
bilis viri Marchionis Misnen. & nuncio illustis princi-
pis Bohemorum: & infra. Pragen. episcopus ad petitionem
eiusdem principis ipsa volente ad ipsum accedere, vt suas co-
ram eo proponeret actiones, sed à satellitibus eiusdem pro-
hibita, qui ei bis vel tertio prohibuerunt ingressum, post ap-
pellationem ad nos interpositam diuorij sententiam promul-
gauit: qua ipsa fecit ad nostram præsentiam prouocari: & in-
fra. Mandamus quatenus partibus ad locum idoneum con-
uocatis, recipiatis testes quos vel nobilis ipsa pro se, vel prin-
ceps pro parte sua (cum nondum testificata didicerint) super
processu Pragen. episcopi vel posteriorum iudicium duxerint
producendos, & nobilis ipsa pro se vel testes quos induxit
prius, vel alios si voluerit inducere non vetetur, cum non re-
nuntiauerit testibus producendis.

Idem in concilio generali.

Ponit concilium duodecim, sine quibus ad probandam consan-
guinitatem in causa matrimoniali non valet testimonium de au-
ditu. hoc dicit, summammodo generaliter.

Capitulum. xlvii.

Licet

De testibus & attestationibus.

143

Licet ex quadam necessitate præter communem formam
olim fuerit institutum in consanguinitatis & affinitatis gra-
dibus computandis valere testimonium de auditu, cum propter
breuem hominum vitam testes de visu deponere nō valerent,
vsque ad gradum septimum computando: quia tamen pluribus
exemplis & certis experimetis didicimus ex hoc multa peti-
cula contra legitima prouenisse coniugia: statumus, ne super
hoc recipiatur decetero testes de auditu, * cum iam quartum
gradū prohibitio nō excedat. Nisi forte personæ graues exti-
terint, quibus fides merito sit adhibenda, & ante hanc motam
testificata didicerint ab antiquioribus quidem suis, nō utique
ab vno: cum nō sufficeret ille si viueret, sed duobus ad minus:
nec ab infamibus & suspectis, sed à fide dignis & omni exce-
ptione maioribus: cum satis videretur absurdū illos admitti,
vel infames ab hominibus bonæ famæ acceperūt quod testan-
tur, tanquam plures idonei testes debent admitti, cum secun-
dum ordinem solitum iudiciorū non sufficiat vnus testis ad-
finitio, etiam si prædiali refulgeat dignitate, & actus legitimi
iuramento firmantes quod ad ferendum testimonium in causa
ipsa odio, amore, timore, vel commodo non procedant, per-
sonas expressis nominibus, vel demonstratione, vel circum-
locutione sufficienti designent, & ab vtroque latere singulos
gradus clara computatione distinguat: & in suo nihilo minus
iuramento cōcludant se acceperūt à suis maioribus quod de-
ponunt, & credere ita esse. Sed nec tales sufficiant, nisi iurati
deponant se vidisse personas vel in vno prædictorū graduum
constitutas pro cōsanguineis se habere. tolerabilis est enim
aliquos cōtra statuta hominū dimittere copulatos, quam con-
iunctos legitime contra statuta domini separare.

Honorius. iij. præpositus Molisij Firmæ. diocesis.

Post publicationem ad petitionem producentis interrogari non
debent testes, nisi quando dolo vel negligentia examinatorum su-
per omnibus capitulis interrogati non fuerunt.

Cap. xlviii.

Per tuas nobis literas intimaſti, quod cum causa que super
vna parte, & G. sancti Simonis ex altera, tibi fuisset ab Apo-
stolica sede commissa, dictus G. tribus mensibus post testium
publicationē elapsis, testes suos interrogari postulat iterato:
& infra. Nos igitur respondemus, illum non esse super hoc
decetero audiendum, nisi forsā à principio illos interrogari
super

* vide l.
testium. C.
eo. & l. in
summa. ff.
de aqua
plu. arcē.

Decretalium Gregorij Lib.ij. Tit.xx.

super certis capitulis postulasset, idque malitiosè, vt negligenter fuerit prætermisum.

Idem Vell. Oleti & Sacramenar abbatis,
Palentiar & Segobien. diocce.

Testes probatorios & reprobatórios probatoriorum reprobare licet: sed reprobatórios reprobatiorum non licet. Cap. xlix.

Iacet dilectus f. n. l. tituli sancte Crucis presbyter cardinalis, quem procuratoribus Burgien. episcopi, & clericorum sancte Marie de castro Soret, dodimus auditores, ea que procuratores ipsi proponere voluerunt, audierit diligenter, quia tamen procurator dicti episcopi contra personas testium productorum in principali adhuc se velle dicere proponebat & infra. Mandamus quatenus recipiat testes quos contra personas productorum super principali negotio partes duxerint producendos: quos si rursus pars altera vel utraque voluerit reprobare, * contra illos probationes admittere procuretis, ita quod ultra non liceat partibus ad reprobationem testium aspirare: ne si producendi quatuor contra tertios, & sic deinceps partibus licentia tribuatur, negotiū diutius proterari contingat.

Idem præposito & magistro G. & R. Laudun. canonicis.

Attestationes receptæ per arbitrium, fidem faciunt in iudicio, si testes mortui sunt: si viuunt, est in optione illius contra quem testes producti sunt, an velit attestations recipere, an testes de nouo deponere. Et adde etiam si attestations publicatæ sunt. & hoc ritum non est in d. fi. Cod. eod. vbi ponitur casus huius decreti.

Capitulum quinquagesimum.

Præsentata nobis Suefion. archidia. petitio continebat, quod cum inter quodam R. prædecessorem suum ex vna parte, & capitulum sancti Pe. Suefion. ex altera, super iurisdictione quam idem archi. se in dicta ecclesia ratione archidiaconatus proponebat habere, questio verteretur, tandem cancellarium Parisien. & magistros R. Remen. & P. Briton. canonicos super hoc arbitros elegerunt: qui cum suscepto arbitrio adeo in negotio processisset, quod productis testibus, & depositionibus publicatis, receptisq; allegationibus verorumque, & actis omnibus reductis in scriptis sigillorum suorum impressione signatis, arbitrium proferre deberet, vnus ipsorum viam vniuersæ carnis ingressus, & alius in archiepiscopum Ebredunensem assumptus, qui distat per duodecim dies, & amplius ab eisdem. Vnde cum prædicto R. solo minime arbitrari valente videatur arbitrium expirasse. Dis. vestra mandamus

* vide. l. non puf. sunt. ff. de legi. per Barto.

De testibus & attestationibus.

144

damus quatenus causam iuxta huiusmodi acta sine debito terminetis, optione capitulo reservata, vt vel recipiant depositiones eorum qui supersunt productorum testium contra eos, vel eas respuentes consentiant vt iide testes admittantur iterum, salvo iure quod in vtroque casu eidem capitulo competit tam in personas testium, quam in dicta.

Idem Penn. episcopo.

Non creditur testi etiam religioso, qui sine iuramento deponit. Capitulum. li.

Nuper nobis A. presbytero supplicante innotuit, vt cum imple ordinem fratrum minorum causa probationis intrasset, custos ad probandum quod idem presbyter fecisset professionem, quosdam ordinis sui testes induxit, qui deposuerunt super hoc (contradicente dicto presbytero) non iurati & infra. Respondemus quod nullius testimonio, quantumcunque religiosus existat (nisi iuratus deposuerit) in alterius præiudicium debet credi.

Idem Corisopiten. & Trecoren. episcopis.

Diligenter & sigillatim examinandi sunt testes: supple etiam si agitur de vita & miraculis alicuius canonizandi. Cap. lii.

Venerabili. f. n. episcopo & capitulo Corisopiten. ac vniuersis abbatibus apud Cisterciens. in generali capitulo congregatis: & infra. Dis. vestra mandamus quatenus testes quos abbas & monachi sancti Martini Cisterciens. ordinis sup. vita & miraculis pie memorie M. abbatis monasterij supra dicti duxerint producendos, examinare sigillatim curetis cum ea diligentia que solet & debet in receptione testium adhiberi.

Gregorius nonus.

Iterum examinandus est testis, qui obscurè deposuit: supple tu, ex iudicii officio. Capitulum. liii.

Cum clamor validus contra Acherontinen. episcopum super simonia & aliis criminibus ascendisset, Melitè & Ruben. episcopis dedimus in mandatis, vt super his diligenter veritatem inquireret: & infra. Verum quia apertis attestationibus I. & G. super simonia ita deposuere cõfute, & ex dictis eorum non potest veritas declarari: Mandamus quatenus examinetis eos iterum diligenter, & tam eorum quam aliorum quos receperitis, testificata sub sigillis vestris nobis fideliter referatis.

Idem.

Perseuerans in crimine, etiam in civili, repellitur à testimonio. emendatus vero non infamis admittitur in civili, & etiam criminali mota civiliter. fallis in periuro, qui in criminali repellitur. Ca. liiii. Testi-

Decretalium Gregorij Lib. ij. Tit. xxj.

Testimonium eius, cui ab aduersa parte opponitur crimē, merito reprobatur i criminali causa, siue ciuili, si in ipso crimine perseueret. Si verò sit de crimine emendatus, & cum non comitetur infamia, nō est in causa ciuili, vel etiā cum de crimine ciuilitur agitur (præterquā pro reatu periurij) repellendus. In criminali autem, si in alio iudicio instituta accusatio contra ipsam, de crimine conuictus extitit, vel confessus: vel si nūc per exceptionem exinde conuincatur, aut grauata sit eius opinio, pro eo quòd quādoque fuit tali modo repulsus, quamuis in hoc casu non excluderetur in causa ciuili potest à testimonio (licet egerit penitentiam) remoueri.

Idem.

Quarta productio non est danda sine solennitate legali, de qua hic.

Capitulum. lvi.

** Vide au-
thent. qui
semel. C.
de proba.*

Vltra tertiam productionem non debent testes vltius produci in causa. * Nisi præstito ab eo qui hoc postulat iuramento, quòd neque per se, neque per alium testificata subtraherit, vel fuerit percunctatus: nec per dolum aut artem aliquam quartam productionem exposcat, quia quos desiderat de nouo producere, prius habere nequit.

Idem.

Accusatus criminaliter non admittitur in testem contra alium in causa criminali sua accusatione pendente: nisi in exceptis criminibus.

Capitulum. lvi.

Non debet quis in criminibus, nisi forsitan in exceptis, ad testificandum admitti pendente accusatione de crimine cōtra ipsum: cum etiā accusati (nisi prius se probauerint innocētes) ab accusatione ac susceptione ordinū repellantur.

De testibus cogendis, vel non. Tit. xxj.

Alexander. iij. Papien. electo.

In causa ciuili monendi & inducendi testes sunt ad testificandum: si se subtrahant odio gratia &c. compelluntur.

Cap. i.

Causam matrimonij quæ inter M. mulierem & filium R. vertitur, commissimus iudicibus terminandam. Ideoque mandamus quatenus testes ab alterutra partium in suæ adsertionis testimonium inuocatos, ne veritatem occultent, diligentius moneas & inducas. Si autem odio, vel gratia, vel timore se subtrahant, eos ad ferendum testimonium coram præfatis iudicibus, vel eorum nuncio, quem ad hoc miserint, ecclesiastica districtione compellas.

Idem.

De testibus cogendis, vel non.

145

Idem presbyteris Pontis.

ubi testimonium est necessarium, compellendi sunt testes ad illud ferendum, etiam per suspensionis, excommunicationis, & depositionis sententiam.

Capitulum. ii.

Cum super causa quæ vertitur inter Prænestinens. episcopum & Subl. abbatem, sit testimonium vestrum necessarium: mandamus quatenus perhibitori testimonium veritatis, apostolico vos conspectui præsentetis. Si verò non veneritis, sciatis vos ab officio & beneficio ecclesiastico apostolica auctoritate suspensos. Et si nec sic veneritis, excommunicationis sententiam & depolitionis poteritis formidare.

Idem Genuensi archiepiscopo.

Testis qui timore aduersæ partis se subtrahit, testificari compellitur, adde etiam in criminali secundum communem intellectum: & sic aliquid addit ad cap. i. supra eod. & c. dilectorum. infra eod.

Capitulum tertium.

Super eo: & infra. Consult. t. respond. quòd si factum est notorium, nō eget testimonio depositionibus declarari, cum talia probationem vel ordinem iudicarium non requirant. Verum si non est notorium, & si qui conuenitur, factum negauerit testes qui interfuerunt facto, monedi sunt, non cogendi ad ferendum testimonium veritati. Nisi forte timore aduersæ partis constiterit iudici eos à ferendo testimonio reuocari. Licet ad hoc falsum possint de iuris humani rigore compelli.

Idem.

Compelluntur testes etiam in criminali, quos accusatus malignose accusatori subtrahit. hoc dicit secundum verum & communem intellectum. Abbas.

Capitulum quartum.

Plaurentij coram te fuisset de simonia & adulterij crimine accusatus, quendam qui cōtra eum ducendus erat in testimonium, iuramento adstrinxit, vt nō deponeret contra ipsum: & infra. Nos igitur attendentes, quòd nemo debet aduersario instrumenta (quorum appellatione testes continentur) subtrahere: & quòd tam ille qui subripit instrumenta, quam qui aduersario parē aduocationis copia subtrahit, iniqua ostendit à se lite foueri, & experiri debet in se iudici auctoritate elusam: respondemus, ad detegendum tanta fraudis & calliditatis commentum ipsum testem merito esse compellendum.

Clemens. iij. Segobien. episcopo.

Si res aliter probari non potest, etiam in causa criminali compellendi

** Vide. l. ff. de si. instru. * Vide. l. tu qui nocentem. ff. de ininur.*

Decretalium Gregorij Lib.ij. Tit. xx.

pellendi sunt testes, h. d. secundum lecturam notabiliorem. Cap. 7.
Pervenit ad nos quod cum a laicis enormis & intolerabilis iniuria clerico multis aditibus & videntibus inferatur, iniuriantes in causam tracti, negant se tantum facinus commisisse: & cum laici eorum testimonio qui presentes extiterant, hoc probare desideret, illi nolunt veritati testimonium perhibere: & infra. Con. c. r. quod hi qui de rebus ecclesiasticis testificari recusant: si aliter veritas nequiverit elici, ad illud sunt per censuram ecclesiasticam compellendi.

Idem.

Super consanguinitate probanda cogendi sunt testes. Ita communiter summarum. Sed Panor. non placet hoc summarium, & ideo summar sicut c. 1. supra cod. Capit. vi.

** vide. l. 3. Cod. qua sit lon. con. factu.*
Ceterum quod super consanguinitate cogendus sit testis perhibere testimonium veritati, non dubitatur a nobis, cum id tam ius scriptum approbet, quam consuetudo actibus veritatem suppressere, aut timore.

Celestinus tertius.

Testis synodalis, qui coram ordinario super matrimonio deposuit, non compellitur iurare super eo coram delegato. hoc prima. Propter superuenientem insaniam, a testimonio repellitur. hoc secundo. Potest tamen si erravit, incontinenti, non ex intervallo, delictum suum corrigere. hoc tertio. Cap. vii.

Proterea si testes publici, quos tua civitas nuncupat synodales, super causa matrimonij coram te vel tuo capitulo semel testimonium reddiderint, non debent compelli ut in presentia alicuius delegati iudicis super eadem causa iterato prebeant iuramentum, dummodo aliter fiat fides iudici delegato: nisi forte articulus nove questionis emergat. Huiusmodi vero testes publico iure possunt propter insaniam a perhibendo testimonio remoueri, si eam postquam in communi recepti fuerant, contigerit contraxisse. Quorum testimonia, si quandoque non studiose, sed in proferendo errauerint, & se incontinenti correxerint, reprobari non debet. secus autem erit, si correctioni suae interposuerint intervallo.

Innocentius. iij. priori sancti Fridiani, & magistro P. canonico Pisano.

Cum de fama vel vitio falsitatis inquiratur, cogendi sunt testes. hoc dicit secundum Ioan. And. sed secundum Panor. nimis restringit textum. Capitulum. vii. Super

De testibus cogendis, vel non.

146

Super his: & infra. Ceterum volumus & mandamus, ut super inquisitionis articulis, tam de fama electi, quam literis contra eum sub nomine longè maioris & sanioris partis capituli destinatis, cogatis testes, qui nominati fuerint, perhibere testimonium veritati.

Idem archidiacono Mediolanensi.

Testes qui se subtrahunt, etiam in criminali cogendi sunt. Ca. ix.
Cum contra magistrum R. super eo quod dicitur falsas de sede apost. literas reportasse, ac per se vel procuratorem fuisse usum eiusdem, tibi direxerimus scripta nostra, postulati per sedis apostolicæ oraculum edoceri, utrum super prefato vitio falsitatis testes compellere debeas nominatos. Nos igitur respondemus, quod testes predicti si se gratia, odio, vel timore subtraxerint, per cen. eccle. debes appel. remota compellere veritati testimonium perhibere. *

Honorius. iij. abbati sancti Eugenij, & magistro G. canonico Sen.

Non summarum propter varietatem lecturarum, nec etiam dictum.

Capitulum. x. l. r. ff. si quis ius di. non obseq.
Dilectorum filiorum Vulterani capituli ex parte vna, & episcopi Vulterani ex altera procuratoribus in nostra presentia constitutis: & infra. Testes qui fuerint nominati: præterquam super criminibus (si se gratia vel timore subtraxerint, vel odio) per censuram ecclesiasticam cogatis veritati testimonium perhibere.

Idem episcopo Bon. & magistro B. episcopo.

Ad detegendam veritatem coniurationis coguntur socii, etiam iurati. Capitulum. xi.

Venerabilis frater noster archiepiscopus Ravennat. proposuit, quod ciues Cervicæ cum M. & L. quondam clericis ecclesiæ Ravenn. quandā præsumpserint coniurationem facere contra eum, nihilo minus in detrimentum eius dātes eis quandam pecunie quantitatem: & ad hæc celandā se adstringentes super his, & quibusdā articulis humiliter supplicavit, ut eam causam dam, & ipse intentionem suam probare non posset, nisi testimonio civium prædictorum: providere ei, ne pro defectu testimonij periret sua iustitia, dignaremur. Ideoque mādāmus quatenus monitione præmissa per censuram eccle. appel. remota cogatis illos quos videritis compellendos, ut ab huiusmodi iuramento absoluant quos idem archiepiscopus ad testimonium duxerit producendos: eos nihilo minus (si se gratia, de proba- t. ij vel

** Et de iure civili multat: ut est l. r. ff. si quis ius di. non obseq.*

** vide. l. fi. c. de hæ. reti. c. l. Quantiens. ff. de qua. sio. c. l. cum pro- batio. ff. de proba-*

Decretalium Gregorij Lib. ij. Tit. xxij.
vel odio, vel timore subtraxerint) districtione simili compellentes ad perhibendum testimonium veritati.

De fide instrumentorum. Tit. xxij.

Gregorius.

Instrumenti exemplum non solenniter sumptum, fidem non facit absque originali. h. d. secundum ipsius mentem. Cap. i.

Scripturam authenticā non videmus: ad exemplaria nihil facere possumus.

Alexander. iij.

Corrumpit instrumentum, si testes inscripti decesserint, nisi sigillum habeat authenticum, vel a notario sit confectum.

Capitulum secundum.

Scripta verò authentica, si testes inscripti decesserint, nisi per manum publicam facta fuerint, ita quòd appareat publica, aut authenticū sigillū habuerint, per quòd possint probari non videntur nobis alicuius firmitatis robur habere.

Idem.

Rescriptum apostolicum propter rasuram in loco non suspensum non censetur vitiosum h. d. secundum mentem. Cap. iij.

Ex literis vestris accepimus, quod cum causa quæ inter magistrum A. & R. super capella de Ambitoria vertitur, de mandato nostro susceperitis terminandam, prefatus R. literarum sibi copiam fieri postulat. Qui cum eas argueret falsitatis, quia in narratione facti abrase sunt, ubi scriptum est, iura parochialia: & infra. Dicimus quòd propter abrasionē illam iudicari falsæ nō possunt, nec etiam haberi suspectæ, præsertim cum privilegia in possessionibus abradantur, & literæ in narratione facti si erratum est) possunt incunctanter abradi.

Idem Eboracensi episcopo.

Redarguenti privilegium de falso, iudex faciet illud exhiberi coram iudice & paucis, & in loco congruo & securo: & interim stabitur sententia lata per illum. Cap. iij.

Accepimus literas, quas abbas scti Augustini contra Canuariensem archiepiscopum transmisit: & infra. Cum privilegia non inspecta non valeat argui falsitatis, & difficile sit & periculosum ea apud sedem apo. exhiberi, præcipimus ut vel exhibeantur eidem archiepiscopo in claustris prædictorum fratrum, vel in alio loco congruo & securo, usque ad natiuitatem proximā sancti Iohannis Baptiste. Si verò nec venerit, nec sufficientem responsalem miserit, ei perpetuum silentium imponatur ipsa ulterius arguendi. Interim autem nolumus illa privilegia

De fide instrumentorum.

147

legia vacillare: sed præcipimus sententiā quæ eorum obtentu super statu monasterij lata est, inuolabiliter obseruari: & infra. Iubemus etiam, ut archiepiscopum in inspectione privilegiorum. xij. hominum numero faciat esse contentum.

Celestinus. iij. abbati sancti Secundi.

Instrumentum vel privilegium quo quis citatur coram iudice, adversario integraliter legi debet: sed solum illud capitulum, de quo agitur, edi debet.

Capitulum. r.

Contingit interdum, ut dicitis, quod quandoque cum aliquo licem habetis, privilegium vestrum adversæ parti cogimini plenius exhibere: unde accidit quòd occasione vnius capituli super quo convenimini, plurima litigia suscitantur: & infra. Conf. t. r. ut quandoque super exhibendo privilegio vel indulgentia seu instrumento fueritis requisiti: præsentem iudicem aut aliquibus prædictibus viris deputatis ab ipso audiente parte contraria tantummodo recitetur, ita quòd si describatur, & adversæ parti copia eius fiat.

** Vide. l.*

fi. c. eo.

l. prouin-

cialis. c. de

diuer. offi.

per Bari.

Innocentius. iij. Mediolanensi archiepiscopo.

Instrumentum publica manu non confectum, habens sigillum, cuius literæ non sunt legibiles, vel scriptura deleta, vel enormiter patitur fracturam, non probat. h. d. prout magis facit ad titum. Et est casus quotidianus & notabilis pro istis sigillis antiquis. Panor.

Capitulum sextum.

Inter dilectos filios G. abbatem de Scozula, & B. procuratorem tuum super subiectis articulis diu fuit in nostro auditorio litigatum. Petebat siquidem abbas nomine monasterij sui à præfato procuratore tuo nomine Mediolan. ecclesie restitui monasterio memorato portum Scozula cum honore districta & iurisdictione loci præfati, dicens ad monasterium hæc omnia pertinere, hoc ipsum dicēs de hominibus qui habitant in Curteberunē. & tenent res monasterij in Gralia: de quibus monasterium obtinuerat in iudicio possessorem per sententiā episcopi Veronēsis. Hæc omnia petebat cum omnibus fructibus inde perceptis: salvo in omnibus iure addendi vel deminuendi, satagens comprobare omnia quæ præmissa sunt ad suum monasterium pertinere. Primo per privilegium Luitwardi comitis quòdam episcopi Lucani, qui monasterium ipsum fundauerat, & ei quæ præmissa sunt, donauerat vniuersa. Secundo per instrumentum sententiæ Asperti quondam Mediolan. archiepiscopi, quam ex delegatione Lodouici imperatoris tulit

t iij super

Decretalium Gregorij Lib.ij. Tit.xxij.

super his pro monasterio contra A. præfati Luithardi nepotē,
qui super his monasterium molestabat. Tercio per privilegia
Romanorum Imp. & præsertim Hērici, qui præmissa omnia
monasteria cōfirmabat, vel etiā cōferebat. Quarto per instru-
mēta locationum, quas fecerāt diuersis personis abbates mo-
nasterij memorati. Testes quoque produxerat, per quos nite-
batur probare, quod monasterium à lx. annis & citra, & à l.
annis & supra, possederat supradicta: & quod fama publica
erat, ea omnia præfato monasterio à iam dicto Luithardo fuisse
donata. Sed contra privilegium donationis à procuratore
tuo multa fuerunt obiecta. Primo, quia ibi maxime apparebat
consumptum (videlicet in adnotatione indictionis) vbi po-
tuisset falsitas facilius deprehendi. Secundo, quia cum charta
vetustissima videretur, recentior apparebat scriptura, tan-
quam non illo tempore facta fuisset. Tercio, quia falsum sigil-
lum vitiose videbatur appositū, eo quod à media parte sigilli
apparebat quidam imago non cum mitra in capite, sed cum
pileo: nec induta pontificalibus, sed regalibus indumentis, te-
nens in manu nō baculum pastorem, sed quali sceptrum ro-
gale, cuius facies nō apparebat integra, sed dimidia, tanquam
in illa medietate respiceret aliam mediam, quæ tamē tota va-
cua remanebat, sed quidam imago videbatur ex ea fuisse de-
leta: quia cera in ea parte nec in colore nec in planicie reliquæ
parti similis apparebat: vnde nō episcopi, sed imperatoris vi-
debatur fuisse sigillum, quod in vna medietate. Cæsaris ima-
ginem exprimebat, & in altera medietate præsumebatur vel
filij vel cōiugis imaginē habuisse: nā in ipso sigillo nullæ aliæ
literæ apparebāt, nisi quæ nomē proprium cum hac adiectione,
dei gratia, designabant. Sed cum proprium nomen ipsius
episcopi fuerit Luithardus, & in nomine proprio, quod expri-
mebat sigillum, deletæ fuerāt duæ literæ, secunda, quæ erat in-
ter. l. & t. & sexta, quæ fuerat inter. r. & u. ita quod si secunda
o, & sexta fuisset i, procul dubio non Luithardus, sed Lotha-
rius legeretur: quod etiam inde cōvinci poterat, quod secun-
dum dispositionem aliarum literarū inter. l. & t. non erat spa-
cium, nisi quod potuisset vnam literam cōtinere: cum secun-
dum integritatē huius nominis Luithardus, inter. l. & t. duæ li-
teræ sint diuersæ, præterea inter. r. & u. tam modicū erat spa-
cium, vt in eo nec hæc litera. d. quæ maius occupat spaciū, sed
hæc litera. i. quæ minimum occupat, videretur formata fuisse.
Rursus cum cera sigilli ab interiori parte vetustissima esset,
cera quæ posita erat ab exteriori parte, quasi ad cōseruatio-
nem sigilli, recens erat & mollis. * Quod cum diligenter
inue-

* Adde,
quæ de tra-
hant fidei
sigill. in. l.
duo sunt
Titul. ff. de
test. tute.
per Bart.

De fide instrumentorum.

148

inuestigatum fuisset, certo certius est compertum, quod sub
vetusto sigillo charta fuerat perforata, & per glutinū noue ce-
ræ, quæ fuerat posita exterius, quasi ad cōseruationem sigilli
vitiose fuit ipsi chartæ subiunctum. Eadem * falsitatis specie
per vitiosam videlicet appositionē sigilli cætera fere privile-
gia Romanorum Imp. præter privilegia Henrici vel falsa re-
perta sunt, vel falsata. Sed & ipsum Henrici privilegium ad fi-
dem instruendam nō videbatur sufficere, quia nec erat publi-
ca manu cōfectum, nec sigillum habebat authenticum, eo quod
erat ex media fere parte consumptū, nec plus de nomine pro-
prio, nisi vltima medietas, videlicet icus, nec de ceteris literis
nisi hæc adiectio, dei gratia, apparebat, ita quod ex literis ipsis
non magis poterat comprobati fuisse sigillum Henrici, quam
Lodouici. Instrumentum quoque sententiæ multis modis inue-
niebatur suspectum, cum quia in ipso quædam apparebant litu-
ræ, quæ subscriptione notarij videbatur manus alterius fuisse,
quàm subscriptio instrumenti, cum tamen notarius in sub-
scriptione profiteretur se instrumentum manu propria cō-
scripsisse. Litera quoque recentior videbatur quàm charta, &
aqua videbatur encastum infectum, vt antiquius appareret.
In omnibus autē Imperialibus privilegiis, quæ posteriora fue-
rant, nulla est habita mentio de sententiæ, quantum in eorū ali-
quibus mentio facta fuerit Luithardi, qui dicebatur donatio-
nem fecisse. Porro si legitimū esset instrumentum sententiæ,
per illam tamē sententiā nullum Mediolan. archiepiscopatu
præiudicium poterat generari, cum ipsa sententiā lata fue-
rit inter alios: & res inter alios acta, alij non præiudicet. * Nec
attestationes, quæ continebantur in instrumento sententiæ,
per quas legitima donatio Luithardi videbatur esse probata,
poterant eidem archiepiscopatu nocuementum aliquod irro-
gare, cū inter alias personas, & in alio iudicio receptæ fuisset.
Cæterum memorati Henrici privilegium, quod nō solum cō-
firmationis, sed etiam donationis videbatur fuisse, vnde rerū
dominium donatarum intelligi forte poterat monasterio ad-
quisitū, quāuis ex forma petitionis quæ in ipso privilegio de-
claratur, confirmatorium videretur fuisse, vnde tamen intel-
ligatur eo modo, quo magis posset valere: distinguendū vide-
batur: vt idem Henricus alia donauit, & alia confirmauit:
cum eadem legitime nequiuissent confirmari pariter & dona-
ri: confirmari, tanquam prius habita & possessa: donari, tanquā
tunc tradita & concessa: ac per hoc illa non poterant intelligi
per privilegium illud donata, sed confirmata, cum iuxta legū
sanctiones, quod meū est, ex alia causa meum fieri non possit,
r iij nisi

* Alias,
tandem.

* Vide. l.
iii. ff. indi.
sol. per
Bart.

Decretalium Gregorij Lib.ij. Tit.xxij.

nisi desierit esse meum: & infra. Cum ergo privilegium Henrici confirmatorium tantum extiterit, saltem quo ad illa que deducta sunt in iudicium, si principale non tenuit, nec accessorium, quod ex eo vel ob id dignoscitur esse secutum: & infra. Per instrumenta vero locationis nec est utique probata proprietas: nec ad plenum possessio, cum ad probationem rei propriæ siue ad defensionem non sufficiat facta locatio: & infra. Cum autem super his fuisset diutius litigatum, quia legitime probata non fuerant, que petebantur ad monasterium pertinere, ab impetitione ipsius procuratorem tuum nomine tuo & Mediolan. ecclesiæ sententialiter duximus absoluendum: quoniam cum obscura sunt iura partium: consuevit contra eum qui petitur esse iudicari.

Idem Cantuariensi archiepiscopo.

Non valent literæ super absolutione voti per cruce signatis impetrata tacita veritate, vel expressa falsitate. Capitulum. viii.
Quod super his & infra. Quæsiuisti, quid agere debeas circa cruce signatos, qui dicentes se ab Apost. sede redire, super absolutione sua ignota cardinalium sigilla reportant: cum eis super impedimentis expositis non fuisset de leui credendum. Ad quod taliter respondemus, quod quando talibus literas indulgemus, illis qui personas & facultates eorum plenius nouerunt, hoc modo scribimus, ut super impedimentis expositis (in quibus diligentius veritate) statuunt circa illos, quod animarum saluti, & succursui terræ sanctæ magis nouerint expedire: prouidentes attentius, ne quid in fraudem voti fallaciter confingatur. Vnde si tales per suppressionem veritatis, aut falsitatis expressionem, literas non solum cardinalium, sed & nostras, nec solum dubias, sed & certas confiterit impetrasse, carere volumus impetratis, & eis non obstantibus ad voti executionem compelli.

Idem Helienſi episcopo.

Si de extraneis dubitatur, an decretalis sit authentica: aut est iuri consona. & tunc indicatur secundum illam: aut dissona, & tunc Papa consultitur. Capitulum. viii.

Astoralis, & infra. Autoritate præsentium duximus statuendum, ut cum decretalis aliqua de qua iudex merito dubitet, allegatur: si eadem iuri communi sit consona, secundum eam non metuat iudicare: cum non tam ipsius, quam iuris communis autoritate procedere videatur. Verum si iuri communi sit dissona: secundum ipsam non iudicet, sed superiorem consulat super ea.

Idem epi-

De fide instrumentorum.

149

Idem episcopo sancti Andreæ, & abbati de Broc.

Post publicas attestations usque ad conclusionem possunt instrumenta produci, hoc primo. Consuetudo loci facit instrumentum authenticum, hoc secundo.

Capitulum. ix.

Ubi dilectis: & infra. Ad secundam questionem duximus respondendum, quod utraque pars potest instrumentum etiam post publicationem attestacionum usque ad definitionem sententiæ calculum exhibere antequam sit in causa conclusum.

Super tertio vero articulo respondemus, quod si consuetudo illius patriæ obtinet approbata, ut instrumentis illius regis fides adhibeatur: vos ea secure poteritis admittere: præsertim cum supradictus rex tunc fuerit honestatis, quod ipsius instrumenta maximæ autoritatis sint in partibus Scoticanis.

Idem Petro ciui Viterbienſi.

Falsitas instrumenti, vel quod deest instrumento, probari potest per testes.

Capitulum. decimum.

Ubi Ioannes eremita à te centum triginta libras Senchen. ex causa mutui coram Donadeo & Io. iudicibus Viterbien. petiſſet, & tu ex aduerso proponeres, quod cum idem in centum & octoginta libris tibi pro precio domus quæ eidem vendideras, teneretur, centum triginta libras ex illis non immerito debebat compensare. Tandem cum super hoc & quibusdam aliis articulis inter vos fuisset aliquandiu litigatum, iudices attestacionibus publicatis te sententialiter condemnauerunt ut eidem prædictæ domus possessionem vacuam traderes, & à creditoribus liberatam, & infra. Cum igitur ab hac sententia ad nostram audientiam duxeris appellandum, & nos tam tibi quam prædicto I. T. subdiac. & capellanum nostrum dederimus auditorem, ex parte tua fuit propositum supradictæ domus venditionem non puram sed conditionalem potius extitisse, ac nullatenus teneri ad traditionem ipsius, quatuor nihilo minus testibus ad hoc probandum inductis, quod etiam nouum esset capitulum, pendebat tamen ex veteri, qui iurati deposuerunt semper celebrato, pro qua centum octoginta librarum precium tibi fuerat constitutum, tali videlicet adiecta conditione, ut tu domum ipsam inhabitares libere in vita tua, & post obitum tuum M. & R. natis tuis eiusdem nepotibus remaneret: cuius conditionis intuitu domum ipsam eidem I. pro minori precio vendidisti, cum à G. moradi pro ipsa. CC. libras potuisses habere. anni vero mensis & diei quo venditio facta fuit, idem testes se dixerunt minimè recordari. Dicitur vero I. venditionem non

Decretalium Gregorij Lib.ij. Tit.xxij.

non cōditionalem, sed puram proposuit extitisse, ad hoc probandum publicum exhibens instrumentum: & infra. Tabellionem quoque, qui confecerat instrumentum, & vnum ex testibus instrumento subscriptis ad id probandum induxit, & infra. Porro cū dubitatio fuisset exorta, vtrius deberet probatio prævalere, pro tua fuit parte propositum, quia etsi eandem vim obtineant instrumentorum fides, & depositiones testium in litibus exercendis, non tamē quodlibet instrumentū tanti debet esse momenti, ut trium vel plurium idoneorum testium depositionibus præferatur: & infra. Ad hoc autem idem loquens aduerso respondit, quod cum intentionem suam per iam dictum fundaverit instrumentum, ac tu in modum exceptionis venditionē ipsam non purē, sed conditionaliter celebratam esse proponas, nec per testes ad hoc à te inductos de cetero fuerit tempore facta fides, & ideo non appareat quod super illa venditione deponant, quā constat per dictum instrumentum determinato tempore fuisse contractā, huiusmodi probatio videbatur inefficax ad intentionem contrariam elidendam. Verū responsionem istam esse proponere inuadimus: quoniam cū vtraque pars à nobis interrogata, fuisset in iure confessā quod vnica tantum venditio super domo contracta fuerit: & ex depositionibus testium liqueat venditionem conditionalem fuisse: ex vtriusque cōfessione colligitur eiusdē domus venditionē conditionalem extitisse, non puram, non obstat quod ipsa interrogatio facta fuerit postquā à partibus extitit in causa conclusum, cū iudex (qui vsq; ad prolationem sententię debet vniuersa rimari) possit interrogare de facto quoties dubitationis aliquid occurrit, & infra. De consulta. f. v. pronunciamus, venditionem prædictā domus fuisse conditionaliter celebratam, & te ob hoc nullatenus obligatū ad traditionem ipsius: super hoc memorato silentium imponentes. Sententiam vero iudicum prædictorum, qui aliā iuste pronūciāse noscuntur (cum huiusmodi exceptio coram ipsis nec probata fuerit nec obiecta) quo ad dictum capitulum infirmamus, eam quo ad alios articulos auctoritate Apostolica confirmantes.

Honorius tertius.

Defectus literarum non vitiat rescriptum. Capitulum. xxi.

Ex parte charissimæ in Christo filix B. quondam Anglorum reginæ fuit propositum: & infra. Quia rescriptum apostolicum pro eo quod in hac ditione, spoliarunt, hæc figura O. deerat, adseritur vitiosum: mandamus quatenus hoc non obstante in negotio ipso ratione præuia procedas.

Gregorius nonus priori sancti Bartholomæi, & de-

cano

De fide instrumentorum.

130

cano de Arcubus Lugdun.

Licet appellatur à iudice qui partis hoc petenti non facit edicere communia instrumenta.

Capitulum. xii.

perpetuus vicarius ecclesiæ de Rechā nobis exposuit, quod cū prior & conuentus de Ledis cum super decimis coram iudicibus auctoritate Apost. cōuenissent, & dictus G. super similibus coram ipsis reconuenisset eosdem, quia dicti iudices copiam quorundam instrumentorum cōmunium quæ habebat pars altera, & per quæ intendebat intentionem suam super principali fundare, fieri non faciebant eidem hoc cum instantia postulanti nostrā audientiam appellauit. Ideoque mandamus, quatenus si est ita, reuocato in statum debitum &c.

Idem.

Scriptura contraria ab eodem producta, fidem non facit.

Capitulum. xiii.

Imputari ei potest, qui contrarias inter se Scripturas in iudicio protulit fidem sibi adinuicem derogantes, cū in ipsis fuerit potestate, quam voluerat non proferre.

Idem.

Si in instrumento debiti exprimitur causa, condemnatur debitor, nisi probet indebitum: si non exprimitur, necesse est ut creditor probet id fore debitum.

Capitulum. xiiii.

Si cautio quam à te indebitē proponis expositam, inderetum quod continetur in ea. Sed si causam propter quam huiusmodi scriptura processerit, expresseris in eadem: confessioni tue statui: nisi probaueris te id indebitē promississe.

Idem I. tabellioni.

Auctoritate ordinarii potest notarius tabellionis mortui notas in publicam formam redigere.

Capitulum. xvi.

Crit instrumenta, quæ in nota redacta fuerant ab eodem: Ad petitionem eorum, ad quos pertinent, auctoritate ordinarii iudicis poteris ea fideliter in publicam formam redigere, habitura per hoc perpetuam firmitatem.

Idem.

Instrumentum exemplatum per tabellionem auctoritate ordinarii, eandem vim habet cum originali.

Capitulum. xvi.

Si instrumenta propter vetustatem, vel propter aliam iustā causam exemplari petantur, coram ordinario iudice vel delegato ab eo specialiter presententur: qui si ea diligenter inspecta

Decretalium Gregorij Lib.ij. Tit.xxiiij.

specta in nulla sua parte viciata repererit: per publicam personam illa precipiat exemplari, eandem auctoritatem per hoc cum originalibus habitura.

De presumptionibus. Tit. xxiiij.

Salomon in Parabolis.

Sicut manifeste nocens est puer obnoxius: ita & oculum, licet postea dicat se ioco fecisse.

Icut noxius est, qui mittit lanceas & sagittas in mortem: ita vir qui fraudulenter nocet amico suo, & cum fuerit deprehensus, dicit, ludens feci.

Idem.

Ex violata presumptione fertur definitiva: & est casus notabilis.

Adferre mihi gladium. Cumque attulissent, ait: diuidite infantem viuum, & date dimidiam partem vni, & dimidiam partem alteri. Dixit autem mulier cuius filius erat viuus, ad regem commota sunt quippe viscera eius super filio suo: obsecro domine, date illi infantem viuum, & non occidatur. Contrario alia dicebat, nec mihi, nec tibi sed diuidatur. Respondit rex, & ait: Date huic infantem viuum, & non occidatur. hac est enim mater eius.

Salomon in Parabolis.

Conuersatio in adolescentia facit presumptionem in senectute.

Capitulum tertium.

Ex studiis suis intelligitur puer. Quemcumque enim virtutibus studere cum modestia, continentia, auditioni sapientum, obseruantia mandatorum dei, maxime simplicitati & humilitati videris, huius munda & recta opera intellige.

Bonifacius papa episcopis Gallie.

Presumitur contra illum qui dilationibus subterfugit iudicium.

Capitulum quartum.

Nillus dubitat, quod ita iudicium nocens subterfugit, quemadmodum ut absoluitur qui est innocens quare. confitetur enim de omnibus, quisquis se subterfugere iudicii dilationibus putat.

Gregorius in homilia.

Qui ex duobus illatis alterum negat, reliquum affirmare presumitur.

Ioan. 8.

Nonne bene dicimus, quia Samaritanus es tu, & demonium habes? Respondit Iesus: Ego demonium non habeo. Duo quippe illata fuerunt ei: vnum negauit, alterum tacendo con-

De presumptionibus.

151

do concessit.

Idem Maximo episcopo.

Ex prateritis presumitur circa futura.

Capitulum vi. ff. quibus ex cau. in pos. ea. l. cu praetor ff. de iudic.

Andata celestia eticacius gerimus, si nostra cu fratribus onera partiamur. Proinde super cunctas ecclesias Sicilie te vices apostolicæ sedis ministrare decernimus. Quas non loco tribuimus, sed personæ: quia ex transacta in te vita didicimus, quid de subsequenti conuersatione tua presumamus.

Idem.

Ex vicinitate presumitur notitia facti loci vicini. Voldam: & infra. Aphrica vero qualiter mortalitate & languoribus vastetur: quanto viciniore es, & credo quod subtilius cognouisti.

Idem Victori episcopo.

Presumitur factum notum in vicino loco, quod est notum in remotio.

Vanto: & infra. Latere te in vicino non potuit, quod ad nos in longinquo peruenit. Hieronymus super Osee.

Ex prateritis presumitur circa futura.

Capitulum ix. ff. de no. ope. m. l. 2. C. quæ do ff. vel

Efficiatur probatio requiritur ab eo qui probare vult illud quod non est verisimile.

Via verisimile non est, quod H. presbyter personatum ecclesiæ R. capellano concesserit, & ab eo eiusdæ ecclesiæ accepit vicariæ. Provideas ne super hoc probationem recipias, nisi communis loci fama id habeat, vel tales personæ appareant, de quibus verisimile non sit quod debeant deierare. Quoniam sæpe contingit, quod testes facili corrupti inducantur ad falsum testimonium proferendum.

Idem Genuen. archiepiscopo.

Per cohabitationem diuinam & famam de matrimonio & contrahibus matrimonialibus, ac alia adminicula probatur matrimonium. Panor.

Ilud quoque nobis innotuit, quod cum libera mulier per decem annos & ultra, euidam seruo scietet cohabitauerit, & ab eo fuerit carnaliter cognita, nunc ipsum assertu suu non esse maritum. Verum vir eam vindicans in vxorem, ostendit publicum instrumentum, in quo sese coniuges nominant, & per

Decretalium Gregorij Lib. ij. Tit. xxij.

& per quod ipsum ei donationem propter nuptias fecisse appareat. Mulier vero instrumentum illud asserens vitiosum, ut seruo dominus fraudaretur, plures testes produxit, quod ille ab amicis eius saepe rogatus ut eam desponsaret, nec desponsasse, nec desponsaturum se ipsam firmiter assererat. vir autem non nisi predicto instrumento, & quibusdam testibus qui viderant anulos deferentem ipsam, probavit uxorem suam mulierem de more illarum quae panes vendunt, se anulos detulisse dicebat. Verum quia in huiusmodi dubietate, fama vicini magis debet attendi, si fama loci habet quod vir ipsam in lecto, & in mensa sicut uxorem tenuerit (cum matrimonium sit maris & feminae coniunctio individua vite consuetudinem retinens) cogenda est mulier ut eidem viro affectu seruiat coniugali, praesertim si praescriptum instrumentum ab eo conditum fuerit, qui officium suum fideliter adimpleuit.

Idem arch. Genuen.

Per violentam praesumptionem probatur carnis copula. Cap. xii.

Literis fraternitatis tuae receptis nobis innotuit, quod cum P. ab A. muliere, quam in uxorem acceperat, peteret separari, accusatores matrimonij prodixerunt testes firmiter asserentes, quod postquam mulier cum predicto viro contraxerat matrimonium, consanguineum viri eiusdem solum cum sola, nudum cum nuda, in eodem lecto iacentem, ea (ut credebant) intentione, ut ea cognosceret carnaliter, viderunt multis locis secretis, & latebris ad hoc commodis, & horis electis & infra. Consult. t. respondemus, quod ex huiusmodi violenta & certa suspitione fornicationis, potest sententia diuorij promulgari: ita quidem ut vir licentiam habeat mortua illa ducendi aliam, muliere sine spe coniugij remanente.

Clemens. iij.

Idem dicit, ut praet. cap.

Capitulum. xlii.

Tertio loco questionis huiusmodi nodum tuus. f. petit explicari, an iuuenis sponsam, in qua per verba de praesenti consentit, debeat uxorem habere, ad quorum matrimonium impediendum neptis ipsius sponsae profiliens, se a iuvene carnaliter praecognitam proponebat: a qua producti testes dixerunt se pro certo credere, quod illa dicti iuuenis extiterit concubina: adiciunt, quod eos insimul viderant per plana & notoria vias inuia pluries coniugantes: & testimonium vicini super hoc recepisse dicebant. Ad maiorem vero certitudinem (quia minus sufficienter credidisti esse probatum quod eadem mulier assererat) tam ipsa quam iuuenis iuramentis adstricti seorsum

De praesumptionibus.

152

seorsum confessi sunt, quod se inuicem carnaliter praecognouerant: licet iuuenis nollet ab ea quam desponsauerat, separari. Nos autem quae dicta sunt intelligentes, praesertim cum hoc non dicatur occultum, sed quasi praedicetur a pluribus manifestum, consultius esse credimus, ut matrimonialiter non coniungantur, sed soluti sponalibus separentur.

Innocentius tertius Niuernen. episcopo & archidiacono. Bituricen.

Propter praesumptionem etiam vehementem non debet quis de graui crimine condemnari.

Capitulum. xliii.

Literas vestras recepimus continentes, quod cum causa quae vertitur inter Altissiodoren. episcopum, & quosdam burgenses de Charitate, quos idem episcopus de haeresi impetebat, vobis & abbati Collonensi, a sede apostolica delegata fuisset, utraque pars vos duos sub certa poena sibi arbitros statuerunt, delegata vobis nihilo minus potestate reseruata: G. autem lator praesentium vnus ex illis haesim suam fuerat publica voce confessus, & de fratre suo similiter recognouerat, quod eode secum laborabat errore. & infra. Nos vero praedictum G. suspectum de haeresi vehementer habuimus, tum quia quod ante dixerat, postea se dixisse negauit: tum quia mendacium prius dixit in fratrem asserendo illum haeticum, vel periurium postea commisit in deum, purgando illum de haere si quorum vtrumque reddit illum valde suspectum: quamquam verisimilius videbatur, quod eo tempore quo tanquam vere poenitens ab haeresi reuertebatur ad fidem, tam graue mendacium non dixisset, praesertim in fratrem quem tanquam charissimum non asseruisset haeticum, nisi fuisset accensus zelo fidei orthodoxae. unde praesumitur quod cum postea purgauit illum de haeresi, turpiter deiecit. Quocirca mandamus quatenus cum propter solam suspicionem quamuis vehementem nolumus illum de tam graui crimine condemnari, talem & tantam securitatem recipiatis ab ipso praeter iuratoriam cautionem, quod timore poenae corporalis debeat coerceri, discretam ei poenitentiam iniungentes, ex qua valeat apparere vtrum in tenebris ambulet, an in luce: vtrumve sit vere poenitens, an hucusque conuersus: & si eum hoc modo verum catholicum cognoueritis, non finatis ipsum indebite molestari: alioquin eum tanquam haeticum condemnatis.

Idem Cenadieu. episcopo & abbati Deciquorum.

Non praesumitur incontinens in senectute, qui in iuuentute continuit, maxime si est literatus.

Capitulum. xlv.

Cum in

Decretalium Gregorij Lib. ij. Tit. xxij.

Cum in iuventute sua Quinquagesimam episcopus ad se matura, honestum & prouidum exhibuerit, ut ab ecclesia Romana meruerit pallio decorari, non est de leui credendum, quod postquam ad senilem peruenit etate, carpitur abiecerit iugum domini, factores libidinis amplexando: cum labes huiusmodi que nonnunquam in iuuetute contrahitur, in senectute frequentius expietur. Quis praterea de facili crederet, quod vir praeclatus scientia literarum, propriis salutis oblitus, ad eam passionis ignominiam se conuerteret, ut cum propria nepto abominabilem perpetraret incestum? cum etiam secundum sententias ethnicorum naturale sordus inter tales personas nihil permittat sequi criminis suspicari. * Licet igitur rex Hungarie eundem episcopum nobis per nuncios & literas de tali crimine detulisset, postulans ut malum huiusmodi perniciosum exemplo de Hungarica ecclesia tolleremus: Quia tamen eius suggestio non de charitatis radice procedere videbatur, nolimus aures nostras quasi malignis delationibus inclinare. Sed ut probaremus, si spiritus esset ex deo, Aurientem episcopo dedimus in mandatis, ut prudenter & caute a coepiscopis indagaret, utrum praefatum episcopum crederent tali labere periculum. Qui nobis postmodum rescripserunt, quod eum virum honeste conuersationis esse credabant, personam illius multipliciter commendantes.

Idem archidiaconus & praeposito Mediolani.

Is pro quo beneficiando scribitur cum clausula, si idoneus fuerit, non tenetur probare se idoneum, cum idoneus praesumatur. Cap. xvi. Vdum archidiaconus Mediolani dedimus in mandatis, ut C. scholaris a presbytero sancti Victoris in clericum eiusdem ecclesiae recipi faceret & in fratrem: & infra. Sed presbyter memoratus archidiaconi declinans examinem, adseruit quod nequaquam sufficiebant duobus clericis facultates ecclesiae memoratae, adiciens quod praedictus C. non erat idoneus ad illius ecclesiae beneficium obtinendum: & infra. Causam vobis duximus committendam, ita ut ex illa clausula, scilicet si persona fuerit idonea, quae nostro rescripto reperitur inserta, eidem scholaris praebandi se idoneum nulla necessitas imponatur, cum prima facie praesumatur idoneus: nisi aliud in contrarium ostendatur.

De iureiurando. Tit. xxij.

Gregorius tertius.

Agi potest ad relaxationem iuramenti, cuius implementum temporis continet ex parte suscipientis. hoc dicitur quo ad intellectum, & est casus notabilis. Abbas. Capitulum primum. Ex admi-

* vide. l. v. rim. ff. de iust. & iure.

* vide Angelum

De iureiurando.

153

Ex administratione: & infra. Mandamus quatenus creditores ad iuramenta super usuris sibi soluendis praestita, relaxanda ecclesiastica districtione cogatis. *

Ex regesto Gregorij.

* vide. l.

Non valet iuramentum praestitum a prelato de non repetendis rebus ecclesiasticis: & sic. Iuramento mactuloso fit absolutio per iudicem ecclesiasticum. Bald. C. de usur.

Capitulum. ii.

Pervenit ad nos Iudice. Episcopum ab Ar. comite rebus suis spoliatum, & iurare compellum quod non repeteret sic ablata. Cognita igitur contumelia, valde doluimus: asserentes ipsum episcopum nullius iuramenti vinculis super hoc posse contringere: quem tamen absolvimus: quia nefandissima coactione iuravit.

Idem regi Francorum.

Non deierat qui iuramenti implementum in melius commutat. Et non adstringitur quis in amito ad implendum quod iuravit, si ab alia parte non impletur, cuius respectu praebuit iuramentum. Cap. iii. Pervenit ad nos: & infra. Non enim propositum aut promissum infringit, qui in melius illud commutat. Nectum interposita conditione firmasset, aliquatenus teneris, si constaret eum conditioni minime paruisse.

Idem Petro subdia.

Ponitur forma iuramenti septem cap. continens, secundum quam iurant papa episcopi: sed hodie omnes recipientes dignitatem a papa sibi iurant, hoc fit pro summatario & diuisione. Cap. iiii. Go N. episcopus ab hac hora in antea fidelis ero sancto Petro, sanctaeque Romanae ecclesiae, dominique meo papae eiusque successoribus canonice intrantibus. Non ero neque in consilio neque in facto ut vitam perdat aut membrum vel capiat mala captione. Consilium quod mihi aut per se, aut per literas, aut per nuncium manifestabit: ad eius damnum nulli pandam. Papatum Romanae ecclesiae & regulas sanctorum patrum adiutor ero ad defendendum & reuocandum (saluum ordinem meo) contra omnes homines. Vocatus ad synodum veniam nisi praepeditus fuero canonica praepeditione. Leodum honorifice tractabo, & in suis necessitatibus adiuvabo. Limina apostolorum singulis annis aut per me, aut per certum nuncium visitabo: nisi eorum absolvere licentia. Sic me deus adiuvet, & haec sancta euangelia.

* Quid appellatio me mēbri veniat: v. de p. Bar. in l. ii. ff. de public. iudic. arbit. sed non in iure. C. de ser. lxxxix. di. sigula.

Urbanus

Decretalium Gregorij Lib. ij. Tit. xxiii.

Vrbanus papa.

Non tenetur clericus episcopo suo obedientiam iuramentum præstare, nisi ratione administrationis sibi concessa. Capitulum. vi.

Nillus episcopus clericos suos (nisi forte quibus ecclesiasticarum rerum commissa fuerit dispensatio) sibi iurare compellat.

Alexander tertius episcopo Vigilen.

Qui se obligavit ad usuras soluendas, soluere non cogitur, nisi iurauerit: quo casu cogitur, sed repetit. Capitulum. vi.

Debitores ad soluendas usuras in quibus se obligauerant, cogi non debent. Si verò de ipsarum solutione iurauerint: cogendi sunt domino reddere iuramentum. Et cum usura soluta fuerint, creditores ad eas restituendas sunt ecclesiastica severitate (si necesse fuerit) compellendi.

Idem Rothomagen. archiepiscopo, & eius suffraganeis. Debitor qui iuravit creditori nullum gravamen super re pignoratam inferre, donec soluerit debitum, non auditur repetens pignus vendendo compensare fructus in sortem: sed debet prius debitum integraliter soluere, & deinde rem cum fructibus inde perceptis exponere. hoc dicit, & est casus notus. Capitulum. vii.

Ad nostram noveritis audientiam pervenisse, & cum P. quibusdam hominibus certam summam pecunie mutuasset, quasdam ab eis possessiones & redditus recepit in pignore, ipsos iuramenti religione adstringens, & super illis, donec solverent sibi pecuniam, nullum ei gravamen inferrent. Licet autem de possessionibus illis & redditibus nondum sortem deductis expensis receperit, tu tamen frater archiepiscopo eum propter hoc excommunicationis vinculo adstrinxisti: & infra.

* vide. l. i. C. de fr. & lit. expen.

Ideoque mandamus, quatenus recepta à præfato P. sufficienti cautione & vestro debeat parere mandato: absolvas eundem Deinde debitores eius, qui prædictas possessiones & redditus contra iuramentum subtraxisse dicuntur, si ita est, eos edictis cogatis ut hæc restituant, nec sibi molestias inferant, donec ei pecunia persolvatur. Cum autem ei pecuniam, sicut iuraverunt, persolverint: vos ipsum ad restituendum quicquid (deductis expensis) ultra sortem recepisse contigerit, inducere studeatis: & si communitus non fecerit, in eandem excommunicationis sententiam reducat eundem.

Idem Senon. archiepiscopo.

Si iuramentum per metum extortum servari potest sine interitu salutis aeternae, servandum est: ecclesia tamen R. consuevit à tali iuramento

De iureiurando.

154

iuramento absolvere.

Capitulum. viii.

Si verò aliquis quæquam gravissimo metu sub religione iuramenti suum ius refutare coegerit, ipsumque sibi retinuerit, quia nos consulere voluisti, an alter eorum vel neuter id habere debeat: duximus tibi respondendum, quod non est tantum quemlibet contra iuramentum suum venire, nisi tale sit, quod servatum vergat in interitum salutis aeternae: nec nos alicui dare materiam volumus veniendi contra iuramentum proprium, ne auctores perituri videamur. verum aliquando in R. eccle. à pluribus præ. n. factum esse recolitur, quod clerici qui coacti ministerium ecclesie abiurarant, de iuramento absolutionis beneficium meruerunt, & ad coercendam iniquitatem eorum, qui ecclesiasticos viros ad præstandum illud compulerant, permisi sunt in eadem ecclesia ministrare. *

Idem Sardinens. episcopo.

Monachi qui pro debito monasterii iurant stare in obsequio, & fidei iudices qui iuraverunt creditorem indemnem servare, in amens servare coguntur.

* vide. l. i. metum. §. volens. & l. si mulier in si. ff. qd metus cau.

Capitulum. ix.

Ex rescripto quod nobis est præsentatum, innouit abbatum taliter convenisse: & infra. Super hac prædictus abbas quosdam ex monachis obsequia dedit, qui de observanda conventionione iuraverunt, ut si ipsi deficerent, alij monachi loco eorum in obsequio ponerentur. Insuper si fidem dicti monachi non servarent, abbas dedit eidem V. & eius uxorem si defuissent: qui similiter fidem præstasse dicuntur. Ideoque mandamus, quatenus tam abbatem, quam monachos, quam V. & uxorem ipsius monere curetis, ut sicut iurarunt, eandem conventionem faciant adimpleri, alioquin abbati & monachis ingressum interdictis ecclesie: & in terra præfati V. & uxoris eiusdem usque ad dignam satisfactionem inhibeat divina officia celebrari.

Idem Lunden. & Vigorien. episcopis.

Periturus est, & ab ecclesia remouendus, qui non necessitate, sed voluntate venit contra licitum iuramentum.

Capitulum. x.

Querelam R. canonici Linconien. accepimus, quod cum V. clericus ei duos infantios nomine ecclesie de statera sex annuatim soluturum interposito sacramento firmasset, per biennium ab huiusmodi pensionis solutione cessavit. Quoniam igitur non meretur ecclesias regere, qui sunt crimine perituri irrecitati, mandamus quatenus si vobis consiterit memoratum V. contra iuramentum suum non necessitate, sed voluntate ab eiusdem

Decretalium Gregorij Lib.ij. Tit.xxiiij.

eiusdem pensionis solutione cessare, ipsum à præscripta ecclesia remouentes, eam præfato R. restituere minime differat.
Lucius. iij. Noruicen. episcopo.

Si præfatus iurat præfatis de antiquo censu augendo, & postea contrarium iurat instituenti, valet secundum & non primum, tamen ab ecclesia remouetur. Capitulum. xii.

T V a nos duxit fraternitas consulendor, cui standum sit iuramento cū clericos religiosi iurandi religione constringunt ad maiorem solito pensionem soluendam, vel præstandam aliquid beneficii præter solitam pensionem cum autem instituantur ab episcopis, iurant quod antiquam pensionem & solitam non augebunt. Tux igitur consul. breuiter respondemus, quod cum posterius iuramentum ratione & late. concii. autoritate iuuetur, primo præiudicat, quod de cupiditate processit. Ceterum iustum est, ut clerici sic pplexi pro perituro, q. vitare iuramentū non possunt, ab ecclesiis perpetuo excludantur. Urbanus. iij. archiepiscopo Pisa.

Episcopi de perituro grauius quam alij sunt puniendi. hoc dicit.

Capitulum. xii.

C V m quidam: & infra. Consult. e. r. quod in episcopos qui suum transgressi sunt iuramentum, est tanto grauius vindicandum, quanto maiori præminent dignitate, & eorum exemplo salius alij poterunt ad similia prouocari.

Illicitum est iuramentum de non præbendo subsidium conueni. hoc dicit.

Illi vero qui iurant nō loqui patri vel matri, sorori vel fratri, aut eis humanitatis subsidium non exhibere: absoluedi sunt ab illius obseruantia iuramenti, cum illicitum sit, & contrarium rationi iniuncta tamen eis de hoc quod male iurauerant poenitentia competenti.

Idem.

Non valet iuramentum monachi claustrum abinantis: & sibi de hoc grauis poenitentia imponitur. Capitulum. xiii.

Sicut ex literis tux discretionis cognouimus, R. prior monasterij tui iracundie calore succensus iuramento firmavit, quod in claustro eiusdem monasterij, quo se vinculo professionis adstrinxit, non esset cum G. monacho ulterius moraturus: & infra. Respondemus quod nō licuit monacho prædicto temerarium iuramentum facere, maxime cum fide prædicto temerarium iuramentum facere, maxime cum fide professionis frangeret, & stabilitatis suæ propositum euacuaret. Ideoque circa eum tua sollicitudo prouideat, quod talis ei poenitentia iniungatur, ut alius quilibet exemplo eius deterretur, simile

De iureiurando.

155

simile aliquid facere pertimescat: ipse verò in claustro, quod licite abiurare non potuit, cum stabilitate perpetua suam poenitentiam exequatur.

Clemens tertius.

Vasallum qui iurauit præfato, successoribus iurare non cogitur. Capitulum. xiiii.

Veritatis amica simplicitas: & infra. Respondemus ut & vide. l. heredes tui, qui nobis vel alicui successorum nostrorum iurauerint, aliis iurare minime compellantur: catholicis tamen successoribus nostris, qui pro tempore fuerint, & homagij & fidelitatis puritatem, nihilominus ac si iurassent, omni tempore teneantur absque tergiversatione aliqua fideliter obseruare. Celestinus tertius.

A iuramento per metum extorto ecclesia siles absoluit: & eius transgressores ut peccantes mortaliter non puniuntur. Cap. xv. Principi. ff. de vul. & rebus seruandis fecerunt: nihil aliud arbitramur, quam quod antecessores nostri Roma. pōti. arbitrati fuisse noscuntur, qui tales à iuramenti nexibus absoluerunt. Ceterum ut agatur cōsultius, & auferatur materia deicrandi, non eis ita expresse dicatur, ut iuramenta non seruent: sed si non ea attenderint, non ob hoc sunt tanquam pro mortali crimine puniendi.

Innocentius. iij. H. & S. & M. ciuibz Venetiis.

Si in cuius mandato stare iurauit, aliquid nisi præcipit cōtra iuramentū per me prius licite factum, illud seruare non teneor. hoc dicit in harendo verbis litera.

Capitulum. xvi.

Veniens ad præsentiam nostram A. nobis exposuit, quod olim cum M. Maurien. alternatim conuicia ingerendo certauit, propter quod cū graues inimicitias incurrisset, quidam, qui partu viriusque amatores extiterant, suggererunt prædicto A. ut in satisfactione iniuriarum vestro iuraret obedire mandato. Cūq; idem non crederet se tale quid commississe propter quod ei aliquod graue deberet imponi, iuramentūq; illud sub tali confidentia præstitisset, ipsi sub iuramenti debito præcepissent, ut nunquam corā ducis intraret, nisi cum omnes per edictum ipsius generaliter ad curiam vocaretur: & infra. Verum quia idem A. qui dicti ducis est cōsiliarius, & in iure suo multis ecclesiis, quarū est aduocat⁹, ex promisso tenetur adesse, nequaquam taliter iurasset, si mandatum illud sibi contrariū præcisset: noueritis nos patriarchæ Graden. mandasse, ut si mandatum priori iuramento licite facto repugnaret,

Decretalium Gregorij Lib.ij. Tit.xxiii.

gnet, ipsum auctoritate nostra denunciari non seruandum.

Idem magistro Apollinari.

Qui iurauit ecclesiam defendere, & requisitus sine iusta causa recusat, periuus est, nec eum defendit appellatio. Capitulum. xvi.

Beni seiscitatus es questione, vtrum ille qui iura alicuius ecclesie seruare ac pro posse defendere iuramento tenetur, si necessitate imminente super hoc sub iuramenti debito requisitus duxerit appellandū, periurij reatu incurrat: respon- demus q. in hoc articulo appellante a periurio talis appel. nō excusat, imō (nisi difficultas existat, propter quam requisitus non possit ecclesie subuenire) culpa periurij potius irretitur.

Idem illultri regi Arragonie.

Iurans scienter illicitum, non indiget absolutione, sed tenetur illud non obseruare. Si vero iurauit ignoranter, debet illud obseruare, si aliquo licito modo est obseruabile. Si autem iurauit licitum, quod putabat illicitum, debet obseruare iuramentum, sed de animo deperuato ager penitentiam. Capitulum. xvi.

Quanto personam tuam, & infra. Quidam consiliarij tui (imō potius deceptores) tuum animum induxerunt, vt iurares irrequisito assensu populi vsque ad certum tēpus patris tui conseruare monetam, quæ tamen circa mortem eius fuerat legitimo pondere defraudata. Cum autē adeo sit diminuta & minoris valoris effecta, q. graue propter hoc scandalum in populo generatur, tu quod egeras indiscrete cupiens reuocare, ac necessitati populi satisfacere, ab obseruatione iuramenti prædicti postulasti suppliciter a nobis absolui. Super quo diligens indagator potuisset facile intueri, q. non tam erat absolutio necessaria, q. interpretatio requirēda: quoniā cum iuramentum fecisti, monetā aut falsam aut legitimam esse credebas. Si falsam, iuramentū fuisse illicitū, & nulloatenus obseruandū, & pro eo esset tibi penitentia iniungenda: cum iuramentum non vt esset iniquitatis vinculum, fuerit institutū. Si vero legitimā esse credebas, iuramentū licitum fuit, & vsquequaq. seruandū. Et vt irreprehensibiliter obseruetur, cōsulimus & mandamus, vt reprobata moneta quæ a legitimo pōdere fuerat defraudata, alia sub nomine patris tui moneta cūdatur, quā ad legitimū pondus reducas, secundū eū statum, quem tempore patris tui habuit meliorē, ita q. antiqua moneta, quæ ab illo statu falsata non fuerat, cū ea pariter expēdatur: per quod & dispendiū vitari poterit, & iuramentū seruari. Verūtamē si monetā ipsam in præstatione iuramenti credebas a legitimo pōdere diminutā, & tua super hoc cōsiliaria te remor-

De iureiurando.

136

te remordeat: tuū humiliter cōfiteri peccatum, & satisfactio- nem iniunctam tibi pro illicito iuramēto studeas adimplere.

Idem consilibus & populo Tudertino.

Non valet iuramentum præstitum in præiudicium iuri superioris. Capitulum. decimumnonum.

Venientes ad sed. apost. consules vestros super his quæ ad nos de vobis sæpius referuntur: & cōmonere curauimus, & aliquantulum asperē cōuenire. Cum enim & appellationi- bus interpositis ad apost. sed. teneamini humiliter & deuotē deferre, cum & leges etiam seculares post sententiam, benefi- cium appellationis nō denegent aggrauatis, * vos sententias * *vide. l. omnes po- puli. ff. de iust. & iure.* appellatione suspēsas executioni madatis. Verum idem consules nobis exponere curauerunt, q. cū aliqui vestri vocan- tur ad officium consularis, firmat proprio sacramēto, q. super mutuis & plegiariis, secundum vestrā ciuitatis cōsuetudinem iudicabunt: & intra xxvii. dies quæ iudicauerūt, exequuntur. Vnde saluo huiusmodi iuramēto vos non posse super his ap- pellationibus deferre dicebant. Quia verō nō minus iudices secundum leges, q. consules vestri cōtra cōsuetudinem possent sub- ditos aggrauare: mandamus quatenus appellationibus ad nos interpositis deferatis, cum prædictū iuramētum vos excusare nō possit, in quo debet intelligi ius superioris exceptū. Cum ergo postquam S. lator præ. ad sed. apost. a sententia G. iudicis appellauit, sententiā ipsam duxeritis executioni mandandam in possessionē rerum de quibus questio vertebatur, appellan- tis aduersarium inducentes: volumus & mandamus, vt posses- sionē ipsam restituatis eidē: alioquin noueritis nos episcopo Nucertino mandasse, vt vos ad illud eccle. cen. compellat.

Idem Pisano archiepiscopo.

Iurans vsuras non repetere, potest in amento non obstante ex noua causa repetere. hoc dicit secundum intellectum notabiliorum. Capitulum. xx.

Ad nostram noueritis audientia peruenisse, quod cum I. & G. Petro vsuras non modicas perfoluissent, iuramēto firmauerunt, q. nec per se nec per aliū prædictas vsuras repe- terent, vel apud ecclesiasticum iudicem, seu etiam secularem super his deponerēt questionem. Cumq. creditor condiderit testamētum, suis præcepit hæredibus, vt omnibus qui proba- rent se dedisse vsuras eidem, ipsas eis restituere procurarent. Vnde cum prædicti I. & G. vsuras repetere nō attentent pro-

Decretalium Gregorij Lib.ij. Tit.xxiiij.

per huiusmodi iuramentum, & hæredes prædicti P. eis negligant satisfacere de usuris: Mandamus quatenus sub pœna excommunicationis publicè in ecclesia proponi facias vel proponas, vt qui super hoc nouerint veritatem, procedant ad testimonium proferendum: & si per dicta testium vel alia documenta tibi constiterit de præmissis, hæredes illius, vt usuras quas à prædictis pater eorum accepit, restituant vniuersas, ecclesiastica censura compellas.

Idem Neapol. archiepiscopo.

Iuramentum generale debet ita intelligi, si fieri potest, vt non obuiet iniuri, aliàs tanquam temerarium non obligat contra iuris obseruantiam.

Capitulum. xxi.

Ad nostram noueris audientiã peruenisse, quod à te quasi per extortionem tale fuit præstitum iuramentum, quod in omni causa deberes ordinem iudicium obseruare. Verum quoniam secundum traditiones canonicas manifesta accusatione nõ indigent: nec in eis est ordo iudicium obseruandus, qui debet in aliis obseruari: nec tu quando sub præmissis tenore iurasti, habebas in mēte, vt propterea venire contra canonicas sanctiones, aliouin non iuramentũ, sed perurium potius extitisset: nec esset aliqua ratione seruandum: Nos iuramentum tuum benignius interpretari volentes, ita quod consonet canonicis institutis, fra. t. autoritate præsentium intimamus, quod in manifestis & notoriis ratione iuramenti præmissi nõ credimus te teneri seruare subtilitatem ordinis iudicium, quam in his non seruari per omnia ipsa iuris ratio postulat & requirit: vnde videbitur subtiliter intuei de ordine iudiciorum procedere, vt in præmissis non per omnia ordo iudicium obseruetur. Quamquam & secundum approbatum intellectum rectè possit intelligi quod iurasti, vt in omnibus causis ordinem iudicium obseruares, in illis videlicet, in quibus est ordo iudicium obseruandus. Sic ergo facies & iuramenti tenorem seruabis, & instituta canonica non omittes.

Idem iudici Carolitano.

Si iuramentum vni debitum, alteri præstatum, illicitum est, eo non obstante, cui debetur, præstandum est.

Cap. xxii.

EA te credimus discretionē vigere, vt intelligas per te ipsum, quod onus nõ remittitur, sed augetur, cum cuiquam improvidè soluitur, quod alij ex debito est præstandum. Sanè cum archiepiscopus Turritanus à te nomine nostro iuramentum fidelitatis (sicut à nobis mandatum acceperat) exegisset, illud exhibere in eius manibus distulisti, adserēs quod Pisanus archi-

De iureiurando.

157

archiepiscopo, saluo apostolicæ sedis honore, huiusmodi præstiteras iuramentum. Cum igitur nobis & ecclesiæ Romanæ fidelitatem facere tenearis, si præstitum iuramentum ei, quod à te nobis tanquam debitum est præstandũ, contrarium repotes, illud illicitum iudicabis: & illicito nõ obstat, quod licitè, imò ex debito petitur, exhibebis: vel si præstitum præstando contrarium non existit, illud sine difficultate præstabis.

Idem Alatino episcopo.

Quo iurauit stare mandato alicuius, non tenetur parere si præcipit illicita, vt quod filium exheredet, vel uxorem abiuget.

Capitulum. xxiii.

Quinauallis nostris auribus intimaui, quod pro offensa quam filix ipius alius mulieribus irrogaret, quod earum mandato pareres, præstitit iuramentum: quæ tale illi sub debito iuramenti dedere mandatum, quod si quando filij aut vxor illius aliquid factum vel verbũ cõtumeliosum mulieribus illis obicerent, idem filios & filias exheredaret, & à se propriam remoueret uxorem. Quocirca mandamus quatenus cum licitum fuerit iuramentum, sed mādātum illicitum, prædistit vt reuocent mādātum illud iniungas, aliouin cum ad mandati obseruationem illius denuncies non teneri.

Idem archiepiscopo Tarraconen.

Ex causa leui & temeraria coniuges etiam quo ad torum & mutuam cohabitationem se separare non possunt, etiam cum iuramenti interpositione.

Capitulum. xxiiii.

Tu nos duxit fraternitas consulēdos, quid tibi super hoc sit faciendum, quod B. & A. vxor eius adinuicem iurauerunt se nunquam mutuo petituros: idem verò nũc repetit illā instantē: ea cõtuario adhæmāte, quod prius se faceret Saracenam, quā rediret ad eum: & infra. Nos igitur fraternitati tuæ respondentes, mandamus quatenus vtrūque ad cōnēctam seruandam moneas & inducas: quā si promittere voluerint & seruare, vtrūque dimittas sine alio commorari: alioquin si vir noluerit continere, tu illam vt reuertatur ad ipsum, & tanquam vxor cum viro moretur, per excommunicationis sententiam appel. re. compellas: cum & temerariũ fuerit huiusmodi iuramentum, & adulterium vtrūque sit commissum.

Idem Genuen. archiepiscopo.

Is qui iurauit cum muliere contrahere, propter superuenientem fornicationem, vel deformitatem, eam repellere potest: propter præcedentem non. hoc dicit.

Capitulum. xxv.

Quem-

Decretalium Gregorij Lib. ij. Tit. xxiij.

Quemadmodum si vir mulieri iurasset quando contraxit cum illa, quod eam semper pro legitima vxore teneret: pro fornicatione quam mulier antea commisset, non posset eam dimittere: sed pro fornicatione quam postea perpetraret, eam dimittere posset, non obstante huiusmodi iuramento, quoniam in eo talis erat subintelligenda conditio, si videlicet illa in legem coniugij non peccaret: ita si quis iurauerit se ducturum aliquam in vxorem, non potest ei fornicationem opponere precedentem, sed subsequenter, ut illam non ducat in coniugem: quia in illo iuramento talis debet conditio subintelligi, si videlicet illa contra regulam desponsationis non venerit. Alioquin si post huiusmodi iuramentum publica meretrix fieret, teneretur eam ducere in vxorem: quod est proflus absurdum. Nam si post contractum coniugium vir propter fornicationem licite potest vxorem a sua cohabitatione dimittere: longè fortius ante coniugium celebratum propter eandem causam sponsus licite potest in sua cohabitatione non admittere sponsam: quia turpius eiicitur, quam non admittitur hospes. * Non obstante in alterutro casu vinculo iuramenti, quod quidem propter subintelligendam conditionem est tale, ut is qui iuravit, ad utrumque sine transgressionem se possit habere. Quod si post huiusmodi iuramentum mulier fieret non solum leprosa, sed etiā paralytica, vel oculos vel nasum amitteret, vel quicquam ei turpius eveniret: nūquid vir teneretur eam ducere in vxorem? profecto ductam non posset dimittere. Sed nunquid non ductam admittere teneretur? quamvis interdum contractum non dirimat, quod impedit contrahendum.

Si vir iuravit non accusare vxorem, temerarium est iuramentum, sed si specialiter de adulterio hoc iuravit, denunciare poterit, sed accusare non debet.

Illud autē iuramentum est proculdubio temerarium, si vir iuree vxori, quod eam super nullo crimine accusabit: quia si mulier fieret infidelis, & nollet cohabitare viro absque contumelia creatoris, vel ut illum traheret ad infidelitatis errorem: tunc incunctatē deberet illi impetere apud iudicē suum, ut eam nisi penitus respiceret, omnino dimitteret, secundum canonicas sanctiones. Quod si expresse iurasset q̄ eam super adulterio non impeteret, essetne servandum huiusmodi iuramentum? Cum scriptura testetur quod patronus est turpitudinis, qui celat crimen vxoris: & secundum regulam euāgelij, si primo & secundo correctā respicere nollet, dicendum esset ecclesie, ut tanquam ethnica & publicana deinde vitaretur: ne per hoc

Lenit. 18.
Matt. 18.

De iureiurando.

158

per hoc libera praberetur ei peccandi facultas propter impunitatē peccati. Sed nunquid vir non potest dimittere vxori peccanti non solum septies, sed etiam usque septuagies septies secundum euāgelicam veritatem? Tutius ergo in hoc casu videretur, ut propter iuramentum religionem vir accusare desistat vxorem ad diuortium celebrandum: quamquam denuntiare eam possit ad penitentiam peragendam.

Idem abba & capitulo Castellionis.

Licet ex causa necessaria sita per religiosos iuratur. Cap. xxvi.

Et Christus præcepit secundum euāgelicam veritatem, Sit sermo vester, est est, non non: ut adfirmatio vel negatio sicut procedit ex ore, ita procedat ex corde: quia tamē hominum exercecente malitia, simplici adfertiōi vel negationi vix creditur, idcirco prudenter adiunxit, Quod amplius est, à malo est à malo quidē non tam culpe, quam pena: nec exhibitum, sed exigētium iuramentum. Nam incredulitas huiusmodi magis est pena, quam culpa. vnde non dixit malum, sed dixit à malo. Licet enim iuramentum prohibuisse dominus videatur, nusquam tamen per creatorem, sed per creaturam iurare prohibuit: ne per huiusmodi iuramentū transferretur ad creaturā honorificētia creatoris. Quare cum in euāgelio præmisisset, Dico vobis, Nolite iurare omnino: statim subiunxit. Neque per celū, quia thronus dei est: neq̄ per terrā, quia scabellum pedum ipsius est: neque per Hierosolimā, quia ciuitas est regis magni: neq̄ per caput tuū, quia non potes vnū capillum facere albu aut nigrum. Et quāuis non sit per creaturā iurandum: si tamen iuretur per creaturā, seruandum est quidem dummodo sit licitū quod iuratur: quia teste veritate, qui iurat in celo, iurat in throno dei, & in eo qui sedet super eū. Iacobus quoq̄: non simpliciter prohibet iuramentum, sed voluntatem iurandi, cum ait: Ante omnia fratres mei nolite iurare, quoniam ad iuramentum non debet quinquā spontanea voluntas inducere, sed necessitas trahere importuna: & tunc potest sine culpa iurare, dummodo illos tres comites habeat iuramentum, de quibus propheta ait: Et iurabunt, viuit dominus, in veritate & iudicio & iustitia. Quod autē Iacobus subdit, Neq̄ per celum, neque per terrā, neq̄ per quodcūque aliud iuramentum: iurare vetat per quilibet creaturā, quodcūque sit illud: alioquin non dixisset Apostolus: Homines per maiore suū iurāt, & omni controuersia eorū ad confirmationem finis est iuramentum, in quo patenter ostendit, per quē sit iurandum, cum ait: Homines per maiorem suū iurant, id est per deum, & cur sit iurandum, ut videlicet omnis controuersia finis sit iuramentum. Angelus quo-

Matt. 18.
Luca. 17.

Matt. 5.

Ibidem.

Iaco. 5.

Hiera. 4.
Iaco. 5.

Hebr. 6.

Decretalium Gregorij Lib. ij. Tit. xxiij.

- quoque, quem vidit in Apo. Ioan. stantem super mare & super terram, leuauit manum suam ad coelum, & iurauit per viuētem in secula seculorum. Christus etiam plus legitur dixisse in euāgelio, quā est est, nō non: cum sapissime dixerit, Amē dico vobis: quod ipse, secundum Lucam exponēs, cum prēmisset, Amen dico vobis, quia nemo propheta acceptus est in patria sua: consequenter adiunxit: In veritate dico vobis, quia multe viduæ erant in diebus Helix in Israel. Apostolus quoque iurabat cum diceret: Testis est mihi deus. & iterum. Quotidie morior per gloriam vestram fratres. quæ Græca exeparia manifestissimam iurationem esse ostendunt. Si enim per se malum esset iurare, profecto dominus non iurasset, cum tamen in veteri testamento legatur, quia iurauit dominus, & nō poenitebit eum. & rursus: iurauit dominus David veritate, & non frustrabitur eum. imo & præcepit in veteri testamento: Redde deo iuramenta tua. Quædam enim prohibentur, quia per se mala sunt, vt furtum, adulterium, & huiusmodi: quæ nō sunt aliquatenus faciēda. Quædam vero prohibentur ex causa, nō quia per se mala sunt, sed quia si hant frequenter & multum, ex his mala sequuntur: vt vinum per se malum nō est, & tamen prohibet apostolus, dicens: Nolite inebriari vino, in quo est luxuria: quoniam ex frequenti & immoderata potatione vini, luxuria generatur. Sic & iuramentum per se quidem malū nō est, cum sit confirmatio veritatis: sed tamen prohibetur ex causa, quoniam ex frequenti & incauta iuratione periurij saepe contingit: sicut in Ecclesiastico legitur: Vir multum iurās replebitur iniquitate, & non discedet à domo eius plaga. Quemadmodum ergo Paulus indulsit propter necessitatem discipulo suo Timotheo vt vtatur modico vino propter stomachum, & fructus infirmitatis: sic profecto cum necessitas exigit, pro re vera licita & honesta potest secure iurari, quia cessante causa cessat effectus. * Licet ergo debeatis esse viri perfecti, vt quantum potestis, iuramenti vinculum euitetis: volentes tamen in demeriti vestri monasterij providere, ne propter defectum testium, sui iuris sustineat lationem: præsentī vobis pagina indulgemus, quatenus vos & monasterij vestri conuersi possitis in causis eiusdem (deficientibus aliis testibus) pro ipso perhibere testimonium veritati.
- Idem episcopo Ameliē.
- Iuramentum contra vilitatem ecclesiasticam præstitum non tenet.
- Capitulum. xxvii.
- Sicut nostris est auribus intimatum, ecclesia Tudertina vacante, ipsius canonici, & episcopus cum eis, dum esset in manibus

Luce. 4.

Roma. 1.

1. Cor. 15.

Psal. 109.

Psal. 131.

Matth. 5.

Ephes. 5.

Ecclesi. 23.

1. Tim. 5.

* Vide. l.

generali.

ter. C. de

episco. &

de. & l. si

pater. C.

de hered.

infi.

De iureiurando.

159

auribus ordinibus constitutus, iuramenta quædam in damnum episcopalis iuris fecerunt prius quā de pontificis electione tractatus aliquis haberetur: & infra. Pro iuratione incauta imponi fecimus episcopo poenitentiam congruentem: & infra.

Quia non iuramenta, sed periuria potius sunt dicenda, quæ contra vilitatem ecclesiasticam attentantur: mandamus quatenus ab ipsis canonicis inquiras super præmissis diligentius veritatem: & si ea inueneris esse vera, quod in damnum episcopalis iuris repperis taliter attentatum, in statum debitum appellatione remota reducas.

Idem.

Iuramentum præstitum super actu à lege infirmato principali ter favore iuranti, licet secundario in fauorem publicum, necessario est obseruandum, si non vi nec dolo fuit præstitum, & in alterius præiudicium principaliter non vedundat. hoc dicit multum singulariter considerata medulla capituli.

Capitulum. xxviii.

Cum contingat interdū, quod constante matrimonio mulieres alienationibus super rebus dotalibus & donationibus propter nuptias consentiant, ne ulterius contraueniant proprio sacramento firmando, ac soluto processu repositi matrimonio contrauenire nitantur: vtum hoc eis liceat à nobis tua fra. requisit. Nos autem. f. r. r. quod etiam mulierum consensus in talibus nō videatur obligatorius secundū legitimas sanctiones, ne tali tamen pretextu viam contingat periurij aperiri: mulieres ipsæ seruare debent huiusmodi iuramenta sine vi & dolo sponte præstita, cum in alterius præiudicium nō redirent, nec obseruata vergant in dispendium salutis æternæ.

Idem.

Mouens bellum iniustum compellitur restituere quæ per violentiam occupauit, & eos absolvere, à quibus indebitè iuramenta extorsit. hoc dicit vsque ad vers. i. iuramentum.

Capitulum. xxix.

Sicut: & infra. Si consulerit, quod prædictus H. iniuste bellum mouerit contra I. ipsum H. studeatis inducere vt vniuersa per huiusmodi violentiam occupata restituantur conuenti, cum à præstito sibi iuramento prorsus absoluentes. * Quod si adquiescere nolueris, ipsum ad hoc (si præmissa veritate nituntur) cogatis per sententiam excommunicationis, terram eius interdixi sententiæ supponentes.

* Vide. l. decem. ff. de verbo. obliga.

Non astringitur quis iuramento ad implendum quod iurauit, si ab alia parte non impletur cuius respectu præstitum est iuramentum. hoc dicit.

Iuramentum autem quod I. se adferit præstitisse: si de assensu factum

Decretalium Gregorij Lib. ij. Tit. xxiii.

su factum est utriusque, cum non ligat qui præstitit, dum ille cui præstitum fuerit, servare negligit quod promissit.

Idem in concilio generali.

Clerici non habentes temporalia à laici, non tenentur eis præstare iuramenta fidelitatis.

Capitulum. xxx.

Nimis de iure diuino quidam laici usurpare nituntur, cum viros ecclesiasticos nihil temporale obtinentes ab eis, ad præstandum sibi fidelitatis iuramenta cōpellunt. Quia vero secundū Apostolum, seruus suo domino itat aut cadit, sacri auctoritate concilij prohibemus, ne tales clerici personis secularibus præstare cogantur huiusmodi iuramenta.

Honorius. iij. A. & C. canonicis Antiochenis.

Qui iurat non esse contra aliquem, potest in causis propriis & ecclesia sua esse contra eum, hoc dicit secundum intellectum glossæ.

Capitulum. xxxi.

Petitio vestra nobis exhibita, cōtinebat quod ecclesia Antiochena vacante, princeps Antiochenus timens conspirationes aliquas fieri contra eum, à vobis iuramentum extorsit, quod contra ipsum non essetis de cetero: & infra. Interpretatione congrua declaramus, vos iuramento huiusmodi non teneri, quin pro iuribus & honoribus ipsius ecclesie ac etiam specialibus * vestris legitimè defendendis contra ipsum principem stare liberè valeatis, coercendo vos à machinatione duntaxat per quam idem princeps deberet læsionem persone vel sui amissionem incurrere principatus.

Idem archid. & magistro G. canonico Tulles.

Cum agitur de resur, potest index in qualibet parte litis ex officio suo deficientibus probationibus exigere à partibus iuramentum de veritate dicenda. Et eadem ratione idem in qualibet causa in qua imminet peccatum, secundum Panormitanum.

Cap. xxxii.

Ex literis vestris accepimus, quod super causa usurarū vobis pro G. contra E. ab apost. sed. commissa non potuit per testes ipsius G. per te productos de fortis quantitate liquere, licet de obligatione pignoris constitisset. vnde expedire videtis, quod exigatur de dicenda veritate à partibus iuramentum, eum ex fama quasi notorium habeatur præsumptum. E. ex quadam terra ipsius G. sibi titulo pignoris obligata sortem & amplius percepisse. Ne igitur ex huiusmodi iuramenti defectu iustitia (occultata veritate) succumbat, mandamus quatenus partes ad præstandum huiusmodi iuramentum per censu. eccle. appel. remota cogatis.

Idem Colossen. archiepiscopo, & eius suffraganeis.

Si possum

De iureiurando.

160

Si positus in dignitate alienas bona dignitatis, non valet alienatio, & ipsemet reuocare debet non obstante iuramento de non reuocando, maxime si prius in at non alienare. hoc dicit secundum verum intellectum. Panormitanus.

Capitulum. xxxiii.

Intellecto iam dudum, quod charissimus in Christo filius noster Hungaria rex illustris, alienationes quasdam fecerit in præiudicium regni sui, & contra regis honorem: nos eidem regi dirigimus scripta nostra, ut alienationes prædictas, non obstante iuramento si quod fecit de non reuocandis eisdem, studeat reuocare: quod cū teneatur & in sua coronatione iurauerit iura regni sui & honorē coronæ illabata seruare, illicitum profecto fuit, si præstitit de non reuocandis alienationibus huiusmodi iuramentum: & propterea penitus nō seruandum.

Gregorius. ix. episcopo. Cenomani.

Si mulier iurauit aliquem esse suū maritū, & succubuit, quia aliter non probant, non datur nec denegatur ei licentia cum alio contrahendi.

Capitulum. xxxiiii.

Mulier, quæ in iure præstito iuramento asseruit virū talem in ipsam per verba de præsentis matrimonialiter cōsensisse, probationes alias non habenti, viro ab eius impetitione per sententiam absoluto, nec debes licentiam dare cū alio matrimonium contrahendi, ne author periurij videaris: nec hoc ei dicimus prohibendum: ne forte si falsum iurauerit, tū non debet deferri ei quem credimus periurū.

Idem.

Qui iurauit seruare statuta edita, & postea per illud iuramentum aliter non iurando promissit seruare edenda seu postea edita, non tenetur ex iuramento ad nouiter edita. hoc dicit secundum verum intellectum.

Capitulum. xxxv.

Clericus qui iurauit se statuta in ecclesia sua edita seruaturum, promittens per idem iuramentum statutum quod postmodum subsecutum est, fideliter obseruare: licet transgredi non debuerat quod promissit, non tenetur ad illius obseruantiam ex debito prædicti iuramenti.

Idem H. iudici.

Iuramentum litis decisorium à iudice delatum, sine iusta causa recusari non potest: delatum vero à parte, licite recusatur & referatur in actionem tamen famosa non licet reo referre. hoc dicit usque ad. §. sanè.

Capitulum. xxxvi.

Iuramentum à te parti delatum, nisi iusta de causa non potuit recusari: Quauis, quod in iudicio à parte parti deferretur,

1. Cor. 5.

* Alias, spirituales.

* Vide. l.

prohibere.

§. qd planè. p. Bar.

ff. quod vi

aut clam.

trahendi.

Capitulum. xxxvii.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Die *Phylloscopus* ist eine Gattung von Vögeln, die in Europa und Asien vorkommt. Sie ist bekannt für ihre leuchtend gelben Kehlen und Brustpartien. Die Art ist in der Gattung *Phylloscopus* eingeordnet.

Innocentius. iij. archidia. Richimon.

*Rea excipiente de excommunicatione contra alio rem, non ob-
stat replicatio communionis.* Caputulum II.

A Nobis ex parte tua fuit quaesitum, vtrum is qui excommunicato in locutione vel oratione scieter communicat, excommunicatum ipsum a sua possit accusatione repellere, cum ille communionem huiusmodi replicet contra eum.

161

Capitulum. iiii.
Cum ecclesiasticæ prouisionis officium: & infra. Manda-
mus, quatenus la. faciat præbendam illius de qua per C.
pæd. non noscitur inuesti, pacifica possessione gaudere, cum
exceptionem illam, q. præfatus la. in alia ecclesia beneficium
posuider, ei non possint opponere, quos constat varia beneficia
in diuersis ecclesiis obtinere.

P Astoralis & infra. Quoniam per dilatorias exceptiones malitiose nonnunquam causarum terminatio prorogatur inquisitioni. trespandendo decernimus, v. intra certum tempus a iudice assignandum omnes dilatorias proponantur, * ita quod si partes extunc voluerint aliquas opponere, * ita fuerint protestata, nullatenus audiantur, * nisi forte aliqua de nouo sibi competens exorta fuerit: vel si, qui voluerit eam op- ponere, fidem faciat iuramento, se postmodum ad illius op- tionem peruenisse.

Idem monachis Farſen.

Excommunicatū excipere, appellare, & omnem defensionem
facere potest, sed reconuenire non potest.

Cum inter priorem & conuentum de Argentolio ex parte vna, & nobilem virum S. de Malileone dia. Picta. ex altera, super damnis & aliis corā vobis ex delegatione nostra quaesito verteretur, procurator ipsius nobilis vestrum volente declinare iudicium, eo quod duos ex vobis habebat suspectos, procurator monasterij allegauit parti eiusdē nobilis (cum iusmodi beneficium interdictum & infra. Inquisitioni vestre dudum respondendu, quod praedicto nobili legitima defensio in iudicio reseruetur, & maxime iudicij legitima defensionem sit coram suspecto iudice litigare, ac suspectis iudicibus se. apo. causam de certa conscientia non committere vnde in talibus nō excommunicati fauor attenditur, sed aequitas iudicantis

Decretalium Gregorij Lib.ij. Tit. xxv.

dicantis, cum non debeat claudicare iudicium: ac satis videatur absurdum si auctore impugnante, reo defensionis copia denegetur, quia sic condemnaretur multoties absolvendus. Porro cum excommunicato, quando in causa absolutionis existit, non sit iusta deneganda sententia, nec interdici debet eidem appellationis remedium, si contra iustitiam condemnatur, quia ratione in vno eodemque negotio ipsi alia legitima subtrahantur suffragia, non videmus. Ceterum non sic in reconventionem sentimus: ne quod in defensionis remedium sustinetur, ad impugnationis materiam extendatur.

* Vide. l. i. C. de co-
dic. indeb.

Idem monachis Ferseu.

Excipiens, non videtur sateri ea quae in exceptione includuntur. Et exceptio falsi potest etiam post sententiam opponi. Cap. vi.

Cum venerabilis frater noster I. Sabin. episcopus coram dilectis filiis nostris R. tituli sanctae Anastasiae presbytero, & P. sanctae Lucie diacono, quos sibi & R. procuratori vestro celsimus auditor, ecclesiam sancti Viti cum suis possessionibus & pertinentiis petiisset, adferens eandem ad se in spiritualibus & temporalibus pertinere, idem nondum episcopi intentione fundata prepropere sic respondit, quod etiam dicta ecclesia dudum fuerit ecclesiae Sabin. subiecta, eam tamen non poterat episcopus vindicare, quam ex permutationis causa Ferseu. monasterium obtinebat, ad hoc probandum quoddam exhibens instrumentum, in quo contineri prima facie videbatur quod Theodosius episcopus cum suorum sacerdotum assensu praedictam ecclesiam sancti Viti pro quibusdam ecclesiis & rebus aliis in cambium vestro duxit monasterio concedendam.

Ad haec episcopus proposuit memoratus intentionem suam per huiusmodi responsum esse fundatam, cum enim pariter vester responderit se dictam ecclesiam ex permutatione facta per Sabin. episcopum obtinere, cõteri per consequens videbatur se credere quod dicta ecclesia tempore permutationis pertinere ad ecclesiam Sabin. cum permutatio inter contractus bone fidei computetur, nec cum alio quam cum domino, vel cum eo qui habebatur loco dñi, legitime valeat celebrari. & infra. Porro memoratus episcopus ad probandum quod iam dicta ecclesia ad se in temporalibus pertinebat, quosdam testes induxit, per quos nitebatur ostendere, quod tam dictam ecclesiam, quam moleculam, terras, & alia bona eius Sabin. episcopi diutius possederunt, de illis pro suae voluntatis arbitrio disponendo. & infra. Intelleximus supra dictum episcopum intentionem suam minime fundavisse per testium depositiones, vel procuratoris supra dicti responsum, quia exceptionem obiciens de intentione par-

De exceptionibus.

162

tis adversae, non intelligitur fuisse cõfessus, vel per instrumentum ex adverso exhibitum, cum in eo Theodosius episcopus a quo permutatio facta proponitur, non dicatur episcopus Sabin. quamquam in transcripto quo procurator utebatur, appositum fuerit Sabin. per vitium falsitatis. Licet autem nimis excesserit, qui transcriptum illius instrumenti falsavit, quia tamen delictum personae in damnum ecclesiae redundare non debet, ac non solum ante sententiam, verumetiam post obici potest exceptio falsitatis, cum falsorum instrumentorum praetextu lata sententia, usque ad xx. annorum spacium valeat retractari veritate cõperta: nolimus ut per id monasterio vestro prauiudicium generetur. Quia vero nobis constat supradictam ecclesiam sancti Viti constitutam esse in dioecesi Sabin. episcopale ius in omnibus eidem episcopo adiudicavimus in eadem, istis duntaxat exceptis quae per authentica scripta ei noscuntur esse subtrahenda, cum per privilegium vel prescriptionem legitimam nullatenus probaretur excepta. Verum quia dictus episcopus, qui eandem ecclesiam vindicabat, munitum se prescriptione legitima non ostendit, quamquam probaverit episcopum Sabin. bona eiusdem ecclesiae aliquanto tempore possedisse: vos ab impetitione episcopi quo ad temporalia eiusdem ecclesiae sententialiter duximus absolvendos.

Honorius tertius abbati sancti Huberti & sancti Martini Leodien.

Si exceptio iurisdictionis exclusiva, propter quam fuit appellatum, probatur vera, iudex appellationis non debet de principali cognoscere, sed supersedere. h. d. intelligendo quod isti erant iudices appellationis, & est notabilis intellectus. Panor.

Capitulum. vii.
Olim: & infra. Nuper ex parte Gu. fuit propositum, quod literis pra. n. Treueren. archiepiscopo praesentatis idem excipiendo proposuit, quod autoritate ipsarum respondere minime tenebatur, quia ultra duas dietas extra suam dioecesim trahebatur in causam: & quia dictus archiepiscopus hac exceptionem admittere recusabat, vocem ad nos appellationis emittit: & infra. Porro procurator partis adversae respondit quod idem Gu. ultra duas dietas extra suam dioecesim minime trahebatur, cum ipse archiepiscopus terminum in tali loco statuerit, qui remotus ab illo non erat ultra quam prouisum est per cõstitutionem concilii generalis: & infra. Dif. v. mandamus, quamquam coram archiepiscopo proposuit exceptionem in causam trahi ultra duas dietas contra cõstitutionem concilii generalis, vos appellationem dicti Gu. legitimam decernentes.

Decretalium Gregorij Lib. ij. Tit. xxv.

tes negotio superfedere curetis.

Idem archid. Translig. & officiali, & I. canonico Turon.

Pro defensione sua ecclesia potest quis opponere exceptionem excommunicationis, perituri, vel aliam legitimam exceptionem nec per replicationem excommunicationis vel perituri repellere potest.

Capitulum. viii.

Dilecti filij S. & P. ac C. canonici ecclesie sancte Marie transmissa nobis petitione monstrant, quod cum M. canonicus eiusdem ecclesie ipsos coram delegatis a nobis traxisset in causam super eo, quod se opponunt electioni a quibusdam canonicis Granden. facte de ipso in priore ecclesie supra dictam idem proposuerunt, quod dictus M. non debebat audiri, eo quod excommunicatus erat, & perituri crimine irretiti. Cumque dictus M. praefatis G. & P. periurium, & S. excommunicationem in modum exceptionis & replicationis obiecit, eorum exceptionem elidere niteretur, procurator eorum proposuit, quod eius super hoc probatio recipi non debebat, quia etiam obiectum praefatis canonicis periurium probaretur, non essent propter hoc a defensione sue ecclesie repellendi. Adiecit etiam, quod contra excommunicationem dicto M. in modum exceptionis obiectam, excommunicatio supra dicti S. replicari non poterat, quia exceptio ipsi M. opposita & probata, eundem repelleret ab agendo: replicatio vero super dictum S. nequaquam a defendendo repelleret, si etiam probaretur: & infra. Ipsi vero iudices interlocuti fuerunt, quod prius probationes reciperent super replicatione praemissa, * propter quod ad nostram audientiam fuit appellatum. Quocirca mandamus, quatenus si res ita se habet, revocato in irritum &c.

Gregorius nonus I. & M. Canon. Pragen.

Si per exceptionem suspensionis contra quam replicatum de nullitate ordinatio ecclesie retractatur: sit absolutio ad cautelam. Capitulum. x.

Apostolica sc. & infra. Sane vobis apud se. apostolicam constitutis, quidam suspensionis & amotionis a beneficiis sententiae sunt in modum exceptionis obiectae. Quas licet proponeretis vos posse nullas esse per testes idoneos & instructa probare: ne tamen ordinationem Pragen. ecclesie, propter quam veneratis, huiusmodi obiectionis obstaculo contingeret retardari: sententias ipsas relaxamus ad cautelam.

Idem decano Lincon.

Excommunicationis exceptione non obstante valet rescriptum impetratum in causa appellationis, licet de excommunicatione lata post appellationem a gravamine non faciat mentionem. hoc dictum est.

De exceptionibus.

163

cit. & secundum hoc est casus non singularis: per quem forte posset colligi una regula, quod de innovata post appellationem etiam ab interlocutoria non est necesse in rescripto facere mentionem. Panor.

Capitulum. x.

Dilecti in Christo filii priorissa & coeuentus de Campesina nobis significare curarunt, quod cum inter ipsas ex una parte, & priore & conventu de Burcellia ex altera, super quibusdam decimis & rebus aliis, pro quibus conveniebantur ab illis coram abbate sancti Benedicti & eius collegis autoritate apostolica questio vertebatur, & ipsae ad nos ex sufficienti gravamine appellassent, ac nuncium suum ad appellationem miserunt prosequendi: praefati iudices postmodum tulerunt excommunicationis sententiam in eisdem. Nostris ergo literis super appellatione praefata non facta mentione de excommunicatione per eundem nuncium ad priorem de Angelo & suos coniudices impetratis, parti adversa ex eo se appellasse proponens, & ipsae ab eadem parte propositam admittere denegarunt, ad litteras impetravit: coram quibus ex parte ipsarum fuit excipiendo propositum, quod cum post appellationem legitimam dicta sententia lata fuerit, & cuilibet excommunicato defensionis auxilium competere dignoscatur, memorati iudices exceptionem partis contrariae (sicut nec debebant) admittere noluerunt: sed cum dictus prior de Gernemoe & coniudices sui talem exceptionem non reciperent earundem, ipsae ad nostram audientiam appellarunt. Quocirca mandamus, quatenus si est ita, revocato in statum debitum, quicquid post huiusmodi appellati nostri ad praefatum priorem de Gernemoe & coniudices suos directi tenorem, prout ratione procedas.

Idem abbati sancti Salvatoris Papien. & Versel. praeposito.

Per exceptionem excommunicationis a prosecutione appellationis etiam originali actor repelli non debet. hoc dictum est. & est causa singularis, quatenus dictum de actoris.

Capitulum. xi.

Significaverunt nobis capitulum de Tornacen. quod cum P. sin suum archiepiscopum elegissent, Mediolan. archiepiscopus praesentatam sibi electionem renuens confirmare, quandam Zepum clericum in archiepiscopum instituit ecclesiae supra dictae: quare ipsi ad sedem apostolicam appellantes, praeposito sancti Stephani causam ipsam super his dignum commiserunt.

x iij qui

Decretalium Gregorij Lib.ij. Tit.xxv.

qui electionem ipsorum confirmans, & pronuncians ius eligendi ad ipsum capitulum pertinere, partem aduersam ab impetitione ipsorum absoluit: a qua sententia partes ad sedem apostolicam appellantes, causam ipsam vobis obtinere committit. Sed a parte altera exceptione excommunicationis opposita contra capitulum memoratum, vos minus provide attendetes, quod praetextu excommunicationis opposita a prosecutione appellationis non debeat quis excludi: cum omnis legitima defensio excommunicato in iudicio referretur: partem aduersam non esse cogendam ad respondendum eisdem perperam decreuistis: propter quod dictum capitulum nostram audientiam appellarunt: & infra. Mandamus quatenus si est ita, exceptione huiusmodi non obstante in eodem negotio procedatis.

Idem.

Reus in qualibet parte litis excommunicationem contra actorem obiciens auditur: & si malitiose distulerit, in expensis condemnatur: & dato quod non excipiat, ipse index publice excommunicationem repellat.

Capitulum. xii.

Exceptio nem excommunicationis in dilatoriis proponenda reus sciens omittens, in qualibet parte litis opponere minime prohibetur: quod est in hac exceptione specialiter obseruandum, ne quisquam in periculum animae suae excommunicato communicare cogatur. Qui si eam omiserit: ut actor laboribus & sumptibus fatigetur, in expensis est legitimis condemnandus. Excommunicatus autem publice, etiam huiusmodi exceptio non opponitur, nihilo minus est officio iudicis repellendus.

Idem.

Non competit exceptio rei iudicatae reo absoluto, quia non possidebat.

Capitulum. xiii.

Aduersario tuo per iudicem absoluto, quoniam tempore motae litis rem petitam ab ipso sine dolo deserat possidere, si eam modo possideat, tibi petenti denuo rei iudicatae exceptio non obstat.

Idem.

Valeret scriptum impetratum ab excommunicato super prosecutione appellationis, licet de excommunicatione non fecerit mentionem.

Capitulum. xiiii.

Venerabilem f. n. archiepiscopum Narbon. qui a iudicio ex sufficienti grauatione ad apostolicam sedem appellans, ad vos super appellatione sua nostras literas reportauit, etiam ex causis aliis tempore impetrati rescripti vinculo fuerit excommunicationis adstrictus, de quibus ibi mentio non habetur, ad prosequendam per easdem literas appellationem praedicta decre-

uimus.

De praescriptionibus.

164

vimus admittendum: Quia nihil excommunicato appellare prodesset, si non posset appellationem suam prosequi, & super ea literas impetrare.

De praescriptionibus. Tit. xxvj.

Ex concilio Africano.

Episcopus contra episcopum locum per se conuersum ad fidem praescribitur triennio: sed cum vacat ecclesia, vel est in schismate, non praescribitur contra ipsam.

Capitulum primum.

Placuit, ut si quisquam aliquem locum ad catholicam unitatem conuerterit, si eum per triennium nemine repetente tenuerit: ulterius ab eo non repetatur, si tamen per ipsum triennium fuerit episcopus qui posset repetere, & tacuit. Si autem non fuerit, non praedicitur matri ecclesiae, sed liceat cum locus acceperit episcopum, ex ipso die intra triennium repetere. Item si fuerit episcopus ad catholicam fidem ex Donati parte conuersus, non ei praedicitur praefinitum tempus: sed ex quo die conuersus est, habeat per triennium potestatem repetendi locum qui ad ipsam cathedram pertinebat.

Ex regello Grego Italiae Patriciae.

Duebus modis summatur. Primo sic: Taciturnitas praelati non nocet ecclesiae, donec sit praescriptum. Secundo sic: In rebus iniustis non currit praescriptio. 2o. And.

Capitulum secundum.

Nihil prodest & infra. Nihil cum scandalo, nihil cum tali strepitu vobiscum nos velle de causis pauperum definire vobis scripsisse meminimus. Sed illud scire vos credimus, taciturnitatem atque patientiam nostram futuris post me pontificibus in rebus pauperum praedictum non facturam.

Gregorius.

Per quietam & sinceram possessionem triginta annorum praescribit ecclesiae rem priuati, hoc dicit, prout loquitur in praescriptione ecclesiae alius. & iste intellectus tenendus est.

Capitulum. iii.

Ancorum patrum sanctiones statuantes confirmauerunt, nos ad singulas provincias nostrorum fratrum pertinentes, a quibus per triginta annos possessi sunt quiete & sincere abque synodali proclamatione, perpetuo teneantur.

Alexander. iij. Salernitano archiepiscopo.

Quarta decimarum & funeralium praescribitur contra episcopum, si quadraginta annorum spacio non soluantur, & cathedralis ecclesiae interim non vacat.

Capitulum. iiii.

x iij

De

* vide de hac materia p. no. in l. naturaliter. p. Bar. ff. de r. suc.

Decretalium Gregorij Lib.ij. Tit.xxvj.

DE quarta decima & oblationis defunctorum clericus ab impetitione episcopi quadragenaria prescriptione temporis se posse tueri videtur. Nisi forte interim pastoralis sedes caruisset pastore, qui iura ecclesie sue exigere debuisset. Nam Romana ecclesia tricennalem prescriptionem contra ecclesiam non admittit.

Idem.

Possessor mala fidei non prescribit.

Capitulum. vi.

Vigilanti studio cavendum est, ne mala fidei possessor simus in praediis alienis: quoniam nulla antiqua dierum possessio iquat aliquem mala fidei possessorem, nisi reliquerit postquam se aliena noverit possidere: cum bona fidei possessor dici non possit. Ephesus enim legislator solum propter vi tandem miserorum segnitiam, & longi temporis errorem & confusionem, primus tricennali vel quadragenali prescriptione vigorem legis imposuit. Nobis autem tam in rebus cognitis quam latentibus placuit non habere vigorem.

* vide J. fi. C. de p. scrip. lon. tempo.

Idem Mauritano episcopo.

Vna ecclesia in parocia alterius. xl. annorum spacio decimas prescribit.

Capitulum. xxi.

Ad aures nostras pervenit duas ecclesias licitasse super decimis quas una earum in alterius parocia annis quadraginta possedit: & infra. Tux fraternitati tenore presentium innotescat, quod de iure melior est conditio possidentis: quia quadragenalis prescriptio omnem prorsus actionem excludit.

Idem Parmensi episcopo.

Laici spiritualia possidere non possunt, ergo & per consequens nec prescribere. h. d. & quotidie allegatur.

Capitulum. vii.

Causam quae inter Regem archidia. & nobilem virum Gilauper decimis vertitur: & infra. Ideoque mandamus quatenus causam ipsam debito fine decidas, non obstante prescriptione temporis, vel cessione ecclesiastica seculari personae, si idem G. opponere eam voluerit: quia cum laici decimas detinere non possint, eas nulla valet prescribere ratione.

Idem.

Si contra prescriptionem. xl. annorum qua sola currit contra ecclesiam, opponatur interruptio: uterque probatur.

Cap. xxi.

Illud autem te scire volumus & tenere, quod adversus ecclesias minorem prescriptionem quam quadraginta annorum Ro. eccle. non admittit, licet quidam canones comprobant tricennalem: & ecclesia se potest adversus ecclesiam quadragenaria temporis prescriptione tueri de re illa quam inconcussè quadra-

De prescriptionibus.

165

quadraginta annos nescitur possedisse. Verum si de prescriptione & interruptione inter partes fuerit mora questio, ab utraque parte testes recipi debent: & si probata fuerit interruptio, prescriptio non tenebit.

Idem.

Fines praediorum ecclesiasticorum, quadraginta annorum spacio prescribuntur.

Capitulum. ix.

Quia indicante abbate G. coeperimus inter eum & abbatem sanctae Lucie exortam de finibus questionem: agnoscimus definitionem illam prospeximus finiendam. Hortamur igitur, ut ad loca de quibus est contentio, accedentes, eam in vestra faciatis presentia terminari: quadraginta tantum annorum prescriptione utrique parti servata.

Lucius tertius.

Tempore hostilitatis non currit prescriptio.

Capitulum. x.

Ex transmissa conquisitione abbatis & monachorum de Haecorum pertineat, & homines de Sib. & Vinto. ecclesiarum parociani sint ipsius ecclesie: clerici qui praedictas habuerunt ecclesias, minutatim omne ius parociale praeter ius funerandi matri ecclesie subtraxerunt: & infra. Dis. ve. man. quate- nus decimas & oblationes cum aliis obventionibus memorantem matri ecclesie (prescriptione hostilitatis tempore non currente) restitui facias.

Innocentius. iij. abbati de Cenedo.

Procuratores qui debentur legatis & nunciis apostolica sedis, prescribi non possunt.

Capitulum. xi.

Accedentes ad praeno. praepositi sancti Nazarii, & Aca- cerij & clerici Mediolan. de ordinariis maioris ecclesie graui- ter sunt conquesti, quod cum ipsi legatos & nuncios apo. sed. deuote recipiant & procurerent, dicti ordinarii procurare ipsos renuunt, & procurantibus ad expensas subsidium impartiri: & infra. Volentes autem, ut quod omnibus imminet, ab omni- bus coprobetur: mandamus quatenus, nisi dicti ordinarii per- stenderint se immunes, etiam si longissimo tempore procu- rationis obsequium non impenderint: cum in talibus prescrip- tio sibi locum nequeat vindicare, ipsos ad procuracionis sar- cinam ordine debito subeundam teneri decernas.

Idem de costa & de sancto Donato prioribus.

Subditus non prescribit obedientiam contra praelatum. Cap. xii.

Cum

Decretalium Gregorij Lib.ij. Tit.xxvj.

Cum non liceat à capite membra recedere: nō sufficimus admirari, quōd sicut referente Bracharen. archiepiscopo nobis est intimatū, licet ecclesiæ vestre in ipsius sint diocē. constituta, vos tamen obedire sibi tanquam episcopo vestro cōtumaciter recusatis: & infra. Ideoq; mandamus quatenus præfato archiepiscopo & ecclesiæ Bracharen. obedientiam & reuerentiam debitam, sicut alij clerici suæ diocēsis faciunt, impendatis præscriptione temporis non obstante.

Idem nobili viro Matafeloni.

In iuribus ad Romanam ecclesiam spectantibus currit sola centenaria præscriptio.

Capitulum. xiii.

Audientiam apostolatus nō. peruenit: & infra. Proponebatur ex parte tua Alexan. pa. præ. nō. tibi in castro Palatioli concessisse singulis annis. xl. sol. denariorum Papæ. quos Ro. eccle. ibi cōsuevit recipere annuatim, insuper comestiones hanna placita forisfacta, & omnia iura quæ ibi apost. sed. habebat. Sed ea tibi ratione nulla deberi castellanus eiusdem castri constantissime asseribat. Ad quod probandum inducebas prædicti papæ priuilegiū, & librū eccl. Ro. censualem. hoc etiā nitebaris probare per testes: qui dicebant se vidisse præscriptū censum nunciis Ro. pō. à. l. annis & infra solutū. Sed inter alia fuit ex aduerso responsū, q. nec priuilegium nec liber censualis tibi aliquid cōmodi asserebant, cū priuilegio vsus nō fueris spacio annorū. xxx. & liber censualis suspectus existeret: quia nō fuerat in camera nostra receptus, ac scriniarius alio modo scripisset dicta testiu, quā dixissent. Nos igitur magis autoritatē priuilegij, q. depositiones testium attendentes, considerantes etiā librum censualem, quem nō suspectum habuimus, licet non in nostra, sed in cardinalis sancti Hadriani camera sit inuentus, qui eū, quādo camerarius fuerat, de camera beati Petri suscepit, nec credentes ipsum scriniarium cum iuratus sit officium suum fideliter exequi aliud scripisse, quā à testibus diceretur: Respicientes insuper, quod est longe validius ipsum negocium tan gere principaliter Ro. ecclesiam, cōtra quam non nisi centenaria præscriptio currit in solutione prædicti census & aliorū petitorum condemnauimus partem aduersam, iniungētes eisdem, vt tibi non tanquam tibi, sed tanquam eccle. Ro. (cuius autoritate debes percipere, cuius etiam propter prædicta beneficia vasallus existis) sine difficultate persoluat.

Idem Hel. & Gu. abbatibus.

De centenaria præscriptione, quæ solum currit contra Romanam ecclesiam, temporis scilicet deductum. Capitulum. xiiii. Cam

De præscriptionibus.

166

Cum nobis: & infra. Licet tam legali quā canonica sit definitio statutum, vt contra Roma. eccle. quæ gaudet priuilegio speciali, non nisi centum annorum præscriptio locum sibi valeat vindicare, tempora tamen intercedentium schismatum, quæ secundum iuris ordinē cursum præscriptionis impediunt, nolumus aliquatenus computari, sed diligenti consideratione adhibita de ipsa computatione deduci.

Idem Helien. & Rosen. episcopis.

Prælatus inferior potest præscribere in certis ecclesiis suæ diocēsis totum ius episcopale, subducitur tamen de præscriptione temporis quo vacauit ecclesia cathedralis.

Capitulum. xv.

Auditis & intellectis meritis causæ quæ vertitur inter Vigoren. episcopum, & abbatem de Heuescham super ecclesiis in valle de Heuescham, quas episcopus adserit ad se diocēsanā lege spectare, abbas autē eas esse ab ei⁹ iurisdictione prorsus exemptas: & infra. Verū tanto tēpore probantur per testes ab abbatibus de Heuescham pleno iure possessa, vt videatur in eis episcopale ius legitime præscripsisse: & infra.

Quocirca mandamus quatenus inspectis priuilegiis The. & Of. regū quæ abbas super præmissa libertate asserit se habere, si per illa constiterit q. vallis de Heuescham sit ille locus quē C. præ. nō. libertate donauit, absoluat abbatē ab impetitione episcopi super ecclesiis memoratis: & adiudicet illas abbati pleno iure subiectas, episcopo super illis silentium imponatis. Quod si abbas in hac probatione defecerit, audiat probationes super tempore quo intra quadraginta annos sedes episcopalis vacauit: & si per tantum tēporis vacasse cōstiterit, vt illo subducto nō sit quadragenaria completa præscriptio, vos in illis ecclesiis ius episcopale adiudicetis episcopo, & super illo perpetuum silentium imponatis abbati. Si autē exceptionem huiusmodi episcopus non probauerit, quia tamen interruptionem probauit circa processione Pentecostale in villa & ecclesia de Mortana, & ad receptionem ac procuracionem archidiacono. necnō solutionē denariorum sancti Petri in valle de Heuescham, circa cognitionem quoque causarum matrimonialium, & capellani suspensionem in prædicta villa de Mortana, & interdictum capellarum in prædicta villa de Heuescham, vos super his ius episcopale adiudicetis eidem, si tamen circa suspensionē & interdictum huiusmodi intra quadraginta annos interruptio facta fuit, in cæteris ei silentium imponentes, quæ abbas præscripsisse probatur.

Idem Parilien. episcopo.

Non

Decretalium Gregorij Lib.ij. Tit.xxvj.

Non potest subditus contra superiorem visitationem aut procuratorem ratione visitationis debitam, in seipso prescribere, quamvis alius in personam alterius prescribere possit utramque.

Capitulum. xvi.

Cum ex officij sui debito Senon. provinciam visitaret archiepiscopus Senon. per Parisien. diocesim transitum faciens, ad abbatis sancti Maglorij prioris de Caltres, & quorundam aliorum ecclesias eiusdem diocesis necesse habuit declinare: à quibus cum procuratorem sibi debitam postulare, ipsi eam inhumaniter negauerunt, ad suam negationis defensionem hoc solum allegantes, quod non meminerant se procuratorem huiusmodi predecessoribus eiusdem archiepiscopi exoluisse, nec ab eis aliquando fuisse petitam: & infra.

Nos igitur præmissam allegationem eorum nullam penitus reputantes, cum contra procuratorem quæ ratione visitationis debetur, prescribi nequiverit: quemadmodum nec contra visitationem ipsam potest aliquo modo prescribi, & si alius contra eum prescribere possit utramque: mandamus quatenus sententiam, quam in huiusmodi contemptores de antiqua metropoli consuetudine tulit archiepiscopus memoratus, usque ad satisfactionem condignam facias observari, quia secundum Apostolum: Qui spiritualia seminat, non est magnum si metat carnalia, cum nemo cogatur suis stipendium militare. Si quid enim aliud quam superius fuerit allegatum, contra intentionem archiepiscopi obicere voluerint & probare, nos eis faciemus iustitiam exhiberi.

Idem Pisano archiepiscopo.

Qui alieno nomine possidet, non prescribit, nec etiam si qui prius, nisi habeat bonam fidem & iustum titulum, si presumptio est contra eum. l. d. secundum Ioan. And. addita supplitione Paner.

Capitulum. xvii.

An confessio pro iudiciali noceat ecclesie, q. in xv. q. in l. i. Co. de conf. Bar. in l. certis. §. sed ante ipsos. ff. eod.

Silidgenti: & infra. Cum iudicatus Calaritanus ad ius & proprietatem beati Petri pertineat, sicut tota Sardinia nulli pertinet mediante, tibi non licuit pro te vel ecclesia tua à Marchione Masse iudice Calaritano fidelitatis exigere iuramentum: & infra. Nos igitur quæ nuncius tuus proponere voluit plenius circumspectis, non intelleximus te vel ecclesiam tuam super hoc aliquo iure subnixam, cum autoritate sedis apostolicæ non ostendas, per quam à iudicibus Calaritanis tu & antecessores tui fidelitatis exegeritis iuramenta: nec prescriptione aliqua muniaris, cum secundum confessionem tuam * nec ecclesia Pisana, vel tu fueris in qua possessione iuris exigendi huius-

De prescriptionibus.

167

huiusmodi iuramentum, quod per sed. apo. ab ipsis iudicibus receptum fuisse fateris, per quod constat ecclesiam Romanam semper in quasi possessione fuisse, cum pro ea ministerio tuo & antecessorum tuorum exactum fuerit & prælitum iuramentum: & si possidere dicatur, cuius nomine possidetur. Si vero dicatur quod nomine tuo & antecessorum tuorum, & non nomine nostro & ecclesie Romanæ fuerit iuramentum exactum, posset inferri, quod iuramentum prælitum de conservando iure & honore sed. apost. fuerit violatum: unde licite retineri non posset, quod contra iuramentum huiusmodi fuerit scienter obtentum: quia etiam secundum hoc locum prescriptio habere non posset, cum in prescriptione rerum ecclesiasticarum bona fides & iustus titulus exigantur: et si etiam locum potuisset habere prescriptio, non credimus ceteraniam prescriptionem (quæ sola currit adversus Romanam eccle.) posse probari.

Idem episcopo Lucano.

Abbas in capellis prescribere potest iura episcopalia, obtinet tamen in his solis quæ prescripsit. h. d. quo ad titulum. Cap. xviii.

Cum olim frater episcopo, cum abbate & monachis sancti Salvatoris de Ficheto super plebe Palamarana & adiacentibus capellis ipsius in nostra presentia litigando institutionem in eis, & alia ad ius episcopale pertinentia vindicaret, ad fundandam intentionem tuam ius commune principaliter allegabas, cuius autoritate dicebas universa spiritualia in prædictis locis, quæ sunt in dioc. tua constituta, ad te tanquam ad diocesana episcopum pertinere, arbitrium præterea super hoc promulgatum à Pistorien. episcopo archiepiscopo byterro ac primicerio Lucanis allegans. Ad elidendam autem intentionem tuam abbas Greg. vij. Papæ privilegium exhibuit, quod prædictum arbitrium multo videbatur tempore præcessisse: per quod tam monasterium, quam plebs & capella prædictæ videbantur libertati donatæ: & infra. Aliorum quoque Rom. pontifi. dictus abbas privilegium utebatur post arbitrium promulgatum obtentis, qui libertatis privilegia sibi concedere videbantur: & infra. Quia prædictus abbas sufficienter ostendit monasterium suum super institutionibus, destitutionibus, & ordinationibus plebani & clericorum, baptismo & penitentia in levioribus culpis, sepultura, decimarum perceptione, ac divinis officiis celebrandis, tam in plebe, quam in capellis prædictis, in excommunicando atque interdicens, & etiam absolvens legitima prescriptione munitum: abbatem ipsum ab impetitione tua super iam dictis articulis duximus absolvens.

Decretalium Gregorij Lib.ij. Tit.xxvj.

dum, super illis tibi perpetuum silentium imponendo, super aliis omnibusque ad ius episcopale spectare noscuntur, iuxta tenorem arbitrij eundem abbatem quo ad plebem & capellas predictas sententialiter condemnantes.

Idem.

Qui prescriptione completa privilegium contrarium impetrat, & ratur illo: prescriptioni renunciat. Si prescriptio non erat completa, malam fidem habet: & ideo non prescribit.

Capitulum. xix.

Veniens ad pre. no. abbas sancti Martini de Pannonia: & infra. Petiit a nobis postmodum idem abbas, ut Vespri-
men. episcopus non impediat vel faciat impediri quo minus omnes qui in Simagien. parocia vel comitatu consistunt, de omnibus que possident, decimas sibi solvant: sicut in privilegiis Paschalis Pa. pre. no. & sancti regis Stephani continetur. Prefatus vero episcopus postulavit, ut decimas Simagien. comitatus intra sue dioc. terminos constitutas, quas detinet idem abbas, sibi restitui faceremus, nisi aliquo iure speciali se ipsas possidere monstraret: & infra. Chrisma vero, oleum sanctum, consecrationes altarium seu basilicarum, ordinationes clericorum, qui ad sacros ordines promouendi fuerint, clerici ecclesiarum vel capellarum ipsius monasterij quod est in Vespri-
men. diocesi constitutum, a Vespri-
men. episcopo postulabunt, si quidem catholicus fuerit, & gratiam sed. apost. habuerit, & ea gratis sine prauitate aliqua voluerit exhibere: alioquin ab alio, quem maluerint, prefule catholico suscipiendi ea liberam habeant facultate: sicut in privilegio dicti Paschalis, & Alexand. pape predecess. no. perspeximus contineri. Non obstante privilegio Clementis pape, per quod privilegium suorum predecessorum non exitit derogatum, cum de ipsis nullam fecerit mentionem, prefertim cum & ipse Clemes privilegium illud concesserit, salvis institutionibus non solum Roma. ecclesiis, sed ipsis etiam legatorum. Nec obstar poterat prescriptio quam idem abbas in suum subsidium opponebat: quia si consummata erat quando ab Alexandro papa privilegium impetravit, tunc prescriptio renuissae videtur, * prefertim cum coram vobis privilegio illo sit usus, quod lux intentioni quantum ad hunc articulum contradicit. Si vero nondum consummata erat prescriptio, sed erat in prescribendo: post impetratum huiusmodi privilegium, bonam fidem non habuit: & ideo secundum canones non prescribit.

Idem in concilio generali.

Nec id

De sententia & re iudicata.

168

Nec in foro canonico, nec civili, valet prescriptio cum mala fide.

Capitulum. xix.

Quoniam omne quod non est ex fide, peccatum est: synodali iudicio definimus, ut nulla valeat absque bona fide prescriptio, tam canonica, quam civilis: Cum generaliter sit omni constitutioni atque consuetudini derogandum, que absque mortali peccato non potest observari. Unde oportet, ut qui prescribit, in nulla temporis parte rei habeat conscientiam alienam.

De sententia & re iudicata. Tit. xxvij.

Gregorius.

Sententia lata contra leges vel canones, non tenet: nec ab ea opus est appellare. Panov.

Capitulum. i.

Sententia contra leges canonicas vel prolata, licet non sit appellatione suspensa, non potest tamen subsistere ipso iure.

Idem.

Lites debent celeriter terminari.

Cap. ii.

Iurgantium controverfias celeri sententia terminare & equitati convenit, & rigori.

Idem.

Sacerdos sine iusta causa non est deponendus.

Cap. iii.

Non potest quinquam a sacerdotali gradu (nisi iusta causa) concurs sacerdotum sententia submovere.

Leo papa.

Iuste quis petit sententiam a papa confirmari, si iuste & rationabiliter fuit lata.

Capitulum. iiii.

Ea que iuxta ecclesiasticum morem iuste & rationabiliter fuerint definita, nostra quoque sententia roborantur.

Alexander. iij. Eboracen. archiepiscopo.

Iudex deputatus super executione sententie admittit exceptionem fraudis seu nullitatis sententie, non ad effectum ut super ea promittat, sed ut negotium ad superiorem qui iudicavit transmittat, si illam probabilem reperit. h. d. notabiliter.

Cap. v.

De cetero noveris, quod si sententiam a nobis latam preteruenerit: non est facultas executioni mandari, * & fraudis infcendi, sed deferri questiones que inciderint, ad sedem apostolicam oportebit.

Idem Noruicen. episcopo.

Non

* vide. l. unic. Co. de thesan. lib. x.

* vide. l. i. ff. de off. iud. cuius est in-
risil.

Decretalium Gregorij Lib.ij. Tit.xxvij.

Non sufficit reo damnato ad traditionem possessionis, tradere pignus pro ipsa possessione. Capitulum sextum.

Cum aliquibus est adiudicata possessio, non sufficit eis dari pignora, nisi corporali possessione latentur.

Idem eidem, & V. archidiaconus.

Sententia lata contra matrimonium nunquam transit in rem iudicatam: unde quodcumque renovatur cum constet de errore.

Capitulum septimum.

Lator presentium sua nobis insinuatione monstravit, quod cum quidam mulierem legitime desponsasset, & carnalis esset copula subsecuta, inter eos scandalum est subortum, cuius occasione debitum ei subtraxit. Consanguinei vero mulieris hoc molestum habentes, quæstionem mouerunt, proponentes quod mulierem inuitam & renitentem nec etatis apæ matrimonio existentem duxisset uxorem: & quoniam idem vitam cupiebat agere dissolutam, demum utriusque studio interveniente fuerunt minus rationabiliter separati. Nolentes igitur matrimonia canonice contracta, leuitate quadam dissolui, mandamus quatenus si vobis constiterit eos per iudicium ecclesie non fuisse legitime separatos, ecclesiamque deceptam, ipsos faciatis sicut virum & uxorem in simul permanere.

Idem T. & clericis sanctæ Anastasie Veronæ.

Reuocatur sententia prætextu iniquæ consuetudinis lata contra ecclesiam. Capitulum octauum.

Cum causa quæ vertitur inter vos & G. & A. laicos super domo quadam eis ab archipresbytero vestro vedita, ad examen I. apo. sed legati delata fuisset, post app. ad nos interpositam, & receptas inducias, quoniam intra terminum tibi filii T. ad eam prosequendam præfixum iter non arripueras, contra te sententiam proferens: memoratis G. & A. prætaxatam domum secundum Veronæ civitatis consuetudinem adiudicauerunt: deinde cum causa fuisset ad nos per app. delata, Braxien. episcopus delegatus à nobis, sententiam contra vos (specie forma canonum) secundum eandem consuetudinem, sicut præfatus legatus fecerat, promulgauit. Nos autem considerantes, quod licet usus vel consuetudinis non minima sit auctoritas, nunquam tamen veritati aut legi præiudicat, præscriptam sententiam reuocauimus, & vos ab impetitione absoluentes illorum vobis & ecclesie vestre domum adiudicauimus supra dictam.

Idem Eboracen. archiepiscopo.

Sententia iniqua reuocatur per superiorem, licet causa fuerit appellata.

De sententia & re iudicata.

169

appellatione remota commissi. Si autem continet manifestam iniquitatem, est nulla. h. d. intelligendo quod ponat duos casus. Cap. ix.

Inter ceteras: & infra. Item cum aliqua causa app. re. committitur, & sententia fertur iniqua, eam euacuari oportet: nec ei debet dari, si iniquitatem contineat manifestam.

Clemens tertius.

Sententia lata contra absentem non contumacem in causa matrimoniali, non valet. hoc dicit intelligendo quod hæc mulier non fuit contumax. Panormitanus.

Capitulum x.

Tenor literarum tuarum ostendit, quod cum inter R. & M. mulierem quæstio matrimonij verteretur: & Theatino episcopo commissi fuisset, idem eundem R. muliere absente ab impetitione ipsius absoluit. Ceterum eadem mulier à nobis ad te literas impetrauit, ut de causa cognosceres, & eam sine debito terminares: & infra. Dictus vero R. à te vocatus ad causam infirmitate prætextu non adfuit: sed quia nocte secretionis sententiam promulgauit qua postmodum absolutus ad te veniens, ostendit literas episcopi memorati, quibus eum ab inquietatione ipsius absolutum fuisse patebat. Quia igitur mulier suos testes offert ad probandum quod idem R. eam desponsationis anulo publicè subarrasset: tu quid super his agere debeas, postulas edoceri. Ideoque inquisitioni t. r. respond. quod non obstante illicita absolutione, quam episcopus facit in causa procedat eidem R. sub pena excommunicationis arctius interdicens, ne ad eam, quam superinduxit accedat, priusquam fuerit causa decisa.

Idem.

Sententia diuortij in causa matrimoniali rite lata, ad solam contrariam confessionem adferentis contrarium non reuocatur, sed interrim ei statim donec legitime de contrario doceatur. Ita summatur, ut aliquid de nouo adferat. Panor.

Capitulum xi.

Consanguinei E. latricis presentium, sicut tuus literis intimasti, compaternitatem inter ipsam & virum suum legitime probauerunt, ita quod inter eos sententiam diuortij prociui commater in veritate ante sententiam non fuisset, quod separationem compaternitatem cum eo contraxit, sed post ad secundas nuptias conuolauit: & infra. Frater. t. respond. quod propter solam confessionem mulieris non est recedendum à sententia per iudicium ecclesie rationabiliter promulgata, nisi legitime in contrarium probaretur.

y Innocen-

* Barto. in l. cum filios populos. C. de sum. t. vi. n. p. arg. à contrario adferit consuetudine laicorum ligare clericos.

Decretalium Gregorij Lib.ij. Tit.xxvij.

Innocentius. iij. archid. & sacriste Magalon.

Si Papa contra pronuntiationem suam confert beneficium, hoc tacito subreptitia dicitur collatio, & non tenet. *Cap. xii.*

¶ Vm olim Magalon. episcopus P. de Castronovo ad vacante archidiaconatum eiusdem ecclesie nominasset, l. preposito ut nullus ibi (nisi prius duplici sibi voce coepta) institueretur, per appellationem interpositam inhibere, episcopum dictum P. de archidia. per suum anulum inuestiuit. Praepositus vero alium ad eundem archidiaconatu nominare praesumpsit. Tandem C. praedecessor noster, quod factum fuerat ab utraque parte, cassauit, pronuncians q. aliquibus scriberet, ut tam episcopum, quam personas ad ordinandum concorditer archidiaconum muerent, & coru forte monitis no admissis, hoc ipsi exequi no differrent. post hac vero dictus praedecessor noster G. qui nondum ad disconatus erat promotus officium, praeter conscientiam procuratoris episcopi apud sed. apo. tunc morantis, ipsum archidiaconatum contra pronuntiationem suam contulit, sicut credimus circumuentus. Nos igitur inherentes vestigiis praed. no. dicentium sententiam Ro. se. cum aliquid fuerit subreptu, posse in melius commutari: quod de praedicto G. factum est, non obstante donatione, qua ab eode episcopo in elusionem donationis apostolica nuper dicitur recepisse, in irritum reuocamus: & ei licet absenti cum de subreptione liquido constet, * super dicto archidiaconatu perpetui silentium imponentes, praecipiendo mandamus, quatenus sapienter archidiaconatum (plena omnia vestrum, qui praesentes fuerint in ecclesia, interueniente concordia) ordinare curent.

* Vide Bar. in l. quod inf. sit. in ff. de re iud.

Idem abbati & conuentui sancti Zenonis Veron.

¶ Valeat sententia contra ius litigatoris lata, si ab ea intra x. dies non fuerit appellatum. Vel sic & aliter: Per sententiam, a qua non fuit appellatum, potest ecclesia subire praesalato inferiori episcopo, seu ad aliam ecclesiam pertinere. *Capitulum. xiii.*

¶ Vm inter vos pro ecclesia vestra & archipresbyterum & clericos sancti Proculi, super subiectione eiusdem ecclesie questio verteretur: ex parte vestra fuit propositu, quod dicta ecclesia monasterio vestro pleno iure debet esse subiecta: videlicet in institutione, destitutione, inuestitura archipresbyteri, & eiusdem fidelitate, ipsius & fratrum obedientia, correctione, representatione ad ordines, tonsuratione, susceptione chrismatis, litaniis, & aliis similibus, per quae plena subiectio declaratur: ad quod probandu instrumentu publicum edictionis B. quonda Veron. episcopi pars vestra in mediu produ-

De sententia & re indicata.

170

cebat, quam concessionem successor eius T. rata habuit, & etiam confirmauit. Super his quoque tam Ro. pon. quam patriarchatum Aquileg. privilegia & confirmationes induxit, quoru vnus de subiectione plenaria in privilegio suo eundem expressit, quod sub testimonio R. quonda Veron. episcopi, qui eiusdem ecclesie archipresbyter extitit, factu fuerat & completum, & in eode a priore sancti Zenonis mandauit sua vice subscribi. Adiecit etiam pars vestra, q. inter B. quonda abbatem eiusdem monasterij, & sancti Proculi archipresbyteru & fratres ipsius procedente tempore de fidelitate & obedientia manuali controuersia fuit exorta, ad quae duo illi se dumtaxat teneri negabant, & super his testes producti fuerunt. tandem praefatus G. Veron. episcopus quenda cardinalem sequens, a quo idem fuerat iudicatum, q. vel archipresbyter dimitteret ecclesiam, aut abbati obedientia repromitteret, sententialiter definiuit: cuius sententia cum nulla fuerit appellatione suspensa, in rem transiit iudicata: & infra. * Quauis forte dicto instrumeto donationis ** Vide. l. legis, quae de ipso causam & origine acceperunt attendentes l. litigato- rum fuit postquam in rem transiit iudicatum, etiam si contra ius litigatoris lata fuisset: cum contra ius constitutionis expresse lata non fuerit, veritate gestorum sermonibus praeualete, quae praesumitur rite per omnia celebrata definimus, ut archipresbyter sancti Proculi, qui pro tempore fuerit, fidelitate & obedientiam praestet abbati sancti Zenonis.*

Idem canonicis Nouarici.

Sententia contra actorem lata, nihil iniqui continens, venit in causa appellationis confirmanda: licet per attestaciones videatur pro actore fuisse probatum: dummodo pro sententia concurrat praesumptiones, de quibus hic in littera: & secundum hunc intellectum est hic casus singulari valde.

¶ Causam quae inter vos & A. clericum super praebenda Nouarici. ecclesie vertebatur: Laudun. episcopo de contra dictum A. definitiuam sententiam terminandam, qui pro vobis contra nostram audientiam appellatum: & infra. Licet ex parte ipsius A. fuisset propositum quod contra formam mandati nostri dictus episcopus sententiam promulgauit, sicut per attestaciones nitebatur probare: quia tamen iudicis animus non semper ad vnam probationis speciem inclinatur, & ipsa sententia nihil continebat iniquum, & eide iudici de communi partium *y u ad sensu*

Decretalium Gregorij Lib.ij. Tit.xxvij.

ad sensu fuerat causa commissa, qui vt sententiam ferret post examinationem causæ, ab vtraque parte fuerat requisitus: sententiam ipsam curauimus confirmare.

Idem Constantino episcopo.

Si sententia precipit aliquid fieri ad certum terminum: tempus decedendi ad appellandum currit à tempore sententia, non autem à die finiti termini. hoc primo. Quadrimestre tempus, quod à lege datur: condemnatis in personali, potest à iudice ex causa arctari. Et sponte terminum arctatum recipient, non potest post decedendum appellare, licet nō constet iudicem ex causa terminum abbreviasse. hoc secundo. Ab executione sententia non appellatur, nisi in executione modus excedatur. hoc tertio. hoc dicit enacuando medullam cap. secundum Panor.

Capitulum. xv.

Quod ad consultationem: & infra. Quia postulasti, vtrum appellationi sit clerici deferendum, qui purgationem indictam sibi per sententiam, & ad ipsius receptionem terminum competentem * puta viginti dies vel amplius sine contradictione recipiens: & ad diem veniens consequenter appellat causam non exprimens appellandi: nec sit locus nisi suscipiende purgationi & executioni sententiæ, à cuius prolatione & purgatione iniuncta ultra decedendum dicitur excessisse. * Taliter duximus respondendum, quod cum post decem dierum spatium sententiæ in auctoritatem rei transeat iudicatus, qui ad prouocationis subsidium intra id temporis non recurret, appellandi sibi aditū denegauit: cum per hoc videatur per interpretationem iuris late sententiæ paruissse, præsertim vbi causa non redditur appellandi. Sed nec executionem ipsius sententiæ ideo conuenit retardari, licet ad hoc agendum quadrimestre tempus regulariter sit statutum: quia id arctari potest nonnunquam à sedente in medio, & etiam prorogari: & qui ab initio sponte recipit terminum breuiorem, imputare sibi potest & debet: cum ex hoc videatur amplius beneficium contempsisse: vnde talis non audietur appellans, nisi forte aduersus eum modus executionis canonicus excedatur.

Idem decano cancellario, & C. canonico Lund.

Sententia potest probari per testes: licet non deponant de causis quæ solent iudicem mouere ad sententiandum. Cap. xvi.

Sicut nobis intimastis, cum causa quæ inter H. subdia. & B. presbyterum super quinque modis frumenti vertebatur ipsi subdia. per annos singulos exoluendis, vobis commissa fuisset, & restitutione sibi fieri postularet subdia. supradictum aduer-

De sententia & re iudicata.

171

aduersarius se ad hoc nō teneri respondit, cum alia vice super hoc conuentus fuisset, & sententialiter absolutus: quod ostendere voluit duorum testimonio, ex quorum depositione constat quod magister A. auctoritate episcopi Lundunensium ipsum absoluit ab impetitione subdia. memorati. Verum quia testimonium ipsorum quasi nudè prolatum fuerat, cum de causis quæ iudicem mouere solent ad sententiæ proferendam, nihil dixerint, quid tenendum sit: sedem duxistis apo. consulendam. Cum autem in plerisque locis, in quibus copia prædictum habetur, id moris existat, quod omnia quæ iudicem mouent, nō exprimantur in sententiis proferendis: vobis taliter monent, nō minus, quod cum ex depositionibus testium prædictorum constiterit sententiæ à iudice suo prolatam: propter auctoritatem iudicariam præsumi debet omnia legitime processisse. * Facit ad hoc. l. i. Co. de profess. qui in rr. Confess. l. i. c. u. not. l. i. c. de legi.

Idem Altoricē. episcopo, & abbati, scilicet lūdori Legionē.

Ab eadem sententia potest appellare nedum reus victus, sed etiam tertius, cuius interest: & poterit sententia quo ad reum nil de suo in re docentem confirmari: respectu vero tertii rationabiliter appellantis infirmari.

Capitulum. xvii.

Cum super controuersia quæ inter Auricē. episcopum & monasterium Cellanour super statu ipsius vertebatur, pro episcopo diuersæ sententiæ late fuissent, nūcius Oneten. episcopi per eas Oneten. ecclesiā læsam grauitur querebatur, ad quam proponebat monasteriū pertinere: & infra. Cum ex parte monasterij nihil rationabile fuerit propositum & ostensum, quare sententia pro episcopo promulgata debuerat irritari, eam quātum ad monasterium duximus confirmandam: & infra. Mādamus quatenus si constiterit app. pro ecclesiā Onetium eius * intra tempus legitimum destinatum fuisse, executio sententiæ differatur, ne circa possessionem Oneten. ecclesiæ detrimentum incurrat: alioquin (sicut ius postulat) executioni missa sunt, non præiudicent quo minus suam valeat consequi ratione, cum res inter alios acta non noceat regulariter alij. * Iuxta constitutiones canonicas & ciuiles.

Idem.

Si citatus ad sententiam, ex legitima causa iudici ignota non aliā es. l. comparuit, tenet sententia eo absente lata: sed retrahatur eo probante legitimam absentiam causam. Si vero impedimentum probatur non plene, non retrahatur sententia: nisi prius doceat de ipsius excep.

y iij in qui.

Decretalium Gregorij Lib. ij. Tit. xxvij.

iniquitate. h. d. & est verus & not. intelletus secundum Panor.
quem alii doctores non clarè dilucidarunt. Cap. xviii.

Cum Bertholdus miles curiam suam P. militi pignori obligasset: eodè P. sublato de medio, A. nepos eius, qui successit eidem, vacante ecclesia eiusdè adferens quòd ius patronatus cum vniuersitate tràssisset in eum, D. clericum eiusdè loci archidiacono ad supradictam ecclesiam præsentauit: qui de consensu episcopi ipsum instituit in eadè, in possessionem eum induci faciès corporalè. Prædictus verò B. dominus fudi T. sacerdotè memorato episcopo præsentauit: sed ipsum episcopus non admisit. Cum autè dictus T. aduersus memoratum D. super prædicta ecclesia deposuit quæstionem, Remen. episcopus apo. sed leg. iudicibus negociù delegauit: ad què cum attestaciones vtrinque receptas per partes postmodum remisissent, & præfato D. cum suis attestacionibus accedète dictus T. nec per se, nec per respòsalem idoneù comparere curaret, ipse attestacionibus inspectis clerici memorati ipsum ab impetitione spediecti T. sententialiter reddidit absolutù eidem T. imponens silentium super ecclesia memorata. Postmodum autem idè presbyter ad archiepiscopi præsentia intra breuè tempus accedens, iustam causam absentiæ allegauit archiepiscopus verò Argentino electo & Alce Silux, & Tudeberron. abbatibus dedit suis literis in mandatis, vt si iustam absentiæ causam ille ostenderet coram eis, prædicta sententiam nullius decernerent esse valoris, & causam sine debito terminarent, alioquin facerent sententiàm obseruari. Verum dicto electo & præfatis abbatibus cõmittentibus aliis vices suas, ipsi subdelegati testes super prædicto articulo receperunt: quibus dictus clericus vocè ad nos app. emisit: & infra. Licet autè iusta causam absentiæ minùs sufficienter presbyter probauisset, ne tamè præiudicaret opinio veritati, * R. diac. car. eis cõcessimus auditorè: qui cum nobis omnia fideliter retulisset, ex tenore sententiæ archiepiscopi inuenimus circũuentum quia continebatur in illa, q. per attestaciones ipsius clerici fuerat sufficienter probatù, q. præfatus A. in possessione iuris patronatus existerat, cum eundè ad prædicta ecclesiam præsentauit, cum tamen per attestaciones illas nihil ostensum aliud fuerit, nisi q. p. quod iure qd de illa ecclesia cõsueuit exhiberi patronis, prædicti P. & A. annuatim decè solidos acceperunt. tum etiam quia in eadem sententià dicitur, quòd dictus T. in probatione defecit, cum per attestaciones suas appareat ipsum suam intentionem sufficienter probasse. tum etiam quia causam non recepit

* Vide. l.
quod an-
tem. c. d.
quod agi-
tur. ff. de
lib. cau.

De sententia & re iudicata.

172

recipit sufficienter introctam, cum vnius tantum partis attestaciones receperit, quæ parum faciebat ad causam. Vnde sententiam ipsam duximus irritandà, memorato T. adiudicantes ecclesiam supradictam, cum per attestaciones nobis confliterit euidenter ipsum à vero patrono fuisse ad sepe dictam ecclesiam præsentatum. Idem.

Papa in sententiis quas profert, ordinem iuri seruat. Cap. xix.

In causis, quæ summi pon. iudicio deciduntur, & ordo iuris & vigor æquitatis est subtiliter obseruandus: cum in similibus casibus ceteri teneantur similiter iudicare. Nisi forte cum aliquid (causa necessitatis & vilitatis inspecta) dispensatiue duxerit statuendum.

Idem conuentui sancti Leo. dii.

Secunda sententia in diuersa instantia contra primam lata tenet mera iure, nec debet infringi etiam si sit iniusta: x. quæ ab ea nõ fuerit appellatum, præsertim si prima sententia secundis iudicibus non fuit offensa. hoc dicit. Panor.

Capitulum. xx.

Inter monasterium sancti A. Rothoma. & vestru super motu eligendi abbatem in monasterio vestro fuit quæstio agitata: & infra. Cum constiterit nobis primam commissionem non fuisse per vltimam reuocatam, tum quia causæ suspicionis in iure propõsitæ frivole videantur: quas etiam tanquam dilatorias ante litis ingressum opponere debuissent, * quibus coram delegatis eisdem subeundo iudiciu renunciasse videtur, cum etiam quoniam de priuilegiis ap. se. & processu negotij coram primit iudicibus nihil in secundis literis dicebatur, quod si fuisset expressum, obtinere minime potuissent. Non obstat sententia, quæ pro monasterio sancti A. dicebatur fuisse prolata, quæ tamen nobis offensa non fuit: tamen si prædictis iudicibus fuisset ostensa, ea posthabita contrarium statuerent: alioquin eam obijcientibus imputetur, cum sub prætextu novorum instrumentorum lites non debeant instaurari. Factu priorum iudicium ratum & firmum habemus, & eorum sententiam confirmantes, electo à vobis nos ipsi munus benedictionis (saluo iure diocesani) curauimus exhibere.

* Vide. l.
i. per doct.
c. de dila.

Idem episcopo, decà. & cancel. Parisien.

Tenet sententia contra priuilegium offensum vel non ostensum, si ab ea non fuerit appellatum vel supplicatum. Capitulum. xxi.

Suborta inter Melden. episcopu & monasterium Rebaccense super ipsius monasterij subiectione materia quæstionis, & procuratoribus partium litigantibus coram nobis, quia per confessionem partis aduersæ colligit eundè episcopum quasi possel-

y inj

Decretalium Gregorij Lib.ij. Tit.xxvij.

possessionem obedientie in eodē monasterio habuisse ipsū restituendum decreuimus ad eandem. Verū quia priuilegium Inno. pape p[re]no. libertatem monasterij plenariam exprimebat, decano Suefion. & suis conuicibus dedimus in mandatis, vt episcopo in quasi possessionem obedientie restituto, nisi contra priuilegium rationabile aliquid obiceret & probaret, super subiectione monasterij sibi silentium imponere procurarent & infra. Iudicibus autem causam instructam remittentibus, quia cognouimus efficaciores episcopi rationes subiectionem eidem adiudicauimus memorati monasterij, vt ibidem habeat tanquam dicit episcopus potestatem, ita tamē vt nullum per hoc apo. sedi p[re]iudiciū generetur, quominus, si voluerit, suam iusticiam prosequatur. Nimirū si p[re]fati Inno. priuilegium Alexandro fuit in iudicio p[re]sentatum, & ipse tulit sententiam contra illud, intelligitur reprobasse. Si vero non fuit coram eo exhibitum, p[re]textu priuilegij de nouo reperti p[re]dicta non debet sententia retractari.

Idem sancte Mariæ in Catag. & vallis secrete abbati.

Sententia à qua fuit appellatum retrahatur, si constet testes ad quorum dicta tantum lata sunt, conspiratores fuisse, & contradicere se parte receptos.

Capitulum.xxvii.

Cum I. & A. canonici sancti Dio. Remen. ex parte quorundam canonicorum eiusdem ecclesie nostro apostolatu referarint, quod abbas eorum super dilapidatione, periurio, simonia, & quibusdam alijs erat multipliciter infamatus, nos Cathalan. episcopo, & eius collegis dedimus in mandatis, vt ad ecclesiam personaliter accedentes, tam in capite, quam in membris corrigerent corrigenda, & statuerent quæ statuenda viderent & infra. Iudices autem abbatis & canonicorum iuramenta recipientes, abbatē ab administratione ipsius ecclesie per sententiam remouerunt, correctione membrorum dilata, quam tunc non poterant expedire. A qua sententia cum procurator

prædictus ad nostram audienciam appellauerit, proposuit dictam sententiam reprobendam, tum quia iudices licet non cōtestata esse de iurum contra ipsum recipientes (depositionibus coram partibus minime publicatis, nec ostensis eisdem) ad sententiam procedere p[re]sumperunt & infra. Quia verò de conspirationis articulo nobis non potuit fieri plena fides: mandauimus, quatenus si vobis constiterit quod illi conspiratores fuerint, quorum constat à iudicibus iuramenta recepta, quod abbas probare voluit coram eis, & eorum dicta iudices secuti tantummodo,

De sententia & re iudicata.

173

do, cum per alios ea probata non essent, sententiam protulerunt, vos irritantes processum eorum in negotio iuxta p[re]dictam formam comprehensam in prioribus literis procedatis. Si vero eos conspiratores fuisse nequiuerit comprobare, vel licet de hoc cōstaret, appareat tamen illos nihil super his deposuisse, pro quibus idē abbas fuit amotus: vel etiam si aliqua super his deposuerint: ea tamen per aliorum dicta fuerant sufficienter ostensa, processum ipsorum iudicum dicta fuerant sufficienter aduersus abbatē non debuerint conspiratores admitti, iuramenta tamen ipsorum de veritate dicenda super statu ipsius domus recipi potuerunt: vt per ipsorum dicta super alijs fides posset haberi, quæ abbatē minime contingebant, p[re]sertim cum tunc probatum non esset eos conspiratores fuisse.

Idem H. de Castro Guarti.

Damnatus in actione iniuriarum infamis est, & per papam potest fama restitui. h. d. prout cōmuniter summatur. Capitulum.xxviii.

Cum te à B. iniuriarum actione conuento, eo quod dice-
res equum tuum non esse minoris precij, quam capillos ipsius, iudices qui super hoc cognoscebant, te in decem solidos condemnassent, tu timens ne ipsorum sententia te notaret infamia: * beneficium restitutionis ad famam à sede apostolica implorasti. Nos autem considerantes, quia nulla fuerit, vel minima facta iniuria: volumus te per p[re]dictam sententiam infamia non notari.

* vide. l. i. et l. athletas. ff. de his qui no. infam.

Idem.

Reuocata sententia propter defectum iurisdictionis, vt quia vnus ex iudicibus publice excommunicatus erat, vel propter iuris ordinem non seruatum: iterum de principali queritur. Capitulum.xxviii.

Ad probandam quod procurator dominus & infra. Vos autem interim agnoscatis de confirmationis sententia, quæ lata est à iudicibus delegatis de electione custodis, vt eam (sicut de iure fuerit faciendum) confirmare vel infirmare curetis, ita vt si pro eo quod vnus ex delegatis iudicibus qui eandem sententiam protulerunt, excommunicationis vinculo metropolitani literas perhibetur, aut ex alia iusta causa eandem sententiam constiterit infirmādam: ipsa cassata, de ipsius electione custodis iterum cognoscatis.

Gregorius nonus.

Res inter alios iudicata, alijs non nocet. fallit in eo qui passus est illum litigare, cui secundo loco competeat actio vel defensio, vel a quo causam in iure iudicato habuit.

Capitulum.xxv. Quauis

Decretalium Gregorij Lib.ij. Tit.xxviij.

* *Pide. l. res iter. C. qui res in di. non ne.*
Quannus regulariter aliis non noceat res inter alios iudicata: * ei tamen, qui cum sibi primum de ea re actio vel defensio competeat, sustinuit sequentem agere: ac illi etiam qui passus est eum à quo causam habuit, experiri, est præiudicium generatum.

Idem.

Si duo ordinarii pronuntiant contraria, tenet sententia pro reo. fallit in quatuor casibus hic contentis & similibus. Si verò delegati discordant, delegans est adeundus. Si arbitri, neutra tenet.
Capitulum. xxvi.

Dvobis iudicibus, ut accepimus, diuersas sententias proferentibus, si ex iurisdictione ordinaria processerunt, teneat pro reo, non pro actore sententia, nisi in causa favorabili, puta matrimonio, libertate, dote, seu testamento, si p ipso fuerit promulgata. Si verò ex delegata potestate, utraque pendet sententia ex arbitrio delegantis. Quod si ex compromisso, neutra debet habere vigorem.

De appellationibus, recusationibus, & relationibus. Tit. xxviij.

Alexander tertius Exonens. episcopo & decano Londonens.

Collatio beneficii facta post appellationem ex probabili & verisimili causa interpositam, est ipso iure nulla.
Capitulum. i.

Dilecti filij prior & clerici de Gisebergica gravem querimoniam transmiserunt, quòd Eboracen. archiepiscopus ap. se. legatus eundem priore post appellationem suspendit, suas ecclesias interdixit, & canonicos si eidem tanquam priori obedirent, excommunicatos denunciavit: & infra. Super quibus si veritate per idoneas personas & famam loci sollicite inquisita, inueneritis ecclesiarum concessiones factas, nisi prior & canonici malitiose distulerint eas, quantum ad se pertinet, ordinare, in irritum reuocetis easdem.

Idem archiepiscopo Romens.

* *Adde quid de iure ei. per l. à processu. lib. C. ro. & C. quo. appell. non reci. l. ab executore.*
Capitulum. ii.
Appellatio generalis, respectu causæ non valet. Nec cetera: & infra. Super eo quòd abbas sancti Apollinaris in claustrò à te appellationem interposuit generalem super omni causa que aduersus eum aliquo tempore posset moueri, ipsum exinde redarguimus: nec huiusmodi appellationem duximus admittendam.

Idem abbati sancti Petri.

A correctione

De appellationibus.

174

A correctione legitima non appellatur, nisi modus excedatur. hoc dicit, in spe. la mente.
Capitulum. iii.

Ad nostram & infra. Quia verò remedium appell. non ideo est inuentum, ut alicui à religionis & ordinis obseruantia exorbitanti debeat in sua nequitia patrociniū exhibere: mandamus, quatenus si quando quilibet subditorum tuorum ad remedium appellationis conuolauerit: non ideo minus eum iuxta tenorem mandati, quod in prædicta regula continetur, & institutionem ordinis corrigas & castigas.

Idem Noruicæ. episcopo.

Si appellans intra terminum à iudice à quo appellauit, vel à se ipso statutum appellationem non prosequitur, sententia vel iudicium illius stare compellitur.
Capitulum. iiii.

Personas ecclesiarum: & infra. Si quis ad nostram audientiam appellauerit, & appellationi sue prolixum terminum præfixerit, tu ei diem intra quem apo. sedē conuenienter possit adire adgnosci: ad quam si venire contempserit, tu illum ex tunc iudicio tuo super his que in questione vertuntur, sine cōtradictione aliqua stare compellas. Si autem quisquam appell. suæ præfigat terminum congruentem: nec tamen causam ad diem appell. fuerit prosecutus, ipsum nihilo minus ex tunc sententia tue, sicut de alio diximus, appell. re. parere constringas.

Idem Remens. archiepiscopo.

Appellans ad prosequendum habet annum, & ex causa biennium, nisi iudex moderetur. Et si intra id tempus non prosequitur, rata manet sententia: vel redit ad primum, si ante sententiam appellauit: hoc dicit.
Capitulum. v.

Cum sit Romana: & infra. F. t. duximus respondendum, quòd si ante sententiam, vel postea fuerit appellatum, huiusmodi appellationib. annus in dulgetur: aut ex necessaria & euidenti causa biennium: nisi forte iudex à quo appellatū fuerit, secundum locorum distantiam, & personarum & negotij qualitatem recūsus tempus fuerit moderatus. Intra quod si is qui appellauerit, causam appell. non fuerit prosecutus, tenebit sententia, si post sententiam appellauerit, & à causa sua cecidisse videtur: nec amplius super eodē negotio audietur appellans. Si verò à gravamine, & ante litis ingressum fuerit appellatus: huiusmodi audietur appellans, quoniam sacri canones etiam extra iudicium passim appellare permittunt: nec solent huiusmodi dici appellationes, sed prouocationes ad causam. Si autem ante sententiam quis appellauerit, cogitur illius

Decretalium Gregorij Lib.ij. Tit.xxvii.

illius stare iudicio ad quem noscitur appellasse.

Qui de crimine impetum, appellare potest, nisi sit naterium. hoc dicit.

Præterea si raptor sit, vel violentus detentor alienæ rei, qui appellat huiusmodi appellatio facta in iudicio apud ecclesiasticas personas solet audiri, nisi forte manifestus raptor vel fornicator existat, sicut ille quem absentem & irrequisitum apostolus excommunicauit.

2. Cor. 5.

Idem eadem.

Coram iudice à quo appellauit in una causa, possum in alia conueniri nisi eum recusum et suspectum.

Capitulum sextum.

Ad hæc si in una causa quis appellauerit, & pendente appellatione aliquod crimen committat, vel prius commississe dicatur, vel modo etiam accusetur aut conueniatur de alia re super qua non sit appellatum, & illam perferri contumaciter ad audientiam iudicis à quo in alio negotio appellauit, eum potest si voluerit tanquam suspectum vitare, alioquin debebit eius stare iudicio, maxime si suus ordinarius iudex existat.

Idem.

Si à iudice inferiori unus appellat ad papam, alius ad inferiorem, tenetur appellans ad papam comparere ad citationem iudicis inferioris, saltem allegaturus appellationem suam: alias valebit processus à minori, nisi scierit appellationem interiectam ad papam.

Capitulum septimum.

Si duobus coram suo iudice litigantibus alter ad nostram, alter ad sui iudicis audientiam super eodem negotio appellauerit, & ille qui ad suum iudicem appellauit, ad diem appellationis veniens se ad eum appellasse proponit eo tacito & aduersarius eius ad audientiam Romani pontificis appellari si legitime citatus nec venit nec responsalem misit, aut etiam alias parere contemnit: tenebit excommunicationis sententia in eum pro contumacia promulgata, nisi iudex cognouerit eum ad audientiam Romani pontificis appellasse.

A civili iudice, qui non est de temporali iurisdictione ecclesiæ, non appellatur ad papam. h. d. vsque ad fi.

Denique quod queris si à civili iudice ante iudicium vel post ad nostram audientiam fuerit appellatum, an huiusmodi appellatio teneat: tenet quidem in his qui sunt nostre temporali iurisdictioni subiecti: in aliis vero etiam de consuetudine ecclesiæ teneat, secundum iuris rigorem credimus non tenere.

Idem plebano & clericis sancti Nazarij de Albia.

Lapsus

De appellationibus.

175

Lapsus biennii non præiudicat appellanti, quo minus ex causa legitima audiat, saltem per beneficium restitutionis in integrum. hoc dicit secundum vberiores intellectiones.

Capitulum viii.

Ex ratione & infra. Verum si appellationem biennio lapsa interpositam à sententia contra vos prolata prosecuti non estis: dummodo prosecutionem ipsius per impotentiam vos constiterit omisisse, nolumus quod iustitiæ vestræ debeat præiudicium generare.

Idem Vigorien. episcopo.

Si reus post citationem vel notitiam literariam iuit ad curiam, delegatus in causa procedet: alias non. hoc dicit, cum e. suggestum. infra eo.

Capitulum ix.

Minimus & infra. Ceterum cum aliqua causam cōtinuit tibi appel. re. cōmittit: & aduersa parti post citationem iter adripuerit ad se. apo. veniendi, non minus poteris in negotio secundum iuris formam procedere. Quod si ante citationem iter adripueris, non est aliquatenus procedendum.

Idem.

Super sedetur propter articulum in quo appellatum est, etiam super principali causa si sine illo articulo expediri non potest. hoc dicit, inherendo literæ.

Capitulum x.

Super eo quod sollicitudo tua quaesuit, prudētia tua duxit: simul respondendum, quod si de aliqua exceptione quaestio oriatur, & exinde appellationem fieri contingat, eidem exceptioni erit merito super sedendum: & si principalis causa sine illa terminari non poterit, ei nihilo minus super sedetur.

Non obstante appellatione ex falsa causa interposita, potest iudex ad vltiora procedere. h. d.

Si autem aduersa * pars de falsi suggestionem in appellationem prorupit, non est sententia super hoc differenda.

Idem.

Etiam pro minoribus seu lenioribus causis appellari potest.

Capitulum xi.

De appellationibus pro causis minimis interpositis volumus te tenere, & eis pro quacunque leui causa fiant, non minus est, quam si pro maioribus fierent, deferendum.

Idem.

Secundum canones appellatur etiam ante sententiam: secundum leges non, nisi in quibusdam casibus, hoc primo. Et appellatio & recusatio equiparantur in hoc, quia sicut in appellatione requiritur causa rationabilis, ita & in recusatione. hoc secundo. Et tene-

pu

Decretalium Gregorij Lib. ij. Tit. xxviii.

pus assignationi iudici ad causam decidendam, incipit currere a tempore presentationis rescripti. hoc tertio secundum verum intellectum.

Capitulum. xxi.

Super eo: & infra. Sacri canones ante & post litem contestationem, & in prolatione sententiae, & post singulis facultatem tribuunt appellandi: leges autem seculares appellationem (nisi in casibus) ante sententiam non admittunt. In causis quoque ecclesiasticis ubi appellationis remedium tollitur, sicut appellationi ita recusationi non est aliquatenus deferendum. * Si autem intra certum tempus lis decidenda committitur, ex tunc terminus incipit currere cum iudices contigerit literas recepisse.

* vide. l. si quis ex aliena. p. Bar. ff. de iur. om. iudi.

Idem.

Conventus super iniuria clerici vel super adulterio appellare potest, nisi sit notorius. h. d. cum ea seq.

Capitulum. xxi.

Pervenit ad nos q. cum clerici se conqueruntur ab aliquibus vulneratos, vel alios esse laesos: qui impetuntur, Apost. sedem appellant: & infra. F. t. mandamus quatenus si eorum excessus publicus non sit & notorius, eos eccle. censura compellas, ut intra convenient tempus appellationem interpositam prosequatur. Si vero publicus est & notorius, appellationis obtentu non praevertas: quin eos excommunicatos denuncies, ipsosque facias sicut excommunicatos cautius curari donec passis iniuriam satisfacias, & cum literis tuis apostolico te conspectui repraesentent.

Idem archiepiscopo Toletano.

Summatum est supra cap. proximi.

Capitulum. xxii.

Consuluit nos fraternitas tua: & infra. Con. t. t. duximus respondendum, q. si aliqui quos manifestum sit & notorium uxorem alterius detinere, aut iniectisse manus violentas in clericum, appellaverint: eorum appellationi non est aliquatenus deferendum. Sed cum multa dicantur notoria, quae non sunt providere debes ne quod dubium est, pro notorio videaris habere. Illos autem qui appellant a praesentia tua, cogere debes intra tempus convenientis appellationem interpositam prosequi, aut iudicio tuo appell. remota parere.

Idem.

Hoc cap. summatum est supra eo. cap. meminimus.

Cap. xx.

Svgellu est auribus nostris q. cum oppressi ad praedium Apost. sedis recurrunt, & appellatione facta iter arripiunt, adversarij eorum appel. interposita cognoscetes, nec ad praesentiam nostram accedat, nec responsale transmittat. cu. auct. sententiae

De appellationibus.

176

serint illos nostras literas reportasse, in vocem appellationis prorupunt, & iter ad nos adripunt: veniedi, ut sic eorum sollicitudinem a quibus impetitur eludant. Tuae consultationi taliter respondem, ut si quis deprehensus fuerit hoc ex fraude vel malitia facere, appellationi eius non deferas, neq. ob id causam tibi commissam terminare postponas, quia decretalem epistolam qua tales moneri videntur, non ad deprimendam cuiusque iustitiam sed ad remouendum gravamen nos fecisse cognoscas.

Idem Eboracensi archiepiscopo.

Excommunicatus pendente cognitione appellationis, absolutus potest ad cautelam: & si apparet eum legitime appellasse, non puniatur pro eo quod interim celebravit divina. Capitulum. xvi.

Ad praesentiam nostram R. presbytero veniente, episcopo Tusculano, & P. sanctae Sufannae cardi. tuam & ipsius causam commisimus audiendam. Qui ad objectionem tuam, licet R. presbyter non esset excommunicatus de iure, de facto tamen fecerunt eum absolui. Ideoque mandamus quatenus praedictum presbyterum pro eo quod post excommunicationem contra appellationem factam divina catauit, nullatenus inquietes, sed ad eum statum reducas omnia, in quo erant tempore appellationis emissa.

Idem Cantuariensi archiepiscopo.

Si appellans turbatur in possessione, super qua fuit appellatum, index a quo potest illam possessionem sibi reformare, appellatione in suo statu permanente. h. d. secundum communem intellectum. Capitulum. xvii.

Cum teneamur: & infra. Quoniam nos consulere volumus utrum si eorum possessio, qui ad audientiam nostram appellant, turbata fuerit, tibi eam sibi liceat reformare, eo de quo appellatio est interposita praetermissa: Prudentiae tuae taliter respon. q. si exinde ad te querela peruenierit, id ordine iudicario tibi licebit experiri.

Idem episcopo & archidiacono de Bonon.

Generalis & vaga appellatio respectu cuiuslibet gravaminis non valet, sed restricta ad certam causam sic. Capitulum. xviii.

Consuluit: & infra. Consul. vestra. t. r. quod si generali-ter appellacione quis interponeret ab omni gravamine quod sibi posset contingere, huiusmodi appellatio tenere non debet. Si vero ab aliquo iudice super omni gravamine quod in vna causa sibi posset inferri, quamquam generalis appellatio sit interposita, appellationi tamen eius est ab eodem iudice deferendum.

Idem

Decretalium Gregorij Lib.ij. Tit.xxviii.

Idem Zamorienſi epifcopo.

Appellatio ſimola non excuſat inferiorem quo minus teneatur obedire ſuperiori, & ita de contemptu puniatur, niſi innocentiam ſuam aliter purget. h. d. Et eſt caſus notabilis in eo quod dicitur iſtum eſſe puniendum.

Capitulum. xxi.

Um parati eſſemus tuas petitiones admittere, I. diaconus card. olim Apoſt. ſedis lega. ppoſuit, quod cum ad eius vocationem cōtempſiſſes accedere, in perſonam tuā excommunicationis ſententiā promulgavi: & infra. Cumque N. canonicus beati Iacobi firmiter aſſeueraret, quod in legatione regis eſſes, & ideo non potuiſſes ad vocationem prædicti card. accedere: Cardinalis eſt contra aſſeruit, quod nō in legatione regis, ſed in Salamantina eccleſia te ſuis nunciis inueniſſet. & infra. Nos vero attendentes quod te non dēcuit continere obtentu appell. ad vocationem venire legatos præcipimus quatenus vel in perſona propria, vel per nuncios idoneos apoſtoliſco te conſpectui repræſentantes innocentiam tuam (ſi poteris) oſtenſurus.

Idem Cantuarienſi archiepifcopo.

ſ. vide. l. ſi quis r. xori. ſ. appellat. iōe. per Barto. ff. de ſur. & l. eum qui aliās ſecus. h. d. compendioſe. Abb. ſ. r. ff. com. mo.

Si mandatum factum eſt qui iuravit ſiare iudicio eccleſiæ, & credit limites iuramenti & licita promiſſionis, appellare poterit. l. eum qui aliās ſecus. h. d. compendioſe. Abb.

Capitulum. xx.

A D hæc: & infra. Præterea de his qui iuramentum præſtant quod eccleſiæ ſtabunt iudicio, & poſtea appellant Id tua ſolicitudo provideat, ut eos ſervare quod iurant, vel intra xl. dies poſt appellationem interpoſitam iter adripere ad ipſam proſequendam compellas.

Idem Carnotenſi epifcopo.

Summa ut ſupra cap. proxi.

Capitulum. xxi.

Quæſtioni quam facis utrum appellationi illius ſit defendendum qui (ſicut moris eſt) præſtito iuramento abſolui meretur, & antequā ei mandetur aliquid, vel mandato recepto cauſa ſubterfugij appellaverit: Reſpon. quod appellationi, quæ iuramento eius debeat derogare, non eſt in aliquo deferendum, ſed ſtatim erit in eandē reducendus ſententiam: quæ (donec mandatum ſuſceperit, & ſuſceptum pro poſſe fuerit proſecutus) debet firmiter obſervari.

Idem Vinton. epifcopo.

Appellans ab ordinario poſtea de delicto ab eo commiſſo puniri poteſt per ipſum ordinarium. h. d. ſed ſupple ad textum, idem eſt de antea commiſſis, ſi nunc de illis accuſatus, & cap. ad hæc. l. ſupra

De appellationibus.

177

ſupra eo. & cap. propoſuit. infra eo.

Capitulum. xxii.

Præterea de his qui ad ſedem Apoſt. appellant, & poſtea gravia committentes, ſe dum conveniuntur, appellatione tueri. Duximus reſpondendum, quod eor appellatione non debet in ſua iniquitate tueri, quo minus eorum excellus cenſura canonica puniatur.

Idem Granden. patriar. & ſancti Vitalis preſbytero cardinali.

Quoniam detulit appellationi ſuæ adverſarij, de ſua poſteriori circa idem contra eum excipere nequit.

Capitulum. xxiii.

Conſtitutis in præſentia noſtra abbate ſancti Felicis & preſbytero R. pro cōtroverſiā quæ de electione Torcel lane eccleſiæ eſt ſuborta: & infra. Ideoq; mandamus quatenus ſi archidiaconus poſt appellationem & denunciationem excommunicationis ad nominationē ſepe dicti C. proceſſerit, & primicerius cum canonicis, & plebanus cum aſſenſu electi epifcopatus vel maioris & ſenioris partis prædeterminatum I. in epifcopum & paſtorem elegerint, nō obſtante appellatione præſati archidiaconi, ſi poſt appellationem prius factā non detulit electionem de præſato I. factā authoritate Apoſtolica confirmetis.

Idem Eboracenſi archiepifcopo.

Appellans ab ordinario in una cauſa, in aliis eorū eo reſpondere tenetur: poſt tamen eum reſuſcere ut ſuſceptum, niſi conveniatur de crimine manifeſto, & in quo non eadē excuſatio nec ſuſpicio, ut quia imponitur pena iuris ſurgens ipſo facto, hoc dicit ſecundum intelleſtū intrinſecum.

Capitulum. xxiiii.

Propoſuit nobis M. clericus tuus, quod ſepe contingit, ut cum aliquis ſuper aliqua cauſa appellat, in aliis cauſis in quibus non eſt appellatum, reſpondere recuſet. Super quo tibi taliter reſpondemus, quod licet pro illa appellatione nō minus teneatur in aliis ſuper quibus appellatum non eſt reſpondere, iudex tamen à quo appellatur quia illi omnino ſuſpectus eſt eum non debet ad reſpondendum ſuper aliis compellere, niſi pro crimine adeo gravi & manifeſto, quo ipſo æctu merito ſit damnandus.

Idem Cantuarienſi archiepifcopo.

Absolutus excommunicatus cautione recepta, licet adverſarius, vel excommunicatus, ne abſolvatur, appeller. h. d. ſecundum unum intelleſtum, quoniam tamen oportet limitare, quando excommunicatio non fuit lata pro manifeſta contumacia vel offenſa, quia tunc non debet abſolui, niſi ſatisfactione præcedente, ut in cap. ex parte. infra de verbo. ſigni.

Capitulum. xxv.

Qua

Decretalium Gregorij Lib.ij. Tit.xxvii.

Qua fronte nos confutere valeas, non videmus: cū dixeris ordinem iuris pervertere. iam enim non in ecclesia, sicut est canonicum & honestum, non etiam in palatio, non in camera tua, sed in camera regis contra debitū iuris, & pontificalis officij dignitatem, episcoporum electiones diceris confirmare: & infra. Sane si quis pro contumacia vel alia qualibet causa interdicto vel excommunicatione tenetur addictus, & offert se ad iustitiā de his pro quibus sententiam ipsam excepit, iudex eum (ne in excommunicatione decedat) absolvere poterit, etiam si pars adversa, ne absolvatur, appellationis obstaculum interponat ab ipso tamē ante absolutiōnem sufficienti cautione recepta, quod vel in præsentia Romani Pontificis ad cuius audientiam appellatur, si maluerit adversarius, vel corā iudice, cui causam delegaverit, iuris pareat aequitati. De his etiam qui conqueruntur se irrationabiliter excommunicationi vel interdicto suppositos, illud idem dicimus, etiam si hi qui huiusmodi protulerunt sententiam, ad sedem Apostolicam duxerint appellandum.

Idem in concilio Lateranensi.

Prælati subditum suspendere vel excommunicare non debent, nisi monitione præmissa: nec subditus contra disciplinam ecclesiasticam appellare potest, maxime si est religiosus. Et iudex à quo, præfugit terminum appellanti ad appellationem prosequendam, intra quem si non prosequitur, iudex à quo readiunxit iurisdictionem. Appellans vero non prosequens appellationem suam, condemnatur in expensis, appellato hoc prosequenti. Cap. xxvi.

Reprehensibilis: & infra. Præsenti decreto statumur, ut nec prælati nisi canonica monitione præmissa suspensionis vel excommunicationis sententiā proferant in subiectos, nisi forte talis sit culpa, quæ ipso suo genere suspensionis vel excommunicationis penam inducat. Nec subiecti contra disciplinam ecclesiasticam in vocem appell. erumpant. Si vero quisquam pro sui necessitate crediderit appellandum: cōpetenti ei ad prosequendam appellationē terminus præfigatur intra quem si forte prosequi neglexerit, tūc episcopus litteris suis auctoritate utatur. Si autem in quocūque negotio aliquis appellaverit, & eo qui appellatus fuerit veniente, qui appellat venire neglexerit: si quid proprium habuerit, compententem illi racompensationem faciat expensarum: ut hoc latet timore territus, in gravamen alterius non facile quis appellet. Præcipue vero hoc in religiosis volumus observari, ne religiosi cum pro aliquo excessu fuerint corrigendi, contra regularem

De appellationibus.

178

regularē prælati sui, & capituli disciplinam appellare præsumant, sed humiliter ac devotē suscipiant, quod pro salute sua fuerit eisdem iniunctum.

Idem.

Iudex à quo, non obstante appellatione cognoscit de causa, si appellans non prosequitur: hoc primo. Et iudex ut suspectus recusatus, potest alteri causam committere: hoc secundo. Cap. xxvii.

Ad hæc: & infra. Cū à te super aliqua causa fuerit appellatus tibi sit appellantes appell. remota compellere, ut vel appellationem interpositam prosequantur, vel coram te iuris pareant aequitati. Aut si alterutra partium te spectum habuerit, te insillere iudicem eligant, qui propositam inter eos valeat dirimere questionem.

Idem Salabrienſi episcopo.

Si canonicus ad residentiam monitus appellat, statuitur sibi terminus ad appellationem prosequendam: & interim deseruitur beneficio per vicarium de fructibus beneficii sustentandum: & si appellationem non prosequitur, vel residentiam non facit, priuatur præbenda.

Capitulum xxviii.

Pervenit ad nos quod cum V. ecclesiæ tuæ canonicum, ut in ea residentiam faceret, monuisses, in appellatione prorupit: & infra. Cum autem frustratorie dilationis causa videatur dictus canonicus appellasse: mandamus quatenus eum studiose moneas, ut in eadem ecclesiā residentiam faciat: vel intra terminum eam prosecutorus iter ad nos adripiat veniendi. Interim vero alicui honestæ personæ vices eius in ecclesiā prætaxata committas, & ei de beneficii illius assignes, unde possit congrue sustentari. Quod si præbatus V. alterum istorum adimplere neglexerit, tu de præbenda suas priores eundē, & eam alij idoneæ personæ concedas.

Idem.

A iudice iurisdictionem exequire non appellatur. Cap. xxix.

Consuluit nos tua fraternitas, virum sit appellationibus deferendum à rege Francorum pro iudicis interpositis, ut mancipia detineant Christiana: & infra. Non convenit ut pro huiusmodi appellationibus ab observatione decreti debeas abstinere.

Idem Genueſi archiepiscopo.

Qui ante citationem vel notitiam litterarum missi nuntium ad Papam, appellare potest ne delegatus procedat, secus si post.

Capitulum xxx.

Ad hæc sicut asseruit: & infra. Respondemus, q. iudex si ei consiliterit appellante ante quā partes essent citatæ,

z ii vel

Decretalium Gregorij Lib.ij. Tit.xxviii.

vel delegatio causa pervenisset ad ipsum, qui appellationis interponit obstaculum, nuncium ad sedem Apostolicam destinasse, facta debet appellationi deferre: sed si post citationem fuerit destinatus, satis potest exequi quod mandatur.

Idem.

Qui non desinit appellationi interposita ad Papam, mittitur eam litteram ordinarii ad curiam puniendus.

Capitulum xxxi.

De priore & infra. Cetera si prefatus canonicus priorem propter suas enormitates manifestas, quae ipsum notabilem reddunt, ad sedem Apostolicam appellavit, & ipse tali appellationi deferre contempsit: eum cum litteris tuis veritatem continentibus, de tanto excessu satisfactorum ad sedem Apostolicam venire compellas.

Idem.

Contra constitutiones regulares appellatio religiosum non desinit.

Capitulum xxxii.

Via non & infra. Ut abbates, qui de aliqua publica infamia publice rescripti sunt aut conuicti, deinde in communis capituli commoniti prelationi cedere noluerint, appellandi non habeant facultatem.

Idem.

Index a quo potest praefigere terminum appellanti ad prosecutionem appellacionem, quo lapsa reasumit index iurisdictionem.

Capitulum xxxiii.

Ad aures nostras & infra. Appellanti ad prosecutionem appellacionis terminus congruus praefigatur: intra quem si appellacionem non fuerit prosecutus, extunc compellatur stare iudicio delegati.

Idem Abulensi episcopo.

Si precedente gravamine quis submittit se protectioni superiori, habetur pro appellante; dummodo servaverit ea quae in appellatione sunt necessaria.

Capitulum xxxiiii.

Ad audientiam nostram noveris pervenisse: quod cum Zamorensis episcopus G. presbyterum ecclesiae sancti Iacobi Zamorensis multipliciter molestarer: tandem idem presbyter se & ecclesiam suam nostrae protectioni subiecit & infra.

Licet autem praedictus presbyter ex simplicitate forte verbum appell. non expresserit: quia tamen postquam se & suam nostrae protectioni subiecit, non debuit sine causae cognitione aliqua sententia condemnari: mandamus quatenus si ita tibi constiterit sententiam quam praefatus episcopus in eundem presbyterum tulit, denuncies non tenero.

Idem

De appellationibus.

179

Idem archi. Tarracon.

Causa non est ad iudicem a quo remittenda, appellatione ad huc non iustificata, nisi de partium consensu.

Capitulum xxxv.

Accepta conquestione canonicorum Papillon. & infra. Non debet ad eos causa remitti, nisi partes consenserint a quibus noscitur appellatum.

* Vide. l.

Lucius. in Gualtero Lincon. canonico.

Legatus ff.

Delegatus etiam datus cum clausula, appellatione remota, recusari potest, si est consanguineus impetrantis, vel si fuit advocatus eius in illa causa.

de off. ppi.

Capitulum xxxvi.

P. Oltremo fraternitati tuae litteris praesentibus intimamus, eadem quod si causa alicui fuerit delegata, qui consanguineus sit nota ff. de illius qui litteras impetravit, aut in eodem negotio advocati officio functus, vel ex alia iusta causa suspectus: huiusmodi delegatus non immerito poterit recusari, quantum appellatione remota fuerit ei negotium delegatum.

Idem Noruicensi episcopo.

Sententia interdicti non suspenditur per appellationem sequentem.

Capitulum xxxvii.

Ad haec quoniam sub interd. Aliqui constituti appellant, & deinde illud servare contemnunt: quid in hoc ea servandum sit, consulere voluisti. Noveris igitur, quod si cur post appell. excommunicari non possunt: sic interdictum nequeunt, cui ante appell. eos constat suppositor, declinare.

Clemens. ij.

Index appellationis remittit appellanti & causam ad priorem iudicem: nisi sibi constiterit a gravamine vel iniusta sententia fuisse appellatum.

Capitulum xxxviii.

Cruci de Gual. occasione iudicii tui, quod velle observare se iactant: Linconien. episcopi iudicia ordinarii sine causa rationabili cognitionem evitant. Unde mandamus quatenus si quando contigerit aliquem de clericis a praefato episcopo ad tuam audientiam appellare, non ante appellationem admittas, quam tibi constiterit eam vel gravamine, vel iniusta condempnatione porrectam: alioquin ipsum ad praedicti episcopi audientiam remittas, appell. remota eius iudicio paritorem.

* Vide. l.

qui ad ci.

ultra. l. de

appel. &

l. unicam

C. de cau.

post pub.

adfu. tu.

Idem.

Si appellans qui non prosecutionem, redit ad iudicem a quo, & iterum gravatur: non obstante prima desertione potest iterum appellari. & est casus notabilis. Panor.

Capitulum xxxix.

adfu. tu.

2. iij

Directa

Decretalium Gregorij Lib.ij. Tit.xxviii.

Directe nobis tue literę demonstrarunt, quod cum in tua presentia causa cuiusdam matrimonij tractaretur, in qua pars viri cōsanguinitatis vinculum opponebat: & pars mulieris ad se. ap. appellasset, nec appellationem suam præfixo termino fuerit prosecuta: postmodum ea renunciantē appellationi quam fecerat, tu in causa cognitione procedens de parentela testimonia receperisti: verum quia mulieris pars iterum appellauit, postulat vtrum ad calculum sententię procedere valeas, edoceri. Respondemus igitur, q. licet iuxta decretum Lateranē. concilij postquam in termino prosequendę appellationis appellans suam appel. non fuerit prosecutus: auctoritate tua liberē possis uti: tamen quia iterum appellauit (cū secundum iura ei licuit in eadē causa bis appellare) se à iurisdictione tua fecit exemptā, præsertim cū hic ad separationē matrimonij, quod est res fauorabilis: intentio viri procedat.

Celestinus tertius.

Sententia excommunicationis, suspensionis, vel interdicti lata sub conditione, suspenditur, si ante conditionis euentum fuerit appellatum. b.d. inherendo verbis literę, & sic satisfaciatur culibet letura. Et est decisio subtilis, & multum allegabilis. Cap. xl.

Praterea requisiti fuimus, si quis iudex ita protulerit sententiam, Nili Sempronio intra. xx. dies satisfeceris, te excommunicatum, vel suspensum, aut interdictum esse cognoscas: ille in quem fertur sententia, medio tempore appellans ad die statutū minimē satisfecerit: vtrū ille sententia tali ligetur: aut interpositione appel. tutus existat. Videtur autē nobis, q. huiusmodi sententiam, appel. obstaculum debeat impedire.

Idem.

Si per rescriptum committantur plures articuli connexi, & in vno remoueat appellatio: intelligitur remota etiam in aliis. hoc

** vide. l. dicit.*

Pater. §. *Secundo requiris, cū pluribus articulis in vna cōmissione positus, in vno tantum contingit appellationē expresse vendē leg. iii. tit. i. vtrum appellatio teneat si super aliis fuerit appellatum. Et. l. cum inquisitioni tue taliter respon. q. cū secundū beatū Greg. verba intentioni deferuiant, & hæc sit nostra intentio, vt de omnibus articulis qui in cōmissione ponuntur, iustitia suum consequatur effectum: in omnibus appellatio intelligitur interdicta. Nihil enim interest, vtrū inhibeat primo, an secundo, medio, an in fine: cū (sicut vtriusque iuris argumēta nos p. Bar. ff. docēt) ea quę in principio, ad medium & ad finē illa verō quę de leg. ii. in medio, ad finem atque principium sæpe referri contingat.*

Causa

De appellationibus.

180

Causa suspensionis proponenda est coram iudice qui recusatur, & probanda coram arbitris, hoc dicit.

Tertio postulas edoceri: & infra. Consult. t. respon. quod cū aliquis iudicem proponit se habere suspectū, suspicionis causam coram eodē allegare tenetur: sed partes vt in aliquos non valde remotos conueniāt, per eundem iudicem debent cogi: corā quibus si causa suspicionis intra terminū competentem probata nō fuerit, tunc demum auctoritate sua iudex vtetur. Quod si coram ipsis causa suspicionis probata fuerit, causa cognitioni superfedere tenebitur recusatus. Ipsa namq. ratio dicit, quia suspecti & inimici iudices esse non debent.

Idem.

Non tenetur iudex vel aduersarius deferre appellationi cui non detulit appellans.

Capitulum. xlii.

An sit deferendum appellatius, quem aduersarius de expoliatione post appel. legitimē interpositam sibi factam paratus est incontinenti cōvincere, nos duxisti per tuos nuntios consulendos. Respondemus, quod cū in eo quis puniendus sit, in quo deliquit: qui appellationi deferre neglexerit, se beneficio reddit appel. indignum.

Innocentius. iij. illustri regi Francorum.

Habet duos intellectus. secundum primum hoc intendit: Merus executor non recusatur, nec ab eo appellatur, nisi modum excedat, maxime si est datus cum clausula, appellatione remota. secundum alium intellectum hoc dicit: A iudice suspecto non recedatur per appellationem, nisi modum excedat.

Capitulum. xliii.

Nouit ille, qui nihil ignorat: & infra. Præterea interdicti sententiam cardin. nō edidit, sed potius publicauit: nec fuit dictator ipsius, sed verus executor. Vnde cū secundum ius ab executoribus appellari non possit, nisi forsan modum excederent in exequendo, nos etiam in literis super hoc directis ad ipsum appellationis curauimus obstaculum inhiere, appellationi ab eo interpositę non fuerat deferendum. De suspicionē autem obiecta, licet eum merito tibi suspectū fuisse credamus: non tamen & si fuisset, propter appellationem interpositam ab eo desistere debuisset: ad quod nō proprio motu, sed nostro potius præcepto processit.

Idem.

Si appellatio recipitur à iudice, vel approbatur à parte, terminus ad eam prosequendam præfixus obtinet vicem peremptorii, & in absentem procedatur ac si peremptoriē fuisset citatus: nec ta-

x iij lu ter-

Decretalium Gregorij Lib.ij. Tit.xxviii.

Si terminus praeueniri poterit ab aliqua partium. Cap. xlii.

Saepe contingit, quod cum ad nostram audientiam appellatur: propter defectum partis alterius neque per se neque per respondentem idoneum appellationem interpositam prosequenti, vel forsitan ex malicia subsequenti respondentis mandatum procuratorum occultantis, licet quae de facili poterant terminari, remaneant indecise, cum frequenter iuris questio moueatur, cuius apud nos probationes necessarie non existant, & interdum etiam facti questio de leui posset partibus praesentibus comprobari. Unde licet in lateranensi concilio fuerit constitutum, ut si in quocunque negotio aliquis appellauerit, & eo qui appellatus fuerat veniente, qui appellauit, venire neglexerit: competentem illi recompensationem faciat expensarum, ut hoc saltem timore deterritus, in grauamen alterius non facile quis appellet. Quia tamen propter hoc quaestiones prorogantur, praesenti decreto statuiimus, ut si huiusmodi appellatio vel a iudice recepta, vel a parte fuerit approbata, post terminum appellationi praefixum edicti peremptorii vires obtineat, ita videlicet, ut ex tunc in absentem perinde procedatur, ac si peremptorie vocatus ad iudicium extitisset. Quod si forsitan interposita prouocatio malitiose recepta vel approbata non fuerit, cum confiteretur legitime prouocatum, nihilo minus eam vigorem volumus obtinere. Saluis constitutionibus de prouocantibus post sententiam promulgatis: quibus appellationes suas prosequi non curantibus, post terminum appellationis prosequenda praefixum rata manet sententia, quae fuerat appellatione suspensa. Quicquid autem contra citationem peremptoriam posset ab absente proponi aduersus appellationem huiusmodi, valeat allegari. Si quis autem terminum appel. praeueniens tacita veritate literas impetrauit, & careat impetratis, & poenam contumaciae non coadat. Hoc autem in litibus siue iudiciis exercendis volumus obseruari.

Idem Lemouiceni & Cantuariensi episcopis.

Appellatione deserta per negligentiam appellantis, potest iudex ex officio procedere in casibus in quibus eius officium exuberat. Est casus valde notabilis. Capitulum. xli.

Constitutus in praesentia nostra archidiacono. Claremonti nobis exposuit, quod Claremonti decanatu vacante, quidam canonici vota sua in episcopum transulerunt, & episcopus cum quibusdam aliis expresse consentientibus in eundem archidiaconum ei contulit decanatum. x. canonicis prius appellan-

De appellationibus.

181

tibus, ne quis adsumeretur praeter adsensum omnium in decanum, cum electioni eius. xxv. tum per se, tum episcopo medio consentirent. Cumque sancti Marcelli presbyter cardinalis tunc apostolicus leg. per partes illas transitum faceret, non ut appellationi ad nos interpositae derogaret, sed ut instructam transmitteret ad nos causam, sancti Egidij & sancti Andreae abbatibus examinationem delegauit ipsius, & mandauit eisdem, ut partem contradicentem electioni decani citarent ad ipsum, contradictionis suae causam in eius praesentia ostenderent: & infra. Intellecto igitur per adfectionem cardin. quod sub ea forma fuerat appellatum, ne sine adsensu omnium procederetur in electione decani, & quod appellantes appellat. intra annum non fuerant prosecuti, nec erat propter quod eis esset biennium indulgendum, eam sicut his intra tempus legitimum simplicem nuncium ad sed. apo. destinauerant, sic potuissent saltem semel procuratorem idoneum destinasse. Ne tamen peremptorias exceptiones ex eorum parte propositas videamur sub silentio praeterire, mandamus quatenus si vobis confiteretur archidiacono facti episcopi, ex quo nuncitur, ipse renuntiasse, vel praedictum episcopum processisse ad electionem ipsius praetermissis praedictis sine quibus ne procederetur in illa translatione voluntatum, ex qua nuncitur archidiacono. proponitur esse actum, ei super decanatu silentium imponatis: alioquin nominationem seu electionem taliter factam de alio, & quicquid fuerit secutum ex ipsa, denuncietis irritum & inane.

Idem cancellario Meten.

Contra electionem vel confirmatum nullum aliud ius expectantem, non admittitur regulariter exceptio vel appellatio maxime frustratoria ad impediendum electionis vel confirmationis effectum: sed possessione habita, poterit accusari vel denunciari. hoc dicitur secundum hoc est casus notabilis. Capitulum. xlii.

Constitutus in praesentia nostra N. decano sancti Saluatoris, & cantore Meten. & infra. Meten. intimauit episcopus, quod sancti Saluatoris praepositura vacante, die electioni praefixo, per patrem & filium & spiritum sanctum in virtute obediunt deum, & iuxta conscientiam suam unum eligeret de duobus in quos partes videbantur oculos extēdisse, quem ecclesiae magni valem & idoneum reputarent. decanus autem cum duobus diaconis & subdiacono. tribus dictum cantorem in praepositum nominauit. cantor vero ipse, qui presbyterali officio fungitur, & cultor cum scholastico & magistro B. sacerdotibus

Decretalium Gregorij Lib.ij. Tit.xxviiij.

bus leuitis duobus, & subdiaconis quinque te concorditer elegerunt: cuius electionem tanquam a maiori & saniori parte capituli factam (cum de persona tua honestate constaret) predictus episcopus confirmavit: & cum tibi vellet domum & inuestituram porrigere (ut moris est) decanus ad sedem apostolicam appellauit, contra te impotentiam duntaxat allegans, proponendo te in partibus illis quasi penitus impotentem, in quibus prapositione possessiones existunt, addere quod alia tibi obiceret in presentia nostra, quae tunc in presentia iudicis suspecti noluit explicare. Nos ergo, quia constitit euidenter illam appellationis causam quae fuit expressa, rationabilem non fuisse: aliam autem tunc non expressit, etiam si dixerit idem decanus, quod aliam vellet obicere coram nobis: decreuimus tuae confirmationis effectum non debere per ea quae sunt proposita, impediri. Si quid tamen contra te non in modum exceptionis ad impediendum electionis & confirmationis effectum, sed in modum denuntiationis vel accusationis duxerit proponendum, postquam pacificam ipsius prapositione possessionem fueris adsecutus, proponendi licentiam non negamus.

Idem Vigorien episcopo.

* Qua dicitur rationabilis causa: vide apud Bar.in.l. quod retro ff. de legi. c. in.l. si postulare. ff. de adu.

Appellari potest, si locus non tutus partibus assignatur, etiam si sit scriptum appellatione remota. Capitulum. xlvij.

Ex parte tua: & infra. Presenti pagina respondemus, quod cum excusetur honeste, qui ad presentiam delegatorum iudicum non potest secure venire citatus, tu vel tui quoties ad illos iudices vos euocari contigerit, ad quorum presentiam vobis periculosum est ire, libere poteris appellare, etiam si in literis commissionis appel. fuerit remedium interclusum, nisi iudices vobis assignent locum idoneum & securum.

Idem episcopo decano & praecentori Herforden.

Licet appellat rem, si non audiat excipiens procuratorem actorem non habere sufficientes mandatum, vel se prius consentum per alias literas, de quibus non fit mentio in secundo. hoc dicit quo ad titulum. Capitulum. xlviii.

Significauit nobis magister hospitalis Eboracen. & infra. Praeterca capitulum Eboracen. auctoritate quarundam literarum, in quarum sigillo continebatur sigillum capituli ad citationes tantum, cum aliud sigillum capitulum illud noscatur habere, quandam constituebat actorem. sed licet idem magister allegauerit, quod occasione literarum illarum actor non deberet admitti, & insuper adiunxisset, quod auctoritate literarum quarundam a nobis ad alios iudices obtentorum prius con-

De appellationibus.

182

conuentus non debuit per literas posteriores, in quibus nulla fuerat mentio de prioribus conueniri: iudices tamen exceptiones huiusmodi admittere noluerunt, propter quod vocem ad nos appellationis emisit. Quocirca mandamus quatenus si vobis constiterit ob dictas causas, vel earum aliquam ad nostram fuisse audientiam appellatum: reuocato in irritum quicquid post appellationem huiusmodi noueritis esse factum, partes &c.

Idem magistro G. archid. & Vin. Normanno canonicis Suesione.

Licet appellat rem, si non audiat petens declarari rem petitam in libello. Capitulum. xlix.

Significantibus T. & R. fratribus, nostro fuit apostolatus declaratum, quod cum inter ipsos ex una parte, & V. ex altera, super quadam terra coram iudicibus delegatis questio verteretur, ipsi cum plures terras haberent, ut terra illa super qua questio verterebatur, ostenderetur eisdem, a iudicibus postularunt: quod cum ipsi facere denegarent, ad nostram audientiam prouocarunt. Quocirca mandamus quatenus si est ita, reuocato in statum debitum, si quid post appellationem noueritis attentatum &c.

Idem Eboracen. episcopo, & de Luc. & de Monte molli abbatibus.

Iudex a quo non potest statuere terminum ad finiendam appellationem: quod si fecerit, intelligitur statuisse ad se praesumendum. Capitulum. l.

Ex insinuatione prioris & canonicorum sanctae Barbarae nobis innotuit, quod cum inter ipsos ex una parte, & V. camerarium de Tangar. ex altera, super quodam monasterio coram iudice ordinario questio verteretur, & idem camerarius ad nostram audientiam appellauerit, appellationi terminum non praefigens dictus iudex, qui causam illius videbatur fauere pro eo quod quidam clericus commensalis suus, dicti camerarii in eadem causa fuerat aduocatus, hunc terminum appellationi praefixit, ut ad festum purificationis utraque pars esset ab appellationis prosecutione reuersa, licet non potuit nobis legem imponere, ut eam teneamus intra dictum terminum expedire, cum & secundum legitimas sanctiones lis quae in consistorio principis speratur inferri, absque dano morae intacta permaneat, donec ipsam faciat introduci, & a proceribus dirimi iuxta morem. Interim autem nuncius camerarii praeueniens nuncium eorundem, nec ipso usque ad terminum legitimum expectato, impetrauit literas & recessit. Quia vero fraus & dolus alicui patro-

Decretalium Gregorij Lib.ij. Tit.xxviii.

patrocinari non debent, mandamus quatenus si est ita, parci-
bus conuocatis, audiat causam, &c.

Idem Rosen & Bonden. episcopis.

*Qui extra iudicium appellat, ex verisimilibus & probabilibus
causis in possessione molestetur: si postea spoliatus, restituitur an-
te omnia in statum in quo erat tempore appellationis emissa. hoc
dicitur in habendo verba litera, & vi nris gerantur inique lectu-
ra. Panor.*

Capitulum. li.

Bona memoria O. de camera persona ecclesie de Fan. vi.
vniuersa carnis ingresso, abbas sancti Augustini Cantua-
riensis eiusdem ecclesie, quam ad se adserit pertinere, primo
per quosdam monachos, secundo per seipsum possessione in-
gressus, ad nos pluries vocem appellationis emisit, ne quis eum
super possessione ipsius ecclesie presumere molestare. cumque
aliquandiu predictam ecclesiam pacifice possederet, quidam
laici Cantuariensis diocesis ipsum abbatem & monachos de
possessione ipsius ecclesie per violentiam eiecerunt: & infra.

Procurator vero archidiaconi proposuit ex aduerso, quod
defuncta persona ecclesie, archidiacono tantum datur eius cu-
stodia. imo archidiaconi qui fuerunt pro tempore, tam de iu-
re communi, quam de generali consuetudine, tam in illa ec-
clesia, quam in alijs vniuersis eiusdem diocesis hoc iure sem-
per vti fuerunt. Praterea prefatus O. nomine archidiaconi ec-
clesiam possedit eandem, utpote qui ei vna procuracionem, &
v. sol. nomine ecclesie annis singulis exoluebant, & infra. Pre-
missis igitur diligenter inspectis, predictos abbatem & mona-
chos in eum statum, in quo tempore appellationis facta ex ve-
risimilibus & probabilibus causis ad nos legitime interposita
fuisse noscuntur (proprietas parti utriuslibet saluo iure) decer-
nimus reducendos, ac fructus medij temporis perceptos cen-
suimus pariter assignandos eidem.

Idem sancti Augustini, & sancti Gregorij prioribus.

*Mineris adreptio habet vim appellationis, si seruamur ea que ser-
uari debent in appellatione, hoc dicit secundum vnum intellectum
intrinsecum.*

Capitulum. lii.

Dilecti filij Io. & H. prioris & monachorum Cantuarien-
sis ecclesie nuncios retulerunt, quod cum pro causa que inter
dictos priorem & monachos, & Cantuarien. archiepiscopum
super capella de Lamede vertebatur, ab ipsis ad sede apostoli-
cam mitterentur, idem archiepiscopus post iter adreptum in
eos excommunicationis sententiam promulgauit. Cum autem
plus sit ad sedem apostolicam prouocare, quam verbo, & ipsis
propter

De appellationibus.

183

propter dictam causam ad Romanam ecclesiam venientibus
intelligatur ad sedem apostolicam prouocatum: mandamus
quatenus si est ita, dictos Io. & H. denunciatis excommunica-
tionis vinculo non teneri.

Idem episcopo Elien.

*Per clausulam, appellatione remota, inhibetur omnis appellatio
que a iure non indulgetur expresse. hoc dicitur, usque ad. §. verum.*

Capitulum. liii.

Pastoralis officij diligentia: & infra. Queruisti, vtrum
quando inhibetur appellatio in rescripto, frustratoria tan-
tum inhibita videatur? Nos igitur attendentes quod per ap-
pellationem frustratoriam, etiam si non fuisset inhibita, nego-
tium non debeat impediri respondemus quod qualibet pro-
uocatio intelligitur remoueri, que a iure non indulgetur ex-
presse. sed si appellans fuerit grauatus iniuste, grauamen huius-
modi per superiorem poterit emendari.

*Licet excommunicatus, ab excommunicatione appellet, nihil-
minus denunciari potest. & beneficii redditibus spoliari. l. h. d.*

Verum quia multoties qui ad tempus per appellationem
legitimam a iudicis sui quo ad aliquem certum articulum exi-
mitur potestate: consulauisti nos, vtrum si quis excommunica-
tionis sententia innodatus, ante denunciationem ipsius ab ea ta-
quam minus rationabiliter promulgata in eo casu in quo an-
te sententia appellatio vires obtinuerat, curauerit prouocare,
eo quod per appellationem interpositam excommunicantis vi-
detur iurisdictio dormitalle, ipse denunciare possit eundem, &
ad tempus ecclesiasticis beneficiis clericum spoliare? Nos ita-
que respondemus, quod cum executionem excommunicatio-
nis secum trahat, & excommunicatus per denunciationem am-
plius non ligetur, ipsum excommunicatum denunciare potes-
t, ut ab alijs euitetur. Et illi prouentus ecclesiastici merito sub-
trahuntur, cui ecclesie communio denegatur.

*Excom-
municatio
trahit se-
cum exe-
cutionem.*

Idem episcopo Parisien.

*Si appellans ad superiorem, comparet coram iudice inferiori su-
per concernentibus ipsam appellationem, ipsi appellationi renuncia-
re videtur. Si autem pretestetur quod propter hoc non intendit re-
nunciare appellationi, tanquam contraria allegans, non est audien-
dus: nisi notorium sit actum illum esse iniustum. super cuius emenda-
tione adit inferior. l. h. d. & est bonus casus. Capitulum. liiii.*

Sollicitudinem pastoralis: & infra. Sane cum sicut recepi-
mus, duobus coram episcopo litigantibus, alter eorum ad
sedem

Decretalium Gregorij Lib. ij. Tit. xxviij.

* Vide. l.
si fil. fa.
ff. ad Ma.
ce. l. ii. C.
de iure do.

sedem apostolicam appellasset, episcopus appellatorem reputatus contumacem, ipsum excommunicationis vinculo innodatus qui coram metropolitano de episcopo sibi petit iustitiam exhiberi, adferens, quod post appellationem legitime ad nos interpositam ipsum excommunicauerat, & petens se ad eum statum, in quo fuerat appel. tempore, à metropol. reduci, denunciari videlicet absolutum, adiciens etiam, quod appellationi non renuntiabat obiectis: sed prosequi volebat eandem: & infra. Nos igitur inquit. t. respondemus, quod sicut metropolitani de appel. ad nos interposita cognoscere omnino non valet: sic nec de his quæ post appellationem fuerant innovata, dummodo de aliis cognosci non possit, nisi de appel. pariter cognoscatur, vel de his quæ appellationis causam contingere dignoscuntur. In quo casu si metropolit. ad cognoscendum partes suas interponere forte præsumeret, episcopus posset ad appellationis beneficium conuolare: in ad officium eius qui de appellatione cogniturus est, pertinet prudenter corrigere quæ contra ipsam inuenerit attentata. Si verò notoriè existeret, quod mandatum episcopi indiscretum fuerat vel iniustum, cui non tenebatur subditus obedire, ac per consequentiam ei liquet euidenter subditum legitime provocasse: potest archiepiscopus autoritate metropolitana declarare subditum irrationabiliter extitisse anathematis mucrone percussum. Cum autem excommunicatus, qui appellauerat, iuxta præscriptam formam coram archiepiscopo deponit contra episcopum questionem, metropol. ad cognoscendum de causa potest interponere partes suas, cum ille appellationis prosecutioni renunciasse tacite videatur. Sed si verbo vel facto appellationem se velle prosequi protestetur, non est tanquam aduersa petens & sibi contrarius audiendus.

Idem episcopo & cantori Treceñ.

Per appellationem legitime interpositam principale cum accessoriis ad indicem appel. deferretur, & sententia excommunicationis & interdicti post appellationem lata non trahunt. Capitulum. l. v. **D**ilectis filiis decano Altisiodoreñ ac magistro R. Altisiodore. episcopi procuratore in nostra presentia constitutis, idem magister proposuit quod cum dictus episcopus presbyterum domus dei, in qua dispensationem plenariam obtinere dignoscitur, desineri faceret vinculis maceratum pro eo quod bona quedam eiusdem domus quæ furtive subtraxerat, restituere detrectabat, propter quod etiam ab eodem episcopo fuerat excommunicationis vinculo innodatus, & supradictus decanus.

De appellationibus.

184

decanus episcopum monuisset, ut ei restitueret, vel saltem redderet presbyterum memoratum, * quem ad iurisdictionem suam spectare firmiter assererat, episcopus metuens, ne decanus aliquid in suum præiudicium attentaret, se ac suos statim ecclesiæ ac ciuitatis protectioni metropol. supponens, ad eius audientiam appellauit. Verum decanus post modicum tempus interdictum huiusmodi promulgauit, ut episcopo in ciuitate præsentem, à diuinis in Altisiodoreñ ecclesiâ cessaretur. Postmodum verò cum die appellationi præfixo comparuissent partes coram officiali curiæ Senon. decanus allegans quod appellationi ab episcopo interpositæ ideo non duxerat deferendum, quoniam presbyter supradictus adhuc in vinculis tenebatur quando ad nos vocem appellationis emisit: officialis autem iudicauerit irritum interdictum à decano post appellationem episcopi promulgatum: & infra. Quia vero idem episcopus diuersos modos expressit secundum quos decano paratus fuerit super captione presbyteri iustitiam exhibere, ad metropolitana sedem appellans decanus non potuit post hoc ferre sententiam interdicti, & ideo sententiam ipsam ab eo post appellationem legitime promulgatam, irritam decernimus & inanem, non obstante quod decanus ad excusationem suam, quasi variando proposuit, quod priusquam episcopus appellasset, sententiam tulerat, cuius effectum ad tempus duxerat suspendendum: cum interim appellatione interposita procedere non debuerit ad sententiam exequendam, officialis processum, qui post appellationem huiusmodi sententiam interdicti irritam & inanem decreuit, temerarium iudicantes: cum appellatione ad nos interposita nil debuit innovari. Præterea licet excommunicationis sententia in decanum per episcopum promulgata, rite lata prima facie videretur, cum per dictum officialem esset prohibuit ne seruetur in ecclesiâ interdictum, & decanus ne celebraretur in ecclesiâ prohibendo, diuinum videretur officium perturbare: quia tamen per appellationem ad nos interpositam ex parte decani, cui etiam officialis duxerat deferendum, apostolos concedendo, non solum principale negotium, sed accessoria etiam ad nostrum referebantur examen, eandem sententiam post appellationem promulgatam decernimus viribus caruisse. Verum licet archiepiscopus post appellationem prædictam, de qua sibi per officialis literas innotuerat, decanum denunciauerit euitandum: Senon. tamen canonicos, qui saniori ducti consilio communicauerunt eidem, ut appellationi ad nos interpositæ magis, quam denunciationi ab episcopo factæ deferrent, inculpabiles iudicamus.

Idem Me-

Decretalium Gregorij Lib.ij. Tit.xxviii.

Idem Mediolan. archiepiscopo.

Postquam papa aliquam causam ad se reuocat, non valet papa cessus postea per minorem iudicem factus, sicut non valet si fuisset ab eo legitime appellatum. hoc dicit, ut cuiuslibet lectum a suis fiat.

Capitulum. lvi.

VT nostrum prodeat de vultu dei iudicium: & infra. Iudicibus dedimus in mandatis, ut si post secundum mandatum, per quod totius cognitionem negotij ad nostrum iudicium reuocauimus, traditionem sigilli dicto H. a te cognoscerent esse factam, eam decernerent irritam & inanem, inhibentes illi, ne quomodolibet eo vti presumeret: cum plus sit Romanum pontificem ad se aliquod reuocare negotium, quam quenquam ad eum super aliquo negotio prouocare.

Idem abbati sancti Felicis & G. canonico Bonon.

Si terminum appellationis prosequenda statuimus ab huiusmodi, altera pars praeuenit, hoc tacito literas impetrando, literas non valet: sed terminum iuris etiam appellatus praeuenire potest, dummodo nimium non praecurrat: ubi ex dilatione imminet periculum, etiam neutra parte prosequente potest iudex ad quem supplere partes compellendo ad prosecutionem.

Capitulum. lvii.

Oblate nobis vestrae litterae continebant, quod cum quidam iudices, quibus causa quae inter Sabr. & Rinocor. plebes vertebatur, fuerat ab apostolica sede commissa, pro plebe Sabrienli sententiam protulissent, & a procuratore plebis de Rinocor. ad nos fuerit sine termino appellatum, nec delatum appellationi fuisset, nec ad prosecutionem ipsius terminus a iudicibus partibus assignatus: plebanus de Sambr. super observatione praedictae sententiae (sicut rationabiliter lata erat) nostras ad vos litteras, & alia pars alias commissionis litteras a nobis super infirmanda eadem postmodum ad alios iudices impetravit, nulla in posterioribus litteris de prioribus habita mentione. vnde in dubitatione reuocato, an posteriores iudices, vel vos de illa debeatis cognoscere, nos super hoc consulere voluistis: & infra. Licet igitur appellanti legitime a sententia indulgeatur annos a lege, aut ex iusta causa biennium ad appellationem interposita prosequenda: quia tamen huiusmodi terminus potest restringi non solum a prouocante, verum etiam a iudice, a cuius sententia prouocatur, cum ideo sit constitutum, non ut terminus ipse praeueniri non possit, sed ne valeat prorogari: credimus distinguendum in quo casu litterae impetrantur: & quidem quando certus terminus ab appellante vel a iudice appellationi praefigitur prosequenda, si eo tacito appellatus litteras

De appellationibus.

185

tas litteras impetrauerit, huiusmodi litterae tanquam tacita veritate subrepta, obtinere non debent aliquam firmitatem. Si vero non sit aliquis terminus a iudice vel appellante praefixus, pars appellata intra terminum constitutum a lege (dummodo initium non praecurrat, ut appellante in commissione impetranda supplaret) commissionis litteras poterit impetrare, quantum auctoritate in app. causa legitime procedatur, ita quod si appellans voluerit in causa app. procedere, oportebit eum agere sub iudice sic obtento, nisi posuit eum legitime recusare. Si agere noluerit appellatus, potest nihilo minus prosequi causam ipsam, maxime si sentiat sibi ex dilatione imminere gravamen. Superior quoque iudex si viderit ex dilatione periculum imminere, potest & debet neutro prosequente appellationem occurrere, ut periculum evitetur, puta si a sententia lata super confirmatione alicui electi fuerit prouocatum, & utraque pars velit etiam ad annum prosecutionem app. differre, potest utriusque (imò debet) superior iudex, ad quem fuerat appellatum, terminum prouide moderari, ne gregi dominico diu desit cura pastoris. Ex his igitur consul. vestrae noueritis esse responsum, quod per posteriores non derogatur prioribus legitime impetratis, per quas ad confirmandam sententiam vel infirmandam praeuia potest ratione procedi.

Idem.

Alteram parte contumaciter absente, potest iudex appell. etiam principale negotium definire, si post lit. contest. fuerit appellatum.

Capitulum. lviii.

Per tuas litteras requisisti, utrum si post latam sententiam, vel saltem post depositionem testium publicatas fuerit ad sed. apost. appellatum, hi qui super hoc delegantur a nobis, si altera partium eorum se noluerit conspectibus praesentare, causam sibi delegatam iudiciali possint calculo terminare. Nos igitur consul. taliter respondemus, quod cum lis super eodem negotio coram primis iudicibus sit legitime contestata, poterunt iudices delegati (eo qui conuenitur, se per contumaciam absentem) cum eis de meritis causae liquebit, commissum sibi negotium definire.

Idem in concilio generali.

Notabile & famosum capi. habens multa noua dicta utrunque sua limitantia. & hoc dicit in summa, inherendo simpliciter verbis litterae. Appellans ante sententiam tenetur exprimere causam rationabilem coram ipso iudice a quo: nec admittitur exceptio, quod prius miserat nuntium ad sedem apost. vel quod litteras impetrasset, quae nondum sunt iudici praesentata.

Capitulum. lix.

A

Ut de-

Decretalium Gregorij Lib.ij. Tit.xxviii.

** vide. l. em mune- vij. ff. de iur. et bono.*
VT debitus honor deferatur iudicibus, & litigatoribus consulatur super laboribus & expensis: Statuimus, ut si quis coram idoneo iudice conuenerit aduersarij, ille ante sententiam ad superiorem iudicem absque rationabili causa non pronocet, sed coram illo suam iustitiam prosequatur, non obstante si dicat, quod ad superiorem iudicem nuncium destinaverit, aut literas impetrauerit ab eodem priusquam delegato fuerint assignate. Cum autem ex rationabili causa potauerit appellandum, coram eodem iudice causa probabili appellationis exposita, tali videlicet que si foret probata, deberet legitima reputari, superior de appellatione cognoscat. Et si minus rationabiliter eum appellasse confiterit: illum ad inferiorem remittat, & in expensis alteri parti condemnet: * alioquin ipse procedet: Saluis constitutionibus de maioribus causis ad eodem apostolicam referendis.

** vide. l. tutores. §. tutor. per Bar. ff. de adm. i. ff. de iur. et bono.*

Idem in eodem.

Si iudex a quo est appellatum a gravamine, illud reuocat, potest in principali causa procedere.

Capitulum. lxx.

Cum cessante causa, cesseret effectus: Statuimus, ut si iudex ordinarius, siue delegatus aliquid comminando vel interloquendo protulerit, quo executioni mandato alter litiganti gravaretur, & sano vius consilio, ab huiusmodi interfectionis vel comminationis effectu desisteret, libere in causae cognitione procedat, non obstante si a tali comminatione vel interloquutione fuerit appellatum*, dummodo non sit ex alia causa legitima suspectus: ne processus negotij frivolis occasionibus retardetur.

** vide. l. adigere. §. quāvis. ff. de iure pa. c. l. sum probabili proponere, & eam coram arbitris communiter eligere. ff. de pa. l. in.*

Idem in eodem.

Volens iudicem recusare, debet coram eodem suspicionis causam probare: quia non probata, sua iurisdictione iudex ritur in principali: ea vero probata, remittit negotium ad superiorem, vel causam committit de recusatoris consensu.

Cap. lxi.

Cum speciali sit prohibitionem prouisum, ne quis in aliquo excommunicationis sententiam, nisi competentem commotionem praemissa, promulgare praesumat: Volentes etiam providere, ne forte commonitus frustratorie recusationis vel appellationis obtentu monentis possit declinare examen: Statuimus, ut si allegauerit se iudicem habere suspectum, coram eodem causam iuste suspicionis assignet, & ipse cum aduersario, vel si forte aduersarium non habeat, cum iudice arbitros communiter eligat: aut si communiter conuenire non possit, absque

De appellationibus.

186

absque malicia ipse vnum, & ille alium eligat, qui de suspicionis causa cognoscant: & si nequieverint in vna concordare sententiam, aduocent tertium: ut quod duo ex ipsis decreuerint, robur obtineat firmitatis: sciāntque se ad id fideliter exequendum ex iniuncto a nobis in virtute obedientie sub obestatione diuini iudicij districto precepto teneri. Causa vero suspensionis legitima coram ipsis intra competentem terminum non probata, sua iurisdictione iudex utatur. At ipsa probata legitime de recusatoris assensu personae idoneae committat negotium recusatus, vel ad superiorem transmittat, ut in eo ipso procedat secundum quod fuerit procedendum.

In notorijs non admittitur appellatio, in dubijs causa probabilis coram iudice est exprimenda, qua debeatur legitima reputari: quam si non prosequitur, iudex a quo in causa procedat, idem si prosequitur non probat. Hac autem constitutio non extenditur ad regulares, hoc dicit.

Porro commonito ad appel. obstaculum conuolante: si eius excessus euentia rei vel ipsius confessione aut alio modo legitimo fuerit manifestus* (cum appellationis remedium non sit ad defensionem iniquitatis, sed ad praesidium innocentiae institutum) non est provocatio huiusmodi deferendum. Excessu quoque dubio existeret, ne frivole appellationis disflugio appellans iudicis processum impediatur, coram eodem probabile causam appellationis exponat, talem videlicet, quae si foret probata, deberet legitima reputari. & tunc si habuerit aduersarij, intra terminum, secundum locorum distantiam, & temporis qualitatem, & naturam negotij ab eodem iudice moderandam appellationis causam prosequatur: quam si prosequi non curauerit, ex tunc ipse iudex appellatione non obstante procedat. nullo autem aduersario comparente, tunc iudex ex suo officio procedat. Appel. causa coram superiore probata, superior suae iurisdictionis officium exequatur. Sed si appellans in eius probatione defecerit, ad eum a quo ipsum malitiose appellasse confiterit, remittatur. Ceterum has duas constitutiones praemissas nolumus ad regulares extendi contra suas speciales obseruantias.

** Confessione sola inducere notorium, vide in l. cū fidei commissum. ff. de fidei com.*

Honorius. iij. decano cancel. & cantori Lincolnien.

Si iudex confessionem aduocati eadem die reuocata pro liti contestatione velit habere, vel processum a subdelegato subdelegato factum ratificat, licite appellatur.

Capitulum. lxxii.

Cum causam quae inter abbatem & fratres de valle sancti Iohannis ex parte vna, & priorem & canonicos de Novo loco

A ij loco

Decretalium Gregorij Lib.ij. Tit.xxviii.

loco ex altera, super ecclesia de Holiseth vertitur, R. sancti Angeli diacono cardinali cōmisimus audiendā: & infra. Procurator predictorum prioris & canonicorū proposuit, quod cum corā subdelegatis iudicum delegatorū inducias ad proponēdum exceptiones dilatorias petisset: quia aduocatus ipsius ductus errore respondit, quod ecclesia de Nouoloco ecclesiam de qua erat quæstio, per xl. annos & amplius pacifice possederat, licet ipse eadem die aduocati errorem corrigens, ipsius responsionē, quæ suæ petitioni contradicere videbatur, (ne per eam aliquod sibi posset præiudicium generari, * pro ii. cñ. l. si eo quod ante litem contestatam sunt exceptiones dilatorie C. de erro- proponenda) coram eisdem iudicibus reuocauit. Iudices tamen per huiusmodi responsionem erroneam aduocati, litem contestatam fore credentes, ad receptionem testium partis alterius processerunt: & infra. Mandamus, quatenus si dicti prior & canonici legitimè probauerint, quod per procuratorem ipsorum eadem die aduocati responsio extiterit reuocata, quia sic per consequens lis contestata nō fuit, vel quod delegati testes receptos à subdelegatis subdelegatorum suorum approbauerint, cum nō nisi delegatus à principe causam alij valeat delegare, quicquid ab ipsis post appella. eorum factum est (dummodo hæc in appellatione expressa fuerint) nunciatis irritum & inane.

Idem decano & thesaurario & P. f. Petri canonico Zamoren.

Non sufficit appellanti docere, quod exceptionem legitimam & veram opposuit & appellauit, nisi doceat propter exceptionem non admissam appellasse. hoc dicit, & est casus no. & quotidiana. Capitulum. lxxii.

Dilecto filio G. capellano nostro D. presbytero, & I. capituli Salamātini procuratori à nobis auditore concessio, procurator capituli proposuit corā eo, quod eū dictus presbyter super receptione sua in Salamātina ecclesia executorias à nobis ad archid. Ciuitaten. & collegas ei⁹ literas impetrasset, corā eis fuit ex parte capituli allegatum, quod cum in ipsa sit ecclesia certus numerus canonicorum iuramento firmatus, de quo in literis ad eos directis mentio non fiebat, per eas non debebant contra ipsos procedere: & ne aliter facerent, fuit ad nostram audientiam appellatum: & infra. Quoniam igitur et si per confessionem presbyteri factam coram auditore predicto constiterit Salamantinā ecclesiā habere certum numerum canonicorum iuramento firmatum, & huiusmodi exceptionem

De appellationibus.

187

ceptionem corā executoribus fuisse propositam, & quod appellatum extiterit ab eisdem: quia tamen non constiterit, quod propter exceptionem huiusmodi nō admissam aliāmye legitimam fuerit appellatum: mandamus quatenus si vobis constiterit præfatam exceptionem huiusmodi de certo canonico- rum numero iuramento firmato, vel aliā legitimas exceptio- nes fuisse propositas coram ipsis executoribus, nec admissas, ac ideo partem capituli appellasse: ipsorum executorum processum denunciatis irritum & inane.

Idem sancti Andreæ archidiacon. & magistro I. Canonico de Melten.

Appellans, qui terminum appel. præfigit, si mittit procuratorem ad impetrandum & contradicendum tantum, & appellatio fuit recepta à iudice, vel approbata à parte, aduersario legitime prosequenti condemnatur in expensis. hoc dicit secundum communē intellectum, licet glossa aliud senserit. Capitulum. lxxiii.

Nicolao militi ac fratri E. monacho monasterij sancte Marie, sancti Hadriani diacono. cardi. cōcessimus auditorem cuius presentia cum dictus monachus nō nisi ad impetrandū & contradicendū procurator fuerit institutus, supplicauit humiliter idē miles vt contra ipsos tanquā contumaces procedere deberemus: & infra. Mandamus, quatenus si vobis constiterit dictos abbatem & cōuentum appellationi suæ terminum præfixisse, * cum ad prosequendā eandē sufficien- tem procuratorem non miserint, memorato milite ipsam personaliter prosequente, ipsos ad restituendas expensas à tempore appel. factas eidem militi condemnemus.

Idem episcopo Mantin. & P. canonico Tuscan.

Ab eadem sententia ab eodem tertio appellare non licet. Capitulum. lxxv.

Sua nobis R. tutor filiorū quondam B. ciuis Tusculan. petitione monstrauit, quod cum inter ipsum ex vna parte, & E. pro se ac P. tutore quondam filij B. ex altera, super quadam summa pecunie coram iudice Tusculan. quæstio verteretur, idem definitiuam pro eodem R. sententia promulgauit, quæ bis fuit per iudices delegatos confirmata: * & infra. Sed pars altera, quæ semel & iterum appellauerat, tertio vocem appellationis ad nos emittens, P. & eius collega cognitionem ipsius sententia à nobis obtinuit delegari: & infra. Cūq; R. sancte Marie in Cosmed. diacon. cardin. super appel. tertio ad nos emissis vtriq; parti à nobis datus auditor interlocutus fuerit illos non potuisse de iure tertio appellare: Nos predicto P. & eius

* Appel- latio sua potest terminum statuere.

* Vide. l. cum not. C. de ad- ministrato.

A iij eius

Decretalium Gregorij Lib.ij. Tit.xxviii.

eius college dedimus in mandatis, ut in negotio ipso nequaquam procedere attentarent.

Idem magistro G. archid. & of. Lemo.

Appellatio omisso medio iudice interposita, & causam non deuoluit exceptione opposita. hoc dicit secundum communem intellectum.

Capitulum. lxxvi.

Dilecti filij prior & cōuentus de Lacu Rubeo trāsmisſa nobis petitione monstrarunt: & infra. Ex parte dictorum prioris & cōuentus fuit excipiendo ppositum: q̄ cum omisso diocetano episcopo fuisset ad archiepiscopū appellatum, ad quem gradatim fuerat appellādū, in causa ipsa de iure procedere nō debebat, sed quia officialis archiepiscopi huiusmodi exceptionem admittere denegabat, ipsi ad nostrā audientiam appellarūt: & infra. Quocirca mādāmus, quatenus sententias post huiusmodi app. latus in eos denūciatis penitus nō tenere.

Gregor. ix. magistro scholarius H. & G. de Rupe canonici sancti Andoniani Morine. diocesis.

* Si is qui defuit esse tutor, nomine pupilli conuenitur inuitus, poterit appellare.

Capitulum. lxxvii.

Ex parte M. domine de Colob. nobis fuit oblata querela, q̄ cum nobilis mulier domina de Bellebron. super quibuldā terris ipsam nomine filiorū suorū coram iudicibus autoritate nostra traxisset in causam, eadē in iudicium ipsorū excipi fecit præsentiā, q̄ cum res de quibus in iudicio agebatur, & prædicti filij eius, sub potestate & tutela ipsius minime permanerent, cū iam ad secunda vota transisset: super his ei nō tenebatur ipsorum nomine, quorum tutrix esse desierat, respondere. sed quia dicti iudices hac exceptione neglecta nihilo minus ad hoc cōpellebāt eandem, ipsa sentiens se grauari, nostrā audientiam appellauit. Ideoque mādāmus, quatenus si ita est, reuocato in irritum, quicquid post appel. huiusmodi inueneritis attentatum, audiat hinc inde proposita, &c.

Idem magistro & fratribus domus Moti.

Si iudex de iure dubitans, vult consulere superiorem, debet consultationis copiam partibus edere: aliās eius verbi consultationis fides non adhibetur.

Capitulum. lxxviii.

In iudicio & infra. Præterea hospitalariis ignorantibus, & nō facta eis copia de inquisitionis processu ad nos relationem transmississe noscuntur, cū iuxta legitimas sanctiones quoties relaturum se iudex quilibet pollicetur, illico litigatoribus apud acta consultationis exemplum edere teneatur.

Idem archiepiscopo & G. canonico Turonen.

Si ante

De appellationibus.

188

Si ante litem contestatam circa principale negotium index aliquid innouat, vel diem assignatam sine causa prauent, litem appellatur. Et si procurator datus ad impetrandum super appellatione non seruant formam mandati, auditur appellans etiam post annum.

Capitulum. lxxix.

Significante Aureliā. episcopo nos noueritis accepisse, q̄ cum decanus & capitulu Magdunē. ipsum super eo quod dicebant alibi quā in stallis decani & capituli prædictorum carnifices carnes vendere non debere: coram iudicibus a thori. aposto. conuenissent: petentibus tandem decano & capitulo nominatis iudicum officium implorando, ut cū idem episcopus post citationem carnes in stallis aliis vēdi fecisset quod per eum super hoc factum fuerat, in statum pristinu reuocarent: pro parte ipsius fuit propositum, quod cū lis præsertim non fuisset super negotio contestata, locū imploratio huiusmodi non habebat, adiciēs quod cū de consensu partū coram dictis iudicibus ad litigandum super ipso negotio certus dies statutus fuisset, & quantum ad illam diem solutum fuisset iudicium eorundem, præuenire diem ipsum ac audire partem aduersam in tali imploratione absque consensu partium non debebant: & quia super his non audiebant eundem, nostram audientiam appellauit: & licet procuratorē suum intra annum ad huiusmodi appellationē miserit prosequendā: quia tamen dictus procurator (ut creditur) circumuentus contra inhibitionem ipsius episcopi nostras super hoc ad quosdā iudices certa ratione suspectos literas impetrauit, dictus episcopus uti noluit literis sic obtentis, petens non obstante lapsu anni ad prosecutionem appella. admitti. Idcirco mādāmus quatenus si de inhibitione huiusmodi, & præmissis causis appellationis vel earum altera constiterit, reuocato in irritum &c. vsque ad attentatū in iam dicto negotio iuxta priorum continentiam literarum &c.

Idem.

Capitulum famosum & multum allegabile. & h. d. Ad insufficientiam appellationem ex causa interpositam, probare oportet causa veritatem coram iudice ad quem, nisi fuerit coram iudice a quo oblata probatio & reiecta. h. d. singulariter vsque ad. h. eadem.

Capitulum. lxxx.

Interposita appellatione ex causa probabili, non sufficit appellanti probare quod ex causa huiusmodi promoucauit, si eam non doceat esse veramini hoc se offerens probaturum non fuisset admissus.

A iiii

Si appella-

* vide. l. i. c. que sit lon. cōsue.

Decretalium Gregorij Lib.ij. Tit.xxviij.

Si appellatio non fuit recepta à iudice, vel approbata à parte, sufficit appellanti mittere procuratorem ad impetrandum & contradicendum, licet pars appellata sit parata in curia prosequi, hoc dicit vsque ad. §. ille denique. Abbas Siculus.

Eidem quoque permittitur, si non recipiatur appel. eius à iudice, nec ab aduersario approbetur, super prosecutione appel. per procuratorem ad impetrandum & contradicendum constitutum literas impetrare, licet pars altera per se vel per procuratorem idoneum, iudiciū super hoc apud sedem apostolicam recipere sit parata.

Ante inchoatam persecutionem appel. appellans potest si vult immo appellato petere vt remittatur ad iudicem à quo: sed condemnabitur in expensis factis per partem aduersam in illa appellatione. h. d. vsque ad. §. sane. Abbas.

Ille denique qui vocem appel. emisit, cuius nondum est alij cognitio delegata, ad petitionem eiusdem ad eum à quo provocauit, de iure remittitur, contradictione partis alterius non obstante, * in legitimis expensis aduersario, quas eum propter hoc fecisse constituerit, condemnandus.

Articulus appellationis interposita à grauamine discutitur per iudicem ad quem parte absente per contumaciam, etiam lite nō contestata in appel. vel principali causa. h. d. Abbas.

Sane parato aliquo probare grauamen propter quod duxerat appellandum, & parte aduersa se contumaciter absentante, potest super hoc lite non cōtestata procedi, licet nondum litis contestatio facta fuerit in ipso appel. articulo vel negotio principali: quia cum in hoc casu iniquitas principaliter prioris iudicis arguitur, non est rigor iuris (ex quo sequi posset cause perplexitas) requirendus.

Idem.

Clausula appellatione remota, in medio literarum posita, respicit pramissa quibus adnectitur, non sequentia: nisi repetatur in fine literarum. Et hoc si negotia sunt separata. Capitulum. lxxi. Inquisitioni. c. t. respondemus, quod quoties clausula per quam tollitur appellationis remediū, * in medio literarum ponitur: si sunt plura negotia se minime contingentia, tantum pramissa complectitur: nisi forte in fine literarum prædicta clausula iteretur. Idem.

Breue est, sed per alia verba sic summat. Appellatio vnus prodest alteri si communi iure iumentur, & idem sit negotium, & eadem defensionis causa, & sint eadem sententia condemnati: alias

De cleric. peregr. De cōfirm. vtili. & c. 189

alias secus.

Capitulum. lxxii.

Vna sententia plaribus condemnatis, si vnus solus ad appellationis beneficium conuolauerit, illius victoria iure communi cæteris suffragatur, si communi iure iuuetur, idemque negotium & eadem causa defensionis existat.

Idem.

Iustus metus excusat, adeo quod non appellans habetur pro appellante, si fuerit protestatus, & appellationis causas duxerit exprimendas.

Capitulum. lxxiii.

Si iustus metus quo minus appellaueris, te excusat, ad appellationis reputaris beneficium conuolasse: dummodo intra tempus quo licite provocatur, coram iudice à quo appellasse volueris: vel si habere ipsius copiam nequiuisti, in præsentia bonorum virorum contestatione super hoc proposita, causas appella. duxeris exprimendas.

De clericis peregrinantibus. Tit. xxix.

Celestinus. iij. Abien. episcopo.

Contra peregrinantem seu proficiscentem ad sedē apost. non est aliquid innouandum.

Capitulum primum.

Onquerente I. presbytero intelleximus: & infra. Licet presbyter idē res suas & ecclesie suæ in protectione nostra non posuerit quando ad nos accessit, tamen cum hi qui accedunt ad præsentiam nostram, cum rebus eorum debeant esse sub apostolica protectione securi: mandamus quatenus quicquid eidem presbytero post iter arreptum ad nos veniēdi, subtrahatur vel ablatum, sibi restitui faciat.

De confirmatione vtili vel inutili. Tit. xxx.

Alexand. iij. Exone. episcopo.

De re scienter confirmata per papam, inferior iudex cognoscere non potest, nisi confirmatio non tenuerit, vt quia subreptitia, vel de re litigiosa. hoc dicit cum cap. sequen.

Capitulum primum.

Quis rei litigiosæ confirmationē impetrauit ab apost. se non minus potest iudex de causa cognoscere, & eam sine debito terminare. Sed si rem tunc pacifice possidebat, cum inde confirmationem obtinuerit, non est licitum iudici de quaestione postea exorta decernere, aut eam definire absque sedis apost. mandato.

Idem.

Decretalium Gregorij Lib.ij. Tit.xxx.

Idem Vigorienſi epiſcopo.

Idem dicit.

Capitulum. ii.

DE confirmationibus autem Rom. ponti. volumus te tenere, quod contra illas (niſi nouum apoſt. ſed. procedat mandatum, aut certum ſit quod ſint per falſa ſuggeſtionem elicitæ) * non eſt aliquatenus iudicandum.

Celeſtinus tertius.

Litera confirmationis ſuper ſententiâ à qua erat appellatum, non valet, ſi appellatus malicioſe præuenit appellantem, aliâs pendet donec de appellatione cognoscatur.

Capitulum. iii.

One memoriæ A. canonicus veſter propoſuit ſententiâ à delegatis iudicibus prolatam fuiſſe: & intra decem dies ille contra quem ſententiatum fuerat, ab illa ſententiâ appellauit: iudices tamen nihilo minus ſententiâ executioni mandarunt. Cæterum appellans itinere ſtatim ad apoſt. ſedem arrepto, literas de retractando ſententiâ impetrauit. aduerſarius autem ipſum cauſe præueniens cõfirmationis promulgata ſententiæ reſcriptũ fuerat aſſecutus, in quo nulla de facta appellatione mentio habebatur. Ideoque reſcriptũ, quæ quibus literis præiudicium faciant. Reſpondemus igitur, quod poſteriores debent prioribus præiudiciũ generare. Verũ ſi dicatur, nullis literis veritati & iuſtitie præiudicantibus: vel ſub alia forma verborum, dummodo nil diceretur de literis confirmationis expreſſe, dicimus q. primæ tam diu ſuũ debent habere vigorem, donec de iniqua ſententiâ cognitio plenior habeatur. Innocentius. iij. decano Padeburen.

Innouatio priuilegij nouum ius non tribuit, nec antiquum confirmat: ſed ſi quod competebat, conſeruat. Breuius ſic poteſt ſummarĩ: Innouatio priuilegij non inducit confirmationem iuris in eo contenti.

Capitulum. iiii.

Cum dilecta in Chriſto filia abbatiffa & ſorores eccleſiæ de Gardeuen. ſua cuperent priuilegia innouari: propter viarum discrimina quatuor epiſcopis & abbatibus totidẽ, vt ea inſpicerent diligenter, & tenorem ipſorũ fideliter tranſcriberent ſub ſigillis ſuis nobis remitteret, duximus in iungendũ & infra. Nos autẽ tam legato, qui ſub ſigillo proprio ex noſtro fecit conſpectui præſentari, q. in quiſitoribus ipſis fidẽ debitam adhibentes, licet non videremus quare non deberent eadem priuilegia innouari: quia tamen C. maioris eccleſiæ, & I. ſanctæ Crucis canonici propoſuerunt Hildeſemẽ. eccleſiã in poſſeſſione ſubiectiõis ipſius monaſterij per centũ annos & amplius extiſſe, priuilegia ipſa tunc nõ duximus innouanda. Vnde

De confirmatione vtili vel inutili.

190

DA. Vnde iudicibus dedimus in mandatis, vt ad locum idoneum accedentes (citatis qui fuerint euocandi) inquirerent ſuper his diligentius veritatem, à quibus pars Hildeſemẽ. eccleſiæ ad apoſt. ſed. appellauit. Nuper autem iteratõ prædicta petiit abbatiffa, quatenus deberemus priuilegia ſuæ eccleſiæ renouare. Ex aduerſo vero fuit poſtulatũ, vt cauſam ipſam diſcretis viris committere dignaremur, qui teſtes reciperent, quos contra priuilegia monaſterij & ad probandum præſcriptionem legitimam inducere proponebant. Nos igitur attendentes, quod iure ſit ciuili ſtatutum, vt quando periculum teſtium formidatur, ne veritas occultetur, & probandi copia fortuitis caſibus ſubtrahatur, etiã lite non conteſtata teſtes valitudinarij, & alij de quibus ex aliqua rationabili cauſa timeatur, ad teſtimonium admittantur: cuiusdem æquitatis ſimilitudine prouocati, prædicta priuilegia quaſi iam nimia vetuſtate conſumpta, cum fuerint nõ in pergamento, ſed in papyro conſcripta, * duximus innouanda: nolentes quod ex innouatione huiusmodi nouum ius monaſterio acquiratur, ſed antiquũ (ſi quod habet) per innouationem priuilegij cõſeruetur. Quia vero præſatum monaſterium ad ius & proprietatem apoſt. ſe. per priuileg. præd. nõ pertinere moſtratur: nõ ius eccleſiæ Romanæ remaneat in deſenſum, eandẽ abbatiffam procuratricẽ ipſius duximus ſtatuedã: vt cum aduerſus Romanæ eccleſiæ poſſeſſiones & iura nõ niſi centenaria currat præſcriptio, ipſa ſuper hoc & aliis vice noſtra procuret, quæ coram te in iudicio fuerint procuranda. Nolentes igitur, q. de ſtatu cuiusdem monaſterij diutius dubitetur: mandamus quatenus locũ tuũ & commodum eligens, recipias teſtes quos ad præſcriptionẽ probandam Hildeſemẽ. eccleſiã, vel ad interruptionẽ oſtendendam cænobiũ duxerit producẽdos: & ſi legitimam præſcriptionem probauerit, vt intẽdit: niſi probata fuerit interruptio ex aduerſo, ſubiectiõem ipſius monaſterij adiudices epiſcopo memorato, cum conſtet ipſum in ſua dioceſi conſtitutum: priuilegium quod monaſterio innouari fecimus, corumpendo: alioquin eidem ſuper hoc perpetuum imponens ſilentium, monaſterium pronũcies perpetua libertate gaudere, noſtro ſibi priuilegio reſignato.

Idem epiſcopo & præpoſito Vtiçen.

Non valet confirmatio quam religioſus impetrauit à papa ſuper temporali adminiſtratione, ſeu prioratu, ſi tacuit ſe regularem, ſi vero expreſſit, reſcriptum præſumitur falſum: quia papa nõ conſueuit concedere. hoc dicit cum ſequen.

Capitulum. v.
Ad noſtram

* Vide. l. ii. C. de diuer. reſcriptis.

Decretalium Gregorij Lib.ij. Tit.xxx.

AD nostrā audiētiā prapósito Nemanē. ecclesiā signi-
ficante peruenit, quōd quidam canonici Nemanē ec-
clesiā à nobis literas cōfirmationis super administrationibus
suis obtinere laborant, religionis suæ conditione suppressa.
Cum igitur regularibus personis non confueuerit apostolica
sedes aliqua personaliter cōfirmare: mādāmus quatenus con-
firmationes quas ab ipsis canonicis (cū regulares existant)
noueritis taliter impetratas, denuncietis irritas & inanes.

Idem.

Idem dicit quod supra cap. prexi.

Capitulum. vi.

POrrecta nobis ex parte tua petitio continebat, quōd plu-
res ex religiosis, qui prioratibus & aliis administrationibus
præsunt, à nobis super ipsis quoad vixerint possidendis
confirmationis literas se adseruit impetrasse: & infra. Cum igitur
à cancellaria nostra huiusmodi literas emanasse non cre-
damus: mādāmus quatenus illos, qui tales literas exhibuerint,
in quibus prioratus vel administrationes tanquam religiosis
confirmantur, eosdem punias tanquam falsitatis auctores. Si
verò in eis non sit mētio religionis ipsorū, illas tanquā tacita
veritate subreptas denunties non valere.

Idem nobili viro Mattheo de Riuariis.

Sententia seu laudum contra formam iuris vel compromissi la-
tum per arbitros, licet per papam in forma communi confirmatum,
non tenet.

Capitulum septimum.

Examinata causa quæ vertitur inter te & milites Campa-
nicos super ecclesia sancti Angeli: perpendimus arbitriū
quod vicedominus Sabinē dicebatur super eodem negotio
promulgasse, cōtra formam iuris & compromissi fuisse dicta-
tum. Vnde non obstante confirmatione C. Papæ præde, nosti
qui cōfirmauerat illud, sicut prouide latum fuerat, & ab utrā-
que parte receptum, decernimus ipsum irritum & inane.

Honorius. iij. illustri regi, baronibus, & militibus,
& aliis hominibus Cypri.

In confirmatione ex certa scientia, dictio sicut, ponitur consueti-
ue: nec nocet si verbum confirmationis præcedat tenorem confirmati.

Capitulum octauum.

Venerabilis frater N. archiepiscopus Nichosiē. & suffra-
ganei eius transmissa nobis petitione monstrarunt, quōd
inter ipsos & vos super quibusdā decimis mediāte Albanen.
episcopo tunc apostolicæ sedis legato amicabile composuit
interuenit, expresse adiecto, quōd quātocyus eam autoritate
aposto-

De confirmatione vtili vel inutili. 191

apostolica confirmari cōtingeret, statim deberet executioni
mandari. Verum licet sit per nos confirmata, & ad maiorem
rei euidētiā literis cōfirmationis tenor compositionis in-
sertus, ipsam tamē renuistis obseruare, occasionem friuolam
prætextantes, tum ex eo quōd in literis verbum cōfirmatio-
nis iuxta stylum ecclesiæ Romanæ præcedat, * tum quia clau-
sula consueta, scilicet, sicut sine prauitate prouide facta est, in
eisdem literis continetur: & infra. Mandamus quatenus si
præmissis veritas suffragatur, compositionem eandem adim-
plere curetis.

Idem vniuersis abbatibus & prælatis ac conuen-
tibus & clericis in Constantinopolit.
diocesi constitutis.

Collatio ecclesiæ alteri facta per legatum, & per Papam confir-
mata, in diocesi non ledit.

Capitulum nonum.

SVa nobis patriarcha Constantinopolitanus conuectione
monstrauit, quōd cum quidam vestrum sumētes occasio-
nem ex eo quōd I. presbyter cardinalis tunc apostolicæ sedis
legatus, quibusdā aliis ecclesiis & clericis in spiritualibus &
temporalibus contulit monasteria eorundem, ipsi patriarchæ
obedire reculant, & ei de iuribus patriarchalibus respondere,
in suæ præsumptionis adiutorium inducētes confirmationes
huiusmodi collationum à sede apostolica impetratas. Cum
igitur nolimus iura quæ diocesanis debentur, per collationes
seu confirmationes prædictas minui seu ladi: mandamus qua-
tenus occasione huiusmodi non obstante, ipsi patriarchæ re-
uerentiam & obedientiam exhibere curetis, eique de iustitiis
suis integrè respondere.

Libri secundi finis.

Decretalium

* Vide. l.
proinde h.
si ff. si cer.
p. r. per
Bart. &
glo. in cle.
i. de offic.
deleg.

Decretalium episto- LARVM GREGO- rij Liber Tertius.

De vita & honestate clericorum. Tit. j.

Ex concilio Maguntino.

Cum celebratur, diuisus esse debet clerus à populo. Cap. i.

Laici secus altare, quando sacra mysteria celebrantur, stare vel sedere inter clericos non præsumant. Sed pars illa quæ cancellis ab altari diuiditur, tantum psallentibus pateat clericis. Ad orandum verò & communicandum laicis & for- minis (sicut mos est) pateat sancta sanctorum.

Ex concilio Pictauiens.

Breue est, nec potest breuius sum-
mari.

Capitulum secundum.

* Idem est in laicu. C. ut ar-
mo. vsus
in sci. prin.
iter. in ru.
C. ni. C.
S. si qui
rusticus. in
tit. de pace
C. et. viro.
lib. xi.

Lerici arma portantes, & usurarij excommunicentur.

Ex concilio Maticens.

Presbyter habens populum debet habere clericum, qui secum cantet, & in aliu hic expressu eum inuet.

Cap. iiii.

VT quisque presbyter qui plebè regit, clericum habeat, qui secum cantet, & epistolam & lectionem legat, & qui possit tenere scholas, & admonere suos parocianos, vt filios suos ad fidem discendam mittant ad ecclesiam: quos ipse cum omni castitate erudiat.

Gregorius nonus.

Non potest breuius summi.

Capitulum iiii.

Si quis ex clericis comam relaxauerit, anathema sit.

Ex concilio Carthagenensi.

Breue est, & non aliter summi.

Capitulum v.

Lerici neque comam nutriat, neque barbam.

Ex concilio Triburicensi.

Clericus non in sacris nec professus potest uxorem ducere, sed iterum tondetur si vult gaudere privilegio clericali, vel dispensa-
tione

De vita & honestate clericorum.

192

tiue tenere beneficium. hoc dicit secundum modum qui est magis con-
sentaneus literæ, secundum quem ponit vnum casum duntaxat.

Capitulum sextum.

Clericus si tonsura dimissa uxorem acceperit, qui qui-
dem sit sine gradu, nec monasterio à parentibus tra-
ditus, uxorem permittatur habere, & iterum tondetur, nec
in vita sua uxorem dimittere audeat.

Alexander. iij. Cantuarien. archiepiscopo.

Clericus debet tonsuram deferre: & si non vult, potest inuitus à
suo superiore tonderi.

Capitulum septimum.

Clericis & infra. Clerici qui comam nutriunt & barbam,
etiam inuiti à suis archidiaconis tondentur.

Idem in concilio Lateran.

Frequentans monasteria monialium, & monitus non desistens,
si clericus est, deponitur: si laicus, excommunicatur.

Cap. viii.

Monasteria sanctimonialium si quisquæ clericus sine ma-
nifesta & rationabili causa frequentare præsumperit,
per episcopum arceatur: & si non deserit, ab officio ecclesia-
stico reddatur immunis. Si laici, excommunicationi subdan-
tur, & à cetero fidelium fiant penitus alieni.

Gregorius septimus.

Episcopus potest statuere in ecclesia certum numerum clerico-
rum, secundum ipsius facultates, qui vianit in communi, & con-
tradictores ad hoc compellere: & istos in communi viuente potest
absolvere ab excommunicatione inmensa propter iniectionem ma-
nus. ff. de
num. in socium.

* Vide. l.
nemo. c.

de epis. a.

con. di. C. l. i.

g. iulian.

manus. ff. de

Capitulum nonum. iij. a. l. pri.

Quoniam (vt ait scriptura) & infra. Statuimus vt faculta-
tibus ecclesiarum vestrarum, prouentibus & expensis di-
ligenter inspectis, certum in eis valeatis ponere nu-
merum clericorum & statuere, vt bona eorū veniant in com-
mune, in vna domo vefcantur, atque sub vno tecto dormiant
& quiescant. Si qui verò contradictores extiterint, licitum vo-
bis sit per suspensionem officij & beneficij, aut grauiori etiam
pœna, si opus fuerit, ad hanc obseruationem eos compellere, ap-
pellatione nō obstante. Indulgemus etiam, vt si quisquam eo-
rum qui simul viuunt, pro manus iniectione in socium à com-
munionem meruerit fieri alienus, reconciliandi & penitentiam
imponendi potestatem plenariam habeatis, nisi fortè atrocita-
tis facti penam grauiorem expetat.

Innocentius tertius.

Ecclesiastici iudices & delegati gratis indicare debent, nec exi-
gere

Decretalium Gregorij Lib. iij. Tit. j.

gere possunt decimam, vel etiam quendam litris, etiam si hoc habeat consuetudo.

Capitulum decimum.

1. Theff. 5. Cum ab omni specie mali præcipiat Apostolus abstinere: & infra. Sanè ad audientiam apostolatus nostri peruenit, quod cum ex delegatione nostra causas suscipitis pertractantes: more secularium super decima litris, vel parte alia pro diuersa terrarum consuetudine præter expensas victualium cum litigantibus receptis pignoribus pro salario conuenitis. Nos attendentes, quod ad hoc vobis & aliis clericis sint ecclesiastici redditus deputati, vt ex ipsis honestè viuere debeatis: & infra. Ideoque mandamus quatenus ab huiusmodi exactionibus decetero abstinètes * vigorem iudiciarij gratis studeatis litigantibus impartiri, non obstat quod in fraudem à quibusdam proponitur, quod id exigatur nomine adfessorij: cum nec iustum iudicium iudici vendere liceat, & venales sententiae ab ipsis etiam secularibus legibus reprobandur.

* Simile vide in l. 3. ff. quod cuiusque rei. & in l. quæ one randa. ff. de op. leg.

Idem Linoniën. episcopo, & eis qui cum ipso sunt fratribus.

Ad vitandum scandalum possunt religiosi diuersi habitus nisi si ad prædicandum de nouo conuersis, se in vnum superiorem habitum & propositum confirmare.

Capitulum xi.

Deus qui ecclesiam suam noua semper prole secundat: & infra. Ne igitur si dispar in vobis obseruantia fuerit, & dissimilis habitus, apud eos quibus vnum euangelium prædicatis, scandalum suscitetur: Mandamus quatenus eo non obstat, quod inter vos monachi sunt, & canonici regulares, vel alij etiam regularem vitam sub alia districtione professi, omnes pariter in vnum regulare propositum & honestum habitum quantum ad hoc spectat officium, conformetis. *

* Ad hunc locum vide de Abba.

Idem.

Ludi theatrales etiam prætextu consuetudinis in ecclesijs vel per clericos fieri non debent.

Capitulum xxi.

Cum decorem domus dei: & infra. Interdum ludi sunt in ecclesijs theatrales, & non solum ad ludibriorum spectacula introducuntur in eis monstra latuarum, verum etiam in aliquibus festiuitatibus diaconi, presbyteri, ac subdiaconi insanae lux ludibria exercere præsumunt: & infra. Frat. v. mandamus quatenus ne per huiusmodi turpitudinem ecclesie inquinetur honestas, prælibatam ludibriorum consuetudinem, vel potius corruptelam, curetis à vestris ecclesijs extirpare.

Idem in concilio generali.

Clerici

De vita & honestate clericorum.

193

Clerici debent continere, & castè viuere: contra facientes, puniuntur: & seuerius puniuntur illi, qui possunt legitimo matrimonio riti.

Capitulum xii.

Vt clericorum mores & actus in melius reformètur, continentur & castè viuere studeat vniuersi, præsertim in sacris ordinibus constituti, ab omni libidinis vitio præcauentes maxime illo, propter quod venit ira dei in filios disidètiæ, quatenus in conspectu omnipotentis dei puro corde ac mundo corpore valeant ministrare. Ne verò facilitas venia, incentiuum tribuat delinquendi statuimus, vt qui comprehensum fuerint in continentie vitio laborare, prout magis aut minus peccauerint, puniatur * secundum canonicas sanctiones, quas efficacius & districtius præcipimus obseruari: vt quos diuinus timor à malo non reuocat, temporalis saltem pona cohibeat à peccato. Si quis igitur hac de causa suspensus præsumpserit celebrare diuina: non solum ecclesiasticis beneficiis spoliatur, verum etiam pro duplici culpa perpetuo deponatur. Prælati vero qui tales præsumpserint in suis iniquitatibus sustinere, maxime obtentu pecunie vel alterius commodi temporalis, pari subiaceant ultioni. Qui autem secundum regionis saxe morem non abdicarunt copulam conjugalem, si lapsi fuerint, grauius puniuntur: cum legitimo matrimonio uti possint.

* vide l. ei. & diuer. fo. s. i. c. no. ff. de rei vin. & inst. de pu. ind. Sicut lege lul.

Idem in eodem.

Clericus crapulosus vel ebriosus monitus non desistens, ab officio vel beneficio suspenditur.

Capitulum xiii.

A crapula & ebrietate omnes clerici diligenter abstineant: vnde vinum sibi temperent, & se vino. Nec ad bibendum quisquam incitetur: cum ebrietas & mentis inducat exilium, & libidinis prouocet incentiuum. Vnde illum abusu penitus decernimus abolendum, quo in quibusdam partibus ad potus æquales suo modo se obligant potatores: & ille iudicio talium plus laudatur, qui plures inebriat, & calices fecundiores exhaurit. Si quis autem super his se culpabilem exhibuerit: nisi à superiore commonitus satisfecerit, ab officio vel beneficio suspendatur.

Idem in eodem.

A negocijs, personis, locis, lulis, vestibus inhonestis, & ornatum minus honesto, præcipit clericos abstinere, & habitu honesto riti: cuius vanitatem in pluribus exprimit & detestatur.

Cap. xv.

Clerici officia vel commercia secularia non exerceant, maxime inhonesta. Mimis ioculatoribus & histrionibus non intendant. Et tabernæ prorsus euitent, nisi fortè causa necessitatis

B sitatis

Decretalium Gregorij Lib. iij. Tit. ij.

** Quibus ludis possunt clerici interesse: & ludere: vide apud Bal. l. ff. quare. act. nō da. & Cod. de epi. & cle. aulicis interdicti- mus.*

stitatis in itinere constituti. Ad aleas & taxillos nō ludant, nec huiusmodi ludis interint. * Coronam & tonsuram habeant congruentem. Et se in officiis ecclesiasticis & aliis bonis studiis exerceant diligenter. Clausa deferant desuper indumēta nimia breuitate vel longitudine non notanda. Pannis rubeis aut viridibus, nec non manicis aut sotularibus cōsutiis, fraxis, sellis, pectoralibus, calcaribus deauratis, aut aliam superfluitatem gerētibus non vtantur. Cappas manicatas ad diuinum officiū intra ecclesiam non gerant, sed nec alibi, qui sunt in sacerdotio & personatibus constituti: nisi iusta causa timoris exegerit habitū transformari. Fibulas omnino non ferant, neque corrigias auri vel argēti ornata habentes, sed nec anulos: nisi quibus competit ex officio dignitatis. Pontifices autē in publico & in ecclesia superindumentis lineis omnes vtantur: nisi monachi fuerint, quos oportet ferre habitum monachalem. Palliis dissimulatis non vtatur in publico, sed vel post collum, vel ante pectus hincinde connexis.

Honorius. iij. Ambianē. episcopo.

Clericus qui tertio monitus à negotiationibus secularibus non abstinet, interim perdit quo ad bona priuilegiū clericale. hoc dicit. Et est textus multum not. & qui quotidie allegatur. Cap. xvi.

** Vide. l. quæstiones. C. de re iudi. l. si proponas. §. i. ff. de inof. testa.*

Ex literis Pontini comitis intelleximus, quidā clericus super terra potius secularibus negotiationibus, q̄ officiis diuinis intēdunt: & gaudere volentes priuilegio clericali, nolunt statuti patrie (quibus quoties expedit, sicut laici se tuetur) in negotiationum suarum quæstibus subiacere: & infra. Mandamus, quatenus si tales tertio à te cōmoniti ab huiusmodi non resipuerint, sed prætermisissis diuinis officiis, negotiationibus insisterint supradictis, cū facto priuilegiū abiciāt clericale, * tu quo minus, dum his se implicāt, de suis facultatibus statutis & consuetudinibus patrie subiacent, non defendas eosdem.

De cohabitatione clericorum & mulierum. Tit. ij.

Ex concilio Maguntin.

Clericus non debet retinere in domo mulierem suspectā de incontinentia, etiam si sit mater, vel alia consanguinea. Cap. i.

Libidū est, vt nullus sacerdos fornicas, de quibus suspicio potest esse, retineat. Sed neque illas quas canones concedunt, matrē, amitā, & sororem: quia instigāte diabolo & in illis scelus perpetratum reperitur, aut etiā in pedissequis earundem.

De cohabitatione clericorū & mulierū. 194

** Vide. l. cum qui. C. de epi. & cleri.*

dem. * Sed si qua de his necessitate habuerit, presbyteri habeant in vico aut in villa domū longē à sua conuersatione: & ibi eis quæ sunt necessaria, subministrent. Prohibendum quoque est, vt nulla femina ad altare psumat accedere, aut presbytero ministrare, aut intra cancellos stare siue sedere.

Ex decreto Eugenij papæ.

Excommunicatur clericus in sacris, qui à suspectarū mulierum colloquio, vel earum consortio monitus non desistit. Cap. ii.

Si quisquā sacerdotum, id est presbyter, diaconus, subdiaconus, de quacūq; femina crimine fornicationis suspectus, post primam, secundam & tertiam ad monitionem inueniatur fabulari, & aliquo modo cōuersari cum ea: excommunicationi subdatur, femina verō canonicē iudicetur.

Alexander. iij. Saler. archiepiscopo.

Non debet prelatum clericum cogere ad concubinā abinādam: sed eam nolentem dimittere, potest excommunicare. Cap. iii.

Clericos in sacris ordinibus constitutos, qui publicē tenent concubinas, ad eas abiurandas nolumus à tua fraternitate compelli, ne in eadem fornicationem insinectū diabolice fraudis redeunt, periurij reatum incurrāt. Verum ipsos per suspensionis & interdicti sententiā debes arctius cogere, vt mulieres ipsas à se ita remoueāt, quod de illis sinistra suspicio nō possit haberi. Et si qui eorum ad ipsas redire, vel alias accipere fortē præsumpserint: in aliquos eorum debes perpetuam excommunicationis sententiā proferre, vt alii eorum exemplo perterriti, à similibus arceantur.

Idem Cantuarien. archiepiscopo, & eius suffraganeis.

Si clerici moniti concubinas non dimittunt, suspenduntur à beneficiis: & si se non corrigunt, deponuntur. Cap. iiii.

Sicut ad extirpandam: & infra. Frat. v. mandamus quatenus clericos vestre iurisdictionis, qui in subdiaconatu & supra fornicarias habuerint, studiose monere curetis, vt à se illas remoueant, eas ulterius minimē admittant. Si verō acquiescere contempserint, eos ab ecclesiæ beneficiis, & quo ad satisfactionem congruam suspendatis. Et si eas suspensi præsumpserint detinere, ipsos ab eisdem beneficiis perpetuo remouere curetis.

Idem Eboracen. archiepiscopo.

Litteræ à clerico concubinario suspensio super absolutione (facili serie) obrepta non valent.

Capitulum. v.

B ij Supes

Decretalium Gregorij Lib. iij. Tit. iij.

Super eo verò, quod adseris A. presbyterum fornicariam detinentem, propter hoc ab officio suo suspensum: & infra. Porro si literas a nobis obtinuerit, quæ facti serient non contineant: nolumus illas sibi prodesse.

Idem Lugdunen. episcopo.

Si clerici moniti non dimittunt concubinas, suspenduntur à beneficio: si se non corrigunt, deponuntur. Cap. vi.

Si autem clerici tux jurisdictionis (sive in sacris ordinibus, sive in inferioribus cõstitutis) fornicarias detinent: nisi eas ad secundam vel tertiam commonitionem à se dimiserint easdem decetero contempturi, liceat tibi eos ecclesiis, vel earum portionibus appel. postposita spoliare, officio ipsius nihilo minus interdicto.

Lucius tertius.

A clerico fornicario, quandiu toleratur, nec habet operis evidentiam, licet audiantur divina, & percipiuntur ecclesiastica sacramenta. à notorio vero abstinendum est, non quia in sacramento sit defectus, sed ad ipsorum fornicatorum emendationem. hoc dicit in harendo verbis litera. Capitulum. vii.

Vestra duxit devotio inquirendum: & infra. Alicubi dicitur, nullus audiat missam sacerdotis, quæ scit indubitanter concubinam habere. alibi verò legitur, non potest aliquis quantumcunque pollutus fuerit, divina pollueret sacramenta, quæ purgatoria cunctarum cogitationum existunt. Qualiscunque enim sacerdos sit, quæ sunt sancta coquinari non possunt. Sumite ergo ab omni sacerdote Christi mysteria: quia

* Fides sola aperit
ianuam co-
li. not. di-
ctum Cy.
C. de sum.
tri. & fide
cathe. in
rub.

omnia in Christi fide purgantur. * Ceterum aliud est crimen notorium, aliud occultum. Notorium definitur, de quo presbyter canonicè cõdemnatur. Occultum, quod ab ecclesia toleratur. Ceterum aliud est quando crimen notorium non diffusetur presbyter, vel de ipso est canonicè cõdenatus. Aliud est penè occultum, quod ab ecclesia toleratur. Item aliud est à talium officiis abstinere, ut peccandi licetia exteris auferatur, & huiusmodi ad poenitentia fructum trahatur atque aliud si tanquam in fornicatione iactum talia ministeria respuantur. Sine dubitatione itaque teneatis, quod à clericis & presbyteris, quanquam fornicariis, quandiu toleratur, nec habent operis evidentiam, licet divina mysteria audiantur, & alia recipiantur sacramenta ecclesiastica.

Innocentius. iij. Exon. episcopo.

Si fornicatio clerici est ita publica, quod transit in notorium, nec accusator nec testis necessarius est: sed si est publica per solam famam,

De cohabitatione clericorū & mulierū. 195

nam, non sufficiunt ad condemnationem sola testimonia, id est testimonium dicta non iuratorum: sed si ex hoc oriatur scandalum, indicitur purgatio, in qua deficiens canonicè punitur. Cap. viii.

Tu nos duxit fraternitas consulendos, si de clericis publice concubinas habentibus, qui quando à te conveniunt, se esse concubinariorum diffidentur, nec apparet contra eos legitimus accusator, credendum sit testimonio bonorum virorum inter quos vivere dignoscuntur. Nos igitur contra. respon. quod si crimen eorum ita publicum est, ut merito debeat appellari notorium: in eo casu nec testis, nec accusator est necessarius: cum huiusmodi crimen nulla possit tergiversatione celari. Si verò publicum est, non ex evidentiā, sed ex fama: in eo casu ad condemnationem eorum sola testimonia non sufficiunt: cum non sit testimonis, sed testibus iudicandum. Sed si de clericis ipsis talis habeatur suspicio, ut ex ea scandalum generetur in populo, licet contra ipsos non apparuerit accusator, eis tamē est canonica purgatio indicenda: quam si præstare noluerint, vel defecerint in præstanda, eos canonica debebit animadversione punire.

Idem Pistoriensis episcopo.

Breve est: unde non summatur.

* Vide. l. si oleum. ff. de dolo. & laquis

A quoque nō permittas mulierculas habitare, nisi forte de illis personis existant, in quibus naturale sordus nihil permittat savi criminis suspicari.

Gregorius nonus.

Clericus concubinariorum in officio vitandus non est, nisi sit notorius. Capitulum decimum.

Questum est de clericis in fornicatione prolapsis, si eorum sit officium prius quam poenituerint audiendum. Verum etsi quemlibet pro mortali peccato quo ad seipsum cõstet esse suspensum, non debet tamen in officiis cuitari quia quantum ad alios etiam in casu proposito suspensus non est, nisi peccatum huiusmodi sit notorium per sententiam, seu confessionem factam in iure, aut per evidentiā rei, quæ tergiversatione aliqua celari non possit.

De clericis coniugatis. Tit. iij.

Alexander tertius.

Matrimonium contractum per clericum existentem in sacris, non tenet: secus in minoribus, sed tunc cogitur dimittere beneficium.

Capitulum primum.

B iij Si qui

Decretalium Gregorij Lib.iii. Tit.iii.

Si qui clericorum infra subdiaconatum acceperint uxores, ipsos ad relinquenda beneficia ecclesiastica, & retinendas uxores distractione ecclesiastica compellatis. Sed si in subdiaconatu & aliis superioribus ordinibus uxores accepisse noscuntur: eos uxores dimittere, & penitentiam agere de commissis, per suspensionis & excommunicationis sententiam compellere procuretis.

Idem Herfor. episcopo.

Coniugatus ad administrationem & ad ordinem ecclesiasticum vel beneficium non promouetur, nisi castitatem promittat, & non sit dignus.

Capitulum secundum.

Sane & infra. Prouideas attentius, ne deinceps clericus coniugatus ad ecclesiastica beneficia, vel sacros ordines, aut administrationes ecclesiasticas admittatur: nisi forte castitatem voueret perpetuam, & qui unicam & virginem habuisset uxorem.

Idem Verulan. episcopo.

Si clericus in minoribus beneficiis matrimonium contrahat, priuatur beneficio: & quod dedit ecclesia, sibi restituitur. hoc dicit. Et in hoc ultimo est casus not. & multum allegabilis.

Capitulum tertium.

Quod a te: & infra. Vtrum clericus infra subdiaconatus ordinem constituti, qui continere carnis deuicti vitio non valentes, uxores accipiunt, ecclesiastico beneficio canonicè debeant spoliari: Id volumus te tenere, quod cum simul voluptatibus & carnalibus desiderijs, ac diuinis & ecclesiasticis obsequijs vacare non valeant, ob immunditiam suam ecclesiasticis sacramentis indigni tractandis, ecclesiasticis proculdubio beneficiis sunt priuandi. Sane si ecclesiasticis quibus intulati fuerant, de possessionibus aut aliis bonis aliqua contulisse noscuntur: cum ab earundem ecclesiarum ministerio fuerint & beneficio sequestrati, ad ipsos recta via debent absque contradictione redire.

Idem.

Peracta penitentia dispensant episcopi cum sacerdotibus qui matrimonium de facto contraxerunt.

Capitulum. iiii.

Sane sacerdotes illi, qui nuptias contrahunt, quæ non nuptiæ, sed contubernia sunt potius nuncupanda: post longam penitentiam, & vitam laudabilem continentes, officio suo restitui poterunt, & ex indulgentia sui episcopi eius executionem habere.

Innocen.

De clericis coniugatis.

196

Innocentius. iij. Noruicen. episcopo.

Auferenda sunt clerico beneficia quæ habebat tempore contractus matrimonij: collata vero postmodum scienter per episcopum, per eundem auferri non possunt, sed per superiorem. h. d. Capitulum. v.

Diuersis fallacijs: & infra. Accepimus autem, quod quidam clerici tux diocesis, qui matrimonium contraxerunt, ecclesiastica beneficia detinere contendunt: in quorum conversatione cithara cum psalterio male concordat. Cum ergo vir cogitet quomodo placere possit uxori, & ideo minus, quæ dei sunt valcat cogitare, cum quasi diuisus in duo* plenam sui non habeat potestatem: ut ei a quo stipendium recipit, plenius si plures famuletur: mandamus, quatenus huiusmodi clericos beneficiis ecclesiasticis, quæ in tua diocesi sunt adepti, prius appropinquare. præsertim cum rerum ecclesiasticarum substantia per tales soleat deperire. Nisi forte tu talibus scienter contuleris ecclesiastica beneficia: quibus eos non per te, sed per superiorem decernimus spoliandos.

Idem Archeronen. archiepiscopo.

Filius sacerdotis Græci ex uxore gentis licite inter Latinos promouetur, si scandalum non obstat. h. d. Est et casus notabilis.

Capitulum. vi.

Cum olim ad nostram audientiam peruenisset, quod canonici Anglorum cantorem Tricaricem sibi elegerat in pastorem: & infra. Licet tibi de forma electionis canonice, ac idoneitate personæ in alijs constitisset mouit te tamē, quod cum pater eius Græcus fuerit, & iuxta ritum Græcorum uxorem duxerit in minoribus ordinibus constitutus, cantorem ipsum ex uxore legitima in sacerdotio suscepisset. Nos igitur attendentes, quod Orientalis ecclesia votum continentie non admisit, quoniam Orientales in minoribus ordinibus contrahunt, & in superioribus vtuntur matrimonio iam contracto: mandamus, quatenus nisi pro se quod inter Latinos Græci huiusmodi cōuersantur, regionis consuetudo repugnet aliud canonicum non obstat, ad confirmationem & consecrationem eiusdem sine dubitatione procedas.

Idem episcopo Picauien.

Clericus coniugatus non beneficiatus non cogitur deferre tonsuram.

Capitulum. vii.

Ioannes nobis conquerendo monstrauit, quod tu eum, quam iam dudum uxorem legitimam duxerit, pro eo quod prius in acolythum fuerat ordinatus, compellere niteris: ut tonsuram deferat clericalem, ex qua inter ipsum & uxorem suam posset scandalum generari, cum de consuetudine terre tuæ

B. iij. clerici

* Vide. l.
si qua pa-
na. cū cō-
cord. ff. de
verbo. si-
gnifi.

Decretalium Gregorij Lib. iij. Tit. iij.

Brevi est, nec potest brevius summi.

Capitulum. vi.

Fraternitati tuae & infra. Præterea clericum alterius diocesis absque commendatitius literis sui episcopi non debes recipere, nisi pro eo receperis ab apo. sede mandatum.

Idem.

Qui non residet in beneficio etiam modica estimatione, illo privatur.

Capitulum. vi.

Conquerente nobis R. presbytero accepimus, quod G. clericus ab eo pro ecclesia sua, de qua vite necessaria vix potest percipere, annuatim. xx. solidos extorquere conatur, asserens beneficium istud in eadem ecclesia sibi fuisse collatum & infra. Frat. L. mandamus, quatenus si tibi colliterit quod dictus G. habeat ecclesiastica beneficia sibi sufficientia, vel quod eidem ecclesie non deserviat sibi super præscripto beneficio silentium (sublato impedimento appellationis) imponas.

Idem.

Qui est in servitio episcopi, percipit fructus beneficii tanquam residens, præter distributiones quotidianas. Abbas.

Cap. vii.

Decreto: & infra. Statuimus ne canonicis, donec in servitio tuo fuerint, quicquam subtrahi debeat vel auferri, quod de communione sibi beneficio debetur: Nisi forte sint virtualia, que non consueverunt absentibus exhiberi.

Celestinus tertius.

Primandus est prælatus vel clericus non residens, qui citatus non venit in termino sibi præfixo, nisi habeat iustum impedimentum, h. d. cum duobus sequentibus.

Capitulum. viii.

Ex parte vestra nostro fuit apostolatus referatum, quod ecclesia vestra decanus, qui in partibus Gallicanis sibi potius habitationem elegit, iam per decem annorum spacium ecclesia vestra ipsius presentiam habere nequirit. Quia ergo notum est, ut eadem ecclesia decani officio defraudetur, mandamus quatenus scribatis eidem, quod suum ibidem officium ut decanus debeat exercere. Quod si vocatus venire noluerit, eligendi alium, qui præesse ecclesie vestre valeat & prodesse, vobis ex tunc concedimus liberam facultatem.

Innocentius. iij. ex Ragulino.

Summatum est in capitulo præcedenti.

Capitulum. ix.

Quod archiepiscopus vester temeritate propria recessit ab ecclesia Ragulnensi, nec iam ultra quadriennium expectatus redierit per literas etiam vestras revocatus: & infra. Discret. v. mandamus, quatenus (nisi forsitan iam redierit) vos post mensem a receptione presentium, personam vobis

De clericis non residentibus.

198

Vobis idoneam in archiepiscopum eligatis.

Idem Constan. patriarchæ.

Summa ut in capitulo, ex parte. supra eodem.

Cap. x.

Inter quatuor animalia: & infra. De clericis qui ecclesias vel præbendas sibi concessas sine iusta & necessaria causa deserunt, tuo præsertim non accedente consensu, hoc tibi diximus respondendum, quod postquam congruo tempore fuerint expectati, nisi redierint ad illas, possunt eis iuste privari, dummodo non sint iusto impedimento detenti.

Idem archiepiscopo Panormitano.

Si nescitur ubi sit clericus, tribus publicis edictis citabitur in ecclesia sua: & si intra sex menses non venerit, privabitur ecclesia sua. hoc dicit usque ad versu. contra eos.

Cap. xi.

Ex tua deuotionis: & infra. In ecclesiis eorum qui se fraudulentè absentant, nec ad ipsos valet citatio peruenire, trinæ citationis edictum facias publicari: & si nec sic curauerint obedire, & ultra sex menses suas deseruerint ecclesias, iuxta sanctiones canonicas eis debent merito spoliari.

Iste versu. non summat propter rarietatem lectorum, & quia secundum unum intellectum non facit ad rubricam.

Contra eos etiam procedatur, ut ipsos per suspensionis & excommunicationis sententiam ad tuam obedientiam venire compellas. Quod si nec sic eorum malitia poterit emoliri, eos B. ti. sanctæ Susanne presbyter cardin. apo. sed. leg. a spiritualium administratione remoueat, & quibus præiungit ecclesiam, de personis idoneis faciat provideri: sed in eos degradationis sententiam non promulget, ut cum eis misericorditer (si expediat) facilius agi possit.

Idem Altissiodorensi episcopo.

Privilegiatus ut absens in studio fructus præbende recipiat, existens in villa vel castello ubi nullum est vel minus competentis studium, privilegio non vitatur.

Capitulum. xii.

Tua fraternitatis discretio postulavit, & infra. Quæsiisti præterea, ut cum interdum canonici, quibus studiorum gratia est indulta, ut in absentia sua fructus percipiant præbendarum suarum, accepta licentia se ad villas transferunt vel castella, in quibus nullum est vel minus competentis exercitium studiorum: utrum præbendarum suarum fructus sine talibus conferendi? Ad quod breviter. eis qui huiusmodi fraudem committunt, cum fraus & dolus nemini debeat patrocinium impartiri præfatam indulgentiam competere non debere.

Honorius. iij. præposito de Valerii.

Qui

** Vide. l. heres me ff. de condi. & demon. & l. et in si au dem. ff. de iure fisci.*

** Vide. l. quæsiuit in prin. ff. de leg. iij. et anab. habita C. ne si. pro pa.*

Decretalium Gregorij Lib. iij. Tit. iij.

*Qui inuit in ecclesia residere, pro seruitio ecclesia licite se ab-
sentat.*

Capitulum. xlii.

EX parte tua fuit propositum, quod tempore quo recepisti
præposituram de Valeriis, præstitisti de faciendâ residen-
tia iuramentum: & infra. Postulationi. t. r. quod si te non
absentando in fraudem, præposituræ tuæ iura fideliter prose-
queris, cum ex hoc censeri debeas residens, periurium non in-
curris.

Idem capitulo Meten.

*Familiaris papæ (non obstante constitutione contraria) præben-
dæ suæ fructus percipit in absentia.*

Capitulum. xliii.

Cum dilectus filius magister Odo. & infra. Mandamus
quatenus non obstante constitutione quæ contra absen-
tes canonicos inter vos dicitur manasse, fructus præbendæ suæ
assignetis eidem, in nostro seruitio commoranti: cum fami-
liares nostri, qui circa nos se obsequiales exhibet vniuersis, *
minori non debeant prerogatiua gaudere, quam vestrum su-
guli, quorum negotia per ipsos sapius promouentur.

Idem Meliden. episcopo.

* Vide. l.
sed & re-
probari.
S. pe. per
Bal. ff. de
excusatio.

Duo canonici absentes cum episcopo, seu in eius seruitio, fructus
præbendarum suarum percipiunt in absentia, constitutione ecclesiæ
contraria non obstante.

Capitulum. xlv.

Audientiam nostram peruenit, quod cum in Meliden.
ecclesia quxdam sit constitutio vallata iuramento, & au-
thoritate sed. apo. confirmata, vt canonici qui nō resident in
eadem, suarum priuentur fructibus præbendarū, illis exceptis,
quos infirmitas excuset, siue in apostolicæ sedis seruitio cō-
tingeret detineri. & infra. Decernimus vt duo ex canonicis
ecclesiæ memoratæ in tuo seruitio existentes, suarum fructus
integre percipiant præbendarum: cum absentes dici non de-
beant sed præsentis, qui tecum pro tuo & ipsius ecclesiæ ser-
uitio commorantur.

Gregorius. ix. patriarchæ Antiochiæ aposto. sed. legato.

Si ecclesia patitur ministrorum defectum, privilegiati super ab-
sentia per subtractionem prouentuum redire coguntur. hoc dicit. Et
est bonus textus, & post multum prædicari.

Cap. xvi.

* Vide. l.
ii. p. Bal.
ff. ne quid
in loc. pu-
bli.

Cum ad hoc sint ecclesiastica beneficia depurata: & infra.
Sane nobis innotuit, quod ecclesia Antiochena multis
ex seruitoribus eius absentibus est fere destituta ministris.
Vnde mandamus quatenus non obstantibus apostolicis in-
dulgentiis, & prædecessorum tuorum licentia, absentes ca-
nicos & alios reuocet ad residendū in ecclesia supradicta
& si nō

De præbendis & dignitatibus.

199

& si nō venerint, tu de ipsorum beneficiis, dum absentes fue-
rint, ipsi ecclesiæ facias congrue deserviri, in utilitatem eius-
dem, quod ex præfatis beneficiis superfuert, conuertendo.

Idem.

*Privatus beneficio clericus non residens, si monitus non redeat,
nec instam excusationem alleget. hoc dicit. & est casus notabilis.*

Capitulum. xlvii.

Clericos in ecclesiis tuæ iurisdictionis beneficia quæ re-
sidentiam exigunt affecutos, si ad alterius diocesium abs-
que licentia tua moradi causa transierint, liceat tibi, si moniti
non redierint, dictis beneficiis (nisi excusationem rationabi-
lem ostenderint) spoliare.

De præbendis & dignitatibus. Tit. v.

Ex concilio Pictauiens.

In bonis ecclesiis non succeditur iure consanguinitatis. Cap. i.

T nullus de clero siue populo ecclesiastica bona
iure consanguinitatis sibi requirat habenda.

In corpore canonum.

Non licet episcopo aliquem ordinare sine titulo.

Capitulum secundum.

Non liceat vlli episcopo ordinare clericos, & eis nullas
alimonias præstare: sed duorum alterum eligat, vel nō
faciat clericos: vel si fecerit, det illis vnde viuere possint.

Gregorius Anth. subdiacono.

*Bona ecclesiarum communia sunt, nec debet quisquam tanquam
propria vindicare.*

Capitulum. iiii.

Ratio nulla permittit, vt quod pro communi utilitate
datum esse cognoscitur, propriis cuiusquam vñibus ap-
plicetur. *

Alexander. iij. in concil. Lateran.

*Qui ordinauit aliquem ad sacros ordines sine titulo non habentem
de suo vnde viuat, prouidere tenetur ei de suo, donec aliquem
titulum fuerit consecutus.*

Capitulum. iiii.

Episcopus si aliquem sine certo titulo de quo necessaria vi-
ta percipiat, in diaconum vel presbyterum ordinauerit:
tamdiu ei necessaria subministret, donec in aliqua ecclesia ei
conuenientia stipendia militiæ clericalis assignet: Nisi ta-
lis ordinatus de sua paterna hereditate subsidium vitæ possit
habere.

Idem in eodem.

Nep.

* Vide. l.
actione. g.
labro. ff.
pro so. &
li. ff. solu.
matr.

Decretalium Gregorij Lib. iij. Tit. v.

Non debent episcopi permittere quem plures ecclesias obtineat.

Capitulum. v.

Quia in tantum quorundā processit ambitio, ut non duas vel tres, sed plures ecclesias perhibeantur habere, cum nec duabus possint debitam provisionem impendere: Per fratres & coepiscopos nostros hoc emendari precipimus, & de multitudine praebedarum canonibus inimica, quae dissolutionis materiam & euagationis inducit, certumque continet periculum animarum, eorum qui ecclesiis deseruire valeant, indigentiam volumus subleuari.

Idem.

Ad mandatum papae non tenetur quis providere illi qui beneficium in literis tacuit, vel cui sine scandalo provideri non potest. h. d. Et in vlti. est iste textus semper mentitenendus. Cap. vi.

Cum teneamur & infra. Si mandatum nostrum pro aliquius provisione receperis, qui aliud beneficium habeat, de quo valeat commodē sustentari: nisi forte in literis ipsis de hoc mentio habeatur, aut si non potest ei sine scandalo provideri: quamimmo sustinemus, si pro eo mandatum nostrum non duxeris exequendum.

* Vide. l. i. de quo valeat commodē sustentari: nisi forte in literis ipsis de hoc mentio habeatur, aut si non potest ei sine scandalo provideri: quamimmo sustinemus, si pro eo mandatum nostrum non duxeris exequendum.

Idem.

Habens plures ecclesias, alteram eligere & alteram dimittere compellitur.

Capitulum. vii.

Referringe I. presbytero accepimus, quod cum duas haberet ecclesias, archidiaconus ipsum altera spoliavit: & eundem presbytero G. nomine assignavit. eandem praedictus autem I. sentiens se in hac parte gravari, ad metropolitanum, videlicet Remensem archiepiscopum appellavit. Cumque de mandato eiusdem archiepiscopi in praedicta ecclesia restitutus fuisset, praefatus archidiaconus eundem I. pro eo quod ad praesentiam suam vocatus venire contempsit, vinculo excommunicationis adstrinxit. Nos autem ipsum a sententia qua tenebatur facientes absolvi, tibi mandamus quatenus praescripto I. de praedictis ecclesiis una quam maluerit relicta, alteram praefato G. si ecclesiam non habet, non differas assignare. Alioquin ipsam alteri personae idoneae beneficio ecclesiastico caecuti incunctanter adsignes.

Idem in concilio Turonensi.

Prabenda & dignitates non debent dividi, nec etiam permittari.

Capitulum. viii.

Maioribus ecclesiae beneficiis in sua integritate manentibus, indecorum nimis videtur, ut minorum clericorum praebedae patiantur sectionem. Idcirco ut sicut in magnis, ita

De praebedis & dignitatibus.

200

ita quoque in minimis membris suis firmatam ecclesia habeat unitatem, & diuisionem praebedarum, aut dignitatum permutationem fieri prohibemus.

Idem Cantua. archiepiscopo.

Receptus in canonicum ex promissione capituli, debet quando facultas se obtulerit, habere praebedam. vide capi. ii. de concess. praebed. in vi. cum gloss.

Capitulum. ix.

Relatum est & infra. Quoniam igitur dignum est, ut postquam magister I. in ecclesia tua canonicus est institutus, & a te habuit in promissis de conferenda sibi prima praebedae, cum in ecclesia ipsa vacaret, ut debeat praebedae integritate gaudere: mandamus quatenus si idem I. in ecclesia tua est canonicus institutus, & in choro & capitulo & aliis quorum usus est communis, potestatem sicut canonicus habet: ei praebedam siquā nūc vacat, vel cum ibi primo vacauerit, secundum promissionem tuam concedas liberaliter & assignes: quia non est congruum, ut praebedae careat, qui in canonicum nō solum est receptus.

Idē canonicis regularibus, & monachis Eboracensis diocesis. Religiosi redditus ecclesiarum suarum diminuere non possunt respectu portionis qua debetur rectoribus seu vicariis, nec parochias dividere.

Capitulum. x.

Avaritia quae est idolorum servitus: & infra. Intelleximus quod in ecclesiis vestris, de quibus certas pensiones consuevistis percipere, portiones vel antiquos redditus minorastis, quos nonnulli clerici ecclesiarum ipsarum olim habuisse noscuntur: & infra. Ideoque mandamus quatenus si quas portiones vel antiquos redditus clericorum sine consensu archiepiscopi vestri minuere, vel parochias dividere praesumpstis, ad integritatem pristinam reuocetis.

Ephes. 5. Coloss. 3.

Idem praeposito & capitulo Insul.

Possunt praeterea & capitulum praebedae vacanti honestum quoniam imponere, ad quod praebedarius teneatur.

Capitulum. xi.

Significatum est nobis quod cuidam sacerdoti praebedam unā in ecclesia vestra comuni voluntate dedistis, ita quod missam de sancta Maria (nisi corporis infirmitate grauatius sit) debeat quotidie celebrare, & ecclesiam vestram non nisi comuni tam praepositi quam capituli assensu possit dimittere, vel cuiquam praebedae illius anniuersarium delegare. Quā siquidem institutionem eatenus confirmamus, ut praedictus sacerdos nisi infirmitate corporis fuerit impeditus, aliud debeat obsequium suum impendere ecclesiae memoratae, & quāto frequentius potest, salua honestate sua, & debita deuotione, missa

Decretalium Gregorij Lib. iij. Tit. v.

ne) missarum solēnia celebrare: nec sibi liceat hoc illi subtrahere: siue causa voluptatis, siue se ad aliam ecclesiam transferendo.

Idem Vigoriē. archiepiscopo.

Ad presentationem religiosorum in eorum ecclesiis nullus debet institui per episcopum, nisi prius ei congrua portio reddituum assignetur.

Capitulum. xii.

DE monachis qui vicarios parochialium ecclesiarum gravant, ut hospitalitatem tenere non possint, eam providentiam habeas, quod ad presentationem monachorum nullum recipias, nisi tantum ei de proventibus ecclesie coram te fuerit assignatum, unde iura episcopalia possit persolvere, & congruam sustentationem habere.

Idem Salernitano archiepiscopo.

Plures dignitates vel personatus in una vel in diversis ecclesiis quis habere non potest.

Capitulum. xiii.

AD hæc licet: & infra. Illud est omni rationi contrarium, ut unus clericus in una vel diversis ecclesiis, plures dignitates vel personatus obtineat: cum singula officia in ecclesiis assiduitatem exigant personarum.

Idem Burdegalen. archiepiscopo.

Habens plures dignitates, alteram dimittere compellitur.

Capitulum. xiiii.

Pateret de G. qui in tua & Tolosana ecclesia est archidiaconus constitutus, & in utraque ecclesia regulariter professus: Mandamus quatenus eundem altero, quem maluerit, archidiaconatu facias esse contentum.

Idem Cantua. archiepiscopo.

Si electus ad secundam ecclesiam, noluerit dimittere primam, eligentes possunt resilire, & electum non acceptare.

Cap. xv.

Cum non ignores quod una ecclesia unus debeat esse sacerdos: & infra. Cum igitur nuncius presbyteri qui in duabus ecclesiis locum habere contendit, & quidam clerici alterius ecclesie ad nostram presentiam accesserint contra eum: nos attendentes non esse conveniens, ut idem presbyter locum habeat in duabus ecclesiis: mandamus quatenus ipsum beneficium quod habet, facias manere contentum. Quod si forte archipresbyter & clerici alterius ecclesie in eum consenserint, eis nunc dissentientibus, cum ipsorum scdalo non debet locum in ipsa ecclesia querere vel habere.

Innocentius. iij. Zamoren. episcopo.

Ordinato ad sacros per episcopum sine titulo, nemine presentante

De præbendis & dignitatibus.

101

tante ordinator vel successor compellitur in necessariis providere, donec titulum habuerit.

Capitulum. xvi.

Cum secundum apostolum qui altario servit, vivere debeant de altari: & qui ad onus eligitur, repellit non debet a mercede: patet à simili, ut clerici vivere debeant de patrimonio Iesu Christi, cuius obsequio deputantur: ut ipsa nominis ratio persuadet. Cum enim à clericis, quod est fors vel hereditas, clerici appellentur: quia in sui ordinatione vel assumuntur in hereditatem domini, vel assequuntur hereditatem in ipso, ut vere possint psallere cum propheta, dicente: Dominus pars hereditatis meæ: dignum est ut ecclesie stipendium sustentetur, in qua & per quam divinis obsequiis ascribuntur. Licet autem prædecessores nostri ordinationes eorum qui sine certo titulo promouentur, in iniuriam ordinationum irritas esse voluerint: & inanes nos tamen benignius agere cupientes, & tamen diu per ordinatores vel successores eorum provideri volumus ordinatis, donec per eos ecclesiastica beneficia consequantur.

Inde est quod cum G. labor presentium à prædecessore tuo fuerit ad subdiaconatum nullo presentante promotus: mandamus quatenus si eum hi quibus examinationem ipsius duximus committenda, te citato legitime, ut per te ipsum vel idoneum responsalem interis, & tam super idoneitate personæ, quam etiam super quantitate ac qualitate beneficii proponere tibi liceat quicquid rationabiliter duxeris proponendum, idoneum esse repererint, tandiu ei vitæ necessaria congruè subministres, donec per te in Zamorē. ecclesia, vel alia fuerit competens beneficium ecclesiasticum assecutus: sciturus pro certo, quod si per examinationem eorum fuerit repertus idoneus, & tu ei iuxta mandatum nostrum neglexeris providere, cum hoc nobis per literas eorum innotuerit, ad id exequendum te per dictam ecclesiam compellemus.

Idem archiepiscopo Senonen.

Qui hoc ignoranti scienter contulit præbendam, quam non possit, illa cuiuslibet aliam quam potest, conferre tenetur. hoc dicit & est singularis dispositio.

Capitulum. xvii.

Item cetera: & infra. Facta resignatione à G. quondam canonico Laudunen. de præbenda eiusdem ecclesie, quæ per commutationem præbendarum H. tunc Siclunē. canonico auctoritate apostolica assignari debebat, magister P. per Laudunen. episcopi de præbenda sui investitus eadem. Super quo cum inter magistrum ipsum & dictum H. controversia suborta fuisset, per C. papā prædecessor. no. omnia retractata fuerunt & infra.

& infra. Supradicto episcopo dedimus in præceptis, vt donec idem magister in eadem ecclesia fuerit præbendæ beneficium adsecutus, nulli alij præbendam assignare præsumat. quod si fortè præsumpserit, id irritum decernimus & inane. decet enim, vt quia præbendam ei quæ de iure non potuit assignari, eam quæ de iure potest assignari, ne præbendam illi fraudulenter viuis sic assignasse.

Idem episcopo & cantori Tornacensi.

Cassatur electio illius qui possidet plures dignitates atque prebendas: Et idem si detinetur aliquo rito hic scripto. Cap. xviii.

Cum iam dudum: & infra. Verum quoniam ab R. Siclunen canonico, I. de Bithynia quidam obiecta facere, multitudo videlicet tam dignitatum, quam etiam prebendarum, *ambitionis & avaritiae vitium: cui nondum finem imponens, contra definitionis nostrae tenorem, & Lateranensi concilio statuta, ad obtinendam preposituram Siclunen. se ingerit & ingessit, & quod die intrusionis suae ante confirmationem praesumpserit ministrare, sicut & post confirmationem cassatam: Mādamus quatenus si inueneris praedictum I. habere plures alias dignitates atque prebendas, aut aliquod aliud praemissum quod ad cassationem eius sufficiat, inueneris esse verum: ei super iam dicta praepositura silentium imponatis, ab impetitione ipsius Siclunen. ecclesiam absoluentes: cum multa per patientiam tolerentur: quae si deducta fuerint in iudicium, exi gente iustitia non debeant tolerari. *

Idem archiepiscopo, & archid. Senonensi.

Recepto in canonicum, quàm cito facultas se obtulerit, debetur
præbenda: & interim habebit quotidianas distributiones. Cap. xix.

** Vide.* **D**ilectus filius T. canonicus Linconie, proposuit, quod ei
de mandato C. pape prae. no. Linconien. episcopus qua-
dam prebendam assignavit eidem in ecclesia Linconien. quia
capitulum ipsum ad eandem recipere contemnebat. & infra.

pigno. a- Ad instantiam Remen. archiepiscopi, tunc episcopi Prenc-
 elio. i. me- sium. apo. se. le. & autoritate illius talis inter eum & episco-
 lina. & d. lum & canonicos Linconien. cōpositio intercessit, q̄ ipso a-
 necnon. 5. cis recepto in canonicis, & cōcesso sibi stallō in choro, & par-
 2. cū gles. ticipatione qualibet diuinorum, idem fructus prebendæ per-
 non proli- cipere nō deberet, nisi loco proximo vacatura. & infra. Cū
 beat. ff. ex ergo dictum T. in canonicum recipi, canonicis nō obuiet
 qui cau. istituti, & vacaturam expectare prebendam Lateranen. cōci-
 maio. lio non sit dubiū obmare, nos facto eiusdem legati illicito re-
 probato, quod est licitum approbantes: * quia videtur indi-
 gnū

De præbendis & dignitatibus.

gnum, vt receptus in canonicam præbendam beneficio defraudetur: mandamus quatenus dictos episcopum & canonicos, vt ei præbendam (cum se facultas obtulerit) non differant assignare, appell. postposita compellaris. Facientes eadem portiones quotidianas, que sunt in ecclesia memorata, sine diminutione qualibet assignari.

Idem episcopo Brixien.

Non tenet elatio cum ad unam præbendam duo simpliciter eliguntur.

Tva fraternitatis devotio. & infra. Cum sepe contin-
gat qd ad vnam prebendam duo clerici propter importu-
nitatem petentium eligantur: * Nos attendentes qd si duo
vnam prebendam teneant, illud esset contra concilium Tur-
non. quod prebendam prohibet sectione: & si vnus illorum
ipsam obtineret prebendam sub expectatione alius contra Late-
ranen. concilij statuta remaneret. Inquis. e. r. q. talis electio
de rigore iuris penitus est cassanda.

Si duo electi ad aliquam dignitatem compromittant in indices,
poterit index alterum confirmare, & alteri pro bono pacis de pro-
uentibus provisionem facere. Ista est pulcherrima dispositio, & in
toto corpore iuris non habes confirmam. *Capitulum*

Nlli essent viri prouidi & honesti, tam qui ordinationem fecerunt, quam illi circa quos est facta ordinatio in ecclesia vestra super negotio prioratus, ordinationem illi valde suspectam propter exempli perniciem haberemus. Quod ergo post concertationem diuinam ordinatum est circa vnu de duobus electis, vt ipse habeat prioratu, hoc ex iurisdictione delegata secundum iustitiam videtur esse statutum, quod autem ordinatum est circa reliquu, vt ipse viginti libras de redditibus capituli, & quadraginta de prouentibus prioratus percipiat annuatim hoc secundum prouidentiam intelligitur esse preceptum ex arbitraria potestate, cum in delegatos fuerit compromissum, qui auctoritatem sibi retinendo commissum se pro bono pacis & utilitatis hoc ordinasse fatentur. Quia igitur hęc ordinatio ab omnibus est recepta, possunt licet prior & capitulum de prouentibus suis propter causas predictas, non quidem ex pactione partium, sed ex iustione iudicium prouisione huiusmodi exhibere nos ea hoc adhibito moderamine toleramus, vt ad prestationem quadraginta librarum non dignitas prioratus, sed persona prioris maneat onerata: ne forte circa prouentus aliqua videatur facta factio prioratus: ita quod ipso priore defuncto, successor ipsius ad prestationem quadraginta

Decretalium Gregorij Lib. iij. Tit. v.

ginta librarum minime teneatur.

Idem Vaden. episcopo, & abba. Vatiā.

Canonici privilegiati à papa super certo numero, si sponte receperunt aliquem supra numerum, contra impetrantes à papa exceptione numeri uti non possunt. Capitulum. xxii.

Pro illorum prouisione, & infra. Burdegalen. archiepiscopo mandauimus, ut magistro Pin aliqua ecclesiarum suarum, ubi ei expedire cognosceret, competens faceret beneficium assignari, contraditores ecclesiast. districtione compescens: qui decano & capitulo Xantonen. autoritate nostra mandauit, ut ipsum admitteret in canonicum & in fratrem. Cumque iidem reluctarentur canonici, ac indulgentiā de quadragenario canonicorum numero ei opponerēt: quia archiepiscopus cognouit illos in elusione mandati nostri indulgentiā concessa eis irreuerenter abuti, prædictum magistrum de præbenda & canonia Xantonen. ecclesie inuestiuit, contra distores vinculo excommunicationis adstringens, & infra. Quia vero quod per dictum archiepiscopum de memorato magistro autoritate nostra prouide factum est, firmitatem volumus obtinere: mandamus quatenus si vobis constiterit prædictos canonicos indulgentiam quam habent de certo canonicorum numero, non seruasse, & aliquem ultra constitutum numerum in canonicum autoritate propria recepisse: cum nobis legē imponere non debeant, quam ipsi negligunt obseruare, latam in ipsos excommunicationis sententiam à prædicto archiepiscopo tamdiu denunciatis sublato appellationis obstaculo seruandam, donec sepe dictum magistrum recipiant in canonicum: & ea quæ ad canonicatum pertinent: cum stallis chori & loco capitali ei studeant assignare.

Idem Bisontinen. archiepiscopo.

Non beneficiatus habens sufficiens patrimonium, ad sacros legitime promouetur. Capitulum. xxiii.

Vis questionibus respondemus, quod clericos in minoribus ordinibus constitutos de patrimonialibus bonis habentes vnde possint congrue sustentari, & si nondum fuerint beneficium ecclesiasticum assecuti, dummodo aliud canonicum non obstat, ad superiores poteris ordines promouere. Idem episcopo Zamoren.

Absenti potest conferri beneficium alio mediante, nec refert utrum absens inuestiatur per personam mediam, vel persona media inuestiatur pro absente. h. d. coniungendo utrumque intellectum. Est casus not. & quotidie practicitur. Capitulum. xxiiii.

Acce-

De præbendis & dignitatibus.

203

Accedens ad apostolicam sedem, & infra. Inquisitioni t. r. quod clericus absens per alium, vel alius magis pro ipso poterit de beneficio ecclesiastico inuestiri. *

Idem Treceñ. episcopo.

Si ad unum canonicatum & præbendam duo sunt recepti simpliciter, receptio non tenet, etiam interueniente apostolica auctoritate. hoc dicit, & est notabile cap. quare tene semper memi. & dona. nota ipsum. Capitulum. xxv.

Dilecto filio P. sanctæ Prudentianæ presbytero cardinali cellario Treceñ. & R. procuratori tuo auditore concessit idem cellarius proposuit coram eo, quod cum in manibus Remen. archiepiscopi tunc apo. se. se intendētis prouideri G. nepoti suo in Treceñ. ecclesia, præbendam quam ibi obtinebat, liberaliter resignauit, dictus legatus præfatum G. & eundem cellarium in canonicos Treceñ. instituit, & amobus idem capitulum Treceñ. stallum in choro, & locum in capitulo, & idem archiepiscopus supradictæ præbendæ fructus diuidēdos communiter assignarunt, donec idem G. integrum esset præbendale stipendium assecutus: & infra. Quorum receptionem procurator generalis prædictus in partibus Constantinopolitanis tunc agentis postmodum approbauit. Dicitur quoque cellarius lectionem & euangelium in hebdomada sua legisse dignoscitur, & tã decani quam episcopi electi & aliorum negotiorum tractatibus sicut canonicus Treceñ. interfuit, & domum quandam per capitulum memoratum obtinuit, quæ non nisi canonico consueuerat assignari: tunc cū ad eandem accessisset ecclesiam consecratus, cum cum canonicis aliis ad osculum recepisti, cum tunc non nisi canonici ad osculum admittantur: & eidem super prædictis non mouisti per biennium questionē: propter quod petiit, ut te ab ipsis super hoc molestatione indebita compescere dignaremur: & infra. Procurator tuos proposuit ex aduerso, quod ad vnicum ius spirituale quod vacabat ibidem, insimul duos canonicos instituere prædicto legato non licuit. nam si duo vnicam præbendam haberent, id esset contra Turonen. concilium, quod præbendarum inhibet sectionē. Si vero duobus receptis vni tantum præbenda daretur sub expectatione, alius contra Lateranen. concilium remaneret. Præterea licet in ecclesia in qua non est certus numerus præbendarum, nulla etiam vacante in canonicum quis possit assumi, cum intelligatur ad quoddam ius eligi, quod ex electorum assensu de nouo creatur, & cum electo in canonicum nascitur, & definit cum defuncto in ecclesia tamē que

C iij

determina-

* Vide. l. qui mihi donati. p. Bar. ff. de

Decretalium Gregorij Lib. iij. Tit. v.

determinatum habet numerum prebendarum, vno indiuiduo iure vacante, duo simul eligi non possunt ad illud, eo quod huiusmodi spiritale ius diuidi seu communicari nequeat inter eos: quamquam interdum hi ad quos spectat electio, de communi assensu augmentare valeant numerum prebendarum, quoddam spirituale de nouo creando, nisi forte statutum aliquod obuiaret, quod esset iuramento firmatum, vel cui se. apo. confirmatio accessisset, huiusmodi clausula prohibitionis adiecta, vt si quicquam contra id fieret, non valeret: propter quod institutionem prefatam, nullam fuisse dictus asseruit procurator, cum in Trecenta ecclesia certus sit prebendarum numerus, quod capitulum vel legatus augmentare minime intenderat, vel ius aliquod de nouo creare. Vnde dictum cellarium ad restitutionem eorum quae ratione praedictae institutionis tenebat, sententialiter duximus condemnandum, ei super prebenda ipsa vel eius parte silentium imponentes: ita quod per hoc praedicto G. nullum praedictum generetur: cum res inter alios acta, regulariter aliis non obstat.

Idem.

De vna prebenda vacante possint fieri duae, si eius suppetant facultates, alias diuidens integrare tenetur. Capitulum. xxvi.

Vacante quadam prebenda in ecclesia tua, duas ex ea constituis, ad illas de consensu capituli tui duos canonicos assumpsisti: quorum altero via vniuersae carnis ingresso, prebendam quam defunctus habuerat, quidam clericus nomine Hippolytus fuit autoritate se. apo. assecutus. Verum cum idem Hippolytus te super integritate prebendae per quasdam nostras literas inquietet, & alius idem ius aduersus te se habere proponat, quid facere debeas requisisti. Super quo sic duximus respondendum, quod cum Turonen. statuta coci. sectionem inhibeat prebendarum, teneris vtrique de his quae vacare contigerit, integrare prebendam, nisi rationabili causa de vacante prebenda supradicta dux fuerint constituta, ac tot sint vtriusque prouentus, quod per vtramque sit vtrique prouisum in beneficio competenti.

Idem Verceilen. episcopo.

Si papa mandat capitulo, vt aliquem in canonicum recipiant, & prebendam (si qua vacat) conferant, si de mandato scilicet alii conserui, coguntur primum recipere, & de redditibus ecclesiae loco beneficii prouidere, donec prebenda habeat. Capitulum. xxvii.

Dilectus filius G. clericus nobis exposuit conquerendo, quod cum pro eo ad Nouariensem capitulum mandatum apostolicum misissemus,

De prebendis & dignitatibus.

204

misissemus, vt eum in canonicum reciperent & in fratrem, prebendam (si qua tunc vacabat) conferentes eidem: & infra. Fraternitati tuae mandamus quatenus si tibi constiterit quod in Nouariensi ecclesia prebenda vacaret tempore quo eiusdem ecclesiae canonici nostras literas receperunt: cum eam alij in elusionem mandati nostri duxerint conferendam, eundem clericum, si non habet sufficiens beneficium ecclesiasticum, in canonicum recipi facias, & sibi de redditibus ecclesiae singulis annis assignari prouentus, donec ei sit in beneficio prebendali prouisum.

Idem in concilio generali.

Habens personatum, vel beneficium curatum, si secundo tale receperit, vacat primum: quod si retinere contenderit, etiam secundo priuabitur. hoc primo. Et ita ad quem spectat beneficii curati collatio, sicite conferat statim cum institutus aliud receperit: & si intra sex menses non conferat, deuoluatur ad alium collatio, & aliter puniatur. hoc secundo. Cum sublimibus vero & literatis personis circa pluralitatem beneficiorum incompatibilium solus papa dispensat. hoc tertio. Hoc dicit istud cap. vtile & famosum. Cap. xxviii.

De multa prouidentia fuit in Lateranen. concilio prohibitum, vt nullus diuersas dignitates ecclesiasticas, vel plures ecclesias parochiales reciperet contra factorum canonum instituta: alioquin recipiens sic acceptum amitteret, & largiendi potestate conferens priuaretur. Quia vero propter praesumptiones & quorundam cupiditates, nullus hactenus aut rarus de praedicto statuto fructus prouenit: nos euidentius & expressius occurrere cupientes, praesenti decreto statuimus, vt quicumque receperit aliquod beneficium curam habens animarum adnexam, si prius tale beneficium habebat, eo sit ipso iure priuatus: & si forte illud retinere contenderit, etiam alio spoliatur. Is quoque ad quem prioris spectat donatio, illud post receptionem alterius liberè conferat, cui merito viderit conferendum: & si ultra sex menses conferre distulerit, non solum ad alios secundum Lateranen. concilij statutum eius collatio deuoluatur, verum etiam tantum de suis cogatur prouentibus in utilitatem ecclesiae cuius est illud beneficium assignare, quantum a tempore vacationis ipsius constiterit esse perceptum. Hoc idem in personatibus esse decernimus: obseruandum: addentes vt in eadem ecclesia nullus plures dignitates aut personatus habere praesumat, etiam si curam non habeant animarum. Circa sublimes tamen & literatas personas, quae maioribus beneficiis sunt honorandae: cum ratio postulauerit

G. iij per

Decretalium Gregorij Lib. iij. Tit. v.

per sedem apostolicam poterit dispensari.

Idem in eodem.

Concilium provinciale à beneficiorum collatione suspendit eos quos post secundam correptionem indignis beneficiis conferunt: prouidet etiam qui interim beneficia conferat, & illam suspensionem relaxat solus papa, vel solus patriarcha. Cap. xxxix.

Graue nimis est & absurdum, quod quidam ecclesiarum prelati, cum possint viros idoneos ad ecclesiastica beneficia promouere adsumere non verentur indignos, quibus nec morum honestas, nec literarum scientia suffragatur, carnalitates sequentes affectum, non iudicium rationis unde quanta ecclesiis damna proveniant, nemo sanæ mentis ignorat. Volentes igitur huic morbo mederi, precipimus ut prætermisiss indignis, idoneos adsumant, qui deo & ecclesiis velint & valeant gratum impedere famulatum, statque de hoc in prouinciali concilio diligens inquisitio annuatim: ita, ut qui post primam & secundam correptionem fuerit repertus culpabilis, à beneficiis conferendis per ipsum concilium suspendatur, instituta in eodem concilio persona prouida & honesta, que suspensioni suppleat defectum in beneficiis conferendis. Et hoc ipsum circa capitula quæ in his deliquerint, obseruetur. Metropolitanus vero delictum, superiores iudicio relinquatur ex parte concilij nuntiandum. Ut autem hæc salubris prouisio plenius consequatur effectum: huiusmodi suspensionis sententia præter Romani pontificis auctoritatem, aut proprii patriarchæ minimè relaxetur, ut in hoc quoque quatuor patriarchales sedes specialiter honorentur.

Idem in eodem.

Reclor ecclesie, non obstante consuetudine episcopi, vel patroni, debet de redditibus ecclesie sufficientem habere portionem. hoc dicit usque ad. §. qui verò. Capitulum. xxx.

Extrixandæ consuetudinis vitium in quibusdam partibus inoleuit, quod scilicet parochialium ecclesiarum patroni, & alie quædam persone prouentus ipsarum sibi penitus vindicantes, presbyteris earum seruitiis deputatis relinquunt adeo exiguum portionem, quod ex ea nequeant congrue sustentari nam (ut pro certo didicimus) in quibusdā regionibus parochiales presbyteri pro sua sustentatione non obtinent nisi quartam quartæ, id est, sextamdecimam decimarum. Unde fit, ut in his regionibus penè nullus inueniatur sacerdos parochialis, qui vllam vel modicam habeat peritiam literarum. Cum igitur os bouis ligari non debeat triturantis: sed qui altario seruit,

Deut. 25. 1. Cor. 9.

De præbendis & dignitatibus.

205

uit, de altari viuere debeant statuimus ut consuetudine quilibet episcopi vel patroni, seu cuiuslibet alterius non obstante, portio presbyteris ipsis sufficiens adsignetur.

Præbende est parochiali ecclesie rector in ea non residens, nisi sit adnexa dignitati vel præbende: quo casu debet ibi habere perpetuum vicarium. Et in fine prohibet in fraudem rectoribus de ipsius prouentibus pensionem in beneficium dari. hoc dicit. Et sic: Non residens in ecclesia parochiali, vel non ponens vicarium, quando est adnexa beneficio maiori, præbende est ea. hoc dicit.

Qui verò parochialis habet ecclesiam, non per vicarium, sed per seipsum illi deseruiat in ordine quem ipsius ecclesiæ cura requirit, nisi forte dignitati vel præbende parochialis ecclesia sit adnexa in quo casu concedimus, ut qui talem habet præbendam vel dignitatem, cum oporteat eum in maiori ecclesia deseruire, in ipsa ecclesia parochiali idoneum & perpetuum habeat vicarium canonicè institutum, qui (ut prædictum est) congruentem habeat de ipsius ecclesiæ prouentibus portionem: alioquin illa se sciat auctoritate huius decreti priuatum, libere alij conferenda, qui velit & possit quod dictum est adimplere. Illud autè penitus interdiximus, ne quis in fraudem de prouentibus ecclesiæ quæ curam habere debet proprii sacerdotis, pensionem alij quasi pro beneficio cõferre presumat.

Idem in eodem.

Non debent religiosi ecclesias vel decimas à laicis sine diocesano consensu recipere, excommunicatos vel interdictos ad diuina admittere, in ecclesiis quoque quæ ad eos non pleno iure pertinent, instituere vel destituere, sed præsentant diocesani ad eas viros idoneos.

*Capitulum. xxxi. * Pide. l.*

In Lateranensi concilio noscitur fuisse prohibitum, ne quilibet regulares, ecclesias seu decimas sine episcoporum consensu de manu laici præsumant accipere, nec excommunicatos, vel nominatim interdictos, admittant aliquatenus ad diuina. Nos autem id fortius inhihentes, transgressores digna curauimus animaduersione punire, statuentes nihilo minus, si quis non quatenus in ecclesiis quæ ad ipsos pleno iure non pertinent, iuxta eiusdem concilij statuta episcopis instituendos presbyteros representent, ut illis de plebis cura respondeant: ipsi verò pro rebus temporalibus rationem exhibeat competentem, institutos verò remouere non audeant episcopis inconstit. *Sanè adiciamus, ut illos representare procurent, quos exhar. lib. vel*

Decretalium Gregorij Lib. iij. Tit. v.

vel conuersatio notos reddit, vel commendat probabile testimonium prælatorum.

Honorius. iij. abbati & priori sanctæ Genouefæ.

Absens in theologia studio, fructus beneficiorum suorum percipit in absentia, sed quotidianas distributiones non. Cap. xxxii.

Licet vobis direxerimus scripta nostra, vt magistro N. Eboracen. archidiacono in sacra pagina cupienti studere, prouentus suos ecclesiasticos faceretis integrè ministrari: Nolumus tamen, vt quotidianas distributiones, quæ tantam residentibus in ecclesiis, & his qui interfunt horis canonicis, exhibentur, ei tribui faciatis.

Idem Vespriem. episcopo.

Propter paupertatem prabendarum ecclesiæ cathedralis possunt in adiectis capella, reseruata ipsarum presbyteri cõgrua portione.

Capitulum. xxxiii.

Exposuisti nobis, q. ecclesiæ tuæ canonici deminuta ipsorū prouisione à tẽpore cõcilij generalis, cum eis ex tũc non fuerint ad eorū sustentationem concessa capella, sicut ante fieri consuevit, de redditibus prabendarum suarum nequeunt sustentari: & infra. Si euidet necessitas vel utilitas exigat, prabendæ ecclesiæ tuæ poteris de capellis in perpetuum adnectendis eisdẽ sicut discretionẽ præuia expedire videris, augmentare, reseruata cõgrua capellarum presbyteris portione.

Idem episcopo, & priori, & archidiacono Herforden.

Licet ecclesiæ ex donatione laici beneficium conferat, tenet illius beneficii impetratio, de hoc mentione non habita. Cap. xxxiiii.

Dilectus filius G. clericus nobis proposuit, quod cum decano & capitulo Andegauon. preces direxerim, & precepta, vt ipsum quam cito facultas se offerret, in canonicum reciperent & in fratrem, vobis super hoc executoribus sibi datis: quia decani & capituli procurator excipiendo proposuit literas non valere, pro eo quod in eis mētio non fiebat, quod præfatus decanus ex donatione regis prabendarum eiusdem ecclesiæ collationem haberet: vos mandati nostri executores non esse interloquendo dixistis: & sic dux prabēda, quæ medio tempore vacauerit, aliis sunt collata: & infra. Mandamus quatenus occasione huiusmodi (quam reputamus friuolam) non obstante, mandatum nostrum exequi procuretis.

Gregorius. ix. Argentinen. episcopo.

Pueri & alii beneficiati non sunt idonei ad beneficia conferenda. h. d. inhærendo verbis literæ. Cap. xxxv.

Super

De præbendis & dignitatibus.

206

Super inordinata ordinatione, & infra. Cum autẽ illi sint in ecclesiis idonei reputandi, qui seruire possunt & volunt in ipsis: Consult. t. r. respondemus quod pueri & beneficiati qui non possunt in eadem ecclesiis deservire, in ea non debent idonei reputari.

Idem archiepiscopo & magistro R. Turonen.

Pro cuius prabende integratione, alia diuina non debet.

Capitulum. xxxvi.

Cum causam quæ inter Aurelianen. episcopum, & I. de Blesis canonicum sanctæ Crucis, super integratione prabende ipsius canonici vertebatur, vobis duxerimus committendam: & infra. Consultationi. t. r. quod nostra intentionis non existit, vt pro integratione prabende supradicti canonici, prabenda de nouo aliqua scinderetur.

Idem.

Clerici ignobiles & non eminentis scientiæ, propter hoc non debent à prabendis repelli etiam in ecclesiis quæ tales admittere non consuevit. Capitulum. xxxvii.

Venerabilis frater noster Portuen. episcopus supplicauit, vt eam quandam prabendam, quæ in Argentinẽ. ecclesiā tamdiu vacauerat, quod donatio cuius erat ad sedẽ apostolicam deuoluta, I. clerico contulerit, dum in illis partibus legationis officio fungeretur, suam collationẽ benigno prosequeremur adfectu: verum procurator Argentinẽ. capituli proposuit ex aduerso, quod idem capitulum hoc audito consuetudinem allegans antiquam inuolabiliter obseruatam, iuxta quam nullum nisi nobilem & liberũ, & ab utroque parente illustrem, honeste conuersationis, ac eminentis scientiæ, in suum consortium hactenus admiserant: ne contra hoc fieret (maximè cum nulla tunc prabenda vacaret, antequam monitorias vel executorias literas receperet) ad sedem apostolicam appellauit: & infra. Nos igitur attendentes quod nõ generis, sed virtutum nobilitas, vique honestas, gratum deo faciũt, & idoneum seruitorem, ad cuius regimẽ non multos secundum carnem nobiles & potentes elegit, sed ignobiles ac pauperes: eo quod non est personarum acceptio apud ipsum, & vix ad culmina dignitatum (nedum ad prabendas) viri eminentis scientiæ valeant reperiri, exceptiones huiusmodi non duximus admittendas: & infra. Discretionem vestram mandamus quatenus si vobis constiterit prædictam prabendam vacasse quando ipsam dicto I. episcopus contulit memoratus, ipsum ad eam recipi faciatis.

Idem.

Rom. 12.
Gala. 2.
Eph. 6.
Coloss. 3.

Decretalium Gregorij Lib. iij. Tit. vj.

Idem.

Si mandatur provideri in ecclesia, non potest de ecclesia provideri.

Capitulum. xxxviii.

Cum olim priori sanctæ M. dederimus in mādatis, vt Gu. diacono in aliqua ecclesia ciuitatis vel diocæ. Luc. auctoritate apostolica prouideretur eidem præfatum Gu. ecclesiæ sancti Pe. de vico rectorē auctoritate huiusmodi nifus est designare: i qua rector ab eiusdē ecclesiæ clericis eligi cōsueuit, excommunicationis sententiā nihilo minus proferens in rebelles. Cum igitur mandatum huiusmodi se ad talia non extendat, nec ad rectoriam vel dignitatem nostra feratur intentio, cū pro simplici beneficio iustio nostra manat mandamus quatenus tam institutionem huiusmodi, quā excommunicationis sententiā propter hoc latam denuncies non teneat.

De clerico ægrotante, vel debilitato.

Titulus. vj.

Grego. Candido episcopo Vrbeuetan.

Clericus infirmus integre percipit fructus beneficii sui. Cap. i.

Cum percussio corporalis: & infra. f. hortamur, quatenus latorem præsentium ad percipiendā quæ consueta sunt ab ecclesia tua, ægrotudo sua non debeat impedire. * Quia si alij eius essent exemplo deterri, forte nō posset, qui militaret ecclesiæ, inueniri: sed secundū eius ordinem quæcunq; ei si sanus esset, poterant ministrari, de ipsa exiguitate quæ ecclesiæ potest accedere, fra. tua præbeat ægrotanti.

Eugenius papa.

Presbyter cui medietas palma cum duobus digitis est abscessa, missam non celebrat, sed ceteris sacerdotalibus fungi potest.

Capitulum. ii.

Presbyterum cuius duos digitos cum medietate palmarum prædone abscessos significasti, missam nō permittimus celebrare: quia nec secure propter debilitatē, nec sine scandalo propter deformitatem membri hoc fieri posse confidimus. Ipsum autem ceteris officiis sacerdotalibus fungi minime prohibemus.

Lucius tertius.

Si rector ecclesiæ sit leprosus, dandus est ei coadiutor. Cap. iij.

Et rectoribus ecclesiarum lepre macula vsque adeo infectis, quod altari seruire nō possunt, nec sine magno scandalo

De institutionibus.

207

dalo eorum qui sani sunt, ecclesias ingredi: Hoc volumus te tenere, quod eis dāus est coadiutor, qui curā habeat animarum: & de facultatibus ecclesiæ ad sustentationem suam congruam recipiat portionem. Clemens tertius.

Si rector ecclesiæ sit leprosus, ab administrationis officio remouetur, sed de bonis ecclesiæ sustentatur. Cap. iij.

Tu nos duxit. f. consulendos: & infra. De sacerdote qui diuino iudicio lepre morbo respersus in parocchiali ecclesia prælationis officio fungitur: Dicimus quod pro scandalo & abominatione populi, ab administrationis debet officio remoueri, ita q̄ iuxta facultates ecclesiæ sibi necessaria quandiu vixerit ministrantur.

Innocentius. iij. Arclaten. archiepiscopo.

Episcopo qui propter morbum incurabilem pastorale officium exercere non potest, dandus est coadiutor. Capitulum. v.

Ex parte tua fuit propositū, quod cum Aurascensis episcopus graui morbo & incurabili fere per quadriennium laboraret, ita quod pastorale officium nō potest vllatenus exercere: princeps terræ illius, ac ciues ciuitatis eiusdem, a te postulāt incessanter, vt ipsis (cum sis metropolitanus eorum) studeat providere. Verum cum ipsum ad cessionem compellere non possis, nec debeas vllō modo, nec afflictio afflictio sit addenda, imo potius ipsius miseræ miserendū, eo quod idem vir bonus extiterit, & ecclesiam salubriter sibi commissam gubernauerit: nos volentes tā episcopo quā ecclesiæ provide: mandamus quatenus illi coadiutorem associes virū prouidum & honestū: per quem tam episcopo, quā populo vtiliter consulatur. Honorius. iij. episcopo Auerlano.

Breue est, & non summatur.

Capitulum. vi.

Consultationibus: & infra. Archidiacono autem, quem morbo paralytico laboratē officium linguæ alleris amississe, coadiutor est merito adhibendus.*

De institutionibus. Tit. vij.

Ex concilio Arclateni.

Numerus clericorum debet instari in ecclesiis collegiatis secundum facultatem ipsarum. Capitulum. i.

Non amplius suscipiantur in monasterio monachorum, aut clericorum, seu etiam puellarum, quā quot se regere de bonis ecclesiæ absque penuria possint.

Eugenius.

Laici

* vide authenticam navigationem. C. de

Decretalium Gregorij Lib. iij. Tit. vij.

Laici in canonicos non possunt institui.

Capitulum. ii.

In ecclesia vestra certum numerum canonicorum (sicut nobis innotuit) communiter instituere curavistis: & infra. Cum laici non debeant in canonicorum numero computari, nec vos debeatis differre quo minus statutum numerum de aliis clericorum personis idoneis suppleatis: tales ad supplendum numerum inuenire curetis, per quos deo in diuinis officiis per ecclesiasticos ordines congrue seruiatur.

Alexander tertius Cantuarien. archiepiscopo, & eius suffraganeis.

Institutio beneficiorum spectat ad episcopos, vel eorum officiales.

Capitulum. iij.

Ex frequentibus querelis didicimus in partibus vestris consuetudinem prauam a multis retro temporibus inualuisse, quod clerici ecclesiastica beneficia sine consensu episcopi diocese vel officialium suorum (qui hoc de iure possunt) recipiunt, minus quam deceat cogitantes quomodo id a patrum sanctorum est institutionibus alienum, & ecclesiastica contrarium honestati. Vnde cum tu frater archiepiscope ex officio tibi commissio tam inquam consuetudinem de provincia tua velis (sicut debes) radicitus extirpare, & tam in illos qui ecclesiastica beneficia taliter occupata scienter detinent, quam in eos qui decetero occupare presumpserint, excommunicationis sententiam protulisti. Nos itaque eandem sententiam ratam habentes, & eam auth. apost. confirmantes, mandamus quatenus clericos ipsos, qui ipsam sententiam incurrerint, nisi congrue satisfecerint, absolvere minime presumatis.

Clement. iij. clero Constantinop.

Ultra facultates non debet quis institui inuitis clericis. ecclesia.

Capitulum. iij.

Authoritate apost. se. & infra. Statuimus insuper, ut nullus in ecclesiis vestris ultra quam facultates earum sustineant, vobis instituantur inuitis.

Innocentius tertius sancti Marcelli & sancte Sannae cardin. ap. se. leg.

Cum in ecclesiis oportet extraneos institui, non debent institui clerici certa originis tantum, sed vnde cumque sint, dum tamen sint idonei.

Capitulum. v.

Ad decorem: & infra. Sicut nostris auribus est suggestum, Constantinopolitanus patriarcha aliarum nationum clericos spernens, Venetos tantum in Constantinopolitanis ecclesiis suis satagit collocare, non attendens quod in omni gente qui

De institutionibus.

208

facit iustitiam, acceptus est deo, nec sanctorum dei convenit iure hereditario possideri. Quocirca mandamus, quatenus non eatis eundem, ut viros literatos, & alias idoneos vnde cumque originem duxerint, in praedictis ecclesiis & maxime in maiori instituere non postponat, alioquin indignum se reddet, ut vos aliarum clericos nationum ad eius obedientiam compellatis. Nec dissimulare potestis, quin hoc nostris auribus intimetis, ut ex hoc ipso, an verum sit quod super hoc Venetis dicitur promississe, conuicere valeamus.

Idem Helien. episcopo, & archidiacono Noruicen.

Institutiones & custodia possunt de iure speciali ad non episcopum pertinere, & pendente lite cum diocesano defenditur in possessione. hoc dicit. Vel sic: Si possidet in iure instituti ad quem de iure communi non spectat, pendente iudicio proprietatis in possessione defenditur.

Capitulum. vi.

Cum venissent ad apo. se. archidiaconum Richmundie, & procuratores Eboracen. archiepiscopi, ex parte archiepiscopi fuit propositum, quod institutio personarum & custodia ecclesiarum vacantiu ad eum in diocese sua spectat tam de iurisdictione communi, quam de consuetudine generali. verum quidam praedecessores ipsius quibusdam archidiaconis Richmundie tam institutionem, quam custodiam personaliter commiserunt: & infra. Inter alia vero archidiaconus ipse respondit, quod archiepiscopus tam institutiones, quam custodias, non personaliter archidiacono qui tunc erat, sed perpetuo de consensu capituli archidiaconatus reali concessione donauit. Cum autem archidiaconatus ipse in continua possessione tam istarum, quam aliarum libertatum multorum archiepiscoporum & archidiaconorum temporibus extitisset, & archiepiscopus sine conditione qualibet concessisset ipsum eidem, post concessionem asseruit, quod ipsum concesserat institutionibus & custodiis vacantiu ecclesiarum exceptis. Ipse vero timens ne si negaret expresse, cum nondum esset archidiaconatus possessionem adeptus, vel impediretur penitus factum eius, vel diutius differretur: respondit quod non solum de illo, sed de omnibus rebus suis faceret quod sibi placeret: & infra. Nos igitur interlocuti fuimus archidiaconum esse in plena libertatum eiusdem archidiaconatus possessione tuendum, donec probatum legitime fuerit ex aduerso libertates ipsas archidiaconis ab archiepiscopis personaliter fuisse concessas: cum in hoc casu tam ante quam post, & in ipsa etiam concessione, archiepiscopus eas retinere potuerit licite tamquam suas, vel donec legitime probatum

* Vide. l. o. c. de decu. li. x.

270. 10.

* Literati ita debent recipi in canonicos: sicut nobis: ut no. in d. societate in gl. ff. pro so.

Decretalium Gregorij Lib. iij. Tit. viij.

batum fuerit easdem libertates archidiaconū abiurasse. Sed in hoc casu si concessio illa fuerit realis, archiepiscopo nihil iuris vel utilitatis accederet, quia nos vel ad petitionē Eboracen. ecclesiæ, vel per nos ipsos super hoc archidiaconatui consulemus. Si ergo alterutrum ipsorum fuerit legitime approbatum, archidiacono super libertatibus ipsis: si neutrum, archiepiscopo silentium imponatur.

Idem episcopo Treacen. & archidia. Parisiensis.

Ad quem spectat collatio dignitatum, seipsum instituere non potest. Capitulum. vii.

Cum ad nostram & infra. Illud autem nolumus vos ignorare, quod postquam M. fuit abbas effectus, custodiam de iure non potuit obtinere: quia cum ratione abbacie ad ipsum pertineat donatio tam custodie, quam aliarum dignitatum, ac etiam præbendarum in ecclesiā Patracen. custodiā ipsam recipere non potuit à seipso: cum inter dantem & accipientem debeat esse distinctio personarum: sed neq. ab alio, cum ius conferendi alius non haberet.

De concessione præbendæ, & ecclesiæ non vacantis. Tit. viij.

Gelasius papa ad Ro.

Institutus scienter in beneficium vivens, deponendus est.

Capitulum primum.

Vi in viuorum sacerdotum loco ponuntur, hoc ipso sunt ab ecclesiastica communione pellendi, quo se ipsi sunt successores viuus sacerdotibus adhiberi.

Ex concil. Lateranen.

Beneficia non vacantia concedi vel promitti non debent: & cum vacauerint, concedi debent intra sex menses: quibus elapsis de episcopo ad capitulum, & contra demum ad proximum superiorem deuoluitur collatio. Capitulum. ii.

Nulla ecclesiastica ministeria, seu etiā beneficia vel ecclesiæ tribuantur alicui seu promittantur antequam vacanti ne desiderare quis mortem proximi videatur, in cuius locum & beneficium se crediderit successurum. Cum enim in ipso etiam legibus gentium inueniatur inhibitorium, turpe est, & diuini plenius animaduersione iudicii, si locū in ecclesia dei, futuræ successionis expectatio habeat, quam ipsi etiam gentiles cōdemnare curarunt. Cum verò præbendas ecclesiasticas,

De concessione præbendæ &c.

209

tas, seu qualibet officia in aliqua ecclesia vacare cōtingerit, non diu maneat in suspensio, sed intra sex menses personis quæ diuine administrare valeant, conferantur. Si autem episcopus vbi ad eum spectat conferre distulerit, per capitulum ordinetur. Quod si ad capitulum pertinuerit, & intra præscriptū terminum hoc non fecerit, episcopus secundum deum hoc cum religiosorum virorum consilio exequatur. Vel si omnes forte neglexerint, metropolitanus de ipsis secundum deum absque illorum contradictione disponat.

Alexander. iij. Eboracen. archiepiscopo.

Beneficia vacantia conferuntur non obstante appellatione illorum quibus promissa fuerant antequam vacarent. Capitulum. iij.

Relatum est auribus nostris & infra. Consul. t. respon. quod cum in Lateranen. cōcilio promissiones factæ de ecclesiis non vacantibus, sint cassatæ: prætextu appellationis eorum qui dictis promissionibus innituntur, omitti non debet, quin ecclesiæ, cum vacauerint, de personis idoneis ordinentur.

Innocentius. iij. præposito & capitulo Cameracen.

Si scribitur ei ad quem spectat collatio, dato exequatore ad promouendum, per præsentationem litterarum collatori faciendam assignatur præbenda: ita quod collatio alteri facta non tenet, hoc dictum secundum verum intellectum. vide. c. si capitulo. eo. titu. in vi.

Capitulum. iij.

Proposuit nobis T. presbyter, quod cum C. papa præ noster pro receptione ipsius in fratrem, & assignatione præbende ad donationem vestram spectat in ecclesia vestra proximo vacatura mandatū apostolicum vobis destinasset, decano Remensi exequutore concesso, decanus ipse vos cōtumaces inueniens ipsum de præbenda primo vacatura in ecclesia vestra, quæ ad donationem capituli pertinet, autoritate apostolica inuestiuit: & infra. Sed cum præbenda quæ ad donationem vestram spectabat in ecclesia Cameracen. vacasset, eā alij assignauit: & infra. Idem autem prædeces. no. quod ab eodē decano factum fuerat, ratum volens haberi, collationem præbende factā à vobis penitus irritauit, & eū de ipsa per anulum inuestiuit.

Licet autem intentionis nostræ non sit inuestituræ de vacaturis factas contra canonum instituta ratas habere, qui secundum plenitudinem potestatis de iure possumus supra ius dispensare: attendentes tamen quod idem presbyter non de vacatura, sed de vacante per prædeces. no. fuit inuestitus, utpote quæ post cassationem cōcessionis à vobis factæ intelligebatur vacare: mādāmus quatenus amoto ab ea præbenda quolibet detentore,

D re, eam

Decretalium Gregorij Lib. iij. Tit. viij.

re, eam ipsi cum plenitudine honoris canonici assignetis.

Idem P. sanctæ M. in via lata diac. car. apo. se. leg.

Semestre ad eligendum seu conferendum à iure præfixum non currit legitime impedito, nec incipit currere nisi à die notitiæ vacationis, hoc dicit. Et est textus multum allegabilis & quotidianus.

Capitulum. v.

Quia diuersitatem corporum, diuersitas sæpe sequitur animorum: & infra. Cōquerebatur inter cætera Eboracē. archiepiscopus quoddam cum ad eum in ecclesia Eboracē. & aliis suis ecclesiis collatio pertineat præbendarū, tempore suspensionis ipsius, & postmodum etiam quidam præter eius auctoritatem se intruserunt in ipsam: & infra. Mādamus quatenus eos qui præbēdas vel dignitates ecclesiæ Eboracē. vel aliarum ad donationem eius spectantes præter auctoritatem acceperunt ipsius, ad eas resignādas monitione præmissa per excommunicationis sententiam & subtractionem aliorū beneficiorū non obstante confirmatione à sede apost. obtenta sub forma communi, quæ cōfirmat beneficia & præbēdas, sicut iustè & pacificè possidentur, appel. re. compellas: nisi fortè aliqui ea vel speciali mādato apo. se. vel auctoritate Lateranē. concilij ab Eboracē. capitulo sint adepti: sic tamē, ut tempus suspensionis in sex mensibus nullatenus computetur: cum illa Lateranē. concil. constitutio contra negligenter tantum fuerit promulgata: & tunc si voluerit, non tamen valuerit archiepiscopus ipse in conferēdis præbēdis vti propria potestate, à qua etsi fuerit sua culpa suspensus, non tamen ad ipsum capitulum ex illa culpa præbendarum erat donatio deuoluta: sed ad illum tempore suspensionis illius præbendarū donatio pertinebat, qui præter eius desidiā & negligentiam poterat præbēdas donare.* Tempus etiam quo ad apost. sed. accessit, & apud illam permansit, vel recessit ab illa, intra sex menses nullatenus computetur. Semestre autem tempus non à tempore vacationis præbendarum, sed notitiæ ipsius potius volumus computari.

Idem Basilien. episcopo. & abba. sanctæ Mariæ.

Non valent literæ ad beneficium impetratæ, quæ de alterius conuolata facti possessione non faciunt mentionem. hoc dicit secundum verum & communem intellectum. Et est textus multum allegabilis, & habet materiam quotidianam: Et fuit decisio multum subtilis.

Capitulum. vi.

Cum nostris fuerit olim auribus intimatum, quod præpositura ecclesiæ Lausanē. tempore tanto vacasset, ut secundum

De concessione præbendæ, &c.

210

dum statuta Lateranē. concil. ad nos esset eiusdē donatio deuoluta: episcopo & canonicis Lausanē. mādauim⁹, ut præposituram ipsam thesaurario Lausan. cōferrent, quibusdam super hoc executoribus deputatis: & infra. Verū præfati episcopus & canonici literis receptis præpositurā prædictam nō vacare dixerūt, quia licet ille qui præpositus fuerat, in episcopū fuisset assumptus, ad ipsam tamen præpositurā post consecrationem suam denuo fuerat ab ipsis canonicis electus, & eā sic ut antea possidebat. Quod dicti executores dicentes cōtrarium esse iuri, ipsam præposituram de iure vacantē auth. apo. præfato thesaurario assignarunt: & infra. Auditor igitur super hoc datus à nobis, de mandato nostro decreuit, ut quod à memoratis executoribus factum fuerat obtentu literarum nostrarū, eo quod per falsū suggestionem, & veri suppressionem fuerant impetratæ, cum præpositura illa non vacaret de facto: quia talis possessio plus habet facti quā iuris, haberetur irritum & inane: nos verò sententiam eiusdem ratam habentes, mandamus quatenus nisi prædictus episcopus sufficienter ostenderit, quod vel ex indulgētia sed. apost. speciali, vel ex alia iusta causa & necessaria sibi post consecrationem suā præpositura concessa fuerit memorata, ipsum ad resignationem ipsius (si sponte noluerit) compellatis.* Deinde Lausanē. ca. * *Vide. l. filius. Innocentius. ff. de pcur. & exceptionem abiurationis & renunciationis non debet possessio et retrobi- retur dari.*

Idem archidiaconus Richimundie.

ibi constat beneficium collatum per habentem potestatem, per l. inuicem. exceptionem abiurationis & renunciationis non debet possessio et retrobi- retur dari.

Capitulum. vii.

Post electionē & confirmationem episcopi Eliē. vacante archidiaconatu Richimundie, quem tenuerat Eboracē. archiepiscopus, eū tibi propria liberalitate cōcessit, dā. Eboracē. capitulo in mandatis, ut te in archidiaconum recipere procurarent: cuius noluerūt mandato parere: quia præ. nō. inter alia quæ decano & capitulo Eboracē. suo priuilegio noscitur indulsisse, ordinationem canonicorū seu personarū liberam esse decreuit, ut videlicet idonea & honesta persona, cui archiepiscopus vacantem in ecclesia Eboracē. præbendam vel dignitatem duxerit conferendā, secundū antiquam ipsius ecclesiæ consuetudinē præsentaretur decano & capitulo supradictis: & infra. Si quis cōtra cōsuetudinem huiusmodi in ecclesia ipsa esset per aliquem introductus, nec pro persona, nec a canonico haberetur. Quod si archiepiscopus intra terminū

D ij Lateranē.

* *Vide. l. pupillus. ff. de priuilegiis. et de his qui not. infra.*

ff. de pcur. & exceptionem abiurationis & renunciationis non debet possessio et retrobi- retur dari. ff. de pcur. & exceptionem abiurationis & renunciationis non debet possessio et retrobi- retur dari.

Decretalium Gregorij Lib. iij. Tit. viij.

Lateranen. concil. secundum formam præscriptâ personæ idoneæ non cōferret, liceret decano & capitulo autho. apo. iuxta eiusdē concil. statuta cōferre. Cum igitur in literis archiepiscopi directis capitulo de decano mentio nullatenus haberetur per cuius manū debebas in capitulo inuestiri, eius mādato extitit cōtradictum: & infra. Ipsius igitur institutione propter præmissas rationes à capitulo reprobata, ipsi intelligentes archidiaconat⁹ donationē ad eos tam autho. latera. cōci. quā indulti sibi privilegij deuolutam, R. de sancto Cadmundo illū vnanimiter contulerunt, inuestientes eundē de ipso, & solenniter installantes. Processu vero temporis præfatus archiepiscopus post resignationem & abiurationem à te factam, & receptam ab ipso, eidem R. archidiaconatum cōtulit ante dictū: qui archidiaconatū ipsum tam ratione primæ, quā secundæ concessioni, sibi assignatum, per se. apost. petuit cōfirmari: & infra. Quoniam constitit nobis archidiaconatū prædictū tibi per Eboracen. archiepiscopum primitus fuisse concessum, & quod institutione facta per ipsum, secundum iuris ordinem minimè reprobata, archidiaconatus nō vacans nō potuit nec debuit in alium ritē transferri: memorato R. qui contra iustitiæ regulam in archidiaconatum alterius prouehi se cōsensit, super eo duximus silentium imponendum: sententialiter decernentes, vt institutio facta per archiepiscopū de te, sortiat effectum. Exinde si super renunciatione, vel abiuratione, vel aliquo præmissorum aliquis, qui velit & valeat, aduersus te quicquam duxerit proponendum: ordine poterit iudicario experiri.

Idem C. canonico Tridentino.

Recepto in canonicum, tenetur capitulum providere, quā cito facultas se obtulerit. Capitulum. viii.

Cum super quæstione Triden. præbendæ: & infra. Cum autē constet te in canonicū Triden. ecclesiæ fuisse receptū, licet receptionem tuā factā cōtra Lateranen. concil. pars aduersa proponat, quia tamen probatum non extitit, nec ipsi canonici videbantur tibi hoc opponere posse de iure, qui se fatentur te cōtra statuta præfati concilij recepisse: Sententialiter decernimus, vt tibi quā cito se facultas obtulerit, præbendale beneficiū in Triden. ecclesia conferatur: cum ex quo receptus es in canonicum, non debeas carere præbenda.

Idem episcopo & magistro P. canonico Hildesensi.

Si habens præbendam, in eadem ecclesia recipit dignitatem cum præbenda, vel aliam præbendam, vacat prima: & quanuis à superiore

De concessione præbendæ, &c.

211

riore sibi confirmetur, tamen valet impetratio per alium facta de ipsa etiam tacito de possessione alterius: quæ colorata non est. hoc dicit secundum verum intellectum. Paner. Capitulum. ix.

Literas vestras accepimus, quod cum pro D. clerico vobis scripserimus vt eū de præbenda vacante sancti Vniscardi Bremen. quam dicebat ad donationem nostrā fuisse iuxta Lateranen. concil. statuta deuolutā, curaretis autho. apost. inuestire: & infra. De facto fuit propositum coram nobis, quod H. præpositus, quondā simplex canonicus eiusdē ecclesiæ de ipsa in maiori ecclesia in canonicum est electus, & postmodū anni spacio euoluto, in ipsa ecclesia sancti Vniscardi in præpositum est assumptus, priorem præbendā nihilo minus retinēs quam in ipsa ecclesia tunc habebat: & infra. Sed præpositus allegabat econtra, q. erat ex cōsuetudine generali, quod vnus in eadem ecclesia plures haberet præbendas, & cum archiepiscopus Bremen. præpositum ipsum de præpositura in plena synodo inuestiret, tam præposituram illam, quā præbendam ei de canonicorum confirmauit assensu: & infra. Vnde cum vobis dubium videretur, verum cum aliquis de vna præbenda eligitur ad aliam, statim prior vacare incipiat, an per sententiam debeat adiudicari: eidem, an propter cōfirmationem huiusmodi, quæ superius est expressa, præbenda illa dici debeat non vacare nos consulere voluistis. Cum igitur si ita est, præbenda illa etū non de facto, de iure tamen vacare nō scatur: mandamus quatenus dictum præpositum vt illam sine difficultate resignet, app. re. cogatis: quam, cum de facto vacauerit, clerico memorato conferre curetis.

Idem episcopo & archiepiscopo Papien.

In ecclesiis non numeratis vacatio præbendarum seu canonicatum possibilis non est: nec fit ibi deuolutio ad superiorem ex negligentia seniorū: in non providendo ecclesia de minimis. hoc dicit. & est casus notabilis. Capitulum. x.

Ex parte Haltenen. ecclesiæ nostris est aurius intimatum, quod cum quædam præbendæ in ipsa per quatuor annos & amplius vacauissent, Halten. episcopus quosdā ibidem instituit, credens sibi hoc ex Lateranen. concilio licere. Instituti autem scientes non esse firmam institutionem huiusmodi, ad Mediolanen. archiepiscopum recurrerunt: qui eosdem in canonicos Halten. ecclesiæ ordinauit, & in corporale possessionem præbendarum induxit, capitulo eiusdē ecclesiæ præbente assensum, tribus tantum exceptis, qui se institutioni huiusmodi opponere curauerunt: & infra. Tandem vitraque pars

P. in concorditer

Decretalium Gregorij Lib.iii. Tit.ix.

concorditer est confessa, quod in prædicta ecclesia non erant distinctæ præbendæ, nec canonicorum numerus erat certus. Nos igitur intelleximus euidenter statutum Lateranen. concilij de beneficiis ultra sex menses vacantibus, locum in hoc articulo nullatenus habuisse, etsi fortè hæten. ecclesia canonicorum pateretur defectu. unde institutio per archiepiscopum vel episcopum facta occasione concilij memorati, carere debet robore firmitatis. Quia vero totum capitulum tribus exceptis, prædictorum receptionem affectat, nec ab illis tribus aliquid rationabile contra ipsos obiectum est & ostensum: mandamus, quatenus si hæten. ecclesiæ suppetant facultates, secundum consuetudinem hætenus obseruatam prædictos clericos pro canonicis faciatis haberi.

Idem episcopo & capitulo Landunensi.

Habens potestatem conferendi potest de iure alteri tradere potestatem conferendi primum beneficium quod vacabit.

Capitulum.xi.

Constitutus in præsentia nostra H. ecclesiæ vestre canonicus humiliter intimauit, quod tu frater episcope potestatem ei dedisti sacerdotalem conferendi præbendam que primò in ecclesia vestra esset vacatura: & Remen. archiepiscopus tunc apost. sed. leg. vobis filij capituli auctoritate nostra præcepit, ut cum præbenda ipsa vacaret, personam illam cui vellet eam H. conferre, sine interpositione alterius personæ reciperetis ad ipsam: & infra. Quocirca mandamus, quatenus personam illi, cui memoratus H. sacerdotalem præbendam, cum contigerit eam vacare, duxerit canonicè conferendam, sine contradictione qualibet admittatis: & tu interim frater episcope præbendam huiusmodi contra formam cōcessionis tue conferre alicui non præsumas: & infra. Quia vero concessiones tales si ad consequentiam traherentur, fieri possent in fraudem canonice sanctionis, per quam prohibentur ecclesiastica beneficia concedi siue promitti antequam vacent, nolumus quod huiusmodi occasione mandati, quod gratiam continet personalem, fraudem adhibere volentibus licentia concedatur.

Idem.

Lateranense concilium de beneficiis ultra sex menses vacantibus, ad episcopatum non extenditur.

Capitulum.xii.

Dilectus fili magister G. canonicus vester nobis suggestit quod episcopo vestro via vniuersæ carnis ingresso, archiepiscopus sancte Seuerinæ asserens, quod propter negligentiam vestram

De concessione præbendæ &c.

212

vestram ad ipsum erat eligendi auctoritas deuoluta, in episcopum vestrum elegit eundem. Nos igitur attendentes quod canon Lateran. concilij ab Alexand. papa contra negligentes editus, ad archiepiscopatum vel episcopatum non solet extendi, sed ad personatum alios & minora ecclesiastica beneficia coartari, electionem huiusmodi iustitia cassauimus exigente.

Idem priori Holtien. & superiori sancti Fridi.

Non valet promissio beneficii vacaturi. Capitulum.xiii.

Ex tenore literarum vestrarum accepimus, quod cum causam que inter clericum ex vna parte, & abbatem & conventum de Bello ex altera, super promissione vertebatur ipsi: & infra. Dicitur clericus post litem contestatam chartam quidam monachorum exhibuit, continentem quod primam ecclesiam ad donationem suam spectantem assignarent eidem: & infra. Nos igitur attendentes quod promissio prædicta non tenet, utpote contra statuta Lateranen. concilij attentata: mandamus quatenus memorato clerico super hoc silentium imponentes, ab impetitione ipsius dictos abbatem & monachos absoluat.

** Aliâ, proxima.*

Idem.

Obligatur prælatus, qui promittit quidam cui poterit. Cap.xiiii.

Acedens ad apostolicam sedem R. clericus sua nobis inquisitione monstrauit, quod cum promiseritis vos prouisuros eidem in ecclesiastico beneficio cum possitis, sicut per literas iudicis delegati inde cōfectas liquido apparebat. & infra. Nos autem considerantes, quod aliud est prælatus promittere beneficii collationem cum poterit, aliud cum vacabit cum in multis casibus se facultas offerre posset, in quibus collatio non esset expectatione vacaturi beneficii differenda: mandamus quatenus memorato R. (cum poteritis) ecclesiasticum beneficium assignetis.

Idem.

Si ad capitulum & prælatum ut prælatus, potestas conferendi pertinet, de uno ad alterum lapsu temporis non transit: secus si prælatus interfuit ut canonicus: quia tunc de capitulo transit ad prælatum, nisi dolum committat. hoc dicit, & est textus multum allegabilis.

Capitulum.xv.

Postulastis per se. aposto. edoceri, ut cum ad vos & archiepiscopum vestrum simul donatio præbendarum ecclesiæ vestre pertineat, virum præbendæ vacantis donatio penes archiepiscopum ipsum remaneat si eam intra semestrem tempus neglexeritis ordinare: Ad quod breuiter. quod si vos & idem archiepiscopus

D iij

Decretalium Gregorij Lib.iii. Tit.ix.

episcopus intra tempus præscriptum circa hoc negligentes extiteritis: sicut nec ab illo ad vos, ita nec à vobis ad illum potestas deuoluitur conferendi, sed secundum statuta Lateran. concilii ad superiorem transit donatio: nisi forte archiepiscopus non ut prælatus, sed ut canonicus vobiscum ius habeat conferendi. * Et in hoc casu cum dolose impedierit, dolus ei suffragari non debet.

* *Primum donata a-basiori-bus cedat eorum luto, vide varias opinio. in l. si in quibus ius obtinet patronatus, & donationes eorum in materia. ff. de iur. iur. ff. de iur. iur. ff. de iur. iur. ff. de iur. iur.*

Honorius iij. episcopo & præposito capituli Cameracen. Sicut non potest patronus promittere se præsentaturum aliquem ad beneficium vacaturum, ita nec dare potestatem præsentandi antequam beneficium vacet.

Capitulum xvi. Vm dilecta in Christo filia comitissa Flandren. fecerit promissiones de non vacantibus beneficiis ecclesiariis, in quibus ius obtinet patronatus, & donationes eorum in materia. ff. de iur. iur. ff. de iur. iur. ff. de iur. iur.

Ne sede vacante aliquid innouetur.
Titulus ix.

Innocentius tertius priori & conuentui Glaston.

Vacante sede statum eius mutari non debet. Capitulum primum.

Non ille qui scrutator est cordium, quod licet C. præ. no. ecclesiam vestram erexit cathedralem, ipsam Bathonien. ecclesiam vniendo, & idem esset episcopus vtriusque: quia tamen hæc vniõ asserbatur à vobis in graue præiudicium Glaston. ecclesie redudare, cum per ipsam dissolueretur religio, & fraudaretur eleemosyna, & hospitalitas tolleretur: nos ad releuandum ecclesie vestre statum cõpimus intendere diligenter: & infra. Vos autem post obitum Bathon. episcopi humiliter postulastis, ut quia tempus aduenerat quo sine scãdalo ecclesie vestre ruina poterat releuari, * cum & Bathonien. ecclesia id ipsum pariter postularet, rex quoque cum regni magnatibus, & quidam episcopi cum multis abbatibus deposceret illud idem, ut vniõne penitus dissoluta, monasterium vestrum reduceremus in statum antiquum, sub abbatis regimine gubernandum. Attendentes igitur quod episcopali sede vacante non debet aliquid innouari, cum nõ sit qui episcopale ius tueatur, maxime ne plus fauisse personæ quàm ecclesie videamur, si quod eo viuente concessimus, post obitum eius subito mutarem: petitionem vestram nequiuimus exaudire: auctoritate

* *Vide. l. si quis in iur. ff. de iur. iur. ff. de iur. iur. ff. de iur. iur.*

De his quæ fiunt à prælato &c.

213

ritate prædicta indulgetes, ut cum Bathonien. ecclesia de præfula fuerit ordinata, ius vestrum apud sedem apostolicam prosequendi facultatem liberam habeatis: interim autem sub cura prioris idem monasterium gubernetur.

Honorius tertius episcopo Calmen. & magistris V. & S. canonicis Sueslanen.

Beneficia spectantia ad collationem prælati, non possunt conferri per capitulum sede vacante. Capitulum secundum.

Illa deuotionis sinceritas: & infra. Ecclesiam sancti Leuicini, de qua magistrum R. donationis nostre gratia præcedente præbende nomine de mandato nostro Capuanus archiepiscopus inuestiuit, sibi duximus confirmandam: non obstante concessione per capitulum facta alii, seu confirmatione nostra, siqua in forma cõmuni apparet obtenta: cum nūquam inueniatur cautum in iure, quod capitulum vacante sede fungatur vice episcopi in collationibus præbendarum: nec in eodem casu potest dici potestas conferendi præbendas ad capitulum per superioris negligentiam deuoluta, cum non fuerit ibi superior qui eas posset de facto vel de iure conferre.

Idem episcopo Burginen.

Sede vacante iudicium habitum contra ecclesiam, non tenet. Capitulum. iij.

Constituti coram I. præ. no. procuratore ecclesie sancte Marie de Castro forti, & Burginen. episcopo prædecessore tuo, dictus procurator petebat ab eodem episcopo restitutionem super libertate libere eligendi sibi prælatum: & infra. Nos igitur depositiones testium qui vacante Burginen. ecclesia & carente legitimo defensore fuerunt recepti, duximus reprobandas.

De his quæ fiunt à prælato sine consensu capituli. Tit. x.

Ex concilio apud Valentiam.

Non tenet alienatio rei ecclesiastica absque approbatione capituli. Capitulum. i.

Item erit episcoporum donatio vel veditio, vel commutatio rei ecclesiasticæ absque collaudatione & subscriptione clericorum.

Alexander. iij. Noruicen. episcopo.

In temporalis alienatione quam facit prælatus, sacrosanctas capituli habetur pro consensu. Capitulum secundum. Contine-

Decretalium Gregorij Lib. iij. Tit. x.

Continebatur: & infra. Con. t. r. q. concessio decimæ ab abbati prius facta, si conuentu sciente & non contradicente facta est, robur firmum debet habere. Verum si ignorante conuentu aut contradicente decimam prius prædicto H. concessit, & non post multum temporis de assensu conuentus eandem decimam dedit eidem, secunda concessio debet præiudicare priori.

Idem Vigoriens. episcopo.

Alienatio temporalis facta sine consensu capituli, per ratificationem eius roboratur. Capitulum. iij.

Cum nos iam pridem: & infra. Certum est de rigore iuris concessionem illam non tenere, quam reclamante capitulo per prædecessorem tuum constat factam fuisse: Nisi eam ratam postmodum habuisset.

Idem Hierosolym. patriarchæ.

Prælati sine consilio capituli instituere, vel alia negotia ecclesiæ tractare non debet. hoc dicit cum capitulo sequenti. Capitulum. iij.

Non tux discretionis prudencia, qualiter tu & fratres tui vnum corpus sitis, ita quod tu caput, & illi membra esse probantur, unde non decet te omittis membris, aliorum consilio in ecclesiæ tuæ negotiis uticor id non sit dubium & honestati tuæ, & sanctorum patrum institutionibus contraire.

Innotuit liquidem auribus nostris quod tu sine consilio fratrum tuorum abbates & abbatissas & alias ecclesiasticas personas instituis & destituis: & infra. Ideoque id autoritate apost. prohibemus: & infra. Nos enim tales institutiones & destitutiones carere decernimus robore firmitatis.

Idem eadem.

Summatum est supra capitulo proximo. Capitulum. v.

Quanto: & infra. Fra. tux mandamus quatenus in concessionibus & confirmationibus, & aliis ecclesiæ tuæ negotiis fratres tuos requiras, & cum eorum consilio vel sanioris partis eadem peragas & pertractes, & quæ statuta sunt statuas, & errata corrigas, & euellenda dissipes & euellat. Absentium quoque fratrum nomina inscribi non sinas, quia talia munimenta sunt irrita & falsa, & tu exinde quælionem falsi poteris merito formidare.

Clement. iij.

Si ecclesiæ collegiata habet præsentationem, præsentabit prælati de consensu capituli, vel maioris partis, nisi de consuetudine vel privilegio computat soli prælato. Capitulum. vi.

Ea no-

De his quæ fiunt à prælato &c.

214

Ea noscitur: & infra. Cum in prouincia tua sepe contingat quod ad ecclesiæ in quibus collegia ius præsentandi habere noscuntur, eorum abbates aut per se aut per literas personas idoneas episcopis diocel. præsentant, & eis præsentatis & receptis aliquando ante, aliquando post monachi contradicunt. Respondemus quod in præsentationibus prælatorum intelligi debet quod fiant de collegiorum suorum assensu, sine quo non obtinent firmitatem. Vnde si consisterit conuentus, vel maioris & sanioris partis non adfuisse consensum, institutiones huiusmodi conuenit euacuari, nisi ex antiqua & approbata consuetudine, vel concessa libertate aliqui eorum probauerint commissi sibi collegij non debere in ecclesiæ seu beneficiorum collationibus requiri consensum.

Innocentius tertius archiepiscopo & magistro scholarium Bituricens.

Tenet donatio quam de solius diocelani consensu facit laicus ecclesiæ de decimis, quas ab alia ecclesiā habet in fructum ab antiquo, id est ante Lateranense concilium. Capitulum. vii.

Cum apostolica sedes: & infra. Sane sicut accepimus, cum ex vna parte capitulum sancti Stephani, & ex altera monachi de Platea, super decima quadam in vestrum compromissum arbitrium: Dicti monachi proponebant donationem ipsius decimæ sibi à quodam milite factam, & Bituricensis archiepiscopi diocel. eius accedente consensu confirmatam fuisse, seque autoritate Hieronymi munitos existeret, qui scribens ad Damasum ait: Si aliquando fuerint à laicis male detenta, quæ diuini iuris esse noscuntur, & in vsum transierint monachorum episcopo loci præbente consensum, constabunt eis omnia perpetua firmitate subnixæ. E contrario pars allegabat aduersa consensum episcopi sine cleri consensu minus sufficere, autoritate Leonis papæ dicentis: Ne quis episcopus de rebus ecclesiæ quicquam donare vel commutare vel vendere audeat, nisi forte aliquid horum faciat, ut meliora prospectat, & cum totius cleri consensu atque tractatu id eligat, quod non sit dubium ecclesiæ profuturum. Quia vero nos consuleret voluistis utrum quando decima tenetur à laico, si conferatur ecclesiæ, ad confirmandam donationem consensus episcopi sine cleri consensu sufficiat: taliter respondimus quod monendus est laicus qui decimam detinet, ut eam restituat ecclesiæ ad quam spectat qui si forte induci nequiverit, & eam cum diocelani consensu alteri ecclesiæ assignaverit, præsertim religioso conuentui: constabit ipsa donatio perpetua.

Quæ dicitur antiqua consuetudo approbata: vide p. doc. in. l. hoc iure.

Capitulum. vii.

Capitulum. vii.

Capitulum. vii.

Capitulum. vii.

Capitulum. vii.

Capitulum. vii.

Decretalium Gregorij Lib. iij. Tit. x.

perpetua firmitate subnixā. Auctoritates enim premiffæ, licet diuerfae sint, non tamen aduerfa: cum aliud fit alienare quod ab ecclesia possidetur: & aliud, quod detinetur à laico, ad vsum ecclesiasticum reuocare. In alienatione quoque iuxta Leonis Papæ decretum consensus episcopi sine clericorum consensu non sufficit. In reuocatione autem iuxta scripturam Hieronymi sufficit consensus episcopi, cum per vtrūque vtilitati ecclesiæ consulatur. Nam & in Lateranē. concilio est inhibitorium, ne quilibet religiosa persona ecclesias & decimas de manibus laicorum sine consensu episcoporum recipiat, per quod indirectè datur intelligi, quod sufficit cōsensus episcopi, vt licitū ecclesiæ sit decimas de manibus recipere laicorum. Hoc autem de illis decimis intelligimus, quæ laicis in feudum perpetuo sunt concessæ.

Idem Metē. archidiacono.

Non potest episcopus sine consensu capituli concedere ecclesiæ aliam ecclesiā, etiam si habeat ius patronatus in ecclesiā concessā.

Capitulum octauum.

T Va nuper: & infra. Adieciſti etiam, vtrum episcopo, vel electo cum solo archidiacono, præter adſensum maioris ecclesiæ, cum ab ipsa eligatur episcopus, & archidiaconus adſumatur de ipsa: cōnobis vel ecclesiis conuēntialibus, ad quas ius pertinet patronatus, liceat conferre perpetuo vacantes ecclesias baptismales: & infra. Alterius etiam quaestio- nis solutio ex epistola Leonis papæ colligitur euidenter, in qua legitur: Ne quis episcopus de rebus ecclesiæ quicquam donare vel permutare vel vendere audeat, nisi forte aliquid ho- rum faciat, vt meliora prospiciat, & totius cleri tractatu atque consensu id eligat, quod nō sit dubium ecclesiæ profuturum. Irrita enim episcoporum donatio, venditio, & commutatio rei ecclesiasticæ erit absque cōiuentia & subscriptione cle- ricorum. per hoc enim noueris solutam secundo loco pro- positam quaestionem, cum concessiones ecclesiarum ad per- petuas alienationes non sit dubium pertinere.

Idem episcopo Helien.

Episcopus parochiales ecclesias, vel obventiones ipsarum, de con- sensu patrum sine consensu capituli sui monasterio conferre non potest.

Capitulum ix.

P Astoralis officii diligentia: & infra. Præterea quaſiſti, cum auctoritate Dionysij fuerint parochie limitate, qua- tenus singularum parochiarum proventus in vsus ecclesiæ ce- derent necessarios, & stipēdia ministrorum: si episcopo liceat sine

De his quæ fiunt à maiori parte cap. 215

sine auctoritate summi pont. vel saltem sine sui capituli vo- luntate, viris religiosis conferre obventiones alicuius paro- chialis ecclesiæ, sustentatione vicarij reservata. Et cum Latera- nē. concilij statuta prohibeant ecclesiis nouam imponi, vel augeri veterem pēsonem, postulas edoceri, an episcopus va- leat religiosis consentiente patrono totam ecclesiā, vel de leat religiosis consentiente patrono totam ecclesiā, vel de nouo conferre aliquam portionem? Ad quod breuiter re- spond. quod salua constitutione canonica de cōcedenda piis locis quinquagesima portione, neque primum, neque secun- dum potuit facere episcopus (nisi de licentia Roma. pontif.) præter capituli sui voluntatem.

Innocentius tertius archiepiscopo Senon.
& eius suffraganeis.

Ad concilia provincialia vocari debent & admitti cathedra- lium ecclesiarum capitula.

Capitulum x.

E T si membra corporis: & infra. Prouincie Senon. capi- tula cathedralium ecclesiarum ad nos querimoniam trās- miserūt, quod archiepiscopus Senon. & eius suffraganei, pro- curatores eorum nuper ad prouinciale concilium cōuocatos ad tractatum eorum admittere noluerunt: & infra. Visum fuit nobis & fratribus nostris, vt capitula ipsa ad huiusmodi cōci- lia debeant inuitari, & eorum nūcij ad tractatum admitti, ma- ximè super illis quæ ipsa capitula contingere dignoscuntur.

De his quæ fiunt à maiori parte ca- pituli. Titulus. xj.

Ex concilio Lateran.

In vniuersitatibus ecclesiasticis proualeat regulariter, quod sit à maiori parte, nisi minor pars rationabiliter contradicat. hoc dicit.

Capitulum primum.

C Vm in cunctis ecclesiis, quod pluribus & sanio- ribus fratribus visum fuerit, incunctatè debeas obseruari: graue nimis est, & reprehensione di- gnissimū, quod per quasdam ecclesias pauci quan- doque nō tam de ratione, quā de propria vo- luntate ad ordinationem ecclesiasticam procedere non per- mittunt. Quocirca præſenti decreto statuimus, vt nisi à pau- cioribus & inferioribus aliquid rationabiliter obiectum fue- rit & ostensum, appel. re. proualeat semper & suum cōſequatur effectū, quod à maiori & saniori parte capituli fuerit con- ſtitutum, Nec constitutionem nostram impediāt, si forte ali- quis ad

Decretalium Gregorij Lib. iij. Tit. xj.

quis ad conseruandam ecclesie sue consuetudinem se iuramento dicat adstrictum. nec enim iuramenta, sed potius per iuria sunt dicenda, quæ contra utilitatē ecclesie, & sanctorum patrum veniunt instituta. Si quis autem huiusmodi consuetudines, quæ non ratione iuvantur, nec sacris congruunt institutis, iurare præsumperit: donec dignam egerit penitentiam, à perceptione sit dominici corporis alienus.

Celestinus. ij. Claremontensi episcopo.

Canonicus non interdicit ecclesiam, sed hoc facere debet episcopus cum capitulo.

Questiunt: & infra. Super eo quod ecclesiam tuam quidam ex canonicis etiam minimis, quia pensio ecclesie debita non redditur, vel clericus aliquis aut parochianus deliquit, sine tuo & aliorum canonicorum adsensu interdictio supponit: & infra. Fra. t. r. quod interdictum in aliqua ecclesia per aliquem vel per aliquos de canonicis tuis sine tuo & aliorum fratrum adsensu positum, observare non debes, nec etiam sustinere ut ab aliis observetur: & infra. Sed si quis in his deliquerit, ecclesiastica coercitioni subiaceat: cum peccata suos auctores tenere debeant, nec poma sit ulterius protrahenda, quam delictum fuerit in excedente repertum.

Innocentius. iij. Augusten. prapósito.

Communis ordinatio ecclesie, per contradictionem & appellationem eius cuius non interest, impediri non debet. hoc dicit quod ad titulum.

Ex ore sedentis: & infra. Accedentibus ad præd. no. T. Fac B. Augusten. canonicis pro questione qua inter vos super prapositione Augusten. ecclesie vertebatur: ex parte ipsius B. fuit propositum, quod pater eiusdem à C. præd. no. decano & capitulo Auguste. literas obtinuit destinari, ut intra spaciū mensis unius eundem eligerent & adsumerent in prapositum Augusten. in signum inuestituræ anulo aureo destinato, & quibundam mandati apostolici executoribus constitutis. Capitulum memoratum, cum audisset quod E. quondam eorum prapositus in episcopum Brixien. electus & confirmatus fuisset: licet dictas literas recepissent, in cōtemptum tamē eorum assignato prius termino, intra quē ipsi deberent super mandato apostolico respondere, H. tunc Augusten. decanum in prapositum elegerunt: & infra. Quia verò legitime constitit, quod prædictus B. de prapositione non fuit aliquatenus inuestitus, etsi mandatum fuerit ut de ea inuestiretur: de qua etiam si inuestitus fuisset, inuestitura eius per præd. no. certa fuit ratione cassata:

Vt ecclesiastica beneficia sine demi. confer. 216

Ita: quæ nec etiā si cassata fuisset, per hoc quod dicto H. reuerentiam exhibuit quæ debetur prapósito, iuri suo renunciasset videtur: nos attendentes sibi de iure non potuisse cōpetere, ut per appellationem ob id interpositam, cōmunem ordinationē ecclesie impediret, intelligētes etiam te à maiori parte tam dignitate, quam numero eorum quos eligēdi ius constabat habere, electum fuisse canonicē in prapósito: electionem tuam auctoritate apostolica confirmamus, præfato B. super prapositione silentium imponentes.

Idem.

Prælati cum maiori parte capituli contradicente minore statuere possunt quod ad necessariam reparationem fabricæ quilibet canonicus conferre teneatur.

Ex parte tua nobis fuit frater archiepiscopus intimatum, quod ad restaurandam fabricam Rothomagen. ecclesie tractatum communiter habuisset, te postulante ut quilibet canonicorum tecum pariter aliquam suorum reddituum portionem operi tam pio & necessario deputaret: & infra. Statuimus ut si quis vestrum, tuus, frater archiepiscopus, & maioris & sanioris partis capituli statutus super hoc duxerit resistendum, obtimeat sententia plurimorum.

Vt ecclesiastica beneficia sine deminutione conferantur. Tit. xij.

Innocentius. iij. Mediolanen. archiepiscopo.

Rubrum sufficit pro summario. Vel summa sic secundum Abbatem: Occulta collatio beneficii, licet sit suspecta, bene valet, dummodo alias legitime facta probetur. hoc dicit. Et est casus not. non tamen facit ad titulum, nec omnes indistincte hoc tenent, sed maior pars conclusit cum hoc summario.

Nostrum prodeat de vultu dei iudicium: & infra. Præterea proponebas, quod cum nullus debeat sine accusatore damnari, nec aliquid circa negotium illud sit actum in forma iudicii, depositiones testium non poterant tibi præiudicium generare. Quia verò hæc allegatio personam nostrā tangere videbatur, dignum duximus causam cōmissæ inquisitionis & ordinem plenius explicare, ne quis quomodolibet suspicetur quod nos in hoc negotio perperā processerimus, præsertim cum ratio assignanda debeat esse posteris profutura. Cum enim iuris sit explorati, quod actore non probante, is qui convenitur, etiam si nihil præstiterit, debet absolui: vidori poterat, quod

nos

* vide. l. ex falso. §. Julian. ff. de vul. & pupil. facit. l. rescriptum. cum si. ff. de his qui. ut indig.

* vide. l. & sunt hæc red. §. si. cum. l. seq. ff. de puc. & l. quod maior. ff. ad munic.

Decretalium Gregorij Lib. iij. Tit. xij.

nos tibi, qui conueniebaris à nobis, malitiosè vel indiscretè
onus probationis sup tribus præmissis articulis imposuimus:
videlicet vt ostenderet quòd prædictam cæcellariam perso-
næ idoneæ, modo canonico, & tempore competet donasset.
Porro cum donatio fuisset occulta, & ideo suspitione non ca-
reat, & elapso iam anno nullus cæcellarius omnino appareat
non immerito credebamus, quòd secundum Lateranen. con-
cil. statuta ad nos esset ipsius cancellariæ donatio deuoluta, &
ideo potuissimus ipsam sine culpa cõferre: quoniã et si locum
dei teneamus in terris, non tamen de occultis potuimus diui-
nare. Quia ergo cõtra illud quòd prima facie iustè præsume-
batur pro nobis, præsertim cum respõderis prima vice, quòd
cancellaria alicui non contuleras, facultatem tibi pro te pro-
bandi concessimus: nõ fuit grauamen, sed gratia: nec ex mali-
tia, sed ex benignitate processit. Quòd etiam de modo cano-
nico fidem nobis fieri mandauimus, tu causam præstisti man-
dato, qui sæpe nobis per literas tuas intimasti, & tandem pro-
basti per testes, quòd retentis tibi prouentibus officium con-
cesseras memoratũ: ex quo nõ immerito cõtra talẽ concessio-
nem fuimus suspicati. Et ideo nos, qui nõ tam ex plenitudine
potestatis, quàm ex officij debito possumus & debem⁹ de sub-
ditorum excessibus ad correctionem inquirere veritatem, te
maximè causam & occasionem præstare, inquisitionem com-
missimus faciendam. Omnibus ergo diligetè auditis, te in tri-
bus comperimus fuisse culpabilem: Circa contrarietatem res-
põnsi, quia non solũ nobis, sed nec cuiquĩ debuisses ex certa
scientia contraria respõdere. Circa carnalitatem animi, quia
non ex adfectu carnali, sed discreto iudicio debuisti ecclesi-
asticum officium & beneficiũ in persona magis idonea dispen-
sare. Et circa honestatem facti, quia nõ licuit ex passione vel
conuentione quacũque, sub modo vel tenore præscripto con-
cedere nudum officium, & tibi retinere prouetus: cum in La-
teran. concil. prohibitum sit, ne quis conferendo ecclesiasticum
beneficiũ, partem prouentũ suis vñbus retinere presumat,
& alibi cautum reperitur in canone, quòd ecclesiastica be-
neficia sine diminutione debent cõferri. Vnde credimus dis-
tinguendum, verum qui dat spirituale beneficiũ, prouentus
ipsius ante donationem percipiat. Nam si prouentus ante do-
nationem non perceperit ipse sed alius, & ex donatione conse-
quatur vt ipse prouentus percipiat, non est dubium circa hæc
intereedere simoniacam prauitatẽ. Si verò ante donationem
perceperit ipse prouetus, credimus distinguendũ, vtrum ante
donationem constituit vt ipsi prouentus retineantur ad tem-
pus

De rebus ecclesiæ alienandis, vel non. 217

pus pro causa iusta & necessaria: aut cõueniat cum eo qui ac-
cepit beneficiũ, seu cum mediatore quocũque, vt officio illo
concesso retineat ipse sibi prouentus. Primum enim membrum
credimus esse licitum. Secundum autem dicimus non licere:
ne viam aperiamus his qui prauitatem suam satagunt palliare.

De rebus ecclesiæ alienandis, vel non.

Titulus. xij.

Ex concilio Lugdunens. iij.

Non potest prælatus res vnius ecclesiæ alteri dare, nec inuicem
res illas commutare sine ambarum consensu. Cap. i.

On licet episcopo vel abbati terrã vnius eccle-
siæ vertere ad aliam, quamuis ambæ in eius sint
potestate: tamẽ si commutare voluerit terras ea-
rum, cum consensu ambarum partium faciat.

Ex eodem.

Principes seculares res ecclesiæ donare non possunt: & qui ab
eis recipiunt, excommunicantur: & perdunt omnia quæ ab ecclesiæ
aliis legitime obtinebant, hoc dicit secundum vñum intellectum, qui
satis placet. Capitulum secundum.

Q Vi res ecclesiæ petunt à regibus, & horrenda cupidita-
tis impulsu egentium substantiam rapiunt, irrita habeantur
quæ obtinent, & à communione ecclesiæ (cuius
facultatem auferre cupiunt) excludantur.

Ex concilio Tolet.

Rector ecclesiæ, qui dat ecclesiæ rem dupla estimatione, seruos
ecclesiæ manumittere potest: ipse tamen manumissus & eius posteri
erunt sub patrocinio ecclesiæ ita communiter summatur, tamen non
placet Patet id quod dicitur de estimatione.

Cap. iij.

Consensus totius concilij definiuit, vt sacerdotibus, qui
aut aliquid ecclesiæ suæ relinquunt, aut nihil habentes, ali-
qua prædia, vel familias ecclesiis suis acquirunt, liceat aliquos
de familia eiusdẽ ecclesiæ manumittere iuxta rei collate mo-
dum, quem antiqui canones decreuerunt: ita vt cum peculio
& posteritate sua sub patrocinio * ecclesiæ maneat, vilitatem
iniunctas sibi, iuxta quod poterunt prosequentes.

Ex eodem.

Si prælatus nil de suo dant ecclesiæ, seruos ecclesiæ manumittit,
non tenet manumissos.

Capitulum. iiii.

E piscopi qui nihil ex proprio ecclesiæ Christi conferunt,
liberos ex famulis ecclesiæ ad cõdemnationem suam fa-
cere

* Alii,
patrimo-
nio.

Decretalium Gregorij Lib. iij. Tit. xij.

cere non præsumat. Impium est enim, ut qui res suas ecclesiæ non attulerit, damnum inferat. Tales igitur liberos successores episcopus absq. aliqua oppositione ad ius ecclesiæ reuocabit.

Ex concilio apud Siluanectū.

Res ecclesiæ alienari non debent.

Capitulum. v.

* Vide. l.
2. & 3. ff.
de dner.
et tempo.
præs.

Nlli liceat alienare rem immobilem ecclesiæ, siue agrū, siue rusticum mancipium, neque specialis hypothecæ titulo obligare. Alienationis autem verbum continet conditionem, donationem, venditionem, permutationem, & emphyteuticum perpetuum contractum. Vnde omnes sacerdotes ab huiusmodi alienatione abstineant: pœnas timentes, quas Leonina constitutio comminatur.

Symmachus Papa.

Alienatio de rebus ecclesiæ facta non tenet, & alienatores nisi rem restituant, excommunicantur: & quilibet clericus potest contradicere, & rem cum fructibus repetere. hoc dicit. Et est textus notabilis, & quotidie allegatur.

Capitulum. vi.

* Alias,
remedio.

Si quis presbyterorum, diaconorum, seu defensorum alienanti prædium ecclesiæ subscripserit: quo iratus deus animas peccat, anathemate feriat: nisi fortè & alienator, & qui acceperit, celeri restitutione * sibi prospexerint. Quod si minore animæ suæ cura remedium oblatum neglexerint, præter pœnam super hoc adscriptam, confectum exinde documentum viribus (quantuis ab initio nullas habuerit) vacuetur. Sed etiam licet quibuscunque ecclesiasticis personis vocem contradictionis offerre: ut & cum fructibus possint alienata reposcere, & ecclesiastica autoritate fulciri.

Alexander. iij. Vigor. episcopo.

Terra non fertilis ecclesiæ dari potest in euphyresim ei cuius studio reducatur ad culturam.

Capitulum. vii.

Aures: & infra. Illas terras, quæ de sylvis extirpatæ sunt arabiles factæ, eis hæreditario iure poteris cōcedere sub annuo censu tenendas, à quibus suo vel parvum suorum labore confiterit extirpatas: nisi fortè tūc aliis possint ad maiorem ecclesiæ vtilitatem cum eodem labore & onere conferri.

Celestinus. iij. Rauenn. archiepiscopo.

Immo non alienare bona ecclesiæ, non potest alienare ea quæ sunt de mensa, vel ea de quibus dubitatur an sint de mensa. hoc dicit, usque ad. 5. possessiones. Abbas.

Cap. viii.

Vt super aliqua: & infra. Sanè quæsiuisti à nobis, si possessiones siue redditus regalium decimationum, & aliunde ex

certis

De rebus ecclesiæ alienandis, vel non. 218

Certis locis pronenientes, quos præd. t. quousque diem clausit extremum, ad manus suas tenuit, & in propriū vsum excepit vel expendit, nec aliis infeudauit, de mensa sint archiepiscopi intelligendi, & de eis cum ex sacramento fidelitatis tenearis apo. se. nihil alienare, contractus alienationis cuiuslibet possit interuenire. Tux ergo inquit. t. respon. quod siue intelligatur de mensa siue non: ut non alienetur, consultus existimamus.

Possessiones ecclesiæ minus utiles, pro utilioribus de consensu capituli potest episcopus permutare vel alienare. h. d.

Possessiones vero quæ ecclesiæ tux minus sunt utiles, pro aliis utilioribus de fratrum tuorum & sanioris partis consilio & ad sensu alienandi seu commutandi liberam concedimus facultatem.

Idem Exon. episcopo.

Canonicus prædium ecclesiæ perpetuo locare non potest.

Capitulum nonum.

Audiētiam nostrā noueritis peruenisse, quod quidam de canonicis Exon. ecclesiæ quedā prædia eiusdem (inconsultis aliis fratribus) in damnum eius in perpetuum locauerunt. Ideoque mādamus quatenus si verum est quod adseritur, locationes illas legitimè reuocare procures: ita quod si eadem prædia non aliter reuocari poterunt, eos quos noueris harum locationū authores, ad susceptam inde pecuniam conditoribus refundendam appel. re. compellas.

Innocentius. iij. archiepiscopo Montis regalis.

Possessiones quæ sunt de mensa, non possunt alienari. Et ecclesiæ consueta regi per regulares, secularibus clericis conferri nō debent. hoc dicit. Ioan. de Imola.

Capitulum. x.

Possessiones ad mensam tuā vel capituli pertinentes, alienare non debes: aut ecclesias in quibus monachi ministrare consueuerunt, clericis vel laicis assignare.

Idem episcopo Maurienti & præposito Vico.

Restituitur ecclesiæ contra alienationem, per quam enormiter fuit laesa. h. d. secundum lecturam veriorum.

Cap. xi.

A nostram noueritis audiētiam peruenisse, quod cum Tusien. monasterium depressum esset onere maximo debitorum, abbas & conuentus eiusdem villam quādam necessitate coacti B. laico concesserunt in feudū, tali conditione appositā, quod idem lxx. libras persolueret, pro quibus eadem exviteras obligata: quod non distulit effectu mancipare, & infra. Vnde humiliter supplicarunt, ut feudum prædictum

E ij face-

* Vide. l.
quod si mi
nor. s. re-
stitutio. ff.
de mino.

Decretalium Gregorij Lib. iij. Tit. xiiij.

facere ad utilitatem monasterij reuocari, præsertim cum idem laicus primo anno de ipsius prouentibus ultra summam perciperet prætaxatam, & per multos postmodum annos sumperit eius fructus & infra. Quocirca mandamus quatenus si prædictum monasterium propter hoc inneneritis enorme dispendium incurrisse, dictum laicum ut pecunia, quam pro exoneratione feudi, seu etiam pro utilitate ipsius monasterij expendisse noscitur, ab eisdem abbate & conuentu recepta, cum sibi fructus percepti sufficere debeant pro labore, præfatum feudum eidem monasterio dimittat liberum & quietum, appellatione postposita compellatis.

Idem in concilio generali.

Alienatio rei ecclesiastica facta sine legitimo ecclesiasticarum personarum adfensu, non tenet, licet approbetur per constitutionem laicorum. Capitulum. xii.

Cum laicis quamuis religiosis disponendi de rebus ecclesiasticis nulla sit attributa potestas, quos obsequendi manet necessitas, non auctoritas imperandi: dolemus in quibusdam ex illis sic refrigescere charitatem, quod immunitatem ecclesiasticæ libertatis, quam non tantum sancti patres, sed etiam principes seculares privilegiis multis munierunt, non formidat suis constitutionibus vel potius destitutionibus impugnare, non solum de alienatione feudorum, ac aliarum possessionum ecclesiasticarum, & usurpatione iurisdictionum: sed etiam de mortuariis, necnon & aliis quæ iuri spirituali adnexa videtur, illicite presumendo. Volentes igitur super his indemnitatibus consulere ecclesiarum, ac tantis grauaminibus providere, constitutiones & venditiones huiusmodi feudorum seu aliorum bonorum ecclesiasticorum sine legitimo personarum ecclesiarum adfensu præsumptas occasione constitutionis laicæ potestatis (cum non constitutio, sed destitutio vel destructio dici possit, necnon usurpatio iurisdictionum) sacri approbatione concilij decernimus non tenere, præsumptoribus per eam ecclesiam compellendis.

De precariis. Titulus. xiiij.

Ex concilio Beluacensi.

Breue est, nec potest breuiter summari.

Capitulum. i.

Precarie de quinquennio in quinquennium secundum auctoritatem & antiquam consuetudinem renouetur.

Ex concilio Carthaginiensi.

Reuocat successor precariam per prædecessorem irrationabiliter factam.

Capitulum. ii.

De pre-

De precariis. Commodato. Deposito. 219

De precariis irrationabiliter factis à rectoribus ecclesiarum se suosque successores pena graui obligantibus, ut facta ipsorum dissoluere nequeant præcipimus ut nemo successor antecessoris sui pena sit obligatus, sed sue prouidentie sit concessum, ut si antecessor eius, res ecclesiæ irrationabiliter distribuit, ab eo ad ius eiusdem ecclesiæ reuocentur.

Gregorius nonus.

Concessio precarii extinguitur voluntate concedentis, aut ei succedentis: precaria autem concessio non. Cap. iij.

Precarium utrum conceditur, quamdiu patitur qui concessit, soluitur quoque obitu eius cui concessum est, non etiam concedentis: aut cum ipsum alienari contingit alicui hoc per Bart. reuocare uolenti: quia per conuentionem huiusmodi non licet ff. eod. rem alienam inuito domino possideri. Porro precaria, quæ quandoque de ecclesiarum possessionibus fieri solent, non sunt pro voluntate concedentium reuocanda.

* Vide. l. i. etiam concedentis: aut cum ipsum alienari contingit alicui hoc per Bart. reuocare uolenti: quia per conuentionem huiusmodi non licet ff. eod.

* Vide. l. i. pro voluntate concedentium reuocanda. Creditores, & quod ibi nota.

De commodato. Titulus. xv.

Idem Gregorius nonus.

Commodatarius gratia sui tenetur etiam de leuissima culpa, non de casu, nisi in tribus casibus hic positis. Et commodatum ante usum completum non reuocatur. hoc dicit.

Cap. vnicui.

Cum gratia sui tantum quis commodatum acceperit, de leuissima etiam culpa tenetur: licet casus fortuitus (nisi acciderit culpa sua, vel interuenerit pactum, seu in mora fuisset) sibi non debeat imputari. Contra eum quoque recte comodati non agitur, nisi post usum expletum cuius gratia res fuerat commodata: cum non decipi beneficio nos oporteat, sed iuari.

De deposito. Titulus. xvj.

Alexander. iij. London. episcopo.

Ex deposito facto apud clericum ecclesiæ, non tenetur ecclesiæ: nisi in utilitatem ecclesiæ sit res sum.

Capitulum. i.

Rauit illa querimonia usque ad nos super deposito tuo tibi hactenus denegato puenit: & infra. Cum enim non constet pecuniam tuam, quam ille uir Belial furatus est, in ecclesiæ utilitatem conuersam, non debemus de iure contra canonicos eiusdem ecclesiæ præcisè intetare iustitiam instantiam, ut tibi eandem reddant pecuniā personæ non ecclesiæ commedatam. Quocirca suademus, ut in illum furē tuā dirigas actionē, eo quod

E iij (v. au-

Decretalium Gregorij Lib. iij. Tit. xvij.

(vt audiuimus) loculos habet: & ea q̄ tibi subrepta sunt, aspor-
tauit. Nam & iudicibus dedimus in mādatīs, vt illū iniquum
sub quæstionibus ad rationē ponant, etiam si oportuerit vin-
culis alligatum, vt dictam pecuniam reddere compellatur: &
infra. Si autem cum eis amicebilitate poteris de redituū per-
ceptione pacisci, noueris id nobis acceptum.

Gregorius nonus.

*Dicit aut quid tenetur depositarius, & quomodo repetatur depo-
situm.*

Capitulum secundum.

Bona fides abesse præsumitur, si rebus tuis saluis existentibus, depositas amisi. De culpa quoq; teneris, si te ipsum deposito obtulisti, vel si aliquid pro custodia recepisses. Pacto vero culpa vel mora præcedentibus, casus etiam fortuitus imputatur. Sanè depositori licuit pro voluntate sua depositum reuocare, cōtra quod cōpensationi vel deductioni locus non fuit, vt contractus qui ex bona fide oritur, ad perfidiā minime referatur, licet compēlatio admittatur in aliis, si causa ex qua posulatur, sit liquida ita quod facile exitum credatur habere.

De emptione & venditione. Tit. xvij.

Ex concilio apud Valē.

*Cogit episcopus ne carius vendatur transeuntibus, quam in mer-
cato venderetur.*

Capitulum primum.

Relucit vt presbyteri plebes suas admonēat, vt & ipsi hospitales sint, & non carius vendant transeuntibus, quam in mercato videri possunt. Alioquin ad presbyterum transeuntē hoc referant, vt illius iussu cum humanitate sibi vendant.

Ex concilio Maguntinē.

Fraudans mensuras & pondera, triginta diebus in pane & aqua punitur debet.

Capitulum secundum.

Vt mensuræ & pondera iusta fiant: & infra. Si quis iustas mensuras & iusta pondera causa latri mutare præsumpserit, xxx. dies in pane & aqua punitur.

Alexander. iij. Atrebatē. episcopo.

Tenet venditio licet venditor sit deceptus vltra dimidiam iustū precii: potest tamen venditor agere vt restituatur res, vel iustum precium suppleatur: & si alterum præcipue petit, succumbit.

Cap. iij.

Cum dilecti filij Beluacen. canonici cōtra abbatem & fratres Cariloci proponerent querimoniam, quod syluam quæ Nigraualis dicitur, à quibuldā eorum ignorate capitulo pro

De emptione & venditione.

220

pro. x. libris. xl. marchas tunc valentem cōparassent: causam ipsam Morinē. episcopo & decano Remē. cōmisimus termi-
nandam adiciētes, q̄ si vterque causæ cognitioni interesse ne-
quiret, alter in eodem negotio procedere nō differet: & in-
fra. Tandem decanus in illius causā cognitione processit: &
cum ei per testes constitisset, quod prædicti fratres syluam mi-
nus dimidia iusti precij comparassent, pronunciauit vendi-
tionem non tenere: & syluam Beluacē. ecclesiæ adiudi-
cans, canonicos in possessionem induxit: & infra. Quia vero in arbitrio emptoris est, si velit, supplere iustum precium, aut vēditionē rescindere, cum res minus dimidia iusti precij cō-
paratur: sententiam ipsam tanquam iuri contrariā irritantes, *
possessionē monachis iudicauimus esse reddendā, salua quæ-
stione canonicis super deceptione precij, vel cōsensu capitu-
li in venditione non habito, & alia causa rationabili, quam ca-
nonici contra monachos duxerint proponendam.

Celestinus tertius.

*Si vir habeat alia bona unde vxor possit sibi consulere, & con-
sentiente vxore rem propter nuptias donatam vxori venderit:
emptorem qui spacio triginta annorum rem possederit, non potest
vxor inquietare super ea, maxime si precium fuit conuersum in
communem vsum viri & vxoris. hoc dicit secundum intellectum
quem tenet Panor. Et est casus notab. limitans ius civile, secun-
dum Io. And. non oportet adiciere, maxime: sed omnia illa tria
necessario requiruntur.*

Capitulum. iij.

Peruenit ad nos quod P. miles, A. vxori suæ quādam domū in donationem propter nuptias assignatam, muliere ipsa expressum dante consensum, B. mulieri vendidit pro certa pecunie quantitate: & infra. Prænominato vero milite viā vniuersæ carnis ingresso, relicta eius venire cōtra hoc præsumit, allegās dictam domum titulo donationis propter nuptias sibi cōcessam alienare non potuisse, licet eius cōsensus ipsi noscatur cōtractui accessisse. * præfata vero B. ex eo ninitur se tueri, quod per. xxx. annos constante illorū matrimonio domum ipsam bona fide, tituloq; iusto possedit, & quia in cōmunis vsum viri & vxoris illius precium est cōuersum, ac factæ venditionis tempore, vadē sibi præfata mulier consulere potuisset, in viri facultatibus cōsistebat. Quia igitur super his nos cōsultare curasti, respondemus prædictam emptricem (si vera sunt quæ præmisimus) præscriptis occasionibus super ipsa domo non debere vltius fatigari.

Innocentius tertius episcopo Pallionē.

Et iij. Si in

** Vide. l. in causæ. ff. de min. et m. l. ii. C. de re-
scin. ven.*

** vide au-
me. C. ad
Velleia.*

Decretalium Gregorij Lib. iij. Tit. xvij.

Si in venditione appositum pactum de recuperanda re post certum tempus modico constituto precio : praesumitur pignus, & non venditio.

Capitulum. vi.

¶ Vide. l. si in fraudem. C. de legi. C. l. i. & l. ex dolo. ff. de dolo.

Ad nostram noueris audientiam peruenisse, quod cum R. laicus lator praesentium ab M. mutuum recipere voluisset, creditor ne per canonem contra usurarios editum posset in posterum conueniri, domos & oliuas recepit ab eodem titulo emptionis, cum reuera contractus usurarius ageretur: quod patet ex eo quod creditor debitori promissit, quod quodcumque a septennio usque ad nouennium daret. lx. vncias carenoru, quae vix dimidiam iusti precij contingerant, domos eius restitueret & oliuas. Quia igitur fraus & dolus cuiquam patrocinari non debent: mandamus quatenus si res ita se habet, instrumentum venditionis coacto in fraudem canonis promulgati contra usurarios non obstante, praedictum M. ad restituendas domos & oliuas ei ad quem debent hereditario iure deuolui (cum debitor sit viam vniuersae carnis ingressus) per poenam in Lateranen. concilio contra usurarios promulgatam, appellatione remota compellas.

Idem episcopo & archidiacono. Vrbinate.

Venditor deceptus ultra dimidiam iusti precij, agere potest res sibi vendenti, precium acceptum restituatur, vel ipsum precium suppleatur: & in hoc electio est emptorij. hoc dicit secundum Antonium.

Capitulum. vi.

Cum causa quae inter oeconomum monasterij sancti Martini de monte ex parte vna, ac ciues Viterbienses super caementis ex altera vertebatur, fuisset aliquandiu ventilata, cum coactisset nobis monasterium in venditione ultra dimidiam iusti precij fuisse deceptum: sententiando decreuimus, ut praefati ciues aut recepto precio possessiones restituerent memoratas, aut supplerent quantum constaret legitime venditionis tempore iusto precio defuisse.

Gregorius nonus.

Ponitur tres casus, in quibus re euicta non tenetur venditor emptori de euictione.

Capitulum. vii.

Si venditori post institutum contra se iudicium, quis omiserit, ut rem venditam sibi defenderet nunciare, vel contumaciter absuit tempore sententiae promulgatae, seu per iniuriam sententia lata fuit: de euictione iuxta legitimas sanctiones agere non valebit.

De locato & conducto. Tit. xvij.

Clemens tertius.

Excommunicatus

De locato & conducto.

221

Excommunicati sunt magistri & scholares Bononienses, qui ante tempus conductionis finita conducerent hospitium aliorum magistrorum vel scholarum sine eorum consensu.

Capitulum. i.

Ex rescripto literarum Tusculanarum, episcopi nobis innotuit, quod cum ciuitatem Bononiae tempore suae legationis intrasset: & infra. Constitutionem factam ab episcopo Portuensi. apostolice sedis legatus & praedictus Tusculanus. episcopo postmodum confirmatam, videlicet ut nullus magistrorum seu scholarum super conducendis aliorum hospitibus in lesionem & praediciu habitantium audeat hospitem conuenire, nisi prius coactiter tempus conductionis elapsum, vel iniquum in hoc suum fauorem praestiterint & consensum, cum idem Portuens. sub excommunicatione hoc prohibuit, & alter sub pena anathematis idem decreuit obseruandum ratam esse decernimus, & auctoritate apostolica confirmamus: Statuentes, ut a te frater. episcopo & tuo quolibet successore hoc singulis annis in communi audientia magistrorum atque scholarum recitetur.

* Appellatio magistorum & scholarum comprehenduntur doctores & trisque iuris. l. milites. C. l. hi qui. ff. de cau. ma. io.

Innocentius. iij. abbati & conuentui sancti Petri de Pratel. London. diocesis.

Persona ecclesiastica locare possunt prouentus decimarum his cum quibus conditio ecclesiae sit melior, statuto diocesani contrario non obstante: & eadem ratio est de aliis rebus ecclesiae.

Capitulum. ii.

Vestra nobis relatio declarauit, quod cum ad firmam fructus vestrarum dare consueueritis decimarum: & infra. Diocesis. episcoporum statuto contrario non obstante, vestrarum decimarum prouentus illis libere locare potestis, cum quibus ecclesiae vestrae conditionem poteritis facere meliorem: ita tamen quod huiusmodi locatio ad feudum vel alienationem non videatur extendi.

Gregorius. ix.

Propter sterilitatem grauem conductori sine culpa sua contingentem remittitur pensio pro rata, nisi possit cum vbertate praecedentis vel sequentis temporis compensari. hoc dicit usque ad. h. verum.

Capitulum. iij.

Propter sterilitatem afficientem magno incommodo conductores, vitio rei sine culpa coloni, seu casu fortuito contingente, colonis ecclesiae tuae pro rata pensionis remissio est facienda, nisi cum vbertate praecedentis vel subsequenti anni valeat sterilitas compensari.

Ponuntur hic quatuor casus, in quibus inquilinus potest ante tempus conductionis finita licite expelli. Abbas.

Verum

Decretalium Gregorij Lib. iij. Tit. xix.

Verum inuito inquilino domum inhabitare vel reficere poteris, si necessitas (quæ tamē non imminet locutionis tempore) id exposcat: remissa sibi pro residuo tēporis pensione: qui etiam inde rationabiliter amouetur, si peruerit ibi fuerit conuersatus, vel cum canonem per biennium nō soluisse, si bi satisfactione celeri non prouidit.

Idem.

Emphyteuta ecclesia meliorationes suas vendere non potest, nisi seruatis his de quibus hic. Et si contra fecerit, vel canonem per biennium non soluerit, nec moram postea celeriter purgauerit, iuste potest expelli.

Capitulum. iiii.

** vide. l. i. §. si re. ff. de po. et l. domos. §. i. & r. vbi que Bart. ff. de leg. i. §. vide. l. insula. & ibi doc. ff. de ver. ob.*
P Otuit emphyteuta (ecclesia primitus requisita, eique nunciato quantum sibi ab aliis offertur, * si nolle se emere dixerit, vel à denunciationis tempore duorū spaciū mensū sit elapsū) meliorationes & ius sibi competens aliis vendere, qui ab emptione huiusmodi minime prohibetur. Emphyteuta quoque secus præsumedo, vel cessando in solutione canonis per biennium, nisi celeri satisfactione postmodum sibi consilere studuisset, iuste potuisset expelli. * Non obstante quod ei vt canonem solueret, non extitit nunciatum: cum in hoc casu dies statuta pro domino interpellat.

De rerum permutatione. Tit. xix.

Ex concilio apud Siluan.

Princeps potest rem ecclesie immobilem per permutationem acquirere, data re meliori vel aquali. hoc dicit. Et in hoc quod dicit, vel aquali, est casus notabilis.

Capitulum. i.

S I princeps voluerit rem mobilē sanctis locis prestare, & accipere ab eis aliam immobilem, eoque modo de communi voluntate permutationem contrahere: liceat ei hoc facere, si causa rationalis id exposcat, & res quam præstiterit, maior fuerit, vel æqualis: pragmatica sanctione super hoc promulgata.

Ex concilio Beluacen.

Permutatio rerum ecclesiasticarum facta in casu non concessio, seu non seruata solemnitate iuris, est reuocanda per successorem.

Capitulum. ii.

V T commutationes rerum ecclesiasticarum, quæ ab antecessore inconsulte factæ sunt, ab eo qui successor est, emendentur.

Ex concilio apud Siluanectum.

Mancipia

De rerum permutatione.

222

Mancipia ecclesie non debent permolari nisi ad libertatem, vel nisi sint fugitiua. hoc dicit cum cap. sequenti. Capitulum. iij.

M Ancipia ecclesiastica, nisi ad libertatē non cōuenit cōmutari: videlicet vt mācipia quæ pro ecclesiastico homine dābuntur, in ecclesiæ seruitute permaneant, & ecclesiasticus homo, qui cōmutatur, fruatur perpetua libertate. quod enim semel deo consecratum est, ad humanos vsus transferri non decet.

Ex eodem.

Serui ecclesiæ cum profanis permolari non possunt, nec alienari, nisi sint fugitiui.

Capitulum. iij.

N iultum videtur & impium, vt mancipia quæ fideles deo & sanctis eius pro remedio animæ suæ consecrarūt, cuiuscūque muneris mācipio, vel commutationis cōmercio iterū in seruitutem secularium redigantur, cum canonica auctoritate seruos tantummodo permittat distrahi fugitiuos. Et ideo ecclesiarū rectores summo opere caueāt ne elemosyna vnius alterius peccatum fiat. Et est absurdum, vt ab ecclesiastica dignitate seruis discedens, humana sit obnoxius seruituti.

Urbanus tertius.

Præbenda pacto præcedente permolari non possunt: episcopus tamen potest de loco ad locum permolare personas.

Cap. v.

Q uæritum est ex parte tua, si commutationes fieri valeant præbendarum, cum cōmutatio dignitatum in Turonē concilio fuerit interdicta: & infra. Generaliter itaque teneas, quod commutationes præbendarum de iure fieri non possunt, præsertim cum pactione præmissa, quæ circa spiritualia vel connexa spiritualibus habet continet semper limitē. Si autem episcopus causam inspexerit necessariā, licite poterit de vno loco ad alium transferre personas: vt quæ vni loco minus sunt viles, alibi se valeant vtilius exercere.

Clemens tertius.

Ecclesiæ iure proprietatis possunt adinuicem permolari, & possessiones earum etiam permolari possunt, & pro minus valentibus precium suppleri.

Capitulum. vi.

A d quæstiones soluendas: & infra. Intelleximus ex literis tuis, quod duæ conuenticales ecclesiæ sunt in tua diocesi constitutæ, quarum vtraque parochialem habet ecclesiā cum possessionibus magis alteri quā sibi vicinā. Illis autem desideratibus permolare eas, cum illarum altera respectu meliorum prouentuum plus abundet, & ideo sibi postulet adiici certam summam pecuniæ numeratā, vt sic ad æqualitatē permutationis

Decretalium Gregorij Lib. iij. Tit. xix.

tationes valeant peruenire, vtrum posset id licite fieri, extitit dubitatum. & infra. Respondemus quod cum de dictis parochialibus ecclesiis per se queat commutatio celebrari, & in permutatione possessionum per se non sit inhibuitum, si altera ratione possessio non alteri præponderet, pecuniam posse refundi de ipsarum possessionibus adiuvicem, prout visum fuerit expedire refusa certe pecunie quantitate poterit contractus permutationis iniri, sic tamen, quod illi contractus nequaquam sibi inuicem misceantur.

Innocentius tertius Senon. archiepiscopo.

Beneficia sua perdunt, qui ea propria permittunt auctoritate.
Capitulum. vii.

Cum olim magister S. & Barchidiaconatum & præposituram adiuvicem commutassent: & infra. Licet prædictus magister ab initio sponte fuerit de permutatione confessus, idem tamen B. eam inficiabatur omnino, proponens quod ipse præposituram sine conditione qualibet resignavit, & post resignationem prædicti magistri archidiaconatum fuerat assecutus: & infra. Cum ergo nobis constaret quod ipse suum præstiterit permutationi consensum, prædictus autem magister suum publice fateretur errorem: & hunc præposituram, & illum archidiaconatum curauimus spoliare, super hoc definitiuam contra eos sententiam proferentes.

Idem archi. & P. sancti Andreæ Colonien.

Si permutatio beneficiorum completa est ex vna parte, & per alteram stat quo minus impleatur, restituitur pars ad suum beneficium: & secundum hoc continetur.
Capitulum. viii.

Cum vniuersorū: & infra. Intelleximus G. canonico referente, quod cum ipse & L. clericus de permutatione præbendarum suarū inter se tractare coepissent, quam vtilitati vtriusque imminere credebant, tandem idem L. præbendam eiusdem G. cuidam consanguineo suo assignata, præbendam suam ei sicut promiserat, noluit resignare: & infra. Cum igitur deceptis & non decipientibus iura subueniant: licet ipsi per se de iure non possent ecclesiastica beneficia permutare: vt tamen simplicitati venia tribuatur: * mandamus quatenus si constiterit prætaxatum G. taliter fuisse deceptum, amoto à præbenda sua consanguineo ipsius L. vel quolibet alio illicito detentore, eam restitui faciatis eidem.

Gregorius. ix. Beton. & Fungien. Abbatibus.

Spirituale cum temporali permitti non potest.

Cap. ix.
Exhibita

De feudis.

223

Exhibita nobis abbatis & cōuentus sancti Martini de Panonia petitio, cōtinebat quod cum super causa quæ inter ipsos ex vna parte, & præpositum Albanē. ex altera, super quibusdam decimationibus vertebatur, ad C. capellanum nostrum tunc in Hungaria commorantem, nostras literas impetrassent ipsi ac magister M. in quos vtrinque tanquam in arbitros extitit compromissum, arbitrati fuerunt, quod si dictus præpositus obtineret decem millia solidorum regalium à rege Hungariæ concedi monasterio memorato, ipsi ab eorundem decimationum petitione cessarent: & infra. Quocirca mandamus quatenus si vobis constiterit de præmissis (cum permutatio de spiritualibus ad temporalia improbat) prædictum arbitrium, & quicquid secutum est ex eo vel ob id, irritum decernatis.

De feudis. Titulus xx.

Innocentius. iij. Marien. episcopo.

Si dominus à vasallo recipit feudum in pignus, abstinendo ab eius seruitio non tenetur computare fructus in sortem. hoc dicit secundum intellectum communem. Et est casus singularis, qui alibi non legitur.
Capitulum. i.

Innovatione præsentium declaramus, quod gageria quam de feudo ecclesiæ tuæ ab M. dignoscere recepisse, à te potest liberè detineri fructibus non computatis in sortem, ita videlicet vt quamdin fructus illos ceperis in sortem minime computandos, idem M. à seruitio in quo tibi & ecclesiæ tuæ pro feudo ipso tenetur, interim sit immunis.

Idem Mediolanen. archiepiscopo.

Ponit tres casus, in quibus non obstante iuramento de non infeudando, potest episcopus antiquum feudum ad ecclesiam reuersum nouo vasallo concedere. hoc dicit. Et est casus notabilis interpretans iuramentum de non alienando.
Capitulum. ii.

Ex parte tua nostro est apostolatus referatum, quod sæpius dubitasti vtrum cum contingit vasallum tuum decedere, & ad te feudum ipsius redire, feudum eius aliis liceat tibi dare, quamuis iuramento tenearis restrictus non infeudare de nouo Romano pontifice inconsulto? Ad hæc si vasallum tuum feudum alienare contingat, an ipsius filium vel consanguineum eiusdem feudi consortem de ipso valeas inuestire? * Alia quoque dubitatio continebat, vt cum feudum alienatum repereris, quod per te facile recuperare non potes: vtrum possis alicui laico in feudum illud concedere, qui & illud recuperet, & in feudum

* Vide. l. i. §. si v. p. Bar. ff. de pre. c. l. ii. C. de li. & eo. li.

Decretalium Gregorij Lib. iij. Tit. xxj.

in feudum per ecclesiam recognoscat: & infra. In primo ergo casu feudum decedentis libere (si videris expedire) concedas. Atque in secundo filium vel consanguineum alienantis inuertiens, in tertio feudum alienatum poteris ei licenter concedere, per quem ipsa ecclesia valeat rehabere.

De pignoribus, & aliis cautionibus.

Titulus. xxj.

Ex concilio Remen.

Res ecclesie pignorari non debent, nisi ex necessitate & rationabili causa.

Capitulum. i.

Nillus presbyter presumat calicem vel patenam, vel vestimentum sacerdotale, aut librum ecclesiasticum tabernario vel negotiatori, aut cuilibet laico vel famulo in vadium dare, nisi iustissima necessitate urgente.

Gregorius. iij. Exon. episcopo.

Liber homo non potest pignorari.

Capitulum. ii.

Lex habet ut homo liber pro debito non teneatur, etsi res defuerint quae possint pro debito addici.

Alexander. iij. episcopo Exoniensi.

Si rector ecclesie pro facto proprio rem ecclesie obligauit, cogitur eius haeres rem redimere, & ecclesie restituere.

Capitulum. iii.

Ex presentium latoris insinuatione accepimus, quod sacerdos ecclesie de Offithona calicem argenteum & medietatem vnius breuiarii eiusdem ecclesie pro sua necessitate pignori obligauit, & ea morte praeventus minime recollegit.

Vnde quoniam indignum est, ut eidem ecclesie res suae (praesertim quae sacris ministeriis deputatae sunt) taliter debeant deperire: mandamus quatenus si verum est quod asseritur, filium eius qui ex successione ipsius patrimonij ius dicitur obtinere, moneas & compellas ut ea recollegat, & restituat ecclesie memoratae.

Innocentius tertius G. subdiacono nostro,

& P. canonico Pisano.

Si usurarius emit rem eo pacto, quod posttempus restituat eam redditore, recipiendo aliquid ultra sortem, fructibus tamen in ea computatis iudicatur contractus feneratorius.

Capitulum. iiii.

No vos credimus scientiae dono vigere: & infra. Sane intimamus vobis, quod causam quae vertitur inter H. & B. filios G. de

De pignoribus, & aliis cautionibus. 224

G. de Cosa ex vna parte, & G. filiam T. & haeres ipsius ex altera, super quibusdam terris praefatis personis pro vigintitribus libris pignori obligatis: vobis duximus committendam: & infra. Ex parte praedictae G. & haeredum eius fuit propositum, terras quas iidem H. & B. repetebant, ab eis non esse pignori obligatas, sed pure venditas: sicut instrumento confecto exinde ostendebatur. * Praefatus vero H. pro se ac fratre suo firmiter assererat terras non esse pure venditas, sed pignori obligatas: cum venditioni praedictae talis fuerit adiecta conditio, ut si a tempore contractus usque ad duos proximos annos praefato T. emptio displiceret, G. pater H. abinde usque ad annum viciesimum sexcentum libras (perceptis fructibus computatis in ipsis) dare deberet. Verum quia ambigitis utrum pura sit & absoluta venditio, an praefatus contractus pignus debeat iudicari: Respondemus quod qualiscunque fuerit intentio contractuum, & ex forma contractus venditio non appareat conditionalis, sed pura: quamuis per conditionem posita res solui, ex duobus tamen quae in pacto fuerunt expressa, videlicet quod fructus percepti deberent in soluenda pecunia numerari, & quod ultra summam receptam. lx. solidi deberet persolui, contra ipsum emptorem praesumitur vehementer, praesertim cum usuras consueverit exercere.

** Vide. l. quod si no. in ff. de edil. edic.*

Idem episcopo Aquinati.

Mulier agit pro dote contra quemlibet detinentem bona mariti.

Capitulum. v.

Ex literis F. T. accepimus, quod causam quae vertitur inter R. & A. mulierem, tibi duximus committendam: & infra.

Si quidem probatum est, quod pro facinore a marito praedictae mulieris commissio, eo fugam petente, tam frater mariti, praefatus videlicet R. quam ipsa mulier (licet minus iuste) a regio iustitiarum capti fuerint, & de ipsius mandato bonorum omnium delinquentis facta distractio, & soluta pecunia mercatori qui a marito mulieris vulneratus fuerat, & rebus per totum propriis spoliatus, sed quaedam possessiones illius penes eundem R. remanserant: quas idem de mandato curiae retinuit, & soluta pro eis pecunia praedicto mercatori, quia emptor alius propter possessionum minutias non extabat: pars vero mulieris estimationem dotis instantius petebat sibi restitui, vel in possessiones quae mariti fuerant, ex officio delegationis induci: & infra. Mandamus quatenus si tibi constiterit ex his quae in praesentia tua fuere proposita & probata, & mulier dicit

** Vide. l. i. & quasi. C. de vx. p. ma. qd. facit in ea. iud. scire. C. qui. mo. pign. ta. co. tra.*

viro

Decretalium Gregorij Lib. iij. Tit. xxj.

viro dedisse in dotem: & prædictum R. de bonis fratris aliqua possidere: cum mulieribus fauor multo in recuperandis dotibus debeat, & cautum sit in iure, quod propter maleficiū viri mulier remanere non debeat indotata, cum etiam bona viri mulieri sint pro dote tacite obligata, & cū suo onere transferantur ad quemlibet possidentem: R. prædictum eidem mulieri ad restitutionem dotis eatenus condemnas, quatenus de bonis fratris sui præfati noscitur possidere.

Idem R. de monte Fortino.

Si creditor vel is qui ab eo causam habet, tot fructus percepit ex pignore, quod satisfactum est sorti, debet pignus restituere debitori.

Capitulum. vi.

Cum contra G. ciuem Anaginen. super quibusdam possessionibus, quas quondam pater tuus L. de Saul. pro certa quantitate pecunie obligauerat, & ipsius creditoris heredes prædicto G. pignoraueant, mouisses in nostra præsentia questionem, legitime probauisti, quod ex earum prouentibus tantum fuerat tam ab eodem G. quam ab aliis qui eas tenuerant, à tempore quo fuerant obligatæ, perceptum, quod fructus sorti poterant adequari. Nos igitur attendentes, quod in talibus perceptio fructuum in solutione sortis accedat, cum secundum canonicas sanctiones fructus restitui, & in sortem debeant computari, considerantes etiam quod possessiones ipsæ iam extenuassent penitus totum onus, & debitum annullassent, ipsas tibi restituendas esse decreuimus, & te per nuncium nostrum in possessionem induci fecimus corporalem.

Idem.

Si is qui sub pacto legis commissoria pignoraui rem suam, & iuraui non contrahere, iuste impediens intra diem statutum non redemit, post diem redimere poterit.

Capitulum. vii.

Significante R. ciue Pisano nobis innotuit, quod cum domum suam G. Pisano ciui pro ccl. libris pignori obligasset, & promississet præstito iuramento, quod nisi domum ipsam statuto termino recolligeret, creditorem ulterius super eo minime molestare: intra statutum tempus per certum fidelem nuncium (prout ei videbatur) creditori pecuniam numeratam remisit: quam idem nuncius infideliter agens, sicut ei iniunctum fuerat non persoluit: & postmodum idem R. ab imperatore detentus dicto G. satisfacere non potuit ut debuit: & infra. Cū igitur pactum legis commissoria sit in pignoribus improbatum: & prædictus R. quantum in eo fuit, iuramenti debitum adimpleuit: cum per eum, quæ certum nuncium esse sperabat, pecuniam

De fideiussoribus.

225

pecuniam remiserit termino statuto, sed in captione detentus satisfacere non potuit creditori. * Mandamus quatenus si est ita, prædictum creditorem, ut forte contentus, pensionibus pignoris computatis in eam, illud præfato R. omni dilatione postposita resignet (pacto tali vel iuramento nequaquam obstante) cen. eccle. cogatis.

Gregorius nonus.

Usfructuarius cauet quod fructus rebus immobilibus salua ipsarum substantia, & pecuniam & estimationem mobilium, quas consumuntur usu, sicut usufructu restituet.

Capitulum. viii.

Cum confiteri mulierem uxorem Ogerij, quo ad usufructum filio suo successisse in bonis quorum proprietates ad M. mulierem uxorem C. dignoscitur pertinere: Mandamus quatenus eam ad cautionem idoneam exhibendam, quod utatur & fruatur salua rerum substantia in rebus immobilibus: quæ usu non consumuntur, ad arbitrium boni viri: pecuniam vero si quam habuit vel habebit, ac estimationem bonorum, quæ consumuntur usu, & in hereditate inuenta fuerint in morte sua, dictæ mulieri, vel heredibus eius restituat: per censuram ecclesiasticam compellatis.

De fideiussoribus. Tit. xxij.

Ex concilio Cantuariensi.

Breue est, nec potest breuius summi.

Capitulum. i.

Clericus fideiussoribus inseruiens abiciatur. * al. ab ecclesia abiciatur.

Compellitur clericus seruare fideiussorem indemnem per assignationem reddituum suorum.

Cap. ii.

Peruenit ad nos ex conquestione R. clerici, quod cum ipse pro C. & F. clericis, mercatoribus Bononiensibus fideiussoribus illis præscriptam pecuniam non solventibus, coactus est satisfacere de eadem. Ne igitur dispendium patiatur, unde videtur premium meruisse Bononiensibus episcopo dedimus in mandatis, ut super debitis illis instrumenta quæ sunt apud creditores inspiciantur & eorum transcripta suo sigillo signata vobis mittere non postponat. Mandamus itaque discretioni vestræ, quatenus si ex concessione prædictorum clericorum vel aliarum legitime vobis re ita se habere constituerit: moneatis eosdem ut memorato R. pecuniam quam pro eis soluit, restituant, ipsamque seruent indemnem: alioquin de redditibus eorum præscripta debita faciatis exolui, & damna etiam quæ propter hoc pertulerit, resarciri, aut prædictos redditus sibi assignetis tandem sine mole-

Decretalium Gregorij Lib. iij. Tit. xxij.

molestia detinendos donec ipsa damna resarcita fuerint, & debita sine diminutione soluta. Præfatos vero clericos, si religionem fidei & iuramenti sui eos violasse constiterit: ab officio & beneficio suspendatis.

Idem Cantuariensi archiepiscopo.

Per distractionem canonicam compellitur debitor à fideiussione absolueret fideiussorem, qui à creditoribus molestatur. Cap. iij.

Constitutus in præsentia nostra magister S. sua nobis assertionem monstravit, quod pro cancellario tuo tempore Lateran. cōcilij in quadam summa pecunie intercessit, quā quia usque modo debitor non persolvit, se asserit plurimas à creditoribus Bononiens. molestias pertulisse, & debitum augmentatum: ideoque mandamus quatenus si legitime tibi de huiusmodi assertionem constiterit, præfatum debitorem ut eum à prædicta intercessione sine dilatione prorsus absolvas, ecclesiam compellas. Præsentium quoque, auctoritate iniungimus, ut si debitum vel accessiones ille negaverit, consuetudine, quæ est legi contraria, non obstante, iuramentum calumnie subire cogatur. Præterea quia difficile foret intercessori suos testes in Angliam ducere, iudicibus Bonon. (satisfactione idonea à cancellario ipso accepta, quod ad testes audiendos vadat vel mittat intra terminum competentem) literis tuis significes, ut eos vice tua recipiant & examinent diligenter, & depositiones eorum transmittentes inclusas significant quanta fides possit instrumentis vel testibus adhiberi.

Innocentius. iij. in concil. generali.

Si sine licentia prælati & maioris partis capituli religiosus fideiussor, vel mutuum acceperit, non tenetur ecclesia, & ipse recipiens puniatur, nisi mutuum sit versum in utilitatem ecclesie. Cap. iij.

* Vide. l. cum acutissimi. per Bar. C. de fideicom. Quid quibusdā religiosus à sede apostolica est prohibitum: volumus & mandamus ad universos extendi, * ne quis videlicet religiosus absque maioris partis capituli & abbatis sui licentia pro aliquo fideiussor, vel ab aliquo pecuniam mutuam accipiat ultra summam cōmuni providentia constitutam: alioquin non teneatur conventus pro his aliquatenus respondere: nisi forte in utilitatem domus ipsius manifeste constiterit redundasse: Et qui eōtra istud statutum venire præsumpserit, graviore disciplina subdatur.

Gregorius nonus.

Ponit tres casus, in quibus fideiussor contra debitorem agit antequam solvat, ut à fideiussione liberetur. Cap. iij.

Eum

De solutionibus.

226

Utrum pro quo te fideiussorem obligasti, si diu in debiti solutione cessavit, aut dissipare bona sua cepit, seu super hoc condemnatus fuisti: iure poteris convenire ut te à fideiussione debeat liberare.

De solutionibus. Titulus xxij.

Alexander. iij. decano & capitulo Moriā.

Successor in beneficio tenetur solvere debita prædecessoris pro necessitate ecclesie contracta. Cap. iij.

De hoc in apostolica: & infra. Sicut filius debita patris solvere tenetur, ita præfatus sui prædecessoris pro ecclesie necessitate contracta.

Gregorius. ix.

Si præfatus obligat ecclesiam pro alienis debitis, est suspensus ipso facto ab administratione spiritualium & temporalium, & ecclesia non tenetur. Cap. iij.

Si quorundam: & infra. Firmiter inhibemus, ne quis præsumat ecclesiam sibi commissam pro alienis gravare debitis, aut literas alicui seu sigilla cōcedere, quibus possent ecclesie obligari: * Decernentes si secus fuerit attentatum, ad solutionem talium debitorum ecclesias non teneri. Si quis autem contra præmissa decetero venire præsumpserit, ab administratione spiritualium & temporalium novetur se suspensum. Idem decano & canonico Tulleū.

Si clericus non habeat unde satisfaciatur suis creditoribus, non debet excommunicari, nec aliter molestari: præstabit tamen cautionem saltem iuratoriā de soluendo cum venerit ad pinguiorem fortunam. Cap. iij.

Doardus clericus proposuit, quod cum P. clericus, D. laicus, & quidam alij ipsum corā officiali archidiaconi Remen. super quibusdam debitis convenissent, idem in eum recognoscentem huiusmodi debita, sed propter rerum inopiam solvere non valentem, excommunicationis sententiam promulgavit: & infra. Mandamus quatenus si constiterit quod prædictus O. in totum vel pro parte non possit solvere debita supradicta, sententiam ipsam sine difficultate qualibet relaxetis, recepta prius ab eo idonea cautione, ut si ad pinguiorem fortunam devenierit, debita prædicta persolvat.

Idem.

Conquerens se indebite soluisse, hoc probare debet, nisi in casu Felici. hic posito.

Cap. iij.

F ij

It qui

* Vide. l. qua dotis. ff. sol. ma. tri. & l.

Lucius. & utrobique Bar. ff. de fide i. stru.

* Vide. l. Alba. &

Decretalium Gregorij Tit. iij. Lib. xxiij.

IS qui conqueritur indebitam pecuniam se soluisse, probare tenetur quod indebite sit soluta: * Nisi eius aduersarius solutionem inficians exinde equineatur: tunc enim diffidenti onus incumbit probandi quod debitum receperit.

De donationibus. Tit. xxiij.

Gregorius. ix. A. Patricio Gallorum.

Potest intelligi duobus modis, & secundum primum intellectum hoc dicit. Liberatis in donando existimat se debere quod donat. & sic secundum alium intellectum: Promittentes aliquid domare, illud tanquam debitum adimplere tenentur. Capitulum. i.

Rudentes: & infra. Hanc sibi quodammodo nobilitas legem imponit, ut debere se, quod sponte tribuit, existimet: & nisi in beneficium suis creuerit, nihil se prestitisse putet.

Alexand. iij. Parisien. episcopo.

Non valet donatio quam facit praelatus inconsulto capitulo, & in damnum ecclesie. Capitulum. ii.

Fraternitatem tuam credimus non latere, quod cum episcopus & quilibet praelatus ecclesiasticarum rerum sit procurator, & non dominus: conditionem ecclesie meliorem potest, facere verò deteriore non debet. Accepimus autem, quod predecessor tuus graues donationes in rebus episcopatus fecit in detrimentum ecclesie, suis canonicis inconsultis:

Vnde quoniam donationes huiusmodi de iure non tenent, indulgemus tibi, ut liceat donationes huiusmodi tam à clericis quam à laicis legitime reuocare.

Idem Vigor. episcopo.

In considerando an valet donatio facta per praelatum, debet attendi quantitas rei donata, & loci consuetudo. hoc dicit in hac re. Capitulum. iij.

CAETERUM si abbatem donationem cum priore & quibusdam de conventu, vel solum abbatem facere contigerit, & postea conventus pars reclamauerit: data rei quantitas, & illius terre consuetudo (quæ tamen sacris canonibus non obijet) est diligentius attendenda: * & secundum hoc est donatum vel irritum iudicandum.

Idem abbati sancti Alberti.

Ecclesia non vacans, in beneficium concedi non potest, sed in proprietatem sic, de auctoritate tamen episcopi, & sine praeiudicio praelati. Capitulum. iiii.

Con.

De donationibus.

227

Consultationibus: & infra. Donationes verò vel concessiones ecclesiarum si quæ sūt priuatis personis, viuētibz illis qui ipsas ecclesias possident: nullius debet esse momenti. Si religiosis sūt locis ab episcopo, vel eius auctoritate, ratæ debent haberi: ita quod persone, quæ iam dictas ecclesias possident, sine ipsorum assensu eis in vita sua non debeant spoliari.

Innocent. iij. episcopo Floren.

Non obstante iuramento de non infeudando de nouo, praelatus integrare potest feudum, si appareat vassallum in mensura fuisse deceptum. Capitulum. v.

Per tuas literas proponere procurasti, quod cum quidā nobiles Florentini tempore schismatis episcopum Floren. in domo sua tenuerunt, idem episcopus sedata schismatis tepestate, de mandato Alexand. pa. quatuor modios terræ in feudū concessit eisdem: & successor ipsius (prout est moris) de certo feudo præfatos nobiles inuenerunt. verum cum ipsi assignatā terram mensurari fecissent: non nisi duos modios inuenerunt, feudum integrari cum instantia postulant. super quo dubitas, eo quod non sunt in possessione ipsius: ne de nouo videaris illud conferre: & infra. Nos igitur attendentes quod ecclesia in actibus suis fraudem non debet aliquam adhibere, respondemus quod feudum ipsum secure poteris integrare, cum terra illa quatuor modiorum ipsis fuerit assignata.

Idem R. de Bur. & G. Berbur. abbatibus.

In donationibus plenissima sit interpretatio: & ob hoc clausula onerosa post multas donationes apposta, proximam donationem tantum respicit. hoc dicit. & est casus singularis. Capitulum. vi.

Cum dilecti filij abbas & monachi de Melios proposuerint coram nobis, quod nobilis vir Alanus quasdam terras à patre ipsius eorum ecclesie in elemosynam assignatas, violenter redigere cupiat in forestam: & infra. Mandamus quatenus ad sententiam pro ipso monasterio proferendā appell. postposita procedatis: cū ex tenore instrumenti vehementer appareat, quod hæc fuit mens & intentio donatoris, ut clausula de foresta, quæ in fine ponitur instrumenti, non ad superiorem donationē, quæ tam libera & pura fuit, ut immunis esset ab omni vexatione & consuetudine seculari, sed ad inferiorem concessionem quæ pensionem & determinationē habet insertam, iuxta sanum referri debeat intellectum: quia in contractibus plena, * in testamētis plenior, in beneficiis quoque plenissima est interpretatio adhibenda.

Idem Helienū episcopo.

F iii

Si epi-

* Interpretatio facienda est in meliore parte re resvaleat. vid. l. quod res. ff. de re. dub.

Decretalium Gregorij Lib. iij. Tit. xxiiij.

Si episcopus in ecclesia quam de consensu capituli pro loco concessit, percipiebat certos proventus, illos donasse videtur: alioquin omnes proventus præter cathedralicum cedunt pro loco. Et si episcopus concessit de consensu patroni, intelligitur patronus donasse ius patronatus.

Capitulum. vii.

Pastoralis officij: & infra. Tua nos duxit discretio consulendos, si episcopus consentiente patrono viris religiosis aliquam ecclesiam concedendo, hac vtatur simplicitate verborum, Concedimus vobis illam ecclesiam: vtrum eo ipso videatur in eorum vsus fuisse concessa, vel ius tantummodo patronatus? Nos autem inquis. diximus respondendum, si episcopus ecclesiam illis cõferat de cõsensu patroni: profecto patronus quod suum est, conferre videtur, ius videlicet patronatus, * & episcopus quod temporaliter obtinet in eadem: vt si fructu ecclesie eiusdem aliquam recipiat portionem, in eorum vsus illa portio conuertatur. Quod si ex ipsius prouentibus nullam debeat portionem habere, omnes proventus præter cathedralicum in eorum vsus credimus conuertendos. Sed vt episcopi donatio sit legitima, consensus est sui capituli requirendus.

Idem Florentin. & Fesulan. episcopis.

Possunt hospitalarii in præiudicium suum se & domum suam alteri religiose domui subicere & donare. hoc dicit secundum intellectum glos.

Capitulum. viii.

Inter dilectos filios hospitalarios sancti sepulchri, ac fratres hospitalis sancti Allucij, super eodem hospitali questione suborta, cum iidem hospitalarii super possessorio quod semel & iterum ex causis tamen dissimilibus intentarunt, contrariam sententiam reportassent: deinde ad petitorium recurrentes proponere curarunt, quod cum G. quondam rector & fratres ac patroni eiusdem hospitalis habito communi tractatu deliberassent hospitale ipsum hospitalariis supponere supradictis, cõmiserunt in hoc tribus procuratoribus vices suas, committere statuentes, vt quod per ipsos fieret, acceptarent: qui cum eisdem taliter statuerunt, vt ad ipsum hospitale aliqui mitterentur, qui eorum nomine acciperent assignationem ipsius. cum autem duos illuc de suis fratribus transmississent, ipsi donationem & assignationem hospitalis tam a magistro quam a supradictis procuratoribus, & aliis eiusdem domus fratribus receperunt. & infra. Procurator autem partis alterius ex aduerso respondit, quod prædicta donatio debebat non immerito retractari: quonia multis ex fratribus in consiliis a prædicto rectore, ac paucioribus fratribus excommunicatis & periuris, de religio-

De donationibus.

228

litigiosa in fraude plebani de Piscia, qui super eodem hospitali mouerat questionem, fuerat celebrata: & infra. Attendentes igitur quod fratres & patroni sancti Allucij pro se, imò potius contra se turpitudinem allegabant, videlicet petitorium, excommunicationem, & fraudem non vtique contra ipsos, sed ab ipsis commissam, & intelligentes donationem ab eis hospitalariis factam puram ac simplicem extitisse: quia non deceptoribus, sed deceptis iura subueniunt. vnde per ea que superius proposita sunt, se contra factum proprium legitime defendere non valebant, hospitale prædictum cum pertinentiis suis hospitalariis sancti sepulchri adiudicare curauimus, ita quod per hanc sententiam diocesano episcopo & plebano de Piscia nullum præiudicium generetur: cum res inter alios acta non debeat aliis præiudicium generare. *

Idem episcopo sancti Andree.

Donatio quinquagesima vel centesima, quam facit episcopus cum par. l. c. l. grani ecclesie sua detrimento, potest legitime reuocari: nec etiam si petitor. potest ultra quinquagesimam vel centesimam conferre, etiam cessante lesione ecclesie sine autoritate superioris. Cap. ix. c. l. si v-

* Vide. l. transactio- nem. C. de

nu. s. pa- cl. c. l. ff. de iudi. ff. de iudi. Cap. ix. c. l. si v-

Apostolica sedis oraculo: & infra. Inquisitioni. r. r. respon- demus, quod licet sit in canone definitum, vt si quis episcoporum in parochia sua monasterium construere voluerit, & de rebus ecclesie cui præsidet, ipsum dotare, non amplius ibidem, quam quinquagesimam partem, ecclesie vero quam monasticis regulis informare, vel pro suis propriis magnificare voluerit sepulchris, non amplius quam centesimam partem census ecclesie cui præest, debeat enlargiri: quia tamen in eodem canone consequenter adiungitur, vt hæc temperamenti æquitas obseruetur, quod cui tribuit, competens subsidium conferat: & cui tollit, damna grauia non infligat: ea quidem cautela seruata, vt vnam tantummodo quæ placuerit ex his duabus, remunerationem adsumat. Hoc semper est obseruandum, quod vnus episcopus vel alius non solum non debet amplius, sed nec tantum nec minus cum graui ecclesie sue detrimento conferre, siue simul & semel id facere velit, siue pluries successiue eisdem vel diuersis ecclesiis conferendo. vnde cum graue detrimentum siue de possessionibus siue de proventus ad episcopalem mensam vel cathedralem ecclesiam pertinentibus, in quantalibet portione cõstitit esse collatum, poterit legitime reuocari, nisi prescriptione vel alia exceptione legitima actio huiusmodi excludatur. Nam etiam prima facie præsumatur quod collatio quinquagesimæ vel centesimæ partis graue

F iij non

Decretalium Gregorij Lib. iij. Tit. xxv.

non inferat detrimentum, quia tamen non solum si sepe, sed etiam si semel id fiat, ex variis circumstantiis deprehendi potest interdum valde danosum: quod quidem magis potest ex ostensione facti, quam expressione alicuius statuti cognoscere quinqueagesima, nec centesima semel aut successiue debet cui graui ecclesie damno conferri. Si vero incertum abudet episcopus, ut sine dano ecclesie sue possit amplius etiam quam per quinqueagesimam vel centesimam partem necessitati alterius ecclesie subuenire, quamuis per se non debeat summam excedere a canone premitam, per quam incaute largiri volentibus est occursum: de superioris tamen autoritate pontificis potest etiam in maiori summa inopie alterius prouideri.

Gregorius nonus.

Donatio potest per donatorem non per heredem eius qui tacuit, ob ingratitudinem donatarii reuocari in casibus hic expressis. Cap. x.

*Videl.
1. c. 2. c.
de lib. 2.
eius lib.

Propter eius ingratitudinem, in quem liberalitas est collata, donatoris persona de rigore iuris eam potuit reuocare. Si forte in ipsum impias manus iniecerit, aut sibi atroces iniurias, seu graue rerum suarum damnum, vel vite periculum inferre presumpserit. Quod tamen ad donatoris qui hoc tacuit, non extenditur successores.

De peculio clericorum. Tit. xxv.

Ex concilio Arelatensi.

Quaestum a rectore ecclesie tempore promotionis nihil habente, presumitur de bonis ecclesie quaestum. Cap. i.

Nuestigandum est si nihil patrimonij habens presbyter quando promotus est ad ecclesiasticum ordinem, postea emerit pradia, cuius iuris sint: quoniam ecclesie, ad quam nihil habes promotus est, esse debent iuxta canonicam auctoritatem.

Ex eodem.

De emptis per praelatum de bonis ecclesie, debet instrumentum confici nomine ecclesie, alias debet praelatus ab administratione remoueri. Capitulum secundum.

Presbyter cum diocesim tenet: de eis quae superemerit, ad ipsius ecclesie nomen scripturam faciat: aut ab eius ordinatione discedat.

Ex epistola Pij Papae.

Quaestis per episcopum post consecrationem suam, ecclesie relinquenda sunt. Capitulum tertium.

Vt unus.

De testamentis & vltimis voluntatibus. 229

Vt unusquisque presbyter res quas post dies consecrationis adquisierit, propriis ecclesie relinquat.

Ex concilio Remensi.

Empta per praelatum ex emolumentis ecclesie, efficiuntur ecclesie, licet praelatus emerit nomine alieno. Capitulum iiii.

Inquirendum est si quis presbyterorum de redditibus ecclesie, vel oblationibus vel votis fidelium alieno nomine res comparauit: quia sicut nec suo, ita nec alieno nomine presbyter fraudem facere de facultatibus ecclesiasticis debet, quoniam hoc sacrilegium est, & par crimini iude furis, qui sacras oblationes asportabat & furabatur.

Ex concilio Toletano.

Maliorationes factae per praelatum in rebus ecclesie, sunt suae in vita, etiam si dimittat beneficium: sed de his testari non potest. hoc dicit secundum intellectum satis notabilem. Capitulum v.

Si quis sane clericorum agella vel vineolas in terra ecclesie sibi fecisse probabitur sustentandae vite causa, usque ad diem obitus sui possideat, verum post suum decessum ecclesie restituat, nec testamentario aut successorio iure cuiquam heredum proheredumve relinquat, nisi forsitan cui episcopus pro fructibus ac praestatione ecclesie largiri voluerit.

De testamentis & vltimis voluntatibus.

Titulus xxvj.

Gregorius iij. Antonio subdiacono.

Episcopus de rebus patrimonialibus testari potest, de rebus vero ecclesie seu intuitu ecclesie quaestis, testari non valet.

Capitulum primum.

Vorundam ad nos relatione peruenit, quod I. Atellanensis ciuitatis episcopus codito testamento in octo vncijs substantiae suae nurum heredem instituit, ecclesiam suam in residuis quatuor. Hortamur igitur, ut solliciti hoc discutias, & quicquid ipsum habuisse patuerit, a qualibet persona detineri nullatenus patiaris, nisi hoc solum, quod eum ante episcopatus ordinem proprium habuisse constiterit. Quicquid vero ecclesie ante ipsius consecrationem fuisse cognoueris, vel in episcopatus ordine praedictum episcopum adquisuisse, in eiusdem ecclesie dominio conferuetur.

Idem.

Abbatissa testari non potest, etiam si nunquam induisset habitum monachalem.

Capitulum ii.

Quia

Decretalium Gregorij Lib.iii. Tit.xxvj.

Quia ingredientibus: & infra. Gabina abbatissa conque-
sta est S. quondam abbatissam monasterij sui postquam
regendi suscepit officium, condito testamento legata
reliquisse, dicens eam vsque in diem obitus sui non induisse
habitum monachalem, sed in vestibus quibus vtitur loci illius
presbyteri, permansisse, sicut & illa quæ ante ipsam fuerat ab-
batissa, & hoc plenè ex cõsuetudine licuisse: & infra. Necessa-
rium ergo visum est, postquā abbatissa ordinata est, & in mo-
nasterio per annos plurimos vsque ad obitum præfuit, vestis
qualitatem ad culpā fortè episcopi pertinere, qui eam sic esse
permisit, non tamen * potuisse præiudicium monasterio irro-
gare * sed res ipsius eidem loco ex quo illic ingressa & abba-
tissa constituta est, de iure competere.

Idem.

Si intra annum à die monitionis non sit executio testamenti per
dehentem exequi, deucluitur executio ad episcopum. Cap.iii.

Nos quidem: & infra. Peruenit ad nos S. de hac luce mi-
grante supremæ voluntatis elogio monasterium præce-
pisse fundaricius desiderium à T. religiosa femina eius hæ-
rede protrahitur. Quamobrem te hortamur vt eam commo-
neas * quatenus intra annū monasterium quod iustum est de-
beat ordinare, & cuncta secundum voluntatem defuncti sine
altercatione cõstruere. Quod si intra prædictum tempus suo
in loco quo constitutum fuerat, seu si ibi non potest, & alibi
de ecclesi. placet ordinari, tecum implere neglexerit: tunc per te adificetur,
& omnia per te loco ipsi sine diminutione qualibet adifi-
gentur. Sic enim secundum piissimas leges dilatas defuncto-
rum pias voluntates episcopali decens est studio adimpleri.

Idem Petro subdiacono.

Debetur legatum, quantum nudis verbis à testatore sit relictum.

Capitulum quartum.

Indicante: & infra. Cognouimus R. referente quod mo-
ritens vxor Redempti * concham argenteam nudis verbis
iussit venundari, & suis dari libertis, & scutellam argenteam
cuidam monasterio reliquisse. In quibus voluntatem eius per
omnia volumus adimpleri.

Idem T. episcopo.

Non debetur legatum cum testator rem non suam, sed ecclesiæ
legauit, h. d. simpliciter inherendo literæ. Cap. v.

Filius noster F. conqueustus est, quod quondam P. pater suus
aliqua ecclesiæ vestræ sepulture sive gratia iuris alieni re-
liquit. Et quidem leges seculi hoc habent, vt hæres ad soluendum

De testamentis & ultimis volunt. 230

dom cogatur, si author eius rem legauerit alienam: sed quia
lege dei, non autē lege huius seculi viuimus, * valde mihi vi-
detur iniustum, vt res tibi legatæ, quæ cuiusdam ecclesiæ esse
perhibentur, à te teneantur, qui aliena restituere debuisti.

Ex concilio Maguntino.

Hæredi non adimplenti iussa testatoris, ab episcopo interdicitur
res à testatore relicta, h. d. inherendo literæ. Cap. vi.

Si hæredes iussa testatoris non adimpleuerint, ab episco-
po loci illius omnis res quæ eis relicta est, canonicè inter-
dicatur cum fructibus & ceteris emolumentis: vt vota de-
functi adimpleantur.

Ex concilio Lateranensi.

De bonis per ecclesiā acquisitis, clerici testari non possunt.

Capitulum septimum.

Cum in officiis charitatis primo loco illis teneamur ob-
noxij, à quibus beneficium nos cognoscimus recepisse:
econtra quidam clerici cum ab ecclesiis suis multa beneficia
perceperint, bona per eas adq̃sita, in alios transferre præsum-
unt. Hoc igitur quia antiquis canonibus constat inhibuit,
nos indemnitati ecclesiarum prouidere volētes, siue intestati
decesserint, siue aliis conferre voluerint, penes ecclesias ead-
em bona præcipimus remanere.

Alexander tertius.

Moderatam elemosynam de bonis per ecclesiā adq̃sitis cle-
rici facere possunt, etiam in aegritudine constituti. Cap. viii.

Ad hæc præsentibus innotescat, quod clerici de mobili-
bus quæ per ecclesiā sunt adepti, de iure testari non
possunt. Viuentes tamē & sui compotes moderatè valent ali-
qua de bonis ipsius non ratione testamenti, sed elemosynæ in-
tuitu erogare in aegritudine constituti.

Idem Vigilenti episcopo.

De bonis propriis, vel acquisitis intuitu personæ, clerici testari
possunt, de acquisitis intuitu ecclesiæ non. Cap. ix.

Quia nos: & infra. Consultationi. t. r. quod licet cle-
rici de his quæ paternæ successione vel cognationis
intuitu, aut de artificio sunt adepti, seu dono cõsan-
guineorum, aut amicorum, non habito respectu ad ecclesiā,
peruenerunt ad ipsos, liberè disponere valeant. De his tamen
quæ consideratione ecclesiæ perceperunt, nullum de iure pos-
sunt facere testamentum.

Idem Hostienſi episcopo.

Valde

* Alias,
tantum.
* Alias,
generare.

* Vide. l.
nulli. c. de
epiſ. & cle-
ri. in auth.
de ecclesi. si.
§. si quis
adificatio-
nem.

* Alias,
recepti.

* Alias,
vltimū.

* Alias,
tua nos.

Decretalium Gregorij Lib. iij. Tit. xxvj.

Valet testamentum, quod paracianus facit corā presbytero paraciali & duobus testibus: nec valet contraria consuetudo. hoc dicit, inharendo verbis literæ.

Capitulum. x.

Cum es in nostra presentia constitutus, proposuisti talem in tuo episcopatu consuetudinem obtinere, quod testamenta quæ sunt in vltima voluntate, penitus rescindantur, nisi cum subscriptione septem vel quinque testium fiant, secundum quod leges humane decernunt. Quia vero à diuina lege, & sanctorum patrum institutis, & à generali ecclesiæ consuetudine id noscitur esse alienum, cum scriptum sit quod in ore duorum vel trium testium stet omne verbum: præscriptam consuetudinem improbamus: & testameta quæ paraciani coram presbytero suo, & tribus vel duobus aliis personis idoneis in extrema fecerint voluntate, firma decernimus permanere, sub interminatione anathematis prohibentes, ne quis huiusmodi audeat rescindere testamenta.

Idem Iudicibus Vellencū.

Valet vltima voluntas ad pias causas coram duobus testibus, & est casus singularis.

Capitulum. xi.

Relatum est, quod cum ad vestrum examē super relictis ecclesiæ causa deducitur, vos nisi septē vel quinque idonei testes interuenerint, inde postponitis iudicare: & infra mandamus quatenus cum aliqua causa talis ad vestrum fuerit examen deducta, eam non secundum leges, sed secundum decretorum statuta tractetis, tribus aut duobus legitimis testibus requisitis: quoniam scriptum est: In ore duorum vel trium testium stat omne verbum.

Idem Electro & capitulo Cassanē.

De propriis potest testari clericus: in acquisitione per ecclesiam, etiam si sint mobilia, succedit ecclesia vel successor: potest tamen aliqua seruitoribus vel pauperibus largiri, si autem defunctus habet plures ecclesias vel beneficia, fiet aqua diuisio inter illa.

Capitulum. xii.

Relatum est auribus nostris, quod quia statim in Lateranē concilio, vt bona per ecclesiā acquisita, ad eā in clericorum obitu deuoluantur, dubitatis an hoc sit de immobilibus tantum, vel de mobilibus sentiendum: & infra. Respondemus, quod generaliter bona quolibet per ecclesiā acquisita eis debent iuxta Lateranen. concilium post acquirentis obitū remanere. Nomine autem ecclesiæ non episcopus vel successor clerici morientis, vbi est collegium clericorum, sed communis congregatio intelligitur, quæ rerum illarum debet canonicam

De testamentis, & vltimis voluntatibus. 237

canonicam distributionem & curā habere. Vbi autem in loco defuncti tantum est vnus ordinandus, is ea bona (sicut & alia ipsius ecclesiæ) in dei timore dispenset. Licet autem mobilia per ecclesiā acquisita, de iure in alios pro morientis arbitrio transferri non possunt: consuetudinis tamen non est improbandæ, vt de his, pauperibus & religiosis locis, & illis qui viuenti seruierant, siue sint consanguinei, siue alij, aliqua iuxta seruitij meritum conferantur. Ceterum quæ ex hereditate vel artificio aut doctrina proueniunt, distribuuntur pro arbitrio decedentis. Quia vero nonnulli in diuersis ecclesiis beneficia possident, diuidantur quæ habuerant, per estimationem congruam inter ipsas.

Innocentius. iij. Alisiodoreū. episcopo.

Tenet testamentum, si quis extremam voluntatem suam alterius dispositioni committit, & dicitur testatus ad pias causas. hoc dicit secundum intellectum notabiliorum.

Capitulum. xiii.

Cum tibi de benignitate: & infra. In secunda questione dicimus, quod qui extremam voluntatem in alterius dispositionem committit, non videtur decedere intestatus.

Idem C. t. sancti Laurentij in Lucina presbyt. card.

De relictis ecclesiæ petit episcopus partem suam, sicut aliquid fuerit sibi à testatore relictum, nisi eo modo & non in fraudem fuerit relictum à testatore quod maneret ea parte contentus, & legatum agnouerit.

Capitulum. xiiii.

Officij: & infra. Secundò quaesisti, cum quis in testamento relinquit episcopo propriam portionē, & alia multa monasterijs vel ecclesijs, vtrum episcopus ex illis legitimam possit petere portionē: & infra. Consultationi. e. r. quod si portionē illam cum conditione legauit episcopo, vt esset illa sola contentus, & episcopus acceptauit: quia per hoc alijs renunciasse videtur, de ceteris non poterit exigere portionem. Quod si eam ipsi absolute reliquit, portionē sibi debitā poterit nihilo minus de ceteris vindicare. Si vero cōstitit quod in fraudē modicum constituit mortuarium, vt in ceteris episcopus portionē debita fraudaretur: quia fraus & dolus alicui patrocinari non debet*, episcopus portionem ex illis poterit exigere à canone constitutam, saluis indulgentijs Romanis pontificis, quæ quibusdam regularibus sunt concessæ.

Idem.

Relictum episcopo contemplatione personæ, non diuiditur cum ecclesia cathedrali: secus si contemplatione ecclesiæ, siue nihil reliquatur

** Vide. l. heres me ff. de con. dit. & de mon. & l. in fraudē ff. de inue. sive.*

Decretalium Gregorij Lib. iij. Tit. xxvj.

Linguatur ecclesia, siue aliquid: siue coniunctim, siue separatim. Si autem soli ecclesia est saluum relictum, episcopus habebit portionem canonicam. Presumitur autem relictum contemplatione ecclesie saluum, quando sit ab extraneo habente administrationem: secus si fiat ab administrationem non habente. Cum ecclesie vero inferioribus episcopus non dimittit sibi relictum, quia non est sibi tanta communio cum ecclesiis inferioribus, sicut cum cathedrali.

Capitulum. xv.

Requisisti de his quæ testator pro anima sua legat in vltima voluntate, qualiter sint inter episcopum & ecclesiam diuidenda. Et quidem regulariter verum est, quod episcopus debet de his secundum diuersas consuetudines tertiam vel quartam portionem habere. Sed considerandum est diligenter, utrum testator leget hoc modo: Relinquo istud episcopo, an relinquo istud ecclesie: vel relinquo istud episcopo & ecclesie: an relinquo istud episcopo, & illud ecclesie. In primo casu distinguendum est, utrum relinquitur episcopo ab extraneo aut propinquo. Si ab extraneo, generaliter verum est quod presumitur esse relictum intuitu ecclesie, non personæ. vnde cathedralis ecclesia de illo potest canonicam petere portionem: quemadmodum episcopo competit sua portio, si aliquid ecclesie relinquitur. & hoc verum est, nisi testator exprimat quod velit illud tantum esse episcopi, non ecclesie: in quo casu seruanda est dispositio testatoris: secus autem si exprimat quod velit esse illud tantum ecclesie, non episcopi: quia priuata dispositio testatoris non potest generalem constitutionem canonis immutare. Nec est contrarium quod in canone legitur, videlicet quod pontifices quibus ab extraneis aliquid aut cum ecclesia aut sequestratum dimittitur aut donatur (quia hoc ille qui donat, pro redemptione animæ suæ, non pro comodo sacerdotis præbatur offerre) non quasi suum proprium, sed quasi dimissum ecclesie, inter facultates ecclesie computabunt, quoniam hoc est verum, cum testator ita sequestratum legat illud episcopo, quod non exprimit utrum velit ad episcopum tantum, non ad ecclesiam pertinere. Si vero relinquitur illud episcopo à propinquo, presumitur esse relictum non intuitu ecclesie, sed personæ: nisi forte contrarium probaretur: & de isto nihil potest ecclesia petere in vita eius. Quod si relinquitur episcopo & ecclesie: de illo inter ipsos canonica est diuisio facièda. Si vero istud episcopo, & illud ecclesie relinquitur: siue æqualia, siue inæqualia sint relictæ, reducèda sunt ad diuisionem canonicam inter episcopum & ecclesiam cathedrali, nisi ambo velint esse testatoris dispositione cõtenti, quam propter

De testamentis, & vltimis voluntatibus. 232

propter vltimæ voluntatis fauorè satis decens est obseruare, vbi neque fraus interuenit neque dolus, ne quisquam nimium defraudaretur debita portione. Secus autem est si aliquid legatur episcopo, & aliqua capellis vel monasteriis, aut aliis piis locis: nam in hoc casu quod legatur episcopo, eius est præcipuum cum ecclesia cathedrali, quemadmodum si cuilibet alij legaretur: & de illis quæ aliis legatur, portionem canonicam nihilo minus obtinebit: quoniam non est tanta communio inter episcopum & inter capellas & monasteria seu alia pia loca, quanta est inter episcopum & ecclesiam cathedrali, cui est spiritali coniugio copulatus: vnde quæ acquirat episcopus, non illis sed isti tantum acquirat. Illud autem est generaliter obseruandum circa eum qui potest proprium possidere, prælationem vel administrationem ecclesie non habentem, quod si aliquid relinquitur specialiter, non solum à propinquo, verum etiam ab extraneo, intelligitur esse relictum non intuitu ecclesie, sed personæ, nisi præbatio in contrarium appareret: & idcirco de illo nec episcopus, nec ecclesia potest in vita eius sibi aliquid vindicare, & hoc intelligitur esse verum cum fraus minime procuratur: quæ si detecta fuerit, patrocinari non debet.

Idem episcopo Tuscano.

In bonis patris, matris & auis, habet quis debitam iure naturæ, in qua grauari nequit: & filius rogatus de restituenda hereditate sub conditione, detrahat debitum iure naturæ, & Trebellanicam, in qua computantur fructus post litis contestationem percepti.

Capitulum. xvi.

Rainutus de Clera duas habet filias, Alterocham videlicet & Adiectam, matrem insuper Cleram, & uxorem nomine Adelasiam, in extremis positus cõdidit testamentum, Alterochæ filie puberi ultra dotem, quam ei dederat, domum & quendam hortum in eodem testamento relinquens. Adiectæ vero impuberi reliquit certa bona sua, adiciens ut Alterocha & soboles quæ gestabat in utero, eidem impuberi succederent, si absque liberis moreretur. Mortuo itaque testatore, tutores impuberis eam cum omnibus bonis eidem relictis à patre iure legitimo gobardorum cuidam P. nomine tradiderunt: quæ filium ex eo suscipiens, tandem sine liberis est defuncta: cuius bona idem P. maritus eius superstes aliquanto tempore possedit in pace: qui cum alia muliere matrimonium contrahens, & filios suscipiens ex eadem, diem clausit extremum. Postmodum inter Alterocham & filium eius ex vna parte, & filios eiusdem P. & Rainerium tutorem eorum ex altera, super bonis prædictis eiusdem Adiectæ suscitata materia questionis, cõperit coram G. iudice Tusca. adinuicem

Decretalium Gregorij Lib. iij. Tit. xxvj.

adinuicem litigare: coram quo Alterocha & filius eius bona quondam Rainutij tanquam ex causa fidei commissi vel substitutionis sibi debita petierunt, tutore filiorum predicti P. ex aduerso dicente, quod obstabat illis annalis prescriptio, vsuque pro dote, ac longi temporis silentium diuturnum. Insuper allegabat quod de bonis illis tam tertia Clerici matris testatoris, & tertia Adelaxie vxoris eiusdem, quam quarta per Trebellianum nomine ipsius Adiecte erant ante omnia deducenda. Dictus vero iudex supradictum Rainerium tutorio nomine pupillorum in restitutione bonorum Rainutij condemnauit, & tertia Clerici primo deducta, quam Adiecte ac viro suo donauerat: de qua in substitutione quam fecit Rainutius, non videtur aliquatenus cogitasse: deducta quoque tertia Adelaxie, quam ipsa P. vendiderat supradicto: precepit etiam idem iudex de his rebus illas tertias deducendas, de quibus deduci poterant secundum Tuscanam consuetudinem ciuitatis. Deduci prater ea quartam per Trebellianum idem iudex iniunxit, cum etiam quilibet extraneus restitutione grauatus ea deducere potuisset. sed vtraque pars ab illa sententia prouocauit: & infra. Cum autem coram G. diacono cardi. auditore a nobis concessio fuisset diutius litigatum, ipse de mandato nostro sententiam supradicti iudicis, videlicet in eo quod dixit tertiam Clerici & tertiam Adelaxie integraliter deducendas, pronunciauit iniusta, & ab ea legitime prouocatum, definiens sic illas tertias deducendas, ut legitima portio iure nature debita Alterochae, illi salua sit in vtraque: ad cuius restitutionem dictum Rainerium condemnauit. In eo vero quod quartam per Trebellianum idem iudex censuit retinendam: sententiam confirmauit eiusdem, ita videlicet, quod fructus de bonis ipsius a tempore litis contestate percepti a predicto P. & filius eius post mortem Adiecte, computentur in ea: qui si suffecerint ad quartam & fructus eius, eo nomine alia deductio nulla fiat: alioquin iuxta quantitatem fructuum perceptorum computationis ratio habeatur. Quia vero pater Adiecte ipsam in legitima non potuit aggrauare, legitimam ipsam videlicet eius partis quae sibi debebatur ab intestato, deducendam censuit, & etiam retinendam, ita quod deductio fiat tantummodo de his rebus de quibus secundum Tuscanam consuetudinem ciuitatis fieri consuevit. In eo autem quod prae nominatus iudex condemnauit Rainerium nomine pupillorum ad residui restitutionem Alterochae ac eius filio faciendam, ipsius sententiam confirmauit. Nos igitur eiusdem cardinalis sententiam ratam habentes, ipsam auctoritate apostolica confirmamus.

Gregorius

De testamentis, & vltimis voluntatibus. 233

Gregorius nonus Nomo. episcopo.

Episcopus compellitur fidei commissarius, seu executores testamenti ad exequendas pias voluntates defunctorum, etiam si testator hoc interdixisset.

Capitulum. xvii.

Tua nobis fraternitas intimauit, quod nonnulli tam religiosi, quam clerici seculares & laici pecuniam & alia bona, quae per manus eorum ex testamentis decedentium debent in usus pios expendi non dubitant aliis vibus applicare. Cum igitur in omnibus piis voluntatibus sit per locorum episcopos prouidendum, ut secundum defuncti voluntatem vniuersa procedant, licet etiam a testatoribus id cogeret interdici mandamus, quatenus executores testamentorum huiusmodi, ut bona ipsa fideliter & plenarie in usus predictos expendant, mentione praemia compellat.

Idem.

Filius rogatus restituere hereditatem, detrahit tertiam iure naturae, & quartam Trebellianicam in quibus potest legata relinquere, heredes instituit, & potestatem imponere.

Capitulum. xviii.

Rainaldus Peponis filius, haerens ab ipso institutus hoc modo, ut patrum suorum hereditatem restitueret, si absque filiis masculis moreretur: cum eis (mortuo Pepono) super quibusdam bonis hereditatis eiusdem in tres arbitros compromissum quorum duo, mortuo reliquo prout ex forma compromissi poterant procedentes, taliter arbitrati fuerint, quod neutra pars haberet licentiam transferendi quocunque modo in alium res predictas, nisi in eorum filios masculos ex ipsis legitime descendentes, & quod contra hoc fieret, non valeret. Porro dictum R. prolem non habens condidit testamentum, in quo medietatem partis suae de rebus predictis quibusdam auunculis suis, aliam vero medietatem & reliqua bona paterna vni ex patribus suis eius filius legauit, adiciens ut bona in quibus ex testamento vel ab intestato dicti heredes R. possent succedere, si venirent contra legatum dictum auunculis suis debitum, ad ipsos pro determinatis portionibus deuenirent. Demum eodem R. natura debitum persolvente, ac vno ex patribus hereditatem ad eundem predictam, cum dicti auunculi aduersus eundem patrum ac filios eius coram iudice communiter Vrbenetancium mouerunt questionem, petendo pro rata, quae ipsos cogeret, legatum predictum, & restitui eis, si contra ipsum illi venirent, quocunque occasione testamenti eiusdem R. ad ipsos perueniant, vel poterant peruenisse. Praefatus iudex ab illorum impetitione super legato ipsos absoluit, ad restitutionem alio-

rum

* vide l. l. pupill. ff. de adm. tut. Sal. in l. emptione. §. ff. de co. trahen. empt.

* vide l. l. ff. pupillor. §. si praetor. ff. de reb. co. per. Sal.

Decretalium Gregorij Lib. iij. Tit. xxvj.

* Vide. l. etiam. ubi datur ratio huius dicti. ff. de mino.
* Vide. l. in ratione §. qd. vulgo. p. Dar. ff. ad l. Falcid. de auct. de here. & falc. p. i.

* Vide. l. ex facta. §. ff. de vulg. & pupil.

tum bonorum sententialiter condemnauit eosdem. A cuius sententia cum amba partes nostram audientiam appellassent, petente vtraque parte dicti iudicis sententiam infirmari quatenus contra se fuerat promulgata, & quatenus pro se faciebat, executioni mandari. Dilectus frater noster. O. sancti Nicolai in carcere Tullianen. diaco. cardi. lite corā se legitime cōtestata, quoniam idem R. habebat in bonis quondam Peponis patris sui tertiam partem debitam iure naturæ, in qua grauari nequirit, necnō quartam Trebellianicam, quam quilibet extraneus restitutione grauatus deducere potuisset, * propter quod in rebus prædictis auunculis legatis portiones easde habuit R. præfatus, easque potuit in vltima voluntate legare, ac per hoc legatum tenuit vsque ad tertiam & quartam præfatis: licet ipsas non expresserit in legando, pronunciauit (non obstante præmisso arbitrio quod nec legatum teneret, nō poterat impedire) iudicem ipsum in eo, quod super hoc dictum patruū in totū absoluit, qui cōfessus est se pro medietate possidere prædicta, perperam iudicasse, condemnauitq; ipsum ad restitutionem medietatis tertie & quartæ partis ipsius legati pro rata, quæ dictos auunculos de ipso cōtingit, & in residuo præfati iudicis sententiam confirmauit. Cæterum in eo, quod idem iudex dictum patruū & eius filios totaliter in aliis quæ in secundo articulo petita fuerant, condemnarat, male ipsum pronunciaisse decreuit, quia filij eius contra voluntatem testatoris non inueniuntur aliquid commississe, cum nihil de petitis reperti fuerint possidere. Verum in portione, quam patruus habebat in bonis illis ratione quartæ & tertie prædictorum, quas R. habuit in bonis eisdem, in quibus eius institutio & legatio ac adiectio pene tenebat pro rata eosdē auunculos cōtingente de prædicto legato confirmauit sententiam iudicis supradicti. Eodem patre & eius filiis in residuo absolutis, & salvo nihilo minus ei ex iure institutionis beneficio legis Falcidie, * in restitutione præfati legati, si intra tempus legitimum voluntati paruierit testatoris. cumque inuentarium fecerit, & cōtra voluntatem testatoris lex Falcidia inducatur. Nos itaque ipsius cardinalis sententiam ratam habentes, eam auctoritate apostolica confirmamus.

Idem.

Executor testamentarius, qui suscepit illud officium, exequi compellitur.

Capitulum. xix.

I Oannes clericus, & P. laicus, executores vltimæ voluntatis clerici sanctæ crucis, qui venerabilibus & pijs locis de bonis suis in vltima voluntate legauit, mādās insuper satisfieri creditoribus

De successione ab intestato.

234

creditoribus per eosdem. Post mandatum susceptū per dicecesanum cogi debent testatoris explere vltimam voluntatem.

Idem.

Ponit quedam legata, in quibus non soluitur canonica portio, nisi fiat in fraudem.

Capitulum. xx.

D E his quæ in ornamentis, vel pro cereis, seu fabrica, luminariis, anniuersario, septimo, vigesimo, tricesimo die, siue aliis, ad perpetuum cultum diuinum legatur ecclesiis vel reliquis pijs locis, canonica portio (dummodo in fraudem nō fiat, vt ea episcopus seu parochialis ecclesia debeat defraudari) deduci non debet.

De successione ab intestato. Tit. xxvij.

Ex concilio apud Alaten. habito.

Clericus bona propria dare potest, cui vult: sed si decedat intestatus, & non habet consanguineos, succedit ecclesia. hoc dicit, iuncta gl.

Capitulum. i.

E d hoc ibidem inuentum est de episcopis, presbyteris, & clericis, vt si per hæreditatē vel alio modo intuitu personæ aliquid acquisierint, donare eis liceat cui voluerint, dum viuunt. Si autē ante obierint, quā hoc fecerint, altari cui seruiunt, omnia perpetuo sanctificentur, & in ius eius tradantur.

Ex concilio Tribur.

Si olim seruus, presbyter factus intestatus decedat, eius bona diuiduntur secundum formam hic contentam. hoc dicit secundum intellectum singularem qui hodie etiam tenet.

Capitulum. ii.

S ANCTO concilio adlatum est, quod quidam laici improbe sagunt contra presbyteros suos, ita vt de morientiu presbyterorum substantia partes sibi vindicent, sicut de proprijs feruis. Interdicimus itaque ne hoc vltius fiat, sed sicut liberi facti sunt ad suscipiendū gradum & agendū officium diuinū, ita nil ab eis præter diuinum officium exigatur. Peculium vero ipsorum diuidatur in quatuor partes, quarū vna episcopo, altera ecclesiæ, tertia pauperibus, quarta parentibus assignetur: & si non sint idonei pariter, episcopus eam recipiat, & in vsum ecclesiæ diligenter distribuatur. Et si quis contra hoc præsumpserit, anathematizetur.

Innocentius. iij. Muranen. episcopo.

Attingendo duos notabiles & singulares intellectus huius capituli summatur secundum quemlibet intellectum. Et primo fiet
C ii Valer

Decretalium Gregorij Lib. iij. Tit. xxviij.

Vallet testamentum ad pias causas conditum per verba enunciati-
na, etiam propter aliud prolata, quamquam successio seu testatio ve-
niat ad exclusiōem alterius ecclesiæ. Vel aliter secundum alium in-
tellectum, & sic: Per unum testem de veritate, & per confessionem
etiam incidenter factam probatur oblatio etiam quo ad effectum
consequendi bona oblata.

Capitulum. iij.

Uim dilectus filius abbas de Brusia, pro causa quam ad-
uersus episcopum Aduenensem habebat, diutius expectasset,
abbas proposuit ante dictus, quod archipresbyter de Alerio,
ad participationem orationum monasterio de Brusia, obtulit
se & suam & infra. Sufficiens intelleximus esse probatum, quod
dictus archipresbyter agens in extremis velut vltima expri-
mens voluntatem, asseruit se & sua monasterio contulisse. Vn-
de cum requisitus esset, ut conderet testamentum, respondit se
non posse testari: quia se & suos contulerat monasterio sedito-
rum: & licet vnus testis solus dixerit se vidisse quando se & sua
obtulit monasterio, quia tamē alij testes dixerunt se audiuisse
ipsum in abbatis presentia, quod prædictum est, consistentem,
non tanquam sufficienter probantes, sed tanquam vehementer
adminiculantes assertionem abbatis plurimum adiunabant.
Quia vero pars episcopi assererat se velle probare, quod dic-
tus archipresbyter in extremis laborans tanquam phreneticus
alienatus erat mente, unde non valuit quod expressit: nos
causam illam tibi sub hac forma duximus committendam, quod
nisi præfatus episcopus legitime probauerit seditum archi-
presbyterum suæ mentis compotem non fuisse cum vltimam
voluntatem expressit, super impetitione monasterij perpe-
tuum ei silentium imponatur, & compellatur restituere mo-
nasterio, quæcunque de bonis ipsius archipresbyteri vel etiam
monasterij occupauit. Si vero legitime probauerit archipres-
byterum, quæ super vltima voluntate præmissa sunt, alienata
mente dixisset ad faciendam ei nomine paræcialis ecclesiæ (cu-
ius ipse administrationem gesserat dum vixisset) restitutionem
bonorum, quæ ipsius archipresbyteri fuerant, monasterium
condemnetur, cum idem archipresbyter ab intestato deces-
serit: ipsique monasterio super impetitione episcopi silen-
tium imponatur.

De sepulturis. Tit. xxviij.

Leo tertius.

Decedens intestatus, sepelitur in sepulchro maiorum, vel ubi eli-
gitur sepulchrum: paræcialis tamen ecclesiæ habebit canonicam por-
tionem

De sepulturis.

235

tionem eius, quod relinquit ecclesiæ sepulchrum, hoc dicit secundum
veriorum intellectum.

Capitulum. i.

Nos instituta maiorum patrum considerantes, sta-
tuimus vnumquemque in maiorum suorum sepulchris
iacere, ut patriarcharum exitus docet. Nulli ta-
men negamus propriam eligere sepulchram, & Exo. 14.
etiam alienam, dominus enim & magister alienam
elegit ut propriam. Sed quia dignus est operarius mercede
sua, tertiam partem sui iudicii illi ecclesiæ dari censemur, in qua
coelesti pabulo refici consuevit: ut iuxta Apostolum sint cõso-
lationum focij, ut fuerunt passionum: & sic demum ubicunque
libitum fuerit, eligat sepulchram. Aliter ne fiat, autoritate do-
mini nostri, qui per prophetam locutus est, dicens: Ne transgre-
diaris terminos antiquos, quos posuerunt patres tui: sub ana-
thematis vinculo detestamur, & contradicimus.

Leo papa omnibus fidelibus per Darda-
niam constituit.

Qui conueritur ad monasterium, medietatem bonorum, quæ
pro anima sua disposuit, tenetur relinquere ecclesiæ paræciali.
Capitulum. ii.

Relatum est auribus nostris: & infra. Mādamus, ut quicun-
que amodo in monasterio cõuertere voluerit, siue in mor-
te, siue in vita omnium rerum & possessionum, quas pro salute
animæ suæ decreuerit disponere, medietatem ecclesiæ, ad quam
dignoscitur pertinere, relinquat.

Innocentius. iij. Genuensem archiepiscopo.

Ubi quis sepulchro maiorum relicto eligit sepulchrum in lo-
co minus religioso dolo indultus, seu ex contemptu, seu non dimissa
ecclesiæ suæ canonica portione expresse vel tacite, non tenet ele-
ctio, hoc dicit, saluando istum textum, quantum fieri potest.

Capitulum. iij.

Fraternitatem tuam non credimus ignorare, mortuorum se-
pulchra, & cœmeteria apud illas ecclesias, & monasteria
ex antiquo esse disposita, in quibus religiosorum fratrum cõuen-
tus sunt constituti, & orationes atque missarum solennia tam
pro viuis, quam pro defunctis frequentius celebrantur. Vnde
ipsorum deuotioni & extremæ voluntati, qui apud huiusmodi
ecclesias sepeliri desiderant, minime contradicendum est. Qui
vero relictis antiquis ecclesiis, & patrum aliorumque paren-
tum suorum sepulchris, contra consuetudinem patrum vete-
ris testamenti, qui cum patribus suis sepulti esse leguntur, ad no-

G iij ua &

Decretalium Gregorij Lib. iij. Tit. xxviii.

ua & minus religiosa loca se transferunt, irrationabiliter & contra antiquam institutionem facere videntur. Vnde si P. de Castello contra antiquam & rationabilem consuetudinem aliquid de corpore suo sepeliendo mandauit, hoc non praeiudicat rationi, sed viribus debet carere. Quocirca mandamus quatenus corpus ipsius monachis sancti Stephani reddi facias, & cum suis patribus sepeli.

Alexander. iij. episcopo Spalen.

Si quis in aegritudine, de qua docetur, offert se & sua monasterio, ecclesia parochialis habet inde canonicam portionem, secus si in sanitate.

Capitulum. iij.

DE his, qui in infirmitate vel sanitate cum bonis suis ad religiosa loca se transferunt, nihil tibi vel ecclesiis, a quibus receperunt salutis pabula, relinquentes, hoc tuum volumus prudentie innotescere, quod si in aegritudine ipsa ad religionem transeant, dummodo de aegritudine illa decedant, de bonis suis ipsi ecclesiis, a quibus assumpti fuerint, canonica debet portio exhiberi. Si vero ad religiosa loca se in sanitate transtulerint, de his quae locis ipsis conferent, cogi non possunt aliquid praescriptis ecclesiis impertiri, quia liberum est eis tunc bona sua non solum religionis, sed etiam quibuslibet priuatis conferre personis.

Idem.

Qui sepeliunt parochianum alienum, quem sepelire non debent, coguntur restituere corpus, & quae ratione ipsius obtinuerint, hoc dicit, cum cap. sequenti.

Capitulum. v.

EX parte canonicorum Ohrigen. nobis est intimatum, quod prior de Insula quendam parochianum suum post appellationem ad nos factam in sua ecclesia sepeliuit: & infra. Mandamus, quatenus praefatum priorem compellas, ut memoratis canonicis praedicti parochiani corpus restituat, & exinde amicaliter conueniat cum eisdem.

Idem decano & magistro R. Rauenna.

Summatum est supra cap. proxi.

Capitulum. vi.

Cum liberum sit: & infra. Ad audientiam nostram peruenit ex conuentione abbatis, & fratrum sancti Martini Laudon. quod cum presbyter quidam corpus cuiusdam mulieris (prout in ultima voluntate disposuit) ad eandem ecclesiam sepeliendum deferret, monachi sancti Vincentii Laudon. corpus ipsius violenter rapere, & in ecclesia sua sepelire minime dubitarunt: & infra. Mandamus, quatenus si ita esse inueneritis, praefatos monachos compellatis, ut ossa praefatae mulieris,

De sepulturis.

236

hieris, & beneficia, quae occasione sepulturae ipsius recepisse noscuntur, memoratis fratribus cum integritate restituant, & de cetero talia non praesumant.

Lucius tertius.

Mulier nupta libere potest sibi eligere sepulturam. Cap. vii.

DE vxore vero, * utrum quemadmodum vir liberam debet habere sepulturam: Nobis videtur, quod nulla super hoc inter virum & mulierem sit facienda distinctio, sed utriusque in casu isto aequalem esse credimus facultatem, cum electio ista ad eum potius statum pertineat, in quo mulier soluitur a lege viri.

* al. De vxore vero quasi nupta.

Pater filios impuberes, ubi voluerit, potest sepeliri facere, si hoc in tempus habet consuetudo, hoc dicit.

* vide. l. ff. de ha-

Verum autem pater quo magis voluerit minores filios velat sepelire, non inuenimus a sanctis partibus definitum, & propterea terrae consuetudini decernimus relinquendum.

ff. de ha-

re. in fin.

& l. quod

sonsa. c. h.

not. c. de

don. ante

nup.

Idem praeposito & capitulo Fauenti. Si parochianus ecclesia cathedrali alibi sepelitur, de ipsius funeribus, seu relictis ecclesia sepulchra debet: quarta capitulo ecclesiae cathedrali.

Capitulum. viii.

Cum super quodam capitulo: & infra. Praesentium auctoritate statuimus, ut si aliquem parochianorum vestrorum alibi contigerit eligere sepulturam, de testamento ipsius quarta vo-

Clemens tertius.

In quantitate canonica, quae debetur ecclesiae parochiali, statueret loci consuetudinem.

Capitulum. ix.

Certificari voluisti a nobis, quomodo illa clausula, quae in priuilegiis solet apponi, salua iustitia illarum ecclesiarum, a quibus mortuorum corpora assumuntur, intelligi debeat & exponi. Cum autem super hoc articulo diuersa antecessorum nostrorum manauerint instituta, Leone iustitia illam quandoque tertiam partem, quandoque mediam, & Urbano quartam fore censentibus: nos tale praebemus in hac varietate responsum, ut sicut beatus Hieronymus inquit, vnaquaeque provincia in suo sensu abundet, secundum rationabilem consuetudinem regionis: illa iustitia circa medietatem, vel tertiam, aut quartam partem pro locorum diuersitatibus attendatur.

* vide. l. de supel.

leg. c. l.

cu de la-

nionis. g.

afinam. ff.

Inno. iij. episcopo Claremonten. & abba Maurien.

Privilegiati super iure funerandi, sepelire possunt illos qui a patre eis eligunt sepulturam, soluendo tamen canonicam portionem siue.

c. iiii ecclesia

Decretalium Gregorij Lib. iij. Tit. xxviij.

ecclesie parociali. Si vero alios sepeliunt, tenentur restituere quicquid occasione funeris receperunt.

Capitulum. x.

In nostra presentia constitutus priore ecclesie montis Fer-
randi, & procuratore hospitalarium Claremonten. dioc.
idem prior proposuit, quod predicti hospitalarii quosdam pa-
rochianos suos, quorum duo erant intra annos legitimos, rece-
perunt ad ecclesiasticam sepulturam. Contra predictus pro-
posuit procurator quod tam ex privilegio, quam ex indulgentia spe-
ciali, licet hospitalariis omnes passim præter excommunicatos
& interdictos ad ecclesiasticam sepulturam recipere, qui apud
illos elegerint sepeliri, fideique commissa in ultima voluntate
relicta possunt licet accipere soluta, tantummodo quarta
parociali ecclesie, de cuius parocia mortuorum corpora as-
sumuntur præterquam de equis & armis, quæ indulta sunt ip-
sis in subsidium terræ sanctæ, de quibus quartam deducere non
tenentur: & infra. Talem super his duximus sententiam pro-
ferendam, quod predicti hospitalarii de cetero non recipiant
parochianos ecclesie supradictæ ad ecclesiasticam sepulturam,
nisi apud eos elegerint sepeliri: & tunc parocialis ecclesia de
oblationibus, lectis, & aliis quæ defunctus pro anima sua in ul-
tima dispositione reliquit, præterquam de equis & armis, re-
cipiat quartam partem, & hospitalarii residuum habeant, nisi
dolo vel fraude eorum defunctus inductus fuerit ad disposi-
tionem huiusmodi faciendam. Nihilominus ipsis hospitalariis
iniungentes, ut de quarta trium millium solidorum priori sa-
tisfaciant memorato, cum constet eos à parochianis eius illos
solidos recepisse, nisi sit sufficienter ostensum, quod eorum
oblato vel conuersi fuissent. Eisdemque præterea duximus
iniungendum quod nisi probauerint, quod Gu. parochianus pri-
oris qui fuit interfectus in campis, apud ipsos elegerit sepul-
turam, vniuersa quæ ipsius intuitu receperunt, priori restitua-
nt memorato: * alioquin quartam partem solummodo re-
stituere teneantur. Pro illis vero quos constat intra annos le-
gitimos decessisse, quæ sepulture eorum gratia receperunt,
restituant vniuersa. Idem archiepiscopo Turonensi.

Casualiter mortuus privatus non debet ecclesiastica sepultura.

Capitulum. xi.

Ex parte parentum M. nobis est intimatum, quod cum no-
bilis vir dominus L. de insula Butardi eidem posuisset in-
sidias, quæ sollicitauerat sepe de stupro, & ipsa gartionibus, qui
eam rapere nitentur, super quendam pontem occurreret, tan-
dem fugiens manus illorum in amnem de ponte cadens fuit ca-
su sub-

De sepulturis.

237

su submersa. Quocirca mandamus quatenus cum illa non spo-
te præcipitauerit se de ponte, sed (sicut superius est expressum)
casu ceciderit, corpus eius tradi facias ecclesiasticæ sepulture:
præsertim cum ex honesta causa fugisse noscatur, & cui comu-
nicabatur viventi, communicandum sit iam defunctæ.

Idem Nidrosien. archiepiscopo.

Si ossa excommunicatorum sunt sepulta in ecclesiastico cæme-
terio, & discerni possunt, debent exhumari, & prout: alias se-
cus.

Capitulum. xii.

Accris est canonibus institutum, ut quibus non communica-
uimus vivis, non communicemus defunctis: & ut careant
ecclesiastica sepultura, qui prius erant ab ecclesiastica unitate
præcisi, * nec in articulo mortis ecclesie reconciliati fuerint.

Vnde si contingat interdum, quod vel excommunicatorum
corpora per violentiam aliquorum, vel alio casu in cæme-
terio ecclesiastico tumulentur, si ab aliorum corporibus dis-
cerni poterunt, exhumari debent, & procul ab ecclesiastica se-
pultura iactari. Quod si discerni non poterunt, expedire non
credimus, ut cum excommunicatorum ossibus corpora extumu-
lentur fidelium, cum licet non obstitit sepultura nulla vel
vilis, impiis tamen celebris vel speciosa non prosit.

Innocentius tertius episcopo Magalen.

Terra cæmeteriata pro sepultura fodienda vendi non debet.

Capitulum. xiii.

Bolendæ consuetudinis peruersitas apud Montem Pessu-
lan. (ut dicitur) inoleuit, ut decedentibus non prius per-
mittatur effodi sepultura, quam pro terra in qua sepeliendi sunt,
certum precium ecclesie persoluatur: & infra. Mandamus
quatenus cum loci diocesanus existas, inhibeat clericis ne
quicquam omnino præsumant exigere hac de causa.

Gregorius. ix. episcopo N.

Excommunicatus, qui per suum presbyterum fuit absolutus in status in
morte, in cæmeterio sepeliri debet, & ad satisfaciendum coguntur extremis
hæredes.

Capitulum. xiiii. vide in l.

Parochiano tuo qui excommunicatus pro manifestis ex-
cessibus, videlicet homicidio, incendio, violenta manu in-
iunctione in personas ecclesiasticas, ecclesiarum violatione vel
incestu fuit dum ageret in extremis, per presbyterum suum
iuxta formam ecclesie absolutus, non debent cæmeterium &
alia ecclesie suffragia denegari: sed eius hæredes & propin-
qui ad quos bona peruenierunt ipsius, ut pro eodem satisfa-
ciant, cen. sunt ecclesiastica compellendi.

De pa-

Decretalium Gregorij Lib. iij. Tit. xxix.

De parœciis, & alienis parœcianis.

Titulus. xxix.

Ex concilio Africano.

Inter episcopum substitutionem episcopo heretico, & ipsum episcopum hereticum reuersum, & ex dispensatione receptum, diuiditur episcopatus modo hic expresso.

Capitulum. i.

S I episcopus ex Donatistis ad catholicam unitatem est conuersus, & qualiter inter se diuidant eas que sic inuenta fuerint, ubi ambæ partes fuerint: id est, ut alia loca ad illum, alia ad alium pertineant, ita ut ille diuidat, qui amplius temporis in episcopatu habet, & minor eligat. Quod si forte vnus fuerit locus, ad eum pertineat quem plebs elegerit. Sed si antiqui catholici suum uoluerint, & illi suum, qui ex Donatistis conuersi sunt: plurimorum voluntas paucioribus præferatur. Si autem partes æquales sunt, maioris temporis episcopo deputetur. Si autem ita plurima loca inueniuntur, in quibus ambæ partes fuerint, ut non possint æqualiter diuidi, velut si in impari numero fuerint, distributis locis, qui parem habent numerum, quicunque locus remanserit, hoc in eo seruetur, quod dictum est cum de vno loco superius tractaretur.

* Vide. l. de fin. h. re. d. & si. ch. l. seg. ff. de paci.

Ex concilio Maneten.

Presbyteri parœciales dominicis diebus & festiuis parœcianos alienos ad missam admittere non debent, si ex contemptu ad eorum ecclesiam accedunt.

Capitulum. ii.

V T dominicis vel festiuis diebus presbyteri antequam missam celebrent, plebem interrogent, si alterius parœcianus in ecclesia sit, qui proprio contempto presbytero ibi uelit missam audire: quem si inuenerint, statim ab ecclesia abiciant.

Hadrianus papa.

Episcopus parœcianum alterius sine ipsius licentia ordinare non potest, nec eum aliter iudicare.

Capitulum. iij.

N ullus episcopus alterius parœcianum iudicare præsumat: & infra. Nam qui eum ordinare non potuit, nec iudicare potest.

Urbanus tertius.

Fines parœciarum, de quibus constat, vel finibus coherentia præscribi non possunt.

Capitulum. iij.

S Uper eo uero, quod apud uos intelleximus dubitatum, an quod de finibus & his que finibus coherent, non præscribendis, statutum per canones esse dignoscitur, sit in parœciarum limitibus,

De decimis, primitiis, & oblationibus. 238

limitibus, sicut in prouincialibus admittendum: respondemus quod bene uidetur in utroque seruandam, si fines legitima probatione, vel aliis indubitata fide constitutis ecclesiastica ordinatione statutos.

Celestinus. iij.

Si parœcianus seu diœcesanus domicilium transfert, primus prælati in eo in a episcopalia seu diœcesana sibi non vindicat: decimæ tamen prædiales illius parœcia sibi debentur, nisi alteri debeantur ex consuetudine.

Capitulum. v.

S ignificauit nobis Aconen. episcopus, quod cum post reuocationem Aconen. ciuitatis, ad habitandum in ea se quæ plurimi contulissent, qui ante generalem occupationem terræ sanctæ in aliis ciuitatibus regni Hierosolymitani elegerant mansionem: & infra. Et mandamus, quatenus prædictorum locorum prælatos, ut sibi nullam in prædictis Aconen. habitatores iurisdictionem usurpent, nec ab eis temporalia exigant quibus spiritualia non ministrant, distractione qua cõuenit cõpellatis: ita quod si de agris in eorum parœcia constitutis fructus percipiunt, & in ultramarinis partibus ratione prædiorum decimæ perfoluuntur, deinceps eis ipsas cum integritate perfoluunt: dicto uero Aconen. tanquam diœcesano suo cogantur de cæteris respondere.

De decimis, primitiis, & oblationibus.

Titulus. xxx.

Hieronymus super Ezechielem.

Exprimit quatuor genera decimarum, quæ ex reueri lege debebantur.

Capitulum. i.

D ecimam partem omnium frugum Leuitica tribui populus ex lege debebat. Rursus ex ipsis decimis Leuitæ, hoc est inferiorum ministrorum gradus decimas dabat sacerdotibus. Erant quoque & aliæ decimæ, quas unusquisque de populo Israel in suis horreis separabat, ut comederet eas cum iret in templum in urbe Hierusalem, & in vestibulo templi sacerdotes & Leuitas ad conuiuium inuitaret. Erant autem & aliæ, quas pauperibus recodebant. At uero primitiæ, quas de frugibus offerebant, non erant speciali nomine definitæ, sed offerentium arbitrio derelictæ. Traditione quoque accepimus Hebræorum, non lege præceptæ, sed arbitrio magistrorum inuolutæ, quod qui plurimum. xl. partem dabat sacerdotibus, qui minimū. lx. inter. xl. & lx. licebat quoddamque uoluissent offerre. Quod igitur in Pécateucho dubium derelictum est, hoc specialiter definitur propter sacerdotum auari-

Num. 18.

Decretalium Gregorij Lib. iij. Tit. xxx.

auaritia, ne amplius à populo exigant in primitiis offerendis.
Paschalis secundus.

*Non potest congruè summari, propter varietatem lectionum.
Capitulum secundum.*

Nouum genus exactionis est, ut clerici à clericis decimas exigant, cum nusquam in lege domini hoc legamus. non enim Leuita à Leuitis decimas accepisse leguntur. Illi profecto clerici, qui à clericis spiritualium ministeriorum labores accipiunt, decimas eis debent.

Hadrianus Vigoreñ. & Herfor. episcopis.

Compositio super decimis non tollitur per privilegium sequens, si de illa mentionem non facit.

Ex multiplici cōquestione V. presbyteri accepimus, quod cum inter abbatem de Brudeia, de consensu totius conventus, & predictum presbyterum talis intercesserit conventio, scripto monachorum authenticò roborata, quod monachi dicto presbytero & ecclesie sue de blado & vniuersis leguminibus, quamdiu viueret, decimas persoluerent, exceptis minutis decimis, quas idem presbyter quitas clamauit: idē abbas à nobis privilegium obtinuit, ut de laboribus, quos propriis manibus aut sumptibus excolunt, nulli decimas soluere tenerentur: & infra. Vnde quia non fuit nostre intencionis per privilegium nostrum conuentioni derogare predictæ: mandamus quatenus abbatem & monachos, ut eandem conuentionem (non obstante dicto privilegio, nisi de ipsa cōtineatur in eo) inuolabiliter teneant & obseruent, vel exinde secum pacifice conueniant, appel. postposita compellatis.

Idem Thomæ Cantuarien. archiepiscopo.

Monachi tenentur soluere decimas pradias de pradiis noniter cultis, de quibus decima prius soluebantur.

Commisum est nobis: & infra. Peruenit ad nos quod monachi de Bosse, ecclesie sancte Marie, in cuius parocchia cōmorantur, decimas ex integro nō persoluant. Eapropter mandamus quatenus eos, ut decimas de terris cultis, in quibus olim domus constructa fuerat, prefate ecclesie cum ea integritate persoluant, quā priusquam in eadē parocchia morarentur solebant persolui, compellas. Et sicut etiam de pascuis olim decimæ persoluebantur, ita nūc de eisdem ad frugum fertilitatem translatis, decimas volumus absque diminutione persolui.

Alex. iij. Cantuarien. archiepiscopo, & eius suffraganeis.

Per excommunicationem compellitur quis ad soluendas decimas de molendinis, & aliis hie contentis, & ea. se. b. d. cum seq. Cap. v.
Peruenit

De decimis, primitiis, & oblationibus. 239

Peruenit ad nos: & infra. Mandamus quatenus parocianos vestros monere curetis, & si opus fuerit, sub excommunicationis districtione compellere, ut de prouentibus molendinorum, piscariarum, feno, & lana, decimas ecclesiis, quibus debentur, cum integritate persoluant.

Idem Vintonien. episcopo.

Summatum est cum precedenti, & declaratum ut in precedenti dist. est.

Nuncios: & infra. Mandamus quatenus parocianos tuos de apibus, & de omni fructu decimas persolueri ecclesiis districtione compellas.

Idem Exonien. episcopo.

Decima fructuum statim cum collecti sunt, solui debet non deduci ex expensis.

Cum homines de Hortoneñ. de frugibus ix. partibus sibi retentis decimam ecclesie, cuius parociani sunt, sine diminutione soluere teneantur: & antequam id faciant, seruentibus & mercenariis suis de frugibus nō decimatis debita totius anni pro seruitio suo impendant, tunc demum de residuo decimam persoluentes: Mandamus quatenus eos cogamus, ut decimam statim fructibus collectis persoluant, arque de subtrahtis & retentis dignam satisfactionē exhibere procurent.

Idem monachis de Neucleñ.

Privilegiati super decimis non soluendis, de iis pradiis quæ ab aliis conducunt, decimam soluere tenentur.

Dilecti filij abbas & fratres sancte crucis, sua nobis cōquestione monstrarunt, quod prædia vnde decimas, & in magna parte sustentationem consueuerunt habere, à plerisque laicis conduxistis, & recepistis ad firmam. Vnde quoniam iidem fratres ex hoc grauantur enormiter, nec fuit intentionis nostre, aut antecessorum nostrorum, ut de possessionibus, quas conduxistis, decimas non soluatis: mandamus quatenus de prædiis, quæ cōduxistis in parocciis suis, de quibus consueuerunt decimas percipere, plenarie soluatis eisdem, vel cum ipsis amabiliter componatis.

Idem abba. & fratribus Doloñ.

Reuocatur privilegium si ex postfacto incipit enormiter nocere.

Svggestum est ex parte vestra, quod abbas & fratres monasterij de Vrsin. decimas à vobis auferre conantur. Dist. v. mandamus quatenus cum predicto abbate & fratribus super

Decretalium Gregorij Lib. iij. Tit. xxx.

per ipsi decimis componatis. nam quando Romana ecclesia ordini vestro privilegia de decimis dederat, ita erat rare abbatu vestri ordinis, quod exinde nulli poterat de iure scandalum suboriri: sed nunc in tantum augmentata sunt, ac possessionibus ditata, quod multi viri ecclesiastici de vobis apud nos querelam saepe proponunt.

Idem Tarraconensi archiepiscopo.

Cistercienses, templarii, & hospitalarii decimam pradiorum suorum, quae propriis manibus aut sumptibus excolunt, solvere non tenentur: alii vero religiosi non soluunt decimas de hortis & nutrimentis animalium, nec de novaliis, quae propriis manibus ac sumptibus excolunt.

Capitulum. x.

Ex parte tua ad nos noueris peruenisse, quod albi monachi & nigri, & quidam alij religiosi ecclesias tuae iurisdictionis redditibus decimarum occasione privilegiorum, quae sibi Romana indulget ecclesia, spoliare praesumunt. Sanè nolumus tolerare, quod praedecessores nostri ferè omnibus religiosis decimas laborum suorum concesserant. Sed praedecessor noster Hadrianus solis fratribus Cisterciens. ordinis, & templariis, & hospitalariis, decimas laborum suorum, quos propriis manibus vel sumptibus colunt, indulget: ceteris vero, ut de novaliis suis, quae propriis manibus vel sumptibus excolunt, & de nutrimentis animalium suorum, & de hortis suis decimas non persoluant: quae sumus super his imitati. Quare ij quibus hoc indultum est, hac occasione decimas de aliis rebus ecclesiae suae non possunt subtrahere, vel sibi aliquid ulterius vindicare.

Idem.

Privilegium super decimis laborum non extenditur ad terras quae aliter aduocantur excolenda.

Capitulum. xi.

Idem. Ite de benignitate sed. apost. sit vobis indultum, ut de laboribus quos propriis manibus vel sumptibus colitis, nemini decimas solvere teneamini: propter hoc tamen non est licitum vobis decimas de terris vestris subtrahere, quas aliis traditis excolendas.

Idem.

Privilegium super decimis laborum, etiam ea quae non sunt novalia comprehendit.

Capitulum. xii.

Audientiam nostram: & infra. Illud privilegij capitulum prava quidam interpretatione pervertentes, quo Cisterciensibus indulgetur ne de laboribus quos propriis manibus aut sumptibus excolunt, aliquis decimas ab eis exigat: adfe-

De decimis, primitiis, & oblationibus. 240

adferunt quod pro laboribus novalia intelligi debent: & infra. Mandamus quatenus non permittatis hoc fieri. nam si intelligeremus tantummodo de novaliis ubi ponimus de laboribus, de novaliis poneremus.*

Idem Brixien. episcopo.

Decima novaliis debentur ecclesiae in cuius parochia surgunt. si vero non sunt in certa parochia, debentur diacono, qui potest sibi simplici retinere, vel alteri ecclesiae concedere.

Capitulum. xiii. ter. ff. ex quib. cau. ma. & d. 3. ff. de of. p. p. r.

Quoniam a nobis sollicitudo tua requisivit, quid de decimis novaliis tuae dioec. tibi sit statuendum: Respondemus ut si terra, quae arabiles sunt, intra certam aliquis ecclesiae parochiam fuerint, decimas earum (tua parte retenta) eidem ecclesiae facias assignari. Alioquin ipsas secundum discretionem a deo tibi datam, alij ecclesiae deputare, vel ad opus tuum poteris retinere.

Idem Remensi archiepiscopo.

Decima possunt exigi.

Capitulum. xiiii.

Arceianos & infra. Cum decimae non ab homine, sed ab ipso domino sint institutae, quasi debitum exigi possunt.

Idem Ambianen. episcopo.

Decima laica iure hereditario concedi non potest.

Cap. xv.

Ad haec donationem decimae, quae abbas sancti S. de Monasteriali cuidam loco concessit per successionem tenendam: quoniam sanctuarium dei iure hereditario possideri non debet, viribus carere decernas, & laicum nisi decima ipsam ipsam ecclesiae liberè resignauerit vinculo excommunicationis adstringat.

Idem Marsilien. episcopo.

Iudei coguntur pradiales decimas solvere, aut pradia dimittere.

Capitulum. xvi.

De terris quas Iudei colunt, tu prudenter respondemus, ut eos ad decimas persolendas, vel possessiones penitus renunciantes, cum omni distinctione compellas, ne forte occasione illa ecclesiae valeant suo iure fraudari.

Idem.

Decima vel oblationes ecclesiae laicis concedi non possunt, & praeterea contra faciens est puniendus.

Cap. xvii.

Quamvis sit grave nimis, & divini digni animadversione iudicii habeatur, quod laici quidam quod sacerdotum est in ecclesiasticis rebus usurpant: maiore tamen incurunt formidinem, quod fomitem sui erroris dicuntur in ipso clero aliquoties invenire, dum quidam praetorum ecclesiae decimas & ecclesias disponere eis indulget, & eos in deum mortis impel-

* Vide l. ab hostib.

ab hostib.

ab hostib.

ab hostib.

ab hostib.

ab hostib.

ab hostib.

ab hostib.

ab hostib.

ab hostib.

ab hostib.

ab hostib.

ab hostib.

ab hostib.

ab hostib.

ab hostib.

ab hostib.

ab hostib.

ab hostib.

ab hostib.

ab hostib.

ab hostib.

ab hostib.

ab hostib.

ab hostib.

ab hostib.

ab hostib.

ab hostib.

ab hostib.

ab hostib.

ab hostib.

ab hostib.

ab hostib.

ab hostib.

ab hostib.

ab hostib.

ab hostib.

ab hostib.

ab hostib.

ab hostib.

ab hostib.

ab hostib.

ab hostib.

ab hostib.

Decretalium Gregorij Lib. iij. Tit. xxx.

impellunt, qui prædicatione eorum ad viam vite fuerant reuocandi: & infra. Statuimus vt si quis alicui laico in seculo remanenti ecclesiam, decimam, oblationemque concesserit, à statu suo sicut arbor quæ inutiliter terram occupat, succidatur, & donec emendet, dolore suæ iaceat ruinae prostratus.

Idem.

Statutur consuetudini an colonus soluat decimam ecclesie in cuius parochia sita sunt prædia, an ecclesia ubi audit divina, & percipit ecclesiastica sacramenta.

Capitulum. xviii.

Cum sint homines in parochia vnius ecclesie (sicut adseritur) qui terras in alia parochia excolunt. t. di. nos cõsultuit, cui ecclesie de terris illis decimas soluere debeant: & infra. Sanè nõ est nobis facile super hoc certum dare responsum: cum authoritates sanctorum patrum etiam sint diuersæ. Et ideo in huiusmodi dubitatione ad cõsuetudinem duximus recurrendum, & attendendum etiam, si illa ecclesie in vno sint, vel in diuersis episcopatibus cõstituta: quia difficile nimis videtur, vt vna ecclesia in episcopatu alterius recipiat decimas: cum ex hoc episcopatum fines cõfundi non immerito videretur.

Ex concilio Lateran.

Non potest laicus transferre decimam in alium laicum, etiam si cum titulo illam possideat. h. d. cum gloss.

Cap. xix.

Prohibemus ne laici decimas cum animarum suarum periculo detinèntes, in alios laicos possint aliquo modo transferre. Si quis verò receperit, & ecclesie non reddiderit, Christiana sepultura priuetur.

Lucius iij. Strigoni archiepiscopo.

Decima personalis debetur ecclesie ubi quis percipit sacramenta, licet alibi lucrum contigerit. In prædiali verò, statutur consuetudini, si in aliena parochia colonus prædium coluit.

Cap. xx.

Ad apostolicæ sedis regimen: & infra. Intelleximus quòd quædam consuetudo in Hungaria inoleuit, vt multitudo populi plerumque de parochia vnius episcopi in diocesim alterius transferatur: in qua licet per multa tempora moram traxerit, vterque tamen episcoporum, tam is cuius parochiam reliquerunt, quam is cuius parochiam sunt facti, decimationem requirit. Ideoque. t. nos duxit fraternitas consulendos, cui potius decimæ sint reddendæ. Noueris igitur, quòd æquum est, vt illi ecclesie decimæ personales reddantur ab eis, in qua ecclesiastica percipiunt sacramenta. Super decimis verò molisium vel fructuum arborum, si coluerint in alia parochia, quam in ea

in qua

De decimis, primitiis, & oblationibus. 241

in qua habitant (quoniam à diuersis diuersa cõsuetudo tenetur) eu eligas in hoc casu, quod per consuetudinem diu obtentam ibidem noueris obseruatum.

Clement tertius.

De omni fructu prædij soluenda sunt decima. Cap. xxi.

Ex parte canonicorum ecclesie tuæ nobis est querela proposita, quòd quidam agricultores, cum simul vel diuersis temporibus anni, in eodẽ horto vel agro diuersa semina sparserint, non nisi de vnius illorum seminum fructibus decimas illi persoluant: & infra. Mandamus quatenus si noueris rem taliter se habere, agricultores illos, vt de omnibus prædiorum fructibus decimas absque diminutione persoluant, ecclesiasticis compellas.

Celestinus tertius.

Decima prædiales soluenda sunt expensis non deductis.

Capitulum. xxii.

Non est in potestate hominum, cum plantant arbores, vel aliqua semina terra mandant: & infra. Reuera sicut sancti patres in suis tradiderunt scripturis, de vino, grano, fructibus arborum, pecoribus, hortis, negociatione, de ipsa etiam militia, de venatione, & de omnibus bonis decimæ sunt ministris ecclesie tribuendæ, ita vt qui de his eas soluere neglexerint, ecclesiastica distictione debeant percelli: & infra. Volumus ergo & districte precipimus, quatenus antequam villas deducatis de bonis prædictis expensas, decimas ecclesiis, ad quas pertinent, cum integritate debita persoluantis.

Idem.

De redditibus molendini ad ventum, soluenda sunt decima.

Capitulum. xxiii.

Ex transmissa querela rectoris ecclesie de N. intelleximus: & infra. Quia fidelis homo de omnibus que licite potest acquirere, decimas erogare tenetur: Mandamus quatenus H. militem ad solutionem decimarum de his que de molendino ad ventum proueniunt, sine diminutione aliqua compellatis.

Innocentius iij. Pistorien. episcopo.

Locator vel conduclor possessionum tenentur ad decimas, nisi se immunes ostendant.

Capitulum. xxiiii.

A nobis tua fraternitas requisivit: & infra. Cum igitur quilibet decimas soluere teneatur, nisi à præstatione ipsarum specialiter sit exemptus: Fraternitati. t. respon. quòd à dantibus & recipientibus possessiones ad firmam, de fructibus

H bus,

Decretalium Gregorij Lib. iij. Tit. xxx.

bus, quos percipiunt, decimæ sunt soluendæ: nisi ab eis ostendatur quare ab huiusmodi sint immunes.

Idem Vercellen. episcopo.

Imperialis concessio, sub quacunque forma à solutione decimarum eximere non potest.

Capitulum. xxx.

T Variè infra. Porro cum laicis nulla sit de spiritualibus cōcededi vel disponedi facultas, imperialis cōcessio quantumque generaliter fiat, neminem potest à solutione decimarum eximere, quæ diuina constitutione debentur.

Decimæ noualium non pertinent ad laicum, qui decimas habet in feudum, hoc dicit.

Nec occasione decimationis antiquæ (licet in feudū decimæ sint concessæ) sunt decimæ noualium usurpandæ, cum in talibus non sit extendenda licentia, sed potius restringenda.*

Idem eidem.

Sine deductione seminis & sumptuum, debent dominus & colonus decimam soluere, & non cui voluerint ecclesia vel pauperibus, sed ecclesiæ cui debentur: nec ab hoc excusantur propter malitiam clericorum.

Capitulum. xxxvi.

T Va nobis. intimauit, quod quidam laici decimas ecclesiæ à clericis tuis peruersis machinationibus subtrahere moluntur. Quidam enim ex eis semen & sumptus qui sunt in agricultura, dicunt primitus deducēdos, & de residuo impendendam decimā adseuerant. Alij verò de portione fructuum quam à colonis accipiunt, partem decimæ separantes, eam capellis suis aut alijs clericis, aut etiā pauperibus conferunt, vel in usus alios pro sua voluntate conuertunt. Nonnulli etiā vitam clericorum tanquam abominabilem detestantes, decimas eis ob hoc subtrahere non verentur: & infra. Verum si ad deū (à quo cuncta bona procedunt) adsectores huiusmodi debitum respectū haberent, ius ecclesiasticū deminuere non contenderent, nec decimas quæ tributa sunt egentium animarum præsumerent detinere. Cum enim deus, cuius est terra & plenitudo eius, orbis terrarum, & vniuersi qui habitant in eo, deterioris conditionis esse non debeat, quam dominus temporalis, cuius statum de terris quas exhibet alijs excolendas, non quidem deductis sumptibus aut semine separato, necessario cum integritate persoluitur: nimis profecto videtur iniustum, si decimæ quas deus in signum vniuersalis dominij sibi reddi præcepit,* suas esse decimas & primitias adseuerant, occasione

Psal. 23.

* Vide. l.

Quintus.

Minutus. 2.

§. argento.

ff. de agro.

et ar. de.

De decimis, primitiis, & oblationibus. 242

casione pmissa, vel excogitata magis fraude deminui valeant, cum deo debita sit solutio decimarum, in tantum, vt ad eas clericis exhibendas, quibus eas ipse pro suo cultu concessit, laici si moniti reddere noluerint, ecclesiastica sint districtione cogendi. Et cum de cunctis omnino prouentibus decimæ sint reddendæ, sicut colonus de parte fructuum, quæ sibi remanet ratione cultura: sic & dominus de portione, quam percepit ratione terra: decimā reddere sine diminutione tenetur. Prætextu verò nequitie clericorum nequeunt eas (nisi quibus ex mandato diuino debetur) pro suo arbitrio erogare: cum nulli sit licitum aliena cuiquam cōcedere præter domini voluntatem: & infra. Quoniam igitur pati nolumus, vt ecclesiarum & clericorum iura præsumptione qualibet minuatur: mādamus quatenus omnes, qui ratione personarum, aut etiam prædiorum decimas ecclesiis & clericis tuæ diocesis exhibere tenentur, ad eas cum integritate reddendas app. re. compellas.

Idem abbati sanctæ Columbe Senon.

Privilegium super decimis non soluendis ecclesiasticæ personæ concessum noualia comprehendit, hoc dicit secundum intellectum, qui placet Panor.

Capitulum. xxxvii.

Ex parte tua: & infra. Cum tibi quod maius est, sit concessum, vt videlicet decimas de laboribus terra paræciorum tuarum cum integritate percipias: de noualibus eas exigere satis potes: quia vbi maius conceditur, minus concessum esse videtur.

Idem Helien. episcopo.

Negotiator de lucro decimam soluit deductis expensis, quas facit de pecunia decimata: expensæ verò quæ sunt pro habendis fructibus, non deducuntur, & de fructibus soluitur decima, etiam non deductis expensis factis pro re restitanda.

Cap. xxxviii.

Pastoralis officij: & infra. Explicari postulat, utrum quis possit de molendinis & piscariis necessarias expensas deducere priusquam soluat decimas ex eisdem, sicut est in negotiatione concessum. Ad quod respondemus, quod licet circa res adquisitas, vel factas de pecunia decimata, cum ipsa venduntur, credamus deducendas expensas, & de residuo quasi de lucro decimas persolundas, vt si vendatur domus, ager, vinea, clibanus, molendinum, grex, aut qualibet merces. Expensas tamen quæ sunt pro fructibus percipiendis, ex illis de quibus fructus proueniunt, non credimus deducendas, etiam si fuerint decimate: quoniam salua decima

H ij fructus

Decretalium Gregorij Lib. iij. Tit. xxx.

fructus efficiuntur eorum, qui faciunt ipsas expensas. Fructus autem ipsos alienari posse non credimus, nisi cum onere decimarum. Nec pro restaurando detrimento quarumlibet rerum, ex quibus decimæ persoluantur, credimus deducendas expensas de prouentibus decimandis: quia penes dominum res permanent restauratae, ut si pars aliqua moriatur armenti, deterioretur vinea, portio mercis depercat, vel totus clibanus destruitur.

Idem.

Qui praescribit decimas in aliena parocia, si ibi insurgunt noualia, ipsorum decimas non habebit. Cap. xxix.

Cum contingat interdum in tua diocesi, & infra. Cum in quibusdam parocciis ad quasdam ecclesias, vel personas ecclesiasticas ab antiquo pertineat perceptio decimarum, & de nouo fiant noualia in eisdem, quaris à nobis, ad quam huiusmodi noualium decima incipiat pertinere? Unde inquisitioni. t. t. respond. quod cum perceptio decimarum ad parociales ecclesias de iure communi pertineat, decimæ noualiū quæ sunt in parocciis earundem, ad ipsas proculdubio pertinere noscuntur, nisi ab his qui alias percipiunt decimas, rationabilis causa ostendatur, * per quam appareat noualium ad eos decimas pertinere.

* Vide. non omni. per Bart. ff. de legi.

Idem episcopo Beluacensi.

Decima omnium fructuum prædicti debetur ei quæ decimas ibi præscripsit, sed ad aliud prædium præscriptio non extenditur.

Capitulum. xxx.

Cum in tua diocesi, quedam monasteria & conuenticuales ecclesie, in multis parocciis maiores decimas percipiant & minutas, de quibusdam fructibus annuatim perceptis non fuerunt decimæ persolutæ: & infra. Respondemus quod si fructus prædicti de illa terra proueniunt, de qua monasteria vel conuenticuales ecclesie aliquos percipiunt ratione decimarum prouentus: eis proculdubio decimæ fructuum debentur eorum, cum ipsi terra illa ab antiquo fuerit decimalis, & non debeat una eademque ecclesia diuerso iure censeri: alioquin parocciis ecclesiis exoluantur, ad quas de iure communi spectat perceptio decimarum.

Idem Vespriemensi episcopo.

Laici ecclesias vel decimas donare non possunt, etiam si sunt reges: nec ex eorum titulo præstatur causa præscribendi. Cap. xxxvi.

Dum aduersus fratres hierosolymitanos hospitalis sancti Stephani te proponente in nostra præsentia quæstionem, quod

De decimis, primitiis, & oblationibus. 243

quod ipsi decimas de laboribus rusticorum suorum Vespriemensi ecclesie debitas non permitterent tibi solui: & infra. Comparentibus igitur te ac ipsi statuto termino coram nobis, G. presbyterum cardi. tibi & eis concessimus auditorem: coram quo decimas terrarum, quæ per rusticos hospitalis Vespriemensi diocesis excoluntur, & de chirographa & de nouacularia ecclesias, quæ per ipsos hospitalarios detinentur, intensione tua de iure communi fundata petisti. Prior autem hospitalis in prædictis decimis & ecclesiis præscriptione allegans proposuit se non teneri tibi super his respondere. quod cum per auditorem ad nostram audientiam peruenisset, mandauimus, quod idem prior præscriptionis titulum, quæ allegauit, probaret, qui B. regis ac reginæ Hungarie priuilegia exhibuit, qui ecclesie sancti Stephani, ad quæ dictæ ecclesie cum eisdem decimis pertinebant, in perpetuam elemosynam hospitali donationis titulo concesserunt, confirmationis Clementis Papæ prædicti. no. scriptum exhibens, per quod probare volebat concessione prædictam plenam habere vigorem: & infra. Cæterum ex parte tua fuit propositum, quod in decimis & ecclesiis à rege & regina donatis præscriptione non poterat opponere pars aduersa, quæ nec à donatione ipsorum initium habere poterat, nec à confirmatione præfata tantum effluxit temporis, quod possit præscriptio confirmari, & sic donationis regis ac reginæ allegatus titulus nullus erat, cum sacrilegij crimine incurrat, qui ecclesias vel ecclesiasticum aliquid de manu receperit laicali: & infra. Nos igitur cum donatores prædicti conferre non potuerint aliis, quæ ipsi de iure non poterant possidere, & per confirmationem prædicti Clementis super ecclesia sancti S. hospitali cum decimis & aliis pertinentibus à se factam, etiam si authentica appareret, tui episcopali nullatenus derogetur: sententialiter prohibemus ne fratres hospitalis præsumant ulterius impedire quo minus decimas percipias memoratas, & pacifice possideas in futurum.

Idem in concilio generali.

Domini prædiorum cogi possunt ut prædia dent colenda talibus à quibus sine contradictione ecclesia possit decimas consequi. hoc dicit usque ad. §. ille. Capitulum. xxxii.

In aliquibus regionibus quedam permixte sunt gætes, quæ secundum suos ritus decimas de more non soluunt, quamuis censcantur nomine Christiano: his nonnulli domini prædiorum ea tribuunt excolenda, ut decimis defraudantes ecclesias, maiores inde redditus adsequantur. Volentes igitur super his ecclesiarum indemnitatibus prouidere, statumimus, ut ipsi

H iij domi-

Decretalium Gregorij Lib. iij. Tit. xxxj.

habere, licet sacramento firmare velit eo tēore velamen sibi imposuisse, vt deponere possit.

Gregorius tertius Anath. subdiacono.

Monachus temere ad aliud monasterium transire, vel peculium habere non potest.

Capitulum. vi.

Ioannes frater: & infra. Presenti iussione mādāmus, vt ne quem monachum de monasterio in monasterium temere migrare liceat, nec eorū aliquem peculiare quicqua habere. Sed si hoc prāsumpserit, monasterio in quo ab initio conuersatus est, sub abbatis sui regula cōpetenti coercionē reddatur.

Ex regēto Gregorij.

Pbi est dura congregatio vel religio, requiritur in proficēte plena pubertas, scilicet tempus. xviii. annorum. hoc dicit habito respectu ad mentem līter. a. Et est textus singularis. Capitulum. vi.

Quia in insulis dura est congregatio monachorum, pueros in eorum monasteriis ante decimum octauum annū suscipi prohibemus.

Alexander tertius archiepiscopis & aliis ecclesiarum praelatis per Galliam constitutis.

Si Cisterciensis sine licentia sui abbatis ad aliud monasterium transiit, ad proprium monasterium regredi cogitur. Capitulum. vii.

Non est vobis dubium: & infra. Vniuersitati vestre mādāmus, quatenus monachos vel conuersos Cisterciens. ordinis, post professionem sine licentia abbatum suorum, p̄r episcopatus vestros recipi nullatenus permittatis. Et si qui ex eis sine licentia abbatum suorum de monasterio exire prāsumpserint, & commoniti celeriter non redierint, eos regredi compellatis.

Idem magistro F. Ciuitatē. cano.

Professio facta ante. xiiii. annos non obligat. post. xiiii. vero si sit per susceptionem habitus professorum, etiam non obligat, nisi deum perseverantia tridui.

Capitulum. viii.

Ad nostram noueris audientiam peruenisse, quod eremitae de monte Folio quosdam pueros seduxerunt in tantum, quod quidam iussionibus eorum assensum prābētes, statim religionis habitum in ipsorum monasteriis susceperunt: quorum vnus T. nomine statim poenituit, quod habitum induisset: & infra. Quocirca mandamus, quatenus si cōstiterit quod prafatus T. ante consummationē xiiii. anni susceptum habitum deposuerit, aut si post. xiiii. annum habitum ipsum sine probatione susceperit, & intra tridui deposuerit, eum ab impetitione

De regularib. & transeuntib. ad relig. 245

impetitione prādictorum eremitarum denunciet absolutum: & eam, quam postquam exiuit, iurauit accipere in vxorem, libere posse tradere, si alia causa rationalis non obstat.

Idem Helien. episcopo.

Qui recipit habitum professorum, ubi distincti sunt habitus, compellitur ibi vel alibi esse religiosus: sed si recipit habitum nouitiorum, potest ad seculum redire. Capitulum. ix.

Super eo quod quaesitum fuit de clericis qui religionis habitum susceperunt, & ante professionem ad priorem statum sunt reuerſi: Respondemus, quod si austeritatem religionis, ad quam migrasse noscuntur, seruare noluerint, ad minorem religionem sunt cogendi transire: nec amplius in ecclesiis secularibus debent assumi: ne cōtra votum, quod domino fecerunt, venire probentur. Verum si ante susceptum huiusmodi habitum in probatione positi recedere voluerint, secundum regulam beati Benedicte, non videntur prohiberi ad priorem statum redire, quae videtur praecipere, vt in eadem veste in qua veniunt, reuertantur.

Idem Ambianē. episcopo.

Canonicus regulari potest effici monachus, si religio ad quam transiit, est strictior sua: alius secus. Capitulum. x.

Sane de canonico, qui in ecclesia Aromatē. professionem fecerat, & fugerat ab eadem, in monachum a quodā abbate recepto: Id. e. f. significamus, quod si locus ubi nunc permanet, maioris religionis quam ecclesia Aromatē. existit, ipsum in eodem loco cū pura conscientia remanere permittas, alioquin eum ad priorem ecclesiam redire compellas.

Idem Beluacē. episcopo.

Minor. xiiii. annis, proficēdo non obligatur religioni, nisi factus maior ratum habuerit. Capitulum. xi.

Significatum est nobis: & infra. Mandamus, quatenus si inueneris quod G. non fuisset a parentibus obligatus: & intra xiiii. annum facti voti poenitens, a religione recesserit: ab illo voto professionis, quod fecit, denunciet absolutum. Si autem a parentibus fuerit obligatus, seu. xiiii. annum cōpleuerit eum religionem intrauit, seu post decimum quartum annum professionem a se prius factam, ratam habuerit: eum ad eandem vel ad aliam religionem transire compellas.

Clemens tertius.

Si filia minor. xii. annis a parentibus monasterio tradita, maior facta sponte veletur, ad seculum redire non potest. Capitulum. xii.

Cum

Decretalium Gregorij Lib. iij. Tit. xxxj.

Cum virum: & infra. Vtrum ea, quæ intra discretionis annos à parentibus monasterio tradita, habitum religionis induens, benedictionem accepit, & exiens postmodum se cuidam militi copulauit, ad monasterium redire cogatur: Consultationi tuæ taliter respon. quod cum iuxta concilij Toletani censuram, monachum aut paternam deuotio, aut propria professio faciat: quicquid horum fuerit allegatum, tenet, reuertendi ad seculum aditu penitus interdicto. Nō enim videtur illa monastica professionis à se posse iugum excutere, cū eam nō constet euidenter contradixisse, cum benedictionē accepit, quam nō nisi in ætate discretionis recipiunt quæ velāt, præsertim si ratihabitione secuta (etsi eam quandoque cōtraxisse constiterit) quod ante gestum fuerat, roboratur. Nec obloquitur quod de præde. nōst. Leonis papæ cōstitutione per contrarium sensum sumitur, vt puella, quæ coacta parentum imperio virginitatis habitum suscepit, ipsum possint sine prauaricatione deserere: cum de ea recte possit intelligi, quæ in ætate nubili noscitur constituta, tunc enim quia liberum habet arbitrium in electione propoliti, sequi parentum non cogitur voluntatem.

Idem.

Vales professio facta sine susceptione habitus religionis.
Capitulum. xliii.

Porrectum nobis ex parte tuæ petitorij cōtinuabat, quod I. canonicus Archerontinus infirmitate grauatus, votū vt fieret monachus se asserit emisisse: vnde metuens ne voto decederet nō cōpleto, iunctis manibus tibi se reddidit in monachum & in fratrem: & infra. Inquisitioni tuæ taliter respon. quod cum monachum non faciat habitus, sed professio regularis: ex quo à conuertendo votum emittitur, & recipitur ab abbate: talis vt fiat monachus, & reddat domino quæ promissit, erit vtique compellendus.

Celestinus tertius.

Si pater se cum bonis suis & filio impubere obtulit monasterio, filius factus maior exire potest religionem, & legitimam à monasterio petere.
Capitulum. xliii.

Cum simus: & infra. Sane nostris auribus est relatum, quod cum B. miles se cū filio suo discretionis annos nulloatenus attingente, ad quoddam monasterium cum bonis suis etiam contulisset, dictum filium suum fecit habitum suscipere monachalem: & infra. Discretionis tuæ taliter respon. quod si dictus puer ad annos discretionis peruenerit, & habi-

tum

De regularib. & transeuntib. ad relig. 246

tum retinere noluerit monachalem: si ad hoc induci nequeat, non est vllatenus compellendus: quia tunc liberum libi erit cum dimittere, & bona paterna, quæ ipsi ex successione proueniunt, postulare.

Innocentius tertius episcopo & capi.

Targillen.

Furiosus proficundo non obligatur, nisi factus sana mentis ratum habuerit.
Capitulum. xv.

Sicut tenor literarum: & infra. Consultationi vestra taliter respō. q. licet ista duo inter se repugnātia videantur, vt quisquā scilicet sit extra se positus, & de presenti vita desperet: si tamen eo tempore quo P. sacerdos lator præsentium positus extra mentē asseritur, indutus fuit habitu monachali, cū alienatus non sentiat, ac per hoc non valeat consentire, cū denūctus ab obseruatione monastici ordinis absolutum, nisi postquam mentis suæ factus est compos, spontanea voluntate professionem fecerit monachalem.

Idem Pisano archiepiscopo.

Professio nec fieri, nec recipi debet intra tempus probationis, sed facta & recepta tenet. hoc dicit. & est casus notabilis, & quotidie allegatur.
Capitulum. xvi.

Ad apostolicam sedem: & infra. Cum monachū fieri ante vltimū anni probationem, regularis institutio interdicta: & infra. Quæstionibus tuis taliter resp. quod licet tempus probationis à sanctis patribus sit indultum non solum in fauore cōuersi, sed etiam monasterij, vt & ille asperitates istius, & istud mores illius valeat experiri: (quod vtrūq. diligenter est obseruandū, præsertim cum ab vtroq. de reliquo facta certa notitia non habetur) si tamen ante tempus probationis regulariter præfinitum is qui conuerti desiderat, habitum recipit, & professionem emittit, abbate per se vel per aliū professionē recipiente monasticam, & monachalem habitum cōcedente: vterque renunciare videtur ei, quod pro se noscitur introductum: ideoque obligantur per professionem emissam pariter & acceptā ad obseruantiam regularem, & vere monachus est censendus: quia multa fieri prohibentur, quæ si facta fuerint, obtinent firmitate. Prohibendū est autē abbatib. ne paleam ante tempus probationis quolibet ad professionem recipiant: & si contra formam præscriptam quolibet indiscrete receperint, animaduersione sunt debita corrigendi: cum in subsidium fragilitatis humanæ spaciū probationis sit regulariter institutum.

* Alias, indultum.

Idem.

Decretalium Gregorij Lib. iij. Tit. xxxj.

que, secundo viro viam vniuersæ carnis ingresso, priore super-
stite, dicta mulier se fecit in arcto loco ad penitentiam agen-
dam includi, postulans ut ei dignemur impendere consiliū
salutare. Nos igitur attendentes, quod illud fuit illicitum
iuramentum: mandamus quatenus præfatum virum monitio-
ne præuia compellatis, ut ea quam superdaxit, exclusa, præfa-
tam mulierem recipiat. audituri postmodū si quid fuerit quæ-
stionis. Si vero contra matrimonium nihil fuerit ostensum, &
vir seculo derelicto maluerit ad regularem vitam migrare,
vos ei super hoc licentiā tribuatis, ut & illa possit in suo pro-
posito remanere.

Idem abbati de Astigē. & magistro R.
& G. canonicis Traiecten.

Qui ad monasterium conuertitur sumendo habitum nouitii, po-
test intra tempus probationis redire ad seculum, nisi appareat eum
vitam voluisse mutare omnino.

Capitulum. xx.

Consulti sumus frequenter à multis, utrum is, qui mona-
sterium ingressus est, habitū sumendo nouitii, si ante pro-
fessionem emissam intra tempus probationis exire voluerit,
licite possit aliquid apostasia nota vel noxa, præsertim cum de-
bita morum correctione ad seculū remeare. Licet autē super
hoc senserint diuersi diuersa, nos tamen credimus distinguen-
dum, utrum is qui cōuertitur, pposuerit absolute vitā mutare,
ut sub habitu regulari omnipotenti deo decetero famuletur
an conditionaliter experiri obseruantia regulare, ut ita demū
si intra annū sibi placuerit, profiteatur ordinis disciplinā: aut
si forte non placuerit, moribus emendatus ad statū reuertatur
pristinū. In primo casu debet, ut regulariter viuat, ad laxio-
rem saltē regulā pertransire. In secundo potest ad seculū, non
tamen ut viuat seculariter, remeare. Ut ergo, quæ sit eius intē-
tio plenius agnoscatur, propositū suū in principio protestetur.

Idem.

Qui intra annum probationis non facta professione redit ad
seculum, licite potest ad ordines & beneficia promoueri. Cap. xxi.

Consultasti & infra. Tercio quaeristi, utrum illi qui in
annis minoribus constituti nouitiorum habitum suscep-
erunt, & intra annum postmodum non facta professione, ad se-
culum sunt reuersi, & episcopis suis hoc sciētibz ad sacros or-
dines sunt promoti, sustineri debeāt in illis ecclesiis ministra-
re, in quibus sunt ab eisdem episcopis instituti. Nos fra-
ter noster respon. quod propter hoc non sunt ab ecclesiis ipsis a-
mouendi, sed in eis possunt libere ministrare.

Honor.

De regularib. & transeuntib. ad religionē. 248

Honorius. iij. Vene. episcopo.

Qui ultra annum portat habitum monachalem in monasterio
ubi sunt habitus indistincti, censetur professus. Capitulum. xxii.

Ex parte tua fuit propositum, quod nonnulli sunt, qui licet
pluribus annis gestauerint habitum monachalem, profes-
sionem tamen monasticam non fecerunt. unde cum super eo,
quod habet proprium, & alias irregulariter viuunt, à te vel ab
aliis arguuntur: non erubescunt dicere se ad carentiā proprii
& continentiam, ac alias regulares obseruantias nō teneri, cū
habitus non faciat monachū, sed professio regularis. & infra.

Ideoque fraternitati tue mādamus, quatenus quolibet tibi
lege diocesana subiectos, qui prædicto modo terram duabus
viis ingredi non verentur: ut postq̃ per annum gestauerint ha-
bitum monachalem, regulam secundum formā ordinis pro-
fiteantur & seruent, eccle. cen. cōpellas. Gregorius. ix.

Intra probationis annum libere quis redit ad seculum, nisi pro-
fessionem fecerit tacite vel expresse, vel appareat eum vitam mu-
tare voluisse, hoc primo. secundo. dicit, quod ad hoc ut dignosca-
tur nouitii à professis, debet habitus professorum benedicti in locis
ubi habitus non est distinctus. Capitulum. xxiii.

Statuimus nouitios in probatione positos ante susceptū re-
ligionis habitum, qui dari profitentibus consuevit, vel an-
te professionē emissam ad priorem statum redire posse libere
intra annum: nisi euidenter appareat, quod tales absolute vo-
luerint vitam mutare, & in religione perpetuo domino deser-
uire: cum quilibet renunciare valeat ei, quod pro se noscitur
introducitur. * Nihilominus statuentes ad omnem ambigui-
tatem penitus amouendam, q̃ cum in quibusdā locis religio-
sis nouitiorum habitus nō distinguatur ab habitu professorū,
professionis tempore benedicatur vestes, quæ profitentibus con-
cedantur, ut nouitiorū habitus à professorū habitu discernatur.

Idem.

Religiosi fugitivi annuatim sunt requirendi, & cogendi ut ad
monasterium reuertantur. Capitulum. xxiiii.

Religiosi vagandi occasione habētes, salutis ap̃rie detri-
mentū incurrāt, & sanguis eorum de prælatorū manibz
requiratur: statuimus, ut prædentes capitulis celebrandis se-
cundum statutū cōcilij generalis, seu patres abbates, seu prio-
res fugitivos suos & electos de ordine suo requirant soli-
cite annuatim. Qui si in monasteriis suis recipi possunt se-
cundum ordinem regularem, abbates seu priores eorum mo-
nitione præuia per censuram ecclesiasticam compellantur
ad re-

* Vide. l.

si quis in
cōscriben-
do. C. de
pactis. B. s.
l. lecta. ff.
de re iudi.

* Quis di-

ciatur fugi-
tiuus, vide
ff. de adul-
teri. l. qui
sit fugiti-
uus. C. l.
i. s. seruū.
ff. de ad-
quirē. pos.

* vide. l.
quasi. i.
ff. de r.
su. c. d.
oleu. cum
not. ff. de
do.

Decretalium Gregorij Lib. iij. Tit. xxxij.

ad receptionem ipsorum salua ordinis disciplina. Quod si hoc regularis ordo non patitur, auctoritate nostra provideant, ut apud eadem monasteria in locis competentibus, si absq. graui scandalo fieri poterit, * alioquin in aliis religiosis domibus eiusdem ordinis ad agenda ibi penitentie talib. vite necessaria ministrantur. Si vero huiusmodi fugitiuos vel electos inobedientes inuenerint, eos excommunicent & tandem faciant ab ecclesiarum prelatibus excommunicatos publice nunciari, donec ad mandatum ipsorum humiliter reuertantur.

De conuersione coniugatorum. Tit. xxxij.

Alexander. iij. Vbergen. episcopo.

Si vir de vxoris licentia proficiatur, & vxor ipsa suspecta nec continentiam vouet, nec religionem ingreditur: episcopus vxori viri restituit. h. d. iuxta literam.

Capitulum. i.

Reterea viru laicus vxoratus, qui presentibus sacerdotibus & monachis ignorante episcopo, de licentia & permissione vxoris monasteriu ingressus professionem fecit, vxore in seculari habitu remanente, nec transeunte ad religionem, aut perpetuam continentiam vouente, ab episcopo suo possit ad torum reuocari vxor, an illa compellenda sit continentiam obseruare: dicimus quod nisi vxor ad religionem transferit, aut perpetuo castitatem seruare promiserit: vir potest & debet de monasterio reuocari.

Idem Salernitano archiepiscopo.

Ante matrimonium consummatum potest alter coniugum etiam altero inuito ad religionem ingredi: sed remanens in seculo potest ad secunda vota transire.

Capitulum. ii.

Vtrum post consensum legitimum de presenti, licitum est alteri altero etiam repugnante eligere monasterium, (sicut sancti quidam de nuptiis vocati fuerunt) dummodo carnalis commixtio non interuenerit inter eos: & alteri remanenti (si commonitus continentiam seruare noluerit) licitum est ad secunda vota transire: quia cum non fuissent vna caro simul effecti, satis potest vnus ad deum transire, & aliter in seculo remanere.

Idem Pisano archiepiscopo.

Qui inuita vxore professionem fecit, & ei postea restituitur, non compellitur mortua vxore ad monasterium redire: matrimonium tamen contrahere non debet.

Capitulum. iij.

Quidam intrauit monasterium inuita vxore: qua ipsi repente, coactus est ad eam redire. ea mortua, queris an ipse

De conuersione coniugatorum.

249

an ipse cogatur reuerti ad monasterium, an alia possit ducere in vxorem? Consult. taliter respondemus, quod votum non tenuit. vnde ratione voti ad monasterium non tenetur redire. vterius vero non poterit vxorem accipere. promisit enim se non exigere debitum, quod in eius potestate erat: & idem eo quo ad hoc votum tenuit. non reddere autem non erat in eius, sed mulieris potestate. vnde Apostolus: Vir non habet potestatem sui corporis, sed mulier. 1. Corin. 7.

Idem Exoneu. episcopo.

Vxoratus religionem intrare non potest, nisi etiam vxor ingrediatur, vel nisi suspecta non sit, & continentiam promittat. h. d. Et est vnum cap. de principalioribus titu.

Capitulum. iij.

Cum si prae dictis scientia literarum, ignorare non debet. * Imispe-
sanctorum patrum constitutioni esse contrarium, ut vir vxore sua, aut vxor viro eius non assumente religionis habitum, debeat ad religionem transire: & infra. Inde est q. auctoritate apo. prohibemus, ne in episcopatu tuo virum vel vxorem (nisi ignoratiam. probabilis
vterq. ad religionem migrauerit) transire permittas. Verum si vide. l. ii.
ita vxor senex est & sterilis, quod sine suspitione possit esse in ff. de orig.
seculo, dissimulare poteris, ut ea in seculo remanente, & casti-
tatem promittente, ad religionem transeat vir eiusdem.

Idem Strigon. & Colon. archiepiscopo.

Coniugatus non est ordinandus ad sacros ordines, nisi vxor continentiam promittat.

Capitulum. v.

Coniugatus: & infra. Nullus coniugatorum est ad sacros ordines promouendus: nisi ab vxore continentiam proficiente fuerit absolutus.

Idem eisdem.

Vxoratus in episcopum promoueri non potest, nisi vxor religionem proficiatur.

Capitulum. vi.

Sane si coniugati consenserint ordinari, vxoris voluntas prius est requirenda: & infra. Fra. ve. auctoritate apostolo. prohibemus, ne vxoratum presumatis in episcopum ordinare, nisi vxor prius professu continentiam, sacrum sibi velamen imponat, & religiosam vestem vel vitam assumat.

Idem Brixien. episcopo.

Sponsa de presenti non cognita, qua dicit se velle religionem ingredi, compellitur intra certum tempus profiteri, vel adherere marito.

Capitulum. vii.

Ex publico instrumento nobis innotuit, quod cum Veron. episcopus causam matrimonij, quae inter A. virum & M. muliere vertebatur, suscepisset terminandam, iudiciali sententia

Decretalium Gregorij Lib. iij. Tit. xxxij.

matrimonium approbavit, & eidem mulieri præcepit, ut ad virum rediens exhiberet eidem conjugalem affectum, quod cum renueret, fuit vinculo excommunicationis adstricta. *
Cæterum quia licet à præfato viro desponsata fuit: adhuc tamen (sicut asserit) ab ipso est incognita: mandamus quatenus si prædictus vir ipsam carnaliter non cognoverit, & eadem ad religionem transire voluerit, recepta ab ea sufficienti cautione, quòd vel ad religionem transire, vel ad virum suum redire intra duorum mensium spacium debeat, ipsam à sententia qua tenetur absolvas, ita quòd si ad religionem transierit, uterque restituat alteri, quod ab eo noscitur recepisse: & infra. Sanè quod dominus in evangelio dicit, non licere viro, nisi ob causam fornicationis uxorem suam dimittere, intelligendum est secundum interpretationem sacri eloqui de his quorum matrimonium carnali copula est consummatum, sine qua confirmari non potest.

Idem priori & fratribus sancti Ioannis.

Summa vt supra cod. cap. cum sis.

Capitulum. viii.

VXORATUS sine licetia vxoris inter vos nullatenus recipiatur, que integræ opinionis existat, ita quòd nulla marito suspicio habeatur, eà ad secunda vota velle migrare, vel quod minus continenter debeat viuere: que si talis extiterit, marito eius in consortio vestro recepto, ipsa publicè in conspectu ecclesie continentiam professsa, in domo propria cum filiis suis & familia poterit permanere. Si autem talis fuerit, que suspitione non careat: voto continentie celebrato, à secularium hominum se cõuersatione remoueat, & in loco religioso, vbi deo seruiat, perpetuo commoretur. Nullus vestrum mulierem aliquam tonsurare, vel ad habitandum secum præsumat assumere.

Vrbanus. iij. priori sanctæ Crucis.

Coniugatus faciens professionem vxore consentiente, licet nunquam intravit monasterium: si mortua coniuga, cum alia contrahat, non valet matrimonium, & monasterium intrare compellitur.

Capitulum. ix.

EX parte abbatis sancti Petri ad audiētiam nostram peruenit, qd cum D. in infirmitate positus consentiente vxore votum vouens castitatis monachalē habitū suscepisset, postmodum liberatus uxorem retinuit, & aliā ea defuncta sibi temerè copulauit. Quia vero licet prædictus D. vxore sua remanente in seculo, de iure ad religionē nequiverit proficisci, ea tamen sublata de medio, votū sine salutis sue periculo non potuit

De conuersione coniugatorum.

250

potuit violare, mandamus, quatenus si verum est quod asseritur, prædictū D. per excommunicationē cõpellas, vt muliere dimissa ad suū monasteriū reuertatur, sub regulari habitu decatoro domino seruiturus.

Professus religionem vxore sciente & dissimulante, ea mortua ad seculum redire non potest, hoc dicit, secundum intellectum reuocem & singularem in materia.

Capitulum. x.

Consuluit nos G. sacerdos, vtrū vir ad religionē transiens, & in ea per annū & amplius morā facies, vxore sua postquam ad domū transierat regularē, de præfata vita sublata, secularē habitū resumere valeat, & aliā docere in vxorem, vel si ductū ei liceat retinere. Cõsultationi huiusmodi taliter respondemus, qd prædictus vir nec habitū potest abicere, quē assumpsit, nec aliquam sibi matrimonio * copulare. Quod si contraxerit matrimonium, ipsum decernimus dirimendum.

Celestinus tertius.

Coniux qua continentiam vouit, tenetur reddere debitum coniugi, licet ad tempus voto cõsensierit.

Capitulum. xii.

Harissimus: & infra. Fraternitati vestra mandamus quatenus si inueneritis vxorem regis Suauis graui infirmitate depressam continentiam vouisse, & virum eius ad tempus præbuisse consensum, maxime si non idem vir continentiam vouit perpetuam, eandem viro cohabitare faciatis, & vtrumque inuicem maritali affectione tractare.

Idem.

Si alter coniugum altero ignorante religionem profectus, & propter hoc de monasterio educitur, illo mortuo ad monasterium redire non cogitur.

Capitulum. xiii.

Placet nobis: & infra. Sollicitudo tua nos consuluit, vtrū mulier, que credens mortuum maritum, habitum religionis assumpsit, & eo reuerso, de monasterio educta fuit, post obitum viri sit ad regularē obseruantia compellenda. Super quo respondemus, quod licet votum eius vsquequaq, non teneatur, eatenus tamen fuit obligatorium, quatenus se poterat obligare. promisit enim intrando monasteriū se nō exacturā carnis debitum, quod erat in potestate ipsius: redire vero ad seculum, in eius potestate non erat, sed in potestate mariti: & ideo quantum ad ipsam tenuit votū, quod post viri obitū tenere non desit: cum ad eum casum, à quo poterat efficax habere principiū, peruenisse noscatur. Cõsultus itaq, dicim⁹, & ei cõgruentius ad salutē, vt ad monasteriū redeat, vbi bona ducta intēctione professionē fecit, & habitum religionis accepit.

I ij

Si vero

* al. matrimonium liter.

Decretalium Gregorij Lib. iij. Tit. xxxij.

Si vero ad hoc induci non poterit, ipsam inuitam credimus non cogendam.

Innocentius. iij. Pisano archiepiscopo.

Summa ut supra eod. cap. cum sis.

Capitulum. xlii.

Apostolicam sedem: & infra. Cum autem vir & uxor una caro sint per copulam conjugalem effecti: nec una pars conuerti possit ad dominum, & altera in seculo remanere: profectio non est alter coniugum recipiendus ad obseruantiam regularem: nisi reliquus perpetuam continentiam repromittat, & vitam debet mutare, nisi forte sit eius ætatis, ut sine suspitione incontinentie valeat in seculo remanere.

Idem Lugdun. archiepiscopo.

Per religionis professionem, non per propositum castitatis seruanda in seculo, dissoluntur sponsalia de presenti. Cap. xlii.

Ex parte tua est intimatum, quod cum quidam mulier velum viduitatis coram duobus abbatibus assumpsisset, benedictione solenni, cum celebratione missæ ac litania (sicut debuit) accedente, quidam nobilis proponebat se prius muliere ipsam mediantibus internunciis per verba de presenti arræti interposita desponsasse: & infra. At illa se in illum consensisse confessa, dixit quod audierat eum esse lepra percussus: & ob hoc eius fuerit abominata cōplexus: & infra. Nos autem inquisitioni tuæ taliter respondemus, quod etsi possit non inconsulte videri, quod ex quo matrimonium inter legi-

* *vide. l. cū notifi. mi. C. de prescrip. xxx. an. in rub. C. qui ma. ac. pef.*

timas personas per verba de presenti contrahitur, * illis uiuentibus in nullo casu possit dissolui, ut uiuente reliquo alter ad secunda vota transmigret, etiam si vnus fidelium, inter quos est ratum coniugium, heret hereticus, & nollet permanere cum altero sine contumelia creatoris: nisi forte secus fieret ex reuelatione diuina, quæ superat omnem legem: sicut à quibusdam sanctis legitur esse factum: Nos tamen nolentes à prædecessorum nostrorum vestigiis declinare, qui respondere consulti, antequam matrimonium sit per carnalem copulam consummatum, licere alteri coniugum, reliquo incōsulto, ad religionem transire, ita quod reliquus ex tunc legitime poterit alteri copulari: hoc ipsum tibi consulimus obseruandum in articulo prænotato, quamuis falsa sit causa, per quam ad suspensionem veli prædictæ mulier est indulta, cum sine qualibet tali causa id ipsum religionis obtentu facere potuisset. Porro licet prædictæ mulier videatur in veli susceptione religionis habitum assumpsisse, si tamen vel in domo propria remanere, quasi propositum castitatis in seculo seruatura, nihilo

minus

De conuersione coniugatorum.

251

minus consummandum est matrimonium iam contractum: nisi se voto aditinxerit ad obseruantiam regularem: in quo casu compelli potest, ut relicto seculo religionis propositum exequatur.

Idem Rudinē. episcopo.

Maritus factus monachus, à coniuge adulterata renouari non potest. Capitulum. xlv.

Constitutus in præsentia nostra H. sua nobis confessione monstrauit, quod in acolythatus ordine constitutus, quandam puellam R. nomine in facie ecclesiæ duxit uxorem: quam cum carnaliter cognouisset, orta discordia inter eum, & amicos puellæ, ipsa fuit cuidam alij V. nomine copulata: & tu memoratum H. usque ad gradum sacerdotij ordinasti. Cum autem eum sua conscientia remorderet, habitum ordinis Cisterciensium assumpsit: & infra. Ideoque mandamus quatenus si res ita se habet, prædictam mulierem, ut à dicto V. recedat, cui per adulterium est coniuncta, nec prædictum monachum inquiet, quo minus regulare votum valeat adimplere, per cen. eccle. cogere non omittas.

Idem Pictauiē. episcopo, & abbati de Boribard. Pictauiē. diocesi.

Uxor non potest repetere maritum, de cuius licentia religionem intrauit, si post ingressum non continuit, licet ad consentiendum seu ad dandam licentiam dolo fuit indulta. Capitulum. xvi.

Veniens ad præsentiam nostram L. nobis intimauit, quod cum olim intrandi monasterium propositum concepisset, pluribus sacerdotibus presentibus apud uxorem suam institit, ut super hoc suum impartiretur assensum: & infra. Ipsa demum tam ipsius, quam multorum astantium precibus fluctibusque demissa, caput eius altari supposuit manu sua: qui ea præsentem tonsuratus, ibidem monasterium adiit, & finito probationis tempore professionem fecit solenniter monachale, illa vero in seculo remanens, inhonestos amatores admisit: & infra. Quocirca mandamus, quatenus si ita est, prædictum L. in monasterio quod intrauit, perseverare libere permittatis: licet enim in hoc videatur non modicum deliquisse, quod ea piose asseruit, quia nisi sibi eadem mulier consentiret, tam sibi, quam toti mudo se inutilem redderet, & cum presbyteros exorauit, ne prædictæ mulieri exponerent, quod eandem relinquere seculo oporteret, si forte licentiam daret viro: ex quo tamen eadem caput viri altari sponte supposuit, & postmodum non continuit super reuocatione ipsius non est aliquatenus au-

l. iij

dienda

Decretalium Gregorij Lib. iij. Tit. xxxij.

dienda, cum ipsius intentio exceptione possit commissa for-
nicationis elidi: maxime cum antequam fuerit fornicata, ip-
sum non duxerit repetendum.

Idem.

*Vxor maritum professum repetere potest, non obstante licentia
profundi ab ea metu extorta. Capitulum. xvii.*

Accedens ad presentiam nostrā l. mulier proposuit: quod
cum v. vir eius eam sibi matrimonio copulasset, volens
tandem idem vir habitum assumere monachalem, postulabat
humiliter ab eadem ut tam pio proposito faueret ipsius: quæ
propter multa verbera, & alia gravamina, quæ dictus vir infe-
rebat eidem, se ipsam asserens dimissurum, adnuit votis eius.
Cumque idem vir in domo de vader. Cisterciē. ordinis reli-
gionis habitum assumpsisset, mulier in domo monialium, nul-
lo ibi habitu religionis assumpto, vel voto conuersionis emis-
so permansit, processu vero temporis, cum idem vir ad secu-
lum rediens religionis habitum reliquisset, eadem mulier se
instante ab ipso petit reasumi: & infra. Quocirca discre-
tioni vestræ mandamus, quatenus si res ita se habet, dictum
virum, ut eam recipiat, eique affectum exhibeat coniugalem,
appellatione remota cogatis.

Innocentius tertius episcopo & decano &
thesaurario Linconienſi.

*Vxor professi, qua dedit viro licentiam profundi, non compellitur
ingredi religionem, si continens est, & non suspecta. Cap. xviii.*

Significauit nobis A. mulier quod cum ipsa F. viro suo co-
ram decano sancti Quintiaci vice archiepiscopi Senon. in
hac parte fungente licentiam concesserit religionem intran-
di, continentia tamen voto eidem iniuncto, & recepta fide ab
ipsa quod perpetuo contineret, idem decanus post factā pro-
fessionem a viro predicto in monasterio in quo habitum as-
sumpserat monachalem, asseruit ipsam debere religionem in-
trare, quamquam id primo non expressisset eidem, & hoc ex-
presso illi licentiam non dedisset: & infra. Quocirca mada-
mus quatenus si est ita, & est talis ætatis, de qua suspicio haberi
non possit, ipsam votum continentie obtemperantem, intrare
monasterium compelli non permittatis inuitam.

Gregorius nonus.

*Adultera quam maritus reconciliare non vult, ad agendum pen-
itentiam in aliquo clauſtro collocatur. Capitulum. xix.*

Audem⁹ in domino: & infra. Mulieres vero, quæ relicto
maritali toro lapsu carnis ceciderūt, si mariti earum à te
diligenter

De conuersione coniugatorum. 252

diligenter commoniti, eas ad frugem melioris vite cōuerſas
noluerint recipere ppter deū, in clauſtris cum religioſis mu-
lieribus rudes collocare, ut perpetuā penitentia ibi agant.

Idem l. moniali monasterij de Plauda.

*Si coniuges se ad inuicem absoluuerint continentiam promitten-
do, & uterque vel alter eorum religionem profuturus, aliter alterum
repetere non potest. Capitulum. xx.*

Vidum à C. laico mota contra te (quam vxorem suam di-
cebat) materia quæſtionis, R. sanctæ M. in Comel. diaco.
cardi. dedimus auditorem. Coram quo dictus C. conquerēdo
proponens, quod indebitè reculas eas eidem (cuius vxor erat
per consensum de præſenti, & carnis copulā subsecutam) ma-
trimonialiter adherere, te sibi restitui postulauit. Ad quod fuit
respondum, quod ipse pro animæ suæ remedio pura & spon-
tanea voluntate præſentibus duobus religioſis sacerdotibus, &
adhibitis quinq. testibus fide dignis, omni iuri, quod in te ha-
bueras, renunciauit omnino, reſignādo illud in manibus alte-
rius ex sacerdotibus supradictis, qui in persona ecclesiæ re-
ſignationē huiusmodi recipere procurauit, & quod idem C.
se castitatem seruaturum promisit, pauperumq. hospitalis de
Ponte obsequio se deuotus, promittēs voto ſolenni omnia &
singula supradicta, & tribuens tibi licentiam ad monasterium
tranſeundi: te versa vice ſimiliter promittente, ac tribuente
illi licentiam, & ius quodlibet reſignante, ſicut hæc omnia di-
cebantur per publicum instrumentum eſſe probata manu B.
notarij Aretinenſis conſectum. Verum prænominatus C. pro-
poſuit, quod caſu amiſſo instrumento præſato, illud in prima
persona, quod prius erat in tertia, inſertis pluribus in vno ali-
ter quā in alio fuit ab ipſo formatum: & cum tibi iratus fuiſ-
ſet, ſicut verba & verbera indicabant, nondum calore iracun-
diæ quieſcente, quidam ipſum deceptorie allegerunt propo-
nentes eidem, quod in hoſpitali prædicto cibis ad libitū poſ-
ſet vii, ac propriū retinere, præſato B. ſibi nihilo minus pro-
mittente, quod nō ſolum ardorem, ſed etiam appetitum libi-
dinis extingueret in eodē: ppter quod quicquid in hac parte
feciſſe dignoſceitur iratus, ſeductus pariter & illeceſtus, & ſub
ſpe promiſſionis, ac ſub ea cōditione vel modo, ſi poſſet con-
tinentiam obſeruare: adſeruit à ſe factum. Sed ad iſta reſpon-
debatur econtra, quod an tabellio in tertia persona instru-
mentum conſiciat, vel in prima (dummodo non mutetur ſub-
ſtantia veritatis) nihil intereſſe videtur. Inſuper quamuis ali-
quando ſpes memorato C. data fuiſſet, per quam ad hoc ſe

I iij pra-

* *ide. l.*
um plu-
res. §. lo-
cator. ff.
locat.

Decretalium Gregorij Lib. iij. Tit. xxxiij.

proposuit inducū, eo tamen tempore, quo talia facta fuerant, pure, simpliciter, ac voluntariē pro amore dei, & remedio anime sue, solummodo ad votum & ad alia supradicta noscitur processisse: propter quod a confortio secularium hominum debet discedere, vitamq; mutare, cum se illius ætatis esse proponat, vt sine suspitione incontinentie non valeat in seculo remanere. Nos itaque habito F. N. consilio, te ab impetitione dicti C. sententialiter duximus absoluendam, perpetuum illi super hoc silentium imponentes.

Idem.

Breue est, sed per alia verba potest sic summari: Post sententiam diuortij, quo ad torum lata ab fornicationem spiritumalem mariti, potest vxor liberē religionem intrare. Cap. xxi.

Mulier quæ in fide remansit, potest nolente viro, qui ab infidelitate reuertitur, propter quam ab eo fuit iudicio ecclesiæ separata, ad religionem liberē conuolare.

De conuersione infidelium. Tit. xxxiij.

Celestinus tertius.

Non potest quis illam habere in vxorem, cuius maritum occidit machinatione ipsius mulieris: secus si sine machinatione. Et est pulcher & quod illius casus. Capitulum. i.

Audabilem: & infra. Interrogasti de Sarracenis, qui dum in captiuitate essent, quarundā Christianarum viros earum insidiis & machinationibus occiderunt, vtum quia postea per ipsas ad fidem Christianam cōuersi sunt, eas de iure possint accipere in vxores: vel si duxerint, coniugium teneat eorūdem. Hic Triburiensis concilij regula contenti sumus, adserentis quod si in mortē ipsorum malitiosē fuerint machinata, licet earum studio ad fidem accesserint, nec tamē eis adherere debent, nec sunt, si adhererint etiā, tolerandi, cum tale damnum tali lucro ecclesiæ compensare non velit. Ad hoc Sarraceni quidam in bello sunt Christianos interfecisse notati, & Christiani similiter Sarracenos: postea vero Sarraceni ad fidē conuersi, vxores eorum quos in belli certamine occiderunt, sibi matrimonialiter copularunt, & id ipsum Christiani de Sarracenis mulieribus conuersis ad fidē fecisse noscuntur, quæ postquam de priorum virorū mortē compererint veritatem, diuortium constanter exposcunt. In his igitur respondemus, quod cum tales non procurauerint virorū interitum defunctorum, matri-

De voto, & voti redemptione.

253

matrimonium inter huiusmodi personas licite potest contrahi, & taliter copulati diuortium nequeunt postulare.

Gregorius. ix. Argentinens. episcopo.

Si alter infidelium coniugum venit ad fidem altero remanente in infidelitatis errore, communis proles assignatur conuerso. Cap. ii.

Ex literis tuis accepimus, quod quidam de Iudaicæ cecitatis errore ad Christum verum lumen adductus, vxore sua in Iudaismo relicta, in iudicio postulauit instanter, vt eorum filius quadriennis assignaretur eidem, ad fidem catholicam, quam ipse susceperat, perducendus. Ad quod illa respondit, quod cum puer adhuc infans existeret, propter quod magis materno indigeret solatio, quam paterno, subique ante partum onerosus, dolorosus in partu, post partū laboriosus fuisse noscatur, ac ex hoc legitima coniunctio maris & femine magis matrimonium, quam patrimonium nūcupetur, dictus puer apud eam debet conuenientius remanere: & infra. Cum autē filius in patris potestate consistat, cuius sequitur familiā, & non matris, & in ætate tali quis non debet apud eas remanere personas, de quibus possit esse suspicio, quod saluti vel vitæ insidiantur illius, & pueri post triennium apud patrem nō suspectum ali debeant & morari, materque pueri, si eum remanere contingeret apud eam, posset illum adducere ad infidelitatis errorem: in fauorem maxime fidei Christianæ respondemus patri eundem puerum assignandum.

De voto, & voti redemptione.

Titulus xxxiij.

Alexander. iij. Exon. episcopo.

Vota possunt elemosynis redimi, vel in aliud commutari intercedente superioris auctoritate, & iusta causa redimendi, vel mutandi. Capitulum primum.

E peregrinationis votis, an elemosynis redimi possint, vel pro necessitate in aliud commutari: Respondemus quod ab eius, qui prestat, pendet arbitrio, vt consideret diligētius qualitatem personæ, & causam commutationis, scilicet an ex infirmitate, seu affluētia diuitiarum, an alia causa probabili peregrinatio, an recompensatio melior fuerit, & deo magis accepta: & secundum hoc debet exinde dispensare.

Idem Noruicē. episcopo.

Commutat Papa votum vltimarium, in his maxime qui in puerili ætate voverunt. Capitulum secundum.

Veniens

Decretalium Gregorij Lib. iij. Tit. xxxiiij.

Venientis ad nos R. narratione accepimus, quod in puerili etate constitutus Hierosolymam disposuit proficisci: cuiusdam quoque, qui sepulchrum dominicum proposuerat visitare, fidem dedit, & suam recepit ab eo, quod sibi invicem in via focij fideles existerent: & infra. Nos autem ipsum à voto quod in etate tenera facilitate potius, quam ex arbitrio discretionis promissit, absolvimus: ita tamen quod idem votum eleemosynis redimat, & iuxta consilium nostrum, toto vite sue tempore vni pauperum Christi (dummodo ad hoc suae facultates sufficient) debeat providere.

Idem magistro A. de Mandefordo.

Ex sola conceptione boni explicandi non obligatur quis ad bonum conceptum exequendum. Capitulum. iij.

Literaturam tuam: & infra. Cum ex quadam minutione nimio fuisses mortis pauore perterritus, haec verba protulisti, Non diu hic morabor: proponens in animo, quod religionis habitum esses aliquando suscepturus: & infra. Tibi igitur respondemus, quod si plus non est in voto processum, transgressor iudicari non poteris, si non impleas quod dixisti.

Idem.

Omne votum mutabile est in votum religionis. Cap. iij.

** Vide. l. Crac. ff. de fideiuf.* Scripturæ & infra. Reus fracti voti aliquatenus non habetur, qui temporale obsequium in perpetuum noscitur religionis observantiam commutare.*

Innocentius. iij. Strigō. archiepiscopo.

Executio voti ultramarini, auctoritate papa potest ex causa differri. Capitulum. v.

Non est voti dicendus transgressor, qui quod vouit, auctoritate sedis apo. distulit adimplere. Sanè significauit nobis rex Hungarix, p. cum in regni perturbatione consilium & auxilium tuum sibi senserit haecenus profuisse, utilitati eius non modicum derogaret, si Hierosolymam (sicut ex voto teneris) regno pergeres impacato: & infra. Ideoque mandamus quatenus non prius iter arripas Hierosolymam adeundi, quam regnum ipsum fuerit tranquillitati pristinae restitutum, vel super hoc receperis ab apostolica sede mandatum.

Idem Andreæ duci.

Ecclesia compellit heredem laicum per excommunicationem, & bonorum subtractionem, ad executionem voti ultramarini, ad quod se obligauit pro defuncto. Capitulum. vi.

Licet vniuersis liberum sit arbitrium in vouendo, vsque adeo tamen solutio necessaria est post votum, vt sine propria

De voto, & voti redemptione.

254

prio salutis dispendio alicui non liceat resiliere. Accepimus liquidem, quod cum rex Hungarix pater tuus agens in extremis, votum, quod vouerat domino Hierosolymitanam provinciam in forti manu humili corde visitare, sub interminatione tu adsumpto crucis signaculo te id impleturum sine dilatione qualibet promissisti: & infra. Mandamus quatenus postpositis ceteris sollicitudinibus, vsque ad festum exaltationis sanctæ Crucis debitum acceptæ crucis exoluas, propositum iter arripas, & humiliter prosequaris: Ne si onus tibi à patre iniunctum, & à te sponte susceptum, occasione qualibet detestaueris, paterna te reddat successione indignum, & hereditatis emolumento priveris, cuius recusaueris onera supportare, sciturnus ex tunc anathematis te vinculo subiaceret, & iure quod tibi, si dictus rex sine prole decederet, in regno Hungarix competebat ordine genitura,* priuandum, & regnum ipsum ad maiorem fratrem tuum app. postposita deuoluendum.

Idem Trecenti episcopo.

Commutat Papa votum ultramarinum in vigiliis, orationes, & ieiunia, tunc maxime, cum cessat causa, qua induxit ad vouendum, ita etiam, quod expensæ fienda in eundo, morando, & redeundo, integraliter mittantur in terræ sanctæ subsidium. Cap. vii.

Magnæ deuotionis: & infra. Cum Trecenti ecclesia contra libertatem ecclesiasticam grauaretur, nec per alium quam per Campanix comitem in vitramarinis partibus constitutum eidem ecclesie crederes posse de facili subueniri, ad ipsum proposuisti accedere: ac in signum peregrinationis & deuotionis terræ Orientalis, crucem dominicam adsumpsisti: & infra. Quamuis autem audita morte ipsius intentione tuam conspiceres iam frustratam, noluisti tamen sine consilio apo. fed. ad propria remeare, sed ingressus urbem intentionis tue propositum, ac statim Trecenti ecclesie nobis humiliter expressisti: & infra. Et quidem tria præcipue duximus in hoc negotio attendenda, quid liceat secundum æquitatem, quid deceat secundum honestatem, & quid expediat secundum utilitatem. Sanè non videbatur contra votum licitum vt venires, cum vox clamer prophetica. Vouete, & reddite domino deo vestro. & primum ad consilium, secundum ad imperium referatur. Sed nec decens videbatur, cum sit scriptum in euangelio: Nemo mittens manum ad aratrum, & respiciens retro, aptus est regno dei &c. Præterea non videbatur expedire, cum ex absolutione tua scandalum posset laicorum mentibus generari, dicen-

* Vide
Bal. in. l.
ex hoc in-
re. ff. de in-
sti. & in.

Psalm. 75.

Luc. 9.

Decretalium Gregorij Lib. iij. Tit. xxxiiij.

dicentium, ubi est deus clericorum? & hoc exemplo credentium se ad voti obseruantiam non teneri. Quod enim agitur a prelati, facile trahitur a subditis in exemplum: iuxta quod dominus inquit ad Moysen in Leuitico: Si sacerdos, qui est vinctus peccauerit, faciet delinquere populum. Verū ætatis in te senescentis defectus, atq; canities, quæ vix labores & dolores suos tolerare possunt, in contrariū allegabant, & ecclesiæ Treceñ. suspiria, cui vinculo pastoralis sollicitudinis es ligatus, sine cuius assensu votū peregrinationis emitte forsitan non debueras: & infra. Ipsum etiam votū, quod ex sui forma sanctū & honestū erat, ex persona vouentis minus licitū videbatur. Cū enim iuxta canonica instituta clericus absque sui episcopi licentia peregrinari nō debeat, & episcopus nō minus, imō potius sedē apostolice sit adstrictus, videri merito poterat, quod absque generali vel speciali licentia votū peregrinationis, qua te tam diu absentares, emitte non deberes: & infra.

Cum igitur in lege veteri, in qua non minus præceptum domini obligabat, quā votū hodie obliget in ecclesiā, primogenita, quæ domino mandabatur offerri, quædā domino redederentur, vt primogenita Leuitarum: quædam redimerentur, vt aliarum tribuū: quædam commutarentur in aliud, sicut primogenitum asini, quod pro oue commutabatur: ex hoc attendentes, quod votum commutari possit in opus aliud pietatis, non curantes quid os loquentium iniqua loquatur, dū tamen non recedamus à tramite veritatis, de illius autoritate securi, qui cū audisset à discipulis: Scis quia Pharisei audito hoc verbo scandalizati sunt? respondit, sinite illos, cæci sunt, & ducet cæcorum: tibi pro te & famulis tuis licentiam concedimus votum peregrinationis taliter commutare, vt expensas, quas fueras in eundo, morādo & redeundo facturus, alicui religioso committas in necessarios vsus terre illius sine diminutione qualibet transferendas: & infra. Laborem etiam laboribus recompenses, sollicitiut instādo vigiliis, deuotius vacans orationibus, & in ieiuniis fortius te exercens*. Ad hanc autem indulgentiam tibi faciendam specialiter nos induxit, quod cum pro libertate Treceñ. ecclesiæ per dictum comitem assequenda præcipue votū peregrinationis emisseris, eo sublato de medio, quia cessare causa, facilius cessare potuit & effectus.

Idem Cantuariensi archiepiscopo.

Impedito ad tempus exequi rationē vltimarium conceditur dilatio, perpetuo vero impedito indicitur redemptio in eo quod magis expediat terræ sanctæ.

Capitulum. viii.
Quod d

De voto, & voti redemptione.

255

Quod super his: & infra. Quæsiisti de his qui pro succursu terræ sanctæ signo crucis assumpto, propter infirmitatem vel paupertatem, vel aliam iustam causam votū non possunt vtiliter adimplere, cum sine distinctione receptis in mandatis, vt eos qui signum crucis assumptum abiecerunt, ad resurrectionem ipsius, & executionē voti compellat*.

Nos autem inquisitioni tuæ taliter respond. quod debiles & inopes magis illuc in defectum quā ad profectum accedūt, cū illi pugnare nō possint, & illi mendicare cogātur, nisi forte sint nobiles & magnates, qui suis secum expensis bellatores adducāt: vel artifices & agricolæ, qui de laboribus suis sibi possint acquirere necessaria, & terræ subsidia ministrare: quāuis nō multi talium, propter breuitatem possessionū, & paucitatem inhabitantiū ibi sint opportuni. Vnde credimus distinguendum inter illos qui temporalem & eos qui perpetuam impedimenti causam credūtur habere: quod primis est indulgenda dilatio, secundis autem est redemptio iniungenda, ac rerum facultate pensata, quas possunt, aut quas facturi essent expensas, personarum præterea recōpensato labore, in subsidium terræ sanctæ transmittāt, exequentes per alios, quod per se nequeunt adimplere. Rursus inter illos qui pro defensione terræ sanctæ votum peregrinationis emittūt, & eos quibus pro satisfactione suorum criminū iter peregrinationis iniungitur, credimus distinguendum: quod circa primos plus terræ sanctæ succursus, & circa secundos plus labor itineris secundū intentionem vouentis vel penitentis debet attendi. Vnde si quis hoc modo vouentium est inutilis ad pugnandum, quāuis habilis sit ad eundum, melius est redimere votum, quā expensas consumere: quod & de penitente, qui propter debilitatem non potest iter iniuncte peregrinationis implere, sane valet intelligi. non autē de illo, qui quāuis sit impotens ad bellandum, potens tamē est ad eundum: & infra. De mulieribus autem hoc credimus obseruandum, vt quæ remanere noluerint, viros suos sequantur: ceteræ vero (nisi forte sint diuites, quæ secū in suis expensis possint ducere bellatores) votū redimāt qd vouerūt.

Idem eadem.

Votum vltimum certis casibus redimi & commutari potest, non tamen per alium, quā per papam, vel cum ipsius speciali mandato. hoc dicit vsque ad §. secundo quæsiisti. Cap. ix.

Ex multa tuæ sollicitudinis providentia: & infra. Ex consultatione, quā ad inquisitionē tuā super negotio crucis signatorū olim edidimus, viam inuenisti ad alias quæstiones, & vtrum

* Vide. l. si quis ab alio. ff. de re iudi. c. stipulationes non dimidantur. ff. de verb. ob.

Decretalium Gregorij Lib. iij. Tit. xxxiij.

& vtrum quod in ea dicitur, ius constituat generale, vt pascunt prelati quibilibet illos secundum formam expressam absoluerit liceat, qui eorum sunt iurisdictioni commissi, solliciti requisisti. Ad hoc igitur respondemus, quod in consultatione nostra ius editur: & licet ad quales, ad quos tamen specialiter spectet eius executio, nullatenus explicatur: illis autem solummodo ius hoc exequendum incumbit, qui super hoc madata receperint a sede apostolica speciale. Sic ergo illi est inquisitioni responsum, qua consequenter tua fraternitas requisivit, de quibus religionis intelligendum hoc esset, vtrum scilicet ibi religiosi vocentur hi tantum, qui religionis habitum susceperunt, quorum plures idiotæ sunt & iuris ignari*, an episcopi, qui sicut dignitate præcellunt, sic & religione debent aliis præminere, nam ad neutros illius executio iuris spectat, nisi per apostolicam sedem eis specialiter delegetur.

* Vide. l. i. c. not. per doct. C. de ster. ma. inter pup. not. Bal. in au then. de mona. col. la. i.

Habiles ad eundem, seu inhabiles ad pugnandum, si sunt strenui consilio, vel milites bellatores possunt secum ducere, votum vltamarium non redimunt. hoc dicit. Abbas.

Secundo quaesisti, vtrum quod dicitur, Si quis vouentium est inutilis ad pugnandum, quantum sit habilis ad eundem, melius est vt redimat votum, quam consumat expensas, generaliter accipi debeat, vt nobiles & magnates, qui sunt consilio strenui, & multos secum possunt trahere bellatores, an minores tantummodo verbum huiusmodi comprehendat? Verum si ad superiora oculus tue considerationis extendas, quaestio nem istam inuenies in serie consultationis nostrae solutam, vbi dicitur, quod debiles & inopes magis in defectum terræ sanctæ, quam ad eius profectum accedunt &c. Quamuis possit aliter responderi, quod non sunt inutilis ad pugnandum, qui etiam per se pugnare non possunt, maturitate tamen consilij adesse valent pugnantis, & personæ defectum per alios releuare: & infra.

Vxores possunt sequi viros vltra mare si volunt, sed non tenentur, nisi & ipsæ vouerint. hoc dicit. Abbas Siculus.

Quod autem superius ponitur, mulieres quæ remanere noluerint &c. de illis intelligendum esse videtur, quæ se ad peregrinationis propositum nullius voti vinculo aditinxerunt: & infra.

Viri sine consensu uxorum emittere possunt votum vltamarium. hoc dicit. Abbas Siculus.

In tanta quoque necessitate populi Christiani, ne terræ sanctæ impediatur subsidium, viri præter uxorum assensum, huius peregrinationis propositum vouere libere valent: & quod vouerint,

De voto, & voti redemptione.

256

vouerint, libere adimplere. Vt autem consentians, sunt attentius commendandæ.

Clerici tanquam inhabiles ad pugnandum redimunt votum vltamarium, nisi in certis casibus. hoc dicit. Abbas Siculus.

De clericis vero duximus respondendum, quod cum clericatus officium eos reddat inhabiles ad pugnandum, nisi vel consilio strenui, vel officio prædicationis instructi, aut magnatum sint obsequio deputati, aut vsque adeo diuites fuerint & potestates, vt in expensis suis aliquos secum ducere valeant bellatores: magis ab eis expedit redemptionem accipere, quam ad votum illos cogere prosequendum, si necessitas exigit, vel utilitas persuadet. Hoc autem de vouentibus dicimus, non de his quibus labor peregrinationis in penitentia est iniunctus.

Idem.

Qui vouit religionem ingredi, si voto non completo fiat episcopus: renuntiare debet, & votum implere. Sic communiter summatur.

Capitulum. x.

Per tuas nobis literas intimasti, te in Garopolitana ecclesia suscipiendi habitum regularem votum solenniter emisisse, & postea promississe in manibus prelati eiusdem ecclesiæ te intra duos menses postquam ab apostolica sede rediisses, votum quod emiseras impleturum. Cumque termino ipso transacto non curasses quod voueras adimplere, tandem exiens voti transgressor vocatus fuisti ad regimen ecclesiæ Geben. & infra. Nos igitur tuæ discreti consilium, vt si tuam sanare desideras conscientiam, regimen resignes ecclesiæ memoratæ, ac reddas altissimo vota tua. Quod si capitulum Geben. ecclesiæ te postmodum canonicè duxerit eligendum, electionem recipere poteris de te factam.

Honorius iij. Haresben. & Bengag. prepositis.

Prelatus etiam professus potest votum vltamarium emittere, & in suos vsus vigesimam proventuum ecclesiæ convertere.

Capitulum. xi.

Postulastis à nobis, an vobis professis ordinem regularem, quorum alter cruce signatus est, & reliquis caractere crucis desiderat insigniri, liceat vigesimam proventuum ecclesiæ vestrarum deputatam succursui terræ sanctæ, deferre vobiscum: & infra. Discretionem vestræ taliter respondemus, quod si ecclesiæ vestræ per absentiam vestram enormiter non lædantur, & vos utiles fueritis terræ sanctæ verbo pariter & exemplo, (quod conscientie vestræ duximus relinquendum) dimissis procuratoribus idoneis in ecclesiis vestris, potestis & tene-

mini

Decretalium Gregorij Lib. iij. Tit. xxxv.

mini votum peregrinationis implere: & sic potest in usus vestros transire vicelima ecclesiarum vestrarum terra sancta subsidio deputata.

De statu monachorum & canonicorum regularium. Tit. xxxv.

Gregorius. iij. archiepiscopo Neapolis.

Diaecanus non debet molestare monasteria, praterquam pro causa correctionis: nec eis oblata sibi vindicare. Cap. i.

Heodosius: & infra. Alicui monasterio nec tu nec presbyteri tui, prater diligentia disciplina, aliquid molestie inferatis: Aut si quid illic pro diuersorum deuotione accesserit, vobis vindicare estimetis, cum monachis ibi seruientibus debeat proficere quicquid a fidelibus taliter offerri cōtingit.

Ex concilio Lateran.

Monachi non debent poni singuli per parochias, hoc primò. Si pro monachatu aliquid detur, receptus a sacris ordinibus prohibetur: & recipiens ab officio suspenditur, hoc secundò. Monachus habens peculium sine licentia abbatis, ab altaris communione remouetur: & sic decedens, sepultura & fratrum communione priuatur, hoc tertio. Si pecunia conferitur pro habendo aliquod officium in monasterio, ilans & recipiens deponuntur, hoc quarto. In prioribus conuentualibus per electionem instituti non sunt remouendi sine causa rationabili: & de causa rationabili tria ponit exempla. hoc dicit comprehendendo substantiam. Capitulum. ii.

* Vide. l. cegi. ff. ad Trebel.

quod intel-
lige de il-
lis qui p-
fuerunt tria
vota: pau-
peritatem
scilicet,
obedien-
tiā, & ca-
stitatem.
* Ecclē-
siastica. 4.

Monachi non precio recipiantur in monasterio, nec peculium permittatur habere: nec singuli per villas & oppida per quascunq; parochiales ponantur ecclesias, sed in maiori conuentu, aut cum aliquibus fratribus maneant, nec soli inter seculares homines spiritualium hostium conflictu expectent, Salomone dicente: * Ve soli: quia cum cecideris, non est qui subleuet eum. Si quis autem exactus pro sua redemptione aliquid dederit, ad sacros ordines non ascendat. Is vero qui eum recipit, officij suspensione mulsetur. Qui vero peculium habuerit, a communione remoueat altaris: & qui in extremis cum peculio inuentus fuerit, & dignè non poenituerit, nec oblatio pro eo fiat, nec inter fratres accipiat sepulturam. quod etiā de vniuersis religiosis precipimus obseruari. Abbas autem

De statu monachorum & cano. reg. 257

autem qui ista diligenter non cauerit, officij sui iacturā se noverit incursum. Prioratus quoque seu obediētie precij donatione nulli tradantur, alioquin dantes & accipientes a mini serio fiat ecclesiastico alieni. Priores autem cum in ecclesiis conuentualibus per electionem capitulorum suorum canonice fuerint instituti, nisi pro manifesta & rationabili causa non mouentur, ut videlicet si fuerint dilapidatores, si inordinenter vixerint, aut tale aliquid egerint, pro quo amouendi merito videantur, aut si etiam pro necessitate maioris officij de consilio fratrum fuerint transferendi.

Alexander tertius abbatibus & conuentibus Cisterciens. ordinis.

Monet Cistercienses ut seruent regulam secundum primariam institutionem, hoc dicit primo. Et domus religiosa aggregata Cisterciensibus, eorum mores seruare tenetur, hoc dicit secundo.

Capitulum. iii.

Recolentes qualiter hęc sancta plantatio & infra. Dolentes dicimus quod etsi non ab omnibus neq; in omnibus, a plerisque tamen & in pluribus, ab illa sancta institutione dicitur declinatum in tantum, ut aliqui ex vobis patri institutionis obliui, contra ordinis vestri regulam villas, ecclesias & altaria possident, fidelitates & hominia benigne suscipiunt, iustitias & tributarias tenent: & infra. Ideoq; precibus & monitis exhortamur, quatenus domus illa que a prima sui origine in ipso ordine sunt fundatæ, cōstitutis terminis sint contenti & infra. Si enim relictis originalibus ordinis institutis, ad cōmunia volueritis aliorum monasteriorum iura diuertere, oportebit vos communi iure cēseri: quia dignū est, ut qui similem cum aliis vitam suscipiunt, similem sentiant in legibus disciplinam.

Ceterum domus illa que de aliis institutionibus ad vestrum ordinem se trāstulerint, vestris omnino se satagant vlibus cōformare, & relictis possessionibus, vel etiam cōmutatis, quas institutio vestra non recipit, sic se in omnibus religioni vestre coaptent, ut quemadmodum gaudent se in societate ordinis, & habitus identitatem assumptas, sic etiā in paupertate secularium rerum se latentur vestris institutionibus conformatas.

Clemens tertius.

Regularis canonicus, qui non resignauit proprium in morte, non debet in cimiterio sepeliri: & si de facto sepultus fuit, inde debet exhumari, si sine scandalo fieri potest. Capitulum. iij.

Super quodam canonico regulari, qui in articulo mortis agens, licet a priore suo commonitus proprium quod contra regulam

Decretaliū Gregorij Lib. iij. Tit. xxxv.

regulam latenter habuerat, noluit resignare: & sic diem clausæ extremæ, & fuit inter alios fratres tradit⁹ sepultura: & infra. Inquisitioni tue taliter resp. quod ille canonicus nō tantum fuit Christiana sepultura priuatus, verū etiam si sine maximo scandalo potuit fieri, de ipsa prouici dignus est ecclesia. Hoc autem cum forte contigerit, in similibus est agendum.

Innocentius tertius V. plebano sancti Gaunij.

Canonicus regularis potest præfici ecclesiæ parochiali etiam seculari, sed debet habere socium secum sui ordinis, si commode fieri potest.

Capitulum. v.

Quod dei timorem præ oculis habeas, ex fructib⁹ tuis colligitur euidenter, cum opera quæ facis, testimonium perhibeant veritati. Sane quondā desideras ad frugem mellioris vite transire, officium plebani resignas coram fratribus sancti Victoris Bononien. promissione de tua conuersione fecisti, neq. professionem solennē emittens, neq. habitum religionis adsumes: sed parochiani plebis eiusdē attendētes te laudabiliter præfuisse, à Florentino episcopo impetrauerūt vt ministrares ibidem. hoc etiam P. presbyter cardinalis tunc aposto. sed. lega. proponitur adnūsse, quod iā dicti parochiani à nobis ratum haberi suppliciter postularūt, præsertim cum de licentia prioris sancti Victoris noscaris hætenus id fecisse. Licet autem in Lateran. concil. de monachis caueatur, ne singuli per villas & oppida per quascunq. parochiales ponantur ecclesiæ & c. quis tamen istud de canonicis regularibus specialiter non cauetur, qui etsi à sanctorum monachorū consortio non putentur seiuncti, regulæ tamen inseruiunt laxiori, & per antiquos canones etiam monachi possunt ad ecclesiarū parochialium regimen in presbyteros ordinari, ex quo debet predicationis officium quod priuilegiatum est exercere: sic annuendum duximus postulat⁹, vt exercens plebani officium, si commode fieri poterit, vnum canonicum regulare tecum habeas ad cautelam: cuius in his quæ dei sunt & regularis obseruat⁹, eam consortio quàm solatio perfruaris.

Idem abbati & conuentui Sublacen.

Primo tractat⁹ de vestibus monachorum. Secundo de abdicatio-
ne proprietatis. Tercio de silentio. Quarto de cibis. Quinto de of-
ficio in reuerē & in specie.

Capitulum. vi.

Cum ad monasteriū Sublacen. & infra. Firmiter inhibui-
mus, ne quis decetero monachorū lineis camisis vtetur:
& infra. Prohibemus quoque districte in virtute obedi-
entiz sub obsecratione diuini iudicii, ne quis monachorū propriū
aliquo

De statu monachorum, & cano. reg. 258

aliquo modo possideat, sed si quis aliquid habeat propriū, totū in cōtinenti resignet. Si vero post hoc proprietatē aliquam fuerit deprehensus habere: regulari mon. præiudicium de monasterio expellatur, nec recipiatur vterius, nisi pœniteat secundū monasticam disciplinam. Quod si proprietates apud quēquam inuenta fuerit in morte, ipsa cum eo in signū perditionis extra monasteriū in sterquilino subterretur, secundū quod beatus Grego. narrat in dialogo se fecisse. Vnde si quicquid alicui fuerit specialiter destinātū, non præsumat illud accipere, sed abbatū vel priorem vel cellario assignetur. In oratorio vero, refectorio & dormitorio continuū semper silentium obseruetur, in claustro quoq. certis horis & locis secundū antiquam consuetudinem monasterij laudabiliter obseruat⁹. In refectorio vero nullus omnino carne vescatur. Nec in quibuscūq. solennitatibus (sicut aliquando fieri cōsuevit) cōuentus exeat cum abbate paucis sibi relictis, vt extra refectorium edant carne: cum illis dieb⁹ præcipue regularis disciplina sit studiosius obseruanda. Sed nec extra refectoriū nisi in infirmitorio esum carniū credant sibi licere. Quamquam ex indulgentia possit abbas interdum aliquos fratrum, nunc hos, nūc illos (prout necessitas postulauerit) aduocare, ipsosq. secū in camera sua melius & plenius exhibere. Porro debiles & infirmi, qui minutione indigēt, vel aliqua medicina, nō solum in cameris, sed omnes in infirmitorio, quæ necessaria fuerint sibi tam in carnis, quàm in aliis recipiant cōpetēt. Quod si quis eorum debilis fuerit, aut etiam delicatus, vt non possit communibus cibis esse contentus: sic ei prouideatur sine scandalo aliorum, vt si abbas vel prior voluerit in refectorio misericordiā facere speciale, cibum aliquem competentem non ante illū, sed ante se faciat apportari, de quo ipse illi faciat pitantiā pro sustentatione naturæ. Tales autem ad agenda officia monasterij deputentur, qui fideles fuerint & discreti. Nec alicui committatur aliqua obedientia perpetuo possidenda tanquam in sua sibi vita locetur, sed cū oportuerit amoueri, sine cōtradictione qualibet reuocetur. Prior autem præ cæteris post abbatē potens sit in opere & sermone, vt exemplo vite, verbūque doctrinæ fratres suos & instruere possit in bono, & à malo etiam reuocare: zelum religionis habens secundum scientiam, vt delinquentes corripiat & castiget, obediētes foveat & confortet. Abbas vero (cui omnes in omnibus reuerenter obediant) quanto frequentius poterit, sit cum fratribus in conuentu, vigilem curā & diligentē sollicitudinē gerēs de oībus, vt de officio sibi cōmisso dignā deo possit reddere rationem.

K ij

Quod

Decretalium Gregorij Lib. iij. Tit. xxxv.

* Vide. l.
carceri. et
l. milites.
ff. de cust.
reo.

Quod si prauaricator ordinis fuerit, aut cōtempor, seu negli-
gens aut remissus, pro certo se nouerit non solū ab officio de-
ponendum, * sed & alio modo secundum regulā castigandū
cūm offensa non solū propria, verū etiā aliena de suis manib⁹
requiratur. Nec existimet abbas, q̄ super habēda proprietate
possit cum aliquo monacho displicare: quia abdicatio apprieta-
tis, sicut & custodia castitatis, adeo est adnexa regulæ mona-
chali, vt cōtra eā nec summus pontifex possit licentiā indul-
gere.

Idem in concilio generali.

Prima statuit de concilijs regularium provincialibus celebra-
ndū singulis triennijs. Secundo moderatur numerum electionum &
personarū venientium. Tercio disponit de instructoribus & pra-
sidentibus capitulo. Quarto de tempore quo daret capitulum, &
quid ibi fiet. Quinto quod obseruetur quod ibi fiet. Sexto de capi-
tulo sequenti. Septimo de communi vita ducenda. Octauo de visi-
tatoribus eligendis, & ipsorum officio. Nono extendit ad canonicos
regulares. Decimo prouidet super discordia visitatorum. Vndeci-
mo hortatur diocesanos ad monasteriorum reformationem. Duode-
cimo precipit proteruos & similes compesci ab offensis monasterio-
rum. Et hoc diuiso sufficit pro sumario. Capitulum. vii.

In singulis regnis huc prouinciis fiat de triēnio in trienniu
(saluo iure diocesanorum pontificum) cōmune capitulum
abbatum atque priorum abbates proprios non habentiū, qui
non cōsueuerunt tale capitulum celebrare: ad quod vniuersi
conueniant prapreditionē canonicam nō habentes apud vnū
de monasterijs ad hoc aptum. Hoc adhibito moderamine, vt
nullus eorū plus quā sex electiones & octo personas addu-
cat. Aduocent autē in huiusmodi nouitatis primordiis duos
Cister. ordi. vicinos abbates ad praestandum sibi consiliū &
auxiliū opportunū, cum sint in huiusmodi capitulis celebra-
dis ex longa cōsuetudine plenius informati: qui absque con-
tradictione duos sibi de ipsis associēt, quos viderint expedire:
ac ipsi quatuor praesint capitulo vniuerso, ita quod ex hoc nul-
lus eorū sibi autoritatē praelationis assumat, vnde cūm expe-
dierit, prouida possit deliberatione mutari. Huiusmodi vtro
capitulum aliquot certis diebus continue iuxta morē Cister.
ordi. celebretur in quo diligens habeatur tractat⁹ de reforma-
tione ordinis, & obseruantia regulari. Et quod statutum fue-
rit illis quatuor approbatus, inuolabiliter obseruetur, omni
exculpatione & contradictione & appellatione remotis: Proui-
so nihilo min⁹ vbi sequenti termino debeat capitulū celebra-
ri. Et qui conuenerint, vitam ducant communem, & faciant
proportiona.

De statu monachorum & cano. reg. 259

proportionabiliter simul omnes cōmunes expensas, ita quod
si nō omnes poterunt in eisdem, saltem plures simul in diuer-
sis domibus cōmorentur. Ordinentur etiam in eodem capi-
tulo religiosae ac circūscriptae personae, quae singulas abbatias
eiusdē regni seu prouinciae nō solū monachoru sed etiā mo-
nialium, secundum formā sibi praefixam vice nostra studeant
visitare, corrigentes & reformātes quae correctionis & refor-
mationis officio viderint indigere, ita quod si rectorē loci co-
gnouerint ab administratione penitus amouendū, denunciēt
episcopo proprio, vt illū amouere procuret. Quod si nō fece-
rit, visitatores hoc referant ad apostolicā sedis examen. Hoc
ipsum regulares canonicos secundum ordinem suū volumus
& praecipim⁹ obseruare. Si vero in hac nouitate quicquā dif-
ficultatis emerferit, quod per praedictas psonas nequeat expe-
diri, ad apo. sedis iudiciū absque scandalo referatur, ceteris
irrefragabiliter obseruatis, quae cōcordi fuerint deliberatio-
ne prouisa. Porro diocesani episcopi monasteria sibi subie-
cta ita studeāt reformare, vt cum ad ea praedicti visitatores ac-
cesserint, plus in illis inueniant quod commendatione, quā
quod correctione sit dignū: attentissimē praecauentes ne p eos
dicta monasteria indebitis oneribus aggrauentur: quia sic vo-
lumus superiorum iura obseruari, vt inferiorū nolimus iniu-
rias sustinere. Ad hoc districte praecipimus tā diocesanis epi-
scopis, quā personis quae praerunt capitulis celebrandis, vt
per cen. ecc. appel. remota compescant aduocatos, patronos,
vicedominos, rectores, & consules, magnates, & milites, seu
quoslibet alios, ne monasteria praesumat offendere in psonis
aut rebus: & si forsūt offenderint, eos ad satisfactionē cōpel-
lere nō omittant, vt liberius & quietius deo valeant famulari.

Honorius. iij. abbatibus & monachis in Lombardia
& Marchia Teruifana constitutis.

Prim⁹ tractat de correctione monachorum. Secund⁹ de cor-
rectione abbatum. Terti⁹ visitatorum. Quarto de secularibus in mo-
nasterijs beneficiatis. Quint⁹ de constitutionem extendit ad moniales.
hoc sufficit pro sumario. Capitulum. viii.

EA quae pro religionis honestate: & infra. Porro cum vi-
sitatores secundum statutum generalis concilij ordinati à
generali abbatū capitulo processerint ad visitationis officiu
exequendū, de statu monasteriorum & obseruantis regulari-
bus diligenter inquirant, & tam in spiritualibus quā in tem-
poralibus corrigant & reforment quae viderint corrigēda: ita
tamen quod monachos delinquentes per abbatem loci corrigi
faciant.

K iij

Decretalium Gregorij Lib. iij. Tit. xxxv.

faciant, eisque iniungi poenitentiam salutare iuxta beati Benedicti regulam, & apostolica instituta, non secundum normam prave consuetudinis, quæ quasi pro lege in quibusdā ecclesiis inolevit. Ipsi etiam visitatores, monachos quos contumaces inuenerint & rebelles, iuxta modum culpe vice nostra regulari censura percellant absque personarum defectu, non parcendo rebellibus ob suam pertinaciam vel potetiam amicorum, quin ouem morbidam eiciant ab ouili, ne inficiat oves sanas. Si vero abbates in corrigendis iuxta visitatorum mandatum & regularia instituta seipsum seu monachis inuenti fuerint negligentes, proclametur & corripiantur & ita puniantur publice in capitulo generali, quod poena ipsorum sit aliis in exemplum. Quod si abbas non exēptus fuerit a visitatoribus nimis negligens & remissus inuentus, id loci diocesano denunciaret sine mora, & per illum detur ei fidelis & prouidus coadiutor vsque ad capitulū generale. Si autem dilapidator inuentus fuerit, vel aliā merito amouendus: per diocesaniū postquam hoc sibi a visitatoribus denunciatum fuerit, amouetur absque iudiciorum strepitu a regimine abbatiæ, ac monasterio provideatur interim administrator idoneus, & qui temporalis curam gerat, donec ipsi monasterio fuerit de abbate prouisum. Quod si forsan episcopus hoc adimplere noluerit vel neglexerit: visitatores vel presidentes capitulo generali, defectum episcopi apo. sedi non differant intimare. Hæc eadem circa exemptos abbates fieri præcipimus per visitatores, vel presidentes capitulo generali: depositione ipsorum sedi apo. seruata: ita ut abbatē, qui amouendus videbitur, interim per visitatores vel in capitulo presidentes ab administratione suspensio, administrator idoneus monasterio deputetur. Illorum autem excessus, & alia quæ visa fuerint intimanda, capitulo presidentes nobis denuncient per fideles nuncios & prudentes, quibus de communi contributione abbatum iuxta cuiuslibet facultatem sufficienter ministrentur expensæ. Sequentes autem visitatores perquirant priorum visitatorum vestigia diligenter, & eorum negligentias & excessus referant sequenti capitulo generali, ut iuxta culpam publicè debitam poenam portent. Idem etiam de abbatibus presidentibus generali capitulo præcipimus obseruari. Præcipimus quoque, ut in nullo monasterio ad præbendas recipiant decetero abbates & monachi clericos seculares: nec hi qui iam recepti sunt, locum vel vocem in capitulo dormitorio vel refectionario seu claustris sibi vindicare contendunt, seu monachorum curibus importunè se præsumant miscere, sed beneficiis

De religiosis domibus, &c.

260

beneficiis sibi concessis contenti conuersentur honestè, opportuna obsequia in monasteriis fideliter impendentes, nihilque ultra in spiritualibus aut temporalibus exigat in ipsis monasteriis vel usurpent. Si qui vero talium a visitatoribus inuenti fuerint criminosi per diocesim in non exemptis, & per visitatores vel presidentes generali capitulo in exemptis, beneficiis priuentur eisdem. Hæc autem omnia etiam in monasteriis quæ non habent abbates proprios sed priores, necnon in monasteriis monialium, quo ad articulos abbatissis & monialibus congruentos, præcipimus obseruari. *

* Vide. l. si ita. cum glo. & no. ff. de le. ii.

De religiosis domibus, ut episcopo sint subiectæ. Tit. xxxvj.

Gregorius Victori archiepiscopo Neapo.

Si dubitatur in cuius diocesi sit basilica consecranda, ille episcopus consecrabit, qui prius in illo loco episcopalia exercebat. Ca. i.

Nunc autem ad basilicam quæ dedicanda est, debet disquiri cuius ciuitatis episcopus antequam fundaretur baptizauerit incolæ: & ad cuius consignationē sub annua deuotione concurrerint. Non enim terminis hæc aut locis cōuenit desiniri: sed ille ad consecrationem vocetur, cui per hunc modum, quem scripsimus, constat debere permitti.

Idem Agapito abbati.

Nihil iuris deperit episcopo, in cuius diocesi sita est ecclesia, quæ papa vult ecclesie alterius diocesi, & est casus quotidianus. Ca. ii.

Quia monasterium quod in fundo Martiano situm est, hostilitate faciente dicitur desolatum: illud tuo monasterio cum omnibus rebus suis, vel quæ ei competunt actionibus, per speximus vniendū: & infra. Ipsum autē monasterium sic tux nos ordinationi cōmisisse cognoscas, ut tamē iurisdictionem illic non episcopus Surrentinus, in cuius ciuitate monasterium tuū est situm, sed Nucerninus, cuius est diocesis, habeat. Nam sic huius loci ordinationem disponimus, ut tamen iura sua singulis episcopis inuolata seruemus.

Ex decretis Eugenij papæ.

Episcopo subsunt omnia loca prædicta, & ad eius sollicitudinem debent ordinari ad vsum destinationem. Capitulum. iij.

De xenodochiis & aliis similibus locis per sollicitudinem episcoporum, in quorum diocesi existunt, ad easdem utilitates, quibus constituta sunt, ordinantur.

K iij

Ybanns

Decretalium Gregorij Lib. iij. Tit. xxxvj.

Urbanus. iij. Ariminen. episcopo.

Locus auctoritate episcopi ad usum hospitalitatis deputatus, est religiosus, & ad mundanos usus redire non debet. Capitulum. iij.

Ad hæc: & infra. Inquisitioni tue taliter respondemus, quodd si locus ad hospitalitatis usum, & pauperum provisionem fuerit (sicut moris est) auctoritate pontificis destinatus, cum sit religiosus, non debet mundanis usibus deputari, sicut de vestibus & ligneis vasis, & aliis utensilibus ad cultum religionis per pontificem deputatis antiqua consuetudo indubitanter observat, & venerabiliū patrum edocent sanctiones.

Innocentius. iij. Constantinopolitano patriarchæ.

Locus religiosus debet reformari de religiosis dumtaxat, non de secularibus, nisi in defectum religiosorum. Capitulum. v.

Inter quatuor: & infra. Quamdiu monasteria per regulares remanere potuerint ordinata, non sunt ad seculares clericos transferenda. Sed si regulares defuerint, propter eorum defectum in eis seculares clerici poterunt ordinari.

Idem abba. & fratribus Cryptæ ferratæ.

Ecclesia sita in diocesi episcopi tenetur sibi in episcopalibus respondere, nisi appareant remissa legitime. & potest episcopus remittendo episcopalia censum sibi retinere. Capitulum. vi.

Constitutus in præsentia nostra episcopus Alban. in ecclesia Castrī quod Pauli dicitur, in qua ius patronatus monasterio vestro recognoscebat, à vobis ius episcopale petebat, quoniam sita erat in diocesi Albanen. & ideo de iure cōmuni ei tenebatur in episcopalibus respondere: & infra. Verum æconomus vester proposuit ex aduerso, q. et si ecclesia sita esset in diocesi Albanen. ei tamen non tenebatur in aliquo respondere, cum Dominicus Lauitanus episcopus, qui fuerat episcopus Albanen. vniuersas ecclesias ad vestrū monasteriū pertinentes in diocesi eius sitas, & quicquid iuris tam in monasterio vestro, q. in eis habebat, in emphyteum sub annua octo denariorū vsualiu pensione monasterio vestro cōcessit, ita videlicet, vt liceret abbati & fratribus à quocunq. vellent episcopo, tam ordinatione clericorū, q. consecratione altariū in monasterio ipso & prædictis ecclesiis obtinere, in quibus etiā vobis tertiā partē mortuorū indulgi & Celest. pa. præ. n. quod ab eo factum fuerat confirmavit. verū et si ecclesia ipsa fuisset aliquando ecclesiæ Albanen. subiecta, monasteriū vestrum nihilo min⁹ legitima se poterat præscriptione tueri, cum per quadraginta annos ipsam pacifice possedisset. Ceterum æconomus episcopi concessionem episcopi Lauitani nō tenere

De religiosis domibus.

261

tenere dicebat, vt pote continentem simoniacam prauitatem. cum enim tertiam mortuorum monasterio concessisset, & tam in ordinationibus clericorum, quam altariū consecrationibus indulgisset ei plenariā libertatem, non est dubium, quin cum spiritualia hæc existant, eo ipso quod super his recompensatione certæ pensionis accepit, cōmiserit vitium simoniacæ: * *vide Bart. in l. Titio centum. ff. de condi. & demon.* vnde contractus huiusmodi nullā obtinet firmitatem. confirmatio autem apost. se fuerat per subreptionem obventa, cū in eadem de pensione nulla mentio habeatur: & infra. Cum autem nec insolitum sit nec nouum, vt cum episcopi ecclesias concesserint pijs locis, aliquid sibi reseruent in eis nomine pensionis: nos quoque cum libertatis privilegium, vel protectionis prædium aliquibus ecclesiis indulgemus, gratis accipiamus censum gratis oblatum: & in literis nostris ad successorum nostrorum memoriam census exprimamus etiā quantitatem auditis propositis æconomum monasterij vestri æconomus eiusdem episcopi ecclesiæ nomine in solutionem pensionis prædictæ iuxta ratam quæ contingit ecclesiæ prædictam, & restitutionem subtractæ à quadraginta annis secundū ratam eandem per definitiuā sententiam codemnamus, & eundem æconomum vestrum ab impetitione æconomi eiusdem episcopi super alijs redditis absolutum, perpetuum illi silentium imponentes.

Idem abbati & conuentui Farben.

Episcopus petens ecclesiam quo ad temporalia & spiritualia, obtinet in spiritualibus eo ipso, quod probat esse in sua diocesi, si non appareat exempta: sed in temporalibus succumbit, nisi aliter doceat de iure suo. & in hoc ultimo est casus noster. Capitulum. vii.

Cum venerabilis. f. n. I. Sabinen. episcopus ecclesiam sancti Angeli de Caucedis cū suis pertinentiis & possessionibus petiisset, asserens eam ad se tam in spiritualibus quam in temporalibus pertinere: allegauit ante omnia ius commune, quia cū cōstituta sit in diocesi Sabinen. sub ipsius debebat consistere potestate. In temporalibus quoq. ad se dictā ecclesiam pertinere nitebatur ostendere per publicum instrumentum, in quo continebatur expresse I. Sabinen. episcopū H. Farben abbati, & duabus personis post ipsum dictam ecclesiam cum suis pertinentiis locauisse pro annua quatuor solidorum Papien. pensione. Sed pars vestra proposuit instrumento prædicto nullam fidem penitus adhibendam propter superlitterarū scripturam, & rasurā loco suspecto factā, vbi videlicet adnotatio tēporis recēsetur: & infra. Quia igitur nobis con-

Decretalium Gregorij Lib. iij. Tit. xxxv.

stitit ecclesiam supradictam constituta in diocesi Sabinae. episcopale ius in omnibus spiritualibus eidem episcopo adiudicauimus in eadem, illis tantum exceptis, quae per authentica scripta ei dignoscuntur esse subtrahenda: & infra. Quia vero instrumentum praedictum, per quod episcopus ecclesiam intendebat quo ad temporalia vindicare, ad faciendam super hoc fidem inualidum esse cognouimus, utpote propter praedicta de iure suspectum, vos ab impetitione ipsius quo ad temporalia eiusdem ecclesiae duximus absolueudos.

Idem.

Monasterium subiectum est episcopo in cuius diocesi situm est, nisi probetur exemptum. h. d. quo ad titulum. Capitulum. viii.

Cum dilectus filius: & infra. Quia causa non poterat in nostra praesentia terminari, cum nuncius monasterij super procuracione vel ratihabitione literas non haberet, ea vestro duximus examini committenda, mandantes quatenus si constiterit abbati ad se apo. ante quam episcopus in eu suspensionis vel excommunicationis, & in monasterium interdicti sententias tulerit, legitime appellasse, vel monasterium a iurisdictione episcopi eiusdem exemptum: eo non obstante quod abbas ab eo circumuehens praeter fratrum suorum assensum ei obedientiam repromisit (cum fraus & dolus ei patrocinari non debeant) iudicetis illas sententias non tenere. Quod si abbas in exemptionis probatione defecerit, nec legitima se poterit praescriptione tueri: licet probet se ante praedictas sententias appellasse: nihilo minus tamen monasterium iudicetis Auriensis ecclesiae subiaccere, in cuius est diocesi fundatum. Similiter eo in probatione appellationis deficiente, si vobis constiterit de exemptione vel legitima praescriptione: tam abbatem quam monasterium ab impetitione episcopi absoluat. Idem in concilio generali.

Novam religionem non licet constituere sine auctoritate Romanorum. Nec in diuersis monasteriis potest quis esse abbas vel monachus, sic principaliter summatur, licet plura dicta habeat. Cap. ix.

Ne nimia religionis diuersitas graue in ecclesiam dei confusionem inducat, firmiter prohibemus, ne quis decetero nouam religionem inueniat, sed quicumque ad religionem conuertere voluerit, unam de approbatis assumat. Similiter qui voluerit religiosam domum de nouo fundare, regulam & institutionem accipiat de approbatis. Illud etiam prohibemus, ne quis in diuersis monasteriis locum monachi habere praesumat, nec vnus abbas pluribus monasteriis praesidere.

De ca.

De capellis monachorum, &c.

262

De capellis monachorum, & aliorum religiosorum. Tit. xxxvij.

Urbanus tertius.

Ad curam monasterio subiectam, non monachi, sed seculares clerici praeficiuntur, & episcopi subsunt. Capitulum. i.

In ecclesiis ubi monachi habitant, populus per monachum non regatur: sed capellanus, qui populum regat, ab episcopo per consilium monachorum instituat, ita ut ex solius episcopi arbitrio tam ordinatio eius quam depontio & totius vitae pendeat conuersatio.

Innocent. iij. archipresbytero & clericis sanctae Caecliae.

Si ecclesia non cathedralis vindicat sibi ius in alia ecclesia, obtinebit solum quo ad ea quae probabit sibi debere praescriptione, vel alio legitimo modo. hoc dicit secundum communem & verum intellectum. Capitulum. ii.

Dilectus filius M. syndicus ecclesiae vestrae ab oeconomus sancti Laurentij de Piscinula, in scrutiniis, baptismo, & capitulis, & similibus subiectionem postulans, possessorum & petitorum intentabat. Cum enim ecclesia sancti Laurentij sit in parochia vestra sita, debet de iure communi ecclesiae vestrae in praedictis omnibus subiaccere, quia nec privilegium exemptionis habet, nec praescriptionem pro se poterat allegare, cum illa ecclesia sanctae Caecliae praescripserit, sicut per testes dicebat legitime comprobatur. Praeterea cum coram C. papa praedecessore nostro super praedictis inter vestram & praedictam ecclesiam questio verteretur, M. presbyter eiusdem ecclesiae fuit sponte confessus, quod ecclesiae sanctae Caecliae scrutinium & baptisma debebat. Cumque pars vestra testes, qui se illum diuersis temporibus ad capitulum vocasse, ipsamque venisse assererebant, in medium produxisset: eis iurare paratis, praedictus presbyter se vocatum iussu ad capitulum esse confessus. Unde praedictus praedecessor noster ecclesiam vestram capitulo, quo se conquisita fuerat spoliata, salvo iure proprietatis ecclesiae sancti Laurentij reuocare curauit, sicut in eius literis continetur. per hoc ergo proprietatem quo ad scrutinium & baptismum, & possessionem quo ad capitulum, vester voluit syndicus comprobare. Ad haec sancti Laurentij oeconomus ex aduerso respondit, quod ecclesia illa nullo modo ad Romanam ecclesiam pertinebat. Cum enim monasterium monialium fuerit, &

** Vide. l. i. c. de consensu. Bar. i. l. certum. g. sed ante ipsos. ff. eo.*

gene.

Decretalium Gregorij Lib. iij. Tit. xxxvij.

generaliter seruetur in vrbe, vt nullum monasteriū titulo se subiectum, incongruum videbatur vt regulares secularibus supponatur. præterea vsque hodie nos in ea institutionem & destitutionem liberam exercemus: & infra. Nos igitur auditis propositis æconomum sancti Laurentij syndico vestro in baptismo & serutinio condemnamus, ita vt per hoc ecclesiæ Romanæ nullum præiudicium generetur, si quando forte ius suum duxerit prosequendum. In institutione autem & destitutione & capitulo æconomū ipsum ab impetitione syndici vestri prorsus absoluius, syndico vestro super hoc perpetuum silentium imponentes.

Honorius. iij. episcopo Venetē.

In prioratibus monachorum non possunt singuli monachi commorari, etiam si super hoc habeant rescriptum apostolicum, nisi in illo fiat mentio de Lateranensi concilio. Cap. iij.

Ex parte tua fuit propositum: & infra. Abbas & conuentus Riuenē. Venetē. diocesis occasione literarum apostolicarum adserunt sibi esse concessum, vt in singulis ipsorum prioratibus singuli monachi commorentur, si pluribus facultates non suppetunt eorundem. Cum autem id obuiet Lateranensi concilio, de quo nulla mentio est in literis ante dictis: fraternitati tuæ breuiter respondemus, quod huiusmodi literas ab apostolica non credimus emanasse. Quod si per occupationem forsitan emanauerint, nolumus per hoc derogari concilio supradicto.

Idem Burdegaleū. archiepiscopo.

Ordinarius compellit abbatem, vt monachos a prioratibus reuocet ad claustrum, vel eis socios adiungat. Cap. iij.

Ad audientiam nostrā peruenit, quod nonnulli monachi lege tibi diocesana subiecti, in quibusdam prioratibus habitant solitarij, contra statutum generalis concilij. Ideoque mandamus quatenus ipsorum abbates seu priores, vt vel ipsos ad claustrum reuocent, faciētes in ipsis ecclesiis deseruii per clericos seculares: vel alios monachos eisdem ad societatem, cum quibus vitam possint ducere regularem, monitione præmissa per censuram ecclesiasticam compellas.

De iure patronatus. Tit. xxxvij.

Ex concilio Mediolanē.

Si propter discordiam patronorum ecclesia caret administratione, cessatur in ecclesia à diuinis tolluntur reliquie, & ostia clauduntur, si aliter sine scandalo ecclesia prouideri non potest. hoc dicitur eum cap. sequen.

Capitulum. i.
Perlatum

De iure patronatus.

263

Perlatum est: & infra. Nobis visum est, quod ecclesia inter hæredes patroni diuidi non debeat. Et si similitates inter eos surrexerint, propter quas sacerdos suo ibi officio canonicè fugi non possit, si aliter prouideri non poterit, præcipiatur ab episcopo, vt nullo modo ibi missarum solēnia celebrētur, donec ad concordiam redeant, & ecclesia sacerdotem canonicè habeat, qui liberè suum ministerium valeat exercere.

Ex concilio Triburiē.

Summatum est in cap. proxi.

Capitulum. ii.

Quæcunque ecclesia: & infra. Si cōtingat pro ecclesia dispendere patronos, vt ei nolint sub vno presbytero procurari: episcopus (si aliter non poterit ipsi consulere) tollat inde reliquias, atque eiusdem ecclesiæ claudat ostia: vt sacrum mysterium nullus in ea celebret antequam vnum eligant presbyterum, qui sacrosancta sit idoneus procurare. *Alias, ordinari.*

Ex concilio Lateranē.

Si patroni in presentando discordant, præfertur presentatus à maiori parte, si est idoneus: & si hoc sine scandalo fieri non potest, vel patroni intra tempus debitum non presentant, episcopus ordinabit ecclesiam. Capitulum. iij.

Quoniam in quibusdā locis fundatores ecclesiarum, aut hæredes eorum, potestate in qua eos ecclesia hucusque sustinuit, abutūtur: & cum vna ecclesia vnius debeat esse rectoris, pro sua dissensione plurimos representant: præfati decreto statuimus, vt si forte in plures partes fundatorum se vota diuiserint, ille præficiatur ecclesiæ, qui maioribus iouatur meritis, & plurimorum eligitur & approbatur ad sensu. Si autem hoc sine scandalo esse nequiverit, ordinet antistes ecclesiam, sicut melius eam secundum deum viderit ordinandam: Et id ipsum etiam faciat, si de iure patronatus questio emerferit inter aliquos, & cui competat, intra quatuor mensis non fuerit definitum. *Alias, defensioe. Alias, personæ.*

Ex eodem.

Excommunicantur patroni laici, qui clericos instituunt & destituunt in ecclesiis etiam patronatis, vel bona ipsarum aliter administrant. Et clerici qui institutionem laicorum recipiunt, communionem priuentur. Capitulum. iij.

Preterea quia in tantum quorundam laicorum processit audacia, vt episcoporum authoritate neglecta, clericos instituunt

Decretalium Gregorij Lib. iij. Tit. xxxviii.

tuant in ecclesiis, & remoueat cum uoluerint, possessionem quoque atque alia ecclesiastica bona pro sua uoluntate perunque distribuunt, ipsos anathemate decernimus, faciendos. Clericus autem qui ecclesiam per laicos sine proprii episcopi auctoritate receperit, communione priuetur: & si perstiterit, a ministerio ecclesiastico & ordine deponatur.

Alexander. iij. Eboracen. archiepiscopo.

Si patronus laicus successum presentat duos, & secundus instituitur ab episcopo, ualeat institutio. hoc dicit primo. Patronus non potest clerico vel alteri ecclesie conferre ecclesiam patronatam, vel alteri donare.

Capitulum. vi.

Quod autem consulis, si clericus idoneus ad vacantem ecclesiam presentatus, non fuerit ab episcopo diocesano admittus, & postmodum alius idoneus presentatus, & institutus ab episcopo, possessionem tenuerit corporalem: tamen primo clerico ecclesiam petente debeat posterior remoueri, vel posterior priori preferri. Dubium non est, quin in casu isto melior sit conditio possidentis: quoniam antequam presentatio per diocesani episcopi approbatur, ratum non est quod a patrono fuerit inchoatum. De cetero tunc prout. quod si laici clericis vel collegiis de concessionibus vel donationibus instrumenta confecerint in hac uerba vel similia, concessi, vel dedi ecclesie, & presenti charta firmati: si consensus episcopi non accesserit, nihil agi uidetur: quia pro non dato habetur, quod ab illo datur, qui non potest de iure donare.

Idem Exonicen. episcopo.

Comparans vel emens ius patronatus, eo spoliari debet. vel sic: Qui emat ius patronatus ut possit presentare filium vel nepotem seu quem uult, eo priuari debet. hoc dicit. Et utraque lect. potest sustineri.

Capitulum. vii.

Quia clerici quidam aduocatas ecclesiarum comparant, vel quocunque modo possunt adquirunt, ut postmodum eorum filij vel nepotes ad easdem ecclesias presententur: precipimus ut id artius inhibere procures, eosdem aduocationibus taliter adquisitis app. postposita spoliando.

Idem Hertforden. episcopo, & abbati de Forde.

Ius patronatus consistit in aliqua uinuitate temporalium, transit cum ipsa uinuitate, etiam si uinuitas transeat tantum quo ad utile dominium, nisi ius patronatus specificum sit exceptum. h. d. Et est notabilis casus, & quotidie allegatur.

Cap. vii.

Ex literis

De iure patronatus.

264

Ex literis I. Salebrien. episcopi accepimus, quod defuncta persona ecclesie de Lato. G. miles, qui villam in qua ecclesia sita est, a monasterio de Vinton. ad firmam tenebat, ad eandem vacantem G. clericum predicti monasterij alium presentauit. postmodum abbatissa predicti monasterij alium presentauit eidem ad ecclesiam superscriptam: quo nolente presentatum ab ea recipere, apud Cantuariensem archiepiscopum grauem de episcopo deposuit questionem: & infra. Mandamus quatenus si uobis constiterit quod prefato militi prescripta villa fuerit non excepto iure patronatus ad firmam concessa, vel antequam de iure patronatus inter abbatissam & militem controuersia esset suborta, prefatus Gu. in prescripta ecclesia per episcopum ad presentationem militis institutus fuisset: ei (dummodo alias sit idoneus) adiudicetis ecclesiam, ita quod si abbatissa obtineat aduersus militem, illi de temporalibus debeat respondere.

Idem Vintonien. episcopo.

Si laicus clerico vel religioso loco concedit ecclesiam sine consensu episcopi, non obstante tali concessione, que non ualeat, ad ipsam ecclesiam cum uacauerit, poterit presentare, & eam alteri ecclesie de consensu episcopi poterit concedere. hoc dicit cum cap. cum laici. & cap. suggestum infra eod.

Cap. viii.

In consilio ecclesiam non vacantem concedit religioso domui, & postea cum uacauerit, ad presentationem eiusdem laici clericus ibi fuerit per dioc. episcopum institutus, prior concessio secundam institutionem, quo minus habeatur rata & firma, non potest aliquatenus impedire, cum illa concessio de iure nullius potest esse momenti, cum quia de re non vacante facta est, tum quia laicus sine auctoritate episcopi nemini potest ecclesias dare. Licet religioso loco ius patronatus conferendi liberam habeat facultatem. Si uero ius patronatus vacante ecclesia religioso loco contulerit, & aliquis sine presentatione fratrum eiusdem loci fuerit in ipsa ecclesia institutus, eius secundum rigorem iuris est institutio irritanda.

Idem eidem.

Institui in ecclesiis patronatus per nouos patronos mutari non possunt, nec uicissitudines ecclesiarum per eos fieri.

Cap. ix.

Quoniam: & infra. Absurdum uidetur omnino, ut ad singulas patronorum secundum humanam conditionem mutationes, ecclesiarum ordinationes mutantur, & uicissitudines ecclesiarum ab aduocatis vel aliis presumantur.

Idem.

Decretalium Gregorij Lib. iij. Tit. xxxviij.

Idem Eboracen. archiepiscopo.

Patronus ecclesiam clerico conferre non potest: & si contulerit, potest hoc non obstante ad ecclesiam presentare rectorem. Cap. x.

Cum laici episcopis nescientibus aut non consentientibus ecclesias clericis concedunt, in quibus habet ius patronatus, & postea poenitentia ducti alios ad easdem episcopis presentant, & illi ad eorum presentationem in eisdem ecclesiis ab episcopis instituuntur, eorum debet institutio stare, qui auctoritate sunt episcopi instituti, concessione priori (qua nulla est) omnino euacuata. Non enim licet laicis clericos in ecclesiis presumptione propria ordinare.

Idem abbatibus, prioribus, & clericis per archiepiscopatum Eboracen. constitutis.

Religiosi vindicare vel retinere non possunt ecclesias sibi concessas a laicis sine diocesani consensu, nisi legitime prescripserint, vel postea diocesanus consenserit. Capitulum. xi.

Cum pastoralis: & infra. Mandamus quatenus ex donatione laicorum, nisi auctoritas diocesis episcopi & consensus adsit, nullus vestrum aliquas sibi ecclesias vindicare presumat, vel retinere taliter adquisitas: nisi legitima fuerit prescriptio munitus, aut diocesani episcopi habuerint postea consensum. Cum enim laici non possint in alios nisi ius quod habent transferre, huiusmodi concessionem irritas penitus esse censuimus.

Idem Lingonensi episcopo.

Si patroni ecclesia vacantis intra tempus a iure concessum non presentant, episcopus ordinabit ecclesias. Capitulum. xii.

Si vero ordinatio alicuius ecclesie ad tuam institutionem spectat, & pro controuersia laicorum de iure patronatus inter se disceptantium prorogatur: fas tibi sit appellationem in eadem personam idoneam instituere: ita quod representetur ab eo, qui ius euicerit patronatus.

Idem hospitalariis.

Si ius patronatus ecclesia deuenit ad exemptos, per hoc in nullo debet ladi ius episcopale. Capitulum. xiii.

Cum seculum reliqueritis: & infra. Prohibemus ne cum oratione feudorum emptorum aliterve adquirentium, vel etiam alio modo ius patronatus in ecclesiis parochialibus adquisieritis, episcopo ius parochiale minuere presumatis.

Idem.

Sine consensu patroni non potest quis ecclesiam occupare.

Capitulum. xiiii.

Ex inf.

De iure patronatus.

265

Ex insinuatione O. clerici accepimus quod cum ei frater eius ius patronatus, quod in quibusdam ecclesiis habebat, liberaliter contulisset: eas quidam sine ipsius adsensu occuparunt, & detinent occupatas: & infra. Mandamus quatenus si est ita, earum detentores, ut easdem predicto clerico restituant per eum libere ordinandas, monitione premissa compellas.

Idem Adonen. episcopo.

Non potest patronus ecclesiam sibi vel nec, vel etiam alteri concedere propria auctoritate. Capitulum. xv.

Consuluit nos: & infra. Cum sanctuarium dei iure hereditario teneri non possit: non decet aliquatenus sustineri, ut clerici ecclesias a parentibus suis fundatas, propria auctoritate detineant, aut laici filius vel aliquibus laicis concedant easdem.

Idem.

Ius patronatus per se vendi non potest.

Cap. xvi.

De iure vero patronatus: & infra. Mandamus quatenus si illud comparauit cum inconueniens sit vendi ius patronatus, quod est spirituali adnexum, contractum illum irritum esse decernas.

Idem.

Patronus non potest sine episcopi vel Papa consensu, etiam laico religioso conferre ecclesie decimas, vel aliud spirituale.

Capitulum. xvii.

Nullus laicus decimas, aut ecclesiam, aut quicquid ecclesiastici iuris est, sine concessione sui pontificis monasteriis vel canonicis conferat. Et si quis episcopus improbitatis vel auaritie causa consentire noluerit, Romano pontifici nunciatur: & quod offerendum est, tunc eius licentia offeratur.

Idem.

Si quis episcopus in ecclesia alterius diocesis est patronus, presentatus ab eo debet admitti, si est idoneus. Cap. xviii.

Significasti: & infra. Si episcopi post promotionem suam presentationes personarum ad ecclesias a patronis earum pro ecclesiis sibi commissis adepti fuerint: personae idoneae, quas ad eas vacantes presentauerint, sunt admittenda.

Idem abbati sancti Alberti.

Institutionis ad presentationem eius, qui tunc ius patronatus ecclesiae possidebat, remoueri non debet, licet illud ius ab eo postmodum euincatur. scilicet si non possidebat: sed tantum credebatur esse patronus.

Capitulum. xix.

Consul.

Decretaliū Gregorij Lib.iiij. Tit. xxxviij.

Consultationibus & infra. Si aliquis clericus ab ordinario iudice in ecclesia fuerit institutus ad presentationem illius, qui eiusdem credebatur esse patronus, & postea ius patronatus alius euicerit in iudicio, institutus non debet ab ipsa propter hoc remoueri, si tempore presentationis sue ille qui eum presentauit, ius patronatus ecclesie possidebat, cum ex hoc ei, qui de iure debet habere, nullū in posterū praeiudiciū generetur. Si verō nō possidebat, sed tantum credebatur esse patronus, cum non esset, poterit ab eadem ecclesia remoueri.

Idem Eboracen. archiepiscopo.

Valde secunda concessio ecclesie facta alteri ecclesie per episcopum & patronum, non obstat prior facta per patronum solum.

Capitulum. xx.

Suggestū est, quod cum ecclesie quædā ad sensu domini fundi autoritate Eboracen. archiepiscopi ecclesie beati Petri Eboracen. concessa & assignata sint in præbendam, canonici de Nouoburgo concessionem illam irritare nituntur occasione donationis, quam sibi adserunt prius factam. Vnde licet in donationibus ecclesiarum requirendus sit & expectandus patronorum consensus: quia tamē ecclesie nisi autoritas interuenierit pontificalis, canonicē concedi nō possunt, significamus quod prior concessio si cum ad sensu patroni, & autoritate diocesani episcopi facta est, aut eius ad sensu fuerit postea subsecutus: posteriori concessioni præfertur: alioquin illa debet præferri, quamuis posterius facta, quæ consensu domini fundi, & episcopi autoritate fuit.

Idem archiepiscopis & epis per Angliam constitutis.

Ab officio & beneficio remouetur, qui monitus non dimittit ecclesiam sine consensu episcopi sibi concessam. h. d.

Cap. xxi.

Relatum est, quod nonnulli occasione laice recognitionis non requisita episcopi audientia beneficia ecclesiastica sibi præsumunt in parocciis vestris vindicare. Quoniam igitur huiusmodi personæ non intrant per ostium, sed aliunde condescendunt, ac per hoc indigni sunt pastoris nomine vel prerogatiua gaudere: mandamus quatenus eos si commoniti prædicta minime resignauerint (nisi episcopali cōcessionē fuerint muniti ab officio reddatis & beneficio alienos: & infra.

Laici spoliantes ecclesiam excommunicantur. hoc dicit.

Ad hoc quoniam quidam laici ecclesias possessionibus spoliant, ut sic viros ecclesiasticos faciant coram seculari iudice litigare, vobis iniungimus, ut id publice sub interminatione eurentis anathematis prohibere. Si quis autē prohibitionis vestra

De iure patronatus.

266

stra contemptor extiterit, eum excommunicationi sub datis. Idem.

Si quæstio iuris patronatus intra sex menses non terminatur & tempore vacationis, liberè potest episcopus sine presentatione ibidem instituere rectorem. h. d. Sed intellige de patronis ecclesiasticis. nam in laicis sufficiunt quatuor menses.

Cap. xxii.

Eam te decet & infra. Illas autem ecclesias, de quarum patronatu controuersia fuerit, si intra sex menses postquam vacauerint, non fuerit controuersia terminata: licitum tibi sit de persona idonea ordinare.

Lucius tertius.

Patronus ius patronatus propria auctoritate alienare nō potest, nec ab ecclesia aliquid temporale exigere, nisi tempore foundationis à diocesano illud fuerit sibi reservatum.

Cap. xxiii.

Posterea quoniam aduocati ecclesiarum ius aduocationis, donationis vel emptionis titulo, aliisq. pro sua voluntate contractibus in alios transferre præsumunt, fodrum, albergarias, regium, & similia tanquam à propriis rusticis ab ecclesiis extorquentes: Præsenti decreto statuimus eos siue aduocati, siue patroni, vel vicedomini, siue custodes, vel guardias habentes, seu quocūque alio nomine censcatur, à grauaminibus ecclesiarum cessare, nihilque in ipsi præter antiquos & moderatos reditus à locorum episcopis institutos exigere: aut si aliud exegerint, excommunicationi subdantur. Contractus quoque huiusmodi, quos fecerint, vel facient in futurum, vim aliquam decernimus non habere.

Idem Norwicen. episcopo.

In pluribus successine presentatis à patrono laico, episcopo datur gratificatio: sed in presentatis à persona ecclesiastica, potior est primo presentatus. hoc dicit specialiter, & est summa de principalioribus capituli.

Capitulum. xxiiii.

Cum autem aduocatus clericum idoneum episcopo presentauerit, & postulauerit, postmodum eo non refutato, alium æque idoneum in eadem ecclesia admitti: quis eorum alteri præferatur, iudicio episcopi credimus relinquendum, si laicus fuerit, cui ius cōpetit presentandi. Verum si collegium, vel ecclesiastica persona presentationem haberet: qui prior est tempore, iure potior esse videtur.

Clement tertius.

Ex constructione ecclesie facta de consensu episcopi, ad quiritur ius patronatus. hoc primo. Patronus nō eligit prælatum in conuen-

h. ii. in ali

Decretalium Gregorij Lib.iii. Tit.xxxviij.

tuali ecclesia, sed in capella sic. hoc secundo. Patrono debetur pro-
cessionis honor, & alimentatur ab ecclesia, si vergat ad inopiam.
hoc tertio. Et iste textus est de principalioribus. Cap. xxx.

Nobis fuit: & infra. Inquisitioni. & tale damus responsum.
Quod si quis ecclesiam cum ad sensu diocessani construxit,
ex eo ius patronatus acquirit. Ceterum in conventuali ecclesia
non electioni prelati faciendæ, sed iam factæ, honestius patroni
postulatur ad sensus, nisi aliter de sua iurisdictione obtineat,
ut partes suas interponere debeat electioni tractandæ. Secus
tamē est in capella: in qua vnus presbyter à patrono eligitur,
& pro institutione habenda loci episcopo presentatur. Pro fun-
datione quoque ecclesiæ honor processionis fundatori ser-
uatur: & si ad inopiam vergat, ab ecclesia illi modeltè succur-
ritur, sicut in sacris est canonibus institutum.

Innocentius. iij. Rothomagen. archiepiscopo.

Patronus ecclesiæ vacantis quāquam sit clericus, ad eam se præ-
sentare non potest. Capitulum. xxxvi.

* Alias, per tuas. **P**er nostras * postulasti literas edoceri, vtrum clericus ad
vacantem ecclesiā, in qua ius obtinet patronatus, seipsum
(si est idoneus) valeat presentare. Cum igitur nullus se inge-
rere debeat ecclesiasticæ prælationis officiis, respondemus
quod nullus se potest ad personam alicuius ecclesiæ præsen-
tare, quantumcunque idoneus sit, & quibuscunque studiis &
meritis adiuuetur.

Idem Conuentren. episcopo.

Si questio iuris patronatus inter patronos non definitur intra
quatuor menses, episcopus ordinabit ecclesiam sine præiudicio co-
rundem. Capitulum. xxxvii.

Cum propter laicorum discordias: & infra. Et manda-
mus quatenus si de iure patronatus questio emerit intra
quatuor menses: & ab eo cui competit, intra quatuor menses non
fuerit definitum, ex tunc ecclesiam ipsam de persona non dif-
feras idonea ordinare: ita quod illi ex hoc non debeat in po-
sterum præiudicium generari, qui ius euicerit patronatus.

Idem archid. & cancellario Altisiodoren.

Legatus de latere ecclesiam cuius alia ecclesia est patrona, col-
lationi suæ reservare potest, licet non vacet, & conferre cum va-
cat, hoc primo. Ex duobus presentatis à patrono laico, potest supe-
rior instituire secundum hoc secundo. Et sic quo ad intellectum istius
textus habet duo dicta, licet quo ad litteram ambo commiscantur.

Capitulum. xxxviii.

Cum

De iure patronatus.

267

Cum dilectus filius: & infra. Cum Hostien. episcopus, tunc
sed. apo. leg. archidiacono Carnoten mandauerit, ut ec-
clesiam quam in archidia. suo primo vacare contingeret, do-
nationi suæ seruaret, inhibens ne alicui conferret eandem, de
qua G. clerico disposuerat providere, & ecclesia de Berouilla
ibi vacasset, idem archidiacon. contra mandatum eiusdem legati,
ad ipsam G. subdiacon. presentavit: cuius facto ab eodem legato
cassato, ipse prefatus G. coëcessit ecclesiam sic vacantem: & in-
fra. Vacante verò quadam præbenda in ecclesia sancti Martini
Carnoten. dioc. episcopus dictam ecclesiam ad præsentatio-
nem archid. H. clerico, præbendam verò prefato G. assignare
curavit. vnde ipse H. supplicabat eandem sibi ecclesiam confir-
mari, utpote quam ad præsentationem archidiacono. veri pa-
troni se dicebat adeptum: & infra. Nos igitur attendentes,
quod etsi prefatus archidiacon. memoratum G. tanquam laicus
ad illam ecclesiam presentasset, quia tamen per diocessanum
admissus non fuit, sed dictus H. ab eodem archidiacon. præsen-
tatur, à diocessano episcopo institutus, iuxta statutum Alexan-
dri Pape, non primus, sed secundus ius est adsecutus in eccle-
sia memorata, etsi archidiacon. prefatum G. tanquam clericus
presentavit: quoniam in eo quod tanquam clericus faciebat,
suberat iurisdictioni legati: vnde postquam idem legatus do-
nationem illius ecclesiæ sibi decreuerat reservandam, ad eam
tanquam clericus non potuit quempiam presentare: præsen-
tationem ipsius minus canonicè factam decernimus irritam,
& ea non obstante concessionem eiusdem ecclesiæ factā præ-
nominato H. pronunciamus canonicam extitisse, adiudicantes
eidem prefatam ecclesiā cum fructibus medio tempore per-
ceptis ex ea, plenè ac pacificè possidendam prædicto G. super
hoc perpetuum silentium imponendo.

Idem Elien. episcopo.

Si laicus patronus duos successivè presentet, valet institutio
de secundo non obstante appellatione prius facta per primum. epi-
scopus tamen qui malitiosè primam repulit, eidem in competenti
beneficio providere cōpellitur: & in hoc ultimo est casus singulari.

Capitulum. xxxix.

Pastoralis officij: & infra. Postulasti edoceri, an clericus ad
aliquam ecclesiam à patrono laico presentatus, si diocess-
anus episcopus ipsum non duxerit admittendum, ex huius-
modi præsentatione aliquid iuris assequatur in illa. Et si forte
idem ad sed. apost. appellauerit, & post appellationem ab ipso
interpositam, idem patronus alium curaverit presentare, ac

L iij secun-

Decretalium Gregorij Lib. iij. Tit. xxxviii.

secundum instituit episcopus presentatum, idem ab ipsa ecclesia debeat amoveri. Nos igitur Alex. * Pape vestigiis inherentes, qui inter presentatos à clerico & laico patronis distinguens, inter presentatos à laico conditionem possidentis censuit meliorem, dicimus quod institutio presentati secundo loco à laico patrono, robur obtinet firmitatis. Veruntamen constitimus, ut episcopus qui presentatum idoneum malitiosè recusavit admittere, ad providendum eidem in competenti beneficio compellatur: quatenus puniatur in eo, in quo ipsum non est dubium deliquisse.

Idem Auriens. episcopo.

Si ad presentationem rectoris ad titulum ecclesia aliquis fuerit ordinatus: patronus, qui non consensit, ad ipsam cum vacabit poterit presentare.

Capitulum. xxx.

Postulasti per sed. apo. edoceri, ut cum rectores parochialium ecclesiarum quosdā presentent ad suarum ecclesiarum titulos ordinandos, utrum electio talium ad ipsos rectores pertineat, vel etiam ad patronos: & si in his patronorum non est requirendus assensus, utrum ius illis saluum maneat eligendi, ut cum ipsarum ecclesiarum vacare contigerit, intulati huiusmodi non sint alius preferendi? Ad quod breviter respon. quod per intitutionem huiusmodi nullum patronis preiudicium generatur, quin possint alios ad illas ecclesias cum vacaverint presentare, nisi de patronorum processisset assensu.

Gregorius. ix. archiepiscopo Eboracē.

Patronus etiam clericus ecclesiam vacantem conferre non potest: & si contulit, potest nihilo minus ad illam presentare. Cap. xxxi.

Transmisit ad nos tue literæ continebant, quod cum capitulum Eboracē. ecclesiam de Gamesforde vacantem, in qua ius obtinent patronatus, R. clerico concessissent, ipsi postmodum L. clericū tibi ad eandem ecclesiam presentarunt post appellationem ab eodem R. ad sedem apo. interiectam: & infra. Consul. t. t. respon. quod cum ex vi iuris patronatus non concessio, sed presentatio pertineat ad patronum, presentatum (si ei aliquid non obstat canonicum) instituere in ipsa ecclesia poteris, utpote potiorē.

De censibus, exactionibus, & procuracionibus. Tit. xxxix.

Ex concilio apud Guarmatiam.

Ecclesia fundanda debet pro dote tribui Mansus liber à quolibet servitio temporalit: ad ecclesiasticū tamen tenetur: sed si aliquid confertur

De censu. exactionibus, & procuracionibus. 268

confertur ecclesie ultra Mansum, tenetur ecclesia ex eo solvere onera consueta. hoc dicit, inherendo literæ.

Capitulum. i.

Ancientum est, ut unicuique ecclesie vnus Mansus integer, & absque vilo servitio tribuatur. * Et presbyteri in eis constituti, non de decimis, neque de oblationibus fidelium, non de domibus, neque de arcibus vel de hortis iuxta ecclesiam positis, neque de prædicto Manso aliquod servitium faciant præter ecclesiasticū. Et si aliquid amplius habuerint, inde senioribus debitum servitium impendant.

August. super epistolam ad Romanos.

Solutio tribus arguit subiectionem.

Capitulum. ii.

Omnis anima sublimioribus potestatibus subdita sit: & infra. Et vos subditi esse debetis. Ideo enim tributa præstat: quia hæc est probatio subiectionis.

Gregorius Stephano Cantori.

Non potest episcopus novum censum imponere monasterio.

Capitulum. iii.

Scientes: & infra. Afferuit prædictus abbas presbyterum Masse novus monasterio consuetudines vella imponere. & infra. Mandamus, quatenus si ab initio hoc non fuerit, etiā habentibus temporibus aliquid noviter nõ permittas imponi. Idem Constantinopolitano episcopo.

Cæcus & pauper ad collectas non tenentur.

Capitulum. iiii.

Licet multum. & infra. Dixit quoque prædictus cæcus, quod ad collectas inter alios pariter compellatur: quod fieri non permittas: quia eum quem cæcitas sua gravat, inhumanum est nimis in collectione affligere: cui debuerat ex collectis, si esset necessitas, misereri.

Paschalis. ij. comitissæ Mathildæ.

Petens censum, debet rationem exprimere.

Capitulum. v.

Pervenit ad nos: & infra. Inquisitioni. t. t. respond. quod census ignorantie, nec divinis nec humanis legibus inuenitur. oportet quippe ut omnis census, ad quid & quando persolui debeat, præsciatur.

Ex concilio Lateranen.

Determinat concilium numerum equorum quos secum ducere possunt prelati: & prohibet eis tunc vii venationibus, & sumptuosas epulas quarere. hoc primo vsque ad v. prohibemus.

Capitulum. v.

Cum apostolus se ac suos propriis manibus decreverit exhibendos, ut locum prædicandi auferret pseudopostolus: &

L iij lin. &

Decretalium Gregorij Lib. iij. Tit. xxxix.

*Præde. l.
ius alimē-
torum. ff.
ubi pupil.
aduc. de.*

lis: & illis quibus predicabat, nō existeret querosus: grane nimis esse dignoscitur, quōd quidā prelatorū ita in procurationib⁹ graues exstant, vt interdum ecclesiastica ornāmēta subditi exponere cōpellantur: & longi temporis visu breuis hora consumat⁹. Quocirca statuimus, quōd archiepiscopi parochias visitantes, pro diuersitate prouinciarū, & facultatibus ecclesiarum. xl. vel l. euectionum numerū, episcopi autem. xx. vel. xxx. cardinales. xxv. nōquā excedāt, archidiaconi vero. v. vel vij. decani constituti sub episcopis duobus equis cōcenti exstant. Nec cum canibus venatoriis, & auib⁹ proficiscantur, sed ita procedāt, vt nō quæ suæ sunt, sed quæ Iesu Christi, querere videantur. Nec sumptuosas epulas quarant, sed cum gratiarum actione recipiant, quod honeste ac competenter illis fuerit ministratum.

Prælati non debent granare subditos talliis, & exactionibus: permittitur tamen ex iusta causa petere ab eis moderatum auxilium. hoc dicit r. s. q. ad. h. sane.

I. Cor. ii.

Prohibemus etiam ne subditos suos talliis & exactionibus episcopi grauare præsumant. Sustinemus autē pro multis necessitatibus, quæ aliquoties superueniūt, vt si manifesta ac rationabilis causa extiterit, cum charitate moderatū ab eis valeant auxilium postulare. Cū enim dicat apostolus: Non debent filij thesaurizare parentibus, sed parentes filiis: multum longe à paterna pietate videtur, si prepositi subditis suis graues exstant, quos in cunctis necessitatibus pastoris debent more fouere. Archidiaconi vero, siue decani, nullas exactiones siue tallias in presbyteros seu clericos exercere præsumant.

In effectu dicitur: quōd numerus equorum statutus in prin. ca. non debet trahi ad augendum numerum aliā solitum. Abbas.

Sane quod de prædicto numero euectionis secundum tolerantiam dictum est, in illis locis poterit obseruari, in quibus ampliores sunt redditus & ecclesiasticæ facultates. In pauperioribus autem locis tantam volumus teneri mensurā, vt ex accessu maiorum minores merito non doleant se grauari. Nec sub tali indulgentia illi qui paucioribus equis vti solebant hactenus, pluriū sibi credant potestatem indultam.

Ex eodem.

Novus census ecclesiarum imponi non potest, nec antiquus augeri. hoc dicit: & est de principalioribus huius tituli. Capitulum. vii.

Prohibem⁹ insuper, ne ab abbatib⁹, episcopis vel aliis prælati noui census imponantur ecclesiis, nec veteres augentur, nec partē redditū suis vñbus appropriare præsumant, sed

De cēsi. exactionib⁹ & procurationib⁹. 269

sed libertatem, quam sibi maiores conseruare desiderant, minoribus suis bona voluntate conseruent. Si quis vero aliter fecerit, irritum quod egerit, habeatur.

Alexander. iij. Vigorien. episcopo.

Prælati seu rector ecclesiarum nō possunt, præsertim post mortem, ecclesiam suam propria auctoritate constituere censualem. Cap. viii.

Praterea illi, qui episcopo ignorate auctoritate sua pensionē annuam de ecclesiis quadā illusione soluerint siue receperint, eis defunctis in receptione pensionis nō sunt aliquatenus audiendi, si pontificis aut alterius qui de iure id facere potuerit, auctoritatem & assensum super hoc nō interuenisse cōstiterit. Non enim simplices sacerdotes vel clerici possunt ecclesias quibus præsunt, auctoritate sua (præsertim post decessum suum) efficere censuales.

Idem Carnoten. episcopo.

Breue est, vel per alia verba summatur sic: Episcopus ecclesia de manu laici per se erepta non potest ob hoc censum imponere. Capitulum. ix.

Ecclésiis, quas de nouo episcopi de manibus laicorum eripiunt, præter cathedraicum, & iura omnia quæ aliis ecclesiis imponuntur, exactionem prohibemus imponi.

Idem.

Noua pedagia sine consensu principis imponens, communione priuatur. Capitulum. x.

Inouamus: & infra. Nec quisquam alicui nouas pedagiorum exactiones sine auctoritate & consensu regum & principum statuere aliquo modo præsumat. Si quis autem contra hoc fecerit, & commonitus non desisterit: donec satisfaciatur, communione careat christiana.

Idem Cantuarien. archiepiscopo & eius suffraganeis.

Qui per collusionem constituit ecclesiam censualem, illa priuatur. Capitulum. xi.

Cum clerici: & infra. Ad hoc quia clerici quidam cum religiosis collusionē facta citra auctoritatem diocæ. episcopi ecclesias quas tenent, eis constituunt censuales, vt post decessum eorum eadem ecclesiæ per representationē eorundem religiosorum ad filios vel nepotes clericorum ipsorum possint transferri: precipimus, vt si qui inuenti fuerint facere talia, eos à præscriptis ecclesiis nō differatis appellat. postposita remouere.

Idem.

Si collectores grauunt ecclesias, priuari debent officio. Cap. xii. Et quæ

Decretalium Gregorij Lib. iij. Tit. xxxix.

Eque de avaritia: & infra. Cum autem propter beati Petri visitationem denariorum collectam per archidiaconatus vestros feceritis, ecclesias vel parochias non gravetis. Quod si secus presumpseritis, id quod videmini habere, auferetur a vobis.

Lucius tertius.

Qui recipit iuramentum de nouo censu imposito ecclesie persolvendo, compellitur iuramentum absolvere.

Capitulum. xlii.

Significavit nobis T. rector ecclesie de Fulgis, quod cum a monachis de Castig. ad regimen ipsius ecclesie fuisset electus: de soluendo eis annuo censu trium marcharum, quas predecessor eius solverat, prestitit sacramentum postmodum episcopus diocesis ne ipsum censum monachis solveret, nisi prius constaret quod episcopali autoritate fuisset impositus, in periculum ordinis sui interdixit: & infra. Quocirca mandamus, quatenus si prefatum censum autoritate prefatus, & non de nouo impositum fuisse constiterit, episcopo precipias, ut prohibitionem sine dilatione relaxet. Si vero census sit de nouo impositus, siue autoritate episcopi hoc factum fuerit, siue non, eosdem monachos, ut clericum a iuramento absoluant, appellatione compellas.

Idem Rauen. archiepiscopo.

Archiepiscopus visitans provinciam, etiam a monasterio provincia procurari debet.

Capitulum. xliii.

Superior: & infra. Sane cum inter te & monasteria Bononie super procuracionibus, quas ab eis exegeras, controuersia verteretur: & infra. Abbas sancti Proculi, omnium aliorum procurator, sicut ex literis quas portauit apparuit, super hoc diutius litigauit: & infra. Sed tu procuraciones ipsas in aliis monasteriis tue provincie asserens tibi sine contradictione prestari, eas predecessoribus tuis in monasteriis Bonon. exhibitas per testes idoneos probauisti. Inde utique vidimus intentionem tuam iure communi, & predecessorum tuorum consuetudine adiuari. Eapropter monasteria supradicta condemnauimus ad procuracionem secundum facultates eorum tibi tuisque successoribus exhibendam.

Clemens tertius.

Patroni etiam clerici nouum censum ecclesie imponere non possunt, nec veterem augere: & si super hoc iuramenta vel canones exegerint, coguntur absolvere.

Capitulum. xlv.

Grauius admodum: & infra. Ecclesiastica personarum, cum ecclesie vacare contingit, non aliter quousque ad ipsarum regimen voluit vocare, nisi aut nouum censum ecclesiis illis imponant, aut veterem contra constitutionem concilii Laterani augmentent,

De censu. exactionibus. & procuracionibus. 270

augmentent, ad ipsius solutionem instituendum presbyterum iuratoria vel fideiussoria cautione cogentes: & infra. Disc. vestre mandamus, quatenus quacunque constituerit contra constitutionem predictam super ecclesiis vel earum censu a tempore constitutionis huius attentata, in irritum reuocantes: presbyteros, quos super his iuramenta illicita prestitisse noveritis, congrua satisfactione imposita faciat absolui: eos qui de cetero contra formam canonum super his venire presumpserint, canonicè punientes.

Innocentius. iij. abba. & conuentui Belluacillæ.

Qui tenetur procurare fratres alicuius domus, obligatur ad procurandum omnes, licet illorum numerus nunc creuerit, sed si ex hoc grauaretur nimis, per iudicis officium sibi prouidebitur. hoc dicit secundum lecturam magis communem.

Capitulum. xvi.

Quanto creatori: & infra. Accepimus, quod ab ipso domus vestre primordio de fundatoris voluntate processit, ut fratribus sancti Irenæi procuracionem vnam annis singulis liberaliter exhiberet, cum nihil teneatis ab eis, propter quod huiusmodi procuratio ipsis debeat exhiberi: verum tunc propter fratrum & seruientium paucitatem talis procuratio non grauabat, sed nunc in tantum excreuit numerus eorundem, quod ad procuracionem vix quatuor marchæ sufficerent, quæ pro vna heri consuevit: & infra. Indulgemus igitur, ne ultra primam mensuram in procuracione ipsa sitis ulterius predictis fratribus obligati, sed expensis quæ consueuerunt sufficere, sint contenti, nisi facultates ecclesie in tantum excreuerint, quod sine grauamine ampliato fratrum numero ad soluendum debitum procuracionis extendi possit quantitas expensarum.

Idem Primicerio & Clero Mediolanensi.

Omnes ecclesie, nisi quæ ab hoc per privilegium apostolicum sine exempta, procurare tenentur legatos sedis apostolicæ, seu etiam eius nuncios, nec in hoc prescriptione inuariantur. hoc dicit. & siquæ ad s. sanè.

Capitulum. xvi.

Cum instantia vestra quotidiana: & infra. Postulationi. v. & r. quod cum omnes ecclesie legatis & nunciis sed. apost. procuraciones impendere teneantur, ab earum prestatione nullam habere volumus excusationem, nisi forte per speciale privilegium sed. apost. (quod non credimus) sit exempta, etiam si longissimo tempore procuracionis obsequium non impenderint: cum in talibus prescriptio sibi locum nequeat vindicare: quia nos a prouisione pastoralis sollicitudinis circa omnes ecclesias nunquam omnino cessamus.

Tractat

Decretalium Gregorij Lib. iij. Tit. xxxix.

Tractat de modo procuracionis ipsorum legatorum & nunciorum. Abb.

Sanè in his exigendis cum modò & ordinem volumus observari, ut nulla ecclesia vel prælatus se indebite prægaurari rationabiliter conqueratur. Si vero de communi collecta, legatorum & nunciorum nostrorum expensas duxeritis faciendas, (quod vobis non duximus inhibendum) ex hoc nobis & nostris nullù præiudiciu volumus generari, quo minus possint à quocunque maluerint procuraciones sibi debitas postulare: quòd si exactus vltra suam fuerit gravatus facultatem, sibi ab aliis restauretur. Nuncios tamen nostros in necessariis exhibendis pareat quicunq; fuerit requisitus, ita quòd in fraudem nihil penitus attentetur, nec per communes ministros procuracionis obsequium si noluerint recipere, compellatur. Qui vero contumaciter eis duxerint resistendum, districtione sunt ecclesiastica compellendi.

Idem Zamoren. & Salamantino episcopis.

Si ad vicam mensuram solui solet quod debetur ex voto, ad illam in posterum solui debet. Si vero ad diversas, liberabitur solvens etiam ad minorem.

Capitulum. xviii.

Ex parte Còpostellani archiepiscopi fuit propositu, quòd cum hi qui vota beati Iacobi continuè persoluerunt ad communem terræ suæ mensuram, cum qua videlicet emunt & vendunt, ipsa persoluerint hactenus & persoluant: quidam qui à longis temporibus ab eorum solutione cessarunt, nunc quandam mensuram exhibet parvissimam & ignotà: & infra.

Cum ergo nò constet ad quam mensuram antecessores eorum prædicta vota persoluerint, credimus distinguendum, vtrum habitatores regionis ipsius, qui ea continuè persoluerunt, ad vnam & eandem mensuram huiusmodi vota persoluerint, an ad varias & diversas. In primo enim casu ad eandè & illi solvere sunt cogendi. In secundo volentes solvere ad minorem, non sunt cogendi ut ad maiorem persoluant: quoniam cum huiusmodi vota gratuita fuerint ab initio, benigni sunt à viris ecclesiasticis exigenda, ne tanquam exactores videantur lucris temporalibus inhiare.

Idem Cæsar Augustano episcopo.

Ecclesia tenetur episcopo, in cuius diocesi sunt, respondere de procuracionibus, quarta decimarum & aliis episcopalibus. hoc dicit quo ad titulum.

Capitulum. xix.

Cum olim & infra. Quia nobis fides facta fuit, quòd ecclesiæ de Luna & de Bel. in tua sunt diocesi constitutæ, non solum

De censib. exactionib. & procuracionib. 271

solum per alia, verum etiam per hoc ipsum quòd in instrumentis compositionum continetur expresse, ut abbas sancti Iohannis Prilaten. tam de quarta decimarum, quàm de cæteris episcopalibus, tibi debeat respondere, abbatem ipsum ad integrà solutionem quartæ omnium decimarum nullis factis deductionibus, & ad præstationem procuracionum, & aliorum episcopatum iurium in prædictis ecclesiis condemnamus. Licet enim ex forma secunde compositionis deductiones essent aliquæ faciende, quia tamen compositionem idem abbas nullatenus approbavit, sed studuit multipliciter impugnare: ex ea non debuit beneficium consequi, cui renunciasse tacite videbatur. Absconum erat præterea, ut negaret illam ecclesiam in tua diocesi constitutam, super quam instrumenta prædecessoris tui ostendebat in iure, monasterio fuisse cõcessa, per quæ episcopale ius petebat expresse.

Idem Spoletano episcopo.

Solvendi sunt census ad antiquam monetam, in qua instituti fuerint, nisi sit in alio moneta solutione præscriptum. hoc dicit. & est casus not. & multum allegabilis.

Capitulum. xx.

Olim causam quam adversus clericos plebis Rupinæ sup synodatico pponēbas, Tuderti episcopo & collegis suis cõmimus terminandam, coram quibus ex parte tua fuit propositum, quòd cum iidem clerici prædecessoribus tuis tres in festo natiuitatis, & tres in festo resurrectionis dominicæ, pro synodatico soluerint deā. Papien. nunc tantum tres Lucenses pro singulis denariis Papiensibus persolvebant, cum tamen unus denarius Papien. valeat sex Lucen. unde petebas eos ad Papien. solutionem compelli, cum etsi tu Lucen. primo anno receperis, semper tamen ius tuum postmodum fueris protectus: & infra. Cum igitur constet, quòd Papien. olim pro synodatico solvebantur, ex eo, et quòd sequitur, quòd Lucenses solvi sunt postmodum pro eisdem, cum ex dictis testij, & confessione advocati alterius partis nò reuocata postmodum, appareat evidenter quòd tempore L. prædecessoris t. pro synodatico Papien. fuit moneta soluta, & à tempore dicti L. non nisi triginta sex annorum ad plus tempus effluxerit, & sit legitime comprobatum, quòd tres Lucen. qui pro vno Papien. post mortem ipsius L. solvebantur. v. vel. vi. valebant ex illis qui hodie sunt in vsu: intelligentes ex hoc quòd per monetæ declinationem acciderit, ut vique ad tempus tuum Lucen. dati fuerint pro synodatico, sicut erant in vsu, procuratorè adversæ partis nomine clericorù plebis prædictæ tibi ad solu-

Decretalium Gregorij Lib. iij. Tit. xxxix.

ad solutionem dena. Papien. vel estimationem eorum pro synodatico per definitiuam sententiam condemnamus.

Idem priori sancti Stephani.

Episcopus remittens ecclesie seruicia quae sibi debebat, & statuens quod aliud seruitium non imponetur, procurationem non intelligitur remisisse.

Capitulum. xxi.

Cum venerabilis. f. n. Fauē. episcopus: & infra. Cognouimus quod praefatus episcopus spallas, quas ab eadem ecclesia tam ipse quam praedecessores sui recipere consueuerant, ecclesiae praefatae remisit, & statuit quod aliud ei seruitium non imponeret, sibi & ecclesiae suae annuatim trium librarum cereo pensionis nomine reseruato. Quia ergo visitationi adnexa est procuratio, & episcopus ratione episcopalis iurisdictionis, quam habet in ea, teneatur causa correctionis ecclesiam visitare praefatam, nec intelligatur quasi nouum imponi, quod ab ipsa fundatione de comuni fuerat iure impositum: decernimus quod idem episcopus cum ad ipsam ecclesiam causa correctionis accesserit, moderatam ab ea procuracione accipiat his in anno: sed nihil aliud praeter pensionem, & procuraciones praescriptas ab eadem ecclesia exigere vel extorquere praesumat.

Idem Compostellano archiepiscopo.

Ecclesia de nouo conuersa in procuracionibus & alijs seruabit consuetudinem vicinarum.

Capitulum. xxii.

Super eo quod. f. n. nos consuleret voluit, ut quia fere tota provincia Compostellana de nouo est ad iurisdictionem ecclesiae tuae conuersa, qualiter tibi provinciam, vel partem provinciae visitanti obsequi debeat & seruire, necnon in procuracionibus providere: Tibi duximus respondendum, quod illud obseruare tenetur, quod in vicinis provincijs obseruatur.

Idem in concilio generali.

Praelati tunc sunt procurant, cum personaliter visitant: & debent tunc seruare concilium Lateranense, & praedicationi, correctioni & reformationi vacare: legati & nuntii apostolici pro his diebus tantum pro quibus moram trahunt, procurari debent: contra hanc constitutionem exactionem restringitur duplicatum. Cap. xxvii.

Procuraciones quae ratione visitationis debentur episcopis, vel archidiaconis, vel quibuscumque alijs etiam apostolice sedis legatis aut nuncijs, abique manifesta & necessaria causa nullatenus exigantur, nisi quando personaliter officium visitationis impendunt: & tunc electionum & personarum mediocritatem obseruet in Lateranensi concilio definitum: hoc adhibito moderamine circa legatos & nuncios apostolicos sedis.

ut cum

De censib. exactionib. & procuracionib. 272

ut cum oportuerit eos apud aliquem locum moram facere necessariam, ne locus ille propter illos nimium aggrauetur, procuraciones recipiant moderatas ab alijs ecclesijs vel personis quae nondum fuerant de suis procuracionibus aggrauatae, ita quod numerus procuracionum, numerum dierum quibus huiusmodi moram fecerint, non excedat: & cum aliqua non suffecerit per seipsam, dux vel plures coniungantur in vnam.

Porro visitationis officium exercentes non querant quae sua sunt, sed quae Iesu Christi: praedicationi, & cohortationi, correctioni, & reformationi vacando: ut fructum referant qui non perit. Qui autem contrauenire tentauerit, & quod accepit reddat, & ecclesiae quam taliter aggrauauit, tantumdem impendat.

Honorius. iij. de Tyro & Iosaphat abbatibus.

Ecclesia etiam Ciuitatensis tenetur procurare episcopum visitantem quamquam ipsum nunquam procurauerit.

Cap. xxxiii.

Venerabili fratri nostro Cenomani episcopo accepimus conquirente, quod cum causa quae inter ipsum ex parte vna, & abbatē & conuentum de Cultura ex altera super procuracionibus, quas ab eis petit idem episcopus, noscitur agitari, vobis fuerit ab apostolica sede commissa, dicti abbas & conuentus ex eo frustrari intentionem eiusdem episcopi moliantur, quod eorum monasterium in Cenoman. villa situm esse dignoscitur, & ipsi procuracione haecenus non soluerunt: & infra. Discretionem vestram mandamus quatenus nisi aliud rationabile ostenderint, vos eos ad exhibendum eam, sicut ius distauerit compellatis.

Gregorius nonus.

Qui iure metropolitano vel legationis visitat provinciam: in provinciales, qui sibi procuraciones denegant, potest ferre sententiam.

Capitulum. xxxv.

Cum nuper archiepiscopus Beneuentanus Beneuentanam provinciam visitaret: & infra. Mandamus quatenus cum eundem archiepiscopum, siue autoritate propria, siue nostra Beneuentanam provinciam contigerit visitare, procuraciones ratione visitationis debitas iuxta facultates ecclesiarum vestrarum exhibeatis eidem. Alioquin sententiam quam ipse rite tulerit in rebelles, ratam habebimus, & faciemus auctore domino inuolabiliter obseruari.

Idem.

Ad antiquam monetam, vel si non est in usu, ad eius estimationem soluenda sunt pensiones antiquae.

Capitulum. xxxvi.

Cum

Decretalium Gregorij Lib.iii. Tit.xl.

Cum canonicis maioris ecclesie quidam summam pecunie pro pensione ecclesie tue debitam, aliquot annis perfolueris, & idem summam illam ex integro de meliori moneta exigant tibi soluturi damus nostris literis in mandatis, ut canonicos illos solutione prioris pecunie, vel si non sit in usu, estimatione pensionis antiquae facias manere contentos.

Idem.

* Quada
admitta-
tur solutio
diuersa
moneta, et
moneta
est muta-
ta, vide
Bar.in.l.
Paul. ff.
de solu.

Propter priuatum oratorum procuratio ratione visitationis non debetur. Capitulum. xxvii.

Authoritate presentium inhihemus, ne quis pro eo quod in oratorijs, que in grangijs vestris habetis, interdum aliqui vestrum celebrant procuraciones, que ratione visitationis debentur, a vobis exigere vel extorquere presumat.

De consecratione ecclesie, vel altaris.
Titulus. xl.

Alexander tertius.

Anoto altari vel lapide continente sigillum, resecrabitur altare, non autem ecclesia. Capitulum. i.

Ad hac si altare motu fuerit, aut lapis ille solummodo superpositus, qui sigillum continet, fractus, aut etiam deminutus, debet denuo consecrari. Propter hoc vero nequaquam reiterare suam consecrationem ecclesia consequitur, licet id quidam canones innuere videantur.

Innocentius tertius Tornacen. episcopo.

Diebus etiam non festis possunt ecclesia consecrari. Cap. ii.

Tu. f. & infra. Inquisitioni. t. r. quod in diocesi tua licet tibi ecclesijs dedicationem impendere tam diebus dominicis quam priuatis.

Idem Nidrosien. episcopo.

Habet duo dicta, & primo idem dicit, quod ea supra eo Secundo dicit, quod oleum non consecratum potest commisceri oleo consecrato, & totum fit consecratum. Capitulum. iii.

Quod in dubio: & infra. Altare vero in quo tabula, cui consecrationis benedictio pontificali ministerio adhibetur, mota vel enormiter fracta fuerit, debet non immerito consecrari. Nec negamus quin oleum non consecratum consecrato posuit oleo commisceri.

Idem Compostellano archiepiscopo.

Reccenci

De consecratione ecclesie vel altaris. 273

Reconciliatur ecclesia, qua propter homicidia & vulnera hominum ibidem perpetrata polluta est. Capitulum. iiii.

Proposuit quod venientibus ad ecclesiam sancti Iacobi ex diuersis regionibus peregrinis, & volens alijs ab alijs percontationes & rixas altaris de nocte custodiā vindicare, homicidia contingunt fieri interdum, & aliquando vulnera inferuntur: & infra. F. t. r. quod manente ecclesia & altari, ipsa reconciliari poterit per aquam cum vino & cinere benedictam.

Idem.

Plura altaria simul in eadem ecclesia consecrari possunt, & idem in pluribus episcopis. Capitulum. v.

Cum sis: & infra. Noueris igitur, quod plura in ecclesia una altaria, & plures episcopos simul poteris consecrare.

Idem.

Corruente testamento parietibus illatis, & mensa altaris non enormiter fracta, nec altare, nec ecclesia consecratur. Capitulum. vi.

Ignis & edificium ecclesie vestre casu consumptis, parietibus tamen illatis, ac mensa principalis altaris in sua extremitate modicam passa fracturam: & infra. Inquit. t. r. dux. respon. quod cum parietes in sua integritate permanserint, & tabula altaris mota, vel enormiter laesa non fuerit, ob causam praedictam nec ecclesia nec altare debet denuo consecrari.

Idem Senon. episcopo.

Polluitur ecclesia vel cimiterium, si excommunicatus in ea sepelitur. Capitulum. vii.

Consuluit: & infra. Cimiteria in quibus excommunicatorum corpora sepeliri contingit, reconcilianda erunt aspersione aquae soleniter benedictae, sicut in dedicationibus ecclesiarum fieri consuevit.

Honorius tertius regine Hungarie.

Qui fecit ecclesiam consecrari, tenetur eam dotare. hoc dicit: & tene menti hunc casum. Capitulum. viii.

Cum sicut ex relatione capituli Oradien. nobis innotuit, eorum feceris ecclesiam consecrari: & infra. Cum non sit ecclesia, nisi de dote prouisum ei fuerit, consecranda: eo liberalius ad dotandum praedictam ecclesiam aperire manus munificentiae tue debes, quo ad hoc fortius tanquam ex debito iam teneris.

Gregorius. ix. Astorice. episcopo.

Ecclesia polluta per sacerdotem simplicem reconciliari non potest, etiam si aqua fuerit per episcopum benedicta. Capitulum. ix. dot. flegi.

* vide. l.
si per. de
can. ff. de

M

Aqua

Decretalium Gregorij Lib. iij. Tit. xij.

Aqua per episcopum benedicta ecclesia reconciliari potest per alium episcopum non negamus, per sacerdotes simplices hoc fieri decetero prohibentes, Non obstante consuetudine provincie Bracharen. (que dicenda est potius corruptela) quia licet episcopus committere valeat que iurisdictionis existunt que ordinis tamen episcopalis sunt, non potest inferioris gradus clericis demandare. Quod autem mandantibus episcopis super reconciliatione factum est hactenus per eosdem, misericorditer toleramus. *

* Vide. l. f. C. de do. na. iter vi. & r. x. l. imperia. li. C. de nup.

Idem eidem.

Ecclesia etiam non consecrata si polluitur, reconcilianda est.

Capitulum. x.

Si ecclesia non consecrata cuiuscunque semine fuerit aut sanguinis effusione polluta, aqua protinus exorcizata lauitur, ne diuine laudis organa suspendantur. Est tamen quam citius fieri poterit, consecranda.

De celebratione missarum, & sacramento Eucharistie, & diuinis officiis. Tit. xij.

Ex concilio Agathen.

Presbyter tenetur horis debitis dicere horas canonicas, permittitur tamen sibi ex causa dicere eas usque ad vespertas inclusiue. h. a. secundum unum intellectum.

Capitulum. i.

R

Presbyter mane matutinali officio expleto, pensum seruitutis suae, videlicet primam, tertiam, sextam, nonam, vespertinamque persoluat, ita tamen, ut horis competentibus iuxta possibilitatem, aut a se, aut a scholaribus publice compleantur.

Deinde peractis horis, & infirmis visitatis, si voluerit exeat ad opus rurale ieiunus, ut iterum necessitatibus peregrinorum & hospitem, siue diuersorum commantium infirmorum, atque defunctorum succurrere possit, usque ad statutam horam, pro temporis qualitate, propheta dicente: Septies in die laude dixi tibi quia septenarius numerus a nobis impletur si matutinali, primam, tertiam, sextam, nonam, vespertinamque completorij tempore, nostre seruitutis officia persoluam. na de nocturnis vigiliis idem ipse propheta ait: Media nocte surgebam &c. Ergo his temporibus laudes creatori nostro super iudicia suae iustitiae referam. *

Psal. 118.

Idem.

Ex concilio Triburien.

Propter missam specialem missa de feria dimittenda non est.

Capitulum. ii.

Quidam

De celebratione missarum.

274

Quidam laicorum habent in consuetudine, ut per singulos dies audiant euangelium, In principio erat verbum: & missas peculiares, hoc est de sancta Trinitate, & de sancto Michael. Ideo sanctum est in eodem concilio, ut vltimus hoc non fiat nisi suo tempore, & nisi aliquis velit propter reuerentiam sanctae trinitatis, non pro alia deuotione audire. Sed si voluerint ut sibi missa cantetur, de eadem die missas audiant pro salute viuorum, & etiam defunctorum.

Innocen. iij. Vigoren. episcopo.

Sufficit sacerdoti semel in die celebrare: & excipit duos casus, scilicet necessitatem, & festum natiuitatis. Capitulum. iij.

Consuluit: & infra. Respondemus, quod excepto die Natiuitatis dominice, nisi causa necessitatis suadeat, sufficit sacerdoti semel in die vna missam solimodo celebrare.

Idem archiepiscopo Bracharen.

In missa commemorationis licet dicatur propria praefatio: non tamen dicitur hymnus angelicus, nec symbolum. Capitulum. iij.

Consilium nostrum: & infra. Requisisti verum in diebus profestis, in quibus ad honorem sancti spiritus, beatae virginis, & sanctae Crucis missam celebrari cōtingit, hymnus angelicus, symbolum, ac praefatio propria debeat decantari: & infra. Inquisitioni. t. r. quod apud nos in diebus profestis, cum missarum solennia in honorem beatae virginis celebrantur: neque hymnus angelicus, neque symbolum decantatur, licet in missa propria praefatio decantetur: ut inter commemorationem & solennitatem differentia ostendatur. unde, Te deum laudamus, regularius dimittitur, quam dicatur in laudibus matutinis.

Idem clericis sancti P. Magalen.

Breue est.

Capitulum. v.

Ex parte vestra: & infra. Postul. v. t. r. quod semper sacerdos vino perfundere debet, postquam totum acceperit Eucharistiae sacramentum, nisi cum eodem die aliam missam debuerit celebrare: ne si forte vinum perfusionis acciperet, celebrationem aliam impediret.

Idem I. quondam archiepiscopo Lugdunen.

Si qua verba sunt in canone missae, quae ab euangelistis dicta non fuerunt, credere debemus quod a Christo apostoli, & ab apostolis eorum successores acceperunt. & h. d. usque ad. g. quassuisti. Cap. vi.

Cum Marthe: & infra. Quae uultis quae sit forma verborum quam ipse Christus expressit, cum in corpus & sanguinem suum panem transubstantiauit: & vinum illud in canone missae,

M ij

qua

Decretalium Gregorij Lib. iij. Tit. xlj.

quo ecclesia vitor generalis adiecit: quod nullus euangelistarū legitur expresse. Cū enim in euāgelio sic legatur: Accipies calicem gratias agens benedixit, & dedit discipulis suis dicens: Bibite ex hoc omnes. hic est enim sanguis meus novi testamenti, qui pro vobis & pro multis effundetur in remissionem peccatorum: in canone missæ sermo iste videlicet, mysterium fidei, verbis ipsis interpositus *inuenitur*. vnde cum non euangelista Christum hoc dixisse testetur, miraris quod aliquis asseruare tentauerit eum aliquid plus dixisse, quam aliquis euangelistarum asseueret. Verum si formam ipsius canonis inspicias diligenter, præter hoc de quo tua fraternitas requisit, alia duo, videlicet eleuatis oculis in cælum: & æterni testamenti poteris in ipso canone reperire, quæ in textu euangelico non leguntur. Sane multa tam de verbis quam de factis dominicis inuenimus ab euangelistis omissa, quæ Apostoli vel suppluisse verbo, vel facto expresse leguntur. Paulus enim in actibus Apostolorum sic ait: Meminisse nos oportet verbi domini Iesu, qui dixit: Beatius est dare, quam accipere. Hoc nullus quatuor euangelistarum descripsit. Nullus etiam horum expresse, quod Paulus de Christo ad Corinthios scribens ait: Visus est plus quam quingentis fratribus simul, deinde visus est Iacobo, nouissime autem tanquam abortiuo visus est & mihi. Ipsi etiam euangelistæ mutuo inter se suppluisse leguntur, quæ ab eorum aliquo vel aliquibus sunt omissa. vnde cum tres euangelistæ posuerint, Hoc est corpus meum: solus Lucas adiecit, quod pro vobis tradetur. & cum Matthæus & Marcus dicant, pro multis: Lucas dicit, pro vobis. Matthæus autem, in remissionem peccatorum, adiunxit. Cæterum ea quæ adduntur in canone missæ, possunt ex aliis locis euangelij comprobari. Ioannes enim suscitationem Lazari describens, Iesum sursum oculos leuasse asserit, & dixisse: Pater, gratias ago tibi, quoniam audisti me: & infra. Si tunc igitur in cælum oculos leuauit ad patrem, cum ad corpus exanime animam Lazari reuocauit, probabilis esse videtur, quod tunc oculos leuauerit ad patrem in cælum, cum panem & vinum in corpus & sanguinem proprium commutauit. Cæterum, sicut superius est expressum, cum in textu euangelico, novi testamenti, ponatur hic interponitur, & æterni: nam vetus testamentum, quod hircorum & vitulorum fuit sanguine dedicatum, temporalia promittebat. nouum autem, quod est Christi sanguine consecratum, promittit æterna: & ideo testamentum illud, fuit vetus & transitorium: hoc autem nouum est, & æternum. Vel ut utamur alia ratione: vnde nouum, id est vltimum esse

De celebratione missarum.

275

esse describitur: inde æternum, id est, perpetuum comprobatur. nouissimum etenim hominis testamentum morte immobile perseverat, quia testatoris obitu confirmatur, iuxta quod Apostolus testamentum in morte asserit confirmatum: alioquin non valet dum vixerit qui testatur. Præterea non solum scriptura, sed etiam promissio dicitur testamentum, iuxta quod Apostolus ipse scribit: Ideo novi testamenti mediator est, ut remissionem accipiant qui vocati sunt, hereditatis æternæ. Sic et ego intelligi debet quod in ipso canone reperitur, Hic est enim sanguis meus, novi & æterni testamenti, id est, nouæ ac æternæ promissionis, scilicet confirmator, sicut dominus repromittit: Qui manducat (inquens) carnem meam, & sanguinem meum bibit, habet vitam æternam. Ex eo autem verbo, de quo mouit. t. f. questionem, videlicet mysterium fidei, munimentum erroris quidam trahere putauerunt, dicentes in sacramento altaris non esse corporis Christi & sanguinis veritatem, sed imaginem tantum & speciem & figuram: pro eo quod scriptura interdum commemorat, id quod in altari suscipitur, esse sacramentum & mysterium & exemplum. Sed tales ex eo laqueum erroris incurrit, & nec auctoritates scripturæ conuenienter intelligunt, nec sacramenta dei suscipiunt reuerenter. si enim quia figura est sacramentum altaris, veritas esse negatur: ergo nec mors, nec resurrectio Christi (cum figura sit) veritas est credenda, siquidem mortem & resurrectionem Christi similitudinem & imaginem esse Apostolus manifestat: Christus, inquit, mortuus est pro delictis nostris, & resurrexit propter iustificationem nostram. 1. Corin. 15. Apostolorum etiam princeps Petrus sic in epistola sua scribit: Christus passus est pro nobis, relinquens vobis exemplum, ut sequamini vestigia eius. sic ergo tam mors Christi, quam eius resurrectio est exemplum, ut & nos peccato mortui, iustitiam iam viuamus. Quare si non fuit veritas, quia fuit exemplum, ergo nec vere mortuus fuit Christus, nec vere à mortuis resurrexit. sed absit à fidelium cordibus error iste, cum propheta de ipso testetur, quod vere languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit. Dicitur tamen mysterium fidei, quoniam aliud ibi creditor, quam cernatur, & aliud cernitur, quam credatur. cernitur species panis & vini, & creditor veritas carnis & sanguinis Christi, ac virtus unitatis & charitatis: & infra. Distinguentium est tamen subtiliter inter tria, quæ sunt in hoc sacramento discreta, videlicet formam visibilem, veritatem corporis, & virtutem spirituale. Forma est panis & vini, veritas carnis & sanguinis, virtus unitatis & charitatis. Primum est sacramentum & non res. Secundum est sacramentum & res. Tertium

Hebr. 9.

Hebr. 11.

Roma. 6.

1. Corin. 15.

1. Pet. 3.

Esa. 33.

M iij tium

Decretalium Gregorij Lib. iij. Tit. xliij.

tium est res & non sacramentum. Sed primū est sacramentum gemine rei. Secundum est sacramentum vnius, & alterius rei existit. Tercium est res gemini sacramenti. Credimus igitur quod formam verborū sicut in canone reperitur, & a Christo apostoli, & ab ipīs eorum acceperint successores.

In sacramento altaris aqua cum vino transsubstantiatur in sanguinem, h. d. vsque ad. §. tertio loco. Abb. Siculus.

Quæsiuisti etiā vtrum aqua cum vino in sanguinem cōuertatur? Super hoc autem opiniones apud scholasticos variantur. Aliquibus enim videtur quod cum de latere Christi duo præcipua fluxorint sacramenta, redemptionis in sanguine, ac regenerationis in aqua, in illa duo vinum & aqua, quæ commiscetur in calice, diuina virtute mutantur: vt in hoc sacramento plene sit veritas & figura. Alij vero tenent, quod aqua cum vino transsubstantiatur in sanguinem, cum in vinum transeat mixta vino, licet Phisici cōtrarium adseuerēt, qui aquam a vino per artificium posse adferunt separari. Præterea potest dici, quod aqua non transit in sanguinem, sed remanet prioris vini accidentibus circūfusa, ita quod vini saporem adsumi quod inde conuincitur, quia si post calicis consecrationem aliud vinum mittatur in calicem, illud quidem non transit in sanguinem, nec sanguini commiscetur: sed accidentibus prioris vini commixtum, corpori quod sub eis latet, vndique circumfunditur, non madidans circūfusum: ipsa tamen accidentia vinum appositum videntur adscire, quia si aqua fuerit appositā, vini saporem adsumit. Contingit igitur accidentia mutare subiectū, sicut & subiectum contingit accidentia permutare. cedit quippe natura miraculo, & virtus supra cōsuetudinem operatur: sed nec incōueniens creditur aut absurdum, si aqua in corpore Christi esse credatur: cum legatur de ipsius corpore processisse: & infra. Verū inter opiniones prædictas illa probabilior iudicatur, quæ adserit aquā cum vino in sanguinem transmutari: vt expressius eluceat proprietates sacramenti. Nam cum aquæ multe sint populi multi, iuxta quod alibi legitur: Beati qui seminant super omnes aquas: ideo vino aqua vnitur, vt Christo populus adunetur. per hoc enim quod suscepit ipse de nostro, & accepimus ipsi de suo: tam insolubili nexu cōiungimur, vt qui est vnum cum patre per ineffabilem vnitatem, fiat vnum nobiscum per admirabilem vñionem, ac per hoc ipso cōmuniter mediāte cum patre vnum efficiamur. Pater, inquit, sancte serua eos, quos dedisti mihi, vt sint vnum sicut & nos: nō pro his rogo tantum, sed pro eis qui credituri sunt.

De celebratione missarum.

276

sunt per verbum eorum in me, vt & ipsi in nobis vnum sint, & mundus credat quia tu me misisti.

Oratio quæ dicitur in secreta in festo sancti Leonis, immutata est, quia vbi dicebatur: Annue nobis domine, vt anima famuli tui Leonis hæc proficiat oblatio: hodie dicitur, vt intercessione beati Leonis hæc nobis proficiat oblatio. & hæc mutatio contingit, quia sancti nostris orationibus non indigent, sed nos sui. hoc dicit, vsque ad finem. Abbas.

Tertio loco fraternitas tua requirit, quare fuerit mutatum quod in secreta beati Leonis secundum antiquiores codices continetur, sic videlicet: Annue nobis domine vt anima famuli tui Leonis hæc proficiat oblatio: cum in modernis sacramentariis habeatur, Annue nobis quæsumus domine vt intercessione beati Leonis hæc nobis proficiat oblatio: Super quo respondemus, quod cum sacra scripturæ dicat autoritas, quod iniuriam facit martyri, qui orat pro martyre, idem est ratione cōsimili de sanctis aliis sentiendum, quia orationibus nostris non indigent, pro eo quod cum sint perfecti beati, omnia eis ad vota succedunt: sed nos potius orationibus eorum indigemus, quos (cum miseri simus) vndique mala nostra perturbāt. vnde quod in plerisque orationibus continetur, Prosit vel proficiat huic sancto vel illi talis oblatio ad gloriā & honorē: ita debet intelligi, vt ad hoc proficiat, quod magis ac magis a fidelibus glorificetur in terris: licet plerique reputent non indignū sanctorum gloriam vsque ad iudicium augmētari: & ideo ecclesiam interim sanē posse augmentum glorificationis eorum optare. Verum vtrum in hoc articulo locū habeat illa distinctio, quæ docetur quod defunctorum alii sunt valde boni, alii sunt valde mali, alij mediocriter boni, alij mediocriter mali vnde suffragia quæ sunt a fidelibus in ecclesia pro valde bonis, actiones sunt gratiarum: pro valde malis, cōsolationes vñorum: expiationes: verò pro mediocriter bonis, & propitiationes pro mediocriter malis: tua discretio inuestiget.

Idem rectoribus Romanæ fraternitatis.

Gravius peccat, qui simulat conficere & non conficit, quam ille qui conficit in mortali. Capitulum. vii.

De homine: & infra. Quæsiuisti quid de incauto presbytero videatur, qui cum se sciat in mortali crimine constitutum, missarum solennia, quæ non potest propter necessitatem quamlibet intermittere, propter sui facinoris cōscientiam dubitat celebrare, peractisq; cæteris circumstantiis missam celebrare se fingit, & suppressis verbis, quibus conficitur

M iij corpus

Decretalium Gregorij Lib. iij. Tit. xli.

corpus Christi, panem & vinum tantummodo purè sumit, ita credens per id quod prætendit populo satisfacere, vt per hoc quod intendit, deum non debeat prouocare. Cum ergo falsa sint abicienda remedia, quæ veris sunt periculis grauiora: licet is qui pro sui criminis conscientia reputat se indignum, peccet grauius si se ingerat irreuerenter ad illud, grauius tamen videtur offendere, qui sic fraudulenter illud præsumperit simulare: cum ille in solius misericordis dei manû incidat, iste verò non solum deo (cui non veretur illudere) sed populo, quem decipit, se adstringat.

Idem Ferrariensi episcopo.

Hic improbat opinionem, quæ habet quod in sacramento atræ aqua conuertatur in phlegma, & probat Christum fuisse verum deum & verum hominem, & quod de ipsius latere exiit vera aqua.
Capitulum octauum.

IN quadam nostra decretali epistola adseris te legisse illud fuisse nefarium opinari, quod quidã dicere præsumperunt, in sacramento videlicet Eucharistiæ aquam in phlegma conuertri. nam de latere Christi nõ aqua sed humorem aquaticum mentiantur exisse: & infra. Nos igitur ad tuas supplicationis instantiam respondemus, quod quidam dixerunt, sed errauerunt, Christum non fuisse verum deum, sed adoptiuum, vt miseri Ariani. Alij Christum non fuisse verum hominẽ, sed phantasticum, vt impij Manichæi. Sed aduersus huiusmodi hæreses Ioannes apostolus in epistola sua loquitur, dicens: Tres sunt qui testimonium dant in cælo, pater, verbum, & spiritus sanctus. & hi tres vnus sunt. per hoc intendens ostendere quod Christus sit verus deus. Et tres sunt qui testimonium dant in terra: spiritus, aqua, & sanguis. per hoc intendens ostendere q. Christus sit verus homo. Nam ad esse hominis duo principaliter exiguntur, videlicet corpus, & anima, ex quorum coniunctione verus homo subsistit. Per hoc autem quod in articulo mortis Christus inclinato capite tradidit spiritum, de quo voce magna clamauerat, Pater, in manus tuas commendo spiritum meum manifestè probatur, quod ipse spiritum habebat, non solum statum vitalem, sed animam rationabilem: de qua prædixerat: Tristis est anima mea vsque ad mortem: & Potestatem habeo ponendi animam meam, & iterum sumendi eam. Per hoc autem quod vnus militum lancea latus eius aperuit, & continuo sanguis exiit & aqua: probatur aperte, quod Christus verum corpus habebat. Nam de phantastico corpore nec sanguis nec aqua potuisset exire. vnde ille qui vidit, testimonij perhibuit, & testi-

1. Ioan. 5.

Mat. 27.

Luca 22.

Mat. 15.

Mat. 26.

Ioan. 10.

Ioan. 19.

1. Ioan. 5.

De celebratione missarum.

277

& testimonium eius est verum: quia tres sunt qui testimonium dant in terra, spiritus, aqua, & sanguis. Quod videlicet Christus sit verus homo, ex anima rationali & humana carne subsistens, probatur ex eo quod spiritum vitalem emisit: & de vero corpore probatur, quoniam ex eo sanguis exiit & aqua. rationalis quippe anima non posset viuificare nisi corpus humanum, ex quibus verus homo consistit. Ceterum sicut fuit verus spiritus, & verus sanguis, ita proculdubio vera aqua: cum Christus sit veritas, & a veritate omnis fallacia sit penitus aliena. nam si nõ fuisset aqua, sed phlegma, quod de latere saluatoris exiit, ille qui vidit, & testimonij veritati perhibuit, profecto nõ aquam, sed phlegma dixisset, nec in hoc verum regenerationis sacramentum fuisset ostensum: cum per sacramentum baptismi non regeneremur in phlegmate, sed in aqua. Neque per hoc posset vero argumeto probari, q. in sacramento Eucharistiæ admiscenda sit aqua vino, si de latere Christi non aqua, sed phlegma cum sanguine præfluxisset. Sed nec vera fuisset figura, quæ super hac re præcessit in veteri testameto, quãdã Moses virga percussit silicem, & ex ea non phlegma, sed aqua emanauit. Restat igitur vt qualiscũq; fuerit illa aqua, siue naturalis, siue miraculosa, siue de nouo diuina virtute creata, siue de componentibus ex parte aliqua resoluta, proculdubio vera fuit: cum naturaliter possit & copositum in componetia, & elemetatum in elemeta resolutum: quæadmodum verus exiit sudor ipsius sicut guttæ sanguinis decurrentis in terram. Cum autem ad compositionem humani corporis quatuor elemeta concurrant, videlicet terra, aqua, aer, & ignis: & ad vegetationem eiusdẽ corporis quatuor humores cõsimiles illis conueniant, videlicet sanguis, cholera, phlegma, & melancholia: vt veritatem humani corporis expressius demonstraret, vnum ex illis, & vnũ ex istis Ioannes expressit, illa quæ potius ex illis, & ex istis quæ magis mysterio congruebant, ex elemetis aquam, & ex humoribus sanguinem in quibus duobus duo, maxime * *Alia,* sacramenta, redẽptionis videlicet & regenerationis elucent. maxima.

Idem in concilio generali.

Præcipit prelatis & clericis in virtute obedientie, vt nocturnum officium & diurnum studiose celebrent & deuote. Cap. ix.

Dolentes referimus, quod non solum quidã minores clerici, verumetiam aliqui ecclesiæ prælati circa comestiones superfluas, & fabulationes illicitas (vt de alijs taceamus) ferè medietatem noctis expendunt, & somno residuum relinquentes, vix ad diurnum concentum animi excitantur, trans-

Decretalium Gregorij Lib. iij. Tit. xlj.

* *Alia,*
* *adde, offi-*
* *cium.*
transcurrendo vndique cōtinua syncope * matutinum. Sunt
& alij, qui missarum solennia vix celebrant quater in anno, &
(quod deterius est) interesse contēnunt: & si quando dum hæc
celebrantur intersint, chori silentium fugiētes, intendunt ex-
terius colloctionibus laicorum: dumq; auditum ad indebi-
tos sermones effundunt, aures intentas non porrigunt ad di-
uina. Hæc igitur & similia sub pœna suspēisionis penitus inhi-
bemus, districtè præcipiētes in virtute obediētiæ, vt diuinum
officium nocturnum pariter & diurnum, quantum eis dederit
deus, studiosè celebrent pariter & deuotè.

Honorius tertius.

*Eucharistia debet mundè seruari, & in eius elevatione & de-
latione populus debet se inclinare: & cum deservit ad infirmum,
debet ferri in decenti habitu, & cum lumine: transgressores verò
grauiter sunt puniendi.*

Capitulum. x.

Sane cum olim & infra. Ne propter incuriam sacerdotum
diuina indignatio grauius exardescat, districtè præcipien-
do mandamus quatenus à sacerdotibus Eucharistia in loco
singulari mundo & signato semper honorificè collocata de-
uotè ac fideliter cōseruetur. Sacerdos verò frequētè doceat
plebem suam, vt cum in celebratione missarū eleuatur hostia
salutaris, se reuerenter inclinet, idem faciens cum eam deservit
presbyter ad infirmum. Quam in decenti habitu superposito
mundo velamine ferat, & referat manifestè ac honorificè ante
pectus cum omni reuerentia & timore, semper lumine præce-
dente, cum sit candor lucis æternæ, vt ex hoc apud omnes fi-
des & deuotio augeatur. Prælati autem huiusmodi manda-
ta grauius punire non differant transgressores: si & ipsi diuinam
& nostram volunt effugere ultionem.

Idem vniuersis ecclesiarum prælati.

*In ecclesijs collegiatis debent celebrari duæ missæ collegialiter,
vna pro defunctis, alia secundum exigentiam diei, vt pro festo, si
festum occurrat: vel pro feria, si feria.*

Cap. xi.

Cum creatura nō habeat quid pro meritis respōdeat crea-
tori: & infra. Mandamus quatenus nullum in vos torpo-
rem negligētiæ obrepere permittatis, quo minus & pro anni-
uersariis defunctorū, & pro festo vel feria secūdū temporum
congruentiam missarum solennia conuentualiter celebretis.

Idem.

*In die coram domini episcopus tantum in sua ecclesia debet mis-
sam celebrare, & chrisma conficere.*

Cap. xii.

Te refe-

De baptismo, & eius effectu.

278

TE referente: & infra. Cum cuilibet sacerdoti quacūq;
dignitate præfulgeat, vnam in die celebrare missam suf-
ficiatnam & valde est felix, qui celebrat dignè vnam: frater-
nitati tuæ mandamus, quatenus die coram domini in ecclesia
Syontina duntaxat, in qua teneris chrisma conficere, missa-
rum studeas solennia celebrare.

Idem archiepiscopo Ablatē.

In sacrificio altaris plus de vino quàm de aqua ponendum est.

Capitulum. xiii.

Perniciosus in tuis partibus inoleuit abusus, videlicet q̃ in
maiori quantitate de aqua ponitur in sacrificio, quàm de
vino, cum secundum rationabilem consuetudinem eccle-
siæ generalis plus in ipso sit de vino quàm de aqua ponendū.
Ideoque fraternitati tuæ mandamus, quatenus id non facias,
nec in tua prouincia fieri patiaris.

Idem episcopo Brixien.

*Ab officio & beneficio deponitur presbyter qui sine aqua &
igne, vel in pane fermentato, vel vase ligneo sacrificat.*

Capitulum. xiiii.

Literas tuas recepimus continentes, q̃ cum super excessi-
bus presbyteri ecclesiæ sanctæ Brigide Brixien. inquire-
res, confessus est q̃ cum quadam die hostiam & calicem nō ha-
beret, in pane fermentato & scypho ligneo missarū solennia ce-
lebrare præsumpsit: & infra: Intellecto iterū, quod prædicta
ecclesia per malitiā dicti presbyteri multipliciter lædebatur,
inquisitionis officium iterans ex eius cōfessionibus inuenisti,
q̃ idem sine igne sacrificabat & aqua. Cum igitur vel ex aper-
ta malitia, vel nimia desipientia peccasse probetur: mādamus
quatenus officio & beneficio perpetuò ipsum priues.

De baptismo, & eius effectu. Tit. xlj.

Alexander tertius.

*Licet puer sit termersus in aqua in nomine patris, & filij, &
spiritus sancti, si non sit dictum, ego te baptizo in nomine patris
&c. non est baptizatus.*

Capitulum. i.

Si quis puerum ter in aqua immerserit in nomine
patris & filij & spiritus sancti, amen: & non dixe-
rit, ego baptizo te in nomine patris & filij & spi-
ritus sancti, non est puer baptizatus.*

Idem.

*Si probabiliter dubitatur an quis fuerit baptizatus, potest bapti-
zari*

* Vide. l.

qui Ro-

ma. s.

Flauus.

ff. de ver.

oblig.

Decretalium Gregorij Lib. iij. Tit. xlij.

ari forma hic expressa.

Capitulum. ii.

DE quibus dubium est an baptizati fuerint, baptizetur his
verbis premisus, si baptizatus es, non te baptizo: sed si
nondum baptizatus es, ego te baptizo &c.

Innocentius. iij. Arclat. archiepiscopo.

*Sacramentum baptismi vtiliter confertur parvulis, licet non cre-
dant nec intelligant, & remittitur in peccatum originale. hoc dicitur
usque ad §. verum.*

Capitulum. iij.

Miores ecclesie causas præsertim articulos fidei cõtin-
gentes, ad Petri sedem referendas intelligit, qui eũ que-
renti domino quem discipuli dicerent ipsum esse, respõdisse

notabit: Tu es Christus filius dei vivi. & p eo dominum exor-
rasse, ne deficiat fides eius. Quibusdã igitur questionib⁹, quas
cõtra catholicos hæretici mouerant, nos postulas respõdere.

Asserunt enim parvulis inutiliter baptismum conferri: quod ni-
tuntur probare illud primo & præcipue inducentes, quod cũ
secundũ verbũ Iacobi apostoli dicentis in epistola sua, Chari-
tas operit multitudinem peccatorũ: & iuxta illud testimoniũ

veritatis in euangelio de peccatrice, quæ ipsius pedes lauerat,
perhibentis, Dimissa sunt ei peccata multa, quoniam multũ di-
lexit: nõ nisi per charitatem & in charitate crimina dimittan-
tur: parvulis, qui nec sentiunt nec consentiunt, & charitatẽ nõ

habent, quæ sentientibus & consentientibus tantum infundi-
tur, peccatum non dimittitur in baptismo: & infra. Ad id au-
tem taliter respõd. quod cum baptismum successerit circũci-
sioni (Absit enim vt in illam damnatã heresim incidam⁹, quæ

perperam affirmabat legem cum euangelio, & circũcisionem
cum baptismum seruandam: quoniam secundum apostolum di-
centẽ ad Galatas: Si circũcidimini, Christus nihil vobis pro-
dest. Cum ergo circũcisio tam adultis quàm parvulis ex præ-
cepto domini cõferretur: ne baptismus, qui succedit loco ip-
sius, & generalior tamẽ existit, cũ tã viri quàm formine bapti-
zantur, minoris videatur effectus) tam adultis, quàm parvulis

est cõferendum, sicut enim sine distinctione qualibet Mosaica
lex clamabat: Anima cuius præputiũ caro circũcisio nõ fuerit,
peribit de populo suo: ita nunc indistincte vox intonat euãge-
licar: Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto, non in-
trabit in regnum dei: ab hac generalitate nec sexum nec æta-
tem excludẽs. Caute tamẽ notandũ est, quanto plus baptismus
hodie cõferat Christianis, quàm quondam Iudeis: circũcisio
cõsulisset, dictum est in fine prædictæ autoritatis inducẽ de
veteri lege, Peribit de populo suo: in euãgelica vero veritate
subiũctum

De baptismo, & eius effectu.

279

subiũctum est: Non intrabit in regnum dei, quoniam etiã ori-
ginalis culpa remittebatur per circũcisionis mysterium, &

Leuit. 12.

damnationis periculum vitabatur, nõ tamẽ perueniebatur ad
regnum cœlorũ, quod vsque ad mortem Christi fuit omnibus
obseruatum, sed per sacramentũ baptismi Christi sanguine ru-
bricati culpa remittitur, vitatur periculum, & ad regnum cœ-
lorũ etiam peruenitur, cuius ianuam Christi sanguis fidelibus
suis misericorditer reserauit. Absit enim vt vniuersi parvuli

pereant, quorum quotidie tãta multitudo moritur, quin & ip-
sius misericors deus, qui neminẽ vult perire, aliquod remediũ
procurauerit ad salutem. Cæterũ ex vi literæ satis patet præ-

*1. ad Ti-
mol. 1.*

dictas auctoritates intelligendas esse tantummodo de adultis,
qui habent multitudinem peccatorum, cum de parvulis non
possit intelligi, qui peccato tantum originali tenentur. Simili-
ter & illa auctoritas est soluenda: Qui crediderit & baptizatus
fuerit, saluus erit &c. cum nõ possint credere parvuli, sed adul-
ti, & ob hoc tota auctoritas hic intelligenda est de adultis, ne ad
alios prima, & ad alios secunda clausula referatur, quãvis nõ

Matth. 18.

nulli cõcedant quod parvuli credant, nõ per vsum, sed per ha-
bitũ fidei, quem suscipiunt in baptismis: sicut & alia multa ver-
ba secundum cõmunem vsum loquendi non ad actum, sed ad
aptitudinem referuntur. Illud vero quod opponeres inducẽt,
fidem aut charitatem, aliãque virtutes parvulis, vtpote nõ cõ-
sentientibus, nõ infundi, à plerisque non conceditur absolutẽ,
cũ propter hoc inter doctores theologos questio referatur,
alios asserentibus per virtutem baptismi parvulis quidem cul-
pam remitti, sed gratiam nõ conferri: nonnullis dicentibus di-
mitti peccatũ, & virtutes infundi habentibus illas quo ad ha-
bitũ, non quo ad vsum donec perueniant ad ætatem adultam.

*Originale peccatum, quod sine consensu contrahitur, remittitur
in baptismo etiam non consentienti, vt parvulis. secus de actuali:
quia sicut non committitur sine consensu, ita non relaxatur hoc di-
cit, usque ad §. Sed adhuc. Abbas.*

Verũ quidam ex hac solutione inuenisse se credunt viam
ad alias questiones, argumentãtes ex eo quod dicimus parvu-
lis in baptismate peccatum originale dimitti, quod & adultis
dormientibus vel amentibus peccatum (si baptizentur) ratio-
ne simili dimittatur. cũ enim neutri sentiãt tunc vel cõsen-
tiant, dicunt idem in cõsimilibus iudicandũ. Hic vero dici-
mus distinguendum, quod peccatum est duplex, originale sci-
licet & actuale. originale quod absque consensu contrahitur:
actuale quod cõmittitur cum cõsensu. Originale igitur quod

sine

Decretalium Gregorij Lib. iij. Tit. xliij.

sine consensu contrahitur, sine consensu per vim remittitur sacramenti. Actuale vero, quod consensu contrahitur, sine consensu minimè relaxatur.

Licet in baptismo dimittatur originale peccatum paruulis, qui tamen consentire non possunt; in adultis tamen amentibus vel dormientibus, qui non consentiunt baptismo, non dimittitur actuale, & idem etiam nec originale, hoc dicit.

** Alias, sanum.*

Sed adhuc queritur, quare non saltem originale peccatum amentibus & dormientibus in baptismo sicut paruulis dimittatur. Ad hoc taliter est respondendum, quod dominus, qui totum hominem saluum fecit in sabbato, opus imperfectionis non nouit: & ob hoc peccata nō ex parte, sed ex toto dimittit. Præterea pœna originalis peccati, est carentia visionis dei: actualis vero pœna peccati est gehenna perpetua cruciatus. vnde si dimitteretur alicui primum altero non dimisso, talis non careret visione dei propter originale dimissum: & cruciaretur in gehenna perpetua propter reatum criminis actualis. sed hoc tanquam impossibile sese minimè patiuntur, imò sibi mutuo aduersantur.

Amentes vel dormientes baptizati, si ante dementia vel dormitionem baptizari volebant, characterem suscipiunt, alias secus: coacti vero causatiue suscipiunt, hoc dicit usque ad finem.

Item queritur, utrū dormientibus & amentibus sacramenti saltem character in baptismo imprimatur, ut excitati à somno, vel ab ægitudine liberati, nō sint denuo baptizandi. Sunt autē nōnulli, qui dicunt quod sacramenta quæ per se sortiuntur effectum, ut baptismus, & ordo, cæteraque similia, non solum dormientibus & amentibus, sed inuitis & contradicentibus, etiam non quantum ad rem, quantum tamen ad characterem conferuntur: cum non paruuli solum, qui non consentiunt, sed & ficti, qui quauis nō ore, corde tamen dissentiant, recipiant sacramentum. Sed opponitur talibus, quod qui fuissent inuiti & reluctantes immeriti, saltem ratione sacramenti ad iurisdictionem ecclesiasticam pertinerent: vnde ad seruandam regulam fidei Christianæ forent rationabiliter cōpellendi. verum id est religioni Christianæ cōtrarium, ut semper inuitis & penitus contradicens ad recipiendam & seruandam Christianitatem aliquis compellatur. Propter quod inter inuitum & inuitum, coactum & coactum, alij non absurdè distinguunt: quod it qui terroribus atque suppliciis violenter attrahitur, & ne detrimentum incurrat, baptismi suscipit sacramentū, ta-

De baptismo, & eius effectu. 89

lis (sicut & is qui fidei ad baptismum accedit) characterem suscipit Christianitatis impressum, & ipse tanquā conditionaliter volens, licet absolute non velit, cogendus est ad obseruationem fidei Christianæ: in quo casu debet intelligi decretū concilij Toletani, ubi dicitur, quod qui iam pridem ad Christianitatem coacti sunt, sicut factum est temporibus religiosissimi principis Sisibuci, quia iam constat eos sacramētis diuinis associatos & baptismi gratiā suscepisse, & chrismate vinctos esse, & corporis domini extitisse participes: oportet etiam ut fide, & corporis domini suscepisse, tenere cogantur, ne nomen domini blasphemetur: & fides quam suscepisse, vilis ac cōtemptibilis habeatur. Ille vero, qui nunquam consensit, sed penitus contradixit: nec rem nec characterem suscipio sacramenti: quia plus est expresse contradicere, quā minimè cōsentire: sicut nec ille notam alicuius reatus incurrit, qui contradicens penitus & reclamans thurificare idolis cogitur violenter. Dormientes autem & amentes si priusquam amentiam incurrerent, aut dormirent, in contradictione peristerent: quia in eis intelligitur contradictionis propositum perdurare: et si sic fuerint immeriti, characterem non suscipiunt sacramenti. secus autem si prius catechumeni extitissent, & habuissent propositum baptizandi. vnde tales in necessitatis articulo consuevit ecclesia baptizare. Tunc ergo characterem sacramentalis imprimit operatio, cum obicem voluntatis cōtraria non inuenit obstantem.

Idem Meten. episcopo.

Nemo potest seipsum baptizare, etiam instante necessitatis articulo.

Capitulum. iiii.

Debitum: & infra. Sanè intimasti, quod quidam Iudæus in mortis articulo constitutus, cum inter Iudæos tantum existeret, in aquam seipsum immergit, dicēdo: ego me baptizo in nomine patris, & filij, & spiritus sancti, amē. & infra. Respondemus, quod cum inter baptizatem & baptizatum debeat esse discretio, sicut ex verbis domini colligitur dicentis apostolus: Baptizate omnes gentes in nomine patris, & filij, & spiritus sancti: memoratus Iudæus est denuo ab alio baptizandus: ut ostendatur quod alius est qui baptizatur, & alius qui baptizat. Ad quod etiam designandum ipse Christus non à seipso, sed à Ioanne voluit baptizari. quauis si talis continuo decessisset, ad patriam protinus euolasset, propter sacramēti fidem, & non propter fidei sacramentum. In baptismo quippe illa spiritalis generatio celebratur, de qua veritas ait: Oportet vos nasci

Mat. 18.

Decretalium Gregorij Lib. iij. Tit. xlij.

nasci denuo: quia nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto, non intrabit in regnum cœlorum. Sicut ergo in carnali generatione, qua proles ex viro & femina nascitur, alius est qui carnaliter gignit, & alius qui carnaliter gignitur: sic in sacramentali generatione, qua soboles ex aqua & spiritu sancto renascitur, alius debet esse qui spiritualiter generet, & alius qui spiritualiter generetur. Sanè cum corpus exterius, siue cū cor interiorius baptizatur, oportet ut utrobique paternitas & filiatio valeat inueniri, quibus baptizans & baptizatus ad inuicem referantur.

Idem Morosien. episcopo.

Vbi deest verbum, vel elementum aquæ, non est baptismi sacramentum.

Capitulum. v.

Non ut apponeret: & infra. Postulasti vtrum paruuli sint pro Christianis habendi, quos in articulo mortis constitutos propter aquæ penuriã, & absentiam sacerdotis, aliquorum simplicitas in caput ac pectus ac inter scapulas pro baptismi salutis conspergione linuit. Respondemus quod cum in baptismi duo semper, videlicet verbum & elementum necessario requirantur, iuxta quod de verbo veritas ait: Eūtes in mundum vniuersum prædicate euāgelium omni creaturæ, & baptizate omnes gentes in nomine patris, & filij, & spiritus sancti: eademque dicat de elemento: Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto, non intrabit in regnum cœlorum. dubitare non debes illos verum nun habere baptismum, in quibus non solum vtrumque prædictorum, sed eorum alterum est omisum.*

Mat. 18.

Joan. 3.

** vide. l. si vnus. c. de testi.*

In concilio generali.

Baptizatos à Latinis, Græci rebaptizare non debent. Cap. vi.

Icet Græcos diebus nostris ad obediētiā sedis apostolicæ reuertētes, fouere ac honorare velimus, mores ac ritus eorum (inquantum cum domino possumus) sustinendo, in his tamen illis deferre nō volumus nec debemus, quæ periculū generant animarū, & ecclesiasticæ derogāt honestati. Postquam enim Græcorū ecclesia, cum quibusdā cōplicibus & fautoribus suis, ab obediētiā sedis apostolicæ subtraxit, in tantū Græci corperūt abominari Latinos, quōd inter alia quæ in derogationem eorum impie committebāt, siquādo sacerdotes Latini super eorū celebrassent altaria, non prius ipsi sacrificabant in ipsis, quā ea tanquā per hoc inquinata laussent: baptizatos etiam à Latinis ipsi Græci rebaptizare ausu temerario præsumebant: & adhuc, sicut accepimus, quidā hoc agere non verentur. Volentes igitur tantum scandalū ab ecclesia dei auerere, sacro luadente cōcilio districtè præcipimus, ut talia de cetero

De presbytero non baptizato.

281

cetero non præsumant, cōformantes se tanquā filij obediētiæ sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ matri suæ: ut sit vnum ouile, & vnus pastor. Si quis autem tale quid præsumpserit, excommunicationis mucrone percussus, ab omni officio & beneficio ecclesiastico deponatur.

De presbytero non baptizato. Tit. xlij.

Ex concilio apud Compendium.

Si non baptizatus ordinatur, ordinis characterem non recipit.

Capitulum. i.

Si quis presbyter ordinatus deprehenderit se non esse baptizatum: baptizetur, & iterum ordinetur. Innocentius. iij. episcopo Cremonensi.

Omissio baptismi non nocet credenti probabiliter se esse baptizatum.

Capitulum. ii.

Apostolicam sedem consulere decreuisti & infra. Inquis. A. t. res. presbyterum, quem sine vnda baptismatis extremū diem clausisse significasti: quis in sanctæ matris ecclesiæ fide, & Christi nominis confessione perseuerauerit: ab originali peccato solutus, & cœlestis patriæ gaudium esse adeptum asserimus incunctanter. Lege. iij. libr. August. de baptis. cōt. Donatist. vbi inter cetera legitur: Baptismus inuisibiliter ministratur, quæ non contēptus religionis, sed terminus necessitatis excludit. Librum etiam beati Ambrosij de obitu Valentiniani, idem asserentis, reuolue. Sopitis igitur questionibus doctorum, patrum sententiā teneas, & in ecclesiā tuā iuges preces hostialisque deo offerri iubeas pro presbytero memorato. Innocentius. iij. Ferrariensis episcopo.

Non baptizatus ordinari nō potest: cō si de sacro ordinem, nō recipit ordinis characterem, licet credebatur baptizatus. Cap. iij.

Veniēs ad apostolicū se. l. ator præ nobis exposuit, quod cum ad gradū sacerdotij ascendisset, comperit eandem quod non fuerit secundum formam euāgelij baptizatus, vnde nō eum ritè fecimus baptizari. Cūque super ordinibus fuisset diutius disputatū, quidam in eam declinauerunt sententiā, ut cum baptismus sit fundamentum omnium sacramentorum, & ante susceptionem baptismi nō suscipiatur aliud sacramentū, quoniam vbi fundamentum nō est, superædificari nō potest. Porro econtra videri posset. Nam cū quis non solum per sacramentū fidei, sed per fidem etiam sacramenti efficiatur proculdubio membrum Christi: & qui Christū habet per fidem, etiam si baptismum non habeat, habet utique fundamentum,

N

præter

7. Cor. 3.

Decretalium Gregorij Lib. iij. Tit. xliij.

præter quod aliud poni non potest, quod est Christus Iesus: superadmirare posse videtur, hinc salutifera opera, sic & qualibet ecclesiastica sacramenta, cum illud non sit generaliter verum, neque de nouis, neque de veteribus sacramentis, quod baptismus sit fundamentum illorum, quoniam & sacramentum coniugij & Eucharistiæ à non baptizatis recipi potest. Præterea sacramentum ordinis non solum pontificalis, sed sacerdotalis etiam & leuitici ex institutione sua præcessit baptismum: per quod forsitan videtur, quod ante baptismum huiusmodi ordines possent rite conferri, maxime his qui baptizati creduntur. Quia verò in concilio aquo Compendium legitur constitutum, quod si quis in presbyterum ordinatus deprehenderit se non esse baptizatum, baptizetur, & iterum ordinetur: nos circa latorem presentium in hoc dubitabili casu, quod tutius est sequentes, mandamus quatenus ipsum per singulos ordines usque ad sacerdotium promouere procures, & permittas eum in sacerdotio ministrare: quia non intelligitur iteratum, quod ambigitur esse sacramentum, sed articulus necessitatis excludit. Et certe de illo qui natus de Christianis parentibus, & inter Christianos est fideliter conuersatus, tam violenter præsumitur quod fuerit baptizatus, ut hæc præsumptio pro certitudine sit habenda, donec euidentissimis forsitan argumentis contrarium probaretur.

De custodia Eucharistiæ, chrismatis, & aliorum sacramentorum. Tit. xliij.

Innocentius tertius in concilio generali.

Eucharistia & chrisma debent fideliter sub clauibus custodiri, & contra facientes sunt puniendi. Capitulum. i.

STATUIMUS, ut in cunctis ecclesiis chrisma & Eucharistia sub fidei custodia clauibus adhibitis conseruetur, ne possit ad illa temeraria manus extendi ad aliqua horribilia vel nefaria exercenda. Si vero is ad quem spectat custodia, ea incaute reliquerit, tribus mensibus ab officio suspendatur: & si per eius incuriam aliquid nefandum inde contigerit, grauiori subiaceat ultioni.

Idem in eodem.

Suppellectilia in ecclesiis poni non debent, nisi necessitas urgeat. hoc dicit primo. Ecclesia debent sua vasa & vestimenta munda tenere. hoc secundo. Capitulum. ii.

Relinquitur

De reliquiis & veneratione sanctorum. 282

Relinqui nolumus incorrectum, quod quidam clerici ecclesias sic exponunt suppellectilibus propriis, & etiam alienis, ut potius domus laice, quam dei basilica videantur: non considerantes, quod dominus non sinebat ut vas transferretur per templum. Sunt & alij, qui non solum ecclesias dimittunt incultas, verum etiam vasa ministerij, & vestimenta ministrorum, ac pallas altaris, necnon ipsa corporalia tam immunda relinquunt, quod interdum aliquibus sunt horrore. Quia verò zelus nos comedit domos dei: firmiter prohibemus, ne huiusmodi suppellectilia in ecclesiis admittantur, nisi propter hostiles incursus, aut incendia repentina, seu alias necessitates urgentes, ad eas oporteat haberi refugium, sic tamen, ut necessitate cessante, res in loca pristina reportentur. Præcipimus quoque, ut oratoria, vasa, corporalia, & vestimenta predicta, munda & nitida conseruentur. Nimis enim videtur absurdum in sacris sordis negligere, quæ dedecent etiam in profanis.

De reliquiis & veneratione sanctorum.

Titulus. xlv.

Alexander tertius.

Sine papa licentia non licet aliquem venerari pro sancto, Capitulum primum.

AVDIIMUS quod quidam inter vos diabolica fraude decepti, hominem quendam in potatione & ebrietate occisum, quasi sanctum (more infidelium) venerantur, cum vix pro talibus in ebrietatibus peremptis ecclesia permittat orare, dicit enim Apostolus: Ebrioli regnum dei non possidebunt. Illum ergo non presumatis decetero colere, cum etiam si per eum miracula fierent, non liceret vobis ipsum pro sancto absque auctoritate Romanæ ecclesiæ venerari.

Innocentius tertius in concilio generali.

Sanctorum reliquia vendi non possunt, vel passim ostendi non debent, ne circa illas populus decipi possit. Capitulum. ii.

CUM ex eo, quod quidam sanctorum reliquias exponunt venales, & eas passim ostendant, Christianæ religioni detractum sit: Ne in posterum detrahatur, præfati decreto statuimus, ut antiquæ reliquie amodo extra capsam nullatenus ostendantur, nec exponantur venales. Inuentas autem de nouo, nemo publice venerari presumat, nisi prius auctoritate Romanæ pontificis fuerint approbate. Prælati verò non permittant eos qui ad eorum ecclesias causa venerationis accedunt, variis

N ij figmentis,

Decretalium Gregorij Lib. iij. Tit. xlvj.

figmentis, aut falsis documentis decipi, sicut in plectisque locis occasione quæstus fieri consuevit.

De obseruatione ieiuniorum. Tit. xlvj.

Innocentius. iij. clericis sancti Petri Magol.

Vigilia occurrens in dominica ieiunari debet in sabbato, & ieiunanda est vigilia Mathie. Capitulum. i.

Ex parte vestra quaesitum fuit, utrum si natiuitas domini, vel assumptione beatæ Mariæ, vel festiuitatem alicuius apostolorum in secunda feria cõti gerit euenire, die sabbati præcedenti vigilia debeat ieiunari: & utrũ in vigilia beati Mathie apostoli sit ieiunium iniungendum? Ad quod breuiter respondemus: quod die sabbati festiuitates prælibatæ secundæ ferie præcedentis, & beati Mathie apostoli debet vigilia ieiunari.

Idem Bracharen. archiepiscopo.

Non capit congruam summationem, & textus in se satis clarus est, & multa sunt dicta, quæ patent per se. Capitulum. ii.

Consilium nostrum & infra. Cõsul. t. r. respon. quod omnium apostolorũ vigiliae sunt in obseruatione ieiunij celebrandæ, præter vigiliæ apostolorũ Philippi & Iacobi, & beati Ioannis euangelistæ: quoniam ipsorum solennitas intra solennitatem Paschalem, istius autem intra natalẽ domini celebratur. Ieiunium etiam apud nos in aduentu domini agitur. Sanctorum quoque vigiliæ, quorum festiuitates oportet secundæ ferie celebrari, in præcedenti sunt sabbato ieiunandæ.

** vide. l. si fundus. ff. de em. & l. si seru. in ff. de leg. i.*
De festiuitate vero beati Bartholomæi apostoli, de cuius celebratione dubietas oritur apud quosdam: respondemus quod in hoc consuetudinem tue regionis obserua: & infra. Cum autem quaesieris, quæ sit illis penitentia iniungenda, qui diebus quadragesimalibus tempore quo tanta famis inedia ingruerat, quod magna pars populi propter inopiã annona periret, carnes comedere sunt coacti: respondemus quod in tali articulo illos nõ credimus puniendos. Preces tamen domino pro illis, & cum illis effundas, ne ipsis aliquatenus imputetur: quia bonarum mentium est, ibi timere culpam, ubi culpa minime reperitur. Item de illis qui propter debilitatem in sabbato carnes sumunt, quod in partibus tuis nullatenus fieri consuevit, cum hoc ab aliis moleste feratur, & oriatur inde illis occasio detrahendi: respondemus quod super hoc consuetudinem tue regionis facias obseruari, sic tamen quod debilibus & infirmis propter hoc periculum nõ emergat. Præterea de illis qui in quadragesi-

De purificatione post par. De eccle. ædific. 283

quadragesima vel in aliis ieiuniis solennibus infirmantur, & petunt sibi esum carniũ indulgeri, respondemus quod cum nõ subiaceat legi necessitas, desiderium infirmorum, cum p̃p̃gēs necessitas exigit, sup̃portare potes & debes, vt maius periculum in eis euitetur.

Honorius. iij. Pragens. episcopo.

Si festũ natiuitatis occurrat sexta feria, licitum est omnibus carnes comedere, exceptis profectis & roentibus. Cap. iii.

Explicari per sedem apostolicam postulasti: & infra. Respondemus quod illi qui nec voto nec regulari obseruantia sunt adstricti, in sexta feria, si festum natiuitatis dominice die ipso venire contigerit, carnibus propter festi excellentiam vesci possunt, secundum consuetudinem ecclesiæ generalis. Nec tamen hi reprehendendi sunt, qui ob deuotionem voluerint abstinere.

De purificatione post partum. Tit. xlvij.

Innocentius tertius Armacan. episcopo.

Mulier post partum statim potest ingredi ecclesiã, nec tenetur abstinere per aliquos dies secundum legem Mosaicam. Cap. i.

Volens & infra. Licet secundum legem Mosaicam certi dies determinati fuissent, quibus mulieres post partum à templi cessarent ingressu: quia tamen lex per Moysen data est, gratia & veritas per Iesum Christum facta est: Inquit. t. r. quod postquam vmbra legis euauit, & illuxit veritas euangelij, mulieres post prolem emissam acturae gratias ecclesiã intrare voluerint, nulla proinde peccati mole grauatur, nec ecclesiarum est eis aditus denegandus: ne pena illis conuerti videatur in culpam. Si tamen ex veneratione voluerint aliquandiu abstinere, deuotionem earum non credimus improbandam.

De ecclesiis ædificandis, vel reparandis. Titulus. xlvij.

Ex concilio Maguntinẽ.

Habentes beneficium in ecclesia, tenentur contribuere ad ipsius reparationem. Capitulum. i.

Vicũque ecclesiasticum beneficium habent, omnino adiuent ad testã ecclesiæ restauranda, vel ipsas ecclesias emendandas.

[Ex concilio Lateranẽ.

N m

Leprois

Decretalium Gregorij Lib. iij. Tit. xlvij.

Leprosi permitti debent sine praiudicio antiquarum parochiarum habere ecclesiam propriam & presbyterum, nec tenentur solvere decimas de hortis, vel nutrimentis animalium.

Capitulum. ii.

Cum dicat apostolus: & infra. Constituimus, ut ubicunque tot simul leprosi sub communi vita fuerint congregati, quod ecclesiam cum cœmeterio sibi construere, & proprio gaudere valeant presbytero, sine contradictione aliqua permittantur habere: Caveant tamen, ut iniuriosi veteribus ecclesiis de iure parochiali nequaquam existant. quod enim eis pietate conceditur, ad aliorum iniuriam nolumus redundare.

Statuimus etiam, ut de hortis & nutrimentis animalium suorum decimas tribuere non cogantur.

Alexander. iij. Eboracen archiepiscopo.

Propter nimiam distantiam ecclesie potest nova ecclesia in ipsius parochia edificari, & certa portio de antiqua sibi deputari.

Capitulum. iij.

Audientiā nostram noueris peruenisse, quod villa que dicitur H. tantum perhibetur ab ecclesia parochiali distare, ut tempore hyemali cum pluuiis inundant, non possint parochiani sine magna difficultate ipsam adire: unde non valent congruo tempore ecclesiasticis officiis interesse. Quia igitur dicta ecclesia ita dicitur redditibus abundare, quod præter illius ville proventus minister illius cōuenienter valet sustentationem habere: mandamus quatenus si res ita se habet, ecclesiam ibi ædifices, & in ea sacerdote sublato appellationis obstaculo ad præsentationē rectoris ecclesie maioris cum canonico fundatoris ad sensu instituas, ad sustentationē suam eiusdem villæ obuentiones ecclesiasticas percepturum, prouidens tamen, ut competēs in ea honor pro facultate loci ecclesie matriæ seruetur: quod quidem fieri posse videtur, cum eiusdem villæ dominus viginti acras terræ frugiferæ velit ad vsum sacerdotis cōferre. Si verò persona matriæ ecclesie virum idoneū præsentare distulerit, vel opus illud voluerit impedire, tu nihilo minus facias idem opus ad perfectionem deduci, & virum bonum appellationis cessante diffugio institueris non omittas.

Idem Lexouien. episcopo.

Rectores ecclesiarum possunt compelli ut de redditibus qui superant, teneantur conferre ad constructionem seu reparationem ecclesie.

Capitulum. iiii.
De his

De immunitate ecclesiarum. 284

De his qui parochiales ecclesias habent, duximus respondendum, quod ad reparationem & institutionem ecclesiarum cogi debent, cum opus fuerit, de bonis que sunt ipsius ecclesie, si eis supersint, conferre, ut eorum exemplo ceteri inuitentur.

Urbanus tertius.

Secularis ecclesia sine praiudicio clericorum ad statum regularem potest reparari, & collegio quod nondum est, privilegium non conferitur.

Capitulum. v.

Audientiā nostram peruenit, quod tu in ecclesia, de qua in episcopū vocatus fuisti, regulares canonicos desideras ordinare: inde siquid est, quod hoc deuotioni tue auctoritate apostolica indulgemus, si tibi episcopus diocesanus cōsenserit in hac parte. Verum si clerici seculares in ea adhuc superesse noscuntur, volumus eis, dum vixerint ibi vel alibi necessaria prouideri. * Liceret autē nobis instāti supplicares, ut ecclesie prædictæ confirmationis privilegium faceremus, tibi nec ausim. * non possumus de iure deferre, cum nulli canonici adhuc ibidem existant, quibus privilegium concedatur.

* vide. l. C. de emā. libe. & d. ex facto.

Celestinus tertius.

Non obstante iuramento de rebus ecclesie non alienandis, potest episcopus propter indigentiam nouam ecclesiam edificare. Cap. vi. ff. de vul. & pupil.

Tu nos duxisti & infra. Præterea quia occasione iuramēti subisti, quod de rebus ecclesie non alienandis te asseris præstitisse, in locis tui episcopatus, in quibus populi habitantes oratoriis egere videntur, non prætextu nouarum ecclesiarum, cōmissa tibi ecclesia destitui videretur, ecclesias formidas erigere. Frat. mandamus, quatenus illius iuramenti occasione nullatenus prætermittas, quin populo indigenti super basilicarum institutione studeas salubriter prouidere.

De immunitate ecclesiarum, cœmeterij, & rerum ad eas pertinentium. Titulus. xlix.

Ex synodo Ioannis pape.

In domibus ecclesiarum non debet index laicus indicare, nec hospitium querere.

Capitulum. i.

In domibus ecclesiarum, neque missus, neque comes vel iudex publicus, vel minister, quasi pro consuetudine placitum vel hospitium vindicent: sed in publicis locis domos constituent, in quibus placitum teneant, & etiam hospitentur.

N iij Gregorius

Decretalium Gregorij Lib. iij. Titulix.

Gregorius ix. archiepiscopo Tricea.

Tempore magna necessitate non debet aliquis excusari à murorum seu ciuitatis custodia. hoc dicit secundum intellectum Panor-
mutani.

Capitulum secundum.

Pervenit: & infra. Fraternitas tua nullum per nostram vel ecclesiam suam nomine, aut alio modo excusari à murorum vigiliis patiatur: sed omnes ad hoc generaliter compellantur: quatenus cunctis vigilantiis melius valeat ciuitatis custodia procurari. Idem Vitali defensori Sardinie.

Rustici adstrictus ad culturam agrorum ecclesie, non potest illam deserere. h. d. summam d. gener. aliter.

Capitulum iij.

Indicatum est: & infra. Dictum est nobis, quod rustici ecclesie rura eius deserentes, in priuatorum possessionibus culturam exhibeant: quod experientia tua fieri non permittat.

Ex concilio Lateranen.

Laici collectas imponentes clericis vel ecclesiis, seu iurisdictionem eorum usurpantes, si moniti non desistunt, sunt excommunicati cum suis fautoribus: potest tamen episcopus cum clero eius in necessitate praeberet subsidia.

Capitulum iiii.

Non minus: & infra. In diuersis mundi partibus consules ciuitatum & rectores, necnon & alij qui potestatem habere videntur, tot onera frequenter imponunt ecclesiis, ut deterioris conditionis factum sub eis sacerdotum videatur, quam sub Pharaone fuerit, qui legis diuine notitia non habebat. Ille quidem omnibus aliis seruituti subactis, sacerdotes & possessiones eorum in pristina libertate dimisit, & eis alimoniam de publico administravit. Isti vero onera sua sepe vniuersa imponunt ecclesiis, & tot angariis eas affligunt, ut eis quod Hieremias deplorat, competere videatur: Princeps prouinciarum facta est sub tributo. Siue quidam fossata, siue expeditiones, seu alia quaelibet sibi arbitrentur agenda, de bonis ecclesiarum & clericorum & pauperum Christi vltimis deputatis, volunt sepe cuncta compleri. Iurisdictionem etiam & authoritatem prelatorum ita euacuant: ut nihil potestatis eis in suis videatur hominibus remansisse. Quocirca sub anathematis distinctione fieri decet: talia prohibemus: nisi episcopus & clerus tantam necessitatem vel utilitatem adspexerint, ut absque ulla exactione ad releuandas communes utilitates vel necessitates, ubi laicorum non suppetunt facultates, subsidia per ecclesias existiment conferenda. Si autem consules aut alij decetere ista commiserint, & communioni desistere noluerint, tam ipsi, quam fautores eorum excommunicationi se pouerint subiacere.

De immunitate ecclesiarum.

285

iacere, nec communioni reddantur donec satisfactione fecerint competentem.

Lucius tertius.

Cause sanguinis in ecclesiis vel cimiterijs agitari non debent.

Capitulum v.

Cum ecclesia dei secundum euangelicam veritatem do-
Joan. 2.
mus orationis esse debeat, non spelunca latronum, aut sanguinis forum: seculares iudices causas ubi de sanguinis effusione & corporali poena agitur, in ecclesiis vel cimiterijs agitare sub interminatione anathematis prohibemus. absurdum enim est, & crudele, ibi iudicium sanguinis exerceri, ubi est tutela refugij constituta.

Innocentius iij. illustri regi Scotie.

Qui criminis ad ecclesiam fugiens, non est violentus ab ea extrahendus, nec debet amplius pretextu criminis commissi damnari ad mortem vel ad aliam poenam corporalem. est tamen aliter legitime puniendus, fallit in duobus casibus hic expressis. hoc dicit primo. Seruus fugiens ad ecclesiam timore domini sui, est domino de eius impunitate iuranti restituendus. hoc dicit secundo.

Cap. vi.

Nec alia: & infra. Tuis questionibus respondentes iuxta sacrorum statuta canonum, & traditiones legum civilium, ita diximus distinguendum, quod fugiens ad ecclesiam, aut liber aut seruus existit. Si liber, quantumcunque grauius maleficia perpetraverit, non est violentus ab ecclesia extrahendus, nec inde damnari debet ad mortem vel ad poenam, sed rectores ecclesiarum sibi obtinere debent membra, & vitam: Super hoc tamen quod inique fecit, est alias legitime puniendus. & hoc verum est, nisi publicus latro fuerit, vel nocturnus depopulator agrorum, qui dum itinera frequentata vel publicas stratas obsideret aggressoris insidiis, ab ecclesia extrahi potest impunitate non praestita, secundum canonicas sanctiones. Si vero seruus fuerit qui confugerit ad ecclesiam: postquam de impunitate sua dominus eius clericis iuramentum praestiterit, ad seruitutem domini sui redire compellitur etiam inuitus, alioquin à domino poterit occupari.

Idem in concilio generali.

Clerici non debent necessitatibus seu utilitatibus ciuitatum seu aliorum locorum, etiam ubi laicorum non suppetunt facultates, subuenire, nisi prius Romanus pontifex consulatur. hoc primo. Sententia & constitutiones editae à laicis collectantibus ecclesiam, sunt ipso iure irritae, nec illo tempore conualescunt. hoc secundo. Rectores excommunicati ob grauamina permissa, remanet excommunicati etiam

Decretalium Gregorij Lib. iij. Tit. xlix.

etiam post depositum officium: nihilo minus excommunicati sunt successores, nisi satisfecerint intra mensem. Hoc dicit ad maiorem declarationem. Et pro nouitiis.

Capitulum. vii.

Aduersus consules & rectores ciuitatum vel alios qui ecclesias & ecclesiasticos viros tallis seu collectis & exactionibus aliis aggravare nituntur, volens immunitati ecclesiasticæ Lateranen. concilium providere, presumptionem huiusmodi sub anathematis districtione prohibuit, transgressores & fautores eorum excommunicationi subiaccere præcepit, donec satisfactionem impenderint competentem. Verum si quando forte episcopus simul cum clericis tantam necessitatē & utilitatem perspexerint, ut absq. vlla coactione ad releuandas utilitates vel necessitates communes, ubi laicorum nō suppetunt facultates, subsidia duxerint per ecclesias conferenda: prædicti laici humiliter & deuote recipiāt cum gratiarū actione.

Propter imprudentiam tamen quorundam Romanus pontifex prius cōsulatur: cuius interest communibus utilitatibus providere. Quia vero nec sic quorundā malitia contra dei ecclesiam conqueuit, adiicimus ut cōstitutiones & sententiæ quæ a talibus vel de ipsorū mandato fuerint promulgatæ, inanes & irritæ habeantur, nullo vnquam tēpore valitura. Ceterum quia fraus & dolus alicui patrocinarī nō debent, nullus vano decipiatur errore, ut intra tempus regiminis sustineat anathema, quatenus post illud nō sit ad satisfactionis debitum cōpellendus. nam & ipsum qui satisfacere recusauerit, & successore ipsius, nisi satisfecerit intra mensem, manere decernimus ecclesiastica censura conclusum, donec satisfecerit competentem, cum succedat in onere, qui in honore substituitur.

Idem in eodem.

Prælati plus debito a subditis extorquentes prætextu procuratorum vel alterius seruitii impensi legato vel alteri, illud restituent, & tantundem pauperibus erogabunt.

Capitulum. viii.

Quia plerique prælati ut procuratorem aut seruitium aliquod impendant legato vel alij, plus extorqueāt a subditis quam soluant, & in eorum damnis lucra sectantes, quærent prædam potius quam subsidium in subiectis, id decetero fieri prohibemus. Quod si quis forte præsumpserit, & sic extorta restituat, & tantundem cogatur pauperibus elargiri. Superior autē cui fuerit querela deposita: si negligēs fuerit in huiusmodi executione statuti, canonicæ subiaceat ultioni.

Gregorius ix. Senonen. episcopo.

Ecclesia non consecrata, in qua diuina officia celebrantur, gaudet

Ne clerici vel monachi &c.

286

det immunitate.

Capitulum. ix.

Ecclēsiæ in qua diuina mysteria celebrantur, licet adhuc non extiterit consecrata, nullo iure priuilegium immunitatis admittitur: quia obsequiis diuinis dicata, nullius est temerariis ausibus profananda.

Idem Toletano & Compostellano archiepiscopis.

Qui sub spe immunitatis in ecclesiis vel cœmeteriis delinquant, immunitate non gaudent.

Capitulum. x.

Immunitatem ecclesiasticam: & infra. Nonnulli impunitatem suorum excessuum per defensionem ecclesiæ obtinere sperantes, homicidia & mutilationes membrorum in ipsis ecclesiis vel earum cœmeteriis committere non verentur: quæ nisi per ecclesiam, ad quam fugerint, crederent se defendendi, nullatenus fuerant commissuri: & infra. Cum autē in eo in quo deliquit, puniri quis debeat: & frustra legis auxilium inuocet, qui committit in legem: mandamus quatenus publice nunciatis tales non debere gaudere immunitatis priuilegio, quo faciunt se indignos.

* Vide. l. si opus. ff. de pa. & si fugiti. ui. c. de ser. fug.

Ne clerici vel monachi secularibus negotiis se immisceant. Tit. l.

Ex concilio Maguntino.

Enumerat concilium multa secularia negotia, a quibus iubet clericos & monachos abstinere. Et sunt. xiiii. si recte numerentur.

Capitulum. i.

Multa sunt negotia secularia, de quibus pauca perstringamus, ad quæ pertinet omnis carnalis concupiscentia. Quicquid plus iusto appetit homo, turpe lucrum est. Munera iniusta accipere vel etiam dare. Pro aliquo seculari questu precio aliquem conducere. Contentiones vel lites vel rixas amare. In placitis secularibus disputare, excepta defensione orphanorum aut viduarum. Cōductores secularium rerum aut procuratores esse. Turpis verbi vel facti esse ioculatorē, vel iocum secularem diligere. Aleas amare. Ornamentum inconueniēs proposito suo querere. In deliciis viuere velle. Gulæ & ebrietatem sequi. Pondera iniusta vel mensuras habere. Negotiū iniustum exercere. Nec tamen iustum negotiū est contradicendum propter necessitates diuersas, quia legimus sanctos apostolos negotiatos fuisse, & in regula beati Benedicti præcipitur, per quorū manū negotia monasterij pcurant. Canes & aues

* Alias delictū. Ales. 20.

* Vide nota. p. Bar. in. l. quid ergo. §. p. ma. gra. uior. ff. de his qui. no. infam.

Decretalium Gregorij Lib. iij. Tit. I.

ates sequi ad venandum, & omnibus quibuscumque causis superfluis interesse. Ecce talia & his similia ministris altaris domini necnon & monachis omnino contradicimus, de quibus ait apostolus, Nemo militans deo, implicat se negotiis secularibus.

2. Ad Titul. mos. 2.

Eugenius Papa Lucæ episcopo.

Clerici non debent esse ministri vel procuratores laicorum. quod si contra fecerint, & deprehendantur in fraude, non subueniuntur eis ab ecclesia.

Capitulum. ii.

Sacerdotibus & clericis tuis denuncias publice ne ministri laicorum fiant, nec in rebus eorum procuratores existant. Quod si postmodum facere præsumpserint, & occasione ipsius administrationis propter pecuniariam causam deprehendantur in fraude, indignum est eis ab ecclesia subueniri, per quos constat in ecclesia scandalum generari.

Alexander iij. in concilio Turoñ.

Religiosi professi exeuntes ad audiendas leges vel Physicam, nisi intra duos menses ad claustrum redeant, excommunicati sunt: & in nulla causa patrocinari possunt: & in choro & in capitulo & ceteris erunt ultimi: & sine dispensatione Papæ non promouentur.

Capitulum tertium.

Non magnopere antiqui hostis inuidia: & infra. Inde nimis mirum est, quod in angelum lucis se more solito transfigurans, sub obtentu languentium fratrum consulendi corporibus, & ecclesiastica negocia fidelius pertractandi, regulares quosdam ad legendas leges, & confectiones Physicales ponderandas do claustris suis educit. Vnde ne occasione scientiæ spirituales viri mundanis actionibus inuoluatur, statuimus ut nulli omnino post votum religionis, & post factam in aliquo loco religioso professionem, ad Physicam legesve mundanas legendas permittatur exire. Si vero exierint, & ad claustrum suum intra duorum mensium spacium non redierint: sicut excommunicati ab omnibus euitentur: & in nulla causa, si patrocinium præstare voluerint audiatur: reuersi autem in choro, capitulo, mensa, & ceteris ultimi fratrum existant, & (nisi forte ex misericordia sed apostoli) totius spem promotionis amittant.

Idem in concilio Lateran.

Clericus generalis procurator vel iustitarius principis secularis deponendus est: si religiosus est, grauius puniatur.

Cap. iiii.

Sed nec procuraciones villarum, aut iurisdictiones etiam seculares sub aliquibus principibus & secularibus viris, ut iustitarius eorum fiat, clericorum quisquam exercere præsumat.

Ne clerici vel monachi &c.

287

sumat. Si quis autem aduersus hæc venire tentauerit (quia contra doctrinam apostoli dicentis, Nemo militans deo, implicat se secularibus negotiis: seculariter agit ab ecclesiastico fiat ministerio alienus: pro eo quod officio clericali neglecto, fluctibus seculi, ut potestatis placeat, se immergit. Distriktius autem decernimus puniendum, si religiosorum quisquam aliquid prædictorum ausus fuerit attentare.

Idem Cantuariensi archiepiscopo.

Clericus inducens sanguinis exercens, ab officio & beneficio deponitur: & excommunicatus est habens officium præpositi secularis, si monitus non desistat.

Capitulum. v.

Clericis in sacris ordinibus constitutis ex concilio Tolitano iudicium sanguinis agitare non licet. Vnde prohibemus, ne aut per se truncationes membrorum faciant, aut iudicent inferendas. Quod si quis tale quid fecerit, honore priuetur & loco. Iubemus etiam sub interminatione anathematis, ne quis sacerdos officium habeat vicecomitis aut præpositi secularis. Si quis autem contra hoc venire præsumpserit, & comonitus emendare noluerit, excommunicationi subiacet.

Idem Londonen. episcopo.

Non licet clericis vel monachis lucris causa negotiari. hoc primo. Monachi nequeunt nomine proprio conductas possessiones habere. hoc secundo. Laici non debet ecclesia titulo condictionis concedi. hoc tertio.

Capitulum. vi.

Secundum instituta prædecessorum nostrorum sub interminatione anathematis prohibemus, ne monachi vel clerici causa lucris negotietur: & ne monachi a clericis vel laicis suo nomine sumas habeant: neque laici ecclesias ad firmam teneant.

Idem eidem.

Monachi incorrigibiles de monasterio expelluntur, & reformabitur monasterium de fratribus alterius ordinis, si de monachis eiusdem ordinis reformari non potest.

Capitulum. vii.

Relatum est quod monachi de H. seculariter viuunt, & alio exemplo suo corrumpunt. Ideoque mandamus quatenus eos ad obseruationem regule appropinquata compellas: vel si tibi restiterint ausu temerario, eis eisdem fratres alterius ordinis (si non potest præscriptum monasterium in suo ordine reformari) in illud inducas: ut labores impiorum iusti edant: & illi tandem rubore perfusi, ad sui ordinis obseruationem reuertantur.

Innocentius iij. Escul. episcopo.

Clerici in sacris compellendi sunt per beneficiorum subreptionem, & desist.

Decretalium Gregorij Lib. iij. Tit. I.

ne desistant à tabellionatus exercitio.

Capitulum. viii.

Sicut te accepimus referente: & infra. Frater. tu. x. manda-
mus quatenus clericis in sacris ordinibus constitutis ta-
bellionatus officium per beneficiorum subtractionem appel-
latione postposita interdicat.

Idem in concilio generali.

Clericus nec distare nec proferre sententiam sanguinis debet, nec
quicquam aliud exercere, per quod ad vindictam sanguinis tēda-
tur, vel purgationi vulgari opem prestare non debet. Cap. ix.

Sententiam sanguinis nullus clericus distet aut proferat, sed
nec sanguinis vindictam exerceat, aut ubi exerceatur, in-
terlit. Si quis autem huiusmodi occasione statuti ecclesiis vel
ecclesiasticis personis aliquod præsumpserit inferre dispen-
dium, per censuram ecclesiasticam compescatur. Nec quis-
quam clericus literas distet aut scribat pro vindicta sangui-
nis destinandas. unde in curiis principum hæc sollicitudo non
clericis, sed laicis committatur. Nullus quoque clericus rupta-
riis vel ballistariis aut huiusmodi viris sanguinum præpona-
tur, nec ullam chirurgicam artem subdiaconus, diaconus vel sa-
cerdos exerceat, quæ adulationem vel incisionem inducit. Nec
quicquam purgationi aquæ feruentis vel frigide, seu ferri can-
dentis, ritum cuiuslibet benedictionis aut consecrationis im-
pendat, salvis nihilominus prohibitionibus de monomachiis
sue duellis ante promulgatis.

Honorius tertius.

Constitutio Turonensis concilii puniens religiosos audientes leges
vel Physicam, est canon lata sententia, & incidentes in illam, debent
per ordinarios puniri. hoc primo. Secundo extendit distam consti-
tutionem ad habentes dignitates & personatus, & ad presbyteros.

Capitulum. decimum.

Super specula: & infra. Contra religiosas personas de clau-
stris exeuntes ad audiendum leges vel Physicam, A. præd-
no. olim statuit in concilio Turon. ut nisi intra duorum men-
sium spacium ad claustrum redierint, sicut excommunicati ab
omnibus euitetur, & in nulla causa (si patrocinium prestare vo-
luerint) audiantur. reuerſi autem, in choro, mensa, capitulo, &
cæteris, vltimi fratrum exsistant, & (nisi forte ex misericordia
sed. apost. totius spem promotionis amittant. Verum quia non-
nulli ex talibus propter quorundam opiniones diuersas excu-
sationis aliquid adsumebant: nos volentes ut de cætero ipso
facto sententiam excommunicationis incurrat, districtè præ-
cipiendo mandamus quatenus tam à diocesani & capitulis ip-
forum,

De sponsalibus & matrimoniis.

288

lorum, quam à cæteris episcopis, in quorum diocesibus huius-
modi student, tales excommunicati, & prædictis poenis obnoxij
publicè nuncientur. Quia verò Theologiæ studium cupimus
ampliari, ut dilatato sui tētorij loco, funiculos suos faciat lon-
giores, ut sit fides catholica circūcincta muro inexpugnabili
bellatorum, quibus resistere valeat ascendentibus ex aduersos
ad archidiaconos, decanos, plebanos, præpositos, cantores, &
alios clericos personatus habentes, necnō presbyteros (nisi ab
his intra spacium præscriptum destiterint) hoc extendi volu-
mus & mandamus, & appel. postposita firmiter obseruari.

Finis Tertij Libri.

Decretalium episto-
LARVM GREGO-
rij Liber Quartus.

De sponsalibus & matrimoniis.

Titulus. j.

Ex concilio Triburicensi.

Matrimonij consensu contrahitur, nec inuoluitur, si consue-
tudo patriæ non seruetur. Capitulum. i.

E Fræcia quidam, nobilem mulie-
rem de Saxonia, lege Saxonū du-
xit in uxorem: verum quia nō eis
dem vtuntur legibus Saxones &
Francigenæ, causatus est quod eā
non sua, id est, Francorū lege de-
spōsauerat: dimissaque illa, aliam
superdixit. Desinuit super hoc
sancta synodus, ut ille trāsgressor
Euangelicæ legis subiiciatur pœ-
nitentiæ, & à secunda coniuge se-
paretur, & ad priorem redire cogatur.

Innocentius. iij. Exon. episcopo.

Sponsalia de futuro dissoluntur, si sponsi se dissoluant, etiam si
fuerint iurata. Capitulum. ii.

Præterea hi qui de matrimonio contrahendo purè & sine
omni cōditione fidē dederunt, cōmonendi sunt, & modis
omni-

Decretalium Gregorij Lib. iij. Tit. j.

omnibus inducendi, ut præstitam fidem obseruare. Si autem se adinuicem admittere noluerint, forte deterius inde contin- gat, ut talem scilicet ducat, qui odio habet: videtur quod ad instar eorum qui societatem interpositione fidei contrahunt, & postea eandem sibi remittunt, hoc possit in patientia tolerari.

Eugenius Papa.

Si maior septennio duxit in uxorem minorem septennio, & tam tradidit ad domum: oritur ex tali contractu publicæ honestatis in- stituta, hoc dicit inherendo literæ Panor. Capitulum. iij.

Iuuenis qui puellam nondum septennem duxit, quamvis ætas repugnaret: ex humana tamen fragilitate forsitan ten- tavit, quod complere non potuit. Quia igitur in his quæ du- bia sunt, quod certius existimamus, tenere debemus: tum pro- pter honestatem ecclesiæ, quia ipsa coniunx ipsius fuisse dicitur, tum propter prædictam dubitationem, mandamus qua- tenus consobrinam ipsius puellæ, quam postmodum duxit, di- uidas ab eodem.

Alexander. iij. Papien. episcopo.

Ex sponsalibus contractis cum consanguinea oritur publicæ ho- nestatis instituta. Capitulum. iij.

Audientiam nostri apostolatus peruenit, quod cum H. Papiensis ciuis filiam suam cuidam filiorum L. vellet dare uxorem: iurauit quod si ille habere eam casu aliquo interue- niente non posset, alteri filio, quæ de alia uxore genuerat, ean- dem matrimonio copularet. Contractis autem à filio priora spon- salibus, quidam consanguinitatem inter eos esse iuramentis interpositis firmaverunt. Ideoque præfatus H. eandem dari alteri filio nititur, ut iurauit. Sed quoniam scriptum est, quod sponsam fratris frater habere non potest: mandamus quate- nus eum suum implere propositum non permittas, sed ut po- nitentiam agat de illicito iuramento, monitione præmissa ec- clesiastica districtione compellas.

Idem Panormitano archiepiscopo.

Si sponsus de futuro ante copulam ad remota se transfert, spon- sa liberè cum alio contrahit, si tamen per eam stetit quo minus ma- trimonium perficeretur, sibi poenitentia imponitur. Cap. v.

De illis autem qui præstito iuramento promittunt se ali- quas mulieres ducturos, & postea eis incognitis dimittunt terram, se ad partes alias transferentes: hoc tibi volumus in- potescere, quod liberum erit mulieribus ipsis (si non amplius in facto est processum) ad alia se vota transferre, * recepta de periurio

* vide. l. 2. c. de rep.

De sponsalibus & matrimoniis.

289

periurio poenitentia si per eas stetit quo minus fuerit matri- monium consummatum.

Idem Paduano episcopo.

Non omnis violentia impedit contrahendum matrimonii, hoc dicit quo ad titulum. Capitulum sextum.

De muliere quæ est iniuncta tradita viro & detenta: cum in- ter vim & vim sit differentia, utrum postea consensus in- ter cesserit, certum nobis nihil postea expressisti, nihil certum inde tibi possumus respondere.

Idem Cantuarien. archiepiscopo.

Si aliqui apti ad matrimonium, contrahunt per verba obscura, communem verborum intellectum sequi tenentur. Cap. vii.

Ex literis & infra. De hoc autem quod consulisti, quid debeat obseruari quando inter aliquos sponsalia contra- huntur, nec intelligit alter, quod alter proponit: Respondemus quod inspicendum est iudici, si matrimonium contrahunt, ad id faciendum sint idonei scientia & ætate: quo cognito, si alter non intellexerit quod alter proposuit, ad communem verbi in- telligentiam recurratur, * & cogatur uterque verba prolata in eo sensu retinere, quem solent recte intelligentibus generare. * vide. l. Bar. ff. de

Idem Vigilien. episcopo.

Inter sponsam & consanguineos sponsi oritur impedimentum pu- blicæ honestatis impediens & dirimens matrimonium inter eos con- trahendum. Capitulum octauum.

Sponsam alterius (maximè si est nubili ætati proxima) nul- lus consanguineorum aliquo modo sibi potest matrimo- nio copulare.

Idem abbatibus sancti Cadmundi & Demer.

Si vir & mulier inuicem promittunt quod ab eo tempore se pro- coniugibus habeant, contrahunt matrimonium de presenti, hoc dicit. & est casus notabilis. Capitulum. ix.

Ex parte C. mulieris nobis intimatum est, quod Andreas iura- mentum præstitit, quod eam ab eo tempore pro coniuge tene- ret, & ei sicut uxori suæ fidem seruaret. Ipsa quoque eadem An- drea iurauit se illum pro marito habituram, & fidem ei tamquam viro proprio seruaturam: quo facto prænominatus A. reliquit eandem. Quia igitur nemini licet uxorem suam sine manifesta causa fornicationis dimittere, & tunc eam sibi reconciliare de- bet, aut ipsa viuere continere: mandamus quatenus eundem ut superinducta dimissa, ad uxorem suam redeat, & eam maritali asse- ctione pertractet, monitione præmissa per eccle. cen. cogatis.

Idem.

Decretalium Gregorij Lib. iiii. Tit. j.

Idem Pictaviensis episcopo.

Qui iuravit cum aliqua contrahere, si non subest impedimentum, per censuram ecclesiasticam contrahere compellitur. *Cap. x.*

Ex literis Silvan. episcopi accepimus, quod cum duo nobiles viri sui episcopatus, Guil. scilicet Demonstrata, & B. filios & filias impubescentes haberent, inter se conveniunt, quod eos ad invicem matrimoniis copularent, & hoc tam patres quam filij sub iuramento se promissere facturos: inter quos quidem Gu. filiam alterius consentiente patre se iuravit ducere in uxorem: quo volente ad alia vota migrare, eum episcopus compellere voluit, ut quod iuraverat adimpleret: & infra.

Quia igitur predicto G. periculosum est contra suum iuramentum venire, fra. t. mandamus quatenus si hoc tibi constituerit, eum moneas: & si non adqueverit monitis, eccle. cen. compellas, ut ipsam (nisi rationabilis causa obstituerit) in uxorem recipiat, & maritali affectione pertractet.

Idem archiepiscopis & aliis prelati per Angliam constitutis.

Per censuram ecclesiasticam pater compellitur restituere filio eius uxorem, quam iniuste detinuit vel detinet. *Capitulum. xi.*

Non est vobis (sicut arbitramur) incognitum qualiter rex Anglorum pro discordia quæ inter ipsum & filios suos est suborta, uxores eorum detinuit: & infra. Nos itaque attendentes iustum & honestum esse, ut vi suas petant uxores: mandamus quatenus eundem regem ad eas restituendas sollicitè moneatis: & si iuxta commonitionem vestram filiis suis uxores suas intra certum terminum non restituerit, * ex tunc in quacunque provinciarum vestrarum detinentur vel transferantur, donec ibi fuerint, nulla divina officia (præter baptismum parvulorum, & penitentias morientium) celebretis, nec fiat. vide *permittatis aliquatenus celebrari.*

* Matrimonium liberat a potestate. vide lib. exli.

Idem episcopo sancte Agathe. Dilectum vniuersi adferentis impedimentum, impedit matrimonium contrahendum non iuratum. Capitulum. xii.

Posterea de muliere quæ a viro impetitur, cuius consanguineus cum ea se deliquisse proponit, sed hoc publicè confiteri regulat propter metum & potentiam mulieris: Taliter respon. ut matrimonium ipsum fieri (nisi iuramentum interuenisset) districte prohibeas, ne deterius inde contingat.

Idem procuratori & cano. Soran.

Si mulier iniusta cum aliquo contrahat: nec in eum postea consentiat, tenet matrimonium, si alteri postea nubat. Ita communiter summa.

De sponsalibus & matrimoniis.

290

Summat. Et secundum hunc intellectum esset hic casus apertus, quod matrimonium metu contractum, esset ipso iure nullum. hoc tamen clarè non colligitur ex litera. *Cap. xlii.*

Veniens ad apo. sed. Mariota supplici insinuatione monstravit, quod quandam adolescentem admauit in tantum quod uterque de matrimonio contrahendo sub trium personarum testimonio præstiterit iuramentum: quod parces mulieris ipsius ignorantes, eam iniustam & reclamantem in uxorem alij tradiderant: quem ita exhorruit, quod se ab eo nullo modo cognosci permisit. Cumque publicè fateretur quod a priori viro cognita esset, atque iurata, episcopus Soran. cognovit quod proxima inter eos esset linea consanguinitatis, ipsos ab invicem separavit. Ceterum cum causa ipsa tractaretur, & viro cui tradita fuerat a parentibus, consentire nollet, ipse aliam in uxorem traduxit, & illa cuidam T. nomine publicè in conspectu ecclesie nupsit. Tandem cum de illo filium genuisset, pater ipsius T. ei opposuit, quod filium suum non potuit in virum habere, eo quod ab alio, qui defunctus est, prius desponsata fuisset: & infra. Mandamus quatenus si inueneritis quod predicta mulier a priori viro iudicio ecclesie fuerit separata, & ab eodem T. sine contradictione ecclesie in uxorem traducta, & ille cui a parentibus fuit copulata, de presenti vita decessit, predictum T. monitione præmissa compellatis, ut præfatam Mariotam recipiat, & studeat maritali affectione tractare: alioquin eum & superinductam & patrem eius (si huic rei restiterit) excommunicationi subdatis.

Idem Papiensis episcopo.

Si timetur inferri violentia puella de cuius matrimonio agitur, debet iudex sibi providere locum tutum & honestum, donec causa terminetur. h. d. Et est textus in ulum allegabilis. *Cap. xliii.*

Cum locum non habeat consensus, ubi metus vel coactio intercedit, necesse est, ut ubi adensus cuiusque requiritur, coactionis materia repellatur. Matrimonium autem solo consensu contrahitur: & ubi de ipso quaeritur, plena debet securitate ille gaudere, cuius est animus indagandus, ne per timorem dicat sibi placere, quod odit, & sequatur exitus, qui de iniustis solet nuptiis provenire. Quocirca mandamus quatenus puellam de cuius matrimonio questio vertitur, in domo in qua nihil eam timere oporteat, facias honestè teneri, donec predicta causa terminata fuerit, & sententia sine contradictione cuiusquam valeat executioni mandari.

Idem.

O ij Sponsa.

Decretalium Gregorij Lib.iii. Tit.j.

Sponsalia de futuro, si secuta est copula, non solumuntur per sponsalia de presenti, aliis tenent sponsalia de presenti, nisi per metum qui potuisset cadere in constantem virum, contracta sint.

Capitulum. xx.

Veniens ad nos Gu. sua nobis relatione monstravit, quod in domo sua mulierem quandam receperit, de qua prolem habuit, & cui fidem coram pluribus prestitit, quod eam duceret in uxorem. Interim autem cum apud domum vicini sui pernoctaret, eius filia nocte illa secum concubuit: quos pater puella simul in vno lecto inueniens, ipsum eam per verba de presenti desponsare coegit. Ideoque mandamus quatenus si inueneris quod primam post fidem prestitam cognouerit, ipsum cum ea facias remanere: alioquin secundum (nisi metu coactus, qui posset in virum constantem cadere, eam desponsaverit) adherere facias, ut uxori.*

* vide. l. de ri. nup. c. l. si mulier. s. si dos. ff. q. i. me. cau.

Idem Exonensis episcopo.

Qui iuravit cum aliqua contrahere, si vult religionem ingredi, debet primo contrahere, ut in amicum seruetur, & ante copulam carnalem monasterium ingredi poterit.

Capitulum. xvi.

Commisum & infra. Significavit nobis frat. tua, quod quidam cuidam mulieri de contrahendo matrimonio fidem dedit, & se cum ea intra biennium per verba de presenti contracturum prestito iuramento firmavit: nunc autem privata lege ductus ad frugem melioris vite suspirat: & infra. Frat. t. respond. quod tutius est ei religione iuramenti servata prius contrahere, & postea, si elegerit, ad religionem migrare, si tamen post desponsationem copula non dignoscitur interuenisse carnalis.

Lucius. iij. Rapalensis episcopo.

Qui iuravit cum aliqua contrahere, moneri potius debet quam compelli ut contrahat, hoc dicit inherendo litera.

Cap. xvii.

Requisit a nobis. t. fra. qua censura mulier compelli debeat, quae iurisdictioni religione neglecta nubere renuit, cui se nupturam interposito iuramento firmavit: & infra. Ad quod b. r. quod cum libera debeant esse matrimonia, monenda est potius, quam cogenda, cum coactiones difficiles soleant exitus frequenter habere.

Urbanus tertius.

Litis pendencia super matrimonio non impedit secundum matrimonium contrahi, si primum erat nullum.

Cap. xviii. Cum in

De sponsalibus & matrimoniis.

291

Cum in apostolica: & infra. Intelleximus quod cum inter villicum de Arucia & uxorem eius matrimonij questio tractaretur, ante publicationem testium villicus reuersus ad propria, publice inter se & uxorem suam proposuit sententiam diuortij iudicio ecclesie promulgatam: & sic falsitate suggesta, quandam aliam facti neiciam sibi copulare presumpsit. Postmodum vero super prioris matrimonij questione literis impetratis, delegati iudices sententiam diuortij protulerunt. Verum quia villicum & mulierem quam superinduxit, pendente lite prioris uxoris inuicem adferis consensisse: Consult. t. r. quod imposita viro penitentia competentis, & intra penitentiae tempus carnali commercio interdicto: postmodum in maritali copula poterunt remanere.

Clement. iij. CaesarAugustinensi episcopo.

Vxor non certificata de morte viri, contrahere non potest, quamvis ignoret quid sit de marito, qui longo tempore absuit.

Cap. xix.

In praesentia nostra quaesiuisti, quid agendum sit de mulieribus quae viros suos causa captiuitatis vel peregrinationis absentes ultra septennium praetolata fuerint, nec certificari possunt de vita vel de morte ipsorum, licet super hoc sollicitudinem adhibuerint diligentem: & pro iuuenili aetate, seu fragilitate carnis nequeunt continere, petentes alius matrimonio copulari. Consult. ergo. t. r. respon. quod quocumque annorum numero ita remaneant, viuentibus viris suis non possunt ad aliorum consortium canonicè conuolare, nec auctoritate ecclesie permittas contrahere, donec certum nuncium recipiat de morte virorum.*

Idem.

Contractus matrimonij cum peccatrice volente se corrigere, proficit ad remissionem peccatorum.

Capitulum. xx.

Inter opera charitatis non minimum est, errantem ab erroris sui semita reuocare: & infra. Statuimus, ut omnibus qui publicas mulieres de lupanari extraxerint, & duxerint in uxores: quod agunt, in remissionem proficiat peccatorum.

Idem.

Matrimonij per vim contractum, cohabitatione spontanea conualecit. b. d. & quotidie allegatur.

Cap. xxi.

Ad id quod per tuas literas intimasti de quadam parociana tua, quam suus vitricus cuidam Theutonico matrimonialiter copulauit: taliter. r. quod quauis vnde annos habens ab initio inuita fuisset ei tradita & renitens: tamen quia

O iij postmo-

* vide. l. 2. s. si dubitetur. ff. quemad. res. a. p.

Decretalium Gregorij Lib.iii. Tit.j.

postmodum per annum & dimidium sibi cohabitans consensisse videtur, ad ipsum est cogenda redire: nec de cetero recipiendi sunt testes, si quos memorata mulier ad probandum quod non consenserit in eundem, nominauerit producendos, cum mora tanti temporis huiusmodi probationem excludat.

Mandamus igitur, ut propter hoc non omittas quo minus utrumque compellas ad alterum maritali affectione tractandum, nisi forte vellent ad religionem pariter conuolare, poenitentia eis iniuncta pro eo quod ad alienos & illicitos concubitus uterque transiit.

Innocentius. iij. Ferentin. episcopo.

Sponsalia de futuro etiam iurata solvuntur per secunda sponsalia de presenti, non autem per secunda de futuro. Cap. xxii.

Sicut ex literis tue frater. accepimus, cum Lau. parocianus tuus P. mulierem se ducturum in coniugem, in manu patris eiusdem P. iuratis quod eam sibi traderet in uxorem, proprio firmauerit iuramento, nec per virum steterit, sed per mulierem potius, quo minus inter eos matrimonialis solennitas sit secuta, quatuor postmodum vel quinque annis elapsis idem L. E. mulierem per verba de presenti (ut eius consanguinei adfuerunt) desponsauit: & infra. Postulationi tue taliter respondimus, quod si tibi constiterit, quod idem L. P. per verba de futuro, E. vero desponsauerit per verba de presenti: imposita ei poenitentia competenti, quia primam fidem irritam fecit (nisi forsan in iuramento suo certum terminum, intra quem dictam P. duceret in uxorem praefixit, nec per eam stetit quin ad statutum terminum matrimonium consummauerit) matrimonium secundo loco contractum legitimum iudices, & ad illud seruandum compellas eundem. Quod si forte per verba de futuro sponsalia cum utraque contraxit, iuramentum primum sicut licite factum est, ipsum seruare compellas, de secundo ei poenitentiam iniungatur. Quod si de his non constet ad plenum, tam diu adhuc cognoscas de causa, donec super his sufficienter instruaris.

Idem Arelatensi episcopo.

Mutus & surdus, & omnes qui non prohibentur, matrimonium contrahere possunt. Capitul. xxiii.

Cum apud sedem apostolicam: & infra. Sanè consulisti nos utrum mutus & surdus alicui possint matrimonialiter copulari. Ad quod. r. quod cum prohibitorium sit editum de matrimonio contrahendo, ut quicunque non prohibetur, per consensum admittatur, & sufficiat ad matrimonium solus consensus illorum de quorum quarumque coniunctionibus agitur vide.

De sponsalibus & matrimoniis.

292

videtur quod si talis velit contrahere, sibi non possit vel debeat denegari: cum quod verbis non potest, signis valeat declarare.

Idem Vercel. episcopo.

Furius matrimonium contrahere non potest. Cap. xxiiii.

Dilectus filius R. proposuit, quod filiam suam cuidam matrimonialiter copulauit: & infra. Cum autem eadem mulier cum ipso viro, qui continuo furore laborat, morari non possit, & propter alienationem furoris legitimus non potuerit interuenire consensus: mandamus quatenus si rem noueris ita esse, praefatas personas cures ab inuicem separare.

Idem Brixien. episcopo.

Solo consensu legitimo contrahitur matrimonium, sed verba requiruntur, quo ad probationem: & intellige vel alia signa equipollentia. hoc dicit secundum intellectum quem tenet Panor.

Capitulum. xxv.

Tu ex fraternitati: & infra. Postulasti, utrum ex solis verbis, & ex quibus matrimonium contrahatur. Nos igitur inquis. t. r. quod matrimonium in veritate contrahitur per legitimum viri & mulieris consensum, sed necessaria sunt quantum ad ecclesiam verba consensum exprimentia de presenti. Nam surdi & muti possunt contrahere matrimonium per consensum mutuum sine verbis: & pueri ante annos legitimos per verba sola non contrahunt, cum intelligantur minime consentire.

Idem.

Si alter contrahentium utitur verbis dubiis, animo decipiendi mulierem, & eam postmodum cognoscit carnaliter, iudicatur pro matrimonio in foro iudiciali, sicut in poenitentiali. hoc dicit secundum verum & communem intellectum. Capitul. xxvi.

Tu nos duxit. f. consulendor: & infra. Consequenter quesuisti, cum quandam mulierem quidam aliter inducere nequiuisset, ut sibi commisceretur carnaliter, nisi desponsasset eandem: nulla solennitate adhibita vel alicuius praesentia dixit illi, Te Ioanes desponsat: cum ipse Ioannes non vocaretur, sed finxit se vocari Ioannem: non credens esse coniugium, eo quod ipse non vocaretur hoc nomine, nec haberet propositum contrahendi, sed copulam tantum exequendi carnalem: utrum inter praedictos sit matrimonium celebratum, cum mulier consenserit in eundem, & ille dissenserit & dissentiat, nec aliud aliquid egerit, quam superius est expressum, nisi quod cognouerit eandem? Super quo. t. r. quod cum praefatus vir praedictam desponsauerit mulierem in propria persona, & sub nomine alieno, quo vocari tunc se finxit, & inter eos sit carnalis copula subs-

O iij. c. utat

Decretalium Gregorij Lib. iiii. Tit. j.

cuta: videtur forte pro coniugio præsumendum, nisi tu nobis expresse scripseris, quod ille non proposuit nec consensit illi ducere in uxore: quod qualiter tibi constiterit, non videmus. Not autem quid iuris sit rescribentes, dicimus quod si res ita se habet videlicet quod ille eam non proposuit ducere in uxorem, nec unquam consensit in prædictam personam, non debet ex illo facto coniugium iudicari, cum in eo nec substantia coniugalis contractus, nec forma contrahendi coniugii valeat inueniri: quoniam ex altera parte dolus solummodo adfuit, & defuit omnino consensus, sine quo cetera nequeunt fœdus perficere coniugale.

Idem episcopo Beluacen.

Ad denunciationem viri honesti viri, qui defert consanguinitatem, & de fama vel scandalo docet: impeditur matrimonium contrahendum.

Capitulum. xxvii.

Ubi in tua diocesi: & infra. Sane quia contingit interdum, quod aliquibus volentibus matrimonium contrahere, bannis (ut tuis verbis utamur) in ecclesiis editis, ac nullo contradicte publice comparente, licet fama privatim impedimentum deferat parentela, cum ex parte contrahentium iuramenta maiorum de sua propinquitate (ut suspicionis tollatur materia) offeruntur: quid tibi sit faciendum in casibus huiusmodi, quaesivisti. Ad quod taliter respond. quod si persona gravis, cui fides sit adhibenda, tibi denunciet quod hi qui sunt matrimonio copulandi, se propinquitate contingant, & de fama vel scandalo doceant: aut etiam per te ipsum possis certificari de plano: non solum debes iuramenta parentum sponte oblata non recipere, verum etiam eos qui sic contrahere nituntur, si moniti induci nequiverint, compellere ut à tali contractu desistant, vel contra famam huiusmodi, secundum tuam discretionis arbitrium iuramenta exhibeant propinquorum. Alioquin si persona denuncians non extiterit talis ut diximus, & de fama vel de scandalo non poterit edocere: ad delistendum monere poteris, non compellere contrahentes.

Honorius tertius episcopo Berguen.

Mulier quæ negat se in matrimonium consensisse, non creditur marito probante contrarium, secus si probat se consensisse per matrem qui potest cadere in constantem.

Capitulum. xxviii.

Consultationi tuæ breviter respondemus, quod mulieres quæ veniunt ad valvas ecclesiarum benedicere cum sponsis, & ibi reclamantes affirmant se nunquam in eorum matrimonium consensisse, audiri (sponsis legitime probantibus contrarium) non oportet, cum legitimis & idoneis testibus non debeat illarum

Desponsalibus & matrimoniis.

293

illarum simplex assertio prævalere. Sane illis quæ benedictione accepta mox à sponsis aufugiunt ante carnis copulam subsecutam, asserentes se nunquam in illos veraciter consensisse, sed metu illato compulsa verba protulisse consensus, licet animo dissentirent: non statim est audientia deneganda, sed de illo metu est cum diligentia inquirendum: & si talis metus inveniat illatus qui potuit cadere in constantem virum, & c. tunc non immerito audienda.

Gregorius nonus.

In matrimoniis & desponsalibus debet esse libertas, unde in eis promissio pœnæ non obligat.

Capitulum. xxix.

Emma mulier nobis exposuit, quod cum T. filia eius cum G. contraxit matrimonium, B. de Alferio ea occasione quod inter P. filium suum & prædictam puellam intra septennium constitutos sponsalia contracta fuerunt, pœnam solvendam à parte quæ contraveniret, in stipulatione appositam, ab ipsa nititur extorquere. Cum itaque libera matrimonia esse debeant, & ideo talis stipulatio propter pœnæ interpositionem sit merito improbanda: mandamus quatenus si est ita, eundem B. ut ab extortione prædictæ pœnæ desistat, ecclesiæ censura compellat.

Idem episcopo Cenomancu.

Sponsalia de futuro transeunt in matrimonium per carnalem copulam subsecutam, sed non per nulum carnalis copula tantum, hoc dicit cum cap. supra infra eodem.

Capitulum. xxx.

Is qui fidem dedit M. mulieri super matrimonio contrahendo carnali copula subsecuta, etiam in facie ecclesiæ ducat aliam & cognoscat, ad primam redire tenetur: quia licet præsumptum primum matrimonium videatur, contra præsumptionem tamen huiusmodi non est probatio admittenda. Ex quo sequitur, quod nec verum nec aliquod censetur matrimonium, quod de facto est postmodum subsecutum.

Idem.

Sponsalia de presenti non solvuntur per sequens matrimonium, etiam carnali copula consummatum. Sed sponsalia de futuro etiam iurata solvuntur per sequentia de presenti.

Capitulum. xxxi.

Si inter virum & mulierem legitimus consensus interveniat de presenti, ita quod unus alterum mutuo consensu verbis consuetis expresso recipiat, utroque dicente, Ego te in meam accipio, & ego te accipio in meum, vel alia verba consensum exprimentia de presenti: siue sit iuramentum interpositum, siue non, non licet alteri ad alia vota transire, quod si fecerit, secundum

Decretalium Gregorij Lib.iiij. Tit.ij.

dum matrimonium de facto cōtractū (etiam si sit carnalis copula subsecuta) separari debet, & primum in sua firmitate manere. Verum si inter ipsos accessit tantummodo promissio de futuro, utroque dicente alteri, Ego te recipiam in meam, & ego te in meum, huc verba similia si alius mulierē illam per verba de presenti desponsauerit, etiam si inter ipsam & primum iuramentum interuenerit (sicut diximus) de futuro, huiusmodi desponsationis intuitu secundū matrimonium non poterit separari, sed eis est de violatione fidei poenitentia iniungenda.

Idem.

Nisus ad copulam non facit sponsalia de futuro transire in matrimonium.

Capitulum. xxxii.

Adolefcens qui desponsatam sibi per verba de futuro, licet sepe nisus fuerit, carnaliter non cognoscēs, cum alia postmodum per verba de presenti contraxit non primā, cum qua nec fuit verum matrimonium ex forma contractus, nec præsumptum, cum conatus non habuisset effectum: sed secundam debet habere uxorem.

De desponsatione impuberum. Tit.ij.

Hormisea Eusebio episcopo.

Pater pro filio impubere sponsalia contrahit, pro pubere vero non, nisi consentiat.

Capitulum. i.

Va nos requisitū fraternitas de filio adulto, quē pater matrimonii vult contrahere, si sine voluntate adulti filij facere potest. Ad quod dicimus, si aliquo modo non cōsentit filius, fieri non posse. Potest autem filium nondum adultum (voluntate cuius discerni non potest) pater, cui vult matrimonio tradere. Et postquam filius peruenit ad perfectam aetatem, omnino debet hoc adimplere.

Nicolaus papa.

Impuberes ambo vel alter, nisi pro bono pacis, coniungi non debent.

Capitulum. ii.

Vbi non est consensus: & infra. Districtius inhibemus ne aliqui, quorum uterque vel alter ad aetatem legibus vel canonibus determinatam non peruenit, coniungantur: nisi forte aliqua vigentissima necessitate interueniente, utpote pro bono pacis talis coniunctio toleretur.

Isidorus.

Puberes sunt quo ad matrimonium, qui ex habitu corporis concipere & generare possunt.

Capitulum. iiii.

Puberes

De desponsatione impuberum. 294

Puberes à pube sunt vocati, id est, à pudetia corporis nuncupati, quia hæc loca primo lanuginem ducunt. Quidam tamen ex annis pubertatem existimant: id est, eum esse puberem, qui xiiij. annos impleuerit, quanuis tardissime pubescat. Certum autem est, eum puberem esse, qui ex habitu corporis pubertate ostendit, & generare iam potest. Et puerpere sunt, quæ in annis puerilibus pariunt.

Alexander tertius Herforden. episcopo.

Ex sponsalibus contrahitis cum minore septennio non oritur impedimentum publica honestatis, secus si cum maiore vel minore consentiente post septennium: & affinitas sequens dissoluit sponsalia præcedentia de futuro.

Capitulum. iiii.

Literas tue fraternitatis accepimus, ex quarum tenore perpendimus, quod cum quidam esset perfecte ætatis, quandam puellam in cunabulis desponsauit: procedente vero tempore matre puellæ cognouit, & eam in uxorem accepit: & infra. Consulat. t. r. quod si præfatus vir matrem puellæ antequam septimum annum compleisset, in uxorem accepit, matrimonium non dissoluas, cum desponsationes huiusmodi nullæ sint, quæ in cunabulis fiunt. Verum si postquam puella septimum annum compleuit, prædictus vir matrem eius accepit uxorem, cum sponsalia ex tunc placere consueuerint inter eos sententiam diuortij non disseras promulgare, nec ipsum filium seu matrem habere permittas.

vide. l. quæstio. ff. de spon.

Idem Eboracen. episcopo.

Sponsalia nulla ex defectu consensus, non creant publica honestatis iniuriam: sponsalia vero aliqua sic, licet legitimo modo fuerint dissoluta.

Capitulum. v.

Acceffit ad præsentiam nostram: & infra. F. t. mandamus quatenus si tibi cōstiterit quod puella non esset septennis, quando G. desponsata fuit, & postea in eum non consenserit, & quod idem G. ab huiusmodi desponsatione per te fuerit absolutus, matrimonium inter eundem G. & matrem puellæ celebratum præcipias inuolabiliter obseruari, & eorum prolem denunciare esse legitimam: quia desponsationes & matrimonia ante septem annos fieri non possunt, si cōsentus postea non accedit. Sane si præfata puella ante desponsationem septimum annum compleuerat, licet prædictus vir à desponsatione ipsius puellæ ipso iure fuerit absolutus, cum ea in eum consentire noluerit: inhonestum tamen videtur, ut matrem habeat, cuius filia fuit sibi desponsata.

Idem Noruicē. episcopo.

Si impubes

Decretalium Gregorij Lib.iiij. Tit.ij.

Si impubes desponsata & tradita petit licentiam pubes facta alteri nubendi, non auditur: si vir iurat se eam cognovisse: nec auditur si nondum pubes, sed proxima pubertati probetur cognita. Et ex sponsalibus contractis cum impubere maiore septennio, oritur publica honestas.

Capitulum.vi.

Continebatur in literis tuis, quod cum quidam puella intra nobiles annos cuidam in uxorem tradita fuerit, & ab ipso tradita, hæc ad nobiles annos perveniens, alij nubendi licentiam postulavit, asserens se in eundem nullatenus consensisse: & infra. Consul. t. r. quod cum in decretis habeatur expressum, quod si vir dixerit quod uxorem suam cognoverit, & mulier negaverit, viri standum est veritati præfatio: viro qui dicit se mulierem ipsam cognovisse, fides est adhibenda, si id firmiter iuramento. Si autem fuerit ætati proxima, ut in. xj. vel circa. xij. annum, & cum suo assensu desponsata & cognita ab eodem viro, separari non debet, præsertim cum parentes eius ipsam fuisse ætatis legitimæ faterentur. Si vero puella intra nobiles annos alicui desponsata fuerit, non licet alicui de consanguinitate ipsius cui desponsata fuerit, eam ducere in uxorem, nec fas est eidem sponso de consanguinitate sponsæ sibi aliquam copulare.

Idem Barthoniensis episcopo.

Si maiores septennio contrahunt sponsalia, neuter ante pubertatem rescire potest hoc primo. Et ille qui primo sit pubes, alterum expectabit hoc secundo. Quod si tempore contractus alter erat pubes: non ille, sed alter factus pubes rescire potest hoc tertio. Ca. vii.

De illis qui intra annos aptos matrimonii sponsalia contrahunt, siue uterque siue alter reclamet ante quam ad annos matrimonii aptos pervenerint, & postulent separari, non sunt ullatenus audiendi. Si vero alteruter istorum ad annos pubertatis pervenerit, intra eosdem annos altero existente cum sponsalia contrahantur: si is qui minoris ætatis est, cum ad annos illos pervenerit, reclamaverit, nec in alterum voluerit consentire: iudicio ecclesiæ poterunt ab invicem separari.

Mulier autem quæ postquam annos nobiles attingit, ei qui nondum ad annos aptos matrimonii venerat nupsit, cum in eum semel consenserit, amplius non poterit dissentire, nisi ipse cui nupsit, postquam ad legitimam ætatem pervenerit, in eam suum negaverit præstare consensum.*

Idem.

Impuberes sponsalia contrahentes ante pubertatem separari non de-

De desponsatione impuberum. 295

non debent, sed post pubertatem possunt, si contradicunt sponsalibus, nisi copula carnalis intervenierit. Capitulum.viii.

Nobis tua discretio requisivit, utrum iis qui intra annos nobiles matrimonij nomine coniunguntur, vel eorum alteri antequam ad annos aptos matrimonio perveniant, liceat a matrimonio tali discedere. Ad quod respondemus, quod pro eo quod ante nobiles annos conjugalem consensum non habent, usque ad legitimam ætatem expectare tenentur: & tunc aut confirmetur matrimonium, aut (si simul esse noluerint) separentur, nisi carnis commixtio antequam intervenierit, cum interdum illa tempus anticipare soleat pubertatis.

Idem Genuensis archiepiscopo.

Minores apti ad matrimonium ex contractu matrimonii obligantur, nisi violentia intercedat. Capitulum.ix.

De illis qui in minori ætate desponsantur: & infra. Respondemus, quod si ita fuerint ætati proximi, quod poterint copula carnali coniungi, minoris ætatis intuitu separari non debent: si unus in alium visus fuerit consensisse, cum in eis ætate supplevisse malitia videatur: sed cuiuscunque sint ætatis, se possunt per illatam violentiam excusare, nisi post violentiam consensus accedat.

Urbanus. iij. Cenomaniensis episcopo.

Contractus ante pubertatem, etiam cum visu carnalis copula, non facit matrimonium. Capitulum.x.

Testationes super causa matrimonij quæ inter H. iuvenem & G. mulierem vertitur, accepimus, & ipsis inspectis nobis innouit, quod prædictus iuvenis nondum duodecimum annum attigerat cum præfata G. accepit uxorem: & licet nifus fuisset (sicut uterque confessus est) ipsam corrumpere, mulier tamen credit se virginem evasisse: verum ipse antequam ad annum. xiiij. pervenisset, a memorata muliere recessit, quæ cum. xvij. annos habeat, eadem pro viro sibi vindicare contendit: & infra. Consultationi tuæ taliter respon. quod si mulier per idoneos testes probare nequiverit quod post. xiiij. annum ætatis suæ, vel circa finem. xiiij. anni, prædictus iuvenis consensisset in eam, ab ipso iuramento recepto, quod postquam ad legitimam ætatem pervenit, ipsam habere non consensit in uxorem: ab impetitione mulieris cum potes & debes absolvere, & ad alia vota utrique dare licentiam transcendendi.

Idem Pisano archiepiscopo.

Si maior iniuncta contraxit sponsalia cum minore, non tenetur ipsum expectare donec veniat ad ætatem adultam. Capitulum. xi. Ex lito-

* vide. l. nuptias. c. si similibus. ff. de reg. iur.

* vide. l. pe. ff. quando di. leg. ce. ex. l. c. o. tinuum. §. c. i. ff. de verb. obli.

Decretalium Gregorij Lib.iiiij. Tit.ij.

Ex literis tuae accepimus, quod puella quaedam anno. xij. iurata fuit & desponsata cuidam puero. ix. vel. x. annorum: & tempore procedente, de voluntate parentum potius quam de sua (sicut asserit) ad domum patris pueri adducta, ubi nolens & iniuta, minis parentum impulsu, moram fecit per annum & amplius, & tandem inde recedens ad domum propriam est regressa: & infra. Cum autem dictus puer nondum ad. xiiij. annum perueniret, nec ad eandem carnaliter accessum habuerit, distulit taliter respon. quod si puella commonita, ut donec co- pleat idem puer annum. xiiij. expectet, non duxerit expectandum: ei secundum ea quae proposita sunt, accipiendi alium vi- rum liberam tribuas facultatem.*

Alexander tertius.

Sponsalia contracta cum minore septennio, per cohabitationem mutuum post septennium conualescunt, & inducunt publicam honestatis iustitiam: solvuntur tamen per matrimonium de presenti.

Capitulum. xii.

Dvo pueri Guillelmus & Guillelma matrimonialiter sunt coniuncti, puero. vii. puella vero. vii. annu agente: qui simul per tres annos manserunt: tunc pater puellae subtrahens eam sponso, ipsam alteri M. nomine copulavit: cum quo per vii. annos quiete permansit, ipse vero tunc reliquit eandem, quia credebatur ea alium virum habere, Guillel. scilicet, cui prius fuerat desponsata. Prior autem sponsus ad annos discretionis perueniens, a praedecessore tuo contrahendi cum alia licentiam impetravit: qui quandam nomine S. consobrinam prioris in uxorem accepit, & cum ea per aliquod tempus existens, eam (ut ipse fatetur) carnaliter non cognovit, licet illa se ab eo cognitam asseueret. Cum autem pater memorate Guillel. ea vidisset a secundo viro relictam, praenominatum Guil. cui prius eam desponsauerat, compulsi ut S. neptem suam omnino dimitteret, & ad Guillel. suam desponsatam rediret: qui postmodum per biennium cohabitavit eidem. Quia igitur, quid tibi faciendum sit, postulas edoceri: breuiter respon. quod im- pediente puerili aetate matrimonium inter G. & G. non fuit: & licet idem postquam illa nupsit alij, potuerit aliam ducere in uxorem, tamen quia dictam S. duxit consobrinam mulieris e- iusdem, siue eam cognouerit siue non, non debet tamen cum eadem S. propter publicam honestatis iustitiam remanere, nec ad primam habere regressum, quia alteri fuit legitime copulata: & infra. Cu vero vir caput sit mulieris: & Guil. dicat se non cognouisse prius S. supradictam: aliam si voluerit, poterit du- cere in

De desponsatione impuberum. 296

ceret in uxorem, & S. viro legitimo copulari: post separationem vero, pro vitando populi scandalo, utriq. ad tempus est poenitentia iniungenda. Si vero legitime constaret ipsam S. ab eo siue post siue antea cognitam extitisse: neutri, viuenti altero, dabitur licentia contrahendi. Remanebit ergo Guillelma cu M. am- posita ipsi M. ad tempus poenitentia competenti, qui pro sua opinione sola, Guil. iudicio ecclesiae non requisito) dimisit.

Innocentius. iij. C. & P. quondam filiis Malebranchae.

Accusari non potest matrimonium quod non est, ut si cum mi- nore septennio sit contractum: denunciari tamen potest impedimen- tum, ne contrahatur in posterum. Capitulum. xiiij.

Ad dissoluendum quod factu fuerat inter I. & S. & infra. Accusatione pro puella super consanguinitate pro- posita, praefat. I. multas exceptiones proposuit: per quas nite- batur vos ab accusatione multipliciter remouere: & infra.

Interloquendo pronunciauimus, inter iuuenem & puellam nec matrimonium nec sponsalia fuisse contracta: cum constet puellam nondum ad septennium peruenisse. Quocirca nec ac- cusatio locum habebat, cu non esset quod posset legitime ac- cusari. Denunciari tamen poterat consanguinitas, ut interdice- retur matrimoniū contrahendum. Ad denunciationem ergo legitime probadam terminum assignamus, saluis exceptioni- bus non solum propositis, sed etiam proponendis. Ne vero quicquam in puellam interim attentetur, auctoritate aposto- l. interdicimus, ne in negotio de nouo procedatur ulterius, do- nec vel a denuntiatione cessetur, vel ea probata ordine iudi- cario procedatur. Quod si contra interdictum nostrum in praedictum ipsius aliquid fuerit attentatum, id irritum esse decernimus, & viribus omnino carere.

Idem episcopo Abaden.

Si quis per verba de presenti contrahit cum impubere, in qua- ratem malitia non supplet, intelligitur non matrimonium, sed spon- salia contraxisse, etiam si subarratio intercesserit. Cap. xiiij.

Tuae nobis exhibitae literae continebant, quod quidam filiam suam circiter. xij. annos habentem, cuidam nobili despo- sauit, qui subarrauit eandem, consensu mutuo accedente: & in- fra. Quia vero nobis constare non potuit, cuius aetatis esset puella cum eidem viro extitit desponsata, cum dicatur q. cir- citer xij. annos habebat, utrumne prudentia tunc in illa sup- pletet aetatem: respondemus, quod si puella nubilis non erat aetatis cum saepe praefatus vir desponsauit eadem, & aetatem in ea, prudentia non supplebat, proculdubio inter eos non con- iugium,

Decretalium Gregorij Lib.iiij. Tit.iiij.

iugium, sed sponsalia contracta fuerunt, quamvis ab ipso viro eadem fuerit subarrata.

De clandestina desponsatione. Tit.iiij.

Ex concilio Arelatensi.

Pro clandestino matrimonio nos presuntur, sed illud alleganti incumbit onus probandi.

Capitulum.i.

Si quis clam desponsauerit aliquam, & mulier vel vir negat huiusmodi desponsationem: viro incumbit probatio.

Alexander.iiij.Belvacen.episcopo.

Qui matrimonium clandestinè contraxerunt, aliter negante vel viroque, non apparente legitima exinde probatione, simul cohabitare ab ecclesia non compelluntur: Et si illud publicauerint, tanquam in conspectu ecclesie factum comprobabitur, nisi rationabilis causa subsit, qua impediat. hoc dicit littera inherendo.

Capitulum.ii.

Quod nobis: & infra. Si matrimonia ita occulte contrahuntur, quod exinde legitima probatio non appareat: si qui ea contrahunt, ab ecclesia non sunt aliquatenus compellendi. Verum si personæ contrahentium hæc voluerint publicare, nisi rationabilis causa præpediat, ab ecclesia recipienda sunt & comprobanda tanquam à principio in ecclesie conspectu contracta.

Innocentius.iiij.in concilio generali.

Cum matrimonia sunt contrahenda, debent per presbyteros in ecclesia edicta proponi assignato termino, intra quem qui voluerit impedire, impedimentum opponat: Et si probabilis coniectura fuerit de impedimento, interdicitur matrimonium, donec de hoc cognoscatur. hoc primo vsque ad. §. Si quis.

Capitulum.iiij.

Cum inhibicio copulæ coniugalis sit in vltimis tribus gradibus reuocata, eam in aliis volumus districte seruari. Vnde prædecessorum nostrorum vestigiis inherendo, clandestina coniugia penitus inhibemus, prohibentes etiam ne quis sacerdos talibus interesse præsumat. Quare specialem quorundam locorum consuetudinem ad alia generaliter prorogando, statuimus, ut cum matrimonia fuerint contrahenda, in ecclesiis per presbyteros publice proponantur, competenti termino præfixo: ut intra illum, qui voluerit, & valuerit, legitimè impedimentum opponat, & ipsi presbyteri nihilo minus inuestigent utrum aliquod impedimentum obstat. Cum autem apparuerit probabilis coniectura contra copulam contrahendam,

contra.

De sponsa duorum.

297

contractus interdicitur expresse, donec quid fieri debeat super eo, manifestis consisterit documentis.

Si in gradu prohibito matrimonium clandestine vel contra interdictum de quo supra, contractum fuerit etiam per ignorantes de impedimento, nati ex illo matrimonio sunt illegitimi. & est si ambo parentes sciunt impedimentum matrimonii, licet in conspectu ecclesie contrahant. hoc dicit vsque ad. §. Sane. Abbas.

Si quis verò huiusmodi clandestina vel interdicta coniugia inire præsumserit in gradu prohibito etiam ignoranter, solum de tali coniunctione suscepta, prorsus illegitima censetur, de parentum ignorantia nullum habitura subsidium: cum illi taliter contrahendo non expertes scientie, vel saltem affectatores ignorantie videantur. Pari modo proles illegitima censetur, si ambo parentes impedimentum scientes legitimum, præter omne interdictum etiam in conspectu ecclesie contrahere præsumplerunt.

Sacerdos qui contempserit prohibere matrimonia interdicta, & quilibet clericus etiam regularis, qui interfuit, per triennium à beneficio suspenduntur, & si culpa exegerit, etiam grauius puniuntur: ipsi etiam contrahentes contra hoc, etiam alias licite, puniendi sunt. Et idem in calumniose denunciatis. h. d. vsque ad finem. Abbas.

Sane si parochialis sacerdos tales coniunctiones prohibere contempserit, aut quilibet etiam regularis, qui eis præsumserit interesse, per triennium ab officio suspendatur, grauius puniendus, si culpe qualitas postulauerit. Sed his qui taliter præsumserint etiam in gradu concessio copulari, condigna poenitentia iniungatur. Si quis autem ad impediendam legitimam copulam malitiosè impedimentum obiecerit, canonicam non effugiet ultionem.

De sponsa duorum. Tit. iiij.

Augustinus de fide passionis & consensus.

Contrahens successiue per verba de presenti cum duabus, tenetur adhærere primæ. Si autem primo contraxit per verba de futuro, secundo per verba de presenti, adhærebit secundæ. Cap. i.

In vobis modis dicitur fides, passionis, & consensus. Si aliquis alicui mulieri fidem fecerit passionis, non debet aliam ducere: si aliam duxerit, poenitentiam debet agere de fide mentita: maneat tamen cum illa quam duxit. Non enim rescindi tantum debet sacramentum. Si autem fecerit fidem consensus, non licet etiam aliam ducere: si autem duxerit, dimittet ipsam, & adhærebit priori.

p

Est autem

Decretalium Gregorij Lib. iij. Tit. iij.

Est autem fides pactionis, quādo aliquis promittit alicui fidem, quōd eam ducet, si permiserit eum rem secū habere, vel etiam pro consensu. Fides autem consensus est, quando nō stringit manum, corde tamē & ore consensit ducere, & mutuo se concedunt vnus alij, & mutuo se suscipiunt.

Ex Brocardo. lib. xxx.

Ponit penitentiam illius qui alterius sponsam de presenti sibi accepit in uxorem, nec vnuquam in uxorem eam habere potest. hoc dicit iuxta litteram. Capitulum. ii.

Aceperis illam in uxorem tibi quam alter tibi desponsatam habuerat. dimitte illam: quia nunquā potest tibi fieri legitima: & xl. dies in pane & aqua (quod carenam vocant) cum. vij. sequentibus annis poeniteas.

Alexander. iij. Saler. archiepiscopo.

Sponsalia de presenti non soluuntur per sequens matrimonium, etiam carnali copula consummatum. Capitulum. iij.

Licet præter solitum, & infra. Consultationi tux taliter respon. quōd si inter virum & mulierē legitimus consensus interueniat de presenti, ita quidem, quōd vnus alterum in suo mutuo consensu verbis consuetis expresse recipiat, utroque dicente: Ego te accipio in meam, & ego accipio te in meam: siue sit iuramentum interpositum siue non, non licet mulieri alij nubere: & si nupserit, etiam si carnalis copula sit secuta, ab eo separari debet, & ut ad primum redeat, ecclesiastica districtione compelli: quamuis aliter à quibusdam prædecessoribus nostris sit aliquando iudicatum.

Idem Genua. archiepiscopo.

Ei qui appellat in causa matrimoniali, interdici debet ne aliud matrimonium contrahat lite pendente: & si contraxerit, debet separari. Capitulum. iij.

Tva fraternitas nos consu. & infra. De his vero qui coram te super desponsatione facta per consensum mutuo de presenti controuersiam mouent, & appellatione pendente, quam ante sententiam vel cognitionem causæ ad sedem apostolicam interponunt, accipiunt alias uxores: hoc arbitramur agendum, ut si amodo in tali casu duxerint appellandum, eis in ecclesia publice interdicas, ne ante decisionem causæ aliud contrahant matrimonium. Et si contra interdictum ecclesiæ publicè factum venire præsumpserint, matrimonium tam præsumptuose contractum poteris irritare.

Innocentius. iij. Mutinens. episcopo.

Qui duas per verba de presenti desponsat, primam desponsatam habebit

De conditionibus apposis &c. 298

habebit in uxore, etiā si prius secundā cognouerit: nec valet contra-ria consuetudo. & hoc vltimū additur ad. c. Licet. supra eo. Cap. v.

Tvas dudum. & infra. De consuetudine quæ diu in Mutinens. obtinuit ciuitate, vtrum si quis iuraret se aliquam ducturum, & citra carnis copulam desponsasset, si consequenter desponsasset aliam, & etiā cognouisset: primo cognita ad iudicaretur viro, non quæ prius extitit desponsata. & infra.

Ne vero turpis sit pars quæ suo non congruit vniuerso, & ecclesia Mutinens. tenere debeat humiliter, & seruare quod beati Petri sedem & suā metropolim sequi viderit & docere, in matrimoniis decetero contrahendis illud te volumus obseruare, ut postquam inter legitimas personas consensus legitimus interuenierit de presenti, qui sufficit in talibus iuxta canonicas sanctiones: & si solus defuerit, cetera etiam cum ipso coitu celebrata frustrentur: si personæ iunctæ legitime cum aliis postea de facto contrahant: quod prius de iure factū fuerat, non poterit irritari.

De conditionibus apposis in desponsatione vel in aliis contractibus. Tit. v.

Ex concilio Aphricano.

Defectus turpis conditionis in contractu matrimonii appositus, non vitiat matrimonium, sed vitiat. Capitulum. i.

Quicunque sub conditionis nomine aliquam desponsauerit, & eam relinquere voluerit dicimus quōd frangatur conditio, & desponsatio irrefragabiliter teneatur.

Gregorius episcopo Spoleta.

Seruus manumissus ea conditione, ut fiat monachus, & monasterio seruiat, aliis in seruitutem redeat: si hoc acceptato monachus factus sit, manumittentis voluntatem cogit obseruare. Cap. ii.

Cum sit propriū. & infra. M. presbyter conuersus est diaconum quēdā manumississe duō mancipia sub hac conditione, ut monachi fierēt, & in eo monasterio vbi ipse fuerat permanerent, adiciens ut si quis contra faceret, seruituti iterum subderetur atq; vnum ex his (hac conditione despecta) monasteriū deseruisse, & se inter clericos sociasse. Tu ergo si ita esse repereris, sic te exhibe, ut nec illi monasterium deserendi sit facultas, & manumittentis voluntas non valeat præteriri.

Alexander. iij. Panor. archiepiscopo.

Qui iurauit aliquam in uxorem accipere si centum sibi donauerit, p. ii. centum

Decretalium Gregorij Lib.iiij. Tit.v.

centum non datus, recipere non tenetur, nisi postea pure consenserit, vel eam cognoverit.

Capitulum.iii.

De illis, & infra. Si vero aliquis sub huiusmodi verbis instrumentum alicui mulieri præsstitit, Ego te in vxorē accipiam, si tantum mihi donaueris: reus periurij non habebitur, si eam nolentem sibi soluere quod sibi dari petiit, non acceperit in vxorem, nisi consensus de presenti, aut carnalis sit inter eos commixtio subsecuta.

Idem.

Res donata ecclesia sub modo, statim est ecclesia, nec reuocatur modo non seruato, nisi hoc in contractu sit expressum. hoc dicit secundum veriorē intellectum. Et est textus multum notabilis, & valde allegabilis. Abbas Siculus.

Capitulum.iiii.

Veram cum alicui ecclesie possessio quolibet interposita conditione donatur, a donatore donum postea reuocari non potest: nisi forte tali sit cōditione collatum, quod ea cessante debeat reuocari.

Verbanus tertius.

Contrahens matrimonium sub conditione non improbat, non compellitur matrimonium consummare ante conditionis euentum.

Capitulum.v.

Super eo verò quod postulasti, vtrum ille qui in quandam mulierem consensit, si pater eius suum præstaret assensum, sit ad consummandum matrimonium compellendus respondemus, quod cum consensus liber dici non possit, qui in alieno arbitrio reseruatur, ac conditione ipsam canonica nō improbet instituta: nisi voluntas patris postmodum intercedat, nequaquam cogendus est ad matrimonium contrahendum.

Nam licet Alexander papa responderit, quod sponsalia interposita conditione contracta, si non impleta, si consensus de presenti intercedat, vel carnalis copula subsequatur, dissolui non debent, sed firmiter obseruari: nequaquam est nostra definitioni aduersum, cum huiusmodi consensus non sit de presenti habendus, licet per verba de presenti euidentius exprimitur: qui in alieno arbitrio non habito sed habendo consistit.

Innocentius. iij. Masicanē episcopo.

Quod sub honesta conditione sponsalia contrahit, & ante conditionis euentum desponsatam cognoscit, a cōditione recedit. Cap. vi.
Per tuas literas intimasti, quod cum quædam mulier P. nomine N. postulat et in virū, asserēs inter se mutui de præ-

sentij

De conditionibus appositis.

299

fenti consensum interuenisse, & carnalē copulam accessisse: vir ipse quamuis contracta sponsalia, & carnis copulam non negaret, assererat tamen se illam in vxorē ducere non teneri: quia sponsalia inter ipsos sub hac fuerunt conditione contracta, si pater eius & patruus sponsalibus consentirent: sed ipsi quā cito nonerunt, & sponto contradixerunt & sponse. Verū mulier replicabat, quod licet fides præstita fuerit ab utroque sub conditione præscripta, non tamen sibi fuerat a patre viri vel patruo aliquando contradictum: & ante tēpus cōtradictionis expressum a testibus & post, dicebat inter se carnalem copulam accessisse: & infra. Consultationi tuæ taliter respondemus, quod cum liquido constet quod post contracta sponsalia carnalis est inter eos copula subsecuta, pro matrimonio est præsumendum, quia videtur a cōditione apposta recessisse. Nam etsi probatum sit quod postquam pater & patruus viri contradixere sponsalibus, idem vir mulierem illam carnali cōiunctione cognouerit, nō est tamen aliquo modo probatum, quod antequam ipse cognouisset eādem, pater eius & patruus contradicere curauissent.

* vide. l. c. si contra. i. ver. depositū. C. de nup.

Gregorius nonus.

Si in contractu matrimonij apponitur conditio turpis vel impossibilis, habetur pro non adiecta, nisi sit contra substantiam matrimonij, quia tunc vitiat contractum. hoc dicit capitulum notabile, & multum allegabile.

Capitulum. vii.

Si conditiones contra substantiam coniugij inserantur: puta si alter dicat alteri: Contraho tecum si generationem prolii euites, vel donec inueniam aliam honore vel facultatibus digniorem: aut si pro questu adulterandam te tradas: matrimonialis contractus quantumcunque sit fauorabilis, caret effectu: licet alix conditiones apponantur in matrimonio, si turpes aut impossibiles fuerint, debeant propter fauorem eius pro non adiectis haberi.

Qui clerici vel vouentes matrimonium contrahere possunt. Tit.vj.

Alexander. iij. Remen. archiepiscopo.

Diaconus vel subdiaconus matrimonium contrahere non possunt: & si contraxerint, etiam si sint sacri irregulares, debent separari.

Capitulum primum.

P. iij.

De dia-

Decretalium Gregorij Lib. iij. Tit. vij.

regia suggererunt: ipsa verò quòd tunc nollet nubere prote-
stans, consilium accepit ab eis, quòd votum emitteret castita-
tis: quod in manibus cuiusdam de fratribus sancti Aug. fecit,
eo adiecto tenore, vt in domo propria cum omni substantia
sua remaneret. Sanè in eiusdem ordinis habitu biennio post
permanuit, licet id se inuita fecisse adferat & coactam, non
tam metu regio, quam parentum: & infra. Tandem attendens
quòd inuita votum emisserit, eo dimisso, de parèrum consilio
P. Michaeli publicè fuit matrimonialiter copulata: de quo
quatuor suscitavit filios tempore procedente: & infra. Nos igitur
attendentes, quòd in emissione voti quòd præcessit, nulla
vel modica coactio adfuerit, quam patientia & perseverantia
sequentis temporis penitus profugauit, & quòd sequens con-
iunctio potius iniqua fuit, & violenter extorta: mādāmus qua-
tenus si præmissis veritas suffragatur, præfatam mulierem ad
malè dimissum religionis habitum redassumēdum, & seruā-
dum quòd vouit, monere & inducere procuretis, & (si opus
fuerit) per censuram ecclesiasticam coercere.

De eo qui duxit in matrimonium, quam
polluit per adulterium. Tit. vij.

Alexan. iij. abbati sancti Albani.

*Si quis viuente vxore contrahit cum secunda hoc ignorante: pri-
ma mortua, ad sui petitionem non separabitur à secunda.*

Capitulum primum.

Repositum est nobis, quòd vir quidam vxorem
habes, sibi aliam huiusmodi rei insciam copula-
uit: sed prima mortua, nititur discedere à secunda:
& infra. Licet autem in canonibus habeatur, vt
nullus copulet matrimonio, quā prius polluerat
adulterio, & illam maxime, cui fidē dederat vxore sua viuente,
vel quæ machinata est in mortem vxoris: quia tamen præfata
mulier erat inscia quòd ille aliam haberet vxorem viuētem,
nec dignum est, vt prædictus vir, qui scienter contra canones
venerat, lucrum de suo dolo reportet: * consultationi. t. t. re-
spon. quòd nisi mulier diuortium petat, ad petitionem viri nō
sunt aliquatenus separandi.

Idem abbati de Fontibus.

*Si viuente prima vxore & non cognita, qui contraxit cum se-
cunda scienter, & eam cognouit: etiam mortua prima secundam
habere non potest: secus si prima erat non legitima vxor. Cap. ii.*

Signifi-

De eo qui duxit in matrimonium &c. 301

Significauit nobis O. Andegauensis: & infra. Mandamus
Squatenus si consisterit quòd eidem O. tanta vis illata fue-
rit, quòd non sponte in primam consenserit, nec post præsti-
tum iuramentum ipsam carnaliter cognouerit, propter hoc
non dimittas quin ad aliam, quam postea in vxorem accepit,
reuertendi liberam tribuas facultatem. * Alioquin sibi ne ad
secundā reuertatur, sub interminatione anathematis inhibes,
des ei licentiam ducendi aliam vxorem.

Idem Baran. episcopo.

*Non potest quis cum illa contrahere, quam vxore viuente cogno-
uit, si machinata fuit in mortem vxoris. Cap. iii. si patre co-
gente. cum*

Super hoc quòd quaesisti, an liceat alicui cum ea contra-
here matrimonium, quam vxore sua viuente sibi de facto
matrimonio copulauit: Taliter respondemus, quòd si adul-
tera est in mortem vxoris aliquid machinata, siue fidem de-
dit, siue non, quòd ea defuncta hanc esset ducturus: secundum
canones ab eius consortio prohibetur, & hæc prohibitio per-
petuo est seruanda.

Clementi tertius.

*Qui viuente vxore etiam ab eo separata, quo ad torum, secun-
dam consciam ducit vxorem, prima mortua separabitur à secunda,
sed cum alia contrahere poterit. Capitulum. iij.*

Ex literarum tuarū insinuatione accepimus, q. T. vxorem
suam in adulterio deprehensam, de tui antecessoris assensu
abiecit: quæ postmodum accepit habitū monachalem: sed di-
ctus T. antequam illa decederet, aliam superinduxit: & plures
suscepit filios ex eadem: & infra. Fra. t. igitur resp. quòd illos
debes abinuicem separare. Idem verò vir indicta ei de adul-
terio penitentia, aliam ducere poterit in vxorem.

Idem.

*Qui viuente vxore legitima cum secunda contrahit adultera,
etiam prima mortua separabitur à secunda, etiam si longo tempore
ei cohabitauit, & filios ex ea suscepit. Cap. v.*

Cum haberet vxorem legitimam A. nomine I. lator præ-
sentium, cum M. adulteriu perperauit. Cumq. super hoc
fuisse in ius vocatus, abiurauit adultera, & postmodum iura-
mento contempto viuente legitima, cum ea matrimoniu con-
trahere, & ipsi diu cohabitare presumpsit. demum prædicta A.
de presenti luce subtrahita, memoratus I. cum adultera per de-
f. de his
cennium est moratus, de qua decem filios procreauit. Tale
ergo damus consul. t. responsum, vt separetur omnino. * & eis indi-
gi.

in iuncta

Decretalium Gregorij Lib.iii. Tit.vij.

iniuncta penitentia, perpetua continentia indicatur, præsertim cum in dies suos ambo processerint, & tamdiu publice in adulterio & periurio ex certa scientia perdurantes, ecclesiam in gravi scandalo perturbant. Nosti enim quod Leo Papa statuit, ut nullus ducat in matrimonium, quam adulterio polluit, & quod hic plus processum fuit, quam si fides præstita duxerat fuisset adultera, ut defuncta legitima eam duceret in uxorem, cum eadem etiam prima viuente quasi matrimonialiter moechæ moechus adherere præsumpsit, & sacramentum suum temerè violare: quod utique connubium (ubi etiam nulla intercessit religio iuramenti) tam Greg. Papa, quam Triburiensis synodus detestatur, & utrumque hoc modo coniunctum præcepit publicæ penitentiae subiici, ac perpetuo sine ulla spe coniugij permanere. Nec aliquod eisdem I. & M. adminiculum adferunt ut simul maneant, quod decennio cohabitauerunt adinuicem, ac decem filios susceperunt, cum multiplicis prolis ita susceptæ magis eorum crimen exaggeret, & diuturnitas temporis peccatum non minuat, sed augmentet. Sollicitudinis tamen tue intererit, ut uterque liberis suis secundum quod eis suppetunt facultates, necessaria subministret.

Innocentius. iij. episcopo Spoletano.

Si quis mortua uxore contrahit cum ea quam viuente uxore sine fidei datione cognouerit, tenet matrimonium, dummodo in mortem defunctæ neuter fuerit machinatus. *Cap. vi.*

Significasti nobis, quod cum P. ciuis Spoletanus quandam M. mulierem duxisset legitime in uxorem: ea relicta, cuidam meretrici adherisset, & infra. Verum cum vxor ipsius esset viam vniuersæ carnis ingressa, meretricem cui adhererat, desponsauit. Nos igitur inquisitioni tue taliter respondemus, quod nisi alter eorum in mortem vxoris defunctæ fuerit machinatus, vel ea viuente sibi fidem dederit de matrimonio contrahendo, legitimum iudices matrimonium supradictum, excommunicato munus absolutionis si petierit iuxta formam ecclesiæ impensurus.

Idem Messanen. capitulo.

Si quis viuente prima secundam huius rei inficiam duxerit uxorem: mortua prima, licet remanet cum secunda, nouo consensu interveniente. *Capitulum septimum.*

Veniens ad præsentiam nostram G. laicus humili insinuatione monstrauit, quod cum in ciuitate Lemouicem quandam sibi matrimonialiter copulasset, ab ea recedens Messanam aduenit, ubi M. mulierem inficiam quæ aliam haberet uxorem, sibi solenni-

De coniugio leproforum.

302

solenniter copulauit: verum cum eidem penitentia fuisset iniuncta, ut ad legitimam rediret uxorem, & ipse propter hoc in suam patriam rediisset, uxorem suam inueniens carnis debita perfoluisse, ad Messaniam rediit ciuitatem, & supradictæ M. tanquam legitimæ cohabitauit vxori, & infra. Licet autem viuente uxore legitima prædictam M. sibi copulare nequiebat in uxorem: quia tamē uxore defuncta, utpote à lege ipsius solutus, in eandem M. de nouo potuit matrimonialiter consentire, dummodo non præstiterit fidem adulteræ, vel machinatus fuerit in mortem vxoris: mandamus quatenus si est ita, eidem G. ut supradictæ M. affectu adhaereat coniugali, licentiam concedatis.

Gregorius. ix. fratri R.

Contrahens cum secunda viuente prima, quam tamen non cognouit nec ante contractum nec post, mortua prima potest contrahere cum secunda. *Capitulum. viii.*

Si quis uxore viuente fide data promissit aliam se ducturum, vel cum ipsa de facto contraxit, si nec ante nec post (legitima eius superstita) cognouit eandem: quauis utriusque ipsorum pro eo quod in hoc grauiter deliquerint, sit penitentia iniungenda: non est tamen matrimonium quod cum ea contraxit post vxoris obitum, dirimendum. Caterum tolerari non debet si prius vel postea dum vixerit vxor ipsius, illam adulterio polluisset.

* Vide. l. cū qui. ff. ad. l. l. l. de adul.

* Vide Bar. in. l. miles. §. quarebat. ff. de adul.

De coniugio leproforum. Tit. viij.

Alexander. iij. Cantuariensis archiepiscopo.

Lepra superneniens non dissoluit matrimonium, nec matrimonium effectum: ideo ad inuicem maritali affectione coniuncti se tractare debent, aut ad perpetuam continentiam vouendam induci.

Capitulum primum.

Iruenit ad nos, quod cum hi qui lepra morbum incurrunt, de consuetudine generali à communione hominum separantur, nec uxores viros, nec viri uxores taliter ægrotantes sequuntur. Quoniam igitur cum vir & vxor vna caro sint, non debet alter sine altero esse diutius: mandamus, quatenus, ut uxores viros, & viri uxores, qui lepra morbum incurrunt, sequantur, & eis coniugali affectione ministrant, sollicitis exhortationibus inducere non postponas. Si vero ad hoc induci non poterant, eis arctius iniungas, ut uterque altero viuente continentiam seruet. Quod si mandatum tuum seruare contempserint, vinculo excommunicationis adstringas.

Gene. 2.

Idem

Decretalium Gregorij Lib.iiij. Tit.ix.

Idem Baronen. episcopo.

Coniuges propter lepram separandi non sunt à coniugio, & contrahere possunt matrimonium: & inuicem sibi reddere debitum tenentur.

Capitulum ii.

* Vide. l. rei iudica. c. cu. not. ff. solu. ma. tri. et. l. co. sensu. C. de repud.

Quoniam nemini licet (excepta causa fornicationis) vxorem dimittere: constat quod siue mulier lepra percussa fuerit, seu alia graui infirmitate detenta: non est à viro propterea separanda, vel etiam dimittenda. Leprosi autem si cōtinere nolunt, & aliquā quæ sibi nubere velit inuenerint, liberum est eis ad matrimonium conuolare. Quod si virum siue vxorē leprosum fieri cōtigerit, & infirmus à sano carnale debitum exigit, generali præcepto Apostoli, quod exigitur, est soluedum: cui præcepto nulla in hoc casu exceptio inuenitur.

Urbanus. iij. episcopo Florentino.

Sponsalia de futuro præcise non compellunt ad contrahendum matrimonium cum leproso, lepra post sponsalia superueniente.

Capitulum. iij.

Iterum: & infra. Quia postulasti, vtrum si post sponsalia de futuro inter legitimas personas cōtracta, antequam à viro mulier tradatur, alter eorum lepra morbu incurrat, alius ad consummandam copulam maritalem compelli debeat: respondemus, quod ad eam accipiendam cogi non debet, cum nondum inter eos matrimonium fuerit consummatum.

De coniugio seruorum. Tit.ix.

Hadrianus papa Salisburgen. archiepiscopo.

Seruas contradicente domino matrimonium contrahere potest, sed propter hoc non liberatur à seruitutis domino debitis.

Cap. i.

* Alias, Dignum est. Galat. 3.

Signum est, & infra. Sanè iuxta verbum Apostoli, sicut in Christo Iesu neque liber, neque seruus est à sacramētis ecclesie remouendus, ita nec inter seruos matrimonia debent vllatenus prohiberi: & si contradicentibus dominis & inuitis contracta fuerint, nulla ratione sunt propter hoc dissoluenda. Debita tamen & consueta seruitutis non minus debent propriis dominis exhiberi.

Alexan. iij. præposito & priori Mortarien.

Separatur matrimonium quando liber ignorat cum ancilla contraxerit, nisi postea hoc sciens illam cognouit.

Cap. ii.

Proposuit nobis M. mulier, quod cū vir eius cū ea diutius permanisset, notā ei seruilis conditionis obiecit, adserens eam

De natis ex libero ventre.

303

eam esse ancillam, quam liberā esse credebat cum eam duxit in vxorem: & infra. Mandamus, quatenus si constituerit quod idem vir præfatam mulierem postquam illam audiuit esse ancillam, carnaliter cognouit, ipsum monitione præmissa cōpellas, vt eam sicut vxorem maritali affectione pertractet. Si verò aliter fuerit, & sententiam diuortij proferri contingat, mulieri pecuniā, quā præfato viro pro dote concessit, restitui facias.

Urbanus. iij. Ariminen. episcopo.

Si consuetudo est in loco, quod partus conditionem patris sequatur, natus ex libero & ancilla liber est, & vt liber matrimonium contrahit.

Capitulum. iij.

Licet: & infra. Sanè super eo quod fuit propositum, an mulier possit diuortium postulare pro eo quod vir cum quo suæ conditionis ignara contraxit, seruus monasterij proponatur, cum econtra idem vir patrem suum, cuius conditionē secundum leges provincie sequeretur, tempore mortis pro libero se gessisset, & iam elapso decennio, nec patris, nec suo nomine se status controuersiam passum constanter asseruerit: videtur nobis ratione tēporis, & fauore libertatis, pro parte viri securius iudicandum.

Innocentius tertius H. episcopo.

Si liber contraxit cū ancilla ignorat, & ex quo sciuit nō consensit, separatur matrimonium, & cū alia cōtrahere poterit.

Cap. iij.

Ad nostram noueris audientiam peruenisse, quod G. presbyter cardi. apo. se. le. R. militem à muliere quadam propter conditionis separauit errorem. Ideoq. mandamus quatenus si constituerit quod miles ignoranter contraxit cum ancilla, ita quod postquam intellexit conditionem ipsius, nec facto, nec verbo consenserit, in eandē, propter quod per card. eundem ab eius fuerit consortio separatus, contrahendi cum alia liberam ipsi concedas auctoritate apostolica facultatem.

* Vide. l. et si cōtra. cum gl. si. et not. per Cy. C. de nup.

De natis ex libero ventre. Tit.x.

Gregorius nonus.

Natus ex libera vel liberta, liber est.

Capitulum. i.

Nedecens esse credimus, vt progeniti ex libera siue liberta filij ad seruitutem retrahatur. Propterea tibi præcipimus, vt si documenta nulla sint ab ecclesie parte, quæ documentis huiusmodi debeant obuiare, ab eius molestia sine aliqua retractatione compescas eandē. durū est enim, vt si alij pro mercede libertates tribuant, ab ecclesia, à qua tueri debent, reuocentur.

* Vide. l. alius ff. si ser. vindi.

De cognitione

Decretalium Gregorij Lib. iiii. Tit. xj.

De cognatione spirituali. Tit. xj.

Alexander. iij. Saler. archiepiscopo.

Filii duorum compatrum, per quorum neutrum deuentum est ad compaternitatem, licite contrahunt, nisi consuetudo repugnet: separantur autem si per eorum alterum vel vtrumque compaternitas est contracta. hoc dicit cum ea. super eo. infra eod. Capitulum. i.

Vtrum autem filij aut filie ante vel post compaternitatem geniti possint adinuicem copulari, canones secundum diuersorum locorum consuetudines contrarij inueniuntur. Et licet primus canon exinde editus, natos post compaternitatem adinuicem copulari prohibeat: alter tamē canon posterius editus, primum videtur corrigere: per quem statuitur, vt siue ante siue post compaternitatem geniti sunt, simul possint coniungi, excepta illa persona duntaxat, per quam ad compaternitatem venit. Vnde nobis videtur, vt secundum posteriorem canonem debeat observari: Nisi consuetudo ecclesie, quæ scandalum generet, aliter se habere noscatur.

Idem eidem.

Compaternitas scienter vel ignoranter superueniens inter coniuges coniugium non dissoluit. Capitulum. ii.

Si vir vel mulier scienter vel ignoranter filium suum de sacro fonte suscepit, an propter hoc separari debeat? Consult. t. t. respond. quod quauis generaliter sit institutum vt debeant separari, quidam tamen humanius sentientes, aliter statuerunt. Ideo nobis videtur, quod siue ex ignorantia, siue ex malitia id fecerint, non sunt ab inuicem separandi, nec alter alteri debitum debet subtrahere, nisi ad continentiam seruandam possint induci: quia si ex ignorantia id factum est, eos ignorantia excusare videtur. si ex malitia, eis sua fraus non debet patrocinari vel dolus.

Idem Vigiliē. episcopo.

Filii duorum compatrum, per quorum neutrum deuentum est ad compaternitatem, licite inuicem contrahunt matrimonium, si tamen subest consuetudo impediens & dirimens talia matrimonia seruanda est loci consuetudo. hoc dicit secundum intellectum magis communem, attingendo mentem capituli. Capitulum. iiii.

Super eo quod a nobis fraternalitas requisit de duorum compatrum filiis: Respondemus, quod si tales filij fuerint, per quorum alterum vel vtrumque patres ad compaternitatem

De cognatione spirituali.

304

tem venerant, eos coniungi nulla ratione sustineas, & coniunctos pontificali authoritate non differas separare. Caterum si per neutrum eorum ad compaternitatem ventum fuerit, de his te volumus consuetudinem tue metropolitane ecclesie vel aliarum circumpolicarum inquirere, & diligentius imitari, ita quod si eiusdem ecclesie consuetudo habeat inter eos non solum coniugium fieri, nec factum firmitatis robur habere: tu simili modo in ecclesia tibi commissa coniugium huiusmodi fieri non permittas: & si quos taliter coniunctos inueneris, iuxta earundem ecclesiarum consuetudinem ipsos separare ab inuicem non omittas. Verum si de consuetudine habeatur, vt talia coniugia permittantur, in ecclesia tua dissimulare poteris, ita quod nec contradicere, nec tuum videaris præstare assensum: quia sicut graue est antiquam consuetudinem circumadiacentium ecclesiarum super his contemnere, sic quoque grauius videtur, si propter eam huiusmodi coniugium tuum indulges assensum, cum posset sic in exemplum assumi.

Clemens tertius.

Inter patrem baptizati & uxorem leuantis prius ab eo cognitam, contrahitur compaternitas efficax ad matrimonium dirimendum. Capitulum. iiii.

Martinus Bertam duxit uxorem, Tebergam sibi copulauit Lotharius, qui Bertæ & Martini filium de sacro fonte suscepit. L. vero & B. sublati de medio, M. cum T. præfata contraxit. Nos autem consult. t. t. duximus respondendum, quod cum secundum verbum domini vir & mulier efficiatur per concubium vna caro, liquidum est Tebergam non posse matrimonialiter copulari Martino, qui compater eius fuerat, cum quo vna caro Teberga noscitur extitisse. Idem.

Compaternitas per catechismi contracta impedit matrimonium contrahendum, sed contractum non dirimit. Capitulum. v.

Contracto matrimonio inter P. & A. uxorem suam, quidam consanguinei eiusdem A. contra matrimonium obiecerunt, quod eadem in primo sacrali salis pabulo filium quondam concubine ipsius P. tenuit: & infra. Verum si constaret vera esse quæ diximus, non ideo tamen contractum matrimonium solueretur: quæ res vix contrahendo matrimonio impedimentum adferret. Ideoque mandamus, quatenus præfato P. auctoritate nostra iniungas, vt memoratam A. sicut uxorem maritali affectione pertractet, & carnale debitum ab ea licenter exigat & persoluat, siue ipsam ante matrimonium contractum cum P. siue postea consisterit hoc egisse: dum tamen si in fraudem

Gen. 2.
Matt. 19.
1. Cor. 6.
Ephes. 5.

Decretalium Gregorij Lib.iiij. Tit.xj.

dem hoc fecerit causa matrimonij separandi, pœnitentiâ pro præsumptione accipiat, matrimonio in sua firmitate durante.

Innocentius tertius episcopo & archidiacono Linconien.

Inter patrem baptizati & leuantem seu tenentem baptizatum, contrahitur cognatio spiritalis valida ad impediendum & dirimendum matrimonium post contractum. Cap. vi.

Veniens ad apostolicam sedem C. Anglicus & infra. Mandamus quatenus si constiterit H. mulierem prædicti viri filium de sacro fonte leuasse antequam eam desponsasset vxorem, vos inter eos diuortium app. postposita celebretis.

Idem magistro S. caho. Herforden.

Si filij duorum compatrum, per quorum alterum deuentum est ad compaternitatem, matrimonium contrahant, separantur: & tempore contractus scientes impedimentum illud denunciare tenentur. Capitulum septimum.

Tu nos duxit discretio consulendos, an natus ante compaternitatem, filiam compatris patris sui vel commatris sibi possit matrimonialiter copulare? & si contraxit, an debeant separari? & an conscij talis matrimonij teneantur illud in publico accusare? Super quo respondemus, quod huiusmodi personæ non possunt matrimonium contrahere: & si contraxerint, possunt abinuicem separari: & qui contractum sciuerint, debent ecclesie illud nunciare.

Gregorius nonus.

Inter baptizatum & filium baptizantis eritur cognatio spiritalis impediens & dirimens matrimonium inter eos contrahendum. hoc dicit. Capitulum. viii.

Ex literis vestris accepimus, quod cum Martha mulier eoram officiali Cantuarien. Alanum peteret in virum, & se adfidam ab eo ac carnaliter cognitam, per testes idoneos probauisset, dictorum tandem testium depositionibus publicatis, idem A. excipiendo proposuit, quod eam habere non poterat in vxorem, pro eo quod ipsum pater mulieris eiusdem, qui sacerdos extitit, baptizauit. Sed cum idem officialis exceptione huiusmodi non admissa definitiuam tulerit sententiam contra ipsum, & idem ad sedem apostolicam appellauerit: mandamus quatenus si est ita, eundem A. super hoc ab impetitione mulieris absolutis ipsius, eidem mulieri perpetuum silentium imponentes.

De cognat.

De cogn.lega. De eo qui cog. cõf. &c. 305

De cognatione legali. Tit.xij.

Nicolaus ad consul. Bul.

Inter adoptatam & filium adoptantis non potest durante adoptione consistere matrimonium. Cap. i. I qua per adoptionem mihi soror esse coeperit, quandiu durat adoptio, inter me & ipsam nuptiæ consistere non possunt.

De eo qui cognouit consanguineam vxoris suæ, vel sponsæ. Tit.xiiij.

EX consilio apud Metiam.

Adfinitas superueniens post matrimonium contractum, nõ soluit matrimonium, sed exactionem debiti impedit, & crimen incestus inhabilitat quo ad matrimonium contrahendum. Cap. i.

I quis cum filiastra sua scienter fornicatus fuerit: & nec a matre debitum petere, nec filiam vnquam habere potest vxorem: nec filiastra, nec ille vlllo vnquam tempore alijs se poterunt matrimonio copulare.

Alexander. iij. Pictauien. episcopo.

Adfinitas superueniens etiam per illicitum contum, dissoluit sponsalia de futuro, sed non matrimonium: & incestuosus contrahere non potest. Capitulum. ii.

Veniens ad nos presentium lator: & infra. Inqui. t. c. resp. quod si matrem sponsæ suæ cognouit, & spõte nunquam carnaliter adhaeruit, imponenda est ei pœnitentia paulo maior, quam pro adulterio: qua peracta, vel parte ipsius, poterit ex dispensatione cum alia matrimonium contrahere. Ceterum si sponsam cognouit, antequam matrem vel post, nunquam eam, vel aliam potest accipere in vxorem.

Idem.

Non separatur matrimonium ad dictum vnus adferentis adfinitatem inter coniuges præcessisse. Capitulum. iij.

De illo, qui vxorem fratris, antequam ei matrimonio iungeretur, se proposuit cognouisse: Respondemus, quod nisi hoc publicum & notorium fuerit, aut idoneis testibus comprobatum: prædictum matrimonium occasione illa ipsum impetere non permittas.

Celestinus tertius.

Q

Incestuosus

* vide no. in l. nõ fa- cile. §. ad- fines. ff. de gradi.

Decretalium Gregorij Liber. iij. Tit. xiiij.

Incestuosus matrimonium contrahere non debet: sed si contrahit, tenet: & tunc tenetur reddere, sed non potest debitum exigere, & non minus tenetur uxori necessaria administrare. Cap. iij.

Transmisse nobis tue literæ demonstrarunt, quod C. vxore sua defuncta, filiam ei⁹, priuignam videlicet propriam, copula carnali cognouit: postmodum aliam accipiens in vxorem, cum priuigna publice tamquam canis ad vomitum rediens, illicitam rem committere non expauit. Quia vero super his consilium requisisti, presenti pagina respondemus, quod legitime vxori cohabitans, & necessaria subministrans, non cognoscat eam quandiu vixerit, nisi ab ea fuerit requisit⁹, & tunc ad ipsam non sine graui cordis dolore accedat: qui etiam pro incestu & adulterio, donec cum ea permanerit, iuxta modum tui arbitrij penitentiam agens, postmodum si superuixerit ei, perpetuo sine spe coniugij permanebit.

Idem.

Non separatur matrimonium ad confessionem coniugum, qui dicunt adfinitatem præcessisse, etiam si rumor viciniae consentiat. Et est casus multum allegabilis & notabilis. Cap. iij.

Super eo quod postulas, utrum coniugatus, qui ante contractum matrimonium vxoris suæ consanguineam carnali cōmixtione cognouit, cum id fateatur vterque, & aliqua pars viciniae hoc adclamare dicatur, sit ab vxore sua iudicio ecclesie separandus: tua fra. respondemus, quod propter eorum confessionem tantum, vel rumorem viciniae, separari non debent: cum & quandoque nonnulli inter se contra matrimonium velint colludere, & ad confessionem incestus facile proficere, si suo iudicio crederent per iudicium ecclesie concurrendum. Rumor autem viciniae non adeo est iudicandus validus, quod nisi rationabiles & fide dignæ probationes accedant, possit bene contractum matrimonium irritari⁹.

Innocentius. iij. preposito Magdeburgensi.

Adfinitas superueniens non dissoluit sponsalia de presenti.

Cap. iij.

* vide
Bal. in l.
i. C. de p-
ba. & in
l. ea qui-
dem. C. de
adu.

Discretionem tuam: & infra. Sane ex parte tua fuit propositum, quod quidam cum muliere quadam legitime per verba de presenti contraxit, quam postmodum a se incognitam, cuidam consanguineo suo tradidit inquantum potuit renitentem. Ille vero cum ipsa, licet inuita, matrimonij solennia celebravit: sed mulier quam cito fuit reddita libertati, aufugit ab eo, & se priori viro restitui postulauit. Nos igitur inquisiti. t. t. respond. quod & viro pro tam turpi facinore grauis est penitentia

De eo qui cogn. cōsang. vxor. suæ &c. 306

tentia iniungenda, & mulier propter publicam honestatem est monenda sollicitè, ut nec primum repetat, cuius consanguineus eam licet inuitam cognouit: nec redeat ad secundum, cui non potest propter reatum adulterij commisceri: sed in continentia maneat, donec prior fuerit viam vniuersæ carnis ingressus. Quod si forsitan ad id induci nequiverit, vir prior cogatur redire ad ipsam, & maritali eam adfectione tractare: cum adulterium ei non possit obicere, qui eam adulterandam tradidit, præsertim inuitam. Nam etiam secundum euangelicam veritatem nunquam nisi propter fornicationis causam, aut vir vxorem, aut vxor possit dimittere virum: non tamen semper propter causam eandem, vel vxor virum, vel vir dimittere potest vxorem, cum possit exceptione vel replicatione legitima impediri. Sed nec adfinitas, quæ post contractum legitime matrimonium inter virum & vxorem inique contrahitur, ei debet officere, quæ huiusmodi iniquitatis particeps non exiit, cum suo iure non debeat sine sua culpa priuari: quæquæ a quodam prædecessore nostro dicatur in simili casu fuisse distinctum, utrum incestus vel adulterium manifestum fuerit, an occultum: aliis adserentibus inter gradum proximum & remotum esse potius distinguendum.

Idem Bisontinens. archiepiscopo.

Copula carnalis habita cum puella septem annorum, dirimit matrimonium postea contractum cum consanguinea. hoc dicit secundum unum intellectum. Cap. iij.

Raturnitati tuæ: & infra. Diuortij sententiā adprobamus, quā in eam canonicè promulgasti, qui illam sibi postea copulare præsumpsit, cuius antea sororem adhuc septennem contractis sponsalibus extraordinaria libidine noscitur polluisse.

Idem episcopo Gerundinens.

Adfinitas causata ex copula illicita rumpit sponsalia præcedentia, & priuat facultate contrahendi matrimonium. Cap. iij.

Ex literis. f. t. accepimus, quod G. lator carum matris puellæ quam intra nobiles annos desponsauerat in vxorē, carnaliter sepe cognouit, & post carnali cōmixtione puellam traxit adultam: & infra. Nos autem eidem viro penitentiam iniungi fecimus pro peccato: cōsul. t. respondentes, quod eis ab inuicē separatis, mulier alteri viro non nubat, si postquam nouit viri & matris delictū, ei non erubuit cōmisceri. Vir etiam & mater mulieris nunquā debent ad alias nuptias cōuolare, sed semper continentiam seruare tenentur, & enorme desistere delictum, quod pro nefanda libidine contraxerunt, præsertim

Matth. 19
Mar. 10.
Luc. 16.

Decretalium Gregorij Lib.iii. Tit.xiiij.

Et circa personas huiusmodi de lapsu carnis minime timeatur.

Idem episcopo Magdeburgen.

Idem quo ad titulum dicit quod de re supra proxi. Cap. x.

Veniens ad apostolicam sedem E. laicus nobis proposuit, quod cum tempore infantie sue quandam puellam se duxit iurauerit in uxorem, quam cito ad legitimam pervenisset etatem, pater puellae cōsideratione huiusmodi fidei-
forum obligatione hincinde firmata, * eum in propriam domum recepit, & nutritiū insimul cum puella: deinde ex conversatione diuturna sorori puellae carnaliter se coniunxit. tandem amicorum suorum deiectione instantia, quam iurauerat in uxorem accepit: & nuptiis celebratis, quando se illi opportunitas ingerebat, cognoscebat utramque. Verum licet in praesentia tua super hoc fuerit aduersatus, conuinci tamen non potuit, nec suum voluit confiteri delictum: nunc autem reuersus ad eor. poenitens de commissis, salutis suae consilium requirit impendi. Cum igitur non tantum a malo, sed ab omni specie mali praecipiat. apostolus abstinere: mandamus, quatenus praedicto E. pro huiusmodi enormitatis excessu iniuncta poenitentia competenti, consulas ei, monens illum salubriter & inducens, ut decetero abstinere ab utraque.

Idem archiepiscopo Strigoniensi.

Adfinitas superueniens non dissolvit matrimonium. Cap. x.

Ux fraternitatis deuotio postulauit, utrum is, qui cum sorore legitime coniugis fornicatur, cum uxore possit postmodum cōmorari, & exigere debitum ac soluere requisitus.

Non igitur respondemus, quod uxor & a commixtione viri abstineat propter publicam honestatem, & in continentia maneat, donec vir viam vniuersae carnis ingressus fuerit, diligentius est monenda. Quod si forte commotioni parere recusans talis fuerit, ut de lapsu timeatur ipsius, vir eius poterit & debet cum dei timore debitum ei soluere coniugale, cum adfinitas post matrimonium inique contracta, illi nocere non debeat, quae iniquitatis particeps non existit.

Gregorius. ix. episcopo Pictauiensi.

Summatum est supra capitulum proximo. Capitulum. xi.

Ordauit mulieris petitio cōtinebat, quod I. laicus cum ipsa, quae nondum decimum aetatis suae annum compleuerat, per verba de futuro contraxit, & ea intra eiusdem anni spaciū carnaliter cognita, matre ipsius sibi matrimonialiter copulare, & ad damnata commixtionis amplexus procedere non expauit: & infra. Quare praefata I. supplicauit, ut cum carnis stimulis resistere

De consanguinitate & adfinitate. 307

resistere nequeat, sibi ne iure suo sine sua propria culpa fraudetur) prouidere salubriter dignemur. Eapropter mandamus, quatenus (si res ita se habet) utrumque ipsorum ad vovendam perpetuam continentiam adtentē moneas & inducas: & si ad eam induci nequiverint, memoratum I. (iniuncta ei primitus pro commissis incestu poenitentia competenti) ut eidem cohabitare, & coniugale debitum reddat exactus, ecclesiastica censura compellas.

De consanguinitate & adfinitate. Titulus. xiiij.

Alexander tertius Casien. abbati.

Separatur matrimonium contra actum inter adfines primi generis, & quarti gradus. Capitulum. i.

Literis tuis accepimus, quod cum quidam secreto quandam viduam subarrasset, & carnaliter cognouisset: & infra. Tandem cum vir paratus esset eam in conspectu ecclesiae subarrare, surrexerunt duo proponentes, quod iste, qui eam subarrare volebat, priorem virum quarto gradu consanguinitatis attingit. vnus autem ita se audisse iurauit, alius noluit id iuramento firmare: & infra. Nunc questio prima reuixit, & iurauerunt duo corā archipresbytero Plumbarolae, quod primus vir fuit superstiti quinto consanguinitatis gradu coniunctus. Quocirca mandamus, quatenus utramque partem ante tuam praesentiam conuoces, & facias testes coram te iurare: & infra. Inquisita vero diligentius veritate, si per testes circumspectos omni exceptione maiores inueneris, quod primus vir superstitem quarto gradu consanguinitatis attingit, non differas diuortij sententiam promulgare. Aque enim (ut canones dicunt) abstinendum est a consanguineis uxoris, ut propriis. Ceterum tuam prudentiam volumus non latere, quod non sunt causae matrimonij tractandae per quoslibet, sed per iudices discretos, qui potestatem habeant iudicandi, & statuta canonum non ignorent.

Verba. iij. Burdega. archiepiscopo.

Adfinitas superueniens, de qua saltem constat per famam, soluit sponsalia de futuro. Capitulum. ii.

Super eo quod iuuenem adferis puellam nodum nubilem sibi interposita desponsasse, quae iam facta nubilus cum repetit: & ille excipit dicens: se non debere ei ducere, pro eo quod postquam puellam adidauit eandem, carnaliter propinquam

Q. iij. ipsius

Decretalium Gregorij Lib.iiiij. Tit.xiiij.

ipius cognouit: Inquis. t. r. respond. quod si manifestū est iuuenem cognouisse propinquam prædictæ puellæ, vel si nō est manifestum, fama tamen loci hoc habet, cum esset spōsa tantummodo de tutore, idem ab eius impetitione debet absolui.

Celestinus tertius.

Si dispensatur cum aliquo, ut possit contrahere in certo gradu aliis prohibito, requiritur quod uterque contrahentium toto gradu distet à stipite, præsertim si hoc habet consuetudo. Cap. iiii.

Quod dilectio: & infra. Quæsiuisti, utrum is, qui à stipite per descendentem lineam sexto vel septimo gradu distat, possit ei, quæ ex altera parte per lineam descendente ab eodem stipite secundo vel tertio gradu distat, matrimonialiter copulari propter indulgentiam apostolicæ sedis legati, qua permissum est hominibus terræ illius in sexto gradu coniungi? Quod videtur posse fieri secundū regulā, qua dicitur, Quoto gradu quis distat à stipite, & à quolibet per aliam lineam descendentē ab eodē: cum tamen de consuetudine terræ si quādo talis casus emerferit, incolæ propter proximorem gradum cōiunctos separent, & impediant copulari volentes. Nos itaque respondemus, quod indulgentia illa sic est intelligenda, quod uterque coniungendorū distet à stipite sexto gradu. Si vero alter sexto vel septimo gradu distat à stipite, alter autem secundo vel tertio, coniungi nō debent. unde in hac parte consultius duximus multitudinē & obseruatē consuetudini deferendum, quā aliud in dissensionem, & scandalum populi statuendum, quadam adhibita nouitate.

Inno. iij. archiepiscopo & capitulo Tiron.

Infideles coniuncti in gradu prohibito à lege canonica, post baptismum non separantur. Capitulum. iiii.

DE infidelibus ad fidem conuersis, utrum si ante cōuersionem suam secundum legis veteris instituta, circa gradus consanguinitatis à canone denotatos coniuncti fuerint, separari debeant post baptismum: Consul. t. r. duximus respondendum, quod matrimonium sic contractum non est post baptismi lauerum separandum, cum à Iudeis dominus requisitus, si liceret uxorem ex quacunque causa dimittere, ipse respondit: Quos deus cōiunxit, homo non separet. per hoc innuens esse matrimonium inter eos.

Idem Rossanen. archiepiscopo.

Consanguinei mariti cum consanguineis vxoris licite contrahunt. hoc primo. In gradibus prohibitis non possunt matrimonia contrahi, etiam si hoc habeat consuetudo. hoc secundo. Cap. v.

Quod

De consanguinitate & adfinitate. 308

Quod super his: & infra. Super eo igitur, quod pater & filius cum matre & filia, & duo cognati cum duabus cognatis, auunculus & nepos cū duabus sororibus contrahunt matrimonia, taliter tibi duximus respondendum, quod licet omnes consanguinei viri sint adfines vxoris, & omnes cōsanguinei vxoris sint viri adfines: inter consanguineos tamē vxoris & viri, ex eorundē scilicet viri & vxoris cōiugio, nulla prorsus adfinitas est contracta, propter quam inter eos matrimonium debeat impediri. Ne autem intra gradus prohibitos matrimonium contrahatur, debes publice inhibere, & præsumptores ecclesiastica districtione punire, non obstante consuetudine, quæ dicenda est potius corruptela. *

Idem.

Non valet dispensatio obtenta à papa super matrimonio inter consanguineos contracto, si ibi causa falsa sit expressa, nisi postea eam papa confirmaret. h. d. secundum verum & communem intellectum. Capitulum. vi.

Quia circa. & infra. Porro de nobili viro N. pro cuius dispensatione, indulgentia scilicet remanendi cum ea, quæ ipsum quinto consanguinitatis gradu cōtingit, à sede apost. obtinēda, falsa nobis causa fuerat allegata, proles videlicet: Cum tamen ante dispensationē obtentam vnica filia, quam habebat, viā fuerit vniuersæ carnis ingressa, prout tua consultatio continebat: dissimulare poteris, ut remaneant in copula sic contracta, cum ex separatione (sicut adferri) græue videas scandalum imminere.

Idem.

Testes qui de consanguinitate deponunt, computationem debent à stipite vel germine incipere. Capitulum. vii.

Tu nos duxit. f. consulēdos, utrum illorum sufficiat testimonium ad matrimonium dirimendum, qui consanguinitatis gradus ab auūculo & nepore, videlicet fratris filio vel sororis inceperint cōputare? Nos igitur inquis. t. r. r. quod cū coniugium multum fauoris obtineat, testes, qui ad diuortium celebrandum producti consanguinitatis gradus computant, à stipite debent incipere: id est, à parētibus vel germanis, & sic per ordinē distinguere gradus, nominibus propriis, vel equipollentibus indicis designando personas, præsertim cum sepius testimonium perhibeant de auditu: quod quia minus est validum, nō est in articulo huiusmodi nimium laxanda facultas: quum qua ratione computationem inciperent à secundo, eadem ab vltioribus inchoarent.

Q. iij

Idem.

* vide. l. omnes indices. C. de decu. li. x.

Decretalium Gregorij Lib.iii. Tit.xiii.

Idem in concilio generali.

In secundo & tertio adfinitatis genere tollitur prohibitio, quæ olim erat in matrimonio contrahendo. Similiter tollitur prohibitio de sobole suscepta ex secundo nuptiis, quæ olim non poterat contrahere cum cognatione prioris viri. Et prohibitio coniugii ultra quartum consanguinitatis & adfinitatis gradum non extenditur. hoc dicit iste textus, qui quotidie allegatur, & est singularis in materia sua.

Capitulum.viii.

Non debet reprehensibile iudicari, si secundum varietatem temporum, statuta quandoque variantur humana, præsertim cum vergens necessitas, vel euidens utilitas id exposcit: quoniam ipse deus ex his quæ in veteri testamento statuerat, nonnulla mutauit in nouo. Cum ergo prohibitiones de coniugio in secundo & tertio adfinitatis genere minime contrahendo, & de sobole suscepta ex secundis nuptiis, cognationi viri non copulanda prioris, & difficultatem frequenter inducant, & aliquando periculum pariant animarum, cum cessante prohibitione, cesset effectus: constitutiones super hoc editas, sacri adprobatione concilij reuocantes, præfenti constitutione decernimus, ut sic contrahentes de cætero libere copulentur. Prohibitio quoque copulæ coniugalis quartum consanguinitatis & adfinitatis gradum de cætero non excedat: quoniam in vltioribus gradibus iam non potest absque graui dispendio huiusmodi prohibitio generaliter observari. Quaternarius vero numerus bene congruit prohibitioni coniugii corporalis, de quo dicit Apostolus, quod vir non habet potestatem sui corporis, sed mulier: neque mulier habet potestatem sui corporis, sed vir: quia quatuor sunt humores in corpore, qui constant ex quatuor elementis. Cum ergo iam usque ad quartum gradum prohibitio coniugalis copulæ sit restricta: eam ita volumus esse perpetuam, non obstantibus constitutionibus super hoc dudum editis, vel ab aliis, vel à nobis: ut si quis contra prohibitionem huiusmodi præsumpserit copulari, nulla longinquitate defendatur annorum: cum diuturnitas temporum non minuit peccatum, sed augeat, tantoque sunt grauiora crimina, quanto diutius infelicem animam detinent alligatam.

Gregorius nonus.

Distans à stipite quarto gradu vel ceteriori, cum distante quinto, vel vltiori, contrahere potest. h. d. cum glossa. Capitulum.ix.

Vir, qui à stipite quarto gradu, & mulier, quæ ex alio latere distat quinto, secundum regulam adprobata. qua dicitur, Quoto gradu remotior distat à stipite, & à quolibet per aliam

De frigidis & maleficiatis.

309

aliam lineam descendentium ex eodem: licite possunt matrimonialiter copulari.

De frigidis & maleficiatis, & impotentia coeundi. Tit. xv.

Ex Brocardico lib.xviii.

Si marito prouocante ad diuortium, & se impotentem asserente, mulier hoc idem fatetur, seruata solemnitate canonica matrimonium indistincte dirimitur: sed si decipiatur ecclesia, primum matrimonium separatur. si vero muliere agente vir asserat se potentem, nisi per aspectum corporis, vel alio indubitato modo conuincatur: mulier non auditur. sed si vir hoc idem confitetur vel conuincitur, matrimonium separatur, & mulieri contrahendi licentia datur. h. d. secundum Hostien.

Capitulum.i.

Accepiisti mulierem, & per aliquod tempus habuisti, per mensem, aut per tres, aut per annum: & nunc primum dixisti te esse frigidæ naturæ, ita ut non potuisses coire cum illa, nec cum aliqua alia. si illa, quæ vxor tua esse debuit, eadem adfirmat, quæ tu dicis, & probari potest per verum iudicium ita esse ut dicis, separari potestis, ea tamen ratione, ut si tu post aliam acceperis, reus periurij diiudicaris: & iterum post peractam penitentiam priora connubia reparare debebis. Illa autem si prior post annum, aut dimidium, ad episcopum, aut eius missum proclamauerit, dicens quod non cognouisses eam, tu autem contrarium adfirmas, tibi credendum est, eo quod caput ex mulieris: quia si proclamare voluit, cur tamdiu tacuit? cito enim & in paruo tempore scire potuit, si secum coire potuisses. Si autem statim in ipsa nouitate post mensem, aut duos, ad episcopum, aut eius missum proclamauerit dicens, volo esse mater, volo filios procreare, & ideo maritum accepi: sed vir quæ accepi, frigidæ naturæ est, & non potest illa facere propter quæ illum accepi: si probari potest per rectum iudicium, separari potestis, & illa si vult, nubat in domino. *

Alexan. iij. Ambianen. episcopo.

Impotens ad copulam, est impotens ad contrahendum matrimonium. siue sit impedimentum ætatis, siue naturæ. Capitulum.ii. vnde vi.

Quod sedem: & infra. Sicut puer, qui non potest reddere debitum, non est aptus coniugio: sic qui impotentes sunt, minime apti ad contrahenda matrimonia reputantur.

Idem.

Natu-

* Vide l. scripto. cū ibi not. ff.

Decretalium Gregorij Lib.iii. Tit.xv.

Naturale impedimentum ad coitum, inseparabile arte medico-
rum, matrimonium impedit. Capitulum.iii.

Ex literis tuis accepimus, quod quidam sedecim annorum,
quandam annorum tredecim duxit uxorem: qui cum de-
bitum reddere non posset, mulier tam grauem infirmitatem
contraxit, ut omnino viro sit facta inutilis, & instrumentum e-
ius impeditum, ita quod vir ei commisceri non potest. Re-
spondemus igitur, quod si vitium illud mulier a natura con-
traxit, nec ope medicorum poterit adiuuari, viro aliam acci-
piendi liberam tribuas facultatem.

Lucius tertius.

Contrahens scienter cum impotenti ad copulam, ab ea non se-
paratur. Capitulum.iiii.

Consultationi tuae, qua nos consulisti, utrum foemina clau-
se impotentes commisceri maribus, matrimonium possint
contrahere: & si contraxerint, an debeat rescindi? Taliter re-
spon. q. licet incredibile videatur, q. aliquis cu talibus contra-
hat matrimonium: Romana tamen ecclesia consuevit in con-
similibus iudicare, ut quas tanquam uxores habere non possunt,
habeant ut sorores.

Caelestinus. iij.

Si de impotentia coeundi constet, statim matrimonium separa-
tur: alias cohabitauit coniuges per triennium: & si cum septima
manu propinquorum in aut quod dederunt operam carnali copu-
la, & non potuerunt coniungi, statim separantur. Ita communiter
summat. Capitulum.v.

Laudabilem: & infra. Requisisti quantum tempus indul-
gendum sit naturaliter frigidis ad experientiam copulae
nuptialis: & infra. Nos vero in praesenti consulatione senti-
mus, ut a tempore celebrati coniugij, si frigiditas prius pro-
bata non posset, cohabitent per triennium: quo elapso, si nec
tunc cohabitare voluerint, & iuxta decret. Grego. mulier per
iustum iudicium de viro probare potuerit, q. cu ea coire non pos-
sit, accipiat alium: si autem ille aliam acceperit, separentur. Quod
si ambo consentiant simul esse: vir eam, et si non ut uxorem, sal-
tem habeat ut sororem. Si autem q. nunquam se inuicem cognou-
erint ambo fatentur, cum septima manu propinquorum, vel
vicinorum bonae famae, si propinqui defuerint, tactis sacrosan-
ctis euangelis uterq. iureiurando dicat, q. nunquam per car-
nis copula vna caro effecti fuissent, & tunc videtur, q. mulier
valeat ad secundas nuptias concubare. Verum si ille aliam du-
xerit, tunc hi qui iurauerant, rei perijuri teneantur, & peracta
penitentia cogantur ad connubia priora redire.

Innocen.

De frigidis & maleficiatis.

310

Innocen. iij. Altissiodorens. episcopo.

Propter afflictionem mulieris, si appareat, quod prater diuinum
miraculum absque periculo corporali habilis reddi non potest, se-
paratur matrimonium: redintegratur tamen, si postea adpareat ec-
clesiam fuisse deceptam. Capitulum.vi.

Fraternitatis tuae literas recepimus, continentes q. O mulier
euidam viro matrimonialiter nupsit, cum quo per multos
annos morata, non potuit carnaliter ab ipso cognosci. Licet au-
tem per archipresbyterum tuum super hoc fuisses edocta: tu
tamen volens habere certitudinem plenior, quasdam ma-
tronas tuae parociae promidas & honestas, ad tuam praesentiam
euocasti, districtè illis iniunges sub periculo animarum, ut mu-
lierem ipsam prudenter inspicerent, & perquirerent diligen-
ter, utrum idonea esset ad viriles amplexus: quae tandem in fi-
de sua tibi adseruere constanter, q. eade nunquam poterat esse
mater aut coniunx, tanquam cui naturale deesset instrumen-
tum. Unde inter ipsam & virum diuortium celebrasti, mulierem
inducens, ut ad religionem aliquam se transferret, perpetuam
continentiam seruatura: & viro licentiam tribuisti, ut uxorem
duceret, quia pater fieri cupiebat. Contigit autem postea, quod
mulier inuenit qui seras huiusmodi referauit, & abiiciens con-
tinentiam, quam promissit, G. latiori praesentium supernupsit.
Quamuis igitur semiplene nobis expresseris, quomodo dicta
mulier se promiserit continentiam seruaturam, virum videli-
cet simplici verbo, an voto solenni, utrumve ad religionem tra-
sierit, ut promissit, an contra promissionem suam in domo re-
maiserit, & qualiter seras illas fecerit referari, utrum videlicet
artificio medici, an concubitu viri, seu alio quolibet modo: nos
tamen perspicaciter adtendentes, quod impedimentum illud
non erat perpetuum, quod prater diuinum miraculum per o-
pus humanum absque corporali periculo potuit remoueri: sen-
tentiam diuortij per errorem licet probabilem nouimus esse
prolatam, cum pateat ex post facto, quod ipsa cognoscibilis
erat illi, cuius simili commiscetur: & ideo inter ipsam & primum
virum dicimus matrimonium extitisse: quare inter ea & praes-
entium Gu. matrimonium non esse censemus, eosque praecipimus
ab inuicem separari. Et si praedicta mulier ad religionem
transiit (sicut adserit promississe) primus vir, qui non co-
gnouit eandem, cum ea remaneat, cum qua postmodum
ecclesiae auctoritate contraxit: alioquin ea dimissa debet ad
illam redire, cum qua primo contraxit, nisi se voto mulier
illa contrinxerit ad continentiam obseruandam, ut intelliga-
tur.

Decretalium Gregorij Lib.iiij. Tit.xv.

tur per hoc cum prefato Gu. fornicata fuisse, vel nisi se fornicario modo alij viro miscuerit, vt primus vir pretextu fornicationis, eius velit consortium declinare. nam si tantum simplici verbo se promisit continetiam seruaturam, & postea in conspectu ecclesie nupit memorato Gu. quamdiu articulus iste dubitabilis erat, presumi non debet quod fornicaretur cum illo, sed amodo non debet cu illo aliquatenus remanere.

Per hac autem questionem illam noueris esse solutam, qua queritur, vtrum ea que adeo arcta est, vt nulli possit carnaliter commisceri, nisi per incisionem, aut alio sibi modo violentia inferatur, non solummodo leuis, sed forte tam grauis, vt ex ea mortis periculum timeatur, ad matrimonium contrahendum debeat idonea perhiberi. Similiter illa, que viro cui nupserat, adeo arcta est, vt nunquam ab eo valeat desorari: si ab eo sit per iudicium ecclesie separata, & nubat alteri, cui arcta non sit, & per frequentem vsum secundi reddatur etiam apta primo: vtrum ad eum redire debeat, cum quo prius fordux inserat coniugale. De talibus autem non est facile iudicandum cum finale iudicium pendeat ex futuro.

Honorius tertius.

Si vxor dicit virum cui cohabitauit per triennium, non habere potentiam coeundi, et hoc iurantibus cum septima manu propinquorum, matrimonium separat. h. d. in hacendo verbis litera.

Capitulum septimum.

Litera vestra nobis transmissa continebat, quod cum causa matrimonij, que inter M. mulierem & A. eius virum vertitur, vobis fuisset ab I. Papa predecessore nostro commissa, dicta M. proposuit, q. cum octo annis elapsis dicto A. fuisset matrimonialiter copulata, & licet diu cohabitasset eidem, adhuc integra permanebat: eo quod predictus vir eius non habebat potestatem coeundi: quare petebat diuortium celebrari: predictus vero A. fatebatur, quod illam nunquam cognouerat: tamen se habere potentiam cognoscendi alias adseribat. Vos vero, ne id coniteretur in fraudem, a matronis bonae opinionis, fide dignis, ac expertis in opere nuptiali, dicta fecistis inspicere mulierem: que perhibuerunt testimoniu ipsam adhuc virginem permanere. Postmodum per presbyterum, de cuius parocia vir extitit, fecistis inquiri, vtrum ipse aliquam cognouisset: nec per inquisitionem ipsam vobis constare potuit aliquam esse carnaliter cognitam ab eodem. Muliere autem requirere diuortium, & dicere, quod mater esse volebat, & filios procreare, proponere vero viro, quod paratus erat stare consilio

De matrimonio contracto &c.

311

filio ecclesie, iniunctis eisdem, vt agerent penitentiam de commissis, & sic forte placeret deo, qui matrimonij fuit institutor & author, vt opus matrimonij consummarent: qui post plures terminos ad vestram reuersi presentiam, colona voce dixerunt, quod non poterant carnaliter commisceri. Quocirca mandamus, quatenus si ita est, & constiterit vobis prefatum virum & muliere intra predictos octo annos, per continuum trienniu in simul habitasse: ipsi cum septima propinquorum manu firmiter iuramento se commisceri carnaliter nequiuisse, proferatis diuortij sententiam inter eos.

De matrimonio contracto contra interdictum ecclesie. Tit. xvj.

Alexander. iij. Paduen. episcopo.

Matrimonium contra interdictum ecclesie vel iudicium factum seu contractum, propter hoc solum non dirimitur: imponitur tamen penitentia sic contrahentibus, & separantur, donec cognoscatur de causa interdicti. h. d. in effectu totus iste titulus. Cap. i.

Litera, quas tua nobis fraternitas destinauit, expresse declarant, quod cum quidam fororem suam iam nubilem cuida se daturum in vxore ea presente & consentiente, prefato iuramento firmasset: & illa non post multos dies dona & munera viri secundum morem terre sponte suscipiens, ipsum tanquam proprium virum saepe amplexata fuisset: tandem mortuo fratre, a proprio viri sui fratre se desponsari permisit, & quod ab illo cognita fuisset, mendaciter adseuerat. Cumque ei prohibuisses publice, ne cui illorum, vel alicui se copularet, ipsa spreteis monitis tuis, alij nubere non expauit: demum cum mulieri precepisses, vt ad domum matris rediret, ipsa nostram audientiam adpellauit: & infra. Mandamus quatenus si est ita, prefatam mulierem (ne mandatum tuum contempibile videatur) ad domum matris redire compellas, & imposita sibi de tanto excessu penitentia condigna, postquam in domo materna per mensem steterit, ad tertium reuerti permittas.

Idem Vigorien. & Baron. episcopis.

Sponsalia de futuro cum vna etiam contra interdictum ecclesie contracta, non habent dirimere matrimonium postea contractum cum alia.

Capitulum secundum.

Ex literis Cantuarien. archiepiscopi ad nos peruenit, quod cum G. de sancto Leodegario M. filiam suam absentem euidam

Decretalium Gregorij Lib.iiiij. Tit.xvij.

euidam R. nomine desponsasset & infra. Postea orta suspitione, quod prefatus R. ad alia desideraret vota transire, ad examen fuit dicti archiepiscopi causa perlata: qui sub anathematis interminatione prohibuit, ne antequam de prescripto negotio plenè constaret, vir ad secunda vota transiret. sed ipse prescripta prohibitione contempta, filium G. in facie ecclesie sibi solenniter copulauit uxorem: & infra. Cum archiepiscopus vellet de matrimonio primo cognoscere, dicta M. adpellationis vocem emisit: cuius adpellationi archiepiscopus deferens, eidem sub excommunicationis interminatione districtius interdixit, ne cui nuberet, donec causa ipsa finem debitum sortiretur. ipsa tamen de remedio adpellationis confusa, euidam alij Gu. nomine nupsit: & infra. Mandamus quatenus si nihil constiterit quod impediatur præter consensum de futuro, qui inter prefatos R. & M. adferitur prescriptis, secunda matrimonia inuolubiliter obseruanda sublato adpel. obstaculo iudicetis. Licet enim contra interdictum ecclesie ad secunda vota transire non debuerit, non est tamen conueniens, ut ob id solum sacramentum coniugij dissoluitur: aliqua tamen penitentia eis debet imponi, quia contra prohibitionem ecclesie hoc fecerunt.

Idem Paduano episcopo.

Si hi qui dicebantur consanguinei, contraxerunt contra preceptum induci, debent separari, donec de causa cognoscatur.

Capitulum tertium.

DE muliere: & infra. Illos autem, qui pro consanguinitate prohibentur coniungi, & post contra interdictum ecclesie se receperint, excommunicationi debes subiicere, donec tandiu separentur, quousque legitime cognoscatur, virum eorum matrimonium possit & debeat iure stare.

Qui filij sint legitimi. Tit. xvij.

Alexander tertius.

Naturalis ex soluto genitus & soluta, legitimatur per subsequens parentum coniugium, etiam quo ad hereditatem.

Capitulum primum.

Conquestus est nobis H. quod cum quadam mulierem in uxorem acceperit, R. patruus mulieris ipsam exheredare conatur, eo quod ante desponsationem matris sue nata fuerit, licet postea pater mulieris prefata matrem ipsius acceperit in uxorem. Ideoque mandamus, quatenus si est ita, eam legitimam

Qui filij sint legitimi.

312

timam iudicetis, predicto R. inhibentes ne diste mulieri hac occasione super hereditate paterna molestia inferat vel gramen. Si autem contra hoc venire presumpserit, contra eum seueritate ecclesiastica procedatis.

Idem.

Separato matrimonio in facie ecclesie contracto, filij geniti vel concepti ante sententiam sunt legitimi.

Cap. ii.

Cum inter I. virum, & T. mulierem diuortij sententia canonice sit prolata, filij eorum non debent exinde sustinere iacturam, cum parentes eorum publice sine contradictione ecclesie inter se contraxisse noscantur. Ideoque sancimus, ut filij eorum, quos ante diuortium habuerunt, & qui concepti fuerant ante latam sententiam, non minus habeantur legitimi, & quod in bona paterna hereditario iure succedant, & de parentum facultatibus nutriantur.

Idem Rothomagen. archiepiscopo.

Statu verbo viri & mulieris qui negant aliquem filium, nisi indicis & testibus probetur contrarium.

Cap. iii.

Transmisit nobis tua litera continebant, quod cum N. usque ad iuuentutem quendam puerum nutriisset, uxore sua M. tunc non desponsata sibi cohabitante, postmodum ipsam legitime desponsauit, & filios sustulit ex eadem: quibus paternam hereditatem petentibus, predictus iuuenis contradicit gerens se filium & heredem, quauis à vicinia, quæ ipsum filium eorum esse credebatur, spurius diceretur: predicti vero N. & vxor eius prefatum iuuenem spurium suum aut legitimum filium esse negabant, sed dicebant, quod eum pietatis intuitu nutriissent. Cum autem questio coram te mota esset, & predictus iuuenis pro eo, quod iuri stare nolebat, vinculo sit excommunicationis adstrictus: Consul. t. resp. quod in tali casu standum est verbo viri & mulieris: nisi certis indicis & testibus tibi constiterit esse filium iuuenem memoratum.

Idem Exoniens. & Vinconiens. episcopis, & abba. Herfordens.

Illegitima proles est, quam viro viuente vxor ex adulterio concepit, siue cum adultero siue cum viro moretur.

Cap. iiii.

Causam quæ: & infra. Si constiterit quod Agatha de Anelina muliere tempore Alani viri sui, ipsa cum eo tanquam cum viro suo morante, vel R. patre dictæ Agathæ ipsam A. adhuc habente virum publice tenente nata fuit, eam non fuisse legitimam eiusdem R. filiam iudicetis: quia non potuit esse vxor, quæ viri sui torum maculans, alij dum ille viueret, copulari presumpserit.

Idem

Decretalium Gregorij Lib.iiiij. Tit.xvij.

Idem Exoniensis episcopo, & abbati Herforden.

Quæstio natiuitatis opposita petenti hereditatem coram iudice seculari, est ad ecclesiasticum iudicem transmittenda. h. d. & est textus multum notabilis & allegabilis. Capitulum.vi.

Lator præsentium R. & infra. Cum autem idem R. H. coram seculari iudice super hereditate aui eiusdem R. patris dicti H. traxisset in causam, illa sibi præsumpsit obliuiscere, quod pater eius non fuit de legitimo matrimonio natus, & ideo de hereditate aui sui nihil possit in successorio vindicare: tandem cum super questione natiuitatis coram Norwicensi episcopo tractatum fuisset, ad nostram extitit audientiam appellatum: & infra. Ideoq; mandamus, quatenus causam super questione natiuitatis patris eiusdem R. intra duos menses sublato appellacionis obstaculo terminetis. Si vero intra duos menses præfatus H. non poterit probare legitime quod obiecit, extunc seculari dño, sub cuius iudicio de hereditate causa vertitur, intimetis: vt pro questione natiuitatis non dimittat, quin causam super hereditate audiat & decedat.

Idem Exon. episcopo.

Naturales legitimantur per subsequens parentum coniugium, si uir uero non. h. d. inherendo uerbis litera. Et est cap. famosum, & quotidie allegatur in utroque foro. Cap. vi.

Tanta est vis matrimonij, vt qui antea sunt geniti, post contractum matrimonium legitimi habeantur. Si autem uir uiuente uxore sua aliam cognouerit, & ex ea prolem suscepit, licet post mortem uxoris eandem duxerit, nihilominus spurcius erit filius: * & ab hereditate repellendus, præsertim si in mortem uxoris prioris alteruter eorum aliquid fuerit machinatus.

Idem London. & Vigoriensis episcopis.

De causa civili inter laicos non cognoscit ecclesia: cognoscit tamen an quis sit de legitimo matrimonio natus. Cap. vii.

Causam, quæ inter R. & F. super eo, quod mater dicti R. dicitur non fuisse de legitimo matrimonio nata, agitari dignoscitur, uobis commisimus terminandam. Verum quia literis nostris inseri fecimus, vt præfatus R. possessionem omnium quorum possessor extitit, quando auus suus proficiscendi Hierosolyma iter adripuit, ante principalis cause ingressum faceretis restitui, si eadem possessione fuisset per uolentiam spoliatus: nos attendentes, quod ad regem pertinet non ad ecclesiam de talibus possessionibus iudicare, ne videamur iuri regis Anglorum

Qui filij sint legitimi.

313

Anglorum detrahere, qui ipsarum iudicium ad se afferit pertinere. Fra. v. mandamus, quatenus regi possessionum iudicium relinquentes, de causa principali, uidelicet utrum mater prædicti R. de legitimo sit matrimonio nata, plenius cognoscatis, & causam huiusmodi terminetis, licet incongruum videatur, vt matrimonium genitricis præfati R. impetatur, quod ea uiuente non fuit (vt dicitur) impetitum.

Idem episcopo & archiepiscopo Vicentino.

Si mulier per iudicium ecclesie separata à primo, riuente illo contrahit cum secundo, legitima erit proles, quam ex illo suscepit. Capitulum.viii.

Perlatum est ad audientiam nostram, quod cum H. ad partes Constantinopol. transisset, & ibi moram per decennium & amplius faciens ad I. uxorem suam non rediens, ipsa apud bonæ me. Vicentinum episcopum aduersus eum querelam deposuit, & quod cum non posset diutius expectare, nihilominus allegauit episcopus uero sicut uir prouidus & discretus paratibus uiri mandauit, vt pro eo mitterent, & ipsum ad proprias reuocarent. cumque elapso longi temporis spacio * uir non remearet ad propria, episcopus in conspectu ecclesie auditu rationibus mulieris, inter eos sententiam diuortij promulgauit, & mulieri, vt alium duceret, facultatem indulxit. Ideoq; mandamus, quatenus si constiterit, quod episcopus inter eos sententiam diuortij tulerit, filios quos sustulit de alio, ad cuius copulam autoritate prædicti episcopi migravit, legitimos iudicetis, eos hac occasione ab hereditate non patientes excludi.

Idem Beluacensis episcopo.

Filij nati ex matrimonio clandestino per ecclesiam approbato, sunt legitimi. h. d. inherendo litera. Cap. ix.

Quod nobis: & infra. Si qui autem de clandestino matrimonio postmodum ab ecclesia comprobato generati fuerint, eos legitimos iudices filios & heredes. Celestinus. iij. Eboracensis archiepiscopo.

Nati ex matrimonio contracto contra publicam honestatis iustitiam, illegitimi sunt, & ab hereditate parentum excludendi. & tene menti hunc casum, quia sæpe per ignorantiam accidunt. Capitulum.x.

Referente nobis: & infra. Fra. t. t. respon. q. publicæ honestatis iustitia prohibente matrimonium inter eos contrahi non potuit, & contractum debuit separari: ac per hoc cum filij nec per ecclesiam permissionem, nec per paternam ignorantiam

* Vide. l. bonorum, per Bart. ff. rem va. ha. & l. penul. §. uxor. ff. solu. 10. at.

* Quod dicat esse longum tempus, notandum. §. i. de in. l. si. de pre. scrip. lon. tempo.

Decretalium Gregorij Lib. iij. Tit. xvij.

excusentur ad successionem bonorum paternorum non videntur aliquatenus admittendi.

Idem.

Ad docendum prolem illegitimam, non sufficit probare impedimentum matrimonii, si fuit in facie ecclesia contractum. Cap. xi.
Pervenit sane ad nos ex insinuatione L. viduæ, q. cum inter G. patrem suum, & A. matrem illius, matrimonium fuisset legitime celebratum, & quamdiu vixerunt, quiete permanserunt: post illorum decessum quidam asserentes eam de non legitimo matrimonio fuisse susceptam, à paterna hereditate tanquam illegitimam amovere conantur. Mandamus itaque, quatenus si est ita, dictam viduam legitimam nuncietis.

Innocentius tertius.

Statut dicto testium qui probant aliquem legitimum, licet fama viciniæ & tractatus parentum habeat contrarium. Cap. xii.

Per tuas literas intimasti, q. R. ex muliere quam secundum opinionem maioris partis viciniæ in concubinā habebat, prole suscepta, quandam post & aliā ea defuncta duxit in vxorem: & ea de qua prolem susceperat, virum sibi alium copulavit. processu vero temporis idem R. in præsentia multorum firmavit proprio iuramento, quod eam quam habere visus fuerat, concubinam, prius affidauerat in vxorem, quam ex ea filiū genuisset: & postea cum ageret in extremis, eū quem ex ea susceperat, in testamento heredem instituens, legitimum filiū appellavit. Cum autem tuæ inquisitioni fuisset commissum, an filius sic susceptus, legitimus esset heres ipsius R. & ad eius patrimonium admittendus, tu præter id quod ex quadā decretali bonæ memo. Alex. papæ prædecess. no. standum esse super hoc verbo viri & mulieris credebatur: receptis testibus à filio eiusdē R. productis, quibus legitime comprobavit prædictum R. matrem suam in capella sancti Sergij affidasse, eum ipsius R. heredem esse legitimum iudicasti. Nos autem attendentes quod plus est quod in veritate agitur, quam quod simulatē concipitur: licet dictus R. cum ea dimissa, quam ut concubinam habuerat, ad alia vota transierit, videatur ipso facto matrimonium quod inter eos celebratum fuerat, denegasse: quia tamen desponsatio per testes legitimos comprobata, eos matrimonialiter fuisse coniunctos ostendit: siue desponsatio ipsa fuerit de presenti, ut per consensum legitimum per verba de presenti expressum copula matrimonij inter eos fuerit celebrata: siue per verba de futuro, carnali copula subsequuta: nō tā decretali dicti prædecess. no. quæ in casu dissimili loquitur, quam inductis probationibus

Qui filij sint legitimi.

314

probationibus innitentes, te processisse legitime respondemus, sententiam tuam auctoritate apostolica confirmantes.

Idem nobili viro Gu. montis Pessulani.

In terris ecclesiæ papa potest liberè illegitimos legitimare, in terris vero alienis non: nisi ex causis multum arduis, vel nisi in spiritualibus: tunc tamen indirecte & per quādam consequentiam intelligitur legitimare etiam quo ad temporalia: hoc tamen ultimum non est sine scrupulo. h. d. secundum intellectum qui placet Panor. & est cap. difficile, & multum famosum. Cap. xiii.

Per venerabilem. f. N. Arelaten. archiepiscopum tua nobis humiliter supplicavit, ut filios tuos legitimationis dignaremur titulo decorare, quatenus eis, quo minus tibi succederet, nataliū obiectio non noceret. Quod autem super hoc apostolica sedes plenam habeat potestatem, ex illo videtur, quod diversis causis inspectis, cum quibusdam minus legitime genitis, non naturalibus tantum, sed adulterinis etiam dispensavit, sic ad actus spirituales illos legitimās, ut possint in episcopos promoveri: ex quo verisimilius creditur, & probabilius reputatur, ut eos ad actus legitimare valeat seculares, præsertim si præter Romanos pontifices inter homines superiorem aliū non cognoscant, qui legitimādi habeat potestatem: quia cum maior in spiritualibus tam providentia, quam autoritas & idoneitas requiratur: quod in maiori conceditur, licitum esse videtur & in minori. Per simile quoque id videtur posse probari, cum eo ipso q. aliquis ad apicem episcopalis dignitatis attollitur, eximitur à patria potestate. Præterea etiā si simplex episcopus sciēter servum alterius in presbyterum ordinaret, licet ordinator satisfacere domino teneretur, ordinatus tamen iugum evaderet servitutis. Videretur siquidem monstruosum, ut qui legitimos ad spirituales fieret actiones, circa seculares actus illegitimus remaneret. unde eū in spiritualibus dispenseretur, consequenter intelligitur in temporalibus dispensatum. Id autem in patrimonio beati Petri liberè potest apo. se. efficere, in quo & summi pontificis auctoritate exercet, & summi principis exequitur potestatem. Videbatur autem ex eo trahere maiorem audaciam postulandi, q. cum rex Francorum l. reginam dimiserit, & ex alia postmodū superdulta puerū susceperit & puellam, & tu similiter, exclusa legitima, superduxeris aliam, ex qua filios susceperis: sicut cum filius regis eiusdē, sic cum tuis credebatur de benignitate apo. se. dispensandū. Verum si veritas diligenter inspicitur: nō res similis, sed valde dissimilis inveniatur, nam rex ipse à regina per Remēn. archiepiscopum apo-

R ij. stolice

Decretalium Gregorij Lib.iii. Tit.xvij.

Rolice sedis legatum fuit per sententiā separatus, tu verò vxorem tuam à te temeritate propria separasti. Ipse quoque priusquam ad eum prohibitio de non contrahendo cum altera peruenisset, aliam superduxit, ex qua prolem geminam nascitur suscepisse: sed tu in cōtemptum ecclesiæ aliam superinducere attentasti. Præterea rex ipse cōtra matrimonium impedimentum adfinitatis obiecit, & coram præfato archiepiscopo testes induxit: cuius sententiā quia cassata fuit solummodo propter iudicium ordinem nō seruatum, nos post restitutionem reginæ alios cognitores duximus deputados. tu verò vxori tue nihil quod diuortiu induceret obiecisti: cum etiā fides tui sit vnum de tribus bonis coniugij, non tamē ipsius violatio conjugale vinculum violasset. De filiis ergo eiusdem regis, vtrum legitimi vel illegitimi fuerint, quamdiu pēdet questio adfinitatis obiecta, potest non immerito dubitari. Nam si adfinitas fuerit comprobata, prædictam reginam non esse regis coniugem apparebit: & per consequens alia videbitur sibi legitime copulata, & filios ei legitimos peperisse. Insuper cum rex superiorem in temporalibus minimē recognoscat, sine iuris alterius lesione in eo se iurisdictioni nostræ subicere potuit, in quo videretur aliquibus quod per seipsum non tanquā patrem suum, sed tanquā principem cum subditis potuit dispensare: tu autem nosceris aliis subiacere: & infra. Rationibus igitur his industi, regi gratiam fecimus requisiti, causam tam ex veteri, quam ex nouo testamento trahentes, quod non solum in ecclesiæ patrimonio (super quo plenā in temporalibus gerimus potestatem) verumetiam in aliis regionibus certis causis inspectis temporalem iurisdictionem casualiter exercemus, non quod alieno iuri præiudicare velimus, sed quia sicut in Deuteronomio continetur: Si difficile & ambiguum apud te iudicium esse perspexeris inter sanguinem & sanguinem, causam & causam, lepram & lepram, & iudiciū intra portas videris variari, venies ad sacerdotes Leuitici generis, & ad iudicē qui fuerit illo tempore: qui iudicabunt tibi iudicij veritatem: & facies quæcunque dixerint qui præsent loco quem elegerit dominus: sequerisq; eorum sententiā: qui autem superbie rit nōlens obedire sacerdotis imperio qui eo tempore ministrat domino deo tuo, decreto iudicis morietur. Sanē cum Deuteronomium, lex secūda interpretetur, ex vi vocabuli comprobatur, vt quod ibi decernitur, in nouo testamento debeat observari, locus enim quē elegit dominus, apostolica sedes esse cognoscitur. cum enim Petrus urbem fugiens exiisset, volens eum dominus ad locum quem elegerat reuocare, interrogatus ab

Deut. 17.

Qui filij sint legitimi.

315

atus ab eo, Domine, quo vadis? respōdit, Venio Romam iterum crucifigi, quod intelligens pro se dictum, ad locū ipsum protinus est reuersus. Sunt autē sacerdotes Leuitici generis fratres nostri, qui nobis iure Leuitico in executione sacerdotalis officij coadiutores existunt. Is verò super eos sacerdos siue iudex existit, cui dominus inquit in Petro: Quodcumq; ligaueris super terram, erit ligatum & in cœlit. Eius vicarius, qui est sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech, constitutus à deo iudex viuorum & mortuorum. Tria quippe distinguunt iudicia. Primum inter sanguinē & sanguinem, per quod criminale intelligitur & civile. Vltimū inter leprā & lepram, per quod ecclesiasticū & criminale notatur. Mediū inter causam & causam, quod ad vtrumque refertur tam ecclesiasticū quam civile: in quibus cū aliquid fuerit difficile vel ambiguum, ad iudiciū est sedis apostolicæ recurrēdum, cuius sententiā qui superbiens contempserit obseruare, mori præcipitur, id est, per excommunicationis sententiā velut mortuus à communione fidelium separari. Paulus etiam vt plenitudinē potestatis exponeret, ad Corinth. scribens ait: Nescitis quoniam angelos iudicabitis: quanto magis secularia? Licet igitur cum filiis sæpe dicti regis (de quibus, an fuerint legitimi ab initio, dubitatur) duxerimus dispensandū: quia tamen tam lex Moisaica q̄ canonica sobolem susceptam ex adulterio detestatur, testante domino q̄ manseres & spurij vsq; ad decimam generationem in ecclesiā non introibunt: canone verò veritate tales ad sacros ordines promoueri: secularibus quoq; legibus non solum repellentibus eos à successione paternā, sed negatibus ipsis etiā alimenta: petitioni tue non duximus annuendum.

Mat. 16.
Psal. 109
Act. 10.

1. Cor. 6.

Deut. 25.

Idem H. & R. canonicis Beneuentanis.

Si coniugatus viuente prima in facie ecclesiæ contrahit cum secunda hoc ignorante, legitima erit eorum proles. Cap. xlii.

Ex tenore literarum vestrarum nobis innotuit, quod cum G. vidua hæreditatem quondam R. mariti sui sibi & pupillo filio suo restitui postularet, pars aduersa petitionem eius nitēbatur excludere pro eo, quod R. maritū ipsius viduæ de adulterio genitum assererat: & infra. Intelligentes quod pater prædicti R. matrem ipsius in facie ecclesiæ ignaram quod ipse aliam sibi matrimonialiter copulasset, duxerit in vxorem, & dum ipsa cōiunx ipsius legitima putaretur, dictum R. suscepisse eadem in fauorem proles potius declinamus, memoratum R. legitimum reputantes.

Idem episcopo Tibu.

R. iii Proles

Decretalium Gregorij Lib. iij. Tit. xvij.

Proles infidelium qui postea conuertuntur, legitima est etiam si parentes sunt in gradu prohibito lege canonica. Cap. xv.

Audemus: & infra. Ceterum prole de infidelium coniunctionibus natā, qui secundo, tertio, vel ulteriore gradu secundum opinionem illorum matrimoniali contraxerūt affectu, post fidem receptam (utilitate publica suadente) legitimam volumus reputari.

Qui matrimonium accusare possunt, vel contra illud testificari. Tit. xvij.

Alexander. iij. Parisiensis episcopo.

Cum agitur de fidei matrimonij, res absente cōsummatæ pos- sunt super impedimento matrimonij recipi testes, dummodo sint legiti- mi: & ad dicta eorum fertur sententia. Capitulum. i.

Relatum est, quod cum pater cuiusdam puellæ eam cuidam ciui Parisiensis nuptui tradidisset, maritus post aliquot annos, quibus cum vxore permansit propter homicidium quod commisit, de ciuitate timore mortis exiit: nunc autē dicitur posse pro- bari quod pater puellæ eum de sacro fonte leuauit: sed literis tuis questus nondum potuit inueniri, licet quinquennium sit transactum: & infra. Ceterum consultationi tuæ taliter respo- quod si manifestum est quod adseritur, aut legitimi accusato- res & testes appareant: postquam iuueps fuerit cum omni di- ligentia requisitus, etiam si nequiverit inueniri, testes recipere poteris, & huc canonico iudicium terminare.

Clemens tertius.

Accusatio & testimonium in causa matrimoniali personaliter & non per literas fieri debent. Capitulum. ii.

A nobis est questum, utrum aliqui super accusatione ma- trimonij nihil voce propria deponentes, debeant per- solam chartulæ conscriptionem admitti. Ad hoc responde- mus quod in talibus nisi quantum ad præsumptionem nullius momenti est conscriptio quo ad sententiam proferendam, nisi alia legitima adminicula suffragentur.

Clemens. iij. papa Florentino episcopo.

In causa matrimoniali super consanguinitate & contractu te- stificari possunt consanguinei & parentes. Capitulum. iij.

Videtur nobis: & infra. Quod pariter, fratres, & cogna- ti utriusq; sexus, in testificatione suorū ad matrimonium cōiungendū vel dirimendū admittantur, tñ antiqua cōsuetudine, quam

Qui matrimonium accusare possunt. 316

quam legibus approbatur. Ideo enim maxime pariter, & si defuerint parentes, proximiores admittuntur: quoniam vnus- quisque suam genealogiam cum testibus & chartis, tum etiam ex recitatione maiorum scire laborat. qui enim melius recipi debent, quam illi qui melius sciunt, & quorum est interesse, ita ut si non interfuerint, & consensum nō adhibuerint, secundū leges nullum fiat matrimonium? Quod vero legitur, pater nō recipiatur in causa filij, nec fili⁹ in causa patris: in criminalib⁹ causis & contractibus verum est. In matrimonio vero coniungendo & dissolvendo ex ipsius cōiugij prerogatiua, & quia fa- uorabilis res est, congrue admittuntur. Idem.

Inuita desponsata, postea sponte cognita, contra matrimonium non audiunt. Capitulum. iij.

Insuper adieciisti quod aliquis cum quadam innubili puella contraxit, quæ tandem ætatis metas attingens ab illo plu- ries cognita, contra matrimonij proclamauit, asserens se sem- per ab initio dissensisse, quod per testes probat fama & cōuer- satione præclaros. In hoc itaque casu sentimus, quod aduer- sus matrimonium audiri non debet, quæ ante cognitionē sui legitimum annum attingens cum potuit minime reclamauit. sicut enim ante legitimū consensum (qui in duodecimo anno spectatur) potuit dissentire, sic postquā legitimo tempore ac- cedente semel etiam copulæ carnali consensit, ex rati habito- ne sibi super hoc silentium non ambiguit indixisse.

Innocentius. iij. archiepiscopo, præpo sito & priori sanctæ Marie de Alban. Genuen.

Repellitur accusans matrimonium propter quæstum. Cap. v.

Significante M. de canula nostro est apostolatus declaratum quod cū N. duxisset legitime in vxorem. S. mater ipsius ni- si est matrimonium accusare, ut ab eo pecuniā extorqueret: & licet intellectui suo praua non possint opera respondere, ni- hilo minus vult habere pecuniam ut ab accusatione desistat.

Cum igitur non sit maliciis hominum indulgendum: mada- mus quaten⁹ si est ita, ipsam ab accusatione matrimonij repel- lentes, eidem super hoc silentium imponatis.

Idem.

Repellitur ab accusatione matrimonij, qui denunciationis tem- pore tacuit, nisi denunciationem probabiliter ignorauit, vel iure de nouo didicisse, & quod non obicit illam malitiose. Cap. vi.

Cum in tua diocesi: & infra. Si vero post contractum ma- trimonium aliquis appareat accusator, cum nō prodierit in publicum quando bāna secundū consuetudinem in eccle- siis

R. iij. f. iij.

Decretalium Gregorij Lib. iij. Tit. xix.

siis edebantur, utrum vox suæ debeat accusationis admitti, merito queri potest. Super quo sic duximus distinguendum, quod si tempore denunciationis pramissæ is qui iam cōiunctus impetit, extra diocesim existeret, vel alias denunciatio nō potuit ad eius notitiam pervenire, utputa si nimis infirmitatis fere laborans, sanæ mentis patiebatur exiliū: vel in annis tam teneris constitutus, quod ad comprehensionē talium eius ætas sufficere non valebat, seu alia causa legitima fuerit impedit: eius accusatio debet audiri. Alioquin cū rationabiliter præsumatur quod denunciationem publice factam idem exiles in ipsa dioce. minime ignoravit, tanquā suspectus est proculdubio repellendus: nisi proprio firmaverit iuramento, quod postea didicerit ea quæ obiecerit, & ad hoc ex malitia nō procedat: quia tunc etiam si didicisset ab illis, qui denunciationis tempore siluerunt, claudi non debet eidem aditus accusandi: quoniam etsi ab impetitione huiusmodi culpa de silentio tali contracta illos excluderet, iste tamen amoveri nequiret, cum culpabilis non existat.

De diuortii. Tit. xix.

Ex concilio apud Vormaciam.

Homidium necessarium non priuat spe coniugii, sed machinatio in mortem coniugis sic.

In qua mulier in mortem mariti sui cum aliis cōsiliata est, & ipse aliquē illorum se defendēdo occiderit: potest ipse post mortem vxoris, si voluerit, aliam ducere: ipsa autem insidiatrix poenitentia absque spe coniugii stat subiecta.

Alexander tertius.

Coniuges propter alterius crimen nō separantur, nisi spiritualiter fornicentur: & tunc durat coniugium eis etiam separatim.

Quasiuit a nobis: & infra. Nos itaque taliter respondemus, quod mulier pro furto vel alio crimine viri sui (nisi fidei suæ religionē corrumpere velit) ab eo separari non debet. Verum si coniugem suam ad infidelitatis maleficium traxerit, à viro poterit separari, ita quod ei nubere alij non licebit: quia licet separentur, semper tamen coniuges erunt. In viris quoque presentis sententia forma servetur.

Idem Ambianen. episcopo.

Vir non potest dimittere vxorem sine iudicio ecclesie, etiam propter impedimentum parentela notorium. Si fama refert impedimentum coniugii, etiam nemine oppovente, episcopus ex officio suo potest

De diuortii.

317

potest de eo inquirere. Si verò impedimentum est notorium, potest episcopus ex officio suo matrimonium separare. hoc secundo.

Capitulum. iij.

Porro de comite Pontini, qui B. vxorem suam absque iudicio ecclesie dimisit, quia eam cognatā fuisse vxoris defunctæ proponit: prudentia tua cognoscat, quod si etiam parentela esset publica & notoria, absque iudicio ecclesie ab ea separari non potuit. quare ipsum ad eam recipiendam, quæ petit restitutionem ipsius, districte compellas. quam si recipere noluerit, eum & superinductam vinculo excommunicationis adstringas. Præterea de H. qui cognatam suam duxit vxorē, respondemus, quod non apparentibus accusatoribus, & parentela manifesta seu publica existente (quod credibile non est, nisi essent in primo gradu vel secundo) tui officij interest matrimonij illa adhibita gravitate dissolvere, quæ illicite contracta noscuntur.

Idem.

Repellitur vxor petens restitutionem mariti, si notorie fornicata est, & maritus continuit.

Capitulum. iiii.

Significasti quod quidam vxore sua sine iudicio ecclesie dimissa pro eo quod suggestum sibi fuerat ipsam incestu cū quodā cōsanguineo suo commississe, vinculo fuit propter hoc excommunicationis adstrictus: verum mulier non continuit, sed sobolē de alio viro suscepit: nec minus postulat viro restitutionem, asserens se ab ipso iniuste dimissam, & eundem sibi materiam adulterandi dedisse. Consultationi tuæ taliter respon. quod si notorium est mulierem ipsam adulterium commississe, ad eam recipiendam præfatus vir cogi non debet, nisi constaret ipsum cum alia adulterium commississe. *

Idem.

Matrimonium separatur propter adulterium mulieris: & si vir postea fornicetur, redintegratum. Et est bonus casus. & multum alibi legabili.

Capitulum. v.

Ex literis tuis accepimus quod V. quandam duxit vxorem, qui paucis temporibus fuere cōcordes. proponebat enim idem V. quod illam per violentiam sibi illatam metu etiam mediante duxisset: & infra. Tandem vir vxorem suam super crimine fornicationis in iure cōuenit, quæ nescitur quo ducta spiritu cepit publice confiteri, quod cū vir negaret ei in necessariis providere, crimē compulsa est incurere memoratū, cūque diligentius à te fuisset admonita, ne ad suggestionem alicuius illud tam turpe contra se proponeret, ipsa id manifestum

* Culpam

culpa com

p̄sari, vi-

de in. l. iij.

Capitulum. v.

Mela. i.

respon. ff.

ad legem

Aquil. &

in. l. si am-

bo. ff. de cō

pen.

Decretalium Gregorij Lib. iij. Tit. xix.

stius asserbat. Sane tu conuocato capitulo tuo, cum ex eorūdem cōsilio vtrique priuatim continentiam iniūxeris obseruandam, ita quod caste viverent abinuicem segregati: memoratus V. furtim cū alia spōsalia & nuptias temere celebravit. verum cum factum inquirere laborares, supradictus V. seriō rei explicans & exponens, ad audientiam nostram dicitur appellasse. Vnde fra. t. mand. quatenus si res ita processit, praxatum virum ad legitimam vxorem redire compellas.

Urbanus. iij. Florentino episcopo.

Si vxor à viro lapsa in hæresim propria auctoritate diuertit, ad eum reuersum redire compellitur, secus si per iudicium ecclesia ab eo fuisse separata.

Capitulum. vi.

DE illa quæ viro suo labente in hæresim ipsius confortium sine iudicio ecclesiæ declinauit, videtur nobis quod mulier (maxime si ea intentione decessit, ut lapsus in hæresim ex dīo pariter & cōfusione affectus se ab errore suo eduerteret) ei cum reuersus fuerit, est reddēda: quæ etiā si reuerti noluerit, compellatur. Si vero iudicio ecclesiæ ab eo recessit, ad recipiendum eum nullatenus dicimus compellendam.

Innocentius. iij. Ferrarien. episcopo.

Vinculum coniugale non dissoluitur altero coniugum fidelium in hæresim lapsa. Sed si vnus infidelium coniugum conuertatur ad fidem, & alter nolit sibi cohabitare, vel non sine blasphemia, vel sine peccato mortali, soluitur coniugium, & conuersus contrahere poterit.

Capitulum. vii.

Quanto te nouimus in canonico iure peritū: & infra. Sane tua F. intimauit, quod altero coniugū ad hæresim trās eunte, qui relinquitur, ad secunda vota desiderat conuolare. quod vtrū possit fieri, per tuas nos duxisti literas consulendos. Nos igitur consul. c. respōdentes distinguimus, licet quidā prædecessor noster sensisse aliter videatur, an ex duobus infidelibus alter ad fidē catholicam conuertatur, vel ex duobus fidelibus alter labatur in hæresim, vel decidat in gētilitatis errorem. Si enim alter infidelium coniugum ad fidem catholicam conuertatur, altero vel nullo modo, vel nō sine blasphemia diuini nominis, vel ut eum pertrahat ad mortale peccatum, ei cohabitare volēte: qui relinquitur, ad secūda si voluerit vota trāsibit. & in hoc casu intelligimus quod ait apostolus, Si infidelis discedit, discedat. frater enim vel soror nō est seruituti subiectus in huiusmodi. & canonē etiam in quo dicitur, Cōtumelia creatoris soluit ius matrimonij circa eum qui relinquitur. Si vero alter fidelium coniugū vel labatur in hæ-

* vide. l. iust. ff. de acq. pos. c. d. furti. §. et iussu. ff. de his qui not. infra.

1. Corin. 7.

De diuortiis.

318

sim, vel transeat ad gentilitatis errorem: non credimus quod in hoc casu is qui relinquitur, viuēte altero possit ad secūdas nuptias cōuolare, licet in hoc casu maior appareat cōtumelia creatoris. Nam et si matrimonij verum inter infideles existat, non tamen est ratum: inter fideles autem verum & ratum existit, quia sacramētum fidei, quod semel est admissum, nunquam amittitur, sed ratum efficit coniugij sacramētū, ut ipsum in coniugibus illo durāte perduret. Nec obstat quod à quibūdam forsan obicitur, quod fidelis relictus nō debeat iure suo sine culpa priuari: cum in multis casibus hoc cōtingat, ut si alter coniugum incidatur. Per hanc responsionē quorundam malitiae obuiatur, qui in odium coniugum, vel quādo sibi inuicem displicerent, si eas possent in tali casu dimittere, simularent hæresim, ut ab ipsa (nubentibus coniugibus) rescilirent. Per hanc ipsam responsionem illa soluitur quæstio, qua queritur, utrum ad eum qui ab hæresi vel infidelitate reuertitur, it qui permanet in fide, redire cogatur.

Idem Tiberiaden. episcopo.

Pagani iuncti in gradu prohibito lege canonica tantum, conuersi ad fidem, non separantur. hoc primo. Si paganus prius plures vxores habebat, post fidem susceptam adhæret primæ. hoc secundo. Si si repudiata vxore cum secunda contraxerit, etiam post baptismum dimittit secundam, & adhæret primæ repudiata, etiam si repudiata cum alio contraxisset, secus si fornicata fuisset. hoc tertio.

Capitulum. viii.

Gaudemus in domino: & infra. Verum pagani vxores accipientes in secūdo vel tertio vel vltiore gradu sibi coniunctas, sic coniuncti debeant post conuersionē suam in simul remanere, vel ab inuicem separari, edoceri per scriptū apostolicum postulasti. Super quo taliter respondemus, quod eum sacramētum coniugij apud fideles & infideles existat, quemadmodū ostendit apostolus dicens, Si quis frater infidēlem habet vxorē, & hæc consentit habitare cum eo, non illam dimittat: & in præmissis gradib⁹ à paganis quo ad eos matrimonij licite sit contractū, qui constitutionibus canonicis non arctatur: (quid enim ad nos, secundū apostolum eundē, de his quæ foris sunt, iudicare?) in fauorē præsertim Christianæ religionis & fidei, à cuius pceptione per vxores se deserit timētes viri, possunt facile reuocari: fideles huiusmodi matrimonij licite copulati libera possunt & licite remanere coniuncti, cum per sacramētū baptismi nō soluantur coniugia, sed crimina dimittantur. Quia vero pagani circa plures in simul forni-

* vide. l. sancimus. ff. de pen. c. supra. ut lit. non contest. l. quoniam. Si vero.

1. Corin. 7.

1. Corin. 5.

nat

Decretalium Gregorij Lib. iij. Tit. xix.

nas affectum diuidunt conjugalem, vtrum post conuersionem omnes, vel quam ex omnibus retinere valeant, non immerito dubitatur, & infra. Verum absconum hoc videtur, & inimicum fidei Christianæ, cum ab initio vna costa in vna feminam sic conuersa: & scriptura diuina testetur, quod propter hoc relinquet homo patrem & matrem, & adhærebit vxori suæ, & erunt duo in carne vna: non dixit tres vel plures: sed, duo: nec dixit, adhærebit vxoribus: sed, vxori: & infra. Nec vlli vnquam licuit insinul plures vxores habere, nisi cui fuit diuina reuelatione concessum, quæ mos quandoque, interdum etiam fas cæsetur: per quam sicut Iacob à mendacio, Israelita à furto, & Samson ab homicidio, sic & patriarchæ & alij viri iusti, qui plures leguntur simul habuisse vxores, ab adulterio excusantur. Sanè veridica hæc sententia cõprobatur etiam testimonio veritatis testantis in euangelio: Quicumque dimiserit vxorem suam ob fornicationem, & aliam duxerit, moechatur. Si ergo vxore dimissa, duci alia de iure non potest, fortius & ipsa retentis: per quod euidenter apparet pluralitatem in vtroque sexu, cum non ad imparia iudicetur circa matrimonium, reprobendam. Qui autem secundum ritum suum legitimam repudiavit vxorem: cum tale repudium veritas in euangelio reprobauerit, nunquam ea viuente licite poterit aliam etiam ad fidem Christi conuersus habere, nisi post conuersionem ipsius illa renuat cohabitare cum ipso, aut etiam si cõsentiat, non tamen absque contumelia creatoris, vel vt eum pertrahat ad mortale peccatum: in quo casu restitutionem petiti, quamuis de iniusta spoliatione constaret, restitutio negaretur: quia secundum apostolum frater aut soror non est huiusmodi subiectus seruituti. Quod si conuersum ad fidem, & illa cõuersa sequatur, antequam propter causas prædictas legitimam ille doceat vxorem, eam recipere compelleretur. Quamuis quoque secundum euangelicam veritatem, qui duxerit dimissam moechatur, non tamen dimissor poterit obicere fornicationem dimissæ pro eo quod nupit alij post repudium, nisi alias fuerit fornicata.

Idem Liouien. epo. & eis qui cum ipso sunt fratribus.
Non licet reliquæ fratris in vxorem accipere: & de facto ducta separanda est, nisi aliter ecclesia dispenfer. Cap. ix.

Deus qui ecclesiam suam, & infra. Quia dispar est ritus in Liouien. ecclesia de noua ad fidem catholicam cõuersorum à nostro: propter infirmitatem gentis eiusdem concedimus vt matrimonij contractis cum reliquis fratribus vtantur, si tamen fratribus decedentibus sine prole, vt semen defun-

cti iuxta

De donationib. inter virum & vxor. 319

Si iuxta legem Mosaicam suscitarent, cum talibus contraxerunt tales sibi decætero postquam ad fidem venerint, compulsi prohibentes.

De donationibus inter virum & vxorem, & de dote post diuortium restituenda.

Titulus xx.

Ex concilio habito apud Vvormaciam.

Separato licite matrimonio, dos restituenda est. Cap. i.

Vlicet cum pro aliqua licita causa à propriis viris fuerint separata, totam dotem præcipimus sibi reddi.

Urbanus iij. decano, cãtori & capitulo Lexon. Saluto matrimonio cogitur vir dotem restituere,

& bona diuidere, quæ communiter eis obuenerunt. Cap. ii.

Significauit P. mulier, quod H. quem loco viri tenebat, diuortio inter eos solenniter celebrato, dotem suam illicite detinet, & reddere contradicit: possessiones etiam, quæ ipsi dum simul viuerent, cuiuscunque contractus titulo communiter obuenerunt, ea prorsus exclusa, sibi nititur vindicare. Ideoque mandamus, quatenus si ita est, & non est aliud quod obstat, ipsum ad restitutionem dotis, & diuisionem eorum quæ olim communiter habuerunt, distric. eccle. compellatis.

Clemens tertius.

Delegatus ad causam matrimonij, si ferat sententiam diuortij, pronunciare debet dotem restituiri. Et cõ casus multum allegabili.

Capitulum tertium.

De prudencia vestra miramur, quod cum vobis causam matrimonij quæ vertebatur inter H. & M. commissemus terminandam, & vos consanguinitatem inter eos inuenientes, sententiam diuortij tulissetis: de dote, quam à viro mulier repetebat, quicquam statuere distulistis. Quia igitur vos, qui de matrimonio principaliter cognouistis, & de dote (quæ est causa incidens) accessorie cognoscere valuistis, & sententialiter definire, mandamus quatenus prædictum H. monitione præmissa cogatis, vt prædictæ M. totam dotem (sicut canonicum fuerit) restituere non moretur.

Clemens tertius.

Mulier propter adulterium à viro separata perdit dotem. Cap. iiii.

Plerumque & infra. Si mulier ob causam fornicationis iudicio ecclesiæ, aut propria voluntate à viro recesserit, nec recon-

Decretalium Gregorij Lib.iii. Tit.xx.

reconciliata postea sit eidem, dotem vel dotalitium repetere non valebit.

Innocentius.iii. Compostel. archiepiscopo, & vniuersis episcopis in regno Legionen. constitutis.

Cogitum mulier ex officio iudicis donata sibi à viro propter nuptias pro conseruatione illiciti matrimonii relaxare, si talis donatio praestet impedimentum dissolutioni talis matrimonii. h. d. secundum intellectum qui plus placet Panormitano. Cap. vi.

ET si necesse sit: & infra. Quia vero castra quaedam, quae rex Legion. filia regis Castellae in dotem tradidisse proponitur, ita ut si eam aliqua occasione relinqueret, ipsa cederet in ius eius, impedimentum praestare videntur huiusmodi copulae dissoluendae: cum castra ipsa non tam ob turpem, quam ob nullam causam sint data, utpote cum inter eos matrimonium non existat, & ideo nec dos, nec donatio propter nuptias: ne ad commodum ei cedat, quod debet in potestatem eius potius retorqueri: castra ipsa restitui volumus, & ad id puellam per excommunicationis sententiam coartari.

Idem archidia. sancti Andreæ de Scotia.

Infufluarius donans sine consensu domini rem ipsam vxori propter nuptias, non trāfert in eam plus iuris quam ipse habebat. idem de eo qui sub conditione adimente habet rem in hereditatem vel in feudum. Capitulum sextum.

Nuper à nobis tua discretio requisit, si aliqua terra data fuerit alicui, nō in hereditatem vel feudum, sed tantum quoad vixerit possidenda, & ipse postmodum tertiam partem vxori suae in dotem concesserit, utrum eo defuncto praefatam dotē vxor (dum vixerit) habere debeat & tenere: cum ecclesiasticae dotes protegere teneatur viduarum? Postulasti praeterea, si qua terra data fuerit alicui, & heredi quē de vxore legitima procrearet, in hereditatem vel feudum: & ipse vxori suae quādam parte ipsius in dotem concessa, decesserit postmodum sine prole, an mulier dotem eandem de iure posset habere? Nos autem consultationi tuae taliter respond. quod cum regulariter nullus plus iuris trāferre possit, quam cum eōtē habere: vir, cui terra praedicto modo cōceditur, non potest vxori relinquere quod ei non licuit, nisi quoad vixerit, possidere: nec licet vxori suae partem illius terrae in donationē propter nuptias ex viri concessione tenere, nisi donationi ille ad quem spectat dominium illius terrae, voluerit consentire. Quod autem de prima consultatione dicimus, hoc respondemus etiam de secūda. nam licet ecclesia in causis viduarum se fauorabilem de-

lem de-

De donationibus inter virum & vxorem. 320

lem debeat exhibere, contra iustitiam tamen nō est eis fauor ecclesiasticus concedendus. Illud vero te nolumus ignorare, quod vxor dare dicitur viro dotem: vir autē vxori donationem facere propter nuptias, secundum legitimas sanctiones. Idem archiepiscopo & archidiacono Genuen.

Vir agens pro dote, non omnino excluditur ex eo quod vergat ad inopiam, nec precise cogitur satisfacere ultra facultatem propriā: sed dos sibi assignatur sub cautione quam praestare potest. Et si per illam cautionem non esset sufficienter prouisum consumptioni dotis, deponetur dos apud mercatorem: ut de honesto lucro vir sustineat onera matrimonii. h. d. secundum intellectum quem tenet Panor. in harendo verbis litera. Et est casus not. & quotidianus. Cap. vii.

Per vestras literas intimastis, quod cum magistrum R. super quadam summa pecuniae pro H. paupere, auctoritate nostra curaueritis conuenire, quam idem H. pro dote vxoris suae requirebat ab eo, dictus R. exceptionem opposuit contra ipsum, quod vxorem suam à se repulerat, & tacita veritate super hoc literas impetrauerat, quia cum super eadem dote alia vice coram vestra ciuitatis consulis quæstio mota esset, ipsi pronunciauerunt, ut quoniam idem H. ad inopiam vergere videbatur, dos illa non assignaretur eidē, nisi cautionem idoneam de ipsa nō peritura praestaret: unde vos ei, ut de saluanda dote caueret, & vxorem suam reciperet, praecipistis: & infra. Cum ergo satis posuit ei modicum credi dotis, cui creditum est corpus vxoris, mandamus quatenus dotem assignari faciatis eidem sub ea quam potest cautione praestare, vel saltem alicui mercatori cōmitti, ut de parte honesti lucris dictus vir onera posuit matrimonij sustinere: ne occasione dotis deinceps, vxor à viro dimissa, seu vir qui dimisit vxorem, adulterij reatum incurrat.

Gregorius nonus.

Hac decretalis satis seipsam summat. Capitulum. viii.

Donatio quae constante matrimonio inter coniuges dicitur esse facta (ex qua alter locupletior, & pauperior alter efficitur) firmitatem non habet, nisi donatoris obitu confirmetur: quae tamen penitus euanesceat, si reuocetur ab eo tacite vel expresse, vel qui donatum accepit, prius debitum naturae persoluat. Sanē soluto matrimonio, sicut dos ad mulierem, sic & donatio propter nuptias redit ad virum: nisi de consuetudine secus obtineat: vel ex pacto de lucranda dote & donatione propter nuptias, quod æquale sit tamen, hincinde contrarium inducatur.

De secun-

Decretalium Gregorij Lib. iij. Tit. xxj.

De secundis nuptiis. Tit. xxj.

Alexander tertius.

Secunda nuptia non benedicuntur, & benedicens puniendus est.

Capitulum primum.

Apellatum quem benedictionem cum secunda constiterit celebrasse, ab officio beneficioque suspensum, cum literarum tuarum testimonio ad eodem apost. nullatenus destinare postponas.

Lucius tertius vniuersis Christianis in captiuitate Saracenorum positis.

Dubitans de morte coniugis, nisi prius certificetur, contrahere non debet: & si contraxit, reddat, sed non exigat debitum: & si postmodum sciat primam viuere, dimittat secundam. Abbas Siculus.

Capitulum secundum.

Dominus ac redemptor noster: & infra. Sanè super matrimoniis quæ quidam ex vobis nondum habita obuentis coniugis certitudine contraxerunt: id vobis respondemus vt nullus amodo ad secundas nuptias migrare præsumat, donec ei constet quòd ab hac vita migrauerit coniunx eius. Si vero aliquis vel aliqua id hæcenus non seruauit, & de morte prioris coniugis adhuc sibi existimat dubitandum, ei quæ sibi nupsit, debitum non denegat postulanti: quod à se tamen nouerit nullatenus exigendam. Quòd si post hoc de prioris coniugis vita cõstiterit, relictis adulterinis complexibus, ad priorem coniugem reuertatur.

Urbanus tertius Vig. episcopo.

Si vnus ex coniugibus fuit aliàs benedictus, non debent coniuges de nouo benedici.

Capitulum. iij.

Vir autem & mulier ad digamiam transiens, non debet à presbytero benedici: quia cum alia vice benedicti sint, eorum benedictio iterari non debet.

Idem Exoncu. episcopo.

**Habetur in. l. i. ff. h. d. cum sequenti. Abbas Sic. de his qui no. infam. & in. l. i. c. de sec. nup. l. cor. 7.*

Mulier nubens intra annum lugebrem, infamiam non incurrit.

Capitulum. iij.

Super illa questione, qua questu est, an mulier possit sine infamia nubere intra tempus luctus, secundum leges definitum: Respondemus quòd cum apostolus dicat: Mulier viro suo mortuo soluta est à lege viri sui in domino nubat, cui voluerit: per licentia & auctoritatem apostoli, eius infamia aboletur.

Innoc. iij. P. nobili mulieri.

Summatim vt precedens.

Capitulum quintum.

Cum

De accusationibus.

321

Cum (secundum apostolum) mulier mortuo viro suo, ab eius sit lege soluta, & nubendi cui vult tantum in domino liberam habeat facultatem: nõ debet legalis infamiae sustinere iacturam, quæ licet post viri obitum intra tempus luctus (scilicet vnus anni spaciũ) nubat, concessa sibi tamen ab apostolo virtutis potestate, cum in his præsertim seculares leges nõ dedignentur sacros canones imitari.

Finis Liber quartus.

Decretalium epistolarum Gregorij Liber Quintus.

De accusationibus, inquisitionibus, & denunciationibus. Tit. j.

Felix Papa.

De persona accusatoris prius querendum est in iudicio.

Capitulum primum.

S legitimus nõ fuerit accusator, nõ fatigetur accusatus.

Idem episcopis per Galliam constitutis.

A denunciatione repellitur is qui non præmonuit.

Capitulum. ii.

Siquis episcopus ab illis accusatoribus, qui recipiendi sunt, accusatus fuerit, postquam ab eis charitativè conuictus fuerit vt causam emendet, & eam corrigere noluerit: non olim, sed nunc ad primates causæ eius canonicè deferantur.

Gregorius duci Campaniæ.

Criminatio prælatis debet tractari coram illis quorum interest.

Capitulum tertium.

Illa præpositorum: & infra. Si vero aliquis est de monasterio prædicti abbatis, qui possit dicere quod ad culpam reatumque

S

Decretalium Gregorij Lib.v. Tit.i.

tumq; eius pertineat nos cum eis, quorum interest, causam districte volumus perferutari, ut vel cōdēnetur, vel absoluitur.

Idem Constantia August.

Qui de aliquo crimine accusatur vel denunciatur, interim promoueri non potest.

Capitulum.iii.

Omnipotens deus: & infra. Valde graue est, ut vir de quo tanta & talia nunciatur, cum ante requiri & discuti debeant, honoretur.

Paschalis Papa.

Episcopus per exceptionem criminis illum ab accusatione sua repellere non potest, quem ante a sua familiaritate neglexerit separare.

Capitulum.v.

Nulli episcoporum ab accusatione sua repellere liceat quos antequam se ab eis impetendū cognosceret, a sua communi familiaritate neglexerit separare.

Ex concilio Maguntino.

Ab solutus de certo crimine, de eodem iterū accusari non potest.

Capitulum sextum.

De his criminibus, de quibus absolutus est accusatus, non potest accusatio replicari.

Stephanus Papa.

Cohabitanes inimici accusati, ab accusatione repelluntur.

Capitulum septimum.

Repellatur ab accusatione cohabitantes inimici: quia infestationes blasphemie, affectio solet amicitie incitare.

Ex Brocardico lib.xliiij.

Poenit. poenitentiam accusatoris calumniosi, cum sequitur inde mors vel membri debilitatio.

Capitulum.viii.

Accusasti aliquem, & per tuam accusationem occisus est. Anni pro pace hoc feceris. xl. dies in pane & aqua (quod carena vocatur) cum septem sequentibus annis poeniteas. Si autem per tuam delatūrā debilitatus est, per tres debes quadragesimas poenitere.

August. super Gen. de morte Abel.

Super notario procedit in lex nemine accusante.

Cap. ix.

Evidētia patratī sceleris non indiget clamore accusatoris.

Alexander tertius Gait. electo.

Laici vel inimici clericos accusare non possunt.

Cap. x.

Cbyter, & I. Bonus Cotti * laicus frater eius ex altera in nostra

* Alias, Scoti.

De accusationibus.

322

nostra essent presentia constituti: eundem I. quia laicus erat, in dicti P. accusationem non duximus admittendum. Cum quo praefatus B. eundem P. super crimine simoniae constantius accusaret: nos eum quia in testimoniū illius causae adductus fuerat: & quia praedictus I. frater eius ipsum P. coram te prius accusauerat, ab accusatione repulimus: praesertim cum frater P. memoratum B. antea de causa consimili accusasset. unde quoniam vnus post alterum praedictum P. instanti vicissitudine accusabant: neutrum ad eius accusationem admittimus: sed vtrique presbytero de obiectis criminibus purgationem duximus indicendam. Ideoque mandamus quatenus vterque illorum cum tribus sacerdotibus faciat se purgare.

Idem Vigorien. episcopo.

Monachus accusare potest abbatem, & de boni monasterii expensas litis necessarias habebit.

Capitulum. xi.

Ex parte tua: & infra. Prudentia tua. t. respon. quod monachi (nisi alia rationabilis causa impediatur) eo quod de obedientia & subiectione abbatis esse noscuntur, ab eius accusatione sunt nullatenus repellendi, licet alios accusare non possint. Quibus (siquidem cum proprium non habeant) de rebus monasterii expensa debet necessaria, donec causa debitum finem accipiat, ministrari.

Idem.

Presbyter ebriosus missam celebrans non premissa digestionē, ecclesia privari debet, hoc dicit, ut conveniat omnibus lecturis.

Capitulum duodecimum.

Si constiterit quod D. ecclesia non perpetuo concessa, sed ad tempus fuerit commendata, & de violentia, * & quod in taberna pernoctauerit, ita quod altera die nulla praemissa dormitione missam cantasset: & infra. Si de hoc rationabiliter convictus fuerit in iudicio ante episcopum suum: siue accusatus, vel ad rationem positus, sine coactione fuerit confessus, ei super eadem ecclesia perpetuum silentium imponatur, ipsum ab imperitione B. desistere compellentes. Ceterum si eidem fuit ecclesia canonicē concessa & tradita, & postea de crimine aliquo non fuit convictus, propter quod de iure debeat spoliari, vel post appellationem (sicut aliquando allegatur) ecclesia illa fuerit spoliatus, ipsam ei faciat restituere, & in pace dimitti. *

* Alias, violentia.

* Vide. l. vnicū. g.

integer. ff. nil inno.

Idem.

Inimicus etiam a voluntaria exceptione repellitur.

Cap. xiii. app. pē.

S ij Memi-

Decretalium Gregorij Lib.v. Tit.j.

Meminimus tibi mandasse, vt C. abbatissæ cuius electio-
nem confirmauimus, munus benedictionis impendere
procurares. Sed quia H. pro altera parte à te ad nostram audien-
tiam appellauit, proponens quòd de simonia accusaret ean-
dem: mandatum nostrum distulisti effectu micipare. Quia
verò te non decet in hac parte appellationi eiusdẽ H. defer-
re, cum idem illius manifestus fuerit inimicus, * & contra
eam testimonium tulerit: mandamus, quatenus (cum inde fue-
rit requisitus) præfata abbatissæ munus benedictionis nõ dif-
feras impartiri.

Arg. &
ratio huius
dicti est in
l. data. C.
de dona.

Innocentius tertius archiepi-
scopo Bisuntino.

*Dicens se aliquem accusaturum coram iudice, ante inscriptio-
nem potest sine pena desistere, & non accusare: sed ei desistenti si-
lentium imponitur in perpetuum. Et secundum hoc summariu in-
scripti textus est notabilis. Abbas.*

Capitulum xxiij.

Icet in beato Petro: & infra. Sanè cum ex literis B. de-
cani sancti Stephani, & I. & O. canonicorum ecclesiæ Bi-
suntinæ ad apost. le. audientiam peruenisset, te varia crimina
commisisse, ac ab eis fuisse per eandem literas super petitorio,
crimine simonia & incestus delatus: Clemens papa prædeces-
sor noster (seruata iudiciaria grauitate) tibi certum terminum
assignauit, quo responsurus obiectis apostolico te conspectui
præsentares. Cum autem iuxta tenorem citationis ad se apo-
sto. accessisses, nec ullus appareret qui te ita impeteret de præ-
dictis: ne aliquid de cõtingentibus omittere videremur, ab I.
& O. archi. in nostra præsentia cõstitutis quesiuimus diligen-
ter, si quid super præmissis aduersus te pro se vel alius propo-
nere vellent, & quod scripserant, legitimè demonstrarent: ipsi
autem, quòd non proposito accusandi hæc scripserant, respõ-
derunt, sed quia super quibusdã incorrigibilis videbaris, que-
dam de te apost. sedi duxerant intimanda: sed nuncius qui
pro literis accesserat impetrandis, mandati forntam excessit.
Nos igitur dictis canonicis super prædictis silentium duxi-
mus imponendum, ne te decetero eis super his accusare li-
ceat, vel etiam infamare. Quia verò prædicti canonici, ci-
tra vinculi inscriptionis desistere voluerunt: eis de iuris per-
missione id non doximus imputandum. Ne autem in abso-
lutione tua minus canonice procedere videamur, quanuis
potius in odore bonæ opinionis coepiscoporum nostrorum,
quàm eorum infamia delestemur: Cabilonen. episcopo, &
abbati de Firmitate, inquisitionem famæ tuæ duximus com-
mittendam.

De accusationibus.

323

mittendam.

Idem Saliburgens. archiepisce.

*Ad prosequendam accusationem criminales non admittitur
procurator, licet possit allegare causam absentia, seu alias exceptio-
nes non tangentes crimen propositum: & qui iurauit stare mandato
alicuius, non admittitur ad accusandum illum, si virtute iuramenti
sibi fuit iniunctum vt non accusaret. hoc dicit, & ad hoc solet alle-
gari, & in hoc est valde vulgatum.*

Capitulum. xvj.

Veniens ad sed. apost. A. Pragens. canonicus contra Pra-
gen. episcopum inter alia proposuit coram nobis, quòd
cum esset filius sacerdotis, in ecclesiam fuerat Pragen. intru-
sus: & contra eiusdem ecclesiæ priuilegium homagium duci
Bohemie præstitisset, sic subiiciens Pragen. ecclesiam seruitutis
& infra. Vnde prædicti episcopum ad festum Resurrectionis
dominicæ peremptoriè nos meminimus citauisse. Idem verò
ad suam accusationem, viarum discrimina, consecrationem
chrismatismis imminuentem, & quòd filius Bohemie principis es-
set per ipsum baptizandus tunc temporis, per nuncios & lite-
ras allegauit. Licet autè excusationes huiusmodi (sicut erant)
frivolas æstimantes, ipsum reputauerimus cõtumacem: nec pro-
curatores eius in causa possemus recipere criminalis: eis tamè
concessimus auditores, vt si possent, illum aliquatenus excu-
sarent. Cumque prædictus A. coram eis repetisset obiecta: fuit
ex aduerso responsum, quòd cum olim super hoc ad Magde-
burgens. archiepiscopum literæ fuerint impetratæ: idem A. in
obiecitorum se videns probatione deficere, ad pedes eius se
humiliter prosternens, veniam postulauit: & quòd aduersus eum
calumniosè processerat, est cõfessus. Ceterum cum super hoc
mandato stare eiusdem archiepiscopi iurauisset: ipse præcepit
eidem sub debito præstiti iuramenti, vt contra eundem epi-
scopum decetero proponere talia nõ auderet. Cum igitur no-
bis ex ipsius A. confessione constaret ipsum iuramentum hu-
iusmodi præstitisse, ac tale recepisse mandatum: super impeti-
tione dicti episcopi silentium ei duximus imponendum: pro-
pter contumaciam tamè eidem episcopo canonicam purga-
tionem * propter infamiam indicentes.

Idem priori sancti Fridiani, & magistro
B. canonico Pisano.

*Denunciator criminis non se inscribit, quia ad correctionem ten-
dit: accusator autem inscribit, quia tendit ad penam: excipiens ve-
rò inscribit ad penam extraordinariam, si per exceptionem deli-*

* Alias,
est episco-
po citatio-
nẽ & pur-
gationem.

§ iii. ciii

Decretalium Gregorij Lib.v. Tit.j.

aitur ab obtento, alias secus. hoc primo. Secundo dicitur quod dum discutitur de crimine, per modum exceptionis potest intervenire promotor.

Capitulum. xvi.

Super his de quibus nos consulere voluimus, inquis. vestre breuiter respondemus, quod tribus modis valet crimen opponi, denunciando, excipiendo, & accusando. Quando crimen in modum denunciationis opponitur, non est inscriptio necessaria: sed cum in modum accusationis, oportet inscribi, quoniam ad depositionem instituitur accusatio, sed ad correctionem est denuntiatio facienda. Cum autem excipiendo fuerit crimen obiectum, distinguendum est, quare opponatur, & quando. Si autem obicitur ut ab accusatione vel testificatione aliquis repellatur: non est inscribi necesse, sed cum opponitur, ut quis a promotione officij vel beneficij excludatur, si ante confirmationem obicitur, non cogitur quisquam inscribere: quia crimen hoc modo probatum, impedit promouendum: sed non deicit iam promotum. Post confirmationem vero, cum scilicet ordinandus fuerit aliquis, aut etiam consecrandus, quia etiam ab obtinendo repellit, & deicit ab obtento, ad extraordinariam penam, secundum arbitrium iudicis discreti citra vinculum inscriptionis est excipiens adstringendus, si deserit in probando: pro eo quod crimine sic probato perdit quod per electionem & confirmationem ei fuerat acquisitum: sed ob hoc prius habita non amittit. Licet enim agatur de crimine: non est tamen huiusmodi questio criminalis: unde per procuratorem potest rite tractari.

Idem Verceil. episcopo & abbati de Tileto.

Generales inquisitores si non seruauerunt debitum inquisitionis ordinem, prudenter & e autem se corrigere debent. hoc primo. Secundo ponit formam iuramenti, quam inquisitores exigunt ab inquisitis.

Capitulum. xvii.

Qualiter & quando: & infra. Si circa Nouariensem episcopum debitum inquisitionis ordinem obseruastis: discretionem vestram in domino commendamus. Si vero qualibet occasione pratermissistis eundem, adhuc ipsum tempore opportuno volumus obseruari inde nascantur iniurie, unde iura nascuntur. Ideoque mandamus quatenus ad conscientiam vestram iudicium recurreretis, si contra prescriptum ordinem tanquam homines excessistis: non pudeat vos errorem vestrum corrigere, qui positi estis ut aliorum corrigatis errores: quoniam apud iudicem districtum, in qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis: ita videlicet, ut

Matth. 7.

inuo-

De accusationibus.

324

inueniatis occasionem aliquam congruentem, per quam ne vestra vilescat autoritas, quanto cautius & prudentius poteritis super sedatis ad presens: quoniam ex his quae inordinate sunt acta, non potest ordinabiliter agi. Si vero prescriptum ordinem custodistis: omni gratia & timore postpositis, deum solum habentes praeculis, via regia incidentes, sine personarum acceptione in negotio procedatis. Formam vero iuramenti, quam a clericis Nouariensem super inquisitione facienda in hoc negotio receperitis: in similibus volumus obseruari: ut videlicet iurent clerici, quod super his quae sciunt vel credunt esse in sua ecclesia reformanda tam in capite quam in membris (exceptis occultis criminibus) meram & plenam dicant inquisitoribus veritatem.

Idem archiepiscopo Arelatensem & Vallis magnae abbati.

Si ite contra quem inquiruntur, iurauit respondere tantum ad interrogata, post confessionem auditis volens probare excusationes, quae confessionem non perimunt, sed exponunt: secus si iurauit plenam & meram veritatem dicere.

Capitulum. xviii.

Cum dilecti filij Cister. abbas, & P. & R. monachi Fontis frigidi apost. sed. leg. ad ecclesiam Agathensem accessissent, ut in ea legationis officium exercerent, quia de Agathensem episcopo per frequentem clamorem multa sibi fuerant insinuata sinistra: voluerunt descendere ac videre si clamorem opere coplesisset: & infra. Quia vero nobis non constitit sub qua forma episcopus cum canonicis Agathensem coram dictis legatis praestiterit iuramentum, utrum videlicet ita iurauerit, ut super statu ecclesiae plenam & meram diceret veritatem, an ut ad inquisita veraciter responderet: Mandamus quatenus eisdem legatis ex parte nostra mandetis, ut sub qua forma iuramentum praestiterit, studeant fideliter intimare. Et si secundum responsum eorum, sub secunda forma iurauit: aut ipse sufficiens probauit se sub illa forma iurasse per depositiones testium, quos produxit, aut etiam aliorum: cum depositiones illae non fuerint publicatae, nec productioni testium renunciare curauerit: quoniam secundum eandem non teneretur ex debito iuramenti nisi ad inquisita solummodo respondere, vos excusationes suas audire curetis, & si eas probauerit, cum excusationes huiusmodi confessiones non perimant, sed exponant, quae tales sunt, ut ad bonum & malum valeant retorqueri: & ideo iudicari debet ex causa, cum sublato appellationis obiculo absoluitis: cum etiam repertus sit culpabilis in quibusdam

S. iiii ex labore

Decretalium Gregorij Lib.v. Tit.j.

ex labore tamen & pudore punitus, quos propter hanc causam incurrit, huiusmodi levis culpa leuiter ei valeat indulgeri. Quod si excusationes illas super dilapidatione, naufragio & simonia probare nequiverit, aut sub prima forma iurauerit eum secundum eandem nec veritate tacere, nec admiscere debuerit falsitatem: vos non obstantibus excusationibus quas de nouo proposuerit in confessionibus suis nullam omnino de illis fecerit mentionem: quamvis firmiter asseruerit, quod plures ex illis legatis predictis exposuit: eum per se probare non possit, tanquam qui solus examinabatur ab illis, eum ab administratione Agathen. ecclesie remouere curetis.

Idem archiepiscopo Tarracon. & abbati sancte Marie de Populeto, & archidiao. Barchino.

De veritate criminum non inquiratur, nisi prius constet de infamia: & tunc non inimici vel perituri, sed idonei viri ad prosecutionem & ad testimonium admittuntur: & non probato crimine, indicitur infamatus purgatio.

Cap. xix.

Cum oporteat episcopum: & infra. Sanè venientibus ad Capost. sed. G. & H. canonicis Vicens. & multa enormia contra Vicens. episcopum proponentibus coram nobis, quia illa non debebamus sub dissimulatione transire: vobis inquisitione illorum duximus committendam. Verum dictus episcopus, antequam ad ipsum vestra citatio peruenisset, ad presentiam nostram accedens proposuit, quod illi qui enormia de ipso suggesserant, typo malicie potius, quam iusticie zelo ducti nobis huiusmodi intimarunt: cum ipsi eius sint inimici manifesti, & cum eius hostibus conuersentur, consanguineosque suos ac complices intendunt ad testificandum producere contra ipsum, qui ad denunciandum seu testificandum admitti non debent, utpote iuramenti prestiti transgressores, & alius criminibus irretiti: & infra. Dis. v. mandamus, quod nisi super predictis famam ipsius laesam esse noueritis: vos ad inquisitionem illorum non subito procedatis. Quod si ad inquisitionem fuerit procedendum: predictos vel alios, quos ipse esse constiterit inimicos: nec ad prosecutionem inquisitionem, nec ad perhibendum testimonium contra ipsum episcopum admittatis: sed per viros idoneos super his que gesta sunt, inquiratis diligentius veritatem. Et si nihil graue probatum fuerit contra ipsum: vos purificationem canonicam indicatis eidem.

Idem.

A denuntiatione repellitur publicus concubinaris, excommunicatus & conspirator, & is qui non pramonuit.

Cap. xx.
Cum

De accusationibus.

325

Cum dilectus filius: & infra. Si vobis constiterit, predictos, quorum nomine sunt excessus huiusmodi episcopo nuntiati, publice concubinariorum tunc fuisse, propter quod in eos fuit excommunicationis sententia promulgata, vel prefatum episcopum de iam dictis excessibus non fuisse premonitum ab eisdem, vel ipsos conspirasse in eum, a denuntiatione repellatis eosdem: alioquin audiat quæ fuerint hinc inde proposita. Eisdem episcopo auctoritate nostra nihilo minus prohibentes, ne super his super quibus ad audientiam nostram fuerit legitime appellatum, prefatos clericos indebitè grauare presumat: donec causa supradicta iuxta formam mandati nostri fuerit terminata.

Idem episcopo Gebrenensi.

Crimen probatum per modum inquisitionis, regulariter poena ordinaria non punitur: sed si impedit ordinis executionem, fit depositio, sicut in accusatione: & si impedit tantum beneficii retentionem, fit priuatio à beneficio, nec poterit iudex hanc poenam moderari. hoc dicit usque ad §. Tertia secundum verum intellectum non bene declaratum per scribentes.

Cap. xxi.

Inquisitionis negocium, quam de episcopo & canonicis Valentinens. vobis commisimus terminandam: & infra. Secundum quæ fuistis, quid vobis sit statuendum si contra quempiam per inquisitionem probatum fuerit tale crimen, quod deponeret accusatum criminaliter & conuictum. In quo quidem duximus distinguendum, vtrum sit tale crimen, quod ordinis executionem suscepti, aut retentionem beneficii etiam post peractam poenitentiam impediret: puta si homicidium commisisset, vel adeptus esset ordinem aut beneficium vitio simonia: quo casu erit sicut in accusationis iudicio procedendum: alioquin secundum personæ merita, & qualitatem excessus poenam poterit iudicantis discretio moderari.

* Vide l. ff. de pœ. cum con. cor.

Contra non infamatum, super veritate criminum inquiri non debet, etiam si libellus famosus contra eum oblati fuerit in secreto: nec super principali creditur testi, qui iuratus dicit se illius contra quem inquiratur, inimicum. idem si hoc dicit ante iuramentum: nisi presumatur hoc dixisse in fraude. hoc dicit usque ad §. Quæ fuistis.

Tertia dubitationis articulus continebat, vtrum cum duo vel plures iurati affirmant aliquem crimen aliquod eisdem videntibus commississe, de quo aliqua infamia non laborat: aliquam illi poenam infligere debeatur. Et vtrum ad petitionem quorundam

Decretalium Gregorij Lib.v. Tit.j.

quorundam quasdam schedulas vobis occultè traditum infamationem episcopi continentes, sit ad inquisitionem eorū quæ in ipsis continentur schedulis, procedendum. Et an fides eorum dictis debeat adhiberi, qui post iuramentum interrogati secreto, vtrum sint eorum de quibus inquitur, inimici, respondent quod nō diligunt illos, vel directè inimicos se asserunt eorundem, aut etiam ante iuramentum id publicè confitentur: nullas tamen inimicitiarū causas probabiles ostendentes. Ad hæc respondemus, nullū esse pro crimine super quo aliqua non laborat infamia, seu clamorosa insinuatio nō præcesserit: propter dicta huiusmodi puniendum: quinimo super hoc depositiones cōtra eum recipi nō debere, cū inquisitio fieri debeat solūmodo super illis de quib⁹ clamores aliqui præcesserunt. Nec ad petitionem eorum qui libellum infamationis porrigunt in occulto, procedendum est ad inquisitionem super contentis ibidem criminibus faciendam. Aut etiam aduersus eos, cōtra quos sit inquisitio, fides adhibenda est dictis eorum, qui post iuramentum vel antè tacite vel expressè inimicos se asserunt eorundem*, nisi forsitan antè iuramentum in fraudem id facere præsumantur.

* Vide
no. Bart.
in d. cor.
ff. de fal.

Non ponitur quis de crimine de quo non constat nisi per famam, & testium credulitatem: & per dicta paucorum non debet quis apud iudicem infamatus reputari. h. d. usque ad finem.

Quæsiuit etiam quid statui debeat, si nihil per certā scientiam, sed tantum per famam & eorum qui fuerint inquisiti, credulitatem iurata contigerit inueniri. Et vtrum aliquis super eo crimine reputari debeat infamatus, de quo ipsum duo vel tres vel etiam plures dixerint infamatum: licet de ipso nihil finistri in publico audiat. Ad quod est nostra responsio, & propter famam & deponentium credulitatem duntaxat non erit ad depositionis sententiam procedendum: sed infamato canonica poterit iudici purgatio, secundū arbitrium iudicātis. Qui propter dicta paucorum eum infamatum reputare nō debet, cuius apud bonos & graues laeta opinio non existit.

Idem episcopo & decano Saluati.

Si in de cuius crimine in iudicio constat, petit restitutionem propter iudicium ordinem non seruatum: non est audiendus, sed eum tanquam notorium criminofum debet superior de nouo priuare. hoc dicit, & est casus valde notabilis, secundum hunc intellectum.

Capitulum. xxii.

Ad peti-

De accusationibus.

326

Ad petitionem Galteri quondam Corbiens. abbatis, R. & P. canonicis Nouiomen. a nobis dudum correctione commissa: & infra. Verū dilectus filius G. sanctæ Mariæ in porticu diaco. cardina. tunc apostolicæ sedis legatus dicto G. præfente, nec reclamante, super statu monasterij cepit inquirere diligenter, & cum inquisitione finita cum Parisius euocasset, propositurum contra inquisitionem eandem si quid rationabiliter duceret proponendum: idem præsentiam eius adiens, allegauit quod in monasterij correctione procedere non valebat, quæ prædictis iudicibus prius fuerat autoritate nostra commissa: & cardinalem ipsum ex iustis causis se asserens habere suspectū, vocem ad nos appellationis emisit: quem cardina. (inspectis quæ probata fuerant contra eum) amouit à regimine abbatiæ, dando fratribus eiusdem loci liberā facultatem alium eligendi: qui priorem de Argentolio elegerūt concorditer in abbate: & infra. Cū igitur nobis de talibus fuerit facta fides, propter quæ præfatus G. erat merito amouendus, & si restituendus foret propter iudicium ordinem non seruatum, ipsum prouidimus manere priuatum regimine abbatiæ: supradictum priorem (pro eo quod præfatus G. propter iuris ordinem non seruatum inordinate remoto, intelleximus ob eādem causam per consequentiam minus legitime substitutum) per sententiā amouentes: quem quia non propter personæ vitium, vel scientiæ defectum, sed propter iuris solennitatem prætermisam amouimus: ipsum postmodū restituimus in abbatem.

Idem.

Agenti possessorio adipiscenda in beneficiis non obstat exceptio criminis, nisi de eo sit infamatus: & infamato, accusatore non probante vel non apparente, indicitur purgatio, in qua si defecerit, puniatur et convictus.

Cap. xxiii.

Accedens ad præsentiam nostram G. nepos quondam H. subdiaco. nostri, sua nobis conuersione monstrauit, quod cum idem H. apud sedem apost. viam vniuersæ carnis ingressus fuisset, præbendā quam decedēs habuerat in ecclesiā Cremonens. ei duximus cōferendam: & infra. Mandamus, quatenus nisi præfatus G. super obiectis eidem in modū exceptionis criminibus, videlicet periurio & homicidio publicè fuerit infamatus: cōcessionem nostram sibi factā executioni mādētis. Deinde si legitim⁹ accusator apparuerit, audiat quæ fuerint hinc inde proposita: & si prædicta crimina vel eorum aliquod legitime probatū fuerit cōtra eū: ipsū super eadē præbendā silentium

Decretalium Gregorij Lib.v. Tit.j.

lentium imponatis. Si verò cōtra eum legitimus nō apparuerit accusator, & ipse super prædictis criminib⁹ dignoscit rōspersus infamia, purgationē ei canonicam indicatis: in qua si defecerit, imponatis ei silentium. Si autem purgationem præstiterit: contradicētes ab eius molestia compescētes, eos qui eum nisi sunt impedire, in expensis legitimis condemnētis.

Idem in concilio generali.

Superior contra subditum, maxime prælatus, de his tantum inquiret, super quibus præcessit infamia: & tunc vocabit eum, & tradet sibi capitula & nomina, & testium dicta publicabit, & ipsius legitimas exceptiones admittet, & probato graui crimine, eum ab administratione remouebit. In regularibus verò prælatus ad inuicem seruandus non est hic ordo. Et quanquam in hac summatione modica videatur agi differentia inter prælatos & subditos contra quos inquiritur: tamen facienda est, ut patet in littera.

Capitulum. xxiij.

Qualiter & quando debeat prælatus procedere ad inquirendum & puniendum subditorum excessus, ex auctoritatibus veteris & noui testamenti colligitur euidenter, ex quibus postea processerunt canonicæ sanctiones: sicut olim aperte distinximus, & nunc sacri approbatione concilij confirmamus. Legitur enim in euangelio, quod villicus ille qui dissipatus erat apud dominum suum, quasi dissipasset bona ipsius, audiuit ab illo, Quid hoc audio de te? redde rationem villicationis tux: iam enim nō poteris amplius villicare. Et in Genesi dominus ait, Descendā, & videbo utrū clamorē qui venit ad me, opere cōpleuerint. Ex quibus auctoritatibus manifeste probatur quod nō solū cum subditis, verum etiam cum prælato excedit, si per clamorē & famā ad aures superioris peruenierit, nō quidē à maleuolis & maledicis, sed à prouidū & honestis, non semel tantū, sed sæpe quod clamor inuicit, & diffamatio manifestat: debet corā ecclesiæ senioribus veritatem diligentius perscrutari, ut si rei poposcerit qualitas) canonica distinctio culpā feriat delinquentis, non tanquā idem sit accusator & iudex, sed quasi denunciatio fama vel defræctē clamore, officij sui debitum exequatur. Licet autē hoc sit obseruandum in subditis: diligentius tamen est obseruandum in prælatis, qui quasi signum sunt positi ad fugitā. Et quia non possunt omnibus cōplacere: cum ex officio suo teneantur non solum arguere, sed etiā increpare, quin etiā interdum suspendere, nonnunquam verò ligare: frequēter odium multorum incurrunt,

De accusationibus.

327

incurrunt, & insidias patiuntur. Et ideo sancti patres provide statuerunt, ut accusatio prælatorum non facile admittatur, ne concussus columnis corraat adificium: nisi diligens adhibeatur cautela, per quam nō solum falsæ, sed etiam malignæ criminationi ianua præcludatur. Verū ita voluerūt providere prælatis ne criminetur iniuste, ut tamen cauerent ne delinquerent insolenter: cōtra morbum utrumque inuenientes medicinam congruā: videlicet ut criminalis accusatio, quæ ad diminutionem capitis, id est, degradationē intenditur: nisi legitima præcedat inscriptio, nullatenus admittatur. Sed cū super excessibus suis quisquā fuerit infamatus, ut iam clamor ascendant, qui diutius sine scandalo dissimulari non possit, vel sine periculo tolerari, absque dubitationis scrupulo ad inquirendū & puniendū eius excessus, non ex odij fomite, sed charitatis procedatur affectu: quatenus si fuerit grauis excessus, etiam non degradetur ab ordine, ab administratione tamen amoueat omnino: quod est secundū sententiā euangelicā à villicatione villicum amoueri, qui nō potest villicationis suæ dignā reddere rationem. Debet igitur esse præsens is cōtra quem faciendā est inquisitio, nisi se per contumaciam absentauerit: & exponēda sunt ei illa capitula de quibus fuerit inquirendū, ut facultatem habeat defendēdi se ipsum: & non solum dicta, sed etiam nomina ipsa testium sunt ei (ut quid & à quo sit dictum appareat) publicanda, necnō exceptiones & replicationes legitime admittēdæ: ne per suppressionem nominum, infamandi per exceptionum verò exclusionē, deponendi falsum, audacia præbeatur. Ad corrigendos itaque subditorum excessus tanto diligentius debet prælatus assurgere, quanto damnableius eorū offensas desereret incorrectas. Cōtra quos, ut de notoriis excessibus taceatur, etiam tribus modis possit procedi, per accusationem videlicet, denuntiationem, & inquisitionē ipsorum: tamē ut diligens adhibeatur omnibus cautela, ne forte per leue compendium ad graue dispendium veniant: licet accusationem legitima debet præcedere inscriptio, sic & denuntiationē charitatiua monitio, & inquisitionē clamorosa insinuatio præuenire illo semper adhibito moderamine, ut iuxta formam iudicij, sententiæ quoque forma dicatur. Hunc tamen ordinem contra regulares personas non credimus viquequaue seruandum, quæ (cū causa requirit) facilius & liberior a suis possint administrationibus amoueri.

Idem in eodem.

Metropolitani ad correctionem excessuum, & reformationem

1101 1111

Decretalium Gregorij Lib.v. Tit.j.

morum singulis annis facere debent provinciale concilium: in quo statuerent debent personas idoneas per singulas dioeceses, qua solite inuestigent, & in sequenti concilio referant corrigenda: & episcopi debent facere synodos episcopales singulis annis, & publice agitata in provinciali concilio: & hoc negligentes, ab executione officii suspenduntur. hoc dicit.

Capitulum. xxv.

Sicut olim à sanctis patribus noscitur institutum: metropolitani singulis annis cum suis suffraganeis provincialia non omittant concilia celebrare in quibus de corrigendis excelsibus, & moribus reformandis, praesertim in clero, diligenter habeant cum dei timore tractatum, canonicas regulas maxime quae statuta sunt in hoc generali concilio, relegendes, ut eas faciant observari, debitam poenam transgressoribus infligendo.

Ut autem id valeat efficacius adimpleri, per singulas dioeceses statuatur personas idoneas, providas videlicet & honestas, quae per totum annum simpliciter & de plano absque ulla iurisdictione solite inuestigent quae correctione vel reformatione sunt digna, & ea fideliter perferant ad metropolitanum & suffraganeos & alios in concilio subsequenti, ut super his & aliis (prout utilitati & honestati congruerit) provida deliberatione procedant: & quae statuerint, faciant observari: publicaturi ea in episcopalibus synodis annuatim per singulas dioeceses celebrandis. Quisquis autem hoc salutare statutum neglexerit adimplere, à sui executione officii suspendatur.

Gregorius nonus archiepiscopo & priori sanctae Mariae Rothomagen.

Sententia excommunicationum, suspensionum, vel interdicti lata post denunciationem per abbatem denunciatum vel alium pro ipso in monachos denunciatus vel adherentes eidem, relaxantur: spoliata restituntur, & iuramenta de tacenda veritate relaxantur, dicta testium denunciato traduntur, & expensa de bonis monasterii monachis denuntiatis ministrantur: & propter hoc ab obedientia abbatis non eximuntur, sine tamen litis praevisione.

Capitulum. xxvi.

Lim I. V. & P. ordinis Tyroneſis: & infra. Ne igitur reformatio monasterii valeat retardari, mandam⁹ quaten⁹ relaxatis excommunicationum seu suspensionum sententiis si quas idem abbas protulit, vel per quoscumque iudices promulgari fecit, post inceptum negotium in eos, & adherentes eisdem, ac eis restitutis quos idem abbas negotio pendente contra iustitiam spoliavit, in negotio de plano & absque iudicio

rum

De accusationibus.

328

rum strepitu procedentes, cum talibus maxime in hoc casu non deceat dei servos inuolui inquiratis quae circa personas & observantias regulares videritis inquirenda, corrigentes & reformatores tam in capite quam in membris: quae correctionis & reformationis officio noveritis indigere iuramentis si qua de tacenda veritate abbas extorserit, relaxatis, prout ut negotio ipso pendente praefati monachi eidem abbati obediant & intendunt, ita tamen, quod per hoc prosecutio negotii non valeat impediri. Si vero testes contra eundem abbatem producti fuerint, dictorum ipsorum ei copiam dari faciatis. Praedictis autem monachis expensas factas propter hoc, & trib⁹ vel quatuor ex istis, vel aliis quos idoneos ad dictum negotium prosequendum duxeritis assumendos, faciatis de bonis eiusdem monasterii, & faciatis expensas ad prosecutionem ipsius negotii necessarias, computatis si qua propter hoc receperunt de bonis monasterii, cum proprium non habeant, ministrari. Contradictores &c.

Idem episcopo Cister. de Alde. & de Salen. abbatibus.

Contra praelatum denunciatum de dilapidatione sit commissis super veritate inquirenda, & pendente negotio debet sibi interdici potestas alienandi.

Capitulum. xxvii.

Praelatorum excessus: & infra. Sane dilecti filii C. & quatuor alij canonici Frisigien. denunciando monstrantes, quod Frisigien. episcopus bona sui episcopatus (quem ut dicitur, fuit minus canonicè assecutus) adeo graviter dilapidat & consumit, quod (nisi celeriter adhibeatur remedium) episcopatus idem per eum ad irreparabile dissolutionis opprobrium deducetur: nec solummodo rerum, verum etiam fame suae prodigus & salutis, vitam ducit enormiter dissolutam: & infra. Discre. v. mandamus quatenus personaliter accedentes ad locum, inquiratis solite veritatem: & eam fideliter conscribentes, sub sigillis vestris nobis transmittatis inclusam. Eidem episcopo terminum assignantes, quo nostro se conspectui repraesentet pro meritis recepturus. Potestate vendendi, dandi, infeudandi, seu quomodolibet alienandi bona ipsius ecclesiae interdictum eidem penitus interdicta.

De calumniatoribus. Tit. ij.

Gregorius Anthemio subdiacono & col.

Subdiaconus calumniose accusans diaconum, subdiaconatu privatur: & publice verberibus castigatur, & in exilium mittitur.

Capitulum. i.

Cum for-

Decretalium Gregorij Lib.v. Tit.ij.& iij.

Quoniam fortius punienda sint crimina que infontibus & maxime sacratis hominibus inferuntur, quam sitis culpabiles, qui in causa Ioan. diaco. resedistis, attendite, ut Hilarium criminatorem ipsius nulla ex definitione vestra poena conueniens castigaret: & infra. Quia ergo tanta nequitia malum sine digna non debet ultione transire: iubemus eundem H. prius subdiaconatus (quo indignus fungitur) priuari officio, & verberibus publice castigatum in exilium deportari.

Innocentius tertius Camoren. Segobien. & Bulen. episcopis.

Denuntiator in probatione criminum deficiens, ab officio & beneficio suspenditur, donec innocentiam suam purget. Capitulum.

Cum dilectus filius magister scholarius Palastinus ad sedem apostolicam accessisset, & de suo episcopo excellens va- rior nuntiasset, examinationem commissimus excessum obiectorum: & infra. Cum autem processum negotij examinauerimus diligenter, nec intelligere potuerimus probatum esse sufficienter aliquod de predictis: eundem episcopum absolendum decernimus ab obiectis: vobis mandantes quatenus memoratum magistrum scholarium, donec canonice sua purgauerit innocentiam, scilicet quod non calumniandi animo ad huiusmodi crimina proponenda processit: ab officio & beneficio suspendatis, ut ceteri simili poena perterriti, ad infamia suorum facile non prosiliant praetorum.

De simonia, & ne aliquid pro spiritualibus exigatur vel promittatur.
Titulus. iij.

Gregorius generali synodo praesidens.

Episcopus pro ordine ab eo conferendo, vel ministri, vel notarii nihil temporale exigere debent. Capitulum. i.

Non ordinandi: & infra. Sicut non debet episcopus manum quam imponit: ita nec minister vel notarius in ordinatione eius vocem vel calammum vendere. Pro ordinatione igitur vel usu pallij seu chartis atque pastellis, eum qui ordinatur, omnino aliquid dare prohibemus.

Ex concilio Maguntinen.

Deponendus est, qui per pecuniam aliquem eiecit de ecclesia sua: se postea intrudendo. Capitulum. ii.

Qui

De simonia &c.

329

Qui alium in ecclesia ordinatum, per pecunia expulerit, eamque taliter vindicauerit: omnimodo deponatur.

Deodatus papa.

Quilibet catholicus admittitur ad accusandum de crimine simonia. Capitulum. ii.

Si dominus & magister omnium, qui sine peccato fuit, accusandi licentia vni dedit: & infra. Non igitur quilibet catholicus est respuendus, sed ut veritatem asserat ad propalandum simoniacam rabiem, magnis est precibus exhortandus. * Aliis, exorandus.

Idem.

Simoniacus pendente accusatione ab administratione dinorum prohibetur. Capitulum. iiii.

Accusatum simoniacum necesse habuimus prohibere, ne missarum solennia celebraret, donec quid esset, verius constitisset. Idem.

Idem dicit quod praecedens, nisi quod illud cap. loquitur in accusatione, istud in inquisitione: & illud loquitur de simoniaci in genere, istud declarat de ordine. Capitulum. v.

Quotiens: & infra. Peruenit ad nos, quod per simoniacam heresim fueris ordinatus: propterea necesse habuimus te prohibere ne missarum solennia celebrare debuisses, donec quid sit, verius discernereamus.

Lucius papa.

Simoniacus est deponendus.

Capitulum. vi.

Sicut simoniaca pestis sui magnitudine aliorum morborum vicinior, ita sine dilatione mox ut eius signa per aliquam personam claruerint, de ecclesia dei debet eliminari atque repelli.

Deodatus.

Simoniacum accusare potest seruum, meretricem, & criminose.

Capitulum. vii.

Tanta est labes huius criminis, quod etiam serui aduersus dominos, & quilibet criminose admittuntur ad accusationem. Item omnis peccator missam cantare potest, praeter simoniacum, quem quilibet (ut ab ordine male accepto remoueat) accusare potest: vel etiam meretricem. * Hoc est speciale: quia regu- lariter non l. vi. cer. tit. ff. de indi.

Alexander. iij. in concilio Turonensi.

Simoniacum est precium recipere pro ingressu religionis, pro priuilegiis vel capellis concedendis, & pro praelatis instituendis, pro concedenda sepultura, pro christumate, pro oleo sancto, pro benedictionibus nubentium, vel aliis sacramentis: nec valet consuetudo huius contrarium. hoc dicit cum sequenti. Capitulum. viii.

T

Non

Decretalium Gregorij Lib.v. Tit.ij.

Non satis: & infra. Prohibemus igitur ne ab iis qui ad religionem transire volunt, aliqua pecunia requiratur. Nec prioratus vel capellanie quilibet monachorum aut clericorum annua distractione vendatur. Nec ab eo cui regimē ipsarum committitur, pro earum commissione vllum precia exigatur. Vnde quisquis contra hoc decretum attentare præsumpserit: tam ille qui dederit, quam ille qui receperit vel cōfenserit, partem se cum Simone nō dubitet habiturum. Pro sepultura quoque, & chrismatis & olei receptione nulla cuiusquam precij exactio attentetur: nec sub obtentu cuiusquā consuetudinis reatum suum quis tueatur: * quia diuturnitas temporis non deminuit peccata, sed augeat.

Ex concilio Lateranenſi.

* vide. l. cōs. iudi- ces. C. de decur. lib. 10. glos. in autb. vt nulli iud. Si in gl. mag. col. la. ix.

* vide. l. capitaliū. §. sol. ff. de po. C. l. 3. §. de- fertor. ff. de remil.

4. R. g. 3

Summatum est supra in cap. precedenti. *Cap. ix.*
Cum in ecclesie corpore: & infra. Horribile nimis est, quod in quibusdam ecclesiis locū venalitas perhibetur habere, itavt pro episcopis vel abbatibus seu quibuscunque personis ecclesiasticis ponendis in sedem, siue introducendis presbyteris in ecclesiam, necnon & pro sepulchris, & exequiis mortuorū, & benedictionibus nubetium, seu aliis sacramentis aliquid requiratur. Putant autem plures ex hoc licere, quia legem mortis de longa inualuisse consuetudine arbitrantur, nō attendentes, quod tanto graviora sunt crimina, quanto diutius infelicem animam tenuerunt alligatam. Ne igitur hæc de cetero fiant, vel pro personis ecclesiasticis deducendis in sedem, vel sacerdotibus instituendis, aut sepeliendis mortuis, seu benedicendis nubetibus, seu aliis sacramentis cōferendis seu collatis aliquid exigatur, districtius prohibemus. Si quis autem contra hoc venire præsumpserit, portionem cum Giezi se noverit habiturum.

Idem Vigiliē. episcopo.

Brevi est. *Capitulum. x.*
Cum sit Romana: & infra. Consultat. respond. quod nihil pro ecclesiarum consecratione potes vel debes præter procuracionem exigere.

Idem Toletano archiepiscopo.

Coniuncti de simonia, deponendus est. idem in infamato, qui se purgare non potest. *Capitulum. xi.*

De hoc autē quod episcopus Exoniē. archidi. beneficiū, & cuidam clerico ante electionem suam prioratum dici tur promississe, vt uterque consentiret eidem: tua prudentia respondemus, quod si manifestum est eundem archidia. & clericum

De simonia &c.

330

ricum ob causam illam promissa recepisse, aut exinde cōfessi fuerunt in iure, vel legitimē cōiuncti, ab altaris ministerio sunt perpetuo deponendi. Si vero id manifestum est, nec tamē inde cōiuncti vel confessi fuerint, sed tantum publica laborant infamia, eis canonica purgatio debet indicari in qua si defecerint, tanquam authores tanti sunt sceleris puniendi. Regē autem & principes eius debes inducere, vt si qua receperint a præfato episcopo vt eius electioni præstarent assensum: ecclesie Exoniē. sine deminutione restituāt, cum ea sine graui suæ salutis periculo retinere non possint.

Idem Eboracen. archiepiscopo.

Simoniacum est pro temporali obsequio beneficium ecclesiasticum promittere. *Capitulum. xii.*

Cum essent in nostra præsentia constituti R. clericus & nobilis vir V. quia idem V. moram diutius facere nō poterat, pro se in causa illa sufficientem constituit responſalem. Cūque ab ore præfati R. intellexerimus quod memoratus miles promiserat ei dare ecclesiam, si quoddam negotium eiusdem in nostra posset præsentia promouere: ac per hoc promissionem ipsam continere simoniam prauitatem: eidem R. super eadem ecclesia silentium diximus imponendum.

Idem Cistrenen. episcopo.

Notarius simoniacus in beneficio ab illo deponitur. idem in infamato qui se purgare non potest. *Capitulum. xiii.*

Innotuū est quod in ecclesiis tui episcopatus plurimi clerici per simoniam habere dicuntur ingressum, & infamia inde respersi. Vnde mādamus quatenus si qui fuerint quos in prædictis ecclesiis publicum & notorium est simoniace intrasse: eos amoueas ab ecclesiis taliter acquisitis. Illis autem quorum crimen non est publicum & notorium, si publica laborant infamia, cum quinta vel sexta manu sui ordinis purgationē indicas: in qua si defecerint, beneficiis huiusmodi ecclesiarum perpetuo priuos eosdem.

Idem.

Simoniacum est precio vel favore celare peccatorem, vel reconciliare non penitentem, vel dignē penitentem a reconciliatione remouere. *Capitulum. xiiii.*

Nemo presbyterorū xenium vel emolumentū quodlibet temporale, imō spirituale detrimentū, a quo cūque publicē peccāte accipiat, vt episcopo vel ministris eius peccatū illius celet: nec pro respectu cuiusq. personæ, cōsanguinitatis, aut familiaritatis alienis communicas peccatis, hoc episcopo innoscere

Decretalium Gregorij Lib.v. Tit.iiij.

** Alias, innotescere detrectet. Nec quenquam poenitentem* vel mi-
peccatore, nus dignè poenitentem, gratia vel fauore ad reconciliationem
adducat, & testimonium recõciliationis ferat eidem, vel quo-
cunque liuore dignè poenitentem à recõciliatione remoueat
quia simoniacum est vtrunque.*

Idem Vigor. episcopo & priori de Acra.

Ecclesia emi vel redimi non potest, hoc dicit quo ad literam.

Capitulum. xvi.

Querelā monachorum de Acra recepinus, quod cum ip-
si quoddam manerium cum pertinentiis suis, & ecclesiā
de Genen. à monachis de Cardonio sub annuo cēsu
quindecim librarum fuissent adepti, & inde chartam ab ipsis
monachis habuissent prior eorum capitulo incõsulto præcri-
ptum manerium & chartā monachis de Cardonio accepta pe-
cunia resignauit. Vnde quia præfati monachi de Acra se cõ-
querunt iniuste grauatos: mandamus quatenus partibus con-
uocatis præscriptā causam concordia vel iudicio terminetis,
scituri quod sicut emi non potuit, ita nec redimi ecclesia me-
morata. Si vero monachi de Cardonio legitime citati, ad ve-
stram præsentiam accedere, & iudicio vestro stare contem-
pserint: vos ipsos monachos de Acra in possessionem eorum
de quibus cõtrouersia vertitur, inducat, nec permittatis eos
exinde absque ordine iudiciario molestari.

Idem.

*Pro chrismate ab ecclesiis pecunia exigi non debet, etiam si hoc
habeat consuetudo.*

Capitulum. xvi.

EA quæ de auaritiæ: & infra. Audiuimus quod nummos
pro chrismate ab ecclesiis extorquetis: quos nunc cathed-
raticam, aliquando Paschalem præstationem, interdum epi-
scopalem consuetudinem appellatis. ** Quia vero hoc simo-
niacum esse cognoscitur, mandamus quatenus prætextu ali-
cuius consuetudinis vel prælationis præscriptos denarios nul-
latenus exigatis. Pro certo scituri, quod si hoc præsumple-
ritis, periculum ordinis & dignitatis poteritis non immerti-
to formidare.*

Idem.

Pro habendis spiritualibus homagium facere, simoniacum est.

Capitulum. xvii.

Ex diligenti tua relatione innotuit quod H. Cant. archidia-
conus te induxit, vt ei homagiū faceres, & fidelitatē præ-
stares: ita quod ipse tibi beneficiū ecclesiasticum annis singu-
lis exhiberet. Vnde quoniam huiusmodi obligatio illicita cõtra
tue

De simonia &c.

331

tue salutis necnō & suæ profectum existit, absolui à nobis in-
stantius postulasti: adiiciens quod ab eo deinceps nihil omni-
no de beneficio acciperes constituto. Quocirca nos tuam
petitionem honestam & fauorabilem attendentes: ita præfati
archidiaconi homagio & fidelitate (præsertim cū hæc taliter
præstita, diuinis & humanis legibus contraire noscantur) ab-
soluimus, ita quod ab episcopo vel sacerdote discreto poeni-
tentiam inde condignā recipias. Verum ne aliqua propter
hoc nota vel infamia possis respergi, absolutionis nostræ lite-
ras tibi duximus indulgendas: quibus contra latrantium mor-
sus tutus & præmunus existas, & quas in testimonium indul-
gentiæ nostræ valeas demonstrare.

Idem Strigoneñ. archiepiscopo.

*Ordinatio vel consecratio non censetur simoniaca, licet ordina-
tori aliquid donatum fuerit non ex pacto.*

Capitulum. xviii.

ETH questiones tuas de seruire religionis ad nos perferri
nullatenus ignoremus, nō tamen tibi est in his ultra quā
oporteat dubitandū, cū leges humanæ dicant quod quidam
tenui religione sacramenta necessaria & legitima exhibere cō-
temnunt: tenuem religionem vocantes, quæ in talibus hæsitat,
vbi non est aliquatenus hæsitandum. In hoc itaque quod P.
presbyter cardinalis apostolicæ sedis legatus, & electione tua,
& vt palliū tibi traderet, ad partes illas accessit, & frater tuus
etiam præsciens necessitatē, ei equum vnum te ignorante trans-
misit, quoniam per mare veniens, nullas aut paucas secum equi-
taturas adduxit, te nullo modo timere oportet: cū in acci-
piendis vel dandis muneribus tria sint maxime attendenda,
personæ scilicet dantis & accipientis qualitas, quantitas mune-
ris, & donationis tēpus. qualitas personarum, vt à quo, & cui,
videlicet an à paupere diuiti, vel ecōuerso, siue à diuite locu-
pleti datum fuerit: æstimatio muneris & donationis: tempus,
si magni vel minoris precij res data existat, & an instati neces-
sitate, seu alio tempore cōferatur. Si ergo prædictorum car-
dinalis & fratris tui personā & qualitatem pensamus, non fuit
magnum ab eodē fratre tuo cardinali equum vnum transmi-
ti, quem etiam ioculatori non petenti vir tantus & tam abun-
danti forte donaret. verum si temporis necessitatem perpen-
dimus, non alia intentione cōstat factum fuisse, quā vt car-
dinali subueniretur in articulo prænotato: & infra. Quod au-
tem scriptum est: Beatus qui excutit manus suas ab omni mu-
nere: id illis donis dictum est, quæ accipientis animum allice-
re vel peruertere solent: quoniam si ipsa etiam persona electi
offerat

Esai. 33.

T iiij

offerat

Decretalium Gregorij Lib.v. Tit.iiij.

offerat ordinatori vel cōsecratori suo electuarium, vel de vino, siue de aliis huiusmodi quæ modici precij fuerint, ex quo voluntatem recipientis inclinare vel mouere non debeant, non tamen ecclesia Romana interpretari conueit accipiem in his delinquere, vel donantem.

Idem.

Abbas & maiores de conuentu, si pro receptione monachi receperunt pecuniam ex pacto ab officio & beneficio suspenduntur, & taliter recepta pecunia restituitur, & in aliud monasterium ita receptus transferitur.

Capitulum. xix.

Veniens ad nos F. presbyter proposuit, quod abbas & fratres sancti R. noluerunt eum in monachū recipere, quousque triginta solidos dare conuenerit: cōuentione autem facta, sequenti die eum monasticum habitum induerūt: & iidem monachi triginta solidos, abbas vero decē, & familia duodecim pro pascu (asserentes hoc esse de consuetudine monasterij) postularunt. Quoniam ergo factum huiusmodi perniciosum videtur: mandamus quatenus si ita esse inueneris, abbatē & monachos ad restituendam pecuniam prefato F. tam indigne acceptam cōpellas, & abbatem & maiores personas monasterij pro tante prauitatis excessu ab officij executione suspendens, præcipias dicto F. vt in alio monasterio in habitu monastico domino studeat deferuire.

Idem.

Si ordinandus presentatori suo aliquid dedit ex pacto, simonia cum est, non tamen deponitur, si est occultum. Capitulum. xx.

Ex tux fraternitatis literis, & ex cōfessione sacerdotis presentium latoris accepimus, quod cū ad sacerdotij ordinē nō aliter voluisset eum eius archi. presentare, sex solidos soluit eidem, & sic ordinem ipsum per eum presentatus accepit.

Vnde tibi sic duximus respondendum, vt si hoc non est publicum, sed secretum, eundem sacerdotem secreto cōuenias, monens sine vlla coactione propensius, & inducens, vt ordinem alicuius religionis assumat, & perpetuo ab officio abstinere quod illicite acquisiuit. Alioquin non erit tutum (cum sit secretus excessus) ipsum inuitum ab eodem officio coercere, cui tamen secretam penitentiam, secundum quod tibi visum fuerit, iniungere non postponas.

Idem.

Breue est, nec potest breuiter summari. Capitulum. xxi.

D nostram: & infra. Di. v. mandamus quatenus pro ministerio ecclesiastico exercendo, siue pro vicariis aliis, gnan dis, seu pro christmate nullatenus pecuniam exigatis.

Lucius

De simonia &c.

332

Lucius tertius.

Cum simoniace ordinato, qui simoniacus non est, dispensari potest. Capitulum. xxii.

DE simoniace ordinatis, certum tibi nō possumus dare responsum, nisi plenius cognoscamus qualiter fuerint ordinati: cum quidam licet secundum quandam speciem simoniz, vtpote ipsi ignorantibus, simoniace ordinentur: possunt (quia simoniaci non sunt) in suis ordinibus remanere.

Idem.

Si contradicens electo, pro pecunia de voluntate electi tradita a contradictione cessat, electus postea confirmatus est simoniacus, & beneficio renunciare tenetur. Capitulum. xxiii.

MATHÆUS cardinalis secreta nobis insinuatione monstrauit, quod cū fuisses ad ecclesiæ tux regimē de voluntate maioris partis fratrum electus, paucis tibi contradicentibus, quidam amicus tuus de conscientia tua & voluntate turbata, ei qui magister discordiæ videbatur, certā quantitatē minus exsoluit, & sic contradictio conuenit. nunc autē dubitas quod nō sis a labe simoniz prorsus immunis, donec in administratione volueris remanere. Quia igitur consilium requisisti, quid tibi sit faciendum, respondemus quod multum tibi consulis, si administrationē celeriter ac sponte dimittas, illius verbi memor existēs: Nihil prodest homini si vniuersum mundum lucretur: animæ vero suæ detrimentum patiatur.

Matth. 16.

Luca. 9.

Idem.

Pro absoluendo excommunicatum, precium aliquod exigere non debet. Capitulum. xxiiii.

AD aures nostras peruenisse noueris, quod cū C. de Senouilla propter pecuniam quam debebat, vinculo fuisset excommunicationis adstrictus, creditoribus satisfecit, sed excommunicatoribus decem libras pro absolutione querentibus non valuit absolutionis beneficiū obtinere. Quoniam igitur indignum est, & ecclesiasticæ rationi cōtrarium, vt absolutionis beneficiū redimatur: Dis. v. mandamus quatenus si prefatus C. debitum soluit, ipsum gratis faciat absolui, si excommunicatores id non fecerint requisiti.

Clemens tertius.

Monachi per simoniā recepti, si sunt simoniaci, ad aliorum monasteria transferuntur: alias post renuntiationem in eisdem vel in aliis monasteriis eiusdem ordinis poterunt collocari. Cap. xxv.

T iiij. De regu-

Decretalium Gregorij Lib.v. Tit.iii.

DE regularibus canonicis seu monachis nos cōsulere voluisti, qui per simoniam ingressum ipsi scientibus habuerunt. Vnde cum super hoc auctoritates multa reperiantur expresse, non aliud quam statutum est respondemus: ut locum quem taliter adepti sunt, omnino dimittant, & solitudines seu alia monasteria districtiora adeant, in quibus tam execrabilem excessum sine intermissione deplorat. Si autē ignorantibus illis pecunia data fuerit, cogas eos ad renunciandum loco eidem: & postmodū in ipsum reducere, si ibi absque scādalo potuerint remanere, vel in alio qui sit de ordine ipso, ad seruendum deo poteris collocare.

Idem.

Si quis canonicatus renūciat, ad quem per simoniam ignoranter assumptus fuerat, postea de nouo assumatur ad illum: non potest ex prima receptione sibi aliquid vindicare. Cap. xxvi.

Ex insinuatione tua nobis innotuit, quod pater tuus interueniente pecunia olim tibi prębendę beneficium acquisiuit. Cumque ad annos discretionis peruenies, accepisses dominice Crucis signum: dictam prębendam in manu prępositi & fratrum libere resignasti. Sed iidem tibi compatiētes, de nouo te in suum canonicum elegerunt, ita videlicet quod per electionem istam postremum locum in choro & in aliis obtineres: & infra. Respon. ut indulgētia quam fratres tui misericorditer tibi fecisse noscuntur, contētus existens, ratione primę receptionis nihil audeas in ipsa ecclesia vindicare.

Celestinus tertius.

Electio simoniaca est cassanda, si propter hoc electoribus promissa sit pecunia, quamvis electus ignoret: nisi hoc factum fuerit in fraude electi. h. d. primo. Cum electio reprobata per vitium simonię, non dispensat episcopus. h. d. secundo. Abb. Cap. xxvii.

Nobis fuit ex parte tua intimatū, quod cum quatuor essent a capitulo cōstituti, qui debebant quandam eligere in plebanū, amici eius de cuius electione ipse habebatur, vni vel omnibus eligentium promiserunt se pecuniam soluturos, eo tamē ignorare, qui huiusmodi promissione interueniente postmodum est electus: & infra. Quia igitur super hoc confutere nos voluisti: consul. t. bre. r. quod nisi constaret illos qui promissum tale fecerunt, per fraudem in dispēdium illius qui eligendus erat, id malitiose fecisse: quamvis ipse tempore promissionis conscius non fuerit, eius tamen electio tanquam simoniaca prauitate pręsumpta est penitus reprobanda: & infra. Ad vltimum quod in fine consultationis tuę inuenimus hoc

De simonia &c.

333

hoc duximus respondendum, quod aliquis in ecclesię cuiuslibet pręlatum electus, & ut dictum est per prauitatem simoniacę reprobatus, ab episcopo suo dispensationem aliquam obtinere de iure non potest.

Idem Linconicę. episcopo, & priori de Ponte fracto.

Qui dat pręlato pecuniam ne ipsum in iure suo de facto molestet, illam repetit, si pręlatus promissa non seruat. hoc dicit in hęcendo litera. Capitulum. xxviii.

Dilectus filius R. prępositus nobis exposuit, quod cum Eboracę. archiepiscopus cum multis grauaminibus adhecere non cessaret, promisit ei certam quantitatem pecunię se daturum, ut ab ipsius desisteret lęsione. Verum dictus archiepiscopus receptionē pecunię super dignitatibus & beneficiis suis ab eius molestia non quieuit. Ideoque di. v. mandamus quatenus si res ita se habet, archie. restituere quod accepit (si cum contra promissionem suam uenisse constiterit) compellatis.

Innocē. iij. abbati de Iugo dei, & priori de Sill.

Pro benedictionibus nubentium, & exequiis mortuorum, nihil exigi debet. Capitulum. xxxix.

Sam nobis parociani de villa Frāca querimoniam destinarunt, quod capellanus eorum pro exequiis mortuorum, & benedictionibus nubentium minus licite pecuniam ab eis exigit, & extorquet: & infra. Dis. v. mandamus quatenus dictum capellanū, ut a tanta pręsumptione desistat, & etiam pro excessu latifaciat, competenter moneatis: sibi (si obedire noluerit) penam canonicam infligentes.

Idem Cantuarię. archiepiscopo.

Si per accusationem constat monachum simoniace fuisse receptum, receptus & recipiens deponuntur. Si vero per inquisitionem, receptus in alius monasterium detruditur recipienti vero & maioribus pena condigna imponitur: & interim ab executione ordinum sacrorum suspenduntur. Capitulum. xc.

Dilectus filius A. nuncius tuus pro parte tua proposuit: quod cum Cant. diocēsim visitans, in monasteriis & religionis locis pullulasse repereris simoniacę prauitatem, ita quod in eis multi precio sunt recepti, qui potius gratis recipi debuissent, imo etiam ad religionis obseruantiam inuitari: Dubitas igitur an quia multitudo reperitur in causa, seueritati sit aliquid detrahendum? Nos inquisitioni tuę taliter respondemus, quod si aduersus eos qui labe fuerint huiusmodi maculati, accusatio coram te fuerit canonicę instituta: post-

Decretalium Gregorij Lib.v. Tit.ij.

postquam crimen ordine fuerit iudiciario patefactum, tam in dantes quam in recipientes canonice severitatis exerciseas vltionem. Quod si de hoc tibi per solam inquisitionem conlterit: eos qui per simoniacam prauitatem in locis talibus sunt recepti, ab illis amotos, ad agendam poenitentiam ad monasteria dirigas arctiora. Abbatibus autem, abbatissis, prioribus, praelatis quibuscumque, & officialibus eorundem iniungas poenitentiam competentem: & donec illam peregerint, eos a sacrorum ordinum executione suspendas: iniungens episcopis tuis, vt hanc formam per suas dioceses studeant obseruare. Illud tamen gratanter recipi poterit, quod fuerit sine taxatione gratis oblatum.

Idem priori sancti Victoris, magistris I. Bonon.
& L. Modicen. canonicis.

Abbas contra testes qui deposuerunt contra eum de simonia in iudicio inquisitionis, excipere potest quod sunt inimici & conspiratores: alias vero exceptiones criminu opponere non potest. Cap. xxxi.

Licet Heli summus sacerdos in se bonus existeret: quia tamen filiorum excessus efficaciter non corripuit: & in se pariter, & in ipsis animaduersionis diuinæ vindictam excepit, dum filiis eius in bello peremptis, ipse de sella corruens, fractis ceruicibus expirauit. Ad corrigendos igitur subditoru excessus, tanto diligentius debet praelatus adurgere, quanto damabilius eorum offensas defereret incorrectas. Contra quos (vt de notoriis excessibus taceatur) et si tribus modis procedi possit, per accusationem videlicet, denunciationem, & inquisitionem ipsorum: vt tamen in omnibus diligens adhibeatur cautela: sicut accusationem legitimā præcedere debet inscriptio, sic & denunciationem charitatiua correctio, & inquisitionem clamorosa debet insinuatio præuenire. Descendam (inquit dominus) & videbo vtrum clamorem qui venit ad me, opere compleuerint. Tunc enim clamor peruenit ad praelatum, cum per publicam famam aut insinuationem frequentem subditorum sibi referuntur excessus: & tunc debet descendere & videre, id est, mittere & inquirere, vtrum clamorem qui venit, veritas comitetur. Nam iuxta canonicas sanctiones, si quid de quocunque clerico ad aures praelati peruenierit, quod eum iuste possit offendere: non facile credere, nec ad vindictam eum res accendere debet incognita, sed coram ecclesiæ senioribus diligenter est veritas perscrutanda: vt si rei poposcrit qualitas, canonica distinctio culpam feriat delinquentis, non tanquam sit idem accusator & iudex: sed quasi fama deferente,

De simonia &c.

334

ferente, vel denunciante clamore, sui officij debitum exequatur: eo semper adhibito moderamine, vt iuxta iudicij formā, sententiæ quoque forma dicatur. Cum igitur de abbate Pomposiano ea nobis frequenter insinuata fuissent, quæ ab honestate regulari nimium dissonabant, monachis ad præsentiam nostram accedentibus quidam ex ipsis nobis ipsum de simonia, periurio, dilapidatione, ac insufficientia detulerunt. Contra quos cum idem abbas exciperet quod denunciationem huiusmodi fraterna correctio secundum regulam euangelicam non præcesserat: & idem constanter adfererent quod correctionem huiusmodi præmisissent: licet ad probandum hoc duorum monachorum iuramenta fuissent exhibitæ: quia tamen super hoc ipsi nondum contendere desistebant: nos vt prædiximus, frequentibus clamoribus excitati, ex officio nostro volumus inquirere de præmissis, omnes monachos qui vel cum ipso, vel contra ipsum accelerant, iuramenti vinculo adstrictos, vt de propositis plenam, quam scirent, exponerent veritatem: quorum depositiones cum in scriptis redactæ, publicatæ fuissent, super illis exeperunt multipliciter disputare. quia vero tum ex adsertione monachorum, tum ex ipsius abbatis confessione cognouimus quod idem non modicam summam pecuniæ relictam a prædecessore suo expenderat, & in alia summa maiori monasterium obligarat: nos eum quasi de dilapidatione suspectum, ab administratione abbatiæ duximus suspendendum: & quia simonia multis modis contra ipsum abbatem videbatur esse probata, ipse contra testes multas exceptiones opposuit, super quibus fuerat multipliciter disputatū, altis adserentibus in crimine simonix, sicut in crimine læsæ maiestatis omnes indifferenter, tam infames, quam criminosos, non solum ad accusandum, sed etiam ad testificandum admitteodos: cum iustar publicis criminis & læsæ maiestatis procedat accusatio simonix: aliis e contrario respondentibus quod licet hæc duo crimina quantum ad accusationem quasi paria iudicentur, differunt tamē in multis: cum alia poena pro vno, & alia pro altero inferatur: & inter personas accusatorum & testium sit vtrique distinguendum: cum non per accusatores sed testes crimina comprobentur. Ne vero vel innocentix puritas confusa succumberet, vel simonix prauitas effugeret impunita: nos æquitate pensata illas duxat exceptiones oppositas probandas admisimus, quæ probatæ non de zelo iustitiæ, sed de malignitatis fomite procedere viderentur.

Idem.

Hoc capitulum est glossa precedentis capituli: nam tendit ad declarationem

Decretalium Gregorij Lib.v. Tit.iii.

declarationem illius, an & quando testes criminosi admittantur in crimine simonia: & in effectu idem dicit quod procedens.

Capitulum. xxxii.

Per tuas literas nobis intimasti, te dubitare super quadam epistola decretali, quā nos adferis edidisse de testibus admittendis contra simoniacam prauitatem. Noueris igitur, quod nos illam epistolam, quæ sic incipit: Quamuis ad abolendam nequaquam edidimus: sed aliā, quæ sic incipit, Licet Heli. nos edidisse fatemur: ad cuius intelligentiam credimus distinguendum, utrum is contra quem agitur de simoniacā prauitate, denuncietur simpliciter, aut criminaliter accusetur: & utrum agatur secundum iuris rigorem, aut secundum temperantiam aequitatis. Item utrum ipse sit regularis, qui iam renunciauerit mundo, an secularis qui adhuc in mundo existit, & an inferioris gradus, an excellentioris sit dignitatis. Ad hæc utrum antequam fuisset claræ opinionis, & bonæ famæ: an grauer infamatus, & valde suspectus: & utrum de facili possit puniri, an sine scandalo nequeat condemnari. Præterea utrum testes sint honesti, an criminosi: & an sint emendati de crimine, an adhuc in crimine perseverent. Rursus si crimina sint eadem vel minora, an paria vel maiora: utrumve testes ex zelo iustitiæ, an ex malignitatis fomite deposuisse credantur. Denique utrum ad prauitatem simoniacam detegendam sola dicta testium inducantur, an alia etiam adminicula suffragentur. Hæc omnia sunt ad intelligentiam illius epistolæ distinguenda. Ille quidē Pomposianus abbas, qui iam pridem renunciauit mundo, erat de simonia, perituro, dilapidatione ac insufficientia grauer infamatus. Cūq; per monachos qui iurauerant perhibere testimonium veritati, simonia multis modis videretur esse probata: ipse contra testes multas exceptiones opposuit, cōspirationes videlicet, inimicitias capitales, furtum & adulterium, ut eos à testimonio remoueret. Nos verò (ne innocentis puritas cōfusa succuberet, vel simoniacæ prauitas effugeret impunita) illas duntaxat exceptiones probandas admisimus, quibus forte probatis, testes non zelo iustitiæ, sed malignitatis fomite processisse constaret, ut cōspirationes, & inimicitias capitales: ceteras autem exceptiones, ut furti, adulterij, propter immanitatem heresis simoniacæ (ad cuius comparationem cetera crimina quasi pro nihilo reputantur) duximus repellendas: quoniam etsi probata fides testium debilitarent in aliquo, non tamen euacuarent ex toto, aliis adminiculis suffragantibus, præsertim cū testes de crimine fuerint emendati. Tales igitur contra tales

De simonia, &c.

335

taliter duximus admittendos, non secundum rigorem iuris, sed secundum temperantiam æquitatis, cū ageretur non criminaliter, ut deponeretur ab ordine: sed civiliter, ut ab administratione amoueretur tanquam immeritus & danosus. Et utique tales prælati ex leuioribus causis possunt ab administrationibus amoueri, sicut quorundam religiosorum approbata consuetudo deposcit. Vnde prædictus abbas non expectata sententia quasi malè conscius sibi, celsit.

Idem abbati lemblacensi.

Non imputatur electo confirmato, si eo prohibente pro ipsius confirmatione pecunia data fuit.

Capitulum. xxxiii.

Sicut tuis literis intimasti, cū in lemblacensi ecclesia fuisset monachus, fuisti tandē promotus ad regimen ecclesiæ Floren. verū abbate lemblacensi post sublato de medio: ipsa quæ prius te filium habuerat, in patrem per electionē canonicam te vocauit: & quia pastore carebat Leodien. ecclesia cathedralis: ad Colonien. ecclesiā (quæ tua est metropolis) proficiscens, ipsius auctoritate in lemblacensi ecclesia interim ministrasti. Ceterum postquā in Leodien. ecclesia fuit episcopus institutus, is à te requisitus electionem de te factam noluit confirmare. Verum cū hæc fieri pro extorquenda pecunia comperisset sub interminatione anathematis: vetuisti ne pro facto huiusmodi aliqua pecunia offerretur. Sed quidā de fratribus te inconsulto & ignorante contra excommunicationis à te factæ sententiā venientes, promiserunt pecuniam, & etiam exoluerunt: & sic ab episcopo inuitatus, institutionem ab eo accepisti liberè, quemadmodum postulabas: & infra. Quamuis autem secundum sacrorum canonum instituta, etiam paruuli qui cupiditate paratū ecclesiā per pecuniā sunt adepti, eas dimittere teneantur: quia tamen longè diuersum est non præbere consensum, & expressum aliquid prohibere: taliter duximus respondendum, quoniam ex eo quod contra prohibitionem & voluntatem tuam (à qua postmodū minimè recessisti) aliquis te penitus ignorante promisit pecuniā, & exoluit, præsertim cū is nulla sit tibi consanguinitate coniunctus, nihil debet tibi ad penā vel culpam (sicut credimus) imputari, nisi postea consenseris, pecuniam soluēdo promissam, aut reddendo solutam: alioquin contingeret quod alicuius factū insidias inimico parantis ei damnosum existeret, cui penitus displiceret: & sic aliquis de fraude sua commodum reportaret. Illos autē qui dederunt pecuniam, vel etiam receperunt: in tantum constat esse culpabiles, quod si excessus eorum esset ecclesiæ manifestus

Decretalium Gregorij Lib.v. Tit.iiij.

infertus: (quæ non iudicat de occultis) pœna essent canonica feriendi.

Idem decano Beluacen.

Si clericus cum pacto confert ecclesia bona sua, vt in ipsa recipiatur in canonicum, & illa sibi retineat pro prabenda: simonia committitur: scus si hoc fiat sine pacto. Capitulum. xxxiiii.

T Va nos duxit dilectio consulendos: & infra. Deuotior. n. t. t. respon. q. si quis clericus cum cōditione vel pacto largiatur aut offerat bona sua, vt illa postmodum pro prabenda retineat, & in canonicū admittatur: huiusmodi oblatio vel receptio fieri non poterit sine vitio simoniæ: cū in talibus omnis pactio aut conuentio cessare debeat, iuxta canonicas sanctiones. Si verò purè ac sine pacto vel cōditione qualibet offerat, rogans humiliter vt in canonicum admittatur, & bona sua retinere sibi liceat pro prabenda, & clerici eiusdē ecclesiæ purè cōsentiant: huiusmodi receptio fieri potuit absq. scrupulo simoniæ prauitatis. Licet autē taliter duximus respondendum, qui nobis datum est de manifestis tantummodo iudicare: si tamen is qui talem donationem facit, ea intentione ducatur, vt per temporalia bona quæ offert, spiritalia valeat adipisci: & clerici qui eum in fratrem admittunt, non essent eum, nisi commoda temporalia perciperent, admissuri sine dubio tam ille quàm isti apud districtum iudicem (qui scrutator est cordium, & cognitor secretorum) culpabiles iudicantur.

Idem priori Cartulien.

Non debet quis ordinem recipere ab eo quem credit simoniae commisit ministrare potest in illis quos prius ab isto recepit.

Capitulum. xxxv.

P Er tuas literas intimasti, q. cum B. in quadā domo Cartulien. ordinis suscepisset habitū monachalē: à diocē. episcopo fuit in subdia. ordinatus: sed postmodum didicit ex relatione quorūdam, quod episcopus multoties cōmiserat vitium simoniæ: propter quod idem monachus in suscepto formidat ordine ministrare, nolens ab eodem episcopo ad superiores ordines promoueri: & infra. Nos igitur respondemus, vt idem in ordine sic suscepto securè ministret: sed cōtra cōscientiam ad superiores ordines non ascendat, ne fortē adificet ad gehennam: licet ex eo quod cōscientiam nimis habuerit scrupulosam, in difficultate huiusmodi sit collapsus: quam vtique non euadet, nisi deponat errorem.

Idem Cantuarien. archiepiscopo.

Pro

De simonia, &c.

336

Pro chrismate vel inuestitura ecclesiarum nil exigi debet: nec excusat consuetudo, vel nominis variatio. Capitulum. xxxvi.

I N tantum peccatis exigentibus corda quorūdam simoniaea prauitas deprauauit: & infra. Sane peruenit ad audientiam nostram, q. cum olim quidam suffraganei tui pro chrismate certā cōsueuerint accipere pecuniæ quantitatem, nō metuētes pœnam canonicam, & correctionē tuam eludere cupientes, tempus faciendæ solutionis anticipant, recipientes in media quadragesima, quod recipere consueuerunt post Pascha: & vt causam recipiendi dissimulent, nomen denariorū variant, denarios quos prius chrismates, secūdo Paschales dicebant, consuetudinem mediæ quadragesimæ nuncupantes: & infra. Cum verò expressius exprimat vēditionis speciem, qui prius recipit precium, quā rem cōferat preciosam, & gratis sit gratia conferenda: mandamus quatenus taliter excessus corrigas supradictos, suffraganeos tuos & officiales eorum à tam illicita exactione cōpelcens, q. aliorum culpa tibi ob tuā negligentiam non imputetur ad pœnam. Pravam etiā illam cōsuetudinem de tua provincia studeas abolere, per quā pro ecclesiarum inuestitura archidiaconi marcham argenti, minores verò decani vaccam albam sibi dari postulant, vel certā solui pecuniæ quantitatem.

Idem.

Ordinatus in subdiaconum, qui prius presentatori suo promissit quod nil ab eo peteret, in suscepto ministrare, vel ad superiores ordines ascendere sine dispensatione non potest, etiam si peccare non crediderit.

Capitulum. xxxvii.

P Er tuas nobis literas intimasti, q. cum D. lator presentii vellet in subdiaconum ordinari, & certum titulū nō haberet: quendā presbyterū exorauit, vt ipsum ad ecclesiā suę titulum presentaret: quod cū ille facere recusaret, ipse illi firmiter repromissit, quod nunquam si presentaret eundem, in ecclesia suā aliquam peteret portionem. & sic ad presentatiōē eius extitit ordinatus, nec se in hoc egisse aliquod illicitū intellexit: & infra. Nos inquisit. x. t. r. quod nisi cū eo fuerit misericorditer dispensatum, nec ad superiores ascendere, nec in suscepto debet ordine ministrare.

Idem.

Simonia est dare pecuniam pro vicariatu, vel pro alia administratione rerum spiritualium seu ecclesiasticarū habenda: & dantes & recipientes ab illa ecclesia sunt eiicendi. h. d. hoc. t. per alia verba, licet sū breue.

Capitulum. xxxviii.

Consulere:

Decretalium Gregorij Lib.v. Tit. iij.

Consulere: & infra. Quicūque vicedominatū, vel aliam ecclesiasticarum rerum administrationem per pecuniā obtinere voluerint, tam ementes quā vendentes cum Simone percelluntur, & ab illa ecclesia, in cuius contumeliam dare pecuniam & accipere voluerunt, iuste excluduntur.

Idem in concilio generali.

Simoniacum est aliquid exigere pro consecratione episcoporum, & benedictionibus abbatum, & ordinationibus clericorum, nec excusat consuetudo. Capitulum. xxxix.

Sicut pro certo didicimus, in plerisque locis à plerisque personis quasi columbas in templo vendentibus sūt exactio- nes & extortiones turpes & prauæ pro consecrationibus episcoporum, benedictionibus abbatum, & ordinibus clericorum: estq; taxatum quantū sit illi vel illi, quantūve alteri vel alij persolendum: & ad cumulum damnationis maioris quidā cupiditatem & prauitatem huiusmodi nituntur defendere per cōsuetudinem longo tempore obseruatam. Tantum igitur abolere volentes abusum, cōsuetudinem huiusmodi (quæ magis dicenda est corruptela) penitus reprobamus, firmiter statuētes, vt pro his siue cōferendis siue collatis nemo aliquid quocunque prætenu exigere aut extorquere præsumat: alioquin & qui receperit, & qui dederit huiusmodi precium omnino damnatum, cum Gieri & Simone condemnatur.

Idem in eodem.

Religiosi precio recepti, vnā cum recipientibus de monasterio expelluntur, & in arctioribus monasteriis ad agendam penitentiam detruduntur. Sed recepti ante istud concilium, ponebantur sic recepti in aliis locis eiusdem ordinis, nisi multitudine sit in causa: ita tamen, quod renuncient primæ receptioni, & de nouo recipiantur. Capitulum. xli.

Quoniam simoniaca labe adeo plerasque moniales infect, vt vix aliquas sine peccato recipiant in sorores, paupertatis prætenu volētes huiusmodi vitium palliare: no id decetero fiat, penitus prohibemus: statuētes, vt quæcunque decetero talem cōmiserint prauitatem, tā recipientes quā recepta, siue sit subdita, siue prælata, sine spe restitutionis de suo monasterio expellatur, in locum arctioris regule ad agendam perpetuam penitentiam retrudenda. De his autem quæ ante hoc synodale statutum taliter sunt receptæ, ita duximus prouidendum, vt remotæ de monasteriis quæ perperam sunt ingressæ, in aliis locis eiusdem ordinis collocentur. Quod si

forte

De simonia &c.

337

forte propter nimiam multitudinem alibi nequiverint com- mode collocari: ne damnabiliter in seculo euagetur, recipiā- tur in eisdem monasteriis dispensatiue de nouo, mutatis prio- ribus locis, & inferioribus assignatis. Hoc etiam circa mo- nachos, vel alios regulares decernimus obseruandum: Verū ne per simplicitatē vel ignorantiam se valeant excusare, præ- tipimus, vt diocesani episcopi singulis annis hoc faciant per suas dioceses publicari.

Idem in eodem.

Episcopi nil exigere debent vt permittant in ecclesiis suis sub- iectis clericos institui, monachos profiteri, vel mortuos sepeliri: a- lioquin exacta restituntur duplicata. Cap. xli.

Addimus de quibusdam episcopis, q. decedentibus ec- clesiarum rectoribus, ipsas interdicto subiiciunt, nec pa- tiuntur alios in eisdem institui, donec ipsi certa summa pec- unia persoluantur. Præterea cum miles aut clericus domū re- ligionis ingreditur, vel apud religiosos eligit sepulturā: etiam si nihil loco religioso reliquerit, difficultates ingerit & mali- tias, donec aliquid muneris manus contingat eorum. Cū igitur non solum à malo, sed ab omni specie mali sit secundum 1. Thes. 5. Apostolum abstinendum, exactioes huiusmodi penitus inhi- bemus. Quod si quis transgressor extiterit, exacta duplicata restituat, in utilitatem locorum in quorum fuerint soluta dis- pendium, fideliter conuertenda.

Idem in eodem.

Sacramenta sunt liberè conferenda: cogit tamen ordinarius laicos obseruare laudabiles consuetudines. Capitulum. xlii.

Ad apostolicam audientiā frequenti relatione peruenit, quod quidā clerici pro exequiis mortuorum, & benedi- ctionibus nubentium & similibus, pecuniam exigunt & extor- quunt: & si forte eorum cupiditati non fuerit satisfactum, im- pedimenta sēctina fraudulentè opponunt. Econtra verò qui- dam laici laudabilem cōsuetudinem erga sanctam ecclesiam pia deuotione fidelitū introductam, ex fermento hæreticæ pra- uitatis nituntur infringere, sub prætenu canonice pietatis, Quapropter super his prauas exactioes fieri prohibemus, & pias cōsuetudines præcipimus obseruari: statuētes vt liberè conferantur ecclesiastica sacramenta, sed per episcopum loci veritate cognita compescatur. qui malitiose nituntur lauda- bilem consuetudinem immutare.

Honoriarius tertius vniuersis abbatibus & fratri- bus Cisterciensis ordinis.

¶

Prohibet

Decretalium Gregorij Lib.v. Tit.iiij.

Prohibet abbates Cistercienses solemniter installari: & ponti formam obedientia quam præstant suis episcopis. Cap.xliii.
NE dei ecclesiâ: & infra. Installationis solennitates in ele-
ctis abbatibus ordinis vestri fieri prohibentes: adici-
mus, vt archiepiscopi & episcopi ea sint forma professionis
contenti, quæ ab origine vestri ordinis noscitur instituta, quæ
talis est: Ego frater abbas Cisterciën. ordinis subiectionem &
reuerentia & obedientiâ à sanctis patribus constitutam, secun-
dam regulam sancti Benedicti, tibi domine episcopo, cuiusque
successoribus canonicè substituedis, & sanctæ sedi apostoli-
cæ ordine meo, perpetuò me exhibiturum promitto.

Gregorius. ix. priori sancti Thomæ Esculanen.

*Recepto in canonicis debetur præbenda & reditu, consuetudine non obstante, quod non seruauerit prauam consuetudinem de ali-
quo temporali dando ipsis canonicis. Capitulum. xliiij.*

Iacobus canonicus Esculanus exposuit, quod cum ipse in eccle-
sia Apratin. sit receptus in canonicum & in fratrem, cano-
nici eiusdem ecclesiæ partem prouentuum ac præbendâ sibi
assignare recusant, quandam consuetudinem præcedentes,
quod prædicti habere debeant à canonico recepto de nouo. Quo-
circa mandamus quatenus si est ita: dictos canonicos, vt tali
consuetudine non obstante, sibi sicut vni ex aliis in prouen-
tibus & præbenda prouideant, app. remota compellas.

Idem.

*Qui ordinauit aliquem sub promissione de non petendo ab ipso
promissionem: ordinator per triennium à collatione, presentator ve-
rò ab executione ordinum etiam per triennium suspensi sunt: ordi-
natus vero, ab ordine perpetuo sit suspensus, & solum per sedem a-
postolicam cum eis dispensatur. Capitulum. xlv.*

Si quis ordinauerit, seu ad ordinem præsentauerit aliquem,
promissionem vel iuramentum ab illo recipiens, quod su-
per prouisione sua non inquietet eundem, ordinator à colla-
tione, presentator verò ab executione ordinum per triennium,
& ordinatus ab ordine sic suscepto, donec dispensatione su-
per hoc per sedem apostolicam obtinere meruerint, noverint se suspensos.

Idem.

*Habet duo dista: secundum ibi. Et ad resignationes. Et pro-
pter breuitatem & varietatem lecturarum aliter non summatur.
Capitulum. xlvj.*

Mandato

Ne prælati vices suas, &c.

338

Mandato nostro recepto, vt cū monachis qui per simo-
niam dato aliquo locum in monasteriis sunt adepti, se-
cundum constitutione generalis concilij dispensares: & infra.
Consult. breuiter respondentes, dicimus mādātum apostoli-
cum etiam ad abbates extendi, & ad resignationes spiritualium
& temporalium, quæ nullo pacto, sed affectu animi præceden-
te, vtrunque taliter acquiruntur, (in quo casu delinquentibus
sufficit per solam penitentiam suo satisfacere creatori) eos
pro simonia huiusmodi non teneri.

Ne prælati vices suas, vel ecclesias sub an-
nuo censu concedant. Tit.iiij.

Alexand. in concilio Lateran.

*Qui dat pecuniam vt episcopalem vel spirituales iurisdic-
tionem exerceat, officio suo priuatur, & sic conferens illud amplius
conferre non poterit, & canonicè punietur. h. d. cum sequentibus.*

Capitulum. i.

Raterea quoniam quidā in quibusdam partibus
sub precio statuuntur, qui decani vocātur, & pro
certa pecuniæ quantitate episcopalem iurisdic-
tionem exercent: Presenti decreto statuimus, vt
qui decetero hoc præsumperit, officio suo priue-
tur, & episcopus cōferendi hoc officium potestatem amittat.

Idem in concilio Turonen.

Summatum est supra capitulo proximo. Capitulum. ii.

Quoniam in quibusdam partibus decani quidā vel ar-
chipresbyteri ad agendas vices episcoporum seu ar-
chidiaconorum, & terminandas causas ecclesiasti-
cas sub annuo precio statuuntur: quod ad sacerdotum grauamē,
& subuersionem iudiciorum non est dubium redundare: id vlti-
mus fieri prohibemus. Quod si quis decetero fecerit, remo-
ueatur à clero. Episcopus autem, qui hoc sustinuerit, & eccle-
siasticam iurisdictionem suā patitur dissimulatione perueri,
distinctione canonica percellatur.

Idem.

Regimen ecclesiæ sub annuo censu committi non debet.

Capitulum. iij.

Quoniam enormis quædam cōsuetudo in quibusdā lo-
cis cōtra sanctorum patrum institutiones inualuit, vt sub
annuo precio sacerdotes ad ecclesiarum regimen
statuantur: Ne id fiat, modis omnibus prohibemus. Quia dū sa-
cerdotum sub huiusmodi mercede venale disponit, ad æternæ
Vij retribui-

Decretalium Gregorij Lib.v. Tit.v.

retributionis premium consideratio non habetur.

Idem Exonē. episcopo.

Fructus ecclesiarum sub annuo censu concedi possunt. Cap.iii.
Querelam magistri Gu. recepinus, quod cum ecclesiam de Cephalai, a G. persona eiusdem ad annum censum tenendam per septennium suscepisset: ipse antequam eam per unius anni spaciū tenuisset, auferre praelumpsit: quam praelata fide firmaverit, & vsque ad statutum terminum nullam ei exinde molestiam vel grauamen inferret. Ideoque mandamus, quatenus si constiterit ita esse, eum districtē compellas vt praelatam ecclesiam dicto Gu. restituat: & vsque ad terminum constitutum (secundum q. inter se conuenerint) ipsum eandem permittat pacifice possidere.

De magistris, & ne aliquid exigatur pro licentia docendi. Tit. v.

Ex concilio Lateranen.

Ecclesia cathedralis providere debet magistro de beneficio, qui clericos eiusdem ecclesie, & alios pauperes gratis doceat: & vendens licentiam docendi, aut interdicens idoneum ad docendum, beneficio priuatur. Capitulum.i.

Quoniam ecclesia dei sicut pia mater puerum tenere, ne pauperibus, qui parentum opibus iuari non possunt, legendi & proficiendi opportunitas subtrahatur, per vnamquamque cathedralem ecclesiam magistro, qui clericos eiusdem & scholares pauperes gratis doceat, competens aliquod beneficiū praebeatur: & in ea. Pro licentia vero docendi nullus premium exigat, vel sub obtentu alieuius consuetudinis ab eis quos docet aliquid querat, nec docere quēquam (qui sit idoneus) petita licentia illis interdicit. Qui autē contra hoc venire praelumpserit, ab ecclesiastico fiat beneficio alienus. Dignū quippe videtur, vt in ecclesia fructus sui laboris non habeat, qui cu de not. in piderate animi, dum vendit docēdi licentiam, ecclesiasticum l. qui pen- profectum nititur impedire.

Alexander. ii. Vintonien. episcopo.

Pro licentia docendi, nihil exigi debet vel promitti, & exallum restitui, & promissum remitti debet: & negligente inferiore praelato ad magistrum constituendum supplebit hoc superior. Cap.ii.
Prohibeas ne in parocchia tua pro licentia docēdi exigatur aliquid, aut etiam promittatur. Si quid vero postea solutū fuerit vel promissum, remitti promissum facias, & restitui ap- pel. cel.

De magistris, &c.

339

pel. cessante solutum, sciens quod scriptum est: Gratis accepisti, gratis date. Sanē si quis distulerit magistros in locis congruis instituere, tibi liceat app. postposita ibi aliorum instructioni praeficere viros prouidos, honestos & discretos.

Idem.

Pro licentia docendi pecunia exigi non debet, etiam si hoc habeat consuetudo. Capitulum.iii.

Quāto Gallicana ecclesia & infra. Dignos esse animaduersione censemus, qui nomen magistri scholarium & dignitatem assumunt, & sine certo precio ecclesiasticis viris docendi alios licentiam non impendant. Cum autem hae praua consuetudo a cupiditatis radice processerit, & decorem admodum ecclesiasticae honestatis confundat: mādāmur quatenus (consuetudine ipsa de vestris ecclesiis extirpata) sub anathematis interminatione hoc inhibere curetis: districtē precipientes, vt quicūque viri idonei & literati voluerint regere studia licentiarum, sine molestia & exactione qualibet scholarum regere permittantur. Si qui verō huiusmodi prohibitionis vel praeepti extiterint transgressores, eos officii & dignitatibus spoliatis.

Innocen. iij. in concilio generali.

In qualibet cathedrali ecclesia, vel alia in facultatibus sufficienti, debet a praelato vel capitulo vnus magister eligi, cui reditus vnus praebeanda debent assignari. in metropolitana verō ecclesia etiam eligi debet theologus: & si ad grammaticum & theologum non sufficit, provideat ipsi theologo ex redditibus suae ecclesiae, & grammatico faciat providei in aliqua ecclesiarum suae ciuitatis vel diocesis. Capitulum.iii.

Quia nonnullis propter inopiam & legendi studium, & opportunitas proficiendi subtrahitur, in Lateranen. concilio pia fuit constitutione prouisum, vt per vnāquamque cathedralem ecclesiam magistro qui eiusdem ecclesiae clericos aliōsq. scholares pauperes gratis institueret, aliquod competentis beneficiū praeberetur, quo & docentis releuaretur necessitas, & via pateret discipulis ad doctrinam. Verū quoniam in multis ecclesiis id minimē observatur: nos praedictum roborantes statutum adiciamus, vt non solum in qualibet cathedrali ecclesia, sed etiam in aliis, quarū sufficere poterūt facultates, constituatur magister idoneus, a praelato cum capitulo, seu maiori & saniori parte capituli eligendus, qui clericos ecclesiarum ipsarū gratis in grammatica facultate, & alios in-

V iij struat

Decretalium Gregorij Lib.v. Tit.v.

struat iuxta posse. Sanè metropolis ecclesia theologū nihilo minus habeat, qui sacerdotes & alios in sacra pagina doceat, & in his præsertim informet, quæ ad curā animarū spectare no-
scuntur. Assignetur autem cuiuslibet magistrorum à capitulo vnius præbende proventus, & pro theologo à metropolitano tantundem, non quod propter hoc efficiatur canonicus, sed tandiu redditus ipsos percipiat, quamdiu perstiterit in docendo. Quod si forte de duobus magistris ecclesia metropolis grauetur, theologo iuxta modum prædictū ipsa prouideat, grammatico vero in alia ecclesia sue ciuitatis, siue diocesis, quæ sustinere valeat, faciat prouideri.

Honorius tertius.

Prælati & capitula ad studia theologiae scholares dociles trans-
mittere tenentur, qui in absentia redditus præbendarum suarum &
beneficiorum per quinquennium integraliter percipient: & si pro-
prii redditus ad sustentationem studii eis non sufficiunt, debet præla-
tus cum capitulo eis prouideri, magistri vero donec docuerint, in-
tegrè percipiunt fructus beneficiorum suorum. Cap.v.

Super specula: & infra. Volumus & mandamus, ut statu-
tum in concilio generali de magistris theologis per singu-
las metropoles statuendis, inuolabiliter obseruetur: Stamen-
tes, ut quia super hoc propter raritatem magistrorum se pos-
sint forsitan aliqui excusare, ab ecclesiarij prælati & capituli
ad theologicæ professionis studium aliqui docibiles desti-
nentur: qui cum docti fuerint, in dei ecclesia velut splendor ful-
geant firmamenti: ex quibus postmodum copia possit haberi
doctorum, qui velut stella in perpetuas æternitates mansuri
ad iusticiam valeant plurimos erudire: quibus si proprii pro-
ventus ecclesiastici non sufficiunt, prædicti necessaria submi-
nistrant. Docentes verò in theologica facultate, dum in scho-
lis docuerint, & studentes in ipsa integrè per annos quinque
percipiant de licentia sedis apost. proventus præbendarum &
beneficiorum suorum, non obstante aliqua contraria consue-
tudine vel statuto, cum denario fraudari non debeant, in vi-
nea domini operantes.

De Iudæis, Sarracenis, & eorum seruis.
Titulus. vj.

Ex concilio Macen.

Si seruis à Iudeis emptis causa mercimoniū, fallus est vel fieri
desiderat Christianus, pro .xii. solidis redimatur. Cap. i.

Præsentij

De Iudæis, Sarracenis &c.

340

Resenti concilio sancimus, ut nullum Christia-
num mancipiū Iudæo seruiat, sed datis .xii. solid.
pro quolibet bono mancipio ipsum quicunque
Christianorum, seu ad ingenuitatem, seu ad ser-
uitutem licentiam habeat redimēdi: & si Christia-
nus fieri desiderat, & non permittitur, idem fiat: quia nefas
est quem Christus redemit, blasphemum Christiani seruitutis
vinculis detinere.*

Gregorius episcopo Lucen.

Iudæus Christianum in seruum habere non potest, in ascripti-
tum vero potest. Capitulum. ii. mæcipia.

Multorum ad nos & infra. Nulli Iudæo liceat Christia-
nū mancipium in suo dominio retinere: sed si qui apud
eos inueniuntur, libertas eis seruetur. Hi vero qui in posses-
sionibus eorum sunt, licet legū districtione sint liberati: tamen
quia colendis terris eorum diutius adhaerunt, utpote condi-
tionē loci debentes, ad colenda rura remaneant, consueta
pensiones prædictis viris præbentes. Cuncta etiam quæ de
colonis vel originariis iura præcipiunt peragant, & nihil eis
extra hoc oneris indicatur. Quod si quisquam Iudæorum ali-
quem de his vel ad alium transferre locum, vel ad aliud ob-
sequium retinere voluerit, ipse sibi imputet qui ius colonar-
um, & ius domini sibi iuris leueritate damnauit.

Idem Genuensi episcopo.

Iudæi antiquas synagogas retinere possunt, nouas erigere non
possunt. Capitulum. iiii.

Iudæi de ciuitate: & infra. Sicut legalis definitio Iudæos
nouas non patitur erigere synagogas, ita eos sine inquietu-
dine veteres habere permittit.

Alexander tertius.

In die Veneris sancta non licet Iudæis tenere ostia vel fene-
stras apertas. Capitulum. iiii.

Quia super his: & infra. Generaliter interdicas, ut Iudæi
ostia vel fenestras in die Parasceues apertas nō habeant,
sed clausas teneant tota die.

Idem ex concilio Lateranensi.

Excommunicari debent Christiani, qui in domo seruiunt Iu-
dæis vel Sarracenis, siue Pagani. Et principes seculares excom-
municari debent, qui Iudæos baptizatos suis bonis spoliare præ-
sumunt. Capitulum. v.

Iudæi siue Sarraceni, neq; sub alendorum puerorū suorū
obsequio, nec p seruitio, vel alia quolibet causa Christiana
manci-

V iij

Decretalium Gregorij Lib.v. Tit.vj.

mancia in domibus suis permittantur habere: excommunicantur autē qui cum eis praeſumpſerint habitare: & infra. Si qui praeterea deo inspirante ad fidem se converterint Christiani, a possessionibus suis nullatenus excludantur, cum melioris conditionis ad fidem conversos esse oporteat, quam antequam fidem susceperint habebantur. Si autem secus fuerit factum, principibus seu potestatibus eorundem locorum iniungimus sub poena excommunicationis, ut portionē hereditatis suae & bonorum suorum ex integro eis faciant exhiberi.

Idem in eodem.

Christiani deferentes Sarracenis merces prohibitas, vel in ipsorum navibus nauigantes excommunicandi sunt, & rebus eorum privandi, & efficiuntur capientium servi. Capitulum.vi.

Ita quorundam animos occupavit sua cupiditas, ut qui gloriantur nomine Christiano, Sarracenis arma, ferrum, & ligamina deferant galearum, & pates aut etiā superiores in malitia fiant illis, dum ad impugnandos Christianos arma eis & necessaria subministrant. Sunt etiā qui pro cupiditate sua in galeis & piraticis Sarracenorum navibus regimen & curam gubernationis exerceant. Tales igitur ab ecclesiastica communione praecisos, & excommunicationi subiectos, rerum suarum per principes catholicos & cōsules civitatum privatione mulctari, & capientium fieri servos censuimus. Praecipimus etiā, ut per ecclesias maritimarum urbium crebra & solennis in eos excommunicatio proferatur.

Idem.

* Adde, quod de re civili puniuntur capite cū episcopo. b. noru. l. i. c. que rei expor. nō deb. * Vide. l. Julianus. § sed & si quis. ff. ad exhib.

Iudaei veteres synagogas in priorem statum reformare possunt: de nouo erigere non possunt. Capitulum.vii.

Consultum & infra. Iudaeos de nouo construere synagogas, ubi nō habuerunt, pati non debes. Verum si antiquae corruerint, vel ruinam minantur, ut eas reedificent, potest aequanimiter tolerari: non autem ut eas exalcent, aut ampliores, vique hoc pro magno debent habere, quod in veteribus synagogis & suis obseruantis tolerantur.

Idem.

In familiari seruitio Iudeorum, Christiani esse non debent. Capitulum.viii.

Ad haec omnibus Christianis qui sunt in iurisdictione nostra, penitus interdicatis, & si necesse fuerit, distractione ecclesiastica compellatis eosdem ne Iudeorum seruitio se assidue pro aliqua mercede exponant: quod etiā obstetricibus & nutricibus

De Iudaeis, Sarracenis &c.

341

nutricibus eorum prohibere curetis: ne infantes Iudeorum in eorundem domibus nutrire praesumant: quoniam Iudeorum mores & nostri in nullo concordant, & ipsi de facili ob continuam conuersationem, & assiduam familiaritatem ad suam superstitionem & perfidiam simplicium animos inclinent.

Clemens tertius.

Iudaei inuiti non sunt baptizandi, nec ad hoc cogendi, nec sine iudicio puniendi, aut rebus suis spoliandi, vel in suis festiuitatibus molestandi, nec ipsorum camerae violanda, aut eorum corpora exhumanda. Capitulum.ix.

Sicut Iudei & infra. Statuimus ut nullus inuitos vel nolentes Iudeos ad baptismum venire compellat. Si quis autem ad Christianos causa fidei confugerit: postquam voluntas eius fuerit patefacta, Christianus absque calumnia esse iaceat. quippe Christi fidem habere nō creditur, qui ad Christianorum baptismum non spontaneus, sed inuitus cogitur peruenire.

Nullus etiam Christianus eorum quemlibet sine iudicio terrena potestatis vel occidere, vel vulnerare, vel suas pecunias auferre praesumat, aut bonas quas hactenus habuerint consuetudines, immutare: praesertim in festiuitatum suarum celebratione quisquam fustibus vel lapidibus eos nullatenus perturbet, neque aliquis ab eis coacta seruitia exigat, nisi quae ipsi tempore praeterito facere consueuerunt. Ad hoc malorum hominum prauitati & auaritia obuiantes, decernimus ut nemo camerarium Iudeorum mutilare aut inuadere audeat, siue obtentu pecuniae corpora humata effodere. Si quis autem huiusmodi decreti tenore cognito (quod absit) contraire praesumpserit, honoris & officii sui periculum patiat, aut excommunicationis sententia plectatur, nisi praesumptionem suam digna satisfactione correxerit.

Idem.

Ponit duas indulgentias illorum qui paganis praedicant.

Capitulum.x.

Quam sit laudabile: & infra. Tuis frater episcopo petitionibus adueniens, tibi tuisque sociis cum ad praedicandam Christi fidem paganis exhibitis apostolica auctoritate concedimus, ut vobis his cibis cum modelis & gratiarum actione, seruata temporum qualitate iuxta canonicas sanctiones uti liceat, qui vobis ab ipsis infidelibus apponuntur.

Insuper indulgemus ut quicunque religiosi seu clerici idonei ad annuncian- dum gentibus euangelicam veritatem, requisiti & habita praetorum suorum licetia, tibi voluerint adherere,

Decretalium Gregorij Lib.v. Tit.vj.

re, id absque contradictione qualibet liberā exequendi habeant auctoritate apostolice facultatem.

Idem.

Pro redimendis captivis licet ire Alexandriam, iurantibus quod nihil deferent auxilii seu subsidii extra redemptionis articulum, poriam vel mittens etiam post treugas merces prohibitas, excommunicatus est. & pacis appellatione non veniunt treuga.

Capitulum. xi.

Significavit nobis tua fra. quomodo aliqui civium tuorum in Alexandria valet prolici pro recuperandis cōciui- bus suis, qui illic in captivitate tenentur. hoc arbitramur licitū posse fieri, dummodo nihil in mercibus suis, vel alio modo se- cū illuc deferat, vnde posset Sarracenis (excepto redemptionis articulo) aliquod cōmodū aut subsidium provenire: quod etiam coram te prius iuramento firmabunt. Illi quoque qui post treugam in transmarinis partibus factam, cum cōmercio Alexandriam adierint, si detulerint merces prohibitas causa lucrandi, excommunicationis vinculum nō evadunt: sicut nec illi qui in personis propriis non euntes, merces eis per nuncios destinaverunt. Ad ultimum illos qui iuraverunt se amplius in terram Sarracenorum cum mercibus nō ituros, nisi pax esset inter Christianos & ipsos, & post treugam factā venerunt illac: conditio illa de pace aut treuga habenda ab excommuni- cationis vinculo non absoluit.

Idem.

Excommunicati sunt, qui cū sarracenis tempore guerra aliquod habent commercium, vel eis prestant subsidium. Capitulum. xii.

Quod olim preceptum fuit: & infra. Sane licet hoc fuerit in concilio Lateran. districte inhibuit, nos tamē om- nes illos excommunicationi supponimus, qui iā am- plius cum Sarracenis mercimonium habuerūt: vel per se vel per alios naubus seu quocunque alio ingenio eis aliqua rerū subsidia seu cōsilia quādiu inter nos & illos guerra duraverit, duxerint impendenda. Vestre igitur discretionis mandamus quatenus nec per vos nec per vestras naues, nec alio quocūq; modo aut ingenio eis mercimonia cōsilia vel alia subsidia transmittatis: ne si aliqui in sua malicia indorati secus agere presumpserint, non solum ipso iure incidunt in excommuni- cationem illam, verum etiam iram dei viuentis incurrant.

Innocentius tertius archiepiscopo Senonensi.

& episcopo Parisiensi.

Iudai, nutrites vel seruentes Christianos habere non debent, cōtra facientibus interdicitur Christianorum cōmercium. Cap. xiii. Hec lū-

De Iudæis, Sarracenis &c.

342

ET si Iudæos (quos propria culpa submisit perpetuo servitu- ti) pietas Christiana receperit, & sustineat cohabitationē illorū ingrati tamen nobis esse nō debēt, ut reddant Christianis pro gratia contumeliā, & de familiaritate contemptū, qui tanquam misericorditer in nostram familiaritatem admissi, nobis illam retributionē impendant, quam (iuxta vulgare pro- verbium) mus in pera, serpent in gremio, & ignis in sinu, suis consueverūt hospitibus exhibere. Accepimus autem quod Iudæi faciunt Christianas filiorum suorum nutrites, & (quod non tantū dicere, sed etiam nefandum est cogitare) cū in die resurrectionis dominicæ illas recipere corpus & sanguinem Iesu Christi contingit, per triduum antequam eos lactent, lac effundere faciunt in latrinam. Alia insuper contra fidem catholicam detestabilia & inaudita committunt, propter quæ fidelibus est verendum, ne divinam indignationem incurran- tum eos perpetrare patiuntur indigne, quæ fidei nostræ con- fusionem inducunt: & infra. Inhibemus ergo districte ne de- extero nutrites vel seruentes habent Christianos, ne filij li- bere filijs famulentur ancillæ, sed tanquam servi à domino re- probati, in cuius mortem nequiter coniurarunt, se saltem pee- effectum operis recognoscant servos illorū quos Christi mors liberos, & illos servos effecit: & infra. Si vero nutrites & ser- uentes non dimiserint Christianos, sub excommunicationis pœna inlubeatis districte omnibus Christianis, ne cum eis cō- mercium aliquod audeant exercere.

Idem.

Iudæus qui percusserit clericum, temporaliter puniatur: & si de facto puniri non potest, interdicitur sibi Christianorum commer- cium, donec satisfecerit iniuriam passū. Capitulum. xiiii.

Postulasti qualiter cōtra Iudæū procedere debeas, qui ma- nus iniecit in quendā clericum violentas. Ad quod bre- viter respondemus, quod si dictus Iudæus iurisdictionis exi- sit, ipsam pœna pecuniaria punias, vel alia (secundum quod convenit) temporalis faciens Iudæo satisfactionem congruā ex- hiberi, * alioquin eius dominum moneat & inducas, ut passo iniuriam, & ecclesiæ ab eo satisfieri faciat competenter, quod si dominus eius neglexerit adimplere, tu Christianis omnibus per cen. eccle. interdicis, ne cum ipso Iudæo antequam satis- faciat, presumant commercia exercere.

Idem in concilio generali.

Iudæi & Sarraceni viri &que sexus debent in terris Christia- norum uti habitu per quem à Christianis discernantur, & in die fan- tationis

* vide. l. interdum. s. qui si- ne. & qd ibi not. p

Decretalium Gregorij Lib.v. Tit.vj.

passionis domini, non debent in publicum progredi, nec in contumeliam creatoris proflire.

Capitulum. xv.

IN nonnullis provinciis à Christianis Iudeos seu Sarracenos habitus distinguit diuersitas: sed in quibusdam sic quidam inoleuit confusio, vt nulla differentia discernatur. Vnde contingit interdum, quòd per errorem, Christiani Iudeorum seu Sarracenorum, & Iudei seu Sarraceni Christianorum mulieribus commiscantur. Ne igitur tam damnatæ commixtionis excessus per velamen huiusmodi vltioris excusationis possint habere diffugium, statuimus vt tales vtriusque sexus in omni Christianorum provincia & omni tempore qualitate habitus publicè ab alijs populis distinguantur. In diebus autem lamentationis dominicæ passionis in publicum minimè prodeant, eo quòd nonnulli ex ipsis talibus diebus (sicut accepimus) & ornatijs non erubescunt incedere, ac Christianis qui sacratissimæ passionis memoriam exhibentes, lamentationis signa præcedunt, illudere non formidant. Illud autem districte inhihemus, ne in contumeliam creatoris proflire præsumant. Et quoniam illius dissimulare non debemus opprobrium, qui probra nostra deleuit: præcipimus præsumptores huiusmodi per principes seculares condignè animaduersionis adiectione compesci, ne Crucifixum pro nobis aliquatenus blasphemare præsumant.

Idem in eodem.

Præponens Iudæum vel paganum publicis officiis, per concilium provinciale corripitur, & proposito denegatur Christianorum commercium, donec deposuerit officium, & in usus Christianorum pauperum restituet inde quesita, secundum episcopi prouidentiam.

Capitulum. xvi.

CUm sit nimis absurdum, vt blasphemus Christi in Christianos vim potestatis exerceat: quod super hoc Toletanum concilium prouide statuit, nos propter transgressorum audaciam in hoc generali concilio innotamus, prohibentes ne Iudei publicis officiis præferantur: quoniam sub tali prætextu Christianis plurimum sunt infesti. Si quis autem eis officium tale commiserit: per provinciale concilium, quod singulis annis præcipimus celebrari: monitione præmissa, distributione qua conuenit, compescatur. Officiali vero huiusmodi tamdiu Christianorum communio in commercijs & alijs denegetur, donec in usus pauperum Christianorum secundum prouidentiam diocesis episcopi conuertatur, quicquid fuerit à Christianis adeptus occasione officij sic suscepti & officium cum

De Iudæis & Sarracenis &c.

343

cum pudore dimittat, quod irreuerenter assumpsit. Hoc idem extendimus ad paganos.

Idem in eodem.

Concilium generale repetit concilium Lateranense, supra eodem ca. ita. & addit penam satisfactionis tempore absolutionis impendendam.

Capitulum. xvii.

AD liberandam terram sanctam: & infra. Excommunicamus præterea & anathematizamus illos fallaces & impios Christianos, qui contra ipsum Christum & populum Christianum Sarracenis arma, ferrum, & ligamina deferunt galearum: eos etiam qui galeas eis vendunt vel naues, quique in piraticis Sarracenorum nauibus curam gubernationis exercent, vel machinis, aut quibuscumque alijs aliquid eis impendunt consilium vel auxilium in dispendium terræ sanctæ: ipsosque rerum suarum priuatione multari, & capientium seruos fore censuimus: præcipientes, vt per omnes vrbes maritimas diebus dominicis & festiuis huiusmodi sententia publice innouetur. Et talibus gremium non aperiatur ecclesiæ, nisi totum quod ex commercio tam damnato perceperint, & tantundem de suis & corpore. in subsidium terræ sanctæ transmiserint, vt æquo iudicio in quo deliquerint puniatur. Quòd si forte soluedo non fuerint, sic alijs: reatus talium castigetur, quòd in pena ipsorum alijs interdicatorum audacia similia præsumendi.

** Qui non habet in arc, luat vide. l. si. ff. de in ius voc.*

Gregorius. ix. Astoriceñ. & Lucen. episcopis.

Iudæi vel pagani publicis officiis præficiendi non sunt: & si eis regalia iura vendantur, ad ea colligenda præficiendus est Christianus non suspectus.

Capitulum. xviii.

EX speciali quem erga illustrè regem Portugallie gerimus charitatis affectu: & infra. Mandamus quatenus regem ipsum sollicite inducatis, ne in officiis publicis Iudeos Christianis præficiat, sicut in generali concilio continetur: & si forte redditus suos Iudeis vendiderit vel paganis, Christianum tunc deputet de grauaminibus inferendis clericis & ecclesijs non suspectum, per què Iudei siue Sarraceni sine Christianorum iniuria iura regalia consequantur.

Idem.

Se summat.

Capitulum. xix.

Nilli Iudæo baptizatum, vel baptizari volentem emere liceat, vel in suo seruitio retinere. Quòd si quem nondum ad fidem conuersum causa mercimonij emerit, & postmodum factus sit, vel fieri desideret Christianus: datis pro eo xij. solidis ab illius seruitio protinus subtrahatur. Si autem ini

tra

Decretalium Gregorij Lib.v. Tit.vij.

tra tres menses ipsum venalem non exposuerit, vel ad sibi seruendum emerit eundem: nec ipse vendere, nec alius audeat comparare: sed nullo dato precio perducatur ad premia libertatis.

De hæreticis. Titulus. vij.

Stephanus Papa omnibus episcopis.

Infidelis est, qui non habet certitudinem fidei, & infideli non est credendum in præiudicium alterius. Capitulum. primum.

Vbi in fide, infidelis est. Nec eis omnino credendum est, qui fidem veritatis ignorant.

D

Errare in fide conuincitur, qui alios errantes, cum potest, ab errore non reuocat. Capitulum. ii.

Qui alios cum potest, ab errore non reuocat, seipsum errare demonstrat.

Augustinus de fide catholica.

Hæreticus perseverans, æternaliter damnatur: cui nec prodest baptismus, nec elemosyna, vel martyrium, vel aliud quodcumque bonum quo ad hoc ut consequatur vitam æternam. Cap. iiii.

Permississime tene, & nullatenus dubites, omnem hæreticum vel schismaticum cum diabolo & angelis eius, æterni ignis incendio participandum, nisi ante finem vite catholica fuerit incorporatus & reintegratus ecclesie. & post pauca: Omni homini qui ecclesie catholice non tenet unitatem, neque baptismus, neque elemosyna quantūlibet copiosa, neque mors pro nomine Christi suscepta proficere poterit ad salutem.

Gregorius. ix. Anastasio Antiochen.

Damnato auctor, damnantur eius scriptura, & libri, & opera. Capitulum. iiii.

Fraternitatis tue & infra. Cum Celestinus atque Pelagius in Ephesina synodo sunt damnati: quomodo poterunt illa capitula recipi, quorum damnantur auctores?

Ex concilio Africano.

Episcopus instituens heredem hæreticum consanguineum, vel extraneum, vel pagannum, etiam post mortem excommunicatum nunciatur. hoc dicit secundum communem & veriorum intellectum. & si faciat ad rem, potest intelligi quod ex hoc presumatur hæreticus. Capitulum. vi.

Si quis episcopus heredes instituerit extraneos à consanguinitate sua, vel hæreticos etiam consanguineos, aut paganos pertulerit, saltem post mortem ei anathema dicatur, atque

De hæreticis.

344

atque eius nomen inter dei sacerdotes nullo modo recitetur.

Ex eodem.

Loquitur de eadem materia cum præcedenti, & extenditur quod ibi dictum fuit de episcopis, ad presbyteros & alios clericos. Cap. vi.
In eos qui catholici non sunt, etiam si consanguinei fuerint: episcopi vel presbyteri nihil cōferant. denique hoc quod de episcopis & presbyteris dictum est, debet de reliquis clericis exaudiri.

Alexan. iij. Remen. archiepiscopo.

Christus fuit verus deus & verus homo. sentiens oppositum, hæreticus est, & excommunicatus. Capitulum. vii.

Vm Christus perfectus deus & perfectus sit homo, mandamus quatenus sub anathemate interdicas, ne quis de cætero audeat dicere Christum non esse aliquid secundum quod homo: quia sicut Christus verus est deus, ita verus est homo, ex anima rationali & humana carne subsistens.

Ex concilio Lateranen.

Hæretici, receptatores & fautores eorum, excommunicati sunt: & decedentes in hoc peccato, in cimiterio ecclesie sepeliri non debent, nec pro eis orari. Capitulum. viii.

*Sicut ait beatus Leo: & infra. Quia in partibus Tolosanis, hæreticorum, quos alij Gazaros, alij Patarenos, & alij aliis nominibus vocant, invaluit damnanda perversitas: eos & defensores & receptatores eorum anathemati decernimus subiacere, & sub anathemate prohibemus ne quis eos in domo vel in terra sua tenere vel fouere, aut negotiationem cum eis exercere presumat. Si autem in hoc peccato decellerit, neque sub privilegiorum nostrorum quibuscunque indultorum obtentu, neque sub alia quacunque occasione oblatio pro eo fiat, aut inter Christianos accipiat sepulturam. **

Lucius tertius.

Hæreticus male sentiens vel male docens de sacramentis ecclesie, excommunicatus est: & conuictus, nisi se correxerit, & errorem retrahat, curia seculari tradatur: auctor. Creper quam etiam laicus puniatur. Eadem etiam est pena suspecti dentes. & de hæresibus, si se non correxerint, & lapsis omnino ambienia denegantur. Capitulum. ix.
Seculares principes, qui inuare nolunt de ecclesia contra hæreticos defendenda, excommunicantur, & terra eorum supponitur interdictio: claustris vero ipsorum resistentes, aliarum commercio, & episcopali dignitate priuantur, exempti vero subiant ordinariis super his quæ contra hæreticos instituantur. Cap. ix.

Ad abo-

Decretalium Gregorij Lib.v. Tit.vij.

Ad abolendam: & infra. Vniuersos qui de sacramēto corporis & sanguinis domini nostri Iesu Christi, vel de baptismo, seu de peccatorum cōfessione, matrimonio, vel reliquis ecclesiasticis sacramētis aliter sentire, aut docere non metuant, quā sacrosancta Ro. eccle. prādicat & obseruat: & generaliter quoscūque eadem Ro. eccle. vel singuli episcopi per dioc. suas cum concilio clericorum, vel clerici ipsi sede vacante cum consilio (si oportuerit) vicinorum episcoporum hæreticos iudicauerint: vinculo perpetui anathematis innodamus: & infra. Præsenti nihilo minus ordinatione sancimus, vt quicūque manifeste fuerit in hæresi deprehēsus, si clericus est, vel cuiuslibet religionis obūbratione fuscatus, totius ecclesiastici ordinis prerogatiua nudetur, & sic omni officio & beneficio spoliatus ecclesiastico, secularis relinquatur arbitrio potestatis, animaduersione debita puniendus: nisi continuo post deprehensionem erroris ad fidei catholicæ unitatem sponte recurrere, & errorem suum ad arbitrium episcopi regionis publicè consenserit abiurare, & satisfactionē congruā exhibere. Laicus autem nisi (prout dictum est) abiurata hæresi, & satisfactione exhibita cōfessum ad fidem confugerit orthodoxam, secularis iudicis arbitrio relinquatur: debita recepturus pro qualitate facinoris ultionē: & infra. Qui vero inuenti fuerint sola suspitione notabiles: nisi ad arbitrium episcopi iuxta cōsiderationē suspitionis, qualitatemque personæ propriam innocentiam congrua purgatione mōstrauerint, simili sententiæ subiacebūt. Illos quoque qui post abiurationem præfati erroris, vel postquā se (vt diximus) proprii antistitis examinatione purgauerint, deprehensi fuerint in abiuratam hæresim recidisse, seculari iudicio sine vlla penitus audiētia decernimus relinquendos: & infra. Statuimus insuper, vt comites, barones, rectores, & cōsules ciuitatum & aliorū locorum, iuxta commoitionē episcoporū præfatio corporaliter iuramento promittāt, quod fideliter & efficaciter cum ab eis fuerint requisiti, ecclesiam cōtra hæreticos, & eorum complices, adiunbunt bona fide iuxta officium & posse suum. Si vero id obseruare noluerint, honore, quem obtinent, spolientur, & ad alios nullatenus assumantur, eis nihilominus excommunicatione ligatis, & terris ipsorum interdicto ecclesie supponendis. Ciuitas autem quæ his institutis duxerit resistendum, vel contra commoitionem episcopi punire neglexerit resistētialiarum careat commercio ciuitatum, & episcopali se nouerit dignitate priuandam: & infra. Si qui vero fuerint, qui à lege diocelane iurisdictionis exempti soli subiaceant sedis apostolice

De hæreticis.

345

apostolicæ potestati, nihilo minus in his quæ sunt contra hæreticos instituta, episcoporum subeant iudicium, & eis in hac parte tanquam à sedis apost. delegatis (non obstantibus libertatibus suis priuilegiis) obsequantur.

Innocentius tertius.

Bona hæreticorum confiscantur, & in terris ecclesia applicantur fisco ecclesie in terris imperii, iudici seculari fisco. & procedit etiam si catholicos habent filios. Cap. x.

Vergentis in senium seculi corruptelam: & infra. In terris vero temporalibus nostræ iurisdictioni subiectis bona hæreticorum statuimus publicari: & in aliis idē præcipimus fieri per potestates & principes seculares, quos ad id exequendum (si forte negligentes extiterint) per cen. eccle. appell. re. compelli volumus: & mandamus, vt nec ad eos bona eorum ulterius reuertantur, nisi eis ad cor reuertentibus, & abnegantibus hæreticorum cōsortium, misereri aliquis voluerit, vt temporalis saltem pœna corripiat, quem spiritualis non corrigit disciplina. Cum enim secundum legitimas sanctiones reis læsæ maiestatis puniri capite, bona confiscentur eorum, filius suis vita solummodo ex misericordia conseruata, quanto magis, qui aberrates in fide, domini dei filium Iesum offendunt, a capite nostro, quod est Christus, ecclesiastica debet distictione præcidi, & bonis temporalibus spoliari: cum loge sit grauius æternam, quā temporalem lædere maiestatem. Nec huiusmodi seueritatis censuram orthodoxorum exhereditatio filiorum, quāsi cuiusdā miserationis prætextu debet vllatenus impedire, cum in multis casibus (etiam secundum diuinum iudicium) filij pro patribus temporaliter puniantur, & iuxta canonicas sanctiones quadoque feratur vitio non solum in authoribus seclerum, sed etiam in progeniem damnatorum.

Idem.

Advocati vel notarii hæretici vel eorum defensoribus sanctes, aut sub eis litigantibus patrocinantes, & pro eis instrumenta scribentes: infames sunt, & ab illo officio suspensi. Cap. xi.

Si aduersus nos terra cōsurgeret: & infra. Quia plus timeri solet, quod specialiter iniungitur, quā quod generaliter imperatur: vobis aduocatis & scriuariis firmiter inhibemus, ne hæreticis, credentibus, fautoribus, vel defensoribus eorundem in aliquo præstetis auxilium, cōsiliū vel fauorem: nec eis in causis, vel in factis, vel aliquibus litigantibus sub eorum examine vestrū patrocinium præbeat, & pro ipsius publica

X infra.

Decretalium Gregorij Lib.v. Tit. vij.

instrumenta vel scripta facere nullatenus attentetis. Quod si contra præsumpseritis, ab officio vestro suspensos perpetue vos decernimus infamie subiaccere.

Idem vniuersis Christi fidelibus, tam in vrbe Meteu. quam in eius diocesi constitutis.

Laici non predicent, nec occulta conuenticula faciant, nec sacerdotes reprehendant.

Capitulum. xlii.

Cum ex iniuncto: & infra. Licet autem desiderium intelligendi diuinas scripturas, & secundum eas studiū adhortandi reprehendendum non sit, sed potius commendandum: in eo tamen apparent quidam laici merito arguendi, quod occulte conuenticula celebrant, officium predicationis Christi sibi vsurpant, sacerdotum simplicitatem eludunt, & eorum consortium aspernantur, qui talibus non inhereant. Deus enim lux vera, quæ omnem hominem ventientem in hunc mundū illuminat, in tantum odit opera tenebrarū, vt apostolos suos in mundum vniuersum predicaturos euāgelium omni creature missurus, eis præcepit aperte dicere: Quod dico vobis in tenebris, dicite in lucem: & quod in aure auditis, super testa predicat: & infra. Sicut enim multa sunt membra corporis, omnia vero non eundem actum habent: ita multi sunt ordines in ecclesia, sed non omnes idem habent officium: quia secundum apostolum, alios dominus dedit apostolos, alios prophetas, alios autē doctores &c. Cum igitur doctorum ordo sit quasi præcipuus in ecclesia, non debet sibi quisquam indifferenter prædicationis officium vsurpare. Nam secundum apostolum, Quomodo prædicabunt nisi mittantur: Et veritas ipsa præcepit apostolis: Rogare dominum messie, vt mittat operarios in messem suam. Quod si forte quis argute respondeat, quia tales inuisibiliter mittuntur à deo, et si non inuisibiliter mittantur ab homine, cum inuisibilis missio multo sit dignior, quàm visibilis: & diuina longè sit melior, quàm humana: potest rationabiliter responderi, quod cum interior illa missio sit occulta, non sufficit cuiquam nude tantū asserere quod ipse sit missus à deo, cum hoc quilibet hæreticus asseueret: sed oportet quod asserat illam inuisibilem missionem per operationem miraculi, vel scripturæ testimonium speciale. Vnde cum dominus vellet mittere Moysen in Aegyptum ad filios Israel, vt crederet ei quod mitteretur ab ipso, dedit ei signū vt conuerteret virgā in colubrū, & virgam iterū reformaret. Ioānes quoque Baptista speciale suæ missionis testimonium protulit de scriptura dicent: Ego vox clamantis in deserto: dirigite viā domino, sicut ait Elia: propheta: & infra.

Ioan. 1.

Mat. vii.

Mat. 10.

1. Cor. 12.

Ephes. 3.

Rom. 10.

Mat. 9.

Luc. 10.

Exod. 7.

Ioan. 1.

Esai. 40.

De hæreticis

346

Infra. Licet autem scientia sit valde necessaria sacerdotibus ad doctrinam, quia iuxta verbū propheticum: Labia sacerdotis custodiunt scientiam, & legem exquirunt ex ore eius, non est tamen simplicibus sacerdotibus etiam scholasticis detrahendum, cum in eis sacerdotale officium debeat honorari: propter quod dominus in lege præcepit: Dixi non detrahes, sacerdotes intelligens, qui propter excellentiam ordinis, & officij dignitatem, eorum nomine nuncupatur: & infra. Nec quisquam suæ præsumptionis audaciā illo defendat exēplo, quod alina legitur reprehēdisse prophetam: vel quod dominus ait: Quis ex vobis arguet me de peccato? Cum aliud sit fratrem in se peccatē occulte corrumpere (quod quisque tenetur efficere secundum regulam euāgelicā, in quo casu sanè potest intelligi, quod Balaam fuit correptus ab alina) & aliud est fratrem suum delinquentem reprehendere manifeste: quod vti que nulli licet, secundum euāgelicā veritatem. nam qui etiā dicit fratri, fatue, reus erit gehennæ ignis. Rursus aliud est prælatus sponte de sua cōsuetudine innocentia, subditorum se accusationi supponit, (in quo casu præmissum domini verbum debet intelligi) & aliud est, quod subditus non tam animo reprehendendi, quam retrahendi exurgit temerarius in prælatum, cum ei potius incumbat necessitas obsequendi. Quod si forte necessitas postularēt, vt sacerdos tanquam inutilis & indignus à cura gregis debeat remoueri, agendum est ordinate apud episcopum, ad cuius officium tam institutio, quam destitutio sacerdotum noscitur pertinere.

Matth. 3.

Mal. 2.

Exod. 17.

Ioan. 10.

Num. 22.

Ioan. 8.

Matth. 5.

Idem in concilio generali.

Excommunicati sunt omnes hæretici quibuscumque nominibus nominentur. h. d. vsque ad §. Dammati.

Capitulum. xlii.

Excommunicamus itaque & anathematizamus omnem hæresim extollentem se aduersus hanc sanctam orthodoxam & catholicam fidem, quam superius exposuimus, cōdemnantes hæreticos vniuersos quibuscumque nominibus censentur, facies quidem diuersas habentes, sed caudas adinuicem colligatas, quia de vanitate conueniunt in idipsum.

Damnati de hæresi, per secularē iudicem puniuntur, & boni laicorum hæreticorum confiscantur, & clericorum bona applicantur ecclesiæ ubi beneficiati erant: hoc dicit vsque ad §. Qui autem. Abbas Siculus.

Damnati vero præsentibus secularibus potestatibus, aut eorum balliis relinquuntur animaduersione debita puniendi, clerici prius à suis ordinibus degradatis, ita quod bona huiusmodi de hæresi.

Qua sit eorum pena, vide in l. 1. c.

de sum. tri. nit. & in auth. credentes. c.

ind. Ar. riani. c. de hæresi.

X ij modi

Decretalium Gregorij Lib.v. Tit.vij.

modi damnatorum, si laici fuerint, confiscetur: si vero clerici, applicentur ecclesiis à quibus stipendia receperunt.

Si suspectus de heresi se non purgat, ad arbitrium superioris excommunicatur: & existens per annum in excommunicatione, ut hereticus damnatur, h. d. usque ad. 5. Moneantur. Abbas Siculus.

Qui autem inuenti fuerint sola suspitione notabiles: nisi iuxta considerationem suspitionis, qualitatemque personæ, propriam innocentiam congrua purgatione monstrauerint, anathematis gladio feriantur, & usque ad satisfactionem condignam ab omnibus euitentur, ita q. si per annum in excommunicatione perstiterint, ex tunc velut heretici condemnentur.

Potestates seculares perpetua vel temporales iurare tenentur minus hereticos ab ecclesia damnatos pro viribus exterminare: & temporalis dominus non purgans terram suam hereticis, excommunicatur: & si perstiterit in excommunicatione per annum, nuntiatur Papa, qui fideles eius à iuramento absoluet, & eius terram fidelibus exponat, salvo iure principalis domini, nisi & ipse sit in culpa. hoc dicit usque ad. 5. catholici. Abbas Siculus.

Moneantur autē & inducantur, & si necesse fuerit, per cent. compellantur seculi potestates, quibuscunque fungantur officiis, ut sicut reputari cupiunt & haberi fideles, ita pro defensione fidei prestent publicè iuramentum, quod de terris sue iurisdictioni subiectis vniuersos hereticos ab ecclesia denotatos bona fide pro viribus exterminare studebunt, ita quod amodo quodocunque quis fuerit in potestatem suæ perpetuam siue temporalem assumptus, hoc teneatur capitulum iuramento firmare. Si verò dominus temporalis requisitus & monitus ab ecclesia, suam terram purgare neglexerit ab heretica fœditate, per metropolitanū & ceteros comprovinciales episcopos excommunicationis vinculo innodetur: et si satisfacere contempserit, intra annum significetur hoc summo pontifici, ut tunc ipse vasallos ab eius fidelitate denunciaret absolutos, & terram exponat catholicis occupandam, qui eam exterminatis hereticis absque vlla cōtradictione possideat, & in fidei puritate conseruet, salvo iure domini principalis, dummodo super hoc ipse nullum præster obstaculum, nec aliquod impedimentum opponat. eadē nihilo minus lege seruata circa eos qui non habent dominos principales.

Cruce signati ad exterminationem hereticorum, gaudent privilegio concesso cruce signatis in subsidium terræ sanctæ. hoc dicit usque ad. 5. Credentes. Abbas.

Catho-

De hereticis.

347

Catholici verò, qui crucis assumpto charactere ad hereticorum exterminium se adinixerint, illa gaudeant indulgentia, illoque sancto privilegio sint muniti, quæ accedebat in terræ sanctæ subsidium conceduntur.

Hic ponitur poena credentium, receptatorum, & defendentium hereticos: primo laicorum, secundo clericorum usque ad. 5. Quia. Ab.

Credentes præterea, receptatores, defensores, & fautores hereticorum excommunicationi decernimus subiacere, firmiter statuentes, ut postq. quis talium fuerit excommunicatione notatus, si satisfacere contempserit intra annum, extunc ipso iure sit factus infamis, nec ad publica officia seu consilia, nec ad eligendos aliquos ad huiusmodi, nec ad testimoniū admittatur: etiam intelligibilis, ut nec testādi liberam habeat facultatem, nec ad hereditatis successionem accedat. Nullus præterea ipsi super quocunque negotio, sed ipse aliis respondere cogatur. Quod si forte iudex extiterit, eius sententia nullam obtineat firmitatem: ne causæ aliquæ ad eius audientiam perferantur. Si fuerit advocatus, nullatenus eius patrocinium admittatur. si tabellio, instrumenta confecta per ipsum, nullius sint momenti, sed cum authore dānato damnentur. & in similibus idem præcipimus obseruari. Si verò clericus fuerit, ab omni officio & beneficio deponatur: ut in quo maior est culpa, grauior exerceatur vindicta. Si qui autē tales postquam ab ecclesia fuerint denotati, euitare cōtempserint excommunicationis sententia usque ad satisfactionē idoneam percellantur. Sanè clerici non exhibeant huiusmodi pestilētibz ecclesiasticis sacramēta, nec eos Christianæ præsumant tradere sepultura, nec eleemosynas aut oblationes eorū percipiāt: alioquin suo priuētur officio, ad quod nunquam restituantur absque indulto sedis apostolicæ speciali: similiter quilibet regularis, quibus etiā hoc infligatur, ut eorū privilegia in illa dicit, nō seruentur, in qua tales excessus præsumperint perpetrare.

Nullus debet sibi officium prædicandi assumere, nisi super hoc sibi à iure vel à sede apost. vel à diocesano episcopo licentia concedatur: aliās excommunicatur: & nisi resipuerit, alia poena imponitur. hoc dicit usque ad. 5. adiciunt. Abbas.

Quia verò nonnulli sub specie pietatis, virtutem eius (iuxta quod apostolus ait) abnegantes, auctoritatem sibi vindicant. 2. Tim. 3. prædicādi, cum idē apostolus dicat: Quomodo prædicabunt, Rom. 10. nisi mittantur? omnes qui prohibiti, vel non missi, præter auctoritatem ab apo. se. vel catholico episcopo loci susceptam, publicè vel priuatim prædicationis officiū usurpare præsum-

X iij pte

Decretalium Gregorij Lib.v. Tit.vij.

plerint, excommunicationis vinculo innodentur: & nisi quam citius resipuerint, alia competenti poena plestantur.

Archiepiscopi & episcopi inferiores in suorum provinciarum & dioceses suspectas habentes de heresi, saltem semel in anno per se vel per alios idoneos visitent: qui etiam debent, si hoc expedire videbitur, exigere iuramentum ab illis de vicinia ad reuelandos hereticos, & occulta conuenticula celebrantes: quos reuelatos relapsos canonice puniant: & venientes iurare, ut heretici condemnentur, hoc dicit usque ad. §. volumus. Abbas.

Adiciamus insuper ut quilibet archiepiscopus vel episcopus per se aut per archidiaconum suum, aut alias honestas idoneasque personas bis aut saltem semel in anno propriam parochiam, in qua fama fuerit hereticos habitare, circumuehat: & ibi tres aut plures boni testimonij viros, vel etiam (si expedire videbitur) totam viciniam iurare compellat, quod si quos ibidem hereticos scierit, vel aliquos occulta conuenticula celebrantes, seu a communi conuersatione fidelium vita & moribus dissidentes, eos episcopo studeat indicare. Ipse autem episcopus ad presentiam suam conuocet accusatos, qui nisi se ab obiecto reatu purgauerint, vel si post purgationem exhibitam in pristinam fuerint relapsi perfidiam, canonice puniantur. Si qui vero ex eis iuramenti religionem obstinatione damnabili respuentes, iurare forte noluerint, ex hoc ipso tanquam heretici reputentur.

Episcopus negligens in heresi persequenda, a dignitate episcopali est remouendus, & alius idoneus est subrogandus. hoc dicit usque ad finem. Abbas Siculus.

Volumus igitur & mandamus, & in virtute obedientie districte precipimus, ut ad haec efficaciter exequenda episcopi per dioceses suas diligenter inuigilent, si canonicam velint effugere ultionem. Si quis enim episcopus super expurgando de sua diocesi heretice prauitatis fermento negligens fuerit vel remissus, cum id certis indicij apparuerit, & ab episcopali officio deponatur, & in locum ipsius alter substituitur idoneus, qui velit & possit hereticam confundere prauitatem.

Gregorius ix. archiepiscopo Mediolan.

Laici cuiusque professionis sint, predicare non debent. Cap. xiii.
Sicut in vno corpore: & infra. Cum igitur nonnulli laici predicare praesumant, & verendum nimis existat ne vicia sub specie virtutum subintrent, nos attendentes quod doctorum ordo est in

De schismaticis, & ordinatis ab eis. 348

est in ecclesia dei quasi praecipuus, mandamus, quatenus, cum alios dominus apostolos dederit, alios prophetas, alios vero doctores, interdicas laicis vniuersis, cuiuscumque ordinis ceuseantur, usurpare officium praedicandi.

Idem.

Hoc cap. usque ad §. Si qui autem, habetur in. c. excommunicamus. supra eo. tit. in princ. unde summa & declara prout ibi fuit dictum.

Capitulum. xvi.

Excommunicamus & anathematizamus vniuersos hereticos, Catharos, Patarenos, Pauperes de Lugduno, Passaginos, Tossepinos, Arnaldistas, Speronistas, & alios quibuscumque nominibus censeantur, facies quidem habentes diuersas, sed caudas adinuicem colligatas, quia de vanitate conueniunt in idipsum. Damnati vero per ecclesiam, seculari iudicio relinquuntur, animaduersione debita puniendi clericis prius a suis ordinibus degradatis.

Si in heresi deprehensi, nolunt redire ad fidem, detrudendi sunt in perpetuo carcere ad penitentiam peragendam: & credentes eorum hereticorum, heretici sunt. hoc dicit.

Si qui autem de praedictis postquam fuerint deprehensi, redire noluerint ad agendam condignam penitentiam: in perpetuo carcere detrudantur: Credentes autem eorum erroribus, hereticos similiter iudicamus.

Idem.

Liberantur ab omni obligatione, qui hereticis tenebantur adstricti.

Capitulum. xvi.

Absolutos se noverint a debito fidelitatis dominij, & totius obsequij, quicumque lapsi manifeste in heresim aliquo pacto quacumque firmitate vallato tenebantur adstricti.

De schismaticis, & ordinatis ab eis.

Titulus. viij.

Ex concilio Lateranensi.

Irrita sunt ordinationes, beneficiorum collationes, & ecclesiasticarum rerum alienationes per schismaticos factae, & a dignitate & ordine suspenduntur, qui schisma tenere iurant. Cap. i.

Quod a praedecessore nostro: & infra. Ordinationes ab Octauiano & Guidone haereticis factas & ab ordinatis ab eis, irritas esse censem: adiciētes, ut qui dignitates ecclesiasticas seu beneficia dictos schismaticos acceperit, careat impetratis.

X iij Aliena-

Decretalium Gregorij Lib.v. Tit.ix.

Alienationes quoq; quæ per eosdem schismaticos, seu per laicos factæ sunt de rebus ecclesiasticis, omni careant firmitate, & ad ecclesias sine omni onere reuertantur. Si quis autem contraire præsumperit, excommunicationi se nouerit subiacere. Illos verò qui sponte iuramentum de tenendo schismate præstiterunt: à sacris ordinibus & dignitatibus decernimus manere suspensos.

Innocentius. iij. Bisunt. archiepiscopo.

Ordinatus à schismatico, ab officio est repellendus, nisi probet secum dispensatum per habentem potestatem. Cap. ii.

Fraternitati tuæ: & infra. Priorem quem à schismatico asseris ordinatum, ab officio poteris repellere incūctanter, nisi legitime probauerit secum fuisse misericorditer dispensatum, & ab ea persona, quæ super hoc potestatem habuerit dispensandi.

De apostatis, & reuerantibus baptisma.
Titulus. ix.

Alexander tertius.

Clericus qui dimisso habitu & tonsura immiscet se enormitati: perdit privilegium canonum, si quis suadente. unde cum deprehendentes non incidunt in canonem, scilicet excommunicationem.

Capitulum. i.

Rateo clerici qui relicto ordine clericali & habitu suo, in apostasia tanquam laici cōuersantur: si in criminibus comprehensi teneantur, per censuram ecclesie non præcipimus liberari.

Idem abbati sanctæ Genouefæ.

Si crimen acolythi, qui rebaptizanti præbuit ministeriū, est occultum, promoueri potest: si publicum, non: nisi cum eo religionem intrante dispensetur. Capitulum. ii.

Ex literarum tuarum tenore perpendimus, quòd quidam ex gratitudine lōga confectus, in sano fortilegarum mulierū credens consilio, ut sanaretur, per iterationem fecit iniuriam baptismatis sacramēto: & infra. Quia ergo tua nos duxit prudentia cōsulendos, qualiter puniri debeat acolythus, quæ minor atas & intentio fraternæ salutis excusare videtur. Discrete præsentibus literis respond. quòd ad superiores ordines promoueri, si publicum est quod proponitur non valebit, nisi ad religionem trāsire voluerit, ut fauore religionis ipsius, citra eum valeat dispēlari. Si verò occultum est, promoueri poterit.

De apostatis, & reuerantibus baptisma. 349

Perit, & excessum suum dignis poenitentia fructibus expiare. Innocentius tertius.

Infamatus de apostasia, compellitur se purgare. Cap. iii.

Tuæ fraternitatis: & infra. Super secundo articulo inquisitionis tuæ duximus respondendū, quòd clerici qui sunt de apostasia crimine infamati, qui videlicet abiecerunt habitum clericalem, non sunt in seculari habitu tolerandi, sed per distractionem ecclesiasticam coercendi, donec deficiente probatione, ad infamiam abolendam purgationem canonicam curauerint exhibere.

Idem in concilio generali.

Baptizati, aliterius felle vel fidei ritus dimittere compelluntur. Capitulum. iiii.

Quidam (sicut accepimus) qui ad sacri vndam baptismatis voluntariè accesserunt, veterem hominem omnino non exuunt, ut nouo perfectius induantur: cum prioris ritus reliquias retinentes, Christianæ religionis decorem tali commixtione confundant. Cum autem maledictus sit homo qui terram duabus viis ingreditur, & indui veste non debeat lino lanæq; contexta: Statuimus ut per prælatos ecclesiarum talis obseruantia veteris ritus omnimodè cōpescatur: ut quos Christianæ religioni libere voluntatis arbitrium obtulit, salutiferæ coactionis necessitas in eius obseruatione conseruetur: cum minus malū existat viam domini non agnoscere, quàm post agnitam retro ire. Pet. 2.

Honorius. iij. archiepiscopo. Turonensi.

Apostata in carcerem & affligi possunt, ut habitum readsumant. Capitulum. v.

A Nobis expetiit tua fra. edoceri quid de apostatis sit agendum cum in custodia detinentur, qui minis vel blāditiis nullatenus possunt induci ut abiectum habitum readsumant. Ad quod tibi breuiter respondi. quod tales (si volueris) poteris sub graui custodia carcerare, ita quod solummodo vita sibi misera referretur, donec à suæ præsumptionis nequitia resipiscant. Aliat, qui.

Idem archiepiscopo Lugdunen.

Monachus in apostasia ordinatus, non potest sine dispensatione papa in suscepto ordine ministrare. Cap. vi.

Consultationi tuæ breuiter respondi. quòd monachus aliquem sacrum ordinem in apostasia recipiens, quantumlibet suo fuerit reconciliatus abbati, & receperit poenitentiam, absque dispensatione Roma. pontifici ministrare non poterit in ordine sic suscepto.

De his

Decretalium Gregorij Lib.v. Tit.x.
De his qui filios occiderunt. Tit.x.

Alexander. iij. Tornacen. episcopo.

Mulier occidens sponte filium, debet perpetuo in monasterio pœnitere, si tamen timeatur de incontinentia, datur vel saltem non denegatur sibi licentia nubendi.

Cap. i.

Veniens ad nos M. mulier lachrymabili nobis confessione monstravit, quod cum de quodam filium genuisset, & ille sibi sæpe turgido vultu improperasset quod filius eius non esset, ipsa iracundia calore ducta eundem filium interfecit: & infra. Mandam⁹ quatenus eam labores inducere, vt ad aliquod monasterium transeat, in quo peccata sua, perpetua pœnitentia deploret. Si autem (repugnante carnis fragilitate) ad hoc induci noluerit, ei licentiā in domino nubendi tribuas: quia tutius nobis videtur, vt in domino nubat vni soli, quam inhonestē multos admittat.

Lucius. iij. Parisien. episcopo.

Mulier occidens filium, propter hoc à viro separari non debet, sed alia pœnitentia sibi imponitur.

Capitulum. ii.

Intelleximus quod M. mulier filiam paruam furore accensa diabolico iugulauit, propter quod dominus terræ maritum eius ipsam compulsi abire. Quia verò illam aliorum habere filios intinasti mandamus quatenus ita super hoc provideas, q. sui sceleris pœnam luat, & salutem eius ac filiorum per tuam pœnitentiam consulatur: & non obstante iuramento quod à viro dictus dominus proponitur extorsisse, eam (sicut expedire videris) eidem viro restituas, ita quod filios suos libere possit & pacifice gubernare.

Idem.

Se summat, ponens pœnitentiam parentum circa quos pueri reperiuntur oppressi.

Capitulum. iij.

De infantibus autem qui mortui reperiuntur cum patre & matre, & non appareat, vtrū à patre vel à matre oppressus sit ipse vel suffocatus, vel propria morte defunctus, nō debent inde securi esse parentes, nec etiam sine pœna: sed tamen consideratio debet esse pietatis, vbi non voluntas, sed euentus mortis causa fuerit. Si autem eos nō lateat ipsos interfectores esse, scire debent se grauiter deliquisse. Quidam autem pœnitentiam trium annorum iudicant esse debere, quorum vnum peragant in pane & aqua.

De in-

De infantibus, &c. De homi. volunt. & cas. 350
De infantibus, & languidis expositis.
Titulus. xj.

Gregorius nonus.

Infans expositus à patre vel alio eo consentiente vel ratum habente, hoc ipso à patria potestate liberatur. Idem in seruo & liberto, qui ob prædictam causam liberatur à dominica potestate. Et idem iuris est in prædictis languidis cuiuscunque ætatis sic expositis, vel si eis alimenta denegantur. hi tamen qui prædictis alimenta præstiterint, nullum ius in eis acquirunt.

Capitulum. i.

Si patre sue alio sciente ipso aut ratum habente (relegato pietatis officio) infans expositus extitit hoc ipso à potestate fuit patria liberatus. Nam & hoc casu in ingenuitatem libertus, & seruus in libertatem eripitur, quod & de prædictis cuiuscunque ætatis languidis, si expositi fuerint, vel si alicui eorum alimenta impie negari contigerit, est dicendum. Sanè qui hos suscipiunt, non possunt propter hoc in eorum personis ius aliquod vindicare.

De homicidio voluntario vel casuali.
Titulus. xij.

In Exodo.

Homicida incorrigibilis debet deponi, & tradi curi seculari, vt moriatur.

Capitulum. i.

I quis per industriā occiderit proximū suū, & per insidias: ab altari meo euellat eum vt moriatur, Ex pœnitentia Romano.

Exo. 21.

Ponit pœnitentiam occidentis latronem, cum se poterat aliter liberare. si verò aliter liberare se non poterat, non tenetur agere pœnitentiam, nisi ad cautelam.

Capitulum. ii.

Interfecisti furem aut latronem, vbi comprehendi poterat absq. occisione, quia ad imaginē dei creatus est, xl. dies nō intres ecclesiam: & lancea veste indutus, ab escis & potibus, qui interdicti sunt, & à toro, gladio & equitatu, illos supradictos dies abstinere. In tertia autē & quinta feria & sabbato, aliquo genere leguminum, vel oleribus, pomis & paruis pisciculis, cum mediocri ceruicia vttere temperare. Si autem sine odij meditatione, tetuiq. liberando, huiusmodi diaboli mēbra interfecisti (secundū indulgentiam dico) propter imaginem dei si aliquod

Decretalium Gregorij Lib.v. Tit.xij.

si aliquid ieiunare volueris, bonum est tibi: & elemosynam fac largiter. Si presbyter eadem fecerit, non deponatur: tamē quandiu vivit, penitentiam agat.

Augustinus super Exodum.

Non occidit fur diurnus sine culpa, sed nocturnus sic.

Capitulum. iiii.

Si perfodiens inuentus fuerit fur, & percussus mortuus fuerit, non est illi homicidium imputandum. Si autem oriatu sol super eum, reus crit. Intelligitur ergo non pertinere ad eum homicidium, si fur nocturnus occidatur: si autem diurnus fuerit, ad homicidium pertinere. Hoc est enim quod ait: si oriatu super eum sol &c. quia poterat discernere, quod ad furandum, non ad occidendum venisset: & ideo non debet occidi. Hoc etiam in antiquis legibus secularibus (quibus ista est antiquior) inuenitur, impune scilicet occidi nocturnum furem quoquo modo: diurnum autem, si se telo defenderit: tunc enim plus est quam fur.

Hieronymus.

Sub generali pollicitatione seu promissione etiam iniurata, non venit illicitum.

Capitulum. iiii.

Cum iuramento pollicitus est Herodes saltatrici dare quodcumque postulasset ab eo: si ob iniurandum fecisse se dicat: si patris matrisve interitum postulasset, facturus esset, an non? quod ergo in suis repudiaturus fuit, contemnere debuit in propheta.

Ex concilio Guarmaciensi.

Homicida est qui facit vel dat sortilegia vel venena sterilitati.

Capitulum. v.

Si aliquis causa explendæ libidinis, vel odij meditatione, homini aut mulieri aliquid fecerit, vel ad potandum dederit, ut non possit generare, aut concipere, vel nasci soboles, ut homicida tenetur.

Alexander. iij. episcopo Exoniensi.

In penitentia imponenda iudex debet attendere circumstantias, ex quibus augetur vel minuitur delictum. hoc dicit usque ad §. illi autem.

Capitulum. vi.

Sicut dignum: & infra. Sanè cum vir discretus existas: plenius nosti quod in excessibus singulorum, non solum quantitas & qualitas delicti, sed ætas, scientia, sexus, atque conditio delinquentis sunt attendenda: & non solum secundum prædicta, sed secundum locum & tempus quo delictum committitur, unicuique penitentia debet indicere: cum idem excessus magis

De homicidio voluntario vel casuali. 351

gis sit in vno quam in alio puniendus.

Socians homicidam animo occidendi, licet non apponat manum, si tamen ex sua causa mors secuta est, tenetur fere pari poena cum homicida. hoc dicit usque ad §. illi etiam. Abbas Sic.

Illi autem qui animo occidendi, feriendi, aut capiendi illum sanctum & reuerendum virum quondam Cantuarien. archieps. citra manuum iniunctionem se fatentur venisse, si de illa capitione mors eius secuta fuisset: pari penitentia vel fere pari existerent puniendi.

Qui sociat homicidam tantum animo prohibendi ne impediat: tenetur paulo minori poena. hoc dicit usque ad §. Qui vero.

Illi etiam qui non ut feriret, sed ut percussoribus opem ferrent, si forte per aliorum violentiam impedirentur, paulo minori debent poenâ multari: quia cum scriptum sit: Qui potuit hominem liberare à morte, & non liberauit, eum occidit: constat ab homicidij reato immunes non esse, qui occisoribus opem contra alios præstare venerunt: nec caret scrupulo societatis occultæ, qui manifesto facinori non desinit obuiare.

Incitans alium ad homicidium, mitius punitur quam homicida: secum autem si incitauit ad certum homicidium: nam eo secuto, tenetur ut homicida. hoc dicit usque ad §. Et quoque.

Qui vero se asserunt animum regis inflammasse ad odium, unde homicidium fuit secutum, dure & asperè, sed non ita severe sunt puniendi, nisi forte regem ipsum ad illud homicidium suis suggestionibus prouocassent.

Custodientes sarcinas occidentium, scientes eos esse sicarios, non sunt immunes à poena homicidii. hoc dicit usque ad §. Eos insuper. Abbas.

Hi quoque non sunt à culpa liberi, nec à poena debent esse immunes, qui licet fuerint illius machinationis ignari, tamen eis quos sicarios esse sciebant, in sarcinis custodiendis misterium præbuerunt.

Occupans bona occisi, non per hoc tenetur de homicidio: & non sufficit occupanti quod erogat illa pauperibus, cum poterit restituere eis quorum constat fuisse. hoc dicit usque ad §. Illi præterea. Abbas.

Hoc insuper qui dicuntur illius sancti viri & suorū post mortem eius spolia occupasse, si nihil aliud in tanto facinore commiserunt, à poena mortis eius arbitramur esse imunes: sed quæ occupant, eis quorū fuerunt, tenentur in integrum restituere, & habet in facultatibus unde ipsi ea reddere: & ipsi ex hoc moderata

Decretalium Gregorij Lib.v. Tit.xij.

moderata est penitentia iniungenda quia licet quædam ex his quæ occupauerunt, fateantur se pauperibus erogasse, non tamen aliena (cùm ipsa potuissent eis quorum fuerint restituere) debuerunt pauperibus erogare.

Participantes intersectoribus in excommunicatione, diuersimode puniuntur, iuxta modum participationis. hoc dicit usque ad §. Clericos. Abb.

Illis præterea qui sola excommunicatorum participatione se reos esse cognoscunt considerata tēporis mora, quo in eadem nequitia perdurant, & inquisito, si eis timore vel adfectione comunicauerint scienter vel ignoranter, est eis penitentia indicenda.

In isto §. usque ad si. ponitur penitentia clericorum præstantium prædicta mortis auxilium, consilium, vel fauorem. hoc dicit. Abbas Sic.

Clericos autem quos constat armatos interfuisse tanto facinori, & illos qui consilium dederunt, ut sanctus vir caperetur, perpetuo non solum ab altaris ministerio deponendos esse censemus, sed etiam quod in ecclesiis nullo vnquam tempore lectiones legant, vel responsoria in choro separatim cantent sed in psalmis apud deū de commisso saragant veniam impetrare: insuper in districto claustro monachorum vel canonicorum regularium (si fieri potest) sunt recludendi, ita quod usque ad septennium vel quinquennium debeant ab ecclesiarum introitu coerceri.

Idem.

Homicidium casuale imputatur ei qui dabat operam rei licite, si non adhibuit diligentiam quam debuit. Capitulum. vii.

Presbyterum qui quendam puerum intuitu discipline percussit in capite, cū post paucos dies expirasset, tū ab omni altaris ministerio debet perpetuo remoueri, quā ab officio sacerdotali deponere, si ex ipsa percussione interit, vel aliam infirmitatem incurrit, de qua noscitur expirasse.

Idem Cusentinē archiepiscopo.

Homicidium casuale imputatur ei qui dabat operam rei illicitæ, vel etiam licitæ, secundum alium intellectum, si non adhibuit omnem diligentiam quam debuit. Capitulum. viii.

Continebantur in literis tuis, quod cū diaconus præsentium clator, & quidam alij clerici a vineis ecclesiæ opere consummato redirent, leuandi laboris gratia quendam ludū imitati viatorum, baculos suos studebant iacere in directū, & alter altarius fastem ferire, cuius ludi solet esse cōditio, ut qui alto-

De homicidio voluntario vel casuali. 352

rius baculū parcuteret, quasi victor p. equo alio vteretur. sed præfati clerici equitandi licentia nō videntes, sola erat iactatione contenti. Quidam autem laicus, cum baculum eiusdē diaconi percussisset, incautus in eum equitaturus insiluit: & sic à falee illius diaconi, quæ erat accinctus mortale vuln⁹ accepit, de quo post dies octo expirauit. Ideoque mandamus quatenus eundem diaconum sine licentia Romani pontificis ad superiorem gradum non ascendere, vel diaconatus officio nullo vnquam tempore ministrare permittas, sed eum dispensatiue ministrare in subdiaconatus officio patiaris.

Idem Exonen. episcopo.

Homicidium casuale non imputatur ei qui non fuit in culpa. Capitulum. ix.

Actor præsentium P. clericus nobis proposuit, quod cum quadam die casu cum quodam clerico luderet, contigit quod ille proiecit istum ad terram: cuius cultellus, quæ ad latus suum habebat, in alterum incidit, & fortuito casu occubuit vulneratus. Ideoque mādāmus quatenus si ita res se habuit, & alia iusta causa non impedit, prædictum P. libere permittas ad sacros ordines promoueri.

Idem abbati sancti Benedicti de Vebia.

Et ex cuius opera illicita sequitur homicidium, irregularis efficitur. Capitulum. x.

Uscipimus literas tuas per quas cognouimus quod cū actor præsentium in custodia cuiusdam domus cū altero fratre maneret, ingredienti de nocte quidā latrones ad eos, tu piter ipsos in personis attingere, & denudare vestimentis propriis præsumpserunt in quos isti resumptis viribus insurgentes ligauerunt illos, & detinere usque ad notitiam capituli voluerunt. Cum autem iste rem ad tuam audientiam perlaturus, ligatos eos in fratris sui custodia dimisisset, & fures se soluere niterentur, frater illos (ne ipse ab eis interimeretur) occidit.

Verum quoniam expediebat potius post tunicam relinquere palliū, & rerū sustinere iacturā, quā pro conseruandis vilibus rebus & trāstoriis tam acriter in alios exardescere, abstinere iste humiliter ab altaris ministerio, & uterque peccatum suum ad arbitrium tuū studeat expiare. constat enim eos cōtra man suetudinem ecclesiasticā ex vtriusque ope interemptos.

Idem Lucen. episcopo.

Dans causam homicidio, irregularis est. Capitulum. xi.

Dextero nouerit q. diaconus qui homicidio causam dedisse videtur, non videtur ad sacerdotium promouendus. Clemens

Decretalium Gregorij Lib. vi. Tit. xij.

Clemens tertius.

Homicidium casuale imputatur ei qui dedit operam vel licitā si non adhibuit diligentiam quam debuit. Capitulum. xxi.

Audientiam apostolatus nostri peruenit, quod cum quidam presbyter volens corrigere quendam de familia sua, cingulo, quo cingi solebat, ipsum verberare tentaret, contigit quod cultellus de vagina que cingulo adhaerebat, elapsus, eum in dorso aliquantulum vulnerauit. postmodum vero cum illo vulneratus aliquandiu vixisset, & conualesceret a vulnere, alia grauiori (ut dicitur) infirmitate percussus, viā est vniuersae carnis ingressus. Quia vero utrum occasione vulneris decessisset dubium habetur: tuā dilectionis respondimus, quod cum in dubiis semitam debeamus eligere tutiorem, te cōuenit iniungere presbytero memorato, ut in sacris ordinibus non ministraret, & eidem iniuncta poenitentia congruenti, sibi poteris concedere, ut minoribus ordinibus sit contentus. Si vero ille ex alia infirmitate obierit, poterit (sicut erat solitus) diuina officia ministrare.

Innocentius. iij. episcopo Lugdunensi.

Homicidium casuale non imputatur ei qui dedit operam rei licitae, nec fuit in culpa. Capitulum. xxi.

Dilectus filius A. capellanus proposuit, quod cum quadam corporis molestia grauaretur: ut comedendi appetitum aliquantulum excitaret, equum quem nutrebat ascendit: qui cum bene non pareret habens, sed praeter seitoris arbitrium saltibus lasciuiret, ipse (ut eius refrenaret impetum) freno vinctus intulit, equumque calcaribus stimulauit: cumque fracto freno equus proprio arbitrio relictus, curreret festinanter, quidam mulier veniens ex obliquo infantulum baiulans obuiam: inquam equus irruens, procul abiecto seessore puerum praeditum oppressit. Ideoque mandamus quatenus si est ita, cum idē capellanus nec voluntate nec actu homicidium perpetravit, nec dedit operam illicitae rei, non impedias quo minus diuina possit officia celebrare.

Idem Metensi episcopo.

Summatur ut supra ca. prox. Capitulum. xxi.

Ex literis. a. f. accepimus quod cum H. presbyter sacrum vellet de curru deponere, pericam superius alligata proiecit in terrā: & cum saxo insisteret deponendo, puerum quendam iuxta currum reperit femininum, in quo praeter modicum liuoris in fronte nihil inueniri potuit lesionis. Nos autē ab eodem quaesimus sacerdotē, si prius quam saceret pericam, circumspexisset solite an aliquis esset circa curru: qui quod diligenter

De homicidio voluntario vel casuali. 353

diligenter circumspexit, asseruit: sed quod vidisset aliquem, denegauit. Ad te igitur remittentes eundem, mandamus quatenus si res ita se habet, nisi circa eundē grave scandalum sit exortum, vel tanta labores infamia, quod deficiente accusatore oportet eidem canonicam purgationem indici, ipsum libere permittas exequi officium sacerdotis.

Idem Bisuntinensi archiepiscopo.

Summatur etiam ut supra ca. dilectus. Capitulum. xxi.

Ex literis tuarū fraternitatis accepimus, quod quidam monachus ad deponendam de campanili campanā subseruiens: quia quoddam lignum corruit ipso mouente, quendam puerum oppressit & occidit. Quocirca mandamus quatenus si monachus ipse rem necessariam agebat & utilem, & in loco per quem aliquem transire non crederet, vel ibidem existeret, vel etiam illic de consuetudine venire quando lignum dignoscitur mouisse, satis poterit praesertim in monasterio ad altiores ordines promoueri.

Idem episcopo Paduano.

Summatur ut supra ca. dilectus. Capitulum. xxi.

Significasti nobis quod cum F. clericus equitaret, & equus cui insidebat, tam se quam ipsum proiecit in aquā. vnde clericus ipsum grauiter calcaribus stimulauit. equus vero cum existeret bucca durus, praeter voluntatē seitoris raptus in cursum, mulierem quandam obuiā habuit, quā ex improviso pedibus interfecit. Cumque nos ab eodē clerico fecissemus inquiri, utrum equi vitium prius sciisset, illud adseruit se ignorasse.

Ideoque mandamus, quatenus si ita est, ad cautelā iniungas eidem poenitentiam competentem: quia peracta, non impedias quo minus in susceptis ministris ordinibus, & ad maiores valeat promoueri.

Idem.

Non censetur homicida is, qui prohibente, & causam non dante, a sanguine homicidium committitur. Capitulum. xxi.

Petrus diaconus & monachus sancti Ioannis de Puna, sua nobis in iungatione monstrauit, quod cum ipsum quondam in seculari habitu in ecclesia de Rigelo beneficiū obtinente, abbas illius ecclesiae eodē beneficio spoliasset: cognati & amici eius irati plurimum & commoti, nocte quadam in domo diaconi conuenerunt, & eena facta, dicebant quod vindictā volebant sumere de abbate. inhibiti autem expresse ab eodē diacono ne abbatē occiderent, aut aliquid sibi facerēt vnde ordinis sui discrimen incurrerent, & animae detrimentū: nihilo minus irruerunt in eum, & plagis impositis abierunt feminis & relictis.

Decretalium Gregorij Lib.v. Tit. xij.

relictis: qui post dies aliquot exspiravit: & infra. Quocirca mandamus quatenus si præmissa noueris veritate subnixâ, prædicto diacono non solum in diaconatus officio ministrare, sed etiam ad ordinem presbyteratus ascendere (si aliud canonicum non obliterit) liberam concedas autoritate apostolica facultatem: præsertim si super hoc non fuerit rescriptus infamia: cum ei non debeat imputari, quod contra prohibitionem eius expressam, eo causam vel occasionem nõ dante, ausu sacrilego fuit ab ipsius consanguineis attentatum.

Idem abbati sanctæ trinitatis de Meldemburg.

Irregularis censetur, qui alium lethaliter percussit, licet ab aliis fuerit extinguitur: Idem si apparet an lethaliter, si etiam percussus ab aliis oblit, & non apparet ex eum vulnere decesserit. Idem est si percussus non lethaliter, si animum occidendi habuit, & ex aliorum vulneribus percussus exspiravit: hoc dicit notabiliter.

Abbas.

Capitulum. xxiij.

Significasti nobis quod cum quidam maleficus ingressus ecclesiam, Eucharistiam cum altarium ornamentis & libris ecclesiasticis extra ecclesiam asportasset: Presbyter ecclesie canonicus regularis præfatus iniquitatis filiiu fossorio arreptus percussus sed si ad mortem fuit iectus huiusmodi, tu & ipse penitus ignoratisque parociani ecclesie videntes ornamenta ecclesie asportantem, arreptis gladiis & fustibus in eodem loco protinus occiderunt: & infra. Nos in præmissa casu credimus distinguendum, vtrum cõstare possit quod præfatus sacerdos non innoxius percussione lethali, de qua si aliorum non fuissent vulnera subsecuta, percussus minime interiisset, & si percussor voluntatem nõ habuerit occidendi, neque ipsius studio, consilio vel mandato processerint alij cõtra illum. Et quidem si hoc ita se habet: quod forsitan ex eo posset ostendi, si certa apparuisset percussio ab eodẽ innoxia tam modica & tam levis, in ea parte corporis, in qua quis de leui percuti nõ solet ad mortem, vt prætorum iudicio medicorum talis percussio asseretur non fuisse lethalem: cum de cæteris credendum sit ipsi qui non accusator vel denunciator ab aliquo, sed per seipsum cõsiliu appetit salutare, post penitentiam ad cautelam iniunctam, in sacerdotali poterit officio ministrare, maxime religionis accedente favore, cū sit canonicus regularis, & sine omni scdalo possit sacerdotale officiu celebrare. Quod si discerni nõ possit ex cuius ictu percussus interit, in hoc dubio tanquã homicida debet haberi sacerdos: & si forte homicida nõ sit, a sacerdotali officio abstinere debet: cū in hoc casu cessare sit tutius.

De homicidio voluntario vel casuali. 354

tutius, quã temere celebrare, pro eo quod in altero nullu, in reliquo verò magnum periculum timeatur: & infra. Si verò (quemadmodu perhibetur) sacerdos iste prius ab illo percussus sacrilego, mox eum cū ligone in capite reperculsit: quãvis vim vi repellere omnes leges & omnia iura permittat: quia tamen id debet fieri cum moderamine inculpate tutelæ, non ad sumendam vindictam, sed ad iniuriã propulsandam: nõ videtur idem sacerdos a poenã homicidij penitus excusari: tum ratione instrumenti cum quo ipse percussus, quod cū grave sit, non solet leuẽ plagam inferretur: tum ratione partis in qua fuit ille percussus, in qua de modico ictu quis lethaliter solet laedi.

Idem.

Religiosus chirurgiam exercens, si ex ea mors sequitur, irregularis est, etiam si sit peritus & diligens, & hoc fecerit causa pietatis: sed cum eo post satisfactionem misericorditer dispensari potest: hoc dicit usque ad. h. Ad vltimum. Capitulum. xix.

Tu nos duxit fraternitas consulendos: & infra. Quæstio. si quid sit de quodam monacho sentiendum, qui credens se quandam mulierẽ a gutturi tumore carare, vt chirurgicus cum ferro tumore illum aperuit, & cum tumor aliquantulum resedisset, ipse mulieri præcepit, ne se vento exponeret vilo modo, ne forte vêtus subintrans gutturi apertione, sibi causam mortis inferret: sed mulier (eius mandato contẽpto) dum menses colligeret, vêtus se exposuit incaute, & sic per apertionem gutturi sanguis multus effluxit, & mulier diẽ vltimũ sic finivit. vtrum videlicet cum prædictus monachus sit sacerdos, liceat ei sacerdotale officiu exercere? Nos igitur. f. r. quod licet ipse monachus multum deliquerit, officiu alienum usurpando, quod sibi minime cõgruebat: tamen causa pietatis & nõ cupiditatis id egerit, & peritus erat in exercitio chirurgie, omnẽque studuit quam debuit diligentiam adhibere, nõ est ex eo quod per culpam mulieris cõtra consiliu eius accidit, adeo reprobandus, quod non post satisfactionẽ condignã cū eo misericorditer agi possit, vt diuina valeat celebrare: alioqui iterdiceda est ei sacerdotalis ordinis executio de rigore.

Quandocumque seculari dedit intersignia furis, a quo fuit vulneratus, irregularis non est, licet ille postmodum occidatur. Abb. Sicu.

Ad vltimum fuit ex parte tua propositu, quod quidã scholaris metuens ne latrones in hospitio suo essent, de strato cõstrgens reperit ibi furẽ: qui nõ solum ipsum scholarẽ prostravit ad terram, sed penẽ ad mortẽ vulneravit eundem: & infra.

Mane itaque scholarẽs latronẽ quæsiuerunt eundem, quem vulneratum,

Decretalium Gregorij Lib.v. Tit.xij.

vulneratum inuentū potestati Vincetiā tradiderūt: corā quo constāter negauit q̄ premissa minime perpetravit: vnde prae-
fata potestas ad eundem scholarē nuncios destinauit, vt expo-
neret si qua sciret de fure praedicto, vel traderet interfignia:
qui cultrum quem ipsi latroni abstulerat, & fotulares ab eodē
in ipsius domo dimissos, quos abstraxerat ne pedum strepitus
audiretur, oñiis tradidit memoratis, super eodē facto se nihil
amplius intromittens. Potestas igitur receptis talibus interfi-
gniis, latronem ipsum apparitoribus suis tradidit puniendum:
qui sibi amputauerunt virilia, & oculos eruerunt: latro vero
ira & dolore commotus, nec potum sumpsit, nec cibum: & sic
de medio est sublatus. Vnde per nostrum oraculum postulat
edoceri, vtrum praefatus scholaris ad sacros valeat ordines
promoueri? Nos igitur inquit. r. quod si praefatus scholaris
dignis meritis adiuuatur, propter praescriptum euentum à sus-
ceptione sacrorum ordinum nullatenus est arcendus.

Idem priori & fratribus Cartusien.

*Qui dat causam abortioni, homicida est si conceptus erat vivifi-
catum animal rationale, aliās secus.* Capitulum. xxc.

Sicut ex literarū vestrarū tenore accepimus, eū quidā pre-
byter vestri ordinis, qui prius fuerat niger monach⁹, quā-
dam mulierē praequantem, cum qua contraxerat consuetudi-
nem inhonestā, & quae assererat se concepisse ex eo, per zo-
nam arripuerit quasi ludens, ipsa per hoc sic se asseruit esse le-
sam, q̄ occasione huiusmodi abortiuit: propter quod idē pre-
byter proborum virorū vsus cōsilio, seipsum duxit ab altaris
ministerio sequestrandum: & infra. Nos vero deuotioni ve-
stra in sinuatione praesentium respondemus, q̄ si nondum erat
viniſicatus cōceptus, ministrare poterit: alioquin debet ab al-
taris officio abstinere. Idem S. episcopo.

*Non imputatur clerico ciuilitur iustitiam petenti de laico, si in-
dex in laicum exercet vindictam sanguinis.* Capitulum. xxi.

Postulasti & infra. Quasiuisti praeterea utrū cōtra quos-
dam contēpta excommunicationis sentētia debitas eccle-
sias decimas subtrahentes, tibi regiā implorare liceat potesta-
tem, cum ad solutionē ipsarum vix absque sanguinis effusione
valeant coartari? Ad quod respon. quod si te huiusmodi
quecimoniam simpliciter deponente, rex (cui ad honorū lau-
dem, vindictam vero malorum gladius est commissus) in eos-
dem rebelles traditam sibi exercuerit potestatem, eorum erit
dortitiae aut malitiae imputandum.

Honorius. iij. episcopo Eboracen.

Homicidium

De homicidio voluntario vel casuali. 355

*Homicidium casuale non imputatur ei qui non occidit, nec fuit
in culpa, etiam si ad cautelam veniam postulauerit.* Cap. xxii.

Exhibita nobis I. clerici confessio patefecit, q̄ cū in pue-
rili esset constitutus aetate, cum quibuldam coetaneis suis
ludens, & insequens vnum ex illis, lapidē post eum non animo
ludendi, sed timorem incutiēdi proiecit: qui licet eo proiecto
lapide percussus non fuerit neque tactus, ad alium tamē lapi-
dem corruens, & caput offendens, tum propter imperitiā me-
dicantis, tum propter patris incuriā, qui laboribus & sudori-
bus ipsum exposuit, expirauit. Quia vero dictus clericus vt mi-
tigaretur dolor patris defuncti, veniā super hoc postulauit ab
ipso, tu eum à sacrorum ordinū susceptione repellis: quanquā
idem defuncti pater in extremis laborans, tibi & presbytero,
cui suam aperuit conscientia, confessus fuerit, & praestito fir-
mauerit iuramento, nihil ipsum in morte filij sui (prout sibi cō-
fiterat) cōmisisse. Quare idem clericus postulauit à nobis, vt
cum de illius obitu letam non habeat conscientiam, dignare-
mur agere misericorditer cum eodem. Quocirca mādamus
quatenus si constiterit ita esse, ipsum propter hoc à receptio-
ne sacrorum ordinum non repellas.

Idem episcopo & capitulo Venetē.

*Homicidium casuale non imputatur ei qui dedit operam rei li-
cita, nec fuit in culpa.* Capitulum. xxiii.

Oānes sacerdos humili nobis insinuatione monstrauit, quod
cum pulsaret campanas, vt signo dato conueniret populus
fidelium ad diuina, cadens tintinnabulum, percussit quendam
puerum eorū eo, qui (cum vulnus esset mortale) decessit.

Nos igitur attendētes quod dicto sacerdoti, qui dabat ope-
ram rei licitae, nihil potuit imputari si casus omnes fortuitos
non prauidit: discretioni vestra mandamus quatenus si con-
stiterit ita esse, dictum sacerdotem sacerdotale officium exe-
qui permittatis.

Idem P. presbytero.

*Clericus pugnando etiā contra inimicos fidei catholicae, si quen-
quam percussit, & de interfessione ipsum remoret conscientia, à
ministerio altaris abstinere debet.* Capitulum. xxiiii.

Petitio tua nobis exhibita continebat quod cū inimici do-
minicae Crucis, ac blasphemii nominis Christiani, castrū
quoddā in quo morabaris, grauiter inuassent: exeuntibus in-
de habitatoribus tam clericis quam laicis cōtra eos, ac inuicē
confidentibus, hinc inde occisi quamplurimi extiterūt. Vnde
cum pro eo quod aliquos percussisti, irregularitatem metuas
incurrisse,

Y iij

incurrisse,

Decretalium Gregorij Lib.v. Tit.xliij.

incurrisse mandamus quatenus si de interfectione cuiusquam in illo conflictu tua conscientia te remorder, a ministerio altaris abstineas reuerenter cum sit consilius in huiusmodi dubio abstinere, quam temere celebrare.

Gregorius nonus.

Idem dicit quod cap. Ioannes, supra eo. & tantum ponit diuersitatem in facto.

Capitulum. xxv.

Quidam (vt asseris) ad edificationem ecclesie in adiutorium a presbytero euocatus, ruens cum laqueari quod idem presbyter soluere nitebatur, hac occasione rebus est humanis exemptus: & infra. Attendens igitur quod sacerdos ipse dabat operam licet rei, studuit etiam quam debuit diligentiam adhibere, circumspectantibus (quibus periculum imminabat) ita tepellit & alta voce pramonitis, quod & intelligere & fugere potuerunt: inquisitioni tua taliter respondemus, quod ob hanc causam, vel quia omnes casus fortuitos (qui prauideri non possunt) forsitan non prauiderit: non debet quo ad officium vel beneficium impediri.

De torneamentis. Tit.xliij.

Ex concilio Lateranen.

Torneamenta fieri non debent: & vulnerato in eis conceditur penitentia: sed si moritur, denegatur ei sepultura ecclesiastica, si accessit animo pugnandi: secus si accessit alia causa, reputari debita sibi exigeret. hoc dicit cum cap. sequenti.

Capitulum. i.

Elicit memorie Innocentij & Eugenij predecessorum nostrorum vestigiis inhaerentes, detestabiles illas nundinas vel ferias quas vulgo torneamenta vocant, in quibus milites ex condito conuenire solent, & ad ostentationem virium suarum & audacie temere cogredi, vnde mortes hominum, & animarum pericula saepe proueniunt, fieri prohibemus. Quod si quis eorum ibi mortuus fuerit, quamvis ei postea penitentia non negetur: ecclesiastica tamen careat sepultura.

Alexander. iij. Anathem. episcopo.

Idem dicit quod in superiori cap.

Capitulum. ii.

Ad audientiam nostram noueris peruenisse, quod cum quidam ad locum deputatum torneamentis causa requirere debita accessisset: & infra. Nos attendentes quod his tantum ecclesiastica sepultura debeat interdici, qui ad torneamentum a animo id facienda tantum accedentes decedunt ibidem: fraternitati tuae mandamus quatenus si tibi constiterit quod ad praedictum

De clericis pugnantibus in duello. 356

praedictum torneamentum non animo ludendi, sed percipiendi credita peruenisset, licet ibi fortuito casu obierit: corpus eius dispensatione ecclesiastica tradi facias sepulture, maxime si dominicum corpus susceperit, & sacri olci fuerit vitione perunctus.

De clericis pugnantibus in duello.

Titulus. xliij.

Alexander tertius.

Clericus inueniens duellum, siue obtulerit, siue susceperit, deponendus est: poterit tamen episcopus cum eo dispensare si mors vel mutilatio membri non sit inde secuta.

Capitulum. i.

Orro si clericus alicui sponte duellum obtulerit, vel oblatum susceperit: siue victor, siue victus fuerit, de rigore iuris est merito deponendus. Sed quantumcunque eius in hoc grauis sit & enormis excessus, euadere potest depolitionis sententiam, si cum ipso suus episcopus duxerit misericorditer dispensandum, dummodo ex ipso duello homicidium vel membrorum diminutio non fuerit subsequuta.

Celestinus tertius.

Irregularis est clericus non solum si ipse interfecit per se, sed etiam si pugil ab eo datus aduersarium occidat: nec excusat consuetudo: poterit tamen cum eo circa beneficium habendum dispensari.

Capitulum secundum.

Henricus presbyter nobis humiliter intimauit, quod cum laicum quendam super furto in seculari placito conuenisset: quia testes sui defecerunt, pugilem secundum prauam terrae consuetudinem introduxit, qui reum vsque adeo ictibus vulnerauit, quod coactus est expirare. Quis igitur super hoc nos consulere voluisti, ambiguitatem tuam responsione huiusmodi remouemus, quod tales pugiles homicide verè existunt: nec praedictus sacerdos, licet non ipse, sed alius pro eo in duello pugnavit, debet in sacris ordinibus ministrare, sicut tradit sacrorum canonum instituta. Homicidium autem tam facto quam praeepto, siue consilio, aut defensione, non est dubium perpetrari: poterit tamen cum eo circa habendum beneficium misericorditer dispensari.

Innocentius tertius.

De sagittariis. Titulus xv.

Excommunicandus est sagittarius & ballistarius contra Christianos. hoc dicit.

Capitulum primum.

Y iij Artem

Decretalium Gregorij Lib.v. Tit.xv.& xvj.

Arcem illam mortiferam & odibilem ballistiarum & sagittariorum aduersus Christianos & catholicos exerceri decetero sub anathemate prohibemus.

De adulteriis, & stupro. Tit.xvj.

In Exodo.

Stuprans virginem tenetur eam dotare, & ducere in uxorem: & si non vult cum ea contrahere, ultra dotem corporaliter castigabitur. hoc dicit eum cap. sequens.

Exod.3.

Si seduxerit quis virginem nondum desponsatam, dormieritque cum ea, dotabit eam, & habebit uxorem. Si vero pater virginis dare noluerit, reddeat pecuniam iuxta modum dotis quam virgines accipere consueverunt.

Gregorius Syponen. episcopo.

Summatum est supra cap. proxi.

Capitulum. ii.

Pervenit ad nos, quod Felix quādam virginem stupro decepit: quod si verum est, quamvis esset de lege poena plerendum, nos aliquatenus legis duritiem mollientes, hoc modo disponimus, ut aut quam stuprauit, uxorem habeat: aut si reuēdum putauerit, corporaliter castigatus, excommunicatusque in monasterium, in quo agat penitentiam, retrudatur, de quo nulla sit egrediendi sine precepto licentia.

Ex concilio Arelaten.

Maritus retinens adulteram coniugem non perfecta penitentia, particeps est delicti: secus si egerit penitentiam: non tamen debet eam saepe recipere.

Capitulum tertium.

Si vir sciens uxorem suam deliquisse, que non egerit penitentiam, sed permanet in fornicatione, vixerit cum illa reus erit, & eius peccati particeps. Quod si mulier dimissa egerit penitentiam, & voluerit ad virum suum reuerti, debet sed non saepe recipere peccatricem.

Ex concilio Parisien.

Maritus propter suspicionem potest accusare uxorem de adulterio, & in accusando praesertur ceteris.

Capitulum. iiii.

Maritus etiam ex suspitione uxores accusare permittum est: & ipsi plus ceteris de adulterio accusare possunt & defendere.

Alexander tertius.

Ad solam mulierum confessionem afferenti se commississe adulterium cum

De adulteriis & stupro.

357

rium cum sacerdote, nō debet sacerdos puniri, sed sibi infamato potest iudici purgatio: quam si praestiterit, absoluitur, deficiens vero suspenditur ab officio.

Capitulum quintum.

Significasti nobis quendam presbyterum cum alterius coniuge intra ecclesiam dormiuisse, quae se & illum cuidam sacerdoti huiusmodi delictum confessos fuisse publice tibi detexit, & hoc ipsum idem sacerdos nomen adulteri celans in praesentia tua dixit. Super quo quid fieri debeat, cum negante adultero mulier in confessione persistat, consilium requisisti. Ideoque mandamus quatenus condignam penitentiam praefate imponens adultera, ecclesiam per asperisionem aquae benedictae reconciliare procures. Praedicto autem sacerdoti, ne (contra apostolum) infirmorum corda mala fama ipsius percutiatur, & ne vituperetur ministerium nostrum, neque securiores presbyteri existeret in peccatum licetius prolabantur, cum vicinis. v. presbyteris, quos se nolle peierare cognoueris, iuxta arbitrium tuum purgatione indicas: quem, si purgare se poterit, in officio suo ministrare permittas: alioquin ab officio suo ipsum suspendere non postponas.

1. Cor. 8.

Innocentius. iij. Tullen. episcopo.

Coniunx coniugem de adulterio impetere non potest, si & ipsa adulterium commisisse conuincatur.

Capitulum. vi.

Intelleximus quod cum S. laicus H. uxorem suam a maritali consortio depulisset, diocesanus eorum audiens eandem cum quodā adultero fornicari, eam & illum vinculo excommunicationis adstrinxit: quae tandem adulterū abiurans, absolutione recepta, coram episcopo memorato praedictum virum sibi restitui postulauit: at ille obiciens ei adulterium, & quod ad ipso non expulsa, sed spontanea recessisset, restitutionem sui proposuit minime faciendam: quod mulier inficiens, replicauit in ipsum, quod fuerat fornicatus. & infra. Quocirca mādamus, quatenus (nisi tibi cōsiterit vel per euidentiam rei, vel per confessionem legitimam mulieris, quod adulterata spōte fuisset) adulterij etiā quod vir dicitur commississe, probatione cessante, ipsum recipere compellas eādem. Quod si praedicto modo de mulieris fornicatione cōsiterit: nisi testes per quos viri adulterium est probatū, fuerint reprobati, cum matrimonij ius in utroque lesum cōsistat, & paria delicta mutua compensatione tollatur) nihilo minus eum cogas ut eam recipiat, & maritali affectione pertractet: alioquin mulieri silētium imponere non postponas.

Idem episcopo Ambian.

Non debet separari matrimonium quo ad totum propter adulterium,

Decretalium Gregorij Lib.v. Tit.xvij.

terium, quando ambo coniuges fuerunt adulterati. Cap.vii.

Tva fraternitas requirit, utrum aliquo denegante vxori
sux in adulterio deprehensa debitum coniugale, si post-
modum ipse cum alia perpetret adulterium manifeste, cogi
debeat ut eandem maritali affectione pertraheret: & infra.

Super quo ta. respon. quod cum paria crimina compensa-
tione mutua deleantur, vir huiusmodi fornicationis obtentu
sux vxoris nequit consortium declinare.

De raptoribus, incendiariis & viola-
toribus ecclesiarum. Tit.xvij.

Ex concilio Melden.

Ratione rapinae sortitur quis forum non sui indicis, & ab eo po-
terit puniri, proprio indice suffragante. Capitulum. i.

E illis autem qui de loco ad locum iter faciunt, &
ibi rapinas & depredationes peragunt: Placuit
ut ab illius loci prelato excommunicentur, neq-
ante ex parocia illa exeant, quam digne quæ per-
petrarunt emendent: quorum excommunicatio pro-
prio episcopo significanda est, ne eos recipiat antequam illuc
redeant ubi rapinam fecerint, & omnia plene emendant.

Eugenius tertius.

Manifestus raptor, vel ecclesia violator: si restituit, vel de resti-
tuendo cauet, in vita & in morte ad penitentiam, & ad sepulta-
ram admittitur. si vero noluit cauere cum posset, & in morte non po-
test, clerici eius sepultura interesse non debent: & clerici inter-
sentes vel iniungentes penitentiam contra hanc dispositionem, de-
ponantur ab officio & beneficio. Capitulum. ii.

Super eo vero: & infra. Statuimus ut quicumque ex his qui
violenter surrexerint in rapinam, siue ecclesiarum viola-
tiones, manifeste fuerit deprehensus: nisi prius ablata restituit,
si poterit, vel emendandi firmam & plenam securitatem fece-
rit, penitentia beneficium ei penitus denegetur. Si vero vi-
que ad obitum in contumacia sua durauerit, & in extremis
suis remedium penitentiae humiliter postulauerit, si emenda-
tionem, vel emendandi securitatem praxiterit, ei penitentia
& sepultura ecclesiastica concedantur. Qui autem in sanitate
obstinata mente non penituerit vel emendauerit, & in morte
securitatem prestare nequiverit, solennitas penitentiae parum
prodesse videtur, sicut credimus: sed de peccato cōtrito cor-
de viaticum non negetur, ita tamen ut nullus clericorum se-
pultura illius interfit, nec eius elemosynam praxumat acci-
pere.

De raptoribus, incendiariis &c. 358

pere. Quod si qui presbyterorum vel clericorum contra hoc
in vita vel morte penitencias dare, aut sepultura interesse, vel
eorum elemosynas accipere attulerint, seu huiusmodi rap-
pinæ participes inuēti fuerint, ordinis sui damnum irrecupe-
rabiliter patiantur, & ecclesiastico beneficio careant.

Ex concilio Lateranen.

Excommunicari debet, qui capiant vel spoliant fideles ex iusta
causa nauigantes, h. d. primo. Excommunicati sunt spoliantes nau-
fragium patientes, nisi ablata restituant. hoc secundo. Cap. iij.

Excommunicationi subdatur, qui Romanos, aut alios Chri-
stianos pro negotiatione vel aliis honestis causis nauig-
io vectos, aut capere, aut rebus suis spoliare praxumunt.

Illi etiam qui Christianos naufragium patientes (quibus se-
cundum regulam fidei auxilio esse tenentur) damnata cupidi-
tate spoliant rebus suis: nisi ablata reddiderint, excommuni-
cationi se nouerint subiaccere.

Alexand. iij. Panormit. archiepiscopo.

Ex principii delegatione possunt prelati de raptu & alim cri-
minibus indicare, penam tamen sanguinis infligere non possunt.

Capitulum. iiii.

In archiepiscopatu tuo quādoq; Sarrazeni mulieres Chri-
stianas & pueros rapiunt, & eis abuti praxumunt, & quosdam
etiam interdum occidere non verentur. cum autem excessus
huiusmodi rex Siciliæ tibi & aliis episcopis commiserit pun-
niendos, Consul. t. r. quod tales in iurisdictione tua existen-
tes, pecuniaria poteris pena muldare, & etiam flagellis ad-
dicere, ea moderatione adhibita, quod flagella in vindicta san-
guinis transire minimè videatur. Si vero ita fuerit grauis ex-
cessus, quod mortem vel detractionem membrorum de-
beant sustinere, vindictam refernos regis potestati.

Idem Claremonten. episcopo.

In incendiariis ecclesia in morte penitens & absolutus, in cōme-
terio sepelietur: & heredes compelluntur ad satisfaciendum iuxta
facultates defuncti. h. d. l.

Capitulum quintum.

In literis tuis continebatur, quod cum H. multis fuisset cri-
minibus irretitus, qui ecclesiarum incedium diabolo insti-
gante cōmiserat, tandē in agitudine constitutus, accepta po-
nitentia de commissis, per manū capellani sui fuit a sententia
anathematis absolutus: sed moriens ecclesiasticam sepulturam
habere nequiuic. Quapropter si ita res se habet, mandamus ut
corpus eiusdem appel. cessante facias in cōmeterio sepeliri,
& heredes eius moneas & compellas, ut his quibus ille per
incen-

Decretalium Gregorij Lib.v. Tit.xviii.

incendium, vel alio modo damna contra iustitiam irrogauerat, iuxta facultates suas cōdignē satisficiant, vt sic à peccato valeat liberari.

Lucius. iij. Burgen. episcopo.

Raptus non dicitur ubi volens pro matrimonio abducitur raptor tamen cum rapta matrimonium contrahere potest: & post cōsummationem matrimonii alter sine consensu alterius religionem ingredi non potest. h. d. cum cap. sequenti.

Cap. vi.

Cum causa quæ inter E. militem & uxorem eius vertitur: & infra. Respondemus, q. cum ibi raptus dicatur admitti, ubi nil ante de nuptiis agitur: iste raptor dici nō debet, cum habuerit mulieris assensum, & prius eam desponsauerit, quā cognouerit, licet parentes reclamarent, à quibus eā dicitur rapuisse. Præterea cum post matrimonium carnis cōmixtionem perfectum (teste Apostolo) vxor sui corporis potestatem nō habeat, sed maritus, & econuerso: si præcessisse matrimonium, vel ex probationibus viri, vel ex mulieris cōfessione claruerit, post matrimonium sine assensu viri nō potuit ipsa monasterium ingredi, aut aliter continentiam profiteri. Non ergo pro eo quod post matrimonium consummatum, rapta per vim in monasterio fuerit, viri poterit consortium declinare, maxime si probari nequeat, virum, vt mulier profiteretur continentiam, assensisse.

Innocen. iij. episcopo Saron.

Rapta potest matrimonium contrahere cum raptore, ubi datur libera facultas in contrahendo.

Capitulum. vii.

A credens ad apo. sed. & infra. Rapta puella legitime cōtrahet cum raptore, si prior dissensio transeat postmodum in consensum: & quod ante displicuit, tandem incipiat cōplacere, dummodo ad contrahendum legitime sint persone.

De furtis. Tit. xviii.

Breue est, & non summatur.

Capitulum. i.

Exo. 21.

Vi furatur hominem & vendiderit, cōductus mori moriatur.

Ex concilio Triburien.

Furibus & latronibus in peccato obuentibus sacramenta ecclesiastica deneganda sunt, secus si in morte eos penitent.

Capitulum. ii.

Fures & latrones si in furando & depredando occiduntur, visum est pro eis non esse orandum. Sed si comprehensi, aut

De vsuris.

359

aut vulnerati presbytero vel diacono confessi fuerint, communionem eis non negamus.

Ex penitentiali Theodori.

Committens furtum ex necessitate non multum urgente peccat, sed non grauitur: unde imponenda est ei leuis penitentia. h. d. secundum communem intellectum.

Cap. iij.

Si quis propter necessitatē famis aut nuditatis furatus fuerit cibaria, vestem, vel pecus, peniteat hebdomadas tres: & si reddiderit, non cogatur ieiunare.

Hieronymus super Parabolas.

Non indicamus furem propter lucrum quod ab eo consequitur, reus peccati est.

Capitulum. iiii.

Qui cum fure partitur, occidit animam suam. Non fur solum, sed ille reus tenetur, qui furti conscius quarente possessore non indicat.

Alexander. iij. Cremonen. episcopo.

Fur occultus potest post restitutionem & penitentiam ad sacros ordines promoueri.

Capitulum. v.

Ex literis tuis innotuit, quod B. calicem quendam in ecclesia minus caute dimissum rapiens, longo tempore detinere præsumpsit: & infra. Mandamus, quatenus si sponte confessus fuerit, & exinde ecclesie cuius calix fuerat satisfecerit, nec est super hoc nota vel infamia manifesta rescriptus: post peractam penitentiam, aut congruam partem penitentiae (dummodo aliis idoneum ipsum esse cognoscas) ad sacros ordines non dubites promouere.

De vsuris. Titulus. xix.

Alexander. iij. in concilio Turonen.

Vsurarius est lucrifacere fructus rei pignorate, fallit in casu licito excepto.

Capitulum. i.

Lucris clericorum: & infra. Generalis cōcilij decreuit autoritas, vt nullus constitutus in clero, vel hoc vel aliud gen^o vsuræ exercere præsumat. Et si quis alicuius possessionem data pecunia sub hac specie vel conditione in pignus acceperit, si sortem suā (deductis expensis) de fructibus iam percepit: absolute possessionē restituat debitori. Si autem aliquid minus habet, eo recepto possessio liberè ad dominū reuertatur. Quod si post huiusmodi cōstitutum in clero quisquam extiterit, qui detestandis vsurarum lucris insitat, ecclesiastici officij periculum patiatur: Nisi forte ecclesiæ beneficium fuerit, quod redimendum

Decretalium Gregorij Lib.v. Tit.xix.

dimendum ei hoc modo de manu laici videatur.

Idem Cantua. archi. & eius suffraga.

Idem in officio dicit cum precedenti cap. sed addit tacite idem esse in laicis, nam in precedenti cap. tantum sunt facta mentio de clericis.

Capitulum. ii.

Quoniam non solum viris ecclesiasticis, sed etiam quibuslibet aliis periculosum est usurarum lucris intendere: *
auctoritate presentium duximus iniungendum, ut eos qui de possessionibus vel arboribus quas tenere in pignore noscuntur, sortem (deductis expensis) receperint ad eadem pignora restituenda sine usurarum exactione ecclesiastica distractione compellas.

Idem in concilio Lateranensi.

Manifesti usurarii ad communionem altaris & ecclesiasticam sepulturam, & oblationem offerendam admitti non possunt: & clerici contra hoc facientes puniuntur, ut hic dicitur.

Capitulum. iii.

Via in omnibus fere locis ita criminis usurarum innuunt, ut multi aliis negotiis pretermittis quasi licite usuras exerceant, & qualiter utriusque testamenti pagina cōdemnentur, nequaquam attendant: ideo constitimus, quod usurarii manifesti nec ad communionem admittantur altaris, nec Christianam (si in hoc peccato decellerint) accipiant sepulturam, sed nec oblationes eorum quisquam accipiat. Qui autem acceperit, vel Christiana tradiderit sepulture: & quæ acceperit, reddere compellatur: & donec ad arbitrium episcopi sui satisfaciatur, ab officij sui maneat executione suspensus.

Idem Panormitano archiepiscopo.

Potest intelligi dupliciter. Primo in mutante. Secundo in recipiente usuras. & secundum primum intellectum, h. d. Etiam pro opere pio non licet usuras recipere, quando per receptionem datur causa usurae committenda, h. d. Vel sic & clarius. Non licet inducere quem ad excedendum usuras etiam pro pio opere. & ista loci colligitur ex decisa.

Capitulum. iiii.

Super eo vero: & infra. Respondemus, quod cum usurarum crimen utriusque testamenti pagina detestetur, super hoc dispensationem aliquam posse fieri non videmus: quia cum scriptura sacra prohibeat pro alterius vita mentiri, multo magis prohibendus est qui ne etiam pro redimenda vita captivus, usurarum crimine involuatur.

Idem Salernitano archiepiscopo.

Usurarii qui sunt solvendo, coguntur per penam Lateranensis concilii

De usuris.

viliis usuras restituere, etiam quas ante concilium receperunt: & facultatibus non extantibus debent possessiones emptæ ex pecunia sancti vendi, & debentibus recipere satisfieri.

Cap. v.

Cum tu manifestos usurarios iuxta decretum nostrum, quod nuper in concilio promulgatum est, cōmunionem altaris & ecclesiastica preceperis sepultura privados donec reddat quod tam pravè receperat: quidam eorum (ad excusandas excusationes in peccatis) impudenter affirmat illas dūtaxat usuras restituendas, quæ sunt post interdictum nostrum receptæ: & infra. Super his. fra. t. r. q. siue ante siue post interdictum nostrum usuras extorserint, cogendi sunt per penam quæ statuitur in concilio, earum his à quibus extorserunt, vel eorum hereditibus restituere, vel (his non superstitibus) pauperibus erogare, dūmodo in facultatibus habeant, unde ipsi possint eas restituere: cum iuxta verbum beati Augustini: non remittitur peccatum, nisi restituatur ablatum. Illi autem qui non habent in facultatibus unde usuras valeant restituere, non debent vel la penam multari, cum eos nota paupertatis evidenter excuset. Possessiones vero, quæ de usuris comparatæ sunt, debent vendi, & ipsarum precia his à quibus usurae sunt extortæ, restituere: ut sic non solum à penam, sed etiam à peccato possint (quod per usurarum extortionem incurrerant) liberari.

Idem Genue. archiepiscopo.

Vendens rem plus quam valeat, quia solutionem differt, peccat: nisi dubium sit an tempore solutionis erit valor rei variatus, & venditor non erat venditurus tempore quo vendidit, h. d. secundum communem intellectum.

Capitulum. vi.

In civitate tua dicitur saepe contingere, quod cum quidam piper, seu cinnamomū, seu alias merces comparat, quæ tunc ultra quinque libras non valent, & promittit se illis à quibus illas merces accipiunt, sex libras statuto termino soluturos. Licet autē contractus huiusmodi ex tali forma non possit censeri nomine usurarum, nihilo minus tamen venditores peccatū incurrunt, nisi dubium sit merces illas plus minusve solutionis tempore valituras: & ideo ciues tui saluti tuæ bene consulere, si à tali contractu cessarent: cum cogitationes hominum omnipotenti deo nequeant occultari.

Idem.

Usurarius monitus non desistens, si clericus est, ab officio & beneficio suspenditur: si laicus, excommunicatur.

Cap. vii.

Præterea parocianis tuis usuras recipere interdicas, qui si parere cōtempserint, si clerici sunt, eos ab officio beneficiisque

* Vide autē. de ec. tit. in princ. col. ix. & autē. ad hoc & glo. & Bart. C. eod.

* Vide Bal. in l. executio. rem. C. de execu. rei in. & d. i. C. de testat.

Decretalium Gregorij Lib.v. Tit.xix.

etque suspendas: Si laici, usque ad dignam satisfactionem ipsos vinculo excommunicationis adstringas.

Idem abbati & fratribus sancti Laurentij.

Fructus rei pignorat computari debent in sortem. & excipitur unum casum. Capitulum.viii.

Conquestus est nobis C. clericus: & infra. Dis.v. mandamus, quatenus si terra ipsam titulo pignoris detinetis, & de fructibus eius sortem recepistis, predictam terram clerico memorato reddatis: Nisi terra ipsa de feudo sit monasterij vestri.

Idem episcopo Placentino.

Heres usurarii filius vel extraneus usuras extortas per defunctum restituere compellitur. Capitulum.ix.

Tu nos duxit fra. consulendos, quid sit de usurariis filius obferuandum, qui eis in crimine usurarum defunctis succedunt, aut de extraneis, ad quos bona usurariorum aliter deuoluta? Tu igitur questioni literis presentibus respondemus, q. filij ad restituendas usuras ea sunt distractione cogendi, qua parentes sui si uiuerent, cogeretur. Id ipsum etiam contra heredes extraneos credimus exercendum.

Urbanus tertius.

Mutuas ea mente, ut ultra sortem aliquid recipiat, tenetur in foro animae ad illud restituendum, si ex hoc aliquid consecutus est. Idem in non dante parabolam iuramenti, nisi aliquid inde recipiat. Et idem in vendente rem plus quam valeat, quia differt solutionem. Capitulum.x.

Consuluit nos tua deuotio, an ille in iudicio animarum quasi usurarius debeat iudicari, qui non aliis mutuo traditurus, eo proposito mutuum pecuniam credit, ut licet omni conuentione cessante, plus tamen forte recipiat. Et verum eodem reatu criminis innotuitur, qui ut vulgo dicitur non aliter parabolam iuramenti concedit, donec quamuis sine exactione, emolumentum aliquid inde percipiat. Et an negotiator perna committi debeat eodem iudicio, qui merces suas longe maiori pretio distrahit, si ad solutionem faciendam prolixioris temporis dilatio prorogetur, q. si ei incontinenti premium persoluitur. Verum quia quid in his casibus tenendum sit, ex euangelio Lucae manifeste cognoscitur, in quo dicitur: Date mutuum, nihil inde sperantes: huiusmodi homines pro intentione lucri quae habent cum omnis usura & superabundantia prohibeatur in lege indicandi sunt male agere, & ad ea quae taliter sunt accepta, restituenda, in animarum iudicio efficaciter inducendi.

Luc. 6.

* Quicquid accipis sortis, est usura. vide. l. 1. c. 2. C. de pig. ac.

Innocentius

De usuris.

361

Innocentius tertius prelati in regno

Francie constituitis.

Manifestus usurarius appellans ad subterfugendum restitutionem, audiendus non est. Capitulum.xi.

Quam perniciosum: & infra. Mandamus quatenus manifestos usurarios (maxime quos usuris publice renuntiasse constiterit) cum aliqui eos conuenerit de usuris, nullius permutatis appellationis subterfugio se tueri.

Idem Narbone. archiepiscopo.

Per subtractionem communionis Christianorum, & per principes seculares cogendi sunt iudei ad usuras restituendas. Capitulum.xii.

Post miserabilem: & infra. Iudeos ad remittendas Christianis usuras, per principes & potestates compelli precipimus seculares: Et donec eis remiserint, ab vniuersis Christiani fidelibus tam in merimoniis, quam in aliis per excommunicationis sententiam, eis iubemus communionem omnimodam denegari.

Idem Mutinensi episcopo.

Non obstante iuramento de non repetendis usuris, per debitorem praestito, potest iudex ex officio suo usurarium ad restituendas usuras compellere. Capitulum.xiii.

Tu dudum recepinus quaestiones, quod quidam usurarii eos quibus dant pecuniam ad usuram, prestare faciunt iuramentum, quod usuras non repetant, & super his quas soluerint, nullam moucant quaestionem. Nos igitur respondemus, ut usurarios ipsos mo. pra. per cen. eccle. appel. remota compellas ante usurarum solutionem ab earum exactione desistere, vel restituere ipsas postquam fuerint persolutae, ne de dolo & fraude contingat eos commodum reportare.

Idem.

Non auditur usurarius repetens usuras, nisi prius restituat extortas. Capitulum.xiiii.

Quia frustra legis auxilium inuocat, qui committit in legem: Statuimus ut si quis usurarius a nobis literas impetrauerit super restituendis usuris, vel fructibus computatis in sorte nisi prius ipse restituerit usuras, quas ab aliis recepit, receptis, auctoritate literarum ipsarum nullatenus audiat.

Idem Alaisiodoren. episcopo.

Constitutus de usuraria prauitate per famam & alia argumeta, potest manifestari usurarius, & tanquam manifestus usurarius compelli.

Decretalium Gregorij Lib.v. Tit.xix.

peſci, ſecundum diſpoſitionem Lateranenſis concilii. Cap. xv.

Cum in diaceſi tua ſint quamplurimi uſurarii, de quibus minime debitor quin ſint uſurarii manifeſti, contra quos propter timorem potetium, qui tuentur eoſdem, nullus accuſator apparet, nec iidem ſunt per ſententiam condemnati. Frat. r. quod licet contra eos non appareat accuſator ſi tamen aliis argumentis illos coſtiterit eſſe uſurarios manifeſtos, in eos poenam in Lateran. concilio contra uſurarios editam liberè poteris exercere.

Idem.

Maritus recipiens pignus pro dote promiſſa, non tenetur fructus in fortem computare. hoc dicit. & eſt caſus ſingularis, & alibi non probatur.

Capitulum. xvi.

Salubriter: & infra. Sanè generum ad fructus poſſeſſionum que ſibi à ſocero ſunt pro numerata dote pignori obligate, computandos in fortem, non credimus compellendum: cum frequenter dotis fructus non ſufficiant ad onera matrimonij ſupportanda.

Idem epifcopo Bonon.

Repetens uſuras non auditur, niſi reſtituat extortas per ſe, vel per alium, à quocumque cauſam habeat. Cap. xvii.

Michael laicus ſuam nobis querimoniā deſtinavit, quod M. & quidā alij Bonoñ. ciues multa extorſerunt ab eo, & à patre ſuo cuius hæres extitit, nomine uſurarum: & infra. Attentius prouiſurus, ne authoritate noſtra in negotio procedas eodem, niſi dictus conquerens reſtituerit, vel adhuc reſtituat, ſi quas aliquando ipſe, vel pater eius extorſit uſuras.

Idem in concilio generali.

Etiā Iudei compellendi ſunt ad reſtituendas uſuras extortas à Chriſtianis, & ad ſoluendas decimas vel oblationes de eorum poſſeſſionibus.

Capitulum. xviii.

Quanto amplius Chriſtiana religio ab exactione compellitur uſurarum, tanto grauius ſuper his Iudeorum perfidia inſoleſcit, ita quod breui tempore Chriſtiano- rum exhauriunt facultates. Volentes igitur in hac parte proſpicere Chriſtianis, ne à Iudeis immaniter aggraventur, ſynodali decreto ſtatuiſmus, ut ſi decetero quocumque prætectu Iudei à Chriſtianis graues immoderate uſuras extorſerint, Chriſtianorum eis participium ſubtrahatur, donec de immoderato grauamine ſatiſfecerint competèter. unde Chriſtiani (ſi opus fuerit) per cen. eccle. app. poſt poſita compellantur ab eorum commerciis abſtinere. Principibus autem inſugimus, ut pro-

De crimine falſi.

362

ut propter hæc non ſint Chriſtiani inſeſti, ſed potius à tanto grauamine ſtudeant cohibere Iudeos. Hac eadem poena Iudeos decernimus compellendos ad ſatiſfaciendum eccleſiis pro decimis & oblationibus debitis, quas à Chriſtianis de domibus & poſſeſſionibus aliis percipere conſueuerant antequam ad Iudeos quocumque titulo deueniſſent: ut ſic eccleſiæ conſeruentur indemnes.

Gregorius nonus fratri R.

Uſurarius eſt, qui à debitore recipit aliquid ultra fortem, etiam ſi ſuſcipiat in ſe periculum. hoc dicit primo. Non eſt uſurarius emptor rei minus iuſto precio, ſi tunc veriſimiliter dubietur an tempore ſolutionis plus vel minus ſit res ualitura. hoc ſecundo. Propter dubium excuſatur u qui ex eo quod diſſert ſolutionem precii, vendit rem plus quam ualeat, ſi non erat eam aliàs venditurus. hoc tertio.

Capitulum. xix.

Nauiganti vel conti ad nundinas certam mutuans pecuniam quātitatem, eo quod ſuſcipit in ſe periculum recepturus aliquid ultra fortem, uſurarius eſt cenſendus. Ille quoque qui dat x. ſolidos ut alio tempore totidem ſibi grani, vini vel olei menſura reddantur: quæ licet tunc plus ualeant, ultra plus vel minus ſolutionis tempore fuerint ualitura, veriſimiliter dubitatur: non debet ex hoc uſurarius reputari. Ratione huius dubij etiam excuſatur, qui panes, granum, vinū, oleum, & alias merces vendit, ut amplius quam tunc ualeat, in certo termino recipiat pro eiſdem, ſi tamen ea tempore contractus non fuerat venditurus.

De crimine falſi. Titulus. xx.

Auguſtinus.

Teſtis falſidicus tres ladit, deum, iudicem, & partem: & falſus eſt non ſolum qui mendacium dicit, ſed etiam qui ueritatem occultat.

Capitulum primum.

Iuſidicus teſtis tribus perſonis eſt obnoxius: primum deo, cuius præſentiam contemnit: inde iudici, quem mentiendo falſit: poſtremo innocenti, quem falſo teſtimonio ladit. Uterque reus eſt, & qui ueritatem occultat, & qui mendacium dicit, quia & ille prodeſſe non uult, & ille nocere deſiderat.

Lucius. iij. Vigoricē. epifcopo.

Sententia lata per falſas literas, non debet executioni mandari.

Capitulum ſecundum.

2 ij Super

Decretalium Gregorij Lib. v. Tit. xx.

Super eo quod sententiam auctoritate literarum falsarum latam noluisse executioni mādare, tuam prudentiam commendamus. Mandates ut quotiens aliqua scripta sub nomine nostro destinata, redarguenda videris falsitatis, nullam eis adhibeas fidem: & quod per ipsas mandatum fuerit, non oblesis: sed eum qui præsentaueit, retineri facias diligenter.

Urbanus tertius.

Clericus falsans sigillum principis, deponitur. Item ei character imprimitur: & in exilium mittitur. Cap. iii.

Audientia nostram te significante peruenit, quod cum quosdam clericos, qui falsauerūt sigillum regis Francorum, carcerali custodie mancipaueris: & infra. Frat. r. r. ut eis nec membrum auferri, nec penam infligi facias corporalem, per quā periculum mortis possint incurrere, sed eis a suis ordinibus degradatis, in signum malefici characterem aliquem imprimi facias, quo inter alios cognoscantur: & provinciam ipsam eos abiurare compellent, abire permittas.

Innocentius tertius.

Existens in curia literas apostolicas non recipiat nisi de manibus Papæ, vel officialium ab ipso deputatorum. persona tamē sollemnis per nuncios recipere poterunt, de manibus tamen pradiCTORUM. Contra faciens si laicus est, excommunicationi subiacet: si clericus, ab officio & beneficio deponitur. h. d. usque ad. §. adiciētes. Capitul. iiii.

Dura sæpe mandata: & infra. Statuimus & sub excommunicationis pena, & suspensionis ordinis & beneficii districtius inhibemus, ne quis apud sed. apo. literas nostras nisi a nobis, vel de manibus illorum recipiat, qui de mādato nostro ad illud sunt officium deputati. Si verō persona tantæ auctoritatis extiterit, ut ipsam deceat per nunciū literas nostras recipere: nuncium ad cancellariā nostram, vel ad nos ipsos mittat idoneum, per quem literas apost. iuxta formā præsriptam recipiat. Si quis autem in hac parte mādati nostri transgressor extiterit: si laicus fuerit, excommunicationi subiacet: si clericus, officij & beneficii suspensione damnetur: & infra.

Per excommunicationis penam prouidet contra non resignantes nec destruentes literas falsas intra. xx. dies: & absolutio Papæ reformatur, & contra factum non tenet. hoc dicit. Abbas.

Adiciētes statuimus, ut generalem excommunicationis sententiam promulgetis, quam per singulas parochias faciatis frequentius innouari, quod si quis falsas literas se habere cognoscit,

De crimine falsi.

363

gnoſcit, intra viginti dies literas illas aut destruat, aut resignet si penam excommunicationis voluerit euadere: quam (nisi forsitan in mortis articulo) sine speciali mandato nostro a quoquā nolumus relaxari: nec etiam (si præsumpta fuerit contra hoc) absolutio quicquam habeat firmitatis.

Idem archiepiscopo & canonicis Mediolan.

Ponit nouem modos falsandi literas papales. Cap. v.

Icet ad regimen: & infra. Ut autem varietates falsitatis circa nostras literas deprehendere valeatis: vobis præsens literis duximus exprimendas. Prima species falsitatis hæc est, ut falsa bulla falsis literis apponatur. Secunda, ut filum de vera bulla extrahatur ex toto, & per aliud filum immissum falsis literis inseratur. Tertia, ut filum ab ea parte in qua charta plicatur incisum, cum vera bulla falsis literis immittatur, sub eadem plicatura cum filo similis canabis restauratum. Quarta, cum a superiori parte bullæ, altera pars fili sub plumbo rescinditur, & per idem filum literis falsis inserta reducitur intra plumbum. Quinta, cum literis bullatis & redditus in eis, aliquid per rasuram tenuem immouatur. Sexta, cum scriptura literarum quibus fuerat apposta vera bulla, cum aqua vel vino vniuersaliter abolita seu deleta, eadem charta cum calce & aliis iuxta consuetum artificium dealbata de nouo rescribitur. Septima, cum charta cui fuerat apposta vera bulla, totaliter abolita vel abraſa, alia subtilissima charta eiusdem quantitatis scripta cum tenacissimo glutino coniungitur.

Eos etiam a crimine falsitatis non reputamus immunes, qui contra constitutionem nostram scienter literas nō de nostra vel bullatoris nostri manu recipiunt. Illos quoque qui accedentes ad bullā falsas literas cautē proiciūt, ut de vera bulla cum aliis sigillentur. Sed hæc duæ species falsitatis non possunt facile comprehendī, nisi vel in modo dictaminis, vel in forma scripturæ, vel qualitate chartæ falsitas cognoscatur. In cæteris autem diligēs indagator falsitatem poterit intueri, vel in adiunctione filorū, vel in collatione bullæ, vel motione vel obtusione, præsertim si bulla nō sit æqualis, sed alicubi magis tumida, & alibi magis depressa.

Idem Attinacē. episcopo.

Falsæ sunt literæ Papales, in quibus episcopus vocatur filius, vel inferior frater, vel mi scribitur in plurali. Cap. vi.

Quam graui penæ subiacet: & infra. Nos verō literas quæ tibi sub nostro nomine præsentatæ fuerunt, diligentius intuentes, in eis tam in continentia, quam in di-

L iij. Ramine

Decretalium Gregorij Lib.v. Tit.xx.

Examine deprehendimus falsitatem, ac in hoc fuimus admirati, quia tu tales literas à nobis credideras emanasse: Cum scire debeas apost. sed. consuetudinem in suis literis hanc tenere, ut patriarchas, archiepiscopos, episcopos, fratres, ceteros autem reges, principes, vel alios cuiuscunque ordinis, filios in nostris literis appellemus. Et cum vni tantum personæ nostræ literæ diriguntur, nunquam ei loquimur in plurali, ut vos siue vester, & hic similia in ipsius literis apponamus. In falsis autem literis tibi presentatis in salutatione dilecto in Christo filio vocabaris: cum in literis quas aliquando tibi transmissimus, te videre potueris à nobis fratrem venerabilem appellatum. Propter quod sic literas apost. studeas intueri, tam in bulla, filo & charta, quam in stylo, quod veras pro falsis, vel falsas pro veris modo aliquo non admittas.

Idem.

Qui per se vel per alios literas Papa falsant, excommunicati sunt cum suis fautoribus, & clerici officii & beneficii privati sunt, & degradandi & tradendi curiæ seculari, per quam laicus legitime puniatur. Qui verò falsis literis utitur, si clericus est, officii & beneficii priuatur: si laicus, excommunicatus est, hoc dicit.

Capitulum septimum.

AD falsariorum confusendam malitiam: & infra. De comuni fratrum nostrorum consilio duximus statuendum, ut qui literis nostris uti voluerint, eas primo diligenter examinent: quoniam si falsis literis se uti dixerint ignoranter, eorum sera poenitentia evitare nequebit penas inferius annotatas. Nos enim omnes falsarios literarum nostrarum, qui per se vel alios vitium falsitatis exercet, cum fautoribus & defensoribus suis anathematis vinculo decernimus innodatos: statuentes ut clerici qui falsarij fuerint deprehensi, omnibus officiis & beneficiis ecclesiasticis perpetuo sint priuati: ita quod qui per se falsitatis vitium exercuerint, postquam per ecclesiasticum iudicem fuerint degradati, seculari potestati tradantur, secundum constitutiones legitimas puniendi: per quam & laici qui fuerint de falsitate conuicti, legitime puniantur. Qui verò sub nomine nostro literis falsis utitur, si clericus fuerint, officiis & beneficiis ecclesiasticis spoliatur: si laici, tamdiu mancant excommunicationi subiecti, donec satisfaciant competentem, ita tamen ut in istis & in illis malitia grauius quam negligentia puniatur. quod & de his qui falsas literas impetrant, statuimus obseruandum.

Idem.

Non

De sortilegiis.

364

Non presumitur quis falsare literas de simplici iustitia: nec putatur, si hoc comperio desisterit illis uti. Capitulum.viii.

Accedens: & infra. Fraternitati tuæ mandamus, quatenus si litera apostolica in quibus falsitas fuerit deprehensa, de simplici iustitia formam habeant: cum presumi non debeat quod pro talibus literis, quæ possunt facile obtineri, fraudem quis commiserit falsitatis: nec literis usus est postquam eas falsas esse cognouit, tu ei officium beneficiumque restituens, ipsum super hoc ulterius non molestes, Idem.

Propter paucarum literarum usum in loco non suspecto, rescriptum non probatur falsum. Capitulum.ix.

Ex conscientia: & infra. Verum literas ipsas quæ redarguerant falsitatis, diligentius intuentes, nullum in eis falsitatis signum, vel suspicionis inuenimus, nisi paucarum literarum falsas, quæ nequaquam sapientis animum in dubitatione vertere debuerunt: unde si vobis constiterit prædictum R. obligasse se sub periculo causæ, quod literas illas falsas esse probaret: cum quilibet ad renunciandum iuri suo liberam habeat facultatem, ipsi R. super dicta ecclesia silentium imponatis.

De sortilegiis.

Tit.xxj.

Ex poenitentiali Theodori.

Sortilegia pro furtis inueniendis, vel diuinationibus faciendis prohibentur, & contra facientibus poena imponitur. Cap.i.

In tabulis vel codicibus aut aliis sorte furti non sunt requirenda: nec diuinationes aliquas in aliquibus rebus quis obseruare presumat. Qui autem contra fecerit, quadraginta dies poeniteat.

Alexander. iij. Granden. patriarchæ.

Presbyter qui per inspectionem Astrolabii furti requirit, ad tempus suspenditur ab altaris ministerio. Ita communiter summatur: sed in veritate hac summatio non est indistincte vera, quia acrius potest puniri.

Capitulum.ii.

Ex tuarum tenore literarum accepimus, quod V. presbyter cum quodam infami ad priuatum locum accessit, non ea intentione ut vocaret demonium, sed ut inspectione astrolabii furtum cuiusdam ecclesiæ posset recuperari. Verum licet hoc ex bono zelo & simplicitate se fecisse proponat, id tamen grauissimum fuit, & non modicam inde maculam peccati contraxit: & infra. Mandamus, quatenus talem ei pro expiatione

7 iij tunc

Decretalium Gregorij Lib.v.Tit.xxij.

tione illius delicti penitentia imponas, quod per annu & amplius, si tibi visum fuerit, eum ab altaris ministerio precipias abstinere, & extunc liberum sit ei exercere officium sacerdotis.

Honorius tertius capitulo Lucen.

Non solum electio per sortes fieri non debet, sed etiam electiones compromissariorum per sortes assumi non debent. Cap.iii.

Ecclēia vestra episcopo destituta, vos cōuenientes in vnu, vt de futuri tractaretis electione pontificis, vnum elegistis ex vobis per sortem, qui tres autoritate vestra elegit, per quos vice omniū Lucan. prouideretur ecclesie de pastore: quorum duo tertium magistrum R. scilicet elegerunt, quod expresse licebat eisdem secundum traditam a vobis omnibus potestatem. Procuratoribus igitur vestris super his in nostra presentia constitutis, nos tali examinato processu, licet nota non careat, quinimo multa reprehensione sit dignum, quod fors in talibus interuenit: & infra. Electionem celebratam de ipso ad gratiam confirmationis admittimus, sortis vsum in electionibus perpetua prohibitione damnantes.

De collusione detegenda. Tit.xxij.

Gregorius vniuersis episcopis de Corin.

Accusatore deficiente ab accusatione, potest index ex officio suo inquirere super crimine illato. Capitulū.i.

Scripta. f.v. relegendes, agnouimus quod hi qui contra Hadrianum episcopum aliqua dixerāt, modo cum eodem in amicitiam conuenissent: & infra. Quia vero nūciati facinoris qualitas nos vehementer impellit, vt ea que audiuius, dissimulare nullatenus debeamus, præsertim cū accusatores & accusatum inter se fecisse gratia indicaueritis: hoc necesse est subtilius persequari, ne forte nō ex charitate, sed ex præmio eorum sit concordia comparata.

Idem.

Deficiente accusatore & accusato index persequitur.

Capitulū.ii.

Crimina semel audita Gregorius indiscussa nullo modo præteribat, etiam si accusatus cum accusatore in gratiam redisset.

Alexander.iii. Noruicē. episcopo.

Colludens in causa beneficii, priuari debet beneficio. Cap.iii.

Audiuius vique adeo clericorū malitiam excreuisse, vt interdum inter se collusione facta super beneficiis que possident,

De delictis puerorum.

365

possident, se sustineant ab aliis molestari, & postea vt quæstioni cedatur: & idem clerici, qui beneficia quiete possident, quæ nomine transactionis soluunt aliis de ipsi beneficiis annuam pensionē, vt post mortem eorum in beneficiis illis super quibus est collusio facta, ius sibi valeant vindicare. Vnde tibi mādamus, quatenus si quos clericos tuę iurisdictionis per collusionem huiusmodi fraudem legitime tibi constiterit commisisse, eos beneficiis super quibus collusum fuerit, non differas perpetuo spoliare: quia satis esset indignum, si fraus & dolus que in præiudicium tui iuris & aliorum nituntur committere, in eorum non redundarent incommodum & iacturam.

Gregorius nonus Baren. archiepiscopo, & fratri Ioseph monacho Floren.

Abolatio de criminibus illatis per collusionem facta, non impedit facultatem iterum accusandi & inquirendi de illis criminibus.

Capitulū.iii.

In tantum clamor qui ascendit contra Acherontinū archiepiscopū, inualefcit, quod dissimulare ipsum vltius sine scandalo non valemus, nec sine periculo tolerare: & infra. Licet autem sed. aposto. frequentibus clamoribus excitata, inquisitionem quorundam excessuum suorum duxerit committendam, propter tergiversationes tamen ipsius (vt dicitur) eodem cum inquisitoribus & examinadoribus colludente, nec non corruptis testibus & inquisitoribus, ac examinadoribus su prædictis, non solum prædicti excessus remanserunt hæcenus incorrecti, verumetiam peiora prioribus committere nō expauit: & infra. Discre. v. mandamus, quatenus si de huiusmodi collusione ac corruptione constiterit: ex integro super præmissis & aliis, alioquin super nonis duntaxat inquiratis, que videritis inquirenda.

De delictis puerorum. Tit.xxiiij.

Gregorius nonus.

Impuberes præter vitium carnis delinquere possunt, puniuntur tamen mitius quam adulti. Capitulū.i.

Pueris grandiusculis peccatum nolunt attribueret quidam, nisi ab annis. xiiij. cum pubescere coeperint. Quod merito crederemus si nulla essent peccata, nisi que membris genitalibus admittuntur. Quis vero audeat adfirmare furta, mendacia, & periuria, non esse peccata? At his plena est puerilis ætas, quantum in eis non ita vt in maioribus punienda videantur.

Alexander.

Decretaliū Gregorij Lib.v. Tit.xxiiij.& xxv.

Alexander.iiij.Hermoñ.episcopo.

Puer non debet ita seuerè puniri sicut maior, nec pater ex delicto filii impuberis tenetur.

Capitulum.ii.

Referebat nobis H. intelleximus, quod cum N.filius eius decennis cum alijs pueris sagittaret, quidam nepos eiusdem H. sagitta percussus interiit: quod idem filius eius cum inter alios luderet, fortuito casu dicitur peregrisse. propter quod abbas sancti Remigij à præfato H. secundum consuetudinem illius terræ. c. solidos instantius requirebat: & infra. Vnde quoniam in pueris relinqui solet inultū, quod in alijs pro uelitoris ætatis humanæ leges dicunt seuerius corrigendum: mandamus, quatenus si cõstiterit filium prædicti H. intra xiiij. ætatis suæ annum eundem excessum commisisse, memoratum abbatem moneas & compellas, ut ab eodem H. prædictos. c. solidos propter illam consuetudinem non exigat, nec ab ipso pro temporali poena requirat.

De clerico venatore. xxiiij.

Ex concilio Aurelianensi.

Clerico prohibetur venatio, & contra facientis poena imponitur. hoc dicit cum sequen.

Capitulum.i.

Episcopum, presbyterum aut diaconum, canes, aut accipitres, aut huiusmodi ad venandum habere non licet. Quod si quis talium personarum in hac voluptate sepius detentus fuerit, si episcopus est, tribus mēibus à communione: si presbyter, duobus: si diaconus, ab omni officio suspendatur.

Ex eodem.

Summatum est sup. cap. proxi.

Capitulum.ii.

* Alias, vagationes.

Omnes seruis dei, venationes & syluaticas fatigationes cū canib*, & accipitres aut falcones interdiciamus.

De clerico percussore. Tit. xxv.

Ex concilio Agathensi.

Clericus sepe alium percutiens, & monitus non desistens, depoenendus est.

Capitulum.i.

Si quis in aliquo gradu sacro percussor extiterit, corripiatur à crimine: & si non emendaueris, depoenatur.

Gregorius Carentinen. episcopo.

Duobus mēibus à missarum administratione suspenditur episcopus qui crudeliter aliquem suffragari facit.

Cap. ii.

Præterea

De maledicis.

366

Praterea quoniam mulierem propter delictum suum contra ordinem sacerdotij cedi crudeliter sultibus deputasti: quā licet exinde (cū post octo menses decesserit) minime arbitramur fuisse defunctam: tamen quia ad ordinem tuum nolisti habere respectū, duobus te mēibus ab administratione missarum statuimus abstinere.

Alexander.iiij.Luceñ.episcopo.

Non punitur clericus si homicida si fuit ipse in consilio pro parte violentiam repellentium, licet ibi aliqui mortui sint, & ipse lapides protegeret, quia nullum ipse percussit.

Capitulum.iii.

Praesentium lator in quodam consilio adfuit se fuisse, pro parte tamen illorum, qui violentiam repellebant: in quo lapides ipse proiecit, sed aliquem non percussit. Quem nos (quia per alios illic aliqui dicuntur occisi) à celebratione missarum per biennium præcipimus abstinere. Mandamus itaque ut si alia non impediunt: decurso huiusmodi temporis spacio, ad sui officij executionem eum admittas.

Celestinus tertius.

Clericus qui fuit in consilio ubi aliqui fuerunt occisi sine eius facto vel consilio, de iure cõmuni promoueri potest. hoc dicit secundum intellectum qui plus placet Panormi.

Capitulum.iiii.

Continentiam* literarum: & infra. Cum P. acolythus cum quibusdam ad resistendam prædonibus arma sumpsisset, in consilio illo tres fuerunt ab alijs vulnerati ad mortem, ita tamen, quod illa homicidia neque facto eius neque consilio perpetrata fuerunt: & infra. Consul. t. r. q. cū prædictū acolythū ad frugem melioris vitæ trāsiisse dicatis, poterit ipse ad subdiaconatus ordinē promoueri, & altaris ministeriū exercere.

* Alias, Continencia.

De maledicis. Tit. xxvj.

Clemens tertius.

Maledicens papa puniendus est, ut alij deinceps deterreantur, & ipse arceatur.

Capitulum.i.

Notuit nobis: & infra. Quia nobis per literas retulisti, quod I. clericus multis coram adstantibus verba quædam in depressionem officij & beneficij nostri protulit, ipsum à temeritate sua compescavit poena illius alijs terrorem inculcat, ne de cætero contra Ro. ec. in talia verba prorumpant.

* Vide. l. ant. facta. s. si. fide. pa. & li. C. ad leg. l. ul. repe. Statuimus

Gregorius nonus.

Hic ponitur poena blasphemantis deum, vel aliquem sanctum & maxime virginem gloriosissimam.

Capitulum.ii.

Statuimus

Decretalium Gregorij Lib.v. Tit.xxvij.

Statuimus ut si quis contra deum vel aliquem sanctorum suorum, & maxime beatam virginem, lingua in blasphemiam publice relaxare presumpserit, per episcopum suum pena subdatur inferius adnotata, videlicet quod in septem diebus dominicis pro foribus ecclesie in manifesto (dum aguntur missarum solennia) blasphemus existens, ultimo illorum die dominico pallium & calceamenta non habeat, ligatus corrigia circa collum, septemque precedentibus sextis feriis in pane & aqua ieiunet, ecclesiam nullatenus ingressurus. Quolibet quoque predictorum dierum tres si poterit, alioquin duos reficiat pauperes, siue unum. Et si nec ad hoc eius suppetant facultates: id in penam aliam commutetur, cui etiam si renuerit recipere, ac peragere penitentiam supradictam, ecclesie interdicitur ingressus, & in obitu ecclesiastica careat sepultura. Per temporalem preterea potestate coactione (si necesse fuerit) episcopi diocesis adhibita contra eum, blasphemus si diues fuerit, quadraginta solidorum, alioquin triginta siue viginti, & si ad id non sufficiat, quinque solidorum vidualis moneta: pena mulctetur, nullam in hoc misericordiam habiturus: quod etiam inter alia communium statuta ponatur.

De clerico excommunicato, deposito, vel interdicto ministrante. Tit. xxvij.

Ex canone apostolorum.

Clericus depositus celebrans excommunicatur. Capitulum. i.

Si quis episcopus, presbyter vel diaconus depositus iuste pro certis criminibus, ausus fuerit attrahere ministerium sibi dudum commissum, hic ab ecclesia abscindatur.

Ex concilio Antiocheno.

Degradatus vel suspensus celebrans, & monitus non desistens, excommunicatur: & si nec sic desistat, per secularem potestatem ad requisitionem ecclesie exilio damnatur. Capitulum. ii.

Si quis presbyter aut alius clericus fuerit degradatus, aut ab officio pro certis criminibus suspensus, & ipse per contemptum & superbiam aliquid de ministerio sibi interdicto agere presumpserit, & postea ab episcopo suo correptus, in incepta presumptione perduraverit, modis omnibus excommunicatur: & quicumque cum eo communicaverit, similiter se sciat esse excommunicatum. Similiter de clericis, laicis vel forminis excommunicatis observandum est. Quod si aliquis ista omnia contempserit, & episcopus minime emendare potuerit, regis

De clerico excommu. vel deposito. 367

regis iudicio ad requisitionem ecclesie exilio damnatur.

Alexand. iij. London. episcopo.

Interdictus & excommunicatus celebrans monitus non desistens, deponitur. Capitulum. iiii.

Clerici autem si qui a suis, aut etiam de mandato Romani pontificis ab alienis episcopis interdicti vel excommunicati ante absolutionem divina officia celebraverint, nisi moniti sine dilatione redierint, perpetue depositionis sententia pro ausu tante temeritatis incurrant.

Idem Toletano archiepiscopo.

Excommunicati vel interdicti celebrantes deponi debent, nisi propter multitudinem mitigetur pena. Capitulum. iiii.

Latores presentium nobis intumarunt, quod tam ipsi, quam multi alij postquam interdicti vel excommunicati fuerint, divina presumpserint officia celebrare: & infra. Fraternitati tue mandamus quatenus si xl. solummodo vel pauciores in his deliquisse constiterit, omnes in perpetuum ab officio sacerdotali deponat. Si vero multitudinem magnam in hoc peccasse cognoveris, eos quos magis causam delicti esse constiterit, perpetua depositione condemnes, & alios qui non tantum deliquerint, ab officio ad tempus suspendas, & omnibus penitentiam secundum discretionem tibi a deo datam iniungas.

Innocentius tertius Herbipolen. capitulo.

Si habens notitiam excommunicationis per solam famam, celebrat, debet de rigore deponi, licet cum eo possit misericorditer dispensari. h. d. & est casus notabilis. Capitulum. v.

Illud dominus in beato Petro: & infra. Venerabilis frater noster. Iquondam Hildesemen. episcopus licentia non solum non obtenta, sed nec etiam postulata, ecclesia Hildesemen. relicta, Herbipolen. ecclesiam occupavit: & infra. Vade Magdeburgen. episcopo dedimus in mandatis, ut (cum factum ipsum non posset in partibus illis non esse notorium) nisi dictus episcopus intra. xx. dies ab Herbipolen. ecclesia administratione cessaret, eum excommunicatum publice nunciaret. quod idem Magdeburgen. studuit adimplere: & infra. Ipse vero episcopus in nostra postmodum presentia constitutus, etiam suum recognoscere & confiteretur excessum, & non iudicium, sed misericordiam postularet: hoc tamen inter alia in sua excusatione proposuit, quod cum dictus Magdeburgen. non esset ordinarius iudex eius, non crediderat quod monitione non premissa auctoritate delegata posset procedere contra ipsum, aut sententiam

Decretalium Gregorij Lib.v. Tit.xxvij.

tiam in eum aliquam promulgare. Vnde cum nec ante factum monitorias, nec post literas ab eo aliquas accepisset, peccare non credidit si diuina officia quantumcunque sollemniter celebravit, præsertim cum ei non nisi per famam de sententia contra eum prolata constaret: & infra. Licet autem in hoc non videatur omnino culpabilis extitisse: quis tamē in dubiis via est eligenda tutior, etiam delata in eum sententia dubitaret, do- buerat tamen potius se abstinere, quam sacramenta ecclesia- stica pertractare. Illud autē, q. sub spe veniæ diuina sibi facit (postquam se à nobis excommunicatū nouerat) celebrari, & communioni fidelium ingessit se, potius contra eū facere cre- dimus, quam pro eo, cum sub fiducia pœnitentiæ non debue- rat deliquisse: & excommunicato non vitare, multo magis, q. non vitari periculosum existat. non vitare siquidem, cū in eo sit, excommunicatus sine delicto non potest: sed cum ex aliis pendeat, sine suo delicto poterit nō vitari: & infra. Cum eō misericordiam facientes, pœnam quā canon minatur his qui post excommunicationem diuina præsumperint officia cele- brare, vel se celebrationi ingesserint diuinorum, ei non duxi- mus insigendam.

Idem Bisuntin archiepiscopo.

Excommunicatus celebrans, à beneficio deponitur. Cap. vii.

Raternitati tuæ: & infra. Presbyteros autem & alios cle- ricos, qui pro suis excessibus, à te nexibus anathematis ca- nonice innodati præsumperunt vel præsumunt officia cele- brare diuina, rationabiliter poteris omnibus beneficiis eccle- siasticis spoliare.

Idem decano & priori Coloñ.

Collatio beneficii excommunicato facta non tenet, & scienter talibus conferens, à beneficiorum collatione suspenditur. Cap. vii.

Ostulatis per sedē apost. edoceri. & infra. Cōsul. vestre
Prespon. quod cū excommunicatis communicari qd. debeat
clericis excommunicationis vinculo innodatis ecclesiastica be-
neficia cōferri nō possunt, nec illi valēt ea retinere licite, nisi
fortitan eum eis fuerit misericorditer dispensatum, eum ea nō
fuerint canonice consecuti. Illi vero qui scienter illa bene-
ficia talibus contulerunt, tamdiu debent à beneficiorum col-
latione suspendi, donec super hoc veniā cōsequi mereantur,
ut puniantur in hoc, in quo delinquere præsumperunt. *
Celebrans in loco interdicto si est clericus secularis, beneficiis
privatur: si monachus, in archius monasterium detruditur. hoc dicit.
Quæsiuistis præterea qualiter puniri debeant clerici, mona-
chi

De clerico excommunicato vel deposito. 368

chi vel moniales ecclesiarum conuentualium, qui post latam interdicti sententiā in locis suppositis interdicto præsumpse- runt hætenus, & adhuc etiam non verentur diuina officia ce- lebrare, quamuis propter hoc sint excommunicationis vinculo innodati. Ad hoc breuiter respondemus, quod clerici qui talia præsumperunt, sunt ecclesiasticis beneficiis spoliadimo- nachi vero vel moniales in archiorib. monasteriis ad peragē- dam pœnitentiam detrudendi.

Idem decano & subdiacono Pictaueñ. & ma-
gistro P. cano. Petragoricen.

*Valēt collatio beneficii ei facta, qui prius fuit excommuni-
catus, sed absolutus tempore collationis. Capitulum. viii.*

Proposuit coram nobis magister P. clericus episcopi Tu- sculaneæ. quod G. sanctæ Mariæ in porticu diaco. cardin. in partibus illis aposto. sed. legationis fungente officio, quidā de Lemouicinio ei humiliter supplicarunt, ut eorū ecclesiā, quæ debito fraudabatur clericorum seruitio, ordinaret: pro se ac magistro eodem preces specialiter porrigentes. Ipse vero Lemouicē. ciuitatem ingressus, canonicos monuit, ut illos reci- perent in focios & in fratres: maxime cum præbē. v. vel. iiii. ab vltima ipsius ecclesiæ ordinatione, vacassent. quib. post pe- titas & concessas deliberationis inducias non curantibus res- pondere, de præbēda Lemouicē. cardin. prædictus eosdem clericos inuestiuit. & infra. Cum autem dictus magister & Lemouicē. pœnitentiarius in nostra fuissent præsentia cōsti- tuti, & acta iudicij inspici fecerimus diligenter, per pœniten- tiarij testes intelleximus, quod Lemouicē. episcopus pluribus annis antequā idem magister inuestitus fuerit, clericos & Bur- gen. castri Lemouicē. & eundem P. nominatim (quem eorum dicebat consiliarium & fautorem) vinculo excommunicationis adstrinxit. Per testes vero magistri P. probatur, quod etiam dictus episcopus in Burgen. & eorum fautores tam clericos, q. laicos Lemouicē. excommunicationis sententiam protulisset, eos tamen per tres annos absoluit antequam dictus magister fuerit inuestitus: & infra. Et quia idem episcopus dicto magi- stro communicauit postea in ecclesiā & in mensā: & infra.

Quia vero sæpe dictum magistrum inuestituræ suæ tempo- re à præfato episcopo extitisse excommunicatum dictus pœ- nitentiarius (sicut obtulerat) non probauit, eum ex aduerso de absolutione & communionē dicti episcopi fuerit facta fides: quod per dictum legatum de memorato magistro factum est, per definitiuam sententiam duximus approbandum.

Grego-

Decretalium Gregorij Lib.v. Tit.xxviij.

Gregorius.viii.canonicis Pragenses.

Suspensus vel excommunicatus ignoranter celebrando nulla indiget dispensatione respectu irregularitatis, alias secus. *Capitulum.*

Apostolica sed. & infra. Verum quia tempore suspensio-
nis ignari celebrastis diuina, vos reddit ignorantia proba-
bilis excusatos. Ceterum si forte ignorantia crassa & supi-
na aut erronea fuerit, propter quod dispensationis gratia egre-
tis, eam vobis de benignitate apostoli indulgemus.

Idem.

Excommunicatus minori celebrans non est irregularis, sed pec-
cat, & potest eligere, & ea que sunt iurisdictionis exercere, licet
non eligi: & sic consecr. sacramenta, licet peccet, tamen collatio te-
net, & suum habet effectum. *Capitulum.xi.*

Si celebrat minori excommunicatione ligatus licet graui-
ter peccet, nullius tamen nota irregularitatis incurrit, nec
eligere prohibetur, vel ea que ratione iurisdictionis sibi com-
petunt exercere. Si tamen scienter talis electus fuerit, eius
electio est irritanda, pro eo quod ad susceptionem eorum eli-
gitur, a quorum perceptione a sanctis patribus est priuatus.

Peccat autem conferendo ecclesiastica sacramenta: sed ab
eo collata, virtutis non carent effectu, cum non videatur a col-
latione, sed participatione sacramentorum (que in sola consi-
stit perceptione) remotus, dummodo non in contemptum
ecclesiasticæ disciplinæ, videlicet contra prohibitionem supe-
rioris, communioni excommunicatorum pertinaciter se in-
gesserit: in quo casu est anathemate feriendus.

De clerico non ordinato ministrante.

Titulus. xxviij.

Hormisdas papa.

Clericus ministrans in pertinentibus ad ordinem quem non ha-
bet, deponendus est, & amplius non ordinandus. *Capitulum.i.*

Si quis baptizauerit, aut aliquod diuinum officium
exercuerit non ordinatus, propter temeritatem
abiciatur de ecclesia, & nunquam ordinetur.

Urbanus. iij. Legion. episcopo.

Di-conus missam celebrans, ad sacerdotium non
promouetur: & a diaconatu suspenditur ad tempus: sed in benefi-
cio poterit ad tempus dispensari. *Capitulum.ii.*

Ex literis tuæ fraternitatis innotuit nobis, quod l. diaconus
cum non imposuisset ei manus, missarum celebrationem
usurpar.

De cleri. p. sal. prom. De eo qui ordi. &c. 369

usurpare præsumpsit: & infra. Consultationi tuæ taliter re-
spondemus, quod ad sacerdotis officium non poterit promo-
ueri, a diaconatu quoque biennio vel triennio pro tua maneas
promissione suspensus. De beneficio autem misericorditer aga-
tur cum eone sustentatione priuatus, ad seculi negotia reuer-
tatur. Vt autem securius ei possis hanc misericordiam facere,
de agenda penitentia diligenter circa eum curam non desinas
exhibere. salubrius autem sibi absque dubio providebit, si ad re-
gularem vitam se duxerit transferendum.

De clerico per saltum promotio. Tit.xxix.

Innocentius. iij. Bonon. episcopo.

Qui ignoranter per saltum de subdiacono fit presbyter, post po-
nitentiam in diaconum ordinatur, & postea potest secum in sacer-
dotio dispensari. *Capitulum.i.*

Vx literæ continebant, quod (sicut ex relatione
quorundam receperas) P. presbyter diaconatus or-
dine prætermisso se fecit ad sacerdotij ordinem
promoueri. Ipse quoque tibi secreto confessus est,
se pro certo nescire si rex taliter se haberet, sed
ex quo boni viri hoc asserbant, inter quos fuerat eoductus
eredebat assertioni eorum, eo quod tempore quo ordines in-
feriores susceperat, intra annos discretionis fuerat constitutus:
& infra. Mandamus, quatenus condignam penitentiam pro
huiusmodi negligentia iniungas eidem: qua peracta (quia non
intelligitur iteratum, quod factum esse nescitur) ipsum in dia-
conum ordinare procures, & sic de misericordia eundem mi-
nistrare permittas in ordine sacerdotis.

De eo qui ordines furtiue suscepit. Tit.xxx.

Alexander. iij. Linconen. episcopo.

Qui furtiue recipit ordinem, si contra hoc facientes lata erant
excommunicatio, sine dispensatione papa in sic suscepto ministra-
re, vel ad superiorem ascendere non potest: sed si excommunicatio
data non erat, episcopus & abbas poterunt dispensare. hoc dicit
cum duobus sequentibus. *Capitulum.ii.*

Veniens ad nos P. nobis exposuit se furtiue ordinem
diaconi suscepisse. Unde f. r. respō. quod si non
fuit a te vel ab aliquo archidiacono vel præ-
latorum tuorum sub anathematis interminatione
prohibitus, tu ipse in promotione ipsius ad sacer-
dotale officium condigna satisfactione imposita (nisi alia im-
pō. dant) pro arbitrio tuo dispenses. Si vero interminatio ana-
thema-

Aa thema-

Decretalium Gregorij Lib.v. Tit.xxxj.

tematis sup hoc facta est, moneas eū, vt in aliquo monasterio seu canonici habitū suscipiat regulare: cui, ex quo in habitu illo aliquanto tempore fuerit laudabiliter conuersatus, poteris misericorditer prouidere: alioquin nulla ratione eēcedimus eum ad sacerdotalem ordinem promoueri.

Celestinus tertius.

Summatum est supra cap. proximo.

Capitulum.ii.

Cum H. lator presentium sicut nobis sua questione monstrauit, ad tuam (ordinationis causa) presentia accessisset, iuxta consuetudinem patrie sibi quatuor minores ordines contulisti: quibus non contentus, subdiaconatū temerario ausu recepit. Quia vero idē clericus in hoc facto multum excessit: mandamus quatenus eum in minoribus dumtaxat ordinibus celebrare permittas. Si vero domū religionis intraverit, & vita & mores eius exegerint, abbas (si voluerit) in aliis poterit ordinibus dispensare.

Idem.

Summatum est supra cap. i.

Capitulum.iii.

Innotuit nobis q. G. clericus & alij duo de dioecesi tua ad G. quondam segunt. episcopum, vt ordines reciperent ab eo, accesserunt. Cumq; ab eodem episcopo sub excommunicationis sententia fuisset inhibitu, ne quis se ad duos ordines suscipiendos ingereret, praedicti clerici nihilo minus subdiaconatus & diaconatus ordinē clandestinē susceperunt: & infra. Consul. tua taliter respon. q. ordinati in susceptis ordinibus de iuris rigore ministrare nō debent. Verūtamen si ad religionē aliquam voluerint se transferre, & peracta poenitentia pro arbitrio tuo eis iniuncta, ibidem laudabiliter fuerint conuersari, processu tēporis cum eis poteris de nostra licentia dispensare, vt postmodum susceptorum ordinum executione letentur.

De excessibus praelatorum & subditorum. Tit. xxxj.

Alexander tertius.

Monet praelatos abstinere a grauaminibus subditorum, & aliqua enumerat. & geminatā penā imponit contra facientibus. Ca. i.

Reuertit ad audientia nostram: & fratres benigne ac fraterna debeatis charitate fouere: Mandamus quatenus in eos tallias & exactiones indebitas exercere nullatenus presumatis, nec decetero irrationabiliter grauatis, vel inhoneste tractetis eosdē, aut sine iudicio capituli suspēdere, vel eorum ecclesias interdico subiacere

De excessibus praelatorum.

370

licere attentetis, neque duas ecclesias, quarum vnā sufficere videbitis, permittatis illos tenere, nec aliquem excommunicare sine ordine iudiciario presumatis. Scituri pro certo q. si huiusmodi rumores de vobis iterum ad aures nostras peruenierint, pro tantis excessibus vos taliter puniemus, quod timore poenae vestrae ceteri a similibus abstinerebunt.

Idem Cantua archiepiscopo.

* Vide. l.

Non potest episcopus sine causa ecclesiam alteri subiectam ab illius subiectione & obsequio liberare.

Capitulum.ii.

Ad hanc quoniam episcopus plures ecclesias a consuetudine & obsequio archidiaconorum liberas constituit & immunes, per quod reditus deminuit eorundem mandamus quatenus factum episcopi super hoc corrigas & emendes, & ita prouideas, quod praefatis archidiaconis consuetudines quas praeteriti in ecclesiis suorum archidiaconatum debet, plenarie conferantur: & illis debita reuerentia exhibeant & honorē.

Idem Exoniensis episcopo.

Habens subiectionem seu collationem beneficii, illud pro suo v. su retinere non potest, seu sibi conferre.

Capitulum.iii.

Ad aures nostras peruenit q. quidā archidiaconi tui se in ecclesias quae in suis archidiaconatibus vacat, autoritate propria intrudere nō verentur: & infra. Mandamus quatenus eos qui tali modo ecclesias occupant vel occupatas detinent, ad easdē dimittendas censura ecclesiastica compellat, & easdē ecclesias de personis idoneis ordinat, praefatos archidiaconos pro tanta praesumptione debita cures animaduersione punire.

Idem in concilio Lateranen.

Contra naturam incontinentes, si sunt clerici, deponuntur, & in monasterio detruduntur: si laici, excommunicantur.

Cap. iiii.

Clerici: & infra. Quicumq; illa incontinentia quae contra naturam est (propter quam ira dei venit in filios disidentiae, & quinque ciuitates igne consumpsit) deprehensi fuerint laborare, si clerici fuerint, deiciantur a clero, vel ad agendam poenitentiam in monasteriis detrudantur. Si laici, excommunicationi subdantur, & a coetu fidelium fiant penitus alieni.

Idem.

Subditis non tenetur parere superiori aliquid exigenti vel precipienti contra tenorem sui privilegii.

Capitulum.v.

Sane si episcopi aliquid ab abbatibus praeter debitam obedientiam contra libertatē ordinis a pra. no. & a nobis indultam exigunt, liberum sit abbatibus autoritate apostolica quod petitur denegare.

Atq; Idem

Decretalium Gregorij Lib.v. Tit.xxxj.

Idem Noruicē. episcopo.

Vicarius ecclesie vsurpās sibi ipsius ecclesie personatum contra præsinitum iuramentum, ad officij sui executionem admitti non debet.

Capitulum. vi.

Illud etiam de vicariis qui personis fide & sacramento obligati sunt, duximus statuendum, quod si personatum sibi falso assumptis, contra personas se erexerint, & super hoc in iure confessi fuerint vel conuicti, de cetero in eodē episcopatu ad officij sui executionem nullatenus admittantur.

Clemens tertius.

Excommunicatio lata contra subditum quia non parat, contra privilegium sibi à superiori concessum, non tenet.

Cap. vii.

Cum ad quorundam & infra. Ideoque di. v. apost. auctoritate cōcedimus, ut si ecclesiarum praelati numerū electionis & personarum in Lateranē. concilio constitutū, cum ecclesias visitant, excedere fortē præsumpserint, & p illis procurationem exegerint, liberū sit vobis auctoritate apost. denegare: & si ppter hoc in ecclesias vestras vel clericos aliquā sententiam promulgauerint, ipsam decernimus non tenere.

Celestinus. iij. Faulino episcopo.

Praelatus inferior intra episcopum, non potest suam ecclesiam, vel sibi subiectum, alteri vnire sine episcopi consensu, etiam metropolitani auctoritate interueniente. hoc dicitur: Est casus multum allegabilis.

Capitulum. viii.

Sicut vnire episcopatus, atq; potestati subiacere alienæ, ad summū pontificē pertinere dignoscitur: ita episcopi est ecclesiarum suarū diocesis vnio, & subiectio earundē. Cum itaque prior Granden. monasteriū suū, quod est in tua diocesi, & de tuo debet ordinari cōsensu, monasterio de Accato (tuo assensu minimē requisito) subiecerit siue vnierit: quod fecit te inconsulto, tibi liceat, auctoritate nostra (sicut iussu fuerit) infirmare non obstante assensu vel cōfirmatione quā metropolitani interposuisse proponitur, cum in diocesi sui suffraganei absq; ipsius assensu non debeat aliquid contra constitutiones canonicas attentare, nos quoque id decernimus irritandum.

Innocen. iij. archipresbytero sancti Andreæ de Pal.

Suspendi debet clericus, qui de suo crimine publicē gloriatur.

Capitulum. ix.

Quā sit grave crimen in clericis cum malefecerint gloriari, nullus sanæ mentis ignorat. Accepimus sanē, quod cum R. Deserich. P. filiam suam cuidā l. nomine tradiderit

De excessibus praelatorum.

371

viderit in vxorem, P. diaconus non erubuit publicē confiteri se mulierem prædictam carnaliter cognouisse: vnde factū est quod vir ad propria eam remitteret, cui fuerat matrimonialiter copulata. Ideoq; mandamus quatenus si tibi confiterit de præmissis, app. cel. præfatum clericum ab officio & beneficio suspendere non postonas, compellans virum, ut vxorem suam recipiat, eiq; (sicut iustum est) officiū exhibeat maritale.

Idem episcopo Hipponē. & abbati de Toledo, visitatoribus Lombardie.

Clericus auctoritatē vel consilium directū vel indirectū homicidio præstans, irregularis efficitur.

Capitulum. x.

Ex literis vestris accepimus, quod cum ad Albiganēsem ecclesiam vnā cum Pisano archiepiscopo tunc episcopo Veracellen. accessissetis, visitationis officiū impleturi Albiganē. episcopus inter cetera quæ proposita fuerant contra ipsum, ore proprio est confessus, quod cum quidam in villa quadam ad eius iurisdictionem spectante infamaretur de furto, & idē illud iniciaretur omnino, offerens quod candēti ferri iudicio se purgaret, & ut suspensio puniretur si deficeret in eodē, dictus episcopus requisivit à iudice quid super hoc videretur eidem: & cum iudex respondisset ut fieret sicut fur ipse dixerat, ferrum cādens in ipsius præsentia episcopi est allatum: quod cum accepisset fur ille, cōbustus est: vnde iudex pauefactus, quid sibi super hoc videretur, consuluit episcopum memoratum. Qui respondit quod si fur sic euaderet, malum esset: quanquam affirmet se verbis talibus usum fuisse. Auditis quantus est clamor populi, omnes dicunt, malum est si sic euaserit impunitus. & sic episcopus & iudex villā ipsam cum multitudine sunt egressi, in quorum præsentia prædictus fur est suspensus: propter quod ipsum cum literis vestris ad sedem apostolicā destinastis: sed idem nihil super his proposuit coram nobis, nec literas vestras vidimus, licet idem se nobis illas asserat præsentasse. quinimo cum dictus archiepiscopus ad sedem apostolicā accessit, qui nobis huiusmodi rei feriem plenarie indicauit, idem episcopus à nostra discessit præsentia, & perquisitus non potuit inueniri. Nos autem quia idem episcopus non solum in iudicio candentis ferri, verum etiam in furis suspensio grauiter nocebat deliquisse, cum his non tantum auctoritatem præstiterit, verum etiam præsentiam exhibuerit corporalem, ipsum indignum altaris ministerio reputamus. Cum igitur pontificale officiū sine altaris ministerio non valeat adimpleri: mandamus quatenus ut episcopus

Aa iij patui

Aa iij quod

Decretalium Gregorij Lib.v. Tit. xxxj.

quod non rapuit exoluendum. Disce. mandamus quatenus prelatos rectores eorum te conueniens iniungas eisdem, vt à memorati presbyteri grauamine penitus conquesceant.

Idem præposito R. & I. archid. Suesionen.

Privati homines regulariter nequeunt constituere collegium, & habere signa collegii, nisi eis aliter concedatur. Cap. xliii.

Dilecta in Christo filia abbatissa Iotrenen. nobis insinuare curauit, quod cum presbyteri & clerici Iotrenen. ecclesie Meldensis diocesis, non consueuerint proprium habere sigillum, nec sint vnum corpus, ita quod capitulum appellaretur, nihilo minus contra voluntatem ipsius (quæ ipsorum caput est & patrona) sigillum habere contendunt: & infra. Disce. v. mandamus quatenus si vobis constiterit ita esse, dictis presbyteris & clericis autoritate nostra inhibeatis expresse, ne præsumant vel de nouo fabricare sigillum, vel vti eo si forte nouiter fuerit fabricatum.

Idem sancti Auberti archid. abbati de Annona, & præposito Cameracen.

Qui, contra iuramentum, negat prælatum dominum suum, vel eorum iudice seculari de ipso conqueritur, vel ipsum innuadit, deponi debet. Capitulum. xv.

Grauem & dolore non vacuam: & infra. Disce. v. mandamus quatenus si vobis constiterit archidiaconum semel & secundo contra fidem homagij præstiti ac debitam reuerentiam, episcopum suum esse dominum negasse, vel in foro seculari deposuisse contra eum super rebus spiritualibus questionem, aut tam inuasiore episcopi & sociorum eius, quam fratri eius vel complicitibus suis causam vel consilium præbuisse ipsum tanquam membrum putridum ab Ambian. ecclesia perpetuo abscindatis, beneficia sua facientes personis idoneis petillos ad quos donatio pertinet assignari.

Greg. ix. vniuersis ecclesiarum prælati.

Ponit. xv. grauiamina illata religiosis, à quibus præcipit prælatos abstinere. Capitulum. xvi.

Nimis iniqua: & infra. Cum religiosi viri abnegantes salubriter semetipsos, elegerint in paupertate Christo pauperi ad placitum famulari, tanquam nihil habentes, & omnia possidentes: non desunt plerique tam ecclesiarum prælati, quam alij, qui exca cupiditate seducti, propriæ auiditatis subtrahi reputantes, quicquid prædictis fidelium pietas elargitur, quietem ipsorum multipliciter inquietant. Volunt namque contra regulam à sede apost. approbatam, & sui ordinis instituta, ipsi

De excessibus prælatorum.

373

ipsis inuitis eorum confessiones audire, ac eis iniungere penitentias, & eucharistia exhibere nec volunt vt corpus Christi in eorum oratorij reseruatur: & fratres ipsorum defunctos apud ecclesias suas compellunt sepeliri, & eorum exequijs celebrari: & si quis decedentium fratrum alibi quam in suis ecclesijs eligat sepulturam, funus primo ad ecclesias suas deferri cogunt, vt oblatio suis vrbibus cedat. Nec sustinentes eos habere campanam, vel cæmeterium benedictum, certis tantum temporibus permittunt ipsos celebrare diuina. Volunt quoque in domibus eorum certum numerum fratrum, sacerdotum, clericorum, & laicorum, necnon excoorum, lampadarum, & ornamentorum, pro voluntate sua taxare, ac residuum carcerum, quando nouiter apponuntur, exigunt ab eisdem. Nec permittunt quod noui sacerdotes eorum alibi quam in ecclesijs suis celebrent primas missas, eos nihilo minus compellentes, vt in quotidianis missis, quas in suis locis & altaribus celebrant, oblationes ad opus eorum recipiant & reseruēt. quicquid etiā eis dum celebrant missarum solennia, intra domorum suarum ambitum pia fidelium deuotione donatur, ab ipsis extorquere oblationis nomine contententes, quod eisdem tam in ornamentis altaris, quam in libris ecclesiasticis absolute cõfertur, vindicant perperam iuri suo. Quocirca mandamus quatenus vniuersi & singuli à prænotatis grauaminibus desistatis, subditos vestros ab huiusmodi arctius compescendo.

Idem vniuersis ecclesiarum prælati.

Ponit. xii. grauiamina prædicatorum & minorum, à quibus præcipit prælatos abstinere. Cap. xlii.

Nimis praua: & infra. Cum quidam viri religiosi, vtputa fratres prædicatores & minores (quorum ordinem & regulam sed. apost. noscitur approbasse) in arctissima paupertate Christo pauperi famulatur, plerique prælati & alij eos ad synodos suas cogunt accedere, ac suis constitutionibus subiacere nec his contenti, capitula & scrutinia in locis fratrum pro his corrigendis facturos se comminantur, fidelitatem iuramento firmatam ab eorum ministris & custodibus exigentes. eis quoque vt tam extra ciuitates quam intra eum eis processionaliter veniant, ex leui causa mandantes, excommunicationis sententiam fulminant in benefactores ipsorum: & idipsum fratribus comminantes, eos de locis in quibus domino famulantur, fatagunt amouere, nisi eis obediant in omnibus supra dictis. Ad hoc ne fratres ad honorabiliores ciuitates & villas, vbi religiosi ac honeste valeant commorari, à populis deuote vocati

Decretalium Gregorij Lib.v. Tit.xxxj.

vocati accedere audeant inhiabentes, tam in accedentes fratres, quam in receptatores eorum presumunt excommunicationis sententiam promulgare. Ab eis etiam de hortorum fructibus decimas, necnon de habitaculis fratrum (sicut de ludorum domibus) contendant reditus extorquere: adserendo quod nisi fratres morarentur ibidem, ab aliis habitatoribus proueneris aliqui solueretur. & ut ipsos suæ subdant totaliter ditioni, eisdem ministros & custodes volunt præficere pro suæ arbitrio voluntatis. Quocirca mandamus quatenus vniuersi & singuli à prænotatis gravaminibus desistatis, subditos vestros ab huiusmodi arctius compescendo.

Idem archiepiscopo Bracharen.

Non seruans interdictum, suspensus est ab officio & beneficio, & omni iurisdictione. hoc dicit secundum unum intellectum.

Capitulum. xxiij.

Tanta est clavis Petri: & infra. Ad confusionem P. episcopi quondam Colubriensis. non potest in memoria non venire, quantum in nos & ecclesiam Romanam deliquerit, despexerit Petri clauem, & ecclesiasticam laeserit potestatem, cum non solum interdicti sententiam (quam seruauerat ab initio) temere violauit, verumetiam induxit alios, imò compulsi non seruare: & quos inducere monitis, & flectere minis ac terroribus ad violandam interdicti sententiam nulla potuit ratione, post atrocem iniuriam, amissionem honorum, spoliationem parentum, dignitatibus, præbendis, & beneficiis spoliatus coegit miserabiliter exulare, ea suis in hac parte fautoribus non absque presumptione temeraria conferendo: quæ omnia idem episcopus in nostra & fratrum nostrorum præsentia publice recognouit. Licet autem memoratus episcopus in manibus nostris spontanea colescit voluntate, nolentes tamen, ut hi qui huiusmodi sententiam interdicti non sunt veriti temeritate propria violare, ac recipere dignitates, præbendas, ac beneficia aliorum, qui absque culpa & sine causa rationabili eis fuerant spoliati, seueritatem effugiant canonice ultionis, ne facti peruersi transleat præsumptoribus in exemplum: auctoritate dei omnipotentis omnem institutionem, dissolutionem, collationem præbendarum, beneficiorum ac dignitatum, præsumptas per eundem episcopum, & excommunicationis seu interdicti sententias in quoscunque hac occasione prolatis ab eo post interdicti violationem eiusdem, decernimus irritas & inanes. Quia verò ubi magis exceditur, ibi est seuerius vindicandum: manda-

De noui operis nunciatione.

374

mandamus quatenus omnibus quos prædictus episcopus in supradicta beneficia præbendas & dignitates intruserit, non solum beneficiis ipsis, præbendis & dignitatibus, verumetiam ab aliis beneficiis (si qua obtinet) & ecclesiis prorsus amotis, tam præsumptores eosdem, quam omnes alios qui præfatum interdictum damnabiliter violauerunt, suspensas auctoritate apostolica officio & beneficio. Illos quoque quos in personas & res prædictorum canonicorum prælatorum & clericorum manus temerarias conuulserit extendisse, ad nostram venire compellas præsentiam, pro meritis sententiam recepturos, inuocato ad hoc (si opus fuerit) auxilio brachij secularis.

De noui operis nunciatione.
Titulus xxxij.

Lucius. iij. Paduano episcopo.

Etiam ecclesia edificata post nunciationem noui operis, destruenta est expensis constructis. h. d. cum seq.

Cap. i.

Intelleximus ex literis tuis, quod cum causa que vertitur inter priorem sancti Cypriani, & clericos de Rodigio super capella que in præiudiciu baptismalis ecclesie de Costa, ab eisdem clericis est constructa. f. e. delegata fuisset: & infra. Quia verò sicut leges non dedignantur sacros canones imitari, ita & sacrorum statuta canonum, principum constitutionibus adiuvantur. F. e. mandamus quatenus diligenter considerans, quod post denunciationem noui operis, siue iure, siue iniuria aliquid construatur, legalibus debet constitutionibus demoliri: & quia nulla ecclesia in præiudiciu est alterius construenda, negotium ipsum secundum legem & canonum statuta non differas terminare.

Innocentius tertius Cantuariensi archiepiscopo.

Summatim ut supra ca. prox.

Capitulum. ii.

Cum ex iniuncto: & infra. F. e. mandamus quatenus quicquid edificatum est in ecclesia de Lamech post noui operis nunciationem, expensis tuis facias penitus demoliri, eo non obstante si etiam absens extiteris, cum cautum sit legitima sanctione, ut si is cui opus nouum fuerat nuntiatum, ante remissionem edificauerit, deinde agere coeperit ius sibi esse ita edificatum habere, sibi debeat actio denegari, reducens prorsus in irritum, quicquid de instituendis ibi canonicis & aliis ad ipsam ecclesiam pertinentibus, à te vel prædecessore tuo cognou-

Decretalium Gregorij Lib.v. Tit.xxxij.

cognoscitur ordinatum, eorum reductibus ad statum pristinum reuocatis, quos ab obligatione prestiti iuramenti pro eo quod ibidem instituti fuerunt, auctoritate nostra per te denunciari precipimus absolutos. cum enim amodo non teneat principale, quicquid ex eo vel ob id secutus est, sub premissa distinctione decernimus irritandum: & infra. Super eo quoque, non sufficimus admirari, quod cum viri religiosi monachi Caturien. qui omnia dimiserunt pro Christo, tot laboribus & periculis personas & res non dubitauerunt frequenter exponere (quod non fecissent, nisi cognoscerent premissa respicere in graue Cantuarien. ecclesie detrimentum) tu saltem pro vitando tam graui scandalo proximorum, ab huiusmodi etiam tibi prohibitis non cessasti: cum sacre scriptura testimonio debueras didicisse, quod licet opera illa quae sine mortali peccato omitti non possunt, non sunt pro vitando scandalo dimittenda, nec ea debeant pro scandalo vitando committi, quae sine mortali peccato committi non possunt: ab his tamen, quae sine mortali peccato committi possunt pariter & dimitti, sit pro scandalo tollendo cessandum, & eis etiam pro vitando scandalo insistentibus. unde apostolus: Si scandalizatur frater, non comedam carnes in aeternum. Et dominus in euangelio contra eos qui scandalum praestant materiam: Vx, inquit, homini illi, per quem scandalum venit, &c. Et licet maiorum scandalum sit vitandum, vitandum est etiam scandalum pusillorum, iuxta testimonium veritatis: Qui scandalizauerit, inquit, vnum de pusillis istis, qui in me credunt, &c. Finis ergo his taliter a te imponatur, quod praetorita contradictionis rebellio per virtutem sequentis obedientiae valeat expiari.

Honorius tertius.

In optione est nunciantis nouum opus, an intra tres menses de prauidicio suo debeat ostendere, & interim cessatur ab opere: an vero recepta cautione de opere demoliendo, statim adificari permittatur. hoc dicit cum sequen.

Capitulum.iii.

Significatibus canonicis sanctae Oportune innotuit nobis, quod cum super eo, quod N. ciuis Parisien. in quadam platea ecclesie suae, eis prohibentibus in suum adificabat praedictum & grauamen, deposuerunt coram officiali Parisien. archidiacono. questione, eis offerentibus inchoanti probare praedictum, & plateam ad suam ecclesiam pertinere, ac petentibus ut non obstantibus, quod dictus N. cautione de demoliendo opere offerebat, praedictum prohiberi. Et quia idem officialis interloquendo decreuit probationes eorum admittendas esse, ac ab opere

De priuilegiis & excessibus &c.

375

opere interim quiescedum, idem N. ad Senon. ecclesiam provocauit. Sed cum Senon. officialis eadem interdictoria reuocata decreuerit, ad opus sub cautione de demoliendo ipso non admisit eorum probationibus procedendum, praedicti canonici nostram audientiam appellarunt: & infra. Ideoque mandamus, quatenus si est ita, reuocato in irritum, quicquid post appellationem huiusmodi inueneritis attentatum, &c.

Gregorius nonus.

Summatum est supra cap. proxi.

Capitulum.iiii.

Iscui opus nouum te nunciasse proponis, non obstante cautione, quae offertur ab ipso de opere destruendo, si non iure adificatum existat, tenetur te per trium mensium spacium expectare, iuris tui prauidicium probare volentem.

De priuilegiis & excessibus priuilegiatorum. Tit.xxxiiij.

Leo papa.

Episcopalis dignitas non debet tribui nisi locis insignibus, & populosis.

Capitulum.i.

Episcopalia gubernacula non nisi maioribus populis, & frequentioribus ciuitatibus praesidere oportet, ne honor cui debent excellentiora committi, sui numerositate vilescat.

Gregorius ix. P. sub diacono.

Non obstante priuilegio fori, potest laicus ecclesia malefactor per ecclesiam puniri.

Capitulum.ii.

Sicut in iudiciis laicorum priuilegia turbare nolumus, ita et eis prauidicantibus nobis moderata volumus auctoritate resistere. Volentes itaque laicos coercere, non contra legem agere, sed legi facere subsidium.

Alexander. iij. in concilio Lateranen.

Religiosi etiam exempti ecclesias & decimas non debent a laicis recipere sine consensu diocesani. hoc dicit vsque ad §. Excommunicatos.

Capitulum.iii.

Cum & plantare sacram religionem, & plantatam fouere modis omnibus debeamus, nusquam hoc melius exequimur, quam si nutrire ea quae recta sunt, & corrigere quae profectum virtutis impediunt, commissa nobis auctoritate curemus. Fratrum autem & coepiscoporum nostrorum conuentione comperimus, quod fratres teplici, & hospitalis, & alij religiosi indulgentia sibi ab apost. sede priuilegia excedentes, contra episcopalem auctoritatem

Decretalium Gregorij Lib.v. Tit.xxxiij.

authoritatem multa presumunt, que & scandalum faciunt, & graue parunt periculum animarum: & infra. Ecclesias igitur & decimas de manu laicorum sine consensu episcoporum tam illos, quam etiam quoscunque alios religiosos recipere prohibemus, dimissis quascunque contra tenorem istum aliquo tempore receperunt.

Excommunicati & interdicti omnino non debent admitti ad divina, etiam per religiosos exemptos. hoc dicit usque ad §. in ecclesiis. Abb. Siculus.

Excommunicatos quoque & nominatim interdictos tam ab illis, quam ab aliis omnibus iuxta episcoporum sententiam statuimus euitandos.

Religiosi etiam exempti in ecclesiis non pertinentibus ad eos pleno iure non instituunt nec destitunt inconsultis episcopis, sed rationem exigunt in temporalibus ab institutis. hoc dicit usque ad §. Quod si.

In ecclesiis vero suis, quæ ad eos pleno iure non pertinent, instituendos presbyteros episcopis representant: ut eis de plebis cura respondeant. Ipsi vero pro rebus temporalibus rationem exhibeant competentem. Institutos etiam inconsultis episcopis non audeant remouere.

Hospitalarii & templarii semel in anno celebrant in ecclesia posita in loco interdicto, ibi tamen non sepeliuntur corpora mortuorum, hoc dicit usque ad §. De confratribus. Abbas.

Quod si templarii vel hospitalarii ad ecclesiam venerint interdictam, non nisi semel in anno ad ecclesiasticum officium admittantur, nec tunc ibi sepeliuntur corpora defunctorum.

Confratres exemptorum, seu ipsorum oblatis, qui in totum non se transfulerunt, iudicari possunt ab ordinariis locorum, hoc dicit usque ad finem. Abbas Sien.

De confratribus hoc constituimus, ut si non se predictis fratribus omnino reddiderint, sed in proprietatibus suis omnimodo duxerint remanendum: propter hoc ab episcoporum suorum sententia nullatenus eximantur, sed potestatem suam in eos si excessibus corrigendi. Quod autem de predictis fratribus dictum est, ab aliis quoque religiosis, qui presumptione sua episcoporum percipiunt ira, & contra canonicas eorum sententias, & tenorem privilegiorum nostrorum venire presumunt, precipimus obseruari. Si enim contra institutum hoc venerint, & ecclesie in quibus ista presumpserint, subiacent interdicto: & quod

De privilegiis & excessibus &c.

376

quod egerint, irritum habeatur.

Idem archiepiscopis, ad quos littere istæ peruenierint.

Suis privilegiis priuandis est, qui alium derogat. Cap. iiii.
Dilecti filii fratres hospitalis Hierosolymitani transmissa nobis conuestione monstrarunt, quod vos eis de malefactoribus suis iustitiam facere non vultis, privilegia ipsorum recipere contemnent: & infra. Pro certo sciatis, quod nos concessa vobis privilegia decurtabimus, cum ecclesia Roma scriptis authenticis obviare minime timeatis.

Idem Cantuarien. archiepiscopo.

Etiā priuilegiati non possunt admittēte excommunicatos ad sepulturam: & si admiserint, debent inde eos eicere: & si non fecerint, episcopus supplebit. Capitulum. v.

Accipias, ut si quos in excommunicatione defunctos in cimiteriis ecclesiarum sepelierint, eos extra cimiteria eiciant, quod si facere noluerint, tu hoc de his quos in excommunicatione defunctos esse constiterit, exequaris.

Idem abbati & monachis sancti Andreæ Cisterciens. ordinis.

Contra privilegium ecclesie præscribitur spacio. xxx. annorum. hodie vero. xl. et infra eodem accedentibus. Capitulum. vi.

Si de terra quam habetis in parocchia canonicorum de Plautio, per. xxx. annos eis decimas persoluistis, eas sibi decetero integre persoluatis. Licet enim privilegiorum Roma. eccle. beneficio fratribus Cisterciens. ordinis indultum fuerit, quod de laboribus suis nullas decimas persolvere debeant, de privilegio tamen indulto tanto tempore vobis detrachere voluistis, cum liberum sit unicuique suo iuri renunciare, eoque modo non potestis vos in hac parte tueri.

Idem Ambian. episcopo.

De privilegiis non est iudicandum nisi eorum tenore inspecto, & secundum continentiam eorum ab omnibus subtilis sunt sermenda. Capitulum. vii.

Porro quævis templarii & hospitalarii multa sint libertatis prerogativa donati, non dubitamus quin alia libertate habeant in locis in quibus antequam peruenissent ad eos, fuerant habitatores: quod totum ex inspectione privilegiorum plenius advertere potes, & secundum quod inuenieris, ita obserues. Sic enim eos volumus privilegiorum suorum seruare tenorem, quod eorum metas transgredi minime videantur.

Idem Iaposto. sed. leg.

Per

* Vide. l. i. de signa. tum. C. de admi. tut. C. l. que quid. Car. bi. tut.

Decretalium Gregorij Lib.v. Tit.xxxij.

Per solutionem census, quæ fit Romæ eccle. non probatur exemptio à iurisdictione episcoporum. *Cap. viii.*

Recipimus literas, quas de ecclesiis censualibus direxisti. Ceterum diligentiam tuam volumus nō latere, quod si cut non omnes qui specialiter beati Petri iuris existunt, annuatim apostolicæ sedi cēsum exoluūt, ita nō omnes censualiter ab episcoporum subiectione habentur immunes. Inspecienda sunt ergo ecclesiarum privilegia, & ipsorum tenor est diligentius attendendus, ut si fuerit deprehensum quod ecclesia quæ cēsum soluit, specialiter beati Petri iuris existat, & ad indicium perceptæ libertatis census annuus conferatur, non immerito poterit speciali prerogativa gaudere. Si verò ad indicium perceptæ protectionis census persolvitur, nō ex hoc iuri diocæ. episcopi aliquid videtur esse subtractum.

Idem.

Privilegium vni concessum non potest ad alium extendi propter identitatem rationis. *h. d. & solet quotidie allegari. Cap. ix.*

Sane, & infra. Temerarium est & indignum aliquem sibi sua autoritate præsumere, qd Romana ecclesia alicui certâ ratione inspecta, singularibus voluit beneficiis indulgere. Celestinus. iij. A bulen. episcopo.

In oratoriis privatis campana publicè teneri non possunt etiam per religiosos. hoc dicit. & tene menti hunc textum, quia quotidie allegatur, & est in usu. *Capitulum. x.*

Potentibus licetis certificari desideras utrum templariis, hospitalariis, & aliis oratoria in domibus suis habentibus liceat campanas in eis ponere, publicèque pulsare. Respondemus autem consul. quod non licet eis hoc agere: quin potius per te per cēsuram ec. appel. re. coercendi sunt, ut ita sint sursu contenti, quod iustitiam non impendant aliorum.

Innocentius. iij. archiepiscopo Lugdun.

In tota provincia exhortationis officio primantur hospitalarii, qui mittunt pro elemosynis cruce falso signatos: & si missi sunt laici, excommunicantur: si sunt clerici, ab officio & beneficio suspenduntur. & eadem suspensione puniuntur qui ante reconciliationem in polluta ecclesia celebrant, & suspensi per episcopos exemptos absolvi non possunt, & si a tres privilegiorum, qui ad eos se omnino non transferunt, privilegiati non sunt. *Cap. xi.*

Tvarum nos tenor edocuit literarū, quod fratres hospitalis sancti Iohannis, laicos & illiteratos mittunt pro elemosynis colligendis: & infra. Cum in quadā ecclesia baptizati

De privilegiis & excessibus &c. 377

eis à prædecessore tuo collata, quidam eorum percussus vicarium sacerdotem, ipsam ecclesiam sanguinis effusione contaminasset, utq; ad reconciliationem divinam ibidem interdixit officia celebrari: sed nihilo minus ipsi in ea divina officia celebrarunt. Alios verò presbyteros ab officio suspensos per episcopos suos, idem cum sint laici, ad divina officia restituit exequenda. Quosdā præterea, qui cum vxoribus suis in domibus propriis comorantur, eo quod eis de suis aliquid conferunt annuatim, ita emancipare cōtendunt, ut aliquibus secundum legem terræ de sibi obiectis respondere minime teneantur. Verum quia privilegium meretur amittere, qui permilla sibi abutitur potestate. frater. cur inādamus, quatenus si quos clericos aut laicos à dictis fratribus pro colligendis elemosynis cruce falso signatos inueneris, his à quibus ipsos missos esse cōtiteris, per totam provinciam suā exhortationis officium interdicas: missos, si laici fuerint, excommunicationis murtone peccatis electi, ab officio beneficiū, suspendas, nullo prorsus privilegio sine. ff. de beneficiis, vel appellationis remedio preualeat. Eos vero quos in prædicta ecclesia lege tibi diocesana subiecta post interdictionem tuā divina celebrare cognoveris, eadē pena suspensionis inuoluent, in ea (donec reconciliata fuerit) officia non permittas celebrari divina: presbyteros etiā suspensos ab episcopis suis, & per dictos fratres ad officia sua temere restitutos, in eadem sententiam suspensionis reduces. Illos verò quos ad respondendū alius secundū legem terræ pro præmissa causa asserunt non teneri, nolumus excusari, quin eos ad respondendum (sublato appellationis impedimento) compellas.

Idem abbati & conventui sancti Petri Eugubini.

Contenta in instrumento perditio probari possunt per testes, qui illud perlegerunt, si deponunt de tenore, & quod erat sine visio. hoc dicit. Et non est alibi casus ita clarus. *Capitulum. xii.*

Cum olim essemus apud Perusum constituti, & tu fili abbas privilegium Lucij papæ nobis præsentans postulaveris innovari, propter contradictionem Eugubini episcopi asserentis hoc in suum præiudicium redundare, non fuit effectui mancipatum: & infra. Te igitur & præfati episcopi procuratoribus, in nostra præsentia constitutis, B. basilicæ. xii. apostolorum presbytero cardina. dedimus in mādatis, ut super amissionem ac tenore privilegiorū testes reciperet, quos duceres producendos, qui fideliter redegit in scriptis depositiones. x. testium iuratorum: quorum depositionibus publicatis, dicti procuratores ad producendos testes, per quos inductos à parte ad

Bb uerf

Decretalium Gregorij Lib. v. Tit. xxxij.

uerſa repellerent, inducias poſtularūt: quas ſub eo tenore illis duximus concedendas, vt apud ſedem apoſtolicā probarent quæ vellēt, vbi quæ probationis pars altera ſubiſſet: & infra. Nos verō tam per deſiſtentes teſtis, quā aſſertiones quorundam fratrum noſtrorum liquido cognoſcentes talem dicti priuilegiū fuiſſe tenorem, q. videlicet conuictum veſtrū nullo mediante ad Roma. eccle. pertineret, & quod nō liceret alicui epīſcopo eidem monaſterio & eius eccleſiæ excomunicatiōnem indicere, vt fratres illic domino ſeruientes, ab omni potestate liberi, Roma. eccle. libertatis gratia potirentor, & quod nulla in eis mentio diocēſani epīſcopi habebatur illud etiam attendētes, quod cū in ſiſt. abbas tempore Celeſtini prædeceſſoris noſtri ad ipſius præſentia acceſſiſſet, ipſe inſpectis eccleſiæ tuæ priuilegiis te licet excomunicatus ab Eugubien. epīſcopo diceretur tanquā non ligatū admīſit ad oſculū (quod præſumitur nō feciſſe, niſi monaſterium veſtrum cognouiſſet ad Roma. eccle. ſpecialiter peruenire) decernimus priuilegiis illud Lucij papæ, quod ſine reprehensione bullæ, chartæ vel litteræ apparebat, quādo fuit nobis oſtenſum, illius fuiſſe tenoris, cuius per deſiſtentes teſtis & aſſertiones fratrum noſtrorum noſcitur extitiſſe.

Idem Cathalen. electo & abbati trium Fontium.

Inuenatio priuilegiorum nouum tui non tribuit, sed antiquum conſeruat. hoc dicit quo ad titulum.

Capitulum. xxiij.

Ex parte abbatiffæ ac ſororum lotrē. eccleſiæ extitit intimatum, quod Meldeſ. epīſcopus cōmiſſionis occasione cuiuſdā per litteras ad iudices delegatos obtenta, (in qua nulla mentio habebatur de ipſarum priuilegiis, quæ illas & earū eccleſiæ, clerum & populo lotrē. ad apoſt. ſed. nullo mediante ſpectare declarant, quorum ipſe nō erat ignarus) eos inceperit grauius moleſtare, obedientiam ab ipſis, ac a clero & populo lotrē. ſubiectiōnem omnimodā requirendor: & infra. Verum cum iudices ipſas valde granarent, ad appellatiōnis beneficiū conſolarunt: & infra. Sed iudices appellatiōni non deferentes, nec fragilitati ſexus compatiētes earum, in abbatiffam excomunicatiōnis, & in clerum & in populum lotrē. interdicti ſententias protulerunt. Sane cum iam nūc lotrē. eccleſiæ prædictæ & alia in noſtra præſentia retuliſſent, priuilegiū nobis apoſtolicum oſtenderunt, per quod eccleſiā lotrē. conſtitabat ad Romanā eccleſiam ſpecialiter pertinere. Nos autem eoſdem nuncios propter appellatiōnem prædictā diutius detinētes, quia tandē nullus apparuit idoneus reſponſalis,

De priuilegiis & exceſſibus priuilegiat. 378

ſalis, qui partem deſenſaret aduerſam, priuilegiū apoſt. ſed. eccleſiæ lotrē. edeſſum duximus innouandum, ita tamē, vt per innouatiōem ipſius eidē eccleſiæ nō plus iuris accreſcat, quā per priuilegia prædeceſſorum noſtrorū obtinuit: cum per hoc nō noui ei concedere, ſed antiquū ius conſeruare velimus.

Idem Colubrien. epīſcopo.

Eccleſia vtens duplici priuilegio exemptionis, licet ſuccubat ex vno, poteſt nihil minus ex alio ſe innuare & obtinere: nec tenetur exemptus promittere obedientiam diocēſano: vigore tamen exemptionis non poteſt ſine licentia diocēſani eccleſiam conſtruire in loco non exempto: & ſi exemptus de factis in loco non exempto conſtruit eccleſiam, cedit iuri epīſcopi.

Capitulum. xxiij.

Cū olim propter quaſtiones quas aduerſus priorem & canonicos monaſterij ſanctæ Crucis habebas, pro quibz ad audientiam noſtram fuerat appellatum, morā feceris longiorem, quia pro parte altera nullus cōparuit reſponſalis, eidem certum terminum duximus præſtigendū, in quo venirent vel mitterent ſuper priuilegiis omnibus & libertatibus quæ à Romano pontifici. vel ab M. quondam Colubrien. epīſcopo ſe habere dicebāt, & ſuper aliis quaſtioniſus aduerſus eos à Colubrien. eccleſiā intentatis definitiuā ſententiā recepturi: & infra. Interim autem vtrique parti liceret corā dilectis filiis tuis de Alcobatia, & de Sarra abbatibus, & fra. monacho Alcobatie, quibus cauſa prius fuerat delegata, pponere ac probare ſi quid aliud proponēdum duceret ac probandū: & infra. Iudices autem ſufficienter actum eſſe de cauſa credentes, monaſterium ſanctæ Crucis in expellis quas per quadrienniū occaſione huiusmodi negocii iuraueras te feciſſe, damnarūt, inſirmantes ſua ſententia libertatem quā dictus M. Colubrien. epīſcopus contulerat monaſterio ſanctæ crucis, canonicorū aſſenſu per portarium regis extorto. Præterea quā idē M. prædeceſſor tuus fuerat canonicus regularis: & duo milia marabatinorū, quæ acquiſierat, in epīſcopū iam promotus monaſterio dederat memorato: ipſum ad reſtitutiōem eorū iudices condēnarunt. Insuper eccleſiās omnes, quas monaſterium præter epīſcopi Colubrie. aſſenſum propria authoritate fundarat (quia pars ſanctæ Crucis nec preſcriptione, nec deſenſione aſſiſtentiā contra ſe factū oblitierat) iudicari in ius Colubrienſis eccleſiæ cū fructibus mediij tēporis reuocari: & infra. Tandē procurator monaſterij propoſuit ſententiā non valere nec tenere. Quod ſi alias etiam ſententiā memorata teneret, quia tamen monaſterium fuit indefenſum, nec exhibita

Bb ij fuerant

Decretalium Gregorij Lib.v. Tit.xxxiiij.

fuerat coram eis privilegia libertatis (ne delictum persone in damnum ecclesie redundaret) debebat ad exhibitionem privilegiorum suorum admitti: quod sibi concedi de solita benignitate sedis apostolice postulavit. Nos igitur attendentes, quod eadem privilegia non solummodo pro libertate monasterij faciebant, sed etiam exprimebant ius nostrum, & ecclesie Romanae iustitiam tuebantur: ne in nos monasterij lesio redundaret, ad privilegia exhibenda partem eius de gratia duximus admittenda: & infra. Distinguentes itaque inter libertatem per praedictum episcopum ecclesiae ipsi concessam, & libertatem quam ei longe ante tempus ipsius episcopi apostolice sedes indulgit, quia nobis constat extortum fuisse in episcopi concessione canonicorum assensum, & concessionis paginam in aliquot lineis habuisse raturas, & subscriptiones singulas fuisse singulis subscribentium manibus adnotatas, scriptum autem quod nobis exhibitum fuerat, nec raturam praecedere, nec esse variis subscriptionum manibus variatum, sed a primo ad ultimum eadem manu conscriptum, libertate ab ipso episcopo concessam per extortionem irritam decernimus & inanem, super hoc sententiam delegatorum iudicum confirmantes. Quia vero evidenter agnovimus ex privilegiis antedictis predecessores nostros ecclesie sancte Crucis libertatis privilegium indulxisse, & quod in ea possessione tandem fuerat libertatis, quod aliis etiam cessantibus praescripserunt libertatem ei a predecessoribus nostris indultam, auctoritate apostolica confirmamus, tibi super hoc silentium imponentes. Super hoc autem in nullo sententiae delegatorum iudicum derogamus, cum ipsi de hac non cognoverint libertatem: & infra. Cumque libertatem a predecessoribus nostris indultam monasterio confirmamus, ad ius professionis (quod est contrarium libertati) monasterium decernimus non teneri, non derogantes iudicibus delegatis, quibus libertatis privilegia non fuerant praesentata: in ceteris autem latam a praedictis iudicibus sententiam pro Colubrien. ecclesia confirmamus.

Idem episcopo & magistro G. Lemovicensi.

Contra privilegia ecclesiae minori spacio quadraginta annorum non praescribuntur. hoc dicitur secundum verum intellectum. Cap. xv.

Accedentibus ad praesentiam nostram abbas & conventus Nantacen. ex una parte, & templariorum de Tocen. ex altera procuratoribus, procurator monachorum proposuit, quod cum decimas terrarum de Sarcole diu quiete possederint antequam ad templariorum dominium pervenissent, & postquam templarii terras acquirere praedictas, decimas earundem per .xl. annos &

De privilegiis & excessibus &c.

379

nos & amplius pacifice possedissent, nunc eis ipsas subtrahere non verentur: & infra. Discretionem vestram mandamus, quatenus si abbas & monachi sufficienter ostenderint, quod a templariis decimas de terris praedictis per .xl. annos continue perceperint sine lite, vos ad praestationem ipsarum templarios compellatis. Cum enim tanto tempore contra indulta privilegia decimas soluerint, eis renunciasse tacite praesumuntur. Quod si in probatione defecerint, ab ipsorum impetitione templarios absoluetis: ipsi super hoc silentium perpetuum imponentes.

Idem episcopo Lingonensi.

Exemptio ratione certa rei vel certi loci, non censetur exemptio respectu alterius rei vel loci. hoc dicitur. Et est textus notabilis, & multum allegabilis. Capitulum. xvi.

Cum capella ducis Burgundiae gaudere dicatur huiusmodi privilegio, quod nullus archiepiscopus vel episcopus in personas canonicorum eiusdem capellae suspensionis vel excommunicationis aut interdicti sententias audeat promulgare: quidam capellae supradictae canonici, qui parochiales ecclesias a te tenent, occasione privilegii praebati, in his etiam quarum iurisdic-tio ad te pertinet, ita se dicunt exemptos, ut quantumcunque grauter interdum excedant, tuae correctioni reculant & sententiae subiacere. Quocirca mandamus, quatenus in quantum exempti sunt eiusdem ratione capellae, apostolicis privilegiis deferas reuerenter: sed in quantum ratione parochialium ecclesiarum vel alias iurisdictionem tuam respicere dignoscitur, officij tui debitum in eisdem libere prosequaris.

Idem abbati & fratribus Eua-sen. conuobij.

Per exemptionem concessam monasterio, capella sibi subiecta non censetur exempta. Capitulum. xvii.

Ex ore sedentis in throno procedit gladius: hic acutus, quoniam etiam ex ore Roma potius rectissima debet exire sententiae: quae contra iustitiam nulli parcat, sed reddat unicuique, quod suum est. Cum igitur inter vos & Vigor. episcopum super monasterij vestri subiectione ac libertate controuersia verteretur, monasterij vestri proposuit procurator, quod idem monasterium ab ipsa sui fundatione liberum extitit & exemptum: & ad hoc probandum privilegia predecessorum nostrorum inducens, unum Constantini, & alterum Alexandri, necnon indulgentias Cle. & Celest. quorum usum continuum a longis retro temporibus per depositiones testium ostendere nitentur: & infra. Porro in privilegio Constantini. quiddam contineri perspicitur, per quod idem conuobium videtur ad iurisdictionem episcopi pertinere: videlicet quod abbas

Bb iiij eiusdem

* Vide. l. fi. C. ubi v. v. ad. non dat. cum not.

Decretalium Gregorij Lib.v. Tit. xxxiiij.

eiusdem primū locum post Vigorē præsulē semper obtineat. Vnde cū locum ipsum obtinere nō possit in generali cōcilio, neq; in provinciali: quoniam absonū esset, vt abbas primus post illū super alios episcopos residere relinquitur ergo q̄ locum illū in episcopali synodo itelligatur habere: quare tenetur ad synodū episcopale accedere, ac per hoc ipsius statuta recipere ac seruare. In priuilegio vero Alexandri pape quiddā aliud cōtinetur, per quod diocesanus episcopus in eodē cōnobio iurisdictionē suā, et nō in omnibus, in quibusdā tamē retinuisse videtur: cū in illo dicatur q̄ Vigor, epi ab eiusdē loci fratribus aliquid iniuste nō exigat, sed his tantū cōtēti permaneat, quæ p̄decessores eorū antecessorib⁹ suis cōstat rationabiliter impedisse: vnde cōstat q̄ abbates episcopis aliqua de suis exhibere tenerētur. Nos igitur his & aliis diligētē auditis: cum neutra parte sit probata præscriptio, sentēcialiter definimus, q̄ Eusebii cōnobii liberū est in capite, tāquam ab episcopali iurisdictione prorsus exemptū, & soli Ro. ec. subiectū, tutela tamen ipsius Cantua. archiepiscopo reseruata. in mēbris autē quæ non probātur exempta, diocē. episcopo ipsum subiacere decernimus: ppter quod abbas ad synodū eius debet accedere, primumq; locum post Vigor. episcopum obtinere: pro ipsis quoq; mēbris nō exemptis idem abbas tenetur Vigor. episcopo exhibere reuerentiā, obsequiū & honorē: quibus Vigorē episcopus sibi competētē exhibitus debet manere cōtēntus.

Idem Aufonē. episcopo.

Receptus sub protectione papæ, per hoc non censetur exemptus. hoc dicit.

Capitulum. xviii.

Ex parte tua fuit quæsitum, vtrum clerici & laici qui literas protectionis ostendūt, in quibus personæ suæ expressio nominē cū omnibus rebus suis sub apostolica protectione cōstitere declarantur, à iurisdictione episcopi diocesani sint exempti. Nos autem respond. t. quod per literas huiusmodi ab episcoporum suorum potestate minime subtrahuntur.

Idem Eliden. episcopo.

Religiosi quibus à papa concessum est, vt ecclesias si subiectas possint in proprios r̄sus conuētere: non auctoritate propria, sed à diocesana loci possessionem illarum ecclesiarum recipere debent, nisi in priuilegio aliud exprimitur.

Capitulum. xix.

Astoralis officij: & infra. Interrogasti vtrum vris religiosus, quib⁹ à sede apost. est indultū vt ecclesias suas in proprios vsus possint cōuētere: decedentibus personis earum, si p̄cat auctoritate propria possessionē earūdem intrare, vel p̄cat diocē.

De priuilegiis & excessib. priuilegiatorū. 380

diocē. episcopum in ipsa sint potius inducendi. Ad quod respon. nisi forte in indulgentia summi pontificis id cōtineatur expressum, suo episcopo inconsulto in possessionem ipsarum eis non est licitū introire: quia per indulgentiam huiusmodi episcopali iuri non credimus derogari.

Idem episcopo & capitulo Tripol.

Si propter cuius delictum possum est interdictum, illud non seruat: alii nihilo minus seruare tenentur: secus si ille non seruat, in cuius fauorem latum fuit.

Capitulum. xx.

Petit per se apost. edoceri, vtrum cū propter hospitalarios vel tēplarios ciuitas vestra generali supponitur interdictū, eisdem nō seruantibus, vos illud teneamini obseruare? Ad quod duximus respondendum, quod illorum excessus vobis non præbet licentiā excedendi. Sed si præfati hospitalarij vel templarij priuilegiōrū suorum sine excesserint, violando temere interdictū quod pro eis fuerat promulgatum: ne videantur de aliorum hesu ridere, vos in penā presumptionis eorum quamdiu ipsi violauerint interdictū, de nostra licentia celebretis.

Idem.

Priuilegium concessum monasterio, vt eius monachi excommunicari non possint, intelligitur de monachis existentibus in monasterio, vel in ecclesiis sibi subiectis: vtrouque iure hoc dicit. Et est casus quostilianus.

Capitulum. xxi.

Quoniam per confessionem constat partis aduersæ, quod Nephelinus episcopus ius episcopale percipit in ecclesia sancti Basilij de Flago. credimus quod non obstāte illo capitulo priuilegij quod monasterio est indultū, vt nullus episcopus ecclesias vtroq; iure illi subiectas interdictū supponere, vel monachum seu clericum eiusdem monasterij synodare vel excommunicare præsumat, præfatus episcopus possit interdicare dictam ecclesiam, & excommunicare monachum seu clericum vestrum ad eius regimen deputatum, cum alterutrum de iure fuerit faciendum: quoniam illud capitulū esse intelligendum videtur de monachis aut clericis in ipso monasterio permanentibus, vel ad ecclesias destinatis vtroque iure sibi subiectas.

Idem Londonē. archiepiscopo. apo. se legato.

Episcopus remittens alicui ecclesie decimas episcopales indēfinitē, remississe videtur non solum præteritas, sed & futuras. Et est casus notabilis.

Capitulum. xxii.

Bb iij

Quia

Decretalium Gregorij Lib.v. Tit.xxxiij.

Quia circa: & infra. Quæsiuit, utrum monachi omniū sanctorum, priuilegium prædecessoris tui super episcopali- bus decimis retinendis indultum, extendere valeant ad possessiones acquisitas & postmodum acquirendas? Super quo tale damus responsum, quod si decimarū illarū remissio facta extiterit secundū canonicas sanctiones, prædecessor tuus indefinitē decimas episcopales monasterio remittēdo (cū nihil exceperit, & potuerit exceperisse, ac in beneficiis plenissima sit interpretatio adhibēda, nec debeat vna eadēque substantia diuerso iure censeri) intellexisse videtur non solum de decimis possessionum illius temporis, sed futuri.

Idem in concilio generali.

Ponit concilium ordinem quatuor patriarchalium sedium vsque ibi seruata. vbi ponit tria priuilegia ipsarum. Primum, quia dant pallium. Secundum ibi, dominica, quia ante se Crucem deferri faciunt, præterquam in casibus hic exceptis. Tertium ibi, in omnibus, quia ad ipsos appellatur, & in hoc præstat: ibi, salus. Ca. xxiii.

Antiqua patriarchalium sedium priuilegia renouantes sancta vniuersali synodo approbata sancimus, ut post Romanam ecclesiam (quæ disponente domino super omnes alias ordinariæ potestatis obtinet principatum, utpote mater vniuersorum Christi fidelium & magistra) Constantinopolitana primum, Alexandrina secundum, Antiochena tertium, Hierosolymitana quartum locum obtineat: seruata cuiuslibet propria dignitate: ita quod postquam antistites earum à Romano pontifice receperint palliū (quod est plenitudinis officij pontificalis insigne) præstito sibi fidelitatis & obedientiæ iuramento, licenter & ipsi suis suffraganeis pallium largiantur, recipientes pro se professionem canonicam, & pro Romana ecclesia sponsonem obedientiæ ab eisdem. * Dominica vero Crucis vexillum ante se faciāt vbique deferri, nisi in vrbe Romana, & ubicunque summus pontifex præsens extiterit, aut eius legatus vtens insignis apostolicæ dignitatis. In omnibus autem provinciis eorundē iurisdictioni subiectis, ad eos (cū necesse fuerit) prouocetur: salus appellationibus ad sedem apostolicam interpolatis: quibus est ab omnibus humiliter deferendum.

Idem in eodem.

Priuilegium religiosi concessum ut possint sepelire confratres suos tempore interdicti, intelligitur de illis confratribus, qui licet maneant in seculo, obtulerunt se tamen ordini mutato habitu seculari, vel de illis qui bona sua eis dederunt vsufructu retento. hoc primo

De priuilegiis & excessibus &c.

381

primò. Priuilegium religiosi concessum quo eis venientibus ad locum interdictum, semel in anno aperiuntur ecclesie, ut celebrentur in eis diuina, intelligitur quod vna tantum sola ecclesia aperiatur in loco, hoc secundo.
Capitulum. xxviii.

Vt priuilegia quæ quibusdam religiosi Romana cōcessit ecclesia, permaneant inconcussa, quædam in eisdem duximus declaranda, ne minus sanè intellecta pertrahantur ad abulum propter quem possint merito reuocari, quia priuilegiū meretur amittere, qui permissa sibi abutitur potestate. Sanè quibusdam regularibus apostolica sedes indulget, ut his qui fraternitatem eorum assumpserint, si forsitan ecclesie ad quas pertinent, à diuinis officiis fuerint interdictæ, ipsique mori contigerit, sepultura ecclesiastica non negetur, nisi excommunicati vel nominatim fuerint interdicti. Suos quoque confratres, quos ecclesiarum prælati apud ecclesias suas non permiserint sepeliri, nisi excommunicati vel interdicti fuerint nominatim, ipsi ad ecclesias suas deferant tumulandos. hoc autē de illis confratribus intelligimus, vel qui adhuc manentes in seculo eorū ordini sunt oblati, mutato habitu seculari: vel eis qui bona sua dederat inter viuos, retento sibi (quamdiu in hoc seculo vixerint) vsufructu: qui tamen sepeliantur apud ipsorū regularium vel aliorum non interdictas ecclesias, in quibus elegerint sepulturā: ne si de quibuslibet ipsorum fraternitatem assumentibus fuerit intellectum, pro duobus aut tribus denariis annuatim sibi collatis dissoluatur pariter & vilescat ecclesiastica disciplina: certam tamen & ipsi remissionem obtineant ab apostolica sibi sede concessam. Illud etiam quod huiusmodi regularibus est indultum, ut si qui fratrum suorum, qui ab eis missi fuerint ad recipiēdas fraternitates siue collectas, in quamlibet ciuitatem, castellum, vel vicum aduenerint, si forte locus ille à diuinis officiis sit interdictus, in eorum iucundo aduentu semel in anno aperiuntur ecclesie, ut exclusis excommunicatis diuina ibidem officia celebrentur: sic intelligi volumus, quod in eadē ciuitate aut castro aut villa vna tantum ecclesia eiusdem ordinis fratribus semel (ut dictum est) aperiatur in anno: quia licet pluraliter dictum sit, quod in eorum iucundo aduentu ecclesie aperiuntur, non tamen ad ecclesias eiusdē loci diuisim, sed prædictorū locorū coniunctim fano referendū est intellectu: ne si hoc modo singulas eiusdē loci visitarent ecclesias, nimium vilipendi cōtingeret sententiam interdicti. Qui vero cōtra declarationes prædictas quicquam sibi vsurpare præsumpserint, graui subiaceant vltioni. * eccle.

Idem

* Qua potestatem primum. vide l. placet. C. de inbe-
mus. C. de sacrosan.

Decretalium Gregorij Lib.v. Tit.xxxiij.

Idem in eodem.

Tempore generalis interdicti, episcopi nō prohibiti, qui non sunt culpabiles interdicti, etiam celebrare possunt. Et hodie istud non est privilegium episcoporum, sed ius commune: ut in ea sede sen. excom. in. vi. Et ibi plene habetur an & quando & qualiter possit celebrari tempore interdicti. Capitulum. xxv.

Quod nonnullis est religionis indultum, in fauorem pontificalis officij ad episcopos extendētes, concedimus, ut cum commune terrę interdictum fuerit, excommunicatis & interdictis exclusis possint quādoque ianuis clauis suppressa voce & non pulsatis campanis diuina celebrare officia: nisi hoc ipsum eis expresse fuerit interdictum. Verū hoc illis concedimus, qui causam aliquam nō pręstiterint interdicto, nec quicquam doli vel fraudis ingesserint, tale compendium ad iniquum dispendium pertrahentes.

Hono. iij. archiepiscopis & episcopis in quorum dioc. monasteria & prioratus Cluniacen. monasterio subiecta cōstitūt.

Privilegia non sunt violanda etiam indirecte, hoc dicit generaliter. Capitulum. xxvi.

Quanto amplius, & infra. Sane dilecti filij abbas & conventus Cluniacen. grauem nobis querimoniam obtulerunt, quōd quidam vestrum & vestrorum officiales, cum in eos & sui ordinis monachos nō possint excommunicationis & interdicti proferre sententias, eo quōd super hoc apostolicę sedis priuilegiis sunt muniti: in eos qui moueat in molendinis, vel coquant in furnis eorum, quicquid vendēdo seu emendo, aut aliis eis communicant, sententias proferunt memoratas: & sic apostolicarum priuilegiarū non vim & potestatem, sed sola verba seruantes, dicti ordinis monachos quodammodo excommunicant, dum eis alios communicare non sinunt. Ex quo illud etiam euenit inconueniens, ut ipsi monachi quantum ad hoc iudicentur indieto Iudeorum, & qui eis communicant in prædictis, maiorem excommunicationē incurrant, quā etiam excommunicatis communicādo fuerint incursum. Nolentes igitur hæc crebris ad nos clamoribus iam perlata, ulterius sub dissimulatione transire: vobis vniuersis & singulis mādāmus, quatenus huiusmodi sententias in fraudem priuilegiarum nostrarum decetero non feratis: quia si super hoc ad nos denuo clamor ascenderit, non poterimus conuiuentibus oculis pertransire, quin promulgatores talium sententiarum seueritate debita castigemus.

Idem V. quondam Anglorum reginę illustri

De priuilegiis & excessib. priuilegiatorū. 382

Qui in habitu & tonsura & ceteris ut laici conuersantur, deprehensi in maleficiis se pro clericis non defendunt, ita communiter summatur. Capitulum. xxvii.

Ex parte tua fuit propositum quōd nonnulli literati, quos nec habitus nec tonsura clericos profitentur, in terra tue iurisdictioni subiecta degentes, cū deprehenduntur in aliquibus forfactis, ut iurisdictionem tuā eludant, & debitam pro delictis ultionem euadant, assumunt seu etiam resumunt tonsuram abiectā, seu habitum clericalem, licet ante pro laicis ab omnibus haberentur. Ne igitur tonsura vel habitu sic resumpro malitia foueatur, si tuam iurisdictionem exerceas in huiusmodi delinquentes, qui sine tonsura & habitu in delicto fuerint deprehensi, æquanimiter duximus tolerandū: cū malitiis hominum indulgeri non debeat, sed potius obuiari. Idem.

Parisijs & in locis vicinis ius civile legi non debet. Ca. xxviii.

Super specula. & infra. Sane licet sancta ecclesia legū secularium non respuat famulatum, quę a iustitię & iustitię vestigia imitantur: quia tamen in Francia & nonnullis prouincijs laici Romanorum imperatorū legibus nō vtuntur, & occurrunt raro ecclesiasticę causę tales, quę non possint statutis canonici expediri: ut plenius sacrę pagine insinuetur. & infra.

Firmiter interdiciamus, & districtius inhihemus, ne Parisiis, vel in ciuitatibus seu alijs locis vicinis quisquam docere vel audire ius civile pręsumat. Et qui contra fecerit, nō solum a causarum patrocinij interim excludatur, verum etiam per episcopum loci excommunicationis vinculo innodetur.

Idem episcopo Barocen.

In nouatio priuilegij ius nouum non inducit, sed vetus conseruat.

Capitulum. xxix.

Quia intentionis nostrę, & infra. Cū innouatio nec ius nouum conferat, nec etiā tollat veterem in eo statu esse volumus, in quo tempore impetratę innouationis dignoscere extitisse. Ceterum nullum per hoc intendimus iuris eidem monasterio competentis præiudicium generari.

Idem.

Priuilegiati ut ubique possint cum altari viatico celebrare, hoc possunt sine licentia prælatorum. Capitulum. xxx.

In his quę ad cultum diuinum facere dignoscuntur, nō maligna, sed benigna esset potius interpretatio faciēda. Vnde mirari cōpellimur, quōd cum fratribus prædicatoribus & minoribus duximus indulgendum, ut ubicunq; fuerint, sine parochialis iuris præiudicio cū altari valeant viatico celebrare: quidam

Decretalium Gregorij Lib.v. Tit.xxxiiij.

quidam nimis stricte interpretado indulgentiam nostram, nituntur asserere, quod per eam predicti fratres prater prelatorum adfensum facere hoc non possint: propter quod eos celebrare iuxta indulgentiam apostolicam non permittunt. Cum autem eis nihil conferret memorata indulgentia, sine qua id prelati annuentibus liceret eisdem, fraternitati tue mandamus quatenus interpretatione huiusmodi reprobata, dum tamen ab aliis, que iure parociali proueniunt prorsus abstineat, datam eis sic licentiam celebrandi autoritate nostra non differas publicare, ita quod dicti fratres aliquam ex indulgentia nostra videantur in hoc gratiam consecuti.

Gregorius nonus maioris ecclesie & Christianitatis decano & archid. Lincoln.

Privilegium de decimis noualium non soluendis, non comprehendit decimas tempore privilegii impetrati possessas ab aliis, nisi de possessione aliter in privilegio fiat mentio. Cap. xxx.

Vidum inter priorem & conuentum de Buteñ. ex parte vna, & priorissam & moniales de Capelle ex alia, super decimis lite mota: & infra. De consilio fratrum nostrorum decernimus iuri predictorum prioris & conuentus super decimis noualium, in quarum erat possessione tempore illo quo indulgentie apostolicie impetrata fuerunt, a parte altera de decimis noualium non soluendis non debere per eas non facientes de hoc aliquam mentionem, praiudicium generari.

Idem.

Confratres privilegiorum, nisi se ad eos in totum transferant, ad episcopalia iura tenentur. Cap. xxxii.

Quidam (sicut adseris) in privilegiorum fraternitate recepti, nolunt tibi de iuribus episcopalibus respondere. Verum quamdiu huiusmodi fratres moram in domibus suis fecerint, eos compellere poteris ad dicta iura tibi integre persoluenda.

Idem Arelaten. capitulo.

Quid ad privilegium retentionis decima, semel nouale semper esse nouale. Capitulum. xxxiii.

Consultationi vestra. b. r. quod terra de qua non extat memoria quod aliquando culta fuisset, redacta per religiosos viros nouiter ad culturam, perpetuo debet quo ad immunitatem de non soluendis decimis noualium iure censi, cum aliis nonnunquam contingeret indulgentiam de noualibus plus eis dispendij, quam utilitatis adferre.

De pur-

De purgatione canonica.

383

De purgatione canonica. Tit. xxxiiij.

Ex concilio Triburiceñ.

Infamatus fide dignus per iuramentum se purgat, alias secus: censetur non idoneus enormiter peccans. Cap. i.

Nobilis homo vel ingenuus si in synodo accusatus crimine negauerit, si fidelem eum esse sciuerit, cum duodecim ingenuis se expuret. Si autem antea deprehensus fuerit in furto, aut periurio, aut falso testimonio, non admittatur ad iurandum: sed ei (sicut qui ingenuus non est) purgatio indicatur.

Ex concilio Agathen.

Infamatus tertio monitus se non corrigens, usque ad purgationem ab officio suspenditur. Cap. ii.

Si quis presbyter negligens vite suae prauis exemplis male de se suspicari permiserit, & populus ab episcopo iuramento seu banno Christianitatis adstrictus infamiam eius patetecerit, certique accusatores criminis eius defuerint, admo- neatur primo seorsum ab episcopo, deinde sub duobus vel tribus testibus: & si non emendauerit, episcopus eum publica increpatione admoneat. Si vero nec sic se correxerit, ab officio suspendatur usque ad condignam satisfactionem, ne populus fidelium in eo scandalum patiatur.

Ex concilio Melden.

Etiam regulares purgant se de delicto secundum regulam canonicam. Capitulum. iiii.

Moniales si libidinibus inservire accenserent, & manifeste detegi non valuerint, erga regulam suam opinionis malam famam canonicè purgare cogantur.

Ex eodem.

Si delictum est probabile, non indicitur purgatio, alias secus. hoc dicit quo ad titulum. Capitulum. iiii.

Si quis de gradu ecclesiastico raptoribus alienarum spon- sarum se consensorem vel interventorem manifeste pra- diderit, a proprio gradu repellatur. Et si verisimilibus exinde suspicionibus fuerit propulsatus, canonicè se expuret.

Innocentius Papa. iij. Aquilegien. patriarche, & Mantua. episcopo.

Infamatus contra quem crimen probari non potest, debet se purgare iuramento de veritate: compurgatores rei de creulitate.

Capitulum quintum.

Quoties

Decretalium Gregorij Lib. v. Tit. xxxiiij.

illud etiam improbamus, quod licet contra eum nullus accusator legitimus appareret, ex officio tuo tamen (fama publica deficiente) voluisti plenius inquirere veritatem. Attendentes autem vulgatam infamiam, graue scandalum, & vehementem suspicionem ex testium dictis obortam, quæ contra decanum facere videbatur, cum propter eorum quodlibet ei esset purgatio indicenda, & seruantes iustitiam, & mollietes rigorem, purgatione ei quatuordecim manus sui ordinis duximus indicendam. Ipsum igitur ad te remittetes, ut ibi purgetur, ubi noscitur infamatus: mandamus quatenus accitis tecum Nisern. & Parisien. episcopis, indictam ei purgationem accipias: ita tamen ut qui ad eius purgationem processerint comprobadam, sine fide catholici, & vita probati, qui conuersationem & vitam ipsius non tam moderno tempore nouerint, quam transacto. Purgatione vero recepta, beneficium ei restituere non postponas. Io. ponam autem familiaritatis illius quam cum hæreticis scienter habuisse dignoscitur, eum ab officio volumus manere suspensum, donec scandalum sopiatur: ita tamen ut publice familiaritatem hæreticorum abiuret. Præcipias insuper ei districtè, ut in prædicta & aliis villis circumpositis profiteatur & prædicet fidem catholicam, ac confundat & detestetur hæreticam prauitatem: sic deinceps vitam suam bonis adornans operibus, ut infamia conuertatur in bonam famam, & omne scandalum & suspicio de catholicorum mentibus deleatur. Quod si forsan in purgatione defecerit: eum ecclesiastica disciplina mucrone præcellat, & ab officio & beneficio depositum, ad agendam penitentiam in arctum monasterium detrudere non omittas.

Idem abbati sancti Dionysij, & presbytero sancti Martini.

Breue est, nec potest aliter summari.

Cap. xi.

Cum dilectus: & infra. Illud autem vos attendere volumus & mandamus, ut tales ad purgationem admittantur personæ, quæ vicinæ sunt & honestæ.

Idem.

Si infamia etiam non habet ex probabilibus coniecturis, non est de necessitate indicenda purgatio, potest tamen indici ad infamiam purgandi.

Capitulum. xxi.

Cum in iuventute sua: & infra. Quia vero pater filium quem diligit corripit, nos Quincien. episcopo per litteras nostras ad maiorem cautelam iniunximus, ut ab illius familiaritate cessando taliter se haberet, quod sinistra de ipso suspicio non possit haberi: sed inimicus homo rescriptum litterarum subripies, apud regem & regni magnates ipsum nequiter publicauit

De purgatione canonica.

385

blicauit, ut sic deberet amplius infamari. Vnde nos tantam mulorum nequitiam attēderes, licet pulsati fuimus multoties contra eum, nunquam tamē aduersus ipsum potuimus commoueri, sciētes quod dictum vnus facile sequitur multitudo. Vbi vero idē episcopus ad Strigonē. metropolim extitit postulatus, quidam qui super ipsa postulatione aduersabatur eidem, ut promotionem ipsius facilius impedirent, illius criminationis carbones redaccēdere sunt moliti. Vnde quidam procurator ipsius de consilio amicorum suorum, qui super hoc bonum velum habebat, sed non secundum sciētiā: cepit eum instantia postulare, quatenus eidem episcopo purgationem canonicam faceremus indici, ut suam innocentiam demonstraret. Nos autem postulationem huiusmodi minus prouidam reputātes, procuratorem ipsum ab ea semper volumus reuocare: & infra. Ceterum quia procurator instabat, compulsi fuimus (non iuris necessitate, sed importunitate patētis) ut per vos ei purgationem canonicā cum duobus abbatibus mādāremus indici: minus prouidē tunc fiebat, quia Strigonē. ecclesiæ suffraganei vix eo tempore purgarent eundē, qui in facto postulationis contradicebant eidem: & suffraganei Colocen. ecclesiæ ipsum minimē tunc purgarent: quia inter eum & Colocen. archiepiscopum de Strigonē. metropoli cōsentio vertebatur: vnde cum non sint alij pontifices in Hungaria, merito videbatur quod per episcopos regni sui non posset in illo articulo se purgare.

Idem Tyroncū. archiepiscopo.

Compurgator inquit de credulitate.

Cap. xiii.

De testibus: & infra. Illi verō qui ad purgandam alicuius infamiam inducuntur, id solum tenentur iuramento firmare, quod veritatem credunt eum dicere, qui purgatur.

Idem Floren. episc.

Infamatus super defectu natalium non debet promoueri, nisi prius se purget.

Capitulum. xiiii.

Accedens ad præsentiam nostram T. diacono humili nobis insinuatione monstrauit, quod cum à suis xmulis diceretur quod esset filius sacerdotis, tu eum nec promouere voluisti: nec permisti ab alio promoueri. Quocirca mādāmus quatenus si publicè fuerit nota rescriptus, & de ipsa tibi legitime constare non poterit purgatione ab ipso recepta, ipsum non differas propter hoc ad sacerdotis officium promouere: quia ecclia non sit nota delicti, est tamen nota defectus impediētis ad sacros ordines promouendum.

Cc Idem

Decretalium Gregorij Lib.v. Tit.xxxiiij.

Idem Eugen. abba. & Scholastico Mutin.

Super notorio crimine non est indicenda purgatio, & pendente causa super criminibus coram Papa delegato, purgatio ab ordinariis super eis recepta non tenet. Capitulum. xv.

Cum dilectis filiis H. presbytero, & G. procuratori O. clerici, T. capellanum nostrum concesserimus auditorem, idem procurator proposuit quod cum dictus presbyter super incestus crimine fuisset publice infamatus, Costan. episcopus ordinarius iudex ei purgationem indixit: qui cum se purgare nequisset, ab ipso fuit suis ecclesiis sententialiter destitutus: quas ipse nihilo minus detinuit per violentiam occupatas. Cumque idem presbyter cuiusdam consanguinei sui uxorem publice detineret, ad petitionem plebani de ponte, & quorundam aliorum clericorum Costan. dioc. iudicibus dicimus literas destinasse, ut si dictus presbyter super crimine adulterij & incestus coram ipsis se purgare non posset, ipsum poena debita castigarent: qui cum constitisset eisdem & idem presbyter pro eo quod in purgatione defecerat, ab episcopo memorato fuerat condemnatus, ipsum utpote contumacem praedictis ecclesiis per sententiam priuauerunt, maxime cum de incestu & adulterij crimine tanquam de notorio liqueret eisdem, abbati sancti Galli (ad quem illarum ecclesiarum donatio pertinebat) potestate liberam concedentes ecclesias illas personis aliis conferendi: qui eas postea supradicto O. clerico assignauit: & infra. Dicitur vero presbyter inter cetera respondit, quod processus iudicum praedictorum debebat merito retractari, cum lite non contestata procedere praesumpserint contra eum adiciens quod purgationem indicitam ab electo Costan. curauerit exhibere: & infra.

Hic igitur & aliis plenius intellectis, licet literae illae quae ad praedictos iudices impetratae dicuntur, vel ipsarum transcriptum ostensum non fuerit coram nobis, quia tamen ex tenore relationis ipsorum, quam dictus procurator exhibuit, ac si literae ipse ostense fuissent, nobis constitit euidenter iudices ipsos praetermissis iuris ordine processisse: tam processum eorum, quam contestationem ecclesiarum a praedicto abbate de mandato ipsorum factam, auctoritate apo. retractamus, praefertim cum relationis ipsius series repugnantia contineatur, & aduersa. Dicitur enim quod crimen eiusdem presbyteri usque adeo publicum fuerat & notorium, quod nullus inficiationi locus penitus existeret, utpote cuius uireris uicinia populus testis erat: & tamen ibidem praemittitur, quod eidem presbytero terminum peremptorium praesixerunt, in quo (si posset) super infamia praedictorum criminum

De purgatione canonica.

386

hum canonicè se purgaret: cum nimirum si crimen notorium existeret, non erat illi indicenda purgatio, sed in eum condemnationis sententia promulganda: & infra. Si uero nullus apparuerit legitimus accusator, & ipsum inueneritis apud bonos & graues super praedictis criminibus, vel ipsorum altero infamatum: purgationem ei canonicam indicatis, non obstante quod coram praedicto electo dicitur se purgasse: cum iudicio pendente coram iudicibus delegatis, non debuerit ordinarius purgationem indicere infamato.

Idem.

Non sufficit prelato de criminibus infamato iurare cum se purgat, quod sit immunis ab illis criminibus, sed iurare debet quod post suam promotionem illa crimina non commisit. Cap. xvi.

Acepimus literas, quibus nobis intimare curastis, quod apostolico mandato super indicenda purgatione archiepiscopo Bisuntin. recepto, ipsum citastis ut decuit: qui ad diem praefixum comparuit coram vobis, iuramentum purgationis offerens sub hac forma, videlicet quod immunis erat ab illis criminibus super quibus se purgare debebat: & infra. Ipse uero ad praesentiam nostram accedens, humiliter supplicauit, ut saltem super purgatione incontinentiae dignaremur temperare rigorem, quia non deberet asserere, quod a natiuitate sua nunquam passus fuerit lapsum carnis. Porro cum ab eis non credatur exactum fuisse huiusmodi iuramentum, potius forte praesumimus quod alia de causa volebat sub praescripta forma iurare: videlicet quod immunis erat ab illis criminibus de quibus fuerat infamatus, tanquam dimissis per poenitentiam iam esset immunis ab illis: sed hoc iurare non parum temeritatis existeret: cum beatus Iob dicat. Etiam si simplex fuero, hoc ipsum ignorat anima mea: & infra. Ideoque praescriptam purgationis formam secundum quam idem archiepiscopus obtulit se purgare, reprohamus, utpote indiscretam, temerariam, & ineptam: iniungentes eidem, ut si uoluerit & potuerit secundum hanc formam se purgare, secundum sanum intellectum, quem ei duximus exprimendum, videlicet quod illa crimina grauiora, id est, simoniam, venditionem iustitiae, atque incontinentiam, de quibus infamatus exiit, iuret se minime commisisse postquam ad archiepiscopalem promotus est dignitatem, & compurgatores sic iurent, quod credunt eum uerum iurasse: quo facto vos illum dimittatis in pace, alioquin &c.

De purgatione vulgari. Tit. xxxv.

Celestinus tertius.

Ce ij Duella

Decretalium Greg. Lib. v. Tit. xxxv. & xxxvj.

Duella & alia purgationes vulgares prohibita sunt, quia per eas multoties condemnatur absoluitur, & deus tentari videtur. hoc dicit totus titulus.

Capitulum. i.

Vra suscepti regiminis: & infra. Cum. t. f. dux erit sedem apost. consulenda, vtrū super ecclesiarum possessionibus duella debeant sustineri: Tux duximus sollicitudini respondendum, q. in eo casu vel aliis etiam hoc non debes aliquatenus tolerare.*

* Adde
quod not.
Bal. in l.
1. c. de la-
ti. li. tol.
ubi vide.

Innoc. iij. priori sancti Sergij Spoletan.

Summatum est supra cap. proxi.

Capitulum. ii.

Ignificatibus V. laico, & fratribus eius ad nostram noueris audientiam peruenisse, q. cum quidam eorū super furti crimine accusaret, cum eo coacti sunt inire duellum, in quo aliis peccatis suis prædictibus ceciderunt: propter quod per consules Spoletanos boni fuerunt proprii spoliari: nunc verò furtum apud alios est inuentum, & quod ipsi fuerint innocentes, est (faciente domino) reuelatum. Vnde consulibus ipsis dedimus in mandatis, vt ablata restituant vniuersa.

Honorius tertius.

Summatum est supra cap. i.

Capitulum. iij.

Dilecti filij nouiter in Liunia baptizati, grante ad nos quærimonia destinantur, p. fratres templariorum, & alij qui temporalem in eis potestatem exercent, si quando de aliquo alio crimine infamatur, eos ferri candēdis iudiciū subire compellunt: quibus si qua exinde sequatur aduersio, civilem poenam infligunt. Cum igitur huiusmodi iudiciū sit penitus interdictū, vtpote in quo deus tēari videtur: mādāmus quatenus dictos fratres, & alios, vt ab huiusmodi cōuerforū gravamine omnino desistant, per cen. eccle. appel. remota compellas.

De iniuriis & damno dato.

Titulus. xxxvj.

In Exodo.

Propter eius breuitatem non summat.

Cap. i.

* Vide. l.
fi. cum gl.
& cōcor.
ff. de sic.
Exo. 21.

Iritati fuerint homines, & perussit alter proximum suū lapide, vel pugno, & ille mortuus non fuerit, si iacuerit in lecto, qui percussit, operas eius, & impensas in medicos restituit.

In eodem.

Capitulum. ii.

Breue est, & ideo non summat.

I quis aperuerit cisternā, & foderit, & non operuerit eam, & cecideritque bos vel alius in eam, dās cisternæ reddet precium

De iniuriis, & damno dato.

387

precium iumentorum: quod autem mortuum est, ipsius erit.

Idem.

Breue est, & ideo non summat.

Capitulum. iij.

Si bos alienus cornupeta fuerit ab heri & nudius tertius, & non custodiuit eum dominus suus, reddet bouē pro boue, & cadauer integrum accipiet.

Idem.

Breue est, & non summat.

Capitulum. iij.

Si heri quispiā agrum vel vineam, & dimiserit iumentum suum vt depascat aliena, pro dāno estimationē restituat.

Idem.

Breue est, & non summat.

Capitulum. v.

Si egressus ignis comprehenderit a ceruos frugum, siue stan tes fegetes in agris, reddet damnum, qui ignē succederit. Ex penitentiali Romano.

Breue est, & quasi idem cum præcedenti.

Cap. vi.

Si quis domum vel arē cuiusquā incenderit voluntariē, sublata & incēsa omnia restituat, & tres annos poeniteat.

Honorius. iij. episcopo Bonon.

Secularis potestas qui clericum banniuit, condemnari debet per iudicem ecclesiasticum secundum estimationem iniuriæ in expensis & damnis. Et hodie adde poenam in Cle. t. de poenit.

Cap. vii.

Olim scribentibus nobis episcopo Mutinen. vt potestatem consiliarios & populum ciuitatis Florētī. ad satisfaciendum de damnis & iniuriis irrogatis episcopo & ecclesiis Fesulan. cen. eccle. coarctaret, idem testes lite non contestata recepit. Quare nos eius processu penitus reuocato commune Florentin. quia banniuerat episcopum Fesulanum contra deum & ecclesiasticā libertatem, propter iniuriam banni, & expensas, & dāna tali occasione secuta, taxatione iuramento præmisso in mille libris vsualis monetæ prædicto episcopo feentialiter duximus condemnandum.

Gregorius nonus.

Qui iurat statutum super non repetendis dānis, hoc non obstante expensas repetere poterit. h. d. Vel sic. Statutum super damnis non repetendis, ad expensas non extenditur.

Cap. viii.

In nostra & fratrum nostrorū præsentia proposuistis, quod olim ciues Brixien. pro restaurationibus damnorū illatorum adinuicem, quæ propter multas ciuiles discordias intulerant, plurimum aggrauati, statutum editum de non petendo vel recipiendo in posterum restorationes huiusmodi

Cc iij a com.

Decretalium Gregorij Lib.v. Tit.xxxvij.

à communi generaliter approbarunt, & firmiter etiam iuramento: & infra. Cum igitur aliud sit damnorum reſtauratio, quam ſatisfactio expenſarum: & ideo in iuramento exhibito ſuper damnorum articulo intelligi non debeat quòd factum expenſarum fuerit comprehenſum: mandamus quatenus iuramento non obſtante prædicto auctoritate noſtra provideat, quòd dictum commune pro bono concordie ad expenſarum ſatisfactionem aliquid cõtribuat, iuxta toꝝ diſcretionis arbitrium, à te ſicut expedierit moderandum.

Idem.

Habet plura dicta, & ſe ſummat.

Capitulum. ix.

Si culpa tua datum eſt damnum, vel iniuria irrogata, ſeu aliis irrogantibus opem forte tulisti, aut hæc imperitia tua ſive negligẽtia euenerit, iure ſuper his ſatisfacere te oportet, nec ignorantia te excuſat, ſi ſcire debuisti ex facto tuo iniuriam verifiſimiliter poſſe cõtingere vel iacturam. Quòd ſi animalia tua noquiſſe proponas, nihilo minus ad ſatisfactionẽ teneris, niſi ea dando paſſis damnum velis liberare teipſum: quod tamen ad liberationẽ non proſicit, ſi ſera animalia, vel quæ conſueverunt nocere, fuiſſent, & quam debueras non curasti diligentiam adhibere. Sanẽ licet qui occaſionem damni dat, damnum videatur dediſſe: ſecus eſt tamen in illo dicẽdum, qui ut non accideret, de contingentibus nil omiſit.

De pœnis. Titulus. xxxvij.

Ex concilio Toletano.

Toties puniendus eſt criminoſus, quoties delictum iterat.

Capitulum primum.

A quæ frequenti prævaricatione iterantur, frequenti ſententia condemnentur.

Ex concilio Triburienſi.

Interficiens præſbyterum puniendus eſt: & pars eccleſie cui præſuit, alia pars pro eius anima diſtribuitur.

Capitulum ſecundum.

Præſbyteri interfecti compositio episcopo ad cuius parociam pertinet ſoluatur: ita ut medietatem utilitatibus eccleſie cui præſuit tribuat, alteram in eius elemoſynam iuſtẽ diſpertiat: quia nullus eius hæres proximior videtur, quam qui ipſum domino ſociavit.

Alexan. iij. Cantuarien. archiepiscopo.

Non debent prælati pro criminoſis ſuſtinendis pecuniam exigere, nec

De pœnis.

388

re, nec etiam correctionis cauſa ex cupiditate pœnam pecuniariam imponere.

Capitulum. iij.

Item iuxta apoſtolum: & infra. Accepimus quòd archidiaconi Conuentren. episcopatus pro corrigendis exceſſibus, & criminibus puniendis, à clericis & laicis pœnam pecuniariã exigunt, & pro annua exactione pecunie perſonas quodque ſuſpendunt, eccleſias interdiciunt: à vicariis denarios, ut eos in eccleſiis cantare permittant, exigere nõ formidant, & alia agunt quæ canonum obuiant inſtitutis, & de radice cupiditatis & auaritiæ prodire videtur: & infra. Mādamus quatenus archidiaconi prædicti episcopatus hoc diſtrictius interdiciant: autem contrauenire præſumpſerint, eos appell. eccleſan. eccleſen. compellas.

Idem in concilio Turonen.

Victus condemnatur victori præſenti in expenſis, etiam in cauſis pecuniariis: & vnum caſum excipit.

Capitulum. iij.

Alumniam & audaciam temere litigantium cõdemnando in expenſis, & alio multiplici remedio ſanctio imperialis compellit. Quoniam igitur ſacris inſtitutis conſonare dignoſcitur, præcipimus, ut decetero in cauſis pecuniariis victus victori in expenſis legitimis condemnetur: niſi ſententia pro abſente feratur.

Innocentius. iij. Nidroſienſi archiepiscopo.

Clericus cauſam ſeu operam præbens bello, deponendus eſt.

Capitulum. v.

Quod in dubiis: & infra. Quia vero tam ſacerdotes qui gubernant naues ad pugna, quam qui perſonaliter exercent conſiliũ, & hi qui alios incitant ad pugnam, omnes enormiter peccant: de rigore canonico eos credimus deponendos.

Idem London. episcopo.

Clericus pro magno ſcelere ab eo commiſſo deponi debet, & in monaſterio detrudi ad agendam poenitentiam.

Cap. vi.

Tux diſcretionis prudentiam: & infra. Ad illud, quòd à nobis tertio requiſti, qualiter clerici in latrocinis vel aliis magnis ſcelerbis deprehenſi puniri debeant: Reſpondemus, quòd à ſuis ordinibus degradati, detrudi debeant in arctis monaſteriis ad poenitentiam peragendam.

Idem abb. & fratribus Cryptæſerrate.

Si uterque contrahentium venit contra contrahentem, uterque poteſt exigere pœnam ad inuicem promiſſam ex conuentione.

Capitulum. vii.

Cc iij Conſtitu.

Decretalium Gregorij Lib.v. Tit. xxxvij.

Constitutus in praesentia nostra: & infra. Licet autem in instrumento episcopi Lavitani expressa fuerit certa portio quam pars contractum non servans solueret observantibus tamen utraque pars venisse contra illum ex confessione propria convincatur, cum & pars vestra subtraxerit episcopo pensionem, & episcopus procuracionem exegerit ab eadem ecclesia, sicut & economus proposuit memoratus: utramque partem ab ea reddimus absolutam.

Idem priori sancti Fridiani & magistro B. can. Pisano.

Si testis propter vacillationem incruentatur, infamiam non incurrit.

Capitulum. viii.

Super his de quibus nos consulere voluistis: & infra. Clericus autem, qui pro eo quod variauerat & vacillauerat coram vobis, de mandato vestro captus est & detentus, infamiam non incurrit.

Idem Spoletano episcopo.

Obligatus ad certam quantitatem certa die sub pena solutionis, si partem intra terminum soluit, ad poenam integram non tenetur.

Capitulum. ix.

Siam ad nos rectores clericorum sancti Fortunati querimonia transierunt, quod cum tibi essent in xl. libris per quoddam arbitrium condemnati, essetque poena xxx. librarum apposta, nisi ea solueret in termino constituto, tandem xxxij. libris in termino per solutis, occasione septem residuarum, per quasdam nostras literas veritate tacita impetrata obtinuisti eos in praefatis xxx. libris tibi per delegatum iudicem condemnari. Quia igitur te non decet in tantum pontificalis modestiae obliuisci, ut inhonestis queritis anhelando desideres cum aliena iactura dicari, mandamus, quatenus septem librarum solutione contentus, super poena xxx. librarum memoratos rectores de cetero non molestes.

Idem.

Occidentes praelatum priuantur beneficio & feudis quae habent ab ecclesia cui praeerat praelatus ille, nec eis vel heredibus restituentur, nec alia de nouo concedi debent. Et hodie in occidente capiente vel banniente episcopum, aucta sunt similes poenae de quibus in electione quis suadente, eo. ti.

Capitulum. x.

Ad aures nostras apostolatus peruenit, quod cum quidam patriciani tui ausu diabolico bonae memoriae I. Vicentinum episcopum, praedecessorem tuum nequiter peremissent, feuda & beneficia quae illi Vicentina ecclesia obtinebant, ipsi per sententiam fuerant cum multa deliberatione sublata. Quia igitur maiori sunt animaduersione plectendi, nos tamen tibi quam successores tuis autoritate apostolica prohibemus ne ipsis aut heredibus

De poenis.

389

heredibus eorum beneficia praedicta restituantur, seu de nouo eis alia quilibet conferantur.

Idem.

Prorumpens contra iudicem, arbitrio superioris punitur. Cap. xi.

Dilectus filius electus sancti P. ad montes: & infra. Ne iudicialis evanescat auctoritas, cum de litigatoris improbitate constitit aduersus assertionem iudicis temere prorumpentis, iuxta superioris arbitrium digna poterit animaduersione puniri.

Idem in concilio generali.

Patroni aduocati vel vicedomini vindicantes sibi in ecclesiis plusquam iura permittant, per censuram ecclesiasticam compescantur: & si occidunt praelatum vel clericum ecclesiae per se, vel per alios, perdunt quod habent ab ecclesia, & eorum posteri usque ad quartam generationem non admittuntur ad clerum, nec in religionibus proficiuntur.

Capitulum. xii.

In quibusdam provinciis ecclesiarum patroni & aduocati seu vicedomini se in tantam insolentiam crexerunt, quod non solum cum vacantibus debet ecclesiis de pastoribus idoneis providere, difficultates ingerunt & malitias, verum etiam de possessionibus, aliisque bonis ecclesiasticis, pro sua voluntate ordinare praesumunt: & (quod horrendum est dicere) in necem praelatorum prorumpere non formidant. Cum igitur quod ad defensionis subsidium est inuentum, ad depressionis pendium non debeat retorqueri: prohibemus expresse, ne patroni vel aduocati seu vicedomini super praemissis de cetero plus usurpent, quam reperiatur in iure permittum: & si coetera praesumpserint, per seueritatem canonicam districtissime compescantur. Sacri nihilo minus concilii approbatione statumus, quatenus si patroni, vel aduocati, aut feudatarii, seu vicedomini, aut alij beneficiati alicuius ecclesiae, rectorem vel clericum alium ipsius ecclesiae, per se, vel per alios occidere vel mutilare ausu nefando praesumpserint: patroni ius patronatus, aduocati aduocatum, feudatarii feudum, vicedomini vicedominatum, & beneficiati beneficium prorsus amittant. Et ne minus vindictae quam excessus memoria protogetur, non solum de praemissis nihil perueniat ad heredes, sed etiam usque ad quartam generationem posteritates talium in clericorum collegium nullatenus admittantur, neque in domibus regularibus alicuius praelationis assequantur honorem, nisi cum eis fuerit misericorditer dispensatum.

Honorius tertius praeposito, archidiacono, & H. canonico Suesfion.

Domine

Decretalium Gregorij Lib.v. Tit.xxxviij.

Domino excommunicato manente, subditi fidelitatem non debent: & si longo tempore in ea perstiterint, & moniti non paruerit ecclesia, ab eius debito absoluntur.

Capitulum.xiii.

Rauem capituli Lund.recepimus quæstionē, quod cū comes Regiltren. pro multis iniuriis quas irrogarat eidē, per iudices à sede apost. dele. excommunicationis vinculo fuerit innodatus, idem per duos annos & amplius in excommunicatione persistēs, iuri parēre pertinaciter renuit, clauēs ecclesiæ contemnendo. Licet igitur huiusmodi pertinacia nō careat scrupulo hæretica prauitatis: volentes tamen nobilitati parcere comitis supradicti, Dis.v.mandamus, quatenus si comes supradictus post commonitionem vestram non paruerit plenē iuri, vos ecclesias in quibus aliquod ius habere dignoscitur, ab eius debito absoluentes, fideles ipsius quādiū in excommunicatione perstiterit ab eis fidelitatis iuramento denunciatis penitus absolutos.

De pœnitentiis & remissionibus.

Titulus.xxxviij.

Alexander papa.

Pro manifesto peccato pœnitentiā publica imponi debet. Cap.i.
Aniella peccata non sunt occulta correctione purganda.

Ex concilio Maguntinensi.

Penit pœnitentiam occidentis presbyterum.

Capitulum.ii.

Vi presbyterum occiderit, xij. annorū pœnitentia ei secundum canones imponatur: & infra. Conuictus, vsque ad vltimum tempus vite sue militiæ cingulo careat,*

* vide. l. ii. §. miles. ff. de his qui not. infra. & l. Crā. mat. C. de profess. li. 12.

& absque spe coniugij maneat.
Alexan. iij. Mediolan. archiep. & suffraganeis.
Consideratis circumstantiis arbitraria pœnitentiā indicenda est ei qui modum excessus se defendendo.

Capitulum.iii.

Significauit nobis vir nobilis P. quod F. dicto imperatori, cū olim rediret ab vrbe, castrū Vernicæ negauit: & infra. Vnde cōiungit quod, iij. castris destructis plusquā duo milia domorum destructa fuerunt, multi homines interfecti, & alia mala ibi commissa, quæ longum esset per singula enarrare. Quoniam igitur præfatus P. deo exinde reconciliari desiderat, mandamus, quatenus ipsi pœnitentiam (secundū quod visum fuerit) misericorditer imponatis, attendentes quod pro libertate sua, & ecclesiæ deuotione hoc fecit. Quare in his debetis talē discretio-

De pœnitentiis & remissionibus.

390

discretionem habere, vt alij & ipse idem pro austeritate pœnitentiæ à seratio ecclesiæ nullatenus retardentur, ne aliquod salutis periculum debeant formidare.

Idem archiepiscopo Cantua.

Indulgentiæ quæ conceduntur per prelatos non subditi, non profunt, nisi proprii iudices hoc concedant.

Cap. iiii.

Quod autem consuluisti, vtrum remissiones quæ sunt in dedicationibus ecclesiarū, aut cōferentibus ad ædificationem pœnium, alijs profint quā hīs qui remittentibus subfunt: Hoc volumus tuam fraternitatem tenere, quod cū à non suo iudice ligari nullus valeat vel absolui, remissiones prædictas prodesse illis tantummodo arbitramur, quibus vt profint, proprii iudices specialiter indulserunt.

Idem Beluacen. episcopo.

Non est verē pœnitens, qui peccandi animam non deponit, tamen recipitur eius confessio.

Capitulum.v.

Quod quidam ad confessionem de criminibus veniūt, & quanuis confiteri velint, se tamen asserunt abstinere nō posse: Con. t. r. q. eorum confessionē recipere debet, & eis de criminibus consilium exhibere: quia licet nō sit vera huiusmodi pœnitentia, admittenda tamē est eorum confessio, & crebris & salubribus monitis pœnitentiā indicenda.

Idem Triburiē. archiepiscopo.

Qui ex pœnitentiā debet certa die in pane & aqua ieiunare, potest deficiente pane alij cibarij vti.

Capitulum.vi.

Licet tam veteris quā noui testamēti pagina: & infra. Si autem illi qui aliquos dies in pane & aqua ex iniuncta sibi pœnitentiā tenentur peragere, panem quo vescantur non habent: leguminibus, aut piscibus, aut alijs cibarijs reficiantur, si necessitas id exposcat, discretionē tamen adhibita, quod his non ad delicias, sed ad sustentationem vtantur.

Clement tertius.

Sacerdoti Græco procuranti, vel studiose negligenti oppressiōē filiorum, non imponitur pœnitentiā publica, sed debet abstinere ab altari officio, & aliter in secreto agere pœnitentiam: sed si delictū est publicum, debet publicē agere pœnitentiam.

Cap. vii.

Quæritur est, vtrū sacerdotibus Græcis, quibus legitimo matrimonio licet vti, pœnitentiā publica sit imponēda, si eā sibi postulent pro filiis oppressis iniungi? Huic igitur consul. t. r. respond. quod si ipsis procurantibus, vel studiose negligētibus filij in lectis reperiantur oppressi, ab officio altaris debent perpetuo abstinere, & eis grauior quā laicis, non

Decretalium Gregorij Lib.v. Tit.xxxviii.

non tamen publica (nisi in publicum id veniat) penitentia debet imponi. verum si ex incuria ipsorum mortui inueniantur in cunis, & illud fuerit occultum, eis penitentia pro arbitrio penitentiarii imponatur, & in terrorem aliorum * ad tempus abstineant à celebratione missarum.

Idem.
Bibliop.
5. ff. de
poe. & l.
eius qui. ff.
de inur.

Innocentius tertius Liouon. episcopo, & eis
qui cum ipso sunt fratribus.

Sacerdos penitentiam arbitrari debet secundum quantitatem excessus penitentis, & contritionem, & alias circumstantias. hoc dicit quo ad titulum.

Capitulum. viii.

Deus qui ecclesiam suam: & infra. Caterum cum penitentia non tam secundum quantitatem excessus, quam penitentis contritionem, per discreti sacerdotis arbitrium sit moderanda, pensata qualitate personarum, super fornicatione, adulterio, homicidio, periurio, & aliis criminibus, consideratis circumstantiis omnibus, & praesertim nouitate Liouonien. ecclesiae, competentem penitentiam delinquentibus imponatis, prout salutis eorum videritis expedire. Apostoli autem vestigiis inhaerentes dicentis, Lac vobis potum dedi, non escam: paulatim eos instruatis in fide, confessionis formam, orationem dominicam, & symbolum illos sollicitè edocentes. * Interim tamen corporis & sanguinis domini sacramentum renatis fonte baptisimatis consuetis festiuitatibus & in mortis articulo tribuatis.

1. Cor. 3.

* Quod de
beis scire
Christiani
ad salutem
suam, vide
Bul. super
rub. C. de
sum. v. m.

Idem sancti Lau. in Lucina presbytero car. apo. se. leg.

Auditur mulieris confessio, quae sibi partum alienum supposuit, vel
Bul. super proprii ex adulterio suscepit, nec illud marito vult detegere. Ca. ix.
rub. C. de
sum. v. m.

Officij: & infra. Significasti quandam mulierem in penitentia tibi fuisse confessam, quod timens ne viri possessio deuolueretur ad alios, quarundam herbarum succum potauit, & sic venter eius intumuit, & inde grauidam se ostendens, sibi partum supposuit alienum: timensque maritum, non vult facinus ipsi detegere, qui prolem credit sine dubitatione qualibet esse suam. Quoniam igitur postulas edoceri, verum ei hac fraude durante sit penitentia iniungenda: respondemus, quod sicut mulieri quae ignorante marito de adulterio prolem suscepit, quamvis id viro suo timeat confiteri, non est penitentia deneganda: ita nec illi debet penitentia denegari, maxime si per alios intelligas alienos, ad quos timeat possessionem viri deuolui: sed competens satisfactio per discretum sacerdotem ei debet iniungi.

Idem Valent. & Bur. episcopis & abbatibus de N. Cisterciens. ordinis.

Abbatissa

De penitentibus & remissionibus. 391

Abbatissa moniales benedicere, confessiones audire, & publice predicare non potest.

Capitulum. x.

Qua quidam nostris sunt auribus intimata, quod abbatissa moniales proprias benedicunt, ipsarum quoque confessiones in criminibus audiunt, & legentes euangelium praesumunt publice predicare. Cum igitur id absolutum sit, pariter & absurdum: mandamus quatenus ne id decetero fiat, curetis firmiter inhibere: quia licet beatissima virgo Maria dignior & excellentior fuerit apostolis vniuersis, non tamen illi sed istis dominus clauis regni caelorum commisit.

Idem.

Tempore generalis interdicti conceditur penitentia & viaticum morientibus. hoc primo. Clerici qui seruauint interdictum, possunt cum silentio in coemeterio sepeliri. hoc secundo. In conuentualibus ecclesiis clerici bini vel trini possunt horas submissa voce dicere. hoc tertio. Cruce signatis & peregrinis tempore interdicti penitentia concedi potest. hoc quarto.

Capitulum. xi.

Quod in te: & infra. In illo verbo per quod penitentia morientibus non negamus, viaticum etiam, quod verè penitentibus exhibetur, intelligi volumus, ut nec ipsum decedentibus denegetur. Licet autem per generale interdictum denegetur omnibus tam vinctio quam ecclesiastica sepultura, concedimus tamen ex gratia, ut clerici decedentes, qui tamē seruauerint interdictum, in coemeterio ecclesiae sine campanarum pulsatione cessantibus solennitatibus omnibus cum silentio tumulentur. Et in conuentualibus ecclesiis bini & bini, vel simul tres, horas canonicas valeant legere, non cantare, ianuis clausis, interdictis & excommunicatis exclusis, & voce ita remissa, quod exterius audiri non possint: cum & regularibus secundum privilegium se. apost. sit indultum, ut eum generale interdictum terrae fuerit, liceat eis ianuis clausis excommunicatis & interdictis exclusis, non pulsatis campanis, suppressa voce celebrare diuina. Recipientibus autem signum crucis non negamus quo minus eis ob reuerentiam crucifixi penitentia cum postulauerint iniungatur: quod & aliis peregrinis potest misericorditer indulgeri.

Idem in concilio generali.

Famosum est & multum allegabile: S. b. d. Quilibet doli capax tenetur saltem semel in anno confiteri proprio sacerdoti, vel de eius licentia alteri, & eucharistia sacramentum ad minus in pascha recipere. Et sacerdos reuelans confessionem deponendus est, & in

Decretalium Gregorij Lib.v. Tit.xxxviii.

in monasterio ad agendam perpetuam penitentiam detrudendus. Capitulum.xii.

Omnis utriusq; sexus fidelis postquā ad annos discretionis peruenit, omnia sua solus peccata saltem semel in anno fideliter confiteatur proprio sacerdoti, & iniunctam sibi penitentiam propriis viribus studeat adimplere, suscipiens reuerenter ad minus in Pascha Eucharistie sacramentum: nisi forte de proprii sacerdotis consilio ob aliquam rationabilem causam ad tempus ab huiusmodi perceptione duxerit abstinentiam: alioquin & uiuēs ab ingressu ecclesie arceatur, & moriens Christiana careat sepultura. Vnde hoc salutare statutum frequenter in ecclesiis publicetur, ne quisquā ignorantie cecitate velamen exultationis adsumat. Si quis autē alieno sacerdoti uoluerit iusta de causa sua confiteri peccata, licentiā prius postulet & obtineat à proprio sacerdote, cum aliter ipso illum nō possit absolvere vel ligare. Sacerdos autē sit discretus & cautus, ut more periti medici superinfundat vinum & oleum vulneribus sauciati, diligenter inquirens & peccatoris circumstantias, & peccati ex quibus prudenter intelligat quale debeat ei prebere consilium, & cuiusmodi remediū adhibere diuersis experimentis utendo ad saluandum agrotum. Caveat autem omnino ne verbo aut signo, aut alio quouis modo aliquatenus prodatur peccatoremissi si prudentiori consilio indigerit, illud absque vlla expressione personæ caute requiratur: quoniam qui peccatum in penitentiali iudicio sibi detectum præsumpserit reuelare, non solū à sacerdotali officio deponendum decernimus, verumetiā ad agendū perpetuā penitentiam in arctum monasteriū detrudendum. Idem in eodem.

Medici vocati ad infirmos debent ante omnia inducere infirmum ad confessionem, nec quicquam persuadere pro salute corporis tentans in animarum periculum. Capitulum.xiii.

Um infirmitas corporalis nonnunquam ex peccato conueniat, dicente domino languido quem sanauerat: Vade & amplius noli peccare, ne deterius aliquid tibi contingat.

Presenti decreto statuimus, & districtè præcipimus medicis corporum, ut cum eos ad infirmos vocari cōsigerit, ipsos ante omnia moneat & inducant, ut medicos aduocet animarum: ut postquā fuerit infirmo de spiritali salute prouisum, ad corporalis medicinæ remediū salubrius procedatur, cū causa cessante cesset effectus. Hoc quidem inter alia huius causam dedit edicto, quodam in agitudine lecto iacētes, cum eis à medicis suaderetur ut de animarum salute disponant, in desperationis

De penitentiis & remissionib. 392

rationis articulum incidunt, vnde facilius mortis periculū incurrunt. Si quis autem medicorū huius nostre constitutionis, postquā per prælatos locorū fuerit publicata, transgressus extiterit, tamdiu ab ingressu ecclesie arceatur, donec pro transgressione huiusmodi satisfecerit cōpetenter. Ceterum cum anima sit multo preciosior corpore, sub interminatione anathematis prohibemus, ne quis medicorū pro corporali salute aliquid agrotō suadeat, quod in periculū animæ conuertatur. Idem in eodem.

Eleemosynarum quæstores siue apostolicis vel diocesanoꝝ litteris admitti non debent, nec tunc proponant vltra id quod in ipsis litteris continetur. hoc primo. Et debent esse modesti: & à locis & expensis incongruis abstinere. hoc secundo. In dedicatione basilicæ vltra annum, & in anniuersario dedicationis, & in litteris indulgentiarum concessis ab alio quā à papa, vltra xl. dies remissio excedere non debet. hoc dicit usque ad finem. Capitulum.xiiii.

Um ex eo, & infra. Eleemosynarum quoque quæstores, quorum quidam se alios mentiendo, abusiones nonnullas in predicatione proponunt, admitti nisi apostolicas vel diocesani episcopi litteras veras exhibeat, prohibem: & tunc præter id quod in ipsis continetur litteris, nihil populo proponere permittantur. Formam vero quam cōmuniter talibus apostolus se indulget, duximus exprimendam, ut secundū eam diocesani episcopi suas litteras moderentur. Ea siquidem talis est: Quoniam (ut ait apostolus) omnes stabimus ante tribunal Christi, recepturi prout in corpore gessimus, siue bonum fuerit, siue malum: oportet nos diem mersionis extremæ, misericordie operibus præuenire, ac æternorū intuitu seminare in terris quod reddente domino cum multiplicato fructu recolligere debeamus in cœlis, firmam spem fiduciāque rectam tenentes: quoniam qui parce seminat, parce & metet: & qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet vitam æternam. Cum igitur ad sustentationē fratrum & egenorū ad tale confluentū hospitale, propriæ non suppetant facultates, vniuersitatem vestram monemus & exhortamur in domino, atque in remissione vobis iniungimus peccatorum, quatenus de bonis vobis à deo collatis pias eleemosynas, & grata eis charitatis subsidia erogetis: ut per subuentionē vestra ipsorū inopie cōsuletur, & vos per hæc bona & alia quæ domino inspirante feceritis, ad æterna possitis gaudia peruenire. Qui autē ad quærendas eleemosynas destinatur, modesti sint & discreti, nec in tabernis aut in aliis locis incongruis hospitetur, nec

Decretalium Gregorij Lib.v. Tit.xxxix.

nec inutiles faciant, aut sumptuosas expensas, cauentes omni-
no ne false religionis habitum gestent. Ad hæc quia per in-
discretas & superfluas indulgentias, quas quidam ecclesiarum
prælati facere non verentur: & clauis ecclesiæ contemnuntur,
& penitentialis satisfactio enervatur: decernimus, ve cū de-
dicatur basilica, non extendatur indulgentia ultra annū, siue
ab vno solo, siue à pluribus episcopis dedicetur: ac deinde in
anniuersario dedicationis tēpore. xl. dies de iniunctis peni-
tentiis indulta remissio non excedat: & infra. Hunc quoque
dierum numerum indulgentiarū literis præcipimus modera-
ri, quæ pro quibuscumque casibus aliquoties conceduntur: cum
Rom. pon. qui plenitudinem obtinet potestatis, hoc in talibus
moderamen consueuerit obseruare.

Honorius tertius.

Archiepiscopus intra prouinciam suam potest concedere indul-
gentias secundum formam concilii generalis. hoc dicit, & loquitur
de ca. præc. in fine. Capitulum. xv.

Nostro postulasti certificari respōso, utrū per tuam prou-
inciam possis cōcedere remissionis literas generales.
Nos igitur. Et. breuiter. r. quōd per prouinciam tuam libe-
re potes huiusmodi concedere literas, ita tamen, quōd statutū
generalis concilij non excedas.

Gregorius nonus.

Episcopus & alii de quibus in litera, possunt sine licentia su-
periorum sibi eligere prouidum confessorum. Capitulum. xvi.

Ne pro dilatione penitentis periculū imminuat anima-
rum, permittimus episcopis & aliis superioribus necnō
minoribus prælati exemptis, vt etia præter sui superioris li-
centiā prouidū & discretū sibi possint eligere confessorem.

De sententia excommunicationis.

Titulus. xxxix.

Alexander tertius Senon. archiepiscopo.

Impubes qui clericum percussit, ab episcopo absolui potest: &
qui loco vel causa disciplina percutit clericum, etiam si sit maior,
excommunicatus non est: qui vero ex odio, sic, & per papam absol-
uitur. Capitulum. i.

Sper eo vero quōd consilium postulasti: & infra.
Respōdemus quōd si clerici intra puberes an-
nos se adinuicē, aut vnus alterum percusserit, nō
sunt ad apo. sc. mittendi, quia eos ætas excusati:
nec clerici si sunt plenæ ætatis, & non odio vel
inuidia

De sententia excommunicationis. 393

inuidia vel indignatione, sed leuitate iocosa se adinuicē per-
cutere contingat, neque magister si scholarem clericū intui-
tu disciplinæ vel correctionis percusserit: quia non potest in
ipsis iniectio manuum violenta notari. * Cæterum si ex odio
iidē scholares vel seculares clerici sese percusserint, pro sua
absolutione debent ad apostolicam sedem venire.

Idem.

Monachos se adinuicē percutientes absoluit abbas, idem in cano-
nicis regularibus: & abbas discretionē deficiente recurritur ad
episcopum. Capitulum. ii.

Monachi verō & canonici regulares quocumque modo se
in clauetro percusserint, non sunt ad apostolicam sedē
mittendi, sed secundum prouidentiam sui abbatis disciplinæ
subdantur: & si discretio abbatis nō sufficit ad eorum corre-
ptionem, est prouidentia diocesani episcopi adhibenda.

Idem.

Ostiaris qui clericum percussit non grauiter, ab episcopo absol-
ui potest. hoc primo. Officialis deliberate iniiciens manum in cleri-
cum, per papam absoluitur. hoc secundo. Qui repellendo vim vi cle-
ricum percutit, excommunicatus non est. hoc tertio. Qui percutit cle-
ricum turpiter inuentum cum propinqua, excommunicatus non est:
secus cum remota: & dicitur propinqua, vi in litera. Capitulum. iii.

Si verō alicuius potestatis ostiarius sub prætextu sui offi-
cij malignatus clericum læserit, ab episcopo suo potest
absolui, nisi fortē eundē clericum grauiter vulnerauerit. Of-
ficialis verō pro iniectione manuum in clericū, non potest sine
mādato. Ro. pon. absolutionis beneficiū promereri: quia nulli
laico super clericum tanta datur authoritas, nisi fortē turbam
arcendo irruentē, non ex deliberatione, sed fortuito casu cle-
ricum lædat. Si verō clericū vim sibi inferentem, vi quis re-
pellat vel lædat, non debet propter hoc ad sedem apostolicā
transmitti, si incontinenti vim vi repellat: cum vim vi repel-
lere omnes leget omniq; iura permittant. Nec ille cōpellē-
dus est ad se. apost. venire, qui in clericum cum vxore, matre,
sorore vel filia propria turpiter inuentū, manus iniecerit vio-
lentas. Cæterum si in stupro vel adulterio, quod cōmittit cū
ea quæ ipsū ita proxima cōsanguinitatis linea nō contingit,
ceperit, aut in eum violentas manus iniecerit, non erit à sen-
tentia illius excommunicationis immunis. Idem.

Qui percutit clericum ignorans probabiliter cum clericum, ex-
communicatus non est, ignorans tamen probare debet per iura-
mentum

Decretalium Gregorij Lib.v. Tit.xxxix.

mentum: & si hoc prastare recusat: pro excommunicato haberi debet.

Capitulum. iiii.

Si verò aliquis in clericum nutrientem comam manus iniecerit violentas, propter hoc non debet apostolico presentari conspectui, nec etiam excommunicatione nodari, dummodo ipsum esse clericum ignoraverit. Vel si hoc dubium fuerit, propria manu duntaxat prastiterit iuramentum, quod eum esse clericum ignorasset. Ab illo autem (si prastare noluerit iuramentum) quia violentas manus constat eum in clericum intecisse, sicut ab excommunicato, donec de mandato summi pontificis absolvatur, convenit abstinere.

Idem.

Percutiens clericum vel religiosum, excommunicatus est, nec ab aliis quam a papa absolvitur, praterquam in mortis articulo. Ca. v. **N**on dubium est, quod hi qui violentas manus in clericos vel canonicos, aut cuiuslibet religionis conversos iniiciunt, ex constitutione concilij sententiam excommunicationis incurrunt, nec nisi in articulo mortis sine Rom. pō. absolutio- nis possunt beneficium impetrare.

Idem.

Mulieres qua inciderunt in canonem, si quis suadente, absolvi- tur ab episcopo. Idem in personis qua non sunt sui iuris, vel sunt delicate, de quibus dubitatur quod non possent commode accede- re ad curiam. & h. d. v. s. q. ad. §. illi.

Capitulum. vi.

Mulieres vel alix persone que sui iuris non sunt, ab episcopo diae. absolvi possunt, si manus in clericum iniecerint violentas. De his verò qui magnæ non sunt potetie, & ita delicati quod laborem veniendi ad se. apo. nequeunt sus- tinere, respondemus, quod status persone prius & veritas ne- gotij est intimanda Rom. pont. & secundum consilium eius ta- les erunt de commissio seclere corrigendi.

Mandans clericum percuti, excommunicatus est sicut percussor hoc dicit.

Illi verò qui non per se ipsos, sed eorū auctoritate vel man- dato alij violenter iniiciunt manus in clericos, ad se. apost. sunt mittendi: cum is committat vere, cuius auctoritate vel man- dato delictum committi probatur.

Idem.

Excommunicatus per iniunctionem manuum in clericum, licet occidatur, absolvitur per solum papam.

Capitulum. vii.

Porro si aliqui violentas manus in fratres suos iniiciunt, & docti poenitentia non conuicti, sed priuati a te venia po- stulant,

De sententia excommunicationis. 394

Rulant, eos monere debes & inducere, ut his quos laeserit co- grue satisfaciāt, & apostolico se conspectui representent, cū a te vel ab alio sine speciali mandato Ro. pō. absolui nō possint.

Idem.

Etiam privilegiati tenentur vitare excommunicationem, & per iniunctionem manuum in clericum excommunicati sunt. Cap. viii.

Nulli se possunt privilegio apo. se. tueri quo minus exco- municatos vitare debeant, & pro violenta manuum ini- cione in clericos, sicut excommunicati vitari.

Idem episcopis & aliis prelatis per Galliam constitutis.

Percutiens monachum, vel conuersum religiosum, debet denun- tiari excommunicatus, & vitari, donec fuerit per papam abso- lutus.

Capitulum. ix.

Precianos vestros, si qui in monachos vel conuersos pre- fati ordinis violentas man⁹ iniecerint: sublato appellatio- nis remedio secundum tenorem generalis decreti excommu- nicatos publice nunciatis, ipsosque faciat sicut excommuni- catos arctius editari, donec laxis congrue satisficiant, & cum literis vestris apostolico se conspectui representent.

Idem Genuen archiepiscopo.

Penitur forma precepti quod sub virtute iuramenti fieri debet illi qui pro violenta manuum iniunctione in clericum excommuni- catus absolvitur.

Capitulum. x.

Ex tenore literarum tuarum nobis innotuit, quod B. cano- nicos in quendam subdiaconum manus iniect violentas: & infra. Mandamus itaque quatenus recepto ab eo iurame- to, quod tuo debeat mandato parere, ipsum vice nostra a sen- tentia qua tenetur absolui: sibi que in virtute iuramenti pre- cipias ne decetero in clericum, monachum, vel alicuius reli- gionis conuersum, manus iniiciat violentas, nisi se defenden- do, aut de mandato suorum fecerit prelatorum, vel nisi super eum prelationis ministerium aut magisterium habeat, aut cū ipso in eadem ecclesia socius esse noscatur.

Idem Conomanen. episcopo.

Excommunicatus pro percussione clerici absoluit episcopus, si prouidetur, sine periculo papam adire nequit: debet tamen sibi mandare quod vide. d. cū adeat papam impedimento cessante.

Capitulum. xi. pater. §.

Decetero noueris quod si quis pro violēta manuum ini- cione in clericū est vinculo excommunicationis adstri- ctus, si habet capitales inimicitias, vel alias iustas excusationes, not. ff. de quib⁹ ab itinere rationabiliter excusetur, ita q. sine periculo, leg. ii.

Idem.

apostol.

* Quare
faciunt

Decretalium Greg. Lib. v. Tit. xxxix.

apostolico se nequeat conspectui presentare: licet diocesano episcopo, recepto iuramento secundum more ecclesie sibi absolutionis gratia impetiri. Sed est illi sub iuramento debito iniungendum, ut quam citius opportunitatem habuerit, Romam adeat, mandatum apostolicum suscepturus.

Urbanus iij. Senonensem archiepiscopum.

Cum papa absolutionem excommunicati delegat: mandat recipi cautionem de parendo mandatis ecclesie.

AD hanc cum inter parochianos tuos: & infra. Romana ecclesia absolutionem sententie delegatorum iudicium nequaquam consuevit aliis delegare: nisi in literis commissionis contineatur expresse de sufficienti cautione prestanta ab his qui absolui debent, quod iudicio ecclesie debeant obedire.

Clemens tertius.

Excommunicatus per canonem, Si quis suadente, sit diues vel pauper, per papam absolendus est, vel eius legatum, scilicet in muliere, seu in infirmo, vel mutilato, qui per episcopum absolui possunt.

Capitulum. xlii.

EA noscitur: & infra. Consul. x. t. duximus respondendum, quod mulieres, senes, & valetudinarii, seu membrorum destitutionibus impediti, licet ad apostolicam sedem non veniant ab episcopis valeant fidelium communioni restitui, satisfacto iuxta facultates his quibus per eos constitit iniurias irrogatas. Alios autem siue pauperes siue diuites sedi apostolicæ vel legato eius, ut beneficium absolutionis obtineant, necesse est presentari. Si vero infirmitatis tempore, timore mortis beneficium fuerit absolutionis indultum, iuramento prestitito iniungatur eisdem, ut postquam sanitati fuerint restituti, ad Romanam ecclesiam vel eius legatum accedant mandatum apostolicum super talibus recepturi.

Idem.

Ante denunciationem vitandus est excommunicatus pro violenta manu iniectio in clericos, nisi sit occultus, hoc primo. Interficiens clericum qui contempto clericali habitu se enormitatis immiscuit, excommunicatus non est, hoc secundo. Capitulum. xlii.

Cum non ab homine: & infra. Consul. x. t. respō. quod a communione illius qui pro sacrilega manu iniectio in clericum, in edictum excommunicationis incidit: licet denuntiatus non sit, debes abstinere: nisi forte id tibi soli pateret: in quo casu ipsum priuatim tantummodo euitabis quadiu ab ecclesia toleratur: ut saltem verecundie rubore suffusus, pro laetenti excessu satisfacere cōpellatur. In articulo vero secundæ questionis respondemus, quod occisores clericorum aut presbyterorum,

De sententia excommunicationis.

395

presbyterorum, qui contempto clericali habitu, tyrannidi & enormitati se inuerecundè immiscet in odium clericali excessus, & terrorem atque correctionem hominū, canone latæ sententie minimè coercentur. iniungatur tamē eis penitētia cōpetēs, aliquantulū asperior quā si in laicos talia cōmisissent. Idem.

Ante absolutionem communicandum non est excommunicato, licet iurauerit parere mandatis ecclesie, vel composuerit cum offensa. h. d. Infamato de excommunicatione communicandum non est, nisi se purget, vel ad cautelam absoluitur. h. d. secundo. Capitulum. xvi.

Cum desideres: & infra. Fuit autē primæ questionis tenor huiusmodi, utrum alicui excommunicato, qui mandato ecclesie stare iurauit, & ante absolutionem episcopus ei communionem reddidit, sit communicandū ab aliis: & an episcopus id facere debeat. Cui questionis respondetur, quod cum cautio iuratoria quam hodie qui excommunicati sunt prestant, potius ad cautelam ex consuetudine ecclesie, quā rigore canonum sit indulta, neque momentū tam validi reputetur, quod nisi absolutionis beneficium subsequatur, ille qui excommunicatur debeat communioni aliorum restitui, præsertim cum ex eo iuramento absolutionem consecutus non sit, & constet eum excommunicatum fuisse, & verum sit absolutum non esse nec episcopus, nec alij debent communicare eidem, nisi fuerit secundum formam ecclesie post iuramentum prestitum absolutus: quia qui cum excommunicato scienter communicauerit, excommunicationis penam contrahit cum eodem. Secundæ questionis hunc finem duximus imponendum, quod si publica fama est aliquem verberasse clericum, nec episcopum nec alium communicare sibi debet, nisi ad arbitrium episcopi de hoc se purgauerit, vel ad cautelam absolutionis beneficium cōsequatur. Tertio loco tua discretio requisit: si clericus verberatus, episcopo mediante cum suo verberatore composuerit, & ille reconciliatus sibi fuerit, an per hoc is debeat ad aliorum communionem admitti. Super quo tibi breuiter respondemus, quod licet ille qui violentas manus iniecit ei quem læsit, satisfecisse taliter videatur ecclesie tamen quam offendit, ex hoc non satisfecisse dignoscitur: & nisi forma ecclesie, quæ pro absolutione talium introducta est obseruetur, non est communicandum eidem.

Idem.

Sacerdos efficiens regularem de ecclesia, officia diuina turbantem, excommunicatus non est.

Capitulum. xvi.

De iij

Veniens

Decretalium Gregorij Lib.v. Tit.xxxix.

Veniens ad se apost. I. lator presentium, sua nobis adser-
tione monstravit, quod cum matutina officia celebraret
quidam monialis ecclesiam ingrediens, cum alio clerico ludē-
do impedimentum præstabat quo minus deo diuinum posset
obsequium exhibere. vnde memoratus sacerdos commotus, vt
liberius posset circa diuinorum celebrationē vacare, manib⁹
in ea apposis, vt extra ecclesiam poneret, cum nollet exire,
vt trahendo ipsam, cepit eandem extra ecclesiā residere: sed
tu illum propter hoc tanquam excommunicatum euitasti: &
facis ab aliis euitari. Ideoque mandamus quatenus si res ita
se habet, eum decetero non euites: cum ex hoc ipsum excom-
municatum nullatenus videamus.

Idem.

*Excommunicati pro leui manu iniectione in clericum, pos-
sunt per episcopum absolui. h. d. secundum communem sententiam. &
est textus singularis.* Capitulum. xvi.

Pervenit ad nos: & infra. De his absolueudis qui clericis
non enormē sed modicam & leuem iniuriam irrogarunt,
tue fraternitatis arbitrio duximus committendum.

Idem.

*Clericus qui scienter & sponte participat excommunicato in di-
uinis officiis, excommunicatus est maiori, & tantum absolueudus per
papam. hoc dicit secundum Panor.* Capitulum. xviii.

Significauit nobis: & infra. Verum clericos qui scienter &
sponte participauerunt excommunicatis a nobis, & ipsos in
officiis receperunt, eadem excommunicationis sententia cum
ipsis non dubitamus inuolui: * quos etiā pro beneficio absolu-
tionis habendo ad nos volumus cum litterarum tuarum in-
nuatone remitti.

Idem.

*Excommunicatus pro iniectione manu in clericum, vel in-
cendiarius post publicationem a solo papa absoluitur.* Cap. xix.

Tua nos duxit fraternitas consulēdos: & infra. Fraterni-
tati tue taliter respondemus, quod non solum qui in cle-
ricos temerarij manus iniiciunt, sed etiam incendiarij, ex quo
sunt per ecclesiā sententiā publicati, pro absolutiois bene-
ficio ad apo. sed. sunt mittendi.

Idem.

*Legati de latere absolueere possunt excommunicatos pro iniectione
in clericos.* Capitulum. xx.

Ad eminētiam sedis apostolicę: & infra. Sicut ex parte
tua nostris est auribus intimatū, tibi extitit dubiū vtrum
absolutionis beneficiū assequatur, qui p iniectione manu in
clericos

De sententia excommunicationis. 396

clericos vel alias religiosas psonas, excommunicationē incur-
rerunt, & a legatis cardinalibus, qui a latere Romani pōtificis
destinatur, pro rēpore absoluntur, cum iidē legati mādatur
super hoc nō ostēdant exprellum. Super quo id a te volumus
obseruari, vt eos habeas absq; omni hēitationis scrupulo ab-
solutos, quos cōstituerit a talib⁹ beneficiū absolutiois adeptos.

Idem.

Generalis excommunicatio non ligat nisi subditos proferentis.

Capitulum. xxi.

A nobis fuit ex parte tua quæsitum, vtrum si quis ita pro-
nunciauerit, quisquis furtū fecerit, excommunicatus sit:
hec generalis clausula ad ipsius excommunicatoris subditos
referatur, an generaliter extēdatur ad omnes qui non sunt de
iurisdictione illius? Ad quod dicimus, quod hac sententia non
niū subditi obligantur, nisi fortē plus contulerit maior & lar-
gior authoritas delegantis.

Idem.

*Qui cum effractione spoliāt ecclesias, excommunicati sunt, &
per papam tantum post denuntiationem absoluntur.* Cap. xxii.

Conquesti sunt nobis Regiū. canonici, q. I. de Malafrena
& eius sequaces quāsdā ecclesias Regiū. episcopatus vio-
lenter confregerunt, easq; spoliare minime dubitarunt. Quo-
niā igitur graui sunt, nec clausi debent oculis præteriri: mā-
damus quatenus si est ita, memoratos sacrilegos excommuni-
cator nuncietis, & faciatis sicut excommunicatos arctius eui-
tari, donec pāsis iniuriam cōgruē satisficiant, & damna da-
ta refarciant, & cum literis vestris rei veritatem continenti-
bus apostolico se conspectui repræsentent.

Idem.

*Percontiens vel etiam interficiens clericum se dimisso clericali
habitu sancti enermatibus immiscentem, non tenetur ire pro abso-
lutione ad sedem apostolicam. Ita generaliter summari potest.*

Capitulum. xxiii.

Perpendimus ex literis tuis, q. quidā sacerdos pro eo quod
se filiū regis falso nominare præsumpsit, & armis acceptis
seditionē fecit & guerram, a B. Comite iussus est fustigari: qui
postea eius mandato traditus patibulo expirauit: & infra. Fra-
trem duximus respondēdum, quod si memoratus sacerdos tali
modo excelsit, & non propullando sed inferendo iniuriā fuit
occisus, non videtur nobis quod interfectores eius propter
hoc ad obtinendam absolutionem apost. sed. adire cogantur.

D d iij tu vo-

Decretalium Gregorij Lib.v. Tit. xxxix.

te verò, qui merita personarum bene nosti, poenitentiam eis competentem iniungas.

Idem.

Iudex ecclesiasticus faciens percussu clericum per laicum, etiam causa disciplina, excommunicatus est, & ipse & verberans pro absolutione tenentur ire ad Papam. Cap. xxviii.

Vniuersitatis vestre consultationem accepimus, qua nos requisitis vtru laicus incidat in excommunicationis edictum, qui ad iurisdictionem abbatis in cuius seruitio commoratur, in clericum, monachum, aut conuersum, temerarias manus præsument inticere, maxime ubi causa non subest propter quam debeat verberari. Nobis autem videtur, quod nisi causa regularis disciplina hoc faciat abbas in propria persona, vel si necessitas urget, per clericum vel monachum fieri iubeat, tam qui tales verberari precipit, quam illi qui verberant (etiam si causa subesset) excommunicationis sententiam donec ad apostolicam veniant, nequaquam euadunt.

Idem.

Clericus et laicus incedens, tertio monitus non respiciens, perdit privilegium clericale. Capitulum. xxv.

In audientia nostra talis fuit ex parte tua proposita consultatio, vtrum clerici qui arma militaria (relicto habitu clericali) gestare nullatenus erubescunt: si eis fuerit iniuria corporalis illata, vel se à captione redemerint: illa clericorum debeant immunitate gaudere, qua pro temeraria manuum iniectioe facta in clericum, excommunicatus quis ipso iure notatur? Ad hæc tibi breuiter respondemus, quod cum frustra ecclesie imploret auxilium, qui committit in ipsam, & lex secularium principum huic responso satis efficax adferat argumentum, qua manifestè cautum habetur, matronam, cuius pudicitia attentata fuerit, non posse iniuriarum agere, si in veste meretricali fuerit deprehensa: huiusmodi clerici si à praelatis suis tertio commoniti militaria noluerint arma deponere, de privilegio clericorum subsidium aliquod habere non debent.

Idem.

Excommunicatus propter iniectioem manuum in clericum, impeditur ire ad curiam, potest ab inferiore absolui: sed impedimento cessante tenetur curiam visitare suscepturus mandatum apostolicum. Capitulum. xxvi.

Quod de his: & infra. Fra. taliter duximus respondendum, quod is qui adferit se in canonem late sententiarum incidisse, non aliter quam per sed. apo. vel eius legatum absolutionis potest beneficium obtinere: nisi forte in mortis

De sententia excommunicationis.

397

articulo, vel paupertate, aut infirmitate, vel senectute tanta grauaretur, quod ad eccle. Rom. laborem subire non valeat veniendi, vel ab hoc alio impedimento canonico retrahatur.

Ceterum ab his in forma sacramenti exigi consuevit, vt resumptis viribus, & opportunitate concessa, Roma. eccle. in propria persona debeant visitare.

Inno. lii. archiepiscopo decano & præcentori Lugdun.

Ligatus pluribus excommunicationibus, licet ex eodem facto, obtinens absolutionem expressa vna causa seu vna excommunicatione, non habetur pro absoluto quo ad aliam. Cap. xxvii.

Cum pro causa quæ inter G. & F. Cabilonen. ecclesie archid. verterebatur, eis concesserimus auditorem, procuratorem allegauit, quod cum archidiaconus in succentorem in communi dormitorio manus iniectisset temere violentas, & eum traxisset verberando per claustrum, tu frater archiepiscopo eum ob violentam manuum iniectioem, & violationem immunitatis ecclesie, fecisti excommunicatum publicè nunciari: & expressa. Dif. v. mandamus quatenus si vobis constiterit dictum F. archid. ob duplicem causam excommunicatum fuisse, & expressa tantum alteram in literis quas super absolutione sua impetrauit: ipsum tamquam excommunicatum satisfacere ecclesie suæ pro altera (monitione præmissa) cogatis.

Idem abbati sancti Andree.

Excommunicato decedenti in excommunicatione, quantumque contritus decesserit, non est communicandum ante absolutionem, nec pro eo orandum, licet sit quo ad deum absolutus, sed si constiterit ecclesie de contritione præcedenti, absoluetur etiam post mortem ab eo a quo prius fuerat absoluitus: & heredes eius compelluntur per ecclesiam ad satisfaciendum pro eo. Cap. xxviii.

A nobis est sæpe quesitum, vtrum si aliquis excommunicatus, in quo indicia fuerint poenitentiae manifesta, nec per eum steterit quo minus reconciliaretur ecclesiasticæ unitati, non suscepto beneficio absolutionis decesserit, pro absoluto ab ecclesia sit habendus? & vtrum pro tali recipienda sit elemosyna, & à fidelibus sit orandum? & infra. Nos igitur consultor breuiter respon. quod iudicium dei, veritati, quæ non fallit nec fallitur, semper innititur: iudicium autem ecclesie non nunquam opinionem sequitur, quam & fallere sæpe contingit & falli: propter quod contingit interdum, vt qui ligatus est apud deum, apud ecclesiam sit solutus: & qui liber est apud deum, ecclesiastica sit sententia innodatus. Vinculum ergo quo peccator liga-

* vide. l. cum clerici. & l. omni. & de episco. & de. & auth. si. inimus. eo. tit.

* Qui dicitur se nex vt pos sit excusari, vide l. si pater. familiae. San arroganti. de bus. ff. de adopt. l. 2. in gl. l. c. de his qui non imple. si. pen. li. x.

Decretalium Gregorij Lib. v. Tit. xxxix.

ligatus est apud deū, in culpæ remissione dissolvitur illud autē quo ligatus est apud ecclesiam, cum sententia remittitur, relaxatur, quod in suscitatioe Lazari sermo evangelicus manifestat, quem prius dominus suscitavit, & apollois præcepit postmodum solvere suscitatum. Vnde quāvis se quis iuramento præstito quod ecclesiæ mādato pareret, humiliare curavit, quāvis poenitentia signa præcesserint, si tamen morte præventus absolutionis non potuerit beneficium obtinere, quāvis absolutus apud deum fuisse credatur, nondum tamen habendus est apud ecclesiam absolutus. Potest tamen & debet ei ecclesiæ beneficio subueniri, ut si de ipsius viventis poenitentia per euidētia signa constiterit, defuncto etiam absolutionis beneficium impendatur. Nec obstat quod ecclesiæ legitur attributa potestas ligandi atque solvendi homines super terram, tanquam non possit solvere & ligare sub terra sepultos, & quod legitur, non communicetur mortuo, cui non est communicatum & vivo: cum eū communicatum non fuerit, communicandum tamen illi fuisset, quem non cōtemptus religionis, sed necessitatis articulus impediit: & in certis casibus à canonibus denotatis ligasse legatur ecclesia mortuos, & soluisse. Ut autem in vno pariter & eodem negotio & feremus rigorem, & māditudinem ostēdamus, statuimus ut illius mortui absolutio à sed. apo. requiratur, qui cum viveret, ab ea fuerat absolvens aliorum autem absolutionem ex præmissa causa ceteris indulgemus, à quibus dum viveret, fuerat absolvens. Absolutionis autem forma servetur, ut fiat cum poenitentiali psalmo, & tam oratione dominica, quā alia cōsue-ta. Heredes quoque ipsius ad satisfaciendum pro ipso si monitione præmissa noluerint, per dist. eccle. compellantur.

Idem Vratissauē. episcopo.

Retinens in clericum in custodia vel vinculo sine latione, excommunicatus est, hoc dicit primo. Communicans excommunicato sciens, ter in crimine, excommunicatus est: & nisi difficultas impediatur, absoluti debet ab excommunicatore cum iuramento. Communicans vero extra crimen, reconciliari potest per simplicem sacerdotem sine iuramento. h. d. usque ad finem.

Cap. xxxix.

N Vper à nobis tua discretio requisivit, quid de illis laicis sit faciendum, qui clericos (sine latione tamen) in custodia detinent publica vel privata, vel etiam detrahunt in vincula? Et utrum qui nominatim excommunicatis sciens communicant, absolui ab excommunicatione possint per cōfessionem à simplici sacerdote, vel episcopi seu archiepiscopi sit

ab eis

De sententia excommunicationis. 398

ab eis absolutio expectanda? Nos igitur inquisitioni tue ex ordine respō. q. in primo consultationis articulo non credimus laicos penam excommunicationis euadere, quāvis per eorum factū corporalis latio non fuerit subsecuta, citra quam violentia sepius circa clericos nequiter perpetratur. In secūda verō questione credimus distinguēdū, an is qui nominatim excommunicato cōmunicat, sciens in crimine communicet criminoso, ei cōsiliū impendēdo, auxilium vel fauorē: aut aliā in oratione vel osculo, aut orando secum, aut etiam comedēdo. In primo quidē articulo, cum talis cōmunicet crimini, & participet criminoso, ac per hoc ratione dānati criminis videatur in eum delinquere, qui dānauit: ab eo vel eius superiore merito delicti, tūc erit absolutio requirēda: cum facientem & cōsentientem par poena constringat. * In secūdo verō casu à suo episcopo, vel à proprio sacerdote poterit absolutionis beneficium obtinere. Quis enim & tūc non iudicis sed iuris sententia excommunicato cōmunicans sit ligatus, quia tamē conditor canonis eius absolutionē sibi specialiter non retinuit, eo ipso concessisse videtur facultatē aliis relaxandi. Is autē qui iuxta primū modū excommunicato cōmunicat, cum iuramento debet absolui: qui verō iuxta secūdū modū, reconciliari poterit sine iuratoria cautione. Verū si difficile sit ex aliqua iusta causa q. ad ipsum excommunicatōrē absolvēdus accedat, cōcedimus indulgēdo ut præstita iuxta formā ecclesiæ cautione, q. excommunicatoris mādato parebit, à suo absoluator episcopo, vel proprio sacerdote. Idem Strigoneñ. archiepiscopo.

Iuramentum excommunicati de stando mādatis ecclesiæ, non habet vim absolutionis, hoc primo. Excommunicato nullus communicare tenetur, præter personas exceptas: talis communicans excommunicato inchoat inuicem, & est excommunicandus maiori, nisi illa esse excommunicatus cum participibus, quia tunc esset excommunicatus maiori.

Capitulum. xxx.

Q Uod in dubiis & infra. Respōdemus quod excommunicato, licet q. sit mādato ecclesiæ iuramento firmaverit, communicari non debet, donec per ecclesiam fuerit absolutus, alioquin post iuramentū non esset absolutio necessaria. Nullus autē sciens nominatim excommunicato communicare tenetur, nisi quidā persona, quæ per illud Greg. Pape capitulum, Quoniam multos, specialiter excusantur. Illi autem qui nominatim excommunicatis præsumptuose participat, præter personas dicto canone adnotatas, nisi ab eorū participatione cōmoniti forte destiterint, excommunicationis vinculo sunt

inno-

* vide. l. non solum. si mandato. ff. de iur. & d. n. qui op. ff. de iur.

Decretalium Gregorij Lib.v. Tit. xxxix.

innotandi: secus autem si scienter cōmunicat ei qui cum participibus suis est in vinculo ex cōmunicationis sententialiter innotatus: tūc enim & ipsi sententiā ex cōmunicationis incurrūt.

Idem doctoribus decretorum Bonon.

Excommunicato cōmunicare tenentur, qui prius erant ei obligati ad obsequium familiare: alii vero non tenentur de necessitate, licet interdum possint de necessitate urgente. Cap. xxxi.

Inter alia quæ Strigo. archiepiscopus^o proponi fecit, nos recolimus respondisse, quod nullus nominatim ex cōmunicato scienter cōmunicare tenetur, nisi quædam personæ, quæ per illud Grego. papæ. c. Quoniā multos. specialiter excusantur. verum ex hac responsione orta est occasio disputandi, aliis concedentibus quod excommunicato cōmunicare tenentur personæ in prædicto. c. nominatæ, præsertim quæ prius ad cōmunionem eorū ex debito tenebantur: aliis asserentibus eos cōmunicare licite posse si velint: nō tamen ad hoc. ex necessitate teneri. Ut igitur vnde ius prodit, interpretatio quoque procedat, ambiguitatem huiusmodi taliter duximus absolūdam, quod cū quædam personæ in præmissis capitulo denotata, illis in quos lata fuerit excommunicationis sententia, anteprolationem ipsius obsequio tenerentur familiariter adhærere, neque postmodum ad contrarium teneantur (cū adhuc debitū daret, beneficio canonis id agere) à priore nō sunt obnoxietate solutæ, sed ad familiare tenentur obsequiū: & ita p. consequens ad cōmunionē tenentur, sine qua illud nequeūt exhibere. Illud autē non ad oēs psonas capituli credimus referendū: ut videlicet obnoxietati huiusmodi sint subiectæ, cū viatores peregrini & mercatores à cōmunionē talium personarū (nisi si articulus necessitatis imminet) debeant abstinere, ut in fine colligitur manifeste: sed ad illas duntaxat, quæ talibus arctiori tenentur obnoxietate cōstrictæ: quibus tamen in his pro quibus sunt ex cōmunicatione notatæ, ut in criminib⁹, cōmunicare non debent, sed ab eis penitus abstinere. Idem.

Si excommunicatus pro manuum iniectione scienter recipit ordines, si est clericus secularis, deponendus est: si regularis, ab executione ordinis est suspensus. Qui ignorans ius vel factum sic excommunicatus recipit ordines, si est clericus secularis, dispensat cum eo solus papa: si regularis, dispensat abbas, si ignorantia est probabilis, & factum non est grave. Capitulum. xxxii.

Cum illorū absolutio, qui pro violenta manuum iniectione in clericos, labem ex cōmunicationis incurrunt (quibuldam casibus à prædecessore nostro exceptis) sedi duntaxat apposeretur,

De sententia excommunicationis. 399

reſeruetur, nonnulli ecclesiasticam sententiam negligentes, in excommunicatione positi ecclesiasticos ordines accipere nō formidant. Quid autem de his fieri debeat, apostolicum sæpius oraculum imploratur. Circa quos credimus distinguendum, quod tales vel sciunt ex cōmunicationis se vinculo irretitos, vel non recolunt factū pro quo in lata sententiā canonē inciderūt, vel factum quidem scientes, iuris ignari nesciūt exinde se teneri. Primo si fuerint seculares clerici, à susceptis ordinibus censemus in perpetuū deponēdō in reliquis casibus tam archiepiscopi quā episcopi absque mādato sedis apost. speciali dispensandi facultatē se nouerint non habere, quibus etiam est absolutio talium interdicitur: cū maiora intelligantur illis prohibita, quibus vetita sunt minora. Poterunt tamen huiusmodi Ro. ponti. auribus intimari, ut ab eo secundū rigore vel æquitatem respōsum prodeat, prout discretio sua viderie faciendum. Qui si claustrales huiusmodi fuerint, licet ab Alexandro papa fuerit constitutū quod monachi & canonici regulares quocunq; modo se in clauſtro perculserint, nō sunt ad apo. se. mittendi, sed secundū prouidentiam sui abbatis disciplinæ subdantur, & si abbatis discretio ad eorū correctionem nō sufficit, prouidentia est diæce. episcopi adhibenda: & alibi dicitur quod de seculo fugientes, qui religionis habitū in monasterio receperunt, & inter cætera postmodum cōstitentur se tale commississe delictū, propter quod ipso actū ex cōmunicationis sententiā incurrerunt, sine licentia Ro. pon. abbas non potest nec debet eos absolue, quanuis præſumptionē delinquentium debita possit animaduersione punire: nos tamen in religionis fauorē, & ut euagandi materia subtrahatur, maiore ætis gratiam exhibere volentes, eorum prælatis quod etiam talibus absolutionis beneficiū impertiri valeat indulgemus: nisi excessus ipsorū exiuerit difficilis & enormis, utpote si ad mutilationem membri vel effusionē sanguinis est processum, aut in episcopum aut abbatem violenta manus iniecta, cū excessus tales & similes nequeāt sine scādalo præteriri. Si verō clauſtralis aliquis in religiosam personā alterius clauſtri man⁹ iniecerit violenta, per abbatem proprium, & eius qui passus est iniuriā, absoluitur. Quod si clericus perculserit seculare, non nisi per apost. se. (ut scandalum euitetur) absolutionis gratiam poterit promereri. Si autē hos ad ordines promoueri contingat, iuxta præmissam distinctionē, qui scienter in cōtemptum ecclesiasticæ disciplinæ se fecerint ordinari, ab executione suscepti ordinis & officij decernim⁹ manere suspēſos. Circa reliquos vero, facti memoriam, vel iuris peritiam non habētes, monaste-

Decretalium Gregorij Lib.v. Tit.xxxix.

monasteriorum utilitate pensata, post iniunctam regularem penitentiam & peractam, abbates ipsorum poterunt dispensare, nisi graue fuerit & notabile factum, aut is qui fecit, adultus fuerit & discretus, vt violenter contra obliuionem vel ignorantiam presumatur. Precepimus autem abbatibus, vt formam istam diligenter obseruent, ne privilegium mereatur amittere, qui sibi permitta abutitur potestate.

Idem Pistoriensis episcopo.

Monialis percussus monalem seu conuersum, vel clericum secularem, incipit in excommunicationem, & ab episcopo loci absolutus potest.

Capitulum xxxviii.

De monialibus tua nobis fraternitas requisit, per quem eis sit beneficiū absolutionis impediendū, si vel in se iniuriam, vel conuersos vel conuersas suas aut clericos etiā monachi iniecerint temere violentas. Super hoc igitur tua consilium taliter respond. vt per episcopum in cuius diocesi monasteria fuerint, absoluantur.

Idem vniuersis Cruce signatis.

Contractus etiam qui sine communione explicari nō potest, non dissoluitur seu impeditur per excommunicationem superuenientem in eis qui tenent aliquid prestare non excommunicato. Cap. xxxviii.

Si vere & infra. Quod si Veneti forte nec satisfacere voluerint, nec absoluti, vobis permitimus vt cū ipsis in terram Sarracenorum vel provinciam iuxta quod inter vos conuenit & ipsos, vel honeste conuenient) nauigio transierint, quanto minus poteritis, cū dolore tamen & amaritudine cordis, & sub spe venie communicantes eisdem. Cum enim iam a vobis maiorem naui receperint quantitatem, nec ad eam possint restituendam induci, aut etiā coartari si aliter fieret, videremini vos damnum ex penitentia ipsi vero pramiū ex contumacia reportare. cum ad hoc debitum exoluendū ipsi vobis mancant obligati, & ab excommunicatis exigi possit & recipi quod debetur. Est autem tantū in iure, quod si quisquā per terram hereticorum aut quorūlibet excommunicatorum, transierit, necessaria emere ac recipere poterit ab eisdem. Præterea si paterfamilias domus excommunicationis sententiā fuerit innotatus, a participatione illius familia excoartatur. Licet ergo dux Venetorum dominus nantium tanquam paterfamilias domus in excommunicatione persistat, vos tamen tanquā ipsius familiam dum in nauibus eius fueritis, ipsius excommunicatio non continget: & excusabilis eritis apud deum, si in excommunicatorū nauibus exsistentes, cū dolore cordis sub spe penitentiae

* vide. l. sancimus. C. de per. l. si quis. §. legit. C. de inoffi. testa.

De sententia excommunicationis. 400

nitentiae communicaueritis ipsis, in quibus eorum comunione non poteritis euitare.

Idem Londonens. episcopo.

Prelatus potest & debet clericum subiectum incorrigibile in carere, & laici citra metum excommunicationis de prelato licentia capere possunt clericos, & ad iudicium ducere. Cap. xxxv.

Vt fama tui & infra. Sane consuluisti nos, vtrum clerici grauiter excedentes, qui tunc nō possunt monasteriis ad agendum penitentiam deputari, quoniam cum nō peniteant de commissis, opportunitate fugiendi captati, carcerem fugerent claustris, & prioribus se sceleribus scelestius immiscerent te vel aliis prelatis suis archie possint custodia macipari & infra. Respondemus, quod cum prelatus excessus corrigere debeant subditorum, & publice utilitatis inter sit ne crimina remaneant impunita, & per impunitatis audacia fiant, qui nequifuerant, nequiores nō solum possunt, sed debent etiam clericos postquam fuerint de crimine canonice cōdemnati, sub archie custodia detinere: qui cū sint incorrigibiles, nec monasteriis valeant custodiri, ad similia vel peiora facile laberentur. Laici vero citra excommunicationis sententiā capere clericos, & ad iudicium trahere possunt, si oporteat etiam violententer, dum tamen id de mandato faciant prelato quorum illi sunt iurisdictioni subiecti, & quorū est corrigere criminosos: cum clericum hoc non ipsi, sed illi quorum autoritate id faciunt, facere videantur: dum tamen non amplius eorum violentia se extendat, quā defensio vel rebellio exigit clericorum.

Idem Bracharen. episcopo.

Excommunicatus est, qui in clericum etiam violentem manus iniecit violentas, etiam si hoc faciat in satisfactionem precedenti iniurie. hoc dicit. & est casus notabilis. Cap. xxxvi.

Contingit interdū, quod clerici si quē offendant, & facili facere velint offensio secundū morem patrie, quem inter se laici obseruant, corpora sua sponte supponūt. xxx. seu pluribus aut paucioribus percussioibus fulsiūt & infra. Nos autem frater tue super hoc respōd. quod huiusmodi manus iniectio etiā nō violenta, tamen iniuriosa videtur: cum ille canon nō tam in fauorem clerici ordinati, quā in fauorem ordinis clericalis fuerit promulgatus: ideo & volumus & mādamus, vt id decetero prohibeas attentari. Si quis autem clericus post prohibitionem huiusmodi sponte se subiecerit, excommunicatur: prout vt clericus iniuriam passo sine iniuria clericali satisfaciatur competenter, quatenus inter eos pax valeat rationabiliter

* quid de capiente clericum suo delictorem suum. Specul. de fuz. vide Bar. in. l. si quis in seruitute. ff. de fur.

Decretalium Gregorij Lib.v. Tit.xxxix.

biliter reformari.

Idem Lugdun. archiepiscopo.

Seruus excommunicatus pro iniectioe manuum in clericū, tenetur pro absolutione ire ad sed. apo. sed si ex hoc dominus, qui non fuit in culpa, graue damnum patiatur, vel seruus hoc faciat in eius fraudem, absolui potest ab episcopo, si lesio non fuit enormis.

Capitulum. xxxvii.

Relatu est nobis, quod cum aliqui serui propter iniectioe manuum in clericum violentam, in canonem incidunt sententia promulgata: allegantibus dominis eorundem, quod carere mancipiis suis nolunt, venire ad sed. apo. absoluendi non curant, per occasione huiusmodi eludentes ecclesiasticam disciplinam. Quocirca mandamus quatenus eos venire compellas ad sed. apo. absoluendos: cum plus sit deo quam homini deferendum: nisi fecerint hoc in fraudem, ut subtrahat se obsequio dominorum, aut ipsi domini propter hoc sine culpa sua graue damnum incurrant. tunc enim in utrolibet casu poteris eos ex indulgentia nostra prouisionis absoluere, cum nimis sint ab apo. sed. remoti: sed in recompensatione laboris que in itinere sustinerent, alia eis satisfactio iniungatur: dummodo non sit tam grauis & enormis excessus, ut propter vitandum scandalum, & tollendum exemplum, huiusmodi serui ad seruum seruorum dei venire debeant absoluendi.

Idem Strigonei archiepiscopo.

Excommunicatus propter participationem cum excommunicato, licet eum postea impugnet, ex hoc solo pro absoluto non est habendus.

Capitulum. xxxviii.

Sacris est canonibus institutum: & infra. Licet is qui uoluntarius excommunicatis illis communicauerat, qui cum omnibus fautoribus & participibus suis excommunicationis sententia sunt adstricti, ad cor rediens, de mandato ecclesie excommunicatos quos prius fouerat, expugnaret, non tamen priusquam absolutionis gratia perceperit, habendus est absolutus: nec si occumbat in huiusmodi bello, sunt absolutiones vel oblationes recipiende pro eo, vel orationes domino porrigende, nisi cum de ipsius uientis penitentia per euidencia signa constiterit, & iuxta cuiusdam constitutionis nostre tenorem de functo etiam absolutionis beneficium impendatur.

Idem Alluntine. episcopo.

Si mel excommunicatus, debet ritari semper ut excommunicatus: nisi legitime probet se fuisse absolutum.

Cap. xxxix.

Sicut

De sententia excommunicationis.

401

Sicut nobis: & infra. Fraternitati tuae respondemus, quod nisi excommunicati a te super absolutione sua literas nostras, vel illius cui uices nostras in hac parte commisimus, reportauerint, aut alio modo legitime de illorum absolutione tibi constiterit, tu ipsos pro excommunicatis ut prius habeas & facias euitari.

Idem Senonei archiepiscopo.

Si excommunicatus ab episcopo, ad metropolitanum appellat, ab eo absolui potest: metropolitanus tamen uolens suo suffraganeo deferre, potest illum sibi remittere absoluendum, & tenetur etiam remittere quando propter manifestum excessum fuit excommunicatus: & ante absolutionem non audiat uolens probare se iniuste excommunicatum: secus si probare uult sententiam esse nullam.

Capitulum. xl.

Per tuas literas: & infra. Videtur aliquibus, quod cum ad metropolitanum per appellationem questio non deferatur, excommunicatus autem uocem non habeat appellandi, utpote ab ecclesia separatus, siue appellauerit siue non, metropolitanus ei non debet absolutionis beneficium exhibere. Verum ex uerbis cuiusdam epistole, quam scholastici ab Alexandro papa emanasse proponunt, habetur quod si ante appellationem in aliquo excommunicationis sententia fuit promulgata, metropolitanus ante litem ingressum ab eo iuramento recepto secundum ecclesie consuetudinem, debet ipsum absoluere, nisi uoluerit episcopo diocesano deferre, ipsumque ad eum remittere absoluendum: ubi etiam consequenter inferitur, quod nec excommunicati sunt audiendi prius quam fuerint absoluti, nec sunt ad illos a quibus appellauerant remittendi. In Sardicen. autem concilio reperitur, ut is qui ab episcopo est abiectus, finitimos episcopos interpellet, & causa eius audiat, & diligenter pertractetur: episcopus autem, qui iussu vel iniuste abiecit eundem, patenter accipiat ut discutatur negotium, quatenus vel probetur eius a pluribus sententia, vel etiam emendetur. prius tamen quam omnia diligenter examinata fuerint, nullus ante causam cognitionem communioni eum sociare presumat, qui fuerat communionem priuatus. Nos igitur credimus distinguendum, utrum quis proponat se post appellationem legitimam interpositam excommunicatione fuisse notatum, vel in forma excommunicationis intolerabilem errorem fuisse patenter expressum: in quibus casibus ad probationem eorum, etiam si absolutionem non petat, debet admitti: sed donec de ipsis constiterit, in aliis euitari debet, quanquam apo. se. etiam talem consueuerit absolue-

Et sic ad

Decretalium Gregorij Lib.v. Tit.xxxix.

re ad cautelā. Verū in alijs, nisi gratiam absolutionis imploret, non debet audiri, ne sententiam ecclesiasticam cōtemnere videatur, & per hoc amplius ex suo cōtēptu ligeretur. Quōd si absolutionis beneficiū humiliter postulauerit, metropolitānus eū debet absoluerē, nisi suo duxerit suffraganeō deferendum: cui tamē si suffraganeus absolutionis beneficiū iuxta formam ecclesie noluerit exhibere, ipse nihilo minus illum absoluat, cautione recepta, quōd suo debeat parere mandato, ac deinde causam audiat, & quod canonicum fuerit (iustitia mediante) decernat. Quōd si forsan episcopus subditum suum propter manifestum excommunicationis excessum, metropolitānus non debet ipsum absoluerē, nisi suffraganeus requisitus malitiosē sibi absolutionis beneficiū denegaret.

Idem.

Si papa suis literis excommunicatum saluat, non propter hoc eum absoluit.

Capitulum.xli.

Si aliquando fortē contigerit, quōd eis qui auctoritate apostolica sunt excommunicationi subiecti, nostrae literae cum salutationis alloquio destinentur, non propter hoc excommunicationis credatur sententia relaxata: cum per ignorantiam vel negligentiam, aut occupationem nimiam, vel etiam subreptionem contingat huiusmodi literas impetrari.

Idem C. sancti Laurentij in Lucina presbytero cardinali apostolicae sedis legato.

Excommunicatus à pluribus praelatis ob plures causas, non est communioni restituendus, licet de vna causa velit satisfacere: & si impetrator absolutio tacitis alijs causis, non valet absolutio.

Capitulum.xlii.

Officijs: & infra. Postremo quaesuiti vtrum is qui propter plures excessus à pluribus praelatis ius in ipsum habentibus excommunicationis est vinculo innodatus, & vni praelatorum de vno tantum satisfacere vult excessu, ab eo sit absoluitendus, de quo satisfacere vult eidem: & cum de alio nō satisfecerit, alij absolutus valeat nunciari: & infra. Super hoc articulo respondemus, quōd supprimenti veritatem absolutio subrepta non prodest: & veritatem intelligens, absolutionem huiusmodi exhibere non debet.

Idem Ferrariē episcopo.

Excommunicatis & interdictis predicari potest licitē verbum dei. hoc primō. & tempore generalis interdicti concedi potest baptisimus & chrismatio in fronte, & poenitentia morientium. hoc dicit secundō.

Capitulum.xliii.

Responsio

De sententia excommunicationis. 402

RESPŌSO nostro postulat edoceri, an cū Ferrariē ciues excommunicationis & interdicti sint sententijs ligati, liceat tibi viros & mulieres semel in hebdomada vel in mense apud aliquam ecclesiam cōvocare, quibus praedices verbum dei, & eosdem ad correctionem inducas. Super quo respōdemus, quōd sine scrupulo cōscientiae hoc facere poteris, cū videris expedire: dummodo contra formā interdicti nullum eis diuinum officium celebretur. Praeterea quaesuiti, cū Ferrariē ciuitas sit interdictio supposita, & ideo sint ibidem praeter baptismum parvulorum, & poenitentias morientium, vniuersa sacramēta ecclesiastica interdicta, an liceat tibi baptizatos pueros in frōtibus consignare. Super quo respōdemus, quōd sicut baptizari possunt pueri, sic & baptizati ad confirmationē in frontibus à te possunt sacro chrismate deliniri.

Idem.

Si coniunx scit pro certo impedimentum matrimonij, non debet reddere debitum, sed potius excommunicationem pati. si autem hoc credat ex causa probabili & discreta, potest reddere debitum, non autem exigere. sed si ex leui & temeraria causa, deposita conscientia potest reddere & exigere.

Capitulum.xliiii.

INQUISITIONI tuae responderet, credimus distinguendum, vtrum alter coniugum pro certo sciat impedimentū coniugij, propter quod sine mortali peccato non valet carnale cōmercium exercere, quanuis illud apud ecclesiam probare nō possit: non sciat pro certo, sed credat. * In primo casu debet potius excommunicationis sententiam humiliter sustinere, quam per carnale cōmercium peccatum operari mortale. In secundo, distinguimus vtrum habeat cōscientiam huiusmodi ex credulitate leui & temeraria, an probabili & discreta. & quidem ad sui pastoris consilium (conscientia leui & temeraria credulitatis explosa) licite potest non solum reddere, sed exigere debitum coniugale. Verum cum conscientia pulsat animum, ex credulitate probabili & discreta, quanuis non euidenti & manifesta: debitum quidem reddere potest, sed postulare non debet: ne in alterutro vel contra legem coniugij, vel contra iudicium conscientiae committat offensam.

Idem.

Per dimissionem habitus & tonsurae, non perdit clericus ante trinam monitionem privilegium clericale.

Capitulum.xlv.

Contingit interdum: & infra. Sane sicut accepimus insinuante comite Flandren. in diocesi tua quidam existunt, qui nec in modo tonsurae, nec in vestimentorum forma, nec in

Et ij qualitate

* Testis
deponēs p
hoc ver-
bū credo,
aut simile
in signifi-
cato, non
probat. vi-
de Bar.in
l. admonē
di. ff. de in-
reliq.

Decretalium Greg. Lib. v. Tit. xxxix.

qualitate negociorū de clericatu quicquam ostēdunt, ad pō-
nā subterfugium se clericos exhibētes. cum enim super excel-
sibus quos seculari luxu cōmittunt, ad publica iudicia pertra-
hantur, circūcis crinibus, ut possint circūuenire vindictā,
pro clericis se repræsentant, clericali fori priuilegiū labiis al-
legantes, qui factis paulo ante negauerant clericatū: & infra.

Verū quia priuilegium meretur amittere, quī permissa si-
bi abutitur potestate, ac frustra legis auxilium inuocat, qui cō-
mittit in legem: volumus & mādāmus, ut tales si tertio à te cō-
moniti seiplos contēpserint emendare, illius efficiantur in-
munitatis exortes, quæ pro clericorum tutela, & laicorum vio-
lentia cōtrecenda dignoscitur instituta.

Idem.

Ab excommunicati denunciatione repellitur, qui non promo-
nuit, & ei communicauit. Capitulum. xlv.

IN præsentia dilecti filij: & infra. Nec canonici suo decano
excommunicationē possunt obicere, cum super hoc nec
commonitus, nec impetitus fuerit: ne ipsi propter hoc eum du-
xerint euitandum, sed episcopus in mensa, & canonici com-
municauerint ei etiam in diuinis.

Idem

Excommunicatus est dolose permittens clericum percuti, ex quo
poterat prohibere, & non prohibuit. Capitulum. xlvii.

Quante præsumptionis & temeritatis exultat, in rectores
ecclesie manus iniicere violentas: & infra. Ne autem
solos violentie huiusmodi authores aliquorum præ-
sumptio existimet puniendos, facientes & consentientes pari
pœna plectendos catholica condemnat authoritas. Eos de-
linquentibus fauere interpretamur, qui cum possint, ma-
nifesto facinori desinunt obuiare.

Idem in concilio generali.

Prælati excommunicare non debet subditum, nisi competentis
monitione præmissa, & ex causa manifesta & rationabili: & con-
tra facientem imponitur pœna hic expressa. Item puniuntur subditi
qui falso conqueritur se excommunicatione iniuste: & subiicit quid
iuris si prælati dicens se errasse, vult excommunicationem absolueret,
& aduersarius appellat ne absoluitur. Capitulum. xlviii.

Sacro approbante concilio, prohibemus ne quis in aliquē
excommunicationis sententiam, nisi cōpetenti admonitio-
ne præmissa, & personis præsentibus idoneis, per quas si necesse
fuerit, possit probari monitio, promulgare præsumat: quod si
cōtra præsumpserit, etiam si iusta fuerit excommunicationis sen-
tentia

De sententia excommunicationis. 403

tentia, ingressum ecclesie per mensem unum sibi nonerit in-
terdictum, alia nihilo minus pœna multandus, si visum fuerit
expedire. Caveat etiam diligenter ne ad excommunicationē
cuiusquam absque manifesta & rationabili causa procedat: ad
quā si taliter forte processerit, & requisitus humiliter processū
huiusmodi non curauerit absq; grauamine reuocare, grauatus
apud superiorem deponat de iniusta excommunicatione que-
relam: qui si absq; periculo moræ potest ad excommunicato-
rem illum cum suo mādato remittat, intra competentem ter-
minum absoluendū: alioquin ipse per se vel per alium (prout
viderit expedire) sufficienti cautione recepta munus ei abso-
lutionis impendat. Cūque aduersus excommunicatorem de
iniusta excommunicatione constiterit, excommunicator con-
demnetur ad interesse excommunicato, aliās nihilo min⁹ (si cul-
pæ qualitas postulauerit) superioris arbitrio puniendus: cū nō
leuis sit culpa tantā infligere pœnam infanti: nisi forsitan erra-
uerit ex causa probabili, maxime si laudabilis opinionis exi-
stat. Verū si cōtra excommunicationis sententiam nihil rati-
onale fuerit à conquerente probatū, idem super iusta ex-
communicationis molestia, per pœnam ad interesse, vel aliās
secundum superioris arbitrium condēnetur: nisi forsitan & ip-
sum probabilis error excuset, & super eo pro quo fuerit iusta
excommunicatione ligatus: per cautionem receptā satisfacere
cōpellatur, vel in pristinam reducat sententiā, usque ad
satisfactionem condignam inuolabiliter obseruandā. Si ye-
ro iudex suum recognoscens errorē, paratus sit talem reuoca-
re sententiā, & is pro quo lata fuerat, ne absque satisfactione
reuocaret illā, appellet: appellationi non deferat in hac par-
te, nisi talis sit error, de quo merito debeat dubitari: & tunc suf-
ficienti cautione recepta quod corā eo ad quem appellatum
extiterit, vel delegato ab ipso iure parebit, excommunicatum
absoluat: sicque pœnæ præscriptæ minime subiacēbit, cauens
omnino ne voluntate peruersa in alterius præiudicium mēti-
atur errorem: si distictionis canonice vult effugere vltionem.

Honorius. iij. episcopo Bononiæ.

Excommunicat hæreticos, & quoscūque violatores ecclesiasti-
ca libertatis. Capitulum. xlix.

NOuerit fraternitas tua: & infra. Excommunicamus om-
nes hæreticos vtriusque sexus, quocumque nomine cen-
sentur & fautores & receptatores & defensores eorū: nec
non & qui de cetero seruati fecerint statuta edita & cōsuetu-
dines introductas contra ecclesiæ libertatem, mīra de capi-
tulis

Et iij

Decretalium Gregorij Lib.v. Tit.xxxix.

cularibus suis intra duos mēses post huiusmodi publicationē sententiā fecerint amoveri. Item excommunicamus statuarios, & scriptores statutorum ipsorum, necnon potestates, consules, rectores & consiliarios locorum, ubi decetero huiusmodi statuta & consuetudines editæ fuerint vel servatæ: necnon & illos qui secundum ea præsumperint iudicare, vel in publicam formam scribere iudicata.

Idem magistro & fratribus hospitalis Hierosolymitani.

Fratres hospitalis Hierosolymitani excommunicati pro iniectione manuum in clericum seu confratrem, absolvi possunt per eorum priorem: nisi excessus fuerit difficilis & enormis. Cap. l.

Canonica cōstitutio cautetur, quod monachi & canonici regulares quocunque modo se percusserint, non sunt ad apostolicam sedem mittendi, sed secundum discretionem & providentiam sui abbatis disciplinæ subdantur. quod si abbatibus discretio ad eorum correctionem non sufficiat, providentia est diocesis episcopi adhibenda, nisi excessus difficilis fuerit & enormis, propter quem merito ad eeclesiam Ro. sit recursus habendus. Nos ergo ad vos statutum huiusmodi duximus extendendum auctoritate præstatuentes, ut in tali casu (nisi maiori sit providentia requirenda) per priorem vestrum, qui (sicut auctoritas) presbyter esse debet, fratribus vestris absolutionis beneficium impendatur.

Idem titulo sanctæ Prædix presbytero card. apost. sed. leg.

Excommunicatus vel suspensus absolvi non debet nisi primo iuramento præstito, si tamen sine scandalo iuramentum haberi non potest: poterit fieri absolutio per manualet promissionem. Cap. li.

Super eo quod monachi Græci & eremite propter inobedientiam sententiā suspensionis & excommunicationis ligati noluit ad mandatum ecclesiæ nisi per manualet promissionem redire: hoc tibi duximus respondendum, quod si nullatenus possunt induci ad præstandum iuxta formam ecclesiæ iuramentum, ipsos hac vice cū promissione poteris recipere manualet: cum interdum (consideratis locorum) & temporum qualitatibus) severitati sit aliquid detrahendum.

Idem Bituricensi & carnoten. decan. & subdiacono Arelaten.

Cum de viribus sententiæ dubitatur, potest quis absolvi ad cautelam iuramento præstito. Capitul. lii.

Venerabili fratri nostro Cenomane. episcopo & procuratore Turonen. archiepiscopi, in nostra presentia cōstitutis

De sententia excommunicationis. 404

cutis pro quadam suspensionis sententiā in præfatum episcopum ab eodem archiepiscopo promulgata: nos sententiā ipsam relaxavimus ad cautelam ipso episcopo in presentia dicti procuratoris præstante corporaliter iuramentum quod parebit mandatis quæ idem archiepiscopus sibi propter hoc fecerit, si constiterit ipsum in eo pro quo fuit lata prædicta sententia, culpabilem extitisse.

Idem episcopo Sene.

Excommunicantur officiales locorum in quibus sunt statuta contra ecclesiasticam libertatem, nisi ea deleri fecerint: & statuarii feudis ecclesiæ sunt privati. Capitul. liii.

Gravem venerabilis f. n. Pisani archiepiscopi recepimus questionem, quod quidam ciues Pisani deputati a potestate ac populo ad statuta civitatis edenda, in derogationem apostolicæ sedis, & subversionem ecclesiasticæ libertatis edere præsumperint, quod si quis clericus vel laicus cōtra quæcunque laicum Pisani districtus ad iudicem ecclesiasticum litigas apostolicas impetrauerit, in mille solidis (nisi renūciaverit literis) condēnetur, nec redditus possessionū suarū reddatur eidē, vel agri excolantur illius, sed hāno potius subiaceant potestati: & infra. Statuerunt illi præterea, ut clerici suis sumptibus castrū Ripæ fractæ faciant custodiri: quod si renuerint, contra eos potestas procedere teneatur: & infra. Ideoq; fraternitati tuæ mandamus, quatenus in consiliarios & officiales civitatis ipsius, nisi statuta ipsa de capitularibus suis deleri fecerint, & idonee sicut exigit res caveri, quod similia decetero non debeant attentare, excommunicationis sententiā promulgare procuret. Ceterum cum iidem statuarii multa de bonis ecclesiasticis tenere dicantur in feudum, ipsos fore nihilo minus privatos feudis huiusmodi nunciare procuret. Greg. ix.

Alloquens excommunicatum in tendentibus ad salutem animæ, etiam si alia verba interponat, excommunicatus non est. Cap. liiii.

Cum voluntate ac proposito maleficia distinguantur: excommunicationis sententiā non incurrit, qui excommunicato in his quæ ad absolutionem, vel alias ad salutē animæ pertinent, in locutione participat, licet etiā alia verba incidenter (ut apud eum magis proficiat) interponat.

Prædicatores, præsertim qui alias sustentari non possunt, ab excommunicatis & detinentibus bona aliena elemosinam recipere possunt, hoc dicit.

Prædicatores quoq; qui penes excommunicatos vel alios alienarū rerū detentores, in prædicationibus & cōfessionibus

Et iiii quasi

Decretalium Gregorij Lib.v. Tit.xxxix.

quali gerunt causam vel curam eorū ad quos res ipsæ spectare nō solum, eleemosynas licite possunt ab illis recipere, præsertim si aliis non valeant in illo loco sustentationem habere. *Ponit quosdam casus in quibus percussus clericum excommunicatus non est.*

Si qui verò ratione officij quod in ecclesia obtinent, aut etiā alij clerici seniores zelo deuotionis pueros vel adolecentes in minoribus ordinibus constitutos turbantes diuinū officium, & hi qui obtentu prælationis vel magisterij subditos & scholares correctionis causa leuiter forte percusserint, excommunicationis sententiam non incurrunt. Quod & de his dicendum est, qui aliquos de familia sua vel propinquos inferiorum graduum simili modo vt cohibeantur à suis insolentis, & scientia bonisque moribus informantur, duxerint corrigendos.

Idem Astoriceñ. episcopo.

Communicans excommunicato in crimine damnabili, incidit in excommunicationem maiorem. *Capitulum. lvi.*

SI concubinae publicæ clericorum ecclesiasticæ censuræ diuisione notentur, eosdem concubinos nō est dubium sententia maioris excommunicationis inuolui, qui post latam sententiam communicant in eodem crimine criminosis.

Idem.

Excommunicatus minori potest ab excommunicatione aliquem absoluer. *Capitulum. lvi.*

DVobis collata potestas vt à minori excommunicatione, si in ipsam inciderint, inuicē se absoluant, utroque ligato vinculo excommunicationis, huiusmodi non expirat.

Idem.

Permittitur ministris ecclesiarum semel in hebdomada celebrare tempore interdicti, concurrentibus his quæ exprimentur in textu.

Capitulum. lvi.

Permittimus ecclesiarū ministris semel in hebdomada tempore interdicti, non pulsatis campanis, voce submissa, rānuis clausis, excommunicatis & interdictis exclusis, missarum solennia celebrare causa conficiendi corpus domini, quod de cedentibus in penitentia non negatur.

Idem.

Satisfaciens clerico quem verberauit, non potest propter hoc ab episcopo absolui, nisi in certis casibus hic expressis. *Cap. lvi.*

Quamuis

De verborum significatione. 405

Quamuis incidens in canonem latæ sententiæ propter violentam manuum iniectionem, iuxta proprias facultates eis satisfaciatur quibus iniurias irrogauit, non tamen aliter quā per sedem apostolicam vel eius legatum absolutionis potest beneficium obtinere: nisi imminente mortis articulo, infirmitate, inimicitia, aut inopia, puerili vel senili ætate, fragilitate sexus, seu alia corporis impotentia, siue quolibet impedimento canonico retrahatur quo minus Romanū pontificem possit adire: vel nisi iuris beneficio à labore huiusmodi excusetur. Ceterū quibusdam prædictorum, videlicet qui temporali impedimento laborant (exceptis pueris) sub debito iuramenti (quod secundum ecclesiæ formam præstare tenentur) consuevit iniungi, vt impedimento cessante ad apostolicam sedem accedant, mandatum ipsius humiliter suscipi.

Idem.

Excommunicatio simpliciter lata, intelligitur de maiori. h. d. Et est textus notabilis, & quotidie allegatur. *Capitulum. lvi.*

SI quem sub hac forma verborum, illum excommunico, vel simili iudice excommunicari contingat: dicendum est eum non tantum minori, quæ à perceptione sacramentorum, sed etiam maiori excommunicatione (quæ à communione fidelium separat) esse ligatum.

Idem.

Beneficium indultum ratione minoris ætatis postquam cepit habere locum, non extinguitur, licet minor perueniat ad maiorem ætatem. *Capitulum. lvi.*

Peris qui in canonem inciderunt sententiæ promulgatæ, siue ante siue post pubertatem postulent se absolui, potest diocesanus episcopus absolutionis beneficium impertiri: cū propter defectum ætatis, in qua fuit commissus excessus, rigore sit mansuetudine temperandus.

De verborum significatione. Tit. xl.

Hieronymus super Osee.

Novale est terra nouiter ad cultum am redacta. *Capitulum. i.* *Osee. 10.*

Nouate nouale. Nouale est ager nunc primum præcisus. ** Quid p. nouale. ff. eo. d. l.*

Idem super Daniele.

Appellatione patris veniunt in lata significatione nouale. *Sylua. 5.*

amnes ascendentes.

Capitulum. ii. Dan. 5.

Nam

Decretalium Gregorij Lib.v. Tit.xl.

Nam & rex Nabuchodonosor pater tuus. Id est proavus more scripturæ, quæ avos & deinceps patres appellat.

Idem in Parabolis.

Non dicitur natus, qui statim decessit.

Capitulum iiii.

Prem. 4. **N**am & ego vnigenitus fui coram matre mea. Quare vnigenitum se nominat, quem fratrem vicinum præcessisse scriptura testatur? nisi quia ille mox natus sine nomine quasi nunquam esset de vita decessit.

Idem super Matthæum.

Diffio antequam, non semper implicat.

Cap. iiii.

Math. 1. **Q**uod dicitur, antequam convenirent, non sequitur, ut postea convenirent: sed scriptura quod factum non sit, ostendit.

Hieronymus super Matthæum.

Primogenitus dicitur, qui primo nascitur, etiam si nullus sequatur eum.

Capitulum quintum.

Ioseph non cognovit Mariam, donec peperit filium suum primogenitum. Ex hoc loco quidam perversissime suspicantur & alios filios Mariæ habuisse: cum mos diuinarum scripturarum sit, ut primogenitum non vocent quem fratres sequuntur, sed eum qui primo natus fuit.

Hilarius.

Verba sunt intelligenda non secundum quod sonant, sed secundum mentem proferentis.

Capitulum sextum.

Intelligentia dictorum ex causis est adsumenda dicendi: quia non sermoni res, sed rei est sermo subiectus.

Augustinus super Matthæum.

Non vitiatur factum vario modo narratum, ubi idem in substantia concluditur.

Capitulum septimum.

Nihil obstat narrandi diuersitas, ubi eadem dicuntur, maxime cum quisque euangelistarum eo ordine credat se dicere, quo deus voluit.

Gregorius.

Sensum non verba considerare debemus.

Cap. viii.

Propterea si prolixam epistolam meam ad interpretandum accipere te fortasse contigerit: rogo non verbum ex verbo, sed sensum ex sensu transferri: quia plerumque dum proprietates verborum attenditur, sensus veritatis amittitur.

Isidorus.

Dicit quæ proprie sunt præpositus.

Capitulum ix.

Quamuis

De verborum significatione.

406

Quamuis omnes qui præsumunt, præpositi rite vocentur, * vide. l. yslus tamen obtinuit eos vocari præpositos, qui quandam prioratus curam super alios gerunt.

Idem in lib. etymologiarum.

Non recipit congruam summationem.

Capitulum x.

Forus est exercendarum litium locus à fando dictus, siue à Foroneo rege, qui primus Græcis legem dedit. Constat autem forus causa, lege, & iudicio. Causa à casu quo venit, dicitur.

Causa.

Foroneo rege, qui primus Græcis legem dedit. Constat autem forus causa, lege, & iudicio. Causa à casu quo venit, dicitur.

Iudicium.

Foroneo rege, qui primus Græcis legem dedit. Constat autem forus causa, lege, & iudicio. Causa à casu quo venit, dicitur.

Infinitia.

Foroneo rege, qui primus Græcis legem dedit. Constat autem forus causa, lege, & iudicio. Causa à casu quo venit, dicitur.

Negotium.

Foroneo rege, qui primus Græcis legem dedit. Constat autem forus causa, lege, & iudicio. Causa à casu quo venit, dicitur.

Negotium.

Foroneo rege, qui primus Græcis legem dedit. Constat autem forus causa, lege, & iudicio. Causa à casu quo venit, dicitur.

Negotium.

Foroneo rege, qui primus Græcis legem dedit. Constat autem forus causa, lege, & iudicio. Causa à casu quo venit, dicitur.

Negotium.

Foroneo rege, qui primus Græcis legem dedit. Constat autem forus causa, lege, & iudicio. Causa à casu quo venit, dicitur.

Negotium.

Foroneo rege, qui primus Græcis legem dedit. Constat autem forus causa, lege, & iudicio. Causa à casu quo venit, dicitur.

Negotium.

Foroneo rege, qui primus Græcis legem dedit. Constat autem forus causa, lege, & iudicio. Causa à casu quo venit, dicitur.

Negotium.

Foroneo rege, qui primus Græcis legem dedit. Constat autem forus causa, lege, & iudicio. Causa à casu quo venit, dicitur.

Negotium.

Foroneo rege, qui primus Græcis legem dedit. Constat autem forus causa, lege, & iudicio. Causa à casu quo venit, dicitur.

Negotium.

Foroneo rege, qui primus Græcis legem dedit. Constat autem forus causa, lege, & iudicio. Causa à casu quo venit, dicitur.

Negotium.

Foroneo rege, qui primus Græcis legem dedit. Constat autem forus causa, lege, & iudicio. Causa à casu quo venit, dicitur.

Negotium.

Foroneo rege, qui primus Græcis legem dedit. Constat autem forus causa, lege, & iudicio. Causa à casu quo venit, dicitur.

Negotium.

Foroneo rege, qui primus Græcis legem dedit. Constat autem forus causa, lege, & iudicio. Causa à casu quo venit, dicitur.

Negotium.

Foroneo rege, qui primus Græcis legem dedit. Constat autem forus causa, lege, & iudicio. Causa à casu quo venit, dicitur.

Negotium.

Foroneo rege, qui primus Græcis legem dedit. Constat autem forus causa, lege, & iudicio. Causa à casu quo venit, dicitur.

Negotium.

Foroneo rege, qui primus Græcis legem dedit. Constat autem forus causa, lege, & iudicio. Causa à casu quo venit, dicitur.

Negotium.

Foroneo rege, qui primus Græcis legem dedit. Constat autem forus causa, lege, & iudicio. Causa à casu quo venit, dicitur.

Negotium.

Foroneo rege, qui primus Græcis legem dedit. Constat autem forus causa, lege, & iudicio. Causa à casu quo venit, dicitur.

Negotium.

Foroneo rege, qui primus Græcis legem dedit. Constat autem forus causa, lege, & iudicio. Causa à casu quo venit, dicitur.

Negotium.

Foroneo rege, qui primus Græcis legem dedit. Constat autem forus causa, lege, & iudicio. Causa à casu quo venit, dicitur.

Negotium.

Idem

Decretalium Gregorij Lib.v. Tit.xl.

Idem.

Dicit quid sit pactum, & unde dicatur.

Cap. xi.

Pactum dicitur, inter partes ex pace conveniens scriptura, legibus ac moribus comprobata: dictum pactum, quasi ex pace factum.

Idem in eodem.

Hic si filius ponit etymologiam in re, prout habetur in re, non prout est generale nomen.

Cap. xii.

In unde dicatur. Iustitiam possidere.

In unde dicatur. Iustitiam possidere. Iustitiam est iure possidendo. hoc enim iure possidetur, quod iuste: hoc iuste, quod bene: quod autem male possidetur, alienum est: male autem possidet, qui vel suis male utitur, vel aliena presumit.

Paschalis canonicis sancti Martini.

Quicquid fidelis offert ecclesie, oblationis nomine continetur, & a secularibus possideri non debet.

Cap. xiii.

Oblatio.

Causa Carpenfis plebis: & infra. Ceterum primitiæ, decimæ, & oblationes, in solis ecclesiarum bonis præcipue numerantur. Oblationes vero dicimus, quæcunque de propriis & licitis rebus ecclesie a fidelibus offeruntur. Quicumque igitur eas per potestatem secularem obtinet, proculdubio contra deum, & sanctorum patrum nititur sanctiones: quinimmo & qui accipit, & qui tradit, raptor & sacrilegus iudicatur.

Alexander tertius.

Solus sacerdos potest sacramentum extreme unctionis infirmis conferre. hoc dicit.

Capitulum. xiiii.

Quæritur frat. t. & infra. Nos itaque tibi. t. duximus respondendum, quod sacerdos vno præsentem clerico, & etiam solus potest infirmum ungere.

In anno bissextili servari debet loci consuetudo circa diem sancti Mathie festandum, dum tamen vigilia continuetur festo. h. d.

Festum vero beati Mathie iuxta consuetudinem ecclesiasticam vigilia eatenus præcedat, ut nec pro bissexto, nec pro quolibet alio modo inter se & solennitatem aliam diem admittatur: qua utique vigilia (nisi venerit in dominica) ieiunium celebretur: ipsum autem festum, siue fiat in præcedenti die, siue in sequenti (qui duo quasi pro vno reputantur) nullus error, sed consuetudo ecclesie teneatur.

Celestinus tertius.

Per verbum, statuo, & præcipio, definitiva sententia ferri potest.

Capitulum. xv.

In his

De verborum significatione.

407

In his quæ ambiguitatem continent: & infra. Innotuit apostolus nostro, quæ cum inter magistrum M. & conuersos hospitalis sancti Simpliciani super eodem hospitali in præsentia Mediolani archiepiscopi quæritio verteretur, ipse archiepiscopus post cognitionem causæ in prolatione sententiæ his verbis non fuit vltus, talem partem cõdemno, vel talem absoluo: sed pronunciauit, ita statuo & præcipio: & infra. Attendentes igitur quod hoc verbum, statuo, rem perfectam significat, & cum effectu, non verbotenus accipitur. Item secundum Gregorium, quod præcipitur, imperatur: & quod imperatur, necesse est fieri: & aliquando si non fiat, penam habet. Considerantes nihilo minus quæ non debet aliquis cõsiderare verba, sed voluntatem, eum non intentio verbis, sed verba intentioni debeant deferuire, interpretamur procuratoribus utriusque partis præsentibus, & definim⁹, quod præfati archiepiscopi verba tali forma prolata, perpetuo valitura sententiæ obtineant firmitatem.

Innocentius iij. patriarchæ Grandæ.

Beneficium principis latissime interpretari debet.

Cap. xvi.

Olim tibi scripsisse recolimus, ut si canonici Paduani magistro G. canonico Paduano præbendam quæ tantum residentibus de cõmuni confertur, sicut vni ex aliis de communibus prouentibus & manualia beneficia nõ conferrent, tu eos ad id apo. censu. compellere procurares. Quia vero quidam mandatum nostrum interpretari aliter quàm deceat moluntur (cũ beneficia principum sint interpretanda largissimè) nostrum aperiendum duximus intellectũ, videlicet quod præbendam quæ tantum residentibus in victu & vestitu de cõmuni confertur, ipsi magistro G. plenè sicut vni ex aliis residentibus iniunximus conferendam.

Idem Colubriën. & aliis episcopis in regno Portugallie constitutis.

Generale dicitur interdictũ, quod fertur nedum in provinciam, sed in villam vel castrum.

Capitulum. xvii.

Cum in partibus vestris sæpe contingat diuersa loca interdicto supponi, quando generale vel particulare dici debeat interdictum, apud vos accepimus in dubiũ reuocari, eum illi qui ab ecclesia Romana decorari privilegio meruerunt, videlicet, ut cũ generale interdictũ terra fuerit, liceat eis ianuis clausis, non pulsatis campanis, exclusis excommunicatis & interdictis, suppressa voce diuina officia celebrare: interdicto particulari se asserant non arctari, dicentes interdictum generale, dumtaxat cum regnũ vel saltem provinciam tota

Decretalium Gregorij Lib.v. Tit.xl.

tota subiicitur interdicto: & infra. Cum autem in privilegiis de regno vel prouincia nil expresse dicatur, nomine terræ nō solum regnum, vel prouinciam intelligi volumus, verū etiam villam & castrum, vt & in his locum habeat, quod de generali dicitur interdicto.

Idem Altsiodoreñ. episcopo.

Privilegium contra consuetudinem iuri communi obuiantē laygē est interpretandum. h. d. secundum intellectum Abbatis antiqui. Et est casus not. secundum hunc intellectum. Cap. xviii.

Cum tibi de benignitate sed. apost. sit indultum, quod ordinatio rerum clericorum ab intestato decedentium, in tua dispositione permancat: nos cōsulare voluisti, an appellatio vocabuli clericorum, tam ad canonicos, quā ad nō canonicos extendatur: & infra. Consil. t. r. q. appellatio clericorum, non solum alios, sed etiam canonicos comprehendit.

Idem præposito, & C. Placenti.

Iurans obedire prælato & ecclesiæ, non clero diocæsano, sed cathedrali ecclesiæ cathedralis obedire tenetur. Cap. xix.

Cum clerici Placentini iuramentum præstant sub hac forma verborum: Ego talis ab hac hora in antea fidelis ero & obediens Placentinæ ecclesiæ, & domino meo episcopo Placentino: nos cōsulare voluisti, vtrum intelligi debeat clerus totius diocæ. an capitulum tantum ecclesiæ cathedralis? Nos igitur taliter respondemus, quod per ecclesiæ Placent. vocabulum in forma iuramenti præscripti nō debeat intelligi totius diocæs. clerus: & si capitulum intelligatur ecclesiæ cathedralis, is tamen qui præstat huiusmodi iuramentum, episcopo tantum capiti principaliter obligatur.

Idem priori sancti Fridiani Lucan.

Appellatione ecclesiastica censura comprehenditur excommunicatio, suspensio & interdictum. Cap. xx.

Querenti quid per censuram eccle. debeat intelligi, cum huiusmodi clausulam in nostris literis apponimus: respondemus, quod per eam non solum interdicti, sed suspensionis & excommunicationis sententia valet intelligi, nisi iudex discretus rerum & personarum circumstantiis indagatis: ferat quam magis viderit expedire.

Idem Casaraug. episcopo.

In privilegio de decimis noualium non soluendū illud appellatur nouale, de cuius cultu a non est memoria, & quod prius modicum vel nullum fructum offerebat. Cap. xxi.

Quid

De verborum significatione.

408

Quid per nouale vocabulum intelligi debeat. t. f. requirit. Licet autem quidam dixerint, quod nouale sit terra præcisa, quæ anno cessat, aliis adherentibus quod ex sylua quæ arboribus extirpatis ad cultum redigitur, fieri nouale dicatur, quarum vtraque interpretatio ex ciuilibus legibus colligitur: Nos tamen inquisitioni. t. r. quod eam credimus prædecessorum nostrorum intentionem fuisse cum piis locis indulgentiam de noualibus concesserunt, vt nouale intellexerint agrum de nouo ad cultum redactum, de quo non extat memoria quod aliquādo cultus fuisset. Sed nec de quolibet tali nouali credimus eis indulgentiam fore concessam, nisi de illo duntaxat, cuius decimam religiosus potest conuenitus absq; graui detrimento parochialis ecclesiæ detinere, cum talis sit sæpe locus incultus, de quo parochialis ecclesiæ magnos percipit decimarum ratione prouentus.

Idem abbati F. & P. monachis Alcobatix.

Si ecclesiæ subiecta episcopo vntur alteri, vel gubernanda committuntur saluo iure matricis ecclesiæ: per matricem ecclesiā intelligitur cathedralis, & non Romana. Cap. xxii.

Venerabili. f. n. Colubriæn. episcopo didicimus conquirente, q. cum fratres sanctæ Crucis monasteriū de Argariis, sub protectione sua nuper receperint, quod suis prædecessoribus episcopalia iura consueuerat ab antiquis temporibus exhibere, nūc quodā de canonicis suis sine suo consensu ibi facto priore, occasione cuiusdā privilegiū à C. Papa veritate tacita impetrati, eidē episcopo obedientiā denegat exhibere, inde sumpta occasione, q. per matricē ecclesiā nō cathedralem intelligit, sed Romanā: & infra. Ideoq; mandamus quatenus si aliud vobis non occurrerit, propter quod dictus prior non debeat dioc. episcopo respondere, vos eum ad eam præstādam eidē sicut prædecessores sui prædecessoribus episcopi consueuerunt vel præstiterunt, per censuram ecclesiasticam compellatis, nō obstante privilegio in præiudiciū Colubrien. ecclesiæ per surreptionē obtento: nos autē per matricē ecclesiā, cathedralem intelligi volumus, non Romanam.

Idē abbati sanctæ Genouetæ, decano & cæcellario Parisien.

Excommunicatus vel interdictus pro contumacia, vel offensā dubia, absoluitur cautione præstita de stando iuri. Si verò sit excommunicatus vel interdictus pro manifesta offensā, tunc prius debet satisficere antequam absoluitur. Et dicitur manifesta, de qua constat per confessionem, vel probationem legitimam, vel rei euentiam. h. d. cum cap. sequenti.

Cap. xxiii.

Ex parte

Decretalium Gregorij Lib.v. Tit.xl.

Ex parte in Christo dilectæ filie comitissæ Blesæ, & infra. Proposuerunt nuncij comitissæ, quod cum ipsius præpositus quendam latronem ceperit, & iustitia fuerit inde facta, latro fuit per capitulum Carnotens. post factam iustitiam requisitus, quia eum in terra sua captum fuisse dicebatur: & infra. Verum cum super hoc de parendo iuri comitissæ cautionem offerret, canonici Carnotens. nihilo minus terram eius fecerunt interdicto supponi quod relaxare noluerunt, nisi prius solueretur emenda. dicebant enim in Carnotens. ecclesiæ privilegia contineri, q. nemini liceat excommunicatis, vel nominatim interdictis pro canonicis Carnotens. absque congrua satisfactione absolutionis beneficium indulgere: & infra. Ad intelligendam autem clausulam privilegij memorati, credimus distinguendum, utrum in aliquem interdicti vel excommunicationis sententia sit prolata pro contumacia tantum, quia scilicet citatus stare noluit iuri: vel etiam pro offensa, quia videlicet iussus noluit maleficium emendare. In primo casu credimus congruè satisfieri, ut sententia relaxetur, si prius sufficiens standi iuri cautio tribuatur: in secundo vero si offensa est manifesta, non credimus satisfieri congruè, ut relaxetur sententia, nisi prius sufficiens præstetur emenda. Si verò dubia est offensa, sufficere credimus ad relaxandam eandem, si parendi mādato ecclesiæ competens satisfactio præbeatur.

Idem comitissæ Blesæ.

Summatio est supra cap. prox. vel dic: Manifestum dicitur, quod per confessionem, vel probationem legitimam, vel evidentiam rei constat.

Capitulum. xxiii.

Cum olim pro canonicis Carnotens. quoddam capitulum contra te fuit allegatum, quod dicebant in ecclesiæ suæ privilegia contineri, ut videlicet nemini liceat excommunicatis, vel nominatim interdictis pro canonicis Carnotens. absque congrua satisfactione absolutionis beneficium indulgere: & infra. Quia verò dum ansam soluimus, nodum dicimus ligavisse, propter hoc quod eisdem canonicis (velut asseris)ponentibus illam offensam esse manifestam, non quæ iudici, nec quæ alij, sed quæ sibi tantummodo manifesta videtur: offensam illam nos rescribimus intelligere manifestam, * quæ vel per confessionem, vel probationem legitimè nota fuerit, aut evidentia rei, quæ nulla possit tergiversatione celari.

Idem episcopo & cantori Atrebaten.

Verba privilegiorum debent intelligi ut aliquid adferant, & non remaneat ambiguitas: & ideo verba, secundum & inserta, videntur

De verborum significatione.

409

dentur appposita causatiue, non conditionaliter. h. d. Pancermia.

Capitulum. xxxv.

Abbate sancti Siluani Alciaten. viam vniuersæ carnis ingressus, cum eiusdem loci monachi elegerent quendam de ipsius ecclesiæ gremio in abbatem, & confirmationem electionis à Morinenli episcopo nequiuissent aliquatenus obtinere, eam à sede apost. petierunt. Ceterum procurator monasterij sancti Bertini proposuit ex aduerso, quod cum secundum approbatam consuetudinem, & privilegia Romani pontifici. abbates Alciaten. debeant de monasterio sancti Bertini semper assumi, huiusmodi electio erat non immerito reprobanda, utpote contra consuetudinem diuturnā, & contra privilegium sed. apo. attestata, & Alciaten. monachi debeant iure compelli, ut de monasterio sancti Bertini personam idoneam sibi eligerent in abbatem: & infra. Nos igitur depositionibus testium diligenter inspectis, inuenimus esse probatum, quod à xl. annis, & infra, monachi Alciaten. abbatem sibi de sancti Bertini monasterio elegerunt: & infra. Et cum quadam vice Guarinum Alciaten. monachum elegerissent, eius electio robore habere non potuit, donec apud monasterium sancti Bertini professione facta, post aliquantum temporis, quando scilicet eiusdem loci abbati & conuentui placuit, in Alciaten. extitit abbatem assumptus. Ex privilegiis quoque Roma. pont. argui poterat Alciaten. abbatem fore de sancti Bertini collegio eligendum: nam privilegio Paschalis Papæ huiusmodi capitulum apparet insertum: Subrogatione abbatis penes monasterium sancti Siluani apud Alciaten. monachos, iuxta præteriti temporis morem, in vestra semper concedimus dispositione persistere. In privilegio etiā Calixti huiusmodi capitulum inuenitur. Porro iuxta Paschalis Papæ decretum, abbatis subrogationem penes Alciaten. non aliunde quàm de vestro monasterio fieri apo. autoritate decernimus. Ad hoc autem pars aduersa respondit, q. si etiam probaretur quod infra predicti temporis spacium de monasterio sancti Bertini semper fuerit abbas Alciaten. assumptus: ex hoc dici non poterat, q. consuetudo aliqua quasi contradicte iudicio fuerit introducta, cum in memorati Guarini electione, pro bono pacis extra iudiciū processum taliter dignoscatur: & infra. Præterea cum Paschalis Papa subrogatione abbatis sancti Siluani monasterio sancti Bertini iuxta more præteriti temporis duxerit concedendam, nec more præteriti temporis fiat fides per eius privilegium, & similia, nullū super hoc Alciaten. monasterio poterat

ff præiudi.

Decretalium Gregorij Lib.v. Tit.xl.

præiudicium generari. Contra quod fuit ex aduerso responsum, quod hæc determinatio secundum præteriti temporis morem, & casualis & cōditionalis potest intelligi, & tam ad personale quàm ad imperonale verbum referri. Si enim imperonale verbum determinet, cōditionalis intelligitur: & est sensus, Concedimus subrogationem abbatis sancti Siluani apud Alciaten. monasteriū in vestra semper dispositione cōsistere, secundum præteriti temporis morem: id est, si mos præteriti temporis talis fuerit. Si verò verbum determinet personale, casualiter debet intelligi, vt sit sensus, Concedimus secundum præteriti temporis morem id est, quia mos præteriti temporis sic obtinuit subrogationem &c. Hic autem sensus rectior esse videtur, quia cum privilegium sit lex priuata, * & lex non debeat esse obscura vel captiosa, sed certa & manifesta: nec esset priuata, nisi aliquid specialiter indulgeret profecto sic intelligenda sunt illa verba, vt res de qua agitur, valere possit potius q̄ perire, maxime cum supradictus C. Papa, qui eidem Paschali e vicino successit, verbis æquioribus vsus, determinationem illam prorsus amouerit, vt ambiguitas tolleretur: & quod dicebatur in concessione Paschalis, vt videlicet subrogatio abbatis sancti Siluani apud Alciaten. in dispositione abbatis & fratrum sancti Bertini semper existeret, ipse mutauerit, decernens subrogationem ipsius abbatis nō aliunde quàm de monasterio sancti Bertini faciendam. His igitur diligenter auditis, monasterio sancti Bertini adiudicauimus huiusmodi dignitatem, vt quoties in Alciaten. monasterio abbatis electio imminet faciendā, Alciaten. monachi de cornobio sancti Bertini personam idoneam sibi eligant in abbatem ita videlicet, vt tamdiu monasteriū ipsum hac honoris debeat prerogatiua gaudere, donec ibidē viguerit observantia regularis, vt idoneæ persone inueniantur in illo, qui possint in abbatem assumi.

Idem comiti Tolosan.

Dicit qui dicitur hæretici manifesti, secundo quæ sunt pedagia, guidagia, & salinaria interdita. tertio dicitur quemodo intelligitur præceptum factum laico, quod de se conquerentibus in ecclesiastico foro respondeat. hoc dicit.

Cap. xxvi.

* Vide. l. *Arriani.* *et anth.* *credentes.* *quod. tit.*
Super quibusdam mandatorum articulis: & infra. Tua de-
uotio postulauit a nobis, qui sint dicendi hæretici manifesti. Super quo tibi duximus respondendum, illos intelligendos esse manifestos hæreticos, qui contra fidem catholicā publicè prædicant, * aut proferunt seu defendunt eorum errorem, vel qui coram praelatis suis conuicti sunt, vel confessi, vel ab eis sen-

De verborum significatione.

410

eis sententialiter condemnati super hæretica prauitate: quorum bona propria confiscantur, & ipsi iuxta sanctiones legitimas puniuntur. Præterea cum pedagia, guidagia, salinaria tibi legatus interdixerit memoratus autoritate apostolica, duximus declarandum illa esse pedagia, salinaria, guidagia interdita, quæ non apparent imperatorum vel regum vel Lateranen. concilij largitione concessa, vel ex antiqua cōsuetudine à tempore cuius non extat memoria, introducta: & infra. Cum autē à legato receperis in mandatis, vt de te conquerentibus, secundum suum, vel alterius legati, vel iudicis ordinarij vel delegati arbitrium, iustitiam exhiberes: hoc taliter intelligendum esse cēsemus, vt in omni causa quæ ratione personarum vel rerum quæ ad ecclesiasticum forum pertinent, & super vniuersis capitulis, quæ pro pace seruanda sunt per dictum legatum statuta, vel autoritate apostolica statuenda, item viduis, pupillis, orphanis, & personis miserabilibus tenearis in iudicio ecclesiastico respondere.

Idem episcopo Parisien.

Clericus traditur curia seculari, quia degradatur seculari potestate præsentē, cui denunciat ut in suum forum illum recipiat. hoc dicit vsque ad §. Pro illo.

Cap. xxvii.

Nouimus expedire, vt verbum illud quod in antiquis canonibus & in nostro decreto contra falsarios edito continetur, videlicet vt clericus per ecclesiasticū iudicem degradatus, seculari tradatur curia puniendus: apertius exponamus. Cum enim quidam antecessorū nostrorum super hoc cōsulti diuersa responderint, & quorundam sit opinio à pluribus approbata, vt clericus qui propter hoc vel aliud flagitiū graue, non solum damnabile, sed damnosum, fuerit degradatus, tanquam exutus privilegio clericali, seculari foro per cōsequentiā applicetur: cum ab ecclesiastico foro fuerit proiectus, eius est degradatio celebranda seculari potestate præsentē, ac promouendum eidem cum fuerit celebrata, vt in suum forum recipiat degradatur: & sic intelligitur tradi curia seculari: pro quo tamē debet ecclesiā efficaciter intercedere, vt citra moris periculum circa eum sententiā moderetur.

1. §. non facit ad titū, sed ponit gratiam secundum quosdam.

Pro illo verò falsario scelerato, quē ad mandatum nostrum capi fecisti, hoc tibi duximus consulendum, vt in perpetuum carcerem ad agendam penitentiam ipsum includas, pane do-
loris, & aqua angustie sustentandum, vt commissa desineat, & stenda ulterius non committat.

Et ij Hono.

Decretalium Gregorij Lib.v. Tit.xl.

Hono. iij. archiepiscopo Turonens.

Si papa indulget reo, qui propter absentiam actoris possessionem recuperare non potest, quod et lapsus anni non noceat, intelligitur hac indulgentia secundum ius commune. Cap. xxviii.

Dilecto filio Iacobo Barba. & infra. Quia te per causam necessariam tunc absente, possessio tibi tradita causa custodie, relicui parti aduersa non potuit, eidem indulgimus ut sibi lapsus temporis non obsteret quo minus possessione ipsam recuperare valeret. Quonia vero tantum temporis ante concessionem ipsius indulgentie dicitur effluxisse, quod tibi sufficere posset ad vere professionis effectum, secundum statuta concilij generalis & infra. Autho. prae. declaramus, quod nostrae intentionis non fuit per ipsam indulgentiam ius perimere quod tibi competit ex possessione praeterita, vel post reditu tuu copietur ex futura: sibi enim imputare poterit pars aduersa si negligens fuerit in sua iustitia prosequenda, cum (absentia tua impedimento cessante) conueniendi te habuit facultatem.

Idem priori & clericis sanctorum Iohannis & Pauli Tudor.

Oblationis nomine intelligitur quicquid offertur ecclesiae, quocumque modo in missa vel extra, & in ecclesia vel extra. Ca. xxxix.
Cum inter vos dudum ex parte una, & abbatem sancti P. de monte Spole. diocesis. ex altera, super tertia parte oblationum capellae sancti Hilarii, questio verteretur, & a vobis praebatu fuerit per .xl. annos & amplius tertiam partem oblationum eiusdem capellae vestram ecclesiam recepisse a clericis institutis per abbatem de Monte, tuisque sibi prior eandem tertiam te commississe aliquando colligendam, bonae memoriae I. papa. prae. no. ipsam tertiam ecclesiae vestre adiudicans, statuit, ut tibi prior liceret per eosdem clericos, sicut fuerat consuetum, partem colligere memoratam. Verum quia postmodum sacerdos praedictae capellae asserens oblationum nomine minime contineri ea quae ipsi capellae in festiuitate omnium sanctorum mittuntur, vel portantur ad illam seu ad domum sacerdotis eiusdem intuitu defunctorum, necnon quae in ciminili ponantur, quod de altari suscipit & facit per ecclesiam deportari, & quae ante crucem, & in missa trinitatis, & ea quae pro desponsatis dantur, & lampades cum oleo, quae praedictae capellae ab aliis quibus offeruntur, vel quae dantur nuncio qui ad recipienda talia per praefata capellae parcciam destinatur, de his omnibus vobis tertiam partem denegari exhibere, de aliis nomine tertiae partis persoluentis pro rata vestram ecclesiam contingens retinere iubeatur ad expensas capellae ipsius necessarias faciendas.

De verborum significatione.

411

etiam: dictus praedecessor de omnibus supradictis absque subtractione aliqua integre persolui voluit & mandauit tertia portionem. At capellani praedictae capellae dicentes primitias & decimas, vel ea quae offeruntur pro missis mortuorum sacerdotibus, & quae pro septimis, & tricesimis, & anniuersariis, panes, & alia quae intra hebdomadam offeruntur, & mortuorum iudicia, oblationum nomine minime contineri: de his omnibus tertiam partem soluere vobis nolunt: & infra. Volumus igitur & mandamus, ut per vestrum clericum a vobis in eadem ecclesia institutum, de omnibus supradictis & aliis oblationibus quocumque titulo ad ecclesiam peruenierint, sine diminutione aliqua integre tertia vobis portio persoluantur.

Idem episcopo. f. P. Ber.

Et dicitur mota, cum fuerit contestata.

Cap. xxx.

Ex parte vestra fuit propositum, quod praepositus & canonici Aretinen. sententiam quam I. papa. prae. no. super molendino de Calianen. ac aliis articulis promulgauit, in reciditue questionis scrupulum reducere molientes, asserunt capitulum illud eiusdem sententiae, quo dicitur ne canonica ipsa impediat quo minus monasterium vestrum molendinum praefatum de Calianen. reedificare valeat in eum statu, in quo fuisse dignoscitur tempore motae litis, esse referendum ad tempus quo lapsus in denunciatione noui operis factus fuit, vobis eccontrario asserentibus illud esse intelligendum de tempore quo lis super hoc inter vos & praefatam canonicam extitit contestata. Nos igitur considerata eadem sententia, quod in praefato capitulo dicitur de tempore motae litis, interpretamur esse referendum ad tempus quo litis contestatio facta fuit.

Idem praefatis vniuersitatis Francigenarum Constanti.

Constitutio legati de soluenda tertia mortuorum episcopo, intelligi debet de his mortuariis, in quibus de iure commune debetur.

Capitulum. xxxi.

Ex parte vestra fuit propositum, quod patriarcha vester occasione constitutionis cuiusdam, quam Albinea. episcopus tunc legatus in partibus Romanae super legatis edidit defunctorum, & dil. h. I. ti. sanctae Praxedis presbyter car. du. ibidem legationis fungeretur officio innovauit, de quibusdam quae vobis & ecclesiis vestris legantur a decedentibus, tertiam a vobis exigit portionem. Cum igitur ipsi (sicut ex eorum interpretatione accepimus) non intellexerint, quod de his quae in ornamento ecclesiasticis, vel ad fabricam ecclesiae reparatione indigentis, aut ecclesiae luminaria, necnon de his quae pro anniuersario

Decretalium Gregorij Lib.v. Tit.xl.

merfario, feptimo, tricefimo ac vicefimo faciendis, vel de his
quæ perfonis fpecialiter, nifi forfan id fiat ecclefie ratione, à
quocunq; legantur, aliqua deberet folui portio ecclefie cathe-
drali. Nos interpretationem eorum ratam habentes, fecundū
ipfam constitutionem præfatam præcipimus obferuari: firmi-
ter inhibentes, ne in prædictis aliquid fraudulentè in præi-
udicium cathedralis ecclefie procuretur.

Idem epifcopo Tolonen.

In privilegio de percipiendis fructibus beneficiorum, appella-
tio beneficiorum etiam maiora beneficia comprehendit, quando pri-
vilegium est concessum epifcopo pro honesta & favorabili causa.
h. d. cum fuppletione Panormitani. Capitulum. xxxii.

T Va nobis fraternitas intimaui, q̄ cum tibi pro releua-
tione oneris debitorum duxerimus indulgendū, vt fru-
ctus beneficiorū quæ interim in diœcesi tua vacare cōtigerit,
tibi liceat biennio retinere: quidam apostolicæ gratiæ privi-
legium finiftra interpretatione restringere molientes, afferūt
præbendas, & maiora beneficia nequaquam beneficiorum no-
mine contineri: & infra. Nos igitur autoritate præsentium
declaramus, quod in hoc casu præbendæ ac alia beneficia ge-
nerali beneficiorum nomine continentur.

Gregorius nonus decano & sacrista Engo.

P'olum moderationis diminutionem continet, non augmentum.
Capitulum. xxxiii.

T Ranfuisse nobis literæ continebant, q̄ significantibus
epifcopo & capitulo xanton. quod quadragenarius ca-
nonicorum numerus institutus in eorū ecclesia nō poterat obfer-
uari, pro eo quia non fufficiebāt ecclefie facultates: vobis de-
dimus in mandatis, vt canonicorum & præbendarum numerū
iuxta facultates ecclefie moderātes, statueretis eūdem firmi-
ter obferuari. vos verò inuenistis prædictæ ecclefie faculta-
tes à tempore statuti numeri adeo excreuisse, quod absq; mu-
tulatione præbendarum maior haberi posset numerus in eadē
quare quæfistis an per moderationis verbū literis nostris ap-
positum, eundem numerum augmentare vel minuere debe-
retis. Quocirca mandamus, quatenus si veteres non sunt mi-
nute præbendæ, cum moderatio locum non habeat, ipsarum
& canonicorum numerum dimittatis in eodem statu in quo
hactenus dignoscitur extitisse, in vilitate eiusdem ecclefie
conuercentes augmentum suorum reddituum, donec duxeri-
mus aliter disponendum.

De regulis

De regulis iuris. Titulus. xli.

Ioannes Chrysostomus.

Non potest breuius sumari.

Capitulum. i.

Mnis res per quascunq; causas nascitur, per
easdem dissoluitur.

Beda in homiliis.

Dubia in meliorem partem interpretari debent.

Capitulum. ii.

E Stote misericordes, &c. Hoc loco nihil aliud nobis præ-
cipi existimo, nisi vt ea facta quæ dubium est quo animo
fiant, in meliorem partem interpretemur. Quod enim scrip-
tum est, Ex fructibus eorum cognosceat eos: de manifestis
dictum est, quæ non possunt bono animo fieri, vt suprum, bla-
phemix, furta, ebrietates, & similia: de quibus nobis permit-
titur iudicare. Luc. 6. Matth. 7.

Idem.

Propter scandalum evitandum veritas non est omittenda.

Capitulum. iij.

Q Vi scandalizauerit, &c. Vtilius scandalum nasci per-
mittitur, quàm veritas relinquatur.*

Idem.

* Vide. l.

Propter necessitatem illicitum efficitur licitum.

Cap. iiii.

decurionū

Q Uod non est licitū in lege, necessitas facit licitum. Nam
& sabbatum custodiri præceptum est: Maccabæi tamen
sine culpa sua in sabbato pugnabant. sic & hodie si
quis ieiunium fregerit agrotus, reus voti non habetur. 1. Macc. 2.

Gregorius septimus

Illicite factum, obligationem non inducit.

Capitulum. v.

Q Uod latenter, aut per vim, vel aliàs illicite introductum
est: nulla debet stabilitate subsistere.

Idem Varien. epifcopo.

Tormenta iudicii non præcedentibus inferenda non sunt.

Capitulum. vi.

C Vm in cōtemplatione: & infra. In ipso causæ initio non
est à quæstionibus inchoandum.

Stephanus papa.

Sacrilegus est offendens rem vel personam ecclesiasticam.

Capitulum. vii.

Q Uæ multoties: & infra. Quicquid in sacratis deo re-
b* & episcopis iniuste agitur, pro sacrilegio reputatur.* * Vide. l. quia

quia sacra sunt, & a quoquam violari non debent.

Augustinus.

Qui facit aliter quam debet, facere non dicitur. Cap. viii.
Vi ex timore facit preceptum, aliter quam debeat facit, & ideo iam non facit.

Q

Idem in libro de sapientia.

Committens unum peccatum, reus est omnium quo ad vitam eternam. Capitulum. ix.

Iaco. 2.

Debet peccator, quia offendens in uno, factus est omnium reus.

Gregorius in regesto.

Ignorantia non excusat praelatum in peccatis subditorum. hoc dicit quo ad mysticum & moralem intellectum. Cap. x.

Quamvis cause & infra. Non potest esse pastoris excusatio, si lupus oves comedit, & pastor nescit.

Lucius tertius.

Pro spiritualibus homagium non prestat. Cap. xi.

Indignum est, & a Romanæ ecclesiæ consuetudine alienum, ut pro spiritualibus facere quis homagium compellatur.

Librorum quinque Decretalium Gregorij
noni pontificis maximi, Finit.

PARISIIS EX OFFICINA

typographica Gulielmi Desboys sub

Sole aureo in via Iacobeæ.

1558. pridie Cal.

Nouemb.

